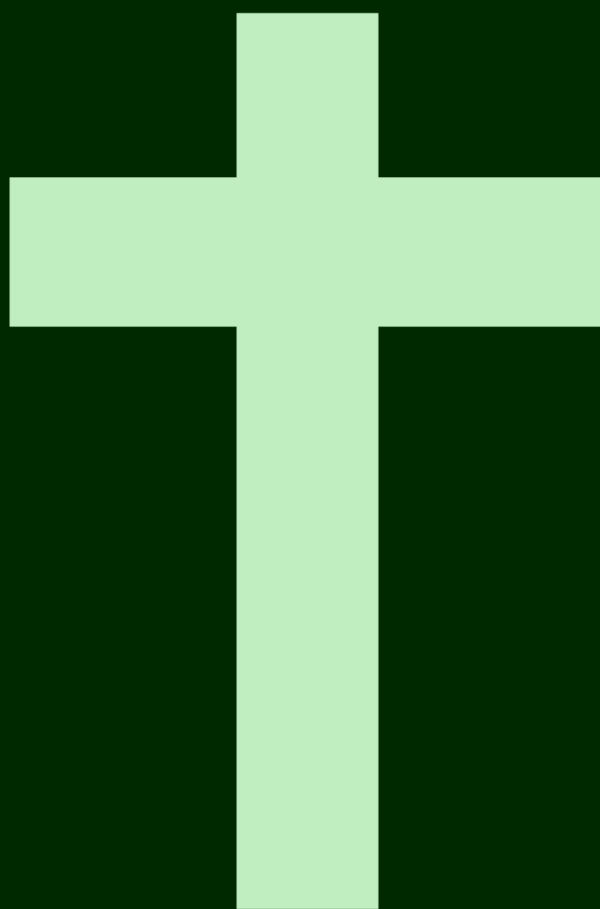

KUATE TUKU PASA

Portions of the Old Testament and The New Testament in the
Siroi Language of Papua New Guinea

KUATE TUKU PASA

Portions of the Old Testament and The New Testament in the Siroi Language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Siroi long Niugini

copyright © 1975, 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siroi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 1 Mar 2019
9d2e8659-afb4-5cca-93d8-23ebf89e1709

Contents

MULUM PASA	1
RUT	62
1 SAMUEL	67
2 SAMUEL	107
MUNE WAJE	143
YONA	144
MATEUS	147
MARKUS	196
LUKAS	225
YOHANUS	275
APOSEL	308
ROM	352
1 KORIN	374
2 KORIN	392
GALESIA	405
EFESUS	413
FILIPi	420
KOLOSI	425
1 TESALONIKA	430
2 TESALONIKA	434
1 TIMOTEUS	437
2 TIMOTEUS	443
TITUS	447
FILEMON	450
HIBRU	452
YAKOBUS	469
1 PETRUS	475
2 PETRUS	481
1 YOHANUS	485
2 YOHANUS	490
3 YOHANUS	491
YUDAS	492
DIR PASA	494

MULUM PASA

Kuate tuku mulum pasa Mosesnge kuyarna

Kuate nu agañ ndende ñakmba kile-mayokkina

¹ Tugu mbolnge Kuate nu samba kilke kile-mayokkina. ² Nu kilke te-mayokna ta kilke ake baknu minna. Kule sungo kilke ñakmba songa minna le ma make sungonge kule ta kaimba minmba minna le Kuate tuku Guwa kule ta mbolnge kine promba minna.

³ Kile Kuate nu sakina: Ma purfewa ngina le ma purfena. ⁴ Ma purfena le Kuate nu kanjermba garena. Tanjamba nu ait armba yimyam patike likina ta ande ma purferj tuku ande ma make tuku. ⁵ Tanjana sulumba ma purferj ta mafe ngina sulumba ma make ta furir ngina. Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait ndindo.

⁶ Kile Kuate nu sakina: Kule purkuwa sulumba ande mbol ambenge ka minwa le ande ibenngge minwa. Ma baknu ngamu tanje kule ar ta tukulnikam tuku minamngat ngina. Tanjakina ta kumungina. ⁷ Kuate nu ma baknu tanje te-mayokmba kule ar ta ande mbolnge ande ibenngge patikina. ⁸ Patikina sulumba ma baknu ta samba ngina. Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait arnu.

⁹ Kile Kuate nu sakina: Kule sungo ibenngge minit ta ka ma ndindo mbolnge ulendikuwa le kilke pagranu prowaig ngina. Tanjakina ta kumungina. ¹⁰ Kilke pagranu pronaig ta kilke ngina sulumba kule sungo ulendikina ta yu ngina. Tanjakina sulumba kanjerka nu garena. ¹¹ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbol tanje agañ waje ñak prowaig. Anja yeki yeki silonu ñak, ilinzu yeki yeki tumunu ñak, kumzanj ail tinju tumunu ñak yeki yeki ñakmba prowaig ngina. Tanjakina ta kumungina. ¹² Anja yeki yeki silonu ñak, ilinzu yeki yeki tumunu ñak, ail yeki yeki tinju ñak ta ñakmba kilke mbolnge fare prowe likinaig le Kuate nu kanjerka garena. ¹³ Tanjana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait kenju.

¹⁴⁻¹⁵ Kile Kuate nu sakina: Agañ bulu ñak samba mbolnge mayok kuwaig le bulunga kilke tugu kiljawam tuku mafenj furir walam tuku mine likuwaig. Ait ñakmba ki tuku ait, sawe tuku ait, mara tuku ait, piro tugu tuku ait ta ñakmba tumningam tuku minwaig ngina. Tanjakina ta kumungina. ¹⁶ Kuate nu bulu sugo armba kile-mayokkina ta ande sungo ta mafenj kulatkam tuku ande fudinj ta furir kulatkam tuku kile-mayokka mbai turmba kile-mayokkina. ¹⁷⁻¹⁸ Nu bulu kame ta samba mbol tanje kilke tugu kiljawam tuku mafenj furir walmba kulatkam tuku patike likina. Tanjana sulumba kanjerka nu garena le ¹⁹ furir promba kumba ka maratukuk ta ait baillkanu.

²⁰ Kile Kuate nu sakina: Kule sinamngge agañ abo minam tuku kuasmbi ñak mayok ke likuwaig. Sar umanj mata mayok ke lika samba kumnemngge bunga likuwaig ngina. Tanjakina ta kumungina. ²¹ Nu kualeganj sugo agañ abo minam tuku yeki yeki kule sinamngge likade ta ñakmba kile-mayokka sar umanj yeki yeki ñakmba turmba kile-mayokkina. Tanjamba nu kanjerka garena sulumba ²² nyaro niñmba saningina: Tane tugekap sulumba kule sina yu sina ñakmba kumungap. Sar umanj mata kilke mbolnge tugekap ngina. ²³ Tanjakina le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba.

²⁴ Kile Kuate nu sakina: Kilke mbolnge agañ abo minam tuku yeki yeki mayok kuwaig. Agañmor tumbranok dujekok agañ yeki yeki rabmba likam tuku ta ñakmba mayok kuwaig ngina. Tanjakina ta kumungina. ²⁵ Nu agañmor tumbranok nguikok agañ yeki yeki rabmba likade ta ñakmba kile-mayokkina sulumba kanjerka garena.

²⁶ Tanjana sulumba Kuate nu manj lato sakina: Kile sine tango kile-mayokkuba le singine suk minwaig. Nane kilke tugu ñakmba agañ ndende ñakmba kulatka gabat minwaig. Kualeganj, sar umanj, kilke mbolok agañmor agañ yeki yeki kilke mbolnge rabmba likade ta ñakmba tuku gabat minwaig ngina. ²⁷ Tanjakina sulumba Kuate nu tango nuje suk kile-mayokkina. Nu tango pino turmba kile-mayokkina. ²⁸ Kile-mayokkina sulumba nyaro nikmba sanikina: Tale kiño kame kile-patikap le tugeka

kilke tugu ḡakmba kumuḡuwaig. Tane kilke tugu ta ḡakmba kilap sulumba kulatkap. Kualegaḡ, sar umaḡ, agaḡmor ḡguikok ta mata ḡakmba kulatke likap ḡgina. ²⁹ Taḡakina sulumba nu maḡ sanikina: Tale kaḡgerap. Nyamagaḡ ḡakmba kilke mbolḡe prode ta ye tane tiḡget. Ilinzu tumunu ḡak ail tiḡnu tumunu ḡak ta ḡakmba tane tuku nyamagaḡ minamḡgaig. ³⁰ Agaḡ ḡakmba nzu ḡak ḡak ta ye agaḡmor nyuwaig ḡga nane niḡgen tuku. Agaḡ nzu ḡak ḡak ta sar umaḡ kilke mbolok agaḡmor nane tuku nyamagaḡ minamḡgaig ḡgina. Taḡakina ta kumuḡgina le ³¹ Kuate nu agaḡ ndende ḡakmba kile-mayokkina ta kaḡgerka ḡakmba magenu ndo minnaig le nu ndek gare torna. Taḡana le furir promba kumba ka maratukuk ta ait wai inum sulumba wai ḡgiri ndindo.

2

¹ Kile kilke samba agaḡ ndende ḡakmba kumuḡe likinaig le piro ḡakmba kugana. ² Ait 7-nu mbolḡe Kuate nu piro ḡakmba ke likina ta piroke suglukina sulumba ³ mabtina. Ta tuku nu ait ta tukulmba kusem pilna. ⁴ Kuate Suḡgo nu taḡamba samba kilke kile-mayokkina tuku.

⁵ Kuate Suḡgo nu samba kilke kile-mayokkina ta nu sawe te-ibeḡ ndana tukunu agaḡ waḡe ḡak mine ndakinaig. Agaḡ kitek mata mbur ndanaig. Taḡo ande kilke mbolḡe tumtuwam tuku mata mine ndakina. ⁶ Ait ta mbolḡe kule nu kilke sinamḡe nzomba minna le kilke nu bisuknu minna.

Kuate Suḡgo nu Eden kumamḡe piro ande wakeina

⁷ Kuate Suḡgo nu taḡo wakeiyam tuku ḡga kilke tumba tamba taḡo wakeina. Wakeina sulumba taḡo ta fumbenu mbolḡe abo guwa ḡtna le taḡo ta abo guwa ḡak aboḡga tiḡgina. ⁸ Tiḡgina le Kuate Suḡgo nu Eden kumamḡe ki prote kumam taḡe piro ande wakeina. Wakeina sulumba taḡo buk wakeina ta tumba piro ta sinamḡe pilna le minna.

⁹ Piro ta sinamḡe Kuate Suḡgo nu ail magenu yeki yeki kile-mayokkina. Ail ta ḡakmba kaḡgerka nzali tumba alowaig le nyam tuku. Piro ta ḡgamukḡe nu ail armba turmba patikina le pronaik ta ande alonu nyumba minmba minam tuku ail ande maḡau magenu ḡaigonu pileḡga kila palmbim tuku ail. ¹⁰ Eden kilke mbolḡe kule suḡgo ande bulbulmba prona sulumba piro ta bisumba minna. Nu Eden kusremba mayok ka wai fet bailkana. ¹¹ Wainu suḡgo ande nyunu Pison ta kinit kumba ka Awila kilke laipmba kinit. ¹² (Awila kilke ta gol, ail ḡair mundur mayenu, ndame magenu ḡak minit). ¹³ Wainu ande nyunu Gion ta Kus kilke laipmba kinit. ¹⁴ Wainu ande nyunu Tigris ta Asiria kilke ki prote kumam tamba kinit. Wainu ande ta nyunu Yufretis.

¹⁵ Kuate Suḡgo nu taḡo ta tumba Eden piro ta mbolḡe piroka kulatka minam tuku pilna sulumba ¹⁶ wam pagumba sana: Ail ḡakmba piro te sinamḡe minig ta alonu ne nyam kumuḡ. ¹⁷ Ail ndindo ndo ye ne peunumba tukulnet. Ail ta maḡau magenu ḡaigonu pileḡga kila palmbim tuku. Ne ail ta tuku alonu ndanya. Mbula. Ne nyumba ta ait ta mbolḡe ndo ne kumamḡat ḡgina.

¹⁸ Taḡakina sulumba Kuate Suḡgo nu sakina: Taḡo te nuḡe ndo minit. Maḡau ta mayenu kuga tukunu ye tur nuḡe ande nu suk wakeiyamḡit ḡgina. ¹⁹ Taḡamba sakina sulumba nu kilke tumba sar umaḡ agaḡmor ḡakmba wakeika nuḡe nyu patikuwa ḡga kilmba taḡo ta tugum prona le nu agaḡmor ta ḡakmba nyu yimyam niḡgina le nane nyu ta ḡak minnaig. ²⁰ Nu sar umaḡ agaḡmor tumbraḡok ḡguikok ḡakmba tuku nyu patike likina ta tur nuḡe nu suk ande nda mayok kina le taḡo ta nu nuḡe ndo minna.

²¹ Kile Kuate Suḡgo nu taḡo ta ginyum pak tuna le nu kinymba gilaiḡgina le Kuate Suḡgo nu taḡo ta takelnu ande gona sulumba ndemnu tumba takelnu gona ma mbolḡe tukulmba pilna. ²² Takelnu tamba nu pino ande wakeina sulumba tumba ka taḡo tugum taḡe pilna le ²³ taḡo ta nu pino ta kaḡgermba sakina: Ese. Agaḡ te ye tuku isu ye tuku ndem minit teḡen. Nu taḡo tuku ḡgarosu mbolḡe mayok ket tukunu ye nu nyun ta pino ḡgamḡit ḡgina. ²⁴ Ta tuku taḡo nu ina mam nuḡe kusreka piyo nuḡe ndoḡ muḡu kile-deḡga minwaik. Nale ḡgarosu ndindo mayok kaḡgaik.

²⁵ Taḡo ta piyo nuḡe ndoḡ wagek minnaik ta nale kiko ndanikina.

3

Une manau mayok kina

¹ Mberj nu yabri paknu njak minmba aganjmor njakmba Kuate Sungonge patike likina ta nane tuku manau liniñmba mbolñge minna. Tanjamba mberjñge pino kusnana: Kuate nu tale ndanjmba satikina? Tale piro te tuku kumzanj ail alonu ndanyam tuku satikina e ngina le ² pino ta nu mberj tuku pasa lafumba sana: Kuga. Sile piro te tuku kumzanj ail njakmba alonu nyam tuku sasikina. ³ Nu tejenmba sile sasikina: Tale ail ndindo piro te ngamukñge minit ta ndo alonu kirembe ndanyap. Tale kumpekaik nga sasikina ngina le ⁴ mberj ta ndek nu sana: Tale kume nda. ⁵ Tale nyap sulumba wamdus pulutikuwa le Kuate suk manau magenu njaigonu pilengam tuku kila njak minamñgaik ta Kuate nu kila. Ta tuku nu tale nda nyam tuku satikina nga pino sana le ⁶ pino ta nu nuñe wamdusmbi sakina: Ail ta mayenu ndo ngina sulumba nu alonu ta kanjermba am kikonj tinga wamdus kuyar mayenu njak minam tuku nzalina le nu ail ta alonu ande purmba tumba nyina. Tumba nyina sulumba inum tumba tanjo nuñe tuna le nyina. ⁷ Nale nyinaik sulumba wamdus pulunikina le nale wagek minnaik ta katesemba kila pilnaik sulumba kikonikina le fik wajenu kilmba ngika malnu tinginaik.

⁸ Tanjamba minnaik le furiram Kuate Sunjo nu pro piro ta sinam lika minna le nalekam zigna isnaik sulumba ail sumba kuirkinaik. ⁹ Tanjanaik le Kuate Sunjo nu tanjo ta wika sana: Ne aningge minit ngina le ¹⁰ nu ndek sakina: Ye ne tuku zigna ismba wagek minet te kuru-kuruka kuirket ngina le ¹¹ nu ndek kusnana: Ne wagek minit ta imanje sanat e? Ne ail alonu tale peunikmba tukultiken ta nyat e ngina le ¹² tanjo ndek lafumba sana: Pino ye ndoj minam tuku ye sina nuñge ail alonu ta tumba sat le nyit ngina. ¹³ Tanjakina le Kuate Sunjo nu pino ta kusnana: Ne ndanjamb tanjawat ngina le nu lafumba sana: Mberjñge ye yabriyat le nyit ngina.

Kuate nu nane kasurningina

¹⁴ Kile Kuate Sunjo ndek mberj ta sana: Ne manau ta kat ta aganjmor njakmba ngamukñge ye ne kasurnumba te-yamoknamngit. Ne mara mindek fungulmbi ndo lika kilke kutur nyumba tanjamba minmba ma ma kumamngat. ¹⁵ Tale pino ta ndoj tale ngamukñge gubra pili le tale munju ngueu njak minamñgaik. Ne tuku kutu pino tuku kutu nane mata tanjamba munju ngueu njak minamñgaig. Nu ne tuku gabat to fetkuwa le ne nu tuku kupe tugunu makewamngat ngina.

¹⁶ Tanjakina sulumba nu ndek pino ta sana: Ne kiño kile-patinu ait mbolñge ye ne ngaro rar sunjo tini le tamngat ta ne man tanjo naje nzalinamngat. Ne nu tuku minje kumnemñge mina le nuñge ne kulatka minamngat ngina.

¹⁷ Tanjakina sulumba nu ndek Adam sana: Ne piyo naje tuku minje ismba dubimba ail alonu peutikmba tukultiken ta tumba nyat tukunu ye ne tuku nga kilke kasuramngit. Ne nyamaganj te-silikam tuku piro karenka tumba nyamngat. Ne mara mindek tanjamba minmba ma ma kumamngat. ¹⁸ Kilke te mbolñge anja njaigonu prowe likuwaig le ne fare fare ilinzu sota nyumba minamngat. ¹⁹ Ta tuku ne piro karenka ngarosu mundunuwa le kilke mbolñge nyamaganj te-silika nyamngat. Tanjamba minmba ma ma ne luka kilkek sinam kanjat. Ye ne kilkemi wakeinen tukunu ne tuku ngarosu ta kilke. Ne man luka ta sinam kumba kilke kuilkamngat nga tanjo sana.

²⁰ Adam nu piyo nuñe nyunu Eva ngina. Nyu ta tugunu tejenmba: Nu tanjo pino njakmba tuku ina nanjine.

²¹ Kuate Sunjo nu aganjmor ngaronumbi tawi wakeika Adam nale piyo nuñe ndoj tingine nikina.

Kuate nu Adam le Eva pitaikina le kilim kinaik

²² Tanjana sulumba kile Kuate Sunjo nu sakina: Tanjo nu manau magenu njaigonu pilengam tuku kila palet tukunu nu sine tanjanj minit. Nu minmba minam tuku ail alonu ta turmba nyuwa sulumba minmba minikat ngina. ²³ Nale tanjapekaik nga Kuate Sunjo nu nale Eden piro ta sinamñge pitaika kukulnikina le kilke tumba tanjo wakeina ta

mbolŋge piroka minnaik. ²⁴ Taŋamba minnaik le taŋgo nu ail alonu nyumba minmba minam tuku ta tugum kakat ŋga Kuate nu nuŋe eŋel afu kukulniŋgina le Eden piro ki prote kumam taŋge ndin tukulmba ail ta ŋgailkinaig. Kame bagi suŋgo pa bulu ŋak ta turmba taŋge pilna le kuanyi-kuanyinga minna.

4

Kume maŋau mayok kina

¹ Adam nu piyo nuŋe Eva ndoŋ minnaik sulumba pino ta buk funŋul ŋakna sulumba kiŋo te-pilmba sakina: Sunŋoŋge ye sinzaŋyat le ye kiŋo ande te-pilit ŋgina. Taŋakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Kain ŋgina.

² Taŋamba minnaig ma ma nu maŋ kiŋo ande te-pilna ta nyunu Abel ŋgina. Kiŋo ta suŋgoka nu sipsip kulat taŋgo mayok kina le aba nuŋe nu mara mindek nyamagaŋ piroka minanu.

³ Minnaig ma ma mara ande aba nuŋe nu nyamagaŋ afu kilmba Suŋgo atraukam tuku patikina le ⁴ maib nuŋe nu sipsip mulum mayenu ande balemba ndemnu kuya ŋak ta tumba nu mata Suŋgo atraukam tuku pilna. Pilna le Suŋgo nu kaŋgermba ndek Abel tuku garena sulumba ⁵ Kain tuku atrau agaŋ ta kaŋgermba Kain tuku gare ndana le Kain nu gubra kagli ŋrka aiŋel pasi kume ŋguruŋgurkina. ⁶ Taŋana le Suŋgo nu ndek Kain kusnana: Ne ndaŋam tuku gubranate e? Ndaŋam ne tuku aiŋel pasi kume ŋguruŋgurkate e? ⁷ Ne maŋau mayete kande ye ne tuku gare-gareket kande. Ne maŋau ŋayote tukunu une ta ne kainumba te-ibeŋnuwa ŋga ne kagmate ta ne saŋgri tiŋga une ta te-ibeŋmba te-siwa ŋga sana. ⁸ Taŋaka sana le Kain nu maib nuŋe wika sana: Sile piro mbol nzi kap ŋgina. Taŋamba nale kinaik ka piro mbol taŋge Kain nu tiŋga maib nuŋe balena le kumna.

⁹ Taŋana le Suŋgo nu Kain kusnana: Maib naŋe aninge minit ŋgina le nu ndek sana: Iyo. Ye nu kaŋger ndawit. Ndaŋam saka maib yiŋe tuku kusnayate? Ye nu tuku kulat taŋgo kuga ŋgina le ¹⁰ Suŋgo nu ndek sana: Ne siŋka maŋau ŋayonu kat. Maib naŋe tuku ndare kilke mbolŋge kutuwat ta witite le iset. ¹¹ Nu tuku ndare kutuwat ta kilke teŋge ndare ta biyat. Ta tuku ye ne kasurnumba pitaini le ne ma te mbolŋge mine nda. ¹² Ne kilke mbolŋge nyamagaŋ ŋguka ta alowe nda. Ne mara mindek tumbraŋ tumbraŋ ŋakmba kine promba minamŋgat ŋga sana.

¹³ Taŋakina le Kain ndek lafumba Suŋgo sana: Ta tuku lafunu ye pa ta kurawam kumuŋ kuga. ¹⁴ Ne kilke te mbolŋge ye pitaiya le ye ne ndoŋ mine ndaka kine promba minamŋgit. Taŋgo andeŋge ye ndinŋge kaŋgeryuwa sulumba ye baleyuwa le kumamŋgit ŋgina le ¹⁵ Suŋgo nu Kain sana: Kuga. Taŋgo inum ne balenuwa ta ye lafumba nu tuku kuasmbi 7 bale farningamŋgit ŋgina. Taŋakina sulumba Suŋgo nu taŋgo ande Kain kaŋgermba ndabalewa ŋga nu tuku ŋgarosu mbolŋge peuka suku kuyar ande pilna.

¹⁶ Taŋana le Kain nu Suŋgo kusremba ka Eden ma ki prote kumamŋge minna. Ma tugu ta nyunu Kine Pro.

Kain tuku ndare

¹⁷ Kain piyo nuŋe nu kiŋo ande nyunu Enok te-pilna. Taŋamba minnaig ma ma Kain nu tumbraŋ suŋgo ulmba wande patikina sulumba tumbraŋ ta mata nyunu Enok ŋgina. ¹⁸ Enok tuku kiŋo nuŋe nyunu Irad. Irad nu kiŋo ande nyunu Mehuyal te-pilna. Mehuyal nu kiŋo ande nyunu Lamek te-pilna.

¹⁹ Lamek nu pino armba kilna ta ande nyunu Ada ande Zila. ²⁰ Ada nu kiŋo ande nyunu Yabal te-pilna. Yabal nu makau kulatkade kuasmbi ta tuku mbuŋ naŋgine. Nane kinenumba baibai patika minanu. ²¹ Mambo nuŋe nyunu Yubal nu gita le tabu tabu usrede kuasmbi ta tuku mbuŋ naŋgine. ²² Zila nu kiŋo ande nyunu Tubal-Kain te-pilna. Tubal-Kain nu ain yeki yekimbi piro agaŋ suŋgomba wakeikanu. Zila nu kulim ande turmba te-pilna ta nyunu Nama.

²³ Mara ande Lamek nu piyo kat nuje sanikina: Ada le Zila tale isap. Kiño ande ye katyina le ye nu balewen le kumna. ²⁴ Tanjo ande Kain balewa ta lafumba tanjo 7 bale faramngaig. Tanjo ande ye baleyuwa ta lafumba tanjo 77 bale faramngaig ngina.

Abel kumna ta tuku lafuknu Set prona

²⁵ Adam le piyo nuje nale mañ kiño ande te-pilnaik sulumba Eva nu sakina: Kain nu Abel balena le kumna. Kile Kuatenje kiño ande ye sat le kiño ta Abel tuku ma tamngat ngina sulumba nu kiño ta nyunu Set* ngina.

²⁶ Set nu sungokina sulumba pino ande tina. Pino ta kiño ande nyunu Enos te-pilna. Ait ta mbolnje tanjo pino nane Sunjo tuku nyu te-dungam tuku tugu pilnaig.

5

Adam tuku ndare

¹⁻² Kuate nu tanjo pino nuje suk kile-mayokkina. Nu tanjo pino turmba kile-mayokkina sulumba nyaro nikmba nyu ta tanjo ngina. Adam tuku ndare tuturmba tejenmba kina.

³⁻⁵ Adam nu yar 130 ñak minna sulumba kiño ande nuje suk te-pilna. Nu kiño ta nyunu Set ngina. Tanjana sulumba Adam mañ lato yar 800 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 930 kusrena sulumba nu kumna.

⁶⁻⁸ Set nu yar 105 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Enos te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 807 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 912 kusrena sulumba nu kumna.

⁹⁻¹¹ Enos nu yar 90 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Kenan te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 815 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 905 kusrena sulumba nu kumna.

¹²⁻¹⁴ Kenan nu yar 70 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Mahalalel te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 840 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 910 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁵⁻¹⁷ Mahalalel nu yar 65 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Yaret te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 830 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 895 kusrena sulumba nu kumna.

¹⁸⁻²⁰ Yaret nu yar 162 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Enok te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 800 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 962 kusrena sulumba nu kumna.

²¹⁻²⁴ Enok nu yar 65 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Metusala te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 300 minmba Kuate biye demba minna. Tanjamba nu kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 365 kusrena sulumba Kuate ndoñ sail mayena le Kuatenje nu ngarosu ñak tina. Nu kume ndakina.

²⁵⁻²⁷ Metusala nu yar 187 ñak minna sulumba kiño ande nyunu Lamek te-pilna. Te-pilna sulumba nu mañ lato yar 782 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 969 kusrena sulumba nu kumna.

²⁸ Lamek nu yar 182 ñak minna sulumba kiño ande te-pilmba sakina: ²⁹ Sunjo nu kilke te kasurna le sine piro kareñka wamdus pitisingit. Kiño te sine tuku wamdus bul sersingamngat ngina. Tanjakina sulumba kiño ta nyunu Noa* ngina. ³⁰⁻³¹ Lamek nu mañ lato yar 595 minmba kiño kulim afu turmba kile-patikina. Nuje yar ulendimba 777 kusrena sulumba nu kumna.

³² Noa nu yar 500 kusrena sulumba kiño keñmba kile-patikina ta ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet.

6

Une mañau sungokina

* 4:25: Set nyu ta tugunu Lafunu * 5:29: Noa nyu ta tugunu Wamdus Bulok

¹ Tango pino tugeka sili-silinaig sulumba kulim kame kile-patike likinaig le ² Kuate tuku kuasmbi nane kulim kame ta kanđerkinaig. Kulim kame ta nğarosu tumail pasi magenu ndo le nzaliningina le nane ndoņ minnaig. ³ Tanjanaig le Sunjo nu sakina: Tango nane nğarosu ndo. Nane minmba mine nda. Ye nane tuku ait kuerkamņgit. Nane tuku yar 120 ndo palmbimņgit nğina.

⁴ Kuate tuku kuasmbi nane pino kame ndoņ minnaig sulumba tango sugo sanğriknu kile-patikinaig. Ait ta mbolņge nğumnenğa mata tango sugo sanğri nğak ta kilke te mbolņge mine likinaig. Nane sanğri sugo nyu nğak minnaig.

Kuate nu way kusam tuku Noa sana

⁵ Tango pino nğakmba nane maņau nğagonu kumba wamdus mata nğagonu ndo kumba minanu le Sunjo nu nane kanđerka ⁶ nğamunğal rarmba wamdus tatrakina sulumba sakina: Ndanam saka ye tango pino kile-mayokka kilke te mbolņge patiken a. ⁷ Ye kile tango pino nğakmba sar umaņ agaņmor tumbranok nğuirok kilke te mbolņge ma gurenmba kile-nğisike suluwamņgit. Ye yiņe wakeika kile-mayokken ta kile ye wamdus tatrakate nğina. ⁸ Tanjakina ta Sunjo nu Noa tuku maņau kanđermba nu ndo nzalina.

⁹⁻¹⁰ Noa nu tango purfeņnu mayenu. Nu Kuate ndoņ sail mayena. Nu tuku kiņo keņmba ta Sem Ham Yafet. Noa tuku ait mbolņge tango pino nğakmba maņau nğagonu ndo ke lika minnaig ta nane nğamukņge Noa ndo maņau purfeņnu dubimba minna. ¹¹ Kilke te mbolņge Kuate am mbolņge maņau nğagonu ta tumbran kilke nğakmba kumunğina le nanğine tango afu nğaigo siglika minnaig.

¹² Kuate nu tango pino ta tuku maņau nğagonu kanđerka nane tuku unenđe tumbran nğakmba nğaigo siglikina ta nu kanđerkina sulumba ¹³ nu ndek Noa sana: Ye tango pino nğakmba pitaike suluwamņgit. Nanğine nanğine tango afu nğaigo siglikade le nane tuku maņau nğagonu ta kilke tugu nğakmba kumunğade tukunu ye nane nğakmba kile-nğisikamņgit. ¹⁴ Ta tuku ne ail magenu pikmba way inum wakeimba kusa. Kusmba wandenu pilmba sinanu afu pugurke lika sulumba way ta sinamņge kilimņge gulgol danğa le tikņguwa. ¹⁵ Way ta tejenmba wakeiya. Kuennu mita 130 wakeiya. Sunjonu mita 22 wakeiya. Nğirpenu arņeņ mita 13 wakeika. ¹⁶ Tanjamba ne funu tukula sulumba nğirpenu mbol ta tukul ndawa. Wai dagol ndindo burok way laipmba pale le way sinanu purfeņnu minwa. Nğirpenu mbolņge malanğa wakeimba pale sulumba sinamņge mbain armba kusa le way sinanu keņmba minwaig. Ande mbolņge ande nğamunđe ande ibeņņge minwaig. ¹⁷ Yenđe saki le kule sunjo prowa sulumba tango pino nğakmba kilke mbol agaņ ndende nğakmba songuwa le butoka nğisike suluwamņgaig ta ¹⁸ ye ne ndoņ wamdus ulendika siņka son pasa sanet ta ye siņka kumuwamņgit. Ne, piyo naņe, kiņo kat naņe, rugan kat naņe tane nğakmba way poņgap sulumba ¹⁹ agaņ nyunu mindek abo minig ta mata turmba kilmba way poņgap. Ar ar pailnu paņğarnu nane abo minam tuku kilmba patika. ²⁰ Sar umaņ yeki yeki agaņmor tumbranok nğuirok ta nğakmba ar ar kilmba way poņgap. ²¹ Tanğine nyamagan agaņmor tuku nyamagan yeki yeki turmba kilmba patikap nğa Noa sana.

²² Tanjakina le Noa nu Kuate tuku miņđe dubimba tanjamba ndo kina.

7

Kule sunjo prona

¹ Kile Sunjo nu Noa sana: Ye tango pino nğakmba kanđerket ta nane nğamukņge nenđe ndo maņau purfeņnu nğak minit le ye ne kagmanet. Ta tuku kile ne naņe gageu turmba way ta poņgap nğina. ² Agaņmor nyam tuku atraukam tuku ta ar ar pailnu 7 paņğarnu 7 kilmba way mbolņge patika. Agaņmor tane pintiņgen ta armba ndo pailnu paņğarnu kila. ³ Sar umaņ ar ar pailnu 7 paņğarnu 7 kila. Agaņ nğakmba tumunu minam tuku kila. ⁴ Kussem ndindo te kugawa le ye saki le sawe sunğokanu ki 40 furir 40 piymba minamņgat. Sawe ta mbolņge ye agaņ wakeiken le abo minig ta nğakmba ma gurenmba kile-nğisike

suluwamngit ngina. ⁵ Sungo nu Noa wam paguna ta Noa nu miŋge kumumba taŋamba ndo kina. ⁶ Noa nu yar 600 ŋak minna le kule sungo ta promba kilke songina.

⁷ Noa, kiŋo kat nuŋe, piyo nuŋe, rukan kat nuŋe nane kule prowamngat ŋga waŋ poŋginaig. ⁸ Sar umaŋ agaŋmor nyam tuku pinkam tuku ⁹ ar ar pailnu paŋgarnu nane Kuate nu Noa wam paguna ta kumumba Noa ndoŋ waŋ poŋginaig. ¹⁰ Waŋ poŋginaig le kusem ndindo kugana le kule sungo ta kilke mbol prona.

¹¹ Noa tuku yar 600 tambun arnu ait 17 ait ta mbolŋge kilke puluke lika kule sugokanu bulbulmba kilke mbolŋge prowe likinaig. Samba mata puluka sawe sungokanu piyna. ¹² Ki 40 furir 40 sawe ta pur ndamba piymba minna. ¹³ Ki ait ndui ta mbolŋge Noa nuŋe piyo nuŋe kiŋo kat nuŋe Sem Ham Yafet nuŋe rukan kat nuŋe keŋmba ndoŋ nane waŋ poŋginaig. ¹⁴⁻¹⁵ Sar umaŋ agaŋmor tumbraŋok ŋguikok nane yeki yeki ar ar ŋakmba Noa nane ndoŋ waŋ poŋginaig. ¹⁶ Kilke mbol agaŋ nyu mindek pailnu paŋgarnu Kuate buk sana ta kumumba waŋ poŋginaig. Taŋanaig le Sungoŋge malaŋga tukulna.

¹⁷ Sawe ta mara 40 piymba minna le kule ta nzomba waŋ te-faitna. ¹⁸ Taŋamba kule nzomba mbolka waŋ te-faitna le kule mbol mbol lika minna. ¹⁹ Kule sungo ŋayomba tabe sugo funu basleniŋmba biŋ ŋakmba kile-butokina. ²⁰ Kile-butokina sulumba maŋ kule mbolke ŋayomba mita 7 mbolŋge kumuŋgina. ²¹ Sar umaŋ agaŋmor tumbraŋok ŋguikok agaŋ ŋakmba kilke mbolŋge likinaig tuku taŋgo pino ŋakmba turmba butoka ŋgisike sulunaig. ²² Agaŋ nyunu mindek kilke mbolŋge mabsen ŋak ta ŋakmba kume sulunaig. ²³ Sungoŋge kilke mbol mbal ŋakmba ma gurenmba kile-ŋgisike suluna. Taŋgo pino sar umaŋ agaŋmor tumbraŋok ŋguikok agaŋ afu mine ndakinaig. Noa nane ndo waŋ sinam taŋge abo minnaig.

²⁴ Kule ta tambun 5 mara 150 taŋamba kilke mbolŋge ibeŋ ndaka sungokanu minna.

8

Kule sungo ta ibeŋ kina

¹ Kuate nu Noa nane agaŋmor ndoŋ waŋ sinam taŋge minnaig ta nu sina so ndana. Nu nane idusniŋmba minna sulumba bubre sakina le pinderka kule muku serna. ² Taŋamba nu kilke mbolŋge kule bulbulnaig ta mata tukulniŋgina sulumba samba mata tukulna le sawe ta kugana. ³ Tambun 5 ta sinamŋge kule ta ibeŋ-ibeŋmba minna. ⁴ Taŋamba minna ka ka tambun 7 ait 17 mbolŋge waŋ ta ndeka Ararat biŋ mbol taŋge minyokina. ⁵ Kule ibeŋ-ibeŋmba minna le tambun 10 ait 1 mbolŋge biŋ funu afu mayok kinaig.

⁶ Mara 40 kinaig le Noa nu bubre malaŋga fudiŋndo ta talka ⁷ kal ande kukulna le nu kule parakuwa ŋga ta tairŋga kine promba minmba luka pro ndana. ⁸ Taŋana le Noa nu kilke buk parakina e ŋga idusna sulumba gami ande kukulna le kina ⁹ kumba ka kule ndo minna le tiŋga mabtam tuku ma kugatok le nu maŋ luka waŋ tugum ta prona. Prona le Noa ndek wai kuitka tumba waŋ sinamŋge pilna.

¹⁰ Minna ma ma kusem ndindo kina le nu gami ta maŋ kukulna le kina ¹¹ kumba ka furiram maŋ luka olif waŋenu abonu purmba tina ta nzonga tumba luka nu tugum ta prona. Taŋana le Noa nu ail waŋe ta kaŋgermba kule buk ibeŋ ket ŋga idusna.

¹² Minna ma ma maŋ kusem ande kugana le maŋ gami ta kukulna le kina sulumba maŋ luka pro ndana. Nu nduiye kina. ¹³ Noa tuku yar 601 tambun ndindo ait ndindo mbolŋge kule kilke mbolŋge ta parakina le Noa nu wande funu buromba burok tambi mambilmba kilke kaŋgerna ta parakina. ¹⁴ Tambun arnu ait 27 mbolŋge kilke paraka kareŋgina.

¹⁵ Kile Kuate nu Noa sana: ¹⁶ Ne, piyo naŋe, kiŋo kat naŋe rukan kat naŋe tane ŋakmba waŋ mbolŋge mayok ka ibeŋ kape. ¹⁷ Agaŋmor ŋakmba tane ndoŋ minig ta sar umaŋ turmba ŋakmba kilmba kile-ibeŋkap. Taŋawap le nane tugeka kilke ŋakmba kumuŋge likamŋgaig ngina. ¹⁸ Taŋakina le Noa, nuŋe kiŋo kat nuŋe, piyo nuŋe, rukan kat nuŋe nane ŋakmba ibeŋ kinaig. ¹⁹ Sar umaŋ agaŋmor ŋakmba kilke mbolŋge likinaig tuku ta nyu mindek nane mata ibeŋ kinaig.

Noa nu Sungo tuku atraukina

²⁰ Ibej kinaig le Noa nu Sunjo tuku idusmba ndame afu kilmba atraukam tuku pa lanlan wakeina. Wakeina sulumba sar umarj agarjmor nyam tuku ndui ndui kilmba bale farmba pa lanlan ta mbolnje patika Sunjo atraukam tuku pasokina le ugmba usarkinaig. ²¹ Usarkinaig le Sunjo nu mundur mayenu ta kamusna sulumba nu garena le wamdusmbi sakina: Tango pino nane marj mbarwaig ta ye kilke te marj njayo siliwe nda. Nane kiyo ndo wamdus njagonu njak sugoka tanjamba ndo minig. Ye buk agarj abo minnaig tuku ta njakmba kile-njisike suluwen ta ye marj tanjawe nda. ²² Kilke te minwa le nyamagarj njunu tuku ait, nyamagarj mayekam tuku ait, sawe tuku ait, ki tuku ait, mafenj tuku ait, furir tuku ait ta njakmba kugawe nda. Mara mindek munju dubika minmba minamnjagaig njina.

9

Kuate nu Noa ndonj wamdus ulendikina

¹ Kuate nu Noa nuje kiyo kat nuje turmba nyaro pasa njinge lika saninjina: Tane kiyo kulim kile-patikap le tane tuku ndare mbolnje kilke te kumunjuwaig. ² Ye kile agarj ndende njakmba tane kulatkam tuku tinjet. Sar umarj kilke mbolok agarjmor kualegarj njakmba tane tuku kuru-kuruka minamnjagaig. ³ Agarj njakmba likade ta tane tuku nyamagarj minig. Ye buk ilinzu njakmba tingen tanjamba ndo kile agarjmor njakmba tinjet. ⁴ Tane agarjmor ndemnu ndare njak njak ndanyap. Mbulap. Ta ndanam? Ndare ta nuje abo tugu. Ta tuku tane ndanyap. ⁵ Tango andenje ko agarjmor andenje tango inum balewa le kumwa ta nu mata kumamnjgat. ⁶ Kuate nu tango pino kile-mayokkina ta nuje suk. Ta tuku tango andenje tango inum balewa ta nu mata kumamnjgat. ⁷ Ye tane satinjet: Tane tugeka kiyo kulim kile-patikap le kilke kumunjuwa njina.

⁸ Tanjakina sulumba Kuate nu Noa nuje kiyo kat nuje ndonj tenenmba saninjina: ⁹ Tane isap. Ye kile tane ndonj wamdus ulendika sinja son pasa satinjet te ye sinja kumuwanjgit. Njgumnenja tane tuku ndare mbolnje mata pasa te kumuwanjgit. ¹⁰ Sar umarj agarjmor tumbranok njguikok kilke mbolok agarj njakmba abo minig tane ndonj warj mbolnje ibej kinaig ta nane mata tane njakmba tuku pasa te saket. ¹¹ Ye marj kule sunjombi agarj ndende njakmba kile-njisike nda. Kule sunjonge kilke marj njayo siliwe nda njina.

¹² Tanjakina sulumba nu marj lato saninjina: Ye kile tane njakmba ndonj wamdus ulendiket. Mara mindek tanjamba minmba minamnjgit. ¹³ Ta tuku ye kile wanzu kuambor tanjarj gau mbolnje pilet. Kilke mbol mbal njakmba nane wanzu ta kanjerwaig sulumba pasa te idusamnjagaig. ¹⁴ Yenje wi le gau tinguwa le wanzu prowa ta ¹⁵ ye sinja son pasa satinjet te idusamnjgit. Kule sunjo marj promba tane njakmba kile-njisike nda. ¹⁶ Wanzu ta gau mbolnje minwa le ye kanjeri sulumba pasa te idusamnjgit. Ye sinja son pasa te agarj njakmba njarusu njak abo minig ta tane satinjet ta sinja kumuwanjgit. ¹⁷ Ye kilke mbol mbal njakmba ndonj wamdus ulendika wanzu kuambor tanjarj pilet njina.

¹⁸ Noa tuku kiyo kame warj mbolnje ibej kinaig ta nyu kat nanjine Sem Ham Yafet. Kanan nu Ham tuku kiyo. ¹⁹ Noa tuku kiyo kame kerj ta nane tuku ndare tugeka kile sine kilke mbol mbal njakmba mineg.

Noa nu Ham kasurna

²⁰ Noa nu nyam piro ndo kumba minna tuku. Nunje tugu pilmba grep piro ande njgukina. ²¹ Mara ande nu grep kule afu nyina le grep kulenje balena le njingnanka baibai sinamnje tawi kuklikina le wagek kinymba minna. ²² Tanjana le Kanan mam nuje Ham nu mam nuje wagek kinymba minna ta kanjerna sulumba nu ndek kumba ka aba kat nuje sanikina le ²³ Sem nale Yafet ndonj nale ndek tawi ande tumba kaika njgumnem-njgumnem baibai sinam kumba mam nakile kainaik. Nale mam nakile wagek minna ta kanjeram mbulmba tumail te-sinaik.

²⁴ Kile Noa nu ngaro purfena le kiyo njgrimbi wam kina ta kubenaik le isna sulumba nu ndek sakina: ²⁵ Ye kile Kanan kasuri le nu nuje tira kame kumnemnje nane tuku sanzal tango piroka minamnjgat njina.

²⁶ Tanjakina sulumba nu manj lato sakina: Sine Sunjo tuku nyu te-dungube. Nu Sem tuku Mbara. Kanan nu Sem kumnemnge nu tuku sanzal tanjo piroka minamngat. ²⁷ Kuatenge Yafet sinzanwa le nu tuku ndare tugekamngat. Nu tuku mbuj kame Sem tuku mbuj kame ndoj ulendika minwaig le Kanan nu Yafet kumnemnge nu tuku sanzal tanjo piroka minamngat ngina.

²⁸ Kule sunjo ta kugana le Noa nu manj lato yar 350 minna. ²⁹ Nuje yar ulendimba ta 950 kusrena sulumba nu kumna.

10

Noa tuku ndare

¹ Noa tuku ndare ta tejenmba. Noa tuku kiyo kejmba ande nyunu Sem ande Ham ande Yafet. Kule sunjo iben kina le nane kej ta kiyo afu kile-patikinaig.

Yafet tuku ndare

² Yafet tuku kiyo kat nuje nyu nangine ta tejenmba. Gomer, Makok, Madai, Yawan, Tubal, Mesek, Tiras. Ngumnenga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuj kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbraj yimyam kilmba minnaig.

³ Gomer tuku mbuj kat nuje ta Askenas mbal Rifat mbal Tokarma mbal.

⁴ Yawan tuku mbuj kat nuje ta Elisa mbal Spen mbal Siprus mbal Rodes mbal. ⁵ Nane yu make tumba minig mbal le nuy mbolnge minig mbal ta tuku mbuj nangine.

Yafet tuku ndare ta tanjamba ndo. Nane tuku tumbraj yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Ham tuku ndare

⁶ Ham tuku kiyo kat nuje nyu nangine ta tejenmba. Kus, Isip, Libia, Kanan. Ngumnenga nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuj kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbraj yimyam kilmba minnaig.

⁷ Kus tuku mbuj kat nuje ta Seba mbal Awila mbal Sabta mbal Rama mbal Sabteka mbal. Rama tuku mbuj ta Zeba mbal Dedan mbal.

⁸ Kus tuku kiyo ande nyunu Nimrod. Nimrod nu kame bumba tumbraj afu kilke yaika kilmba minna tukunu nu gabat sunjo mayok kina. ⁹ Nu Sunjonge turna le nu kanzerek tanjo minna. Ta tuku nane afu nangine nangine tejenmba sakade. Sunjonge ne turnuwa le kanzerek tanjo Nimrod suk minamngat ngade.

¹⁰ O buk Nimrod nu Babilonia kilke ta tuku tumbraj kejmba kulatkina. Tumbraj kejmba ta ande nyunu Babilon ande Ereka ande Akad. ¹¹ Nu Babilonia kilke kusremba Asiria kina sulumba tumbraj sugo bailkamba ninde lika wande patike likina. Tumbraj sugo ta ande nyunu Nineve ande Rehobot-Ir ande Kala ande Resan. ¹² Resan nu Nineve le tumbraj sunjo Kala ngamu-ngamunge minna.

¹³⁻¹⁴ Isip tuku mbuj kat nuje ta Lidia mbal Anam mbal Leab mbal Naftu mbal Patrus mbal Kaslu mbal Kreta mbal. Kreta mbal nane Filistia mbal nane tuku mbuj nangine.

¹⁵ Kanan nu kiyo armba njak minna. Kiyo mulum ta Sidon ande nyunu Het. Ngumnenga nale tuku ndare tugekinaig sulumba mbuj kat nangine tuku nyu ta tumba nangine tumbraj yimyam kilmba minnaig. ¹⁶⁻¹⁸ Kanan nu Yebus mbal Amor mbal Girkas mbal Hiwi mbal Arka mbal Sini mbal Arwat mbal Semar mbal Hamat mbal nane tuku mbuj nangine. Kanan tuku tumbraj mboj nane sili-silinaig le ¹⁹ nane tuku tumbraj mboj makenu ande kumba ka Sidonge tingina le ande kumba ka Gerarunge tingina. Gerar tumbraj ta Gasa tumbraj patumba. Tumbraj make ki prote kumam kina ta kumba ka Sodom, Gomora, Atma, Seboimnge tingina. Seboim tumbraj ta Lasa tumbraj patumba minna.

²⁰ Ham tuku ndare ta tanjamba ndo. Nane tuku tumbraj yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

Sem tuku ndare

²¹ Yafet aba nuje Sem nu Hibru mbal njakmba tuku mbuj nangine. ²² Sem tuku kiyo kat nuje tuku nyu ta tejenmba. Elam, Asur, Arpaksad, Lud, Aram. Ngumnenga nane

tuku ndare tugekinaig sulumba mbuḅ kat naḅgine tuku nyu ta tumba naḅgine tumbraḅ yimyam kilmba minnaig.

²³ Aram tuku mbuḅ ta Us mbal Hul mbal Geter mbal Mesek mbal.

²⁴ Arpaksad tuku kiḅo nuḅe nyunu Sela. Sela tuku kiḅo nuḅe nyunu Eber. ²⁵ Eber nu kiḅo armba kile-patikina ta ande nyunu Pelek. Pelek tuku ait mbolḅge taḅgo pino ḅakmba sili-silinaig. Eber tuku kiḅo ande nyunu Yoktan.

²⁶⁻²⁹ Yoktan tuku mbuḅ ta Almodad mbal Selef mbal Hasarmawet mbal Yera mbal Hadoram mbal Usal mbal Dikla mbal Obal mbal Abimael mbal Seba mbal Ofir mbal Awila mbal Yobab mbal. Nane ḅakmba Yoktan tuku ndare. ³⁰ Nane tuku ma tugu makenu ta Mesanḅe tiḅga laipmba kumba ka Sefarḅge tiḅgina. Sefar tumbraḅ ma taknu ki prote kumamḅge minna.

³¹ Sem tuku ndare ta taḅamba ndo. Nane tuku tumbraḅ yimyam, ma tugu yimyam, pasa mata yimyam.

³² Taḅgo kuasmbi ḅakmba ta Noa tuku ndare. Kule suḅgo kugana le Noa tuku kiḅo kat nuḅe tuku ndare puluka tugekina. Nane keḅ ta kilke mbol mbal ḅakmba tuku mbuḅ kat naḅgine.

11

Kuate nu taḅgo tuku mane tugu mbilniḅge likina

¹ O buk tugu mbolḅge taḅgo pino kilke ḅakmba mbolḅge pasa ndindo aḅaḅ ndende ḅakmba nyu ndindo saka minnaig. ² Nane ki prote kumamḅge kine promba minnaig. Taḅamba minnaig ma ma mara ande nane kinaig ka Babilonia tuku ma gutoḅ ande mbol pronaig sulumba nane taḅge tumbraḅ ulnaig. ³ Taḅamba nane naḅgine naḅgine sakinaig: Sine kilke kilmba pasoka ndame wakeikube le kareḅguwaig ḅginaig. Nane taḅamba wakeikinaig sulumba wande palmbim tuku gulḅol ta tumba ndame ta pisneniḅginaig le ndame ta denḅinaig.

⁴ Kile nane ndek sakinaig: Sine tumbraḅ suḅgo ande ulmba wande patikube sulumba wande suḅgo kuen ḅayo ande pilbe. Funu ka samba kirewa. Taḅamba sine nyu ḅak minbe sulumba sili-silimba ma tugu ḅakmba kine ndakube ḅginaig.

⁵ Nane wande ta pilnaig le Suḅgo nu nane tumbraḅ ulmba wande kuen ḅayo pilnaig ta kanḅeram ndekina sulumba ⁶ sakina: Taḅgo pino nane ndare ndindo pasa kuale ndindo. Nane maḅau te tugu pilmba kade ta ḅgumneḅga naḅgine nzali dubimba maḅau afu kam tuku sakuwaig sulumba ta kamḅgaig. ⁷ Ta tuku sine ndek kab sulumba taḅgo tuku mane tugu mbilniḅbe le nane naḅgine naḅgine pasa katese ndawaig ḅgina.

⁸ Taḅakina sulumba Suḅgo nu taḅgo pino ḅakmba tugena le nane wande piro suḅgo ta kusremba sili-silimba kilke tugu ḅakmba mbol kine likinaig. ⁹ Tumbraḅ suḅgo ta nyunu Babilon ḅginaig. Ma ta mbolḅge Suḅgo nu nane tuku mane tugu mbilniḅge likina le nane sili-silimba kilke tugu ḅakmba mbol kine likinaig.

Sem tuku ndare

¹⁰ Sem tuku ndare tuturmba teḅenmba kina. Kule suḅgo ta ibeḅ kina le yar armba kinaig le Sem nu yar 100 ḅak minmba kiḅo ande nyunu Arpaksad te-pilna. ¹¹ Te-pilna sulumba nu maḅ lato yar 500 kusremba kiḅo kulim afu turmba kile-patikina.

¹² Arpaksad nu yar 35 ḅak minna sulumba kiḅo ande nyunu Sela te-pilna. ¹³ Te-pilna sulumba nu maḅ lato yar 403 minmba kiḅo kulim afu turmba kile-patikina.

¹⁴ Sela nu yar 30 ḅak minna sulumba kiḅo ande nyunu Eber te-pilna. ¹⁵ Te-pilna sulumba nu maḅ lato yar 403 minmba kiḅo kulim afu turmba kile-patikina.

¹⁶ Eber nu yar 34 ḅak minna sulumba kiḅo ande nyunu Pelek te-pilna. ¹⁷ Te-pilna sulumba nu maḅ lato yar 430 minmba kiḅo kulim afu turmba kile-patikina.

¹⁸ Pelek nu yar 30 ḅak minna sulumba kiḅo ande nyunu Reu te-pilna. ¹⁹ Te-pilna sulumba nu maḅ lato yar 209 minmba kiḅo kulim afu turmba kile-patikina.

²⁰ Reu nu yar 32 ḅak minna sulumba kiḅo ande nyunu Seruk te-pilna. ²¹ Te-pilna sulumba nu maḅ lato yar 207 minmba kiḅo kulim afu turmba kile-patikina.

²² Seruk nu yar 30 ḡak minna sulumba kiḡo ande nyunu Nahor te-pilna. ²³ Te-pilna sulumba nu maḡ lato yar 200 minmba kiḡo kulim afu turmba kile-patikina.

²⁴ Nahor nu yar 29 ḡak minna sulumba kiḡo ande nyunu Tera te-pilna. ²⁵ Te-pilna sulumba nu maḡ lato yar 119 minmba kiḡo kulim afu turmba kile-patikina.

²⁶ Tera nu yar 70 kusrena sulumba kiḡo afu kile-patikina ta ande nyunu Abram ande Nahor ande Haran.

Tera tuku ndare

²⁷⁻²⁹ Tera tuku ndare tuturmba teḡenmba kina. Nu kiḡo keḡmba kile-patikina ta ande Abram ande Nahor ande Haran. Haran nu Lot te-pilna sulumba nu kulim armba turmba kile-patikina ta ande nyunu Milka ande Iska. Mam nangine kume ndakina le Haran nu ambonḡa nuḡe tumbraḡ tuguk Urḡe minmba kumna. Ma tugu ta nyunu Babilonia. Abram nu Sarai tina le Nahor nu mambo nuḡe Haran tuku kulim Milka tina. ³⁰ Sarai nu niḡka kiḡo kugatok minna.

³¹ Kile Tera nu kiḡo nuḡe Abram rugan nuḡe Sarai wa nuḡe Lot nane keḡ ta kilmba Babilonia ma tugu Ur tumbraḡ kusremba Kanan kilke mbol kambim saka kinaig kumba ka Haran tumbraḡ promba taḡe minnaig ma ma Tera nu kumna. ³² Nu yar ḡakmba 205 kusrena sulumba Haran tumbraḡ taḡe nu kumna.

12

Sunḡo nu siḡka pasa sanḡrinu Abram sana

¹ Mara ande Sunḡo nu Abram sana: Ne naḡe kilke naḡe tumbraḡ tuguk naḡe ndare kusreka ye ma ande tumni le ne ka kilke ta mbolḡe mina. ² Yeḡe ki le ne tuku ndare tugeka taḡo kuasmbi sunḡokanu mayok kaḡgat. Yeḡe ne nyaro tini le ne taḡo sunḡo nyu ḡak minamḡgat. Taḡawa le nane ḡgumneḡga ne tuku saka nane afu nyaro niḡe likamḡgaig. ³ Nane afu ne nyaro tinwaig ta ye mata nane nyaro niḡgamḡgit. Ko nane afu ne kasurnuwaig ta ye mata nane kasurniḡgamḡgit. Ne mbolḡe ye kilke tugu ḡakmba mbolḡe wam mayenu kamḡgit ḡgina.

⁴ Sunḡo nu taḡakina le Abram nu miḡe dubimba tiḡga Haran tumbraḡ kusremba kina le Lot nu dubimba kina. Ait ta mbolḡe Abram nu yar 75 ḡak minna. ⁵ Abram nu kumba piyo nuḡe Sarai, nzamu nuḡe Lot, Haran mbal afu nu piyaniḡmba kilna ta agaḡ ndende ḡakmba kilmba Kanan kambim saka kinaig kumba ka ka Kanan kilke mbol pronaig. ⁶ Pronaig sulumba kilke ḡgamu fetka kumba ka Sekem ma promba More ma tuku ail sunḡo ta tugumḡe minnaig. Ait ta mbolḡe Kanan mbal nane kilke ta mbolḡe mine likinaig.

⁷ Minnaig le Sunḡo nu Abram tugum promba sana: Ye ne tuku ndare kilke te siḡka serniḡgamḡgit ḡgina. Taḡakina le Abram nu Sunḡo nu teḡe ye tugum prowat ḡga ndame afu kilmba turḡaḡga atraukam tuku pa laḡlaḡ inum wakeina. ⁸ Taḡana sulumba nu ma ta kusremba kina ka tabe ande poḡga baibai patika taḡe minnaig. Tabe ta Betel tumbraḡ ki butuḡgate kumam Ai tumbraḡ ki prote kumam nu ḡgamuḡe minna. Tabe mbol taḡe Abram nu ndame turḡaḡga Sunḡo atraukam tuku pa laḡlaḡ wakeimba Sunḡo mbariḡmba nu tuku nyu te-duḡga minna. ⁹ Taḡana sulumba nu maḡ tiḡga kumba ka Negeb ma baknu ta kambim saka kina. Negeb ma baknu ta Kanan kilke mbolḡe minit.

Abram nu Isip kilke mbol kina

¹⁰ Nu kina ta Negeb kilke mbolḡe guba sunḡo prona tukunu Abram nane gubak minnaig sulumba ndeka kilke ta kusremba Isip kilke mbol ndekinaig. ¹¹ Ndekinaig sulumba Isip kilke mbol prowaḡ bafumba nu piyo nuḡe Sarai sana: Ne pino tumail pasi ḡgarosu mayenu ndo. ¹² Isip taḡo kame nane ne kaḡgernumba nuḡe piyo nuḡe ḡga idusmba ne tam tuku ye baleyumba ne kusrenamḡgaig. ¹³ Ta tuku taḡo te ye tuku leu ḡga saniḡga le nane ne tuku ḡga ye bale ndayuwaig le ye maye minamḡgit ḡga Sarai sana.

¹⁴ Taḡakina sulumba Abram nu Isip kilke mbol prona le Isip mbal mambimba Sarai kaḡgermba pino ta mayenu ndo ḡginaig le ¹⁵ Farao tuku mbal afu nane Sarai kaḡgermba

kumba ka Faraο sanaig. Sanaig le nu ismba tanjo afu kukulningina le pro Sarai tumba Faraο tuku wande mbol kinaig le nu tanje minna.

¹⁶ Minna le Faraο nu Sarai tuku garena le nu Abram kigamba aganj ndende sunjomba tuna. Nu aganjmor sunjomba sipsip makau kamel donki piro mbal turmba Abram tuna le kilna.

¹⁷ Faraο nu Abram piyo nuje Sarai pinonu tina tukunu Sunjo nu Faraο nuje wande tuma mbal turmba njaigo siglikina le guaze sugo kile-likinaig. ¹⁸ Tanjanaig le Faraο ndek Abram wika kusnana: Ne ame manjau ye mbolnje kina? Ndanam saka ne naje piyo naje ta ye ndasayina? ¹⁹ Ne yije kulim nga sayina tukunu ye yije pinonu ten. Kile piyo naje te tumba kua kaye nga Abram sana. ²⁰ Tanjakina sulumba nu nuje mbal saningina le nane Abram mindemba kumba ndinje mbilnaig le Abram nale piyo nuje ndon aganj ndende njakmba kilmba kinaik.

13

Lot nu Abram kusremba Sodom tumbranj kina

¹ Abram nu piyo nuje Sarai nzamu nuje Lot aganj ndende njakmba kilmba Isip kusremba kina ka Negeb ma baknu mbol prona. ² Abram nu aganjmor silwa ndametinj gol ndametinj aganj ndende ta sunjomba njak minna.

³ Nu Negeb ma mbol prona sulumba manj tinga kumba ka ka Betel tumbranj patumba nu o buk baibai patikina ma ta tugum prona. Ma ta Betel tumbranj Ai tumbranj ngamunjamunje minit. ⁴ Minna sulumba o buk atraukam tuku pa lanjan wakeina ma ndui ta mbolnje manj Sunjo mbarinjmba nu tuku nyu te-dunga minna.

⁵ Lot nane Abram ndon minnaig ta nu mata aganj ndende sipsip makau baibai sunjomba njak minna. ⁶ Nale ar ta aganjmor sunjomba njak tukunu nale ma ta tuma minam kumu kuga. ⁷ Ta tuku Abram tuku aganjmor kulat tanjo nane Lot tuku aganjmor kulat tanjo ndon munjo gubra njak minnaig. Ait ta mbolnje Kanan mbal Peris mbal nane ma ta mbolnje minnaig tuku.

⁸ Kile Abram nu ndek Lot sana: Ne sile ndare ndui ta ndo. Ta tuku sile ngamuknje munjo gubra njak mine ndakupe. Sile tuku piro tanjo mata nane munjo gubra njak mine ndakuwaig. ⁹ Ma te sunjokanu. Ne naje kilke inum kanjermba madiwa le sile purkupe. Ne ma ande mbol kaye ndeta ye ma ande mbol ka ngina.

¹⁰ Tanjakina le Lot nu mambilmba Yordan kule kumamnje ma gutoj ta kanjerna. Ma ta kule sunjomba njak kumba ka Soar tumbranjnje tingina. Ait ta mbolnje Sunjo nu Sodom le Gomora njaigo sili ndakina. Ma ta mayenu ndo Sunjo tuku piro Isip mbal tuku kilke tanjan. ¹¹ Ta tuku Lot nu ma ta mayenu ndo nga Yordan ma gutoj ta njakmba madimba te-suluna. Tanjamba nu Abram kusremba ki prote kumam ma ta mbolnje ka minna le nale yinyam minnaik.

¹² Abram nu Kanan kilke mbolnje minna le Lot nu Yordan ma gutoj ta kumba ka tanje minyokina sulumba nuje baibai Sodom tumbranj patumba patike likina sulumba nu tanje minna.

¹³ Sodom mbal nane une manjau sunjomba kumba Sunjo tuku minje ngurmba minnaig.

Sunjonge Abram Kanan kilke njakmba tuna

¹⁴ Lot nu Abram kusrena le Sunjo nu Abram sana: Ne tinga mambilmba ma tugu njakmba kanjerka. ¹⁵ Ma njakmba ne kanjerkate ta ne naje ndare njakmba ndon sertinggi le tane tuku kilke minmba minamngat. ¹⁶ Yenje ki le ne tuku ndare tugeka ne tuku mbun burnu kumu kuga prowamngag. Kilke mbolnje tub tub tanjan burnu kumu kuga. ¹⁷ Kile ne tinga kilke tuku kuennu kilke tuku sunjonu njakmba lika kanjerka. Ye kilke ta njakmba ne tanmbimngit nga Abram sana.

¹⁸ Tanjakina le Abram nu nuje baibai sambrinjmba ma ta kusremba kumba ka Hebron tumbranjnje Mamre tuku ail sugo tugum tanje minyokina. Minyokina sulumba Sunjo atraukam tuku pa lanjan ande wakeina.

14

Abram nu gabat sugo afu ndoj kame bunaig

¹ Mara ande Babilonia tuku gabat sunjo Amrafel, Elasar tuku gabat sunjo Ariok, Elam tuku gabat sunjo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sunjo Tidal nane bailka ta ² gabat sugo 5 ndoj kame bunaig. Gabat sugo 5 ta Sodom tuku gabat sunjo Bera, Gomora tuku gabat sunjo Birsu, Atma tuku gabat sunjo Sinab, Seboim tuku gabat sunjo Semeber, Bela tuku gabat sunjo turmba. Bela tumbran tuku nyu ande Soar nginaig.

³ Gabat sugo 5 ta ulendika pasa katnaig sulumba Sidim tuku ma gutoj ta kinaig. Ma ta kile Yu Kagli Njajo tanje te-suluna. ⁴ Kedorlaomer nu yar 12 gabat sugo 5 ta kulatkina le nane ta tuku ndagariningina le yar 13 mbolnje nane nu ndoj kame bunaig.

⁵ Yar 14 mbolnje Kedorlaomer nuje gulab kame gabat sugo kej ta ndoj nane nangine kame mbal kile-mangurka kinaig ka tumbran afu ndoj kame bunaig. Asterot-Karnaim tumbranje Kedorlaomer nu Refaim mbal ndoj kame bumba nane kile-ibenkina sulumba ka Ham tumbranje nu Susim mbal ndoj kame bumba nane kile-ibenkina sulumba ka Kiriatim tuku ma gutoj tanje nu Emim mbal ndoj kame bumba nane kile-ibenkina. ⁶ Tanamba nu man kina ka Edom ma bin tanje nu Hor mbal ndoj kame bumba nane yokerkina le nane sili-silinaig le nu nane dubika kina ka Elparan tumbran ma baknu ta makembinje lukina.

⁷ Lukina sulumba kumba ka Enmispas tumbran pronaig. (Tumbran ta kile nyunu Kades ngade). Tumbran tanje nane Amalek mbal Amor mbal ndoj kame bunaig sulumba nane tuku kilke ta yaige likinaig. Amor mbal nane Hasason-Tamar tumbranje minnaig tuku.

⁸ Ait ta mbolnje Sodom, Gomora, Atma, Seboim, Bela tumbran 5 ta tuku gabat sugo nane nangine kame mbal ndoj Sidim tuku ma gutoj ta kinaig sulumba tanje nane kame tuku kuaneka minnaig. ⁹ Elam tuku gabat sunjo Kedorlaomer, Goim tuku gabat sunjo Tidal, Babilonia tuku gabat sunjo Amrafel, Elasar tuku gabat sunjo Ariok nane mata kame tuku kuaneka minnaig. Gabat sugo bailka ta nane gabat sugo 5 ta ndoj kame buwam bafunaig.

¹⁰ Sidim tuku gutoj ta nane buk ndame dabuk dabuk kolta suk ta sota burok sunjomba sarke likinaig. Kile kame sangri tingina le Sodom tuku gabat sunjo Gomora tuku gabat sunjo nale kuru-kuruka nakile kame mbal ndoj kua ka baringa burok ta sinam kinaig le gabat sugo kej ta nane kame kuasmbi afu ndoj kua ka ma tabenu ta ponga kinaig.

¹¹ Tananaig le gabat sugo bailka ta nane Sodom le Gomora tuku aganj ndende, nyamaganj, tango pino turmba yomba kilmba kinaig. ¹² Abram nzamu nuje Lot nu Sodomnje minna le nane nu tumba nu tuku aganj ndende turmba kilmba kinaig.

¹³ Tananaig le tango ande nu wam ta kangermba kua ka Abram sota kina sulumba Abram kila sana. (Abram nu Mamre tuku ail tugum tanje minna. Mamre nu Amor tango ande. Nu nuje mambo kat nuje ndoj nane kej ta Abram tuku gulab kat nuje minnaig. Mambo ar ta nyu nakile Eskol le Aner). ¹⁴ Nane Abram tuku nzamu nuje tumba kinaig ta tango tanje wam kubeu tuna le Abram nu ismba nuje kuasmbi kame tango 318 ta njakmba kile-mangurkina sulumba nane ndoj gabat sugo bailka ta dubika Dan tumbran kinaig. ¹⁵ Furir ngamuna le nu nuje kuasmbi ta kilmba walna sulumba gabat sugo bailka ta ndoj kame bumba nane kile-ibenka yokerkinaig le nane sili-silinaig le nane dubika kinaig ka Hoba tumbran pronaig. Hoba tumbran ta Damaskus tumbran patumba minna. ¹⁶ Nu Sodom le Gomora tuku gabis aganj ndende njakmba ta kile-luka kilmba nzamu nuje Lot turmba tumba Lot tuku aganj ndende tango pino njakmba turmba kilmba luka kinaig. ¹⁷ Abram nu gabat sugo bailka ta ndoj kame bumba nane kile-ibenkina sulumba luka prona le Sodom tuku gabat sunjo ta Abram sota kina ka Zawe ma gutoj tanje Abram te-silikina. (Ma gutoj ta tuku nyu ande Gabat Sugo tuku Gutoj ngade).

Melkisedek nu Abram nyaro tuna

¹⁸ Salem tuku gabat Melkisedek nu Kuate o mbolok tuku pris minna. Nu bret grep kule kilmba Abram tugum kumba ¹⁹ nyaro pasa tuna sulumba sakina: Kuate nu o mbolok.

Nunje samba kilke kile-mayokkina. Nunje ne nyaro pasa tinwa. ²⁰ Kuate nu o mbolok. Sine nu tuku nyu te-dunḡube. Nunje ne sinzarḡnat le naje ḡgueu mbal ḡakmba kile-ibenḡkat ḡgina.

Taḡakina le Abram nu gabis agaḡ ndende ḡakmba kilna ta maḡgur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna. ²¹ Taḡana le Sodom tuku gabat sunḡoḡge ndek Abram sana: Taḡo pino ḡakmba yiḡe kili le gabis agaḡ ndende ḡakmba ne kila ḡgina le ²² Abram ndek Sodom tuku gabat sunḡo ta sana: Kuate Sunḡo nu o mbolok. Nunje samba kilke kile-mayokkina le ye kile Sunḡo tuku nyu mbolḡge pasa saḡgri pilewet. ²³ Ne ḡgumneḡga sakikat: Yeḡge Abram agaḡ ndende sunḡomba tuwen le kile nu agaḡ ndende sunḡomba ḡak minit ḡga sakikat tukunu ye ne tuku agaḡ inum te nda. Muli foḡfoḡ afu ko kupe ḡgaro tuku muli ande mata ye te nda. ²⁴ Ye mbulit. Ye agaḡ ndende afu kile nda. Ye tuku kuasmbiḡge nyamaḡaḡ afu kilmba nyinaig ta maye. Ye tuku gulab kame Aner Eskol Mamre nane ndo agaḡ ndende afu niḡga ḡga sana.

15

Kuate nu Abram ndoḡ wamduḡ ulendinaik

¹ Mara ande Abram nu kiḡatanu suk Sunḡoḡge wika sana: Abram, ne kuru kuru ndaka. Ye ne tuku kandim taḡaḡ ne kulatka minet. Ne lafu mayenu sunḡokanu tamḡgat ḡgina.

² Taḡakina le Abram nu ndek sana: O Kuate Sunḡo, ye kiḡo kugatok minet. Ye kumi le Damaskusnu taḡo Elieser nunje ye tuku agaḡ ndende kilamḡgat. Ta tuku ne ame agaḡ mayenu ye samḡgat? ³ Ne ye tuku ndare tumunu ande ndasina tukunu ye tuku kukul taḡo nunje ye tuku agaḡ ndende kilamḡgat ḡgina.

⁴ Taḡakina le Sunḡo nu pasa lafumba sana: Kuga. Kukul taḡo naje Elieser nu ne tuku agaḡ ndende kile nda. Naje kiḡo ndinok ta nunje ne tuku agaḡ ndende kilamḡgat ḡgina.

⁵ Taḡakina sulumba nu Abram tumba kilim kumba sana: Ai ambe. Samba mbol ambe tandeka mambilmba mbai kaḡgerka. Ne ḡakmba burkam kumuḡ e? ḡgumneḡga ne tuku ndare mbolḡge mbuḡ gudommba mayok kaḡgaig. Samba mbolḡge mbai minig taḡaḡ burnu kumuḡ kuga ḡgina. ⁶ Taḡakina le Abram nu Sunḡo tuku pasa ta ismba nu tuku saḡgri tomba tiḡgina le Sunḡo nu tuku ḡgamuḡgal son ta kaḡgermba nu taḡo tiḡreḡnu ḡgina.

⁷ Taḡakina sulumba nu Abram sana: Ye Sunḡo. Ye ne Babilonia mbal tuku kilke Ur tumbraḡḡge ye ne mindenumba te prowen. Kilke te ne sernam tuku ḡga ye taḡawen ḡgina le ⁸ Abram ndek lafumba sakina: O Kuate Sunḡo, ye kilke te miro minam tuku sayate ta ye ndaḡmba pasa ta son pasa ḡga kila pili e ḡgina le ⁹ Kuate nu ndek sana: Agaḡmor afu kilmba ye tugum te prowa. Makau paḡgarnu ande, meme paḡgarnu ande, sipsip pailnu ande ḡakmba yar keḡmba ḡak, gami ande, sar umaḡ kitek ande turmba kilmba ye tugum te prowa ḡgina le ¹⁰ Abram nu pasa ta kumumba agaḡmor ta kilmba nu tugum prona sulumba agaḡmor ta ḡgamuḡge fetke lika inumnu ndinaḡḡge inumnu ḡaiḡamḡge patike likina sulumba umaḡ armba ta fet ndakina. ¹¹ Taḡana le wir afu ndem ta kilam tuku fumba ndekinaig le Abram nu ndem ta ḡgailka nane yokerke likina.

¹² Ki ka butuḡgina le Abram nu kinymba ma make sunḡo kaḡgermba ḡgamuḡgal pitina le nu kuru kuru sunḡo tina. ¹³ Taḡamba minna le Sunḡo nu Abram sana: Ye siḡka sanet. Ne tuku mbuḡ kilke te kusremba kilke kise mbolḡge rawe taḡo minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piro kareḡnu niḡguwaig le piroka nane ait kuen ḡayo yar 400 nane sanzalnu minamḡgaig. ¹⁴ Ait ta kugawa le ye kilke ta mbolok mbal lafumba piti niḡgi le naje mbuḡ kame kusrekuwaig le agaḡ ndende sunḡomba ḡak tiḡga ma ta kusrewamḡgaig. ¹⁵ Neḡge ndo mine mayemba ma ma saibo pilmba kuma le ḡgunuḡgaig. ¹⁶ Amor mbal kilke te mbolḡge minig ta naḡgine mbar sugo ke likade ta kumuḡguwaig le naje ndare pulumba kinit ta ka bailkanu mbolḡge maḡ luka te prowamḡgaig ḡga Abram sana.

¹⁷ Taḡakina le ki butuḡga furirna le waim ande pa guwa ḡak sati ande turmba mayok kinaik sulumba agaḡmor ndemnu Abrahamḡge fetka patikina ta ḡgamuk ḡgamuk kinaik.

¹⁸ Tanjanaik le Sunjo nu Abram ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa Abram sana: Ne tuku ndare ye kilke te serningamngit. Isip tuku kule sunjo kumamnge kumba ka kule sunjo Yufretis kumamnge tingate kilke ta ŋakmba tane sertingamngit. ¹⁹⁻²¹ Ken mbal Kenis mbal Kadmon mbal Hit mbal Peris mbal Refaim mbal Amor mbal Kanan mbal Girkas mbal Yebus mbal nane tuku kilke ta ŋakmba tane sertingamngit nga Abram sana.

16

Sarai tuku piro pino Hagarŋge kiŋo te-pilna

¹⁻² Sarai nu Abram tuku kiŋo ande te-pile ndakina sulumba nu tanjo nuŋe sana: Sunjo nu kiŋo ande ndasina tukunu ne ye tuku piro pino ndoŋ minap le nu kiŋo ande te-pilwa le yiŋe kiŋonu tamngit ngina. (Sarai tuku piro pino ta nyunu Hagar. Hagar nu Isipnu).

Abram nu Sarai ndoŋ wamdus ulendinaik sulumba ³ Sarai nu nuŋe piro pino ta tumba Abram pinonu tuna. Ait ta mbolŋge Abram buk yar 10 Kanan kilke mbolŋge minna.

⁴ Abram nu Hagar tumba nu ndoŋ minnaik sulumba Hagar nu kiŋo konna ta kamusmba nu Sarai ake agan tanjan nga talana. ⁵ Tanjana le nu ndek Abram sana: Hagarŋge ye talayate ta naje mbar. Ye yiŋe piro pino ne tinnen ta nu kile fungulok minmba nu ye talayate. Sunjoŋge ndo nu sile pilesikuwa nga tanjo nuŋe sana. ⁶ Tanjakina le nu ndek Sarai sana: Pino ta ne tuku piro pino ndo. Ne ame wam nu mbol kam ndeta ka ngina. Tanjakina le Sarai nu Hagar sawe lika katna le kua ka nu kusrena.

⁷ Hagar nu Sarai kusremba Sur kambim tuku ndin dubimba kina ka ma baknu mbolŋge kule burok tugum tanje minna le Sunjo tuku Ejel nu tugum prona sulumba ⁸ nu kusnana: Hagar, Sarai tuku piro pino, ne aniŋge prowat sulumba animbi kanjat e ngina le nu ndek ejel ta sana: Ye yiŋe piro gabat Sarai tuku kuru-kuruka kua ka tembi prowit ngina le ⁹ Sunjo tuku Ejel nu sana: Ne luka naje piro gabat sota kumba naje ngamunjal te-ibeŋmba Sarai kumnemnge mina. ¹⁰ Yenje ki le ne tuku ndare tugeka kuasmbi sunjokanu mayok kanjat. Burnu kumuŋ kuga ngina.

¹¹ Tanjakina sulumba Sunjo tuku Ejel man lato sana: Ne kiŋo te-palmbimngat. Sunjo nu ne tuku malmbi ta isna tukunu ne kiŋo ta nyunu Ismael* nga. ¹² Nu donki ŋguikok tanjan minmba nu tanjo pino ŋakmba tuku ŋgueu minamngat. Nu nuŋe ndare tuma ndoŋ mata nu mine nda. Nu kasomnge minamngat ngina. ¹³ Tanjaka sana le Hagar nu nuŋe wamdusmbi sakina: i ... Ye Kuate kanjerit ta ye kume ndakit ngina.

Sunjo nu Hagar ndoŋ pasatina le Hagar nu sakina: O Kuate, ne tuku am mbolŋge agan ndende ŋakmba mayokŋge minit ngina. ¹⁴ Ta tuku nane kule burok ta nyunu "Sunjo abo tugu ŋak nu ye kanjeryate" ngade. Kule burok ta Kades tumbran Bered tumbran ngamu-ŋgamunje minit.

¹⁵ Abram Hagar fungul te-tuna ta kile nu kiŋo te-pilna le Abram nu kiŋo ta nyunu Ismael ngina. ¹⁶ Abram nu yar 86 ŋak minna le Hagar nu kiŋo ta te-pilna.

17

Kuate nu ngaro pikam tuku manau te-mayokna

¹ Abram nu yar 99 ŋak minna le Sunjo nu Abram tugum promba sana: Ye Kuate Sangri ŋayo. Ye ne sanet. Ne ye tuku miŋge dubimba manau purferŋnu ndo ŋak mina. ² Ye ne ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa pilet ta dubimba kumuwanngit. Yenje ki le ne tuku ndare tugeka tanjo pino sunjomba mayok kanjaig ngina.

³ Tanjakina le Abram ndek truk kina le Kuate nu man lato sana: ⁴ Ne isa. Ye tuku siŋka son pasa ne mbolŋge minit tukunu ne tanjo kuasmbi sunjomba tuku mbuŋ nanjine minamngat. ⁵ Ta tuku ne tuku nyu Abram kuga. Ne tanjo kuasmbi sunjomba tuku mbuŋ minamngat tukunu ye ne tuku nyu kitek Abraham pili le minamngat. ⁶ Yenje ki le ne tuku ndare mbolŋge kuasmbi sunjomba mayok kanjaig. Afu gabat sugo mayok kanjaig. ⁷ Ye ne ndoŋ ne tuku ndare kame ndoŋ wamdus ulendika siŋka son pasa te pilet ta kugawe nda. Ye siŋka kumuwanngit. Ye ne tuku Mbara, ne tuku ndare pulumba

* 16:11: Ismael nyu ta tugunu: Kuate nu isna

tuturmba kangat ta tuku turmba Mbara minmba minamngit. ⁸ Ne kilke te tuku tuguk tango kuga ta ye kilke te nduiye naje ndare kame ta ndorj tane sertingamngit. Kanan kilke njakmba te tane tuku kilke minmba minamngat. Kugawe nda. Ye sirjka tane tuku Mbara minmba minamngit ngina.

⁹ Kuate nu manj lato Abraham sana: Ye sirjka son pasa te sanet. Naje ndare puluka tuturmba kuwaig ta tane pasa saket te ismba kumumba dubiwap. ¹⁰ Ye ne ndorj naje ndare kame ndorj wamdus ulendika pasa dubimba kumuwam tuku ta tejenmba. Tane tango kiyo kame njakmba tuku ngaro pikap sulumba ¹¹ ye tane ndorj pasa katet te gilai ndangap. ¹² Tane kiyo kile-patikap sulumba mara 8 kugawaig le nane tuku ngaro pikap. Tangine piro tango tuku kiyo kame tane kasomok tango piyamba kile-likinaig ta njakmba tuku ngaro pikap. Tanjamba minmba minap le ¹³ ye tane njakmba ndorj wamdus ulendika minmba minamngit. Ta tuku nane njakmba tuku ngaro pikap le tangine ngarosu mbolnge nzilal ta minwaig. ¹⁴ Tango ande ngarosu nzilal ta kugatok ta nu tane ngamuknge mine nda. Nu ye ndorj wamdus ulendikam tuku wam ta purmba pitaite nga sakina.

¹⁵ Kuate nu manj Abraham sana: Ye kile piyo naje Sarai tuku sanet. Ne kile nyunu Sarai ndanga. Kile nyunu kitek Sara nga. ¹⁶ Yenge nu nyaro tuwi le nu ne ndorj kiyo ande te-palmbimngaik. Tanjamba nu tango kuasmbi sungomba gabat sugo afu turmba tuku ina nangine minamngat ngina.

¹⁷ Tanjakina le Abraham nu truk ka nzumilka wamdusmbi sakina: Yoi. Ye buk saibo pilmba yar 100 njak minet ta ndanjmba ye kiyo tam tuku sakate? Sara mata buk saibo pilmba yar 90 njak minit tukunu nu mata kiyo te-palmbim kumuñ kuga nga idusna. ¹⁸ Tanjamba idusna sulumba Abraham nu Kuate sana: Ne ye tuku kiyo Ismael ndo kulatka le nu maye minwa ngina kande ¹⁹ Kuate ndek Abraham sana: Kuga. Piyo naje Sara nu ne tuku kiyo ndinok te-palmbimngat ta ne kiyo ta nyunu Isak nga. Ye kiyo ta tuku ndare njakmba ndorj wamdus ulendika yiye sirjka son pasa kumumba dubimba minmba minamngit. Kugawe nda. ²⁰ Ne Ismael tuku sayat ta ye mata isit. Yenge nu nyaro tuwi le nu tuku ndare tugekuwaig sulumba nu tuku ndare mbolnge gabat sugo 12 mayok kanggaig. Nu tuku ndare mbolnge kuasmbi sungo mayok kangat. ²¹ Ye Ismael tuku tanjawanngit ta ye Isak ndorj wamdus ulendika yiye pasa kumumba minmba minamngit. Yar ande si ait tejen prowa le Sara nu kiyo ta te-palmbimngat ngina. ²² Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndorj pasate denpurmba nu kusremba kina.

²³ Kile Abraham nu Kuate tuku mingge dubimba ki ait ndui ta mbolnge kiyo nuje Ismael tuku ngaro pikna sulumba nu tuku wande tuma mbal nu tango ndametiñmbi piyamba kile-likinaig ta njakmba tuku ngaro pike likina. ²⁴⁻²⁵ Abraham nu yar 99 njak minna le kiyo nuje Ismael nu yar 13 njak minna le nane nale tuku ngaro piknaig. ²⁶ Ki ait ndui ta mbolnge ndo nane Abraham le Ismael tuku ngaro piknaig sulumba ²⁷ nu tuku wande tuma mbal nu tango ndametiñmbi piyamba kile-likinaig ta njakmba tuku ngaro turmba pike likinaig.

18

Kuate nu manj Sara kiyo te-palmbim tuku Abraham sana

¹ Mara ande ki pa tingina le Abraham nu Mamre tuku ail sugo tugum tanje nuje baibai kawanngge minyak minna le Sungo nu tugum prona. ² Abraham nu mambilmba tanjo kenmba kangerkina sulumba tinga pinderka kumba ka nane tugumngge dagol tidronga loka saningina: ³ O tango sugo, mayemba prowaig. Tane ye liyumba ndakape. Tane tenge mabtumba isukusmba kape. ⁴ Tenge minap le nane kule fudin tumba prowaig le kupe minyanga ail kumnem tenge minyoka mabtap. ⁵ Mabta minap le ye nyamaganmbi tane turtingi le nyumba sangri tumba kape ngina. Tanjakina le nane sakinaig: Ne sakate tanjamba ka nginaig.

⁶ Tanjakinaig le Abraham nu pitik ndo nuje baibai sinam kina sulumba Sara sana: Pitik ndo plaua mayenu inum kunya sulumba waimbi pipmba bret fonfon pasoka ngina. ⁷ Tanjakina sulumba Abraham nu pinderka nuje makau fonde tugum promba fatnu kitek

butuknu kuya ñak ande madimba tumba nuñe piro tango tuna le nuñge pre pre balemba kuapikina. ⁸ Tanjana le Abraham nu makau fatnu kuapikina ta tumba bata le amo turmba kilmba nane tugumñge patikina le nane kilmba nyumba minnaig.

Nane isukusmba minnaig le Abraham nu nane tugum tange ail kumnemñge nane tairñga tiñ minna le ⁹ nane nu kusnanaig: Piyo nañe Sara nu aningge minit ñginaig le nu ndek sakina: Nu baibai sinam tenge minit ñgina le ¹⁰ tango inum tange ndek nu sana: Yar ande si piyo nañe Sara nu kiño tuwa le ye siñka luka prowamñgit ñgina. Tanjakina le Sara nu nu ñgumnemñge baibai malanja tugum tange pasa ta kagmarña ismba tiñ minna.

¹¹ Abraham nale Sara ndoñ buk saibo patika yar gudommba kinaig le Sara nu kiño tepalmbim kumuñ kuga tukunu ¹² nu wamdusmbi nzumilka sakina: Ye buk saibo pilen. Yiñe gabat mata saibo pilna. Ye ndañndañmba tuma kinymba kamusi ñga idusna. ¹³ Tanjamba idusna le Sunjo nu Abraham sana: Ndañam tuku Sara nu nzumilka sakat: Ye buk saibo pilen ta ndañmba ye kiño tamñgit ñga sakat. ¹⁴ Ye Sunjo. Ne iduste ye wam ta kam kumuñ kuga ñga ne iduste e? Kuga. Ye wam ñakmba kam kumuñ. Ye buk sakit. Yar ande si ait tenen mbolñge Sara nu kiño tuwa le ye luka prowamñgit ñgina. ¹⁵ Tanjakina le Sara nu yabuka sakina: Ye nzumil ndakit ñgina le nu ndek nu sana: Kuga. Ne siñka ne nzumilkat ñgina.

Kuate nu Sodom le Gomora tumbran kile-ñgisikam sakina

¹⁶ Kile tango keñ ta tiñga Sodom tumbran tumail tumba kinaig le Abraham nu nane mindeka ndinñge mbilningam bafuna le ¹⁷ Sunjo nu wamdusmbi sakina: Ye manau kam bafuwet te ye Abraham yabuwe nda. Kuga. ¹⁸ ñgumnengga Abraham tuku ndare mbolñge tango kuasmbi sunjo sanjri ñak mayok kanjaig. Nu mbolñge kilke tugu ñakmba mbolñge ye wam mayenu kamñgit. ¹⁹ Ye nu madiwen le nu nuñe kiño kame nuñe wa kat nuñe ye tuku manau tumninguwa le nane manau purferñnu tiñreknu ñak minamñgaig. Tanjawa le ye nu mbolñge siñka pasa sawen ta kumumba tambimñgit ñga idusna. ²⁰ Tanjamba idusmba nu Abraham sana: Sodom Gomora nale une manau sugokanu ñak. Nale tuku une manau ta tango pino ñakmba nanjine nanjine sakade le iset. ²¹ Nane sakade ta kumumba une ta minit e ta ye kumba katesewamñgit ñgina.

²² Tanjakina le tango ar ta Sodom tumail tumba kinaik le Sunjo nu Abraham ndoñ minna le ²³ nu ndek Sunjo kusnana: Ne tango tiñreknu ñaigonu ñakmba ulendimba bale faramñgat e? ²⁴ Tumbran tange tango tiñreknu 50 minwaig ndeta ne tumbran ta te-ñgisiwamñgat e ko nanenu ñga mapewamñgat? ²⁵ Ne nane tiñreknu ñaigonu ñakmba ulendimba bale faramñgat e? Ne tanjawan kumuñ kuga. Ne tango ñakmba kulatka kumumbi pilengate tuku. Ne manau mayenu ndo kate tuku ñgina le ²⁶ Sunjo nu lafumba sana: Ye Sodom tango tiñreknu burka ka 50 ta ye nanenu ñga ñakmba mapenñgit ñgina.

²⁷ Tanjakina le Abraham nu man lato sana: O Sunjo, ye man ne kusnani le ne ye tuku ndagari ndanuwa. Ye ake tango ndo. Ne ye tuku ise ndaka. ²⁸ Ne tango tiñreknu burka ka 50 kuga 5 den ndeta ne tumbran ta te-ñgisiwamñgat e ñgina le Sunjo nu sana: Tango tiñreknu 45 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ñgisiwe nda ñgina.

²⁹ Kile Abraham nu man lato Sunjo kusnana: Ata. Tango tiñreknu 40 ndo nziñge minwaig ndeta ne ndañamñgat ñgina le Sunjo nu lafumba sana: Nane 40 ndo nziñge minwaig ta ye tumbran ta te-ñgisiwe nda ñgina.

³⁰ Tanjaka sana le Abraham nu man kusnana: O Sunjo, ye man lato kusnanamñgit ta ne ye tuku ndagari ndanuwa. Tango tiñreknu 30 ndo nziñge minwaig ndeta ne ndañamñgat ñgina le Sunjo ndek nu sana: Ye nane 30 ndo kanjerkumba ta ye tumbran ta te-ñgisiwe nda ñgina.

³¹ Kile Abraham man lato nu kusnana: O Sunjo, ye gabat kuilñga ne ndoñ pasatet. Tango tiñreknu 20 ndo nziñge minwaig ndeta ne ndañamñgat ñgina le Sunjo nu sana: Nane 20 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ñgisiwe nda ñgina.

³² Tanjakina le Abraham nu man lato kusnana: O Sunjo, ye pasa ndindo te ndo sani le ne ye ndoñ gubra ndata. Tango tiñreknu 10 ndo nziñge minwaig ndeta ne ndañamñgat

ngina le Sunjo nu sana: Nane 10 ndo minwaig ta ye tumbran ta te-ngisiwe nda ngina.
³³ Tanjagina sulumba Sunjo nu Abraham ndo pasate denjpurmba nu kusremba kina le Abraham nu luka nuje tumbran kina.

19

Sodom tuku une manau

¹ Furirna le enjel ar ta Sodom pronaik. Lot nu Sodom tumbran fonde malanga tugum tanje minyok minna sulumba nu nale kanjerka tinga kumba ka nale tugumnge loka sakina: ² O tango sugo, mayemba prowaik. Tale kupe minyanga ye tuku wande mbolnge kinyamba indole mafewa le man kape ngina le nale ndek Lot sanaik: Kuga. Sile tumbran ngamu mayok sinje kinyamngik nginaik kande ³ Lot nu nale sanjrimba sarsarnikmba nu tuku wande mbol kuwaik nga sanikina le nale tinga nu dubimba nu tuku wande mbol kinaig. Tanjamba Lot nu nuje piro mbal saningina le nane nale tuku pagunaig sulumba bret yis kugatok pasokinaig le nu nyamagan ta kilmba nale nikina le nyinaik.

⁴ Isukuse denjpurmba nale kinyam bafunaik le Sodom tumbran tango kiyo kame ta njakmba pro Lot tuku wande kornaig sulumba ⁵ wi kuenka nu sanaig: Tango ar furirat le ne sota prowaik ta nale aninge minik? Ne nale kile-mayokka le sine nale ndo karbe nginaig.

⁶ Tanjaginaig le Lot nu nane sota kilim kina sulumba malanga tukulmba saningina: ⁷ Tira kame, tane manau njayonu te nale mbolnge ndakap. ⁸ Ye tuku kulim ar minik te nale tango ande ndo kinye ndakinaik. Ye nale kile-mayokka tane tingi le tane ame manau kam ndeta nale mbolnge kap. Tango ar te mbolnge manau njayonu ande ndakap. Nale ye tuku gulab prowaik le ye nale kulatket ngina. ⁹ Tanjagina le nane Lot sanaig: Ne kua kaye. Ne tumbran tuguk tango kuga. Ne ndanam saka singine manau te kusrewam tuku peusingit? Kua kaye. Kuga ta sine ne mata tumba njayo silinamngig nginaig. Tanjaginaig sulumba nane Lot mbiti-mbitimba malanga sambriwam bafunaig le ¹⁰ tango ar tanje malanga talka wai sirmba Lot didikinaik le sinam kina le nale malanga tukulnaik. ¹¹ Tukulnaik sulumba nale tango kiyo kame malanga tugumnge minnaig ta njakmba am tukulninge likinaig le nane malanga te-sili ndakinaig.

Lot nane Sodom kusrenaig

¹² Kile nale ndek Lot sanaik: Naje ndare afu minig e? Naje mbiyel, naje kiyo, naje kulim afu turmba minig kande kilmba tumbran te kusremba kua kape. ¹³ Sile tumbran te te-ngisiwamngik. Tumbran te tuku tango pino nane tuku une manau sungokina le tango pino nane nangine nangine sakade le Sunjo nu isna. Ta tuku Sunjo nu sile tumbran te te-ngisiwam tuku kukulsikina le prowik nginaik. ¹⁴ Tanjaginaik le Lot nu tinga kumba tango armba nu tuku kulim kat nuje kilam tuku madinikina ta sanikina: Tale tingap le sine tumbran te kile ndo kusremba kua kab. Sunjo nu tumbran te te-ngisiwamngat ngina kande nale nu usre pasa sakate nga idusmba nale numbik ri ndanaik.

¹⁵ Mafena le Sunjo tuku enjel ar ta nale sanjri mbakmba Lot sanaik: Ne tinga piyo naje, naje kulim ar ta kilmba kile ndo tinga pitik kua kape. Kuga ta tumbran te tuku une njayonu lafunu ne turmba ngisinungat nginaik.

¹⁶ Tanjaginaik le Lot nu wam nzumbilenja gitmba minna ta Sunjo nu Lot sinana le tango ar ta Lot le piyo nuje, kulim ar ta nane wainu kilmba kumba tumbran tuku fonde kilimnge patikinaik. ¹⁷ Nane kilimnge patikumba enjel inum ta nane saningina: Kua ka kape sulumba mbilka ngumnem mambil ndawap. Ma gutoj tenge mabte ndakap. Kua ka ka tabe si pongap. Tane ngisikubekaig ngina le ¹⁸ Lot nu lafumba sakina: O tango sunjo, tanjamba kuga. ¹⁹ Tale buk ye tuku sinatikina le ye mbolnge manau mayenu kaik. Tabe si masken njayo tukunu ye tabe mbol ambe kua ka kambim fuguwet. Kumba mini le ndinje pa ta ye tuwa le kumba ngisinungit. ²⁰ Ta tuku tale man ye mbolnge manau mayenu kap. Tumbran patuk si kanjerap. Si fudinndo. Maye ndeta ye sinje ka mini sulumba kumba ngisike nda ngina le ²¹ nu lafumba sana: Ta maye. Ne sakat tanjawanngit. Ye

tumbranj si te-ngisiwe nda. ²² Ne paterj kua ka tumbranj si kaye. Ye ne tairngamngit. Ne kumba si prowa le ye ma tugu te te-ngisiwamngit ngina.

Lot nu tumbranj ta fudiñndo ngina tukunu nane tumbranj ta nyunu Soar* nginaig.

Kuate nu Sodom Gomora kile-ngisikina

²³ Ki mbol kina le Lot nu Soar prona le ²⁴ Sunjo nu ndame pa soj ñak sawe piyanu sukmba Sodom Gomora tuku ma tugu ñakmba kumuñge likina. ²⁵ Tumbranj ar ta tuku ma gutoj ta tanjo pino aganj ñakmba kilke mbolñge prowe likinaig ta ñakmba usarke sulunaig. ²⁶ Tanjanaig le Lot piyo nuje mbilka ngumnem mambilna kande nuje ngarosu ta sol kuilka kareñga makek suk tiñ minna.

²⁷ Mafena le Abraham nu maratukuk tiñga kina ka Sunjo ndoj pasata minnaik ma ta tugum prona sulumba ²⁸ mambilmba Sodom Gomora tuku ma gutoj kilke ñakmba kanjerkina ta pa guwa sunjo tafil ñak tiñga minna le kanjerna.

²⁹ Kuate nu ma gutoj ta te-ngisiwam bafuna sulumba nu Abraham idusmba Lot kukulna le nu tiñga ma kise kina. Tanjana le nu Lot buk minna tumbranj ta ñakmba kile-ngisike suluna.

Lot tuku kulim ar ta kiño kile-patikinaiik

³⁰ Lot nu Soar tumbranjñge minam tuku kuru-kuruka nuje kulim ar ta kilmba tumbranj ta kusremba tabe poñga kinaig ka ndame burok ande kanjermba sinam tanje minnaig.

³¹ Tanjamba tanje minnaig sulumba kulim mulum ta mambo nuje sana: Mam buk saibo pilna. Kilke te mbolñge tanjo ande sile kilam tuku mine ndakate. ³² Ta tuku ne isa. Sile mam grep kule tupe le nu nyumba nginngankuwa le sile nu ndoj kinype. Tanjape sulumba sile kiño kile-patikupe ngina. ³³ Tanjamba furirna le nale mam nakile grep kule tunaik le nu nyumba nginngankina. Ngin-ngankina le kulim nuje mulum ta mam nuje ndoj kinynaik ta mam nuje nginnganka nu wam ta katese ndana.

³⁴ Mafena le kulim mulum ta ndek mambo nuje sana: Furir ye mam ndoj kinyit. Ngilañge sile mañ mam grep kule tupe le nyumba nginngankuwa le ne suk mam ndoj kinya. Tanjape sulumba sile kiño ñak minpe ngina. ³⁵ Tanjakina sulumba nale mam nakile mañ grep kule tunaik le nu nyumba nginngankina. Ngin-ngankina le mambo nuje suk mam nuje ndoj kinynaik ta mam nuje nginnganka wam ta mata katese ndana.

³⁶ Tanjana le Lot tuku kulim ar ta mam nakilerñge fungul nikina le kutunaik. ³⁷ Kulim mulum ta kiño ande te-pilna sulumba kiño ta nyunu Moab ngina. Kiño ta nu Moab mbal tuku mbuj nanjine. ³⁸ Mambo nuje mata kiño ande te-pilna sulumba kiño ta nyunu Ben-Ami ngina. Ben-Ami nu Amon mbal tuku mbuj nanjine.

20

Abraham le Abimelek

¹ Abraham nu kumba ka Negeb ma baknu mbol prona sulumba Gerar tumbranjñge minna. Gerar nu Kades tumbranj Sur tumbranj ngamu-ngamuñge minna. ² Tanje minna sulumba Abraham nu Sara nu yiñe kulim ngina le Gerar tuku gabat sunjo Abimelek nu tanjo afu kukulniñgina le nane pro Sara tumba ka Abimelek tunaig.

³ Tanjamba minmba ait ande furir ngamu Abimelek nu kinyna sulumba kiñatina le Kuaterñge sana: Ne isa. Ne pino te tanjo ñak tina tukunu ne kumamngat ngina.

⁴ Abimelek nu Sara ndoj kinye ndakinaik tukunu nu Sunjo lafumba sana: O Sunjo, ye mbar ndawen. Ne tanjo mbar ndade ta ne baleniñgam kumuñ e? ⁵ Abraham nu nuje ye sayina: Pino te ye tuku kulim ngina le Sara mata ye sayina: Tanjo te ye tuku leu ngina. Ye mbar ndawen. Ye tanjo pino ñakmba am mbolñge ye manau te ken ngina le ⁶ Kuate nu kiñambi lafumba sana: Ne tanjo pino ñakmba tuku am mbolñge tanjana ta ye kila. Ta tuku ye ne nu ndoj une ndaka nga peunen le ne pino ta kire ndana. ⁷ Ne kile pino ta tumba luka ka tanjo nuje tawe. Tanjo ta nu tuan tanjo ande. Nu ne tuku yabarjwa le

* 19:22: Soar nyu ta tugunu Fudiñndo

ne kume nda. Ne pino ta luka nu ndatawe ta ne naje kuasmbi ndoj tane njakmba kume likamngaig ngina.

⁸ Mafena le maratukuk tinga Abimelek nu nuje piro tango njakmba kile-manjurka pasa njakmba Kuatenge sana le isna ta saningina le nane kuru kuru sunjo tinaig. ⁹ Tanjanaig le Abimelek nu Abraham wika sana: Ne ame manau sine mbolnje kina? Ye ame mbar ken le ne sine njakmba piti sunjo te singam bafute? Ne sinja manau ta njayonu kina. ¹⁰ Ne ndanam saka manau tejenmba kina ngina le ¹¹ Abraham lafumba nu sana: Ye idusen tumbraj te tuku tango nane Kuate tuku minje kumnemnje minmba nu tuku nyu kurau ndakade tukunu nane ye tuku pino tumba ye baleyubekaig nga idusen. ¹² Pino te son ye tuku kulim. Sile mamnje kile-patikina ta sile ina yimyam le ye nu pinonu ten.* ¹³ Kuate nu ye kukulyina le ye yije tumbraj tuguk kusrewen sulumba nu sawen: Ne ye mbolnje manau mayenu kumba ma njakmba mbolnje tango njakmba tejenmba saninga: Tango te ye tuku leu nga saka ngen.

Abraham nu tanamba Abimelek sana le ¹⁴ nu kina ka Sara tumba pro Abraham tuna sulumba sipsip makau piro tango piro pino afu turmba kilmba promba Abraham tuna sulumba ¹⁵ sana: Kilke te njakmba ye tuku ndo. Ne ma ani nzalinu minam idusmba ndeta ka tanje minyoka ngina. ¹⁶ Tanjamba nu ndek Sara sana: Ne mbar ndana. Tango kame ne ndoj minig ta nane katesewaig nga ye leu naje ndametij sorj 100 tuwet. Ye tanjawi le ne mbar ande ke ndakina ta nane njakmba katesemba kila palmbimngaig ngina.

¹⁷⁻¹⁸ Abimelek nu Abraham piyo nuje tina tukunu Kuate nu Abimelek tuku piyo nuje, piro pino kat nuje nane njakmba kiyo ngailningina tukunu Abraham ndek Kuate yabanja le Abimelek nale piyo nuje ndoj, nuje piro pino njakmba nane wakeikina le nane manjo kile-patike likinaig.

21

Sara nu Isak te-pilna

¹ Sunjo nu sinja pasa buk Abraham sana ta nu Sara mbolnje kina le ² nu fungul njakna. Abraham nu buk saibo pilmba yar 100 njak minna le piyo nuje Sara nu Kuate nu ait sana ta mbolnje kiyo ta te-pilna le ³ Abraham nu kiyo ta nyunu Isak ngina.

⁴⁻⁷ Kile Sara ndek sakina: Kuatenge ye sinzanyat le ye kiyo te-pilit. Ta tuku nga ye gare-gareka nzumilket. Nane njakmba ye manau kit ta iswaig sulumba gare-gareka nzumilkamngaig ngina. Tanjakina sulumba nu manjo lato sakina: Nane buk idusnaig Sara nu Abraham tuku kiyo ande te-pile nda nga idusnaig ta ye tuku tango saibo pilna le kile ye nu tuku kiyo ande te-pilit ngina.

Isak nu mara 8 kusrena le ki ait ta mbolnje Kuate nu Abraham buk sana ta kumumba nu kiyo nuje tuku ngaro pikna.

Abraham nu Hagar nale Ismael ndoj pitaikina le kinaik

⁸ Kiyo ta sunjokina le ina nujenje nu amo ngailna. Ki ait ta mbolnje Abraham nu kiyo amo kusrena ta tuku pagumba nye sunjokina. ⁹ Tanjana le Abraham tuku kiyo Ismael nu Isipnu pino Hagar ndoj te-pilnaik ta nu Isak maim maim pasa tumba minna le Sara nu ismba ¹⁰ tango nuje sana: Kiyo ta Isak ndoj ne tuku aganj ndende tuma kile nda. Piro pino ta kiyo nuje ndoj pitaika le kasom kuwaik ngina le ¹¹ nu pasa ta ismba kiyo nuje Ismael tuku wamdus pitina le ¹² Kuatenge nu sana: Piro pino ta kiyo nuje ndoj ne wamdus piti ndanuwa. Ne Sara tuku pasa ismba dubiwa. Isak tuku ndare mbolnje ndo ne tuku mbunjo mayok kanjaig. ¹³ Piro pino ta tuku kiyo nu mata ne tuku kiyo tukunu yenje ki le nu tuku ndare mbolnje tango kuasmbi sunjo ande tugekamngat nga Abraham sana.

¹⁴ Tanjakina le maratukuk tinga Abraham nu nyamaganjo kilmba aganjmor ngarombi kule kunyna ta turmba kilmba Hagar tuku kailmane mbolnje patika kiyo nuje ndoj kukulnikina le kinaik kumba ka Berseba tuku ma baknu mbolnje kine promba lika

* 20:12: Hibru mbal tuku manau buk tanjamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane munjo kilanu (2 Samuel 13 kanjerap).

minnaik. ¹⁵ Lika minnaik ma ma kule kugana le kiño nuñe tumba kumba ka ail fudinndo ande kumnemñge pilna le kinymba minna. ¹⁶ Kinymba minna le Hagar nu kiño nuñe ta kusremba nane tui fat parsingade le kumba tingate tanjamba nu kumba ka minyokina sulumba wamdusmbi sakina: Ye kiño kanjermba mini le kumwa ta njayo ngina. Tanjakina sulumba nu tanje minyok minmba malmbika minna.

¹⁷ Kiño ta mata malmbika minna le Kuate nu isna le samba mbolñge Kuate tuku Eñel ndek Hagar wika sana: Hagar, ne ndañam wamdus pitinate? Ne kuru kuru ndaka. Kiño nañe malmbikate ta Kuate nu o buk isat. ¹⁸ Ne tinga kumba ka kiño nañe tumba wamdus bul sera. Yeñge ki le nu tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi sunjo ande mayok kanjat ngina. ¹⁹ Tanjakina sulumba Kuate nu Hagar tuku am talkina le kule burok ande kanjerna sulumba kumba ka agañmor ngaro tambi kule kunyna. Kunyna sulumba kiño nuñe kule ta tuna le nyina.

²⁰ Kuatenje kiño ta kulatka minna le sungokina sulumba kumba ka Paran tuku ma baknu mbolñge minyokumba kanzerek tanjo minna le ²¹ ina nuñenge Isipnu pino ande tumba Ismael te-tuna.

Abraham nu Abimelek ndoñ wamdus ulendinaik

²² Ait ta mbolñge Abimelek nuñe kame gabat nyunu Pikol tumba Abraham tugum promba sana: Kuate tuku nyaro ne mbolñge minit. ²³ Ta tuku ne kile Kuate tuku nyu tambi pasa sanjri pilewa sulumba ye mbolñge mañau njayonu ande ndaka. Ye tuku kutu mbolñge ye tuku wa kame mbolñge mata mañau njayonu ande ndaka. Ye buk ne mbolñge mañau mayenu ken ta kile ne suk ye mbolñge, kilke kile ne rawe tanjo tanjan minit ta mbolñge mañau mayenu ndo ka ngina le ²⁴ Abraham ndek nu sana: Ne sakate tanjamba ye pasa sanjri pilewet ngina.

²⁵ Tanjakina le Abraham nu kule burok ande Abimelek tuku piro tanjonne tinaig ta tuku nu sana le ²⁶ nu ndek Abraham sana: Imanje kule burok ta tina ta ye gilai. Ne ye ndasayina. Kile ndo sayate le ye iset ngina.

²⁷ Tanjakina le Abraham nu kina ka sipsip makau turmba kilmba promba Abimelek tuna sulumba nale wamdus ulendinaik. ²⁸ Tanjanaik sulumba Abraham nu sipsip fat 7 kilmba yamokñge patikina le ²⁹ Abimelek nu Abraham kusnana: Ne ndañam sipsip fat 7 ta yamokñge patikat e ngina le ³⁰ Abraham lafumba nu sana: Yeñge kule burok ta sarken ta ne son nga sulumba sipsip fat 7 te kila ngina. ³¹ (Nale wamdus ulendinaik tuku ma ta nane kile nyunu Berseba* ñgade).

³² Bersebanje wamdus ulendika Abimelek nuñe kame gabat Pikol ndoñ nale luka Filistia ma mbol kinaik le ³³ Abraham nu Bersebanje ail ande ngukina sulumba Kuate Sunjo abo tugu ñak nu tuku nyu te-duñgina. ³⁴ Tanjamba nu yar gudommmba Filistia kilke mbolñge minna.

22

Abraham nu Isak tumba Kuate tuku atraukam bafuna

¹ Mara ande Kuate nu Abraham tuku ñgamunjal son tagomba nu wika sana: Abraham ngina le nu woka sakina: Ye minet te ngina. ² Tanjakina le Kuate nu sana: Ne tinga nañe kiño nañe ndindo Isak ne nu tuku kume purte ta tumba kumba ka Moria kilke mbolñge tabe ande ye ne tumnamngit ta mbolñge ne ye tuku atrauka kiño ta balemba piya le ugmba usarkuwa ngina. ³ Tanjamba sana le Abraham nu maratukuk tinga kuaneka doñki inum tumba sanjilnu mbolñge kumiñ depolka kusmba nuñe piro tanjo armba kilmba atraukam tuku pa fetka ndaleka tumba Isak ndoñ Kuate nu ma sakina ta kinaig.

⁴ Kumba minnaig le mara armba kinaig le mara keñnu mbolñge Abraham nu tinga mambilmmba Kuate nu ma sakina ta maskenñge kanjerna sulumba ⁵ nuñe piro tanjo ar ta sanikina: Tale doñki tumba tenge minap. Ye yiñe kiño ndoñ kumba ambenje Kuate mbariñmba nu tuku nyu te-duñga mañ luka ndekamkik ngina. ⁶ Tanjaka sanikmba nu pa

* 21:31: Berseba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule Brok

ndale ḡak tumba Isak tuna le kurana le Abraham nu pa wagmbi bagi turmba kilmba nale kigringga kinaik ⁷ kumba ka ndinḡge Isak nu mam nuḡe wika sana: Mam o ḡgina le mam nuḡe ae ḡgina le Isak nu kusnana: Sile pa wagmbi pa ndale ḡak kilcik ta Kuate atraukam tuku sipsip fat aninḡe ḡgina le ⁸ Abraham lafumba sana: Kiḡo, Kuate nuḡe atraukam tuku sipsip fat ande sile sikamḡgat ḡgina. Tanamba saka nale maḡ kigringga kinaik.

⁹ Nale Kuate nu ma sakina ta mbol pronaik sulumba Abraham nu ndame turḡanga pa lanlan wakeimba pa ndale ḡak ta kuklimba ta mbolḡge farna sulumba kiḡo nuḡe Isak kupe wai kusmba pa farna ta mbolḡge pilna. ¹⁰ Tanana sulumba nu nuḡe kiḡo balewam saka bagi gomba tumba wai sukakina kande ¹¹ Sunḡo tuku Eḡel samba mbolḡge wika sana: Abraham, Abraham ḡgina le nu woka sakina: Ye minet te ḡgina le ¹² Eḡelḡge nu sana: Kiḡo tuku ḡgarosu ḡayo sili ndawa. Ne naje kiḡo naje ndindo mape ndamba balemba ye atraukam bafuwat ta ye kaḡerit. Ne ye tuku miḡge dubite ta ye kile kila pilit ḡgina. ¹³ Tanakina le Abraham nu mbilka mambilmba meme pailnu ande ail fudinḡdo sinamḡge naunu konka minna le kaḡerna sulumba kumba ka meme ta Isak tuku lafuknu tumba balemba Kuate atraukina. ¹⁴ Tanana sulumba Abraham nu ma ta nyunu “Sunḡonḡe sine tursinḡit” ḡgina. (Kile nane teḡenmba sakade: Sunḡo tuku tabe mbolḡge nu sine tursinḡit ḡgade).

¹⁵ Kile Sunḡo tuku Eḡel nu samba mbolḡge Abraham wi arnu sana: ¹⁶ Ye Sunḡo. Ne ye tuku miḡge dubimba naje kiḡo naje balemba ye atraukam bafuwat tukunu ye yiḡe nyu tamba pasa sanḡri pilewamḡgit ta ne isa. Ye sinḡa ne mbolḡge wam mayenu kamḡgit. ¹⁷ Yeḡe ne tuku ndare te-tugewi le samba mbolḡge mbai minig piyalḡge fulbul minig tanan sunḡomba mayok kaḡaig. Ne tuku mbuḡ kat naje ḡgueu mbal ndoḡ kame bumba nane kile-ibenḡkamḡgaig. ¹⁸ Tanḡo kuasmbi ḡakmba nane ne tuku saka nane afu nyaro ninḡe likamḡgaig. Ne ye tuku miḡge ismba dubiwat ta tuku ḡga sanet ḡgina.

¹⁹ Tanakina le Abraham nale maḡ luka nuḡe piro tanḡo ar ta tugum pronaik sulumba nane luka Berseba tumbranḡ kinaig. Tanamba Abraham nu Bersebanḡe minmba minna.

Nahor tuku kiḡo kat nuḡe

²⁰ Tanamba minnaig ma ma mara ande nane afu Abraham tugum promba sanaig: Milka nu maib naje Nahor tuku kiḡo 8 kile-patikina. ²¹⁻²² Kiḡo mulum ta nyunu Us. Nu tuku mambo kat nuḡe ta nyu nanḡine Bus, Kemuel, Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf, Betuel. Kemuel tuku kiḡo nuḡe Aram ḡga Abraham sanaig.

²³ Betuel nu Rebeka te-pilna. Milka nu kiḡo 8 ta Abraham maib nuḡe Nahor ndoḡ kile-patikinaik le ²⁴ Nahor nu nuḡe pino ande nyunu Reuma ndoḡ Teba, Gaham, Tahas, Maka nane kile-patikinaik.

23

Sara nu kumna

¹ Sara nu yar 127 ḡak minna sulumba ² Kanan kilke Hebron tumbranḡge nu kumna. Nu kumna le Abraham nu wamdus tatrukina le nu kumba Sara tugumḡge malmbikina. ³ Malmbikina sulumba tinḡa piyo nuḡe tuku mindesiḡ ta kusremba Hit mbal tugum promba nane saninḡina: ⁴ Ye tumbranḡ tuguk tanḡo kuga. Ye rawe tanḡo minet. Tane kilke ande ye sap le ye piyawu sulumba yiḡe pino ḡguki ḡgina le ⁵ Hit mbal nane lafumba Abraham sanaig: ⁶ O tanḡo sunḡo, ne isa. Ne gabat sunḡo tanan sine ḡgamukḡge minit. Sine tuku ndame burok mayenu ndo ande kaḡermba madiwa sulumba kumba ka piyo naje ḡguka. Ne piyo naje ḡgukam tuku ndame burok ande madiwa ta tanḡo andenḡe ne ḡgailne nda ḡga Abraham sanaig.

⁷ Tanakinaig le Abraham nu Hit mbal ḡakmba tugumḡge loka saninḡina: ⁸⁻⁹ Tane son sakade ndeta tane Sohar tuku kiḡo nuḡe Efron sawap le nu nuḡe ndame burok nyunu Makpela nuḡe kilke make mbolḡge minit ta ye suwa le ye yiḡe pino ḡgukam tuku piyawu. Tane nu sawap le ndame burok ta tuku piyanu giganmba ta sakuwa le ye tane tuku am mbolḡge piyawu sulumba mindesiḡ ḡunu tuku ti ḡgina.

¹⁰ Efron nu Hit mbal tuku gabat ande minna. Nu nane ḡakmba ndoḡ tumbraḡ ta tuku fonde malaḡa tugumḡge minyok minna sulumba nu sakina: ¹¹ O taḡgo suḡgo, ne isa. Kilke sakat ta ndame burok turmba ye kile nane ḡakmba tuku am mbolḡge ne tinet. Ne piyo naḡe tumba kumba ka taḡge ḡguka ḡgina le nane ḡakmba isnaig.

¹² Kile Abraham ndek Hit mbal ḡakmba tugumḡge lokina sulumba ¹³ Efron sana: Ye pasa ande sanamḡgit ta ne isa. Ye kilke ta piyawi sulumba ndametiy ne tanmbimḡgit. Taḡawi sulumba ye yiḡe pino taḡge ḡgunuḡgit ḡgina le nane ḡakmba isnaig le ¹⁴ Efron lafumba Abraham sana: ¹⁵ O taḡgo suḡgo, sile mbolḡge kilke te tuku piya ta suḡgokanu kuga. Soḡ 40 ndo. Ne kilke ta tumba kumba ka piyo naḡe ḡguka ḡgina le ¹⁶ Abraham nu pasa ta ismba ndametiy Efron sakina le Hit mbal nane ḡakmba isnaig ta nane piyade mbal ndametiy pitinu kaḡgerde ta kumumba Efron tuna.

¹⁷ Taḡamba Abraham nu Efron tuku kilke Makpela tumbraḡḡge Mamre tugumḡge minna ta tina sulumba kilke ta tuku ndame burok ail ḡakmba turmba kilna le ¹⁸ Hit mbal tumbraḡ ta tuku malaḡa tugumḡge minyok minnaig ta nane ḡakmba ismba wokinaig. ¹⁹ Taḡanaig le Abraham nu piyo nuḡe Sara tumba kumba ka Makpela kilke ndame burok ta sinamḡge pilna. (Ma ta Kanan tuku kilke mbolḡge Hebron tumbraḡ patukḡge minna). ²⁰ Taḡamba Hit mbal tuku kilke ta ndame burok turmba mindesiy ḡgunu tuku Abraham tunaig.

24

Isak nu Rebeka tina

¹ Suḡgo tuku nyaro mara mindek Abraham mbolḡge minna le nu yar suḡgomba kusremba saibo pilna sulumba ² nuḡe piro taḡgo ambokok Abraham tuku agaḡ ndende kulatkina ta wika sana: Naḡe wai tumba ye tuku fel karauḡḡge pale.* ³ Ne samba le kilke tuku Mbara Suḡgo nuḡe nyu tamba ne pasa saḡgri pilewa sulumba Kananḡge yiḡe kiḡo tuku pino ande ndata. ⁴ Ne kumba ka yiḡe kilke tuguk ta mbolḡge yiḡe ndare tugumḡge Isak tuku pino ande ta ḡgina le ⁵ piro taḡgo taḡge ndek Abraham kusnana: Pino ta nuḡe kuasmbi kusreka ye dubiyam mbulwa ndeta ye kiḡo naḡe kukuli le nu naḡe tumbraḡ tuguk kuwa e ḡgina le ⁶ Abraham lafumba sana: Taḡamba kuga. Ne ye tuku kiḡo kukula le kilke ta mbol ndakuwa. ⁷ Samba tuku Mbara Suḡgo nuḡge ye kukulyina le ye yiḡe ndare yiḡe tumbraḡ tuguk yiḡe kilke kusreken le nuḡge ye siḡka son pasa saḡgrinu teḡenmba sayina: Ne tuku ndare ye kilke te siḡka serniḡamḡgit ḡga sayina. Nuḡge nuḡe eḡel kukulwa le amboḡga kaḡgat. Ne kumba taḡge yiḡe kiḡo tuku pino ande ta. ⁸ Pino ta ne dubinam mbulwa ndeta pasa ta ake ḡgisikuwa. Ne ye tuku kiḡo ta ndoḡ luka kilke ta mbol ndakape ḡga piro taḡgo nuḡe sana. ⁹ Taḡaka sana le piro taḡgo ta nuḡe gabat Abraham tugum promba wai tumba Abraham tuku fel karauḡḡge pilna sulumba Abraham pasa sakina ta kumuwaḡgit ḡga wokina.

¹⁰ Taḡamba piro taḡgo ta nu Abraham tuku kamel 10 kilmba Abraham tuku agaḡ ndende magenu turmba kilna sulumba tiḡa Mesopotamia kilke Nahor tuku tumbraḡ ta kina kumba ka ka ta prona. ¹¹ Prona sulumba kamel 10 ta sanaḡgina le nane tumbraḡ kilimḡge kule burok ta tugumḡge mabta kinymba minnaig.

Ki butuḡgina le furiram pino kame nane kule kunyam prowam bafunaig le ¹² taḡgo ta yabaḡmba sakina: O Suḡgo, yiḡe gabat Abraham tuku Mbara, ne kite yiḡe gabat Abraham idusmba ye turya. ¹³ Ye kule burok te tugumḡge minet le tumbraḡ te tuku pino mbanzo kame nane kule kunyam prode. ¹⁴ Ye pino ande teḡenmba sawamḡgit: Naḡe waim kule ḡak ta ye sa le ye nyi ḡga sawamḡgit. Pino ta nu sakuwa: Ne ilmba nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyamḡgit ḡguwa ndeta ye katesewamḡgit. Ne pino ta naḡe piro taḡgo Isak tuku pino madina ḡga katesewamḡgit. Nu taḡakuwa le ne ye tuku gabat buk turat ta ye katesewamḡgit ḡgina.

* 24:2: Hibu mbal nane taḡamba pasa saḡgri pilewanu (Mulum Pasa 47.29 kaḡgerap)

¹⁵ Nu yabaŋmba minna le Betuel tuku kulim nyunu Rebeka nu kilke waim kuramba prona. (Rebeka mam nuŋe Betuel. Betuel nu Nahor le Milka tuku kiŋo nakile. Nahor nu Abraham tuku maib nuŋe). ¹⁶ Rebeka nu ŋgarosu tumail pasi mayenu ndo. Nu buk taŋgo ande ndoŋ kinye ndakina. Nu ndeka kule burok ta tugum promba waim kule kunyna sulumba maŋ luka mbuna. ¹⁷ Taŋana le piro taŋgo ta nu pinderka nu tugum kina sulumba sana: Waim kule ta ye sa le ye kule nyi ŋgina le ¹⁸ nu ndek sana: O taŋgo sunŋo, ne ilmba nya ŋgina sulumba nu waim kule te-ibenŋmba biye ŋak minmba nu tuna le kule nyina.

¹⁹ Nu kule nye denpurna le Rebeka nu sana: Ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi le nane mata nyuwaig ŋgina. ²⁰ Taŋakina sulumba nu pitik ndo nuŋe waim kule agaŋmor kule nyade tuku nza ta sinamŋge kutuna sulumba pinderka kumba ka kule burok tugum promba taŋgo ta tuku kamel kame tuku kule kunye niŋmba minna le kamel kame ta ŋakmba nyinaig le ²¹ piro taŋgo ta nu ye Sunŋonge buk turyat e ŋga idusmba maninok pino ta kaŋgermba minna.

²² Nu kule kunye denpurna le taŋgo ta fumbe sikor ande golmbi wakeiwanu ta tumba nu tuku fumbe mbolŋge pilmba sagi armba golmbi wakeikanu ta turmba kilmba nu tuku wai mban mbolŋge siluk tuna sulumba sana: ²³ Ne saka. Ne mam naje ima? Mam naje tuku wandekŋge yiŋe kuasmbi ye ndoŋ sine kinyam tuku ma ŋak e ŋgina le ²⁴ nu sana: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kiŋo. ²⁵ Sine ire sunŋomba kamel kinyam tuku ŋak. Kamel tuku nyamagaŋ mata sunŋomba minig. Tane mata kinyam tuku ma ŋak ŋgina le ²⁶ taŋgo ta pasa ta ismba loka Sunŋo tuku nyu te-dunŋina sulumba ²⁷ sakina: O Sunŋo, yiŋe gabat Abraham tuku Mbara, sine ne tuku nyu te-dunŋube. Ne mara mara ye tuku gabat turte. Neŋge ye mindeyumba ndin tumyat le ye yiŋe gabat tuku kuasmbi tugum prowit ŋgina.

²⁸ Kile pino ta pinderka ina nuŋe tuku wande mbol kumba pro taŋge nane wam kubeu niŋgina le ²⁹⁻³⁰ Rebeka tuku leu nuŋe Laban nu kulim nuŋe wam kubeu niŋgina ta isna sulumba fumbe tuku sikor ta kaŋgermba sagi ar kulim nuŋe tuku wai mban mbolŋge minnaik ta turmba kaŋgerka nu pitik ndo kilim ka Abraham tuku piro taŋgo kamel kame ndoŋ kule burok tugum taŋge minnaig ta sota kina sulumba sana: ³¹ Sunŋo tuku nyaro ne mbolŋge minit. Ne ndaŋam kilim tenge tiŋ minit? Ne yale le sine wande mbol kab. Ye buk tane tuku ma wakeiwit. Ne tuku kamel kame tuku ma mata ŋak ŋgina. ³² Taŋakina le piro taŋgo ta nu wande mbol kina le Laban nu kamel kame tuku kumiŋ depol kame ta paske lika ire farniŋgina sulumba nyamagaŋ kilmba pro niŋgina le nyinaig. Taŋanaig le Laban nu maŋ kumba Abraham tuku piro taŋgo, taŋgo kame nu ndoŋ promba minnaig ta tuku kule tumba luka prona le nane kupe minyanŋginaig.

³³ Taŋanaig le nane piro taŋgo ta tuku pagumba tunaig kande nu sakina: Ye pasa ande ŋak. Nyamagaŋ te minwa le ye pasatumba isukusamŋgit ŋgina le Laban ndek sakina: Ta maye. Saka le sine isbe ŋgina. ³⁴ Taŋakina le nu ndek sakina: Ye Abraham tuku piro taŋgo. ³⁵ Sunŋonge ye tuku gabat nyaro mayenu tuna le nu maror taŋgo mayok kina. Nu Sunŋonge sipsip meme makau kamel doŋki silwa ndametiŋ, gol ndametiŋ, piro taŋgo, piro pino agaŋ ndende gudommba tuna. ³⁶ Yiŋe gabat tuku pino Sara nu saibo pilmba Abraham tuku kiŋo te-pilna le nu nuŋe agaŋ ndende ta kiŋo nuŋe tuna. ³⁷ Yiŋe gabat nu ye sayina le ye nu tuku pasa sanŋri pilewen. Nu teŋenmba sayina: Ne Kananŋge yiŋe kiŋo tuku pino ande ndata. ³⁸ Ne kumba yiŋe kuasmbi yiŋe ndare kame tugum kaye sulumba nane ŋgamukŋge yiŋe kiŋo tuku pino ande ta ŋga sayina le ³⁹ ye ndek yiŋe gabat teŋenmba kusnawen: Pino ta ye dubiyam mbulwa ndeta ye ndaŋi ŋgen le ⁴⁰ nu lafumba sayina: Ye mara mara Sunŋo tuku miŋge dubiwet tuku. Nu nuŋe eŋel kukulwa le ne turnamŋgat. Taŋawa le ne ye tuku kuasmbi mbolŋge ye tuku ndare ŋgamukŋge yiŋe kiŋo tuku pino ande tamŋgat. ⁴¹ Ne ye tuku pasa sanŋri pilewat ta pur ndawa. Ne ye tuku kuasmbi tugum prowa le nane pino ta ne ŋgailnuwaig ndeta pasa ta ake ka ŋgisikuwa ŋga ye sayina.

⁴² Ye kite kule burok tugum nziŋge prowit sulumba teŋenmba yabaŋit: O Sunŋo, yiŋe gabat Abraham tuku Mbara, ye ilit ta tuku agaŋ alonu te-mayokmba tumya le kaŋgeri.

⁴³ Ye kule burok te tugumngge minet. Pino mbanzo ande kule kunyam prowa le ye nu tejenmba sawamngit: Naŋe waim kule ŋak ta ye sa le ye nyi ŋga sawamngit. Pino ta nu sakuwa: ⁴⁴ Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyamngit ŋguwa ndeta ye katesewamngit. Pino ta neŋge yiŋe gabat tuku kiŋo nuŋe tuku pino madina ngit.

⁴⁵ Ye wamdusmbi yabaŋmba minit le Rebeka nu waim kuramba prowat sulumba ndeka kule burok sinam taŋge waim kule kunyat le ye nu sawit: Ye kule afu nyam ŋga sawit. ⁴⁶ Taŋakit le nu pitik ndo waim te-iberŋat sulumba sayat: Ne nya le ye ne tuku kamel kame tuku kule afu turmba kunyi ngat. Ye kule tumba nyit le nu kamel kame tuku mata kule kunyat. ⁴⁷ Taŋawat le ye nu kusnawit: Ne mam naŋe ima ngit le nu sayat: Ye tuku mam Betuel. Nu Nahor le Milka tuku kiŋo ŋga sayat le ye fumble sikor ta tumba nu tuku fumble mbolŋge pilit sulumba sagi armba ta kilmba nu tuku wai mban mbolŋge patikit sulumba ⁴⁸ loka Sungo tuku nyu te-dungit. Nu yiŋe gabat Abraham tuku Mbara. Nuŋge ye mindeyumba ndin tumyat le ye yiŋe gabat tuku kuasmbi tugum prowit sulumba nzamu nuŋe tuku kulim kaŋgerit ta ye yiŋe gabat nu tuku kiŋo nuŋe tuku pinonu tamngit. ⁴⁹ Ta tuku tane ye tuku gabat idusmba pino ta ye sam kumuŋ e ko kuga? Tugusemba ye sayap le ye isi sulumba ame maŋau kam tuku ta kila palmbimngit ŋga Laban nane saniŋgina.

⁵⁰ Taŋakina le Laban nale Betuel ndoŋ lafumba sakinaik: Sungoŋge ne kukulnat le ne te prowat tukunu sine ame pasatube? Sine pasa kuga. ⁵¹ Rebeka minit te. Ne nu tumba kaye. Nu naŋe gabat tuku kiŋo nuŋe tuku pino minamngat. Ne Sungo tuku miŋge dubimba taŋamba ka ŋginaik le ⁵² Abraham tuku piro taŋgo ta pasa ta ismba truk kumba Sungo tuku nyu te-dungina sulumba ⁵³ mindepiyam tuku agaŋ ndende silwa golmbi wakeikinaig tuku tawi afu turmba kilmba Rebeka tuna sulumba agaŋ ndende magenu afu leu nuŋe nale ina nuŋe ndoŋ nikina. ⁵⁴ Taŋana sulumba nu taŋgo kame nu ndoŋ pronaig ta nane ŋakmba isukusmba kule nyumba furirna le taŋge kinynaig.

Mafena le maratukuk tiŋga nu nane saniŋgina: Ye kile luka yiŋe gabat sota kambimngit ŋgina le ⁵⁵ Rebeka leu nuŋe nale ina nuŋe ndoŋ sakinaik: Kulim te kusem ndindo ait 10 taŋamba sine ndoŋ minwa le tumba kape ŋginaik. ⁵⁶ Taŋakinaik le nu ndek sanikina: Tane ye ngail ndakap. Sungoŋge ye turyina le alonu mayok ket tukunu ye dalke nda. Ye kile ndo maŋ luka yiŋe gabat sota kaŋgit ŋgina. ⁵⁷ Taŋakina le nale sakinaik: Sile kulim wika kusnawamkik ŋginaik sulumba ⁵⁸ Rebeka wika kusnanaik: Ne taŋgo te ndoŋ kambimngat e ŋginaik le nu sakina: Au. Ye kambimngit ŋgina.

⁵⁹ Taŋakina le Rebeka nuŋe kulat pino ndoŋ nale Abraham tuku piro taŋgo kame ndoŋ kambim bafunaig le ⁶⁰ nale Rebeka nyaro pasa tumba sakinaik: O sile tuku kulim, ne taŋgo kuasmbi sungokanu tuku ina naŋgine minwa. Ne tuku mbuŋ kat naŋe nane ŋgueu mbal ndoŋ kame bumba naŋgine tumbraŋ yaika kilwaig ŋginaik. ⁶¹ Taŋakinaik le Rebeka nuŋe piro pino mbanzo afu ndoŋ nane kamel poŋga mbolŋge minyokinaig le Abraham tuku piro taŋgo ta Rebeka tumba kinaig.

⁶² Ait ta mbolŋge Isak nu Negeb ma baknu mbolŋge minna tuku. Mara ande nu kule burok nyunu “Sungo abo tugu ŋak nu ye kaŋgeryate” ta kusremba ⁶³ furiram tiŋtiŋka ake kaloymba kina sulumba mambilmba kamel afu promba ilnaig le kaŋgerkina. ⁶⁴ Rebeka nu mambilmba Isak kaŋgermba kamel mbolŋge iber kina sulumba ⁶⁵ Abraham tuku piro taŋgo ta kusnana: Taŋgo ilit si imaŋge ŋgina le piro taŋgo ta lafumba sana: Taŋgo si yiŋe gabat ŋgina le Rebeka nu kumiŋ tumba tumail pasi songina.

⁶⁶ Piro taŋgo ta promba nu maŋau kina ta ŋakmba Isak kubeu tuna le ismba ⁶⁷ Rebeka tumba ina nuŋe Sara tuku baibai sinamngge pilmba nuŋe pinonu tina. Taŋamba nu Rebeka tuku kume purna sulumba ina nuŋe buk kumna le nu ngamuŋgal tatruka minna ta kile nu garena.

¹ Abraham marj pino ande nyunu Ketura tina le ² nu Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak, Sua nane kile-patikina. ³ Yoksan nu kiño armba kile-patikina ta ande Seba ande Dedan. Dedan tuku mbuj ta Asur mbal Letus mbal Leum mbal. ⁴ Midian nu kiño 5 kile-patikina. Nane tuku nyu ta tejenmba. Efa, Efer, Hanok, Abida, Elda. Kiño kame ta ñakmba Ketura tuku ndare.

⁵ Abraham nu nuje aganj ndende ñakmba Isak tuku wai mbolnje kusrekina sulumba ⁶ nuje kiño kat nuje pino afu ndoñ kile-patike likina ta mata gare aganj afu niñgina sulumba nane kukulniñgina le kinaig. Abraham nu kume ndaka minna le nane Isak kusremba ki prote kumam kinaig ka tanje minnaig.

Abraham nu kumna

⁷⁻⁸ Abraham nu saibo pile mayemba yar 175 ñak minna sulumba nu kumna. ⁹⁻¹⁰ Kiño kat nuje ar ta Isak nale Ismael nale mam nakile tuku mindesij tumba ka Makpela ndame burok ta sinamnje nu tumba pilnaik. Ndam burok ta Abraham nu o buk piyo nuje Sara tumba pilna. Makpela kilke ta Mamre tugumnje minna ta o buk Hitnu tanjo Soar tuku kiño nuje Efron nu tuku kilke minna le Abrahamnje nu tugumnje piyana tuku.

¹¹ Abraham nu kumna le Kuate nu Abraham tuku kiño nuje Isak nyaro tuna le nu mine mayena. Nu kule burok nyunu “Sunjo abo tugu ñak nu ye kangeryate” ta tugumnje minna.

Ismael tuku ndare

¹² Sara tuku piro pino Isipnu Hagar nu Abraham ndoñ Ismael te-pilnaik. ¹³ Ismael tuku kiño kat nuje ta tejenmba. Kiño mulum ta nyunu Nebayot. Kiño afu nu dubimba pronaig ta nyu nangine tejenmba. Kedar, Adbel, Mibsam, ¹⁴ Misma, Duma, Masa, ¹⁵ Hadad, Tema, Yetur, Nafis, Kedema. ¹⁶ Nane ñakmba Ismael tuku kiño kat nuje. Nane tuku ndare tugekinaig sulumba mbuj kat nangine tuku nyu ta tumba nane afu tumbraj yimyam ninde lika minnaig le nane afu ma yimyam mbol kine promba minnaig. Nane 12 ta tumbraj mboñ 12 ta tuku gabat minnaig.

¹⁷ Ismael nu yar 137 ñak minna sulumba nu kumna. ¹⁸ Ismael tuku mbuj kat nuje nane Awila tuku kilke Sur tuku kilke ma ngamu-ngamunje minnaig. (Ma ta Isip limba ki prote kumamnje Asiria kambim tuku ndin ta tugumnje minit). Nane Isak tuku mbuj kat nuje ndoñ purka yimyam minnaig.

Isak tuku kiño armba

¹⁹ Abraham tuku kiño nuje Isak tuku wam kube ta tejenmba.

²⁰ Isak nu yar 40 ñak minna sulumba Rebeka tina. Rebeka nu Aramnu Mesopotamia kilke mbolok pino. Mam nuje Betuel. Leu nuje Laban.

²¹ Isak nu piyo nuje niñkina le nu Sunjo yabaña le Sunjo nu tuku yabañ pasa ismba piyo nuje wakeina le kiño konna ta ²² fungul sinamnje kiño armba ñak. Kiño ar ta nale fungul sinamnje sungomba muñgu signa-signanja minnaik le nu kamusmba wamdusmbi sakina: Ndarjam tuku ye tuku kiño ar te muñgu signa-signanja minik ngina. Tanjakina sulumba nu katesewam tuku Sunjo kusnawam kina le ²³ Sunjonje nu sana: Kiño armba ne tuku fungul sinamnje minik ta kile-patika le nale tuku ndare tugeka tanjo kuasmbi armba mayok ka nane purka yimyam minamngaig. Andenje ande tuku sangri liwamngat. Kiño mulum nu kiño ngumnengamngat ta tuku minje kumnemnje minamngat nga sana.

²⁴ Rebeka nu kiño te-palmbim tuku ait kumungina le nu kiño armba kile-patikina. ²⁵ Kiño mulum te-pilna ta ngarosu gurgurnu ñgue kumuk. Ta tuku nane nyun ta Esau* ñginaig. ²⁶ Nu dubiknu maib nuje nu Esau tuku kupe tugu biyamba ñak prona. Ta tuku nane nyun ta Yakob† ñginaig. Isak nu yar 60 ñak minna le Rebeka nu nale ar ta kile-patikina.

²⁷ Nale sugokinaik sulumba Esau nu kanzerek tanjo minmba nu mara mindek sayokam duje kambinu le Yakob nu tanjo mukuknu minmba nu mara mindek tumbrajnje ndo

* 25:25: Esau nyu ta tugunu ñgue Kumuk † 25:26: Yakob nyu ta tugunu Kupe Tugu

minanu. ²⁸ Esau nu aganjmor bale farmba mam nuje tambinu le kuapika nyumba minanu tukunu nu Esau tuku kume purna le Rebeka nu Yakob tuku kume purna.

²⁹ Ait ande Yakob nu pagumba minna le Esau nu dujenge sayokmba minna sulumba guba mayena le luka tumbranj prona sulumba ³⁰ Yakob sana: Kule pak gurgur ta ye inum sa le nyi. Ye guba mayeyumba isu baklelyumba am kuilkuilyate ngina. (Ta tuku nane nu tuku mape nyu ande kitek Edom[‡] nginaig).

³¹ Tanjakina le Yakob nu lafumba sakina: Ne kiyo mulum tuku aganj ndende nyaro pasa njakmba ye samngat kande ye kule pak te ne tini le nya ngina le ³² Esau nu ndek sakina: Ta maye. Ye guba mayeyate. Ye kumi le nyaro pasa ta ye turye nda. Kule pak ta ye inum sa le nyi ngina le ³³ Yakob ndek nu sana: Kuga. Ambongga ne sinja son pasa sangrinu ye saya ngina le Esau nu pasa ta sangri pilemba kiyo mulum tuku aganj ndende ta Yakob tuna. ³⁴ Tanjakina le Yakob nu kule pak bret afu turmba Esau tuna le nyina. Nyina sulumba nu tinga kina. Tanjamba Esau nu mulum manjau ta ake aganj tanjan nga bukngina.

26

Isak nu Gerar tumbranjge minna

¹ O buk Abraham tuku ait mbolnge guba sungo prona tanjamba kile manj guba sungo prona le Isak nu Filistia mbal tuku gabat sungo Abimelek sota Gerar tumbranj kina.

² Tanjana le Sungo nu Isak tugum promba sana: Ne Isip kilke mbol ndakaye. Ne ye tuku minje dubimba kilke te mbolnge ndo mina le ³ ye ne ndonj mini sulumba ne nyaro tanmbimngit. Kilke te njakmba ye ne naje ndare ndonj sertingi sulumba sinja son pasa buk mam naje Abraham sawen ta kumuwanngit. ⁴⁻⁵ Yenge ne tuku ndare te-tugewi le tanjo pino gudommba samba mbolnge mbai minig tanjan mayok kuwaig le ye kilke te njakmba nane serningamngit. Mam naje nu ye tuku minje dubina sulumba pasa njakmba nu sawen ta kumuna. Ta tuku tanjo kuasmbi njakmba nane tane tuku saka nane nanjine nanjine afu nyaro ninge likamngai nga Isak sana.

⁶ Isak nu Gerar tumbranjge minna le ⁷ tumbranj ta tuku tanjo kame nane piyo nuje tuku Isak kusnanaig le nu nane saningina: Pino te yije kulim ngina. Rebeka nu tumail pasi ngarosumayenu ndo tukunu nu tanjo kame nane Rebeka tam tuku ye baleyanngai nga idusmba kuru-kuruka pino te yije pino ngam mbulna.

⁸ Tanjamba minnaig le mara ande Filistia mbal tuku gabat sungo Abimelek nu bubre malanjambi mambilna kande Isak nu Rebeka kire-kiremba minna le kanjerna. ⁹ Kanjerna sulumba nu tanjo afu kukulningina le pro Isak tumba Abimelek tuku wande mbol kinaig le Abimelek nu sana: Ne ndanam saka pino ta yije kulim ngina. Pino ta naje pino nga Isak sana le nu ndek sakina: Ye idusen ye tanjaki le nane ye baleyanngai nga idusen ngina. ¹⁰ Tanjakina le Abimelek nu sana: Ne ame manjau sine mbolnge kina tuku? Ye tuku tanjo ande piyo naje ndonj kinyna kande nenje sine une sinjina kande ngina. ¹¹ Tanjakina sulumba Abimelek nu nuje mbal njakmba saningina: Tanjo andenje tanjo te ko piyo nuje njayo siliwa ta nu kumamngat ngina.

¹² Sungo tuku nyaro Isak mbolnge minna le Isak nu aganj tumunu barenjingina ta yar ta mbolnge nyamaganj sunjomba pronaig le kanjerkina. ¹³ Tanjamba nu aganj ndende sunjomba kilmba maror tanjo mayok kina. ¹⁴ Nu sipsip makau piro mbal sunjomba njak minna le Filistia mbal nane nu kanjermba am kikonj tinginaig le ¹⁵ nane kule burok kame mam nuje Abraham kume ndakina le nuje piro tanjo kamenge sarke likinaig ta luka kilke kaininginaig. ¹⁶ Tanjanaig le Abimelek nu Isak sana: Ne tanjo sungo nyu njak. Ne sine njakmba lisngit. Ne sine tuku kilke te kusremba kaye ngina. ¹⁷ Tanjakina le Isak nu ma ta kusremba Gerar tuku ma gutonj ta mbol kina sulumba tanje nane baibai patika minnaig.

¹⁸ Tanjamba minnaig ma ma Isak nane kule burok kame mam nuje Abraham tuku ait mbolnge sarke likinaig le Filistia mbalnge luka kilke kaininginaig ta manj luka sarke likinaig. Sarke likinaig sulumba Isak nu mam nuje kule burok ta buk nyu patike likina

[‡] 25:30: Edom nyu ta tugunu Gurgur

ta tanjamba man nyu ndui ta ndo patike likina. ¹⁹ Tanjamba Isak tuku piro tanjo nane ma guton tanje burok inum man sarkinaig le kule bulbulmba prona. ²⁰ Prona le Gerar tumbran tuku agam mor kulat tanjo nane Isak tuku kulat tanjo kame ndon kualeyauka kame pasa tumba minnaig sulumba sakinaig: Kule burok te sine tuku nginaig. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Kame Pasa ngina.

²¹ Kile Isak tuku piro tanjo nane man burok inum sarkinaig le kame pasa man tingina. Ta tuku Isak nu kule burok ta nyun ta Mungu Gubra ngina. ²² Tanjamba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina sulumba burok inum sarkina le kile kame pasa pro ndana tukunu Isak nu kule burok ta nyun ta Mine Mayenu ngina. Tanjakina sulumba sakina: Sungonge kilke sungokanu singina le sine mine mayewamngig ngina.

²³ Kile Isak nu ma ta kusremba Berseba tumbran prona le ²⁴ furir ngamu Sunjo nu nu tugum promba sana: Ye mam nanje Abraham tuku Mbara. Ne kuru kuru ndaka. Ye ne ndon minmba sinja son pasa buk mam nanje Abraham sawen ta kumuwi sulumba yenje ne tuku ndare te-tugewi le tanjo pino sungomba mayok kanjaig ngina. ²⁵ Tanjakina le Isak nu ndame turjanja atraukam tuku pa lanjan wakeina sulumba Sunjo mbarinjmba nu tuku nyu te-dungina. Tanjamba nane tanje baibai patika minnaig le nu tuku piro tanjo kame nane man kule burok ande sarkinaig.

Isak nale Abimelek ndon wamdus ulendinaik

²⁶ Abimelek nu Ahusat le kame gabat Pikol ndon nane Geranjo Isak sota pronaig. (Ahusat nu kame ait mbolnje nu Abimelek wam paguwanu tanjo).

²⁷ Nane pronaig le Isak nu nane kanjerka kusnaningina: Tane buk ye kasuryumba pitaiyinaig. Tane kile ndanam tuku ye tugum prode ngina le ²⁸ nane nu sanaig: Sunjo nu ne ndon minit ta sine kila. Ta tuku sine ne ndon wamdus ulendiwam proweg. Ne pasa sangri pilemba ²⁹ sine mbolnje manau nyayonu ande ndaka. Sine mata buk ne mbolnje manau nyayonu ande ndakigen. Sine ne mbolnje manau mayenu kumba mine mayegen le ne sine kusreka kina. Kile Sunjo tuku nyaro ne mbolnje minit nginaig. ³⁰ Tanjakinaig le nu nane tuku paguna le nane nyinaig.

³¹ Mafena le nane pasa katmba ngamunggal tumanaig sulumba nane kinaig le Isak nu nane mindeka ndinje mbilningam kina.

³² Ki ait ndui ta mbolnje ndo Isak tuku piro tanjo kame nane pro kule burok ande sarkinaig ta tuku Isak kila samba sanaig: Sine buk kule inum kanjergig nginaig le ³³ nu kule burok ta nyun ta Seba* ngina. Ta tuku tumbran ta kile Berseba tumbran ngade.

Esau tuku pino afu

³⁴ Esau nu yar 40 kusremba Hitnu pino armba kilna. Pino ar ta ande Yudit ande Basemat. (Yudit nu Beri tuku kulim nuje. Basemat nu Elon tuku kulim nuje). ³⁵ Esau nu pino ar ta kilna le Isak nale Rebeka ndon nale pino ar ta tuku ngamunggal piti njak minnaik.

27

Isak nu nyaro pasa Yakob tuna

¹ Isak nu saibo pilmba am tukulok minna le nu kiyo nuje mulum Esau wika sana: Mam o ngina le nu ndek sakina: Ye minet te ngina. ² Tanjakina le mam nuje nu sana: Ye buk saibo pilmba kumam tuku ait patukate ta ne kila. ³ Ne kile tui tumba duje kumba ye tuku agam mor ande nguikok balewe sumba ⁴ ye nzaliyate tanjamba pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi ngina.

⁵ Isak nu Esau wam pagumba minna le Rebeka nu kagmamba ismba minna. Esau nu sayokam kina le ⁶ Rebeka nu kiyo nuje Yakob sana: Mam nanje aba nanje Esau ndon pasataik le ye isit. ⁷ Nu tejenmba aba nanje sawat: Ne agam mor ande balemba ye tuku pagumba tumba pro ye sa le ye nyumba Sunjo am mbolnje nyaro pasa ne tini sulumba ye kumi nga sawat. ⁸ Ta tuku kiyo, ne kile ye isa sulumba ame wam kam tuku sani

* 26:33: Seba nyu ta tugunu Pasa Katanu Kule

kande ne kumu-kumuwa. ⁹ Ne aganmor tuku fonde ta sinam kaye sulumba meme fatnu armba butuknu kilmba ye tugum te prowa le mam naje nzalite tanjamba paguwi le ¹⁰ ne tumba ka mam naje tawe. Mam naje nyamagan ta nyumba nuje nyaro pasa ta ne tinwa sulumba nu kumwa nga Yakob sana.

¹¹ Tanjakina le Yakob ndek ina nuje sana: Ye tuku aba Esau nu ngue kumuk. Ye ngarosu basleynu. ¹² Mamnge ye kireyuwa sulumba ye nu yabriwi ta nu kateseyumba ye nyaro pasa se nda. Nu ye kasuryumba nguspeyamngat ngina le ¹³ ina nuje nu sana: Kiyo, nu tanjawa ndeta kasur pasa ta ye mbolnge minamngat. Ne kile ndo pasa ne sanit ta kumumba ka meme sakit ta kilmba yale ngina.

¹⁴ Tanjakina le Yakob nu kumba meme armba ta kilmba ilmba ina nuje tuna le ina nujenge mam nuje nzalina tanjamba paguna sulumba ¹⁵ Esau tuku tawi mayenu ndo wande mbolnge minna tuku ta tumba Yakob tuna le silikina. ¹⁶ Silikina le Rebeka nu meme ngaronu kilmba Yakob tuku wai mbolnge njinfok basleynu ta mbolnge turmba patikina sulumba ¹⁷ nyamagan kikonu kuapikina ta tumba bret piyna ta turmba tumba Yakob tuna.

¹⁸ Tanjana le Yakob nu mam nuje tugum kina sulumba sana: Mam a ngina le mam nuje woka sakina: Ae ne kiyo ima e ngina le ¹⁹ Yakob nu sakina: Ye kiyo naje mulum Esaunge. Ne pasa sakat ta ye ne tuku minge kumuwit. Ne ndem ye kilmba prowit te nya sulumba ye nyaro pasa sa ngina le ²⁰ mam nuje nu sana: O kiyo, ne ndanmba pitik ndo aganmor te-silikat ngina le Yakob nu lafumba sana: Ne tuku Mbara Sunjo nunge ye turyat le ye aganmor inum te-silikat ngina. ²¹ Tanjakina le mam nuje nu sana: Ne dirka ye tugum te yale le ye ne kireni. Ne sonndo Esau e ko kuga ngina le ²² nu dirka mam nuje tugum kina le mam nuje nu kiremba sakina: Ne tuku jin tugu Yakob tuku jin tugu tanjan ta wai Esau tuku wai tanjan ngina. ²³ Ta ndanam? Yakob tuku wai ta Esau tuku wai tanjan ngue kumuk tukunu Isak nu nginnganka Yakob kila pile ndakina sulumba nu Yakob nyaro pasa tambim bafumba ²⁴ nu manj lato kusnana: Ne sonndo Esaunge e ngina le au ye nunge ngina.

²⁵ Tanjakina le mam nuje nu sana: Ndem kilmba prowat ta ye sa le ye nyi. Ye isukuse denpurmba ne nyaro pasa sani ngina. Tanjakina le Yakob nu nyamagan tumba mam nuje tuna sulumba nu grep kule tumba turmba mam nuje tuna le nyina. ²⁶ Nyina sulumba mam nuje ndek nu sana: Kiyo, ne ilmba ye mumuya ngina le ²⁷ nu dirka mam nuje tugum kumba nu mumuna. Tanjana le nu tawi mundur ta kamusmba nyaro pasa tuna sulumba sakina: Yiye kiyo tuku tawi te piro ande Sunjonge nyaro tuna le mundur mayete tanjamba mundurkate. ²⁸ Kuatenge sakuwa le mbai ngislu ne tuku piro mbolnge minwa le nyamagan sungomba prowamngaig. Nu wit, grep sungomba ne tanmbimngat. ²⁹ Kuasmbi sungomba ne naje mbur kat naje ndon kumnemnge sanzalnu piroka minamngaig. Tane tangine tira kame tuku gabat minap le nane tane kumnemnge minamngaig. Nane afu tane kasurtinguwaig ta Kuatenge mata nane kasurningamngat. Nane afu tane nyaro tinguwaig ta Kuatenge mata nane nyaro ningamngat nga Yakob sana.

Esau nu mata nyaro pasa tam sakina

³⁰ Isak nu nyaro pasa saka denpurna le Yakob nu mam nuje kusremba kina le kile ndo aba nuje Esau dujenge luka prona. ³¹ Nu mata nyamagan mayenu kikonu kuapika tumba mam nuje tugum promba sana: Mam, ne ndem ye tumba prowit te tumba nya sulumba ye nyaro pasa sa ngina. ³² Tanjakina le mam nuje nu kusnana: Ne imange ngina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kiyo naje mulum Esaunge ngina le ³³ mam nuje ndek pirerek purka sakina: i ... Imange ambonga ye tuku aganmor inum balemba kuapika tumba prowat le ye nyit? Ye buk nyit le ne prote. Ye buk nyaro mayenu ta nu tuwit. Nyaro pasa ta nduiye nu mbolnge minamngat ngina.

³⁴ Tanjaka sana le Esau nu pasa ta ismba ngamungal nayongina le sungomba min-desimba sakina: Mam, nyaro pasa ande ye sa ngina le ³⁵ mam nuje nu sana: Mambo naje promba ye yabriyat le ye nyaro pasa ne tanmbim tuku ta nu tuwit ngina le ³⁶ Esau

ndek sakina: Nu kile buk ye yabriyam aryate. Nu tuku nyu Yakob* ngade ta kumumbi. Ambonga nu kiyo mulum tuku agar ndende ta kilna. Kile mar ye tuku nyaro mayenu tat. Nyaro pasa inum ye sam tuku mine ndakate e ngina³⁷ le mam nuje nu sana: Ye buk nyaro pasa nu tuwit le nu ne tuku gabat minwa le ne nu tuku kumnemnge minamngat. Nu tuku tira kame mata nu kumnemnge sanzal minamngaig. Ye buk wit le grep njakmba nu tuwit. O kiyo, ye kile ne mbolnge manau ande kam kumuŋ kuga ngina.

³⁸ Tanjakina le Esau nu mar sangri tinga mam nuje sarsarimba sana: Mam, ne nyaro pasa ndindo not ndo e? Ye mata nyaro pasa inum sa ngina sulumba nu sunngomba malmbikina le³⁹ mam nuje nu sana: Mbai ngislu ne tuku piro mbolnge nde ndakuwa le nyamagan sunngomba prowe nda. ⁴⁰ Ne mbuŋ kat naje ndoŋ tane kame bumba nyamagan kilmba nyamgaig. Tane mambo naje tuku mbuŋ kat nuje kumnemnge sanzal minamngaig. Tane sangri tingap ta tanjine sangrimbi minamngaig nga Esau sana.

Yakob nu nga nuje Laban sota kina

⁴¹ Esau nu mam nujeŋge Yakob nyaro pasa tuna le nu Yakob kasurmba gubra tumba ndek sakina: Mam kumam tuku ait buk patukate. Nu kumwa le nu tuku kuamel minmba ta kugawa le ye Yakob balewamngit ngina le⁴² tanjo ande nu Esau pasatina ta kagmamba minna sulumba kumba ka Rebeka sana le nu tanjo ande kukulna le kumba Yakob sana le prona. Prona le Rebeka nu sana: Kiyo, ne isa. Aba naje Esaunge ne manau nu mbolnge kat ta lafumba ne balenam sakate. ⁴³ Ta tuku ne kile ye isa. Ne pateŋ tinga nga naje Laban sota Haran kaye ⁴⁴ kumba ka tanje nga naje ndoŋ mina le aba naje ngamungal mukuwa le⁴⁵ manau ne nu mbolnge kat ta gilainguwa le ye tanjo ande kukuli le ne tam prowamngat. Kuga ta ye tuku kiyo tale arŋer ait ndindo mbolnge kumamngaik ngina.

⁴⁶ Tanjakina sulumba Rebeka nu Isak tugum kumba sana: Esau nu Hitnu pino armba kilna tukunu ye nale kanjerka kanyum mayeyate. Yakob nu mata Hitnu pino ande tuwa ta ye abo minam para ndayikat ngina.

28

¹ Tanjakina le Isak nu Yakob wika wam pagu pasa sana: Kiyo, ne Kanan pino ande ndata. ² Ne tinga wa naje Betuel tuku kuasmbi sota Mesopotamia kilke mbol kaye sulumba tanje nga naje Laban tuku kulim ande ta. ³ Kuate Sangri ŋayo nuje kuwa le ne tuku ndare tugeka tanjo pino gudommba mayok kuwaig le ne kuasmbi sunngomba tuku mbuŋ nanjine minamngat. ⁴ Kuate o buk wa naje Abraham nyaro tuna tanjamba kile ne naje mbuŋ kat naje ndoŋ mata nyaro tinguwa le ne buk Kuatenje wa naje Abraham kilke serna le ne rawe tanjo tanjan minyokate ta yaika minyokap nga Yakob sana.

⁵ Tanjamba Isak nu Yakob kukulna le nga nuje Laban sota Mesopotamia kilke mbol kina. Laban nu Aramnu tanjo Betuel ta tuku kiyo nuje. Laban tuku kulim Rebeka nu Yakob le Esau tuku ina nakile.

Esau nu mar pino ande tina

⁶⁻⁷ Isak nu Yakob nyaro pasa tumba nu Kanan pino ande ndatuwa nga wam pagu pasa sana sulumba nu kukulna le nu ina mam nuje tuku minje dubimba pino tam tuku Mesopotamia kilke mbol kina le Esau nu wam ta kila pilna sulumba ⁸ mam nuje Isak nu Kanan pino tuku nzali kuga ta kamusmba ⁹ nu nzamu nuje Ismael sota kina sulumba Ismael tuku kulim Mahalat pinonu tina. Ismael nu Abraham tuku kiyo ande. Ismael tuku kulim ande nyunu Nebayot.

Yakob nu Betelŋge kijatina

¹⁰ Yakob nu Berseba kusremba Haran kambim tuku nga kumba ¹¹ tukul ma ande mbol promba furirna le ndame ande tumba gabat tatu pilmba nu kinyana. ¹² Nu kinyana sulumba nu kijata mbili ande kuen ŋayo ndumornu samba mbolnge tugunu kilke mbolnge tingina ta kanjerna. Mbili ta mbolnge Kuate tuku ejel kame muŋgu lilika minnaig le kanjerkina. ¹³ Tanjana le Sunjo nu nu tugum tanje mayok ka ndek sana: Ye wa naje

* 27:36: Yakob nyu ta tugunu ande Yabri

Abraham mam naje Isak tuku Mbara Sunjo. Ne kinyamba minit kilke te ta ye ne naje mbun kat naje ndon sertingamngit. ¹⁴ Ne tuku ndare tugeka kilke mbolnge tub tub minig tanawamngaig. Ma nakmba tugeka kumunge likamngaig. Tanawaig le tango kuasmbi nakmba tane tuku saka nane nangine nangine afu nyaro ninge likamngaig. ¹⁵ Ye sinja sanet. Ye ne ndon mara mindek minmba mini sulumba ne kigraibkamngit. Ne ma aninge minamngat ta ye ne ndon mini sulumba ngumnenga man tumba luka te prowamngit. Ye pasa te kumumba ne kusrene nda ngina.

¹⁶ Tanakina le Yakob nu abonga sakina: Ake ma ngamunge ye kinyit nga idusit ta Sunjo nu ma te mbolnge minit ngina sulumba ¹⁷ nu piriri nayomba kuru-kuruka sakina: Ma te tukul ma ande. Kuate minit tuku ma. Samba malanga tenge minit ngina.

¹⁸ Mafena le maratukuk tinga Yakob nu ndame gabat tatu pilna ta tumba kilke mbolnge te-timba gurej manza jak ndame ta mbolnge kutuna sulumba ¹⁹ ma ta nyunu Betel* ngina. (O buk nyunu minna ta Lus). ²⁰ Tanaka sakina sulumba nu Kuate ndon pasa katmba sakina: O Sunjo, ne ye ndon minmba ye kigraibka sulumba nyamaganmbi tawimbi ye turyumba ²¹ ne man ye tumba luka mam tuku tumbran tuguk prowa ndeta ne ye tuku Mbara Sunjo mina le ye ne tuku minge kumnemnge minamngit. ²² Ndame te-tiwit ma te ne tuku nyu te-dungam tuku ma minamngat. Ne aganj ndende jakmbambi ye turya ta ye aganj ndende ta manjur 10 patika ande tumba ne tanbimngit ngina.

29

Yakob nu nga nuje Laban tugum prona

¹ Yakob nu man tinga ki prote kumam kina ka ² ma baknu mbolnge kule burok ande tugum prona. Kule burok ta tugumnge sipsip kuan kenmba kinyamba minnaig le kanjerkina. Tumbran ta tuku sipsip kulat tango nane kule burok ta sipsip kule ninganu ta ndame sunjo ande tumba kule burok ta tukulanu. ³ Tumbran ta tuku sipsip furiram jakmba ta prowanu le sipsip kulat tango nane ndame ta barimba talka sipsip kule ninganu. Nane kule nye derpuranu le nane ndame ta man tumba luka kule burok ta tukulanu.

⁴ Kile Yakob nu sipsip kulat tango kame ta kusnaningina: Tira kame, tane anikok ngina le nane nu sanaig: Sine Harannu nginaig. ⁵ Tanakinaig le nu ndek nane saningina: Tane Nahor tuku kiyo nuje Laban tane kila e ngina le nane lafumba sanaig: Au. Sine kila nginaig le ⁶ nu nane kusnaningina: Nu maye minit e ngina le nane nu sanaig: Au. Nu maye minit. Ai si. Kulim nuje Rahel mam nuje tuku sipsip kilmba ilit si nginaig le ⁷ Yakob nu ndek nane saningina: Ki mbolnge minit te tane ndanam sipsip kile sinam kambim bafude? Tane sipsip kame kule ningmba kilmba kape le nyamagan sota nyuwaig ngina le ⁸ nane nu sanaig: Sinenge ndo manau ta kam kumun kuga. Nane jakmba sipsip kilmba prowaig le sine ndame sunjo si barimba talkube sulumba sipsip kame kule ningamngig nginaig.

⁹ Yakob nu nane ndon pasata minna le Rahel nu sipsip kilmba prona. ¹⁰ Yakob nu Rahel kanjermba nga nuje Laban tuku sipsip turmba kanjerkina sulumba kule burok ta tugum kumba ndame sunjo ta barimba talkumba sipsip kame ta kule ningina. ¹¹ Tanamba nu nunjem nuje Rahel mumumba gare tormba malmbikina sulumba ¹² nu sana: Mam naje ta ye tuku nga. Kulim nuje Rebeka ta yiye ina ngina. Tanaka sana le nu pinderka mam nuje sota kina le ¹³ mam nuje Yakob prona pasa ta ismba nu pinderka nga nuje te-silika bagailmba mumuna. Tanamba nu nga nuje tumba wande mbol kinaik.

Yakob nu nga nuje ndon manau jakmba kina ta kubeu tuna le ¹⁴ Laban nu ismba sana: Son. Ne sinja ye tuku ndare ngina. Tanakina le Yakob nu tambun ndindo nga nuje ndon minna.

Yakob nu Laban tuku piro tango tanan minna

* 28:19: Betel nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

¹⁵⁻¹⁷ Laban nu kulim armba ṅak minna. Kulim mulum ta nyunu Lea. Mambo nuṅe nyunu Rahel. Lea nu am magenu kuga* ta Rahel nu pino ṅgarosu tumail pasi mayenu ndo.

Kile Laban nu Jakob sana: Ne ake pirokate ta ṅayo. Ne yiṅe ndare. Ne mata piya fudiṅ tam tuku. Ne saka. Ne ame piya tam tuku iduste ṅgina le ¹⁸ Jakob nu Rahel tuku nzali sunṅokanu ṅak minna tukunu nu ṅga nuṅe sana: Ye yar 7 ne tuku piro taṅgo mini sulumba kulim naṅe Rahel tamṅgit ṅgina le ¹⁹ Laban nu lafumba sana: Ta maye. Ye tuku kulim neṅge tamṅgat. Ye taṅgo ande tambim tuku idus ndawet. Ne ye ndoṅ piroka mina ṅga Jakob sana.

²⁰ Taṅakina le Jakob nu Rahel tam tuku yar 7 ṅga nuṅe tuku piro taṅgo taṅaṅ minna ta nu Rahel tuku nzali sunṅokanu ṅak minna tukunu yar 7 ta ait armba ko keṅmba taṅaṅ ṅga idusna.

²¹ Ait ta kumuṅgina le Jakob nu ṅga nuṅe sana: Ne ait sakina ta kile kumuṅgat. Ye kile kulim naṅe tamṅgit ṅgina. ²² Taṅakina le Laban nu nale muṅgu kilam tuku nane ṅakmba wikina sulumba pagumba nye sunṅokina. ²³ Isukuse deṅpurmba furir ta mbolṅge Laban nu Lea tumba Jakob tugum kina le nu Lea tumba nu ndoṅ kinynaik.† ²⁴ (Laban nu nuṅe piro pino Zilpa tumba kulim nuṅe Lea tuna).

²⁵ Mafena le Jakob nu Lea tunaig ta kaṅger timba nu kumba ka mbiyel nuṅe Laban tugum kumba sana: Ne ndaṅam saka maṅau te ye mbolṅge kat? Rahel tam tuku ye piroken ta ndaṅam saka ne ye yabriyumba Lea sat ṅgina le ²⁶ Laban ndek lafumba nu sana: Sine tuku maṅau ta kulim mulum ta aboṅga taṅgo tuweg tuku. ²⁷ Tale muṅgu kilnaik tuku kusem mineg ait 7 te kugawaig le ye ne Rahel tini le ne maṅ lato yar 7 ye tuku piro taṅgo taṅaṅ mina ṅga Jakob sana.

²⁸ Taṅakina le Jakob nu wokina le muṅgu kilnaik tuku kusem ta ka kugana le Laban nu kulim nuṅe Rahel tumba Jakob tuna. ²⁹ (Laban nu nuṅe piro pino Bila tumba kulim nuṅe Rahel tuna).

³⁰ Jakob nu Rahel ndoṅ kinymba Rahel tuku kume purmba Lea tuku kume pur ndana. Taṅamba nu maṅ lato yar 7 Laban tuku piro taṅgo taṅaṅ minna.

Lea nu kiṅo bailkamba kile-patikina

³¹ Jakob nu Lea tuku kume pur ndana ta Sunṅo nu katesemba Lea turna le kiṅo afu kile-patikina le Rahel nu niṅka kiṅo kugatok minna.

³² Lea nu funṅul ṅakna sulumba kiṅo ande te-pilmba sakina: Sunṅo nu ye tuku piti kaṅgerna. Kile yiṅe taṅgo nu ye tuku kume puramṅgat ṅgina. Taṅakina sulumba nu kiṅo ta nyunu Ruben‡ ṅgina.

³³ Lea nu maṅ funṅul ṅakna sulumba kiṅo ande te-pilmba sakina: Yiṅe taṅgo nu ye tuku kume pur ndate ta Sunṅo nu ismba kiṅo te turmba ye sat ṅgina. Taṅakina sulumba nu kiṅo ta nyunu Simeon§ ṅgina.

³⁴ Nu maṅ lato funṅul ṅakna sulumba kiṅo ande te-pilmba sakina: Kile yiṅe taṅgo nu ye ndoṅ sailkamṅgat. Ye kile buk nu tuku kiṅo keṅmba kile-patikit ṅgina. Taṅakina sulumba nu kiṅo ta nyunu Levi* ṅgina.

³⁵ Kile nu maṅ lato funṅul ṅakna sulumba kiṅo ande te-pilmba sakina: Ye kile Sunṅo tuku nyu te-duṅgamṅgit ṅgina sulumba kiṅo ta nyunu Yuda† ṅgina. Taṅakina sulumba nu maṅ lato kiṅo ande te-pile ndakina.

30

Lea le Rahel nale Jakob piraibka kiṅo afu kile-patikinaig

* 29:15-17: Hibru pasa te purfeṅnu kuga. Nu tuku am ṅaigonu e ko magenu ta sine katesewam kumuṅ kuga

† 29:23: Lea nu naṅgine maṅau dubimba tumail songina tukunu Jakob nu Rahel sat ṅga nu tumba kinynaik

‡ 29:32: Ruben nyu ta tugunu: Piti kaṅgerna § 29:33: Simeon nyu ta tugunu: Nu isna * 29:34: Levi nyu ta tugunu: Sailka minit † 29:35: Yuda nyu ta tugunu: Nyu te-duṅga

¹ Rahel nu Yakob tuku kiŋo ande te-pile ndakina tukunu nu aba nuŋe tuku tirakina sulumba Yakob sana: Ne ye kiŋo ande nda te-sa ta ye kumamŋgit ŋgina. ² Tanjakina le Yakob nu Rahel ndoŋ gubrana sulumba sana: Ye Kuate tuku ma tam kumuŋ kuga. Nuŋge ne kiŋo ŋgailnate ŋgina le ³ nu ndek sakina: Ai te. Ye tuku piro pino Bila minit te. Ne nu ndoŋ kinyap le nu ye tuku kiŋo ande te-pile suwa. Tanjawa le ye kiŋo ŋak mini ŋgina. ⁴ Tanjakina sulumba nu Bila tumba tanŋo nuŋe tuna le nu nu ndoŋ kinynaik.

⁵ Tanjamba Bila nu funŋgul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le ⁶ Rahel nu ndek sakina: Kuate nu maŋau tiŋreknumbi ye turyat. Nu ye tuku yabaŋ pasa ismba kiŋo ande ye sat ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Dan* ŋgina.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma Bila nu maŋ funŋgul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo arnu te-pilna le ⁸ Rahel ndek sakina: Ye yiŋe aba ndoŋ tanŋo piraibkek ta kile ye nu te-iberŋit ŋgina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Naftali† ŋgina.

⁹ Lea nu maŋ kiŋo ande te-pile nda ŋga katesemba nu nuŋe piro pino Zilpa tumba Yakob pinonu tuna. ¹⁰ Tanjana le Zilpa nu Yakob ndoŋ kinynaik sulumba nu tuku kiŋo ande te-pilna le ¹¹ Lea nu sakina: Ye yiŋe mambo liwit ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Gat‡ ŋgina.

¹² Tanjamba minnaig ma ma Zilpa nu maŋ Yakob tuku kiŋo ande te-pilna le ¹³ Lea nu sakina: Ye siŋka gare sunŋo tet. Pino kame ŋakmba nane sanuŋgaig: Pino ta gare sunŋo ŋak minit ŋga sanuŋgaig ŋgina. Tanjaka nu kiŋo ta nyunu Aser§ ŋgina.

¹⁴ Wit alonu kilam tuku ait mbolŋge Ruben nu piro mbol kumba ail waŋe* afu kilna ta kumba ka ina nuŋe Lea tuna le Rahel nu ndek aba nuŋe sana: Naŋe kiŋo naŋe tuku ŋgirman agaŋ ta inum ye sa ŋgina le ¹⁵ aba nuŋe nu lafumba sana: Ne buk ye tuku tanŋo tina ta kile ne maŋ yiŋe kiŋo tuku ŋgirman agaŋ te kilam sakate ŋgina le Rahel lafumba nu sana: Ne ŋgirman agaŋ ta inum ye sa ta ne furir Yakob ndoŋ kinyamŋgaik ŋgina le Lea nu wokina.

¹⁶ Furiram bafuna le Yakob nu piro mbolŋge prona le Lea nu tugum kumba sana: Furir te ne ye ndoŋ kinyamkik. Ye yiŋe kiŋo tuku ŋgirman agaŋ tamba ye ne piyanit ŋgina. Ta tuku Yakob nu furir ta mbolŋge Lea ndoŋ kinynaik le ¹⁷ Kuate nu Lea tuku yabaŋ pasa ta isna le nu funŋgul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo 5-nu te-pile tuna. ¹⁸ Tanjamba Lea nu ndek sakina: Ye buk yiŋe piro pino ta tumba yiŋe tanŋo tuwen le kile Kuate nu ye tuku lafu mayenu sat ŋgina. Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Isakar† ŋgina.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma Lea nu maŋ funŋgul ŋakna sulumba Yakob tuku kiŋo 6-nu te-pile tuna sulumba ²⁰ sakina: Kuate nu agaŋ mayenu ye sat. Kile yiŋe tanŋo ye ndoŋ minamŋgat. Ye buk kiŋo 6 kile-patike tuwit ŋgina sulumba nu kiŋo ta nyunu Sebulun‡ ŋgina. ²¹ ŋgumnenga nu kulim ande te-pilna ta nyunu Dina ŋgina.

²² Kile Kuate nu Rahel idusna sulumba nu tuku yabaŋ pasa ta ismba Rahel tuku funŋgul wakeina le nu kiŋo konmba funŋgulok minna sulumba ²³ kiŋo ande te-pilmba sakina: Kuatenŋe ye tuku kiko pitaiwat ŋgina. ²⁴ Tanjakina sulumba nu kiŋo ta nyunu Yosef§ ŋgina sulumba sakina: Sunŋo nu maŋ kiŋo ande turmba ye suwa ŋgina.

Yakob nu mbiyel nuŋe Laban tuku agaŋmor kulatkina

²⁵ Rahel nu Yosef te-pilna le Yakob nu mbiyel nuŋe Laban sana: Ne woka le ye maŋ luka yiŋe tumbraŋ tuguk ka. ²⁶ Ye yiŋe pino pirokumba kilen ta yiŋe kutu kame ta turmba kilmba kaŋgit. Ye ne sinzaŋ mayenen ta ne kila ŋgina le ²⁷ mbiyel nuŋe ndek nu sana: Yauk. Ne isa. Sunŋo nu ne idusnumba ye nyaro mayenu sina ta ye katesemba kila pilen. ²⁸ Ne ame piya tam ŋga idusmba ndeta ye saya le ne tini ŋgina le ²⁹ Yakob lafumba nu sana: Ye ne tuku piro tanŋo minen le ne tuku agaŋmor ye kulatken ta ŋakmba tugekinaig ta ne

* 30:6: Dan nyu ta tugunu: Kumumbi pilengate † 30:8: Naftali nyu ta tugunu: Piraib ‡ 30:11: Gat nyu ta tugunu: Nu lina § 30:13: Aser nyu ta tugunu: Gare sunŋo * 30:14: Ail waŋe ta nane pino funŋgul wakeika pino ŋgirman turmba wakeiwanu † 30:18: Isakar nyu ta tugunu: Lafu mayenu ‡ 30:20: Sebulun nyu ta tugunu: Gare agaŋ § 30:24: Yosef nyu ta tugunu: Kiko pitaina

kila. ³⁰ Ye te nda prowen ta ne agaŋ ndende sunḡomba ŋak nda minna. Ye ne tugum te prowen le ne tuku agaŋmor puluka tugekinaig. Sunḡo nu ye idusyumba ne nyaro mayenu tinna. Ye kile yiŋe kuasmbi idusningamŋgit ŋga mbiyel nuŋe sana.

³¹ Taŋakina le mbiyel nuŋe nu sana: Ye ame piya ne tini ŋgina le Yakob ndek sana: Ye ndametij kilam tuku idus ndawet. Ne ye tuku wamdus ismba ye tuku nzali dubiwa ta ye maŋ ne tuku agaŋmor kulatkamŋgit. ³² Ye tuku nzali ta teŋenmba. Ye kite ne tuku agaŋmor ta ŋakmba pileningamŋgit. Sipsip fat baseunu ta ye ŋakmba kilmba meme kitek ŋgarosu kalbob ŋak ŋgarosu bagli ŋak ta turmba ŋakmba kilamŋgit. Agaŋmor kame ta ye tuku piya agaŋ taŋaŋ minamŋgaig. ³³ Ye ne yabrini ta ne pitik ndo katesewamŋgat. Ne ŋgumneŋga ye tuku piya ta pileningmba meme ande ŋgarosu bagli kugatok ŋgarosu kalbob kugatok ko sipsip ande baseunu kuga ta kaŋgermba ye agaŋmor ta kuayaren ta ne kila palmbimŋgat ŋgina le ³⁴ mbiyel nuŋe ndek nu sana: Ne sakate ta maye. Sile taŋape ŋgina.

³⁵ Ki ait ta mbolŋge ndo Laban nu kumba ka meme pailnu ŋgarosu mambriŋ ŋak ŋgarosu kalbob ŋak meme paŋgarnu ŋgarosu bagli ŋak ŋgarosu kalbob ŋak ta ŋakmba kilna sulumba sipsip baseunu ta ŋakmba turmba kilna sulumba agaŋmor ta kiŋo kat nuŋe kulatkam tuku ningina. ³⁶ Taŋamba nu agaŋmor ta kilmba Yakob kusremba ma masken kina. Ait keŋmba kuganaig le ma ta tugum prona le Yakob nu mbiyel nuŋe agaŋmor afu kusrekina ta ndo kulatkina.

³⁷ Taŋamba Yakob nu ail tugu keŋmba ta tuku wainu afu kilna sulumba bagimbi waswas pike likina le ndemnu kaukauk prowe likinaig. ³⁸ Taŋanaig le nu waswas pike likina ta kilmba kumba ka agaŋmor kule nyade tuku nza sinam taŋge patikina. Patikina le agaŋmor kame kule nyam promba pailnuŋge paŋgarnu dubikinaig. ³⁹ Meme kame nane waswas patikina ta tugumŋge paŋgarnu dubikanu ta nane meme fatnu ŋgarosu mambriŋ ŋak ŋgarosu bagli ŋak ŋgarosu kalbob ŋak ta ndo kile-patike likinaig. ⁴⁰ Taŋanaig le Yakob nu sipsip kilmba ŋakmba kasomŋge Laban tuku agaŋmor ŋgarosu mambriŋ ŋak baseunu ta tumailamŋge patikina. Taŋana le Yakob tuku agaŋmor tugekinaig le nu ndek agaŋmor kame ta pilenḡa mbiyel nuŋe tuku agaŋmor kasomŋge patika nu nuŋe ta kasomŋge patikina.

⁴¹ Agaŋmor ŋgarosu saŋgri ŋak paŋgarnu dubikanu ta Yakob nu waswas pike likina ta kilmba agaŋmor kule nyade tuku nza ta sinamŋge patikanu. Taŋawanu le nane waswas ta tugumŋge paŋgarnu dubikanu. ⁴² Agaŋmor baklelok prowanu ta Yakob nu waswas pike likina ta nane tugumŋge nda patikanu. Taŋawanu le Laban nu agaŋmor baklelok ndo kilna le Yakob nu agaŋmor ŋgarosu saŋgri ŋak ta ŋakmba kilna. ⁴³ Wam ta mbolŋge Yakob nu maror taŋgo mayok kumba agaŋmor, piro mbal, kamel, doŋki, agaŋ ndende sunḡomba ŋak minna.

31

Yakob nu mbiyel nuŋe Laban kusremba kua kina

¹ Laban tuku kiŋo kat nuŋe nane naŋgine naŋgine sakinaig: Yakob nu mam tuku agaŋ ndende ŋakmba kile likina. Nu tuku agaŋ ndende ta ŋakmba buk mam tuku minnaig ŋginaig le Yakob nu pasa ta isna. ² Mbiyel nuŋe buk nu ndoŋ gulab mayemba minnaik ta kile nu wamdus kareŋgina ta Yakob nu mata kamusna. ³ Taŋana le Sunḡo nu ndek Yakob sana: Ne luka wa mbuŋ tuku kilke mbol naŋe ndare kame sota kaye le ye ne ndoŋ minamŋgit ŋgina.

⁴ Ta tuku Yakob nu taŋgo ande kukulna le nu kumba ka Rahel nale Lea kile-siglika sanikina le Yakob sota kinaik ka nu piro mbolŋge agaŋmor kulatka minna le te-silikinaik. ⁵ Te-silikinaik le nu nale sanikina: Mam takile buk ye ndoŋ gulab mayemba minkeŋ ta kile nu wamdus kareŋgate le kamuset ta yiŋe mam tuku Mbara nu ye kusre ndayina. ⁶ Ye mam takile tuku piro taŋgo minmba piro kareŋ sunḡowen ta tale kila. ⁷ Nu ye yabri-yabriyumba ye tuku piya mata mbilmbilam gudomna ta Kuate nu ye kulat mayeyina le nu ye ŋayo sili ndayina. ⁸ Mam takile nu meme ŋgarosu bagli ŋak ta ne tuku piya naŋe ŋgina

ta meme njakmba fatnu njarosu bagli njak ndo kile-patikinaig. Nu ndek meme njarosu mambriņ njak ta ne tuku piya naje ngina ta meme njakmba fatnu njarosu mambriņ njak ta ndo kile-patikinaig. ⁹ Kuateņge mam takile tuku aganjmor kilmba ye sina nga sanikina.

¹⁰ Tanjagina sulumba nu maņ lato sanikina: Ajanmor pangarnu dubikam tuku ait mbolņge ye kinymba kiņaten sulumba meme pangarnu dubikinaig maņau ta kanģeren. Meme pailnu kanģerken ta njakmba njarosu mambriņ njak njarosu kalbob njak njarosu bagli njak kanģerken le ¹¹ Kuate tuku Eņel kiņambi ye wika sayina: Jakob ngina kande ye minet te nģen. ¹² Nu maņ lato sayina: Ne kanģera. Meme kame pangarnu dubikade ta njakmba njarosu mambriņ njak njarosu kalbob njak njarosu bagli njak minig. Laban nu ne mbolņge maņau njonu kate ta ye kanģeren. Ta tuku maņau te yeņge ken. ¹³ Ye Kuate. Ye Betelņge ne tugum prowen le ne ndame ande pilmba kilke mbolņge te-timba gureņ manza njak ndame ta mbolņge kutuna sulumba siņka son pasa sanģrinu sakina ta kile ne tiņga luka naje tumbraņ tuguk kaye ngina nga nale sanikina.

¹⁴ Tanjagina le nale ndek Jakob sanaik: Mam nu sile tuku wai mbolņge aganj ande kusrewam tuku mine ndakate. ¹⁵ Nu sile rawe tanģo tanjan nga iduste. Ambonģa nu sile tuku nga nu ndametij sunģokanu tina sulumba ngumneņga maņ ndametij ta njakmba panke suluna. ¹⁶ Mam tuku aganj ndende njakmba Kuateņge yaina ta sine tuku siņgine kiņo kame tuku. Kuate ne sanina tanjamba ka nginaik. ¹⁷⁻¹⁸ Tanjaginaik le Jakob nu kuaneka mam nuņe sota Kanan kilke mbol kambim bafuna sulumba kutu kat nuņe piyo kat nuņe ta njakmba kilmba kamel mbolņge patike likina. Tanjamba nu aganjmor Mesopotamia kilke mbolņge kilna ta njakmba sisilaniņgina sulumba nu tuku aganj ndende njakmba ta turmba kilmba kina.

¹⁹ Laban nu nuņe wande kusremba sipsip nģuenu kugernu kina le Rahel nu mam nuņe tuku wande mbol kumba mbara kanunu saike likina ta kuayar kilna. ²⁰ Jakob nu mbiyel nuņe yabrimba nu kila sa ndamba kua kina. ²¹ Nu nuņe aganj ndende njakmba kilmba pitik ndo kua ka kina sulumba Yufretis kule ulmba Gilead ma taknu mbol kina.

Laban nu mbiyel nuņe Jakob ngumnem dubimba kina

²² Ait keņmba kinaig le Jakob nu kua kina ta sakinaig le Laban nu isna. ²³ Isna sulumba nu nuņe gageu ta kilmba mara 7 Jakob dubimba kinaig ka ka Gilead ma taknu mbolņge nu te-silikinaig. ²⁴ Furir ta mbolņge Laban nu kinymba kiņatina le Kuate nu tugum promba sana: Ne kurauka. Ne Jakob tuku njerņerka pasa pitinu sa ndawa ngina.

²⁵ Jakob nu nuņe baibai Gilead ma taknu inum mbolņge patike likina le Laban nu nuņe kuasmbi ndoņ nuņe baibai ma taknu inum mbolņge patike likinaig. ²⁶ Kile Laban nu Jakob te-silika sana: Ndanam ne ye yabriyumba yiņe kulim ar ta kame ait mbolņge pino didika kilig tanjamba kilmba kua kina? ²⁷ Ne ndanam ye yabriyumba ye nda sayumba siņsiņndo kua kina? Ne ye sayina kande ye ne mindenumba ndinņge sine gare-gareka mune ulmba gita katmba tambariņ katmba mbilnumba ne kusrenigeņ kande. ²⁸ Ne sonndo maņau njonu kina. Ye mata yiņe wa kame yiņe kulim ar ta mumu ndaniņmba kanģer ndaken le kinaig. ²⁹ Ye ne nayo silinam kumuņ ta furir ngamuņge mam naje tuku Mbara nu ye ne njerņerka pasa pitinu nda sanam tuku nga riroņ pasa sat. ³⁰ Ne naje tumbraņ tuguk kambim paranina le ye kusreyina ta ye kila ta ndanam tuku ne ye tuku mbara kanunu saike liken ta kuayar kilna nga Jakob sana le ³¹ nu mbiyel nuņe tuku pasa lafumba sana: Ne naje kulim ar te ngailka yayikat nga ye kuru-kuruka tanjawen ngina.

³² Rahel nu mbara kanunu afu mam nuņeņge saike likina ta kuayar kilna ta Jakob nu gilai tukunu nu ndek mbiyel nuņe sana: Ne kumba kanģerka. Andeņge ne tuku mbara kanunu kilna ndeta nu balewamņgig. Ne kile ndo tanģo te njakmba tuku am mbolņge mambila sulumba ne tuku aganj inum kanģermba ndeta aganj ta luka ta ngina. ³³ Tanjagina le Laban nu kumba ka Jakob tuku baibai sinamņge mambilna sulumba ka Lea tuku baibai sinamņge mambilmba ka piro pino ar ta tuku baibai sinamņge mambilna ta aganj inum kanģer ndana. ³⁴ Rahel nu mbara kanunu ta kilmba baibai sinamņge kamel tuku kumiņ sanģil mbolņge depolka kusam tuku pale ta sinamņge sigrikina sulumba nu ta mbolņge

minyokina. Tanje minyokina le mam nuje pro baibai sinamnge mambilna ta aganj inum kanjer ndana le ³⁵ Rahel ndek nu sana: Mam, ne ye tuku gubra ndanuwa. Ye wandek kat tukunu ye ne tuku am mbolnge ye tingam kumuŋ kuga ngina. Tanjakina le Laban nu mambilna ta nu nuje mbara kanu kame ta kanjer ndakina.

³⁶ Tanjana le Yakob nu gubra mayena le mbiyel nuje sana: Ye ame manau mbaren le ne ye aganjmor yokeranu sukte? ³⁷ Ne ye tuku aganj ndende njakmba kanjerka mambilat. Ne naje aganj inum te-silikat ndeta tenge pale le sile tuku piro tanjo te njakmba kanjerwaig. Tanjamba nane sile tuku manau pileŋguwaig. ³⁸ Ye yar 20 tanjan ne tuku piro tanjo minen. Ne tuku sipsip ne tuku meme nane mara mara kutunaig. Ye ne tuku meme pailnu ande kuayarmba nda nyen. ³⁹ Aganjmor nguikok ande ne tuku sipsip ande balewanu ta ye ta lafumba yiŋe sipsip inum tumba ne tinmba minen. Aganjmor ande ki mbol ko furir ngamu ngisikanu ta ne ye pasa sangrinu sayanu le ye yiŋe aganjmormbi lafumba ne tinen. ⁴⁰ Mara afu ki mbolkanu ta ye ngaro pa tinganu ko furir ma tido njayo prowanu ta ye murkenu kinyam kumuŋ kuga. ⁴¹ Tanjamba minmba ma ma ye yar 20 ne tuku piro tanjo tanjan minen. Ye yar 14 ne tuku kulim ar ta kilam tuku piroken sulumba man lato yar 6 ne tuku aganjmor kilam tuku piroken ta ne ye tuku piya mbilmbilam gudomna. ⁴² Yiŋe mam Isak yiŋe wa Abraham tuku Mbara nu ye nda turyina kande ake sinaŋ ne kusrenen kande. Ta tuku Kuate nu ye tuku piti kanjerna sulumba furir ne rironj pasa tanet nga mbiyel nuje sana.

Yakob nu mbiyel nuje Laban ndonj wamdus ulendinaik

⁴³ Kile Laban nu ndek mbiyel nuje sana: Kulim ar te yiŋe. Kiŋo kame te mata ye tuku. Aganjmor te njakmba mata yiŋe. Aganj ndende njakmba ne kile kanjerkate ta yiŋe ta ye nane ngailningam kumuŋ kuga. ⁴⁴ Kile sile wamdus ulendipe sulumba ndame afu kilmba pro tenge patikupe. Tanjamba sile manau ta gilainge nda ngina. ⁴⁵ Tanjakina le Yakob nu ndame ande tumba kilke mbolnge te-tina sulumba ⁴⁶ nuje kuasmbi kile-manjurka nane saningina: Tane kumba ndame afu kilmba pro te tanje ndame ta njakmba turjanjgap ngina. Nane tanjanaig le nane ndame turjanjginaig ta tugumnge isukusnaig. ⁴⁷ Tanjamba Laban nu ma ta Yegar Saduta ngina le Yakob nu ndek ma ta Galed* ngina. ⁴⁸ Ta ndanam? Laban nu Yakob sana: Sile ngumneŋga ndame manjur ta kanjermba wamdus ulendiwik ta idusamngik ngina. Ta tuku nane ma ta nyunu Galed nginaig.

⁴⁹ Laban nu man sakina: Sile pur yimyam ka minpe le Kuate nu sile kanjerkuwa ngina. Ta tuku nane ma ta nyunu ande Mispa† nginaig.

⁵⁰ Kile Laban man lato mbiyel nuje sana: Ne ye tuku kulim ar te njaiŋo siglika ko pino afu kitek kila ta ye kila pile nda ta Kuate nu manau ta kanjeramngat. ⁵¹ Ai te. Ndam turjanjgit ndame ne kilke mbolnge te-tiwat minig te. ⁵² Aganj ta kanjerka sile wamdus ulendiwik ta man idusamngik. Ye ne njayo silinam tuku ndame te liwe nda. Ne mata ye njayo siliyam tuku ndame te nda liwa. ⁵³ Abraham le Nahor tuku Mbara sile pilesikuwa ngina. Tanjakina le Yakob nu mam nuje Isak tuku Mbara nyu mbolnge mbiyel nuje ndonj pasa katmba sanjri pilena. ⁵⁴ Tanjamba Yakob ndek kumba ka aganjmor inum tumba balemba tabe ta mbolnge atraukina. Atraukina sulumba nuje kuasmbi wikina le nane promba isukusnaig. Isukuse denjurmbe nane tabe ta mbolnge kinyanaig.

⁵⁵ Mafena le Laban nu wa kat nuje nuje kulim ar ta mumuningina sulumba nane kusreka luka nuje tumbraŋ kina.

32

Yakob nu aba nuje te-silikam tuku kuanekina

¹ Kile Yakob nu tinga ndin dubimba kina le Kuate tuku enel afu promba nu te-silikinaig le ² nu kanjerka sakina: Ma te Kuate nuje kuasmbi minig tuku ma ngina sulumba ma

* 31:47: Yegar Saduta ta Aramek pasa. Galed ta Hibru pasa. Nyu tugunu ta ndindo: Pasa katam tuku ndame manjur

† 31:49: Mispa nyu ta tugunu: Nu sile kanjerkuwa

ta nyunu Mahanaim* ngina. ³⁻⁵ Tanjakina sulumba Yakob nu tanjo afu wam paguka saningina: Tane kumba ka yiye aba Esau te-silika tejenmba sawap: Ye Yakob. Ye ne tuku piro tanjo. Ye sikile nga Laban tugumnge rawe tanjo tanjan minen ma ma kile ndo makau donki sipsip meme piro tanjo piro pino sunjomba kilmba luka prowet. Ye tanjo afu kukulninggen le nane ne kila pasa tinwaig le ne ye mbolnge manau mayenu ka. Tane ka tanjamba nu sawap ngina. Nu wam paguninge denjpurmba nu nane kukulningina le ambonga Esau sota Edom kilke mbol kinaig. ⁶ Kinaig ka ndinnye nane Esau te-silika manj luka Yakob tugum promba sanaig: Sine aba nanje Esau sota kagej ta ka ndinnye nu tanjo 400 kilmba ne sota ilit ta kanjgerger nginaig.

⁷ Tanjakinaig le Yakob nu ndek kuru kuru sunjo tumba wamdus pitina le nu nuje kuasmbi nuje sipsip meme makau kamel aganjmor ta njakmba fet arna sulumba ⁸ nuje wamdusmbi sakina: Aba Esau promba kuasmbi ande ndonj kame buwa ndeta kuasmbi ande kua kuwa nga idusna. ⁹ Tanjamba Yakob nu yabanmba sakina: O yiye wa Abraham yiye mam Isak tuku Mbara ne ye isa. Ne Sunjo, nenje ye sayina le ye luka yiye tumbranj tuguk yiye ndare tuma mbal sota ka le ne ye kulatka turyam tuku sayina. ¹⁰ Ye ame manau mayenu ken le ne tanjamba ye turyina? Ye ne am mbolnge tanjo mayenu kuga ta ne nanje pasa dubimba mara mindek ye tuku kume purmba tur mayeyina. O buk ye aganj ndende kugatok ndumndum ndo biymba Yordan kule pakarken ta kile ye tanjo kuasmbi armba njak minet. ¹¹ O Sunjo, ye kile ne yabanjet. Aba Esaunge ye yiye pino kinjo kame ndonj balesingikat nga ye kuru-kuruket. Ta tuku ne sine kigraibka nga ne yabanjet. ¹² Ne o buk ye sayina: Ne tuku ndare piyalnge fulbul minig tanjan gudommmba tugekamngaik burnu kumunj kuga nga sayina. Ta tuku nenje sine kigraibka nga yabanjet ngina.

¹³ Furirna le nu kinyna ka mafena le maratukuk tinga Yakob nu aganj ndende afu Esau tambim tuku walmba patikina. ¹⁴ Meme pangarnu 200 pailnu 20 kilmba sipsip pangarnu 200 pailnu 20 kilmba ¹⁵ kamel pangarnu fat njak njak ta 30 kilmba makau pangarnu 40 pailnu 10 kilmba ¹⁶ aganjmor ta njakmba fetkina sulumba nuje piro tanjo afu aganjmor kuanj ndui ndui kulatkam tuku ningina sulumba saningina: Tane kuit nduimba ndakape. Aganjmor kuanj mindek munju dubi-dubikuwaig ngina. ¹⁷ Tanjakina sulumba nu nuje piro tanjo ambonga kambim tuku ta wam pagumba sana: Ne yiye aba te-silika le nu ne kusnanuwa nanje gabat aningge minit? Ne ani kinit? Aganjmor te njakmba ima tuku nga ne kusnanuwa kande ne tejenmba nu tuku pasa lafuwa: ¹⁸ Aganjmor te njakmba ne tuku piro tanjo Yakobnge ne tanmbim tuku patikina le kilmba prowet. Nu mata sine dubika ilit nga sawa ngina.

¹⁹ Yakob nu tanjo afu piro tanjo ambonga kina ta dubimba aganjmor kilmba kambim tuku ta mata tanjamba ndo wam pagukina sulumba saningina: Tane yiye aba te-silika tejenmba sawap: ²⁰ Nanje piro tanjo Yakob nu sine dubika ilit nga sawap ngina. Yakob nu tejenmba idusna: Nu aganjmor te njakmba kanjgerka ye tuku mbar gilaingamngat. Tanjamba nu ye kanjgeriyumba ye ndonj wamdus tumawamngik nga idusna.

²¹ Yakob nu aganjmor ta njakmba patikina le kilmba kinaig le furir ta mbolnge nu bubre tam tuku ma ta mbolnge nu kinyna.

Yakob nu Penielnge Kuate ndonj kame bunaik

²² Furir ndui ta mbolnge ndo Yakob nu tinga nuje pino ar ta, nuje piro pino ar ta, nuje kinjo kame 11 ta nane njakmba kilmba kumba ka Yabok kule pakarka sim kinaig. ²³ Tanjamba nu manj luka nuje piro tanjo kame tugum kumba nane kukulningina le nu tuku aganj ndende njakmba kilmba kule ta pakarka kinaig le ²⁴ Yakob nu nuje ndo tanje minna.

Tanje minna le tanjo ande nu tugum prona sulumba nu ndonj kame bumba munju bagailka minnaik le ka mafena. ²⁵ Tanjo tanje Yakob te-kinye ndana tukunu nu ndek Yakob tuku manunsu katna le supikina. ²⁶ Tanjana le tanjo ta nu Yakob sana: Mafete le ye kusreya le ka ngina le Yakob nu ndek sana: Ne ye nyaro sa ta ye ne kusrenamngit

* 32:2: Mahanaim nyu ta tugunu Kuate tuku Ma

ngina. ²⁷ Tanjakina le tanjo ta nu Jakob kusnana: Ne tuku nyu ima ngina le ye Yakobnye ngina le ²⁸ tanjo ta nu sana: Ne tuku nyu Jakob kuga. Ne tuku nyu kitek Israelnye. Ne Kuate ndon tanjo kame ndon mata ne sanjri munju tumka minna ta ne buk nane kile-ibenkina tukunu ne tuku nyu kitek Israel† ngina.

²⁹ Kile Jakob nu tanjo ta kusnana: Ata. Ne tuku nyu ima ngina le tanjo ta nu sana: Ne ndanam ye tuku nyu kila palmbim sakate ngina. Tanjakina sulumba nu Jakob nyaro tuna. ³⁰ Tanjana le Jakob nu sakina: i‡ Ye Kuate tuku tumail pasi kanjerit ta ye kume ndakit ngina. Ta tuku nu ma ta nyunu Peniel ngina. ³¹ Maratukuk nu Peniel ma ta kusremba nu grisemka gitmba kumba minna le ki prona.

³² Tanjo ta nu Jakob tuku manunsu katna le supikina. Ta tuku kile nane Israel mbal aganjmor manunsunu nda nyade tuku.

33

Yakob nu aba nuje te-silikina

¹ Kile Esau nu nuje piro tanjo 400 ta ndon ilmba minna le Jakob nu nane kanjerka nuje kiyo kat nuje kilmba walna sulumba afu Lea tumba afu Rahel tumba afu nuje piro pino ar ta nikina. ² Tanjamba nu piro pino ar ta nakile kiyo kat nakile ndon tumailamnye kile-tidingina le tinginaig. Tinginaig le kile Jakob nu Lea kiyo kat nuje ndon piro pino ar ta ngumnemnye kile-tidingina le tinginaig. Nane ngumnemnye man Rahel nale Yosef ndon kile-tidingina le tinginaig. ³ Tanjamba Jakob nu nane kusreka kina ka aba nuje tuku tumailamnye truk kam 7-na le ⁴ Esau nu pinderka nu sota kina sulumba Jakob bagailmba mumuna. Tanjamba nale munju malmbi-malmbikinaik.

⁵ Kile Esau ndek mambilmba pino kame kiyo kame ta kanjerka mambo nuje kusnana: Te ima kate tuku kuasmbi ne ndon prowaig ngina le Jakob nu sana: O aba, te yiye kuasmbi. Kuate nu ye tur mayeyina sulumba kiyo kame te njakmba ye sina ngina. ⁶ Tanjakina le nuje piro pino ar ta nakile kiyo kame kilmba pro Esau tugumnye lokinaig. ⁷ Lokinaig le kile Lea ndek nuje kiyo kat nuje ndon nane dubika pro Esau tugumnye lokinaig le Yosef nale Rahel ndon nale ndek nane dubika pro Esau tugumnye lokinaik. ⁸ Tanjanaig le nu mambo nuje kusnana: Kuasmbi ambonja ye tugum prowaig ta ndanam tuku ngina le mambo nuje nu sana: Ye ne tuku wamdus te-iberjam tuku nane kukulningit le ne sota kagig ngina le ⁹ aba nuje nu sana: O aba, ye mata aganj ndende sunjomba njak. Aganj ndende ta njakmba naje minwaig ngina le ¹⁰ mambo nuje nu sana: Kuga. Sile gulab mayewik nga idusmba ndeta ne aganj ndende te njakmba kila. Ne man ye ndon gulab mayewik tukunu ne tuku tumail pasi kanjeret ta Kuate tuku tumail pasi kanjeranu suk. ¹¹ Aganj ndende ne tanmbim tuku kilmba prowit te ne kila. Kuate nu ye tur mayeyina le ye aganj ndende sunjomba njak minet ngina. Tanjamba Jakob nu aba nuje sarsamba pasa sanjrinu sana le nu aganj ndende ta kilna.

¹² Kile Esau nu sakina: Kile sine kab. Ye ambonja kangit ngina le ¹³ mambo nuje nu sana: Kiyo kame te sanjri kugatok ta ne kila. Sipsip makau afu mata fat njak njak. Sine aganjmor ta mara ndindo mbolnye sunjomba sisilanijebe ta nane njakmba kume suluwamnyeig. ¹⁴ Ne ambonja sila le ye gitmba aganjmor kiyo kame te njakmba kilmba ne dubinamnyeig. Tanjamba ye Edomnye ne man te-silikamnyeig ngina. ¹⁵ Tanjakina le aba nuje ndek sakina: Tanjamba ndeta ye yiye piro tanjo afu ne ndon kusreki ngina le Jakob nu lafumba sana: Kuga. Ye maye. Ne nane njakmba kilmba kaye ngina.

¹⁶ Tanjakina le ki ait ta mbolnye Esau nu man tinga luka Edom kilke mbol kina le ¹⁷ Jakob nu Sukot kilke mbol kina sulumba nuje wande pilmba aganjmor tuku baibai afu turmba patikina. Ta tuku nu ma ta nyunu Sukot* ngina. ¹⁸ Jakob nu Mesopotamia kilke kusremba ndinye piti ande te-sili ndaka Sehem tumbrajan Kanan kilke mbolnye prona sulumba tumbrajan sunjo ta tugumnye nuje baibai patike likina. ¹⁹ Nu silwa ndametin

† 32:28: Israel nyu ta tugunu: Kuate ndon sanjri munju tumkam tuku ‡ 32:30: Peniel nyu ta tugunu: Kuate tuku tumail pasi * 33:17: Sukot nyu ta tugunu Baibai

soꝝ 10 tambu nuꝝe baibai patike likina kilke ta Sehem mam nuꝝe Hamor tuku kiꝝo kat nuꝝe tugumuꝝge piyana. ²⁰Taꝝamba nu taꝝe ndame turꝝaꝝga atraukam tuku pa laꝝlaꝝ ande wakeina sulumba pa laꝝlaꝝ ta Israel Mbara tuku nyu tumba El ꝝgina.

34

Sehem nu Dina biye timba tumba totona

¹ Mara ande Jakob le Lea tuku kulim Dina nu tiꝝga Kanan pino afu kaꝝgerkam kina.

² Kilke ta tuku gabat suꝝgo ta nyunu Hamor. Hamor nu Hiwinu taꝝgo.

Dina nu ma ta mbol prona le Hamor kiꝝo nuꝝe Sehem nu Dina kaꝝgermba biye timba tumba totona. ³Taꝝamba nu kulim ta tuku nzali mayena sulumba nu Dina pinonu tam tuku wamdus suꝝgo tumba nu tuwa ꝝga sarsarumba saꝝgri tiꝝgina sulumba ⁴ nu nuꝝe mam nuꝝe sota kumba sana: Mam, ne kulim ta ye tuku pinonu ta ꝝgina.

⁵ Jakob nu Dina kiko maꝝau tina ta nu buk isna ta nu tuku kiꝝo kat nuꝝe nane agaꝝmor kulatkam tuku ma ande mbol kinaig tukunu Jakob nu nane ndo tairꝝga minna.

⁶ Taꝝamba minna le Sehem nu mam nuꝝe Hamor ndoꝝ Jakob ndoꝝ pasatam pronaik le

⁷ ait ndui ta mboluꝝge ndo Jakob tuku kiꝝo kat nuꝝe mata luka pronaig. Sehem nu Israel mbal mboluꝝge maꝝau ꝝayonu kumba Jakob tuku kulim nuꝝe biye timba tumba totona ta nane ismba wamdus ꝝaigouꝝginaig sulumba gubra mageniꝝgina.

⁸ Kile Hamor nu Jakob sana: Yiꝝe kiꝝo Sehem nu kulim naꝝe tuku nzali suꝝgo ꝝak. Ne kulim naꝝe ta ye tuku kiꝝo tambim kumuꝝ e? ⁹ Sine wamdus ulendika kulim kame kiꝝo kame nane muꝝgu kile-kile kuwaig. ¹⁰ Taꝝamba tane kilke te mboluꝝge minap sulumba ma aniꝝge minam ꝝga idusmba ndeta ka taꝝe minmba agaꝝ afu piyawam ꝝak ndeta piyawap sulumba agaꝝ ndende afu kilap ta taꝝgine minmba minwaig ꝝgina. ¹¹ Taꝝakina le Sehem nu ndek Dina mam nuꝝe leu kat nuꝝe teꝝenmba saniꝝgina: Tane ye mboluꝝge maꝝau mayenu kap le ame agaꝝ kilam ꝝga idusap ta tane tiꝝgamꝝgit. ¹² Tane ame piya kilam ꝝga idusde ta ye sayap. Kulim ta tuku piya mata suꝝgokanu mboluꝝge madiwap. Tane taꝝgine kulim ye sap le tane ame piya kilam sakap ta tane tiꝝgamꝝgit ꝝgina.

¹³ Sehem nu kulim naꝝgine Dina kiko maꝝau tuna tukunu Jakob tuku kiꝝo kat nuꝝe nane Sehem le mam nuꝝe Hamor yabrinikmba sanikinaik: ¹⁴ Taꝝgo ꝝgaro pike ndakanu ta nu sine tuku kulim te nda. Wam ta sine mboluꝝge kiko ꝝak. ¹⁵ Sine buk taꝝgo ꝝakmba tuku ꝝgaro pike likigeꝝ. Tane taꝝamba ndo taꝝgo ꝝakmba tuku ꝝgaro pike likap ta sine siꝝgine kulim ta sertiuꝝgamꝝgig. ¹⁶ Tane taꝝawap le sine muꝝgu kile-kile kube sulumba tane ndoꝝ sine tugu ndindo taꝝaꝝ ulendika minbe. ¹⁷ Tane wam sakeg te kam mbulap ndeta sine siꝝgine kulim tumba ma tugu te kusrewamꝝgig ꝝginaig le ¹⁸ Hamor le kiꝝo nuꝝe Sehem nale pasa ta ismba maye ꝝginaik.

¹⁹ Taꝝgo mo ta nu nu nuꝝe kuasmbi ꝝgamukuꝝge taꝝgo suꝝgo nyu ꝝak minna. Nu Jakob kulim nuꝝe tuku nzali mayena tukunu nu dal ndaka nuꝝe mbal kila saniꝝgam kina.

²⁰ Hamor nale kiꝝo nuꝝe Sehem ndoꝝ nale kinaik ka nakile tumbraꝝ tuku fonde malaꝝga tugum promba nakile mbal maꝝgurka minnaig ta saniꝝginaig: ²¹ Taꝝgo kame ta sine ndoꝝ gulab mayenu. Nane sine tuku kilke mboluꝝge minwaig sulumba ma ꝝakmba mbol kuwaig. Kilke te suꝝgokanu sine ꝝakmba minam kumuꝝ. Sine nane tuku kulim kame kilbe le nane sine tuku kulim kame kilwaig. ²² Nane sine wam ndindo ndo kam tuku sasikaig ta teꝝenmba. Sine taꝝgo ꝝakmba tuku ꝝgaro pikam tuku sakaig. Nane buk naꝝgine taꝝgo kame ta ꝝakmba tuku ꝝgaro pike likinaig. Sine mata taꝝamba kube ta nane sine ꝝgamukuꝝge tugu ndindo taꝝaꝝ minamꝝgig. Nane taꝝamba sile sasikaig le iskik. ²³ Sine taꝝabe ta nane tuku agaꝝmor nane tuku agaꝝ ndende ꝝakmba sine tuku minamꝝgaig. Ta tuku sine wokube le nane sine ꝝgamukuꝝge minwaig ꝝginaik le ²⁴ tumbraꝝ ta tuku taꝝgo ꝝakmba nane Hamor le Sehem tuku pasa ta ismba pasa katmba wokinaig sulumba nane taꝝgo ta ꝝakmba tuku ꝝgaro pike likinaig.

²⁵ Mara keꝝmba kuganaig le taꝝgo kame ꝝgaro pike likinaig ta nane ꝝgaro rar ꝝak minnaig tukunu nane tambik ri ndamba minnaig le Dina tuku leu kat nuꝝe ndinok armba Simeon nale Levi ndoꝝ nale kame bagi kilmba tumbraꝝ ta kinaik sulumba taꝝgo

ta ḡakmba bale far sulunaik. ²⁶ Taḡamba nale Hamor le kiḡo nuḡe Sehem turmba bale farnaik sulumba Sehem tuku wande mbol kumba Dina te-silika tumba kinaik. ²⁷ Taḡanaik le Yakob tuku kiḡo afu nane pro kulim naḡgine kiko maḡau tuna ta lafumba tumbranḡ sunḡo ta tuku gabis agaḡ ndende ḡakmba yomba kilmba kinaig. ²⁸ Nane sipsip makau doḡki tumbranḡ ta tuku agaḡ ndende ḡakmba kilmba ka piro mbolḡge mata agaḡ ndende ḡakmba yomba kilmba kinaig. ²⁹ Taḡamba nane tumbranḡ ta tuku gabis agaḡ ndende ta ḡakmba kilmba kiḡo kame foḡfoḡ pino kame ta ḡakmba turmba kilmba kinaig.

³⁰ Taḡanaig le Yakob nu ndek Simeon nale Levi sanikina: Kile Kanan mbal Peris mbal kilke te tuku taḡo ḡakmba nane ye kasuryamḡgaig. Ye mata piro taḡo sunḡomba kuga. Nane ḡakmba ulendika pro ye ndoḡ kame bumba sine ḡakmba bale farsingamḡgaig ḡgina le ³¹ nale ndek sakinaik: Taḡo ta nu sine tuku kulim ma ḡgamukok pino taḡaḡ ḡa idusmba nu biye timba tumba totona. Maḡau ta sine mapewam kumuḡ kuga ḡginaik.

35

Kuate nu Yakob Betelḡge nyaro tuna

¹ Kile Kuate nu Yakob sana: Ne tiḡa Betel kaye sulumba kumba ka taḡe mina. Taḡe mina sulumba ne ndame turḡaḡa ye atraukam tuku pa laḡlaḡ ande wakeiwa. Ye Kuate. Ne aba naḡe Esau kusremba kua kina ait ta mbolḡge ye ne tugum prowen ḡgina. ² Taḡakina le Yakob nu nuḡe kuasmbi nuḡe piro taḡo ta wam paguka saniḡgina: Tane taḡgine mbara kise ta ḡakmba pitaike likap. ḡgarosu purfeḡnu mayok kuwaig le tawi purfeḡnu silikap. ³ Sine ma te kusremba Betel kab kumba ka taḡe ye Kuate atraukam tuku pa laḡlaḡ wakeiwamḡgit. Ye piti sunḡomba ḡak minen le Kuateḡge ye turyina sulumba ye ma ḡakmba liken ta nu mata ye ndoḡ minna ḡgina.

⁴ Taḡakina le nane mbara kanu saike likinaig ta ḡakmba Yakob kile tunaig sulumba naḡgine kilba sikor ta turmba nu kile tunaig. Taḡanaig le Yakob nu agaḡ ndende ta ḡakmba kilmba Sekem tumbranḡge ail sunḡo ande kumnemḡge ḡguke likina. ⁵ Taḡamba Yakob nane tiḡa ma ta kusrenaig le tumbranḡ sugo ta ḡakmba Kuateḡge kuru kuru serniḡgina le nane dubi ndakinaig.

⁶ Yakob nu nuḡe taḡo kuasmbi ḡak ndoḡ kinaig ka Lus tumbranḡ Kanan kilke mbol pronaig. Lus tumbranḡ ta kile Betel ḡgade. ⁷ Tumbranḡ ta prona sulumba Yakob nu Kuate atraukam tuku pa laḡlaḡ ande wakeina sulumba nu buk aba nuḡe tuku kuru-kuruka kua kina le Kuateḡge nu tugum prona ta idusmba nu ma ta nyunu Betel tuku Mbara ḡgina.

⁸ Nane taḡe minnaig ma ma Rebeka tuku piro pino Debora nu kumna le nane nu tumba ail sunḡo ande Betel patumba minna ta kumnemḡge ḡgukinaig sulumba ail ta nyunu Malmbikam tuku Ail ḡginaig.

⁹ Yakob maḡ luka Mesopotamiḡge prona le Kuate maḡ nu tugum promba nu nyaro tuna sulumba ¹⁰ sana: Ne tuku nyu Yakob ta kile ne tuku nyu Israel palmbimḡgit ḡgina. Taḡamba Kuate nu Yakob nyunu Israel tuna. ¹¹ Taḡakina sulumba Kuate nu sana: Ye Kuate Sangri ḡayo. Tane kiḡo kame kile-patikap le ne tuku ndare mbolḡge kuasmbi sunḡomba mayok kaḡgaig. Ne gabat sugo kame tuku mbuḡ naḡgine prowamḡgat. ¹² Ye o buk Abraham le Isak kilke te serniken ta kile ne tanmbimḡgit. ḡgumneḡga naḡe ndare kame tuku kilke minamḡgat ḡgina. ¹³ Taḡaka sakina sulumba Kuate nu kusremba kina le ¹⁴ Yakob nu ndame sunḡo ande tumba Kuate nu Yakob ndoḡ pasatina ma ta mbolḡge te-tina sulumba grep kule tumba gureḡ butol ḡak ta turmba tumba ndame ta mbolḡge kutuna sulumba ¹⁵ ma ta nyunu Betel ḡgina.

Rahel nu kumna

¹⁶ Yakob nuḡe kuasmbi ndoḡ Betel tumbranḡ kusremba Efrat tumbranḡ patu ndanaig le Rahel nu kiḡo te-palmbim tuku ait kumuḡgina le nu ḡgaro rar torna. ¹⁷ ḡgaro rar torna le nuḡe kulat pinḡge nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Nu buk kiḡo te-palet ḡgina.

¹⁸ Tanjakina le Rahel nu kumam bafuna le nu tuku sangri buk kuganaig le nu kiyo ta Ben-Omi* ngina le mam nuŋeŋge kiyo ta Benjamin† ngina.

¹⁹ Rahel nu kumna le nane nu tuku mindesiŋ tumba Efrat tumbraŋ kambim tuku ndin ta tugumŋge ngukinaig. (Kile nane tumbraŋ ta nyunu Betlehem ngade). ²⁰ Tanjamba Yakob nu ndame ande tumba Rahel ngukinaig ma ta mbolŋge te-tina. Ndame ta kile minit.

²¹ Tanjana sulumba Israel nane tiŋga kumba ka Eder tumbraŋ tuku wande kuen ŋayo ta kusremba bubre tam tuku baibai patika minnaig.

Yakob tuku kiyo kame 12

²² Yakob nu kilke ta mbolŋge minna le Ruben nu mam nuŋe tuku piro pino nyunu Bila ta ndoŋ kinyna. Tanjana le Yakob nu kiyo nuŋe wam kina ta ismba nu gubra suŋgo tina.

Yakob tuku kiyo kame ta ulendika 12 minnaig. ²³ Piyo nuŋe Lea tuku kiyo kat nuŋe ta teŋenmba. Yakob tuku kiyo mulum ta nyunu Ruben ande Simeon ande Levi ande Yuda ande Isakar ande Sebulun.

²⁴ Piyo nuŋe Rahel tuku kiyo ar ta Yosef le Benjamin.

²⁵ Rahel tuku piro pino Bila nuŋe kiyo ar ta Dan le Naftali.

²⁶ Lea tuku piro pino Zilpa nuŋe kiyo ar ta Gat le Aser.

Yakob nu kiyo kame ta ŋakmba Mesopotamia kilke mbolŋge kile-patikina.

Isak nu kumna

²⁷ Kile Yakob nu tiŋga mam nuŋe Isak sota Mamre tumbraŋ Hebron kilke mbol kina. O buk Abraham nale Isak rawe taŋgo taŋaŋ taŋge minnaik.

²⁸ Isak nu yar 180 kusremba ²⁹ saibo pile mayena sulumba nu kumna le kiyo kat nuŋe ar ta Esau le Yakobŋge nu tumba ngukinaik.

36

Esau tuku ndare

¹ Esau tuku ndare tuturmba teŋenmba kina. Esau tuku mape nyu ande Edom. ²⁻³ Esau nu Kanan pino keŋmba kilna ta ande Ada ande Oholibama ande Basemat.

Ada mam nuŋe Elon nu Hitnu. Oholibama mam nuŋe Ana wa nuŋe Sibeon. Sibeon nu Hiwinu. Basemat nu Ismael tuku kulim nuŋe. Leu nuŋe Nebayot.

⁴ Ada nu Elifas te-pilna le Basemat nu Ruel te-pilna le ⁵ Oholibama nu Yeus Yalam Kora nane kile-patikina. Esau tuku kiyo kame Kanan kilke mbolŋge kile-patikina ta tanjamba ndo.

⁶⁻⁷ Esau le Yakob nale agaŋmor suŋgomba ŋak minnaig tukunu kilke nale tuma minnaik ta nale turkam kumuŋ kuga. Ta tuku Esau nu pino kat nuŋe, kiyo kat nuŋe, kulim kat nuŋe, nuŋe wande tuma mbal ta ŋakmba kilmba nuŋe agaŋmor nuŋe agaŋ ndende ŋakmba Kananŋge kile likina ta turmba kilmba maib nuŋe Yakob kusremba kilke ande mbol kinaig. ⁸ Tanjamba Esau nu Edom tuku ma taknu ta mbolŋge minna.

⁹ Esau tuku ndare tuturmba teŋenmba kina. Esau nu Edom mbal ŋakmba tuku mbuŋ nanŋine.

¹⁰⁻¹³ Esau piyo nuŋe Ada nu kiyo ndindo te-pilna ta nyunu Elifas. Elifas nu kiyo kame 5 Teman, Omar, Sefo, Gatam, Kenas nane kile-patikina. Elifas tuku piyo nuŋe ande nyunu Timna nu kiyo ande nyunu Amalek te-pilna.

Esau piyo nuŋe Basemat nu kiyo ande nyunu Ruel te-pilna. Ruel nu kiyo bailkamba Nahat Sera Sama Misa nane kile-patikina.

¹⁴ Esau piyo nuŋe Oholibama nu Sibeon kiyo nuŋe Ana tuku kulim. Nu kiyo keŋmba Yeus Yalam Kora nane kile-patikina.

¹⁵ Esau tuku ndare mbolŋge kuasmbi afu pronaig ta teŋenmba. Esau tuku kiyo mulum Elifas nu Teman mbal Omar mbal Sefo mbal Kenas mbal ¹⁶ Kora mbal Gatam mbal Amalek mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ nanŋine. Nane ŋakmba Esau piyo nuŋe Ada tuku ndare.

* 35:18: Ben-Omi nyu ta tugunu: Sina suŋgo tuku kiyo † 35:18: Benjamin nyu ta tugunu: Maye minam tuku kiyo

¹⁷ Esau tuku kiŋo nuŋe ande Ruel nu Nahat mbal Sera mbal Sama mbal Misa mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ naŋgine. Nane ŋakmba Esau piyo nuŋe Basemat tuku ndare.

¹⁸ Esau piyo nuŋe Oholibama nu Ana kulim nuŋe. Oholibama nu Yeus mbal Yalam mbal Kora mbal ta ŋakmba tuku mbuŋ naŋgine.

¹⁹ Mbal ta ŋakmba Esau tuku ndare.

Seir tuku ndare

²⁰⁻²¹ Edom kilke tuguk mbal nane buk purka tumbraŋ mboŋ 7 minnaig. Tumbraŋ mboŋ 7 ta tuku mbuŋ kat naŋgine ta ŋakmba Hornu taŋgo Seir tuku ndare. Nane tuku nyu naŋgine ta teŋenmba. Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser, Disan.

²² Lotan nu Hori tumbraŋ mboŋ le Hema tumbraŋ mboŋ ta tuku mbuŋ naŋgine. Lotan tuku kulim nuŋe nyunu Timna.

²³ Sobal nu Alwan tumbraŋ mboŋ, Manahat tumbraŋ mboŋ, Ebal tumbraŋ mboŋ, Sefo tumbraŋ mboŋ, Onam tumbraŋ mboŋ ta tuku mbuŋ naŋgine.

²⁴ Sibeon nu kiŋo armba. Ande nyunu Aia ande Ana. Mara ande Ana nu mam nuŋe tuku doŋki kame kulatka minna sulumba ma baknu mbol taŋge nu kule mbam paknu kangerkina.

²⁵⁻²⁶ Ana tuku kiŋo nuŋe nyunu Dison. Dison nu Hemdan tumbraŋ mboŋ, Esban tumbraŋ mboŋ, Itran tumbraŋ mboŋ, Keran tumbraŋ mboŋ ta tuku mbuŋ naŋgine. Ana tuku kulim nuŋe nyunu Oholibama.

²⁷ Eser nu Bilan tumbraŋ mboŋ, Sawan tumbraŋ mboŋ, Akan tumbraŋ mboŋ ta tuku mbuŋ naŋgine.

²⁸ Disan nu Us le Aran tumbraŋ mboŋ tuku mbuŋ naŋgine.

²⁹ Edom kilke tuku Hor mbal ta teŋenmba. Lotan mbal Sobal mbal Sibeon mbal Ana mbal ³⁰ Dison mbal Eser mbal Disan mbal.

Edom tuku gabat sugo

³¹ Israel mbal nane buk gabat sugo kugatok. Ait ta mbolŋge Edom tuku gabat sugo afu nane Edom kilke kulatkinaig. ³² Gabat sugo dubike likinaig ta teŋenmba.

Beor kiŋo nuŋe Bela nu Dinabanu.

³³ Sera kiŋo nuŋe Yobab nu Bosranu.

³⁴ Husam nu Temannu.

³⁵ Bidad kiŋo nuŋe Hadad nu Awitnu. (Kame suŋgo ande mbolŋge nu Moab kilke mbolŋge Midian mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenkina).

³⁶ Samla nu Masrekanu.

³⁷ Saul nu Rehobotnu taŋgo. (Rehobot tumbraŋ ta kule suŋgo ande tugumŋge minna).

³⁸ Akbor kiŋo nuŋe Baal-Hanan.

³⁹ Hadad nu Paunu taŋgo. (Hadod piyo nuŋe nyunu Mehetabel. Mehetabel mam nuŋe nyunu Matred. Matred mam nuŋe nyunu Mesahab).

⁴⁰ Esau nu Edom tumbraŋ mboŋ suŋgomba tuku mbuŋ naŋgine. Tumbraŋ mboŋ ta tuku nyu naŋgine ta teŋenmba. Timna, Alwa, Yetet, ⁴¹ Oholibama, Ela, Pinon, ⁴² Kenas, Teman, Mibsar, ⁴³ Magdiel, Iram. Naŋgine kilke ta mata tumbraŋ mboŋ ta tuku nyu tinaig.

37

Yosef nu kiŋatina

¹ Yakob nu Kanan kilke mbolŋge minna. O buk mam nuŋe rawe taŋgo taŋaŋ nu kilke ta mbolŋge minna. ² Yakob nuŋe ndare tuku wam kube ta teŋenmba.

Yosef nu kiŋo mo yar 17 ŋak minmba nu mam nuŋe tuku agaŋmor aba kat nuŋe afu ndoŋ kulatka minnaig. Aba kat nuŋe ta Bila le Zilpa tuku kiŋo kame. (Bila le Zilpa nale Yakob tuku pino kame). Yosef nu maŋau ŋaigonu aba kat nuŋe ke likanu ta pro mam nuŋe tugumŋge kile-mayokka sawanu.

³ Israel nu saibo pilmba Yosef te-pilna tukunu nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna. Kiŋo kame ŋakmba tuku nzalina ta liniŋgina. Taŋamba Israel nu Yosef tuku tawi

kuen wainu kuennu ñak mindepiye yeki yeki ñak wakeimba tuna. ⁴ Tarjana le Yosef tuku aba kat nuñe mam nañgine nu Yosef make pilmba nu tuku kume purna ta kañgermba nane Yosef kasurnaig sulumba gulab mayenu tarjan nu ndoñ pasate ndakinaig.

⁵ Furir ande Yosef nu kiñatina sulumba mafena le maratukuk tinga nu kumba ka aba kat nuñe kubeu niñgina sulumba ⁶ saniñgina: Tane ye kiñatit te kubewi le isap. ⁷ Sine ñakmba wit ndaleke likig ta ye tuku ndale ta tiñreknu tingat le tane tuku ndale ta ye tuku ndale ta laipmba loke likaig le kañgerkit ñgina. ⁸ Tarjakina le aba kat nuñe ndek nu kusnanaig: Ne iduste neñge ndo gabat sungo mina le sine ñakmba ne kumnemñge minbe ñga iduste e ñginaig. Tarjamba nane Yosef kiñatina pasa ta tuku nane gubra lato sungomba tumba nu kasur mayenaig.

⁹ Ñgumneñga Yosef nu mañ kiñatina sulumba aba kat nuñe tugumñge mañ kiña ta kubeu niñmba saniñgina: Ye mañ kiñatit sulumba ki tambun mbai 11 ñakmba ye tugumñge lokaig le ye kañgerkit ñgina. ¹⁰ Tarjamba nu kumba ka kiña ta mam nuñe ndoñ mata sakina le mam nuñeñge nu sigair-sigairmba kusnana: Anikok kiña tarjan. Ne iduste ye, ina nañe, aba kat nañe sine ñakmba ne tugumñge lokamñgig ñga iduste e ñgina.

¹¹ Yosef tuku aba kat nuñe ta nane Yosef ndoñ tironaig. Mam nuñe nu Yosef tuku kiña ta idus timba minna.

Nane Yosef piyanaig le tumba Isip kinaig

¹² Mara ande Yosef tuku aba kat nuñe ta nane agañmor kulatkam tuku Sekem tumbran kinaig. ¹³ Tarjanaig le Israel nu kiño nuñe Yosef sana: Ne kaye sulumba kumba ka Sekemñge aba kat nañe agañmor kulatkade ta kañgerka ñgina le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kañgit ñgina le ¹⁴ Israel nu ndek sana: Ne kaye sulumba aba kat nañe tuku mine agañmor tuku mine kañgerka nane mage minwaig kande luka promba ye saya le isi ñgina. Tarjamba Israel nu Yosef kukulna le nu Hebron ma guton ta kusremba kina ka Sekem tumbran prona. ¹⁵ Pro tanje nu kine promba minna le tanjo andeñge nu kañgermba kusnana: Ne ima sota te prote ñgina le ¹⁶ nu lafumba sana: Ye yiñe aba kame sotet. Nane agañmor kulatka tembi ndekinaig ñgina. Tarjakina sulumba nu ndek tanjo ta kusnana: Ne nane kañgerkat e ñgina le ¹⁷ tanjo tanje nu sana: Nane buk ma te kusremba Dotan kambim sakinaig le ye isen ñgina. Tarjakina le Yosef nu aba kat nuñe ñgumnem dubika kina ka Dotanñge nane kile-siglikina.

¹⁸ Yosef nu maskenñge ilmba minna le nane nu kañgernaig sulumba Yosef balewam tuku pasa katmba ¹⁹ nañgine nañgine sakinaig: Ai si. Kiña tugu tanjo prote si. ²⁰ Kile sine nu balemba mindesiñ nuñe tumba kule kugatok sambu ande sinamñge bukñgube. Tarjamba sine teñenmba mam sabe: Nu agañmor ñguikok andeñge balemba nyina ñgube. Tarjamba sine nu tuku kiña alonu prowa le kañgerbe ñginaig.

²¹ Nane tarjamba sakinaig ta Ruben nu isendo ka ismba nu Yosef mapewam idusmba nane saniñgina: Sine nu balemba ²² ake sinañ nu tuku ndare kutu ndabe. Ake nu biye timba tumba sambuk teñge bukñgube le ma ñgamu teñge minwa ñgina. Ruben nu Yosef turmba mañ luka mam nuñe sota kukulam tuku ñga tarjakina.

²³ Kile Yosef nu aba kat nuñe tugum ta prona le nane nu biye timba tawi kuen wainu kuennu ñak ta biymba sambrinaig sulumba ²⁴ nu tumba kumba ka sambu sakina ta sinamñge bukñginaig le minna. Sambu ta kule buk parakina tuku. ²⁵ Tarjamba nane isukusmba minnaig le kile ndo Ismael kuasmbi ande Gileadñge Isip kambim tuku pronaig le kañgerkinaig. Nane agañ ndende sungomba gureñ magenu afu kilmba kamel mbol patike likinaig.

²⁶ Kile Yuda ndek aba kat nuñe saniñgina: Sine Yosef balemba yubengube wam ta mayenu kuga. ²⁷ Sine nu ñyayo sili ndamba nu tumba Ismael mbal prode si nane mbol piyabe. Nu mata sine tuku maib. Sine ndare ndui ta ndo ñgina. Tarjakina le nane wokinaig le ²⁸ Midian mbal pronaig le nane Yosef sambuk sinam tanje tumba silwa ndametiñ soñ armbambi nane mbolñge piyanaig le tumba Isip kinaig.

²⁹ Taʿanaig le Ruben nu luka sambu miŋge ta tugum promba mambilna kande Yosef sambu sinam ta mine ndakina le nu nuje tawi silikina ta fetfetna sulumba ³⁰ luka mambo kat nuje sota kumba saniŋgina: Kiŋo ta siŋge mine ndakate. Ye kile ndaŋamŋgit e ŋgina.

³¹ Taʿakina le nane meme ande tumba balemba Yosef tuku tawi ta tumba meme ndarenu pisnenaig sulumba ³² tawi ta tumba kumba ka mam naŋgine tumnaig sulumba sanaig: Sine agaŋ te-silikig te kiŋo naŋe tuku tawi e ŋginaig le ³³ Yakob nu tawi ta kaŋgermba katesemba sakina: Son. Tawi te nu tuku tawi. Yiŋe kiŋo ta agaŋmor ŋguikok andeŋge balemba make purpurmba nyina ŋgina.

³⁴ Taʿakina sulumba Yakob nu sina suŋgona sulumba nuje tawi kat fetfetmba tawi ŋayonu ande tumba silikina. Taʿamba nu ait kuen ŋayo kiŋo nuje tuku malmbika minna le ³⁵ nu tuku kiŋo kat nuje kulim kat nuje nane ŋakmba mam naŋgine wamdus te-ibenam tuku pronaig ta nu nane ise ndakina sulumba sakina: Ye yiŋe kiŋo tuku ninanka malmbika ma ma kumi sulumba kumanu mbal tuku ma mbolŋge nu ndoŋ minamkik ŋgina. Taʿakina sulumba Yakob nu kiŋo nuje Yosef tuku wamdus tatrakina le ninanka minna.

³⁶ Yakob nu kiŋo nuje tuku ninanka minna le Midian mbal ta nane Yosef tumba pro Isipŋge taŋgo ande nyunu Potifar nu mbol piyanaig. Potifar nu Farao tuku gabat suŋgo ande. Nu Farao tuku wande kulatkanu gabat minna.

38

Yuda le Tamar tuku wam kube

¹ Ait ta mbolŋge Yuda nu aba kat nuje kusreka Adulamnu taŋgo ande nyunu Hira sota kumba nu ndoŋ minnaik. ² Minnaik ma ma nu Kanan kulim ande kaŋgermba pinonu tina. Pino ta mam nuje nyunu Sua.

³ Minnaig ma ma pino ta nu fuŋgul ŋakna sulumba Yuda tuku kiŋo ande te-pilmba nyunu Er ŋgina. ⁴ Taʿamba nu maŋ fuŋgul ŋakna sulumba kiŋo ande te-pilmba nyunu Onan ŋgina. ⁵ Nu maŋ lato fuŋgul ŋakna sulumba kiŋo ande nyunu Sela te-pilna. Yuda nu Kesibŋge minna le piyo nuje kiŋo ta te-pilna.

⁶ Er nu suŋgokina le mam nuje Yuda nu kiŋo nuje mulum ta tuku pino ande nyunu Tamar tumba tuna. ⁷ Er tuku mine ŋayonu ta Suŋgo nu kaŋgermba ndagarina le Suŋgoŋge nu balena le kumna. ⁸ Taʿana le Yuda nu kiŋo nuje Onan sana: Ne kumba ka siŋgine maŋau ta dubimba aba naŋe tuku pino pinonu tumba nu ndoŋ kinya le aba naŋe tuku kiŋo te-pilwa ŋgina.

⁹ Taʿakina le Onan nu kiŋo ta ye tuku kiŋo kuga ŋga idusna sulumba pino ta aba nuje tuku kiŋo ande nda te-pilwa ŋga nu pino ta ndoŋ kinymba nuje minde kule ta ake kilke mbolŋge kutuna. ¹⁰ Taʿana le Suŋgo nu maŋau ta kaŋgermba nu gare ndana le nu mata balena le kumna. ¹¹ Taʿana le Yuda nu rukan nuje Tamar sana: Ne luka mam naŋe sota kaye sulumba pino kuembol taŋaŋ mina le yiŋe kiŋo Sela nu suŋgokuwa le ne tini ŋgina. Sela nu mata kumikat ŋga mam nuje nu taʿakina. Taʿakina le Tamar nu luka mam nuje sota kina.

¹² Taʿamba minnaig ma ma Yuda piyo nuje kumna. Nu tuku kuamel kugana le Yuda ndek nuje Adulamnu gulab Hira ndoŋ nuje sipsip ŋguenu kugerkam Timna tumbraŋ kinaik. ¹³ Taʿanaik le taŋgo ande pro Tamar sana: Rukan naŋe sipsip ŋguenu kugerkam tuku Timna ket ŋgina.

¹⁴ Yuda tuku kiŋo ŋgrimbik ta buk suŋgokina ta Yuda nu kiŋo ta ŋgailka Tamar nda tuna. Ta tuku Tamar nu kuembol tawi o buk silikina ta paska tawi kitek silika tumail pasi tawimbi songina sulumba kumba ka Timna kambim tuku ndin Enaim tumbraŋ tuku fonde malaŋga ta tugumŋge minyok minna. ¹⁵ Pino ta tumail pasi songina le Yuda nu kaŋgermba ndin ŋgamukok pino ande ŋga idusmba ¹⁶ nu tugum ndin dabil inum kumba pino ta rukan nuje ta katese ndamba sana: Ye ne ndoŋ kinyamŋgit ŋgina le nu ndek sakina: Ne ame agaŋ ye samŋgat ŋgina. ¹⁷ Taʿakina le nu sakina: Ye yiŋe meme fatnu inum tumba taŋgo ande tuwi le tumba ilmba ne tanmbimŋgat ŋgina le nu sakina: Ta maye. Naŋe agaŋ inum ye sa le meme fatnu ta prowa le naŋe agaŋ ta maŋ luka tini ŋgina

le ¹⁸ Yuda nu kusnana: Ye ame agaṅ ne tini ṅgina le nu sakina: Naṅe sikor muli ṅak naṅe ndumndum ta turmba ye sa ṅgina le nu agaṅ ndende ta pino ta kile tuna. Taṅamba nu nu ndoṅ kinyna le nu kiṅo konna. ¹⁹ Taṅamba Tamar nu luka nuṅe tumbraṅ kina sulumba tumail pasi soṅgina tawi ta paska kuembol tawi maṅ silikina.

²⁰ Kile Yuda nu gulab nuṅe Hira kukulna le meme ande pino ta tambim tuku tumba kina ta nu pino ta kaṅger ndana sulumba agaṅ ndende pino ta kilna ta mata luka kile ndakina. ²¹ Taṅamba nu tumbraṅ ta tuku taṅgo afu kaṅgerka kusnaniṅgina: Pino ande ndin teṅge minyok minna ta kile ani taṅge minit ṅgina kande nane nu sanaig: i ... Pino ande ndin teṅge mine ndakate ṅginaig. ²² Taṅamba sanaig le Hira nu luka Yuda tugum kumba sana: Ye pino ta te-sili ndakit. Tumbraṅ ta tuku taṅgo kame nane pino ande kaṅger ndanaig ṅga sakaig ṅgina le ²³ Yuda nu ndek sakina: Taṅgo kame sine nzumilsinṅbekaig ṅga agaṅ ndende ta nuṅe kilwa ṅgina. Nu nuṅe piya ye tambim tuku sakit ta ne nu te-sili ndakat ṅgina.

²⁴ Taṅamba minnaig ma ma tambun keṅmba kinaig le nane afu pro Yuda sanaig: Rugan naṅe Tamar nu fare-farekina sulumba kile nu fungul ṅak minit ṅginaig le Yuda ndek nane saniṅgina: Tane kumba ka pino ta tumba te-kilimba pambi piyap le kumwa ṅgina.

²⁵ Nane nu tumba te-kilimam bafunaig le Tamar nu pino ande kukulna le rugan nuṅe Yuda sota kumba sana: Rugan naṅe teṅenmba sakate. Taṅgo nu fungul ye sina ta nu tuku agaṅ ndende noten. Ne sikor muli ṅak te ndumndum te turmba kaṅgerka ṅga sakate ṅgina. ²⁶ Taṅakina le Yuda nu agaṅ ndende ta kaṅgerka katesena sulumba sakina: Pino ta nu son sakate. Ye mbaren. Ye yiṅe kiṅo Sela nu tambim tuku ta tuwe ndaken ṅgina. Taṅamba Yuda nu maṅ Tamar ndoṅ kinye ndakina.

²⁷ Tamar nu kiṅo te-palmbim tuku ait kumuṅgina le nu kiṅo armba kile-patikam tuku ṅgaro kamusna. ²⁸ Nu kutumba minna le kiṅo ande tuku wai prona le kulat pino taṅge wai ta tumba muli ande gurgur wai mbol kusna sulumba sakina: Te ta mulum ṅgina kande ²⁹ kiṅo ta wai te-lukina le kiṅo inum ta ambonga prona. Taṅana le kulat pino ta nu sakina: Ne sonndo sambrimba prote ṅgina. Ta tuku nane kiṅo ta nyunu Peres* ṅginaig. ³⁰ Taṅakinaig le maib nuṅe wainu muli gurgur ṅak ta prona le nyunu Sera† ṅginaig.

39

Yosef nu Potifar tuku piro taṅgo minna

¹ Ismael mbal nane Yosef tumba Isip pronaig le Isipnu taṅgo Potifar nu Isip tuku gabat sunṅo kumnemṅge nuṅe wande kulatkade mbal ta kulatka minna ta nuṅge Yosef piyamba tina.

² Yosef nu nuṅe kulat taṅgo tuku wandekṅge minna le Sunṅo nu Yosef sinzaṅna le nu tuku mine mayenu ndo mayok kina le ³ nuṅe kulat taṅgo ta nu tuku piro mayenu ta kaṅgerna sulumba ⁴ nu Yosef tuku garena le Yosef nu nu kumnemṅge pirokina. Taṅamba nu nu tuku wande, wande mbolṅge agaṅ ndende, nu tuku taṅgo kame ta ṅakmba Yosef tuku wai mbolṅge patikina le nuṅge nane kulatkina. ⁵ Taṅana le Sunṅo nu Isip taṅgo ta tuku agaṅ ṅakmba wandekṅge piro mbolṅge nyaro ningina le mine mayemba minnaig. ⁶ Taṅamba Yosefṅge nu tuku agaṅ ndende ṅakmba kulatka minna le nuṅe kulat taṅgo ta nu nuṅe agaṅ ndende ta tuku idus ndana. Nu isukusam tuku ta ndo idusmba minna.

Yosef tuku ṅgarosu tumail pasi maditaknu ndo. ⁷ Mara ande Potifar piyo nuṅe nu Yosef kaṅgermba am kikoṅ tingina le Yosef sana: Ne ilmba ye ndoṅ karpe ṅgina ta ⁸ nu mbulmba wo ndamba nuṅe kulat taṅgo tuku piyo nuṅe ta teṅenmba sana: Yiṅe kulat taṅgo nu wande te mbolṅge agaṅ ndende ṅakmba ye tuku wai mbolṅge patikina le ye kulatka minet. Nu agaṅ ande tuku idus ndate. ⁹ Wande te mbolṅge taṅgo ande ye li ndayate. Agaṅ inum ye ṅgail ndayina. Neṅge ndo nu tuku piyo nuṅe ye ne kulat ndaket. Ta tuku ye ndaṅmba maṅau ṅayonu sunṅo te ki? Ye sinṅka Kuate tuku miṅge lukamba

* 38:29: Peres nyu ta tugunu: Sambrimba prote † 38:30: Sera nyu ta tugunu: Ma tuguramte

une te kam kumuŋ kuga ŋgina. ¹⁰ Pino ta mara mindek Yosef te-saimba minanu ta Yosef nu nda womba nu ndoŋ minam mbulanu.

¹¹ Taŋamba minnaig ma ma mara ande Yosef nu pirokam wandek sinam kina. Ait ta mbolŋge piro taŋgo ande mine ndakina le ¹² pino ta maŋ pro Yosef tuku tawi kuennu silikina ta pakarka biymba sana: Sile karpe ŋgina kande Yosef nu mbulmba nuŋe tawi kuennu ta pino ta tuku wai mbolŋge kusremba kua ka mayok kina. ¹³ Taŋana le pino ta tawi kuen nu tuku wai mbolŋge kusrena ta kaŋgermba ¹⁴ nuŋe piro taŋgo kame wike lika saningina: Ai te. Hibu taŋgo ta sine kiko pilesingam tuku sine tugum prona. Nu ye ndoŋ minam tuku ye tugum prowat le ye suŋgomba witiwit le ¹⁵ nu ye tuku wi ismba tawi kusremba kua ka mayok ket ŋgina. ¹⁶ Taŋamba saniŋmba nu tawi ta pilna le minna.

Taŋgo nuŋe luka prona le ¹⁷ nu wam kubeu tumba sana: Ne Hibu taŋgo tumba sine tugum prona ta nu ye kiko pileyam tuku ye tugum prowat le ¹⁸ suŋgomba witiwit le ismba nu tawi kusremba kua ka mayok ket ŋga sana le ¹⁹ Yosef tuku kulat taŋgo nu piyo nuŋe tuku pasa ta ismba gubra mayena le ²⁰ nu Yosef muliŋtumba wandekŋge pilna le minna. Muli wande ta Farao tuku taŋgo muliŋ kilanu le nane kilmba wandek sinam taŋge patikanu le minanu.

²¹ Yosef nu muli wandek sinam taŋge minna le Suŋgo nu mara mindek nu sinzaŋmba nyaro mayenu tambinu. Ta tuku muli wande tuku kulat taŋgo ta nu Yosef tuku garena le ²² muliŋ kilanu taŋgo ŋakmba nu tuku wai mbolŋge patikina le nu piro ŋakmba kulatka minna. ²³ Suŋgo nu Yosef sinzaŋna tukunu muli wande tuku kulat taŋgo ta nu Yosef agaŋ ndende kulatkina ta nu idus ndaningina. Agaŋ ndende ŋakmba nu kulatkina ta mine magenaig.

40

Yosef nu kiŋa tugu kukliningina

¹ Mara afu kuganaig le Isip tuku gabat suŋgo tuku grep kule kulatkanu gabat nale bret pasokanu gabat ndoŋ nale nakile gabat suŋgo Farao tugumŋge maŋau ande mbarnaik le ² Farao nu piro gabat ar ta tuku gubra suŋgo tina sulumba ³ nale muliŋ kilmba kame gabat tuku wandekŋge patikina le minnaik. Yosef nu mata muli wande ndui ta sinamŋge minna. ⁴ Taŋamba minnaig ma ma kame gabat suŋgo ta Yosef nale tuku kulat taŋgo minwa ŋga madina.

⁵ Furir ait ande Farao tuku bret pasokanu gabat nale grep kule kulatkanu gabat ndoŋ nale kiŋatinaik ta kiŋa ta tugunu yimyam. ⁶ Mafena le maratukuk Yosef nu nale tugum prona le nale wamduŋ sulumba minnaik le nu katesemba ⁷ nale kusnanikina: Tale ndaŋam tumail pasi kume ŋguruŋgurka minik ŋgina le ⁸ nale ndek sanaik: Sile kiŋatik ta andeŋge sile tuku kiŋa tugu ta bitekŋgam tuku mine ndakate ŋginaik. Taŋakinaik le Yosef ndek nale sanikina: Kuatenge ndo nu sine tuku kiŋa tugu bitekŋgam kumuŋ. Tane ye ndoŋ kubewap le ye isi ŋgina le ⁹ grep kule kulatkanu gabat ta nu nuŋe kiŋatina ta ndek Yosef kubeu tuna sulumba sana: Ye kiŋatumba grep muli ande ye tugumŋge minat le kaŋgerit. ¹⁰ Grep muli ta wainu keŋmba. Nu pitik ndo nzumba silo promba alonu mayok ka pitik ndo manderke suluwaig le kaŋgerkit. ¹¹ Taŋamba ye ndek Farao tuku murko biye ŋak grep muli alonu afu kilmba waimbi piske likit le kulenu murko sinam ket le murko ŋak tumba ka Farao tuwit ŋga Yosef sana.

¹² Taŋaka sana le Yosef nu ismba sakina: Ne tuku kiŋa tugunu ta teŋenmba. Grep muli wainu keŋmba kaŋgerkat ta mara keŋmba tuku. ¹³ Mara keŋmba ta kuwaig le Farao nu ne maŋ te-luka tamŋgat. Taŋamba nu ne maŋ naje piro mbolŋge palmbimŋgat. Taŋawa le ne buk Farao tuku grep kule murko ŋak Farao tumba minna ta ne maŋ piro ta kamŋgat. ¹⁴ Ta tuku ne isa. Ne taŋamba mine mayewa sulumba ye idusyumba mina. Ne ye tuku ŋga Farao sawa le ye muli wandek sinam teŋge minet ta ye te-kilimyuwa. ¹⁵ O buk nane ye Hibu mbal tuku kilke mbolŋge ye sanzal taŋgo taŋaŋ kuayar tumba te pronaig. Ye Isip kilke te mbolŋge minen ta ye maŋau ande mbar ndawen. Nane ye ake sinaŋ muliŋtumba wande te sinamŋge pilnaig le ye minet ŋgina.

¹⁶ Tañakina le bret pasokanu gabat ta kiña tugunu mayenu ta ismba nu suk ndek Yosef sana: Ye mata kiña ande tit ta tejenmba. Ye sambe keñmba kilmba babokit ta sinamñge bret yeki yeki sambe ta liganu ñak. ¹⁷ Sambe keñnu mbolmba babowit ta Farao tuku bret kikoñnu fonfon yeki yeki minaig le sar umaññge pro nye suglukaig le kañgerkit ñgina.

¹⁸ Tañakina le Yosef nu kiña ta isna sulumba sana: Kiña ta tugunu tejenmba. Sambe keñmba ta mara keñmba tañañ. ¹⁹ Mara keñmba kugawaig le Farao ne tumba te-kilimnuwa le nane ne tuku ñinfok kat puramñgaig. Tañawaig sulumba ne tuku mindesij ta tumba ail darok ande mbolñge taikuwaig le sar umaññge pro ne tuku ndem paska nyamñgaig ñgina.

²⁰ Mara keñmba kuganaig le Farao te-pilna tuku pagumba nye sungo ait ta mbolñge nu nuñe gabat kame ta ñakmba wike likina. Tañamba nu mulij kilanu tañgo ar ta turmba kile-kilimka nuñe gabat kame tumailamñge kile-tidingina sulumba ²¹ nu grep kule kulatkanu gabat ta mañ luka tumba nuñe piro mbolñge pilna sulumba ²² bret pasokanu gabat ta ndo tumba nuñe kame mbal niñgina le nanenñge nu tuku ñinfok kat purnaig le kumna. Yosef nu nale tuku kiña tugu kukliningina ta tañamba ndo kumunñina. ²³ Tañana le grep kule kulatkanu gabat ta nu Yosef idus ndamba ndo gilai mayena.

41

Yosef nu Farao tuku kiña tugu kukliwe tuna

¹ Bret pasokanu gabat ta balenaig le yar armba kinaig le Farao nu kiñatina sulumba nu Nail kule make mbinge tiñ minna. ² Nu tanje tiñ minna le makau butuknu 7 kule sinam tanje pronaig sulumba pibi nyumba minnaig le kañgerkina. ³ Kañgerka minna le makau nzironñsu prowanu 7 kule sinam tanje pronaig sulumba kuasmbi ambonja prona ta tugumñge kule make mbinge tinginaig. ⁴ Tañamba makau nzironñsu prowanu kame tanje makau butuknu ta kile-ñinke suglukinaig. Tañanaig le Farao nu birtekñga abonñina.

⁵ Tañamba nu mañ kinyna sulumba mañ lato kiñatumba wit tugu ndindo ta mbolñge alonu 7 kañgerkina. Nane alonu tikñganu magekinaig. ⁶ Wit tugu ndui ta mbolñge mañ alonu 7 pronaig ta nane alo pirik-parak ndo ma paknu tuku bubrenunñge fruñningina tuku. ⁷ Tañamba wit alo pirik-parak tanje wit alo tikñganu ta ñakmba kile-ñinke suglukinaig. Tañanaig le Farao nu abonja kiñatina ta idusmba minna.

⁸ Mafena le nu kiña ta tuku wamdus sulumba minna. Tañamba nu Isipnu kila tañgo kagmaikanu mbal ta ñakmba wike likina le nane promba mañgurkinaig le nu ndek kiña kilna ta kubeu niñgina ta ande nu kiña ta tugunu kukliwam tuku mine ndakina.

⁹ Tañamba minnaig le grep kule kulatkanu gabat ta nu ndek Farao sana: Kile ye mbaren ta ne ndoñ sanunñgit. ¹⁰ O buk ne tuku piro tañgo ar sile bret pasokanu gabat ndoñ ne sile tuku gubra tina sulumba ne sile mulij kilmba ka kame gabat tuku wandekñge patikina le sile minkej. ¹¹ Tanje minkej sulumba furir ande mbolñge sile kiñatikeñ. Kiñatikeñ ta tugunu yimyam. ¹² Hibru tañgo mbanzo ande nu kame gabat tuku piro tañgo nu sile ñak minna le sile kiñatikeñ ta nu kubeu tukej le nuñge kiña tugunu kukliniñmba sasikina. ¹³ Sasikina ta kumumba mayok kina. Ne ye luka tina sulumba yiñe piro mbolñge pilna. Bret pasokanu gabat ta ne tumba ñinfok kuerka ail mbolñge taikina ñgina.

¹⁴ Tañakina le Farao ndek tañgo afu kukulningina le nane pitik ndo kinaig ka muli wandek sinamñge Yosef te-mayoknaig. Tañanaig le Yosef ndek gigloka tawi mayenu tiñmba Farao tugum prona. ¹⁵ Prona le Farao ndek nu sana: Ye kiña ande ten ta tañgo ñakmba nane kiña tugunu bitekñgam kumuñ kuga le tañgo ande tejenmba ye sayat: Ne kiña ismba ta ne tugunu bitekñgam kumuñ ñgat le ye isit ñgina. ¹⁶ Tañakina le Yosef ndek sakina: O tañgo sungo, yenñge kumuñ kuga. Kuate nuñge ndo ne tuku kiña tugu bitek mayewam kumuñ ñgina le ¹⁷ Farao nu sana: Ye kiñaten ta tejenmba. Ye Nail kule make mbinge tiñ minen le ¹⁸ makau butuknu 7 kule sinam tanje promba kule make mbinge pibi nyumba minnaig le kañgerken. ¹⁹ ñgumneñga mañ makau 7 nzironñsu

prowanu kule sinam tanje pronaig. Ye buk Isip ma te mbolnje makau tajar ande kanjer ndawen. ²⁰ Makau nzironsu prowanu tanje ndek makau butuknu ta njakmba kile-njinkinaig. ²¹ Nane kile-njinkinaig ta nane ndanyanu sukmba nane nzironsu prowanu tanjamba ndo minmba minnaig. Tanjamba kanjerken sulumba ye abongen. ²² Kile ye man kinyen sulumba man kijaten. Ye wit tugu ndindo mbolnje alonu 7 kanjerken ta alonu sugokanu tiknganu. ²³ Tugu ndui ta mbolnje man alonu 7 pronaig ta alonu pirik-parak ndo ma paknu tuku burenunge frunjingina tuku. ²⁴ Kile wit alo pirik-parak tanje wit alo tiknganu ta njakmba kilmba kile-njinke suglukinaig. Ye tanjamba kanjerken sulumba kija ta kagmaikade mbal saningen ta nane ngamuknje ande kija tugunu kuklimba sa ndayina ngina.

²⁵ Tanjaka sakina le Yosef ndek Farao sana: Kija armba ta tugunu ndindo ndo. Kuate nu manau kam bafute ta ne tumnina. ²⁶ Makau butuknu 7 ta yar 7 tajar. Wit alo tiknganu 7 ta mata yar 7 tajar. Kija ar ta tugunu ndui ta ndo. ²⁷ Makau 7 nzironsu prowanu ngumne nga pronaig le wit alonu pirik-parak ndo 7 bubre paknunge frunjinge likina tuku ta tenemba. Yar 7 guba sunjo tuku ait prowamngat. ²⁸ Ye buk ne sanit tanjamba ndo Kuate manau kam bafute ta ne tumnina. ²⁹ Yar 7 ta sinamnje Isip kilke te mbolnje nyamaganje ndo kumungamngat. ³⁰ Yar 7 ta kugawaig le man yar 7 guba sunjo prowamngat. Isip kilke njakmba gubak minwaig sulumba nyamagan njak ait ta iduse nda. Nane gilaingamngaig. Guba ait sunjonge kilke tugu te njayo siliwamngat. ³¹ Guba ait ta sonndo ait njayonu tukunu tanjo pino nane maro sunjo te-silikuwaig sulumba nyamagan njak ait ta iduse nda. ³² Kuate nu o buk wam ta kam tuku wamdus kuyarkina. Nu sinja manau ta kamngat. Ta tuku ne kija ta tam arna. Mine minemba Kuate nu wam kame ta kile-mayokkamngat. ³³ Ta tuku ne tanjo ande wamdus kuyar mayenu njak te-silika le nunge Isip ma tugu te njakmba kulatkuwa. ³⁴ Gabat kame afu turmba madininga le nane yar 7 nyamagan sunjomba njak ta sinamnje nane Isip mbal tuku nyamagan njakmba walmba patike likuwaig. Bailkamba tanjo pino nyam tuku ndindo minam tuku. ³⁵ Ne gabat kame ta saninga le nane yar magenu 7 ta tuku wit ta njakmba kile-mangurka patikuwaig sulumba kulat magekuwaig. ³⁶ Guba tuku yar 7 ta Isip kilke mbolnje prowa le Isip tanjo pino nane nyamagan mangurkuwaig ta nyumba nane gubanu kume nda nga Farao sana.

Farao nu Yosef tumba Isip tuku gabat sunjo pilna

³⁷ Farao nu nunge gabat sugo ta ndon pasa ta ismba maye nginaig sulumba ³⁸ nu ndek nane saningina: Tanjo te nu Kuate tuku Guwa njak. Sine tanjo tenen inum animnje te-silikube ngina.

³⁹ Tanjamba nu ndek Yosef sana: Kuate nu nunge mironj wam kame te tumnat. Ta tuku tanjo ande wamdus kuyar mayenu njak ne minit tajar mine ndakate. ⁴⁰ Kile ye ne tumba yije kilke tugu te tuku gabat sunjo palmbimngit. Yije kuasmbi njakmba nane ne tuku minje kumnemnje minamngaig. Yenje ndo ye gabat sunjo minmba nyu njak mbolnje minamngit. ⁴¹ Kile ye ne tumba Isip kilke tugu te njakmba tuku gabat sunjo madinet ngina. ⁴² Tanjakina sulumba Farao nu nunge waitok yubi ta paska Yosef tuku waitok mbolnje pilna. (Waitok yubi ta gabat sunjo tuku waitok yubi ndo. Farao tuku kuyar njak). Tanjamba nu ndek tawi mayenu ande tumba Yosef siluk tuna sulumba kalolai mayenu ande golmbi wakeinaig tuku tumba nu tuku njinfok mbolnje birner tuna sulumba ⁴³ nu ndek Farao dubiknu tuku karis mayenu ta tumba Yosef tuna le nu tamba likina. Kame mbal nane ngumbeyumba kumbarje sakinaig: Ndin kusrewap o, ndin kusrewap o nginaig. Manau ta mbolnje Farao nu Yosef tumba Isip kilke njakmba tuku gabat sunjo pilna.

⁴⁴ Kile Farao nu ndek Yosef sana: Ye gabat sunjo Farao ye ne sanet. Isipnu tanjo kame nane nangine nzalimbi manau afu ke nda. Nane manau ande kam idusmba ne kusnanuwaig le ne woka ta nane manau ta kamngaig ngina. ⁴⁵⁻⁴⁶ Tanjamba nu Yosef tuku nyu kitek tuna ta Safenat-Paneya ngina sulumba nu pino ande tumba Yosef tuna le tina.

Pino ta nyunu Asenat. Mam nuje nyunu Potifera. Nu Heliopolis tumbran sungo tuku pris minna. Yosef nu yar 30 nak minna sulumba Farao tuku piro tugu pilna. Nu Farao kusremba Isip tuku ma tugu nakmba mbol likina.

⁴⁷ Yar magenu 7 ta sinamnge kilke nyamagan nge ndo kumungina le ⁴⁸ nu nyamagan ta kilmba tumbran nakmba tuku nyamagan wandek sinamnge patike likina sulumba tumbran mindek sinamnge wit yeki yeki kile-wandek ke likina. ⁴⁹ Yosef nu wit sunngomba mangurkina ta burnu kumuŋ kuga piyalnge fulbul minig tanan.

⁵⁰ Guba tuku ait ta pro ndamba minna le Yosef piyo nuje Asenat nu kiŋo armba kilepatikina. ⁵¹ Tanana le Yosef ndek sakina: Kuate nu ye sinzanyina le ye yiŋe piti nakmba yiŋe ndare tuma tuku manau naganu ta nakmba gilaingen ngina. Ta tuku nu nuje kiŋo mulum ta nyunu Manase* ngina. ⁵² Tanamba nu man lato sakina: Ye kilke piti ten te mbolnge Kuate nu kiŋo te ye sat ngina sulumba kiŋo arnu ta nyunu Efraim† ngina.

⁵³ Kile yar 7 nyamagan nak ta kuganaig le ⁵⁴ yar 7 guba tuku ait Yosef tuku pasa kumumba tugu pilna le kilke nakmba guba sungo te-silikinaig. Isip kilke mbolnge ndo nane nyamagan nak minnaig.

⁵⁵ Tanamba minnaig ma ma Isip mbal nane mata guba sungo tinaig sulumba Farao tugum kumba sanaig: Sine nyamaganmbi turka nginaig le nu ndek nane saningina: Tane Yosef tugum kape le ndanmba satinguwa ndeta tanamba kap ngina.

⁵⁶ Guba ta kile sungo nayomba Isip ma tugu nakmba kumungina le Yosef nu ndek nyamagan wande nakmba talke likina le Isip mbal nane pro wit piyawe likinaig. ⁵⁷ Kilke nakmba guba sungo tinaig tukunu kilke tugu nakmba nane mata wit piyawam tuku Isip kilke mbol Yosef tugum prowe likinaig.

42

Yosef aba kat nuje wit piyawam Isip kilke mbol kinaig

¹ Kile Yakob Isipnge wit minnaig ta isna sulumba nuje kiŋo kat nuje saningina: Ndanam saka tane guba tuku ri ndamba ake minig? ² Isipnge wit minig nga sakade le iset. Tane kumba ka afu piyawap. Kuga ta sine gubanu kumamngig ngina. ³ Tanakina le Yosef tuku aba kat nuje 10 ta tinga wit piyawam tuku Isip kilke mbol kinaig ta ⁴ Yakob nu Yosef tuku mambo nuje ndinok Benyamin piti ande te-silikikat nga nane ndon pilna le ndakina.

⁵ Kanan nge guba sungo prona tukunu Israel tuku kiŋo kat nuje mbal afu ndon wit piyawam Isip kilke mbol pronaig. ⁶ Yosef nu Isip tuku gabat sungo minna tukunu nunge wit nakmba kulatka piyamba minna. Ta tuku nuje aba kat nuje nane pro nu tumailamnge dagol tidronga lokinaig le ⁷ Yosef nu nuje aba kat nuje kangerka katesena sulumba nu ndek nane-naneniŋmba ngerkerka pasa sangrimbi nane kusnaningina: Tane aninge prowaig ngina le nane nu sanaig: Sine Kanan nge nyamagan piyawam tuku te prowig nginaig.

⁸ Yosef nu aba kat nuje kateseningina ta nane nu kangermba wam lislisnaig le ⁹ nu o buk kinatina ta kile idusmba saningina: Tane ma wam katesewam tuku likade. Tumbran ndan ndan nu kame buwam tuku san gri kuga ta kangermba likade ngina le ¹⁰ nane nu sanaig: O tan go sun go, tanamba kuga. Sine ne tuku piro tan go ndo. Sine nyamagan piyawam prowig. ¹¹ Sine tugu ndindo ndo. Sine ma wam katesewam tuku li ndakeg. Sine yabri pasa sa ndaka son pasa sakeg nginaig kande ¹² Yosef ndek nane saningina: Kuga. Tane sine tuku kilke tugu te ndan ndan nu kame buwam tuku san gri kuga ta kangeram prowaig ngina. ¹³ Tanakina le nane ndek sakinaig: O tan go sun go, sine tan go ndindo tuku kutu. Mam nu Kanannu. Sine nakmba tan go 12 ta sine tuku mambo ande kumna. Singine maib fudin kusregeŋ le mam ndon minit nginaig kande ¹⁴ Yosef ndek nane saningina: Ye sakit not ndo. Tane ma wam katesewam tuku likade. ¹⁵ Ye katesewam tuku tane tenenmba tagotingamngit. Ye sonndo Farao tuku nyu mbolnge pasa san gri pilewet.

* 41:51: Manase nyu ta tugunu: Mbar gilaingen † 41:52: Efraim nyu ta tugunu: Kiŋo ye sina

Tane tuku maib tangine te nda prowa ta tane ñakmba mañ luka tangine tumbera kine nda. ¹⁶ Tane tuku ande luka kumba ka maib tangine tumba te prowa. Tane afu ñakmba muli wande kape le tane son sakade e ko yabrikade ta ye kanjeramngit. Ye sinja Farao tuku nyu mbolnge saket. Maib tangine nda prowa ta ye kila tane ma wam katesewam tuku likade ngina. ¹⁷ Nu tanjamba sake denpurmba nane kilmba muli wande sinamngge patikina le ait kenmba minnaig.

¹⁸ Ait kenmba mbolnge Yosef ndek nane saningina: Ye Kuate kunnemngge minmba nu tuku nyu kurauket tuku. Tane ye tuku minge dubiwap ta tane maye minamnggaig. ¹⁹ Tane son pasa sakade ndeta tane tuku ande muli wande sinam tenge minwa le tane afu ñakmba tangine wit piyanaig ta kilmba ka tangine kuasmbi gubak tawondo minig ta ningap. ²⁰ Tanjamba tangine maib tangine fudin ta tumba ye tugum prowap. Tanjawap le ye tane son sakade ta kanjermba ye tane baletinge nda ngina.

²¹ Tanjakina le Yosef aba kat nuje nangine nangine tejenmba sakinaig: Son. Sine singine miroñ singine maib tumba ñayo siligen le nu wamdus fagka sarsarka ye turyap e ngina ta sine ismba nda isanu sukgeñ. Wam ta tuku kile sine piti teg nginaig. ²² Tanjakinaig le Ruben ndek sakina: Ye o buk satingen: Singine maib ñayo sili ndawap ngen ta tane ye tuku pasa nda isnaig. Kile ndare ta lafunu piti teg ngina.

²³ Yosef nu nane tuku pasa ta kagmanja minna ta aba kat nuje nane katese ndanaig. Ta ndanam? Yosef nu nane ndoñ Hibu pasa ndatina. Nane pasatanu le pasa mbilam tango andenge pasa mbilmba Yosef aba kat nuje saninganu.

²⁴ Kile Yosef nu nane kusreka ka malmbikina. Nu malmbi denpurmba mañ pro nane ndoñ pasatumba minna sulumba Simeon madimba aba kat nuje tumailamngge ndaleka kusnaig.

Yosef aba kat nuje luka Kanan kinaig

²⁵ Kile Yosef ndek nane afu wam pagukina le nu tuku pasa dubimba aba kat nuje tuku bek ta wit fuluknye likinaig sulumba nane tuku ndametinj mata luka wit bek sinam tanje sigrikaig. Tanjanaig sulumba nyamagan afu ndinngge nyam tuku turmba ninginaig. ²⁶ Tanjanaig le aba kat nuje nane wit piyanaig ta kilmba nangine doñki kame mbolnge patikinaig sulumba kinaig kumba ka ²⁷ furirna le kinyanu ma ande mbol promba nane tuku ande nuje doñki tuku nyamagan kilam saka nuje bek talka mambilna kande nuje ndametinj bek sinam tanje minnaig le kanjerkina. ²⁸ Kanjerkina sulumba aba kat nuje wika saningina: Ai te. Ye tuku ndametinj luka sigrikaig te ngina. Tanjakina le nane wamdus fulilka kuru-kuruka nangine nangine sakinaig: i ... Kuate nu ame manau sine mbolnge tejenmba kat nginaig.

²⁹ Nane ndek kumba ka Kanan kilke mbol promba mam nangine tugum kinaig sulumba wam ñakmba ta nu kubeu tumba sakinaig: ³⁰ Isip tuku gabat sungo ta herjerka pasa sangrimbi sine ndoñ pasatina sulumba tane ma wam katesewam tuku likade ngina le ³¹ sine lafumba sakigerj: Sine ma katesewam tuku mbal kuga. Sine son pasa ndo sakeg. ³² Sine tango ndindo tuku kutu. Sine ñakmba tango 12 ta mambo ande kumna le sine tuku maib fudin kile mam ndoñ Kananngge minit nga sagen le ³³ tango ta nu sakina: Tane son sakade e ko kuga ta ye kanjeramngit. Tane ande ye ndoñ minwa le tane afu ñakmba wit kilmba ka tangine kuasmbi gubak tawondo minig ta ningap. ³⁴ Tanjamba tangine maib tangine tumba ye tugum prowap le tane ma katesewam tuku mbal kuga tane son pasa sakade ta ye kanjeramngit. Tane tanjawap le ye tangine aba tangine paska luka tane tingi le tane tenge ndo nyamagan piyamba minap nga sasingina nginaig.

³⁵ Nane tanjamba mam nangine sanaig sulumba nangine bek wit ñak ta kutunimmba nangine pale fat yimyam ndametinj ñak ñak ta kanjerka mam nangine ndoñ kuru kuru sungo tinaig sulumba ³⁶ mam nangine ndek saningina: Tane ndanam saka yiñe kiño kame ñakmba kile-ñgisikade e? Yosef buk ngisikina. Simeon kile mañ ngisikat. Kile tane mañ Benjamin tumba kambim tuku sakade. Ye sonndo piti sungomba kile-sigliket ngina.

³⁷ Tanjakina le Ruben ndek mam nuje sana: O mam, ne isa. Ye Benyamin nda tumba ne tugum luka prowi ndeta ne yiye kiyo ar ta bale fara. Sine kumba yenje Benyamin kulatki sulumba mañ luka ne tugum prowamngit ngina le ³⁸ Yakob nu sana: Yiye kiyo ta tane ndoñ kine nda. Aba nuje buk kumna. Kile nu nuje ndo minit. Nu mata ndinje piti ande te-silikikat. Ye buk saibo pilen. Nu kumwa ta tane ye tuku ngamungal kuerkap le ye wamdus tatrukuwa le kumamngit ngina.

43

Yosef aba kat nuje nane Benyamin tumba luka Isip kilke mbol kinaig

¹ Kile Kananje guba ait ta sungokina le ² Yakob tuku kuasmbi wit Isipnge kilnaig ta buk nye suglukinaig sulumba Yakobnge kiyo kat nuje kukulningina le mañ luka nyamagan piyawam tuku Isip kuwaig ngina. ³ Tanjakina le Yudanje nu sana: Mam, sine buk ne pasa saniger ta Isip tuku gabat sunjo ta nu sine kanjerka njerjerka pasa sangrinu sasingina. Nu sakina sine maib tumba kine ndakube ta nu sonndo sine kanjerke nda. ⁴ Ne singine maib fudin ta ngail ndaka ta sine mañ kumba ka ne tuku nyamagan afu piyaningamngig. ⁵ Kuga ta sine kine nda. Isip tuku gabat ta nu buk sakina sine maib nda tumba kab ta nu sine kanjerke nda nga mam nuje sana.

⁶ Tanjakina le Israel ndek sakina: Tane ndanam tuku gabat sunjo ta mambo tangine tuku sanaig le ye kile piti sunjodate ngina le ⁷ nane ndek nu sanaig: Tanjo ta nu sine kusnasingmba lok ndeka minna sulumba nu sine tuku tugu mata kusnangina le sine mañau ke fugugen. Ne tuku mata kusnangina. Nu tejenmba sakina. Tane mambo tangine ande minit e ko kuga ngina. Tanjakina le sine nu sagan. Nu singine mambo tumba nu tugum kambim tuku ta sine kila kande nu sa ndagen kande nginaig.

⁸ Tanjakinaig sulumba Yuda nu mañ mam nuje sana: Mam, Benyamin sine ndoñ kukula le yenje kulatki. Ne tanjawa le sine kile ndo kanjig. Tanjamba sine gubanu kume nda. ⁹ Ye nu kulat maye ndamba luka tumba pro ndawi ndeta piti ta ye mbolnje minmba minamngat. ¹⁰ Sine dal ndakigen kande sine buk Isip kilke mbol kumba lukam argen kande ngina.

¹¹ Tanjamba sana le Mam nanjinenje nane saningina: Tanjamba ndeta tane singine nyamagan magenu kikonu afu kilmba sigrika gabat sunjo ta tambim tuku kilmba kape. Grep alonu pagranu, nguimzan kulenu, agan ndende mundur magenu afu ta ñakmba kilmba kape sulumba kanair alonu pistasio le amon afu turmba kilmba kumba nu tape. ¹² Tane ndametinj son ambonga nyamagan tuku kilnaig ta kilmba mañ nyamagan kitek tuku ta ulendimba kilmba mañ luka kape. Nane mbarmba ndametinj ta luka sigrikinaig inde. ¹³ Mambo tangine te tap sulumba pitik tanjo ta sota luka kape. ¹⁴ Kuate Sangri Jayo nunje tanjo ta wamdus biye mbilwa le nu tane sinatimmba Benyamin nale aba tangine ande ta turmba mañ patikuwa le luka prowap. Yiye kiyo kame ñakmba ngisikuwaig ndeta tanaig ta Kuate nuje agan ngina.

¹⁵ Tanjakina le Israel tuku kuasmbi nane Isip gabat tuku gare tambim tuku agan ndende ta kilmba ndametinj armba ta turmba kilmba Benyamin tumba Isip kilke mbol kinaig ka tanje Yosef tugum pronai. ¹⁶ Yosef nu ndek mambimba aba kat nuje Benyamin turmba kanjerka nuje wande kulatkanu tanjo ta sana: Ne tanjo kame te kilmba yiye wande mbol kaye. Nane ki mbol ye ndoñ isukusamngig. Ne kumba ka aganmor ande balemba kuapika ngina. ¹⁷ Tanjakina le piro tanjo ta Yosef pasatina ta kumumba kina. Nu nane ta kilmba Yosef tuku wande mbol kinaig le ¹⁸ nane kuru-kuruka tejenmba idusnaig: Ndametinj buk nyamagan piyagen ta luka sigrikinaig ta tuku sine kilmba wande te mbolnje patikate inde. Ngilainje nane sine ndoñ kame bumba sine tuku donki kilamngai. Tanjawaig le sine nane tuku piro tanjo tanan minamngig nga idusnaig.

¹⁹ Tanjamba idusmba nane kumba ka Yosef tuku wande kulatkanu gabat ta tugum kumba sanaig: ²⁰ O tanjo sunjo, sine buk pro tenje nyamagan piyagen sulumba ²¹ kumba ka furirna le kinyam saka ndinje sine bek mingenu talka sine singine ndametinj ta ñakmba kanjerkigen. Kile sine ndametinj ta mañ kilmba lukig sulumba ²² ndametinj kitek

afu turmba nyamagan piyawam tuku kilmba prowig. Imange ndametiŋ ta luka sigrikina ta sine gilai ŋginaig. ²³ Tanakinaig le piro tanjo tanje ndek nane saningina: Tane ta tuku kuru-kuruka wamdus sunjo te ndakap. Tane tuku Mbara, mam tanjine tuku Mbaranje manau ta kina kande. Tane tuku ndametiŋ ambokok ta yenje buk kilen ŋgina. Tanjamba nu kumba ka Simeon tumba prona.

²⁴ Kile nu ndek nane kilmba Yosef tuku wandek sinam kina sulumba nu kule kilmba nane ningina le kupe minyaninginaig. Tanjanaig le nu donki kame ta nyamagan ninge likina le nyinaig. ²⁵ Tanjamba nane ki mbol Yosef ndon isukusam tuku pasa ta ismba nane Yosef gare tambim tuku agan ndende kilmba pronaig ta kilmba kuaneka ²⁶ wande mbol tanje minnaig le Yosef prona le nane gare tambim tuku agan ndende ta kilmba Yosef tugum kinaig sulumba nu tugumŋe dagol tidronga lokinaig le ²⁷ Yosef ndek nane kusnaningina: Tane ŋakmba mage minig e ko kuga ŋgina sulumba man lato kusnaningina: Mam saibo tanjine buk ye sayinaig ta nu maye minit e ŋgina le ²⁸ nane nu sanaig: Ne tuku piro tanjo sine tuku mam ta maye minit ŋginaig sulumba man dagol tidronga nu tugum tanje lokinaig.

²⁹ Kile Yosef nu mambilmba mambo nuŋe Benjamin kanjermba sakina: Tane tuku mambo fudiŋ tane buk ye sayinaig ta not e ŋgina sulumba man sakina: O kiŋo, Kuate nu ne make pilmba sinzanuwa ŋgina. ³⁰ Tanakina sulumba Yosef nu mambo nuŋe tuku wamdus tatraka ŋin tugu malmbi prona le nu nane kusreka nuŋe wandek sinam kumba kuirka malmbikina. ³¹ Malmbike denjurmamba nu tumail pasi minyaningina sulumba ngamungal wamdus tatrakina ta tomba luka nane tugum prona sulumba nuŋe piro tanjo kame ta saningina le nyamagan wakeika patikinaig. ³² Nane Yosef tuku nyamagan kilmba mbain inum mbolŋe patikinaig sulumba aba kat nuŋe tuku nyamagan ta mbain inum mbolŋe patikinaig. Isip mbal afu Yosef ndon minnaig ta nane mata mbain yamokŋe isukusnaig. Ta ndanam? Isip mbal nane Hibu mbal talaningmba ake agan tanjan nga nane ndon tuma isukuse ndakanu.

³³ Yosef tuku aba kat nuŋe ta nane isukusam tuku mbili mbolŋe ina kat nanjineŋe kile-patike likinaig ta kumumba nane kile-minyokinaig. Kiŋo mulum mbolŋe kumba ka kiŋo ngribik mbolŋe tingina. Tanjanaig le nane manau kinaig ta kanjermba nane nanjine nanjine munjo kanjerka wamdus sulumba minnaig. ³⁴ Tanjamba minnaig le piro tanjo kame ta nane nyamagan afu Yosef tuku isukusanu mbili mbolŋe patikinaig ta kilmba pro nane ninginaig sulumba nane Benjamin tuku nyamagan sunjomba tanjo 5 tuku nyamagan tanjan patikinaig. Tanjamba nane Yosef ndon isukusmba kule nyumba gare-gareka minnaig.

44

Murko ngisikina

¹ Nane isukuse denjurnaig sulumba Yosef nu wande kulatkanu gabat ta wam pagumba sana: Nane kambim tuku ta idusmba nyamagan fuluknye niŋmba nane tuku bek nduik nduik sinanŋe ndametiŋ ta mata luka sigrika. ² Tanjawa sulumba ye tuku murko silwa ta tumba kiŋo ngribik ta tuku bek sinam siriwa sulumba ndametiŋ wit piyawam tuku ta turmba sigrika ŋgina. Tanakina le Yosef tuku piro tanjo ta nu tanjamba ndo kina.

³ Mafena le maratukuk tinga piro tanjo tanje nane kukulningina le nane donki kilmba kinaig. ⁴ Nane tumbraŋ sunjo ta kusremba masken ndakumba minnaig le Yosef nu wande kulatkanu gabat ta kukulmba sana: Ne paten tinga nane kuasmbi kagig ta ngumnem dubika kaye. Ne kumba ndinŋe nane kanjerkumba ndeta tenenmba saninga: Ndanam tuku tane manau mayenu kig ta idus ndamba manau nyanu kaig? ⁵ Tane ndanam saka yiŋe gabat tuku murko silwa ta kuayar taig? Nu murko tamba kule nyate tuku. Murko tamba manau ngumnerga prowam tuku katesete. Ne ka tanjamba nane saninga ŋgina.

⁶ Yosef tuku piro tanjo ta kumba ka ndinŋe nane kanjerkina sulumba nu Yosef tuku pasa ta nane saningina le ⁷ nane ndek sakinaig: O gabat sunjo, ne ndanam tuku

nerperkate? Sine manjau ande tanjawam kumuŋ kuga. ⁸ Sine ndametiŋ o buk bek sinamŋge kanŋerkigerŋ ta kilmba luka Kanan kilke mbolŋge progeŋ ta ne kila. Ne ndaŋam sine gabat naŋe tuku silwa ko gol kuayarig ŋga iduste? ⁹ O gabat sunŋo, ne murko ta ima tuku bek sinamŋge kanŋermba tumba ndeta nuŋge ndo kumwa le sine ŋakmba ne tuku piro tanŋo tanjaŋ minbe ŋginaig. ¹⁰ Tanjakina le piro tanŋo ta lafumba saniŋgina: Tane sakade ta maye ta ye ima tuku bek sinamŋge murko ta te-siliki ta nuŋge ndo ye tuku piro tanŋo minwa le tane afu ŋakmba luka kape ŋgina.

¹¹ Tanjakina le nane pitik ndo nanŋine bek kame ta paska ibeŋge patike likinaig sulumba nane bek miŋgenu talke likinaig. ¹² Tanjanaig le Yosef tuku piro tanŋo ta nu murko ta bek mindek sinamŋge sotina. Nu kiŋo mulum ta tuku bek sinamŋge tugu pilmba kumba ka kiŋo ŋgrimbik mbolŋge tiŋgina. Tanjamba Benyamin tuku bek sinamŋge murko ta te-silikina. ¹³ Tanjana le aba kat nuŋe ta nane ndek wamduŋ pitiniŋgina le nane nanŋine tawi ta ŋakmba kat fetfetmba agaŋ ndende ŋakmba doŋki mbol patika luka Isip kinaig.

¹⁴ Tanjamba Yuda nane luka kumba ka Yosef tuku wande mbol pronaig. Yosef nu wande mbol tanŋe minna le nane kumba ka nu tugum promba nu tuku tumailamŋge lokinaig le ¹⁵ Yosef nu nane saniŋgina: Tane ndaŋaig? Tane idusde ye wam kuirok minig ta ye kila palmbim kumuŋ kuga ŋga idusde e ŋgina. ¹⁶ Tanjakina le Yuda lafumba nu sana: O gabat sunŋo, sine ndaŋmba pasa lafube? Sine ndaŋmba mbar te lafumba wakeibe? Kuatenŋe sine tuku une ta buk te-mayokat. Ta tuku o gabat sunŋo, tanŋo murko tat tanŋe ndo nu ne tuku sanzal mine nda. Sine ŋakmba ne tuku piro tanŋo tanjaŋ minamŋgig ŋgina. ¹⁷ Tanjamba sana le Yosef ndek sakina: Kuga. Ye tanjamba ke nda. Tanŋo murko tat ta nuŋge ndo ye tuku sanzal minwa le tane afu ŋakmba luka mam tanŋine sota kape. Ye tane ndoŋ pasa kuga ŋgina.

Yuda nu Benyamin tuku ma tumba sanzal minam tuku sakina

¹⁸ Tanjakina le Yuda ndek Yosef tugum kina sulumba sana: O gabat sunŋo, ne Farao suk minit. Ne ye tuku gubra te ndaka ye tuku pasa te isa. ¹⁹ Ne o buk teŋenmba sine kusnasiŋgina: Tane mam ŋak e ko mambo tanŋine ande ŋak e ŋga kusnasiŋgina le ²⁰ sine lafumba sanigeŋ: Sine mam ŋak. Mam nu saibonu. Maib mbanzonu mata minit. Mam buk saibo pilna sulumba kiŋo ŋgrimbik ta te-pilna. Aba nuŋe ta nu o buk kumna. Kile nu nuŋe ndo ina nuŋe tuku kiŋo minit. Mam nu tuku kume purte ŋga sanigeŋ. ²¹ O gabat sunŋo, ne teŋenmba sine sasiŋgina: Tane tanŋine mambo fudiŋ ta tumba prowap le ye kanŋeri ŋgina le ²² sine ne tuku pasa teŋenmba lafugeŋ: Kiŋo ta nu mam kusrewam kumuŋ kuga. Nu mam kusrewa ta mam nu kumamŋgat ŋgigeŋ le ²³ ne ndek sakina: Mambo tanŋine ndaprowa ta ye maŋ tane kanŋertiŋge nda ŋga sakina. ²⁴ Ne tanjakina le sine maŋ luka mam sota kageŋ sulumba manjau ne sakina ta ŋakmba mam ndoŋ wam kubegeŋ le nu isna.

²⁵ Tanjamba ŋgumneŋga mam ndek sasiŋgina: Tane maŋ luka kape sulumba nyamagaŋ fudiŋndo piyamba kilmba luka te prowap ŋgina le ²⁶ sine nu sageŋ: O mam, sine maŋ luka kambim kumuŋ kuga. Siŋgine maib fudiŋ te nu sine ndoŋ ndakuwa ta sine gabat ta tuku am mbol prowam kumuŋ kuga. Maib fudiŋ te sine ndoŋ kuwa ta sine kanŋig ŋgigeŋ le ²⁷ mam nu teŋenmba sasiŋgina: Yiŋe pino ta nu kiŋo armba ndo kile-patikina ta tane kila. ²⁸ Ande buk ye kusreyina le kile ye nu ndakanŋeret. Agaŋmor ŋguikokŋge balena le kumna. ²⁹ Tane kile ande te tumba kape le nu kumwa ta tane ye tuku ŋgamuŋgal kuerkap le wamduŋ tatrukuwa le ye kumamŋgit. Ye buk saibo pile mayewit ŋga sasiŋgina.

³⁰⁻³¹ O tanŋo sunŋo, ye kiŋo te kusremba ake luka mam tugum prowi ta nu maib fudiŋ te ndakanŋerwa sulumba kumamŋgat. Nu tuku ŋgamuŋgal ta ŋakmba kiŋo te mbolŋge ndo kume pur mayete. Sine tuku mam nu saibo pile mayena. Sine kiŋo te ndoŋ ndakab ta mam tuku wamduŋ kuerkube le nu wamduŋ tatrukuwa le kumamŋgat. ³² Ye mata teŋenmba mam sawen: Ye kiŋo te tumba luka ne tugum pro ndawi ndeta piti ta ye mbol minmba minwa le kumamŋgit ŋga nu sawen. ³³ Ta tuku ye kiŋo te tuku ma tumba teŋe

ne tuku sanzal mini le ne nu ndo pitaiwa le aba kat nuje ndoŋ luka mam sota kuwaig. ³⁴ Kiŋo te ye ndoŋ luka ndakuwa ta ye luka mam tugum kambim kumuŋ kuga. Piti ta ye mam mbol kaŋgeram mbulit ŋga Yosef sana.

45

Yosef nu nuje ŋgaro te-mayokna

¹ Yosef nu Yuda pasatina ta ismba ŋgamuŋgal tatrakina le nuje piro mbal am mbolŋge parewam fugumba nu ndek wi kuenka sakina: Tane piro taŋgo ŋakmba kilmba kilim kape ŋgina. Taŋamba nu nuje ndo aba kat nuje ndoŋ minna sulumba nu ndek nane saningina: Ye Yosefŋge. Tane tuku maib taŋginenŋe ŋgina. ² Taŋakina sulumba Yosef ndek malmbi suŋgona le Isip mbal malmbi ta isnaig sulumba ka Farao tuku wande tuma mbal kubeu niŋginaig le isnaig.

³ Kile Yosef ndek aba kat nuje saningina: Ye Yosefŋge. Ye tuku mam minit e ko kumna ŋgina kande aba kat nuje nane kuru-kuruka wamdus fagka nu tuku pasa lafuwam fugunaig le ⁴ Yosef maŋ lato saningina: Tane dirka ye tugum te yalpe ŋgina le nane dirka nu tugum kinaig le nu ndek nane saningina: Ye Yosefŋge. Ye tane tuku maib taŋginenŋe. O buk tane ye tumba Midian mbal tugumuŋge ye piyayinaig le tumba Isip pronaig ta ⁵ kile tane wam o buk ye mbolŋge kinaig ta tuku wamdus piti ndatinguwa. Taŋgine taŋgine wamdus ndagari ndatinguwa. Tane kumbekaig ŋga Kuatenŋe ye tumba te-amboyina. ⁶ Kile yar arnu guba ait suŋgo ma tugu te biyit ta guba tuku yar 5 turmba minig. Taŋawa le taŋgo piro mbolŋge nyamagaŋ ande tumba nye nda. ⁷ Kuate nu tane kumbekaig ŋga ye tane tugumuŋge te-amboyina. Tane ŋgamukŋge suŋgomba abo ŋak minap ŋga nu taŋana. ⁸ Ta tuku taŋenŋe ye pilnaig le ye tumbraŋ te pro ndawen. Kuga. Kuatenŋe ye pilna le ye te prowen. Nuŋge ndo kina le ye Farao tuku mam nuje taŋaŋ minet. Yeŋge ndo nu tuku piro mbal nuje wande mbolŋge mine likade ta kulatket. Yeŋge ndo ye Isip ma tugu ŋakmba tuku gabat suŋgo. ⁹ Ta tuku kile tane pitik ndo luka kape ka mam teŋenmba sawap: Kiŋo naŋe Yosef tuku pasa ta teŋenmba. Kuatenŋe ye Isip ma ŋakmba tuku gabat madiyina tukunu ne dal ndaka braiŋ ndo ye tugum te prowa. ¹⁰ Ne pro Gosen ma tugu teŋge ye patuyumba minyoka. Ne, naŋe kiŋo kame, naŋe wa kat naŋe, naŋe sipsip meme makau naŋe agaŋ ndende ŋakmba turmba kilmba ye tugum prowa. ¹¹ Ne Gosen ma tugu teŋge minyoka le ye ne kulatkamŋgit. Guba tuku yar 5 turmba minig ta ye ne, naŋe kuasmbi, naŋe agaŋmor ŋakmba gubanu ndakumwaig ŋga iduset. Tane taŋamba ka mam sawap ŋgina.

¹² Taŋakina sulumba Yosef maŋ lato nane saningina: Tane ŋakmba yiŋe aba kame yiŋe maib Benyamin kile tane ye kateseyade. Ye Yosefŋge, ye kile tane ndoŋ pasatet te ka mam sawap. ¹³ Tane ka mam teŋenmba sawap. Ye kile Isip mbal ŋgamukŋge nyu suŋgo ŋak minet. Wam ŋakmba tane kaŋgerkaig ta turmba mam sawap. Tane braiŋ kape ka nu tumba luka te prowap ŋga saningina.

¹⁴ Taŋaka saningina sulumba Yosef ndek mambo nuje Benyamin bagailmba malm-bikina le Benyamin mata aba nuje bagail ndiŋmba malm-bikina. ¹⁵ Taŋamba Yosef nu ndek aba kat nuje ŋakmba bagailniŋmba mumuniŋmba nane ndoŋ malm-bikina. Malm-bi deŋpurna le nane nu ndoŋ pasa-pasakinaig.

¹⁶ Yosef tuku aba kat nuje pronaig pasa ta nane afu ismba ka Farao tuku wande mbolŋge sakinaig le Farao nuje gabat sugo nane ŋakmba pasa ta ismba gareniŋgina le ¹⁷ Farao ndek Yosef wika sana: Ne naŋe aba kat naŋe saningina le naŋgine agaŋ ndende kilmba doŋki mbol patika luka Kanan kilke mbol kuwaig. ¹⁸ Nane ka naŋgine mam naŋgine tumba naŋgine kuasmbi ŋakmba kilmba ye tugum te prowaig. Yeŋge nane kilke ande mayenu ndo Isipŋge serniŋgamŋgit. Taŋawi le nane ma ta mbolŋge minmba nyamagaŋ magenu suŋgomba kilmba nyumba minamŋgaig. ¹⁹ Ne nane saningina le Isip tuku karis afu naŋgine pino kutu kilmba yalmbim tuku turmba kilmba kuwaig sulumba mam naŋgine tumba te prowaig. ²⁰ Nane agaŋ ndende Kanan kilke mbolŋge

kusrekamnggaig ta tuku wamdus piti ndaninguwa. Ye nane kilke mayenu ande Isipngge serningamngit nga Yosef sana.

²¹ Israel tuku kiño kat nuñe nane Farao sakina tañamba ndo kinaig le Yosef ndek Farao tuku miñge dubimba karis afu niñgina. Tañamba nu nyamagañ afu ndinñge nyam tuku turmba nane niñmba ²² tawi magenu ndui ndui aba kat nuñe niñgina sulumba nuñe mambo nuñe Benyamin ndametij soñ 30 tuna sulumba tawi magenu 5 turmba kile-tuna. ²³ Tañamba Yosef nu ndek Isip tuku agañ ndende mage mage mam nuñe tambim tuku kilmba doñki 10 ta mbolñge patikina sulumba doñki 10 afu ta mbolñge wit bret nyamagañ yeki yeki ndinñge nyam tuku patikina le turmba kilmba kinaig. ²⁴ Tañamba Yosef nu aba kat nuñe kukulniñgina le kambim bafunaig le nu ndek wam paguka saniñgina: Tane kumba ka ndinñge kualeyau ndakap ngina.

²⁵ Nane Isip kusremba kumba ka ka mam nangine Yakob tugum Kanan kilke mbol pronaig sulumba ²⁶ sanaig: Yosef kume ndakina. Kile nu minit. Isip ma tugu ñakmba nuñge kulatkate nginaig. Tañakinaig ta pasa ta mam nangine tuku wamdus ulmba sili ndana. ²⁷ Tañana le nane Yosef pasa sakina ta ñakmba nu kubeu tunaig le nu ismba karis afu nu tumba Isip kambim tuku Yosefñge patikina ta kañgerkina sulumba nu ndek gare-gareka sakina: ²⁸ Sonndo. Ye tuku kiño Yosef abo minit. Kile ye piti kugatok. Ye kumba ka nu kañgeri sulumba ndo kumamngit ngina.

46

Yakob nuñe gageu kilmba Isip kilke mbol kina

¹ Israel nu agañ ndende ñakmba kuane deñpurna sulumba mam nuñe Isak tuku Mbara atraukam Berseba tumbrañ kina. ² Furir ta mbolñge nu kiñatanu suk Kuaterñge Yakob tugum promba wika sana: Yakob, Yakob ngina le nu woka sakina: Ye minet te ngina. ³ Tañakina le Kuate nu ndek sana: Ye Kuate. Ye mam naje tuku Mbara. Ne Isip kilke mbol kambim tuku kuru kuru ndaka. Yenge ki le ne tuku wa kat naje tuku kuasmbi tugekamnggaig. ⁴ Ye ne ndoñ Isip kañgik. Tañamba ngumneñga ye ne tuku wa kat naje tuku kuasmbi kilmba mañ luka te prowamngit. Yosef nu ne ndoñ minmba ka ne kuma le nuñge ne tuku am tukulniñgamngat ngina.

⁵ Yakob nu Berseba tumbrañ kusrena le nuñe kiño kat nuñe nu tumba nangine kutu kame fonfon nangine pino kame ñakmba kilmba karis nane kilam tuku Faraonñge patikina ta mbolñge patikinaig. ⁶ Tañamba nane makau kilmba agañ ndende afu Kananñge kilnaig ta turmba kilmba Isip kinaig. Yakob nu nuñe kutu kame ⁷ wa kat nuñe ta ñakmba kilmba kina.

Yakob tuku kuasmbi 70

⁸ Israel nuñe kuasmbi kilmba Isip kilke mbol kina ta nane tuku nyu nangine ta teñenmba.

Kiño mulum ta nyunu Ruben. ⁹ Ruben tuku kiño kame ta Hanok, Palu, Hesron, Karmi.

¹⁰ Simeon tuku kiño kame ta Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar, Saul. Saul nu Kanannu pino ande ndoñ tinaik.

¹¹ Levi tuku kiño kame ta Gesron, Koat, Merari.

¹² Yuda tuku kiño kame ta Er, Onan, Sila, Peres, Sera. (Er le Onan nale Kananñge kumnaik). Peres tuku kiño armba. Ande nyunu Hesron ande Hamul.

¹³ Isakar tuku kiño kame ta Tola, Pua, Yasub (nyunu ande Yob), Simron.

¹⁴ Sebulun tuku kiño kame ta Seret, Elon, Yalel.

¹⁵ Yakob tuku kiño kame 6 ta ñakmba Lea ndoñ Mesopotamia kilke mbolñge minmba kile-patikinaik. Nu kulim ande turmba te-pilna ta nyunu Dina. Lea tuku kiño kame wa kat nuñe ta ulendimba 33.

¹⁶ Gat tuku kiño kat nuñe ta teñenmba. Sefon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arod, Areli.

¹⁷ Aser tuku kiño kame ta Imna, Iswa, Iswi, Beria. Kulim nangine nyunu Sera. Beria tuku kiño kat nuñe ta Heber le Malkiel.

¹⁸ Nane 16 ta ḡakmba Yakob tuku ndare. Yakob nu Zilpa ndoḡ Gat le Aser kile-patikinaik. (Zilpa nu piro pino ande Labanḡge kulim nuḡe Lea tuna tuku).

¹⁹ Yakob piyo nuḡe Rahel tuku kiḡo armba ta Yosef le Benyamin.

²⁰ Yosef nu Isipnu pino Asenat tina sulumba kiḡo armba kile-patikina ta Manase le Efraim. (Asenat nu Potifera tuku kulim nuḡe. Potifera nu Heliopolis tuku pris gabat).

²¹ Benyamin tuku kiḡo kat nuḡe ta teḡenmba. Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, Art.

²² Nane 14 ta ḡakmba Yakob le Rahel tuku ndare.

²³ Dan tuku kiḡo ta nyunu Husim.

²⁴ Naftali tuku kiḡo kat nuḡe ta Yasel, Guni, Yeser, Silem.

²⁵ Nane 7 ta Yakob tuku ndare. Yakob nu Bila ndoḡ Dan le Naftali kile-patikinaik. (Bila nu piro pino ande Labanḡge kulim nuḡe Rahel tuna tuku).

²⁶ Yakob nuḡe ndare ḡakmba kilmba Isip kina ta ulendimba 66. Nuḡe rugan kat nuḡe ta turmba kilmba kina. ²⁷ Yosef nu kiḡo armba Isipḡge kile-patikina. Ta tuku Yakob tuku kuasmbi ta ulendimba 70 kile Isipḡge minnaig.

Yakob nu nuḡe gageu ndoḡ Isipḡge minnaig

²⁸ Yakob nu Yuda kukulna le nu ambonḡa kumba ka Yosef sawa le pro Gosenḡge mam nuḡe kanḡeram tuku ḡgina. Taḡakina le Yakob tuku kuasmbi ka Gosenḡge pronaig le

²⁹ Yosef nu ismba karis ponḡa kumba ka Gosenḡge mam nuḡe te-silikina sulumba nu mam nuḡe tugum promba pitik ndo mam nuḡe bagailmba malmbi didika mine kuenna.

³⁰ Malmbi deḡpurna le Israel ndek Yosef sana: Ye ne abo minit ta kanḡernet. Kile ye kumi ndeta maye ḡgina.

³¹ Kile Yosef ndek aba kat nuḡe mam nuḡe tuku kuasmbi ḡakmba wam paguka saningina: Ye kile ka Farao teḡenmba sawanḡgit. Yiḡe aba kame mam tuku kuasmbi Kananḡge minnaig ta kile prowaig. ³² Nane sipsip makau kulatkade tuku. Nane nanḡine sipsip makau aḡaḡ ndende ḡakmba kilmba prowaig ḡga nu sawanḡgit. ³³ Farao ndek tane wika kusnatiḡmba tane ame piro kade tuku ḡguwa ndeta ³⁴ tane nu teḡenmba sawap: O gabat sunḡo, sine buk fonḡonḡo ndo aḡaḡmor kulatka pirokigeḡ ta kile mata sine taḡamba ndo piroka minmba mineḡ. O buk singine wa mbuḡ kame pirokinaig taḡamba keg. Tane taḡamba sawap ta nu tane mapekuwa le Gosen ma mbolḡge minyokanḡgaig ḡga saningina. Ta ndaḡam? Nane Isip mbal aḡaḡmor kulatkanu mbal ndoḡ ulendika minam mbulnaig. Ta tuku Yosef nu aba kat nuḡe taḡamba wam pagukina.

47

¹ Kile Yosef ndek aba kat nuḡe 5 kilmba kumba ka Farao teḡenmba sana: Yiḡe mam yiḡe aba kame nane ḡakmba kile Kananḡge Isip prowaig. Nane nanḡine sipsip makau nanḡine aḡaḡ ndende ḡakmba kilmba prowaig. Kile nane Gosenḡge minig ḡgina. ² Taḡakina sulumba Yosef ndek aba kat nuḡe 5 ta Farao tuku tumailanḡge kile-tidiḡgina le ³ Farao ndek nane kusnaniḡgina: Tane ame pirokade tuku ḡgina le nane lafumba sanaig: O gabat sunḡo, sine aḡaḡmor kulatkag tuku. Singine wa mbuḡ kame nane kinaig taḡamba ndo sine tuturmba keg. ⁴ Guba sunḡo Kanan kilke mbolḡge prona le singine aḡaḡmor isukusam tuku nyamagaḡ mata kuga tukunu sine kilke te mbolḡge minyoka pironu tuku prowig. Ta tuku ne woka le sine Gosenḡge minyokube ḡginaig.

⁵ Taḡaka sanaig le Farao ndek Yosef sana: Mam naḡe aba kat naḡe kile ne tugum prowaig. ⁶ Ma magenu sunḡomba Isipḡge minig. Ne inum te-silika nane serniḡga le taḡe minyokuwaig. Nane Gosenḡge minyokuwaig ta mata maye. Nane afu aḡaḡmor kulatkam tuku kila magenu ḡak kanḡerkumba ndeta ne nane madiniḡga le ye tuku aḡaḡmor kuan kulatkam tuku gabat minwaig ḡgina.

⁷ Taḡakina le Yosef ndek mam nuḡe tumba Farao tugum kina le kanḡerna. Taḡana le Yakobḡge Farao nyaro tuna le ⁸ nu ndek nu kusnana: Ne kile yar giganmba ḡak e ḡgina le ⁹ Yakob nu sana: Ye buk ma tugu sunḡomba mbolḡge rawe taḡo taḡaḡ kinenumba piti sunḡomba ḡak yar 130 kusreken. Yar ta sunḡomba ndo kuga. Ye tuku yar te yiḡe wa

le mam tuku yar sungomba nane buk rawe tango tajar minmba likinaik tajamba kuga nga Farao sana. ¹⁰ Tajakina sulumba Yakob nu Farao marj lato nyaro tumba nu kusremba kina.

¹¹ Kile Yosef nu mam nuje aba kat nuje turningina sulumba kilke ande Rameses ma tugu mbolnge ningina le nane ka tanje minyokinaig. Kilke ta mayenu ndo Isip ma tugu njakmba liningina. Tajamba Yosef nu Farao buk sakina ta kumu-kumumba kina. ¹² Yosef nu mara mindek nyamagan mam nuje, aba kat nuje, nangine kuasmbi nane njakmba tuku kumumbi patika nijmba minanu.

Guba tuku ait ta buk sungokina

¹³ Guba tuku ait ta kile sungokina le ma tugu njakmba nyamagan kugana tukunu Isip mbal Kanan mbal nane sangri kugatok minnaig. ¹⁴ Tajanaig le Yosef nu ndameti Isip tango kame Kanan tango kamenje wit piyawe likinaig ta njakmba mangurka kilmba Farao tuku wande mbol kina.

¹⁵ Isip mbal Kanan mbal kile njakmba ndameti kuganaig le Isip tango pino njakmba Yosef tugum promba sanaig: Ne sine nyamaganmbi turka. Kuga ta sine gubanu kumamngig. Ne sine turnu tuku ndin ande sota. Sine ndameti mata buk kuganaig nginaig le ¹⁶ Yosef ndek nane saningina: Tane sonndo ndameti kuganaig ndeta tangine agam mor kilmba ye tugum prowap. Tajawap le ye tane nyamagan tingamngit ngina. ¹⁷ Tajakina le nane ndek hos sipsip meme makau dorji kilmba Yosef tugum kinaig le nu ndek nane nyamagan ningina. Yosef nu tajamba minna le ka ka yar ta kugana.

¹⁸ Yar bailkanu mbolnge nane marj Yosef tugum kumba sanaig: O gabat sunjo, sine singine piti ne tugumnge yabune nda. Singine ndameti njakmba kuganaig. Singine agam mor mata ne buk njakmba kilna. Sine kile ne agam inum tanmbim tuku mine ndakate. Singine ngarosu singine kilke ta ndo minig. ¹⁹ Ne sine pile ndo singa le gubanu kume ndakube. Ne ndin inum sine sinzansingam tuku te-silikam kumun e? Sine tuku kilke mata ake minig. Ta tuku ne sine singine kilke turmba kila sulumba nyamaganmbi sine turka. Ne tajawa le sine Farao tuku piro tango tajar minbe le sine tuku kilke mata nunge kilwa. Tajamba ne sine wit nyam tuku nyamagan tumunu ngukam tuku ta turmba singa. Kuga ta sine njakmba gubanu kumbe le kilke mata baknu ndo minikat nga Yosef sanaig.

²⁰ Guba sunjo ta kile sangri tingina le Isip tango pino kilke njakmba Yosef tunaig le piyawe suluna. Tajana le Isip kilke njakmba Farao tuku ndo minnaig le ²¹ tango pino Isip kilke mbolnge mine likinaig ta mata njakmba Farao tuku piro tango ndo minnaig. ²² Pris kame tuku kilke ta ndo nu piya ndaningina. Ta ndanam? Nane Faraonge piyaningina le nane tambi nyamagan piyamba nyinaig. Ta tuku nu nangine kilke piya ndana.

²³ Kile Yosef ndek tango pino njakmba saningina: Kile tane isap. Ye tane tangine kilke turmba Farao tuku piyawit. Ye kile nyamagan tumunu tane tingamngit ta tane kilmba ka piro mbolnge ngukap. ²⁴ Nyamagan ka magekuwaig le tane nyamagan ta walmba patikumba ndindo tumba Farao tape sulumba bailkamba ta tangine minwaig. Afu ngunu tuku minwaig afu tangine gageu ndor nyam tuku minwaig ngina le ²⁵ nane lafumba sakinaig: O gabat sunjo, ne sine tur magekina le sine tuku ande kume ndakina. Kile sine njakmba Farao tuku piro tango ndo minbe nginaig.

²⁶ Kile Yosef ndek tukul pasa ande Isipnge pilna ta tenemba. Nyamagan piro mbolnge magekuwaig ta tango njakmba walmba patikuwaig. Patikuwaig sulumba ndindo tumba Farao tuwaig le bailkamba nangine minwaig. Tukul pasa ta kile minmba minit. Pris kame tuku kilke ta ndo Farao nu kile ndakina.

Yakob nu nuje kumwa le ngunu tuku Yosef wam paguna

²⁷ Israel nane Isip kilke Gosengge minyoka kiyo kame sungomba kile-patikinaig sulumba agam ndende mata sungomba kilnaig. ²⁸ Yakob nu yar 17 Isipnge minna. Nu tuku yar ulendimba ta 147.

²⁹ Tajamba Israel nu kumam tuku ait fagkina le kamusmba nu kiyo nuje Yosef wika sana: Naje wai tumba ye tuku fel karaukngge pilmba son pasa sangrinu saka sulumba ne

ye kulat mayeyumba Isip kilke mbol tenge ye ngu ndaka. ³⁰ Ne ye Isipnge tumba kaye ka yiye ina mam wa kame tugumnge nguka ngina le Yosef ndek pasa lafumba sakina: Ye ne sakate tanawamngit ngina. ³¹ Tanakina le Israel nu ndek sakina: Ne sonndo manau ta kamngat kande pasa ta sangri pilewa ngina le Yosef nu pasa ta sangri pilewa le Israel nu ndukuka kinyam mbili mbol tange Kuate gare pasa tuna.

48

Yakob nu Efraim le Manase nyaro nikina

¹ Minnaig ma ma mara ande nane Yosef sanaig: Mam naye guaze njak nginaig le Yosef ndek kiyo kat nuje ar Manase le Efraim kilmba mam nuje kanjeram kina le ² nane ndek Yakob sanaig: Kiyo naye Yosef ne kanjernam tuku prowat nginaig. Tanakinaig le Israel nu sangri tinga kinyam mbili mbolnje minyokina.

³ Yosef ka prona le mam nuje ndek nu sana: Kuate Sangri Jayo nu o buk Kanan kilke Lus tumbranje ye tugum promba ye nyaro sumba ⁴ sayina: Yenge ki le ne tuku ndare tugeka tango kuasmbi sungomba mayok kangaig. Ye kilke te serningi le kilke te nane tuku minmba minamngat nga sayina. ⁵ Ye ne tugum Isip ndapromba minen le piyo naye kiyo armba kile-patikina. Kiyo ar ta ye tuku. Efraim le Manase te ye tuku kiyo kame Ruben le Simeon minik tana. ⁶ Kiyo afu ngumnenja Efraim le Manase dubiknu prowaig ndeta ta naye. Ngumnenja kilke fetka kuasmbi yimyam ningam tuku ait ta ne tuku kiyo kame afu tuku ndare ta nane aba kat nanjine Efraim le Manase tuku kilke mbolnje minamngaig. ⁷ Ye ina naye Rahel idusmba manau te ket. Ye luka Mesopotamia kilke mbolnje ilmba minen le nu ndinje Kanan kilke mbolnje Efrat tumbran patumba kumna le ye wamdus tatrakina le ye nu Efrat tumbran kambim tuku ndin make mbinje nguken ngina. (Efrat tumbran ta kile Betlehem ngade).

⁸ Kile Israel ndek Yosef tuku kiyo ar ta kanjerka kusnangina: Ima tuku kiyo ar te ngina le ⁹ Yosef lafumba sana: Kiyo ar te ye tuku. Ye Isipnge minen le Kuatenje sina ngina le Israel nu sana: Nale kilmba ye tugum te yale le ye nale nyaro niki ngina. ¹⁰ Israel nu buk saibo pilna tukunu nu am nuje mata aganj kanjer mage ndakina tukunu Yosef nu kiyo kat nuje ar ta kilmba mam nuje tugum kina le nu ndek nale bagailnikmba mumunikina. ¹¹ Tanana sulumba Israel ndek Yosef sana: Ye buk idusen ye ne man kanjerne nda nga idusen ta Kuatenje ye sinzanyina le ye kile ne tuku kiyo armba kanjerket ngina.

¹² Tanakina le Yosef ndek kiyo kat nuje ar ta mam nuje tuku fel mbolnje kile-sika mam nuje tuku tumailamnge dagol tidronga lokina sulumba ¹³ Yosef ndek nale tuku wai bigmba wai ndinammbi Efraim biyna le mam nuje tuku wai najam mbolnje tingina. Tanana le nu Manase ndek wai najammbi biyna le mam nuje tuku wai ndinam mbolnje tingina kande ¹⁴ mam nuje nu wai mbilmba wai ndinam tumba kiyo ngribik Efraim tuku gabat mbolnje pilna sulumba wai najam tumba kiyo mulum Manase tuku gabat mbolnje pilna. ¹⁵ Tanamba nu nale nyaro nikina sulumba sakina: Yiye wa Abraham yiye mam Isak nale Kuate kumnemnge minnaik. Mbara tanje kiyo ar te nyaro nikuwa. Kuate ye mara mindek kulatka tumba te prona le kile minet. Nunje nale nyaro nikuwa. ¹⁶ Nunje Enjel o buk ye piti sungomba kanjerken le kulatkina nunje nale nyaro nikuwa. Ye tuku nyu, yiye wa Abraham tuku nyu, yiye mam Isak tuku nyu kiyo ar te mbolnje minmba minwaig le nale tango kuasmbi sungomba njak prowaik ngina.

¹⁷ Yosef mam nuje wai ndinam tumba Efraim tuku gabat mbolnje pilna ta nu mbulna sulumba nu mam nuje tuku wai Efraim tuku gabat mbolnje pilna ta biymba te-simba tumba Manase tuku gabat mbolnje palmbim bafuna sulumba ¹⁸ mam nuje sana: Mam, tanamba kuga. Kiyo te ta nu mulum. Wai ndinam tumba nu tuku gabat mbol pale ngina kande ¹⁹ mam nuje mbulmba nu sana: Kiyo, ye kila. Manase tuku ndare mbolnje mata tango kuasmbi sungokanu prowaingat ta kiyo ngribik te tuku kuasmbi kiyo mulum tuku kuasmbi liwamngat. Nu tuku ndare mbolnje tango kuasmbi sungomba prowaingag ngina.

²⁰ Ki ait ta mbolŋge Israel ndek nale terjenmba nyaro nikina: Israel mbal tango afu nyaro ningam nga tale tuku nyumbi terjenmba sanunggaig: Kuaterŋge sinzantinguwa le tane Efraim le Manase tanaŋ minamŋgaig ŋgina. Tanamba Israel nu Efraim tumba kiŋo mulum tanaŋ te-ambona.

²¹ Kile Israel maŋ Yosef sana: Mine minemba ye kumamŋgit ta Kuate nu ne ndoŋ minamŋgat. Nunge ne tumba luka ka wa kat naje tuku kilke mbol kaŋgat. ²² Sekem ma tugu ta kilke mayenu ndo. Ye o buk kame bagimbi tuimbi Amor mbal ndoŋ kame bumba yaiken. Kilke ta ye ne ndo sernet. Ye aba kat naje serniŋge nda nga Yosef sana.

49

Yakob nu kiŋo kat nuŋe nyaro pasa niŋgina

¹ Kile Yakob nu kiŋo kat nuŋe wika saningina: Tane ilmba ye tugumŋge maŋgurkap le ye wam ŋgumneŋga tane mbolŋge prowamŋgaig ta satingi. ² Yakob tuku kiŋo kame, tane ŋakmba ilmba minyokap sulumba ise tiwap. Tane mam tanŋine Israel tuku pasa isap nga saningina.

³ Ruben, ne ye tuku kiŋo mulum tukunu ne ye tuku isu. Ye mbanzo minen sulumba ne kiŋo mulum te-pilen. Ne sanŋri sunŋo ŋak. Ye tuku kiŋo afu nane ŋakmba ne kumnemŋge minig. ⁴ Ne kule sanŋrinu ndekate tanaŋ ta ne ye tuku pino ndoŋ kinyna sulumba kiko maŋau ye sina. Ta tuku ne mambo kat naje te tuku sunŋo mine nda.

⁵ Simeon nale Levi ndoŋ wamdus ndindo. Nale kame agaŋ ndende kilmba tamba maŋau ŋaigonu kade tuku. ⁶ Ye nale yabuka pasa katik ta ye maye ŋge nda. Nale gubra tinaik sulumba tango bale farnaik tukunu ye nale tuku maŋgur sinamŋge minyokam mbulet. Nale nakile ake sinaŋ usremba makau pailnu kupenu kat ŋgurniŋge likinaik. ⁷ Nale tuku gubra ta pak ŋayo. Ta tuku piti ta nale kaŋgerwaik. Ye nale pitaiki le Israel kilke mbol kuwaig sulumba Israel mbal ŋgamukŋge mine likamŋgaig.

⁸ Yuda, ne tuku tira kame ne tuku nyu te-dunŋamŋgaig. Ne naje ŋgueu mbal ŋinfokmbi biye likamŋgat. Ne tuku tira kame ta ne tugumŋge lokamŋgaig. ⁹ Yuda nu laion tanaŋ. Nu agaŋmor balemba luka nuŋe kuirkate burok sinam ta kumba nuŋe ŋgaro wakeimba kinyit le andeŋge nu kuanemba koronŋ ndate. ¹⁰ Nu nuŋe ndare kame ndoŋ gabat sunŋo tuku ndumndum biymba minmba minwaig le gabat sunŋo ande prowa le tango kuasmbi ŋakmba nu tuku miŋge kumnemŋge minamŋgaig. ¹¹ Yuda nu nuŋe doŋki fatnu muli ŋak grep muli mayenu mbol kusit sulumba nuŋe tawi ta grep kulenu gurgur ndare suk tamba minyanŋgate. ¹² Nu grep kule nyate le amnu gurdade. Nu amo nyate le maketiŋ kaukauknu ndo.

¹³ Sebulun nu piyalŋge yu make mbolŋge minamŋgat. Piyal nuŋe ta waŋ tuku kundu magenu minamŋgaig. Nuŋe kilke make mbolŋge kumba ka Sidon tumbraŋŋge tinŋamŋgat.

¹⁴ Isakar nu doŋki kareŋnu tanaŋ ake sinaŋ pale kame ŋgamukŋge kinymba minit. ¹⁵ Nu kilke mayenu mabtam tuku kaŋgerte ta nu isu maramba agaŋ ndende kugrakate sulumba sanzal tanaŋ piro kareŋkate.

¹⁶ Dan nu nuŋe kuasmbi kulatkamŋgat. Kuasmbi ta nane Israel tuku kuasmbi ŋakmba tanaŋ minamŋgaig. ¹⁷ Nu kame mbeŋ tanaŋ ndin make mbiŋge minamŋgat. Nu patenŋga hos kupenu makete le tango hos mbolŋge minyokate ta nu bariŋga ndekate ŋgina.

¹⁸ Tanakina sulumba nu ndek sakina: O Sunŋo, ne ye ta nga ye tairŋget ŋgina.

¹⁹ Tanamba nu maŋ lato sakina: Kuayar tango kame afu Gat ndoŋ kame tinŋamŋgaig. Tanawaig le Gatŋge mbilka pani farka nane yokerkamŋgat.

²⁰ Aser tuku kilke mbolŋge nyamagaŋ mayenu prowamŋgat. Aser nu nyamagaŋ mayenu kikoŋnu wakeikuwa ta gabat sugo nane nyam kumuŋ.

²¹ Naftali nu dia tanaŋ nuŋe nzali dubimba likate. Nu tuku kutu magenu ndo.

²² Yosef nu doŋki ŋguikok kule make mbiŋge minit le hos ŋguikok tabe kumnemŋge minit tanaŋ. ²³ Nuŋe ŋgueu mbal nane nu ndoŋ kame ŋayomba nu tuimbi koronŋwaig ta ²⁴ nanŋine tui ta ŋgurke likamŋgaig. Yakob tuku Mbara sanŋrinu tanŋe nanŋine wai

baklel serningamngat. Kuate nu Israel mbal tuku Kulat Tango mayenu. ²⁵ Mam nanje tuku Mbara nu Sangri Hajo. Nunge ne turnumba nyaro tinit. Nyaro magenu sungomba ne mbolnge minamngaig. Samba mbolnge sawe nyaro nak ndeka minamngat. Kilke sinamnge kule nyaro nak minmba minamngat. Kiyo kame sungomba kile-patikam tuku nyaro pino kame mbolnge minamngat. Agamnor tuku nyaro pangarnu kame mbolnge minamngat. ²⁶ Wit le plaua botnu prowam tuku nyaro, tabe ambokok tuku nyaro, tabe minmba minam tuku nyaro ta nakmba Yosef mbolnge minwaig le nu aba kat nuje minig tanañ mine nda.

²⁷ Benyamin nu age nguikok agamnor bale farte tanañ. Maratukuk furiram nu agamnor bale farnimmba nyate ngina.

²⁸ Yakob nu tanañba Israel tugu 12 ta tuku saningina sulumba nyaro nduik nduik kiyo kat nuje ningina.

Yakob nu kumna le ngukinaig

²⁹ Tanañba Yakob nu mañ kiyo kat nuje wam paguniñmba saningina: Mine minemba ye ka kumanu mbal tuku tumbrañnge yiye wa mbuñ kame kanjerka nane ndon minamngit. Tane ye tumba ka ndame burok Hitnu tango Efron tuku kilke mbolnge minit ta sinamnge wa mbuñ kame ndon palpe. ³⁰ Ndame burok ta Makpela Mamre tugumnge Kanan kilke mbolnge minit. Abraham nu o buk ndame burok ta kilke ta turmba mindesij ngunu tuku Hitnu tango Efron tugumnge piyana. ³¹ Nane o buk Abraham le piyo nuje Sara tanje ngukinaig tuku. Ngumneñga mañ Isak nale piyo nuje Rebeka kilke ta mbolnge ngukinaig. Ye mata ina tanjine Lea kilke ndui ta mbolnge nguken. ³² Abraham nu Hit mbal tugumnge kilke ta ndame burok ta turmba piyana. Tane ka tanje ye ngukap nga saningina. ³³ Yakob nu kiyo kat nuje wam paguninge denpurmba nu mañ mbilka kinyna sulumba kumna.

50

¹ Kumna le Yosef ndek mam nuje tuku tumail mbol loka malmbika mam nuje mumuna sulumba ² mam nuje tuku mindesij ta me ndanguwa nga nane afu saningina le mindesij ta ail najr afu kilmba pisnenaig. ³ Nane piro ta kumba minnaig le ait 40 kuganaig. Piro ta tuku ait tanañba madinaig tuku. Tanañba le Isip mbal nane ki ait 70 Yakob malmbimba minnaig.

⁴ Yosef mam nuje kumna ta tuku kuamel kugana le nu Farao tuku gabat sugo ta saningina: Tane kumba Farao sawap. ⁵ Yosef nu tenemba sakat. Mam nu kumam bafuna sulumba nu ye sayina ye nu tumba ka Kanan kilke mbolnge mindesij palmbim tuku ma nunge buk wakeina tuku ta mbolnge ngukam tuku ngina. Nu tanañba ye sayina le kile ye mam tumba kumba ka ngukumba luka prowet nga sakate. Tane ka tanañba Farao sawap ngina. ⁶ Nane kinaig ka Farao sanaig le nu lafumba sakina: Mam nanje buk sakina tanañba tumba kaye sulumba nguka ngina.

⁷ Tanañba le Yosef nu mam nuje tumba ngukam kina le Farao tuku piro tango kame, nu tuku gabat kame, Isip tuku mage mage nane nakmba Yosef ndon kinaig. ⁸ Yosef tuku kuasmbi, nu tuku aba kat nuje, mam nuje tuku kuasmbi ta nane nakmba nu ndon kinaig. Nanjine kiyo kame fonfon sipsip meme makau ta nakmba ndo Gosen kilke mbolnge kusrekinaig le minnaig. ⁹ Karis kame tango kame hos mbolnge likade tuku ta nane nakmba kuasmbi sungo Yosef ndon kinaig. ¹⁰ Tanañba nane wit baurnganu tuku ma tugu Yordan kule make mbol pronai sulumba ninanka malmbi ngumbeyunaig. Tanañba Yosef nu ait 7 mam nuje kumna ta tuku malmbika minna.

¹¹ Nane malmbi ngumbeyunaig le Kanan mbal nane kanjerka sakinaig: i ... Isip mbal si nanjine manjambi malmbi ngumbeyu sungokade nginaig. Ta tuku nane ma ta nyunu Abel-Misraim ... nginaig.

¹² Yakob tuku kiyo kame mam nanjine buk saningina tanañba ndo kinaig. ¹³ Nane mindesij nuje tumba Kanan kilke mbol kinaig sulumba Makpela Mamre tugumnge ngukinaig. Abraham nu buk Hitnu tango Efron tugumnge kilke ta piyana tuku. ¹⁴ Yosef

nu mam nuje ngukina sulumba nu maŋ aba kat nuje taŋgo kuasmbi ŋakmba nu ndoŋ ilnaig ta ndoŋ luka Isip kinaig.

Yosef nu aba kat nuje tuku kuru kuru kile-ibenkina

¹⁵ Mam naŋgine kumna le Yosef tuku aba kat nuje nane ndek sakinaig: Sine buk maŋau ŋayonu Yosef mbol kigeŋ. Kile Yosef nu gubrawa sulumba maŋau kigeŋ ta lafumba sine mbol kamŋgat kande ŋginaig. ¹⁶ Taŋamba nane taŋgo ande kukulnaig le Yosef tugum kina sulumba sana: Aba kat naŋe nane teŋenmba sakade. Mam naŋe kume ndakina sulumba ¹⁷ nu teŋenmba sasiŋgina. Tane teŋenmba Yosef sawap. Aba kat naŋe nane o buk ne mbolŋge maŋau ŋayonu kinaig. Ta tuku ye ne sanet. Nane ne mbolŋge mbarmba unekinaig maŋau ta gilaiŋga. Mam nu taŋamba sakina. Sine mata mam naŋe tuku Mbara kumnemŋge mineg. Ta tuku sine mata ne saneg. Sine tuku mbar ta gilaiŋga ŋginaig. Aba kat naŋe taŋamba sakade ŋga Yosef sana le nu pasa ta ismba malmbikina.

¹⁸ Kile aba kat nuje nane Yosef tugum pronaig sulumba truk ka sanaig: Sine ne tuku piro taŋgo taŋaŋ minamŋgig ŋginaig le ¹⁹ nu ndek nane saniŋgina: A ... tane kuru kuru ndakap. Ye Kuate tuku ma tam kumuŋ kuga. ²⁰ Tane buk pasa katmba maŋau ŋayonu ye mbol kinaig ta Kuatenge maŋau ta mbilmba kina le maŋau mayenu prona. Ta tuku taŋgo pino suŋgomba kume ndaka kile abo minig. ²¹ Ye tane satiŋget. Tane kuru kuru ndakap. Ye siŋka tane taŋgine kiŋo kame turmba kulatka minamŋgit ŋgina. Nu taŋamba saniŋmba nane tuku wamdus kuru-kurukinaig ta wamdus kile-ibenke niŋgina.

Yosef nu kumna

²² Taŋamba mam nuje tuku kuasmbi nane Yosef ndoŋ Isip kilke mbolŋge minnaig ma ma Yosef nu yar 110 kusrena sulumba nu kumna.

²³ Nu kume ndakina sulumba kiŋo nuje Efraim tuku kiŋo kame nu tuku wa kat nuje ta turmba kaŋgerka minna. Yosef wa nuje Makir tuku kiŋo kame nane mbuŋ naŋgine Yosef tugumŋge minmba sugokinaig. Makir nu Manase tuku kiŋo nuje.

²⁴ Taŋamba minnaig sulumba mara ande nu aba kat nuje saniŋgina: Ye buk kumam patuket ta Kuatenge tane kulatkamŋgat. Nuŋge kilke tuku pasa saŋgrinu Abraham Isak Yakob nane saniŋgina ta ŋgumnenga nu tane kilke te mbolŋge kilmba ka kilke ta mbolŋge patinuŋgat ŋgina. ²⁵ Taŋamba Yosef nu Israel kiŋo kame tuku miŋgekŋge nane pasa saŋgrinu sakuwaig le nu isam sakina: Kuate nu tane turkam tuku prowa le tane ye tuku isu kilmba turmba kape ŋgina. ²⁶ Taŋamba Yosef nu yar 110 kusremba Isip kilke mbolŋge kumna le nane nu tuku mindesiŋ ail ŋair pisnemba tumba ter sinamŋge pilnaig le minna.

RUT

David tuku mbuŋ mbuŋ nuŋe nyunu Rut

Yosef nu kumna le Israel mbal nane Isip kilke mbolŋge minnaig ma ma nane tuku ndare tugekinaig le Isip mbal tuku gabat sunŋo Faraonŋge Kuate nu Abraham dir pasa sana ta kumumba nane kilmba sanzal piro niŋmba minna. (Mulum Pasa 15.7-16 kanŋerap).

Taŋamba minna le yar 400 taŋaŋ kinaig le Moses nu prona. Sunŋo nu Faraon Isip mbal ndoŋ piti yeki yeki niŋgina le nane Israel mbal pitaikinaig le Mosesŋge nane kilmba Isip kilke kusremba Yu Gurgur pakarka ma baknu mbol kinaig ta nane Kanan kilke mbol kine ndakinaig. Ta ndaŋam? Israel mbal nane Kuate tuku miŋge ŋgurmba maŋau sunŋomba mbarnaig le nu nane kile-ndinka minna le nane sunŋomba kume likinaig.

Taŋamba minnaig ma ma Moses nu kumna le Yosuaŋge Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol kinaig. (Aposel 7.17-44 kanŋerap).

Nane Kanan kilke mbolŋge minnaig le kulat taŋonŋe nane kulatkinaig. Kulat taŋgo kame ta tuku nyu kat naŋgine ta Samson Gideon Yefta nane afu turmba.

Elimelek nuŋe gageu ndoŋ kumba Moabŋge minnaig

¹⁻² O buk Israel mbal nane gabat sugo kugatok kulat taŋonŋe ndo Israel kulatka minnaig le guba sunŋo prona. Prona le Yuda kumamŋge Betlehemnu taŋgo ande nuŋe piyo nuŋe ndoŋ kiŋo armba ta kilmba guba gagnu kumba ka Moab kilke mbolŋge minyokinaig. Taŋgo ta nyunu Elimelek. Piyo nuŋe Neomi. Kiŋo kat nakile ta Malon le Kilion. Naŋgine tumbraŋ mboŋ Efrat.

³ Nane Moab kilke mbolŋge minnaig ma ma Elimelek nu kumna le Neomiŋge ndo kiŋo ar ta ŋak minna.

⁴ Taŋamba minnaig ma ma kiŋo ar ta Moabnu pino kilnaik. Pino ar ta nyu nakile Orpa le Rut. Nane taŋge minnaig ma ma yar 10 kusreka ⁵ Malon le Kilion mata kumnaik. Kumnaik le ina nakile Neomi nuŋe ndo minna.

Rut nu Neomi ndoŋ Betlehem kinaik

⁶ Sunŋo nu nuŋe mbal Israel nyamagaŋ ait mayenu niŋgina pasa ta Neomi nu isna sulumba nu nuŋe rukan ar ta ndoŋ kuaneka Moab kilke kusremba ⁷ luka Yuda ma tugum kambim saka kinaig. ⁸ Kinaig ka ndinŋge Neomi nu nuŋe rukan ar ta sanikina: Taŋaig le tale luka kumba ka takile tumbraŋge ina kat takile ndoŋ minap. Tale ye nane keŋ kumnaig ta sine tur magekinaig. Ta tuku tale Sunŋonŋe sinzaŋtikuwa le ⁹ tale maŋ taŋgo kilmba nale ndoŋ mine mayewamŋgaig ŋga sanikina. Taŋakina sulumba Neomi nu rukan kat nuŋe ta mumunikmba kusrekam bafuna le nale ndek malmbi ŋayonaik sulumba ¹⁰ rukan nakile sanaik: Kuga. Sile ne ndoŋ naŋe kuasmbi tugum kambimkik ŋginaik kande ¹¹ Neomi nu sakina: Kuga. Tale luka kape. Ndaŋam tale ye ndoŋ kambim sakik? Tale idusik ye maŋ kiŋo afu kile-patiki le tale kilam idusik e? ¹² Tale luka kape. Ye buk saibo pilen. Ye maŋ taŋgo tam kumuŋ kuga. Ko ye furir te mbolŋge taŋgo tumba kiŋo kile-patiki ta ¹³ tale nale sugokuwaik le kilam tuku tairŋgam kumuŋ e? Kuga. Tale taŋgo kise kilam tuku idusamŋgaik. Sunŋo nu ye kusreyumba piti sina le tale tuku ninan sunŋowet ŋgina. ¹⁴ Taŋakina le Rut le Orpa maŋ lato malmbi ŋayonaik sulumba Orpa nu rukan nuŋe mumumba kusremba lukina le Rut nu rukan nuŋe kusre fuguna.

¹⁵ Kile Neomi ndek rukan nuŋe Rut sana: Ai si. Ne aba naŋe si kanŋera. Nu luka nuŋe kuasmbi tugum kumba nuŋe mbara kame sota kinit. Ne nu ndoŋ kaye ŋgina. ¹⁶ Taŋakina le Rut ndek nu sana: Ndaŋam ne ye lukam tuku sayate? Ye ne dubinumba kambim tuku peu ndaya. Ne ma inum kaye ta ye mata ne dubinumba kanŋit. Ne ka aninŋe minamŋgat ta ye mata ne ndoŋ ka taŋge minamkik. Naŋe kuasmbi ta yiŋe kuasmbi taŋaŋ minamŋgat. Naŋe Mbara ta yiŋe Mbara taŋaŋ minamŋgat. ¹⁷ Ne kuma le ŋgukuwaig ma ta ye mata kumi le ma ta mbolŋge ŋgukamŋgaig. Andeŋge sile tuku mine te pure nda.

Kumenge ndo puramngat. Ye sirjka ndo saket. Pasa njakmba saket te dubi ndawi ta Sunngo nu ye mapeye nda ngina. ¹⁸ Rut nu dirnanga rukan nuje dubimba kambim sakina le nu maninkina.

¹⁹ Tanjamba nale ndin dubimba kinaik ka ka Betlehem pronaik. Pronaik le tumbrañ ta tuku mbal nane pirerek purka sakinaig: i ... Si Neominge nginaig. ²⁰ Tanjakinaig le Neomi ndek sakina: Ye Neomi* ndanngap. Kuate Sangri Njajo nuje ye piti sina tukunu ye tuku nyu Mara† ngap. ²¹ Ye tumbrañ te kusrewen ta ye gageu njak ye kumuñ minen. Kile Sunngo nu ye baknu tumba te prowat. Ndanngam tane ye nyu tumba ngamunggal gare njak pino ngade? Sunngo Sangri Njajo nuje ye te-ibenjumba piti sunngo sina nga saningina.

²² Wam kube te Neomi tuku. Nu Moab kilke kusremba rukan nuje Rut tumba lukinaik. Rut nu Moabnu pino. Wit magekinaig le kilam tuku ait mbolnje nale Betlehem pronaik.

2

Rut nu Boas tuku piro mbolnje wit fambonu tanjermba minna

¹ Boas nu maror tango nu nyu sunngo njak minna. Nu Neomi tango nuje Elimelek nale tugu ndui ta.

² Mara ande Rut nu rukan nuje sana: Ye kumba tango ande kusnawi le wokuwa ta ye nu tuku piro tango dubika wit kugerka ndaleka fambonu bude ta tangeramngit ngina le rukan nuje ndek nu sana: Ta maye le kaye ngina.

³ Tanjakina le Rut nu kumba ka piro ande mbolnje piro mbal dubika wit fambonu bunaig ta tanjermba mangurka minna. Piro ta Boas tuku piro ta nu katese ndana. ⁴ Rut nu piroka minna le Boas nu Betlehenge promba nuje piro mbal kanjerka Sunngo nu tane ndon minwa ngina le nane ndek nu sanaig: Sunngo tuku nyaro ne mbolnje minwa nginaig.

⁵ Kile Boas nu nuje piro gabat ta kusnana: Pino mbanzo si nu kuasmbi ndan tuku ngina le ⁶ piro gabat ta lafumba nu sana: Pino si Moabnu. Nale Neomi ndon Moabnje te pronaik. ⁷ Nu piro mbal dubika wit fambonu tangeram tuku ye sayat. Nu maratukuk tinga piroka ma ma kile ndo baibai kumnemnge fudinmba mabta minit ngina.

⁸ Tanjakina le Boas nu Rut sana: Kulim, ne ye tuku pasa isa. Ne piro kise mbol kumba wit fambonu tanger ndawa. Ne piro te mbolnje ndo minmba yije piro pino kame tugum tenge wit fambonu tanjermba mina. ⁹ Nane tango kame pino kame pirokade magot tenge ndo piroka mina. Yije piro tango kame ne njayo sili ndanuwaig nga saningit. Ne kule nyam paranuwa ndeta waim kule kunymba palig si kumba nya nga sana.

¹⁰ Tanjakina le Rut nu truk kumba Boas sana: Ye rawe pino. Ne ndanngam ye mbolnje manau mayenu kumba ye tur mayeyate ngina le ¹¹ Boas nu lafumba sana: Ne tango naje kumna le wam njakmba rukan naje mbolnje ke likina ta sayinaig le isen. Ne naje tumbrañ ina mam turmba kusreka ne pro sine mbal kise ngamuknje minit ta ye kila. ¹² Ne Israel mbal tuku Mbara Sunngo tawok te prona. Nuje lafu mayenu lato-latomba ne mbolnje kuwa nga sana. ¹³ Tanjaka sana le Rut ndek sakina: O tango sunngo, ne ye tur mayeyate. Ye ne tuku piro pino minig tenjen kuga. Ye nane kumnemnge minet ta ne ye pasa bafumbi sayate le ye tuku ngamunggal sangri tingate ngina.

¹⁴ Kile mabta isukusam bafumba Boas nu Rut sana: Ne te ilmba bret batenj inum tumba grep kule tomba nya ngina. Tanjakina le Rut nu kumba piro mbal tugum tanje minyokina le Boas nu wit afu pasokinaig ta kilmba Rut tuna le nyumba marona le nyamaganj batenjnu kusrekina. ¹⁵ Tanjamba Rut nu manj tinga wit fambonu tangeram kina le Boas nu nuje piro mbal saningina: Pino si peu ndawap le wit ndale patikaig ta tugumnje nu wit fambonu tanjermba mangurkuwa. Tane nu sigair sigair ndawap. ¹⁶ Tane wit ndale njak ta afu goninmba kusrekap le nu kilmba mangurkuwa. Tane nu kasur ndawap nga saningina.

* 1:20: Neomi nyu ta tugunu: Ngamunggal gare njak † 1:20: Mara nyu ta tugunu: Ngamunggal gare kugatok

¹⁷ Rut nu piro mbolŋge wit fambonu taŋgermba minna le ki kumba ka butuŋgina. Nu ki kumba butuŋgina le wit fambonu taŋgerna ta kilmba mbanimbi baurŋgina le siŋ sikmba alonu ndekinaig le kilmba maŋgurkina. Alonu maŋgurkina ta pitinu 10 kilo taŋaŋ.

¹⁸ Kile Rut nu wit alonu maŋgurkina ta kilmba tumbraŋ kumba rukan nuŋe tumna sulumba nu ki mbol isukusmba marona le ŋgirmannu kilmba kina ta mata rukan nuŋe tuna. ¹⁹ Tuna le Neomi nu ndek rukan nuŋe kusnana: Ne wit te aninŋe kilat? Taŋgo ima tuku piro mbolŋge ne pirokat? Taŋgo ne turnat ta Sunŋoŋge nyaro tuwa ŋgina le Rut nu sakina: Boas ŋgade taŋgo ta tuku piro mbolŋge ye pirokit ŋgina.

²⁰ Taŋakina le Neomi ndek sakina: Taŋgo nane abo minig, nane kumig mbal ta Sunŋo nu nane tuku kume purte. Nuŋge taŋgo ta nyaro tuwa. Taŋakina sulumba nu maŋ lato sakina: Taŋgo ta nu sine tuku tira ande. Nu sile kulatkam tuku ŋgina ²¹ le Rut ndek nu sana: Nu ye pasa ande turmba sayat. Ye nuŋe piro mbal dubika piroka mini le ka piro ta kugawam tuku sakat ŋgina. ²² Taŋakina le Neomi nu sakina: O rukan, ta son sakat. Ne kumba taŋgo ande tuku piro mbolŋge piroka ta piro mbal taŋge ne ŋayo silinubekaig. Ne Boas tuku piro pino kame ndo dubika piroka mina ŋga sana. ²³ Taŋaka sana le Rut nu mara mindek Boas tuku piro pino kame dubika piroka minna le ka ka wit kilam tuku piro ta kugana. Kugana le Rut nu rukan nuŋe ndoŋ minnaik.

3

Boas nu Rut mbolŋge ranŋun mayenu kina

¹ Taŋamba minnaik ma ma ait ande Neomi nu rukan nuŋe sana: Rukan, ye taŋgo ande ne tam tuku te-siliki le nu ne tuwa le ne mine mayewamŋgat. ² Boas ŋgade taŋgo ne nu tuku piro pino kame dubika pirokina ta nu sine tuku tugu ndui ta. Ta tuku ne isa. Kite furir nu kumba ka wit baurŋgade ma mbolŋge wit roka bareŋguwa le bubreŋge firfirnu pufuŋguwa le alonu ndekuwaig le kilamŋgat. ³ Ne kumba kule pismba gureŋ mundur mayenu ta pismba tawi mayenu silika wit baurŋganu ma ta tugum ndek kumba nu tuku am mbolŋge pro ndawa. Ne nu tairŋga mina le nu isukusmba kule nye deŋpurmba ⁴ nu kumba kinyam bafuwa ndeta nu kinyit ma ta kaŋgera sulumba nu kinymba ŋgilaiŋguwa le nu ne kulatkuwa ŋga ne kumba nu tuku kupe kuitkambiŋge tawi kaikanu ta talka kaika sulumba nu tuku kupe tugum taŋge kinya le nu ne ndaŋka sanuwa ndeta ne ka ŋga sana. ⁵ Taŋaka sana le Rut nu sakina: Ta maye. Ye ne tuku pasa dubimba taŋamba kamŋgit ŋgina.

⁶ Kile Rut nu tiŋga ndek kumba ka wit baurŋgade ma ta mbol promba rukan nuŋe pasa sana ta kumumba kina. ⁷ Boas nu isukusmba kule nyumba gare-gareka ginyumna le nu kumba ka wit maŋgurkinaig ta tugumŋge kinyna. Nu kinymba gilaiŋgina le Rut nu siŋsiŋndo kumba tawi kaikina ta talka nu tuku kupe kuitkambi tugum taŋge kinyna. ⁸ Kinyna le furir ŋgamu Boas nu kinymba mbilkina sulumba pino nu tuku kupe kuitkambiŋge kinyna ta kamusna. Kamusna kande pino le nu piririmba ⁹ i ... Ne imanŋge ŋgina le Rut ndek nu sana: Ye ne tuku piro pino Rutŋge. Ne Elimelek tuku tugu ndui ta tukunu ne ye pinonu tumba kulatka ŋgina.

¹⁰ Taŋakina le Boas ndek sakina: O kulim, Sunŋoŋge ne nyaro tinwa. Ne kile wam kat te ambonŋa rukan naŋe mbolŋge wam mayenu kina ta lite. Taŋgo mo gudommba minig te. Nane afu agaŋ ndende sunŋomba ŋak afu agaŋ ndende kugatok ta ne nane tuku inum tam idus ndate. ¹¹ Ne kuru kuru ndaka. Ne pino mayenu ta sine tumbraŋ taŋgo pino ŋakmba sine kila. Wam ŋakmba ye kam tuku sayat ta ye kamŋgit. ¹² Ne sakate ta son. Ye rukan naŋe Elimelek ndoŋ tugu ndindo. Ye ne kulatkam tuku ta tira ande mata sine ndoŋ tugu ndindo minit ta nu ye tuku sunŋo. Ye nu liwam kumuŋ kuga. ¹³ Ne teŋge mina. Ye indole maratukuk kumba nu tuku wamdus katesewamŋgit. Nu ne kulatkam sukuwa ndeta maye. Nu mbulwa ndeta yiŋe ne kulatkamŋgit. Ye Sunŋo tuku nyu mbolŋge pasa te saŋgri pilewet. Ne maŋ kinya ŋgina sulumba ¹⁴ nu sana: Ne ye tugum prowat te taŋgo kame nane kaŋger ndanuwaig ŋgina. Taŋakina le Rut nu maŋ Boas tuku kupe kuitkambiŋge kinyna.

Mafe maye ndana le Rut nu tɪŋga kambim bafuna le ¹⁵ Boas nu sana: Ne naje tawi inum tumba kilke mbol tenje fara ŋgina. Rut nu taŋamba nuje tawi ande tumba farna le Boas nu wit maŋgur 6 kilmba tawi ta mbolŋge kutuna. Taŋamba Boas nu Rut turmba wit tawi ŋak ta te-dunŋa tuna le tumba luka nuje tumbran kina.

¹⁶ Rut nu kumba rukan nuje tugum prona le rukan nujeŋge nu kusnana: Rukan, ne wam kat ta kubewa le ye isi ŋgina le Rut nu Boasŋge wam ŋakmba kina ta kubeu tuna. ¹⁷ Kubeu tuna sulumba rukan nuje sana: Boas nu tejenmba ye sayat. Ne ake luka rukan naje sota kaye ta mayenu ndo kuga ŋga wit te ŋakmba tolmba ye sat ŋgina le ¹⁸ rukan nuje nu sana: Rukan, ne nu ndo tairŋga mina. Kite Boas nu ake minam kumuŋ kuga. Nu pasa ta te-tiwa le ame wam prowa le sile kaŋgeramkik ŋgina.

4

Boas nu ndek Rut pinonu tina

¹ Boas nu mbumba kumba maŋgurkam tuku ma mbolŋge minyokina. Ma ta tumbran ta tuku fonde malaŋga tugumŋge. Nu minyok minna le Elimelek tuku tugu mbolŋge Boas nuje tira nuje ilmba minna le kaŋgermba wikina: Mata, ne ilmba tenje minyoka le ye pasa ande fudiŋndo ŋak ŋgina. Taŋakina le nu ilmba nu tugum taŋge minyokina.

² Minyokina le Boas nu tumbran ta tuku gabat kame 10 saniŋgina le nane mata promba taŋge minyokinaig. ³ Nane minyokinaig le nu nuje tira nuje ta sana: Neomi Moabŋge luka prona ta nu sikile tira Elimelek tuku kilke sile tuku inumŋge piyawa ŋga sakate ta ⁴ ye ne sanam tuku wikit. Ne ye tuku suŋgo. Ne kilke ta piyawam idusmba kande siŋgine gabat kame taŋgo minig te am mbolŋge piyawa. Ne mbulmba ndeta ye tugusemba saya le isi. Taŋgo ande mine ndakate. Silenŋge ndo ŋgina. Taŋakina le taŋgo ta nu sana: Maye. Yeŋge piyawamŋgit ŋgina.

⁵ Taŋakina le Boas ndek nu sana: Ne Neomi tuku kilke ta piyamba ndeta Moabnu pino kuembol Rut turmba ne tamŋgat. Taŋawa le nu kiŋo inum te-pilwa ta taŋgo kumna ta tuku kuasmbi nane tuku kilke naŋgine minamŋgat ŋgina. ⁶ Taŋaka sana le taŋgo ta ndek sakina: Wam minde bada taŋaŋ ta ye kilke ta piyawam mbulit. Ŋgumnenŋa kiŋo taŋge ye tuku kilke ta tuwa le ye tuku ndametiŋ ake ŋgisikikat tukunu ye mbulit. Neŋge kilke ta piyawa ŋgina sulumba ⁷ nu nuje kupe ŋgaro paska Boas tuna. Ta ndaŋam? O buk Israel mbal nane agaŋ ande taŋgo inum tambim bafumba taŋamba kumba minanu. Taŋgo andeŋge nuje kupe ŋgaro paska taŋgo inum tambinu. Israel mbal nane taŋamba pasa te-tiwanu. ⁸ Ta tuku taŋgo ta nu Boas sana: Neŋge kilke ta piyawa ŋgina sulumba nuje kupe ŋgaro paska Boas tuna.

⁹ Tuna le Boas nu gabat kame taŋgo pino nane tejenmba saniŋgina: Elimelek Kilion Malon nane keŋ ta tuku agaŋ ndende Neomiŋge kulatkate ta kile yeŋge ŋakmba piyamba kilit ta tane ŋakmba kaŋgerde. ¹⁰ Moabnu pino Malon tuku kuembol Rut nu mata yiŋe pinonu kile tet. Taŋawi le taŋgo kumna ta tuku kilke ta nuje kuasmbi tuku kilke minmba minamŋgat. Nu tuku nyu mata nuje kuasmbi ŋgamukŋge ŋgisike nda. Minmba minamŋgat. Ye maŋau ket te tane kile kaŋgerde ŋga saniŋgina.

¹¹ Taŋaka saniŋgina le nane gabat kame taŋgo kame ndoŋ nane ndek sakinaig: Sine kile kaŋgermba kila pileg. Pino neŋge tamŋgat ta ne tuku wande mbol kuwa le Sunŋonge sinzaŋwa le Israel mbal tuku mbuŋ Rahel nale Lea taŋaŋ minwa. Ne Efrat tumbran mboŋ ŋgamukŋge Betlehem tumbranŋge ne nyu suŋgo ŋak mayok kuwa. ¹² Pino ta Sunŋonge turwa le kiŋo gudommba kile-patike tinwa le ne tuku kuasmbi ta Yuda le Tamar tuku kiŋo Peres nu tuku kuasmbi taŋaŋ mayok kuwa ŋginaig.

¹³ Kile Boas nu nuje pasa kumumba Rut pinonu tina sulumba nu tumba nuje wande mbol kina. Kina sulumba Boas nu Rut ndoŋ kinyna le Sunŋonge Rut sinzaŋna le nu funŋul ŋakna. Taŋamba minna ma ma nu kiŋo te-pilna. ¹⁴ Kiŋo ta te-pilna le tumbran ta tuku pino kame nane Neomi sanaig: Sine Sunŋo tuku nyu te-dunŋube. Nuŋge kiŋo te ne kulatkam tuku tanet. Nu Israel mbal tuku kuasmbi ŋgamukŋge nu nyu suŋgo ŋak minwa. ¹⁵ Rukan naje tuku maŋau mayenu taŋge ne tuku kiŋo kame sunŋomba taŋaŋ

minanu suk. Ne kiŋo te kaŋgermba ne maŋ saŋgri tingamŋgat. Ne saibo pale le kiŋo teŋge ne turnumba kulat mayenamŋgat ŋga sanaig.

¹⁶ Taŋamba sanaig le Neomi ndek kiŋo ta tumba bagailmba nuŋe kulat kuapina. ¹⁷ Kulat kuapina le tumbraŋ ta tuku pino kame nane ndek sakinaig: Neomi nu kiŋo inum tat ŋginaig sulumba kiŋo ta nyunu Obed ŋginaig.

Obed nu suŋgokina sulumba Yesi te-pilna. Yesi tuku kiŋo nuŋe David.

David tuku mbuŋ kame

¹⁸ Peres tuku ndare pulu tuturmba ka David mbolŋge tingina ta teŋenmba.

Peres kiŋo nuŋe Hesron. ¹⁹ Hesron kiŋo nuŋe Ram. Ram kiŋo nuŋe Aminadab.

²⁰ Aminadab kiŋo nuŋe Nason. Nason kiŋo nuŋe Salmon. ²¹ Salmon kiŋo nuŋe Boas. Boas kiŋo nuŋe Obed. ²² Obed kiŋo nuŋe Yesi. Yesi kiŋo nuŋe David.

1 SAMUEL

Samuel Saul David nane tuku wam kube

Hana nu Samuel te-pilna

¹⁻² Tango ande nyunu Elkana nu tumbran sungo Rama Efraim kumamnge ma taknu mbolnge minnaig. Tango ta nu pino armba jak ande Hana ande Penina. Penina nu kutu jak. Hana nu kutu kugatok. Elkana mam nuje Yeroam. Wa nuje Elihu. Mbuɔ mbuɔ nuje Tohu. Tumbran mboɔ nangine Suf.

³ Elkana nu yar mindek Rama tumbran kusremba Sungo Sangri Njajo tuku nyu te-dunga nu tuku atraukam saka Silo tumbran kambinu. Tumbran sungo tanje Elai tuku kiɔ armba Hofni le Pineas nale Sungo tuku pris minnaik. ⁴ Elkana nu atraukam ait mbolnge agamɔr ndemnu kilmba walmba ndindo piyo nuje Penina tumba ande tumba nu tuku kutu kame foɔfoɔmba walmba kilwaig nga niɔganu. ⁵ Hana nu Sungonje kutu ngailna ta Elkana nu kasur ndamba nu tuku kume purmba minna sulumba nu agamɔr ndemnu walmba Hana armba tambinu.

⁶ Hana nu Sungonje kutu ngailna tukunu Penina nu mara mindek tango tuku tira dirka Hana maim maim te-tumba nzumil-nzumilmba minanu. ⁷ Yar mindek nane wam ta kanu. Nane Sungo tuku tukul wande mbol kambinu ta Penina nu Hana maim maim te-tambinu le nu malmbika isukuse ndaka minanu.

⁸ Ait ande nu tanjana le Elkanange kangermba Hana kusnana: Ndanjam tuku ne malmbika isukusam mbulit sulumba wamdus ngamungal piti jak ndo minit e. Ne pino kuembol kuga. Ye ne ndoɔ minmba ne tuku kume puret tukunu ne kiɔ kugatok ta tuku piti ndanuwa nga piyo nuje sana.

⁹⁻¹⁰ Tanjamba minnaig ma ma ait ande nane Silo tumbranje atrauka isukusmba minnaig. Isukuse denpurnaig sulumba Hana nu ngamungal tatruka wamdus ndekina le nu ndek tinga nane kusreka ka Sungo tuku tukul wandek sinam kumba ka tanje malmbika Sungo yabanmba minna. Yabanmba minna le Kuate tuku pris Elai nu malanja tugum tanje minyok minna.

¹¹ Kile Hana ndek yabanmba Sungo ndoɔ pasa katmba tejenmba sakina: O Sungo Sangri Njajo, ye ne tuku piro pino minet. Ne ye tuku ngamungal wamdus tatrukate te kangermba ngumne ndayumba ye idusyumba kiɔ ande te-sa le ye kiɔ ta maɔ luka ne tini le ne tuku piro tango minmba minamngat. Ta tuku nu tuku gabat waje ta andenje kuerke nda ngina.

¹²⁻¹³ Hana nu wamdus sinamnge ndo Sungo yabanmba miɔnge motmotka minna le ma ma Elai ndek mambilmba nu tuku miɔnge kanger tina sulumba idusna: i ... Pino si kule kamenu nyumba nginngankate nga idusmba ¹⁴ nu tinga nu tugum kumba sawe lika sana: Ne ginu le grep kule nyumba nginngankate wam ta mbulamngat e nga sana le ¹⁵ Hana ndek lafumba sana: O tango sungo, tanjamba kuga. Ye kule kamenu ande nye ndakit. Ye piti sungo jak tukunu ye Sungo yabanmba yiɔne piti ta jakmba kile-mayokit le purfewat. ¹⁶ Ne ye pino njonu nga tala ndaya. Ye piti sungo kamusmba ngamungal njayonga wamdus tatrukat le ye wam ta tuku yabanjit nga Elai sana.

¹⁷ Tanjakina le Elai ndek lafumba nu sana: Ta maye. Ne ngamungal mukuk wamdus bulok jak kaye le sine Israel mbal tuku Mbarange ne ame agamɔr nzalinu nu yabanjat ta ne kumumbi tanbimngat ngina le ¹⁸ Hanange Elai sana: O tango sungo, ne mara mindek ye gilai ndanga ye idusya nga sana sulumba nu wamdus bulka nu kusremba isukusam kina.

¹⁹ Mafena le maratukuk tinga Elkana nane Sungo tuku nyu te-du denpurmba luka Rama tumbran kinaig. Kinaig ka tanje Elkana nu piyo nuje Hana ndoɔ tuma kinynaik le Sungo ndek Hana tuku yaban pasa ta idusmba kumuwe tuna le nu kiɔ konna.

²⁰ Tanjamba minna ma ma Hana nu kiɔ ande te-pilna ta nyunu Samuel ngina sulumba nyu ta tugunu kuklimba tejenmba sakina: Ye kiɔ te tuku nga Sungo yabanjen ngina.

²¹ Kile Elkana nuje gageu ndonj maŋ Sunjo atraukam saka Silo kinaig. Nu yar mindek nuje pasa buk sanjri pilena ta kumumba maŋau kanu tanjamba maŋ kam saka kinaig.

²² Hanaŋge ndo nane ndonj kine ndakina. Nu tango nuje tejenmba sana: Tane kape. Ye kiŋo te amo ngailmba nu tumba Sunjo tuku tukul wande mbol ka le nu Sunjo tuku Wandeŋge minmba minamŋgat ngina le ²³ Elkana lafumba Hana sana: Ne sakate ta maye. Ne tumbraŋ teŋge ndo mina le kiŋo amo kusrewa le tale Sunjo ndonj pasa katnaik ta tuku alonu prowamŋgat ngina. Tanjakina le Hana tumbraŋge kiŋo nuje amo tumba minna.

²⁴ Minnaig ma ma kiŋo ta sunjoka amo kusrena le ina nuje nu tumba Silo tumbraŋ kambim saka makau pailnu yar keŋmba ŋak ta tumba plaua bek ande tumba grep kule agaŋmor ngaronumbi tolnaig ta turmba kilmba kina. Samuel nu amo kusrena le nane nu tumba Silo tumbraŋ Sunjo tuku Wande mbol kinaig.

²⁵ Kinaig ka ta promba nane makau pailnu ta tumba balenaig sulumba kiŋo ta tumba Elai tugum pronaig sulumba ²⁶ Hana ndek Elai sana: O tango sunjo, ne ye idusyate e. Ye o buk teŋge Sunjo yabaŋmba minen le ne ye kaŋgeryina ta ²⁷ ye kiŋo te tuku ŋga Sunjo yabaŋen le kiŋo te ye te-sina. ²⁸ Ta tuku ye kile nu tumba Sunjo tuku wai mbol palmbim tuku prowet. Nu Sunjo tuku piro tango minmba minwa ŋga Elai sana. Tanjaka sana le nu ndek dagol tidronja Sunjo tuku nyu te-dunjina.

2

Hana nu Sunjo tuku nyu te-dunjina

¹ Kile Hana nu yabaŋmba sakina:

O Sunjo, ne ye sinzaŋ mayeyina le kile ye nyu ŋak minmba ne tuku gare sunjo tet. Ne ye tur mayeyina le ye mbal kasur-kasuryinaig ta nzumilninget.

² O Sunjo, ne ndo purfeŋnu. Ande ne suk mine ndakate.

Neŋge ndo sine kigraibka turkate.

³ O Sunjo, sine maŋau ŋakmba ke likeg ta ne kumumbi pileningit.

Ta tuku tango pino naŋgine nyu payamkade wam ta kusreka miŋge tukulwaig.

⁴ Ne tango sanjriknu tuku tui ngurningit.

Afu sanjri kugatok minig ta ne nane sanjri pileningit.

⁵ Afu buk maro ŋak minnaig ta kile nane gubanu nyamagaŋ kilam tuku ake pirokade.

Afu buk gubak minnaig ta nane kile maro ŋak minig.

Pino kame buk niŋkanu minnaig ta ne nane sinzaŋningit le kile kutu sunjomba kile-patikade.

Afu buk kutu sunjomba kile-patikinaig ta nane kile niŋanu minamŋgaig.

⁶ O Sunjo, ne tango abo minig ta baleningit le kumig. Afu kume likinaig ta ne maŋ abo tugu niŋgit.

Ne tango kumig ta kilmba patikate le kumanu mbal tuku tumbraŋ kinig ta maŋ luka kilit sulumba abo tugu niŋgit.

⁷ Ne nane afu ndametiŋ sugo ŋak ta sanzal pileningit sulumba sanzal mbal ndametiŋ sunjo niŋgit.

Ne tango nyu ŋak te-ibeŋte sulumba tango nyu kugatok ta tango pino am mbolŋge nyu sunjo tuwit.

⁸ Ne nane agaŋ ndende kugatok sanzal minig ta turkate le nane agaŋ ndende kumuŋ minig sulumba tango nyu sugo ŋak ta ndonj ulendikade le nyu sugo niŋgig.

O Sunjo, ne kilke te te-mayokna sulumba agaŋ ndende yeki yeki patikina.

⁹ Ne nane miŋge kumnemŋge minig mbal tuku kume purte sulumba ne nane kulatkate.

Afu ne idus ndanade ta ne nane kilmba piti niŋmba patikate le ma furir sinamŋge ngisinunjaig.

Tango sanjri ŋaigo ta nane naŋgine sanjri tambu minam kumuŋ kuga.

¹⁰ O Sunjo, ne samba mbolŋge kuaila pilit le sunjomba fudukate le ne nane ngueu mbal ŋakmba ŋaigo siglikate. Ne tango pino kilke tugu ŋakmba mbolŋge kilmba pasa

mbolŋge patika nane pilenŋgit. Ne gabat sungo madina ta sangri pilemba nyu sungo nuŋe kuasmibi ngamukŋge tuwit ngina.

¹¹ Hana nu yabaŋ denpurmba nu tanjo nuŋe Elkana ndoŋ luka nanŋine tumbraŋ Rama kinaik le Samuel nu Silonŋe Sungo tuku piroka minna le Elaŋge nu kulatka minna.

Elai tuku kiŋo kat nuŋe nale maŋau ŋaigonu ke likinaik

¹² Elai tuku kiŋo kat nuŋe ar ta nale mugru sambek. Nale Sungo idus ndanaik. ¹³ Nale pris kame tanjo pino mbolŋge agaŋ ndende kilam tuku tukul maŋau ta dubi ndanaik. Tanjo ande atraukam tuku agaŋmor tumba waimmbi kusirkam bafumba minanu ta nale piro tanjo ande kukulanu le nyagi tumba kumba ¹⁴ waim sinamŋge nyagimbi ndem denŋga kilmba kumba nikanu. Israel mbal atraukam Silo prowanu ta nale wam ndui ta ndo kanu.

¹⁵ Tanjamba ndo tanjo ande agaŋmor kuyanu te-si ndamba pa mbolŋge piye ndaka minanu ta piro tanjo ta promba tanjo ta teŋenmba sawanu: Pris tuku ndem afu abonu ta kile-sa le nuŋe pasokuwa. Nu ndem kusirkanu ta nu mbulit. Nu ndem abonu ndo nzalite ŋga sawanu. ¹⁶ Tanjo ta ndek lafumba sawanu: Ye atraukam tuku tukul maŋau ta dubimba ambonŋga kuyanu ta pambi pasoki le ugwaig le ngumnenŋga ne ndem ndaŋ nzalinuwa kande ne kila ŋga sawanu ta piro tanjo ta ndek sawanu: Kuga. Ne kile ndo ye sa. Kuga ta ye yiŋe waimbi kilamŋgit nganu. ¹⁷ Wam ta mbolŋge Elai tuku kiŋo ar ta nale Sungo am mbolŋge mbaranu le tanjo pino nane Sungo atraukam tuku tukul maŋau ta ake agaŋ tajaŋ ŋga talakanu.

¹⁸ Samuel nu kiŋo mo minna ta nu pris tuku mindepiye tawi tiŋmba Sungo tuku piroka minna. ¹⁹ Ina nuŋe yar mindek nu tuku tawi fudiŋndo wakeimba tumba atraukam tuku ait mbolŋge tanjo nuŋe ndoŋ kumba ka nu tambinu. ²⁰ Tanjawanu le Elaŋge Elkana le piyo nuŋe nyaro nikmba sakanu: Sungoŋge piyo naje sinzaŋwa le kiŋo Sungo tunaik te lafunu maŋ kutu afu kile-patikamŋgat ŋga sanikanu le nale luka nakile tumbraŋ kambinu.

²¹ Kile Sungoŋge Hana sinzaŋ mayena le Hana nu kiŋo keŋmba kulim armba kile-patike likina ta Samuel nu Sungo tuku piroka minmba ma ma mbanzoŋgina.

²² Elai nu buk saibo pile mayena le nu tuku kiŋo kat nuŋe ar ta nale maŋau ŋaigonu kumba Sungo tuku baibai malaŋga tugum tanŋe pirokinaig pino kame ta ndoŋ tuma kinyanu wam ta Israel tanjo pino kaŋgermba kumba ka Elai samba kubeu tunaig le nu isna sulumba ²³ nuŋe kiŋo ar ta sanikina: Tale ndaŋam maŋau ŋaigonu ta kade? Tale taŋade le tanjo pino ŋakmbaŋge tale tuku maŋau ŋaigonu kade ta tuku sakade le iset ngina sulumba ²⁴ sakina: O kiŋo kame, tale maŋau mbarmbarde ta kusrewap. Tanjo pino ŋakmbaŋge tale wam mbarmbarde ta tuku sakade. Tale Sungo tuku piro mbal ndoŋ maŋau ŋaigonu kade ngade ta wam mayenu kuga. ²⁵ Tanjo andeŋge tanjo inum mbolŋge mbarwa ta Kuatenŋge pasa ta te-timba maŋau ta kume seramŋgat. Tanjo ande Sungo kumamma mbarwa ta imanŋge ngamunŋge tiŋga pasa ta te-timba kume seramŋgat e ŋga sanikina. Tanjakina ta Sungo nu buk nale balenikam tuku wamdus kuyarkina tukunu nale mam nakile tuku pasa ta ise ndakinaik.

²⁶ Samuel nu mbanzoŋgina le tanjo pino ŋakmba Sungo mata nane nu make pilnaig.

Tanjo andeŋge Elai dir pasa sana

²⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Kuate tuku piro tanjo ande Elai sota prona sulumba Sungo tuku miŋge tumba sana: Mbuŋ* naje nuŋe kuasmibi ndoŋ Isip gabat sungo Farao tuku piro tanjo minnaig le ye kilimok nane tugumŋge mayokkan sulumba ²⁸ Israel tugu ŋakmba ngamukŋge mbuŋ naje tumba yiŋe pris minam tuku madiwen le nuŋge pris tuku tawi ta tiŋmba atrau mbain mbolŋge pa guwa mundur mayenu ŋak ta pilmba minanu. Tanjawanu le yeŋge agaŋmor atrauka pasokanu ndem ta nu nuŋe ndare kame ndoŋ nyuwaig ŋga saniŋgen. ²⁹ Ta tuku ne ndaŋam tuku yiŋe wande mbolŋge agaŋmor baleniŋmba atraukam tuku wam ta talaka kiŋo kat naje ar ta tuku wamdus

* 2:27: Tuan tanjo ta nu Aron tuku Elai sana

sunngo ḡak minmba ye gilaingga tane agarḡmor ndemnu kuya ḡak ḡak ta nyumba sugo ḡaigode? ³⁰ Ye tane Israel mbal tuku Mbara Sunngo ye o buk tane tuku mbuḡ kat tanḡine teḡenmba saningḡen: Tane tanḡine ndare ndoḡ ye tuku am mbolḡge pris piroka minmba minamḡgaig ḡga saningḡen ta kile tane maḡ piro ta ke nda. Tanḡo ima nu ye tuku nyu te-dunḡuwa ta yeḡge nu nyu sunngo tambimḡgit. Tanḡo ima nu ye talayate ta yeḡge nu mata talawamḡgit ḡgina. ³¹ Ne ise tiwa. Mine minemba ye ne naḡe tugu ndoḡ sanḡri kile-iberḡki le tane saibo patika kume nda. ³² Tane sinamanzerka minap le ye Israel mbal afu sinzaḡ mayeḡḡi le ne tuku tugu nane ndo saibo patika kume nda. ³³ Ye ne tuku ndare afu mapeki le pris piroka minwaig ta nane mbarmba piti ne tinwaig le ne tuku wamdus tatrुकamḡgat. Naḡe ndare ta ḡakmba tanḡo ḡgaro lewaig sulumba saibo patika kume nda. ³⁴ Ne tuku kiḡo armba Hofni le Pineas nale ait ndui ta mbolḡge ndo kumamḡgaik. Tanḡawaik le ne pasa ḡakmba sanet ta son ḡgamḡgat. ³⁵ Ye pris ande kateseknu madiwi le nu ye ndoḡ wamdus ulendi ḡak pris piro biywa le ye nu tuku kuasmbi ndo sinzaḡḡi le nu ye tuku am mbolḡge pris piroka minmba minamḡgat. ³⁶ Tanḡawa le ne tuku ndare ande minwa ta nu pris ta sota kumba dagol tidronḡa ndametij bret fambonu nu tuwa ḡga sawa sulumba sawamḡgat: Ne ye pris piro ande sa le ye piroka nyamagaḡ afu kili ḡga sawamḡgat ḡga Elai sana.

3

Kuate nu Samuel ndoḡ pasatina

¹ Samuel nu kiḡo mo minna sulumba nu Elai turturmba Sunngo tuku piroka minna. Ait ta mbolḡge Sunngo nu tuan tanḡo sunḡomba wam pagu pasa nda niḡganu. Nane ndui ndui ndo kiḡatanu suk wam afu tumninganu le kaḡgerkanu.

² Elai nu buk am ḡaigonginaig le furir ande mbolḡge nu wandek sinam tanḡe kinymba minna le ³ Samuel nu tukul wande sinam tanḡe kinyna. Kuate tuku tukul bokis mata wande ndui ta sinamḡge minna. Lam bulunḡa minna le mafewam patikina le ⁴ Sunngo nu Samuel wikina le nu ndek woka sakina: Ye ilet o ḡgina sulumba ⁵ pinderka kumba Elai sana: Neḡge ye wikat e ḡgina kande Elai nu sana: Kuga. Ye ne nda wikit. Luka ka kinya ḡgina le nu luka ka kinyna. ⁶⁻⁷ Kinyna le Sunngo maḡ lato Samuel wikina ta Samuel nu katese ndana. Ta ndaḡam? Sunngo nu buk nu tugum promba pasa ande sa ndana tukunu nu Sunḡonḡe wikina ta nu katese ndana. Ta tuku nu pastingga Elai sota kina sulumba sana: Neḡge ye maḡ wikat e ḡgina kande Elai nu lafumba sana: O kiḡo, yeḡge ne nda wikit. Luka ka kinya ḡgina le nu maḡ luka ka kinyna. ⁸ Tanḡamba kinyna le Sunngo maḡ lato Samuel wikam keḡna le nu maḡ aboḡgina sulumba Elai sota kumba sana: Neḡge ye wika minit e ḡgina. Tanḡakina le Elai nu wamdus puluna le Sunḡonḡe kiḡo te wikate ḡga idusna sulumba ⁹ Samuel sana: Luka ka kinya le nu maḡ ne wikuwa kande teḡenmba sawa: O Sunngo, ye ne tuku piro tanḡo. Ne ye saya le isi ḡga sawa ḡgina. Tanḡakina le Samuel luka ka kinyna.

¹⁰ Samuel nu kinymba minna le Sunngo nu maḡ lato nu tugum promba wika sakina: Samuel, Samuel ḡgina le Samuel nu woka sakina: O Sunngo, ye ne tuku piro tanḡo. Pasa saya le ye isi ḡgina. ¹¹ Tanḡakina le Sunngo ndek Samuel sana: Mine minemba ye Israel mbal ḡgamukḡge wam ande ki le nane ḡakmba ismba piriri ḡayowamḡgaig. ¹² Ait ta mbolḡge ye wam afu Elai tuku ndare mbolḡge ke likam tuku buk saken ta kumumba nane mbolḡge kamḡgit. ¹³ Ye buk nu sawen. Nu tuku kiḡo ar ta ye kumammba ḡgumnem pasa sakade ta Elai nu kila ta nu nale peu ndanikit tukunu yeḡge nu tuku ndare tuturmba kaḡgat ta piti sugokanu niḡgamḡgit. ¹⁴ Ta tuku ye Elai nuḡe kuasmbi siḡka pasa sanḡrinu saningḡen. Nane ye tuku atraukamḡgaig ta ye nane tuku une ḡaigonu ta sauka gilainḡe nda ḡga Samuel sana.

¹⁵ Samuel nu nuḡe mbain mbolḡge kinymba minna le ka mafena. Mafena le maratukuk nu aboḡga tingga ka Sunngo tuku Wande malaḡga talke likina sulumba wam kiḡatanu suk kaḡgermba isna ta Elai sawam kuru-kurukina. ¹⁶ Tanḡana le Elai nu wika sana: Kiḡo ya, ne ilmba o ḡgina le Samuel nu ndek sana: Au. Ye ilet o ḡgina sulumba nu sota kina le

¹⁷ Elai nu kusnana: Kuate nu ne ndaŋmba sanat? Ye mbolŋge pasa afu yabu ndaka. Ne ye mbolŋge pasa afu yabuka ta Kuaterŋge ne mapene nda ŋga sana. ¹⁸ Taŋaka sana le Samuel nu pasa ŋakmba isna ta nu kubeu tuna. Nu pasa ande yabu ndakina le Elai ndek nu sana: Nu Sunŋo. Nu wam ndaŋ kam bafuwa ta nu kuwa ŋgina.

¹⁹ Taŋamba minnaig ma ma Samuel nu sunŋoka taŋgo ŋgaro lena le Sunŋo nu mara mindek nu ndoŋ minna. Samuel nu wam afu prowam tuku sakanu ta Sunŋonge alonu kile-mayokanu. ²⁰ Taŋamba minna le Israel ma tugu ŋakmba mbolŋge taŋgo pino ŋakmba nane Samuel Sunŋonge tuan taŋgo madina ta nane kila pilnaig. ²¹ Sunŋo nu mara mindek Silo tumberaŋge Samuel tugum promba nu wam pagu pasa sawanu. Taŋawanu le Samuel nu pasatanu ta Israel mbal ŋakmba nane nu isanu.

4

Filistia mbalŋge tukul bokis ta Israel mbal yaikinaig

¹ Ait ta mbolŋge Israel mbal nane Filistia mbal ndoŋ kame buwam saka ka Eben-Eser* tumberaŋge ma tumba kame tuku kuanekinaig le Filistia mbal mata nane Efeŋge ma tumba kame tuku kuanekinaig. ² Taŋamba minnaig sulumba Filistia mbal nane ulendika ma gutoŋ taŋge Israel mbal ndoŋ kame bunaik sulumba kame saŋgri tingina le nane Israel mbal kile-iberŋka taŋgo 4,000 taŋaŋ bale farniŋginaig. ³ Taŋanaig le kame taŋgo afu ta luka Eben-Eser promba Israel mage mage wam kubeu niŋginaig le nane naŋgine naŋgine sakinaig: Ndaŋam tuku Sunŋo nu sine ŋgumnesiŋmba Filistia mbal sinzaŋningit le nane sine bale far sulude? Sine Silo kab sulumba Sunŋo tuku pasa katanu bokis ta tumba probe le bokis taŋge sine sinzaŋsiŋguwa le ŋgueu mbal nane sine suluwe nda ŋginaig. ⁴ Taŋamba nane taŋgo afu kukulniŋginaig le Silo kinaig sulumba Sunŋo Saŋgri ŋayo eŋel kanunu armba ŋgamuŋge minyok minit nu tuku pasa katanu bokis ta tumba luka ilnaig. Elai tuku kiŋo armba Hofni le Pineas mata bokis ta ndoŋ ndoŋ ilnaik.

⁵ Nane Sunŋo tuku pasa katanu bokis ta tumba pronaig le Israel mbal nane kaŋgermba gare-gareka wika raunaig le kilke buru-burukina. ⁶ Taŋanaig le Filistia mbal nane zigna ta ismba naŋgine naŋgine sakinaig: i ... Ndaŋam saka nane Hibru mbal si taŋamba wika raude ya ŋginaig le nane afu pro saniŋginaig: Sunŋo tuku tukul bokis tumba prowaig ŋginaig le nane pasa ta ismba ⁷ nane kuru kuru mayemba sakinaig: i ... Kile naŋgine mbara nane tuku tumberaŋ towat. Kile sine ndaŋamŋgig? Sine maŋau ande taŋaŋ buk kaŋger ndageŋ. ⁸ Imaŋge sine sinzaŋsiŋguwa le nane tuku mbara Saŋgri ŋayo ta sine ŋaigo siglike nda. Mbara taŋge ma baknu mbolŋge Isip mbal piti yeki yeki niŋgina tuku. ⁹ Hibru mbal si amboŋga sine tuku piro mbal minnaig ta kile sine maŋ nane tuku piro mbal minbekig tukunu sine kuru kuru ndaka saŋgri tinga kame bube ŋginaig. ¹⁰ Taŋakinaig sulumba Filistia mbal nane saŋgri tinga kame bunaig sulumba Israel mbal kile-iberŋka nane sunŋomba bale farniŋginaig le nane afu kua ka Eben-Eser kinaig. Ki ait ta mbolŋge nane Filistia mbalŋge Israel taŋgo 30,000 bale farkinaig sulumba ¹¹ Kuate tuku tukul bokis ta yaika tumba Elai tuku kiŋo armba Hofni le Pineas mata balenikinaik le kumnaik.

¹² Kile Benyaminnu taŋgo ande kame ma ta kusremba nuŋe tawi fetfetmba kilke roka kilmba gabat pisnema pinderka kua ka ka Silo prona. ¹³ Prona ta Elai nu ndin makembiŋge nuŋe minyo mbili mbolŋge minyoka ndin kulatka Kuate tuku tukul bokis ta tuku wamdus sulumba minna. Minna le taŋgo ta nu promba tumberaŋge taŋgo pino ŋakmba kame mbolŋge maŋau prowe likinaig ta kubeu niŋgina le nane ismba ŋgamuŋgal ŋaigoŋga malmbi wika raunaig. ¹⁴ Taŋanaig le Elai nu malmbi wika raunaig ta ismba kusnaŋga sakina: Nane ndaŋam tuku taŋade ŋgina. Taŋaka minna le taŋgo ta pinderka kumba Elai tugum promba wam kubeu tuna. ¹⁵ Elai buk yar 98 tumba saibo pile mayemba am tukulkina.

¹⁶ Kile taŋgo taŋge nu sana: Ye kile ndo kame ma kusremba kua ka te prowet ŋgina le Elaŋge nu kusnana: Kiŋo, ame maŋau prowe likaig ŋgina. ¹⁷ Taŋamba kusnana le taŋgo

* 4:1: Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndambe

pasa tumba prona tanje pasa lafumba sakina: Filistia mbanje sine tuku kame tanjo sungomba bale farkaig le sine Israel mbal nane ram kua kagig. Ne tuku kiyo armba Hofni le Pineas mata balenikaik sulumba Kuate tuku tukul bokis ta turmba taig nga Elai sana. ¹⁸ Elai nu saibo butuknu tukunu tanjo ta nu Kuate tuku tukul bokis tinaig ta tuku sakina le nu ngumnem-ngumnem nuje minyo mbili mbanje fonde malanga tugum tanje ndeka nduku ngurmaba kumna. Nu Israel mbal kulatka minna ta yarnu 40.

¹⁹ Pineas piyo nuje ta nu fungulok minmba kiyo te-palmbim tuku ait buk patukina le nu Filistia mbanje Kuate tuku tukul bokis tumba rугan nuje le tanjo nuje kumnaik pasa ta ismba nu pirerek purka kiyo te-pilna. ²⁰ Tanjamba nu ngaro rar sunjo tumba kumam bafuna le nu kulatkinaig pino kame tanje nu sanaig: Ne kuru kuru ndaka. Ne buk kiyo te-palet nginaig ta nu pasa ande lafu ndamba ise ndo ka ²¹⁻²² nu kiyo ta nyunu Ikabod ngina sulumba sakina: Sine Israel mbal kile nyu kugatok ngina. Ta ndanam? Nane tukul bokis yaika tumba rугan nuje le tanjo nuje kumnaik ta tuku nu idusmba pasa ta tanjamba sakina.

5

Filistia mbal Sunjonje piti ningina

¹ Filistia mbanje Kuate tuku tukul bokis ta tumba Eben-Eser tumbran kusremba kuramba tumba nanjine tumbran sunjo Asdod kinaig ka ² tanje tukul bokis ta tumba nanjine mbara Dagon tuku zugu wandeknje Dagon kanunu tugum tanje pilnaig le minna.

³ Mafena le maratukuk tinga Asdod mbal nane abonginaig sulumba zugu wandek ta kumba mambilnaig kande nanjine mbara Dagon kanunu ta Sunjo tuku tukul bokis ta tugum ibej kilke mbol tanje ndeka truk ka minna le kanjernaig sulumba tumba nuje ma mbanje te-timba pilnaig le ka furirna le nane kinynaig.

⁴ Kinymba mafena le maratukuk tinga manj wandek kumba mambilnaig kande nanjine mbara Dagon kanunu ta Sunjo tuku tukul bokis ta tugumnje manj ndeka truk ka minna le kanjernaig. Ngarosunu ndo maye minna ta gabatnu wainu arnej ngurka ibej malanga tugum tanje bagarok minnaig le kanjerkinaig. ⁵ Wam ta mbanje kile Dagon tuku pris kame tanjo kame mata nane zugu wandek ta kambim bafumba ta nane Dagon kanunu bagarok minna magot ta lukamba sinam kinig.

⁶ Kile Sunjonje Asdod mbal tumbran afu Asdod patuknje minnaig ta najigo siglika piti sungokanu ningina le kamka najgonu nane tuku ngarosu mbanje prowe likinaig. ⁷ Tanjanaig le Asdod mbal manau ta kanjermaba nane ndek sakinaig: Israel mbal tuku Mbaranje sine tuku mbara Dagon sine turmba najigo siglikate tukunu sine nane tuku tukul bokis te pilbe le tumbran ande kuwa nginaig.

⁸ Tanjakinaig sulumba nane Filistia tuku gabat kame ta mangurkuwaig nga pasa patike likinaig le nane promba mangurkinaig. Mangurkinaig le Asdod mbanje kusnaninginaig: Sine kile Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba ndanamngig nginaig le nane pasa lafumba saninginaig: Tumba kuramba Gat tumbran kape nginaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta tumba kinaig ka Gat tumbranje pilnaig le minna.

⁹ Tanjanaig le Sunjonje tumbran ta tuku tanjo pino kutu kame najkmba najigo siglikina le kamka najgonu nane tuku ngarosu mbanje prowe likinaig le nane kuru kuru sunjo tumba wamdus fulilke likinaig. ¹⁰ Tanjanaig le nane Kuate tuku tukul bokis ta pilnaig le Ekron tumbran kina. Kina ka ta prona le nane Ekron tanjo pino gangingina le sungomba wika raumba sakinaig: Nane sine najkmba bale farkam saka Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta tumba te prowaig nginaig sulumba ¹¹ nane Filistia gabat kame ta manj kile-mangurka saninginaig: Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis te singine kutu kame sine turmba bale farkikat tukunu palpe le luka nuje minna tuku ma ta mbol kuwa nga saninginaig. Ta ndanam? Kuatenje nane najigo siglikina le nane sungomba kume likinaig. ¹² Afu kume ndakinaig ta kamka nane tuku ngarosu mbanje prowe likinaig le nane ngaro rar tormba malmbi wika raumba minnaig.

6

Tukul bokis ta pilnaig le luka Israel kina

¹ Sunjo tuku tukul bokis ta Filistia mbal tugumnje minna le ma ma tambun 7 kuganaig le ² kile Filistia gabat kame nane pris kame kagmai tanjo kame kile-manjurka kusnaniinginaig: Sine Sunjo tuku tukul bokis te tumba ndanndanmba kamnjig? Sine ndanndanmba tumba ka nuje ma mbolnje palmbimnjig nginaig le ³ nane lafumba sakinaig: Tane Israel mbal tuku Mbara tuku tukul bokis ta ake sinaj palpe le kine ndakuwa. Tane mbar manjau kinaig ta tuku atrau aganj afu turmba patikap le kuwaig le nangine Mbara tanje tane tuku guaze pitaikuwa le nu ndanam tuku tane piti tingit ta tugunu katesewamnjigaig nga saniinginaig.

⁴ Tanjakinaig le gabat kame nane manj lato kusnaniinginaig: Sine nu garewa nga ame aganj patikube nginaig le nane lafumba saniinginaig: Sine Filistia tuku gabat sugo 5 ta tanjo pino turmba guaze ndui tanje njaigo siglikate tukunu nane nduik nduik ta madiniingmba golmbi kamka kanunu 5 wakeikap sulumba sib sine tuku ma njaigo siglikade ta tuku kanunu 5 wakeika ta turmba patikap le kuwaig. ⁵ Tane tanjamba Israel mbal tuku Mbara nyu te-dungap le nu tane, tangine mbara kame, tangine kilke turmba njaigo sigli ndakuwa. ⁶ Tane Isip mbal Faraon do njan wamdu karej pilnaig tanjamba nda kap. Sunjonje nane pilendo niingmba piti yeki yeki ningina le nane Israel mbal pitaikinaig le kinaig wam ta tane ngilai ndanjan nginaig sulumba ⁷ saniinginaig: Tane makau armba pangarnu fat njak piro nda ninganu ta kilap sulumba karis ande kiteknu tumba makau arnej karis ta mbolnje kusmba fatnu ta patikap le luka nangine fonde sinam kuwaig. ⁸ Tanjamba Sunjo tuku tukul bokis ta tumba karis mbolnje palpe sulumba tangine mbar manjau kinaig ta tuku peuka aganj kame kanunu golmbi wakeikanu ta kilmba bokis fudiendo ande sinamnje patika tukul bokis ta gemmba pilmba makau armba ta sisilaningap le kuwaik. ⁹ Makau armba ta kuwaik le kanjerno ka minap. Nale tukul bokis ta karis njak didikumba ndin dubimba Bet-Semes tumbran kuwaik ta sine katesewamnjig Israel mbal tuku Mbara tanje sine piti sersingina nga idusamnjig. Ko makau armba ta lukuwaik ta sine katesewamnjig Mbara tanje sine piti ser ndasingina. Piti te ake sine mbolnje prona nga idusamnjig nga gabat kame ta saniinginaig.

¹⁰ Kile tanjo kame ta tanjamba kuanekinaig sulumba makau pangarnu armba fat njak ta kilmba karis mbolnje kusmba fatnu ta kilmba luka fonde sinamnje patikinaig. ¹¹ Tanjanaig sulumba Sunjo tuku tukul bokis ta tumba sib le kamka kanunu golmbi wakeikinaig bokis njak ta turmba tumba karis mbolnje patikinaig le ¹² makau armba ta pitik ndo ndin sunjo Bet-Semes tumbran kina ta dubimba witimba witimba kinaik. Kinaik ta nale mbilmbil ndaka kine ndo kinaik le Filistia tuku gabat sugo 5 ta nale ngumnem dubika kinaig ka Bet-Semes tuku kilke ta mbol pronaig.

¹³ Nane Bet-Semes mbal ma guton tanje wit magekinaig le kugerka minmba tandeka mambilnaig kande tukul bokis ta prona le kanjerno nane gare-garekinaig. ¹⁴⁻¹⁵ Karis ta ka Bet-Semesnu tanjo Yosua tuku piro sinam ta promba makau armba ta kinaik ka ndame sunjo ande tugumnje tinginaig. Tinginaik le nane Levi tuku kuasmbinge Sunjo tuku tukul bokis ta tumba aganj kame kanunu golmbi wakeika sigrikinaig bokis njak ta turmba kilmba ndame sunjo mbol tanje patikinaig le Bet-Semes mbal tanje karis mbainnu ta panu nga sambrimba kat fetfetnaig sulumba makau armba ta balenikmba Sunjo atrauka pambi pasokinaig le uge suglukinaik. Ki ait ta mbolnje nane atrau ta kumba aganjmor afu turmba baleniingmba Sunjo atrauka pasokinaig le uge suglukinaig. ¹⁶ Nane wam ta kinaig le nane Filistia gabat sugo 5 ta kanjernaig sulumba ki ait ndui ta mbolnje nane luka nangine tumbran Ekron kinaig.

¹⁷ Nane Filistia mbalnje nangine mbar manjau kinaig ta tuku piti peuka kiga aganj kamka kanunu golmbi wakeikinaig ta ande Asdod tuku ande Gasa tuku ande Askelon tuku ande Gat tuku ande Ekron tuku. ¹⁸ Tanjamba ndo Filistia gabat sugo 5 ta tumbran

sugokanu fondembi korninganu tumbranj fonfonj afu turmba kulatkinaig ta kumumba sib kanunu mata nduik nduik kidemba patikinaig.

Bet-Semesnu tanjo Yosua tuku piro sinamnje ndame sunjo ta mbolnje Sunjo tuku tukul bokis pilnaig ta idusam tuku ndame ta kile minit.

¹⁹ Kile Bet-Semes tanjo afu nane Sunjo tuku tukul bokis ta talka sinanu kangernaig tukunu Sunjo nane tuku tanjo 70 bale farkina le tanjo pino nane Sunjonge nane ngamuknje piti tanjamba kina ta tuku wamdus tatraka malmbikinaig sulumba ²⁰ nanjine nanjine sakinaig: Mbara Sunjo te nu purfernu ndo. Ande nu kumamma mbarwa ta nu mapewe nda tukunu sine tukul bokis te pilbe le ani kangat nginaig.

²¹ Tanjamba nane tanjo afu kukulninginaig le ka Kiryat-Yarim mbal saninginaig: Filistia mbalnje Sunjo tuku tukul bokis ta pilnaig le sine tugum tenje minit. Tane ndeka tumba mbumba kape nga saninginaig.

7

¹ Tanjakinaig le Kiryat-Yarimnu tanjo kame promba Sunjo tuku tukul bokis ta suku silimba waimbi tumba kinaig ka Abinadab tuku wande bij mbolnje minna ta mbolnje pilnaig. Pilnaig sulumba nu tuku kiyo nuje Elasarne tukul bokis ta kulatkuwa nga madinaig.

Samuel nu Israel mbal kulatkina

² Tukul bokis ta Kiryat-Yarim tumbranje minna le ma ma yar 20 kinaig. Ait ta mbolnje Israel mbal nane sinamanzerka minmba Sunjonge turka sinzaningguwa nga wika yabanmba minnaig. ³ Tanjamba minnaig le Samuelnje ndek Israel mbal jakmba saningina: Tane ngamungal biye mbilmba Sunjo ndo dubiwam idusmba kande tane mbara kise kise jakmba ngumneninjmba Astarte ngade pino kanunu ta turmba kusrewap sulumba tane Sunjo ndonj ulendika nu tuku minje kumnemnje ndo minap. Tanjap le nunje tane turtinjmba sinzaningguwa le Filistia mbal tuku sangri kile-ibenkamngaig nga saningina. ⁴ Tanjakina le Israel mbal nanjine yabri mbara kusrekinaig sulumba yabri mbara Baal le Astarte tuku kanunu ta pitaika Sunjo tuku minje kumnemnje ndo minnaig.

⁵ Tanjanaig le Samuelnje Israel mbal jakmba tuku pasa pilmba sakina: Tane jakmba pro Mispange mangurkap le yenje tane tuku nga Sunjo yabanamngit ngina. ⁶ Tanjamba saningina le nane jakmba promba Mispange mangurkinaig sulumba nane kule burok sinam tanje kule kunymba Sunjo atraukam tuku kutunaig. Tanjamba nane sakinaig: Sine Sunjo am mbolnje unekigenj nga saka nyamaganj pinka minnaig le ki ka butungina. Tanjamba Samuel nu Mispange nane tuku piti ismba pasa afu kile-tidingina.

⁷ Israel mbal Mispange mangurkinaig ta Filistia mbal nane isnaig sulumba gabat sugo afu nanjine kame kuasmbi ndonj kame ilnaig. Kame ilnaig le Israel mbal nane pasa ta ismba kuru-kurukinaig sulumba ⁸ Samuel sanaig: Ne singine Mbara Kuate Sunjo yabana le nunje sine sinzansingguwa le sine Filistia mbalnje najigo siglike nda nginaig. ⁹ Tanjakinaig le Samuel ndek sipsip fatnu ande tumba balemba Sunjo tuku atrauka jak piyna le ugna. Ugna le Sunjonge Israel mbal turninguwa nga yabana le Sunjo nu isna.

¹⁰ Samuel nu atrauka minna le Filistia mbal buk nane ndonj kame buwam tuku ilmba patuninginaig. Patuninginaig le Sunjonge pitik ndo kuaila pilna le samba mbolnje nane tugum tanje sunjomba puluka nane tuku wamdus nginngan serningina le nane kuru kuru mayemba kua ka sili-silinaig. ¹¹ Tanjanaig le Israel mbalnje Mispa kusremba Filistia mbal kile-dubinga bale farka kinaig ka ka Bet-Kar tumbranj pronaig.

¹² Kile Samuelnje ndame sunjo ande tumba Mispa tumbranj Sen tumbranj ngamu-ngamunge te-tina sulumba sakina: Sunjonge sine tur mayekat ngina. Tanjakina sulumba ndame ta nyunu Eben-Eser* ngina.

¹³ Samuel tuku ait mbolnje Sunjo nu Filistia mbal najigo siglike peuningina le nane manj Israel kilke mbol pro ndanaig. ¹⁴ Israel mbal tuku tumbranj afu buk Filistia mbalnje

* 7:12: Eben-Eser nyu ta tugunu Tur Ndame

kame bumba yaike likinaig ta Ekronnge tugu pilmba ka Gatnge tingina ta kile Israel mbal maŋ naŋgine luka kilnaig. Taŋanaig sulumba tumbran kame ta tuku kilke ta nane Israel mbalnge Filistia mbal ndoŋ kame bumba ŋakmba luka yaika kilnaig. Taŋamba Israel mbal nane mine mayemba Kanan mbal ndoŋ mata ŋgan minnaig.

¹⁵ Samuel nu mara mindek Israel mbal kulatka minna sulumba ¹⁶ nu yar mindek Betel Gilgal Mispa kumba tumbran keŋmba ta kidemba lika taŋgo pino tuku piti gubra ismba kile-tidinganu. ¹⁷ Kile-tidinge deŋpurniŋmba nu luka nuŋe tumbran Rama kambinu ka tumbran taŋge mata nu pasa kile-tidinganu. Ramaŋge minna sulumba nu ndame turŋaŋga Suŋgo atraukam tuku pa laŋlaŋ ande wakeina.

8

Israel mbal nane gabat suŋgo madiwam tuku sakinaig

¹ Samuel nu saibo pilmba nuŋe kiŋo ar ta Israel mbal kulatkuwaik ŋga madinikina. ² Kiŋo mulum ta nyunu Yoel. Mambo nuŋe nyunu Abia. Berseba tumbranŋge nale Israel mbal kulatka minnaik. ³ Kulatka minnaik ta nale mam nakile tuku wam ta dubi ndanaik. Nale ndametij tuku ndo wamdus ŋak. Nale pasa tugusemba pileniŋmba kaŋger ndaka ande ndametij nale nikuwa ta pasa mbolŋge te-ti ndawanu.

⁴ Kile Israel mbal tuku gabat sugo sugo ŋakmba maŋgurkam Samuel sota Rama kinaig sulumba ⁵ Samuel sanaig: Ne isa. Ne buk saibo pilit ta ne tuku kiŋo ar ta nale ne maŋau kina taŋamba ke ndakade. Ta tuku ne gabat suŋgo ande madiwa le sine kulatkuwa. Kilke afu minig taŋamba ŋga Samuel sanaig.

⁶ Nane gabat suŋgo madiwam tuku sakinaig ta Samuel nu pasa ta tuku gare ndana le nu Suŋgo yabaŋmba kusnana. ⁷ Kusnana le Suŋgo nu ndek sana: Taŋgo pino nane ame maŋau ne ndoŋ sakuwaig ndeta ne ismba dubiwe niŋga. Nane ne pitai ndanade. Kuga. Ye nane tuku Suŋgo mine ndaki ŋga nane ye pitaiyade. ⁸ Ye o buk nane Isipŋge kilmba te prowen ta nane ye ŋgumneyumba mbara afu tuku nyu kile-duŋge likinaig. Nane mara mindek ye mbolŋge kade ta kile ne mbolŋge mata kade. ⁹ Ta tuku ne nane tuku miŋge dubiwa sulumba riroŋ pasa saniŋmba gabat suŋgo nu ndaŋndaŋmba nane kulatkamŋgat ta bitekŋga saniŋga le iswaig ŋga Samuel sana.

¹⁰ Pasa ŋakmba Suŋgonge Samuel sana ta nu suk ka taŋgo pino gabat suŋgo madiwam sakinaig ta saniŋgina sulumba ¹¹ sakina: Ye kile gabat suŋgo tuku piro maŋau tugu bitenŋi le tane isap. Gabat suŋgo ta nu teŋemba kamŋgat. Nu tane tuku kiŋo afu kilwa le nu tuku kame mbal taŋaŋ minamŋgaig. Kame ait mbolŋge nane afu karis mbolŋge pinderkuwaig le afu hos mbolŋge pinderkamŋgaig. Nu tumbran inum kambim bafuwa ta nu karis mbolŋge minyokuwa le nane afu nu mindemba pinderka ambonŋa kaŋgaig. ¹² Nuŋge nane afu kame gabat minam tuku madiniŋgamŋgat. Afu kame taŋgo 1,000 kulatkuwaig le afu kame taŋgo 50 kulatkamŋgaig. Tane tuku kiŋo kame afu nu tuku piro mbolŋge kilke pikmba nyamagaŋ ŋgukuwaig le afu nyamagaŋ magekuwaig le kilamŋgaig. Afu nu tuku kame agaŋ ndende wakeikuwaig le afu karis tuku agaŋ ndende wakeikamŋgaig. ¹³ Tane tuku kulim kame afu nu tuku gureŋ agaŋ ndende mundur mayenu ŋak ta wakeikuwaig le afu nu tuku paguwaig le afu nu tuku bret pasokamŋgaig. ¹⁴ Nu tane tuku nyamagaŋ piro, grep piro magenu, olif piro magenu ta ŋakmba yaika kilmba nuŋe gabat sugo sugo niŋgamŋgat. ¹⁵ Niŋguwa sulumba tane tuku wit grep muli ta ŋakmba kilmba fetka 9 tane tuku kusreka ndindo nuŋe tumba nuŋe gabat kame piro taŋgo kame niŋgamŋgat. ¹⁶ Nu tane tuku piro taŋgo, piro pino, taŋgo mo afu kilmba agaŋmor doŋki magenu ta pileŋga kilwa le nu tuku piroka minamŋgaig. ¹⁷ Taŋamba tane tuku sipsip ta kilmba fetka 9 kusreka ndindo nuŋe tamŋgat. Tane mata nu tuku piro taŋgo taŋaŋ minamŋgaig. ¹⁸ Ait ta mbolŋge tane taŋgine gabat suŋgo taŋgine madinaig ta tuku ndumor-ndumorkap ta Suŋgo nu tane tuku malmbi ise nda ŋga saniŋgina.

¹⁹ Taŋamba saniŋgina kande nane Samuel tuku pasa isam mbulnaig sulumba sakinaig: Kuga. Ne sine tuku gabat suŋgo ande madiwe siŋga. ²⁰ Taŋabe sulumba sine kilke tugu afu minig taŋamba minamŋgig. Siŋgine gabat suŋgonge pasa siŋmba kulatkuwa

sulumba kame ait prowa le nu sine kulatka kilmba ngueu mbal ndonj kame buwamngat nginaig.

²¹ Samuel nu nane pasa ngakmba sakinaig ta ismba ka Sunjo sana le ²² Sunjo ndek lafumba sana: Nangine nzali ta dubimba gabat sunjo madiwe ninga ngina. Tanjakina le Samuel ndek Israel tango ngakmba saningina le sili-silimba luka nangine tumbranj tumbranj kine likinaig.

9

Saul nu Israel mbal tuku gabat sunjo mayok kina

¹ Kis nu maror tango ande. Nu nyu sunjo ngak Benyamin ma tugu mbolngge minna. Kis mam nuje Abiel. Wa nuje Seror. Mbuñ mbuñ nuje Bekorat. Sikar sikar nuje Afia. Tumbranj mbonj nangine Benyamin. ² Kis tuku kiño nuje nyunu Saul. Saul nu sangrinu ngarosu tumail pasi maditaknu. Tango ande nu suk Israel ngamukngge mine ndakina. Israel ngamukngge nuje ndo kuennu.

³ Nane minnaig le ait ande Kis tuku donji afu kua ka sili-silinaig le nu ndek Saul kukulmba sana: Ne piro tango ande tumba tale kumba ka donji kame sotap ngina. ⁴ Tanjakina le nale tinga kinaik ka Efraim ma taknu kumam kumba wat tinga Salisa ma tugu mbol kinaik ta donji kile-sigli ndakinaik. Tanjamba nale manj tinga Salim ma tugu mbol kinaik ta mata donji kame tanje mine ndakinaig le kile nale manj tinga Benyamin tuku ma tugu mbol kinaik ta mata kile-sigli ndakinaik.

⁵ Nale donji sota sota ka Suf ma tugu mbol pronaike sulumba Saulngge piro tango nuje sana: Sile luka kap. Sile ngisikupe ta mam nu donji tuku idus ndamba sile tuku wamdus piti tikat nga sana. ⁶ Tanjakina le piro tango tanje ndek Saul sana: Yauk. Tumbranj tenje Kuate tuku piro tango ande nyu sunjo ngak minit ta nu wam ngumnenga prowam tuku sakate ta alonu prote. Sile ka nu kanjermba. Nuje donji ma ani tanje minig ta sile sasikam kumuñ inde nga sana le ⁷ Saul ndek lafumba piro tango nuje sana: Sile ame aganj tumba nu sota kanjik? Bret sigrikikenj ta buk kugawaig tukunu sile ame aganj nu tambimngik? Sile aganj inum nu tambim tuku mine ndakate ngina le ⁸ piro tango tanje manj lato Saul sana: Ye silwa ndametiñ fudiñndo ngak. Ye ndametiñ ta nu tuwi le nu sile donji ma ani tanje minig ta sasikamngat ngina.

⁹⁻¹¹ Tanjakina le Saulngge nu sana: Sile kap. Ne tuku wamdus ta mayenu ngina sulumba nale Kuate tuku piro tango minna tumbranj ta kinaik. Kinaik ka tumbranj ta tuku tabe ta ponga kumba minmba pino mbanzo afu kule kunyam saka ndekinaig le kile-siglikinaik. Kile-siglikinaik sulumba nane kusnaninginaik: Kagmai tango ta tumbranj ambenje minit e nginaik. (Ait ta mbolngge Israel mbal nane tuan tango kame nyu kilmba kagmai tango nganu. Tango ande nu aganj inum tuku Kuate kusnawam kambim bafumba ta nu sakanu: Sine kagmai tango kanjeram kab nganu).

¹² Kile pino kame tanje pasa lafumba sanikinaik: Nu ambe minit. Nu kite tumbranj ambe prowat. Tango pino nane bij mbol ambenje atraukamnggaig tukunu tale pitik mbumba kape. ¹³ Nu isukusam bij mbol ambe kakat. Tango pino nu tairnga minig. Nuje atrau aganj kame ta nyaro ningguwa le tango pino wike likinaig ta pagumba nyamnggaig. Ta tuku tale pitik mbumba kape nginaig. ¹⁴ Tanjakinaig le Saul piro tango nuje ndonj mbumba kumba tumbranj ta tuku fonde malanga sinam kambim saka Samuel nu bij mbol ambe kambim bafumba kilim kina le te-silikinaik.

¹⁵ Sunjongge buk Samuel kila sana: ¹⁶ Indole ait tenjen mbolngge ye Benyamin tuku tugu mbolngge tango ande kukuli le ne tugum te prowamngat. Nu prowa le ne gureñ pisnewa le nuje yiñe kuasmbi Israel kulatka Filistia mbal tuku wai mbolngge kile-lukamngat. Filistia mbal ta nane ye tuku kuasmbi ngaro rar pileniñmba piro kareñnu niñmba minig le ye nane tuku malmbi iset nga Samuel sana. ¹⁷ Kile Samuel nu Saul kanjerna le Sunjo nu sana: Tango kubele ye ne sanen ta noten. Nuje ye tuku kuasmbi kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile Saul nu fonde malanga sinam kumba Samuel kangermba kusnana: Kagmai tango tuku wande aninge minit ngina le ¹⁹ Samuelnge lafumba sana: Kagmai tango ta ye noten. Ne ambonga atraukam tuku biŋ mbol ambe kumba mina. Ye ne ngumnem dubinumba mbet. Ngilainge ye ne ndoŋ tuma isukusmba kinymba indole mafewa le ne pasa afu ŋak ta saka le sani le ismba kaye. ²⁰ Ne ailfu doŋki kame ngisikinaig ta tuku wamdus piti ndanuwa. Nane afunŋe buk kile-siglikinaig. Ne ise tiwa. Israel mbal nane gabat sunŋo madiwam tuku nzali ta ne tuku mam naŋe tuku tugu mbolnge minit ngina. ²¹ Tanakina le Saulnge Samuel sana: Ndanjam ne tanjamba ye sayate? Ye Benyamin tuku tugu. Israel sinamnge sine tuku tugu ta fudinŋo. Mam tuku ndare mata Benyamin tuku tugu mbolnge nyu kugatok nga Samuel sana.

²² Kile Samuelnge Saul le piro tango nuŋe kilmba wandek sinam kina sulumba tango 30 buk promba minyok minnaig ta nane tumailamnge kile-minyokina. ²³ Tanana sulumba Samuel nu pagu tango ta sana: Ye ne agamŋor ndemnu tinmba sanit le palet ta tumba prowa ngina le ²⁴ pagu tango ta nu agamŋor wainu ndem mayenu ŋak ta tumba promba Saul tuna. Tuna le Samuel ndek nu sana: Ye tango kame tuma isukusam tuku saninŋen le nanenŋe ne tuku ndem ande pilnaig le yenŋe tumba kulatka minet te kile tumba nya ngina. Tanakina le Saul nu ait ta mbolnge Samuel nane ndoŋ tuma isukusnaig. ²⁵ Isukuse denŋurmba nale atraukam tuku biŋ ta kusremba ndek tumbraŋ kinaik sulumba wande poŋga funu mbol tanŋe minyoka pasatinaik.

²⁶ Pasate denŋurmba Saul nu wande funu mbol tanŋe kinyna. Kinymba mafena le maratukuk tinŋa Samuel nu Saul wika sana: Tinŋa ndeka le ye ne mindenumba kumba ka ndinŋe mbilni le kaye ngina le Saul ndek tinŋa ibenŋkumba Samuel ndoŋ wande kusremba kilim ka Saul tuku piro tango ta ndoŋ ndin dubimba kinaig. ²⁷ Nane kinaig ka tumbraŋ makembi tanŋe Samuel nu Saul sana: Piro tango naŋe sawa le ambonga kumba minwa le ye Kuaterŋe pasa afu sayina ta ne sanamngit ngina.

10

¹ Piro tango ta nale kusreka kina le Samuel ndek olif kule botol ŋak ta tumba Saul tuku gabat mbolnge kutumba Saul mumuna sulumba sana: Ne Sunŋonŋe nuŋe kuasmbi Israel mbal kulatkam tuku madinina. ² Kile ne ye kusreyumba kaye ka Benyamin ma tugu Selsa tumbraŋnge Rahel tuku kumunu tugum tanŋe tango armba kile-siglika le nalenŋe ne teŋenmba sanamngaiŋ: Doŋki kame ngisikinaig le ne sota likate ta buk kile-siglikinaig le mam naŋe kile doŋki tuku wamdus piti ndamba nu maŋ ne ngisikanu nga idusmba nu wamdus piti ŋak minit nga ne sanamngaiŋ. ³ Nale tanjamba ne sanuwaik le ne nale kusreka maŋ kumba ka Tabor tumbraŋ tuku ail sunŋo tugum tanŋe tango keŋmba Sunŋo atraukam tuku Betel kambim bafuwaig le kile-siglikamngat. Nane tuku ande nu meme fat keŋmba kugrakuwa le ande nu bret keŋmba bagailninguwa le ande nu grep kule botol ŋak kurawamngat. ⁴ Nane keŋ tanŋe ne kaiye nga sanumba bret armba tinwaig le ne yaika kila. ⁵ Tanjamba ne maŋ kumba ka Filistia kame mbalnge baibai patike likinaig ma ta promba Kuate atraukanu tumbraŋ Gibeata tuku fonde malanga sinam kumba tuan tango kuasmbi ande Sunŋo tuku tabe mbol ndekuwaig le kile-siglikamngat. Tango afu nane tuan tango kuasmbi ta mindeka gita yeki yeki katniŋmba kem fitke lika tambariŋ katninguwaig le tuan tango kuasmbi ta Sunŋo tuku Guwanŋe wamdus ninguwa le pasa yeki yeki kukliwamngaiŋ. ⁶ Tanjawaig le Sunŋo tuku Guwa ne mbol kuwa le ne mata nane ndoŋ ulendika pasa yeki yeki kukliwamngat. Tanjawa sulumba ne kisemba kiteknu mayok kangat. ⁷ Ye ne sanet pasa kame te tuku alonu prowe likuwaig ta Sunŋonŋe ne ndoŋ minwa le ne nu tuku miŋge dubimba ke ndo ka nga Saul sana sulumba ⁸ nu maŋ sana: Kile ne ambonga Gilgal kaye le ye ne dubinumba ta promba agamŋor afu kilmba bale farka pasoka ngamungal ulendiwam tuku agamŋor turmba atraukamngit. Ne ka Gilgalnge ye tairnga mina le kusem ndindo kuwa le ye ta prowi sulumba ne ame wam kam tuku ta ne sanamngit ngina.

⁹ Tanjakina le Saul nu pasa ta ismba nu mbilka Samuel kusremba kambim bafuna le Kuatenge nu tango kitek te-mayokna. Tanjana le nu kina le ki ait ndui ta mbolnge ndo Samuelnge nu manau njakmba tuku sana ta tanjamba prove likinaig. ¹⁰ Nale Gibe pronai le tuan tango kuasmbi ande Saul te-silikinaig le Kuate tuku Guwa nu mbol kina le nu nane ndonj ulendika pasa yeki yeki sake likinaig. ¹¹ Tanjanaig le nane afu nu kila ta nane wam ta kanjermba nangine nangine sakinaig: i ... Kis tuku kiyo nuje si ame manau kate ya? Nu mata tuan tango ande e nga saka minnaig. ¹² Tanjamba saka minnaig le tumbrañ ta tuku tango andenge ndek sakina: Nane tuku mam kat nangine ima? Nane mata tuan tango kuga ngina. (Ta tuku Israel mbal nane kile yaba pasa ande tenjemba sakade: Saul nu mata tuan tango ande e ngade).

¹³ Saul nu tuan tango kame ndonj manau ta ke denjurna sulumba nu atraukanu tabe mbol ambe kina le ¹⁴ bab nujenge Saul piro tango nuje ndonj kusnanikina: Tale animbi kinaik ma ma man te prode ngina le Saulnge lafumba sana: Sile donki ngisikinaig ta sota ma ma kuga le sile Samuel kanjeram kaker ngina. ¹⁵ Tanjakina le bab nujenge ndek kusnana: Nu tale ndanjmba satikina ngina le ¹⁶ Saul ndek lafumba bab nuje sana: Nu tenjemba sile sasikina. Nanenge donki ngisikinaig ta buk kile-siglikinaig ngina nga bab nuje sana. Tanjamba sana sulumba nu Samuelnge gabat sunjo prowam tuku madina ta yabuka bab nuje sa ndana.

¹⁷ Kile Samuel nu Israel njakmba wikina le Mispa tumbrañnge Sunjo am mbolnge manjurkinaig. ¹⁸ Manjurkinaig le Samuel nu nane saningina: Sine Israel mbal tuku Mbara Kuate Sunjonge tenjemba tane tuku sakate. Yenge tangine mbun kat tangine Isip mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilmba ilen. Nane ngueu mbalnge njaijo siglika minnaig le yenge nane tuku muskil kile-tidingen. ¹⁹ Ye tane tuku Mbara. Tane piro karenka piti sunjomba kanjerka minnaig le yenge tane tuku muskil kile-tidinge tinggen ta kile tane ye pitaiyumba man tangine gabat sunjo ande madiwam tuku sakade. Ta tuku tane ye tuku am mbolnge tangine tugu mbol kumba ka tumbrañ mbonj nduik nduik sinamnge tingap ngina.

²⁰ Nane tanjamba tinginaig le Samuel nu ndek tugu nduik nduik tuku tango wike likina le nu tuku tumailamnge tinginaig. Tinginaig le Sunjonge Benyamin tuku tugu ta madina. ²¹ Madina le Samuel ndek Benyamin tuku tugu sinamnge kuasmbi nduik nduik wikina le nu tuku tumailamnge tinginaig. Tinginaig le Sunjonge Matri tuku kuasmbi madina. Matri tuku kuasmbi ta Samuel tuku tumailamnge tinginaig le Sunjonge Kis tuku kiyo nuje Saul madina. Madina le nane ndek nu sota ma ma nda te-silikinaig sulumba ²² Sunjo kusnanaig: Tango ta prowat e ko kuga nginaig le nu ndek lafumba saningina: Saul nu tane tuku aganj ndende patikaig ta ngamuk sinje kuirka minit ngina. ²³ Tanjaka saningina le nane pinderka ka Saul te-silika nu tumba luka pronai le tango kame njakmba ndonj tingina ta nane ngamuknge nuje ndo kuennu.

²⁴ Kile Samuel nu Israel mbal njakmba saningina: Sunjonge tango madina ta noten. Sine ngamuknge ande nu suk mine ndakate ngina le Israel mbal njakmba wika rumba sakinaig: Ese. Sine tuku gabat sunjo tenje sine kulatka minamngat nginaig.

²⁵ Tanjakinaig le Samuelnge tango pino ame manau gabat sunjo mbolnge kam tuku ko gabat sunjo tuku piro yeki yeki ta njakmba te-kilimba kuklimba saningina sulumba nu waje ande tumba pasa njakmba ta kuyarnjmba tumba Sunjo tuku am mbolnge tukul ma ta mbolnge pilna. Pilna sulumba kile tango pino njakmba kukulningina le sili-silimba luka nangine tumbrañ tumbrañ kine likinaig. ²⁶ Tanjanaig le Saul mata luka nuje tumbrañ Gibe kina le Kuatenge kame tango sanjriknu afu wamdus ningina ta nane Saul midemba kinaig. ²⁷ Tanjanaig le tango njaijonu afu nane Saul talamba sakinaig: Tango tanjan ta sine tursingam kumun kuga ya nginaig sulumba nane Saul gare aganj mayenu inum tuwe ndakinaig. Tanjanaig le Saul nu tanaig nga ta tuku idus ndana.

¹ Tanjamba minnaig ma ma mara ande Amon mbal tuku kame gabat Nahas nu nuje kame kuasmbi kilmba promba Gilead ma tugu mbolnje Yabes tumbrañ kormba kame tuku kuaneka tumbrañ ulnaig. Tumbrañ ulnaig le Yabes mbalnje ndek Nahas sanaig: Ne sine ndoñ pasa katmba sine mapeka le minbe ta sine ne gabat sungo madinamngig nginaig kande ² Nahas nu nane saningina: Ye tane ndoñ ake pasa kate nda. Ye tane Israel mbal tuku nyu kile-ibenka tane ñakmba tuku am ndinam ta goniñgi sulumba tane ndoñ pasa katamngit ngina. ³ Tanjakina le Yabes gabat tanjo kameñge Nahas sanaig: Tane sine kusem ndindo tairngap le sine tanjo afu kukulniñbe le ka Israel ma tugu ñakmba mbolnje sine tursingam tuku tanjo kile-siglika kilmba prowaig. Kuga ndeta sine tane kumnemñge minbe le ne ame mañau kam tuku idusmba sakate ta ne ka nga Nahas sanaig le Nahas nu wokina.

⁴ Wokina le nane tanjo afu kukulninginaig le ka Saul tuku tumbrañ Gibeaa pronaig sulumba pasa ta te-mayokmba tanjo pino ñakmba kila saninginaig le nane pasa ta ismba sinanu malmbi wika raunaig. ⁵ Wika raunaig le Saul nu piro mbolnje zigna ta ismba nuje makau kulatka minna ta kusreka prona sulumba kusnangina: Nane si ame wam tuku malmbikade e ngina le nane ndek Yabes mbal tuku pasa ta nu kubeu tunaig le ⁶ Saul nu isna le Kuate tuku Guwa nu mbol prona le nu gubra kagli firka ⁷ makau pailnu armba kilmba balenikmba kat pur pur foñfoñmba tanjo kame afu madiniñmba kile-niñmba kukulningina le kugraka Israel ma tugu ñakmba mbol kumba tanjo pino ñakmba tumniñmba teñenmba riroñ pasa saninginaig: Tanjo ima nu Saul le Samuel dubika kame kine ndakuwa ta sinenje tanjo ta tuku makau ñakmba mbolnje teñenmba kamngig nginaig. Tanjakinaig le Sunjonge tanjo kame ta kuru kuru serningina le nane ñakmba tinga mañgur ma mbol prove likinaig. ⁸ Tanjanaig le Saulnje nane ñakmba Besek tumbrañnje kile-mañgurka burkina ta Israel tanjo 300,000 Yuda tanjo 30,000.

⁹ Kile nane pasa tumba pronaig mbal ta saninginaig: Tane luka kape sulumba Yabes tanjo kame teñenmba saningap. Indole ki mbol ka pa pakuwa ait ta mbolnje sine promba ñgueu mbal pitaika tane luka kilamngig nginaig. Tanjakinaig le tanjo kame ta luka Yabes kinaig sulumba nane kila saninginaig le nane ndek gare-garekinaig sulumba ¹⁰ Nahas sanaig: Indole sine kilim kab le ne nañe kuasmbi ndoñ sine mbolnje ame mañau kam idusmba kande tane kap nga Nahas sanaig.

¹¹ Tanjamba nane kinymba mafe ndamba minna le Saul nu tanjo fet keña sulumba ma tugu ramma minna le nane pinder-pindermba Amon mbal tuku kame tumbrañ ta kinaig sulumba nane bale farka minnaig le ma ma ki promba sanjri tingina. Tanjo ndui ndui kusrekinaig ta nane kua ka sili-silinaig.

¹² Kile Israel mbalnje ndek Samuel sanaig: Tanjo kame buk Saul talamba sine tuku gabat sungo mine ndakuwa nginaig ta kilmba prowa le sine bale farniñbe nginaig kande ¹³ Saul nu ndek saningina: Kuga. Kite Sunjo nu sine Israel mbal ñgueu mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilat tukunu sine kite tanjo ande balewe nda ngina.

¹⁴ Tanjakina le Samuel ndek tanjo pino ñakmba saningina: Sine Gilgal kab sulumba Saul mañ lato gabat sungo prowam tuku madibe ngina le ¹⁵ nane ñakmba tinga Gilgal tumbrañ kinaig ka tanje Sunjo am mbolnje Saul mañ lato gabat sungo tuku madinaig sulumba Sunjo ndoñ ngamungal ulendiwam tuku atraukinaig. Tanjamba Saul nu Israel ñakmba ndoñ tumamba gare-gare sunjokinaig.

12

Samuel nu Israel mbal riroñ pasa saningina

¹ Kile Samuel ndek Israel mbal ñakmba saningina: Tane ise tiwap. Tane buk wam ñakmba tuku ye sayinaig ta kumumba ken sulumba tane kulatkam tuku gabat sungo ande madiwe tingin ta ² nu tane tuku kulat tanjo minamngat. Ye buk mbanzonu minmba tane kulatka minen ta kile ye gife ñakmba saibo pilet. Yiñe kiño kame tane ngamukñge minig. ³ Ye wam ande mbaren ndeta tane kile Sunjo am mbolnje gabat sungo nuje madina te nale am mbolnje ye sayap. Ye tanjo ande tuku makau ko doñki ake yaiwen e? Ko ye

tanjo ande yabri-yabrimba aganj inum yaimba ten e? Ko ye tanjo ande njayo siliwen e? Ko ye tanjo andenje kigayena le nu tumba pasa mbolnje te-ti ndawen e? Ye wam ande tanjamba ken ndeta ye wam ta lafumba te-tiwamngit nga saningina.

⁴ Tanjaka saningina le tanjo pinonge ndek lafumba sanaig: Kuga. Ne sine tuku ande yabrimba aganj inum ake yai ndana. Ne tanjo ande njayo sili ndana. Ne tanjo ande yabrimba ndametinj ake te ndakina nginaig le ⁵ Samuelnje nane saningina: Tane ye tuku mbar ande kanjer ndawanu ngade ta kile Sunjo nuje gabat sunjo madina te nale tane tuku pasa isaik ngina le nane lafumba sakinaig: Ta son. Sunjo nu sine tuku pasa isat nginaig.

⁶ Kile Samuel manjo pasa lato saningina: O buk Sunjonge Moses le Aron madinikmba mbunjo kat tanjine Isip kilke mbolnje kilmba te prona. ⁷ Ta tuku kile tane Sunjo am mbolnje tingap le ye tane pasa mbolnje patiki sulumba Sunjonge wam magenu tane mbolnje tanjine mbunjo kame mbolnje ke likina ta te-mayokmba satinji le isap. ⁸ O buk Jakob nuje gageu kame ndonjo Isip kilke mbolnje minnaig ma ma nuje ndare kame Sunjonge nane turkuwa nga sarsarimba minnaig le Sunjonge Moses le Aron kukulnikina le Isipnje mbunjo kat tanjine kilmba promba kilke te mbol pronaig. ⁹ Tanjamba nane nanjine Mbara Sunjo ngumnewanu le nunje nane kilmba Hasornu kame gabat sunjo Sisera, Filistia mbal, Moabnu gabat sunjo nane tuku wai mbolnje patikanu le nane ndonjo kame bumba nane bale faranu. ¹⁰ Tanjawanu le nane Sunjonge turkuwa nga yabanjamba sakanu: O Sunjo, sine unekigej sulumba ne ngumnenumba Baal le Astarte kanunu mbarinjingigej ta kile ne sine ngueu mbal tuku wai mbolnje kile-luka kila le sine ne mbarinjnumba ne tuku minje kumnemnje minamngig nganu le ¹¹ Sunjo nu nane tuku wi ta isмба Yerubaal* Barak Yefta Samuel nane nduik nduik ka kukulninganu le promba ngueu mbal tuku wai mbolnje kile-luka kilanu tukunu tane Israel mbal mine mayenaig.

¹² Tanjamba minnaig le Amon mbal tuku gabat sunjo Nahas kame tuku prona le tane tanjine Mbara Sunjonge tane kulat ndakuwa nga tejenmba ye sayinaig. Ne sine tuku gabat sunjo ande madiwe sinja nga sayinaig. ¹³ Tane gabat sunjo tam tuku wamdus sunjo njak minnaig le Sunjonge tane tuku madiwe tingina ta minit noten. ¹⁴ Tane Sunjo tuku minje kumnem kape sulumba nu mbarinjmba nu tuku pasa isмба kumu-kumuwap sulumba tane tanjine gabat sunjo ndonjo tanjine Mbara Sunjo ndo dubimba minap. ¹⁵ Tane Sunjo tuku pasa isam mbulmba nu tuku minje ngurap ta Sunjo nu buk mbunjo kat tanjine piti ninjina tanjamba ndo tingamngat.

¹⁶ Kile tane tinga minap le Sunjonge manjo ande kuwa le tane kanjerap. ¹⁷ Kile ki mara ma karenjanu ait ta ye kile Sunjo yabani le nunje gau pilwa le kuaila puluka sawe pijamngat. Tanjawa le tane wam ta kanjermba tanjine mbarkinaig sulumba gabat sunjo ande madiwe tingiwa nga Sunjo kusnanaig ta tane katesewamngaij nga saningina.

¹⁸ Tanjakina sulumba Samuel nu Sunjo wika yabanjna le ait ndui ta mbolnje Sunjonge kuaila pilna le ma fuduka sawe pijna le nane wam ta kanjermba Sunjo le Samuel tuku kuru-kuruka ¹⁹ tanjo pino njakmba Samuel sanaig: O tanjo sunjo, nenje nane Mbara Sunjo sawa le sine mapekuwa le kume ndakube. Sine une manjo sunjomba kigej ta kile sine manjo lato mbarmba gabat sunjo ande tam tuku sakigej nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le Samuel nu lafumba saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane sinja manjo njaignu ke likinaig ta kile tane Sunjo kumnemnje minmba nu ndo dubimba nu tuku piro ndo kap sulumba ²¹ yabri mbara kame dubi ndakap. Nanenje tane turke nda. Nane ake aganj ndo. ²² Sunjo nuje miroj tane nuje kuasmbi nga maditingina tukunu nu nuje nyu sunjokuwa nga idusmba nu tane pitaike nda.

²³ Yenje mara mindek tane tuku nga Sunjo yabanjmba minet. Ye sinja manjo ta kusrewe nda. Ye kusrewi ta ye Sunjo am mbolnje unekamngit. Ye tane manjo mayenu tinjeknu dubiwam tuku wam pagutingamngit. ²⁴ Tane Sunjo tuku minje kumnem kape sulumba wamdus ndindo tumba nu tuku ndo piroka minap. Sunjonge tane turkam tuku

* 12:11: Yerubaal tuku mape nyu ande Gideon

wam ke likina ta tane ñakmba kila. ²⁵ Tane mañ lato mbar mañau ke likap ta Sunjonge tane tanjine gabat turmba ñaigo siglikamngat nga saningina.

13

Israel nane Filistia mbal ndoj kame bunaig

¹ Saul nu gabat sunjo minmba Israel mbal kulatkina le ma ma yar armba kinaig. ² Tanjamba kile nu Israel tuku tanjo pilenga 3,000 madiningina sulumba afu ta ñakmba kukulningina le luka nanjine tumbran tumbran kine likinaig. Tanjanaig le nu tanjo 3,000 ta sinamnge tanjo 1,000 paplamba kukulningina le kiyo nuje Yonatan ndoj kinaig ka Benyamin ma tugu Gibe tumbranngge minnaig le nuje kame tanjo 2,000 ta kilmba ka Betel ma taknu Mikmas tumbranngge nane ndoj minna.

³ Tanjamba minnaig ma ma Yonatan nu tinja nuje kame mbal ndoj kina ka Gebanje nane Filistia tuku kame kuasmbi ta ndoj kame bumba nane bale farkina. Bale farkina le Filistia mbal afu nane wam ta isnaig. Tanjanaig le Saul nu Hibu mbal ñakmba nane pasa ta iswaig nga tanjo afu kukulningina le Israel ma tugu ñakmba mbol kumba tabil fitke lika ⁴ Israel mbal tejenmba saninginaig: Gabat sunjo Saulnge nane Filistia tuku kame kuasmbi ande bale far suluna le kile Filistia mbal nane sine tuku kagli firka gubra tormba minig tukunu tane ñakmba Saul sota Gilgal kape nginaig le nane kinaig.

⁵ Filistia mbal nane Israel mbal ndoj kame buwam saka kame kuasmbi sunjomba kilemanjurkinaig. Nane kame tuku karis 3,000 kuanekinaig sulumba tanjo hos mbolnge minyokanu ta 6,000 manjurkinaig. Nane tuku kame tanjo sunjomba piyalnge fulbul minig tanjan burnu kumuñ kuga. Kame kuasmbi ta ñakmba kinaig ka Bet-Awen ki prote kumam tanje Mikmasnge kame tuku kuaneka tumbran ulnaig.

⁶ Nane tumbran ulnaig le Israel tanjo kame nane Filistia tuku kame kuasmbi ta kanjerka nane kuru-kuruka sine bale far suluwamngaig nga ka ndame sugo sugo kumnenu kilke burok sikar burok kule nguruj sinamnge kuirke likinaig. ⁷ Tanjanaig le afu nane Yordan kule pakarka Gad le Gilead tuku ma tugu mbol kinaig. Tanjo kuasmbi Saul ndoj Gilgalnge minnaig ta nane mata kuru-kuruka tanje minnaig.

⁸ Saul nu Samuelnge ait tuna ta kumumba kusem ndindo Gilgalnge nu minde minna. Minde ma ma kuga le tanjo afu buk Saul kusremba sili-silinaig le ⁹ Saul ndek nane afu saningina: Tane aganjmor pambi pasokam le uge suglukam tuku ta kilmba ngamungal ulendiwam tuku atrau aganj ta turmba kilmba ye tugum te prowap ngina le nane kilmba nu tugum kinaig. Tanjanaig le nu aganjmor kame ta kilmba balenimmba atrauka pambi pasokina le ugnaig.

¹⁰ Uge suglukinaig le kile Samuel prona. Nu prona le Saul ndek nu kanjeram kilim kina le ¹¹ Samuelnge nu sana: Ne ame mañau kat ngina le nu lafumba sana: Ne ye ait sina ta tair minit ta ne pro ndamba minat le tanjo afu buk ye kusreyumba sili-siliwaig le ye Filistia kame kuasmbi Mikmasnge manjurkaig ta kanjerkit sulumba ¹² ye idusit: Ye Sunjonge sinzanyam tuku mañau ande ke ndaki le nane Filistia mbalnge pro sine ndoj kame bubekaig nga idusmba ye dirnanga atraukit nga sana.

¹³ Tanjaka sana le Samuel ndek nu sana: Ne nginngan mañau kat ngina. Ne nanje Mbara Sunjo ne pasa sanina ta dubi ndawat. Ne nu tuku minje dubiwat kande ne nanje ndare ndoj Israel mbal kulatka minmba minig kande. ¹⁴ Ne Sunjo tuku minje ngurat tukunu ne Israel tuku gabat sunjo mine kuene nda. Tanjo ande kise Sunjo ndoj wamdus ulendi ñak Sunjonge te-silika madiwa le nuje Israel mbal tuku gabat sunjo minamngat nga Saul sana.

¹⁵ Samuel nu pasate suluna sulumba nu tinja Gilgal kusremba Benyamin ma tugu Gibe kina le Saul nu tinja nuje kame mbal nu ndoj minnaig ta burkina ta tanjo 600.

¹⁶ Saul le kiyo nuje Yonatan nakile kame kuasmbi ndoj Benyamin ma tugu Gebanje minnaig le Filistia mbal tuku kame kuasmbi ta Mikmasnge minnaig. ¹⁷ Tanjamba minnaig sulumba Filistia mbalnge nanjine kuasmbi kenmba kukulninginaig le kinaig sulumba ka Israel mbal tuku aganj ndende ñakmba yomba kilmba kinaig. Kuasmbi ande ka Ofra

tumbran̄ Sual kilke mbol kinaig le ¹⁸ kuasmbi ande ka Bet-Horon kinaig le kuasmbi ande ka Seboim ma gutor̄ patumba ma baknu ta tugum kinaig.

¹⁹ Ait ta mbol̄nge Israel ma tugu ñakmba mbol̄nge tango afu ainmbi kame agañ wakeikinaig ta mine ndakinaig. Ta ndañam? Nane Filistia mbal̄nge nane Hibu mbal kame bagi mbanduwan̄ wakeikam tuku piro ta peuninginaig le ²⁰ Israel mbal ñakmba nane Filistia mbal tugum kumba ain kilke pikam tuku pik sapor sarip agañ ndende kame ta ñakmba Filistia mbal ninganu le rurke likanu. ²¹ Rurke likanu le nane Israel mbal̄nge ndametiñ sun̄gokanumbi piyaniñmba yaika kilanu. ²² Ta tuku kame ait mbol̄nge nane Israel tuku kame kuasmbi ñakmba kame bagi le mbanduwan̄ kugatok. Saul le kiño nuñe Yonatan̄nge ndo kame agañ ndende ta ñak minnaik.

Yonatan̄nge Filistia afu bale farna

²³ Kile nane Filistia mbal̄nge kame kuasmbi ande kukulnaig le ka Mikmas kumba ma tabe ñak mbol̄ tan̄ge.

14

¹ Minnaig le ait ande Saul kiño nuñe Yonatan ndek tan̄go mo nu tuku kame agañ kugrakanu ta sana: Sile kumba ka Filistia kame kuasmbi ndin kulatkade ambe kap ñgina. Tan̄akina le nu mam nuñe Saul kila sa ndana.

² Saul nu Gibeā patumba Mikron̄nge ail sun̄go ande kumnem̄nge minyok minna le kame tan̄go 600 nu ndoñ minnaig. ³ Ahia nu pris tuku tawi ta tiñmba nane ndoñ minna. (Ahia mam nuñe Ahitub. Ahitub mambo nuñe Ikabod. Nale Pineas tuku kiño kat nuñe. Pineas mam nuñe Elai. Elai nu buk Silo tumbran̄nge pris minna). Saul tuku kuasmbi nane Yonatan kina ta katese ndanaig.

⁴⁻⁵ Kile Yonatan nu tabe fumbe armba ta ñgamu ñgamu ndin kina ta dubimba nane Filistia kame kuasmbi sota kambim bafuna. Ndin make inum̄nge tabe fumbe ta nyunu Boses ta Mikmas tumbran̄ kumam̄nge minna. Make inum̄nge fumbenu ta nyunu Sene ta Geba tumbran̄ kumam̄nge minna.

⁶ Kile Yonatan nu tan̄go mo nu tuku kame agañ kugrakina ta sana: Sile Filistia kame kuasmbi ñgaro nda pikanu ndin kulatkade ambe kap. Tan̄ape le Sun̄gon̄ge sile sinzañsikuwa le nane bale faram̄ngik inde. Sun̄go nu kame kuasmbi sun̄gokanu sinzañte le ñgueu mbal bale farde tan̄amba ndo nu tan̄go ndindo armba mata sinzañnikuwa le ñgueu mbal bale faram̄ngaik ñga sana le ⁷ nu tuku kame agañ kugrakanu tan̄go tan̄ge lafumba sakina: Ta maye. Ne ame mañau kam bafuwa ta ye ne turnam̄ngit ñgina le ⁸ Yonatan̄nge nu sana: Sile kilim si ta kap le nane sile kañgerkuwaig. ⁹ Tan̄awaig sulumba nane sile sota ndekam sakuwaig ndeta sile tan̄ge ndo tiñga nane sota nda mbumba kap. ¹⁰ Ko nane sakuwaig: Tale mbape o ñguwaig ndeta sile katesewam̄ngik Sun̄go nu nane kilmba sile tuku wai mbol̄nge patinungat ñga idusmba sile mbumba nane sota kap ñgina.

¹¹ Kile nale arñeñ bitek kilim ka tiñginaik le nane Filistia mbal nale kañgerka sakinaig: Ai si. Hibu mbal afu burok sinam̄nge kuirkinaig tuku prode si ñginaig sulumba ¹² Filistia kame kuasmbi tan̄ge nale wika sanikinaig: Tale te mbape le sine tale mañau tumtikbe o ñginaig. Tan̄akinaig le Yonatan nu tan̄go mo ta sana: Sun̄gon̄ge Filistia mbal si kilmba sine Israel tuku wai mbol̄nge patikat tukunu ne ye ñgumnem dubiya ñgina sulumba ¹³ Yonatan nu rabmba ndame poñga mbumba kina le tan̄go mo ta nu ñgumnem dubina. Tan̄amba Yonatan̄nge Filistia mbal ta kat patika panke likina le kilke mbol̄nge ndekinaig le tan̄go mo tan̄ge nane kame bagimbi pike patikina le kumnaig.

¹⁴ Ki ait ta mbol̄nge Yonatan nu kame tugu pilmba tan̄go mo ta ndoñ ma ñai fudiñndo ta mbol̄nge kame tan̄go 20 tan̄amba bale farkinaik le kumnaig. ¹⁵ Tan̄anaig le Filistia mbal afu kame mbal tuku tumbran̄nge minnaig afu tumbran̄ tumbran̄nge minnaig afu ndin kulatka minnaig afu Israel mbal tuku agañ ndende kuayarka yomba kilmba kinaig ta nane ñakmba Kuaten̄ge kuru kuru pileniñgina. Tan̄ana le mumni promba kilke piririna le nane ñakmba kua ka sili-silinaig.

¹⁶ Kile Saul tuku kame mbal Gibea tumbran̄ Benyamin ma tugu kulatka minnaig ta nane mambilnaig kande Filistia kame kuasmbi nane tumbran̄ kusre pilmba pinder-pindermba pupak tinaig le kan̄gerkinaig sulumba ¹⁷ Saul̄nge kame tan̄go nu ndō minnaig ta san̄ngina: Kame tan̄go burkap sulumba ima ten̄ge mine ndakate ta katesewap ngina. Tan̄akina le nane burkinaig ta Yonatan le tan̄go mo nu tuku kame agan̄ kugrakanu ta nale ndo mine ndakinaik.

¹⁸ Ait ta mbol̄nge Kuate tuku tukul bokis ta Israel mbal tugum̄nge minna tukunu Saul nu pris Ahia sana: Tukul bokis tumba yale ngina. ¹⁹ Saul nu pris ndō pasata minnaik le Filistia mbal nan̄gine kame tumbran̄ tan̄ge tan̄go ngin̄ngankanu sukmba wika raumba minnaig le Saul̄nge ismba pris ta sana: Tan̄aig le tukul bokis ta kusrewa ngina.

²⁰ Tan̄akina sulumba Saul nūge kame kuasmbi ta ndō Filistia mbal tuku kame tumbran̄ kinaig kande nane Filistia mbal ngin̄nganka nan̄gine nan̄gine mungu bale-baleka minnaig le kan̄gerkinaig. ²¹ Tan̄anaig le Hibru mbal afu o buk nane Filistia mbal ndō minnaig sulumba nan̄gine kame kuasmbi sinam̄nge minnaig ta nane kile luka Saul le Yonatan ndō ulendika nan̄gine mbal Israel turka kame bunaig le ²² Israel mbal afu nane Efraim ma tabe mbol tan̄ge kuirke likinaig ta nane Filistia mbal kua kinaig pasa ta ismba nane mata promba Saul le Yonatan turnikmba nane Filistia mbal kilmba yokerka ²³ kame bumba kinaig ka Bet-Awen tumbran̄nge lukinaig. Tan̄anaig le ki ait ta mbol̄nge Sun̄gon̄ge Israel mbal sinzan̄ngimba nane Filistia mbal tuku wai mbol̄nge kile-luka kilna.

²⁴ Ki ait ndui ta mbol̄nge ndo Saul nu pasa san̄grinu Israel mbal san̄ngimba sakina: Kile ye yīge ngueu mbal tuku mbar lafumba nane n̄akmba bale farkam̄ngit tukunu tane tan̄go n̄akmba nyamagan̄ pinka minap le ki ka butunguwa. Tango ande nyamagan̄ nyuwa ta Sun̄gon̄ge nu mapewe nda ngina le nane kame mbal ta isukuse ndaka gubak nane yokerka kinaig ka ²⁵ dūge ande mbol promba nguimzan̄ kulenu ail burok sinam̄nge bulmba kutuka minnaig le kan̄gerkinaig ta ²⁶ tan̄go andenge tumba nye ndakina. Ta ndan̄am? Nane Saul̄nge peu pasa san̄grinu pilna le nane ta tuku kuru-kuruka nye ndakinaig.

²⁷ Yonatan̄ge ndo mam nūge pasa sakina ta ise ndakina tukunu nu ndumndum biyna tamba nguimzan̄ tenu dauk tumba nyina sulumba nu gubanu am kuilkuilna ta n̄garosu man̄ san̄gri tina. ²⁸ Tan̄ana le tan̄go andenge ndek Yonatan sana: Mam nan̄enge sine nyamagan̄ pinkam tuku pasa san̄grinu sasīmba sakat. Tango ande kite nyamagan̄ pin ndaka nyuwa ta Sun̄gon̄ge nu mapewe nda n̄ga sakat tukunu sine n̄akmba gubanu baklelgeg n̄ga sana le ²⁹ Yonatan̄ge tan̄go ta sana: Mam tuku pasa tan̄ge sine n̄akmba n̄aigo siglikate. Ye nguimzan̄ kulenu fudīngimba nyit tukunu ye man̄ san̄gri tin̄get. ³⁰ Sine ngueu mbal tuku nyamagan̄ kilig ta nyumba san̄gri tig kande sine Filistia mbal bale far suluwig kande. Sine san̄gri kugawaig tukunu sine Filistia sun̄gomba bale far ndan̄ngig ngina.

³¹ Ait ta mbol̄nge nane Filistia mbal ndō Mikmas tumbran̄nge tugu pilmba kame bumba kinaig ka Azalon tumbran̄nge tinginaig. Tan̄anaig sulumba nane Israel mbal gubanu baklelnaig sulumba ³² ngueu mbal tuku agan̄mor kame kilmba pre pre bale farka pasoka ndare n̄ak n̄ak nyinaig le ³³ tan̄go kame afun̄ge kinaig ka Saul sanaig: Gabat sun̄go, nane kame mbal Sun̄go am mbol̄nge unekumba nane ndem ndare n̄ak nyumba minig nginaig le Saul ndek sakina: Tane son̄do mbaraig. Tane kape ka ndame sun̄go ande mbari-mbarimba tumba ye tugum te prowap ngina sulumba ³⁴ man̄ lato san̄ngina: Tane kape ka kame mbal ngamuk̄nge agan̄mor nduik nduik kilmba te promba ndame te mbol̄nge bale farmba pagumba nyam tuku n̄ga nane san̄ngap. Nane Sun̄go am mbol̄nge unekumba ndem ndare n̄ak nda nyuwaig n̄ga san̄ngap ngina le nane furir ta mbol̄nge ndo agan̄mor nduik nduik kilmba promba ma ta mbol̄nge bale farmba kuapika nyinaig. ³⁵ Tan̄anaig le Saul̄nge ndame tur̄n̄anga Sun̄go atraukam tuku pa lan̄lan̄ ande wakeina. Saul nu buk atraukam tuku pa lan̄lan̄ ande wakei ndana ta kile nu tugu pilmba wakeina.

³⁶ Kile Saul nu nūge kame tan̄go san̄ngina: Furir te mbol̄nge ndo sine kab sulumba Filistia mbal yokerka bale far sulube le ma purfewa le sine nane tuku agan̄ ndende kat nan̄gine kilbe ngina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tan̄abe nginaig kande pris ta sakina:

Tane yauk. Sine Kuate kusnabe sulumba ngina. ³⁷ Tanjakina le Saulnge Kuate kusnamba sakina: Sine kumba Filistia mbal yokerkuba ta ne sine sinzansimba nane kilmba sine wai mbolnge patikamngat e ngina kande Sungo nu ait ta mbolnge Saul tuku pasa lafu ndana.

³⁸ Tanjana le Saul ndek Israel mage mage saningina: Tane yalpe le sine imange mbarat le Sungo nu sine tuku pasa lafu ndawat ta sota te-silikube ngina. ³⁹ Tanjamba nu man sakina: Sungo abo tugu nak nu mara mindek sine Israel mbal sinzansingit ta ye nu tuku nyu mbolnge sika saket. Tango ima nu mbar te kat ta nu kumamngat. Ye tuku kiyo Yonatan nu mata kumamngat ngina le tango andenge nu tuku pasa ta lafu ndana.

⁴⁰ Kile Saul nu Israel mbal nakmba saningina: Tane nakmba kape ka si tanje tingap le sile Yonatan ndon te tanje minamngik ngina le nane sakinaig: Ta maye. Sine tanjabe nginaig. ⁴¹ Nane tinginaig le Saulnge Sungo kusnamba sakina: O sine Israel mbal tuku Mbara Sungo, imange mbar te kat ta te-mayokmba saya le isi ngina. Tanjakina le pris ta nuje tukul ndamembi wam katesemba sakina: Mbar te tango pino mbolnge kuga. Nenge kiyo naje Yonatan ndon mbar te kaik ngina le ⁴² Saul ndek sakina: Ne man wam katesewa sulumba yenje ko Yonatanngge mbarat ndeta saka le isbe ngina le nu man lato tukul ndamembi wam katesena le Yonatan tuku nyu mayok kina.

⁴³ Tanjana le Saul ndek Yonatan kusnana: Ne ame manau kat ta ye saya le isi ngina le Yonatan lafumba sana: Yenje ndumndummbi nguimzan fudinmba dauk tumba nyit tukunu ne ye baleya le kumi ta maye ngina le ⁴⁴ Saul nu sana: Au. Kiyo ne kumamngat. Ye sika saket. Ye ne bale ndani ta Kuatenge ye mapeye nda ngina kande ⁴⁵ tango kamege Saul peumba sanaig: Kuga. Yonatanngge sine Israel mbal kile-ngumnemka nu ambonga kame sungo ta mbol ket le sine Filistia mbal bale farkig. Nu Kuatenge sinzarat le nu manau tanjamba kat tukunu sine Sungo abo tugu nak nu tuku nyu mbolnge son pasa sakeg ta ne nu mbolnge manau ande ke ndaka nga peunaig le nu Yonatan bale ndana.

⁴⁶ Kile Saul nuje kame kuasmbi ndon Filistia mbal yokerkinaig ta kusreka lukinaig le nane Filistia mbal ta luka nanjine tumbraj kinaig.

⁴⁷ Saul nu Israel mbal tuku gabat sungo minna sulumba nuje kame kuasmbi kilmba Israel mbal tuku ngueu mbal ma nakmba mbolnge mine likinaig ta ndon kame bumba Moab mbal Amon mbal Edom mbal Filistia mbal Soba tuku gabat sugo sugo nane nakmba kile-ibenka bale farninginaig. ⁴⁸ Tanjanaig sulumba nu kame kuasmbi sungokanu kile-manjurka nane sangri tinga kame bumba Amalek mbal mata bale farnaig sulumba kuasmbi afu Israel kilke mbolnge agan ndende kuayarmba lika minnaig ta pitaikinaig le nane man luka Israel kilke mbol pro ndanaig.

⁴⁹ Saul tuku kiyo kat nuje kerjmba ta nyu nanjine Yonatan Iswi Malkisua. Kulim nuje mulum ta nyunu Merab. Mambo nuje nyunu Mikal.

⁵⁰ Saul piyo nuje nyunu Ahinoam. Ahinoam mam nuje nyunu Ahimas. Saul bab nuje tuku kiyo nuje Abner nu Saul tuku kame gabat minna. ⁵¹ Saul mam nuje Kis. Kis le Ner nale Abiel tuku kiyo kame.

⁵² Saul nu gabat sungo minna ta nu tuku kame kuasmbi ta nane sangrimba Filistia mbal ndon kame buwanu. Tanawanu le nu Israel tango sangriknu kame tuku kuru kuru ndakanu ta nakmba kilmba nuje kame kuasmbi tuku madininganu.

15

Israel nane Amalek mbal ndon kame bunaig

¹ Ait ande Samuel nu Saul sana: Ye o buk Sungonge kukulyina le ne gurej pisnenen le kile ne Israel mbal kulatkate tukunu ne Sungo Sangri Nayo tuku pasa te isa. ² O buk Israel mbal nane Isip kilke kusremba ilmba minnaig le Amalek mbal pro nane ndon kame tinginaig.* Kile Sungonge manau ta lafumba Amalek mbal pa ningamngat. ³ Ne naje kame kame mbal kilmba kape sulumba Amalek mbal mape ndanijmba nane tuku agan ndende

* 15:2: Wam kube ta Kisim Bek 17.8-14 mbolnge minit

ɲakmba ɲaigo siglikap. Tango pino, kiɲo kame, kiɲo dabronu ta ɲakmba bale farkap sulumba makau sipsip kamel doɲki agaɲmor ta ɲakmba turmba bale fariɲgap ɲga Saul sana.

⁴ Tanɲakina le Saul ndek nuɲe kame mbal ta ɲakmba Telem tumbraɲɲe kile-maɲgurka ulendimba burkina ta Israel tuku kame tango 200,000 Yuda tuku kame tango 10,000.

⁵ Burke deɲpurmba kile Saul ndek kame kuasmbi ta kilmba kinaig ka Amalek mbal tuku tumbraɲ sungo ma gutoɲ tange kame tuku kuaneka minnaig.

⁶ Kame tuku kuaneka minnaig sulumba Saul ndek Ken mbal tuku pasa pilmba sakina: Tane Amalek mbal ndoɲ ulendika mine ndakap. Tane nane kusreka kua kape. Sine nane ndoɲ kame bumba tane turmba bale farbekig. Tane tuku wa kat tanɲine o buk sine tuku wa mbuɲ kame Isip kusremba ilmba minnaig le sinzaɲɲinginaig tukunu ye tane mapekam iduset ɲgina. Tanɲaka saniɲgina le nane Ken mbal ɲakmba Amalek mbal kusreka kua ka kinaig. ⁷ Kua ka kinaig le kile Saul nu nuɲe kame mbal ndoɲ Awilange Amalek mbal ndoɲ kame bumba nane yokerka bale farmba ka ka Isip kilke ki prote kumamɲe Sur ma tugu mbol pronaig. ⁸ Promba Amalek tango pino ɲakmba bale far sulumba naɲgine gabat sungo Agag mapemba bale ndanaig. ⁹ Tanɲamba nane agaɲmor ɲaigonu ta ɲakmba bale farka makau sipsip fatnu mage mage ta ɲakmba bale far ndanaig. Nane agaɲmor magenu ta ɲakmba kusreke likinaig.

Sunɲonge Saul pitaina

¹⁰ Tanɲanaig le Sungo nu ndek Samuel sana: ¹¹ Osese. Yeɲge Saul madimba gabat sungo pilen ta nu ye ɲgumneyumba ye tuku miɲge ɲgurat tukunu ye nu tuku gare ndayate ɲgina le Samuel nu pasa ta ismba wamdus tatrunkina le furir ta mbolɲe nu Sungo yabaɲmba minna le ka mafena.

¹² Mafena le maratukuk Samuel nu tinɲa Saul sota kina le nane afu nu sanaig: Saul nu buk Karmel kumba ka tange nuɲe nyu minwa ɲga ndame kuen ande tumba kilke mbol te-tiwe deɲpurmba nu ndo tinɲa Gilgal tumbraɲ ket ɲga Samuel sanaig. ¹³ Tanɲamba sanaig le Samuel ndek Saul dubimba kina ka nu te-silikina le Saul ndek nu sana: Sungo nu ne nyaro tinwa. Ye Sungo tuku miɲge kumu-kumuwen ɲgina le ¹⁴ Samuel ndek nu sana: Sipsip makau zigna sungo promba minit le iset ta aniɲge kilnaig e ɲgina. ¹⁵ Tanɲakina le nu lafumba sana: Ne ɲgumbeyu isit ta tango kameɲge Amalek mbal tugumɲe kilmba pronaig. Nane sipsip makau mage mage nane Mbara Sungo atraukam saka mapeka kilmba pronaig. Agaɲmor afu ta ɲakmba bale far sulugeɲ ɲgina le ¹⁶ nu ndek Saul sana: Ne maninka le ye furir Sunɲonge wam paguyat ta sani le ne isa ɲgina. Tanɲaka sana le Saul ndek nu sana: Saka le ye isi ɲgina.

¹⁷ Tanɲakina le Samuel nu sana: O buk ne ake tango nyu kugatok ɲga idusmba minna le Sunɲonge ne Israel tugu ɲakmba tuku gabat sungo madinina le kile ne minit. ¹⁸ Nuɲge ne Amalek mbal ɲaigonu ta ɲaigo siglike lika ɲakmba bale far suluwam tuku ɲga kukulnina ta ¹⁹ ne ndaɲam saka nu tuku miɲge dubi ndana? Ne ndaɲam nane tuku gabis agaɲ ndende magenu kile-likina? Sungo nu ne tuku nzali kugatok ɲga sana. ²⁰ Tanɲakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Kuga. Ye Sungo tuku miɲge dubiwen. Sungo nu ye kukulyina tanɲamba ndo ken sulumba Amalek mbal ta ɲakmba bale far sulumba naɲgine gabat sungo Agag ndo biye timba tumba progeɲ. ²¹ Tango kameɲge ndo naɲgine nzali dubimba agaɲ ndende magenu agaɲmor mage mage Gilgalɲe nane Mbara Sungo atraukam tuku ɲga kilnaig ɲga Samuel sana.

²² Tanɲakina le Samuel nu maɲ lato sana: Ne ndaɲmba iduste? Sungo nu miɲge dubiwanu maɲau sunɲomba nzalite e ko nu agaɲmor kilmba atraukanu maɲau sunɲomba nzalite e ɲga iduste. Ne ise tiwa. Miɲge dubiwanu maɲau ta nu sunɲomba nzalite. Atraukanu maɲau ta nu sunɲomba nzali ndate. ²³ Kuate tuku miɲge ɲgurunu maɲau ta une sunɲokanu anzilaɲ guwa wikade tanɲamba. Ko ande nu Kuate idus ndamba nuɲe nzali ndo dubimba likate ta nu yabri mbara dubiwanu tanɲaɲ. Ne Sungo tuku miɲge ɲgurna tukunu nu kile ne pitainuwa le Israel mbal maɲ kulatke nda ɲga Saul sana.

²⁴ Tanjakina le Saul ndek pasa lafumba sakina: Son. Ye mbaren. Ye Sunjo tuku minje ne tuku minje turmba nguren. Ye yiye kame kuasmbi tuku kuru-kuruka nane tuku minje dubiwe ninggen. ²⁵ Ne ye tuku une te ngilainga le ye ne ndonj Gilgal kumba ka tanje Sunjo mbarinji ngina kande ²⁶ Samuel ndek sana: Ye ne ndonj kine nda. Ne Sunjo tuku minje pitaina le nu ndek ne pitainina le Israel mbal tuku gabat sunjo mine nda nga Saul sana.

²⁷ Tanjamba Samuel nu mbilka lukam bafuna kande Saulnge nu ngailkam saka nu tuku tawi tundunnu biye ndinna le fetkina. ²⁸ Fetkina le Samuelnge ndek nu sana: Ne ye tuku tawi yayumba fetkat tanjamba ndo ki ait te mbolnge Sunjonje Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba tanjo ande tawet. Tanjo ta mayenu ndo ne suk kuga. ²⁹ Israel mbal tuku Mbara Mbolok ta nu yabri ndakate tuku. Nu wamdus mbil ndate tuku. Sine kilke mbolok mbal wamdus mbilmbileg tanjamba kuga nga Saul sana le ³⁰ Saul ndek sakina: Ye mbaren ta ne Israel mage mage am mbolnge ye tala ndaya. Ye ndonj luka kap sulumba ye ne tuku Mbara Sunjo mbarinji ngina le ³¹ Samuel ndek Saul dubimba luka kinaik. Luka Gilgal pronaik sulumba Saul nu Sunjo mbarinna.

³² Kile Samuel ndek tanjo afu kukulniimba saningina: Tane kape ka Amalek mbal tuku gabat sunjo Agag tumba prowap ngina le nane kinaig ka Agag tumba pronaig. Agag nu wamdus fulilka minna ta kile nu idusna ye mapeyamngaig nga nu wamdus bulkina kande ³³ Samuel ndek nu sana: Ne buk nanje kame bagimbi tanjo kame sunjomba bale farkina le ina nanjine kiyo kugatok minig. Tanjamba ndo kile yenge ne baleni le ina nanje mata kiyo kugatok minamngat nga Agag sana. Tanjakina sulumba Samuel ndek Agag tumba Gilgal tumbran tanje Sunjo am mbolnge balena le kumna le pike tatana. ³⁴ Tanjamba Samuel ndek tinja nuje tumbran Rama kina le Saul nu tinja nuje tumbran Gibe kina.

³⁵ Samuel nu Saul kusremba nduiye kina. Nu manj pro Saul kanjer ndana sulumba nu idusmba ngamungal tatraka wamdus piti njak minna.

Sunjo nu nuje miroj Saul madimba Israel mbal tuku gabat sunjo pilna ta kile nu Saul tuku gare ndana.

16

Samuelnge David Israel mbal tuku gabat sunjo madina

¹ Kile Sunjo nu Samuel sana: Ne mara mindek Saul tuku ngamungal tatrakate. Ne wamdus piti ta ginu le kusrewamngat? Ye buk nu Israel mbal tuku gabat sunjo nda minwa nga pitaiwen. Kile ne sipsip naunu ande tumba olif kule tolmba tumba ka tanjo ande nyunu Yesi sota Betlehem tumbran kaye. Yenge tanjo ta tuku kiyo ande gabat sunjo minwa nga madiwen ngina.

² Tanjakina le Samuel nu ndek sana: Ye ndanjamba wam ta ki? Saul nu iswa sulumba ye baleyikat ngina le Sunjo nu lafumba sana: Ne makau fatnu ande tumba ka tejenmba nane saninga: Ye Sunjo atraukam tuku te prowet nga saninga. ³ Tanjamba Yesi tuku pasa pale le nu mata atraukam tuku ma ta mbol prowa le ye ne ndanjamba kam tuku ta sanamngit. Yenge tanjo ande ne tumni le gabat sunjo minam tuku nga olif kulenu ta pisnewa nga Samuel sana.

⁴ Tanjaka sana le Samuel nu tinja Sunjo tuku minje dubimba Betlehem kambim saka kina le tumbran ta tuku gabat kame nane nu te-silikinaig sulumba piririmba kuru kuru mayemba nu sanaig: Ne ngamungal mukuk singam prote e nginaig le ⁵ Samuel ndek lafumba sakina: Au. Ye Sunjo atraukam prowet. Tane mata Sunjo am mbolnge purfejnun mayok kumba ye dubiyap le sine atraukam kab nga saningina. Tanjamba Yesi nuje kiyo kame ndonj njakmba purfejnun mayok kinaig le nu nane atraukam tuku ma mbol kambim tuku wikina le pronaig.

⁶ Nane pronaig le Samuel nu Yesi tuku kiyo nuje Eliab kanjermba nuje wamdusmbi sakina: Sonndo. Tanjo Sunjonje madina ta prowat noten ngina kande ⁷ Sunjonje nu sana: Ne nu tuku ngarosus kuennu maditaknu ta kanjerte ta ye nu mbulit. Tanjo

kamenge ngarosu mbolnge ndo pilengade ta ye tango tuku ngamunggal kanjerka pileninget tuku ngina.

⁸ Kile Yesi ndek kiyo nuje Abinadab wika tumba Samuel tugum kina le Samuel nu sana: Sungonge tango te mata madi ndana ngina. ⁹ Tanjakina le Yesi nu maŋ ka Sama tumba prona le Samuel nu sakina: Sungonge tango te mata madi ndana ngina. ¹⁰ Tanjakina le Yesi nu nuje kiyo kat nuje bailkamba kusrekina ta maŋ nduik nduik kilmba Samuel tugum prona le Samuel nu sana: Sungonge nane te inum madi ndana ngina sulumba ¹¹ nu maŋ Yesi kusnana: Ne tuku kiyo kat naŋe noten ndo e ngina le Yesi nu sana: Kiyo ngrimbik ta nda prowat. Nu sipsip kulatnu ket ngina le Samuel ndek nu sana: Ne ka tango ande kukula le kumba ka nu tumba te prowa. Prowa le sine atraukamngig ngina. ¹² Tanjakina le Yesi nu tango ande kukulna le kumba ka kiyo nuje ta tumba prona. Kiyo mo ta sanŋriknu. Nuje ngarosu tumail pasi gabat waŋe amnu maditaknu.

Kile Sungonge Samuel sana: Tango sakit ta noten. Ne olif kulenu tumba tango te kule pisnewa ngina le ¹³ Samuel ndek David tuku aba kat nuje tuku am mbolnge olif kulenu ta tumba David tuku gabat mbolnge kutuna. Tanjamba nu tanga luka Rama kina. Kina le Sungo tuku Guwa ta David sanŋri pilemba nu mbolnge minmba minna.

Sungonge bukla ande kukulna le Saul nginngan serna

¹⁴ Sungo tuku Guwa o buk Saul kusrena le kile Sungonge bukla ande kukulna le Saul nginngan serna. ¹⁵ Tanjana le nuje piro tango kamenge nu sanaig: O sungo, ne isa. Bukla ande Kuateŋge kukulna le ne nginngan sernate tukunu ¹⁶ ne sine pasa sasinga le sine tango ande gita kat kila ta te-silika tumba ne tugum probe le bukla ta maŋ ne nginngan sernam prowa ta nuje gita ta katwa le ne maŋ mayekamngat nga Saul sanaig.

¹⁷ Tanjaka nu sanaig le nu piro tango kame ta saniŋmba sakina: Ta maye. Tane kape ka tango ima nu gita usre mayete ta te-silika tumba ye tugum te prowap ngina le ¹⁸ piro tango andeŋge ndek Saul sana: Ye Betlehemnu tango Yesi tuku kiyo nuje nu gita usre tugunu ta ye nu kila. Nu kame tango sanŋriknu. Nu kuru kuru ndakate tuku. Nu miŋge tango maditaknu. Sungo nu ndoŋ minit nga Saul sana le ¹⁹ nu ndek nane kukulniŋmba Yesi sota kape sulumba kiyo nuje David sipsip kulatkate ta tumba prowap ngina le nane Yesi sota kinaig.

²⁰ Nane kinaig ka Yesi tugum pronaig le nu ndek bret afu kilmba sambe sigrika doŋki mbol pilmba grep kule agaŋmor ngaronumbi tolna ta tumba meme fatnu ande tumba David kile-tuna le kilmba Saul sota kinaig.

²¹ Kinaig ka Saul tugum pronaig le nu David kanŋermba nzali mayena le Saul nu David madimba nuje kame agaŋ ndende kugraka nu dubiwam tuku piro ta nu tuna. ²² Tanjamba Saul ndek Yesi tuku pasa pilmba sakina: Ye ne tuku kiyo te nzaliyate. Nu ye tuku piro tango minamngat nga sana.

²³ David nu Saul ndoŋ minmba Kuateŋge bukla kukulanu le Saul nginngan seranu ta Davidnge ndek gita katanu le bukla ta Saul kusremba kua kambinu le Saul nu maŋ wamdus purfemba maye minanu.

17

Goliat nu kame buwam tuku Israel mbal wikina

¹ Mara ande Filistia mbal nane kame tuku kuaneka pro Yuda kilke sungo Soko tumbraŋge maŋgurkinaig. Maŋgurkinaig sulumba nane ka Efes-Damimnge tumbraŋ ulnaig. Efes-Damim ta Soko tumbraŋ Aseka tumbraŋ ngamu-ngamunge minna.

² Nane tanŋe minnaig le Saul nu Israel tuku kame tango kile-maŋgurka kilmba ka kame tuku kuaneka Ela ma gutoŋge tumbraŋ ulnaig. ³ Filistia mbal nane tabe inumnge tiŋginaig le Israel mbal nane tabe inumnge tiŋginaig. Ma gutoŋ ta ngamunge.

⁴ Kile kame gabat ande nyunu Goliat nu Filistia mbal tuku nyu tumba kilim ka nane Israel mbal kame tuku wikina. Goliat nu Gatnu. Nu kuen ŋayo mita keŋmba taŋaŋ. ⁵ Nu hat kareŋnu kaikina ta ainmbi wakeiwanu. Ngarosu songam tuku agaŋ silikina ta mata ainmbi wakeiwanu ta pitinu 50 kilo taŋaŋ. ⁶ Nu kupe songina agaŋ ta mbanduwaŋ

mirena ta mata ainmbi ndo wakeikanu. ⁷ Nu tuku sibugi ta sungokanu piti nayo. Agonu ainmbi wakeiwanu ta pitinu 7 kilo tanar. Kame tango andenge Goliat tuku kandim nuje kuramba Goliat tumailamnge tingina.

⁸ Kile Goliat nu tinga Israel kame kuasmbi ta wi kuenka saningina: Tane ndanam kame tuku kuaneka tinga minig e? Ye Filistianu. Tane nakmba Saul tuku piro tango kame. Tangine tango ande madiwap le pro ye ndon kame buwa o. ⁹ Nu ye te-ibenymba baleyuwa ta sine nakmba tane tuku piro tango minamngig. Ko yenge nu te-ibenymba balewi ta tane nakmba sine tuku piro tango minamngaig nga wikina. ¹⁰ Tanakina sulumba nu marj lato maim maim pasa ande saningina sulumba sakina: Tane Israel kame kuasmbi o. Tangine kame tango ande madiwap le sile nu ndon kame bupe o ngina le ¹¹ Saul nu nuje kame kuasmbi ndon pasa ta ismba kuru kuru nayomba wamdus fulilka minnaig.

David nu aba kat nuje sota kame ma mbol kina

¹² David mam nuje Yesi nu Betlehemnu tango. Nu Efrat kumamnge Yuda ma tugu mbolnge minna. Yesi nu kiyo kame 8 nak. Saul nu gabat sungo minna ta Yesi nu buk saibo pile mayena. ¹³ Nu tuku kiyo kame kenmba ta nane Saul ndon kame mbolnge minnaig. Kiyo mulum ta nyunu Eliab. Nu dubiknu ta nyunu Abinadab. Kiyo kenju ta nyunu Sama. ¹⁴ David nu kiyo ngrimbik. Nu tuku aba kat nuje ken ta ndo Saul ndon kame mbolnge minnaig. ¹⁵ David nu ait afu Saul tugumnge piroka minanu. Ait afu nu Saul kusremba ka Betlehemnge mam nuje tuku sipsip kulatka minanu.

¹⁶ Filistia tango ta maratukuk furiram mindek ait 40 nu pro ma kilimnge tinga kame tuku wika minmba minna. ¹⁷ Tanamba minna le mara ande Yesi nu kiyo nuje David kukulmba sana: Ne brainj tinga wit pasokanu sorj nak te tumba bret 10 te turmba kilmba aba kat naje kame mbolnge minig ta sota kaye. ¹⁸ Ne sis 10 te turmba kilmba ka nangine kame gabat sungo ta tawe sulumba aba kat naje kanjerka. Nane mine mayewaig kande nane tuku mindesil ande tumba luka prowa le nane mage minig ta ye kila palmbimngit. ¹⁹ Aba kat naje, Saul, kame kuasmbi nakmba nane Ela ma guton tanje Filistia mbal ndon kame bumba minig nga David sana.

²⁰ Kinymba mafena le maratukuk tinga David nu sipsip kilmba tango andenge kulatkuwa nga samba nu mam nujenge kukulna ta dubimba nyamagarj kilmba kina. Kina ka Israel kuasmbi kame tuku ngumbeyumba kine ilemba minnaig le kile-siglikina. ²¹ Nane Israel mbal inumnge Filistia mbal inumnge kame tuku munju titika minnaig.

²² Minnaig le David ndek nuje aganj ndende ta kulat tango tugum tanje kusreka nu pinderka kame kuasmbi ta tugum kumba aba kat nuje kanjerka tane mage minig e nga kusnaningina. ²³ David nu aba kat nuje ndon pasatumba minna le Filistia kame gabat Gatnu tango Goliat nu marj kilim ka mayok tanje tingumba wi kuenka pasa mara mindek sakina tanamba marj sakina le David nu isna.

²⁴ Nane Israel kame kuasmbi tango ta kanjermba kuru kuru mayemba kua kinaig sulumba ²⁵ nangine nangine sakinaig: Ai si. Tango si marj pro sine maim maim pasa sijmba kame tuku wika minit. Tango ima nu tango si balewa le kumwa ta nu Saulnge ndametinj sungokanu tumba kulim nuje turmba tambimngat. Tango ta tuku tugu mata nane takis yaika kile nda nga saka minnaig.

²⁶ Tanamba saka minnaig le David nu nane afu nu tugumnge minnaig ta kusnaningina: i ... Filistia tango ngaro nda pikanu si nu Kuate abo tugu nak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa ningit. Tango inumnge Filistia tango si balewa le sine kiko patikate ta kugawa ta Saulnge ndanamngat e nga kusnaningina le ²⁷ nane nu sanaig: Tango ima nu Filistia tango ta balewa ta nu tanamba tanamba kamngat nginaig.

²⁸ David nu nane ndon pasata minna le aba nuje sungo Eliab nu kanjerna sulumba ka David sawe lika sana: Ne ndanam saka pro te tanje minit? Ne tuku sipsip ma baknu mbolnge imange kulatkate? Ye kila. Ne maim maim tango. Ne tuku marjau ta mayenu kuga. Ne ake kame bube le kanjeram saka te ta prowat nga sawe likina. ²⁹ Tanakina le David ndek aba nuje sana: Ne ndanam ye saye likate. Ye ake kusnangit nga sakina

sulumba ³⁰ nu aba nuje ngumnemba maŋ tango ande kusnana le tango tange maŋ pasa ndui ta ndo David kubeu tuna.

David nu Saul tugum prona

³¹ Kile tango afu nane David pasatina ta ismba ka Saul kubeu tunaig le nu ndek nane afu kukulniŋmba saniŋgina: Kape ka David tumba prowap ŋgina le nane kinaig ka David tumba pronaig. ³² Nane David tumba pronaig le nu ndek Saul sana: O gabat sunjo, tane Filistia tango si tuku wamduŋ fulil ndakap. Ye ne tuku piro tango minet. Yenje ka nu ndoŋ kame buwamŋgit ŋgina le ³³ Saul nu sana: A ... ne kumuŋ kuga. Ne ndaŋam Filistia tango si ndoŋ kame buwam sakate? Ne sangrinu kuga. Nu si kame gabat ŋga sana.

³⁴ Taŋakina le David ndek nu sana: O gabat sunjo, ye yiŋe mam tuku sipsip kulatket tuku. Laionŋe beaŋge sipsip fatnu ande nzonga tumba kinit ta ³⁵ ye nu yokermba sipsip fat ta yaiwet tuku. Taŋawet le nu ye makeyam bafute le ye nu tuku ŋinfok biymba balewet. ³⁶ Ye buk laion bea bale faren. Taŋamba ndo kile Filistia tango ŋgaro nda pikanu si Kuate abo tugu ŋak nu tuku kame kuasmbi maim maim pasa niŋgit ta mata balewamŋgit. ³⁷ Sunjoŋge ye sinzanyina le laionŋe beaŋge ye bale ndayinaig. Nuŋge ye maŋ sinzanyuwa le Filistia tango siŋge ye baleye nda ŋgina. Taŋakina le Saul nu sana: Ta maye. Ne kaye. Sunjo nu ne ndoŋ minamŋgat ŋgina.

David nu Goliat balena le kumna

³⁸ Taŋakina sulumba Saul nu nuje kame agaŋ ndende ta kilmba David silik-tuna sulumba hat kareŋnu ainmbi wakeiwanu ta tumba David tuku gabat kaina. ³⁹ Kaina le David nu Saul tuku kame bagi ta tina sulumba like tumna ta nu agaŋ taŋaŋ buk sili ndakina tukunu nu like fugumba Saul sana: Ye agaŋ ndende te ŋak like fuguwet. Ye agaŋ ndende te sili gilai ŋgina sulumba agaŋ ndende ta paske likina.

⁴⁰ Taŋamba nu nuje sipsip kulatkanu ndumndum ta tina sulumba kumba ka kule skur tange ndame foŋfoŋ gubo gubok 5 kilmba pale fat sigrikina. Sigrikina sulumba nuje sikpir ta tumba biyam biyam Goliat tugum kina le ⁴¹ Filistia tango ta David kaŋgermba gitmba nu sota ilna. Nu tuku kandim kurawanu tango ta amboŋgina le Goliat nu ngumnem dubina.

⁴² Taŋamba nu David kaŋger tina ta David nu mbanzonu maditaknu tukunu tango ta kame buwam kumuŋ kuga ŋga nu talana. ⁴³ Talana sulumba nu David kusnana: Ye ne tuku age le ne ye katyam saka ndumndum tumba ilit e ŋga David kusnana sulumba nuje mbara nyu mbolŋge David taprana sulumba ⁴⁴ sana: Ne yale le ye ne baleni sulumba ŋgarosu naŋe tumba sar umaŋ agaŋmor ŋguikok niŋgi le nyamŋgaig ŋgina.

⁴⁵ Taŋakina le David ndek miŋge lafumba sana: Ne naŋe kame bagi, mbanduwaŋ, kandim agaŋ ndende ta kilmba ye ndoŋ kame buwam prote ta ye Israel kame kuasmbi tuku Mbara Saŋgri ŋayo ne nu maim maim te-tuwit Mbara Sunjo ta nu tuku nyu mbolŋge ne ndoŋ kame buwam prowet. ⁴⁶ Ki ait te mbolŋge Sunjoŋge ne tumba ye wai mbolŋge pilwa le yenje ne baleni sulumba ŋinfok naŋe kat puramŋgit. Taŋawi sulumba ye tane Filistia kame mbal tuku ŋgarosu taŋgine kilmba sar umaŋ agaŋmor ŋguikok niŋgi le nyuwaig le sine Israel mbal tuku Mbara sine ndoŋ minit ta kilke ŋakmba nane katesewamŋgaig. ⁴⁷ Sunjo nu kame bagimbi mbanduwaŋmbi nuje mbal muskil kiletidiŋge ndaniŋgit tuku ta maŋgur sunjo te nane katesewamŋgaig. Nu nuje saŋgri tambi ndo kame bumba tane ŋakmba kilmba sine wai mbolŋge patinunŋgat ŋga Goliat sana.

⁴⁸ Taŋamba sana le Goliat ndek dirka David tugum ilna le David nu pitik ndo pinderka Filistia tango ta tugum kina sulumba ⁴⁹ nuje pale fat sinam ta wai sirmba ndame ande tumba nuje sikpir ta mbolŋge pilna sulumba kuilkuilŋga saŋgrimba bukŋgina le ndame tange ka Filistia tango ta tuku tumail pasinu kat fetka sinam kina le nu ndeka kummba truk kina.

⁵⁰ David nu kame bagi kugatok ta nu nuje sikpir le ndame tambi ndo Goliat balena sulumba ⁵¹ pinderka ka nu tugum tange tiŋga Goliat nu nuje kame bagi ta gomba tumba ŋinfoknu kat purna le kumna.

Kile Filistia mbal nangine kame gabat ta kumna le kangermba nane drumba kua ka kinaig. ⁵² Kua ka kinaig le Israel Yuda kame mbalnge nane Filistia mbal ta wika raumba kogronka bale farmba kinaig. Nane Saraim kambim tuku ndin ta dubimba kinaig ka ka Gat tumbraŋ Ekron tumbraŋ fonde malaŋga tugum tanje kusrekinaig. ⁵³ Kusrekinaig sulumba luka pro Filistia kame kuasmbi tuku agaŋ ndende kusreka kua kinaig ta nane kumba agaŋ ndende ta ŋakmba yomba kilmba kinaig. ⁵⁴ Kilmba kinaig le David ndek Goliat tuku gabat ŋinfok kat purmba tumba Yerusalem kina sulumba Goliat tuku kame agaŋ ndende ta kilmba ka David nuŋe baibai sinam tanje patikina le minnaig.

⁵⁵ David nu Filistia tanjo ta tuku kame kina le Saul nu kame gabat Abner kusnana: Kiŋo mo si ima tuku kiŋo ŋgina le Abner ndek nu sana: O gabat sunjo, sonndo son nu ima tuku kiŋo ta ye gilai ŋgina. ⁵⁶ Tanjakina le gabat sunjo Saulnge nu sana: Ne kaye ka katesewa ŋgina.

⁵⁷ David nu Goliat tuku gabat biyam biyam prona le Abner ndek nu tumba Saul sota kinaik ka nu tugum pronaik. ⁵⁸ Pronaik le nu ndek David kusnana: Kiŋo mo, ne ima tuku kiŋo ŋgina le nu ndek lafumba sana: Ye piro tanjo naje Yesi tuku kiŋo. Nu Betlehemnu nga Saul sana.

18

Yonatan nu David ndoŋ gulab mayena

¹ Saul nu David ndoŋ pasate denjurnaik le Yonatan nu David ndoŋ wamdus sailkinaik sulumba nu David tuku kume purna. ² Tanjana le Saul nu David ŋgailka tumba nuŋe wande mbolnge pilna le nu maŋ luka mam nuŋe sota nda kina.

³ Tanjamba minna le Yonatan nu David tuku kume purmba nu ndoŋ pasa katmba wamdus ulendinaik sulumba ⁴ Yonatan ndek nuŋe tawi kuen silikina ta paska David tuna sulumba nuŋe kame agaŋ silikanu, kame bagi, tui paŋgar, let turmba kilmba David kile-tuna.

⁵ Saul nu David kukulanu ta nu kumba kame bumba ŋgueu mbal kilmba bale farniŋganu. Tanjamba kumba minna le Saulnge nu tumba kame kuasmbi ande tuku gabat minwa nga pilna le Saul tuku kame kuasmbi Israel tanjo pino ŋakmba nane gare-garekinaig.

Saul nu David tuku ŋgueu mayok kina

⁶ David nu Filistia mbal tuku kame gabat ta balena le Israel kame mbal nane Filistia ndoŋ kame bumba nane bale farka luka ilmba minnaig le pino kame ŋakmba tumbraŋ mindek Israel sinamnge nane gare-gareka kupesmba mune ninde lika tambariŋ katniŋmba nangine gabat sunjo Saul ndinnge te-silikam kinaig. ⁷ Pino kame ta mune ulmba sakinaig:

Saul nu ŋgueu mbal 1,000 bale farkina le David nu ŋgueu mbal 10,000 bale farkina ŋginaig.

⁸ Tanjakinaig le Saul nu mune ta ismba gubra torna sulumba nuŋe wamdusmbi sakina: David nu tanjo 10,000 bale faranu ŋgade sulumba ye tanjo 1,000 ndo bale faranu ŋgade. Mine minemba nane nu tumba nangine gabat sunjo palmbimngaig nga idusna sulumba ⁹ nu David tuku gubra tumba tira dirka minna.

¹⁰ Kinymba mafena le Kuaternge guwa ŋayonu pilna le pro Saul tuku wamdus ŋginŋgan serna le nu wi kagru-kagrumba mbanduwaŋ gomba biyna le David nu nuŋe gita ta tumba mara mindek usremba minna tanjamba nu katna.

¹¹ Tanjana le Saul ndek nuŋe wamdusmbi sakina: Ese. Kile ne yenje kair turnamngit nga mbanduwaŋ kuanyingina kande David nu lo silina le maŋ ande gomba tumba kuanyingina kande ta mata nu lo silina le mbarna. ¹² Saul nu wam ta kangermba Sunjo nu David sinzaŋmba ye ŋgumneyate nga idusmba nu David tuku kuru-kurukina. ¹³ Ta tuku Saul nu David nuŋe wande mbolnge mine ndakuwa nga nu pilna le ka kame kuasmbi 1,000 tuku gabat minna sulumba David nu kame kuasmbi ta kilmba ŋgueu mbal ndoŋ kame ulmba likina.

¹⁴ Taɲamba likina le Sunjo nu David sinzaɲ mayena le wam ɲakmba kanu ta pro mayenaig le ¹⁵ Saul nu kaɲgermba David tuku kuru-kurukina. ¹⁶ Taɲana le nane Israel kuasmbi Yuda kuasmbi nane David kame gabat minmba kame ulmba likina ta kaɲgermba nu tuku nyu payamkinaig.

¹⁷ Taɲamba minnaig ma ma ait ande Saul ndek David sana: Ne mara mindek ye tuku piro taɲgo minmba kame mbol sanɲri tiɲga Sunjo tuku nyu mbolɲge ɲgueu mbal ndoɲ kame bumba mina ta ye yiɲe kulim mulum Merab ne tanmbimɲgit ɲga sana. Saul nu David balewam fugumba kame mbolɲge Filistia mbalɲge balewaig ɲga David taɲamba sana. ¹⁸ Sana le David ndek nu tuku pasa lafumba sakina: Ye taɲgo nyu kugatok. Ye tuku tugu mata nane Israel ɲgamukɲge nane nyu kugatok tukunu ye kulim naɲe ta tam kumuɲ kuga ɲgina ta Saul nu dirnaɲga sakina: Kuga. Ne yiɲe kulim mulum ta tamɲgat ɲgina.

¹⁹ Taɲamba minnaig ma ma nane muɲgu kilam tuku ait madina ta ka kumuɲgina le Saul ndek kulim nuɲe mulum Merab tumba David tuwe ndaka mbilmba Meholanu taɲgo Adriel tuna. ²⁰ Taɲana le Saul tuku kulim nuɲe ande nyunu Mikal nu ndek David tam tuku torna le nane ka Saul sanaig le ismba ta maye ɲgina sulumba ²¹ ndek idusna: Ye Mikal tuwi le nu pinonu tumba Filistia mbal ndoɲ kame bumba tumailam kuwa le balewaig ɲga idusmba nu David sana: Ne yiɲe kulim mulum tam mbulna tukunu kile kulim ande te ne pinonu ta ɲga sana.

²² Taɲakina sulumba nu nuɲe piro mbal wika sanɲgina: Tane ka David siɲsiɲndo teminyomba sawap: Gabat sunjo nuɲe piro mbal mata nane ne tuku wamdus gare ɲak. Ta tuku ne Saul kulim nuɲe pinonu ta. Tane ka taɲamba David sawap ɲgina le ²³ nane ka David sanaig kande nu nane tuku pasa pitaimba sanɲgina: Ye taɲgo ande nyu ɲak ɲga idusmba gabat sunjo tuku kulim nuɲe tam tuku wam sa kuaki ɲgade e? Ye taɲgo ɲai ɲguesuk teɲen nde nda ɲgina.

²⁴ Taɲakina le Saul tuku piro taɲgo kame luka ka David mbulmba sakina ta Saul kubeu tunaig le ²⁵ Saul maɲ ndek nuɲe piro mbal kukulniɲmba sanɲgina: Tane ka teɲenmba David sawap. Gabat sunjo nu ne agaɲ ndindombi ndo pino piyawam tuku sakat ta teɲenmba. Ne ka nu tuku ɲgueu mbal mbar lafuwam tuku Filistia taɲgo 100 bale farka nane tuku nduwa ɲgaro kugerka kilmba nu tugum prowa ɲga David sawap ɲgina. Saul nu idusmba David nu ka Filistia mbal ndoɲ kame bumba Filistia mbalɲge balewaig le kumwa ɲga idusmba nu piro ta David tuna. ²⁶ Taɲana le piro taɲgo kame maɲ ka David kubeu tunaig le nu gabat sunjo tuku kulim ta tam tuku wokina.

Saul nu David ait tuna ta kile ɲgina le ²⁷ nu aɲge suk nuɲe kame kuasmbi kilmba ka Filistia taɲgo 200 bale farniɲmba nduwa ɲgaro naɲgine kugerka kilmba ka gabat sunjo Saul tuna. Taɲana le nu ndek kulim nuɲe Mikal tumba David tuna le pinonu tina. ²⁸ Wam ta mbolɲge Saul nu katesemba sakina: Sunjo nu kile David ndoɲ minit ɲgina.

Saul tuku kulim nuɲe Mikal mata David tuku kume purna le ²⁹ Saul nu David tuku kuru kuru mayemba nu ndoɲ ɲgueu ɲak minmba minna.

³⁰ Filistia mbal tuku kame gabat sugo sugo nane pro Israel mbal ndoɲ kame buwanu ta David nuɲe kame kuasmbi ndoɲ nane sunjomba bale faranu. Saul tuku kame kuasmbi nane sunjomba nda bale faranu. Ta tuku nane taɲgo pino ɲakmba David tuku nyu ndo payamkinaig.

19

Saul nu David balewam tuku ndin sotina

¹ Saul nu David balewam tuku wamdusna sulumba nuɲe piro taɲgo kame kiɲo nuɲe Yonatan nane sanɲgina ta Yonatan nu David tuku kume purna tukunu ² nu ka David kila samba sakina: Mam nu ne balenam sakate tukunu ne indole maratukuk tiɲga siɲsiɲndo kaye ka ma kuirok ande piro mbolɲge kaɲgermba kuirka le ³ sile mam ndoɲ kumba ne kuirkamɲgat ma ta tugumɲge tiɲga ye mam ne tuku sawi le nu ne mbolɲge ame maɲau kam sakuwa ndeta ye ne sanamɲgit ɲga David sana.

⁴ David nu tanjamba kuirkam kina le Yonatan mam nuje ndorj pasata pasata kinaik ta Yonatan nu David tuku manjau mayenu ke likina ta tuku mam nuje sana: Mam, ne narje piro tanjo David njayo sili ndamba manjau ande ke ndaka. Ta ndanam? Nu ne mbolnje mbar ande ke ndakina. Nu manjau njakmba kina ta nu ne turnumba ke likina sulumba ⁵ nu nuje kumam tuku idus ndamba Filistia tanjo ta balena le Sunjonje sine Israel mbal Filistia mbal tuku wai mbolnje kile-lukina le ne kanjermba gare-garekina. David nu mbar ande ke ndakina ta ne ndanam tuku ake sinanj nu tuku ndare kutuwam sakate njgina le ⁶ Saul nu Yonatan tuku pasa ismba nu pasa sanjri pilemba sakina: Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye sinja saket. Ye David balewe nda njgina. ⁷ Tanjakina le Yonatan nu kumba David wikina le pronan le pasa njakmba mam nuje sakina ta nu kubeu tuna sulumba nu David tumba mam nuje tugum kina le David nu kame gabat tuku piro ambonja kina ta ndo kumba minna.

⁸ Tanjamba minnaig ma ma mara ande nane Filistia manj kame ilnaig le David nu nuje kame kuasmbi ndorj kinaig ka nane ndorj kame bunaig sulumba nane sunjomba bale farkinaig le nane kua ka sili-silinaig.

⁹ Ait ande Saul nu mbanduwanj ande waimbi biye njak nuje wandek sinamnje minna le Sunjonje guwa njayonu ta manj pilna le Saul mbol kina. David nu tanje gita katmba minna le ¹⁰ Saul nu David mbanduwanj kuanyinga kair turam bafuna kande David nu mbanduwanj ta lo silina le kair nduasena. Tanjana le David nu pinderka kilim ka pro kina.

¹¹ Furirna le Saul nu tanjo afu wam paguka kukulnijmba saningina: Tane ka David tuku wande kulatka minap le mafewa le maratukuk nu balewap nga saningina le nane kinaig. Tanjanaig le piyo nuje Mikalnje David sana: Furir te mbolnje ndo ne kua kine ndaka ta indole maratukuk ne balenamngaig nga David sana sulumba ¹² Mikalnje muli ande tumba bubre malanja mbolnje kusna le David nu muli ta dubimba iberj ka kua ka pro kina. ¹³ Tanjana le piyo nuje nu mbara kanunu ande tumba David tuku kinyam mbili mbolnje te-kinyena sulumba gabat tatu ande meme njuenumbi wakeiwanu ta tumba gabat mbolnje pilmba tawi kaina.

¹⁴ Kile Saul tuku tanjo kame ta David tam pronanig kande ¹⁵ piyo nujenje nane saningina: Nu guaze njak njgina le nane luka kumba Saul kila sanaig le nu nane manj kukulnijmba saningina: Tane luka kape sulumba David mbain njak tumba yalpe le ye nu balewi le kumwa njgina. ¹⁶ Tanjakina le nane luka kinaig sulumba wandek sinam kumba mbain mbol mambilnaig kande mbara kanunu meme njuenu gabat mbolnje pilna ta mbain mbolnje minna le kanjernaig. Kanjernaig sulumba nane luka kumba Saul sanaig le ¹⁷ nu ndek Mikal wika kusnana: Ndanam saka ne ye yabriyumba yije njuenu tanjo ta kanjer ndowat le kua ka pro ket njgina le Mikal nu pasa lafumba sana: Nu ye sayina ye nu turi le kua kine ndakuwa ta nu ye baleyam sakina. Tanjakina le ye nu turen le pro kina nga mam nuje sana.

¹⁸ David nu kua ka kina ka Rama tumbranje Samuel te-silikumba manjau kame Saulnje nu mbol kina ta kubeu tuna le Samuel nu ismba David ndorj kinaik ka Nayot tumbranje minnaik.

¹⁹ Tanje minnaik le tanjo afunje pro Saul sanaig: David nu Nayot tumbran Rama patumba tanje minit nga Saul sanaig le ²⁰ Saul ndek tanjo afu kukulningina le David biye tiwam kinaig kande tuan tanjo kuasmbi ande Samuel dubimba pasa yeki yeki kuklimba minnaig le kanjerkinaig. Tanjanaig sulumba tanjo kame ta Kuate tuku Guwanje wamodus ningina le nane mata pasa yeki yeki kuklimba minnaig.

²¹ Tanjamba minnaig le Saul nu isna sulumba nu manj tanjo afu kukulningina le kinaig ta nane mata Kuate tuku Guwanje wamodus ningina le pasa yeki yeki saka minnaig. Tanjanaig le Saul nu manj lato tanjo kuasmbi ande kukulningina le kinaig ta nane mata wam ndui ta ndo kinaig.

²² Tanjanaig le Saul nuje mirorj Rama kina ka kule burok ande Seku ma tugumnje minna ta tugum pronan sulumba tanjo afu kanjerka kusnaningina: Samuel le David ani tanje minik e njgina le nane nu sanaig: Nale Rama patumba Nayot tumbranje

minik nginaig le ²³ nu ndin dubimba Nayot tumbraŋ ta kumba ndinŋge Kuate tuku Guwa nu mbol prona le nu ndin dubimba kumba pasa yeki yeki kuklimba kina ka Nayot prona. ²⁴ Prona sulumba nu tawi sunŋo ta paskumba Samuel tugum tanŋe pasa yeki yeki kuklimba saka minna. Ki ait ta mbolŋge nu ki mbol tanŋamba kinymba minna le ka furirimba maŋ mafena. Ta tuku nane kile yaba pasambi sakade: Saul nu mata tuan tanŋo ande e ngade.

20

David nu Yonatan ndoŋ pasa katmba ngamunŋgal ulendinaik

¹ Saul nu Nayot tumbraŋ prona le David nu Saul ram kua ka ma ta kusremba Yonatan sota kina sulumba sana: Ye ame maŋau mam naŋe mbolŋge mbaren le nu ye baleyam bafute e ngina le ² nu lafumba sana: Mam ne balene nda. Nu ame maŋau kam bafumba ta nu ye sayumba yabuye nda. Ta tuku ye ne sanet nu ne balene nda ngina kande ³ David maŋ lato sana: Ne ye tuku kume purte ta mam naŋe nu kila tukunu ne wamdus ŋayonŋikat ŋga idusmba ne sane nda. Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge ne tuku nyu mbolŋge ye siŋka sanet. Mam naŋe buk ye baleyam bafute le kamuset ngina.

⁴ Tanŋakina le Yonatan nu ndek David sana: Ye ne ndaŋndaŋmba turnam tuku saka ta ye kamŋgit ngina le ⁵ David nu teŋenmba sana: Indole tambun kitek prote tuku ait ta ye gabat sunŋo ndoŋ isukusam tuku ta ne woka ta ye ka gutoŋ tanŋe ait keŋmba kuirka minamŋgit. ⁶ Tanŋawi le mam naŋe nane promba isukusmba minmba ye kiringa kusnanuwa kande ne teŋenmba sawa: Yar mindek nuŋe tugu nane promba Betlehemŋge maŋgurka atraukade tukunu nu pitik ndo kambim tuku ye sayat. ⁷ Tanŋamba mam naŋe sawa le nu ta maye nguwa ta ne katesewamŋgat nu ye bale ye nda. Ko nu gubra sunŋo tuwa ndeta ne katesewamŋgat nu ye baleyam tuku wamdus kuyarkat ŋga Yonatan sana.

⁸ Tanŋakina sulumba nu maŋ lato sana: Sile buk Sunŋo am mbolŋge pasa katmba ngamunŋgal ulendiken tukunu ne ye gilai ndaŋga ye sinzanyumba mina. Ko ye mbar ande ŋak ndeta ne ye tumba mam naŋe tuku wai mbolŋge pale le bale ndayuwa. Naŋe miroŋ ye baleya ngina le ⁹ Yonatanŋge nu sana: Ne wamdus tanŋamba nda ta. Mam nu ne ŋayo silinumba balenam bafuwa le ye kamusmba ta ye ne yabune nda. Ye ne kila sanamŋgit ngina le ¹⁰ David ndek nu kusnana: Indole tane isukusmba minmba ne mam naŋe ye tuku ŋga kila sawa le nu gubrambi pasa lafuwa ta imanŋe pro ye kila sayamŋgat e ŋga Yonatan sana le ¹¹ nu ndek David sana: Sile gutoŋ si kap sulumba pasa-pasakube ŋga nale tinŋa kinaik.

¹² Nale kinaik ka gutoŋ ta promba kile Yonatanŋge David sana: Singine Israel mbal tuku Mbara Sunŋo sile pasa sakamŋgit ta nu isamŋgat. Indole ko aspile ait teŋen mbolŋge ye mam ne tuku ŋga sawi le nu wokuwa ndeta ye ne tuku pasa palmbimŋgit.

¹³ Ko mam nu ne ŋayo silinam bafuwa ta ye ne kila sani le ne kaye. Ye taŋa ndawi ta Sunŋo nu ye mapeye nda. Sunŋo nu mam ndoŋ minna tanŋamba ndo nu ne ndoŋ mata minwa le ¹⁴ ye kume ndaka mini kande ne ye idusyumba Sunŋonŋe sine mapesinŋit tanŋamba ye mapeya le nane ye bale ndayuwaig. ¹⁵ Tanŋamba ndo Sunŋonŋe ne tuku ŋgueu mbal ŋakmba ŋaigo siglikuwa le ne ye tuku ndare kame ndo mapeniŋmba sinzaŋninga ŋga David sana. ¹⁶ Tanŋakina sulumba Yonatan le David nakile ndare ndoŋ pasa katmba Yonatanŋge David sana: Sunŋonŋe ne tuku ŋgueu mbal mapeniŋge nda ngina. ¹⁷ Tanŋakina sulumba Yonatan nu David tuku kume purna tukunu nu David maŋ lato pasa sanŋri pilewa ŋga sana.

¹⁸ Kile Yonatan ndek David sana: Indole tambun kitek tuku pagumba nye ait ta ne isukusam pro ndawa ta mam nu wamdus suluwamŋgat. ¹⁹ Tanŋawa sulumba ne aspile maŋ ka ne ambonŋa kuirkina ma ndame sunŋo Esel ngade ta ngumnemŋge kuirka mina le ²⁰ ye tui fatnu keŋmba ne minamŋgat ma ta tugumŋge agaŋ ande madiwanu sukmba parsinŋamŋgit. ²¹ Tanŋamba ye kiŋo ande tui fat kame ta sotam tuku kukulmba ne katesewam tuku pasa teŋenmba sawamŋgit: Tui fat kame ta ibeŋ ta tanŋe ndekaig ŋgi ndeta ne teŋenmba katesewa. Mam nu ne mbolŋge maŋau ande ke nda. Ye pasa ta Sunŋo

abo tugu njak nu tuku nyu mbolngge sanet. ²² Ko ye kiyo ta sawamngit: Tui fat kame ta o kasom sinje ndekaig ngi ndeta ne ma ta kusremba kua kaye. Sungo nu ne kukulnuwa le ma ta kusremba pro kambim tuku nga sanate nga katesewamngat. ²³ Sile pasa katmba sangri pilewik ta Sungonje kanjerat. Nu mara mindek sile ndon minamngat ngina.

²⁴ Kile David nu kina ka ma gutoj tanje kuirkina. Kuirka minna le tambun kitek prona le Saul nu isukusam promba ²⁵ nuje mara mindek minyokanu mbili kair gemmba ta tumba minyokina. Tanjana le Yonatan nu tingina le Abner pro Saul gemmba minyokina. David tuku mbili ta ndo ake minna ta ²⁶ Saul nu ait ta mbolngge nu tuku kusna ndangina. Nu tejenmba idusna: David nu wam ande Sungo am mbolngge mbarmba nu purfejn kuga tukunu pro ndawat nga idusna.

²⁷ Tanjamba idusmba minna le tambun kiteknu tuku ait arnu mbolngge David nu man isukusam nda prona le Saulngge kiyo nuje Yonatan kusnamba sakina: Ndanam tuku Yesi tuku kiyo ta kubele kite mata sine ndon isukusam pro ndawat ngina le ²⁸ Yonatanngge mam nuje tuku pasa lafumba sana: Nu Betlehem kambim tuku ye dirnanga kusnayina sulumba ²⁹ sakina: Yinje abange sine Betlehemngge mangurka atraukam tuku pasa pilna tukunu ne ye tuku gulab mayenu ndeta ne ye kaye nga le ye yinje aba kame sota ka ngina. Wam ta mbolngge nu sine ndon isukusam pro ndawat ngina.

³⁰ Tanjakina le Saul nu Yonatan tuku gubra torna sulumba sana: Ne ma ngamukok kutu ande. Ne Yesi tuku kiyo ta ndon gulab mayete ta ye kila. Ne naje wam ta mbolngge ndo tale ina naje ndon kiko tamngaik ngina sulumba ³¹ sakina: Yesi tuku kiyo ta minwa ta ne gabat sungo mine nda. Ta tuku ne tango afu kukulninga le kuwaig ka nu tumba prowaig le ye nu balewi ngina le ³² Yonatan nu pasa lafumba mam nuje sana: Nunje ame manjau mbarna le ne nu balewam sakate ngina kande ³³ Saul nu nuje mbanduway tumba Yonatan nduasewam tuku kuanyingina sulumba ndaflona. Tanjana le Yonatan nu mam nuje David balewam tuku wamdus sun gokokanu njak ta katesena sulumba ³⁴ nu gubra tormba isukusam tuku mbili ta kusremba kilim kina. Tambun kiteknu tuku ait arnu ta mbolngge nu isukuse ndaka minna le ka furirna. Ta ndanam? Mam nuje David kiko pilena le nu ta tuku wamdus tatrunkina le isukusam mbulna.

³⁵ Mafena le maratukuk tinga Yonatan nu nakile pasa katnaik ta dubimba kiyo ande tumba David sota ma gutoj ta kinaik ka ³⁶ ma gutoj tanje Yonatanngge kiyo ta sana: Ye tui fat parsingi le o si ta kuwaig kande ne pinderka ka sota ngina. Tanjakina le kiyo ta pinderka kumba minna le nu lukamba mbol mbol tui fat ande parsingina le simnge ndekina. ³⁷ Kiyo ta nu kina ka tui fat ndekina magot ta tugumngge tingina le Yonatan ndek wika sana: Dir dir si kaye. Tui fat ta o si tamngge ndekat ngina sulumba ³⁸ Yonatan nu man lato kiyo ta wika sana: Ne ake tanje tin mine ndaka. Pitik kaye ngina le kiyo ta ka tui fat tumba luka nuje gabat tugum kina. ³⁹ Kiyo ta nu Yonatan manjau kina ta tuku tugu katese ndana. Yonatan le David nakile ndo kila.

⁴⁰ Kile Yonatanngge kiyo ta tui pangarnu fatnu kame ta turmba kile-tumba kukulna le kilmba luka tumbranj kina. ⁴¹ Kiyo ta luka tumbranj kina le David nu ndame mangur ngumnemngge kuirka minna ta tinga kilim ka promba Yonatan tugum tanje dagol tidronga lokam kejna. Tanjamba nu tinga Yonatan mumumba nale munju mumuka malmbikinaik.

David nu wamdus tatrunka sun gomba malmbikina le ⁴² Yonatan ndek nu sana: Sile Sungo tuku nyu mbolngge pasa sangri pilekej ta Sungo nu sile ndon sikile ndare kame ta ndon minmba minamngat tukunu ne ngamungal mukuk wamdus bulok njak kaye ngina le David nu tinga kina le Yonatan nu luka nuje tumbranj kina.

21

David nu Saul ram kua Ahimelek sota kina

¹ Kile David nu kua ka pris Ahimelek sota Nob tumbranj kina ka ta prona le nu David kanjermba kuru-kuruka nu tugum kumba kusnana: Ne ndanam naje mata te prote e ngina le ² David nu lafumba sana: Gabat sungo Saulngge ye piro sat le te prowit. Nu

tejenmba ye sayat. Ye ne piro tinmba kukulni le andenge ise ndakuwa nga sayat. Yiye kuasmbi nane ye te-silikam kande nane ma inumnge ye te-silikuwaig nga saningen. ³ Kile ne bret afu jak ndeta ye 5 kile-sa. Kuga ndeta nyamagan afu kise sa nga pris ta sana.

⁴ Tanakina le pris ta ndek nu sana: Ye ake bret afu mine ndakade. Tukul bret Kuate am mbolnge patikanu ta ndo minig. Ne naje kame tango ndon tane pino ndon kinye ndakade kande ne bret ta kila nga sana le ⁵ David nu lafumba pris ta sana: Ye ne yabrine nda. Sine kile pino ndon kinye ndakeg. Sine ngueu mbal ndon kame buweg ta kame mbal nangine kame agan ndende ta turmba Sungo am mbolnge purfernu ndo minig. Kite sine piro ande kamngig tukunu sine tanamba purfernu ndo mineg nga sana.

⁶ Nyamagan afu mine ndakinaig tukunu pris ta tukul bret ta kilmba David kile-tuna. Nane tuku manau ta bret ambokok ta kilmba kile-kasoka bret kitek kilmba Kuate am mbolnge patikanu.

⁷ Ait ta mbolnge Saul tuku aganmor kulatkanu gabat Edomnu tango nyunu Dowek nu atraukam tuku Sungo tuku Wande mbol tanje minna. ⁸ Minna le David ndek Ahimelek kusnana: Ne mbanduwan ande ko kame bagi ande jak kande ye sa. Ye gabat sungonge piro sat ta brain kam tuku ngat le ye prepreka kame agan ande te ndakit nga sana le ⁹ nu ndek David sana: Ye kame bagi ndindo ndo minit. Ne buk Ela ma gutoj nzinge Filistia tango Goliat balena nu tuku kame bagi ta tumba tawimbi songa pris tuku tawi ngirpemnge pilnaig ta ndo minit. Tamngat kande te-tini ngina le David ndek sakina: Ese. Kame bagi ta mayenu ndo kame bagi afu minig tanaj kuga nga yaimba tumba kina.

David nu kua ka Gat kina

¹⁰ Kile David nu Saul ram kua ka kina ka Gatnu gabat sungo Akis tugum prona le ¹¹ Akis tuku piro tango kame David kanjermba ka Akis sanaig: Tango si Davidnge. Nu nuje kilke tuku gabat sungo. Nane pino kame o buk nu tuku mune ulmba kupesmba sakinaig: Saul nu ngueu mbal 1,000 bale farningina le David nu ngueu mbal 10,000 bale farningina nginaig nga Akis sanaig le ¹² David nu pasa ta ismba gabat sungo Akis tuku kuru kuru mayemba ¹³ nane tuku am mbolnge nu nginngan tango wam kekekina sulumba nu ndo nginngan mayewanu sukmba kumba ka tumbraj koranu fonde malanga mbolnge ma kuyir-kuyarna sulumba subal promba minge zizin mbolnge kutuka ndekina.

¹⁴ Tanana le gabat sungo Akis ndek nuje piro tango kame saninge lika sakina: Ngan palmbinu te ndanam saka tumba ye tugum te prowaig? ¹⁵ Tane idusde sine tuku tumbraj te nginngan tango kugatok e nga man ngan palmbinu te tumba te ta prowaig? Tango te ye tuku wande mbolnge nda palpe le minwa nga saningina.

22

David nu Adulam sikar burok sinam tanje minna

¹ Kile David nu Gat kusremba kua ka kina ka Adulam sikar burok kumba tanje minna. Minna le nuje aba kat nuje, nuje kuasmbi jakmba nu tanje minna ta isnaig sulumba nane kinaig ka tanje nu te-silikinaig. ² Tananaig le tango afu nane piti jak jak afu ndametij kugatok afu ndagari jak ta nane kua ka David te-silika nu ndon tanje minnaig sulumba nu nangine gabat minwa nga madinaig. Nane kuasmbi tanje kua ka nu ndon minnaig ta ulendimba 400.

³ Tanamba minnaig ka mara ande David ndek tinja Mispé tumbraj Moab kilke mbol kina sulumba Moabnu gabat sungo ta sana: Ye yiye ina mam kilmba pro ne tugum tenje kusreki le minwaik le Kuatenge ye mbol ndanndanngat ta kila pili sulumba man luka pro kilamngit nga sana. ⁴ Tanaka sana le Moabnu gabat sungo nu wokina le David ndek ina mam nuje kilmba nu tugumnge kusreka nu nuje tinja luka kumba ka sikar burok sinam tanje kuirka minnaig.

⁵ Tanamba minnaig le mara ande tuan tango Gad nu David tugum promba sana: Ne tinja sikar burok te kusremba Yuda ma tugu mbol kaye ngina le David nu ndek tinja Heret ma yamban sinam ta kina.

Saulnge pris kame bale farningina

⁶ Minnaig ma ma nane afunje David nuje kuasmbi kilmba ka Heret yambanje minnaig ta kumba ka Saul sanaig. Sanaig le Saul ndek Gibeata tumbrañ biñ mbol tanje ail sunjo ande kumnemnje nuje mbanduwan biye ñak minyokina sulumba piro mbal nu laipmba minnaig ta ⁷ saninge likina: Tane Benyamin tuku kuasmbi tane ise tiwap. Tane idusde Yesi kiño nuñenge tane nyam piro sugo sugo grep piro sugo sugo walmba tingwa sulumba kame gabat maditiñmba kuasmbi 1,000 ko kuasmbi 100 kulatkam tuku patikamngat nga idusde e? ⁸ Tane tanamba idusnaig sulumba pasa katmba ye yiñe kiño Yonatan nale Yesi kiño nuje ndoñ wamdus ulendinaik ta ye yabuyinaig e nga saninge likina sulumba sakina: Yiñe kiño nu yiñe piro tanjo David ndoñ wamdus ulendinaik tukunu David kile ye ñayo siliyam tuku ndin sotate ta tane tuku andenge ye idusyumba ye kila sa ndayina ngina.

⁹ Tanjakina le Edomnu tanjo Doweke nu Saul tuku piro mbal tugum tanje minna nuje ndek Saul sana: Ye Yesi kiño nuje pro Nobnje Ahitub kiño nuje Ahimelek tugum prona le kanjeren. ¹⁰ Ahimelek ndek Sunjonje David sinzanwa nga yabañna sulumba nyamagan afu kile-tumba Filistia tanjo Goliat tuku kame bagi ta turmba David te-tuna nga Saul sana le ¹¹ nu pasa ta ismba tanjo afu kukulningina le ka Ahimelek nuje kuasmbi ndoñ Nobnje pris pirokinaig ta ñakmba kilmba gabat sunjo Saul tugum pronaig.

¹² Kile Saul ndek Ahimelek sana: Ahitub kiño nuje, ye ne ndoñ pasa ñak ngina le nu ndek sana: O gabat sunjo, ne saka le isi ngina le ¹³ Saul ndek nu sana: Yesi kiño nuje ne sota kina le ne ndanam saka nyamagan afu kile-tumba kame bagi te-tumba Kuatenje sinzanwa nga nu tuku yabañna? Ne tanana le kile nu ye ñayo siliyam tuku tair minit ngina.

¹⁴ Tanjakina le Ahimelek ndek Saul tuku pasa lafumba sakina: Ne tuku piro mbal te ima David suk minje dubi mayete? Naje mbiyel naje nu kame gabat minmba ne kigraibka ne tuku wande mbolnje nyu sunjo ñak minit. ¹⁵ Ta tuku ye Kuate yabañmba nu sinzanwa ngen wam ta kitek ande ken le ne ye yiñe kuasmbi te ndoñ sine kilmba pasa mbolnje patikate e? Nu ne ñayo silinam tuku tair minanu ngate pasa ta sonndo ye gilai ngina kande ¹⁶ gabat sunjo nu tuku pasa ta lafumba sana: Kuga. Ne naje kuasmbi ndoñ tane ñakmba kumamngaig ngina sulumba ¹⁷ nu kame mbal nane laipniñmba minnaig ta saningina: David nu ye ram kua ka kina ta nane kila ta nane ye yabuyumba nu mapenaig le kina tukunu tane Sunjo tuku pris kame te kilmba bale farap ngina kande nane pris kame ta bale farap tuku kuru-kuruka mbulnaig. ¹⁸ Mbulnaig le Saul ndek Doweke sana: Ne ilmba pris kame te kilmba bale farka ngina le nuje pro Sunjo tuku pris 85 ta ñakmba bale farke suglukina.

¹⁹ Tanjana le Saul nu tinga pris kame ta tuku tumbrañ Nob kina sulumba tanje nu tanjo pino, kiño kame, kutu amo mbolok, makau donki aganjmor ñakmba bale farmba tumbrañ sina tumu pilna. ²⁰ Tanjana le Ahimelek tuku kiño nuje Abiatar nuje ndo kua ka David sota kumba ²¹ Saulnje Sunjo tuku pris kame bale farningina wam ta kubeu tuna le ²² David ndek nu sana: Ye pro mam naje tugumnje minen sulumba Doweke tanje minna le kanjermba ye buk idusen ta kile kumungat. Osese. Yenje ne tuku ndare tuma yambarken. ²³ Ta tuku ne kuru kuru ndaka. Saul nu sile balesikam tuku ndin sotate tukunu ne ye ndoñ tenje mina le yenje ne kigraibkamngit nga Abiatar sana.

23

David nu Keila mbal turkina

¹ Tanamba minnaig ma ma mara ande tanjo afu nane pro David kubeu tumba sanaig: Nane Filistia mbalnje pro Keila mbal ndoñ kame bumba nane tuku nyamagan kile-wandekkinaig ta ñakmba kuayarmba yomba kilmba kinaig nga sanaig.

² Tanjaka sanaig le David ndek Sunjo kusnana: Ye ka Keila mbal turka Filistia mbal ndoñ kame buwam kumuñ e ngina le Sunjo ndek nu sana: Ta maye. Ne ka Keila mbal turka Filistia mbal bale farka ngina. ³ Tanjakina le nane David tuku kuasmbi ndek nu

sanaig: Sine Yuda ma tugu te mbolŋge ŋgueu mbalŋge kugor-kugorka minig le ne ndarjam saka kile maŋ Keila mbal turka Filistia kame kuasmbi suŋgo ta ndoŋ kame buwam sakate ŋga David sanaig.

⁴ Tanakinaig le David maŋ lato Suŋgo kusnana kande nu sana: Tinga Keila tumbran kaye le yeŋge ne sinzaŋnumba Filistia mbal kilmba ne tuku wai mbol patikamŋgit ŋgina.

⁵ Tanaka sana le David nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Keilaŋge Filistia mbal ndoŋ kame bumba nane suŋgomba bale farnaig sulumba nane tuku aŋamor ŋakmba yaika kilmba Keila mbal taŋgo pino ŋakmba kile-luka kilna.

⁶ Abiatar nu o buk pris tuku tawi ta tumba kua ka David sota kina.

⁷ Kile David nu Keilaŋge minna pasa ta nane afu kinaig ka Saul sanaig le nu ndek sakina: Ese. Kile Kuatenge nu tumba ye tuku wai mbolŋge palmbimŋgat. Nuŋe miroŋ tumbran suŋgo koranu ta sinam kina ŋgina sulumba ⁸ Saul ndek nuŋe kame kuasmbi kilmba David tuku kuasmbi kugorkam Keila kinaig.

⁹ Saul nu David balewam kina ta David sanaig le isna sulumba nu pris Abiatar wika sana: Naŋe tawi ta tumba yale ŋgina. ¹⁰ Abiatar nu pris tuku tawi ta tumba prona le David ndek yabaŋmba sakina: O siŋgine Israel mbal tuku Mbara Suŋgo, Saul nu piro taŋgo naŋe ye tuku ŋga Keila tumbran te ŋayo siliwam tuku ilit ŋgaig le isit. ¹¹ Ta tuku ne ye saya. Tumbran te tuku taŋgo kameŋge ye tumba Saul tuku wai mbol palmbimŋgaig e? Saul nu ye sota te ta prowamŋgat ta son sakaig e? O siŋgine Israel mbal tuku Mbara Suŋgo, ne ye kila saya ŋgina le Suŋgo nu sana: Au. Nu prowamŋgat ŋgina.

¹² Tanakina le David maŋ ndek Suŋgo kusnana: Tumbran te tuku taŋgo kameŋge ye yiŋe taŋgo kame te ndoŋ sine kilmba Saul tuku wai mbol patikamŋgaig e ŋgina le Suŋgo nu sana: Au. Nane taŋawamŋgaig ŋgina.

¹³ David Suŋgonge taŋamba sana le nu tinga nuŋe taŋgo kuasmbi 600 ta kilmba Keila tumbran ta kusremba nane duŋe fumbe ŋakmba mbol kinenumba minnaig le Saul nu David kua kina pasa ta ismba nu nane maŋ yoker ndakina.

David nu Sif ma baknu mbolŋge minna

¹⁴ David nu kua ka kina ka Sif tuku ma taknu ma baknu taŋge kuirka minna. Saul nu mara mindek David sota minna ta Kuate nu David sinzaŋmba nu tumba Saul tuku wai mbol pile ndakina.

¹⁵ David nu kina ka Sif ma baknu Horesŋge minna le Saul nu balewam tuku sota minna ta David sanaig le isna. ¹⁶ Tanana le Yonatan nu kina ka Horesŋge David te-silika Suŋgonge ne kulatkate ŋga nu wamdus saŋgri pilena sulumba ¹⁷ sakina: Ne kuru kuru ndaka. Mam nu ne ŋayo siline nda. Mine minemba ne sine Israel mbal tuku gabat suŋgo mina le ye ne gemnu minamŋgit ta mata mam nu kila ŋga David sana. ¹⁸ Tanakina le nale Suŋgo am mbolŋge pasa katmba wamdus ulendinaik. Taŋamba David nu Horesŋge minna le Yonatan maŋ luka nuŋe tumbran kina.

¹⁹ Kile Sifnu taŋgo kame afu kinaig ka Gibeange Saul sanaig: O gabat suŋgo, ne isa. David nu kile sine tuku ma tugu Horesŋge minit. Nu Yuda yamban Akila biŋ mbolŋge kuirka minit. ²⁰ Ta tuku gabat suŋgo, ne nu biye timba tam kande ne ndeka le sine ne turnumba nu biye timba tanmbimŋgig ŋga sanaig le ²¹ Saul ndek nane saningina: Tane ye turyumba maŋau mayenu ndo kade tukunu Suŋgo nu tane ndoŋ minwa ŋgina sulumba ²² maŋ ndek saningina: Tane kape sulumba ka nu minit magot ta buro-burowap. Nu taŋge minanu ŋgade ta son taŋge minit e ta kaŋgerap. Taŋgo ta nu ŋgisi-ŋgisikate tuku ŋga sayade tukunu ²³ tane ka nu kuirke likate tuku magot ta ŋakmba katese mayemba pro ye tap le tane ndoŋ kumba ka nu korkorbe le nu kua ka Yuda ma animbi kuwa ta ye ka nane ŋgamukŋge nu tamŋgit ŋga saningina. ²⁴ Tanakina le taŋgo kame ta Saul kusremba ambonga naŋgine tumbran Sif kinaig.

David nu nuŋe taŋgo kuasmbi ndoŋ kinaig ka Maon ma baknu Yuda yamban kumam taŋge minnaig le ²⁵ Saul nu nuŋe kame kuasmbi kilmba David sota nane minnaig ma tamba kinaig le nane afu ka David sanaig. Sanaig le nu nuŋe taŋgo kuasmbi kilmba kua ka Maon ma baknu sikar ŋak taŋge ka minna. Taŋge minna le Saul nu ismba David

dubimba kina. ²⁶ Saul tuku kuasmbi pro tabe dabil inum inum kinaig le David nuje kuasmbi kilmba tabe dabil inum inum Saul ram kua kinaig. Tanjanaig le Saul nuje tanjo kuasmbi ndonj nane buk David tuku kuasmbi kile-fag kinaig le ²⁷ kile Saul tuku piro tanjo ande tumbrañnge pasa tumba promba Saul sana: Filistia mbal pro sine ndonj kame bude tukunu ne braiñ luka yale nga sana le ²⁸ Saul nu David yokermba minna ta kusremba nuje kame kuasmbi kilmba luka Filistia mbal ndonj kame buwam kina. (Ta tuku kile nane magot ta nyun ta Kame peukina tuku Sikar ngade).

²⁹ Tanjana le David nu ma tugu ta kusremba kua ka kina ka Engedi ma taknu sikar burok sinam tanje kuirka minna.

24

David nu Saul mapena

¹ Saul nu Filistia mbal yokerka kina ka kusreka mañ luka prona le nane afu pro nu sanaig: David nu kile ka Engedi ma baknu sikar burok sinam ambenge minit nginaig le ² Saul ndek Israel tanjo sanjriknu 3,000 pilemba kilmba David biye tiwam tuku ma ande nyunu Meme nguikok tuku Sikar ta kinaig ka ³ sikar burok sunjo ande tugum pronaig. Burok ta tugumñge sipsip tuku fonde mata minnaig. David nu nuje tanjo kame ta kilmba nane sikar burok ta sinamñge kuirka minnaig.

Kile Saul ndek sumbikam saka sikar burok ta sinam kina le ⁴ David tuku kuasmbi tanje David sanaig: Ese. Kile ait te mbolñge Sunjonje ne tuku ngueu tanjo tumba ne wai mbolñge pilit. Ne ame mañau kam ndeta ka nga sanaig le David ndek kurauka kina ka Saul tuku tawi kuennu ta tundunnu ndo kat purmba tina ta Saul nu kamus ndana.

⁵ David nu Saul tuku tawi tundunnu ta kat purmba tina sulumba nu ndaflowit a nga wamodus fulilka ⁶ nuje kame kuasmbi saningina: Tanjo te Sunjonje ye tuku gabat sunjo madina tukunu ye nu balewe nda ngina sulumba ⁷ David nu pasa sanjrinu saka saningina: Tane Saul bale ndawap nga peuningina.

Kile Saul nu sikar burok sinam tanje sumbike denpurmba kilim ka kina le ⁸ David ndek Saul ngumnem dubimba kilim kumba Saul wikina: O yiñe gabat sunjo ngina le Saul nu mbilkina. Mbilkina le David ndek dagol tidronja lokina sulumba ⁹ sana: Ne ndañam tanjo kame tuku yabri pasa yeñge ne ñayo silinam tuku sakade le nane tuku pasa ta isit? ¹⁰ Ne kile kanjera. Ne kite ait te mbolñge sikar burok te sinamñge Sunjonje ne tumba ye tuku wai mbolñge palet le tanjo kameñge ye ne baleni nga sisenyaig ta ye ne Sunjonje ye tuku gabat sunjo madina nga ye nane peunimba ne mapenit. ¹¹ Mam, ne te kanjera. Ye ne balenam mbulmba ne tuku tawi kuen ta tundunnu ndo kat purmba tit. Ta tuku ne kanjermba katesewa. Ye ne mbolñge mañau ande ñayonu kumba ne ñayo sili ndanit ta ne ndañam tuku ye korkoryumba baleyam bafute? ¹² Sunjo sile tuku mañau te pilewa sulumba ne ye mbolñge mañau kate ta lafunu ne tinwa. Yeñge ne ñayo siline nda. ¹³ Ne wa mburj kame tuku wam pagu pasa ta idusa. Nane teñenmba sakade: Tanjo ñayonu nu mañau ñaigonu ndo kate ngade. Ta tuku yeñge ne ñayo siline nda. ¹⁴ Ne Israel mbal tuku gabat sunjo ta ne ye ame agañ le ye tumba korkoryate? Ye tanjo ñai nguesuk kuga age kumak meu tañañ. ¹⁵ Ta tuku Sunjonje sile pilesikuwa sulumba ne ye mbol mbarte ta lafunu ne tinmba ye ne tuku wai mbolñge te-lukuwa ngina.

¹⁶ David nu pasate denpurna le Saul ndek nu wika sana: O kiño, ta neñge e ngina sulumba malmbika ¹⁷ ndek David sana: Ye son mbar sunjokanu ne mbol ket ta ne tijreknu minmba mañau mayenu ndo ye mbolñge kate. ¹⁸ Kite Sunjo nu ye tumba ne tuku wai mbol palet ta ne ye mapeyumba bale ndayat. ¹⁹ Tanjo ande nu nuje ngueu tanjo te-silikuwa ta nu nu ake mapewa le kine nda ta ne taña ndawat. Ne ye mbol wam mayenu kat tukunu Sunjonje ne nyaro tinwa. ²⁰ Ye buk katesewet. Ne sine Israel mbal ñakmba tuku gabat sunjo minmba minamngat. ²¹ Ta tuku ne Sunjo tuku nyu mbolñge pasa sanjri pilewa sulumba ye tuku gageu tumu pile ndaka nga David sana. ²² Tanjaka sana le David ndek pasa ta woka sanjri pilena. Tanjana le Saul ndek luka nuje tumbrañ kina le David nuje tanjo kuasmbi kilmba nanjine minnaig mbi sikar burok ta kinaig.

25

Samuel nu kumna

¹ Tanjamba minnaig ma ma Samuel nu kumna le nane Israel mbal njakmba pro mangurka nu malmbinaig. Malmbiwe denpurmba nu tuku mindesinj tumba ka Rama tumbraŋge nuŋe wandembi tanje ngukinaig. Ngukinaig le David nu tinja kuirka minna magot ta kusremba Paran ma baknu ta kina ka tanje minna.

David nu Nabal tuku pino kuembol tina

²⁻³ Maonnu tanjo ande nyunu Nabal nu nuŋe agaŋmor kame ta tumbraŋ sunjo Karmelŋge kulatka minanu. Tanjo ta nu maror tanjo. Nu sipsip 3,000 meme 1,000 njak minna. Piyo nuŋe ta nyunu Abigail. Nu pino ngarusu mayenu ranjun mayenu. Tanjo nuŋe ta nu mugru sambek nu gubra te-fagna tuku. Nu Kaleb tuku ndare.

Tanjo ta tuku piro mbal nane Karmelŋge sipsip nguenu kugerka minnaig le nu ka nane kulatka tanje minna le ⁴ David nu Paran ma baknu tanje minmba nane pirokinaig pasa ta isna sulumba ⁵ nuŋe tanjo 10 ta kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka Karmelŋge Nabal te-silika ye tuku nyu mbolŋge gare pasa tape sulumba ⁶ tejenmba sawap: Ne naŋe gageu naŋe agaŋmor njakmba mage minwaig. ⁷ Tane kile sipsip nguenu kugerka minig pasa ta David nu isna. Sine buk naŋe piro mbal ndoŋ minmba nane sipsip kulatkinaig le sine Karmelŋge nane ndoŋ gulab mayemba mingeŋ. Nane tuku agaŋmor inum kuayarmba ngisi ndageŋ. ⁸ Ne naŋe piro tanjo ta kusnaniŋga ta nane son ngamngaiŋ. Ta tuku ne kite pagumba nye sunjo ta David nu isat sulumba sine kukulsingat. Ne nyamagaŋ afu minig ndeta afu sine siŋmba afu David tuku patika le kilmba kanjig. Tane tanjamba ka Nabal sawap ngina.

⁹ David tuku tanjo kame ta ka David wam pagukina tanjamba ndo Nabal sanaig sulumba pasa lafunu isam tuku tair minnaig kande ¹⁰ Nabal nu David tuku tanjo kame ta tejenmba saniŋgina: Yesi tuku kiŋo nuŋe David nu gabat sunjo ndaŋ ndaŋ le ye nu nyamagaŋmbi turam tuku nga sakade. Kile piro tanjo sunjomba nanjine gabat ram kua ka duŋe pismemba minig. ¹¹ Ndaŋam tuku tane bret kule agaŋmor ndemnu yiŋe piro mbal tuku kuanekit te kilmba ma biri sambek tane tinjam tuku sakade ngina.

¹² Tanjakina le David tuku kuasmbi nane luka kumba ka Nabal nane saniŋge likina tanjamba David kubeu tunaig le ¹³ David ndek nuŋe tanjo kame ta saniŋgina: Tane tinja kame bagi kilap ngina sulumba nu tinja nuŋe kame bagi tumba kame kambim tuku kuanekina. Tanjamba nu nuŋe tanjo 400 kilmba kame kina le tanjo 200 kusrekina ta nane agaŋ ndende kulatka minnaig.

¹⁴ Kile Nabal tuku piro tanjo ande kina ka Nabal piyo nuŋe Abigail sana: David ma baknu tanje minmba nuŋe tanjo afu kukulningat le pro siŋine gabat gare pasa tawig le nu nane kasurniŋmba pitaikat ngina sulumba ¹⁵ Abigail sana: Tanjo kame ta sine ndoŋ mine mayegeŋ. Sine sipsip kulatka mingeŋ ta nane sine kulat magekinaig le agaŋmor inum ngisi ndakina. ¹⁶ Sine nane tugum tanje sipsip kulatka mingeŋ ta nane mara mara sine kile-kogorka minnaig. ¹⁷ Ta tuku ne isa. Kile David nuŋe tanjo kame ndoŋ promba sine tuku gabat nuŋe gageu ndoŋ bale faramngat. Nabal nu tanjo ande gubra te-fagte tuku. Sine nu sabe ta nu sine tuku pasa ise nda. Ta tuku ne kile ndaŋndaŋamngat e ngina.

¹⁸ Tanjakina le Abigail nu pasa ta ismba pitikndo tinja nyamagaŋ kuaneka bret 200 kilmba grep kule armba agaŋmor ngaronumbi tolninganu ta kilmba sipsip kuapikanu 5 kilmba wit pasokanu afu kilmba bret fonfon 100 grep mbilmba pasokanu njak ta kilmba fik karenganu 200 kilmba nyamagaŋ ta njakmba doŋki afu mbol patikina. ¹⁹ Tanjamba nu siŋsiŋndo tanjo nuŋe kila sa ndamba nuŋe piro tanjo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane ambonga silap. Ye tane ngumnem dubiket ngina.

²⁰ Nane kine sulunaig le Abigail nu ndek doŋki ande ponja kina ka te-tirmba kumba minna sulumba David nuŋe kame kuasmbi ndoŋ nane buk tabe ta ponja mbumba minnaig le kanjerkina.

²¹ David nu wamdusmbi sakina: Ndanam saka ye tango ta tuku aganymor nuje duje ngamu tange kulat mageken le inum ngisi ndakina. Ye nu mbol manjau mayenu ken ta nu lafumba ye kiko pileyat. ²² Ta tuku kite ye nuje tango kame nuje gageu ta njakmba bale far suglukamngit. Kuga ta Kuatenge yiye ngueu mbal mapeninge nda ngina.

²³ Kile Abigail nu David kangermba nuje donki mbol patenga ibenkina sulumba David tuku kupe tugum tange dagol tidronga ²⁴ lokina sulumba David sana: O tango sungo, ye wam mbarit ta tuku ye ne ndon pasa njak. Ye saki le ne isa. ²⁵ Ne Nabal tuku pasa isat ta tuku gubra ndata. Nu mugru sambek nu gubra te-fagte tuku. Nu tuku nyu tugunu ta nginngan. Tanjamba ndo nuje manjau nuje nyu ta dubite. Ne naje piro tango kukulningat le prowaig ta ye nane kanger ndakit. ²⁶ Ne isa. Sungonge ne peu ndanat kande ne tango ta tuku mbar ta lafumba nu buk balewat kande. Ta tuku Sungo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge ne naje nyu mbolnge ye pasa sangrinu saket. Sungonge ndo ne tuku ngueu mbal njakmba kilmba njaiigo siglika Nabal mbol mata tanjamba kuwa ngina.

²⁷ Tanjaka Abigail manj lato sana: O tango sungo, ne garenuwa nga nyamagan kilmba prowit te naje tango kuasmbi te ninga sulumba ²⁸ naje piro pino ye tuku mbar te ngilainga. Ne mara mindek Sungo tuku ngueu mbal ndon kame bumba ne mbar ande ke ndakate tukunu Sungonge ne gabat sungo pilwa le minmba minamngat. ²⁹ Tango ande pro ne ndon kame saka ne balenam bafuwa ta Sungonge ne kigraibka kulat mayenumba ne tuku ngueu mbal kilmba sikpirmbi ndame bukngade le kinit tanan kile-pankamngat. ³⁰ Sungo nu ne mbolnge wam magenu kam sakina ta njakmba ne mbol kuwa le ne sine Israel mbal tuku gabat sungo minamngat. ³¹ Ta tuku ne ake sinan Nabal tuku mbar lafumba nu tuku ndare kutuwa ta ne gabat sungo mina sulumba naje mbar ta idusmba wamdus pitinuwa le kikitikat. Sungo nu ne sinzanuwa le piro pino naje ye idusya nga David sana.

³² Tanjakina le David ndek nu sana: Israel mbal tuku Mbara Sungonge ne kukulnat le pro ye ndinnye te-silikat. Ta tuku sine nu tuku nyu te-dungube ngina sulumba ³³ nu ndek sakina: Ne tuku wamdus mayenu tange tango ta tuku mbar nu tuku ndare ake sinan kutuwikit nga ne ye peuyat. Ta tuku Sungonge ne nyaro tinwa. ³⁴ Israel mbal tuku Mbara Sungo abo tugu njak nuje ye peuyat. Ye nu tuku nyu mbolnge sanet. Ne ndinnye ye te-sili ndakat kande indole maratukuk Nabal tuku kuasmbi inum mine ndakate kande ngina. ³⁵ Tanjakina sulumba David nu Abigailnge nyamagan kilmba prona ta yaimba sana: Kile ne wamdus bulok luka naje wande mbol kaye. Ne tuku pasa manjau mayenu ta mbolnge ne ye muku seryate ngina.

³⁶ Tanjakina le Abigail luka tango nuje sota kina ka tumbran prona kande Nabal nu pagumba nye sungo gabat sugonge pagumba nye sugokade tanjamba kina sulumba nu kule nyumba gare-gare sungokumba minna le Abigail nu pasa pasa ndana le ka mafena. ³⁷ Mafena le Nabal nu kule nyumba nginngankina ta ka purfena le piyo nuje ndek wam kame prowe likinaig ta kubeu tuna. Kubeu tuna le Nabal nu pirerek purka kumaknu suk ndekina.

³⁸ Tanjamba minna ma ma ait 10 kuganaig le Sungonge Nabal balena le kumna. ³⁹ Kumna le David nu pasa ismba sakina: Kile ye Sungo tuku nyu te-dunget. Nuje Nabal ye kiko pileyina ta lafuwat. Sungonge nuje piro tango nuje ye peuyina le manjau njayonu ke ndaken. Nuje mbar ta nuje miroj nu kurau tawet ngina. Tanjakina sulumba David ndek tango afu kukulningina le ⁴⁰ nane ka Karmelnge Abigail sanaig: Sine Davidnge ne pinonu tam tuku sine kukulningat nginaig le ⁴¹ pino ta pasa ta ismba tinga dagol tidronga loka sakina: Ye nu tuku piro pino. Ye piro tango kame tuku kupe minyangamngit ngina. ⁴² Tanjakina sulumba Abigail nu pastinga nuje piro pino 5 kilmba nuje donki tumba ponga David tuku piro tango dubika kinaig. Kinaig ka David tugum prona le Davidnge pinonu tina.

⁴³⁻⁴⁴ David nu o buk Yesrelnu pino Ahinoam tina sulumba ngumnennga nu manj Saul kulim nuje Mikal tina ta Saulnge yaimba tumba Lais kiyo nuje Paltiel tuna. Tango ta tumbran sungo Galimnu.

26

David nu maŋ Saul mapena

¹ Kile Sifnu taŋgo kame afu kinaig ka Gibearŋge Saul sanaig: O gabat sunŋo, ne isa. David nu kile sine tuku kilke Yuda yamban Akila biŋ mbolŋge kuirka minit ŋginaig le ² Saul ndek tiŋga nuŋe Israel kame kuasmbi sanŋriknu 3,000 ta pilemba kilmba David biye tiwam Sif ma baknu ta kinaig ka ³ Akila tabe yamban ndin taŋge tumbraŋ ulnaig.

David nuŋe kuasmbi ndoŋ ma baknu taŋge minmba Saul nu biye tiwam prona ta ismba ⁴ nu taŋgo afu kukulniŋmba kape ka buro-burowap ŋgina le nane kurauka kinaig ta Saul pro taŋge minna le kaŋgermba luka ka David kubeu tunaig. ⁵ Kubeu tunaig le kile David ndek taŋgo afu kilmba Saul tumbraŋ ulmba minna magot ta kinaig sulumba Saul nuŋe kame gabat sunŋo Ner kiŋo nuŋe Abner ndoŋ kinymba minnaik le kaŋgerkinaig. Saul nu ŋgamu-ŋgamuŋge kinyna le nane kame kuasmbi nu laipmba kinynaig. ⁶ Taŋamba minnaig le David ndek Hitnu taŋgo Ahimelek le Abisai kusnanikina: Ima ye ndoŋ Saul tuku kuasmbi ma ulmba minig sinam nzi kaŋgik ŋgina le Abisai ndek sakina: Sile kap ŋgina. (Abisai nu Seruya tuku kiŋo nuŋe. Aba nuŋe Yoab).

⁷ Furirna le David le Abisai nale kurauka Saul nuŋe kuasmbi ndoŋ tumbraŋ ulmba minnaig ta ndek kinaik ka Saul kinymba minna le kaŋgermba. Saul nu nuŋe mbanduwaŋ ta tumba gabat tatum taŋge te-timba ŋgamu-ŋgamuŋge kinyna le Abner kame kuasmbi ŋakmba nane nu laipmba kinynaig.

⁸ Taŋamba kaŋgerka Abisai ndek David sana: Kile Kuaterŋge nane ŋgueu taŋgo ta tumba ne wai mbolŋge palet. Saka le nuŋe mbanduwaŋ te tumba manyub kilke turi le kumwa ŋgina kande ⁹ David ndek nu peumba sana: Ne nu mba tuwe ndaka. Sunŋonge gabat madina ta andeŋge balewa ta Sunŋonge nu mapewe nda ŋgina sulumba ¹⁰ sakina: Ye Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge ne sanet. Sunŋonge Saul balewamŋgat. Nu ake kumamŋgat e ko nuŋe ŋgueu mbalŋge balewaig le kumamŋgat e ta Sunŋo nuŋe ait. ¹¹ Sunŋonge gabat sunŋo madina ta ye nu balewe nda. Nuŋge ye peuyate. Sile nu tuku mbanduwaŋ murko kule te ndo kilmba kap ŋga sana sulumba ¹² David ndek mbanduwaŋ murko kule gabat tatumŋge ta kilmba Abisai ndoŋ kinaik ta taŋgo ande nale kamuska kaŋger ndakina. Nane ŋakmba Sunŋonge ginyum paknu niŋgina le ndo kinymba gilainŋginaig.

¹³ Kile nale nane kusreka kinaik ka ka David nu tabe inum poŋga funu mbolŋge tiŋgina sulumba ¹⁴ Abner nuŋe kame kuasmbi ta ndoŋ wika saniŋgina: Abner o. Ne ye tuku pasa isit e ŋgina le Abner ndek nu tuku miŋge lafumba sakina: Ne imanŋge gabat sunŋo wikate e ŋgina. ¹⁵ Taŋakina le David ndek Abner maim maim te-tumba wi kuerŋka sana: Ne Israel ŋgamukŋge taŋgo nyu ŋak ŋgate ta ndaŋam saka nane gabat sunŋo ta kulat maye ndawat le taŋgo ande nu ŋayo siliwam sinam ket? ¹⁶ Ne taŋamba gubat sunŋo kulatkate tuku e? Tane taŋgine gabat sunŋo Sunŋonge madina ta kulat maye ndawaig. Ta tuku ye Sunŋo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge siŋka satinŋet. Tane ŋakmba kumam kumuŋ. Tane gabat sunŋo tuku mbanduwaŋ murko kule gabat tatum taŋge ta kaŋgerkap ta kile aninŋe minig e ŋgina le ¹⁷ Saul nu David tuku ŋin tugu ismba wika sakina: O kiŋo, ta nerŋge e ŋgina le David ndek wika sana: Au. Yenŋge o. ¹⁸ O gabat sunŋo, ye ame mbar ken le ne nane piro taŋgo nane ye tumba yokeryate? ¹⁹ O gabat sunŋo, ne nane piro taŋgo tuku pasa te isa. Ne Sunŋonge kukulnat le ye ŋayo siliyam tuku ye sotate ndeta maye. Ye nu tuku atrauki le Sunŋo nu maŋ ye tuku garewa. Ko taŋonge ne tuku wamduŋ kunde-kundenade ndeta Sunŋonge nane kasurniŋguwa. Nane ndaŋam tuku ye Israel kilke kusremba ka kasomok mbal tuku kilke mbolŋge nanŋine yabri mbara bariŋgi ŋga ye tumba korkoryade? ²⁰ Ta tuku ye Sunŋo kasomŋge mini le tane ye tuku ndare kutu ndawap. Ne sine Israel mbal tuku gabat sunŋo ta ne ye ŋai ŋguesuk kuga meu taŋaŋ baleyam tuku sota taŋgo afu tabe mbolŋge mula nindam tuku kuraukade taŋamba ne kate ŋga Saul sana.

²¹ Tanjakina le Saul ndek David wika sana: O kiɲo, ye mbaret. Kile ne maɲ tawok te prowa le ye ne maɲ ɲayo siline nda. Ne furir te mbolɲge ye baleyam kumuɲ ta ne ye mapeyat. Ye siɲka mbarmba ɲgingɲan maɲau ket ɲgina le ²² David ndek wika sana: O gabat sungo, mbanduwaɲ naɲe noten. Naɲe taɲgo ande kukula le pro tumba kine tinwa. ²³ Sungo nu taɲgo maɲau mayenu tiɲreknu kate ta lafu mayenu tuwit. Kite Sungo ne tumba ye tuku wai mbol palet ta ye Sungoɲge ne madinina ɲga ne bale ndanit. ²⁴ Ye ne mapenumba ɲayo sili ndanit. Tanjamba ndo kile Sungo ye sinzaɲyuwa le mine mayemba wamdus bulok ɲak minamɲgit ɲgina le ²⁵ Saul ndek David wika sana: O kiɲo, Sungo ne nyaro tinwa le ame maɲau kam bafuwa ta kumu-kumumba alonu tanjamba prowamɲgat ɲgina. Tanjaka saka denɲurna le David luka nuɲe kuasmbi sota kina le Saul mata mbilka luka nuɲe tumbraɲ kina.

27

David nu Filistia mbal sota kina

¹ Tanjamba minnaig ma ma David nu wamdusmba sakina: Ye te taɲge mini ta Saul nu maɲ wamdus mbilmba ye baleyamɲgat tukunu ye kua ka Filistia kilke mbol ka le kanyumwa le nu maɲ Israel kilke mbol teɲge ye sote nda ɲga idusna.

² Tanjamba idusna sulumba David ndek tiɲga nuɲe taɲgo kuasmbi 600 ta kilmba Maok kiɲo nuɲe Akis Gat mbal tuku gabat sungo ta sota kambim saka ³ nu nuɲe pino ar ta kilmba nuɲe taɲgo kuasmbi naɲgine gageu kame ta turmba kilmba kina ka Gatɲge Akis ndoɲ minnaig. (David tuku pino ar ta ande Ahinoam nu Yesrelnu. Ande Abigail Nabal tuku pino kuembol nu Karmelnu). ⁴ David kua ka Gatɲge minna pasa ta Saul nu ismba nu maɲ David sote ndakina.

⁵ Kile David nu Akis teɲenmba sana: O gabat sungo, ye naɲe tumbraɲ sungo sinam teɲge minet ta mayenu ndo kuga tukunu ne ye sinayumba kilke fudiɲ ande serya le ye yiɲe kuasmbi ndoɲ ka taɲge minyoki ɲgina le ⁶ Akis ndek woka tumbraɲ fudiɲ Siklak David nane minyokuwaig ɲga serna. Ta tuku kile Siklak tumbraɲ ta Yuda tuku gabat sugo naɲgine kulatka minig.

⁷ David nu Filistia kilke mbol kumba minna ta yar ndindo tambun baikamba turmba kinaig. ⁸ Taɲge minna sulumba David nu nuɲe kame kuasmbi kilmba ka Gesur mbal Gisri mbal Amalek mbal nane ndoɲ kame bumba minanu. Mbal kame ta o buk ma tugu ta mbolɲge tumbraɲ ulmba minnaig tuku. Nane tuku kilke ta Sur kumamɲge kina ka Isipɲge dikɲgina.

⁹⁻¹¹ David nu nane ndoɲ kame buwanu ta nu taɲgo pino ɲakmba bale far sugluka makau doɲki kamel agaɲmor ɲakmba ta kilmba tawi mindepiye agaɲ ndende ta turmba kile-sugluka luka Akis tugum kambinu. David nu tumbraɲ kame ta ɲakmba tumu pilmba ma sina minyanɲganu. Ta ndaɲam? Taɲgo ande pro Gatɲge Akis kila sawikat ɲga nu taɲawanu.

David nu Filistia kilke mbolɲge minna sulumba nu maɲau ndui ta ndo kumba minanu le Akis ndek nu kusnamba ne ka aninge kame ulmba prote e ɲga kusnawanu ta David ndek nu wam sisauka sawanu: Sine ka Yudaɲge o ka Yerakmelɲge o ka Ken ma ki prote kumam taɲge kame ulmba prowet ɲga Akis yabriwanu.

¹² Tanjawanu le Akis ndek David tuku pasa ta son ɲga wamdusmba sakanu: Son. Nu nuɲe ndare tuma Israel ndoɲ kame bute. Kile nu nuɲe mbal ndoɲ ɲgueu minmba ye tuku piro taɲgo minmba ye kulatka minmba minamɲgat ɲga idusanu.

28

Saul nu taɲgo kanunu wikanu pino ande sota kina

¹ Minnaig ka ait ande Filistia mbal naɲgine kame kuasmbi kile-maɲgurka Israel mbal ndoɲ kame buwam tuku ɲginaig sulumba Akis ndek David sana: Kite ne naɲe kame kuasmbi ta kilmba ɲakmba ye dubiyumba ka Israel mbal ndoɲ kame buwamɲgig ɲgina.

² Tanjaka sana le David ndek woka sakina: Ta maye. Ye ne tuku piro taɲgo. Ne ndaɲmba

kam tuku saya ta ye taɲamba ndo kamɲgit ɲgina le Akis ndek sana: Ese. Ne taɲawa le ye ne tumba yiɲe ɲgarosu kulatkam tuku palmbimɲgit ɲgina.

³ Samuel nu buk kumna le nane Israel mbal ɲakmba wamdus tatruka malmbimba nuɲe tumbran Ramange ɲgukinaig. Ait ta mbolɲge Saulɲge taɲgo kanunu wikanu mbal ta Israel kilke mbolɲge mine ndakuwaig ɲga ɲakmba pitaikina le sili-silinaig.

⁴ Kile Filistia mbal pro Sunem tumbran sungo ta makembiɲge kame buwam tuku ma ulnaig le Saul ndek Israel kame kuasmbi ta kilmba pro Gilboa tabe mbol taɲge ma ulmba minnaig. ⁵ Taɲamba minnaig le Saul nu Filistia tuku kame kuasmbi ta kaɲgerka nu kuru kuru ɲayomba wamdus fulilka ⁶ Sungo yabaɲmba kusnana: Ye kile ndaɲi ɲgina kande Sungo nu tuku pasa inum kiɲambi ko tukul ndamembi ko tuan taɲgo tuku miɲge mbolɲge mata lafuna le ise ndakina le ⁷ nu ndek nuɲe piro mbal wika sanaɲgina: Tane kumba pino ande taɲgo kanunu wikanu ta sota te-silikap le ye ka nu kusnawi ɲgina le nane ndek nu sanaig: Pino ande taɲgo kanunu wikate tuku Endorɲge minit ɲga sanaig.

⁸ Taɲaka sanaig le Saul ndek gabat sungo tuku mindepiye ta paska patika tawi kise kilmba kaika taɲgo armba kilmba furir ta mbolɲge ndo tiɲga ka pino ta tugum pronaig sulumba Saul ndek pino ta sana: Ye taɲgo kumanu ande nyun ti le ne nu wika le ame wam prowamɲgaig ta ne sanuwa le ye saya ɲga pino ta sana kande ⁹ pino ta ndek nu sana: Gabat sungo Saulɲge Israel mbal tuku taɲgo kanunu wikade mbal ta pitaikina ta ne gilai e? Ne ndaɲam saka ye te-mayokyumba baleyuwaig ɲga taɲate ɲgina le ¹⁰ Saul ndek pasa saɲgri pilemba sakina: Ye Sungo nyu mbolɲge ne sanet. Ne wam te ka ta nane ne tumba pasa mbol pile nda ɲgina.

¹¹ Taɲakina le pino ta ndek Saul kusnana: Ye ima wiki ɲga iduste ɲgina le Saul ndek nu sana: Ne Samuel wika ɲgina.

¹² Taɲaka sana le pino ta ndek Samuel wikina le mayok kina. Mayok kina le pino ta nu Samuel kaɲgermba wi ɲayomba Saul sana: Ne ndaɲam saka ye yabriyat? Ne Saulɲge ɲgina. ¹³ Taɲakina le gabat sungo ndek pino ta sana: Ne kuru kuru ndaka. Ame agaɲ kaɲgerat ta ye saya le isi ɲgina le pino ta lafumba Saul sana: Ye mindekanu ande sambu kusremba mayok ket le kaɲgerit ɲgina le ¹⁴ Saul ndek nu kusnana: Taɲgo ta ndaɲ ndaɲ ɲgina le pino ta nu sakina: Taɲgo saibo tawi kuennu silika mayok ket ɲgina le Saul nu katesena ta Samuelɲge ɲga nu ndek dagol tidroɲga lokina.

¹⁵ Taɲana le Samuel ndek Saul kusnana: Ne ndaɲam saka ye wikat ɲgina le nu lafumba sana: Sungo nu ye ɲgumneyina le Filistia mbal ye ndoɲ kame buwam bafude. Ta tuku ye wamdus piti sungo ɲak. Nu ye tuku pasa inum tuan taɲgo tuku miɲge mbolɲge ko kiɲambi sayate le ise ndaket tukunu ye kile ndaɲndaɲamɲgit ɲga pro neɲge ye saya ɲga ne wikit ɲgina.

¹⁶ Taɲakina le Samuel ndek nu sana: Sungo o buk ne ɲgumnenumba nu ne ndoɲ ɲgueu minit. Ne ndaɲam saka ye ne turnam tuku wikate? ¹⁷ Sungoɲge o buk ye wam paguyina le ye tuku miɲge mbolɲge pasa prona le ne isna ta nu kile dubimba kate. Nu Israel kulatkam tuku piro ta ne yainumba David tuna. ¹⁸ Ne buk Sungo tuku miɲge ɲgurna. Nu Amalek mbal tuku gubra sungo tumba ne nane ɲakmba bale farkam tuku ɲgina ta ne kumu ndana. Ta tuku kile Sungo nu wam ta lafumba ne mbol kate. ¹⁹ Ne naɲe kuasmbi Israel tane ɲakmba Sungoɲge kilmba Filistia tuku wai mbol patinunɲgat. Indole ne naɲe kiɲo kat naɲe ndoɲ kummba pro teɲge ye ndoɲ minamɲgaig. Sungo nu Filistia mbal sinzaɲniɲmba Israel tuku kame kuasmbi kilmba nane tuku wai mbol patinunɲgat ɲga Saul sana.

²⁰ Saul nu Samuel tuku pasa ta ismba kuru kuru mayemba ɲgurnɲgurka kilke mbol ndeka milmailka kinye ɲak minna. Ta ndaɲam? Ki ait ka furir ɲgamuna nu isukuse ndaka minna tukunu nu milmailka minna.

²¹ Taɲamba minna le pino ta ka Saul kuru kuru mayena le kaɲgermba nu sana: O taɲgo sungo, ye yiɲe ɲgarosu yambarkam kuru kuru ndaka ne tuku miɲge dubiwit. ²² Taɲamba ndo ne kile ye tuku miɲge dubimba tiɲga bret afu nyumba ɲgarosu saɲgri tiɲguwa le luka kaye ɲgina kande ²³ Saul ndek nu sana: Ye isukusam mbulit ɲgina. Taɲakina le

nunje piro tango ar ta pino ta ndorj nane dirnanginaig le nu nane tuku minge dubimba tinga ka mbili mbol minyokina. ²⁴ Minyokina le pino ta pre pre nunje makau fat butuknu ande kulatka minna ta balena sulumba pikmba ndemnu ta kilmba kuapikina. Kuapikina sulumba plaua yis kugatok ta kilmba pipmba bret afu wakeika pasoka ²⁵ ningina le nane nyinaig. Nye denjpurmba furir ndui ta ndo nane tinga luka nangine tumbraj kinaig.

29

Filistia gabat nane David pitainaig

¹ Kile Filistia kame gabat nane kame kuasmbi kilmba pro Afeknge ma ulmba mangurkinaig le nane Israel kame kuasmbi pro Yesrel ma kule bulbultembi tanje ma ulmba mangurkinaig. ² Nane Filistia tuku gabat sugo ta nangine kame kuasmbi walmba afu 100 afu 1,000 tanjamba fetke lika kame tuku kuaneka tinge likinaig le David nu nunje kame kuasmbi kilmba Akis ndorj nane ngumnem dubikina.

³ Tanjana le nane Filistia tuku kame gabat ta nane kanjerka Akis sanaig: Ndanjam Hibru tango kame te sine dubika kame kangig nginaig le Akis lafumba nane saningina: Tango si Davidnge. Nu Israel mbal tuku gabat sunjo Saul tuku piro tango ta nu o buk Saul kusremba yar ndindo tanjan pro ye ndorj tenje minit ta tane gilai e? Ye nu wam afu mbarna le kanjer ndaken nga saningina kande ⁴ nane kame gabat sugo sugo Akis tuku gubra pasa tumba sanaig: Tango si te-luka le ka tumbraj sernambi tanje ka minwa. Kuga ta nu nunje gabat sunjo Saul garewa nga mbilka sine ndorj kame bumba sine kilmba bale farikat. ⁵ Tango si sine kila. O buk pino kame nane kupesmba mune ulmba sakinaig: Saul nu ngueu mbal 1,000 bale farningina le David nu ngueu mbal 10,000 bale farningina nginaig nga Akis sanaig.

⁶ Tanjamba sanaig le Akis ndek David wika sana: Mbara Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge ye ne sanet. Ne tinjeknu. Ne ye dubiyumba kame mbol tinga ye turya nga iduset. Ne o buk ye sota prona kile minit ta ne wam ande mbarna le kanjer ndawen ta nane gabat sugo si nane ne sine dubi ndaka nga sakade. ⁷ Ta tuku ne kile wamdus bulok luka tumbraj kaye ka tanje mina. Ne sine dubika ta kame gabat afu si ne tuku ndagariningikat nga sana kande ⁸ David ndek nu tuku pasa lafumba sana: O gabat sunjo, ye ne tugumnge ame wam mbaren? Ye o buk ne tuku piro tugu pilen sulumba kile ye minet ta ye mbar ande ken le ne kame kambim tuku ye peuyate e ngina le ⁹ Akis ndek nu tuku pasa lafumba sana: Son. Ye tuku am mbolnge ne tinjeknu Kuate tuku enjel suk ta kame gabat afu nane sakaig ne sine dubika kame mbol kine nda nga sakaig. ¹⁰ Ta tuku indole mafewa le maratukuk tinga ne sine kusreka nanje kuasmbi o buk Saul tugumnge kilmba ilna ta njakmba kilmba luka kaye nga David sana. ¹¹ Tanjaka sana le David nu maratukuk tinga nunje kuasmbi ta kilmba luka Siklak tumbraj Filistia kilke mbol kina le nane Filistia mbal ndek tinga Yesrel kinaig.

30

Amalek mbal Siklak tumbraj piynaig

¹⁻³ David nunje kame kuasmbi kilmba luka Siklak tumbraj kambim tuku kumba minnaig le Amalek mbal Yuda ma tugu ki prote kumamnge promba Siklak tumbraj piynaig sulumba pino kutu njakmba kilmba kine sulunaig. Ande bale ndanaig. David nane ait kenju mbolnge Siklak patumba mambilnaig kande Amalek mbalnge tumbraj piynaig le pa guwa ma gur tingina le kanjermba nane pro tumbraj sinam kumba pino kutu njakmba kilmba kine sulunaig ta kanjermba ⁴ nane malmbi njayonaig ka ka sangri kugamba baklele likinaig. ⁵ David tuku pino ar ta Ahinoam Yesrelnu nale Abigail Nabal tuku pino kuembol Karmelnu ta mata kilmba kinaig.

⁶ David nunje kame kuasmbi nane tuku pino kutu ngueu mbalnge kilmba kine sulunaig tukunu nane David tuku gubra tormba nu ndamembi balewam tuku saka minnaig le nu ismba wamdus piti sunjo tina ta nunje Mbara Sunjonge nu sangri pilena le ⁷ nu ndek pris Abiatar sana: Ka pris tuku tawi ta tumba pro ye sa ngina le nu kina ka tawi ta tumba

pro David tuna. ⁸ Tuna le David ndek Sunjo kusnamba sakina: Ye Amalek kuasmbi ta dubika ka nane ndinje kile-siglikamngit e ngina le Sunjonje lafumba sana: Ne nane dubika kaye ka pino kutu kame ta njakmba yaika kile-luka kilamngat nga sana. ⁹ Tanjaka sana le David ndek nuje kame kuasmbi 600 ta njakmba kilmba Amalek mbal kupel kupel dubika kinaig ka Besor kule mbol ta pronaig. ¹⁰ Pronaig sulumba tanjo 200 nane sangri kugamba Besor kule pakarke fugunaig ta tanje kusrekinaig le minnaig le David nu tanjo 400 ta ndo kilmba Amalek mbal dubika kinaig.

¹¹ Nane kinaig ka ndinje Isipnu tanjo mo ande te-silika tumba David tugum kumba nane ndek Isip tanjo ta bret afu tumba kule turmba tunaig le nyina. ¹² Tanjana le nane ndek fik karenjanu soj njak ande tumba bret fonfon grep karenjanumbi pipnaig tuku ta turmba nu tunaig le nyina. Tanjo ta nu ait kenjmba nyamaganj kule kugatok minna tukunu kile nu nyamaganj ta kilmba nyumba manj sangri tina.

¹³ Sangri tina le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne anikok? Ne tuku gabat ima ngina le nu lafumba sana: Ye Isipnu ta Amaleknu tanjo andenje o buk ye piyayumba tina. Ye ailfu guazengen le nane tenje ye kusreyinaig. ¹⁴ Sine kagenj ka Keret ma tugu Yuda ma tugu Kaleb ma tugu ki prote kumamnje kame bugenj sulumba pro Siklaknje tumbranj piygenj nga David sana.

¹⁵ Tanjakina le David ndek tanjo mo ta kusnana: Ne sine kilmba nane minig magot ta tumsingam kumu e ngina le nu ndek sakina: Ne Kuate tuku nyu mbolnje ye bale ndayumba ye tumba yije gabat tuku wai mbol pile nda nga pasa sangri pilewa le ye tane kilmba nane minig ma ta tumtingamngit nga David sana le wokina.

¹⁶ Kile tanjo mo ta ndek nane kilmba ka Amalek mbal mine likinaig ma ta kinaig. Kinaig ka ta pronaig kande nane Filistia kilke mbolnje Yuda ma tugu mbolnje gabis aganj ndende sunjomba yomba kilnaig ta tuku nane gare-gareka pagumba nye sunjo te-ibenjaig.

¹⁷ Tanjamba minnaig le ka furirna le David nuje kame kuasmbi kilmba sinam ka Amalek mbal ndoj kame bumba nane bale farka kinaig ka mafemba manj furirna. David tuku kuasmbi tanje nane njakmba bale far sulunaig. Amalek tanjo 400 ndo kamel ponja kua kinaig. ¹⁸ Tanjanaig le David ndek pino kutu gabis aganj ndende njakmba Amalek mbalnje kilnaig ta luka kilna sulumba nuje pino ar ta turmba kilna. ¹⁹ Nane tuku aganj inum ngisi ndakina. Kiyo kame kulim kame gabis aganj ndende njakmba Amalek mbalnje kile likinaig ta kumu-kumumba kile-luka kilnaig. ²⁰ Tanjanaig sulumba Amalek mbal tuku makau sipsip aganjmor ta njakmba kilmba David tuku nga sisilanijmba ambonja kinaig.

²¹ Luka kumba minnaig le kuasmbi 200 matuk ka Besor kule makembinje kusrekinaig ta nane kanjerka tinja nane ndin kinaig ka ndinje nane tumaka ulendikinaig. Tanjanaig sulumba David ndek nane tugum kumba tane kumumbi minig e ngina le ²² nane David ndoj kinaig tanjo afu najgonu mugru sambek ta nane ndek sakinaig: Nane sine ndoj kine ndakinaig tukunu sine aganj ndende kame bumba kilgenj te nane walmba ninje nda. Nane nanjine pino kutu ndo ninjap le kilmba kuwaig nginaig kande ²³ David ndek sakina: Yije tira kame, tane tanja ndawap. Sine aganj ndende te Sunjonje sinzansingina le luka kilgenj. Nunje sine turkina le kuasmbi sine tuku tumbranj piynaig ta kilmba bale farkigenj tukunu ²⁴ ye tane tuku pasa ta dubiwe nda. Kuga. Aganj ndende ta njakmba walmba tane kinaig mbal nane aganj ndende kulatka minnaig mbal ta kumu kumu kilap nga saningina.

²⁵ David nu tanjaka saka pasa ta sangri pilena le Israel ngamuknje pasa ta mara mindek dubimba kile mata tanjamba minig.

David nu Yuda mage mage aganj ndende walmba ninjina

²⁶ Kile David luka kina ka Siklak prona sulumba kame mbol gabis aganj ndende kilelika pronaig ta walmba nuje tira kame Yuda mage mage ta tuku patike lika pasa turmba patikina sulumba sakina: Aganj ndende Sunjo tuku ngueu mbal mbolnje yaika kilgenj te ye walmba tane tinjet ngina.

²⁷ David nu agañ ndende walmba tumbran tumbran mage mage ningina ta tejenmba. Betel mage mage. Ramot mage mage ki prote kumamnge. Yatir mage mage. ²⁸ Aroer mage mage. Sifmot mage mage. Estemoa mage mage. ²⁹ Rakal mage mage. Yeramel mbal mage mage. Ken mbal mage mage. ³⁰ Korma mage mage. Bor-Asan mage mage. Atak mage mage. ³¹ Hebron mage mage. Tumbran afu turmba David nuje kuasmbi ndon kupe pilmba likinaig mage mage mata walmba ningina.

31

Saul nu kumna

¹ David nu Siklaknge minna le Filistia mbal nane Israel mbal ndon Gilboa tabe mbolnge kame bunaig sulumba Israel mbal afu bale farninginaig. Afu nane sili-silimba kua kinaig le ² Filistia mbal nane dubika kinaig sulumba Saul tuku kiyo kat nuje kejmba Yonatan Abinadab Malkisua nane turmba baleninginaig.

³ Saul nu minna ma ta mbolnge kame sangri tingina le ngueu mbal afunge tui fat parsinga Saul tui tinaig le nu kumam bafumba ⁴ kiyo mo nu tuku kame agañ ndende kugrakina ta sana: Ne ilmba nanje kame bagi ta gomba tumba ye baleya le kumi. Tanjawa le Filistia mbal ngaro nda pikanu si nane ye aza pile-pileyumba bale ndayuwaig ngina kande tango mo ta nu balewam kuru-kuruka mbulna le Saul nu nuje miroj nuje kame bagi ta tumba te-timba patenga kame bagi ta mbol kumba kumna.

⁵ Saul nu kumna le tango mo ta nu kangerna sulumba nu suk nuje kame bagi ta tumba te-tina sulumba patenga kame bagi ta mbol kumba kumna. ⁶ Ki ait ndui ta mbolnge ndo Saul nuje kiyo kame kejmba ta tango mo ta Saul tuku kame mbal nane njakmba kume farnaig.

⁷ Saul nuje kiyo kat nuje ndon kumnaig le Israel kame kuasmbi nane kua ka sili-silinaig ta nane Israel kuasmbi afu ma guton Jordan kule make simnge minnaig ta nane kangerka nane mata kua ka tumbran kusreka sili-silinaig le Filistia mbalnge pro tumbran ta kile-lika tanje kinynaig.

⁸ Nane kinynaig ka mafena le Filistia mbal nane Israel mbal bale farnaig ta tuku kame agañ ndende paska kilam kinaig. Kinaig ka Gilboa tabe mbol tanje Saul nuje kiyo kat nuje ke nane tuku mindesij nangine kangerkinaig. ⁹ Kangerkinaig sulumba nane ndek Saul tuku njinfok kat purmba kame tuku agañ ndende paska kilmba nane tango afu kukulninginaig le pasa tumba Filistia ma tugu njakmba mbol kine likinaig sulumba nangine zugu wandek sinam kumba tanje mangurka kubeu ninge likinaig le tango pino njakmba ismba gare-garekinaig. ¹⁰ Tanjanaig sulumba Saul tuku kame agañ ndende ta kilmba nangine pino mbara Astarte tuku zugu wande sinam tanje patika Saul kiyo kat nuje ke nane tuku mindesij kilmba Bet-San tumbran fonde mbol tanje taikinaig.

¹¹ Kile Yabes tumbran mbal Gilead ma tugu mbolnge nane Filistia mbal Saul tuku mindesij tumba taikinaig pasa ta isnaig sulumba ¹² nane tango sangriknu afu kukulninginaig le furir ta mbolnge ndo nane tinga kinaig ka ka Bet-San promba fonde mbol tanje Saul nuje kiyo kat nuje ke nane tuku mindesij taikinaig ta kilmba luka pro Yabes tumbran nge mindesij kame ta pasokinaig. ¹³ Pasokinaig sulumba isu kat nangine ta ndo kilmba Yabes nge ail sungo ande kumnemnge ngukinaig. Tanjanaig sulumba nane ndek kusem ndindo nyamaganj pinka minnaig.

2 SAMUEL

David tuku wam kube

Saul kumna pasa ta David sanaig le isna

¹ Nane Saul balenaig le kumna ait ta David nuŋe kame mbal kilmba ka Amalek mbal ndoŋ kame bumba nane bale farkina sulumba nane luka nanŋine tumbraŋ Siklak kinaig.

² David nu Siklakŋge minna le ait keŋmba kinaig le Saul tuku kame taŋgo ande kumba ka Siklak prona. Nu sagkanu taŋaŋ David tugum kumba dagol tidroŋga lokina le ³ David ndek nu kusnana: Ne aningge prote ŋgina le taŋgo mo ta ndek lafumba sana: Ye kame sinamŋge Israel mbal bale farkinaig le ye kua ka te prowet ŋgina. ⁴ Taŋakina le David ndek nu kusnana: Kame mbolŋge ame wam prove likinaig ta ye saya le isi ŋgina le taŋgo mo ta ndek nu sana: Sine tuku kame taŋgo nane kua ka sili-silinaig le Filistia mbalŋge sine tuku kuasmbi suŋgomba bale farniŋge likinaig. Taŋamba Saul le kiŋo nuŋe Yonatan mata balenikinaig ŋga David sana.

⁵ Kile David ndek nu kusnana: Saul le Yonatan kumnaik ta sonndo ne kaŋgerkina e ŋgina le ⁶ taŋgo mo ta lafumba sakina: O sunŋo, ye Gilboa tabe mbolŋge minen sulumba Saul kaŋgeren ta nu nuŋe mbanduwaŋ ta kilke mbolŋge te-timba nuŋe ŋgaro tugunemba tiŋ minna le kaŋgeren. Kame mbal hos mbol pinderkanu karis mbol pinderkanu mata nane Saul buk te-kornaig. ⁷ Taŋanaig le nu mbilmbilka ye kaŋgeryumba wikina le ye woka nu sota kan le ⁸ nu ndek ye kusnayina: Ne anikok ŋgina le ye Amaleknu ŋgen. ⁹ Taŋaken le nu ndek ye sayina: Ne ilmba ye tapleya. Tui fat andeŋge ye te-mayeyat le ye kumam bafuwet ŋgina. ¹⁰ Taŋaka nu buk surka ndeka kumam bafuna tukunu ye ka nu taplewen sulumba nu tuku gol hat kaikanu ta gomba tumba sagi nzar wai mban mbolŋge ta paska ten sulumba agaŋ kame ta kilmba ne tugum te prowet ŋga David sana.

¹¹ Taŋakina le David nu ismba ŋgamuŋgal tatrunkina le nuŋe tawi fetfetna le nuŋe kuasmbi mata ŋakmba maŋau ndui ta ndo kinaig. ¹² Ta ndaŋam? Saul le Yonatan, Israel kame mbal suŋgomba nane Kuate tuku kuasmbi ta kame suŋgo ta mbolŋge bale farkinaig tukunu nane malmbika nyamagaŋ pinka minnaig le ka furirna.

¹³ Furirna le David ndek taŋgo mo ta kusnana: Ne anikok ŋgina le nu sakina: Ye Amaleknu. O buk mam nu Amalek kilke kusremba pro Israel kilke mbolŋge rawe taŋgo taŋaŋ minyokina ŋgina le ¹⁴ David ndek nu sana: Ndaŋam saka ne Suŋgoŋge gabat madina ta balena ŋgina sulumba ¹⁵ nuŋe kame taŋgo ande wika sana: Ne ilmba taŋgo te balewa le kumwa ŋgina le kame taŋgo ta kumba ka Amalek taŋgo ta kame bagimbi balena le kumna. ¹⁶ Kumna le David ndek Amalek taŋgo ta sana: Ne Suŋgoŋge gabat madina ta balewanu sakat tukunu kile lafunu naje miroŋ naje ndare kutute ŋgina.

David nu Saul le Yonatan tuku ninankina

¹⁷ Kile David nu ninanka Saul le kiŋo nuŋe Yonatan tuku ŋga mune-munekina sulumba ¹⁸ nuŋe kuasmbi wam paguniŋmba saniŋgina: Tane mune te tumba ka Yuda taŋgo pino ŋakmba tumniŋgap le tago-tagomba kila pilwaig ŋgina.

Mune mbara ta Tui Mune. Kile mune ta Yasa tuku waŋe mbolŋge minit.

Tui Mune

¹⁹ Sine Israel mbal tuku gabat kame tabe mbolŋge kume likinaig.

Sinŋine kame gabat ŋakmba kume likinaig.

²⁰ Tane pasa te kumba ka Gat le Askelon mbal sa ndaniŋgap.

Saniŋgap le Filistia pino kame kasomok pino kame nane ismba gare-garekubekaig.

²¹ Sinŋine kame gabat mbal tuku kandim kame kile ake sinaŋ Gilboa tabe mbolŋge mine likade.

Saul tuku kandim mata andeŋge maŋ gureŋ pisnewe nda.

Ta tuku sawe le mbai ŋgislu tabe ta mbolŋge nde ndakuwaik le nyamagaŋ mata tabe ta mbolŋge prove nda.

²² Yonatan nu tui wai paknu.

Nu kame mbolŋge agar inum tui ful ndawanu.

Saul tuku kame bagi ake sinaŋ mine ndakina.

Nu nuŋe ŋgueu mbal saŋgriknu ŋakmba bale farninganu.

²³ Tanjo pino ŋakmba nane Saul le Yonatan tuku gare tornaig.

Nale mara mindek kigri-kigriŋga minnaik sulumba kumu kumu ndo kumnaik.

Nale tuku pinder ta paŋus fumba kinit tanaŋ.

Nale tuku saŋgri ta laion tuku saŋgri tanaŋ.

²⁴ Tane Israel pino kame tane Saul tuku ninanka malmbikap.

Nu tane tawi gurgur magenu ndo agar ndende golmbi wakeikanu ŋgarosu mindepiye mayewam tuku tiŋge likina.

²⁵ Kame gabat ar ta kame mbolŋge kumnaik.

Yonatan tuku mindesiŋ tabe mbol ambeŋge minit.

²⁶ O yiŋe aba Yonatan, ye ne tuku sina suŋgo ŋak.

Sile muŋgu kume purkikerŋ wam ta pino kame nane ye tuku ŋga kume purde wam ta lite.

²⁷ Kame gabat mbal ŋakmba kame mbolŋge kume likinaig le nane tuku kame agar ndende mata ake ŋaigoŋgamŋgaig.

2

Yuda tuku tugu nane David naŋgine gabat minwa ŋga madinaig

¹ Kile David nu Suŋgo kusnamba sakina: Ye kumba ka Yuda mbal tuku tumbranŋ suŋgo ande mbol minyoki e ŋgina le Suŋgo nu ndek sana: Ta maye ŋgina. Tanakina le David maŋ lato kusnana: Ye ka tumbranŋ ndaŋ mbol minyoki ŋgina le Suŋgo nu lafumba sana: Ne kumba ka Hebronŋge minyoka ŋgina. ² Tanamba sana le David nu tiŋga nuŋe pino ar Ahinoam le Abigail kilmba kinaig ka Hebron tumbranŋ tumba minyokinaig. Ahinoam nu Yesrelnu. Abigail nu Karmelnu. Nu Nabal tuku pino kuembol Davidŋge tina.

³ David tuku tanjo kuasmbi naŋgine gageu ŋakmba David ndoŋ kinaig ta nane tumbranŋ afu Hebron tumbranŋ patuk patuk mine likinaig ta kilmba minyoke likinaig. ⁴ Tanjanaig le Yuda tanjo kame pro Hebronŋge David naŋgine gabat suŋgo minwa ŋga gureŋ tumba nu tuku gabat mbolŋge kutunaig.

Yabes mbal Gilead ma tugu mbol minnaig ta nane buk Saul tuku mindesiŋ tumba ŋgukinaig pasa ta David nu ismba ⁵ nuŋe tanjo afu kukulniŋmba saningina: Tane kape ka Yabes mbal tejenmba saningap: Suŋgo nu tane nyaro tiŋguwa. Tanenŋe Saul nu siŋgine gabat suŋgo ŋga mindesiŋ nuŋe tumba ŋgukinaig ta tuku ye tane gare pasa tiŋget. ⁶ Suŋgo nu tane sinzaŋtiŋmba minmba minwa. Tane gabat suŋgo Saul mbolŋge wam mayenu kinaig tukunu kile ye suk tane mbolŋge wam magenu kamŋgit. ⁷ Tanŋine gabat suŋgo Saul nu kumna le kile nane Yuda mbal ye nane tuku gabat suŋgo mini ŋga madiyinaig. Ta tuku tane saŋgri tiŋga ŋgueu mbal tuku kuru kuru ndakap ŋga saningap ŋgina.

Israel tuku tugu afu nane Isboset naŋgine gabat minwa ŋga madinaig

⁸ Saul tuku kame gabat suŋgo Abner nu Saul kiŋo nuŋe Isboset* tumba kua ka Yordan kule pakarka Mahanaim tumbranŋ kina. ⁹ Kinaig ka tanje Abner ndek Isboset nu Gilead, Asur, Yesrel, Efraim, Benyamin, Israel ma tugu ŋakmba tuku gabat suŋgo minwa ŋga madina.

¹⁰ Isboset nu yar 40 ŋak minna le nu Israel mbal tuku gabat suŋgo minwa ŋga madinaig le nu yar armba ndo Israel ma tugu kulatkina. Yuda tuku tugunje ndo David dubinaig le ¹¹ nu yar 7 bateŋnu turmba Hebronŋge nane kulatkina.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndoŋ kame bunaik

* 2:8: Isboset nyu ndinok Isbaal. Isbaal nyu ta tugunu: Baal tuku tanjo. Baal nu yabri mbara ande Samuel nu o buk Israel mbal saningina le pitainaig (1 Samuel 7.3-4 kaŋgerap). Ta tuku nane Isbaal nyu ta mata mbulmba Isboset ŋginaig

¹² Abner nu Isboset tuku kuasmbi kilmba Mahanaim kusremba Gibeon tumbraj pronaig le ¹³ Seruya kiyo nuje Yoab mata David tuku kuasmbi ndoŋ pro Gibeon kule kualij tugum tanje nane kile-siglikinaig. Isboset tuku kuasmbi pro kule kualij make simnge minyokinaig le David tuku kuasmbi pro kule kualij make temnge minyokinaig.

¹⁴ Tanjanaig sulumba Abner ndek Yoab sana: Ye tanjo mo afu madiningi le ne mata tanjo mo afu madininga le nane kame agaŋ ndende kilmba kame sangri munju tumkuwaig ngina le Yoab nu lafumba sana: Ta maye ngina.

¹⁵ Tanjamba nane Isboset tuku tanjo 12 madininginaig ta nane njakmba Benyamin tuku tugu ndo. Nane pro David tuku tanjo 12 ta ndoŋ kame bumba ¹⁶ nangine nangine gabat waje roka kame bagimbi takel make kumu kumu nduaseka tanjo 24 ta njakmba kume likinaig. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Kame Bagi tuku Ma ngade.

¹⁷ Tanjanaig le kame sunjo kuasmbi ar ta ngamuknje tingina le David tuku kuasmbinge Abner tuku kuasmbi Israel mbal kile-iberkinaig le kua ka sili-silinaig.

¹⁸ Seruya tuku kiyo kame keŋmba kame mbolnje minnaig ta nane tuku nyu tejenmba: Yoab, Abisai, Asahel. Asahel tuku pinder nuje ta nane njakmba tuku pinder lininganu tukunu ¹⁹ nu Abner madimba tumba yokerna le ²⁰ Abner nu pinderka minmba mbilka mambilna kande Asahel nu madimba yokermba kina le nu kusnana: Ne Asahelnje e ngina le nu sakina: Au. Yenje ngina. ²¹ Tanjakina le Abner nu peumba sana: Ne ye yoker ndaya. Ne luka ka tanjo ande tumba yokermba nu tuku kame agaŋ ndende ta yaimba kila ngina kande Asahel nu Abner tuku pasa ise ndaka nu ndo madimba yokermba kina le ²² nu maŋ lato sana: Ne ye yoker ndaya. Ye ne baleni ta ye aba naje Yoab am mbolnje kikoyamngat ngina kande ²³ Asahel nu nda isanu sukmba nu yokermba lok ndeka kina le Abner ndek nuje mbanduwanj tugunumbi ngumnem ngumnem te-lukina le Asahel fungul mbolnje nduasemba ka inumnje bitekngina le nu kummba ndekina. Kummba ndekina le kame mbal afu pinderka pro tanje Asahel tuku mindesij kanjermba laipmba tinginaig le ²⁴ Yoab nale Abisai nale ar tanje ndo Abner madimba yokermba kinaik ka ka Ama tabe tugu mbol ta pronaik le ki ka ululuna. (Ama tabe ta Giya tumbraj ki prote kumamnje Gibeon yamban kambim tuku ndin miŋge mbinge minit).

²⁵ Ki ka ululuna le Benyamin tuku kuasmbi nane ka Abner te-silikinaig sulumba nane ka tabe fudiŋ ande mbolnje tinga kame tuku kuaneka minnaig. ²⁶ Tanjamba minnaig le Abner ndek Yoab kanjermba wi kuejka sana: Ne kame te minmba minwa nga iduste e? Kame te kuga ndawa ta sine munju ngyeu minmba minamngig ta ne idus ndate e? Sine ndare ndindo ndo. Ne naje kuasmbi ta peuninga le maŋ sine yoker ndakuwaig nga Yoab sana le ²⁷ nu pasa ta isna sulumba nu ndek lafumba sana: Kuate abo tugu njak nu tuku nyu mbolnje ye ne sanet. Ne ye peu ndayat kande yiŋe kuasmbi kile tane yokerka minig le ka ka mafete kande ngina. ²⁸ Yoab nu pasate denjurna sulumba kame tukulmba nuje kame mbal maŋ Israel mbal yoker ndakuwaig nga tabil fitkina le kame ta kusremba sili-silinaig.

²⁹ Kile Abner nuje kame mbal ndoŋ ma ta kusremba Yordan ma gutoŋ ta kuerka kumba minnaig le ka ka mafena. Mafena le ma gutoŋ ta kusremba Yordan kule pakarka kinaig ka ka ki mbilna le nane luka Mahanaim pronaig.

³⁰ Abner nu nuje kame mbal kilmba kina le Yoab ndek nuje kame kuasmbi kile-mangurka burkina ta nu tuku kame tanjo 20 ndo te-denna. Asahel mata kumna. ³¹ David tuku kuasmbinge Abner tuku kuasmbi 360 bale farnaig. Kuasmbi ta njakmba Benyamin tuku tugu ndo.

³² Kile Yoab tuku kuasmbi nane Asahel tuku mindesij tumba kumba ka Betlehem tumbrajnge mam nangine tuku ndame burok sinam tanje pilnaig. Pilnaig sulumba furir ndui ta mbolnje ndo nane tinga luka kinaig ka ka mafena le Hebron pronaig.

3

¹ Kile David tuku kuasmbi Saul tuku kuasmbi ndoŋ kame maŋ tumba tingina ka ka Yuda mbalnje Israel kuasmbi sunjomba bale farkinaig le Saul tuku kuasmbi buk denkina.

David tuku kiyo kat nuje

² David nu Hebronŋe minyokina sulumba kiyo 6 kile-patikina. Nane tuku nyu nangine tejenmba.

Kiyo mulum Amnon. Ina nuje nyunu Ahinoam. Nu Yesrelnu.

³ Kiyo mulum dubiknu ta Kileab. Ina nuje Abigail. Nu Karmelnu Nabal tuku pino kuembol Davidŋe tina.

Kiyo keŋnu ta Absalom. Ina nuje Maka. Nu Gesurnu gabat suŋgo Talmai tuku kulim nuje.

⁴ Kiyo bailkanu ta Adonia. Ina nuje Hagit.

Kiyo inum Sefatia. Ina nuje Abital.

⁵ Kiyo 6-nu ta Iream. Ina nuje Eglā. Kiyo kame ta ŋakmba Hebronŋe kile-patike likinaig.

Abner nu David ndoŋ wamdus ulendinaik

⁶ Kame suŋgo Saul tuku kuasmbi David tuku kuasmbi ta minmba minna le Abner nu Saul tuku kuasmbi ŋgamukŋe tanjo nyu ŋak mayok kina.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma ait ande Isboset nu Abner sawe lika sana: Ne ndaŋam saka mam tuku piyo nuje Rispa ndoŋ kinyat ŋgina. (Rispa nu Aya tuku kulim nuje Saulŋe pinonu tina tuku). ⁸ Tanjakina le Abner ndek gubra tormba nu sana: Ye Yuda tugu turket le ne ye saye likate e? Ye buk mam naŋe Saul, nuje tira kat nuje, nuje gulab kame dubiken ta kile ye minmba minet. Ne Davidŋe ŋayo silinam bafuna le yeŋe ne kigraibken ta ne ndaŋam saka kile pino ta tuku ye saye likate ŋgina.

⁹⁻¹⁰ Tanjakina sulumba nu maŋ lato sana: Suŋgo nu buk David sana: Yeŋe Saul tuku gageu pitaiki le nane Israel mbal tuku gabat sugo mine nda ŋgina. Suŋgoŋe David nu Israel mbal Yuda mbal tuku gabat suŋgo minam tuku madina le nu Israel ma tugu ŋakmba kulatkamŋgat. Ta tuku ye ne sanet. Ye mata David sinzaŋamŋgit. Ye pasa sanet te kumu ndawi ta Kuatenge ye mapeye nda ŋga Isboset sana le ¹¹ nu pasa ta ismba nu tuku kuru-kuruka maninok minna.

¹² Kile Abner ndek tanjo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka David tejenmba sawap. Abner nu ne ndoŋ pasa katmba wamdus ulendimba ne sinzaŋnuwa le Israel kuasmbi ŋakmba ne ndo dubinamŋgaig. Tane ka tanjamba nu sawap ŋga pasa pilna le nane ndek David sota kinaig sulumba ¹³ Abner tuku pasa ta David kubeu tunaig le nu ismba nu suk lafumba pasa pilmba sakina: Tane ka Abner tejenmba sawap. Ne tuku pasa maye ta ye wam ande ne sani le kumuwa le ye ne ndoŋ wamdus ulendiwamŋgit. Ne yiŋe pino Mikal Saul kulim nuje ta tumba ye tugum te prowa ŋga nu sawap ŋgina le nane pasa ta tumba luka Abner sota kinaig.

¹⁴ Nane kinaig le David ndek nuje tanjo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kumba ka Isboset sawap le nu yiŋe pino Mikal pilwa le luka prowa. Ye buk pino ta Filistia tanjo 100 tuku nduwa ŋgarombi piyamba pinonu ten ŋga sawap ŋgina le nane pasa ta tumba Isboset sota kinaig.

¹⁵ Isboset nu pasa ta sanaig le isna sulumba nu ndek tanjo afu kukulniŋgina le kinaig ka Lais kiyo nuje Paltielŋe Mikal tina ta yaimba tumba David tugum kinaig le ¹⁶ Paltiel nu malmbitamtam Mikal dubimba kina ka ka Bahurim tumbraŋ pronaig. Tumbraŋ ta pronaig sulumba Abnerŋe Paltiel peumba ne luka naŋe tumbraŋ kaye ŋga kukulna le nu luka nuje tumbraŋ kina.

¹⁷ Kile Abner nu Israel mage mage kile-maŋgurka saniŋgina: Tane o buk David tanjine gabat suŋgo minwa ŋga saka minnaig. ¹⁸ Pasa ta kile idusap. O buk Suŋgo nu sakina: David nu yiŋe piro tanjo. Ye nu sinzaŋi le yiŋe kuasmbi Israel mbal nane Filistia mbal ŋgueu mbal afu tuku wai mbolŋe minig ta kile-luka kilamŋgat ŋgina.

¹⁹ Tanjamba saniŋgina sulumba Abner nu maŋ tinŋa Benyamin tuku tugu ta ndoŋ minyoka tanjamba ndo pasa katnaig sulumba kile nu tinŋa tanjo 20 kilmba nuje ndoŋ David sota Hebron kinaig. Kinaig ka tanje Israel mage mage Benyamin tuku tugu nane

pasa wakeimba katnaig ta David kubeu tuna le ²⁰ David ndek Abner nuŋe kuasmbi ta ndoŋ isukusneningam tuku pagunaig.

²¹ Taŋamba nane isukuse denpurmba Abner ndek David sana: Ye luka ka sulumba Israel mage mage ŋakmba tuku wamdus didiki le ne nane ndoŋ wamdus ulendimba ne Israel ma tugu te ŋakmba kulatkam tuku nzalinate taŋamba nane tuku gabat sunjo minamngat ŋga David sana. Taŋakina le nu nuŋe kame kuasmbi peuniŋmba Abner mapenaig le nu kusremba kina.

Yoab nu Abner balena le kumna

²² Abner nu David kusremba kina le Yoab nu nuŋe kame kuasmbi kilmba ŋgueu mbal ndoŋ kame bumba gabis agaŋ ndende kilnaig ta ŋakmba yomba kilmba luka Hebron pronaig le ²³ nane ndek Yoab kubeu tumba sanaig: Abner pro tenge siŋgine gabat David kaŋgerat le nu sine peusiŋgat le mapewig le luka kinit ŋginaig. ²⁴ Taŋamba kubeu tunaig le Yoab ndek tiŋga gabat sunjo David sota kumba ka sawe lika sana: Ne ndaŋam saka Abner mapewat le luka kinit? ²⁵ Nu ne yabrinumba ne piroka likate wam ta katesewam prowat ta ne gilai e ŋgina.

²⁶ Taŋamba sawe lika Yoab nu David kusremba kilim kina ka taŋgo afu kukulniŋgina le Abner ŋgumnem te-dubimba kinaig ka Sira kule burok tugum taŋge nu te-silika tumba luka Hebron pronaig ta David nu katese ndana. ²⁷ Nane Abner tumba luka Hebron pronaig le Yoab nu wam sisauka Abner sana: Ye ne ndoŋ pasa ŋak ŋgina sulumba nu tumba fonde malaŋga tugum kumba ka taŋge kame bagimbi fungul so fetkina le kumna. Ta ndaŋam? Abner buk Yoab mambo nuŋe Asahel balena ta lafumba nu Abner balena le kumna.

²⁸ Abner nu kumna le nane afu kumba ka David kubeu tunaig le ismba nu ndek sakina: Abner balewaig le ndare kutukat ta ye yiŋe gageu ndoŋ sine tuku mbar kuga ta Sunjo nu kila. ²⁹ Ta tuku ndare ta kile luka Yoab tuku gageu ŋakmba pasokuwa. Nane tuku afu kareŋ we ŋak ŋak afu ŋgirŋger ŋak ŋak afu kupe baklelok minwaig. Afu kame bagimbi bale farwaig le kumwaig. Afu nyamagaŋ kugatok gubak minwaig ŋgina.

³⁰ Abner nu buk kame sunjo Gibeonŋge prona le Yoab nale Abisai tuku mambo nakile Asahel balena ta lafumba Abner balenaig le kumna.

Nane Abner tuku mindesiŋ tumba ŋgukinaig

³¹ Kile David ndek Yoab nane saniŋgina: Tane taŋgine minde piye paska fetfetmba sinamanzer tawi siglika Abner ninanka malmbiwap ŋgina. Taŋakina sulumba David nu ter tumba kinaig le ŋgumnem dubikina le ³² nane Abner tuku mindesiŋ tumba Hebron tumbraŋ taŋge ŋgukinaig. Taŋanaig le David nu nuŋe taŋgo kuasmbi ŋakmba ndoŋ sambu laipmba ninanka malmbinaig.

³³ Taŋamba David nu Abner tuku mindesiŋ ninanka mune-muneka sakina: Ndaŋam tuku Abner nu ŋginŋgan taŋgo taŋaŋ kumat?

³⁴ Ne kame mbolŋge kumna kande maye kande.

Nane taŋgo yabrinimmba baleniŋgig le kumig taŋamba ndo ne balenaig le kumat ŋgina. Taŋakina le taŋgo pino maŋ nu tuku ninanka malmbinaig.

³⁵ Malmbiwe denpurmba taŋgo pino ŋakmba David sanaig: Kile ne ka isukusa ŋginaig kande David nu pasa saŋgri pilemba nane saniŋgina: Ye isukuse nda. Ye pinka mini le ki ka butuŋguwa. Ye isukusi ta Kuate nu ye mapeye nda ŋgina le ³⁶ taŋgo pino ŋakmba nu tuku pasa ta ismba nu wam ke likina ta kaŋgerka nu tuku gare sunjo tinaig sulumba ³⁷ Israel mbal ŋakmba Davidŋge sisiŋkat le Abner bale ndawaig ŋginaig.

³⁸ Kile David ndek nuŋe taŋgo kuasmbi ta wam paguniŋmba saniŋgina: Ki ait te mbolŋge kame gabat ande saŋgriku kumat ta tane ŋakmba kila. ³⁹ Yoab le Abisai nale saŋgri ŋaigo. Ye Kuatenŋge gabat sunjo madiyina ta ye nale peunikam fuguwet. Ta tuku Sunjoŋge mbar ta tuku piya ta lafunu nikuwa ŋgina.

4

¹ Abner balenaig le kumna pasa ta Isboset nu ismba kuru-kuruka ngamungal piti njak minna le nane Israel mbal mata njakmba piriri njayonaig.

Isboset tuku kame gabat armba

² Rimon tuku kiyo armba Bana nale Rekab ndoꝝ nale Isboset tuku kame gabat minnaik. Nale kame mbal kilmba ngueu mbal ndoꝝ kame buwanu. Mam nakile Rimon nu Berotnu. Nane tuku tumbraꝝ mboꝝ ta Benyamin. (Berot tumbraꝝ ta nane Benyamin mbal tuku ngade. ³ Tanꝝo pino o buk Berotꝝge minnaig ta nane kua ka kinaig ka Gitaimꝝge kile minig).

Yonatan tuku kiyo nuꝝe Mefiboset

⁴ Saul tuku kiyo nuꝝe Yonatan nu kiyo ande njak ta nyunu Mefiboset. O buk Saul nale Yonatan kumnaik le Mefiboset nu yar 5 njak minna le Yesrel mbalꝝge pasa pilnaig le Yonatan tuku kuasmbi tugum kina le nane pasa ta ismba kutu kulat pino nu Mefiboset didik tumba kua kinaig ka biye baslena le nu ndeka kile isu njayo silina.

Kame gabat armba Isboset balenaik le kumna

⁵ Ait ande ki mbol Isboset nu mabta nuꝝe wande mbol kinymba minna le Rimon tuku kiyo armba Rekab nale Bana ndoꝝ tinꝝa nu tuku wande mbol kinaig. ⁶⁻⁷ Nale ar ta wam sisauka wit kilam tuku wandek sinam kinaik ka tanꝝe nale Isboset nu nuꝝe mbain mbol kinymba minna le kanꝝernaik sulumba kame bagimbi fungulnu nduasenaik le kumna. Kumna le njinfok kat purmba gabatnu tumba siꝝsiꝝndo tumba kua ka kinaik ka Yordan kule ma gutoꝝ pronaike le furir ngamuna.

⁸ Mafena le nale ar ta Isboset tuku gabatnu tumba ka gabat sunꝝo David tugum promba sanaig: O gabat sunꝝo, ne te kanꝝera. Te nane ngueu tanꝝo Isboset tuku gabat. O buk Saul nu ne ndoꝝ ngueu minmba ne balenam tuku korkornina ta kile Sunꝝonꝝge Saul tuku ndare ta lafunu pa ningit nginaik.

⁹ Tanꝝakinaik le David ndek pasa lafumba sanikina: Sunꝝo abo tugu njak nu piti yeki yeki mboꝝnge ye sinzanyina. Ye nu tuku nyu mboꝝnge satiket. ¹⁰ Ye Siklakꝝge minen le tanꝝo ande pro ye sayumba sakina: Saul buk kumat ngina. Nu idusna ye pasa ta ismba gare-garekamꝝgit nga idusna kande ye nu tuku wam kube pasa ta piya agaj tanꝝaj kame mbal wiken le nu tumba ka balenaig le kumna. ¹¹ Tanꝝamba ndo tale mata ake sinaꝝ tanꝝo nuꝝe wande mboꝝnge kinymba minat le balewaik. Tale siꝝka maꝝau mbaraik le ye tale mapeke nda. Tale ndare kutuwaik ta lafumba ye kile tale baletikamꝝgit ngina.

¹² Tanꝝaka David nu ndek nuꝝe kame mbal saningina le nane tanꝝo ar ta kilmba ka balenikinaig. Balenikinaig sulumba kupe wai kat nakile kat pugurka kilmba pankinaig sulumba ngarosu kat nakile kilmba ka Hebron kule kualinꝝ tugum tanꝝe taikinaig. Tanꝝamba kame mbal Isboset tuku gabat tumba ka Hebronꝝge Abner ngukinaigmbi tanꝝe ngukinaig.

5

David nu Israel mbal njakmba tuku gabat sunꝝo madinaig

¹ Kile Israel tugu njakmba pro Hebronꝝge David sanaig: Sine siꝝka ne ndoꝝ ndare tuma ndindo ndo. ² O buk Saul nu sine tuku gabat sunꝝo minna le neꝝge sine Israel mbal tuku kame gabat minna le Sunꝝo nu teꝝenmba ne sanina: Neꝝge yiꝝe Israel kuasmbi kulatka sulumba nane tuku gabat sunꝝo minamꝝgat nga sanina nginaig. ³ Nane tanꝝamba David sanaig le nu Israel gabat sugo sugo njakmba ndoꝝ Sunꝝo am mboꝝnge wamdus ulendinaig. Tanꝝanaig sulumba nane ndek David nu Israel mbal tuku gabat sunꝝo minwa nga gureꝝ tumba gabat mboꝝnge kutunaig.

⁴ David nu yar 30 njak minna le nane nu gabat sunꝝo minwa nga madinaig. Nu yar 40 nane tuku gabat sunꝝo minna. ⁵ Amboꝝnga nu Hebronꝝge Yuda mbal ndo kulatkina ta yar 7 bateꝝnu turmba kina ka Yerusalemꝝge nu Israel mbal Yuda mbal ulendimba kulatkina ta yar 33 kina.

David nu Yerusalemnge Israel mbal kulatkina

⁶⁻⁸ Kile David nu nuje kame kuasmbi kilmba Yebus mbal tuku tumbranj Yerusalem* kame kina le mbal ta nane idusnaig: David nu sine tuku tumbranj tam kumuŋ kuga nga nane David maim maim pasa te-tumba sakinaig: Tanjo am tukulok kupe baklelok nanenje ndin kuerwaig le ne sinam kambim kumuŋ kuga nginaig. Tanjakinaig le David ndek nuje kame kuasmbi wam paguka saningina: Ye nane tuku ndagariyate. Tane kule burok silika fonde sinam kape sulumba am tukulok kupe baklelok nane ndoŋ kame buwap ngina. Tanjakina sulumba David nuje kame kuasmbi kilmba Sion tumbranj fonde kareŋnu ŋak ta sinam kumba tumbranj ta tinaig. Tinaig sulumba nane tumbranj ta David tuku Tumbranj nginaig. Kile nane David tuku pasa ta idusmba yaba pasambi mbilmba sakade: Am tukulok kupe baklelok nane kilimnge minwaig ngade.

⁹ Tanjamba David nu Sion tumbranj fonde ŋak ta tumba minyokina sulumba tumbranj ta nyunu David tuku Tumbranj ngina. Tanjamba nu ndek piro mbal saningina le nane tumbranj fonde ŋak ta ki prote kumamnge kilke diŋnaig tuku magot tanje wande patike lika Sion tumbranj laipnaig le tumbranj ta sunjokina. ¹⁰ Kuate Sunjo Sanjri ŋayo nuje David sinzanja le nu gabat sunjo sanjri ŋak mayok kina.

¹¹ Kile Tirus mbal tuku gabat sunjo Hiram nu nuje gabat kame afu kukulningina le piro agaŋ ndende, ail mage mage, ndamembi wande patikanu kila tanjo kame turmba kilmba David tugum pronaig le ¹² David nu agaŋ ndende ta kanjerkumba nu Kuatenje Israel tugu ŋakmba kulatkam tuku gabat sunjo madimba Israel mbal sinzanjningina ta katesena.

¹³ Tanjamba David nu Hebron kusremba Yerusalemnge minyokina sulumba nu maŋ lato pino afu kilmba kutu afu kile-patikinaig. ¹⁴ Kutu kame ta nyu kat nanjine tejenmba. Samua, Sobab, Natan, Solomon, ¹⁵ Ibar, Elisua, Nefeg, Yafia, ¹⁶ Elisama, Eliada, Elifelet.

David nu Filistia mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenjkina

¹⁷ David nu Israel mbal tuku gabat sunjo madiwanu pasa ta Filistia mbal ndek ismba nane nu biye timba tumba kambim saka ilnaig le David nu pasa ta ismba nu tinja ka nuje tumbranj fonde kareŋnu ta sinam kina.

¹⁸ Tanjana le nane Filistia kame kuasmbi ta pro Refaim ma gutoŋ tanje kame tuku kuaneka tumbranj ulnaig le ¹⁹ David ndek Sunjo kusnamba sakina: Ye ka nane Filistia mbal ndoŋ kame buwi e ko kuga. Ye kame ka le ne ye sinzanjamngat e ngina le Sunjo nu lafumba sana: Ne kaye. Ye nane kilmba ne tuku wai mbolnge patiki le ne nane kile-ibenjamngat ngina.

²⁰ Tanjakina le David nu tinja ndek gutoŋ nzi kumba ka Filistia mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibenjkina sulumba sakina: Sunjo nu sawe piymba kule ndekate tanjan ye tuku ngueu mbal tugewat ngina. Ta tuku nane ma tugu ta nyun ta Baal Perasim† ngade.

²¹ Filistia mbal nane kua ka nanjine yabri mbara kanunu kusreke likinaig le David nuje kame kuasmbi ndoŋ agaŋ kanunu ta kilmba kinaig.

²² Minnaig le ait ande Filistia mbal maŋ pro Refaim ma gutoŋ tanje kame tuku kuaneka tumbranj ulmba minnaig le ²³ David nu maŋ Sunjo kusnamba sakina: Ye kile ndanamngit ngina le Sunjo ndek nu sana: Kaye ka nane ndoŋ kame buwap ngina sulumba wam pagumba sana: Tane kumba tumailam tumailam ndakape. Tane kape ka nane laipnijmba ngumnem ngumnem ail sugo kumnem sinje kame tuku tinja tairngap. ²⁴ Tane ye ail kame si fu mbol mbol liki le zigna ismba kande ye Sunjo ye ambonja Filistia mbal ndoŋ kame kinet nga tane ka kame buwap ngina.

²⁵ Tanjaka sana le David nu Sunjo tuku wam pagu ta dubimba Filistia mbal Geba tumbranjnge bale farka kinaig ka ka Geser tumbranjnge tinginaig.

* 5:6-8: Yerusalem tumbranj ta nyu inum Sion ngade † 5:20: Baal Perasim nyu ta tugunu: Sunjo nu kuasmbi tugete

6

Nane pasa katanu bokis tumba Yerusalem pronaig

¹ Kile David nu maŋ Israel kame kuasmbi sanŋriknu 30,000 kilmba maŋgurkina sulumba ² nu nane kilmba Kuate tuku tukul bokis tam tuku ŋga Bala tumbraŋ Yuda ma tugu mbol kambim kinaig. Tukul bokis ta Suŋgo Sanŋri Ŋayo erjel kanunu armba ŋgamukŋge minyok minit nu tuku tukul bokis.

³ Nane Bala tumbraŋ promba Abinadab tuku wande tabe fudiŋ mbol minna ta mbol kinaig ka Kuate tuku tukul bokis ta tumba ka karis abonu mbolŋge pilnaig sulumba luka kambim bafunaig. Taŋamba Abinadab tuku kiŋo kat nuŋe Usa nale Ahio ndoŋ tiŋga karis ndin tumtummba didika kinaig. ⁴ Ahio nu amborŋgina. ⁵ Taŋana le David nuŋe kuasmbi Israel ŋakmba karis ta dubimba kupesmba pate-pateŋga mune kuerŋka gita tagail tambariŋ agari ndende yeki yeki katniŋmba Kuate tuku nyu te-dunŋa kinaig.

⁶ Kile kuasmbi ta nane Nakon tuku wit baurŋganu ma mbol pronaig le makau pailnu karis didikinaig ta mbiki-mbikekina le Kuate tuku tukul bokis ta bariska ndekam bafuna le Usa ndek wai pilmba bokis ta biye tina. ⁷ Taŋana le Suŋgo nu Usa tuku gubrana le nu balena le kumna. Ta ndaŋam? Usa nu Kuate tuku tukul bokis ta ake agari ande ŋga idusna sulumba biye tina tukunu Suŋgoŋge nu balena le kumna. ⁸ Taŋana le David nu wam ta tuku ndagarina. Kile nane ma ta nyunu Peres Usa* ŋgade.

⁹ Kile David nu Suŋgo kuru-kuruka sakina: Ye kile ndaŋndaŋmba Suŋgo tuku tukul bokis te tumba ka yiŋe tugum pili le minamŋgat ŋgina sulumba ¹⁰ nu bokis ta tumba Yerusalem kine ndaka mbilmba nu Gat tumbraŋ Obed-Edom tuku wande mbol kina. ¹¹ Pro taŋge nu bokis ta kusrena le tambun keŋmba Obed-Edom tuku wande mbol taŋge minna. Minna le Suŋgo nu taŋgo ta tuku kuasmbi nyaro mayenu niŋgina.

¹² Gabat suŋgo David nu Obed-Edom nuŋe gageu ndoŋ Suŋgoŋge nyaro niŋgina pasa ta sanaig le ismba nu tiŋga Obed-Edom tuku wande mbol kumba Kuate tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kambim tuku ŋga tiŋga kina le Israel taŋgo pino ŋakmba ndek gare-garekinaig. ¹³ Nane Suŋgo tuku tukul bokis ta tumba kuramba kambim saka taŋgo kupe diram 6-naig sulumba tiŋginaig le David ndek makau pailnu suŋgokanu ande fatnu butuknu ande turmba kilmba Suŋgo tuku atraukina.

¹⁴ Taŋamba David ndek pris tuku tawi kaukauk tiŋmba gare-gareka kupesmba pate-pateŋga Suŋgo tuku nyu te-dunŋina le ¹⁵ Israel taŋgo pino ŋakmba David ndoŋ gare-gareka ŋgumbeyumba tabil fitka Suŋgo tuku tukul bokis ta tumba Yerusalem kinaig.

¹⁶ Nane taŋamba tukul bokis ta tumba David tuku tumbraŋ sinam kinaig le Saul kulim nuŋe Mikal nu bubre malanga kumam mambilmba David nu kupesmba pate-pateŋga kupe sili-salemba Suŋgo tuku nyu te-dunŋa kina le kaŋgermba nu talana.

¹⁷ Kile nane Suŋgo tuku tukul bokis ta tumba David baibai ande pilna ta sinamŋge pilnaig le minna. Taŋamba nu ndek agari mor afu kilmba bale farka pasoka ŋgamuŋgal ulendiwam tuku agari mor turmba atraukina. ¹⁸ Wam ta ke sugluka David ndek taŋgo pino ŋakmba saniŋmba sakina: Suŋgo Sanŋri Ŋayo nu tane ŋakmba nyaro tiŋguwa ŋgina sulumba ¹⁹ nu ndek taŋgo pino yimyam bret, ndem pasokanu, bret foŋfoŋ grep tiŋnu mbilmba pasokanu ŋak ta walmba niŋge likina le nane kilmba sili-silimba naŋgine tumbraŋ tumbraŋ kine likinaig.

²⁰ Taŋanaig le David nu tiŋga nuŋe wande mbol kumba nuŋe gageu nyaro pasa niŋgina le Mikal pro nu te-silikumba nu sawe lika sana: Osese. Israel mbal tuku gabat suŋgo, ne nane nyu suŋgo te-dunŋa ŋginŋgan taŋgo taŋari agari ndende paskat le gabat kame tuku piro pino kameŋge kaŋgermbaig ŋga sawe likina le ²¹ David ndek lafumba sana: Ye Suŋgo tuku nyu te-dunŋa pate-pateŋgit. Nuŋge mam nane tuku kuasmbi pitaika ye Israel tuku gabat suŋgo minam tuku madiyina ta tuku ye gare-garekit. Ye maŋ taŋamba ndo Suŋgo tuku nyu te-dunŋa ²² yiŋe nyu te-ibermba mini le piro pino kame ne nane tuku sakat ta nanenge ye tuku nyu te-dunŋamŋgaig ŋga Mikal sana.

* 6:8: Peres Usa pasa ta tugunu: Usa balena

²³ Tanjamba sana le Saul kulim nuje Mikal nu niŋka ake saibo pilmba kumna.

7

Natan nu dir pasa David sana

¹ David Sunŋonge kigraibka sinzaŋna le nu nuje wande mbolŋge mine mayemba ŋgueu mbalŋge nu ŋayo sili ndanaig. ² Ta tuku David ndek tuan taŋgo Natan sana: Yiŋe wande te sunŋokanu ail sidambi* wakeigen. Kuate tuku tukul bokis ta ake kilim baibai sinamŋge minit ŋga sana. ³ Tanjamba sana le Natan ndek pasa lafumba sana: Sunŋo nu ne ndoŋ minit tukunu ne wam ndaŋ kam idusmba kande ne ka ŋgina.

⁴ Tanjamba nu luka nuje wande mbol kina le furir ŋgamu Sunŋo nu Natan tugum promba wam pagumba sana: ⁵ Ne ye tuku miŋge tumba kaye ka yiŋe piro taŋgo David teŋenmba sawa. Nuŋge ye minam tuku wande wakeiwa ŋga ye idus ndawet. ⁶ Ye o buk Israel mbal Isip mbal tuku wai mbolŋge kile-luka kilen ait ta ye wande sunŋo ande mbol nda minen. Ye ake kinenumba baibai sinamŋge ndo minen sulumba kile ye minmba minet. ⁷ Ye ma ŋakmba mbolŋge Israel kuasmbi ndoŋ kine promba minen sulumba gabat kame madiniŋen ta nane saniŋmba tane ye tuku wande mayenu ail sidambi wakeiye sap ŋga sa ndaken. Ne ka tanjamba nu sawa ŋgina.

⁸ Tanjamba nu maŋ lato Natan sana: Ne ka yiŋe piro taŋgo David teŋenmba sawa. Sunŋo Saŋgri ŋayo nu teŋenmba ne tuku sakat. Yeŋge o buk ne sipsip kulatka minna le ne Israel mbal kulatka ŋga madinen. ⁹ Ye ne ndoŋ ma animbi kine promba minna ta ye ne ndoŋ minmba minen. Yeŋge ne sinzaŋnen le naje ŋgueu mbal ŋakmba bale farkina. Kile ye maŋ lato ne sinzaŋni le gabat sugo nyu ŋak ŋak mine likade taŋaŋ minamŋgat. ¹⁰⁻¹¹ Ye yiŋe kuasmbi Israel tuku kilke ande madiwi le nane minyoka wamduŋ mukuk piti kugatok minamŋgaig. O buk nane ma tugu te mbol pronaig le ŋgueu mbalŋge kilmba ŋaigo siglikinaig ta kile yeŋge tane kigraibki le ŋgueu mbalŋge tane maŋ ŋaigo siglike nda. Yeŋge pasa saŋgrinu sanet. Ne tuku ndare puluka tugeka minmba minamŋgat. ¹² Ne kuma le ŋgukuwaig ta yeŋge ne tuku kiŋo ande maŋ madiwi le gabat sunŋo minamŋgat. Nuŋge nuje kuasmbi ta kulatkuwa le nane saŋgri ŋak minamŋgaig. ¹³ Nuŋge† tinga ye tuku wande sunŋo te-tiwamŋgat. Yeŋge ndo gabat sugo ndare ndui ta mbolŋge madiniŋi le tugeka tuturmba minmba minamŋgaig. ¹⁴ Yeŋge ndo nu tuku mam taŋaŋ mini le nu yiŋe kiŋo taŋaŋ minamŋgat. Nu mbarwa ta ye nu te-tiwam tuku ŋgusamŋgit. Kiŋo nu mbarwa le mam nuŋeŋge nu te-tiwam tuku ŋguste taŋaŋ. ¹⁵ Tanjamba ye nu tuku kume purmba minamŋgit. Ye buk Saul pitaiwen le ne nu tuku ma tina tanjamba maŋ ke nda. ¹⁶ Ne tuku ndare tugekamŋgat. Ye naje ndare kulatka sinzaŋniŋi le minmba minamŋgaig. Ne tuku ndare ta ndo tuturmba gabat sugo sugo promba minmba minamŋgaig. Ne ka tanjamba David kubeu tawe ŋgina le ¹⁷ Natan Kuateŋge dir pasa sana ta ka tanjamba ndo David kubeu tuna.

David nu Sunŋo gare pasa tuna

¹⁸ Kubeu tuna le gabat sunŋo David nu tinga Sunŋo tuku Baibai sinam kumba ka taŋge minyoka Sunŋo yabaŋmba sana:

O Kuate Sunŋo, ye yiŋe gageu ndoŋ sine ne am mbolŋge magenu kuga ta ne ye mbol wam magenu ndo kate.

¹⁹ O Kuate Sunŋo, kile ne maŋ lato ye tuku ndare mbolŋge wam magenu kam sakate. Ye ake taŋgo ndo ta ne wam sunŋo ye mbolŋge kamŋgat. ²⁰ Ye kile ame pasa ne sani? Ye ne tuku piro taŋgo ndo ta ne kila. ²¹ Ta tuku ne naje pasa saŋgrinu dubimba wam sunŋo ta ye mbolŋge kamŋgat.

²² O Kuate Sunŋo, ne o mbolok. Ande ne suk nda minit. Ne ndindo Mbara Sunŋo ta o buk siŋgine wa kame tuku miŋge mbolŋge isgen. ²³ Taŋgo pino kuasmbi afu sine suk mine ndakade. Ne o buk sine Israel mbal Isip kilke mbolŋge sanzal mingen le kile-luka

* 7:2: Sida ta wande wakeikade tuku ail ande mayenu ndo † 7:13: Kuate nu Solomon tuku David sana (Aposel 7.44-47)

kilmba sine ne tuku kuasmbi minam tuku madisingina. Ne sine Israel mbal turkam tuku wam kitek sangrinu ke lika sine kilmba pro kilke te mbol prona. Tanjamba ne kilke te mbolnge minnaig mbal nangine yabri mbara turmba njaigo siglika pitaikina le kilke tugu njakmba tango pino ne tuku nyu isnaig.

²⁴ O Sunjo, ne sine Israel tugu ne tuku kuasmbi ndo minam tuku madisingina tukunu sine ne tuku ndo minbe le ne sine tuku Mbara minmba minamngat.

²⁵ O Kuate Sunjo, ne dir pasa sakat ta ye mbolnge yiye ndare tuturmba kangat ta njakmba mbolnge kumunguwa. ²⁶ Tanjawa le ne tuku nyu o mbolnge minmba minwa le nane tejenmba sakamngaig: Sunjo Sangri Njaya nu Israel mbal tuku Mbara minit ngamngaig. Tanjamba nenje ndo gabat sugo ye tuku ndare mbolnge madininga le tuturmba minmba minamngaig.

²⁷ O Sunjo Sangri Njaya, ne sine Israel mbal tuku Mbara. Ne buk ye sayumba sakina: Ne tuku ndare kame ta mara mindek sangri njak minamngaig nga sayina. Ta tuku ye naje piro tango ye gabat kuilnga yabanjet.

²⁸ O Kuate Sunjo, ne ndo mbolnge minit. Ne naje pasa sangri pilete ta ne kumumbi kate. Ne ye mbolnge mata tanjamba ndo kamngat.

²⁹ O Kuate Sunjo, ne naje pasa ta idusmba mara mindek ye tuku ndare nyaro niyamba mina le nane ne kumnemnge nyaro pasa ta njak minmba minwaig nga Kuate sana.

8

Davidnge ngueu mbal njakmba kile-iberjina

¹ Tanjamba minnaig sulumba David ndek nuje kame mbal kilmba Filistia mbal ndo kame bunaig. Kame bumba bale farka nangine tumbraj sunjo ta tina.

² Tina sulumba kile nu ka Moab mbal ndo kame bumba nane afu bige tidina. Bige tidina nane kile-manjurka kilke mbolnge truk ka kuit nduimba kinyap nga saningina le nane tanjamba kilke mbolnge truk ka kinyaig. Truk ka kinyaig le nu ndek tango kej kej burka armba baleniymba ndindo mapemba armba baleniymba ndindo mapemba tanjamba ndo ka ka bitekngina. Afu mapekina ta nane David kumnemnge nu tuku piro tango minmba nangine pirokanu piya ta nu tumba minnaig.

³ Kile Soba tuku gabat sunjo Hadadeser nu nuje kame kuasmbi kilmba Yufretis kule makembi kilke ta luka tam saka kame kinaig. (Hadadeser mam nuje Rehob. Nu Siria kilke Soba ma tugu kulatkina). Kame kinaig le David tuku kuasmbi nane kile-siglika kame bumba nane sunjomba bige tidinaig. ⁴ Nu hos mbol mbol kame buwanu tango kame 1,700 bige tidina sulumba ibernge kame buwanu tango 20,000 bige tidina. Tanjamba nu hos karis didika pinderkanu ta njakmba yaika kilmba afu kupe kat ngurungurniyamba kusrekina sulumba 100 ndo nuje kilna.

⁵ Kame sunjo ta minmba minna le Siria gabat afu Damaskusnge minnaig ta nane ndek gabat sunjo Hadadeser turam tuku kame kuasmbi sunjo ande kukulnaig le David ndo kame buwam saka pronaig kande David tuku kame kuasmbi nane tuku kame tango 22,000 bale farnaig. ⁶ Tanjanaig sulumba David ndek kame man nda tinguwa nga nuje kame mbal afu kilmba Siria kilke mbol patike likina le kilke sunjo ta kulatka minnaig. Kulatka minnaig le Siria mbal nane David kumnemnge nu tuku piro tango minmba nangine pirokanu piya ta nu tumba minnaig. Tanjanaig le David Sunjonge sinzanja le nuje ngueu mbal njakmba kile-iberjina.

⁷ Kile David ndek Hadadeser tuku gabat sugo sugo nangine kandim golmbi wakeikanu migreke lika pronaig ta njakmba yaika kilna sulumba ⁸ Hadadeser tuku tumbraj sugo Beta le Berotai nane tuku aganj ndende ainmbi wakeikanu ta mata sunjomba yaika kilmba yomba Yerusalem kinaig.

⁹ David nu Hadadeser tuku kame kuasmbi bale farmba kile-iberjina pasa ta Hamat tuku gabat sunjo Toi nu isna. ¹⁰ Toi nu mara mindek Hadadeser ndo kame ndo minna tukunu nu gare-gareka nuje kiyo nuje Yoram David sota kuwa nga gare aganj ndende gol silwa ainmbi wakeikanu ta kile-tumba kukulna le David kile-tambim tuku kina ka nu

tugum prona. ¹¹ Prona sulumba agaŋ ndende ta David kile-tuna le nu ndek agaŋ ndende ta Sunjo tuku minwaig nga kilmba ka gabis agaŋ ndende gol silwa ain ŋgueu mbal afu ndoŋ kame bumba yaika kile likina ta turmba ulendimba patikina. ¹² Nu gol silwa gabis agaŋ ndende ta ŋakmba Edom Moab Amon Filistia Amalekŋge kile likina. Agaŋ ndende afu Sobanu gabat sunjo Hadadeser yaimba kile likina tuku.

¹³ Kile David nu maŋ nuŋe kame kuasmbi kilmba Edom mbal ndoŋ kame buwam tuku ma gutoŋ Kagli ŋayo ta kinaig sulumba Edomnu tanjo 18,000 bale farnaig le tanjo pino ŋakmba nane David tuku saka minnaig.

¹⁴ Tanjamba David ndek nuŋe kame kuasmbi afu kilmba Edom ma tugu ta ŋakmba kulatkuwaig nga patikina le Edom mbal nane nu kumnemŋge minnaig. Sunjoŋge David sinzaŋna le nu ma ŋakmba mbol kumba nuŋe ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenjina.

¹⁵ Tanjamba David nu Israel ma tugu ŋakmba kulatkumba tanjo pino ŋakmba mbolŋge wam magenu ndo ke likina.

David tuku piro gabat kame

¹⁶ Seruya kiŋo nuŋe Yoab nu kame kuasmbi ŋakmba tuku gabat sunjo minna.

Ahilud kiŋo nuŋe Yehosafat nu waŋe kuyaram tuku piro kulatkina.

¹⁷ Sadok le Ahimelek nale pris pirokinaik. (Sadok mam nuŋe Ahitub. Ahimelek mam nuŋe Abiatar).

Seraya nu David tuku waŋe kuyaranu tanjo.

¹⁸ Yehoyada kiŋo nuŋe Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Pelet mbal).

David tuku kiŋo kat nuŋe ta nane pris pirokinaig.

9

David nu Mefiboset tumba kulatkina

¹ Tanjamba minnaig ma ma David nu tanjo afu wika kusnaniŋgina: Saul tuku ndare ande minit e ko kuga. Ande minwa ndeta ye Yonatan idusmba nu kulatkamŋgit ŋgina le ² nane ndek Saul tuku piro tanjo Siba wika David sota kuwa nga sanaig. Tanjamba sanaig le nu ndek nu kaŋgeram kina le David nu tanjo ta kusnana: Ne Siba e ŋgina le nu lafumba sakina: Au. Ye ne tuku piro tanjo ŋgina. ³ Tanjakina le David maŋ lato nu sana: Saul tuku ndare inum minwa ndeta ye Kuate tuku nyu mbolŋge nu kulatka sinzaŋamŋgit nga sana le Siba ndek lafumba sakina: Yonatan tuku kiŋo ndindo ndo minit ta nu kupe arŋeŋ pagliskinaik ŋgina. ⁴ Tanjaka sana le David maŋ Siba kusnana: Nu kile aniŋge minit ŋgina le nu ndek sakina: Nu Lodebar tumbraŋŋge Amiel kiŋo nuŋe Makir tuku wande mbolŋge minit ŋgina.

⁵ Tanjaka sana le David ndek tanjo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kumba ka nu tumba ye tugum te prowap ŋgina le ⁶ nane kinaig ka Saul wa nuŋe Mefiboset, Yonatan tuku kiŋo nuŋe ta tumba David tugum pronaig le nu David tumailamŋge dagol tidroŋga lokina.

Tanjaŋa le David ndek nu sana: Ne Mefiboset e ŋgina le nu woka sakina: Ye piro tanjo naŋe ŋgina le ⁷ David nu sana: Ne kuru kuru ndaka. Ye mam naŋe Yonatan tuku nga ye ne kulatka sinzaŋnumba wa naŋe Saul tuku kilke ta ŋakmba luka tanmbimŋgit. Ne mara mindek ye tugum teŋge ndo isukusamŋgat nga sana. ⁸ Tanjakina le Mefiboset ndek loka sana: Ye tanjo ŋai ŋguesuk kuga age kumak taŋaŋ ta ne ndaŋam ye sinzaŋyam sakate ŋgina.

⁹ Kile David ndek Saul tuku piro tanjo Siba wika sana: Ye naŋe gabat sunjo Saul tuku agaŋ ndende ŋakmba kile ndo luka wa nuŋe Mefiboset tambimŋgit. ¹⁰ Ta tuku ne naŋe kiŋo kame naŋe piro mbal tanenŋge ndo kilke ta mbolŋge piroka nyamagaŋ ŋguka minap. Nyamagaŋ ka magekuwaig le alonu kilmba naŋe gabat sunjo Saul tuku kuasmbi ta niŋgap. Mefibosetŋge ndo ye tugum teŋge isukusmba minamŋgat nga Siba sana le ¹¹ nu ndek David sana: Ye ne tuku pasa ta kumuwaŋgit ŋgina. Tanjakina le Mefiboset nu mara mindek gabat sunjo David tugumŋge nuŋe kiŋo nuŋe taŋaŋ isukusmba minanu.

¹² Mefiboset nu kiŋo ndindo ndo ŋak. Kiŋo mo ta nyunu Mika. Siba tuku kiŋo kame nu tuku piro mbal nane ŋakmba Mefiboset tuku piro taŋgo ndo minnaig le ¹³ Mefiboset nu Yerusalemŋe minmba mara mindek gabat suŋgo David tugumŋe isukusmba minanu. Nu nuŋe kupe arŋeŋ pagliskinaik.

10

David nu Amon le Siria mbal kile-iberŋkina

¹ Amon mbal tuku gabat suŋgo Nahas kumna le kiŋo nuŋe Hanun ndek mam nuŋe tuku ma tumba gabat suŋgo mayok kina le ² David nu wam ta ismba sakina: Ye wam mayenu Hanun mbol kamŋgit. Mam nuŋe Nahas nu buk wam mayenu ye mbol kina ta lafumba kamŋgit ŋgina sulumba taŋgo afu kukulniŋgina le nane Nahas tuku wamdus bul seram kinaig.

Kinaig ka ta promba minnaig le ³ Amon mbal tuku gabat kame ndek naŋgine gabat suŋgo sanaig: Ne iduste taŋgo kame te David tuku miŋge tumba mam naŋe idusmba nu ninankam prowaig ŋga iduste e? Kuga. Nane sine tuku tumbraŋ ndaŋ ndaŋ ta kaŋgermba wam katesewam prowaig. Taŋamba ŋgumneŋga nane sine tuku kamenu luka prowamŋgaig ŋginaig.

⁴ Taŋakinaig le Hanun nu pasa ta ismba nu ndek David tuku taŋgo kame ta bige-tidinga nane tuku miŋge ŋgue dabilsu inum tuku saike sugluka tawi kat naŋgine kat pur fagke likina le pine kat naŋgine ta kilimŋe minnaig le kukulniŋgina le luka kinaig. ⁵ Taŋamba taŋgo kuasmbi ta kikonu nane luka Yerusalem kambim fugunaig le David nu ismba nuŋe taŋgo kuasmbi ta tuku pasa pilmba sakina: Taŋaig le tane Yerikoŋe minap le ka miŋge ŋgue prowaig le tane luka te prowap ŋgina.

⁶ Kile Amon mbal David ŋgueu pilenaig ta katesemba nane ndek taŋgo afu kukulniŋginaig le Siria kilke mbol kinaig ka Betrehob le Soba tumbraŋ kumba kame dunaig le tumbraŋ ar ta kame taŋgo 20,000 Amon mbal turkam tuku pronaig. Pronaig le Amon mbal maŋ ndek kinaig ka Tob tumbraŋŋe kame dunaig sulumba kame taŋgo 12,000 kilnaig. Taŋamba nane maŋ kinaig ka Maka tumbraŋ tuku gabat suŋgo tugumŋe kame dumba kame kuasmbi 1,000 nane turkam tuku kilnaig.

⁷ Amon mbal taŋamba kame kuasmbi kile-maŋgurka minnaig pasa ta David nu ismba nu ndek Yoab kukulna le Israel kame kuasmbi ŋakmba kilmba ka Amon mbal ndoŋ kame buwam kinaig. ⁸ Taŋanaig le Amon kame kuasmbi nane naŋgine tumbraŋ suŋgo Raba fonde malaŋga kumamŋe kame tuku kuaneka tiŋginaig le nane Siria kame kuasmbi Tob mbal Maka mbal nane ma kukliknu ta tumba tiŋginaig sulumba Israel mbal tuku kame kuaneka minnaig.

⁹ Kile Yoab nu kame kuasmbi armba ta nu buk kornaik ta kaŋgerka nu nuŋe kame kuasmbi saŋgriku pileniŋmba kilmba Siria mbal ndoŋ kame buwam tuku kuaneka tiŋginaig. ¹⁰ Taŋamba nu ndek nuŋe maib nuŋe Abisai kame kuasmbi afu kulatkuwa ŋga madina le nu ndek nuŋe kame kuasmbi ta kilmba nane Amon mbal ndoŋ kame buwam tuku kuaneka tiŋginaig le ¹¹ Yoab ndek mambo nuŋe wam pagumba sana: Kame saŋgri tiŋga Siria mbalŋe sine kile-iberŋkam bafuwaig kande tane ilmba sine turkap. Amon mbalŋe saŋgri tiŋga tane kile-iberŋkam bafuwaig ta ye yiŋe kuasmbi kilmba pro tane turkamŋgit. ¹² Tane kuru kuru ndakap. Sine siŋgine tumbraŋ kame taŋgo pino Kuaterŋe siŋgina ta nane idusniŋmba saŋgri tiŋga kame bube. Taŋabe le Suŋgoŋe ame wam kam idusmba ndeta kuwa ŋgina.

¹³ Taŋakina sulumba Yoab ndek nuŋe kame kuasmbi kilmba Siria mbal ndoŋ kame puluna le nane kua ka sili-silinaig le ¹⁴ Amon kame kuasmbi Siria mbal drumba sili-silinaig ta kaŋgerka nane mata kuru-kuruka Abisai nane kusreka kua ka naŋgine tumbraŋ fonde sinam kinaig. Taŋanaig le Yoab ndek Amon mbal kusreka nuŋe kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kina.

¹⁵ Nane Siria mbal kame mbolŋe Israel mbalŋe kile-iberŋkinaig le kua kinaig tukunu nane naŋgine kame kuasmbi ŋakmba kile-maŋgurkinaig. ¹⁶ Taŋamba Hadadeser ndek

taŋgo afu kukulningina le nane ka Siria kuasmbi afu Yufretis kule pakarka ki prote kumamŋge minnaig ta nane kilmba pro Helam tumbranŋge maŋgurkinaig le Hadadeser tuku kame gabat Sobakŋge nane kulatkina.

¹⁷ Siria mbal Helamŋge kame tuku maŋgurka minnaig le David nu ismba nu ndek Israel kame kuasmbi kilmba Yordan kule pakarka Helam pronaig. Taŋanaig le Siria mbal tiŋga Israel mbal ndoŋ kame bunaig le ¹⁸ Israel mbal saŋgri tiŋga Siria mbal signaniŋmba ka taŋgo karis mbol tiŋga kame buwanu ta 700 bale farka taŋgo hos mbol mbol minyoka kame buwanu ta 40,000 bale farnaig sulumba Siria mbal tuku kame gabat Sobak turmba kame ma ta mbolŋge balenaig le kumna.

¹⁹ Taŋanaig le tumbranŋ gabat sugo afu Hadadeser kumnemŋge minnaig ta nane Israel mbalŋge kame mbolŋge kile-ibenŋkinaig ta tuku kuru-kuruka Israel mbal ndoŋ pasa katmba nane kumnemŋge minnaig. Taŋamba Siria mbal nane Israel mbal tuku kuru-kuruka Amon mbal maŋ kame tuku tur ndaniŋginaig.

11

David nu pino kuayarna

¹ Yar ndui ndui sinamŋge ma tidonu ka denpurkanu le gabat sugo sugo nane ait ta dubimba naŋgine ŋgueu mbal ndoŋ kame buwanu. Ait ta mbolŋge David ndek Yoab kame gabat sugo sugo ta Israel kame kuasmbi ŋakmba kukulningina le nane kinaig ka Amon mbal ndoŋ kame bumba nane bale farkinaig sulumba naŋgine tumbranŋ suŋgo Raba te-kornaig le David nu nuŋe ndo Yerusalemŋge minna.

² Minna ka ki ait ande ma bafuna le David nu nuŋe kinyam mbili kusremba bubre tam saka wande fu mbolŋge kinenumba bubre tumba minna. Minna sulumba pino ande kule pismba minna le kaŋgerna. Pino ta mayenu ndo.

³ Kile David ndek taŋgo ande kukulmba sana: Ne kaye ka pino ima kule pismba minit nzi ka katesewa ŋgina le taŋgo ta ka katesena sulumba pro David sana: Pino ne sakat ta Eliam tuku kulim nuŋe Batseba. Nu Hitnu taŋgo Uria tuku piyo nuŋeŋge ŋgina.

⁴ Taŋakina le David maŋ taŋgo afu kukulniŋmba saniŋgina: Tane kape ka pino ta tumba ye tugum te mbape ŋgina. Batseba nu nzuam minna ta kile nu kule mayenu tina tukunu nu tiŋga taŋgo kame ta dubika kina le David nu tumba kinyna. Kinye denpurmba nu maŋ luka nuŋe wande mbol kina.

⁵ Minna ma ma Batseba nu kiŋo konna ta kamusmba David tuku pasa pilna le nu ismba

⁶ Yoab tuku pasa pilmba sakina: Hitnu taŋgo Uria sawa le ye tugum te prowa ŋgina. Taŋakina le Yoab ndek Uria kukulna le David tugum kina. ⁷ Nu pro David te-silikina le nu ndek Uria kusnana: Yoab nuŋe kame kuasmbi ndoŋ mage minig e ko kuga? Kame kile ndaŋndaŋmba minit? Siŋgine kuasmbiŋge nane kile-ibenŋkade e ko kuga ŋgina le Uria ndek wam kame ta ŋakmba kubeu tuna. ⁸⁻⁹ Taŋana le David ndek Uria sana: Wam kube ŋakmba sayat le isit. Kile ne kaye ka naŋe wande mbolŋge mabtumba mina ŋga sana kande Uria nu gabat suŋgo tuku wande kusremba kilim ka nuŋe wande mbol kine ndakina. Nu gabat suŋgo tuku kulat taŋgo kame ndoŋ wande malaŋgambi taŋge kinyna.

Taŋana le David ndek taŋgo ande wika Uria tuku gare agaŋ inum te-tumba kukulna le kina sulumba ¹⁰ luka pro David sana: Uria nu nuŋe wande mbol ndaket ŋgina.

Taŋakina le David pro Uria te-silika sana: Ne o buk naŋe wande kusrena ta ndaŋam tuku ne naŋe wande mbol kine ndakat e ŋgina le ¹¹ Uria ndek pasa lafumba sana: Israel taŋgo kuasmbi Yuda taŋgo kuasmbi ŋakmba wande kusreka maskenŋge kame mbolŋge minig. Pasa katanu bokis mata nane ndoŋ minit. Yiŋe kame gabat Yoab nuŋe gabat sugo sugo mata kilimŋge kinymba minig. Ndaŋam ye ka pino ndoŋ isukuse mayemba kinye mayemba minam tuku sayate? Ye siŋka ki am mbolŋge sanet. Ye wam ta ke nda ŋga David sana.

¹² Taŋaka sana le David ndek nu sana: Ta maye. Ne teŋge mina. Indole ne maŋ pili le luka kaŋgat ŋgina. Taŋakina le Uria nu Yerusalemŋge kinyna le ka mafena.

¹³ Mafena le ka furiram David ndek Uria wika nu ndoŋ tuma isukusnaik. Isukuse derpurumba nu ndek Uria kule kamenu tuna le nyumba ngingngankina ta nu nuŋe wande mbol kine ndakina. Nu wande kulatkanu mbal ndoŋ tawi kaika kawaŋ tanŋe kinyna.

¹⁴ Mafena le maratukuk tinŋa David ndek Yoab tuku waŋe ande kuyarmba Uria tumba kukulna le tumba kina ka Yoab tuna. ¹⁵ Waŋe ta mbolŋge kuyarmba teŋenmba sakina: Kame saŋgri tinŋuwa kande Uria tumba kame tumailamŋge pilmba kigraib ndakap le balewaig le kumwa nŋa kuyarna.

¹⁶ Yoab nuŋe kame kuasmbi ndoŋ Raba tumbraŋ suŋgo ta kormba kame bumba minnaig le ka kame saŋgri tinŋina. Kame saŋgri tinŋina magot ta Uria kukulna le kame tumail mbol tinŋina. ¹⁷ Tinŋina le tumbraŋ ta tuku kame kuasmbi fonde malaŋga talka kilim ka pro Yoab tuku kame kuasmbi ndoŋ kame bumba David tuku kame tanŋo afu bale farnaig sulumba Uria turmba balenaig le kumna.

¹⁸ Tanjana le Yoab ndek tanŋo ande wika wam pagumba sana: Ne kame tuku pasa le tumba gabat suŋgo David sota kumba ¹⁹ kame mbolŋge wam prowe likaig ta ŋakmba kubeu tawe. ²⁰ Tanjawa le nu gubra tumba teŋenmba ne sanuwa: Tane ndaŋam tuku tumbraŋ fonde patumba kame buwaig? Nŋueu mbal nane fonde mbolŋge tinŋa tane tuimbi ninde faranŋaig ta tane idus ndanaig? ²¹ O buk Tebes tumbraŋŋge pino ande tumbraŋ koranu fonde mbolŋge tinŋa wit firfiranu ndame suŋgo ta mbarina le ndeka Gideon tuku kiŋo nuŋe Abimelek balena le kumna ta tane gilai le ka fonde tugumŋge tinŋaig e nŋa ne sanuwa kande ne teŋenmba gabat suŋgo tuku pasa lafumba sawa: Kame gabat Uria turmba balewaig le kumat nŋa nu sawa nŋina.

²² Yoab nu tanjamba tanŋo ta wam paguna le nu pasa ta tumba ka David tugum promba nu kubeu tuna sulumba ²³ sakina: Nŋueu mbal nane kuasmbi suk suk kuga. Sine suŋgomba ndo kuga tukunu nane kilim kumba sine ŋak ma kilimŋge kame buwaig le sine saŋgri tinŋa nane kile-ibenŋkig le nane luka tumbraŋ fonde sinam kagig. ²⁴ Tanjamba nane afu fonde mbol tinŋa tuimbi ne tuku kame gabat afu ninde farkaig le kumaig. Kame gabat Uria turmba balewaig le kumat nŋa David sana le ²⁵ nu ndek tanŋo ta lafumba sana: Ne kumba ka teŋenmba Yoab sawa. Ne wamdus sulu ndawa. Kame mbolŋge ima kumamŋgat ta sine gilai tukunu ne saŋgri tinŋa nane ndoŋ kame bumba tumbraŋ ta tumu pilmba tumbraŋ sina minyanŋa nŋa Yoab sawa nŋina.

²⁶ Batseba tanŋo nuŋe balenaig le kumna pasa ta nu isna sulumba wamdus tatrunkina le ninanka malmbi ŋakmba minna. ²⁷ Nu tuku kuamel ta ka kugana le David ndek pasa pilna le Batseba tumba nu tugum kinaig le nuŋe pinonu tina. Pinonu tumba minnaig ma ma nu tuku kiŋo te-pile tuna ta Suŋgo nu David maŋau kina ta tuku gare ndana.

12

David unekina ta Natanyŋe sana

¹ Kile Suŋgo nu tuan tanŋo Natan kukulna le ka David tugum promba nu sana: Tanŋo armba tumbraŋ suŋgo ndindo mbolŋge minnaik. Tanŋo ande nu maror tanŋo. Ande nu sanzal tanŋo agaŋ ndende kugatok ŋak minna. ² Maror tanŋo ta nu makau sipsip suŋgomba ŋak. ³ Sanzal tanŋo nu sipsip fat ndindo ndo nu piyamba tumba kulatka minna le ka suŋgoka tanŋo ta tuku kiŋo kat nuŋe ndoŋ minna. Nu nuŋe nyamaganmbi nu isukusnamba nuŋe murkombi nu kule tambinu le nu kule nyumba kinyam nŋa ta nu tumba nuŋe fel mbol palmbinu le nu kinymba minanu. Tanjamba sipsip ta nuŋe kulim nuŋe tanjaŋ minna.

⁴ Ait ande maror tanŋo ta tuku tira ande nu tugum prona le nu nuŋe sipsip ta mapeka sanzal tanŋo ta tuku sipsip yaimba tumba balemba tira nuŋe ta tuku kuapika tuna le nyina nŋa David sana.

⁵ Tanjamba sana le David ndek Natan tuku pasa lafumba maror tanŋo ta tuku gubra kagli firka sakina: Suŋgo abo tugu ŋak nu tuku nyu mbolŋge ye siŋka saket. Tanŋo ima nu tanjana ta nu balewap le kumwa ta maye. ⁶ Nu sanzal tanŋo ta sina ndana tukunu nu tanŋo ta tuku sipsip lafumba bailkamba tuwa nŋina.

⁷ Tanjakina le Natan ndek David sana: Maror tanjo ta ne. Sine Israel mbal tuku Mbara Sunjo ne tuku tejenmba sakate. Yenge ne Israel mbal tuku gabat sunjo minam tuku madinen. Tanjamba yenge ne kigraibken le Saul nu ne njayo sili ndanina. ⁸ Yenge Saul tuku wande aganj ndende njakmba pino kuasmbi turmba ne tinmba ne Israel Yuda ma tugu njakmba tuku gabat sunjo madinen. Ne aganj afu denka ye kusnayina kande ye aganj ndende sunjomba turmba tinen kande. ⁹⁻¹⁰ Ta tuku ne ndanam saka ye tuku mingge ngurmba une manjau ta kina? Ne ye talayumba Uria tumba Amon mbal tuku wai mbolnje pilna le balenaig. Tanjanaig le ne nu tuku piyo nuje tina. Ta tuku naje ndare mbolnje wa kat naje tuku ndare mbolnje tuturmba lafunu ndare kutumba minamngat. ¹¹ Yenge ne kasur pasa sanet. Naje ndare tanje tinja ne piti tanmbimngat. Yenge piyo kat naje ta kilmba ne am mbolnje naje ndare ta seri le ma kilimnge kilmba tido-tidongamngat. ¹² Ne kuirkuirka wam njayonu ta kina ta ye lafunu Israel mbal njakmba tuku am mbolnje ki le kanjeramngaig nga sakate ngina.

¹³ Tanjakina le David ndek sakina: Ye Sunjo kumamma nu am mbolnje une sunjo ken ngina* le Natan ndek lafumba sana: Sunjo nu ne tuku mbar ta sauka gilaingate. Ne kume nda. Kiyo naje Batsebange te-pile tinna ta ndo nu mapewe nda. Ta ndanam? ¹⁴ Ne unekina wam ta mbolnje ngueu mbalnge Sunjo maim maim te-tumba talade tukunu kiyo ta kumamngat ngina. ¹⁵ Tanjakina sulumba Natan nu tinja nuje wande mbol kina.

David tuku kiyo nuje kumna

Tanjamba minnaig ma ma Sunjonge David tuku kiyo ta guaze sunjo serna le ¹⁶ David ndek kiyo nuje mayekuwa nga Sunjo yabanmba nyamaganj pinka minna. Furir mindek nu ka nuje kinyanu ma ta sinam kumba ka ake ibenngge kinyanu. ¹⁷ Tanjawanu le mage mage nu kulatka pirokanu kuasmbi ta ka nu wam yoyomba tinja isukuswa nginaig kande nu tinja nane ndonj isukusam mbulna.

¹⁸ Kusem ndindo kina le kiyo ta kumna le David tuku piro mbal nu sawam tuku kuru-kuruka nanjine nanjine ndek sakinaig: Kiyo nuje kume ndaka minna le sine nu ndonj pasa-pasakigej ta nu sinembik ri ndana. Ta tuku kile sine nu kiyo nuje kumat ta ndanmba sabe? Sabe le nu pirirek purka nuje ngaro njayo siliwikat nginaig.

¹⁹ Nane sisu-sasuka pasata minnaig le David nu kiyo nuje kumna ta buk katesemba nane kusnaningina: Kiyo kumat e ngina le nane ndek lafumba sanaig: Au. Nu kumat nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le David ndek tinja ka kule pismba pro gurej pismba minde piymba Sunjo tuku Baibai sinam kumba ka Sunjo tuku nyu te-dungina. Nyu te-dunge denpurmba nu ndek kilim ka luka nuje wande mbol kina sulumba pagu tanjo saningina le nu tuku kuapi kutumba pro tunaig le nu isukusna.

²¹ Tanjana le piro tanjo wam ta kanjermba ndek nu sanaig: Kiyo kume ndaka minat le ne pinka malmbika minna. Kile kiyo kumat le ne tinja isukusit ta anikok manjau nginaig le ²² David lafumba saningina: Kiyo kume ndaka minat le ye pinka malmbika minmba tejenmba idusen. Sunjo nu ye sinanu kiyo yaiye nda nga idusen ta ²³ nu buk kumat. Ye manj pinki le nu abonje nda. Nu o buk kumat. Mine minemba ye mata kummba ma ndui ta mbol kanjit. Nu ket ta manj luka ye tugum prowe nda ngina.

Batsebange Solomon te-pilna

²⁴ Batseba nu wamdus tatrakina ta David nu piyo nuje wamdus bul serna sulumba nu ndek nu ndonj tuma kinynaik. Tuma kinynaik le nu kiyo konmba David tuku kiyo ande te-pile tuna le nu kiyo ta Solomon ngina.

Sunjo nu kiyo ta tuku kume purmba ²⁵ tuan tanjo Natan kukulna le David tugum kumba sana: Kiyo ta Yedidia† nga nyu tape ngina.

David kame bumba Raba tumbraj tina

* 12:13: David tuku yabanj pasa ta Mune 51 mbolnje minit † 12:25: Yedidia nyu ta tugunu: Kuate nu tuku kume purte

²⁶ Ait ta mbolŋge Yoab nuŋe kame kuasmbi kilmba ka Amon mbal ndoŋ Raba tumbraŋŋe kame bumba minnaig sulumba nane buk nane kile-iberŋka tumbraŋ ta tam bafunaig sulumba ²⁷ Yoab ndek David tuku pasa pilmba sakina: Ye buk nane kile-iberŋka kule kunyig ma tugu ta tit. ²⁸ Ta tuku ne braiŋ naŋe kame kuasmbi afu kilmba pro Raba mbal ndoŋ kame bumba tumbraŋ sunŋo te ta. Kuga ta yiŋe kame kuasmbi teŋge tumbraŋ te te-iberŋwaig le nane tumbraŋ te ye tuku nyu mbolŋge nyun ta Yoab tuku Tumbraŋ ŋgamŋgaig ŋgina.

²⁹ David nu pasa ta ismba nu ndek nuŋe kame kuasmbi kile-maŋgurka kilmba Raba tumbraŋ sunŋo ta kame kinaig ka taŋge kame bumba nane kile-iberŋka tumbraŋ ta tinaig. ³⁰ Tinaig sulumba David ndek Amon mbal tuku yabri mbara[‡] tuku gol hat paska tina. Hat ta pitinu ta 35 kilo. Hat ta ndame mayenu piya o mbolok tambi wakeiwanu.

Taŋamba David ndek ndame mayenu ta gomba tumba nuŋe gol hat ta mbolmba kaikina sulumba tumbraŋ ta tuku gabis agaŋ ndende mage mage ŋakmba yomba kilmba kina.

³¹ Kile David ndek Rabanu taŋo ŋakmba kilmba piro yeki yeki kuwaig ŋga madiniŋgina. Afu sombi afu bairambi afu sapormbi pirokam tuku madiniŋgina sulumba afu kilke kilmba pasoka ndame wakeikuwaig ŋga piro niŋgina. Nu taŋamba ndo tumbraŋ afu Amon ma tugu sinamŋge minnaig ta mata piro niŋge likina. Taŋamba denŋpurmba David nuŋe kame kuasmbi kilmba luka Yerusalem kinaig.

13

Amnon nu Tamar biye timba totona

¹ David tuku kiŋo nuŋe Absalom nu kulim ndindo ndo ŋak. Kulim ta nyunu Tamar. David tuku kiŋo ande Amnon nu Tamar tam tuku nzali sunŋo ŋak minna* ta ² nu nu tugum kambim fuguna. Ta ndaŋam? Tamar nu taŋo ande ndoŋ kinye ndakina tukunu nane taŋo afu nu tugum kine ndakuwaig ŋga tukulniŋginaig le Amnon nu wamdus piti sunŋo tumba guaze ŋak minanu sukna.

³ Taŋamba minna le Amnon tuku gulab ande Sama tuku kiŋo nuŋe Yonadab nuŋge Amnon kaŋgeram prona. Taŋo ta nu maŋau magenu ŋaigonu kam tuku wamdus kuyarkanu taŋo. ⁴ Nu ndek Amnon kusnana: Ne gabat sunŋo tuku kiŋo ta ne ndaŋam tuku mara mindek tumail pasi so tukulmba minit ŋgina le Amnon ndek lafumba sana: Ye aba Absalom tuku kulim nuŋe Tamar tam tuku nzali mayeyate ŋgina.

⁵ Taŋakina le Yonadab ndek Amnon wam pagumba sana: Ne guazeŋget guazeŋget ŋga naŋe wande mbolŋge kinymba mina le mam naŋe pro ne kaŋgeranuwa kande ne teŋenmba nu sawa: Ne ka yiŋe kulim Tamar sawa le pro teŋge ye tuku pagumba yiŋe mbili mbol teŋge suwa le nyi ŋga mam naŋe sawa ŋgina.

⁶ Taŋakina le Amnon nu Yonadab tuku pasa dubimba guazeŋget guazeŋget ŋga nuŋe mbili mbolŋge kinymba minna le gabat sunŋo David nu ismba nu ka Amnon kaŋgeram kina le nu ndek sana: Ye guaze ŋak tukunu ne ka yiŋe kulim Tamar sawa le pro teŋge ye tuku bret fonŋfon pasoka kilmba pro yiŋe mbili mbol teŋge suwa le nyi ŋga sana. ⁷ Taŋamba sana le David nu taŋo ande kukulna le gabat sunŋo tuku wande mbol kumba Tamar sana: Ne ka Amnon tuku nyamagaŋ afu pasoke tawe ŋga sana.

⁸ Taŋakina le Tamar nu tiŋga leu nuŋe tuku wande mbol kumba Amnon nuŋe mbili mbolŋge kinymba minna le kaŋgermba nu ndek plaua kilmba pipmba bret fonŋfon pasokina le Amnon nu kinye ŋak nu kaŋgermba minna. Bret fonŋfon ta pasoka ugnaig le ⁹ nu nza mbol kutumba Amnon nyuwa ŋgina kande nu isukusam mbulmba ndek sakina: Taŋo pino ŋakmba iberŋka sili-siliwaig ŋgina le nane iberŋka sili-silinaig.

¹⁰ Taŋanaig le Amnon ndek kulim nuŋe sana: Ye tuku bret ta kilmba pro ye sa le nyi ŋga Tamar sana le nu bret ta kilmba nu tugum kumba ¹¹ leu nuŋe tambim bafuna kande

[‡] 12:30: Hibru pasa te purfeŋnu ndo kuga. Pasa te naŋgine yabri mbara tuku sakate e ko naŋgine gabat sunŋo tuku sakate ta sine katese ndaweg. * 13:1: Hibru mbal tuku maŋau buk taŋamba minanu. Ina yimyam mam ndindo ta nane munŋu kilanu. Abraham nu mata taŋana (Mulum Pasa 20.12).

nu kulim nuŋe biye timba sana: Sile karpe ŋgina kande ¹² Tamar nu mbulmba sakina: Ne ye wam ŋayonu tuku didi ndaka. Sine Israel mbal tuku maŋau taŋamba kuga. Maŋau te mayenu ndo kuga. ¹³ Ne taŋawa ta ye kiko suŋgo ŋak minmba ye maŋ taŋgo pino am mbolŋge likam kumuŋ kuga. Ne mata Israel afuŋge ne tuku nyu ŋayo siliwamŋgaig. Ta tuku ne ka mam sawa le nu wokuwa le sile muŋgu kilamŋgik ŋgina kande ¹⁴ Amnon nu Tamar tuku pasa ise ndaka nu biye timba tumba totona.

¹⁵ Taŋamba nu nu tuku nzali suŋgokanu ŋak minna ta kugana le kile nu ndek kulim nuŋe kasur mayemba pitaimba sana: Ne tiŋga kua kaye ŋgina kande ¹⁶ Tamar ndek nu sana: Yiŋe leu, ne taŋa ndawa. Ne ye pitaiya ta kiko suŋgokanu. Maŋau ye mbol kat ta limba o mbolŋge ŋgina kande Amnon nu kulim nuŋe tuku pasa ise ndakina sulumba ¹⁷⁻¹⁸ nu nuŋe piro taŋgo ta wika sana: Ilmba pino te tumba te-simba wande tukula ŋgina le piro taŋgo ta nu te-simba wande tukulna.

Tamar nu gabat suŋgo tuku kulim kame taŋgo kile ndakanu naŋgine maŋau dubimba nu minde piye mayenu silika likina ta ¹⁹ kile nu kina ka kukedu kilmba gabat mbolŋge kutumba nuŋe minde piye mayenu ta fetfetmba wai baboka malmbitamtam kina le ²⁰ leu nuŋe Absalom ndek kulim nuŋe kaŋgermba kusnana: Ne leu naŋe Amnonŋge am sesenat e? Ne ta tuku wamdus piti ndanuwa. Nu leu naŋe tukunu taŋaig le maninka ŋgina le Tamar ndek kina ka leu nuŋe Absalom tuku wande mbolŋge ake sinamanzerka minna.

²¹ Taŋana le gabat suŋgo David nu maŋau mayok kina ta ismba nu gubra kagli firikina. ²² Absalom mata nu Amnon tuku gubra tormba nu kasurna. Ta ndaŋam? Amnon nu kulim nuŋe Tamar biye timba totona tukunu Absalom nu ŋak pasa pasa ndakina.

Absalom nu Amnon balena le kumna

²³ Minnaig ma ma yar armba kinaig le Absalom tuku piro mbal ndek sipsip ŋguenu kugerkam tuku Baal-Hasor tumberaŋ kinaig. Tumberaŋ ta Efraim tumberaŋ suŋgo patumba minit. Absalom nu gabat suŋgo tuku kiŋo kat nuŋe ŋakmba aukniŋgina sulumba ²⁴ nu gabat suŋgo David tugum kumba sana: O gabat suŋgo, nane ye tuku sipsip ŋguenu kugerkade tukunu ye pagumba nye suŋgokamŋgit. Ta tuku ne naŋe gageu naŋe kuasmbi ŋakmba ye tuku pagumba nye ta mbol prowap ŋga mam nuŋe sana le ²⁵ gabat suŋgo David nu tuku pasa lafumba sakina: Kiŋo, sine kine nda. Sine ŋakmba kab ta ne piro kareŋka sine tuku ŋga panzaririwamŋgat ŋgina. Taŋakina le Absalom nu gabat suŋgo kuwa ŋga sarsarmba minna le nu maŋ lato sakina: Sine kine nda. Ne ŋgamuŋgal mukuk ŋak kaye ŋgina le ²⁶ Absalom ndek nu sana: Ne kambim mbulmba ndeta Amnon ndo pale le kuwa ŋga sakina le gabat suŋgo ndek nu kusnana: Ne ndaŋam tuku Amnon kuwa ŋga sakate e ŋgina ta ²⁷ nu Amnon kuwa ŋga dirnaŋga minna le David ndek kiŋo kat nuŋe afu turmba patikina le Amnon ndoŋ Absalom dubimba kinaig.

²⁸ Kile Absalom nu nuŋe piro mbal wam paguniŋmba saniŋgina: Amnon nu grep kule nyumba gare-gareka minwa le ye tane satingi le tane Amnon balewap. Tane kuru kuru ndakap. Piti ta yeŋge kurawamŋgit ŋgina le ²⁹ nane Absalom tuku pasa ta kumukumba Amnon balenaig le kumna. Taŋana le gabat suŋgo tuku kiŋo kame afu wam ta kaŋgermba doŋki poŋge lika kua ka sili-silimba kinaig.

³⁰ Nane ndin dubimba kumba minnaig le taŋgo afu o buk kumba David sanaig: Absalom nu kiŋo kat naŋe ŋakmba bale far suglukat ŋga David sanaig le ³¹ nu pasa ta ismba nu piriri ŋayona sulumba nuŋe tawi fetfetmba kilke mbolŋge truk kina. Taŋana le nuŋe piro mbal mata taŋamba ndo naŋgine tawi fetfete likinaig le ³² David aba nuŋe Sama tuku kiŋo nuŋe Yonadab nuŋe ndek gabat suŋgo sana: Naŋe kiŋo kame ŋakmba bale far ndakaig. Amnon ndo balewaig le kumat. Nu buk Absalom tuku kulim nuŋe Tamar tumba totona tukunu Absalom nu Amnon balewam tuku wamdus kuyarkina ta ye o buk katesewen. ³³ Kiŋo kame ŋakmba bale far suglukaig ŋgaig ta yabri pasa ndo. Ne pasa ta son ndaŋga. Amnon ndo balewaig le kumat ŋga David sana.

³⁴ Nu taŋamba gabat suŋgo samba minna le Absalom o buk kua ka kina.

Kile tumberaŋ kulatkanu taŋgo ande nu Horonaim ndin kumam mambilna kande taŋgo afu gurdu-gurdu ndeka minnaig le kaŋgerka ka gabat suŋgo kila sana le ³⁵ Yonadab ndek

David sana: Ye buk ne wam kube sanit ta nanenge ndekade ngina. ³⁶ Tanjaka sana le David tuku kiŋo kat nuje ta pinder-pindermba pro wandek ka malmbi ngumbeyunaig le David nuje piro mbal njakmba nane mata malmbi njayonaig.

³⁷⁻³⁸ Absalom nu kua ka Gesur ma tugu tuku gabat sungo Talmai kiŋo nuje Amihud ndoŋ minnaik le yar keŋmba kinaig.

David nu Amnon tuku ngamunggal tatruka ninanka malmbi njakmba minna ma ma ³⁹ ka wamdus ibeŋkina le nu maŋ Absalom luka prowa nga idus timba minna.

14

Absalom nu luka Yerusalem prona

¹ Gabat sungo David nu kiŋo nuje Absalom te-denna sulumba ngamunggal piti njak minna ta Yoab nu katesena tukunu ² nu tanjo ande kukulna le nu tija kina ka Tekoa tumbraŋ prona sulumba pino ande wamdus kuyar mayenu njak ta tumba luka Yoab tugum kinaik le nu ndek pino ta wam pagumba sana: Ne kaye sulumba pino kuembol tanjo nuje o buk kummba kusrena le sagka minanu tanjaŋ ³ gabat sungo tugum kumba ka pasa ne sanamngit te nu sawa ngina.

⁴ Tanjamba nu Tekoanu pino ta wam paguna le nu kumba ka gabat sungo tuku tumailamnge dagol tidronga loka sakina: O gabat sungo, ne ye turya ngina le ⁵ gabat sungo ta ndek nu kusnana: Ne ame piti njak le ye ne turni e ngina le pino ta lafumba sana: O gabat sungo, ye tanjo o buk kumna le ye kuembolnu minet. ⁶ O buk ye kiŋo armba kile-patiken ta mara ande nale piro mbolnge kame bunaik. Kame bunaik le tanjo ande nale kigraibkam tuku nda minna. Tanjana le kiŋo andenge sangri tija kiŋo ande balena le kumna le ⁷ kile yiŋe tanjo tuku kuasmbi nane ye tuku gubra sungo tumba nane teŋenmba ye sayinaig. Naŋe kiŋo ta sine siŋga le kiŋo inum kumna ta tuku lafunu nu turmba balebe le kumwa nga sayinaig. Nane tanjawaig ta ye kiŋo kugatok mini le yiŋe tanjo tuku ndare mata kugawamngat nga David sana.

⁸ Tanjakina le gabat sungo ndek pino ta tuku pasa lafumba sana: Ne luka naŋe wande mbol kaye le yeŋe pasa ta nane ndoŋ te-tiwamngit ngina le ⁹ pino ta ndek nu sana: O gabat sungo, ne ye tuku piti te te-tiwam bafuwa le nane gubraninguwa ndeta ne tuku mbar kuga. Piti ta ye yiŋe ndare ndoŋ sine kurawamngig ngina le ¹⁰ gabat sungo ndek lafumba sana: Tanjo ande nu ne kumamma pasa pitinu ande sanuwa kande ne nu tumba ye tugum te prowa. Tanjawa le nu ne maŋ lato piti ande tine nda ngina le ¹¹ nu ndek sakina: O gabat sungo, ne naŋe Mbara Sunjo yabaŋa le nane ye tuku kiŋo kumna ta lafunu ye tuku kiŋo ande te bale ndawaig ngina le David nu sakina: Sunjo abo tugu njak nu tuku nyu mbolnge ye son pasa ne sanet. Nane maŋau ande ne tuku kiŋo mbolnge ke nda ngina.

¹² Kile pino ta maŋ lato pasa sana: O gabat sungo, ye maŋ pasa ande ne sanamngit ngina le nu ndek sakina: Maye ne saka le isi ngina le ¹³ pino ta nu sana: Ne ndaŋam tuku Kuate tuku mbal mbolnge maŋau njayonu kate? Ne naŋe kiŋo pitaina sulumba nu te-luka tam nda iduste tukunu kile naŋe miron naŋe pasa teŋe ne naŋe ngaro pasa mbolnge palet. ¹⁴ Kule nu kilke mbolnge kutukate ta tanjo nu maŋ luka tam kumuŋ kuga. Tanjamba ndo sine njakmba kumbe sulumba maŋ luka abonje nda. Kuate nu ake sinaŋ tanjo bale ndaningit. Ande nu ngumnemba maskenje minit ta nu te-luka tam tuku nu piro karenkate ngina.

¹⁵ Tanjamba nu maŋ lato sakina: O gabat sungo, nane ye mbolnge maŋau kam sakinaig ta ye kuru-kuruka ne sota prowit. Ye idusit ye ne kusnani le ne ye tuku pasa ismba ye turyumba ¹⁶ tanjo ta peuninga le sile kiŋo ndoŋ jaigo siglike nda nga idusit. ¹⁷ Nenge ye turya le ye mine mayewamngit. O gabat tanjo, ne Kuate tuku eŋel suk. Ne maŋau magenu jaigonu kumumbi pileningit. Naŋe Mbara Sunjo ne njak minwa ngina.

¹⁸ Tanjakina le gabat sungo pino ta tuku pasa lafumba sana: Ye kusna ande njak ta ne lafuwa ngina le nu ndek sakina: O gabat sungo, saka le ye isi ngina le ¹⁹ nu ndek kusnana: Ne Yoabnge kukulnat le pasa te tumba prowat e ngina le pino ta lafumba sana: O gabat

sunjo, ne tuku kusna ta ye yabukam kumuŋ kuga. Ne kumumbi sakate. Naŋe kame gabat Yoabŋge ye wam paguyumba kukulyat le wamduŋ te tumba ne tugum prowit ta ²⁰ nu Absalom tuku ŋga maŋau ta kina. O gabat sunjo, ne wamduŋ kuyar mayenu ŋak Kuate tuku eŋel suk. Ne kilke tugu ŋakmba mbolŋge maŋau prowe likade ta ne kila ŋgina.

²¹ Pino ta David kusremba kina le nu ndek Yoab wikina le nu sota prona le nu ndek sana: Ne isa. Ye ne tuku wamduŋ dubiwamŋgit. Ne kumba ka Absalom tumba te prowa ŋgina le ²² Yoab nu pasa ta ismba David tumailamŋge truk kina sulumba sakina: O gabat sunjo, Kuate nu ne nyaro tinwa. Kile ye kila pilet. Ne ye tuku wamduŋ gare ŋak ŋgina.

²³ Taŋaka sana sulumba Yoab nu tiŋga Gesur tumbraŋ kina ka taŋge Absalom tumba luka Yerusalem prona kande ²⁴ David nu Absalom kaŋgeram mbulmba sakina: Nu nuŋe wande mbolŋge minwa. Ye nu tumail kaŋgere nda ŋgina le Absalom ndek nuŋe wande mbol kumba mam nuŋe tugum kine ndakina.

Absalom nu maŋ mam nuŋe tugum prona

²⁵ Absalom tuku ŋgarosu ta uge liŋnu. Israel sinamŋge taŋgo ande nu suk mine ndakina. Nane ŋakmba nu tuku saka minnaig. ²⁶ Nu tuku gabat waŋe ta sunjokanu kuen ŋayo. Yar nduik nduik sinamŋge ait ndindo ndo nuŋe gabat kuerkanu. Gabat waŋe ta pitinu 2 kilo taŋaŋ.

²⁷ Absalom nu kiŋo keŋmba kulim ndindo kile-patikina. Kulim ta nyunu Tamar. Nu pino ŋgarosu tumail pasi mayenu ndo.

²⁸ Absalom nu yar armba Yerusalemŋge minna ta nu gabat sunjo David kaŋger ndana. ²⁹ Taŋamba nu Yoab gabat sunjo tugum kuwa ŋga pasa pilna kande Yoab nu ismba nda isanu sukmba minna le nu maŋ lato pasa pilna kande nu maŋ ismba nda isanu sukna.

³⁰ Taŋana le Absalom ndek gubrana le nuŋe piro taŋgo siseŋniŋmba saninŋina: Tane ka Yoab tuku wit piro ta piyap ŋgina le nane kinaig ka wit piro ta piynaig.

³¹ Taŋanaig le Yoab ndek Absalom tuku wande mbol kumba sawe lika sana: Ne ndaŋam saka naŋe piro mbal siseŋniŋgat le ye tuku wit piro piyaig ŋgina le ³² Absalom ndek Yoab tuku pasa lafumba sana: Ye ne tuku pasa palmbim aren ta ne ye tuku pasa ismba nda isanu sukmba ye tugum te pro ndana. Ye ne wam paguni le ne ka gabat sunjo kaŋgeram tuku pasa pilen. Ne kumba ka gabat sunjo teŋenmba sawa. Tane ndaŋam tuku ye Gesurŋge didika tumba te pronaig? Mbulap le yiŋe Gesurŋge minam tuku ŋga nu sawa ŋgina. Taŋaka sana sulumba nu maŋ lato sana: Ne ka gabat sunjo sawa le nu ye kaŋgeryuwa. Nu ye mbaren ŋga idusmba baleyam ndeta baleyuwa le kumi ŋgina.

³³ Taŋakina le Yoab ndek tiŋga Absalom tuku pasa ta tumba ka gabat sunjo kubeu tuna le nu ndek pasa ta ismba taŋgo afu kukulniŋgina le ka Absalom tumba pronaig le nu gabat sunjo tuku tumailam taŋge dagol tidroŋga lokina le nu bagailmba mumuna.

15

Absalom nu mam nuŋe tuku ma tam tuku ndin wakeina

¹ Minnaig ma ma Absalom ndek karis ande tumba hos afu kilmba taŋgo 50 nane ambonŋa pinderka kuwaig le nu kambim tuku ta turmba madiniŋmba kilna. ² Taŋamba nu mara mindek maratukuk tiŋga ka tumbraŋ fonde malaŋga sinam kambinu ndin ta kulatka minanu. Nu taŋamba minanu le taŋgo afu naŋgine tira ndoŋ gubra ŋak gabat sunjo ndoŋ te-tiwam prowanu ta Absalomŋge ndin kuermba tane anikok ŋganu le nane Israel tugu ndaŋ mbolŋge prowanu ta nu sawanu le ³ Absalom ndek piti ndaŋ ŋak ta ismba nane teŋenmba saninŋanu: Taŋgine piti kile-mayokkade ta kumumbi sakade ta gabat sunjoŋge taŋgo piti ŋak ta kile-tidinu tuku gabat ande madi ndana ŋga saninŋanu.

⁴ Taŋamba Absalom nu taŋgo kame ta teŋenmba saninŋanu: Nane ye pasa pilewanu gabat madiyinaig kande ye tane tuku piti ŋakmba kile-tidiŋget kande ŋga saninŋanu.

⁵ Taŋamba ndo taŋgo kame ta pro Absalom tugumŋge dagol tidroŋgam bafuwanu ta nu nane peuniŋmba nuŋe ndek nane bagailniŋmba mumuniŋganu.

⁶ Israel kuasmbi nangine piti kilmba gabat sungo tugum kile-tidingam prowanu ta nu mara mindek wam ndui ta ndo kumba Israel mbal tuku wamdus didikanu le tanjo njakmba nu tuku nzali sungo tinaig.

⁷ Tanjamba minnaig ma ma yar bailkamba kinaig le Absalom kumba gabat sungo David sana: Ye kumba ka Hebronnge Sunjo ndonj pasa katen ta kumuwam iduset. ⁸ Ta ndanam? Ye o buk Gesur tumbrañnge Siria ma tugu mbolñge minmba Sunjo ndonj pasa katmba teñenmba nu sawen. Ne ye tumba Yerusalem kaye ta ye ka Hebronnge ne tuku nyu tedungamngit nga sawen ngina le ⁹ gabat sunjo ndek nu sana: Ta maye. Wamdus mukuk jak kaye ngina le Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina.

¹⁰ Tanjana sulumba nu tanjo afu kukulningina le nane siñsiñndo kinaig ka Israel tugu njakmba saniñmba sakinaig: Tane tabil fudukuwa le ismba kande njakmba ngumbeyumba teñenmba sakap: Absalom kile Hebronnge gabat sunjo prowat ngap nga saniñginaig.

¹¹ Absalom nu Yerusalem kusremba Hebron kina ta tanjo kuasmbi 200 nu dubimba kinaig. Tanjo kame ta nane Absalom tuku wamdus katese ndanaig. Nane ake nu dubimba kinaig. ¹² Nane kinaig ka Hebron promba kile Absalom ndek Sunjo tuku atraukina sulumba tanjo afu kukulniñmba saniñgina: Tane Gilo tumbrañ kumba Ahitofel* tumba ye tugum te prowap ngina. (Ahitofel nu gabat sunjo David wam paguwanu tanjo ande.)

Tanjamba tanjo sunjomba nane David te-siwam saka Absalom tugum prowe likinaig.

David nu Yerusalem kusremba kua ka kina

¹³ Kile tanjo ande pro David sana: Israel tanjo kile njakmba ne kusrenumba Absalom dubide ngina le ¹⁴ nu pasa ta ismba gabat kame nu ndonj Yerusalemnge minnaig ta kile-mangurka saniñgina: Braiñ tingap le sine Yerusalem kusremba kua ka kab. Kuga ta Absalomnge nuñe kuasmbi kilmba pro sine njakmba bale faramngat ngina le ¹⁵ nuñe gabat sugo sugo nane ndek nu sanaig: Gabat sunjo, ne ndanjmba saka ta sine ake ne dubi ndo namngig nginaig. ¹⁶ Tanjamba sakinaig le gabat sunjo nuñe gageu nuñe gabat sugo sugo njakmba Yerusalem kusremba kua ka kinaig. David nu nuñe pino kuasmbi 10 ta ndo kusrekina le nane gabat sunjo tuku wande ta kulatka minnaig.

¹⁷ Gabat sunjo nuñe kuasmbi ndonj Yerusalem kusremba kilim kinaig ka tumbrañ makembiñge wande ande minna tanje tinginaig. ¹⁸ Tanjamba David nu nuñe gabat kame ndonj kuit nduimba tinginaig le nuñe kulatkanu kuasmbi Keret le Pelet mbal nane ambonga paska kinaig. Tanjanaig le Gatnu kame kuasmbi 600 nane ngumnem paska dubika kinaig le ¹⁹ David ndek nane tuku gabat tanjo Itai sana: Ne ndanam sine dubika kambim bafute? Ne luka ka gabat sunjo kitek Absalom ndonj minap. Ne nanje kilke kusremba rawe tanjo tanjañ pro sine ndonj teñge minit. ²⁰ Ne ait fagnu ndo sine ndonj minna ta ye mañ ne tumba ake ma ngamunje kinenumam ta ye mbulit. Ne nanje kuasmbi kilmba luka Yerusalem kape le Sunjonge ne sinzañnuwa ngina kande ²¹ Itai ndek nu sana: Sunjo abo tugu jak nu tuku nyu mbolñge ye ne son sanet. Ye ne ndonj minamngit. Ne ma tugu animbi kañgat ta ye ne ndonj kañgit. Nane ne balenuwaig sulumba ye mata baleyuwaig le kumi ngina le ²² David ndek lafumba sakina: Ta maye. Silap ngina le Itai tuku kame kuasmbi nangine gageu njakmba kuasmbi ambonga kinaig ta dubika kilim kinaig.

²³ David nane Yerusalem kusremba kinaig le tanjo pino njakmba malmbi ngumbeyunaig. Tanjamba gabat sunjo David ndek nuñe kuasmbi kilmba Kidron kule pakarka ma baknu kumam kinaig.

²⁴ Nane kinaig le pris Sadok nane Levi mbal ndonj Kuate tuku pasa katanu bokis tumba pro ibeñnge pilmba Abiatar ndek Sunjo tuku atraukumba minna le ka ka nane njakmba Yerusalem kusremba kumba sulunaig.

²⁵ Tanjanaig le gabat sunjo ndek Sadok sana: Kile Kuate tuku tukul bokis tumba luka ka Yerusalemnge nuñe minanu ma mbol pale. Sunjo nu ye tuku nzali jak ndeta nu mañ

* 15:12: Ahitofel nu Batseba wa nuñe. (2 Samuel 11.3, 23.34 kañgerap).

ye te-luka pilwa le pro bokis te nuje minanu ma mbol kanjeramngit. ²⁶ Nu ye mbik ri ndawa ndeta nu ame manau ye mbolnje kam idusmba ndeta kuwa ngina.

²⁷ Tanjamba nu manj ndek Sadok sana: Ai te. Ne naje kiyo naje Ahimas le Abiatar tuku kiyo nuje Yonatan kilmba wamdus mukuk njak luka Yerusalem kape. ²⁸ Ye kile ma baknu kumam kumba ka pro tanje kule pakarkam tuku ma mbolnje ne tuku pasa tairnga minmba ka ame wam Yerusalemnje prowaig ta isamngit ngina.

²⁹ Tanjaka sawe derjurna le kile Sadok le Abiatar nale Kuate tuku tukul bokis ta kuramba luka Yerusalem kumba ka tanje pilnaig le minna.

³⁰ Kile David nu kupe ngaro paska gabat songa malmbitamtam Olif tabe ponga ndin dubimba kina le tanjo pino kuasmbi nu dubimba kinaig ta nane njakmba manau ndui ta kumba gabat songa malmbitamtam kinaig. ³¹ Tanjamba kumba minnaig le tanjo ande pro David sana: Ahitofel o buk tija Absalom tuku kuasmbi ta turkam kina ngina le David nu ismba nu ndek yabanjmba tenjmba sakina: O Sunjo, nenje ndo Ahitofel tuku wam pagu pasa ta bizi-buzawa nga Sunjo sana.

³² Kile nane tabe fu mbol promba Sunjo mbarjanu ma ta tugum pronaig le David tuku gulab tanjo Husai pro nu te-silikina. Tanjo ta Arknu. Nu nuje tawi fetfetmba kilke roka kilmba gabat mbol patika David tugum prona le ³³ David ndek nu kanjermba sana: Ne sine dubika ta ne sine piti sinjamngat. ³⁴ Ne ye turyam kande ne luka Yerusalem kumba ka Absalom te-silika tenjmba sawa. Yenje o buk mam naje tuku piro tanjo minen. Tanjamba ndo ye kile ne tuku piro tanjo minamngit nga nu sawa. Ne tanjawa le Ahitofel nu wam pagu pasa ande Absalom sawa kande nenje nu tuku wam pagu pasa ta mbilmba wam pagu kisemba tawe. ³⁵ Ne ise tiwa. Pris Sadok le Abiatar nale Yerusalemnje minik. Nenje pasa ndanj gabat sunjo tuku wande mbolnje sakuwaig kande nale kubeu nika. ³⁶ Nale tuku kiyo kat nakile Ahimas le Yonatan nale mata mam kat nakile ndoj tanje minik. Ame pasa nanenje sakuwaig kande nenje pro nale kubeu nika le nalenje pro ye kubeu suwaik nga Husai sana.

³⁷ Tanjakina le David tuku gulab nuje Husai nu pasa ta ismba nu kina ka Yerusalem prona. Prona le ait ndui ta mbolnje ndo Absalom mata Yerusalem prona.

16

Siba nu David tugum kina

¹ David nu tabe funu ta kusremba kina ka Mefiboset tuku piro tanjo Siba te-silikina. Siba nu bret 200 kilmba grep karenjanu 100 ndaleka kilmba ail tij mandernu 100 kilmba grep kule meme ngaronumbi tolanu ande turmba tumba aganj ndende ta kilmba dojki armba fuluknyumba kilmba David sota kumba ² nu te-silikina le nu kusnamba sana: Aganj ndende fuluk njak ta ima tuku e ngina le Siba ndek lafumba sana: Dojki armba te naje gageu turka linu tuku kilmba prowit. Bret ail tij karenjanu ta naje tanjo kuasmbi nyam tuku kilmba prowit. Grep kule ta mata tane ma baknu te lika ka matuk kumba ndeta nyam tuku ngina.

³ Tanjakina le gabat sunjo ndek nu sana: Naje gabat Saul wa nuje Mefiboset kile anenje minit ngina le Siba nu lafumba sana: Nane Israel mbal kite nanginge gabat sunjo madiwaig le nu wa nuje Saul tuku ma tumba nane kulatkuwa nga nu Yerusalemnje minit ngina le ⁴ gabat sunjo David ndek pasa ta ismba Siba sana: Tanjamba ndeta Mefiboset tuku aganj ndende ta njakmba ne tanbimngit ngina le Siba ndek nu sana: O gabat sunjo, ye ne tuku piro tanjo. Ye mara mindek ne tuku piroka minamngit nga David sana.

Simeu nu David kasurna

⁵ David nane Siba kusremba Bahurim tumbranj pronaig le Saul tuku ndare ande Gera kiyo nuje Simeu nu David te-silika kasurmba nu tugum prona. ⁶ David kulatkanu kame tanjo sunjomba nu kormba tinjinaig ta Simeu nu nane tuku kuru kuru ndaka nane mbol ndame pankina. ⁷ Tanjamba Simeu ndek David kasurmba sana: Ne kua kaye. Ne tanjo baleningina tuku ndare njak. Ne sinjka tanjo njayonu ndo. ⁸ Ne buk gabat sunjo Saul

pitaimba nu tuku ma tumba gabat sungo prona. Ne Saul tuku kuasmbi sungomba bale farmba nane tuku ndare kutuna. Ta tuku kile Sungonge wam ta ne mbolnge lafumba ne pitainat le kiño naje Absalom ne tuku ma tumba Israel mbal tuku gabat sungo prowat. Ne tango baleningina tuku ndare ñak nga David sana.

⁹ Tanjamba saka minna le Abisai ndek gabat sungo David sana: O gabat sungo, ne ndañam tuku age kumaknu te mapete le ne kasurnate. Saka le ye ka kame bagimbi ñinfok kat puri ngina kande ¹⁰ gabat sungo ndek Abisai le Yoab peunikmba sanikina: Tale mbulap. Tale ye ndorj wamdus tuma kuga. Wam te Sungonge sawat le ye kasuryate ndeta imanje nu peuwam kumuñ ngina.

¹¹ Tanjakina sulumba David ndek Abisai gabat afu turmba saningina: Tane isap. Yiñe kiñonge ye baleyam bafute ta ndañam tuku sine Benyaminnu tango te ñayo silibe. Mbulap. Sungonge sate le ye kasuryate ndeta maye. ¹² Sungo nu ye tuku piti te kangermba kasur pasa ta mbilmba nyaro mayenu ye suwa nga saningina.

¹³ Tanjaka saningina le nane ndin ta dubimba kinaig le Simei mañ nane dubika kina ka David kasurmba ndame kilmba kilke kilmba nane mbol pankina. ¹⁴ Tanjana le gabat sungo David nuñe kuasmbi ñakmba ake kine ndo kinaig ka ka matuk tukulkinaig sulumba Yordan kule makembi tanje mabtinaig.

Absalom nu Yerusalem prona

¹⁵ Kile Absalom Israel kuasmbi ñakmba kilmba Ahitofel ndorj Yerusalem pronaig le ¹⁶ David gulab nuñe Husai ndek kumba ka Absalom te-silikumba wi kuenka sakina: Ese. Ne sine tuku gabat sungo ngina.

¹⁷ Tanjakina le Absalom nu pasa ta ismba nu ndek Husai sana: E-e ne mam tuku gulab nuñe. Ndañam tuku ne nu ndorj kine ndakina ngina le ¹⁸ Husai ndek nu sana: Kuga. Ne Sungonge madinina. Israel kuasmbi ñakmba nane mata ne madininaig tukunu ye ne tuku piro tango ndo ne kumnemnge minamngit. ¹⁹ Ye ne kumnemnge minmba ne tuku piro ndaki ta ye ka ima tuku piro tango mini. Ye buk mam naje tuku piro tango minen. Tanjamba ndo ye kile ne tuku piro tango minamngit nga Absalom sana.

²⁰ Kile Absalom ndek Ahitofel kusnana: Ne ndañmba iduste. Kile sine ndañamngig ngina le ²¹ Ahitofel lafumba nu sana: Ne kumba ka mam naje tuku pino kuasmbi wande kulatkuwaig nga kusrekina si kilmba ka nane ndorj kinya. Ne tanjawa ta Israel tango pino ñakmba teñenmba ne tuku sakamngaig. Nu sonndo mam nuñe ndorj ñgueu minit nga saka nane ñakmba ne ndo dubinam tuku sangri tingamngaig ngina.

²² Tanjakina le nu tango afu kukulningina le ka gabat sungo tuku wande fu mbolnge baibai ande te-tinaig le Absalom ndek tango pino ñakmba tuku am mbolnge baibai ta sinam kina le nane ka mam nuñe tuku pino kuasmbi ta kilmba pronaig le Absalom ndek nane kilmba tido-tidongina.

²³ Ahitofel nu wam pagu pasa ndañ gabat sungo sawanu ta nane Sungo tuku pasa isanu sukmba dubiwanu. O buk David nu Ahitofel tuku wam pagu pasa ismba dubina tanjamba ndo Absalom mata nu tuku miñge dubiwanu.

17

Husai nu Ahitofel tuku wam pagu pasa kibi-kabana

¹ Kile Ahitofelngede ndek Absalom sana: Ye tango 12,000 madiningi le furirwa le sine David biye tiwam kab. ² Nu matuk ka ñgamunggal piti ñak minwa le sine ka nu ndorj kame bube le nu tuku tango kuasmbi nane pirirek purka sili-siliwaig le ye gabat sungo ndo balewamngit. ³ Tanjamba ye tango kuasmbi nu dubide ta ñakmba kilmba ne tugum te prowamngit. Sine David balebe le tango kuasmbi nu dubide ta ñakmba mapeka kilmba ne tugum te probe le ne tuku ndo minwaig ngina.

⁴ Tanjakina le Absalom Israel gabat sugo sugo ñakmba nane pasa ta ismba maye nginaig le ⁵ Absalom ndek sakina: Sine Husai wikube le nu promba nuñe wamdus ta kukliwa le ismba ngina le nane nu tumba pronaig. ⁶ Nu tumba pronaig le Absalom ndek Ahitofel

tuku wam pagu ta kubeu tumba nu kusnana: Sine pasa ta dubibe e ko kuga? Kuga ndeta sine ame mañau kam tuku nga sasinga ngina.

⁷ Tanjakina le Husai ndek lafumba sakina: Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga. ⁸ Mam naje nuje kame kuasmbi ndoñ nane sangri ñaigo. Bea fat kilig le gubra tumba minit tañañ. Mam naje nuje kuasmbi kame ta nane kirair ñak. Nu furir tañgo kame ñak nda minit. ⁹ Nu ka ndame burok ande sinamñge e ko ma inumñge kuirka minit. Sine tuku kame kuasmbi kuwaig le bale farkuwaig ta tañgo pino nane pasa ta ismba sanuñgaig: O Absalom tuku kuasmbi bale faraig nga sakamñgaig. ¹⁰ Tanjakuwaig le ne tuku kame kuasmbi ñakmba ismba kuru-kurukamñgaig. Ta tuku mbulap. Mam naje nuje kame kuasmbi nane sangri ñaigo ta Israel tañgo ñakmba nane kila. ¹¹ Ta tuku ye tuku wamdus teñenmba. Ne Israel tañgo ñakmba kile-mañgurka kame kuasmbi burnu kumuñ kuga prowaig le ne naje miroñ nane kilmba ka mam naje ndoñ kame buwap. ¹² Sine kumba ka ma tugu aningge mam naje nuje kuasmbi ndoñ kile-siglika ta sine nane ndoñ kame buwamñgig. Nane sine peusingam kumuñ kuga. Sine David balemba nuje kuasmbi ñakmba turmba bale faramñgig. ¹³ Nu kua ka tumbran sungo ande sinam kuwa ta singine kuasmbi muli kareñnu kilmba tumbran fonde ta kusmba didika te-bukñgube le ma gutoñ sinam nzinge ndeka fofokuwa ngina.

¹⁴ Husai nu pasa deñpurna le Absalom Israel mbal ñakmba ndek sakinaig: Husai tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo. Ahitofel tuku wam pagu pasa ta mayenu ndo kuga nginaig. Ta ndañam? Sungoñge nane Ahitofel tuku wam pagu pasa mayenu ta pitaiwaig le nu Absalom ñayo siliwam tuku wamdus kuyarkina.

David nu Yordan kule pakarka sim kina

¹⁵ Kile Husai ndek kumba ka nu wam pagu pasa Absalom Israel mage mage nane saningina ta pris Sadok le Abiatar ndoñ kubeu nikina sulumba Ahitofel tuku wam pagu pasa ta turmba nale sanikina sulumba ¹⁶ sakina: Tale pitik pasa palpe le David tugum kuwa le nu kite Yordan kule pakarkammbi tañge kinye ndakuwa. Nu braiñ kule pakarka sim kuwa ta nane nu nuje kuasmbi ndoñ bale farke nda ngina.

¹⁷ Tanjakina le nale piro pino ande kukulnaik le nu ka Yonatan le Ahimas kubeu nikina. Nale ar ta o buk kua ka Yerusalem kusremba ka Enrogel kule bulbulmba prote tuku magot tañge kuirka minnaik. Yerusalemñge ame mañau prowanu ta piro pino tañge ka nale sanikanu le naleñge ka David sawanu.

¹⁸ Kile kiño ande nale kañgerkina sulumba ka Absalom sana le nale ar ta braiñ ndo kumba ka Bahurimnu tañgo ande tuku wande sinam kumba kule burok sinam kumba kuirkinaik. ¹⁹ Kuirkinaik le nale ar sinam tañge minnaik ta andeñge katese ndawa nga tañgo ta tuku piyo nuje tawi ande tumba burok mingenu kaimba wit afu kilmba tawi farna ta mbolñge bareña. ²⁰ Kile Absalom tuku tañgo kame nale ar ta sota sota pro pino ta kusnanaig: Ahimas le Yonatan aningge minik nginaig le pino ta ndek nane saningina: Nale o buk kule pakarka sim kakik ngina le tañgo kame ta ka nale sotete pisenga nane luka Yerusalem kinaig.

²¹ Nane kinaig le Ahimas nale Yonatan burok ta kusremba kilim kumba tanga David tugum kumba nu sanaig: Ahitofel nu ne ñayo silinam tuku sakate tukunu ne kile ndo ma te kusremba kule pakarka sim kaye nga sanaig le ²² David nu pasa ta ismba nuje kuasmbi ta ñakmba kule pakarka sim kinaig le ka mafena.

²³ Absalom nu Ahitofel tuku wam pagu pasa ta dubi ndana le nu ka nuje doñki ponga luka nuje tumbran kina ka tañge nuje gageu ndoñ piro kile-tidinga ka muli ñinfok panmba kumna le nuje gageu kame ta nu tuku mindesiñ tumba ka mam nuje ngukinaigmbi tañge ngukinaig.

²⁴ Kile Absalom Israel kame kuasmbi kilmba David dubimba kinaig ka Yordan kule pakarkinaig ta David nu o buk nuje kuasmbi ta kilmba ka Mahanaim tumbran sinam kinaig. ²⁵ (Absalom nu Amasa tumba Yoab tuku ma tumba nuje kame kuasmbi tuku gabat minwa nga madina. Amasa mam nuje Yeter. Ina nuje Abigail. Abigail mam nuje

Nahas. Abigail aba nuje ta Yoab ina nuje Seruya). ²⁶ Kile Absalom nuje kame kuasmbi ndoŋ kinaig ka Gilead ma tugu promba tanje tumbran ulnaig.

²⁷ David nu kumba ka Mahanaim tumbran prona le tanjo keŋmba ka nu tugum pronaig. Nane tuku ande Nahas kiŋo nuje Sobi nu Rabanu Amon ma tugu mbolok. Ande Amiel kiŋo nuje Mahir nu Lodebarnu. Ande nyunu Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok. ²⁸⁻²⁹ Nane keŋ ta nza, kilke waim, kinya mbili, nyamagaŋ turmba kilmba David nuje kuasmbi niŋgam tuku pronaig. Nyamagaŋ kilmba pronaig ta wit yeki yeki abonu pasokanu, kuslin yeki yeki, ŋguimzaŋ kulenu, makau tuku amo ŋair, sis, sipsip afu turmba kilmba pronaig. David nuje tanjo kuasmbi ndoŋ ma baknu mbol lika ma ma kule paranu gubanu isu baklelnaig ta nane katesemba nyamagaŋ ta kilmba pronaig.

18

Yoabŋge Absalom balena le kumna

¹ Kile gabat sunjo David ndek nuje kame kuasmbi kilmba walmba afu 100 afu 1,000 taŋamba fetke lika kame gabat afu nane kulatkam tuku madiniŋgina. ² Taŋamba nu tanjo kuasmbi kame ta fet keŋna sulumba kame gabat keŋmba nane kulatkam tuku patikina. Kame gabat keŋmba ta ande Yoab ande Abisai ande Itai. Abisai nu Yoab tuku mambo nuje. Itai nu Gatnu.

Kile David ndek nane saniŋgina: Ye mata tane ndoŋ kame kaŋgig ŋgina kande ³ nane nu sanaig: Ne sine ndoŋ kine nda. Kame mbolŋge nane sine kile-ibenkuwaig le kua kab ta nane sine idussiŋge nda. Sine tuku tanjo bale farwaig ta mata nane burke nda. Ne sine dubika kaye le ne balenuwaig ta sine tuku tanjo 10,000 baleniŋganu taŋaŋ. Ta tuku ne tumbran teŋge mina. Sine kame tanjo afu denkumba pasa pilbe kande ne tanjo afu patika le prowaig ŋginaig le ⁴ David ndek lafumba saniŋgina: Ta maye. Ye tane tuku miŋge dubiwamŋgit ŋgina.

Taŋamba David ndek tumbran koranu fonde malaŋgambi tanje tin minna le kame kuasmbi afu tanjo 1,000 ŋak afu tanjo 100 ŋak ta ŋakmba pro kilim kinaig. ⁵ Taŋanaig le David ndek Yoab Abisai Itai wam paguniŋmba saniŋgina: Tane ye idusyumba ye tuku kiŋo Absalom mapewap ŋgina le kame kuasmbi ŋakmba nane David tuku wam pagu pasa ta isnaig.

⁶ Kile David tuku kame kuasmbi kinaig ka Israel mbal tuku kame kuasmbi Efraim duje sinam tanje kile-siglika nane ndoŋ kame bunaig. ⁷⁻⁸ Kame bumba kinaig ka ka David tuku kuasmbiŋge nane Israel kame kuasmbi kile-ibenka kilmba yokerka ka bale fariŋginaig le nane kua ka duje sinam kumba ka tanje nane sunjomba kume farnaig. Kame sunjo ta sinamŋge tanjo kume farnaig ta ulendika 20,000 taŋaŋ.

⁹ Absalom nu doŋki poŋga kua kina sulumba David tuku kame tanjo afu kile-siglikina. Kile doŋki ta ail sunjo ande kumnem kumnem pinderka kina ka tanje gabatnu ail kazaŋka ndiŋkina le doŋki nu ake pinderka kina le Absalom nu ail wai mbol tanje kuikok minna.

¹⁰ Taŋamba minna le David tuku kame tanjo ande Absalom ail mbol tanje kuikok minna le kaŋgermba kumba ka Yoab sana: Absalom ail sunjo wainu mbol nziŋge kuikok minit ŋgina le ¹¹ Yoab ndek tanjo ta sana: Ne nu kaŋgerat ta ndaŋam saka ne nu bale ndawat? Ne nu balewat kande ye ne silwa ndametiŋ soŋ ndindo tinmba let ande turmba tinit kande ŋgina.

¹² Taŋakina le tanjo ta ndek Yoab sana: Ne silwa ndametiŋ soŋ 100 sa mata ye nu mbol wam inum ke nda. Nu gabat sunjo tuku kiŋo. Gabat sunjo nu ne Abisai Itai tane keŋ wam pagukat ta sine ŋakmba isig. Nu teŋenmba satinŋat. Tane ye idusyumba ye tuku kiŋo Absalom mapewap ŋgat. ¹³ Ye gabat sunjo tuku miŋge ŋgurmba Absalom balewi le kumwa ta nu ismba ye tumba pasa mbol pilwa le ne ye pasambi turye nda ŋgina.

¹⁴ Taŋakina le Yoab ndek tanjo ta sana: Ye ne tuku pasa isam mbulit ŋgina sulumba nu ndek nuje mbanduwaŋ keŋmba kilmba Absalom ail mbol kuikok minnambi ta

kina. Absalom nu kume ndaka minna le Yoabnge mbanduwan kame ta tawo mbolnge nduasekina le ¹⁵ nu tuku kame tango 10 pro Absalom taplenaig le kumna.

¹⁶ Absalom kumna le Yoab ndek kame tango ande sana: Tabil fitka le nane kame Israel mbal yokerkade ta kusrekuwaig ngina le nu tabil fitkina le kame mbal tabil fudu ta ismba Israel mbal kusreka luka pronaig. ¹⁷ Tanjanaig le Israel mbal kua ka sili-silimba nangine tumbran tumbran kine likinaig.

Kile Yoab nane Absalom tuku mindesij tumba duje ngamu tanje burok sungo ande sinamnge buknga ndamembi dijmba minnaig le ka mbuter tingina.

¹⁸ Absalom kume ndaka minna sulumba nu nuje nyu ngisi ndakuwa nga ndame kuennu ande tumba Gabat Sungo tuku Ma Gutoj tanje te-tina. Ta ndanam? Absalom nu kiyo kugatok minna tukunu nu tuku nyu ngisi ndakuwa nga manau ta kina.

Kile Israel mbal nane ndame ta Absalom tuku Ndamen ngade.

Absalom kumna ta David sanaig le isna

¹⁹ Absalom kumna le Sadok kiyo nuje Ahimas ndek Yoab sana: Ye kumba Sungonge sine ngueu mbal tuku wai mbolnge kile-luka kilat wam ta gabat sungo David sawam iduset ngina kande ²⁰ Yoab ndek nu sana: Kuga. Kiyo nuje balewig le kumat tukunu ne kite pasa tumba ka gabat sungo sa ndawa. Ait mara ande ta maye ngina sulumba ²¹ nu ndek Etiopianu piro tango nuje wika kukulmba sana: Ne kaye ka kame mbolnge wam prowe likaig ta ka gabat sungo kubeu tawe ngina le piro tango ta ndek Yoab tugum tanje loka pinderka kina.

²² Nu kina le Ahimas ndek dirnanga Yoab sana: Ye mata gabat sungo sota kangit. Ame wam ye mbolnge prowa ndeta tanjaig ngina le nu ndek tango ta sana: Ndanam tuku ne kambim tuku dirnan ndekate? Ame aganj mayenu ne tamngat ngina kande ²³ Ahimas man lato sakina: Ye kangit ngina le Yoab ndek nu sana: Maye le kaye ngina.

Tanjakina le Ahimas nu ndin dubimba kumba ka Yordan kule ma gutoj kumam kuerka pinderka kina ka Etiopianu piro tango ta limba nu ambonga prona.

²⁴ David nu tumbran koranu fonde malanga sungo tugum tanje minyok minna le tumbran kulatkanu tango nu fonde ponga mbolnge tinga mambilmba minna kande tango ande pinderka mbuna le kanjermba ²⁵ nu wi kuenka gabat sungo sana: Tango ande pinderka mbate o ngina le gabat sungo ndek sana: Tango ndindo ndeta nu pasa mayenu tumba prote ngina.

Kile tango ta nu buk pro tumbran sungo ta patuna le ²⁶ tumbran kulatkanu tango ta mambilmba minna kande tango ande nu ngumnem pinderka minna le kanjermba nu wi kuenka malanga kulatkanu tango sana: Ai si. Tango ande ngumnem pinderka mbate o ngina le gabat sungo nu pasa ta ismba sakina: Nu mata pasa mayenu tumba prote ngina.

²⁷ Kile tumbran kulatkanu tango man wi kuenka sakina: Tango ambonga pinderka mbate nzi Sadok kiyo nuje Ahimas suk ngina le gabat sungo ndek sakina: Nu tango mayenu ndo. Nu pasa mayenu tumba prote ngina.

²⁸ Ahimas pinderka pro tumbran patumba gabat sungo kanjermba nu tuku tumailam tanje truk ka sana: O gabat sungo, sine singine Mbara Sungo tuku nyu te-dungube. Nane tango kuasmbi ne te-sinam tuku bafunaig ta Sungonge kilmba sine tuku wai mbolnge patikat le sinenge kile-iberjkig ngina.

²⁹ Tanjakina le gabat sungo ndek Ahimas kusnana: Ye tuku kiyo Absalom maye minit e ngina le Ahimas nu lafumba sana: O gabat sungo, tango sungomba ngumbeyumba minaig le ye Yoabnge kukulyat le pinderka prowet. Ame wam kaig ta ye kanjer ndakit ngina le ³⁰ gabat sungo ndek nu sana: Ne ka o sinje tinga ngina le Ahimas dirka ka kasom sinje tingina.

³¹ Tanjana le Etiopianu tango ta pinderka pro gabat sungo sana: Yiye gabat sungo, ye pasa mayenu ne sanam prowet. Kuasmbi ne te-sinam bafuwaig ta Sungonge kilmba ne tuku wai mbolnge patikat ngina.

³² Tanjaka sana le gabat sungo ndek nu kusnana: Ye tuku kiyo Absalom maye minit e ngina le piro tango ta ndek lafumba sana: O gabat sungo, wam kiyo nanje mbol prowat ta

naŋe ŋgueu mbal ne te-sinam sakade nane ŋakmba mbol taŋamba ndo prowa ŋga iduset ŋgina le ³³ gabat suŋgo nu pasa ta ismba ŋgamuŋgal tatrakina le nu tiŋga fonde poŋga wande ta sinam kumba ka taŋge malmbika minna sulumba malmbi kuerka sakina: O yiŋe kiŋo Absalom. Kiŋo nyek o. Kiŋo nyek o. O Absalom, yeŋge kumi ta maye. O yiŋe kiŋo. Kiŋo nyek o ŋgina.

19

Yoab nu David sawe likina

¹ Gabat suŋgo David nu Absalom tuku ninanka malmbika minna ta nane afu ka Yoab sanaig le ² kame kuasmbi ŋakmba gabat suŋgo David kiŋo nuŋe Absalom tuku malmbika minna pasa ta ismba nane wamduŋ piti suŋgo tumba kame mbolŋge ŋgueu mbal kile-ibenŋkinaig gare gare ta kugatok ³ siŋsiŋndo kame mbolŋge kua ka kiko ŋak prowanu sukmba tumbranŋ sinam kinaig.

⁴ Ait ta mbolŋge gabat suŋgo nu tawi tumba tumail soŋga ninanka malmbi kuerka sakina: O yiŋe kiŋo Absalom. Kiŋo nyek o. Kiŋo nyek o ŋgina.

⁵ Taŋamba minna le Yoab ndek gabat suŋgo tuku wande mbol kumba David sawe lika sana: Ne wam kate ta naŋe kuasmbi ŋakmba kiko pileniŋgit. Kite ait te mbolŋge taŋgo kame teŋge ne turnumba ne tuku piyo kat naŋe kutu kat naŋe kile-luka kilaig ta ⁶ ne taŋgo kame ne tuku kume purde ta pitaikate sulumba taŋgo ne kasurnade ta sinzaŋniŋgit. Ne tuku maŋau ta ne naŋe taŋgo kuasmbi naŋe gabat kame ta ake agaŋ taŋaŋ talaniŋgit. Ye kila. Absalom kume ndaka sine ŋakmba kumig kande ne kile garenate kande. ⁷ Ne isa. Ne kile ndo tiŋga kaye ka naŋe kame kuasmbi ndoŋ pasa-pasaka wam yoyoniŋga. Ye Suŋgo tuku nyu mbolŋge ne sanet. Ne taŋa ndawa ta furir te mbolŋge nane ŋakmba sili-siliwaig le ne piti suŋgo tamŋgat. Piti ande taŋamba ne buk kanŋer ndana ŋgina.

⁸ Yoab nu pasate denpurna le David ndek tiŋga kumba ka tumbranŋ fonde malanŋambi taŋge minyokina le nuŋe kame kuasmbi ŋakmba ismba nane pro nu laipmba maŋgurkinaig.

David nu luka Yerusalem kina

Israel kuasmbi yimyam kua ka sili-silimba naŋgine tumbranŋ tumbranŋ kine likinaig sulumba ⁹ naŋgine naŋgine pasambi muŋgu tuwe-tuwekinaig sulumba sakinaig: Gabat suŋgo David minna sulumba sine kigraibkina le Filistia mbalŋge sine kilmba ŋaigo sigli ndakinaig. Kile nu Absalom ram kua ka tumbranŋ tuguk kusrena. ¹⁰ Sine Absalom siŋgine gabat suŋgo minwa ŋga madigerŋ ta kame mbolŋge nu balenaig le kumna. Ta tuku ndaŋam tuku sine teŋenmba ake ndo minbe. Sine ka gabat suŋgo David tumba probe ŋginaig.

¹¹ Taŋamba saka minnaig le gabat suŋgo David nu ismba ndek pris Sadok le Abiatar tuku pasa pilmba sakina: Tale ye tuku pasa te tumba Yuda gabat kame teŋenmba saniŋgap. ¹² Tane ye tuku ndare tuma ta ndaŋam tuku nane Israel mbalŋge tane Yuda mbal lukaka ye luka yiŋe wande mbol prowa tuku sayade. Tale ka taŋamba nane saniŋgap ŋgina. ¹³ Taŋakina sulumba David maŋ lato wam paguka sanikina: Tale ka Amasa teŋenmba sawap. Sile ndare tuma ndindo. Yeŋge ne tumba Yoab tuku ma mbol pili le neŋge ye tuku kame kuasmbi tuku gabat minamŋgat. Ye taŋa ndawi kande Kuatenŋge ye mapeye nda ŋgina. ¹⁴ Taŋamba David nu Yuda mbal tuku wamduŋ didikina le nane nu tuku pasa pilmba sakinaig: Ne naŋe kuasmbi ta ŋakmba kilmba Yerusalem prowaŋ ŋginaig.

¹⁵ Taŋamba pasa pilmba Yuda kuasmbi suŋgomba nane kinaig ka Gilgal tumbranŋge kule make mbiŋge gabat suŋgo prowa le te-temam tuku tair minnaig. Taŋanaig le David nu nuŋe kuasmbi ta kilmba ka Yordan kule mbol pronaig le ¹⁶ Gera kiŋo nuŋe Simeu nu pre pre Yuda mbal ndoŋ David te-silikam Yordan kule mbol prona. (Simeu nu Benjamin tuku tugu. Nu tuku tumbranŋ tuguk Bahurim).

¹⁷ Simei nu Benyamin tuku kuasmbi 1,000 kilmba pronaig le Saul tuku piro tanjo Siba mata nuje kiyo kat nuje 15 piro tanjo 20 ta kilmba ka Yordan kule mbolnje gabat sunjo David tair minnaig.

¹⁸ Minnaig le gabat sunjo tuku kuasmbi pro kule make simnje tinginaig le Simei tuku tanjo kuasmbi ta ndek kule pakarka gabat sunjo tuku gageu kile-temkam kinaig sulumba nane ndek gabat sunjo tuku piro tanjo ndo minam tuku sanaig.

David nu Simei mapena

Gabat sunjo nu kule pakarkam bafuna le Simei pro nu tumailamnje truk kina sulumba ¹⁹ nu sana: O gabat sunjo, o buk ne Yerusalem kusremba kina le ye ne mbolnje mbaren ta kile ne ye sinayumba ye tuku mbar ta njakmba gilainga. ²⁰ O gabat sunjo, ye uneken ta idusmba ye Israel mbal njakmba njgamuknje ye ambonga ne te-silikam prowit ngina.

²¹ Tanjakina le Abisai ndek sakina: Sine Simei balebe le kumwa. Nu o buk gabat sunjo Sunjonje madina ta kasurna ngina kande ²² David ndek Abisai le aba nuje Yoab sanikina: Tale ndanam tuku ye piti sam bafuwik. Tale ye ndonj wamdus tuma kuga. Ye kile Israel mbal njakmba tuku gabat sunjo minamngit. Ki ait te mbolnje sine Israel inum balewe nda ngina sulumba ²³ nu ndek Simei sana: Ki am mbolnje ye ne sanet. Andenje ne balene nda ngina.

David nu Mefiboset make pilna

²⁴ David nu o buk Yerusalem kusremba kua kina ait ta mbolnje Saul wa nuje Mefiboset nu sagka minna ka ka David luka prona. Tanjana le Mefiboset nu mata pro gabat sunjo David te-silikina.

²⁵ Mefiboset nu Yerusalem kusremba ka gabat sunjo tugum prona le nu ndek nu kusnana: Mefiboset, ne ndanam tuku ye dubiyumba kine ndakina ngina le ²⁶ nu ndek lafumba sana: O gabat sunjo, ye kupe pagliskinaik ta ne kila. Ne Yerusalem kusrena le ye yiye piro tanjo sawen. Ye tuku donki ande tumba kuaneka le ye ta mbol minyoka gabat sunjo dubimba kangit ngen kande nu ye yabriyumba kua ka ²⁷ ne tugum kumba ne yabrinina sulumba ye tuku nyu njayo silina. O gabat sunjo, ne Sunjo tuku enel tanjan. Ne wam ndan ye mbol kam ndeta ka. ²⁸ Ne yiye kuasmbi mam tuku ndare kame ta njakmba bale farkam kumuŋ ta ne ye mapeyina le ye ne tuku wande mbolnje isukusmba minen. Ta tuku ye manj aganj inum sa njgam mbulit ngina.

²⁹ Tanjakina le gabat sunjo ndek nu sana: Ta maye. Ne pasa sakat le isit. Tale Siba ndonj Saul tuku kilke ta walmba kilap nga sana kande ³⁰ Mefiboset ndek gabat sunjo sana: Tanjaig. Sibanje njakmba kilwa. Ne manj luka prowat le ye ta tuku gare-gareket ngina.

David nu Barsilai make pilna

³¹ Barsilai nu Rogelimnu Gilead ma tugu mbolok. Nu mata pro gabat sunjo ndonj Yordan kule pakarkam saka ndekina. ³² Barsilai nu saibo pile mayemba yar 80 njak minna. Nu maror tanjo ande. O buk gabat sunjo Mahanaim tumbraenje minna le nu nyamaganmbi turna.

³³ Kile gabat sunjo ndek nu te-silika sana: Ne ye ndonj Yerusalem kumba ye suk ne kulatki ngina kande ³⁴ Barsilai nu tuku pasa ta lafumba sana: O gabat sunjo, mine minemba ye kumamngit. Ta tuku ye ne dubinumba Yerusalem kine nda. ³⁵ Ye kile yar 80 njak. Ye ame wam gare-garekam tuku ta kamus ndawet. Ye isukusmba kule nyet ta mata kualenu kamus ndawet. Ye kilba mata tukulok. Tanjo pino kupesmba mune ulwaig ta ye isam kumuŋ kuga. Ta tuku ye ne dubinumba ka ne minde bada tine nda. ³⁶ Ne ndanam tuku ye mbolnje manjau mayenu kam bafute? Ye ne ndonj kule pakarka kumba ne kusrenumba ³⁷ luka ka yiye tumbraenje ina mam kumnaig le ngukigeŋmbi tanje ye kumi le ngukuwaig ngina sulumba sakina: Ye tuku kiyo Kimam minit te. Nu ne dubinumba kuwa le ne ame aganjmbi nu turam kande ke ndo ka ngina.

³⁸ Tanjakina le gabat sunjo ndek pasa lafumba sana: Ta maye. Kimam ye tumba kangit. Ne ame wam nu mbol ki nga saka ta ye kamngit. Ame aganj nu tambim tuku saka ta ye tambimngit ngina.

³⁹ Tanjakina sulumba gabat sunjo nuje kuasmbi njakmba kilmba nane Yordan kule pakarka sim kumba gabat sunjo ndek Barsilai mumumba nyaro tuna le nu luka nuje tumbrañ kina.

⁴⁰ Gabat sunjo nu kule pakarka sim kina le Yuda tanjo pino njakmba Israel tanjo pino afu turmba nu ndoñ kinaig. Kimam mata gabat sunjo ndoñ kina. Tanjamba nane kinaig ka Gilgal tumbrañ pronaig.

Nane Israel mbal Yuda mbal ndoñ kualeyaukinaig

⁴¹ Kile Israel mbal njakmba pro gabat sunjo David sanaig: O gabat sunjo, ndanam tuku siñgine tira kame Yuda mbal nane sine Israel mbal yabusiñmba ne nanje gageu nanje kuasmbi ta njakmba kile-temkam tuku Yordan kule mbol kinaig nginaig kande ⁴² Yuda tanjo njakmba pasa lafumba sakinaig: Gabat sunjo nu siñgine tugu ndindo ndo. Ta tuku sine manau ta kig. Ndanam tuku tane sine tuku gubratingig? Gabat sunjo nu sine agañ inum siñge ndakat nginaig le ⁴³ Israel mbal nane pasa lafumba sakinaig: Sine Israel mbal tugu 10 njak. Tane Yuda mbal tugu ndindo ndo. David nu tane tuku tugu ngaig ta son ta nu sine njakmba tuku gabat minwa. Ta tuku tane ndanam tuku sine ake agañ tanaj talasingig? Gabat sunjo tumba luka te prowam tuku wamdus ta sinenje tugu pilgen nginaig.

Tanjakinaig kande nane Yuda mbal pasambi kualeyauka Israel mbal kile-iberjinaig.

20

Seba nu David te-siwam bafuna

¹ Tanjo najonu ande Bikri kiño nuje Seba nu nane ndoñ Gilgal tumbrañ tanje minna. Tanjo ta nu Benyamin tuku kuasmbi.

Nane kualeyauka minnaig le Seba ndek tabil fitka wi kuenja sakina: Tane David kusrewap. Sine Yesi kiño nuje David tuku kuasmbi kuga. Tane Israel tanjo njakmba tinja tanjine tumbrañ tumbrañ kine likap ngina le ² Israel tanjo njakmba pasa ta ismba tinja David kusremba Seba dubimba kinaig. Tanjamba kinaig le nane Yuda kuasmbi ndo David kumnemnje minnaig sulumba Yordan kule kusremba nu dubimba ka Yerusalem pronaig.

³ Nane Yerusalem pronaig sulumba David ndek nuje wande sinam kumba ka pino kame 10 gabat sunjo tuku wande kulatkam tuku kusrekina ta kilmba wande ande serniñmba tanjo afu madiningina le nane kulatka minnaig. Tanjamba nu pino kame ta nyamagan agañ ndende niñmba man nane ndoñ kinye ndakina. Nane ake pino kuembol tanaj wande ta mbolnje minmba ma ma saibo patika kume likinaig.

⁴ Kile David ndek Amasa wika sana: Ne kaye ka Yuda tanjo njakmba wika kile-manjurka aspile nane njakmba kilmba ye tugum te prowap ngina le ⁵ nu kina ka Yuda mbal wike lika minna ma ma gabat sunjo nu lunu tuku ait tuna ta lina. ⁶ Limba pitik pro ndana le gabat sunjo ndek Abisai sana: Absalomnje sine buk piti sunjokanu siñgina ta kile man Sebanje piti sunjokanu siñgamngat. Ta tuku ne brain yije kame kuasmbi ta kilmba Seba yokermba ka biye tiwap. Kuga ta nu nuje kuasmbi ta ndoñ kua ka tumbrañ fonde kareñnu ande sinam kuwa le sine nu te nda ngina.

⁷ Tanjakina le Abisai ndek Yoab tuku kame kuasmbi gabat sunjo kulatkanu kuasmbi kame tanjo njakmba kilmba Yerusalem kusremba Seba yokeram kinaig.

⁸ Nane kinaig ka Gibeon ndame sunjo tugum ta pronaig le Amasa pro nane kile-siglikina. Yoab nu kame tuku minde piye agañ silikina sulumba nuje kame bagi tumba niñgot sirmba let mbol kusmba nu ndek Amasa tugum kina le kame bagi ta limba kilke mbolnje ndekina. ⁹ Tanjana le Yoab ndek Amasa sana: O tira, ne maye minit e nga nu wai ndinammbi Amasa tuku miñge ngue biymba nu mumuwet mumuwet nga ¹⁰ wai najammbi kame bagi kilke mbolnje ngumnem ngumnem tina ta Amasa nu katese ndana. Kile Yoab nu kame bagi tamba Amasa fungul sambrina le sina goka kilke mbol ndeka kumba maninkina.

Yoab nu Amasa balena sulumba nu mambo nuŋe Abisai ndoŋ Seba yokermba te-dubinaig le ¹¹ Yoab tuku kame taŋgo ande nu Amasa tuku mindesiŋ tugum taŋge tiŋ minmba wi kuerjka sakina: Tane David le Yoab tuku kuasmbi kande ka Yoab dubiwap ŋgina.

¹² Amasa tuku mindesiŋ ta ndin ŋgamu taŋge ndareŋge ndo songa minna le kame kuasmbi promba mindesiŋ ndin tukulmba minna le nane riringa tiŋginaig le Yoab tuku kame taŋgo ta kaŋgermba mindesiŋ ta didika ndin makembi kumba tawimbi kaina. ¹³ Taŋamba nu Amasa tuku mindesiŋ ndin kusremba ŋgaŋŋgiŋmba pilna le kame kuasmbi Yoab dubimba Seba te-dubimba kinaig.

¹⁴ Seba nu Israel ma tugu ŋakmba kusreka kina ka Abel-Bet-Maka tumbraŋ prona le mam nuŋe Bikri tuku kuasmbi nane nu dubimba tumbraŋ sinam kinaig. ¹⁵ Taŋanaig le Yoab tuku kuasmbi pro Seba tumbraŋ te sinam ket ŋginaig le ismba nane tumbraŋ ta te-kornaig sulumba afu nane tumbraŋ fonde tugumŋge kilke maŋgurkinaig le biŋ tiŋgina le nane ta mbolŋge tiŋga kame bunaig le afu nane tumbraŋ fonde ta sambriwam tago-tagomba minnaig.

¹⁶ Tumbraŋ taŋge pino ande minna. Pino ta nu wamdus kuyar mayenu ŋak. Nu ndek tumbraŋ fonde poŋga Yoab tuku kuasmbi wika saniŋgina: Tane isap. Kape ka Yoab sawap le ye tugum te ilwa. Ye nu ndoŋ pasa ŋak ŋgina le nane ka Yoab sanaig le ¹⁷ nu pino ta tugum kina le nu kusnana: Ne Yoabŋge e ŋgina le nu lafumba sakina: Au. Yeŋge ŋgina le pino ta nu ndek sana: O taŋgo suŋgo, ye pasa ande sani le isa ŋgina le Yoab ndek sakina: Ta maye. Saka le ye isi ŋgina.

¹⁸ Taŋakina le pino taŋge ndek teŋenmba Yoab sana: O buk nane teŋenmba sakanu. Ne piti ŋak kande ne Abel tumbraŋ kaye le Abel mbalŋge ne tuku piti ta te-tiwamŋgaig ŋganu. ¹⁹ Sine tuku tumbraŋ suŋgo te mayenu ndo tumbraŋ afu Israel kilke mbolŋge mine likade ta liniŋgit. Sine tuku mine bafuknu. Sine Israel mbal tuku gabat suŋgo tuku miŋge kumnemŋge mineg. Tumbraŋ te Sungoŋge kulatkate ta ne ndaŋam tuku sine tuku tumbraŋ te ŋayo siliwam bafute ŋgina.

²⁰ Taŋaka sana le Yoab nu lafumba sakina: Ye tane tuku tumbraŋ te ŋayo siliwe nda. ²¹ Sine taŋgo ndindo ndo biye tiwam prowig. Taŋgo ta nyunu Seba. Nu Bikri kiŋo nuŋe. Nu Efraim ma taknu mbolŋge minna ta nu buk taŋgo kame kile-maŋgurka gabat suŋgo David te-siwam sakina. Ta tuku tane Seba tumba sine siŋgap le sine tane tuku tumbraŋ kusremba kaŋgig ŋgina le pino ta ndek Yoab sana: Ta maye. Sine taŋgo ta ŋinfok kat purmba gabatnu te-bukŋgube le fonde lukamba kilim kuwa le ne kaŋgeramŋgat ŋgina.

²² Taŋakina sulumba pino ta kumba ka tumbraŋ taŋgo kame ndoŋ sakina le isnaig. Ismba nane kinaig ka Seba ŋinfoknu kat purmba te-bukŋginaig le fonde lukamba kilimŋge Yoab tugumŋge ndekina le nu ndek tabil fitkina le kame kuasmbi ŋakmba tumbraŋ kusremba sili-silimba kinaig le Yoab ndek luka gabat suŋgo sota Yerusalem kina.

David tuku piro gabat kame

²³ Yoab nu Israel kame kuasmbi ŋakmba tuku gabat suŋgo minna.

Yehoyada kiŋo nuŋe Benaya nu David kulatkanu kuasmbi tuku gabat minna. (Nane kuasmbi ta Keret le Peret mbal).

²⁴ Adoniram nu David tuku piro mbal tuku gabat.

Ahilud kiŋo nuŋe Yehosafat nu waŋe kuyaram tuku piro kulatkina.

²⁵ Seva nu David tuku waŋe kuyaranu taŋgo.

Sadok le Abiatar nale pris pirokinaik.

²⁶ Yairnu taŋgo Ira nu mata David tuku pris pirokina tuku taŋgo ande.

21

Gibeon mbal nane Saul tuku mbar lafunaig

¹ David nu gabat suŋgo minna le guba suŋgo prona le yar keŋmba ma tugu ŋakmba nyamagaŋ tuku fagkinaig tukunu David ndek Sungo sana: O Sungo, piti te ndaŋam prote

ngina le Sunjo ndek nu sana: Piti prote te tugunu tejenmba. Gabat sunjo Saulnge o buk Gibeon mbal sunjomba bale farkina le nane tuku ndare ta Saul tuku kuasmbi kile pasokate ngina. ² Tanjakina le David ndek Gibeon mbal wikina le pronaig. (Gibeon mbal nane Israel tugu kuga. Nane Amornu. Israel mbalnge o buk nane ndonj pasa katmba wamdus ulendimba nane mapekam tuku sakinaig ta Saulnge pasa ta pitaimba Israel le Yuda mbal ndo Israel ma tugu mbol minwaig nga Gibeon mbal sunjomba bale farkina).

³ Kile David ndek Gibeon mbal ta kusnaningina: Sine tane mbol mbargerj ta kile ye tane ndonj te-tiwamngit. Tanjawi le tane Sunjo tuku kuasmbi te nyaro ningap ngina le ⁴ nane ndek David sanaig: Piti ta sine ngamuknge Saul nuje kuasmbi ngamuknge minit. Piti ta tane silwa ndametinj ko gol ndametinjmbi te-tiwam kumuñ kuga. Sine Israel tanjo afu mata bale fare nda nginaig le David ndek saningina: Ata. Ye ame manjau tane mbol ki ngina le ⁵ nane lafumba sakinaig: Saul tuku wamdus ta nu sine ñakmba ñaigo siglika tumbranj tumu pilwa le Israel mbalnge ndo minam tuku idusna. ⁶ Ta tuku ne Saul tuku ndare mbolnge tanjo ⁷ madiniñmba sinja le sine nane kilmba ka gabat sunjo Saul nuje tumbranj tuguk Gibeon kumba ka tanje Sunjo am mbolnge muli ñinfok panniñbe le kumwaig nginaig. Tanjakinaig le David ndek nane saningina: Ta maye. Ye tanjawamngit ngina.

⁷ David nu o buk Sunjo tuku nyu mbolnge Yonatan ndonj pasa katnaik tukunu nu pasa ta idusmba Yonatan tuku kiño nuje Mefiboset mapemba nu tumba Gibeon mbal nda ningina. ⁸ Nu Armoni le Mefiboset wau nuje ande ta kilmba nane ningina. (Tanjo ar ta Saul tuku kiño kame. Nale Aia kulim nuje Rispange kile-patike tuna).

Tanjamba David nu Saul kulim nuje Merab tuku kiño ⁵ ta turmba kilmba nane ningina. (Meholanu tanjo Barsilai kiño nuje Adriel nuje Saul kulim nuje Merab tumba kiño kame ⁵ ta kile-patikina).

⁹ David ndek tanjo ⁷ ta kilmba Gibeon mbal ningina le kilmba ka tabe mbol kinaig sulumba ka Sunjo am mbolnge tanjo ⁷ ta muli ñinfok panniñmba taikinaig le ñakmba kumnaig. Piro mbolnge wit magekinaig le tanjo nane wit kilmba minnaig le wam ta kinaig.

¹⁰ Kile tanjo ar kumnaik ta tuku ina nakile Rispa ndek tawi urfunu afu kilmba ka tabe mbol tanje baibai ande pilmba nu ka sinam tanje minmba aganjmor ñguikoknge ko sar umanjnge mindesinj ta nyubekaig nga ki mindek furir mindek mindesinj ta kulat magekina le ma ma sawe tuku ait prona.

¹¹ David nu Rispa wam kina ta sanaig le ismba ¹² nu ndek Gilead ma tugu Yabes tumbranj kina ka Saul le Yonatan tuku isu kilna. (O buk Filistia mbalnge Gilboa tabe mbolnge balenikmba nale tuku mindesinj kilmba ka manjurkanu ma Bet-Sanjge taikinaig le Yabes mbalnge ka isu ta kuayarkumba kinaig).

¹³ Kile David ndek nuje piro tanjo saningina le Saul le Yonatan tuku isu ta kilmba tanjo ⁷ Gibeon mbalnge kilmba ñinfok panninginaig ta tuku isu ta ulendimba kilmba kinaig ka ¹⁴ Sela tumbranj Benyamin tuku ma tugu tanje Saul le Yonatan tuku isu kilmba Saul mam nuje Kis ngukinaigmbi tanje ngukinaig sulumba gabat sunjorge wam paguniñmba saningina ta kumumba kinaig. Wam kame ta denjpurmba kile nane Sunjo yabanjaig le nu nane tuku yabanj pasa ismba sakina le piro mbolnge nyamaganj manj kumuñginaig.

Israel kame mbal nane Filistia tanjo sugo sugo bale farkinaig

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma kame manj Filistia Israel ngamuknge tumba tingina le David ndek nuje kame kuasmbi kilmba Filistia mbal ndonj kame bunaig. Kame bumba minnaig ma ma David buk matuk kina le ¹⁶ Filistia tanjo ande nyunu Isbibenob nu pro David balewam bafuna. Isbibenob nu tanjo sugo sugo ta tuku ndare ande. Nu tuku mbanduwanj gabatnu ta ainmbi wakeiwanu. Pitinu ta ³ kilo lina. Nu kame bagi kitek tumba likina. ¹⁷ Nu David balewam bafuna le Abisai pro David te-simba Filistia tanjo sunjo ta ndonj kame bumba nu balena le kumna. Tanjana le David tuku kame kuasmbi

pro nu sanaig: Sine kamenu kab kande ne maŋ sine dubi ndaka. Ne sine Israel mbal tuku bulu taŋaŋ kilŋasiŋgit ta kupe serikat ŋginaig le David nu nane ndoŋ pasa katmba sakina: Ye maŋ kame mbol kine nda ŋgina.

¹⁸ Minnaig ma ma Israel mbal maŋ kinaig ka Gob tumbraŋŋge nane Filistia mbal ndoŋ kame bunaig. Kame ta mbolŋge Husanu taŋgo Sibekai nu mata taŋgo ndare sugo sugo ta tuku ande nyunu Saf balena le kumna.

¹⁹ Mara ande nane Israel mbal maŋ kinaig ka Gob tumbraŋŋge Filistia mbal ndoŋ kame bunaig le Betlehemnu taŋgo Yair tuku kiŋo nuŋe Elhanan nuŋge mata taŋgo ndare sugo sugo ta tuku ande nyunu Goliat balena le kumna. Goliat nu Gatnu. Nu tuku sibugi ta sunŋokanu piti ŋayo.

²⁰ Mara ande nane maŋ kinaig ka Gat tumbraŋŋge kame bunaig. Tumbraŋ taŋge taŋgo ndare ndui ta tuku ande minna. Taŋgo ta nu sunŋokanu kuen ŋayo. Nu tuku wai nyigriŋ ta 12 kupe nyigriŋ mata 12. ²¹ Taŋgo ta ndek nane Israel mbal maim maim pasa saniŋgina le Yonatanŋge taŋgo ta balena le kumna. (Yonatan nu David aba nuŋe Sama tuku kiŋo nuŋe).

²² Taŋgo bailkamba ta nane Gatnu taŋgo sugo sugo nane tuku ndare. Nane David tuku kuasmbiŋge bale farkinaig.

22

*David nu Sunŋoŋge sinzaŋna ta tuku gare-garekina
(Mune 18)*

¹ Sunŋoŋge David Saul tuku wai mbolŋge ŋgueu mbal ŋakmba tuku wai mbolŋge te-luka tina le nu Sunŋo tuku nyu te-dunŋa mune te ulna.

² Ye piti sinamŋge minet ta Sunŋo nu fonde kareŋnu taŋaŋ ye tumba koryate.

³ Nu ndame kune taŋaŋ ye ka sinam taŋge kuirket.

Nu kandim taŋaŋ ye kigraibkate le ŋgueu mbalŋge ye ŋayo sili ndayade.

Nu ye kigraibkate le ye mine mayewet.

⁴ Sine Sunŋo tuku nyu te-dunŋube.

Ye nu wika yabaŋet le nu ye ŋgueu mbal tuku wai mbolŋge te-luka tate.

⁵ Yu mbalo sugo sugo tiŋga ye kaiyam bafude taŋaŋ nane ye ŋayo siliyam bafunaig.

⁶ Nane ye tumba muli-muliyinaig le ye kume dirmba ⁷ wamdus piti ŋak minmba yiŋe Mbara Sunŋo ye turyuwa ŋga wiken le nu nuŋe tukul wande mbolŋge ye tuku wi ta isna.

⁸ Taŋamba Kuate nu nane tuku gubrana le kilke samba buru-burukina.

⁹ Nu tuku fumbe burok kumam pa guwa prona.

Miŋge kumam pa sunŋo kraŋer-kraŋerka tui fat taŋaŋ pirsiparsinaig.

¹⁰ Nu samba malaŋga talka gau dabuk dabuk mbol tiŋga ndekina.

¹¹ Nu eŋel mbol minyokina le bubre pinderka kinit taŋaŋ fumba tumba ndekina.

¹² Ma furir sunŋo sawe ma kimkanu suk nu tumba sonŋina le ¹³ teliŋ sana le ma kilŋamba ndekina.

¹⁴ Taŋana le Sunŋo samba mbolŋge kuaila fudukate taŋaŋ kuenka sakina le ¹⁵ ma teliŋmba tui fat taŋaŋ ŋgueu mbal ninde farna le kua ka sili-silinaig.

¹⁶ Sunŋo nu ŋgueu mbal tuku gubra kagli firka nane saniŋge likumba miŋgemi bubre fitkina le yu paraka yu sinamok agaŋ ta ŋakmba kilim kinaig.

¹⁷ Taŋanaig le Sunŋo nu wai sirmba ye te-luka tina.

¹⁸ ŋgueu mbal sanŋriknu ye te-ibenŋyam bafunaig le Sunŋo nu ye te-luka tina.

¹⁹ Ye piti sunŋomba ŋak minen le nane pro ye ndoŋ kame bunaig ta Sunŋo nu ye kusre ndayina.

²⁰ Nu ye tuku garena tukunu nu ye te-luka tina le ye mine mayewen.

²¹ Ye maŋau tiŋreknu ndo dubimba minen le nu lafumba wam mayenu ye mbol kina.

- ²² Ye Sunjo tuku tukul pasa ndo dubiwen sulumba Kuate ngumne ndawen.
- ²³ Ye nu tuku tukul kame mara mindek idus timba dubiniŋmba minmba nu tuku pasa pitai ndawet.
- ²⁴ Ye nu tuku am mbolŋge purfeŋnu minmba une maŋau ke ndaken.
- ²⁵ Ta tuku Sunjo nu ye tuku maŋau ta lafumba maŋau mayenu ye mbol kina.
- ²⁶ O Sunjo, sine ne kusre ndanube ta ne mata sine kusreke nda.
Sine maŋau purfeŋnu ndo kumba minbe ta ne maŋau mayenu ndo sine mbol kate.
- ²⁷ Sine mbar maŋau kumba minbe ta ne lafunu ŋayonu sine siŋgit.
Sine maŋau tiŋreknu ndo dubibe ta ne lafunu maŋau tiŋreknu sine mbol kate.
- ²⁸ Sine siŋgine nyu yabukube ta ne sine kile-luka kilit.
Sine siŋgine nyu payamkuba ta ne sine tuku nyu kile-ibenkamŋgat.
- ²⁹ O Sunjo, ne ye tuku bulu taŋaŋ ma furir pitaite.
- ³⁰ Ne ye sinzaŋya le ye ŋgueu mbal tuku fonde kareŋnu lukamba nane kile-ibenkamŋgit.
- ³¹ Kuate tuku maŋau purfeŋnu ndo. Pasa nuŋe ta tiŋreknu ndo.
Nu kandim taŋaŋ nuŋe mbal kigraibkate.
- ³² Sunjo nu Mbara ndindo. Nu ndo ndame kune sunjo taŋaŋ sine kilmba korsingit.
- ³³ Kuate nu ye kuirkam tuku ma mayenu. Nu ye kambim tuku ndin mayenu fuŋgit.
- ³⁴ Nu ye tuku kupe saŋgri pilete le ye saŋgri tiŋga kinenumet.
- ³⁵ Nu ye tuku wai saŋgri pilete le ye tui kareŋnu didiket.
- ³⁶ O Sunjo, ne ye sinzaŋyumba naŋe kandim saŋgrinu ye sumba kaiyate le ye nyu ŋak minet.
³⁷ Ne ye ndin mayenu tumyate le ye kupe baslenŋa bari ndaŋget.
- ³⁸ Ye ŋgueu mbal kogroŋka ŋakmba kilmba ŋaigo siglike suluwen le ³⁹ nane gororomba ye tuku kupe tugum taŋge ndekinaig.
- ⁴⁰ Ne ye saŋgri pileyina le ye kame mbolŋge ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenken.
- ⁴¹ Ne ye sinzaŋyina le ŋgueu mbal ŋakmba kua ka sili-silinaig le ye nane kilmba ŋaigo sigliken.
- ⁴² Nane wikinaig ta andeŋge nane kile-luka kile ndakina.
O Sunjo, ne mata nane ismba nda isanu sukna.
- ⁴³ Ye nane kilmba tidon firfirken le nane kukedu suk pronaig.
- ⁴⁴ Israel mbal afu nane ye ndon kame bumba ye te-ibenjam bafunaig le ne ye te-luka tumba nane tuku gabat madiyina.
Taŋgo pino buk nane ye gilai ta nane kile ye tuku miŋge kumnemŋge minig.
- ⁴⁵ Rawe mbal ye tugum promba dagol tidroŋga lokade. Nane ye tuku pasa ismba dubide.
- ⁴⁶ Nane naŋgine tumbraŋ fonde kareŋnu ŋak ta kusreka kuru-kuruka ye tugum prode.
- ⁴⁷ Sunjo nu abo tugu ŋak. Nu ye tuku ndame kune sunjo taŋaŋ ye tumba kaiyate. Kuatenge ye te-luka tina. Ta tuku sine nu tuku nyu te-duŋgube.
- ⁴⁸ Nu ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenka ye sinzaŋyate le nane ŋakmba ye kumnemŋge minig.
- ⁴⁹ Yiŋe ŋgueu mbal ŋgamukŋge nu ye kor mayeyate.
O Sunjo, ne yiŋe ŋgueu mbal ŋgamukŋge ne ye kigraibka ye sinzaŋ mayeyina sulumba ne ye madiyumba nane tuku gabat pilna le minet.
- ⁵⁰ Ta tuku ye kile kasomok mbal tuku am mbolŋge gare-gareka ne tuku nyu te-duŋget.
- ⁵¹ Kuate nu ye gabat sunjo mini ŋga madiyina.
Mara mindek nu ye turyina le ŋgueu mbal ŋakmba kile-ibenken.

Nuŋe ranġun mayenu kume pur maŋau mara mindek ye mbolŋge yiŋe ndare mbolŋge tuturmba minmba minamŋgat.

23

David tuku wam pagu pasa

¹ Pasa te David tuku wam pagu pasa.

Ye David Yesi tuku kiŋo nuŋe yeŋge wam pagu pasa te saket. Yakob tuku Mbara Sunġo Saŋgri Ŋayo nuŋge ye gabat sunġo minam tuku madiyina le tanġo ŋakmba tuku am mbolŋge ye nyu sunġo ŋak minet. Ye mune magenu sunġomba Israel mbal nindam tuku kuyarke liken. Ye yiŋe pasa tukulmba teŋenmba saket.

² Sunġo tuku Guwaŋge ye sayate le pasa kukliwet.

Nuŋge ye tuku miŋge tumba tane wam pagutiŋgit.

³ Israel mbal tuku Mbara nu ndame kune sunġokanu taŋaŋ sine kilmba kaisiŋgit. Nu teŋenmba ye sayina.

Gabat sunġo nu Kuate kumnemŋge minmba maŋau tiŋreknumbi tanġo pino kulatkate ta ⁴ nu ki kitek prowam tuku ma tugu ramba gau purfemba ki buluŋgate taŋaŋ. Nu ki promba mbai ŋgislu aŋga waŋe mbol liŋleŋkanu taŋaŋ.

⁵ Sunġonġe ye tuku ndare tuturmba kaŋgat ta nyaro niŋguwa.

Nu o buk ye ŋak wamdus ulendimba pasa katna ta nu pasa ta mbile nda.

Nu mara mindek nuŋe ranġun mayenumbi ye saŋgri pileyate le ye mine mayewet.

⁶ Tanġo ŋaigonu ta Kuateŋge muli ago ŋak taŋaŋ kilmba kile-pankamŋgat.

Tanġo andeŋge muli ago ŋak ta nuŋe waimbi biye nda.

⁷ Nu muli ago ŋak ta mbanimbi silimba ka pasokam tuku ma mbolŋge maŋgurka pa dikŋguwa le ugmba tatrukamŋgat.

David tuku kame gabat sugo keŋmba

⁸ David tuku kame gabat sugo sugo tuku nyu kat naŋgine ta teŋenmba.

Yoseb Basebet nu kame gabat sugo keŋ ta tuku ambonġanu gabat. Tanġo ta nu Takemon mbal tuku ndare. Ait ande nu kame mbolŋge mbanduwaŋ biymba kame bumba ŋgueu mbal 800 bale farkina le kumnaig.

⁹ Nu dubiknu ta Dodo kiŋo nuŋe Eleasar. Eleasar nu Aho mbal tuku ndare. Nu mata David tuku kame gabat sugo keŋ ta tuku ande. Ait ande nu David ndoŋ minna sulumba Filistia mbal kame tuku maŋgurka minnaig le nale ndek Filistia mbal ta kame tuku kile-saika minnaik. Taŋanaik le nane promba kame bunaig le Israel mbal ŋakmba kua ka sili-silinaig le ¹⁰ Eleasar nuŋe ndo tiŋga Filistia mbal ndoŋ kame bumba kina ka ka nu matuk kumba wai kume tirina ta nu kame baġi kusre ndana. Ait ta mbolŋge Sunġonġe Filistia mbal kile-iberŋkina le Israel mbal kua ka sili-silinaig ta nane maŋ luka Eleasar tugum promba Filistia mbal kume farnaig ta tuku ŋgaro yubengam tuku minde piye aġaŋ ta paske likinaig.

¹¹ David tuku kame gabat sugo keŋ ta tuku inum ta Agi kiŋo nuŋe Sama. Tanġo ta Hararnu. Ait ande nane Filistia mbal pro Lei tumbraŋge piro ande tugumŋge kame tuku kuaneka tiŋginaig le Israel mbal nane kaŋgerka kua kinaig. ¹² Taŋanaig le Sama nu kua kine ndaka nu piro sinam tanġe tiŋga nane Filistia mbal kilke ta tubekaig ŋga kame tiŋga Filistia mbal ta bale farna. Ait ta mbolŋge Sunġonġe Filistia mbal ŋakmba kile-iberŋkina.

¹³ Mo ait mbolŋge Filistia tuku kame kuasmbi afu pro Refaim ma gutoŋ tanġe kame tuku kuaneka minnaig le David nu Adulam tuku ndame burok sinam tanġe minna le nu tuku kame gabat sugo keŋ ta nu tugum pronaig. ¹⁴ Taŋanaig le David nu tabe poŋga nuŋe fonde kareŋnu sinam kumba ka tanġe minna le Filistia mbal buk Betlehem tumbraŋ tinaig. ¹⁵ Tinaig le David ndek nuŋe tumbraŋ idusmba kule parana sulumba sakina: Ye kumba ka Betlehem tumbraŋ fonde malaŋgambi kule burok sinamŋge kule bulbulmba prote ta ye nyam parayate ŋgina. ¹⁶ Taŋakina le nane gabat sugo keŋ ta tiŋga kinaig ka

Filistia mbal Betlehem kulatka minnaig tambik ri ndamba nane ndoŋ kame bumba ka sinam ka David kule burok sakina ta kunymba tumba pro David tunaig kande nu nyam mbulmba kule ta tumba Sunŋo tuku atraukina sulumba ¹⁷ ndek sakina: O Sunŋo, ye kule te nyi ta taŋgo kame te tuku ndare nyanu taŋaŋ. Nane kumam tuku ndin mbolŋge kagig ka kule kunymba prowaig ŋgina. Taŋakina sulumba nu kule ta nyam mbulmba atraukina.

Gabat sugo keŋ ta nane taŋamba ndo maŋau ke likinaig le Israel mbal ŋakmba nane tuku saka minnaig.

David tuku kame gabat afu

¹⁸ Yoab mambo nuŋe Abisai nu kame gabat saŋgriknu 30 ta tuku gabat naŋgine. (Nale tuku ina nakile Seruya). Ait ande Abisai nu nuŋe mbanduwaŋ tambi ŋgueu mbal 300 kilmba bale farna le kumnaig tukunu nu taŋgo 30 ta ŋgamukŋge nu taŋgo nyu ŋak minna. ¹⁹ Taŋamba minmba nu nane tuku gabat mayok kina ta nu kame gabat sugo keŋ ta kumnemŋge minna.

²⁰ Yehoyada kiŋo nuŋe Benaya nu mata kame taŋgo ande nyu ŋak minna. Benaya nu Kabselnu. Nu kuru kuru ndaka ŋgueu mbal sunŋomba bale farkina sulumba Moabnu kame taŋgo nyu ŋak armba turmba bale farkina le kumnaik. Bidu tiŋga ma tido pilna ait ta mbolŋge nu burok ande sinam kumba ka laion ande balena le kumna. ²¹ Taŋamba ait ande nu ka Isipnu taŋgo sunŋo ande te-silikina. Taŋgo ta nu nuŋe mbanduwaŋ biye ŋak minna le Benayaŋge mbanduwaŋ yaimba tumba nu balena le kumna. ²² Benaya nu maŋau taŋamba ndo ke likina sulumba nu gabat 30 ta tuku ande minna. ²³ Nu nane ŋgamukŋge nyu ŋak minna ta nu kame gabat sugo keŋ ta kumnemŋge minna.

²⁴ Kame gabat 30 ta tuku nyu kat naŋgine ta teŋemba.

Ande Asahel nu Yoab tuku mambo nuŋe. Ande Elhanan nu Betlehemnu. Mam nuŋe Dodo. ²⁵ Sama le Elika nale Harodnu. ²⁶ Heles nu Paletnu. Ira nu Tekoanu. Mam nuŋe Ikes. ²⁷ Abieser nu Anatotnu. Mebunai nu Husanu. ²⁸ Salmon nu Ahonu. Maharai nu Netofanu. ²⁹ Heleb nu mata Netofanu. Mam nuŋe Bana. Itai nu Gibeau Benyamin ma tugu mbolok. Mam nuŋe Ribai. ³⁰ Benaya nu Piratonnu. Hidai nu Gas ma gutoŋ mbolok. ³¹ Abi-Albon nu Arbatnu. Asmafet nu Bahurimnu. ³² Eliaba nu Salbonnu. Yasen tuku kiŋo kat nuŋe mata nane ŋgamukŋge minnaig. Taŋgo ande nyunu Yonatan nu mata nane ndoŋ minna. ³³ Samat nu Hararnu. Ahiam nu Hararnu. Mam nuŋe Sarar. ³⁴ Elifelet nu Makanu. Mam nuŋe Ahasbai. Eliam nu Gilonu. Mam nuŋe Ahitofel. ³⁵ Hesro nu Karmelnu. Parai nu Arbnu. ³⁶ Igal nu Sobanu. Mam nuŋe Natan. Wa nuŋe Hagri. ³⁷ Bani nu Gadnu. Selek nu Amonnu. Naharai nu Berotnu. Nu Yoab tuku kandim agaŋ ndende kugrakanu taŋgo. ³⁸ Ira le Gareb nale Itranu. ³⁹ Uria nu Hitnu. Nane ulendimba taŋgo 37 minnaig.

24

David nu Israel mbal Yuda mbal pileŋga burke likina

¹ Ait ande Sunŋo nu Israel mbal tuku gubrana le nu nane Davidŋge piti niŋguwa ŋga nu sana: Ne kumba Israel taŋgo pino Yuda taŋgo pino ŋakmba pileniŋmba burke lika ŋgina.

² Taŋakina le David ndek nuŋe kame gabat Yoab wam pagumba sana: Ne tiŋga naje gabat kame kilmba ka siŋgine kuasmbi Israel taŋgo pino ŋakmba burkap. Tane Israel ma tugu ŋakmba mbol kape sulumba Israel taŋgo pino burkap le ye taŋgo giganmba minig ta katesewi ŋgina le ³ Yoab ndek lafumba nu sana: O gabat sunŋo, naje kuasmbi Israel mbal Sunŋonge sinzaŋniŋguwa le taŋgo pino puluka tugeka sunŋomba prowaig ŋga iduset ta kile ne ndaŋam tuku taŋgo pino burkam sakate? Wam ta mayenu ndo kuga ŋgina kande ⁴ gabat sunŋo nu Yoab nuŋe gabat kame piro ta kuwaig ŋga dirnaŋga minna le nane nu tuku pasa dubimba ndek Israel taŋgo pino burnu kinaig.

⁵ Kinaig ka Yordan kule pakarka Aroer tumbraŋ pronaig. Tumbraŋ ta Gad ma tugu mbolŋge ma gutoŋŋge minit. Taŋamba nane tumbraŋ ta kusremba kinaig ka Yaser

tumbranj pronaig sulumba ⁶ Yaser kusremba kinaig ka Gilead ma tugu mbol kumba ka Kades tumbranj pronaig. Tumbranj ta Hit mbal tuku kilke mbolŋge minit.

Tañamba nane maŋ tinga kumba ka Dan ma tugu mbol promba kinaig ka Sidon tumbranj pronaig. ⁷ Pro tanje nane luka kinaig ka Tirus tumbranj pronaig. Tumbranj ta fonde kareŋnumbi koranu.

Tirus tumbranj kusremba kinaig ka Hivi mbal tuku tumbranj kame Kanan mbal tuku tumbranj kame ta ŋakmba kinaig ka Berseba tumbranj Yuda ma tugu mbol pronaig. ⁸ Nane ka ma tugu ŋakmba mbol kumba piro ke sugluka tambun 9 ait 20 kinaig le maŋ luka Yerusalem pronaig.

⁹ Tañamba Yoab ndek gabat sunjo tugum kina sulumba sana: Israel mbal taŋgo 800,000 nane ne tuku kame taŋgo pirokam kumuŋ. Yuda mbal taŋgo 500,000 nane ne tuku kame kuasmbi pironu kumuŋ ŋgina.

¹⁰ Kile David nu wam kina ta tuku wamdus pitina le nu ndek Sunjo yabaŋmba sana: O Sunjo, ye ŋginŋan maŋau kumba siŋka uneken. Ne ye tuku une ta sauka gilainga ŋgina.

¹¹⁻¹² Taŋakina le Sunjo ndek David tuku tuan taŋgo Gad wam pagumba sana: Ne ka teŋenmba David sawa. Sunjo nu piti sugo keŋmba ne tanmbim iduste ta ne ismba inum pilemba madiwa ŋga sawa. Nu inum madiwa ta ye tañamba kamŋgit ŋga Gad sana.

¹³ Mafena le David nu aboŋgina le Gad nu tugum promba pasa ta ŋakmba David kubeu tumba sana: Sunjo nu piti sugo keŋmba ne tanmbim iduste ta ne ta tuku inum madiwa. Ne kilke tugu te mbol guba sunjo yar 7 minwa ŋga madiwamŋgat e? Ko naje ŋgueu mbalŋge kamembi yokernuwaig le tambun keŋmba kua ka ma baknu mbolŋge kuirka minamŋgat e? Ko guaze sunjo ait keŋmba Israel taŋgo pino bale farwa ŋga idusmba madiwamŋgat e? Ne wamdus pile timba piti sugo keŋmba te tuku inum madiwa le ye ka Sunjo sawi ŋgina.

¹⁴ Taŋakina le David ndek Gad sana: Ye wamdus matuk tukulka piti sunjogoyate. Sunjo nu sine make patikate tuku tukunu nuŋe wamdus ndaŋmba kam idusmba ndeta kuwa ta ye ŋgueu mbal pro kamembi yokeryam wam ta ndo ye mbulit ŋga Gad sana.

¹⁵ Kile Sunjo nu guaze sunjo ande pilna le Israel ma tugu ŋakmba kumuŋgina. Israel taŋgo guazembi bale farna ta ulendika 70,000.

¹⁶ Sunjo tuku eŋel guaze tamba taŋgo pino bale farkam tuku piro tuna ta nu buk Yerusalem mbal ŋaigo siglikam bafuna le Sunjo nu wamdus te-ibeŋna sulumba eŋel peuna. Peuna le eŋel nu Yebusnu taŋgo Arauna tuku kilke tugumŋge tiŋgina.

¹⁷ David ndek mambimba eŋel taŋgo pino bale farmba minna le kaŋgerna sulumba nu Sunjo sana: Mbar te ye tuku. Yeŋge mbar te ken. Taŋgo kame sinamanzerok te tuku mbar kuga. Piti te ye mbolŋge yiŋe ndare mbolŋge prowa ta maye ŋga Sunjo sana le ¹⁸ ki ait ndui ta mbolŋge ndo Gad nu David tugum kumba sana: Ne kaye ka Arauna tuku kilke mbolŋge ndame turŋaŋga Sunjo atraukam tuku pa laŋlaŋ ande wakeiwa ŋga sana le ¹⁹ nu ndek Sunjo tuku pasa ta dubimba kumba ka Gad nu sana tañamba ndo kina.

²⁰ Kile Arauna mambilna kande gabat sunjo nuŋe piro mbal ndoŋ nu sota pronaig le kaŋgerkina sulumba nu David tumailamŋge dagol tidroŋga loka ²¹ kusnana: O gabat sunjo, ne ndaŋam ye tugum te prote ŋgina le nu lafumba sana: Ye ne tuku kilke te piyawam prowet. Piyamba guaze sunjo prote te kugawa ŋga Sunjo atraukam tuku pa laŋlaŋ ande wakeiwamŋgit ŋga sana.

²² Taŋaka sana le Arauna ndek David sana: O gabat sunjo, kilke te ne ake ta sulumba Sunjo atraukam tuku sakate tañamba ka. Ye tuku makau minig te kila sulumba makau tuku pirokanu suku agaŋ ndende te turmba kilmba fetfetmba Sunjo atraukam tuku pa dikŋga ŋgina sulumba ²³ nu nuŋe agaŋ ndende ta ŋakmba kilmba David kile-tumba sana: Naje Mbara Sunjo nu ne tuku atrau tuwa ŋgina.

²⁴ Taŋakina le David ndek lafumba sana: Kuga. Ye agaŋ ndende ta ŋakmba ndametiriŋmbi piyawamŋgit. Ye agaŋ inum ake yainumba yiŋe Mbara Sunjo atrauke nda ŋga sana. Taŋaka sana sulumba nu kilke makau kilna ta ulendimba silwa ndametiriŋ soŋ 5-mbi piyana. ²⁵ Tañamba nu ndame kilmba turŋaŋga pa laŋlaŋ wakeimba makau afu bale

farmba pasokina le ugnaig. Tanamba maŋ Sunjo ndoŋ wamdus ulendikam tuku makau afu ta kilmba pasokina le ugnaig le Sunjoŋge guaze sunjo Israel ŋgamukŋge minna ta pitaimba tukulna le kugana.

DAVID TUKU MUNE
MUNE WAŊE
DAVID TUKU MUNE

51

David nu Batseba ndoŋ unekina le tuan tango Natan pro David mbar maŋau kina ta tuku sana le David nu mune te kuyarna.

¹ O Kuate, kume pur maŋau ta ne tugu.

Ne sine make patikate wam ta mata sungokanu.

Ta tuku ne ye mapeyumba ye tuku une ŋakmba sauka kile-sika.

² Ne ye tuku mbar maŋau ŋakmba sauka gilainga le ye ne am mbolŋge tiŋreknu purfeŋnu mayok ka.

³ Ye siŋka mbaren sulumba une maŋau ken. Wam ta ye mara mindek idusmba minet.

⁴ Ye ne am mbolŋge mbaren. Mbar ta ne kumamma ken.

Ta tuku ne kumumbi ye tumba pasa mbolŋge pilit.

⁵ Ye inaŋge te-pile ndakina ait ta ye une ŋak minen.

Nu ye te-pilna le ye mbar maŋau kam tuku ndo mayok kan.

⁶ Ye maŋau purfeŋnu tugusek ndo dubiki ŋga ne wamdus sungo ŋak minit. Ta tuku ne wamdus kuyar mayenumbi ye sinzaŋya.

⁷ Ne ye tuku une ta ŋakmba sauka kile-sika.

Taŋawa le ye ne am mbolŋge purfeŋnu ndo mayok ka.

⁸⁻⁹ Ne ye piti sungo sina le ye tuku saŋgri ŋakmba kuganaig.

Ne ye tuku mbar maŋau ta kile-sikumba ye tuku une ta nduiye gilainga.

Taŋamba ne naŋe gare maŋau ta ye sa le ye maŋ gare-gareki.

¹⁰ O Kuate, ne ye tuku ŋgamuŋgal purfeu sera sulumba ye tuku wamdus te-tiwe sa le ye ne ndo dubinam idusi.

¹¹ Ne ye pitai ndayumba naŋe Tukul Guwa mata ye yai ndaya.

¹² O buk ne ye te-luka tina le ye gareyina.

Taŋamba ndo ne naŋe gare maŋau ta sa le ye maŋ gare-gareki.

Ye mara mindek ne ndo dubinam tuku wamdus tambi sinzaŋya.

¹³ Taŋawa le ye une ŋak mbal ne tuku wam tugusek ta tumningi le nane mbilka ne dubinamŋgaig.

¹⁴ O Kuate, ye ndare kutuwen ta idusmba ne ye kasuryumba pasa mbol pile ndaka.

Ne ye mapeyumba ye te-luka ta le ye ne tuku maŋau tiŋreknu ta idusmba mune-munekamŋgit.

¹⁵ O Sungo, ne ye sinzaŋya le ye maŋ yiŋe miŋgemi ne tuku nyu te-duŋgi.

¹⁶ Ye ne tuku atrauka agaŋmor kilmba bale farmba pasoki le ugwaig ta ne nzali ndanate.

¹⁷ O Kuate, ye tuku atrau agaŋ ta ye yiŋe nyu te-iberŋmba ne kumnemŋge mini ta ne nzalinate.

Ye ŋgamuŋgal biye mbilmba ne tugum prowi ta ne ye pitaiye nda.

¹⁸ Ne Yerusalem fonde kareŋnumbi te-kormba naŋe nzali dubimba Sion mbal sinza-ŋninga le nane mine magewaig.

¹⁹ Taŋamba nane tukul dubimba makau pailnu kilmba ne tuku atrauka agaŋmor ta bale farmba pasoka ugwaig le ne gare-garekamŋgat.

YONA

Yona tuku wam patit

David nu kumna le kiŋo nuŋe Solomon nu tuku ma tumba Israel mbal Yuda mbal kulatka minna. Solomon tuku ait mbolŋge nane piti afu kaŋger ndaka mine mayenaig.

Solomon nu kumna le kiŋo nuŋe Rehoboam nu tuku ma tina le Israel mbal nane taŋgo ta mbulmba nu nane kulat ndakuwa ŋga gabat sunŋo ande kise madinaig. Taŋanaig le Rehoboam nu Yuda mbal ndo kulatka minna.

Taŋamba Israel mbal Yuda mbal nane nduiye fet arnaig le David tuku ndare tuturmba kina ta nane Yuda mbal ndo kulatka minmba minnaig. Nyu kat naŋgine ta Mattheus 1.6-11 mbolŋge mine likade.

Ait ta mbolŋge tuan taŋgo sunŋomba nane Israel mbal Yuda mbal ŋgamukŋge minmba nane rironŋ pasa saniŋmba minanu.

Nane tuku nyu kat naŋgine Elia Elisa Aisaia Yeremia nane afu turmba.

Yona nu Kuate ram kua kina

¹ Mara ande Sunŋo nu Amitai kiŋo nuŋe Yona wam pagumba sana: ² Ne tiŋga Nineve tumbraŋ sunŋo ta kaye sulumba rironŋ pasa niŋga. Ye nane tuku wam ŋaigonu sunŋomba ke likade ta ye kaŋgerket ŋgina.

³ Taŋakina le Yona nu Sunŋo ram kua ka Spen kilke mbol kambim bafuna sulumba kile nu tiŋga Yafo tumbraŋ fudiŋ ta mbol kina ka taŋge waŋ ande Spen kambim bafuna ta te-silikina sulumba Sunŋo ram kua ka waŋ ta piyamba poŋga kinaig.

⁴ Nane kinaig le kile Sunŋonge bubre saŋgrinu yu mbolŋge pilna le prona. Bubre saŋgrinu taŋge waŋ tumba sambriwa le fofokam bafuna le ⁵ waŋ kulatkanu taŋgo kame nane wamdus fulilka kuru kuru mayemba naŋgine mbara yimyam wike likinaig sulumba nane waŋ piti sunŋo tina ta bulkuwa ŋga agaŋ ndende afu waŋ mbolŋge paska kilmba yu mbol pankinaig ta Yona nu katese ndana. Nu waŋ sinam nziŋge kinymba gilainŋina.

⁶ Kile waŋ ta tuku gabat Yona te-silika kuanemba sana: Ne ndaŋam tuku kinymba minit? Ne tiŋgumba naŋe mbara wika le nu sine sinasiŋmba tursiŋguwa le sine ŋgisi ndakube ŋgina.

⁷ Taŋakina le waŋ kulatkanu taŋgo kame nane naŋgine naŋgine sakinaig: Sine kagmaika taŋgo ande tuku nyu mayok kuwa ndeta nuŋge mbarna le sine ŋgisikam bafuweg te kila palmbimŋgig ŋginaig. Nane taŋamba kagmaikinaig kande Yona tuku nyu mayok kina.

⁸ Taŋana le nane nu sanaig: Sine piti sunŋo teg te tugunu te-mayokmba sasiŋga le sine isbe. Ne ame piro ŋak? Ne anikok? Ne kilke tugu ndaŋ tuku kuasmbi ŋginaig le ⁹ Yona ndek nane tuku pasa lafumba saniŋgina: Ye Hibrunu. Ye Sunŋo tuku nyu kurauket tuku. Nu samba mbolok Mbara. Nuŋge yu kilke turmba kile-mayokkina ŋgina. ¹⁰ Taŋakina sulumba Yona nu Sunŋo ram kua kina ta kubeu niŋgina le waŋ kulatkanu taŋgo kame nane ismba kuru kuru sunŋo tinaig sulumba Yona sanaig: i ... Ne siŋka mbar sunŋona ŋginaig.

¹¹ Bubre kile saŋgri tiŋgina le yu mbalo sugo sugo tiŋginaig le waŋ kulat taŋgo nane ndek sakinaig: Sine ne mbolŋge ndaŋbe le yu mukuwa le sine mine mayewamŋgig ŋginaig le ¹² Yona nu ndek saniŋgina: Ye tumba yu mbol bukŋgap le yu mukuwamŋgat. Yeŋge mbaren le yu mbalo sugo sugo te tiŋgade le tane piti tade ŋgina.

¹³ Taŋakina le nane waŋ kulat taŋgo waŋ tumba makembi kambim bafumba nane saŋgri tiŋga koikinaig. Koikinaig ta yu saŋgri tiŋgina le nane waŋ tumba piyal kambim fugumba ¹⁴ Sunŋo wika sanaig: O Sunŋo, sine taŋgo te tumba yu mbol bukŋgube le nu kumwa le ne sine pasa mbolŋge patika le ma ŋayo mbolŋge ŋgisi ndakube. O Sunŋo, ne naŋe nzali ndo dubimba wam te kate ŋginaig.

¹⁵ Tanjakinaig sulumba nane Yona tumba yu mbol bukɲginaig le yu ndek mukuna. ¹⁶ Yu mukuna le tanjo kame ta Sunjo tuku kuru kuru sunjo tumba agarɲmor ande balemba Sunjo atraukinaig sulumba nu tuku pasa sanjri pilenaig.

¹⁷ Yona tumba yu mbol bukɲginaig le Sunjo nu kualegan sunjo ande sana le nu promba Yona tumba njinkina. Njinkina le Yona nu mara kenmba furir kenmba kualegan funjul sinam tanje minna.

2

Yona nu Kuate gare pasa tuna

¹ Yona nu kualegan funjul sinamnge minmba nuje Mbara Sunjo gare pasa tumba sakina:

² O Sunjo, ye piti sunjo kurawit sulumba ne wikit le ne ye turyat. Ma njayonu kumanu mbal tuku ma mbolnje minit sulumba ye ne tuku wi kuenkit le ne isat. ³ Nenge ye bukngat le ye yu buto sinam nzi kat. Yunge ye songat le yu mbalo sugo sugo ye mbolnje ngurkaig le ⁴ ye sakit: Ne ye pitaiyat. Ne tuku tukul wande ta ye man kanjere nda nga sakit. ⁵ Yu mbalo ye mbolnje ngurmba minaig le ye tuku mabsen tukulkat le yunge ye njak songat. Yu sinamok anjanje ye tuku gabat songat. ⁶ Ye yu sinamnge tabe minig ta tugunu tugum nzi kat. Ma ta njayonu ndo ye tukulyat ta o Kuate Sunjo, ne ye man luka te-mayokyat le ma njayonu ta kusrewit.

⁷ O Sunjo, ye kumam tuku kamusit sulumba ye ne idusnumba yabanjit le ne samba mbolnje nane tukul wande sinamnge ne isat. ⁸ Nane afu yabri mbara dubikade ta nane ne kusrenade ta ⁹ ye munembi ne tuku nyu te-dunga ne atraukamngit. Ye ne ndonj tumamba pasa sanjri pilewen ta man kamngit.

O Sunjo, nenge ndo sine kile-luka kilit le sine abo njak mineg nga sana.

¹⁰ Kile Sunjo nu man kualegan ta sana le kumba ka piyalnje Yona ngilikina le mayok kina.

3

Yona nu Nineve kina

¹ Sunjo nu man lato Yona wam pagumba sana: ² Ne tinja Nineve tumbran sunjo ta kaye sulumba pasa ye ne sanet te kuklimba saka ngina.

³ Tanjakina le Yona nu tinja Sunjo tuku minje dubimba Nineve kina. Nineve nu tumbran sunjo pasa njak. Tanjo ande tumbran ta dubimba make inum kumam kambim nga ta nu mara kenju mbolnje ta prowanu.

⁴ Kile Yona nu tugu pilmba tumbran sunjo ta dubimba kina ka ki butungina le furiram nu wi kuenka nane saningina: Ait 40 kugawaig le Kuatenge Nineve tumbran te tengisiwamngat nga saningina le ⁵ Ninevenu tanjo pino nane Kuate tuku pasa ta ismba sonnga nane ndek sakinaig: Sine njakmba nyamagan pinka tanjo nyu njak tanjo nyu kugatok sine njakmba ngamungal biye mbilmba sinamanzer tawi tinje nginaig.

⁶ Kile Nineve tuku gabat sunjo ta pasa ta ismba nuje minyokam mbili sunjo maditaknu ta kusremba nuje mindepiye mayenu ta paska pilmba sinamanzer tawi tinmba kuke tugu sinamnge minyok minna. ⁷ Tanjamba nu tanjo afu kukulningina le nane kumba ka Ninevenu tanjo pino njakmba wam paguka saninginaig: Sinegab gabat sunjo nuje gabat kame ndonj nane tejenmba sakaig. Tane tanjo pino agarɲmor njakmba nyamagan kule pinka ndanyap. ⁸ Tane njakmba agarɲmor turmba sinamanzer tawi tinmba tane Kuate wika yabanap sulumba tanjine wam njagonu ta njakmba kusreka mine manau njagonu ke likade ta turmba njakmba kusrekap. ⁹ Sine tanjabe le Kuate nu sine tuku gubra sunjo pilit ta wamdus mbilmba kusrewa le sine ngisike nda. Gabat sugo sugo nane tanjakaig nginaig.

¹⁰ Kile Nineve mbal nane wam njagonu njakmba kusrekinaig le Kuate nu wam kinaig ta kanjerka nane tuku gubra sunjo tina ta wamdus biye mbilna sulumba nu nane kile-ngisikam sakina ta ke ndakina.

4

Kuate nu Nineve mapena le Yona nu gubra tina

¹ Yona nu wam ta tuku ngamunggal hayonga nu gubra tina sulumba ² nu Sunjo yabaŋmba sana: O Sunjo, ye yiŋe tumbraŋŋe minmba ne Nineve tumbraŋ ngisiwe nda ta o buk katesewen. Ta tuku ye kua ka Spen kambim bafuwen. Ne sine sinasiŋmba mapekate tuku Mbara ta ye kila. Ne pitik gubra ndanate tuku. Ne sine tuku kume purte tuku. Ne wamdus biye mbilmba taŋgo tuku mbar ne lafu ndate.

³ O Sunjo, ne ye baleya. Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko ngina le ⁴ Sunjo nu ndek sana: Ne gubranate wam ta kumumbi e ngina.

⁵ Kile Yona nu tumbraŋ sunjo ta kusremba kumba ka ki prote kumamŋe minyokina. Nu baibai ande nzaŋnu pilmba ta kumnemŋe minyok minmba ame wam tumbraŋ sunjo ta mbolŋe prowamŋat ŋga tairŋga minna.

⁶ Taŋana le Yona kiŋge piyikat ŋga Kuate Sunjoŋge ail ande te-mayokna le ail ta sunjoka nzaŋnuŋge nu kaina. Yona nu ngamunggal hayongina ta kusrewa ŋga taŋana le Yona nu ail ta kaŋgermba gare sunjo tina.

⁷ Mafena le maratukuk Kuate nu nguakile ande kukulna le promba ail sumbailnu ta nye fofona le ail ta kummba kareŋgina.

⁸ Kile ki pro saŋgri tingina le Kuate nu bubre paknu ki prote kumamŋe pilna le pronan. Kiŋge Yona gabatnu piyna le nu am purmba ndeke dirna sulumba sakina: Ye abo minam mbulit. Ye kumi ko ngina le ⁹ Kuate nu Yona sana: Ail te kummba kareŋgat le ne gubranate wam ta kumumbi e ngina le nu ndek sakina: Au. Ye kumumbi gubrayate. Ye gubra tet ta dubimba kumi ta maye ngina.

¹⁰ Taŋakina le Sunjo nu Yona sana: Furir ndindo mbolŋe ail te promba sunjokat. Furir ande mbolŋe nu kummba kareŋgat. Ne ta tuku piro kareŋ ndakat. Neŋge nu te-sunjo ndawat. Ndaŋam tuku ne ail ta tuku ninankate? ¹¹ Ye mata taŋamba ndo Nineve tumbraŋ tuku sina sunjoyate le mapewet. Tumbraŋ sunjo ta kiŋo kame foŋfoŋ gudommmba 120,000 ta lite. Nane mbar kugatok. Agaŋmor mata gudommmba minig ŋga Yona sana.

[Tuan taŋgo sunjomba Israel mbal Yuda mbal riron pasaninŋanu kande nane ismba nda isanu sukmba yabri mbara kanunu mbariŋniŋmba minanu.

Taŋawanu le Kuate nu Babilon gabat sunjo Nebukadnesar wamdus tuna le nu pro nane ndoŋ kame bumba kusem wande sunjo Solomonŋge te-tina ta turmba ŋayo silimba Israel mbal Yuda mbal ŋakmba muliŋ kilmba Babilon kilke mbol kinaig. (Aposel 7.42-43 kaŋgerap).

Israel mbal nane Babilon kilke mbolŋe minnaig ma ma yar 70 kinaig le Daniel tuku ait mbolŋe Sunjoŋge Babilon gabat sunjo kitek Darius wamdus tuna le nane mapekina le nane luka Israel kilke mbol kinaig sulumba kusem wande kitek ande maŋ te-tinaig.

Taŋamba minnaig ma ma nane tuan taŋgo kame tuku dir pasan kame ta idusniŋmba Kuate nu Mesias nyunu ande Kristus kukulwa ŋga nu tairŋga minnaig.]

MATEUS

Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tango 12 madiningina ta Mateus nu tango ta tuku ande. Nu tuku mape nyu ande Levi. Mateus nu Zu tango ta nu Rom gafman tuku piro tango minmba Zu mbal mbolnge takis kilmba minanu le Zu mbal jakmba nu kasurmmba talanaig. Tanjungaig le Yesus pro nu tala ndamba madina le nu tuku dubiwanu tango mayok kina. (Matteus 9.9-13 kanjerap).

Mateus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Zu mbal nane Rom mbal kumnemnge minmba gabat sungo ande nyunu Mesias nyunu ande Kristus nu nane tuku muskil kile-tidingam tuku minde minnaig. Nane Kuate tuku pasa ambokok mbolnge dir pasa kame ta burka Kuate nu Kristus kukulwa nga tair minnaig ta nu buk prona ta nane katese ndanaig. Ta tuku Mateus nu waje te Zu mbal tuku wamdus purfeu serningam tuku kuyarna sulumba dir pasa kame sungomba tugunu ta kukliningmba tumningina.

Yesus Kristus tuku mbuj kat nuje
(Lukas 3.23-28)

¹ Yesus Kristus nu David le Abraham tuku mbuj. Nu tuku mbuj Abraham tuku ndare tuturmba tejenmba kina.

² Abraham tuku kiyo nuje Isak. Isak tuku kiyo nuje Yakob. Yakob tuku kiyo kame 12 ande Yuda. ³ Yuda tuku kiyo kat nuje Peres le Sera. (Ina nakile Tamar). Peres tuku kiyo nuje Hesron. Hesron tuku kiyo nuje Ram. ⁴ Ram tuku kiyo nuje Aminadab. Aminadab tuku kiyo nuje Nason. Nason tuku kiyo nuje Salmon. ⁵ Salmon tuku kiyo nuje Boas. (Boas ina nuje Rahab). Boas tuku kiyo nuje Obed. (Obed ina nuje Rut). Obed tuku kiyo nuje Yesi. ⁶ Yesi tuku kiyo nuje David nu gabat sungo.

David tuku kiyo nuje Solomon. (Ina nuje Uria tuku pino kuembol Davidnge tina). ⁷ Solomon tuku kiyo nuje Rehoboam. Rehoboam tuku kiyo nuje Abia. Abia tuku kiyo nuje Asa. ⁸ Asa tuku kiyo nuje Yehosafat. Yehosafat tuku kiyo nuje Yehoram. Yehoram tuku kiyo nuje Usia. ⁹ Usia tuku kiyo nuje Yotam. Yotam tuku kiyo nuje Ahas. Ahas tuku kiyo nuje Hesehia. ¹⁰ Hesehia tuku kiyo nuje Manase. Manase tuku kiyo nuje Amon. Amon tuku kiyo nuje Yosia. ¹¹ Yosia tuku kiyo gudommmba ande Yehoyakin.

Ait ta mbolnge nane Israel mbal mulij kilanu tananj Babilon kilke mbol kinaig. ¹² Kinaig ka Babilongge minnaig sulumba Yehoyakin nu Sealtiel te-pilna. Sealtiel tuku kiyo nuje Serubabel. ¹³ Serubabel tuku kiyo nuje Abihud. Abihud tuku kiyo nuje Eliakim. Eliakim tuku kiyo nuje Asor. ¹⁴ Asor tuku kiyo nuje Sadok. Sadok tuku kiyo nuje Akim. Akim tuku kiyo nuje Eliud. ¹⁵ Eliud tuku kiyo nuje Eleasar. Eleasar tuku kiyo nuje Matan. Matan tuku kiyo nuje Yakob. ¹⁶ Yakob tuku kiyo nuje Yosef. Piyo nuje Maria. Maria nu Yesus te-pilna. Yesus nyunu ande Kristus.*

¹⁷ Tanjunga Abraham tuku ait kusremba nuje ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le David prona.

David tuku ait kusremba nuje ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig sulumba mulij kilanu tananj Babilon kinaig.

Babilongge minnaig ait ta kusremba ndare tuturmba ka kuasmbi 14 mayok kinaig le Kristus prona.

Maria nu Yesus te-pilna
(Lukas 2.1-7)

¹⁸ Yesus Kristus nu ina nujenge te-pilna ta tejenmba. Ina nuje Maria. Maria nu Yosef tam tuku madinaig. Nale munjo kile ndaka minmba Maria nu buk Tukul Guwa tuku

* 1:16: Kristus nyu ta tugunu: Kuatenge madina tango

sangrimbi kiño konmba fungul te-mayokna ta katesena. ¹⁹ Yosef nu tam tuku madinaig ta nu wamdus tiñreknu ñak tukunu Maria kiko tikat ñga nu siñsiñndo kusrewam tuku idusna.

²⁰ Tanjamba wamdus teroka minmba nu kiñambi Sunjo tuku eñel ande pro nu sana: David tuku mbuñ Yosef, ne piyo nane Maria tam tuku wamdus piti ndanuwa. Ne nu ta. Nu kiño konna ta Tukul Guwa tuku sangri mbolñge nu kile fungulok minit. ²¹ Nu kiño te-palmbimngat ta nyunu Yesus ñga. Israel mbal une mañaunje nane tidongate ta nunje nane tuku muskil kile-tidinge ningamngat ñga Yosef sana.

²² Wam ñakmba mayok kine likinaig ta Sunjo tuku pasa ande tuan tanjonge te-mayokna ta kumungina. Nu teñenmba kuyarna.

²³ Tane isap. Pino mbanzo ande nu tanjo ndoñ mine ndakanu minmba ma ma fungulok minwa sulumba nu kiño te-palmbimngat.

Kiño ta nu tuku nyu Emanuel ñgina.

Aisaia 7.14

Emanuel pasa ta tugunu: Kuate nu sine ndoñ minit.

²⁴ Yosef nu kinyna tuku aboñga Sunjo tuku eñel pasa sana ta kumumba nu Maria nuje pinonu tina. ²⁵ Nu tina ta nu ndoñ kinye ndakinaik sulumba kumba ka nu kiño te-pilna. Nu kiño te-pilna le Yosef nu tuku nyu Yesus ñgina.

2

Kila mbal nane Yesus kanjeram pronaiğ

¹ Herodus nu gabat sunjo minna ait mbolñge Yudea ma tugu Betlehem tumbranje Yesus ina nuñenge te-pilna. Te-pilna le ki prote kumamñge kila mbal afu mbai kitek kanjermba Yerusalem tumbran sunjo mbol pronaiğ sulumba kusnanjinaig; ² Zu mbal tuku gabat sunjo ina nuñenge te-pilna ta aninge minit. Nu mayok kina ta tumsingam tuku mbai ki prote kumamñge kanjergen sulumba sine nu mbariñam proweg ñginaig.

³ Mandor Herodus Yerusalem mbal ñakmba wam ta ismba wamdus pitiningina. ⁴ Tanjanaig sulumba Herodus nu pris gabat mbal kusem pasa tugunu bitekñganu mbal ñakmba wike lika kile-mañgurka kusnaniñgina: Kuaterje madina tanjo Kristus ina nuñenge nu aninge te-palmbimngat ñgina le ⁵ nane lafumba nu sanaig: Yudea ma tugu Betlehem tumbranje. Kuate tuku tuan tanjo teñenmba kuyarna.

⁶ Betlehem tumbran fudiñndo Yudea ma tugu mbolñge ne Yudea tumbran ñakmba ngamukñge nyu sunjo tamngat.

Ne sinamñge tanjo sunjo nyu ñak mayok kuwa sulumba yiñe mbal Israel kulatkamngat.

Maika 5.2

Tuan tanjo tanjamba kuyarna ñga Herodus sanaig.

⁷ Kile Herodus nu kuirkuirka pasa pilna le kila tanjo nane nu tugum pronaiğ le nu nane kusnaniñgina: Mbai mayok kina ta ait giganmba kusreka ye tugum te prowaig ñga kusnaniñgina le nane ait ta kumumba sanaig. ⁸ Sanaig le nu nane Betlehem kuwaig ñga saniñgina: Tane kape ka kiño fudiñ ta sote mayemba kanjerap sulumba luka pro ye sayap le ye mata kumba mbariñi ñgina.

⁹ Tanjakina le nane gabat sunjo tuku pasa ismba tiñga kinaig. Kinaig le mbai buk ki prowanu kumamñge kanjernaig ta mayok ka nane tumailamñge kina ka kiño minna ma ta mbolñge amtinğa minna le ¹⁰ nane mbai ta kanjermba gare tormba ¹¹ kumba ka wande ta sinam kinaig sulumba kiño fudiñ ina nuje Maria ndoñ kanjerka kiño tugumñge dagol tidronga nu mbariñnaig. Mbariñnaig sulumba gol, minde sili soñ mundur mayenu ñak, gureñ mayenu nyunu mer ta palekñge paska nu tuku patikinaig. ¹² Tanjamba nane mañ luka kambim ñga furir ta nane kiñambi Kuate nu nane rironjo pasa saniñgina le nane Herodus tugum kine ndaka ndin kise tumba nanjine tumbran kinaig.

Yosef nu kua ka Isip kilke mbol kina

¹³ Kila mbal luka kinaig le Yosef nu kiñata Sunjo tuku eñel pro nu sana: Herodus nu kiño fudiñ te balewam tuku nu sotam bafute. Ne pino kiño fudiñ te kilmba kua ka Isip kilke mbol kaye sulumba tanje ye tuku pasa tairnğa ñgina. ¹⁴ Tanjakina le furir ta ndo

Yosef nu pino kiño kilmba kua ka Isip kina. ¹⁵ Kinaig ka tanje minnaig ma ma Herodus nu kumna.

Wam mayok kina ta Sunjo tuku pasa ande tuan tanjonge te-mayokna ta kumungina. Nu tejenmba sakina.

Yiñe Kiño nu Isipnge minna le prowam tuku ye nu wiken ngina.

Hosea 11.1

Nane kiño kame bale farnaig

¹⁶ Herodus nu kila mbal nu yabrimba laipmba kinaig le katesemba gubra kagli firka ndek nuñe kame mbal kukulningina le Betlehemnge, Betlehem makembinge kiño kame yar armba kusrekanu afu ngumnemnge mayok kanu ta ñakmba bale far sulunaig. Herodus nu buk kila mbal kusnaningina le mbai mayok kina tuku ait ta sanaig le isna. Ait ta idusmba nu tanjana. ¹⁷ Wam mayok kina ta tuan tanjo Yerima tuku pasa sakina ta kumungina. Nu tejenmba kuyarna.

¹⁸ Rama tumbrañge malmbi sunjo ngamungal ñayo tuku zigna mayok kanjat.

Rahel nu nuñe kiño kame tuku malmbikamngat. Nu tuku kiño ande mine nda. Wam ta tuku nane nu tuku ngamungal rar ta te-ibenam kumuñ kuga nga sakina. *Yeremia 31.15*

Yosef nu luka Israel kilke mbol prona

¹⁹ Herodus nu kumna le Yosef nu Isipnge minmba kiñambi Sunjo tuku enjel ande nu tugum promba sana: ²⁰ Ne pino kiño kilmba luka Israel kilke mbol kaye. Tanjo nu kiño te balewam sakina ta nu buk kumna ngina.

²¹ Tanjakina le Yosef nu pino kiño kilmba mañ luka Israel kilke mbol pronaig. ²² Promba Herodus tuku kiño nuñe Arkelaus nu mam nuñe tuku ma tumba Yudea tuku gabat minna le Yosef nu ismba kuru-kurukina. Nu kuru-kuruka minmba nu kiñata rironjo pasa ande isna sulumba nu Yudea kusremba Galilea ma tugu mbol kina ka ²³ Nasaret tumbrañge minnaig. Tanjamba tuan tanjo kame nane Kuatenge madina tanjo nu Nasaretnu tanjo nginaig ta kumungina.

3

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina

(Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28)

¹ Ait ta mbolnge Yohanus kule pisne tanjo nu promba Yudea ma baknu mbolnge pasa kuklimba tejenmba saka minna: ² Kuate nu nuñe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ngamungal biye mbilmba mañau ñaigonu kusrekap ngina.

³ Tuan tanjo Aisaia nu ande tuku sakina ta nu Yohanus tuku sakina. Nu tejenmba kuyarna.

Ma baknu mbolnge wi ande kuenka tejenmba sakate. Sunjo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ngate. *Aisaia 40.3*

⁴ Yohanus nu kamel nguenu ñak tawi silika let tingina. Nu tuku nyamagan ta kasbur wak le nguimzang kulenu. Nu agang ta nyumba minanu.*

⁵ Yudea tumbrañ yimyam Yerusalem tumbrañ sunjo Yordan kule patuknge tumbrañ mine likinaig ta ñakmba Yohanus tugum prowe likinaig. Nane nangine une mañau kile-mayokke likinaig le ⁶ nu ndek Yordan kule mbolnge nane kule pisneningmba minna.

⁷ Farisi mbal Sadusi mbal nane gudommba kule pisneninguwa nga nu tugum pronaig le nu nane saningina: Tane mbeñ tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imange rironjo pasa satingat le pa ta laiptinguwa nga kule pisne tam prode. ⁸ Tane siñka ngamungal biye mbilmba tangine mañau ñaigonu kusrekinaig ndeta alonu kumumbi kile-mayokkap le kanjerkube. ⁹ Tane Abraham nu sine tuku mbuñ nga payam ndakap. Ye tane kilimok satiget. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumuñ. ¹⁰ Kuate nu sapor ail tugunu tugumnge pilna le minit. Ail afu

* 3:4: O buk tuan tanjo Elia nu mata kamel nguenu ñak tawi silika let tinganu. Zu mbal nane Elia nu ambonga prowamngat nga idusmba minnaig ta kuyar pasa ta Yohanus tuku sakina ta nane katese ndanaig.

alo mage ndade ta ḡakmba pike lika pankate le pa mbol kinig. ¹¹ Tane ḡgamuḡgal biye mbilmba maḡau ḡaigonu kusrekade ta ye tane kulembi kule pisnetiḡget. Ande ye ḡgumnemḡge prowamḡgat ta nu ye tuku saḡgri lite. Ye taḡgo mayenu kuga. Ye nu tugumḡge nu tuku kupe ḡgaro kugrakam wam ḡai ta mata nu mbolḡge kam kumuḡ kuga. Nu Tukul Guwambi pambi tane tuku ḡgamuḡgal kule pisne taḡaḡ ḡiḡgamḡgat. ¹² Nu wit pileḡgam bafute. Nu pro wit mbain mbolḡge minig ta silimba bareḡmba alonu kilmba nuḡe nyamaḡaḡ wande mbolḡge patikaḡgat. Nu tiglu kilmba pa mbolḡge kutuwa le ugmba minmba minamḡgat. Pa ta kupe nda ḡga nane saniḡgina.

Yohanusḡge Yesus kule pisnena
(Markus 1.9-11; Lukas 3.21-22)

¹³ Yesus nu Galilea ma kusremba kumba ka Yohanusḡge nu kule pisnena ḡga Yordan kule mbol ta prona sulumba ¹⁴ Yohanus sana le nu ndek peuwam bafumba sakina: Ye taḡgo mayenu kuga. Yeḡge ne kule pisnenam kumuḡ kuga. Neḡge ye kule pisneya ta maye ḡgina.

¹⁵ Taḡakina le nu lafumba sana: Ne mbule ndaka. Kuatēḡge maḡau dubikam tuku tumsiḡgit ta sine kusrekam kumuḡ kuga ḡgina. Taḡakina le Yohanus nu woka Yesus kule pisnena.

¹⁶ Nu kule silika biteḡḡgina le samba talkina le Kuate tuku Guwa gami taḡaḡ ndeka nu mbolḡge minyokina le Yohanus nu kaḡgerna. ¹⁷ Taḡamba samba mbolḡge pasa ande teḡenmba mayok kina: Ande te yiḡe Kiḡo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare suḡgo tet ḡgina.

4

Satan nu Yesus tagona
(Lukas 4.1-13)

¹ Kile Tukul Guwaḡge Yesus wamduḡ tuna le nu tiḡga Satan nu tagowam tuku ma baknu mbol kina. ² Mara 40 taḡaḡ nu taḡge minna sulumba nu aḡaḡ inum nye ndaka minna. Ait ta kugana le nu guba mayena le ³ Satan nu tugum promba sana: Ne Kuate tuku Kiḡo ḡga sakate ta ndame kame te saniḡga le bret kuilkuwaig le ne kilmba nya ḡgina.

⁴ Taḡakina le nu lafumba sana: Kuate tuku kuyar pasa ande teḡenmba sakate. Taḡgo nane bret nyade ta mbolḡge ndo abo minam kumuḡ kuga. Kuate tuku miḡge pasa ḡakmba ta turmba kilmba dubiwaig ḡga sakate ḡgina. *Lo 8.3*

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba kumba ka Yerusalem kusem wande suḡgo funu kuennu ta mbolḡge pilna sulumba sana: ⁶ Ne Kuate tuku Kiḡo ḡga sakate ta patēḡga o ibeḡ nzi kaye. Kuyar pasa ande teḡenmba sakate.

Kuate nu nuḡe eḡel kame kukulḡḡguwa le pro ne kulatkamḡgaig. Ne ndame mbolḡge naḡe kupe daḡḡga fetkikat ḡga nane pro waimbi ne biye-biyenamḡgaig ḡga sakate ḡgina. *Mune 91.11-12*

⁷ Taḡakina le Yesus ndek Satan sana: Kuyar pasa ande mata teḡenmba sakate.

Taḡgine Mbara Suḡgo tago ndawap ḡgate ḡgina. *Lo 6.16*

⁸ Kile Satan nu maḡ Yesus tumba biḡ suḡgo ande mbol kumba ka taḡge kilke te tuku sugo ḡakmba nane tuku saḡgri turmba tummba sana: ⁹ Ne ye tugumḡge dagol tidroḡga ye tuku nyu te-duḡga mbariḡya ta ye saḡgri ḡakmba te ne tanmbimḡgit ḡgina. ¹⁰ Taḡakina le nu ndek Satan sana: Kuyar ande teḡenmba minit.

Taḡgine Mbara Suḡgo tuku nyu te-duḡga nu mbariḡap. Nu tuku miḡge ndo kumnemḡge minap ḡga sakate ḡgina. *Lo 6.13*

Taḡamba nu maḡ sakina: Satan, ne kilmba kua kaye ḡgina. ¹¹ Taḡaka sana le Satan nu kusremba kina le Kuate tuku eḡel kame promba Yesus sinzaḡnaig.

Yesus nu Galileanḡge piro tugu pilna
(Markus 1.14-15; Lukas 4.14-15)

¹² Nane Yohanus muliŋtumba wandekŋge pilnaig le Yesus nu ismba nu maŋ luka Galilea ma mbol kina. ¹³ Kina ka nuŋe tumbraŋ Nasaret kusremba ka Kaperneum tumbraŋge minna. Kaperneum nu Galilea kule kualiŋ tuku piyaŋge minit. Ma ta Sebulan le Naftali tuku kilke.

¹⁴ Yesus nu tumbraŋ taŋge minna ta tuan taŋgo Aisaia tuku dir pasa ta kumuŋgina. Nu tejenmba sakina.

¹⁵ Sebulan le Naftali tuku kilke Yordan kule make sim yu kumuŋge minit. Kasomok mbal tuku ma tugu Galilea.

¹⁶ Nane ma make suŋgo sinamŋge minig mbal ta bulu suŋgo kaŋgeramŋgaig. Nane ma furir sinamŋge kumanu suk minig ta bulu suŋgo tiŋga nane kilŋaniŋgamŋgat ngina. *Aisaia 9.1-2*

¹⁷ Ait ta mbolŋge Yesus nu tugu pilmba pasa kuklimba tejenmba saka minna: Kuate nu nuŋe gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ŋgamuŋgal biye mbilmba maŋau ŋaigonu kusrekap ngina.

*Yesus nu taŋgo bailkamba wike likina
(Markus 1.16-20)*

¹⁸ Yesus nu Galilea kule kualiŋ make dubimba kumbaŋge nale aba nakile Simon le Andreus ndoŋ kumaŋ bukŋga minnaik le kaŋgerkina. Simon tuku mape nyu inum Petrus. Nale tuku piro ta kualegaŋ kilanu.

¹⁹ Kile Yesus ndek nale sanikina: Tale ye dubiyap le yeŋge tumtiki le taŋamba ndo taŋgo kilamŋgaik ŋga sanikina. ²⁰ Sanikina le nale pitik ndo tiŋga kumaŋ kusreka Yesus dubimba kinaik.

²¹ Yesus nu maŋ lika kina ka nale aba nakile Yakobus le Yohanus kaŋgerkina. Nale mam nakile Sebedeus ndoŋ waŋ ande mbolŋge minyoka kumaŋ zailŋga minnaig le nu nale wikina. ²² Wikina le nale mata pitik ndo tiŋga mam nakile waŋ mbolŋge kusremba Yesus dubimba kinaik.

*Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina
(Lukas 6.17-19)*

²³ Yesus nu Galilea tumbraŋ ŋakmba mbol lika naŋgine kusem wandekŋge pasa tumniŋmba pasa mayenu Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta kuklimba minanu. Nu taŋamba lika nane tuku guaze yeki yeki kile-tidinganu.

²⁴ Taŋamba minna le nu tuku nyu Siria kilke kumuŋgina le nane naŋgine guaze mbal kilmba prowe likinaig. Afu guaze tugu kise kise, afu ŋgaro rar, afu bukla ŋaigonu ŋak, afu zulbarekŋga kumanu sukanu, afu milmailkanu ta ŋakmba kilmba pronaig le nu nane wakeike likina. ²⁵ Yerusalem tumbraŋ suŋgo, Dekapolis tuku tumbraŋ 10, Galilea le Yudea ma tugu, Yordan kule make sim ta ŋakmba tuku mbal gudommba pro Yesus dubimba likinaig.

5

Yesus nu Olif tabe mbolŋge pasa kuklina

¹ Yesus nu maŋgur suŋgo ta kaŋgerka nu tabe poŋga minyok minna le nuŋe dubinaig mbal nu tugum pronaig.*

*Gare tugusek tuku pasa
(Lukas 6.20-23)*

² Nane nu tugum pronaig le nu nane wam paguka saningina:

³ Tane Kuate am mbolŋge kumuŋ kuga ŋga kamusde mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

⁴ Tane ŋgamuŋgal rar tumba malmbika minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Kuate nu tane tuku ŋgamuŋgal rar ta bul sertingamŋgat.

* 5:1: Yesus nu Olif tabe mbolŋge pasa kuklina ta sapta 5.3 mbol tugu pilmba ka sapta 7.27 mbolŋge tiŋgina.

⁵ Tane ngan mukuknu minig mbal tane gare manjau mbolŋge minap. Tane kilke tugu ŋakmba kulatkam tuku minig.

⁶ Tane tiŋreknu mayok kambim tuku dirnanga minig mbal tane gare manjau mbolŋge minap. Kuate nu lafunu kumumbi tiŋgamngat.

⁷ Tane tanjo mapekade mbal tane gare manjau mbolŋge minap. Kuate nu mata tane mapekamngat.

⁸ Tane ngamunggal purfeŋnu minig mbal tane gare manjau mbolŋge minap. Tane Kuate kangeramngaiŋ.

⁹ Tane tanjo tuku gubra peuka ngamunggal mukuk niŋgig mbal tane gare manjau mbolŋge minap. Tane Kuate tuku kiŋo kame minamngaiŋ.

¹⁰ Tane Kuate dubimba manjau tiŋreknu ke likade le afunŋe tane piti tiŋgig ta tane gare manjau mbolŋge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

¹¹ Tane ye tuku mbal minig tukunu afunŋe tane tumail pantinmba piti sertinmba yabri pasa sunŋombambi ake tulitiŋgig ta tane gare manjau mbolŋge minap. ¹² Nane tanjawaig kande tane gare torap. Samba mbolŋge tane tuku lafu mayenu minit. O buk nane Kuate tuku tuan tanjo kilmba piti ndui ta ndo niŋginaig.

Sol le sati tuku yaba pasa

(Markus 9.50; Lukas 14.34-35)

¹³ Tane sol kaglinu tanjaŋ kilke te mbolok mbal ngamukŋge minig. Sol kaglinu kugawa le sine ame agaŋmbi maŋ wakeibe le kaglinu mayok kambim kumuŋ? Kumuŋ kuga. Nu piro kugatok. Nane ake kutumba barenguwaig le tanjo pinonŋe tido-tidonga likamngaiŋ.

¹⁴ Tane sati tanjaŋ kilke te mbolok mbal kilŋaniŋgig le ndin kangerde. Tumbraŋ ande tabe mbolŋge minit ta nu kuirka minam kumuŋ kuga. ¹⁵ Tanjo nane lam bulumba nza kai ndade. Nane te-mayokmba taikade le nane ŋakmba wandek sinamngge minig ta kilŋaniŋgit. ¹⁶ Tanjamba ndo tane tanjo pino ngamukŋge sati tanjaŋ buluŋga minap le nane tane kanŋertiŋmba tanŋine Mam samba mbolŋge minit nu tuku nyu te-dunŋuwaig.

Tukul pasa tuku pasa

¹⁷ Ye tukul pasa tuan tanjo kame tuku pasa pitaikam prowen nga idus ndawap. Ye pasa ta kumu-kumumba alonu kile-mayokkam prowen. ¹⁸ Tane pasa te ise tiwap. Tukul pasa fambonu inum fudiŋndo ngisi ndaka minwa le ma ma wam kame te ŋakmba kumuŋguwaig le samba kilke kugawamngaiŋ. ¹⁹ Ande nu tukul pasa fudiŋndo inum te-ibenmba baklel sermba afu tumninguwa ta nu Kuate tuku gageu ngamukŋge nyu kugatok minamngat. Ande nu tukul pasa ŋakmba dubika afu tumninguwa ta nu Kuate tuku gageu ngamukŋge nyu ŋak minamngat. ²⁰ Ye tane satinŋamngit. Tane manjau magenu kumba Farisi le kusem pasa bitekŋganu mbal tuku manjau magenu li ndaniŋgap ta tane Kuate kulatkate ma ta mbol kine nda.

Gubra manjau tuku pasa

²¹ Moses nu singine wa mbuŋ kame teŋenmba saninŋina. Tanjo bale ndawap. Andenŋe tanjo balewa kande nu pasa mbolŋge te-tiwap ngina. *Lo 5.17*

Pasa ta tane isnaig. ²² Ye tane teŋenmba satinŋamngit. Ande nu tira nuŋe tuku gubra ndo tuwa kande nu mata pasa mbolŋge te-tiwap. Ande nu tira nuŋe tumail panmba agaŋmor tanjaŋ wamdus kugatok nga sawa ta nu pasa sunjo mbolŋge te-tiwap. Ande nu nuŋe tira tapramba nginŋan tanjo nga sawa ta nu ma ŋayo tuku pa mbol kambim tuku minit. ²³ Ta tuku ne Kuate atraukam nga tira nane ne ndoŋ gubra ŋak minit ta idusmba kande ne Kuate atrau ndaka. ²⁴ Agaŋ ta atrau mbain tugumngge kusremba luka kumba ka nane tira ndoŋ wamdus tumawap sulumba luka pro Kuate atrauka.

Mbar kile-tidinŋam tuku pasa

²⁵ Tanjo ande ne pasa mbolŋge pilmba pasa pilewanu wande mbol kambim saka kumba ka ndinŋe nu ndoŋ pitik ndo wamdus tumawa. Kuga ta nu ne tumba ka pasa pilewanu tanjo tuku wai mbol pilwa le nuŋge ne tumba muli wande kulatkate tanjo

ta tuwa le ne muli wandek sinamnge palmbimngat. ²⁶ Ye siŋka tane satinŋamngit. Naŋe mbar tuku piya suŋgo ta kumumba fudinndo lafu sulu ndawa ta ne muli wandek sinamnge prowe nda.

Tango pino kuayarde tuku pasa

²⁷ Moses nu teŋenmba sakina.

Tango pino muŋgu kuayar ndakap ŋgina.

Lo 5.18

Pasa ta tane isnaig. ²⁸ Ye tane teŋenmba satinŋamngit. Ande nu ammbi pino kaŋgerte sulumba am kikoŋ tiŋgate le wamduŋ ŋayonu tate ta nu buk wamduŋmbi pino ta kuayarmba unekate.

²⁹ Ne tuku am ndinamnge ne unekam tuku didikate ndeta gomba bukŋga. Ne tuku ŋgarosu inumnu taŋamba ŋgisi ndakuwa le ne ŋgarosu ŋakmba kumumbi minwaig ta ne ma ŋayo mbol kaŋgat. ³⁰ Ne tuku wai ndinamnge ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukŋga. Ne tuku ŋgarosu inumnu taŋamba ŋgisi ndakuwa le ne ŋgarosu ŋakmba kumumbi minwaig ta ne ma ŋayo mbol kaŋgat.

Tango pino muŋgu purkik tuku pasa

(Mateus 19.9; Markus 10.11,12; Lukas 16.18)

³¹ Moses nu pasa ande teŋenmba sakina.

Ima nu piyo nuŋe pitaiwam ndeta nu pitaiwam tuku waŋe kuyarmba tuwa ŋga sakina.

Lo 24.1-4

³² Ye tane teŋenmba satinŋamngit. Pino ande nu tango ande ndoŋ fare mine ndakate le tango nuŋeŋge nu maŋau kise tuku pitaita le nu kumba tango kise tate ta nu tango ambokok tuku mbar mbolŋge nu tango kuayarmba unekate. Tango kitek ta nu mata pino kuayarmba unekate.

Pasa sangri pilewam tuku pasa

³³ Moses nu wa mbuŋ kame pasa ande teŋenmba saninŋina.

Tane pasa sangri pilede ta kusre ndawap. Kuate am mbolŋge pasa ta kumuwap ŋgina. *Lo 23.21*

Pasa ta tane isnaig. ³⁴ Ye tane teŋenmba satinŋamngit. Tane pasa ande sangri pile ndawap. Tane pasa sangri pilewam tuku samba kilke nyu nda tap. Samba Kuate minit tuku ma. ³⁵ Kilke Kuate kupe patikate tuku ma. Yerusalem mata nyu nda tap. Tumbranŋ suŋgo ta Kuate Suŋgo tuku tumbranŋ. ³⁶ Tane taŋgine gabat mata nyu nda tap. Ata. Tane taŋgine gabat waŋe inum kaukauk ko dabuk dabuk te-mayokam tuku tane sangri kugatok. ³⁷ Tane au ŋgumba kande au ndo ŋgap. Kuga ŋgumba kande kuga ndo ŋgap. Tane sangri pilewam tuku pasa tuturte ta Satan tugumŋge ilit.

Mbar lafu maŋau tuku pasa

(Lukas 6.29-30)

³⁸ Moses nu teŋenmba sakina.

Tango andeŋge ande tuku am gowa kande lafumba nu tuku am mata gowap.

Tango andeŋge ande tuku maketiŋ ŋgurwa kande lafumba nu tuku maketiŋ mata ŋgurap ŋgina. *Lo 19.21*

Pasa ta tane isnaig. ³⁹ Ye tane teŋenmba satinŋamngit. Tango ande nu ne ŋayo silinuwa kande ne lafu ndawa. Ande nu ne tuku dabil ndinam pannuwa ndeta ne mbilka dabil inum tawe le pannuwa. ⁴⁰ Tango ande nu ne tumba pasa mbolŋge pilmba ne tuku tawi tuwa ndeta ne naŋe tawi ande turmba tawe. ⁴¹ Tango ande nu agaŋ ande pitinu neŋge turmba diram tuku sarsarmba sanuwa kande ne agaŋ ta tumba nu ndoŋ kumba ka lukam tuku ma ta limba ka palmbim tuku ma mbol pale. ⁴² Ande nu agaŋ ande tuku yabaŋnuwa kande nu tawe. Ande nu ne tuku agaŋ tumba ŋgumneŋga ne luka tanmbimngit ŋga sanuwa ndeta mbule ndaka nu tawe.

ŋgueu mbal ŋgamuŋgal niŋgam tuku pasa

(Lukas 6.27-28; 6.32-36)

⁴³ Moses nu teŋenmba sakina.

Tane tangine gulab kame tuku kume purmba tangine ngueu tango kasurningap ngina.

Wok Pris 19.18

Pasa ta tane isnaig. ⁴⁴Ye tane tejenmba satینگamngit. Tangine ngueu mbal tuku kume purap. Nane afu tane kilmba piti sertینگig mbal nane sinanu Kuate yabanjap. ⁴⁵Tane tanjawan ta tangine Mam samba mbolokngge minit nu tuku kiyo kame minmba nu tuku manau te-purde. Nunge ki singit le tango magenu njaigonu turmba mbol prote. Nunge sawe singit le tango tinjeknu tango une njak turmba turkate.

⁴⁶Nane afu tane tuku kume purwaig le tane ndek nane tuku kume purmba Kuate nu wam ta tuku lafunu mayenu tingamngat nga idus ndawap. Takis kilanu mbal njaigonu nane mata wam ndui ta ndo kade tae. ⁴⁷Tangine tira kame ndo kile-tawokkap ta tane Kuate ngummede mbal li ndaningig. Kuate gilai mbal nane mata tanjade tae. ⁴⁸Tangine Mam samba mbolngge minit nu tango njakmba mbolngge manau magete tanjamba tane mata nane njakmba mbolngge manau magewap.

6

Tango turkam tuku pasa

¹Tane manau te rironkap. Tane tango pinongge sine kangersinguwaig nga nane am mbolngge manau magenu kumba payam ndakap. Tane tanjawan ta tane tuku Mam samba mbolngge minit nu lafu mayenu tingge nda. ²Tane sanzal mbal aganj ndendembi turkade ta tane yabri mbal manau kade tanjamba pasa sulu ndawap. Yabri mbal nane tango pinongge nane tuku nyu kile-dunguwaig nga kusem wandekngge ko tumbran ngamunge nane aganj ndende ningig. Ye sinjka satینگet. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda. ³Tane sanzal mbal turkam ndeta tane tuku wai njainamngge katese ndawa nga wai ndinam kuirkuirka pirokate tananj. ⁴Tane tanjawan le tane tuku Mam nu wam kurok kangerkate ta nunge ndo lafunu mayenu tingamngat.

Kuate yabanjam tuku pasa (Lukas 11.1-4)

⁵Ne Kuate ndon pasatate ta yabri mbal manau kade ne tanjamba ke ndaka. Afunge nane kangerkuwaig nga nane kusem wandekngge ko tumbran ngamunge tinga Kuate yabanjam nzaliningit. Ye sinjka satینگet. Nane wam ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile sulude. Lafunu ande te nda. ⁶Ne Kuate ndon pasatam ndeta nanje mata wandek sinam kumba malanja tukulmba nu ndon pasata. Ne tanjawa le ne tuku Mam nu wam kurok kangerkate ta nunge lafunu mayenu tanmbimngat.

⁷Ne Kuate ndon pasatam ndeta kasomok mbal nane nangine mbara pasa alo kugatok yabanmba lato-latomba pasatade ne tanjamba ke ndaka. Nane lato-latomba wikuwaig ta mbara nu isamngat nga idusde. ⁸Ne nane kade tanjamba ke ndaka. Ne nanje Mam nda yabante le nu o buk ne aganj ndende denkate ta nu kila minit. ⁹Ta tuku ne tejenmba Kuate ndon pasata:

Singine Mam ne samba mbolngge minit.

Nanje nyu purfeņnu ta tanjamba minmba minwa.

¹⁰Ne nanje gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

Ne tuku nzali samba mbolngge mayok kinit tanjamba kilke te mbolngge mata mayok kuwa.

¹¹Ki ait te tuku nyamaganj kumumbi sinja.

¹²Nane afu sine mbolngge mbarde le sine ndek gilaingeg tanjamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilainga.

¹³Sine tagosingam tuku ait prowa le piti ta peuwa.

Satan tuku sanjri mbolngge ne sine kilmba kile-mayokka.

[Ne ndo Gabat Sunjo Ndindo. Ne sanjri njakmba njak.

Ne tuku nyu sunjo pasa njak. Ne tanjamba minmba minamngat. Son.]

Ne tanjamba Kuate yabaja.

¹⁴ Ne afu tuku mbar gilainga ta ne tuku Mam samba mbolnge minit nu mata ne tuku mbar sauka gilaingamngat. ¹⁵ Ne tango pino tuku mbar gilai ndanga ta ne tuku Mam mata ne tuku mbar sauka gilainge nda.

Nyamagan pinkam tuku pasa

¹⁶ Ne Kuate yabanam nga nyamagan pinkate ta yabri mbal manau kade tanamba ke ndaka. Nane tango pino nakmba kila pilwaig nga guba tumail pasi pilmba likade. Ye sinja satinget. Nane ta tuku lafunu nyu sugo ndo kile-sulude. Lafunu ande te nda. ¹⁷ Ne nyamagan pinkam ndeta ngarosu wakeimba tumail pasi minyanga gabat pareja. ¹⁸ Tango pino nane gilai minwaig le ne tuku Mam nu wam kuirok kangerkate nunge ndo ne kanjernuwa nga ne tanawa. Tanawa le ne tuku Mam nu wam kuirok kangerkate ta nunge lafunu mayenu tanbimngat.

Samba mbolok agan ndende magenu kilam tuku pasa

(Lukas 12.32-34)

¹⁹ Kilke te mbolnge agan ndende magenu kile-manjurka patikam tuku idus ndawap. Ma te mbolnge agan ndende use purka sasuka subinge ngaigo siglika kuayar tango pro kilig tuku. ²⁰ Tane samba mbolnge agan ndende magenu patikam tuku idusap. Ma ta mbolnge agan ndende use purka sasuke nda. Subinge ngaigo siglike nda. Kuayar tango mata pro kile nda. ²¹ Tangine agan ndende magenu minig ma ta mbolnge tangine ngamungal mata tanje minig.

ngarosu tuku bulu tuku pasa

(Lukas 11.33-36)

²² Tango tuku am sati tajan ngarosu kiljawam tuku minit. Ne am mayenu minit ta ne tuku ngarosu nakmba bulu mbolnge minit. ²³ Ne am nayonu minit ta ne tuku ngarosu nakmba ma make sinamnge minit. Ne tuku ngamungal tuku sati am nayonu tajan minit ta ne sinja ma make sungo nayo sinamnge minit.

Tango armba dubikam tuku yaba pasa

(Lukas 16.13)

²⁴ Tango ande nu gabat armba tugumnge nu pironu kumuñ kuga. Nu ande ngamungal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate. Tanamba ndo ne ndametij kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamdus tambim kumuñ kuga.

Kuate nu sine idussingit tuku pasa

(Lukas 12.22-31)

²⁵ Ta tuku ye tane satinget. Tane ngarosu turam tuku nyamagan ko kule ko tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap. ngarosu sanjri pilewam tuku nyamagan ndo kuga. Ne maye minam tuku tawi ndo kuga. ²⁶ Tane sar umanj kanjerkap. Nane nyamagan nguka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolnge nyamagan nyam tuku pati ndakade. Tangine Mam samba mbolnge minit nunge nane nyamagan ningit. Nu tuku am mbolnge tane sar umanj lininganu minig. ²⁷ Wamdus piti ta kusrewap. Ande tane ngamuknge nu wamdus piti sungo tumba manau tambi nunge abo minam tuku ait tuturam kumuñ kuga.

²⁸ Ndanam tane tawi kilam tuku wamdus sulumba piti nak minig. Tane anja bot prode manau ta kanjerkap. Nane tawi wakeiwam tuku piro ndakade. ²⁹ Ye tane satinget. O buk gabat sungo Solomon nu mindepiye maditaknu silikina ta anja bot tuku mindepiye li ndaningina. ³⁰ Anja ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbolnge pankade. Anja ngai pa mbolnge pankade ta mata Kuate nu mindepiyeningit. Nu sinja tane tawi kile-tingamngat. Tane Kuate nu kumuñ kuga nga idusde e?

³¹ Tane wamdus teroka piti sermba sine ndanndanamba nyamagan kule kilmba nyube o ko ndanndanamba tawi kilmba tinje nga idusmba mine ndakap. ³² Nane Kuate gilai minig mbal agan kame ta kilam tuku wamdus sulude. Tane agan kame ta kugatok minam kumuñ kuga ta tangine Mam samba mbolnge minit nu kila. ³³ Tane Kuate tuku gageu nu

tuku miŋge kumnemŋge minmba tiŋreknu mayok kambim tuku wamdus saŋgrinu palpe ta Kuate nu ŋgarosu maye minam tuku agaŋ kame kumumbi tiŋgamŋgat.

³⁴ Tane indole tuku piti ta tuku kite wamdus sulu ndawap. Ki ndindo tuku piti ta ndo tane kurawam kumuŋ.

7

Taŋgo pileningam tuku pasa
(Lukas 6.37-42)

¹ Ne taŋgo afu tuku maŋau pile ndaniŋga le Kuate nu ne tuku maŋau mata pilewe nda. ² Ne nane afu pileniŋgit ta maŋau ndui tambi Kuateŋge ne pilenamŋgat. Ne nane afu mbolŋge maŋau kate ta maŋau ndui tambi Kuateŋge ne mbolŋge kamŋgat. ³ Ndaŋam naŋe am mbolŋge ail baŋ minit le ne kaŋger ndamba naŋe tira tuku am mbolŋge am sumbi kaŋgermba sakate. ⁴ Ndaŋam tuku ne tira ta sate: Ye ne tuku am mbolŋge am sumbi ta saukamŋgit ŋgate. ⁵ Ne yabri taŋgo ndo. Ne ambonŋa naŋe am mbolŋge ail baŋ ta paska. Ne am purfewa le naŋe tira tuku am mbolŋge am sumbi ta saukam kumuŋ.

⁶ Kuate tuku wam magenu kame ta age nda niŋgap. Nane mbilka tane maketiŋbekaig. Kuate nu wam magenu tiŋgit ta mbo tugumuŋge pan ndakap. Nane agaŋ magenu ta ake agaŋ ŋga totobekaig.

Kuate yabaŋam tuku pasa
(Lukas 11.5-13)

⁷ Ne wam ande tam tuku Kuate yabaŋmba dirnaŋga ta tanmbimŋgat. Ne wam ande sota mina ta te-silikamŋgat. Ne malaŋga ande katkata ta talke tanmbimŋgat. ⁸ Ima nu wam ande tuku Kuate yabaŋmba dirnaŋgate ta nu tate. Ima nu agaŋ ande sota minit ta nu te-silika tate. Ima nu malaŋga katkatmba minit ta nu talke tuwit.

⁹ Tane ŋgamukŋge ande kiŋo nuŋe nyamagaŋ yabaŋte le nu lafumba ndame tuwit e? ¹⁰ Ko kualegaŋ yabaŋte le mbeŋ tuwit? ¹¹ Tane kilke mbol mbal une ŋak ta taŋgine kiŋo kame agaŋ magenu niŋgig tuku. Taŋgine Mam samba mbolŋge minit nu purferŋnu ndo. Nu tane tuku maŋau limba nu yabaŋde mbal agaŋ magenu niŋgit.

¹² Nane afu ne mbolŋge maŋau magenu kuwaig ŋga idusmba nzalinate taŋamba ndo ne nane afu mbolŋge ka. Tukul pasa tuan taŋgo kame tuku pasa tugunu not.

Malaŋga fudiŋndo tuku yaba pasa
(Lukas 13.22-24)

¹³ Tane malaŋga fudiŋndo sinam kambim tuku saŋgri tiŋga minap. ŋgisikam tuku malaŋga sunŋokanu. Ndin mata wam bada kuga. Taŋgo pino gudommmba ndin ta dubimba sinam kinig. ¹⁴ Abo tugu tam tuku malaŋga fudiŋndo. Ndin mata kambim tuku minde bada. Nane ndui ndui ndo ndin ta te-silika dubimba sinam kinig.

Yabri tuan taŋgo tuku pasa
(Lukas 6.43-44; 13.25-27)

¹⁵ Tane yabri tuan taŋgo tuku rironŋkap. Nane sipsip tuku ŋgaro kaika sipsip magenu minet minet ŋga tane tugum prode ta nane age ŋguikok ndo. ¹⁶ Naŋgine wam kile-mayokkade ta mbolŋge katesewamŋgaig. Tane suwar ail mbolŋge apasin alonu kilig e? Ko tane ulem mbolŋge mar alonu kilig? ¹⁷ Taŋamba ndo ail mayenu nu alonu magenu ndo kile-mayokkate. Ail ŋayonu nu alonu ŋaigonu ndo kile-mayokkate. ¹⁸ Ail mayenu alonu ŋaigonu kile-mayokkam kumuŋ kuga. Ko ail ŋayonu alonu magenu kile-mayokkam kumuŋ kuga. ¹⁹ Ail alo mage ndade ta ŋakmba pike lika pa mbolŋge kile-pankade le uge sulude. ²⁰ Yabri tuan taŋgo nane wam kile-mayokkade ta mbolŋge tane katesewamŋgaig.

²¹ Nane ye nyu ta Sunŋo ŋgade mbal ta afu Kuate kulatkate ma mbol kine nda. Ye tuku Mam samba mbolŋge minit nu tuku nzali dubide mbal ndo ma ta mbol kaŋgaig. ²² Ait sunŋo mbolŋge taŋgo sunŋomba ye teŋenmba sayamŋgaig: O Sunŋo, sine ne tuku nyu mbolŋge dir pasa bitekŋga bukla ŋaigonu pitaika maŋau kitek saŋgrinu gudommmba ke

likigeri nga sayamngaig. ²³ Tanakuwaig le ye nane kilimok saningamngit: Ye sinjka tane gilai. Tane manau ngaionu kanu mbal tane kua kape ngamngit.

*Wande patinu tuku yaba pasa
(Lukas 6.46-49)*

²⁴ Ima nu ye tuku pasa ise mayemba ka kumu-kumute ta nu tango tejen. Tango ande nu wamdus kuyar mayenu nak wande palmbim nga ndame sugo mbolnge makek tugunu ndame patika danngina tajar. ²⁵ Ngumnenga sawe sungo piymba kule sungo ndeka bubre sangrinu tinga wande ta kulisoknga buruna kande wande sur ndakina. Wande ta makek ndamembi danngina tukunu wande sangri nak minna.

²⁶ Ande nu ye tuku pasa ismba nda dubite ta nu tango tejen. Tango ande nu wamdus kuyar mayenu kugatok wande palmbim nga fulbul mbolnge ake makek tidngina tajar. ²⁷ Ngumnenga sawe sungo piymba kule sungo ndeka bubre sangrinu tinga wande ta kaduna le surka ndeka fudu nayona nga nane saningina.

²⁸ Yesus nu pasa ta nakmba sake denpurna le mangur sungo ta nu tuku wam pagu pasa isnaig ta tuku ndek pirerek purkinaig. ²⁹ Nu kusem pasa tugunu biteknganu mbalnge nane tumninginaig tanamba nu nane tum ndaningina. Nu pasa miro tajar tumningina.

8

*Yesus nu tango ngirnger nak wakeina
(Markus 1.40-45; Lukas 5.12-16)*

¹ Yesus nu tabe kusremba ndekina le tango pino gudommaba nu dubinaig. ² Tanamba kinaig le tango ande ngirnger nak pro nu tugumnge dagol tidronga nu sana: O Sungo, ne kumu. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa ngina le ³ nu ndek wai kuitka nu kiremba sana: Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka ngina. Tanakina le ngirnger ta gagulka ngarosu mayekina le ⁴ Yesus nu sana: Ye ne mbolnge manau kit te afu sa ndaninga. Ne kumba ka naje ngarosu pris tuma. Moses tuku tukul dubimba atrau agar pris tawe le atrakuwa le nakmba ne mayekat ta kila pilwaig ngina.

*Yesus nu kame gabat tuku piro tango wakeina
(Lukas 7.1-10)*

⁵ Yesus nu kumba Kaperneum tumbraj prona le Rom mbal tuku kame gabat ande nu tugum promba nu sarsamba sana: ⁶ O Sungo, ye tuku piro tango ande nu tuku ngarosu nakmba milmailkina le nu sinamanzer sungo nak minit ngina.

⁷ Tanakina le Yesus ndek nu sana: Ye kumba wakeiwamngit ngina le ⁸ kame gabat ta nu ndek Yesus peumba sana: O Sungo, ye mayenu kuga. Ne ye tuku wande mbol pro ndawa. Ne sando ka le ye tuku piro tango mayekuwa. ⁹ Ye sugo afu kumnemnge minet. Ye mata kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande kukulmba ne kaye nget ta nu kinit. Ande wika yale nget ta nu ilit. Yinje piro tango ande piro si ka nget ta nu kate. Ne sangri sungo nak ta ye kila. Sando ka ta kumu ngina.

¹⁰ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek purka mbilka nane nu dubimba kinaig mbal saningina: Ye sinjka tane satngamngit. Kasomok tango te nu ye tuku sangri tomba tingate. Sine Israel ngamuknge ye son manau sangrinu tajar kanjer ndawet. ¹¹ Ye tane satngat. Kilke tugu nakmba mbolnge kasomok mbal gudommaba pro Kuate kulatkate ma sinam kumba ka Abraham Isak Yakob ndon minyoka isukusmba minamngaig. ¹² Israel afu Kuate tuku gageu minam tuku nyu nak minig ta nu nane pitaikuwa le ma nayo ma make sungo sinam kangaig. Ma ta mbolnge minamngaig mbal nane malmbi sungo tumba maketi tiknga minamngaig ngina.

¹³ Tanamba saningmba nu ndek mbilka kame gabat ta sana: Ne luka kaye. Ne ye wam kam kumu nga idusat ta tanamba mayok kuwa ngina le ait ta mbolnge ndo nuje piro tango mayekina.

*Yesus nu guaze mbal gudommaba wakeikina
(Markus 1.29-34; Lukas 4.38-41)*

¹⁴ Yesus nu Petrus tuku wande mbol kumba Petrus magma nuje ngaro pa tingina le kinye njak minna le kanjermba ¹⁵ nu wainu kirena le ngaro pa tingina ta mukuna. Tanjana le nu tinga Yesus tuku paguna.

¹⁶ Tanjamba furirna le nane gudomma bukla njak mbal mindeka kilmba Yesus tugum prowe likinaig le nu bukla mingembi sando kina le nane tango kusreka kua kinaig. Nu guaze mbal njakmba wakeikina le magekinaig. ¹⁷ Yesus nu tanjamba kina le Kuate tuku tuan tango Aisaia tuku pasa kumungina. Nu tenjemba sakina. Nu sine tuku guaze yaika guaze tuku piti kugrakina ngina. *Aisaia 53.4*

*Tango afu Yesus dubiwam sakinaig
(Lukas 9.57-62)*

¹⁸ Yesus nu manjur sunjo nu tugumngge manjurkinaig le kanjerka nuje dubinaig mbal saningina: Sine kule kualij sim kab ngina. ¹⁹ Tanjakina le kusem pasa biteknganu tango ande nu Yesus tugum promba sana: Tum Tango, ne ma njakmba mbol kambim tuku saka ta ye ne ndonj kanjik ngina le ²⁰ Yesus ndek nu sana: Mbo nguikok sar umaj nane te njak ta ye Ndindo Katesek Tango ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndonj lika piti ta kurawam kumu e ngina le ²¹ nuje dubiwanu tango ande ndek Yesus sana: Sunjo, ye ne ndonj minam iduset ta ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamngit ngina. ²² Tanjakina le nu lafumba sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenge kumanu mbal ngukuwaig ngina.

*Yesus nu kule le bubre peunikina
(Markus 4.35-41; Lukas 8.22-25)*

²³ Yesus nu waj ande pongina le nuje dubinaig mbal nu ndonj ponginaig. ²⁴ Nane kule kualij mbol mbol kumba minnaig le Yesus nu waj mbolngge kinymba gilaingina. Kinymba gilaingina le bubre sunjo tingina le kule tonjel tinga waj sinam kumba minna le ²⁵ nane nu kuanemba sanaig: Sunjo, ne pitik sine tursinga. Sine ngisikam bafuweg nginaig le ²⁶ nu ndek saningina: Ndanjam tane wamdus fulilkade. Tane Kuate nu kumu kuga nga idusde e nga saningina sulumba nu tinga bubre kule sanike likina le ma betkiremba kule basle mayena.

²⁷ Tanjana le nane wam ta kanjermba piriri njayomba sakinaig: i ... Tango te nu ima suk a. Bubre kule nale mata nu tuku mingge dubide nginaig.

*Yesus nu tango bukla njak wakeikina
(Markus 5.1-20; Lukas 8.26-39)*

²⁸ Nane kule kualij sim ka Gadara mbal tuku ma mbolngge ibej kinaig le tango armba bukla njak nale mindesij patikinaig tuku ma ndame burok sinam tange mayok ka Yesus tugum pronai. Nale mara mara ndin ta tukulmba kame-kameka minanu. ²⁹ Nale wi kuenka Yesus sanaik: Kuate tuku Kiyo, ne sine ndonj wamdus tuma kuga. Ne ndanjam kile sine piti sersingam te prote? Ait ta kile nginaig.

³⁰ Ma ta masken suk mbo gudomma sujarka mine likinaig tukunu ³¹ bukla kame ta nane Yesus sarsamba kusnanaig: Ne sine tango te mbolngge pitaikumba kande sine kukulsinga le mbo kame si fungul sinam kab nga sanaig le ³² nu pasa lafumba tanjawa ngina. Kile bukla najgonu tango ar ta kusreka mbo fungul sinam kine likinaig le nane njakmba sangri njak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-baringa kule kualij butonu sinam kumba ngisike sulunaig.

³³ Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba ka tumbran sunjo mbolngge manau mayok kina ta njakmba kubeu ninginaig sulumba tango ar bukla njak nane tuku wam mata turmba sakinaig. ³⁴ Tanjakinaig le tumbran sunjo ta tuku mbal ndek Yesus sota kanjermba nane nu sarsamba nane tuku ma ta kusremba kuwa nga sanaig.

¹ Yesus nu waŋ ponga luka nuŋe tumbraŋ prona. ² Prona le nane afunŋe tanŋo ŋgarosu milmailkanu kinye ŋak minna le sukunŋa tumba nu tugum pronaig. Yesus nu nane nu tuku sanŋri tomba tinŋinaig ta katesemba nu tanŋo ŋgarosu milmailkanu ta sana: Kiŋo, ne wamdus bulka piti ndanuwa. Ye ne tuku mbar ŋakmba sauka gilainŋet ŋga sana.

³ Nu tanŋakina le kusem pasa bitekŋganu mbal afu nanŋine wamdusmbi sakinaig: Nu Kuate le tanŋakate e ŋga idusmba minnaig ta ⁴ Yesus nu nane tuku wamdus katesemba nu nane saninŋina: Ndanŋam saka tane ŋgamunŋgal sinamŋge wamdus ŋayonu tade. ⁵ Ye tane kusnatinŋamŋgit. Ame pasa tanŋo te sawam tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainŋet ko tinŋa lika kaye ŋget. ⁶ Ye Ndindo Katesek Tanŋo ye kilke te mbolŋge mbar saukam tuku ye sanŋri ŋak. Tane wam ta kila palmbim tuku ye kile pasa wam bada te sakamŋgit ŋgina. Tanŋaka nu ŋgarosu milmailkanu ta sana: Kile ne tinŋa nzajnzanŋ kuramba naŋe tumbraŋ kaye ŋgina le ⁷ nu tinŋa lika kumba nuŋe tumbraŋ kina.

⁸ Tanŋana le manŋur sunŋo tanŋe minnaig nane wam ta kanŋernaig sulumba nane kuru-kuruka Kuatenŋe sanŋri sunŋo kilke mbolok tanŋo tuwit ŋga Kuate tuku nyu tedunŋinaig.

*Yesus nu Mateus wikina
(Markus 2.13-17; Lukas 5.27-32)*

⁹ Kile Yesus nu tinŋa kumba ka takis kilanu wande mbolŋge tanŋo ande nyunu Mateus nu piroka minna le nu kanŋermba sana: Ne ilmba ye dubiya ŋgina le nu ndek tinŋa nu dubimba kina.

¹⁰ Yesus nu nuŋe dubinaig mbal ndoŋ wandekŋge isukusmba minnaig le takis kilanu mbal afu mbar ŋak nane gudommba pro nane ndoŋ minyok minnaig le ¹¹ Farisi mbal nane manŋau ta kanŋermba Yesus dubinaig mbal saninŋinaig: Ndanŋam saka tanŋine Tum Tanŋo nu takis kilanu mbal wam ŋaigonu kade mbal ndoŋ isukusit ŋginaig.

¹² Tanŋakinaig le Yesus nu pasa ta ismba lafumba saninŋina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze ŋak mbal ndo nu tugum kinig. ¹³ Nane afu sine magenu ŋgade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye nane une ŋak mbal wika wakeikam tuku prowen. Kuate tuku pasa tuan tanŋo andenŋe kuyarna ta teŋenmba sakate: Tane ye tuku ŋga aŋanmor kilmba atraukade ta ye sunŋomba idus ndawet. Tane tanŋo sinaninŋmba nzaliningam tuku ye sunŋomba iduset ŋgate. Tane pasa ta kila pile mayewap ŋgina.

*Nyamagan pinkam tuku pasa
(Markus 2.18-22; Lukas 5.33-39)*

¹⁴ Mara ande Yohanus kule pisne dubinaig mbal pro Yesus kusnanaig: Sine Yohanus dubiweg mbal Farisi mbal turmba sine ait afu Kuate tuku ŋga nyamagan pinkeg. Ndanŋam naŋe dubinade mbal manŋau ta ke ndakade ŋginaig le ¹⁵ Yesus nu nane saninŋina: Tanŋo ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolŋge nu nuŋe mbal ndoŋ minit tukunu nane piti ŋak minam kumunŋ kuga. Ait ande prowa le afunŋe pro tanŋo ta nane ŋgamukŋge tuwaig le nane wamdus piti ninguwa le nyamagan pinka minamŋgaig. ¹⁶ Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba burok ta tukulmba zail ndanŋate. Nu tanŋawa ta kumiŋ kitek tanŋe urfunu didikuwa le lato fetkamŋgat. ¹⁷ Ande nu grep kule kitek tumba aŋanmor ŋgaro urfunu sinamŋge tol ndate. Nu tanŋawa ta grep kule fulilka aŋanmor ŋgaro urfunu fetkuwa le grep kule kutuka ndeke suluwamŋgat. Aŋanmor ŋgaro ta mata ŋayonŋamŋgat. Nane grep kule kitek tumba aŋanmor ŋgaro kitek sinamŋge tolde. Tanŋade le grep kule aŋanmor ŋgaro turmba mage minamŋgaik ŋgina.

*Yesus nu kulim te-timba pino ande wakeina
(Markus 5.21-43; Lukas 8.40-56)*

¹⁸ Yesus nu tanŋamba pasata minna le tanŋo sunŋo ande pro nu tugum tanŋe dagol tidronŋa sana: Ye tuku kulim kile ndo kumat. Ne kumba naŋe waimbi ŋgarosu kirewa le abonŋuwa ŋga sana. ¹⁹ Tanŋaka sana le nu ndek tinŋa nuŋe dubiwanu tanŋo ndoŋ tanŋo ta dubimba kinaig.

²⁰ Nane kumba minnaig le kile pino ande nu yar 12 mara mindek tambun guaze njak minna ta nu pro Yesus ngumnemnge nu tuku tawi nzalenu kirena. ²¹ Nu tejenmba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekamngit nga idusna. ²² Tanjamba idusmba nu tawi kirena le Yesus ndek mbilka pino ta kanjermba sana: Kulim, ne wamodus bulka piti ndanuwa. Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat ngina. Tanjakina le ait ta mbolnge ndo nu mayekina.

²³ Kile Yesus nu tango sungo ta tuku wande tugum pronan. Nu pro tanje nane gudommaba malmbi wikaraumba tabu tabu fitke likinaig le saningina: ²⁴ Tane kua ka sili-siliwap. Kulim te kume ndakat. Nu kinymba minit ngina le nane ndek nu talamba nzumilnaig. ²⁵ Tanjanaig le Yesus nu nane njakmba mayok kuwaig nga pitaika nu wandek sinam kumba ka mindesin tuku wai biyna le nu tingina. ²⁶ Tanjana le pasa ta sungoka ma ta tuku tumbran njakmba kumungina.

Yesus nu tango armba am tukulok wakeikina

²⁷ Yesus nu ma ta kusremba kina le tango armba am tukulok nu ngumnem dubimba wi kuerjka sakinaik: Sungo, ne David tuku mburj. Ne sile sinasikmba tursika o nga wika minnaik le ²⁸ Yesus nu kumba wande pongina le nale nu dubimba nu tugum pronan. Tanjanaik le nu nale kusnanikina: Ye tale tuku am wakeikam kumun nga idusik e ngina le nale sakinaik: Sungo, ne kumun nginaik. ²⁹ Tanjakinaik le nu ndek nale tuku am kigreka sanikina: Tale ye tuku sangri tomba tingade tukunu wam ta mayok kuwa ngina le ³⁰ nale tuku am magekinaik.

Kile Yesus nu sangrimba nale sanikina: Ye tale mbolnge wam kit ta afu sa ndaningap ngina. ³¹ Tanjamba peunikina ta nale kinaik ka nu tuku nyu saka saka kinaik le ma ta njakmba kumungina.

Yesus nu tango ande minje tukulok wakeina

³² Yesus nane ma ta kusrewam bafunaig le afunge tango ande buklange minje tukulna ta tumba Yesus tugum pronan. ³³ Pronan le nu bukla pitaina le tango ta ndek pasatina le tango pino kanjermba pirerek purka sakinaig: Yoi. Sine Israel ngamuknge manjau tejen mayok kinit le nda kangereg tuku nginaig.

³⁴ Tanjakinaig le Farisi mbal ndek sakinaig: Nu bukla kame tuku gabat tugumnge sangri tate sulumba bukla pitaik likate nginaig.

Yesus nu tango pino njakmba sinaningina

³⁵ Yesus nu tumbran fonjon tumbran sugo sugo njakmba mbolnge lika nane tuku kusem wande mbolnge Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta tuku pasa mayenu kuklimba saninjmba nane tuku guaze tugu yeki yeki wakeike likina. ³⁶ Tanjamba nu mangur sugo gudommaba kanjerka nane sipsip kulat tango kugatok tanjan wamodus fulilka nangine miroj ngaro turkam kumun kuga nga saka nu nane sinanu ³⁷ nuje dubiwanu tango saningina: Piro mbolnge nyamagan alonu gudommaba minig ta kilam tuku piro tango denkte. ³⁸ Tane piro miro tango yabanap le nu piro tango afu kukulninguwa le nane nu tuku nyamagan alonu kilwaig ngina.

10

Yesus nu aposel 12 madiningina (Markus 3.13-19; Lukas 6.12-16)

¹ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tango 12 ta wika kile-mangurka nane mata bukla najgonu pitaika guaze tugu yimyam njakmba wakeikam tuku sangri ningina.

² Aposel 12 ta nane tuku nyu nangine tejenmba. Ande Simon nyunu ande Petrus ngade. Ande maib nuje Andreus. Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kiyo nuje. Ande Yohanus nu Yakobus maib nuje. ³ Nane afu Filipus, Bartolomeus, Tomas. Ande Mateus nu takis kilanu tango. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kiyo nuje. Ande Tadeus. ⁴ Ande Simon mape nyu ande Selot. Ande Yudas Iskariotnu ngumnenga nu Yesus tuku kupet mayok kina.

*Yesus nu aposel 12 piro ningina
(Markus 6.7-13; Lukas 9.1-6)*

⁵ Yesus nu nane 12 ta kukulningam bafumba saningina: Tane kasomok mbal tuku ma ande ko Samaria mbal tuku tumbran ande mbol kine ndakap. ⁶ Tane ka Israel mbal nane sipsip ngisikanu tana minig nane tugum kape. ⁷ Tane kumba Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku ait buk patukate nga sanimba likap. ⁸ Tane guaze mbal wakeika kumanu mbal kile-tidinga ngirnger jak mbal mage sernimba guwa najgonu pitaikap. Sangri ta piya kugatok ake tinget tukunu sangri tamba pirokap sulumba piya wi ndakap.

⁹ Tane kambim nga tangine ndametij ¹⁰ pale fat kupe ngaro ndumndum ta jakmba kusrekap. Tane tawi tinganu ta ndo jak kape. Tane piro tango tukunu tane nane afu tugumnge agan ndende kilam kumu.

¹¹ Tane tumbran ande mbol promba tango mayenu ande tane kulatkam tuku sota kangermba nu ndon minmba piroka ka kambim nga nu kusremba kape. ¹² Tane wande ande ponga wande tuku mbal ngamungal mukuk jak minam tuku saningap. ¹³ Nane mbal magenu ndeta tane pasa saningig tanamba nane ngamungal mukuk jak minwaig. Kuga ta pasa ta luka tangine tugum prowa. ¹⁴ Mbal afu tane kilam mbulmba ko tane pasa kukliwap le isam mbulwaig kande wande ko tumbran ta kusrewam bafumba nane katesemba rironkuwaig nga nane am mbolnge tuptup kupe mbolnge denganu minig ta paurngap. ¹⁵ Ye sirka satingamngit. Ait sungo mbolnge tumbran tane pitaikate ta nu tumbran najgonu Sodom le Gomora tuku pa limba sungo pasa jak tamngat.

*Yesus tuku mbal nane piti kangerkamngai
(Markus 13.9-13; Lukas 12.11-12; 21.12-17)*

¹⁶ Tane isap. Ye tane kukulting le kumba sipsip tana ngannu age nguikok ngamuknge minamngai. Ta tuku tane kurau mayemba gami tana wamdus bafuk minap. ¹⁷ Tane rironkap. Afunge tane kilmba pasa mbolnge kile-tidinga nangine kusem wandeknge tane pani faramngai. ¹⁸ Afunge tane didika kilmba ka gabat kame nyu sugo jak mbal tugumnge kile-tidinguwaig le tane ye tuku nga pasa mayenu saningap le gabat mbal kasomok mbal turmba ye tuku nyu isamngai. ¹⁹ Nane tanamba tane kilmba gabat sugo tuku wai mbolnge patikuwaig ta tane wamdus fulilka ndanmba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam ait mbolnge tane tuku wamdus sinamnge pasa mayok kangat. ²⁰ Tangine wamdusmbi kuga. Mam Kuate tuku Guwange wamdus tinguwa le tane sakamngai.

²¹ Ait ta mbolnge ande nu nuje tira nuje kumam tuku ngueu mbal tuku wai mbolnge palmbimngat. Mam nu nuje kiho mbolnge tanawamngat. Kiho kame nane ina mam kat nangine kasurnimba kumwaig nga pasa mbolnge patikamngai. ²² Tane yiye mbal tukunu nane jakmba tane kasurtingamngai. Ande nu sangri tinga dirnanga minwa ta Kuatenge nu tuku muskil te-tiwe tambimngat. ²³ Tumbran ande mbolnge nane tane kilmba piti sertinguwaig ndeta tane kua ka tumbran ande mbol kape. Ye sirka satingamngit. Tane tanamba Israel mbal tuku tumbran afu mbol kine ndakap le ye Ndindo Katesek Tango prowamngit.

²⁴ Skul kiho nu nuje tisa li ndate. Piro tango nu nuje sungo li ndate. ²⁵ Kiho ande nu nuje tisa suk ko piro tango ande nuje sungo suk mayok kuwa ta kumu. Ye tane tuku sungo ta nane ye bukla najgonu tuku gabat Belsebul ngade. Ta tuku nane tane mata nyu sugo najgonu tana satingamngai.

*Sine Kuate tuku ndo kuru-kurukube
(Lukas 12.4-7)*

²⁶ Nane tane kilmba najgo siglikade mbal tuku kuru kuru ndakap. Wam kame kile tango am mbolnge mine ndakade ta kilimok mayok kangai. Wam afu kuirok minig ta jakmba kila patikamngai. ²⁷ Ye kuirka tane pasa satinget te tane pasa ta tumba mangur sinamnge saningap. Tane kile yabu pasa isig ta jakmba isam tuku kuenka saningap. ²⁸ Nane tane tuku ngarosu bale faram sakade mbal tuku kuru kuru ndakap. Nane kanu

balewam kumuŋ kuga. Kuate nu tane tuku ŋgarosu kanu turmba ma ŋayo mbolŋge pankam kumuŋ tukunu tane nu tuku ndo kuru-kurukap.

²⁹ Tango nu sulik sulik armba maket mbolŋge patika ndametiŋ fudiŋndo ndo tate ta sulik sulik ŋakmba singine Mam nu idusniŋmba nu wokate le ndo ande kumit. ³⁰ Nu tane tuku gabat waŋe giganmba ta mata nu kila minit. ³¹ Ta tuku tane wam ande tuku kuru kuru ndakap. Kuate am mbolŋge tane sulik sulik gudommmba liniŋmba mbolŋge minig.

Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku
(Lukas 12.8-10)

³² Ande nu tango ŋgamukŋge ye tuku nyu te-mayokmba sakate ta ye mata yiŋe Mam samba mbolŋge minit nu am mbolŋge tango ta tuku nyu te-mayokamŋgit. ³³ Ande nu tango ŋgamukŋge ye tuku nyu yabukate ta ye mata yiŋe Mam samba mbolŋge minit nu am mbolŋge nu tuku nyu yabukamŋgit.

Tango Yesus mbolŋge purkade
(Lukas 12.51-53; 14.25-27)

³⁴ Tane ye wamdus ulendi maŋau kilke mbol mbal ŋgamukŋge palmbim tuku prowen ŋga idus ndawap. Ye kame bagi tumba nane tetkam tuku prowen. ³⁵ Kiŋo nu mam nuŋe ndoŋ ko kulim nu ina nuŋe ndoŋ ko pino nu nuŋe rугan nuŋe ndoŋ nane taŋamba mungu purkam tuku ye prowen. ³⁶ Tango tuku wande tuma mbal nu tuku ŋgueu mbal mayok kaŋgaig.

³⁷ Ande nu ina mam ko kiŋo kat nuŋe tuku suŋgomba kume purmba ye tuku suŋgomba kume pur ndate ta nu ye tuku nyu ŋak minit ta nu denKate. ³⁸ Tango ande nu ye tuku ŋga idusmba nu nuŋe mironŋ nuŋe ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye tuku nyu ŋak minit ta nu denKate. ³⁹ Ande nu nuŋe abo mine mayewam tuku suŋgomba idusmba kurau mayete ta nu ŋgisikamŋgat. Ande nu ye tuku ŋga nuŋe abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu siŋka nuŋe abo ta tumba ŋak minamŋgat.

Yesus nu lafu mayenu kilam tuku sakina
(Markus 9.36-41)

⁴⁰ Ande nu tane auktiŋmba wakeikate ta nu ye mbolŋge mata taŋate. Ye mbol taŋate ta Mam nu ye kukulyina nu mbol mata taŋate. ⁴¹ Ande nu Kuate tuku tuan tango minit le andeŋge nu aukmba wakeite ta nu tuan tango ndoŋ lafu mayenu tamŋgat. Tango ande nu tango tiŋreknu minit le andeŋge nu aukmba wakeite ta nu tango tiŋreknu ndoŋ lafu mayenu tamŋgat. ⁴² Ye siŋka satiŋgamŋgit. Ande nu nyu kugatok minmba ye dubiyanu tango taŋaŋ minit le andeŋge nu kule tidonu ndo tuwit ta Kuate nu wam ta mata lafunu tambimŋgat ŋga saniŋgina.

11

¹ Yesus nu nuŋe dubinaig tango 12 wam pagu pasa niŋge deŋpurmba nu tiŋga ma ta tuku tumbraŋ afu mbol pasa kuklimba wam pagukam kina.

Yohanus nu tango armba kukulnikina le Yesus tugum kinaik
(Lukas 7.18-35)

² Yohanus nu muli wandek sinamŋge minmba Kristus nu wam afu ke likina ta ismba nu tuku pasa pilna le nuŋe dubiwanu tango armba ka Yesus kusnanaik: ³ Ande nu prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tairŋgube ŋginaik le ⁴ nu pasa lafumba sanikina: Ye wam ke liket te takile ammbi kaŋgerka kilbambi isik ta luka kumba ŋakmba Yohanus kubeu tape. ⁵ Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe ŋaigongade mbal likade. ŋgirŋger ŋak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abonga tiŋgade. Sanzal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig. ⁶ Ande nu ye tuku ŋga wamdus tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale taŋamba ka Yohanus sawap ŋgina.

⁷ Nale luka kinaik le Yesus nu ndek maŋgur suŋgo ta Yohanus tuku saniŋgina: Tane ame agaŋ kaŋgeram tuku ma baknu mbol kinaig? Bubreŋge ulem waŋe ande mbilmbilwa le tane kaŋgeram kinaig e? ⁸ Ko tane tango ande tawi mayenu tiŋganu kaŋgeram kinaig

e? Nane tawi magenu tinganu mbal wande sugo sinamnge nyu ngak minig tuku. ⁹ Tane ndanam tuku ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tango ande kanjeram kinaig e? Yohanus nu tuan tango ta ye tane kila satinngamngit. Nu tuan tango ndo kuga. Nu tuan tango ngakmba linimba mbolnge minit. ¹⁰ Kuyar pasa ande nu tuku tejenmba sakate.

Ne isa. Ye tango ande kukuli le nu ambonga prowa sulumba ne tuku ndin wakeiyamngat ngate.

Malakai 3.1

¹¹ Ye sinjka satinngamngit. Tango ngakmba Yohanus kule pisnenge linimba mbolnge minit ta Kuate tuku gageu mayok kinig mbal ngakmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata. ¹²⁻¹³ Moses tuku tukul tuan tango kame nane Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku dir pasa ndo saka ka Yohanus mbolnge diknginaig. Yohanus tuku ait mbolnge tugu pilmba tango pino gudommba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku sangri tinga mungu signa-signanga mburerika kile minig. ¹⁴ Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta pro ndawa le Elia nu ambonga prowam tuku kuyar pasa* sakate ta Yohanus tuku sakate. Tane pasa te ismba son ngade e? ¹⁵ Tane kilba ngak ndeta pasa te isap.

¹⁶ Tane ait te mbolnge minig mbal tane tuku manau ta ame wam tana ngga saki. Tane kiyo kame maket mbolnge minyoka mungu wiwikade tana. Nane tejenmba mungu wiwikade: ¹⁷ Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine man malmbikeg ta tane ndek malmbiketket ngga lok mine ndakade ngade.

¹⁸ Ata. Yohanus nu prona sulumba nyamagan ko grep kule nye ndaka minna le nu bukla nayonu ngak ngga saka nu mbulnaig. ¹⁹ Ye Katesek Tango ye pro nyamagan le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan grep kule nyam tuku piririte tango. Nu takis kilanu mbal une ngak mbal ndon gulab mayete ngga tane ye mata mbulig. Ata. Wamdus kuyar mayete tango wam ke likate ta mbolnge nu tinjeknu kilimok mayok kinit ngga saningina.

*Tumbran afu nane Yesus ngumnaig
(Lukas 10.13-15)*

²⁰ Tumbran afu Yesus nu buk nane ngamuknge wam kitek sangrinu ke likina ta nane ngamungal biye mbil ndanaig tukunu kile nu nane kilmba saningge likina: ²¹ Korasin tumbran le Betsaida tumbran ose. Ye wam kitek sangrinu tale ngamuknge ke liken ta ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon ngamuknge ke likina kande nane dal ndaka nangine mbar tuku ngamungal biye mbilmba nane tawi urfunu tinmba kuke tugu pimba tananaig kande. ²² Ye sinjka satinngamngit. Ait sungo mbolnge tale Korasin le Betsaida tumbran tale Sidon le Tirus tuku pa limba tale sungo pasa ngak tamngaig.

²³ Kaperneum tumbran ne nyu sungo ngak minmba ne samba mbol kambim tuku ngga iduste e? Kuatenge ne tumba buknguwa le ne kumanu mbal tuku tumbran kangat. Ye wam kitek sangrinu tane ngamuknge ke liken ta ande nu wam ndui ta Sodom tumbran ngamuknge ke likina kande nane ngamungal biye mbilmba kile minig kande. ²⁴ Ye tane satinngamngit. Ait sungo mbolnge tane Kaperneum mbal Sodom tuku pa ta limba tane sungo pasa ngak tamngaig.

*Sine ka Yesus tugumnge mabtube
(Lukas 10.21-22)*

²⁵ Ait ta mbolnge ndo Yesus nu sakina: O Mam, ne samba kilke tuku Sungo. Ye ne tuku nyu te-dunget. Afu kila sugo wamdus kuyar ngak ne naje wam kame tum ndaningit. Kiyo kame tana minig mbal ne nane ndo tumningit. ²⁶ O Mam, ne naje nzali dubimba ne tanate ngina.

²⁷ Kile Yesus nu nane saningina: Mam nu wam ngakmba ye wai mbolnge patikina. Ande nu Kuate tuku Kiyo kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kiyo ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig ngga nu tumninget ta nane mata nu kila minig. ²⁸ Tane piro karejka agan pitinu kuramba poska minig mbal tane ye tugum te yalpe le yenge muskil kile-tidinge tingi. ²⁹ Ye wamdus

* 11:14: Tuan tango Malakai nu pasa ta kuyarna (Malakai 4.5)

bafuk ñak minmba ñgan mukuk minet tukunu tane ye tuku pasa kumnemñge minap le tane tumtingi le tane mabtap. ³⁰ Ye tuku miñge pasa ta piti kuga. Ye tane mbolñge agar pilet ta buloknu ndo ñga saningina.

12

*Kusem ait mbolñge mañau kam tuku pasa
(Markus 2.23-28; Lukas 6.1-5)*

¹ Kusem ait ande mbolñge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuñe dubinaig mbal gubaningina le nane wit alonu supika nyam nyam kinaig le ² Farisi mbal afunje nane kanjerka nane Yesus sanaig: Ai si. Nañe dubinade mbal sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolñge nane nyamagan kilig ñga sanaig.

³ Tanakinaig le nu ndek nane saningina: David nuñe mbal ndoñ nane guba ñaigoningina le nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae. ⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina sulumba tukul bret Kuate am mbolñge patikinaig ta afu kilmba pro nuñe mbal ndoñ nyinaig. Bret ta tanjo nane nye ndakade tuku. Pris mbalñge ndo nyade tuku. ⁵ Pris mbal mata nane kusem ait mindek kusem wande sunjo sinamñge pirokade ta nane mbar ndade. Moses nu nane tanjamba kam kumuñ ñga kuyarna ta tane kila. ⁶ Tane isap. Ande nu kile tane ñgamukñge minit ta nu kusem wande sunjo ta limba nu mbolñge minit. ⁷ Kuate tuku kuyar pasa ande teñenmba sakate. Tane ye tuku ñga agarñmor kilmba atraukade ta ye sunjomba idus ndawet. Tane tanjo sinaningmba nzaliningam tuku ye sunjomba iduset ñgate. Tane kuyar pasa ta tugunu katesede kande tane ye dubiyanu mbal te pasa mbolñge pati ndakade kande. ⁸ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kusem ait tuku gabat minet ñgina.

*Yesus nu tanjo wai pagringanu ta wakeina
(Markus 3.1-6; Lukas 6.6-11)*

⁹ Yesus nu tanjamba tinga kumba nane tuku kusem wandek sinam kina. ¹⁰ Sinam tanje tanjo ande wai kummba pagringanu ñak minna le Farisi mbal nane Yesus tumba pasa mbolñge palmbim saka nu kusnanaig: Sine siñgine tukul mañau dubimba kusem ait mbolñge guaze tanjo ande wakeiwam kumuñ e ñga kusnanaig le ¹¹ nu ndek nane saningina: Tane tuku ande nu sipsip ndindo ñak minit le kusem mbolñge nu baringa burok sinam ndekate ta nu kusem ñga idusmba tam tuku piro ndakate e? ¹² Ata. Tanjo nu siñka sipsip lite. Ne kusem ait mbolñge ande turte ta ne tukul luka ndate ñga saningina.

¹³ Tanakina sulumba kile nu ndek tanjo ta sana: Ne wai kuitka ñgina le nu wai kuitka wai mayekina. Nuñe wai inum tanjan mayok kina. ¹⁴ Tanjana le Farisi mbal nane mayok ka Yesus balewam tuku pasa katmba ndin sotinaig.

Aisaia tuku dir pasa kumuñgina

¹⁵ Yesus nu Farisi mbal tuku wamdus ta katesemba nu ma ta kusremba ma ande mbol kina le tanjo pino gudommmba nu dubinaig. Nu nane tuku guaze wakeike likina sulumba ¹⁶ nu nane mbolñge mañau ke likina ta afu sa ndaninguwaig ñga miñge pipningina. ¹⁷ Nu tanjana ta tuan tanjo Aisaia tuku kuyar pasa ande kumuñgina. Nu teñenmba Kuate tuku miñge kuyarna.

¹⁸ Tane isap. Tanjo te nu ye tuku piro tanjo. Ye nu madiwen.

Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare toret.

Ye yiñe Guwa nu tuwi le nu ye tuku mañau tijreknu kasomok mbal ñakmba saningamñgat.

¹⁹ Nu afu ndoñ kualeyau ndaka miñge fetke nda.

Nu ndinmba siñsij likuwa le ande nu tuku pasa ise nda.

²⁰ Ande nu ulem tanjan isunu baklelkanu minwa le nu ñgurmba bukñge nda.

Ko ande nu bulu tanjan kupam bafumba fudiñmba bulunña minwa le nu fuwe nda.

Nu tanjamba minmba ma ma nu wam ñakmba kile-ibenka mañau tijreknu ndo te mayokamñgat.

²¹ Kasomok mbal ḡakmba nu sine muskil kile-tidinge singuwa ḡga nu tairḡga minamḡgaig. Aisaia
 42.1-4

Aisaia nu taḡamba kuyarna.

Yesus nu Belsebul ndoḡ piro tuma ḡginaig
(Markus 3.20-30; Lukas 11.14-23)

²² Tango ande buklanḡe nu tuku am minḡe tukulnikina ta nane mindemba Yesus tugum pronaig le nu tango ta wakeina le nu mambilmba pasatina. ²³ Taḡana le tango pino ḡakmba pirerek purka ndek sakinaig: i ... Tango te David tuku mbuḡ e ḡga saka minnaig le ²⁴ Farisi mbal nane pasa ta ismba ndek sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulḡe nu saḡḡri ta tuwit le nu bukla pitaikate likate ḡginaig.

²⁵ Kile Yesus nu nane tuku wamdus ta katesemba saningina: Gabat sunḡo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka naḡḡine naḡḡine kame buwaig ta nane kugawamḡgaig. Tumbraḡ mbal ko wande tuma mbal nane pur yimyamka naḡḡine naḡḡine kame buwaig ta nane saḡḡri ḡak minam kumuḡ kuga. ²⁶ Taḡamba ndo Satan nu nuḡe mbal afu pitaikate kande nane pur yimyamka naḡḡine naḡḡine kame bumba Satan nu saḡḡri ḡak mine ndakate kande. ²⁷ Tane ye Belsebul tuku saḡḡrimbi bukla pitaikanu sakade e? Taḡḡine mbal afu bukla pitaikade ta nane mata Belsebul tuku saḡḡrimbi taḡade e? Nane kusnaniḡap le nane tuku pasa lafunu tambi taḡḡine pasa ta pilewaig. ²⁸ Ye Kuate tuku Guwa tuku saḡḡrimbi bukla pitaiket ta Kuate nu nuḡe gageu kulatkate wam tane ḡgamukḡḡe buk prote. ²⁹ Tango saḡḡrinu ande nuḡe wande kulatkate ta ande pro nu tuku agaḡ ndende kuayaram kumuḡ kuga. Nu tango saḡḡrinu ta ndaleka te-iberḡwa sulumba ndo agaḡ ndende ta kilam kumuḡ.

³⁰ Ande nu ye tuku tango mine ndakate ta nu ye tuku ḡgueu tango. Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro ḡayo silite. ³¹ Tane isap. Tango tuku une maḡau tumail panningig maḡau ta Kuate nu ḡakmba sauka gilainḡate tuku. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta gilainḡe nda. ³² Ande nu ye Ndindo Katesek Tango tala pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilainḡate tuku. Ande nu Tukul Guwa tala pasa tuwit ta Kuate nu ait te mbolḡḡe ḡgumneḡga mata mbar ta sauka gilainḡe nda.

³³ Ail alonu magenu kaḡḡerka ail ta ḡayonu ḡga sa ndakap. Ko ail alonu ḡaigonu kaḡḡerka ail ta mayenu ḡga sa ndakap. Sine ail alonu kaḡḡerka ail ta tuku tugu kateseweg. ³⁴ ḡgamuḡḡal sinamḡḡe wamdus minig ta minḡe mbolḡḡe kilimok alonu mayok kinig. Tane mberḡ ḡaigonu tuku fat. Tane tango ḡaigonu tukunu tane pasa mayenu inum te-mayokam kumuḡ kuga. ³⁵ Tango mayenu nu nuḡe ḡgamuḡḡal mayenu minit sulumba nu ndek wam magenu ndo ke likate. Tango ḡayonu nu nuḡe ḡgamuḡḡal ḡayonu minit sulumba nu ndek wam ḡaigonu ndo ke likate.

³⁶ Tane isap. Tango fare ake wamdusmbi sakade ta pileneḡgam tuku ait mbolḡḡe nane naḡḡine pasa ta ḡakmba Kuate am mbolḡḡe kile-mayokkamḡgaig. ³⁷ Ne pasa sake likate ta mbolḡḡe Kuate nu ne pileḡga lafunu tanmbimḡḡat ḡga saningina.

Nane wam kitek saḡḡrinu kaḡḡeram sakinaig
(Mateus 16.1-4; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32)

³⁸ Kile kusem pasa bitekḡḡanu mbal nane Farisi ndoḡ Yesus sanaig: Tum Tango, ne maḡau kitek saḡḡrinu ande te-mayoka le sine kaḡḡerbe ḡginaig le ³⁹ nu ndek nane saningina: Tane siḡka mbal ḡaigonu Kuate ḡgumnede tuku. Tane ye tuku saḡḡri kaḡḡeram idusde ta ye tane tumḡḡḡe nda. Wam saḡḡrinu ande tuan tango Yona mbolḡḡe prona ta ndo tumḡḡamḡḡit. ⁴⁰ Yona nu kualeḡaḡ sunḡo tuku funḡul sinamḡḡe mara keḡmba minna. Taḡamba ndo ye Ndindo Katesek Tango ye kilke sinamḡḡe mara keḡmba minamḡḡit. ⁴¹ Yona nu maḡ mayok ka Nineve mbal riroḡ pasa saningina le nane ndek ḡgamuḡḡal biye mbilnaig. Ande teḡḡe minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa pitaide. Ta tuku ait sunḡo mbolḡḡe tane ait te mbolḡḡe minig mbal Nineve mbal ndoḡ tiḡap le Nineve mbal tuku maḡau mayenuḡe tane tuku maḡau ḡayonu te-mayokamḡḡat.

⁴² O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku wamduis kuyar mayenu isam tuku ndin kuen nayo dubimba nu tugum kina. Ande tenge minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sungo mbolnge tane ait te mbolnge minig mbal pino ta ndon tingap le nu tuku manau mayenunge tane tuku manau nyonu te-mayokamngat.

⁴³ Andenge guwa nyonu tango ande mbolnge pitaite le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakate: ⁴⁴ Yiye buk minen tuku wande mbol man luka ka ngate. Nu pro nane buk firfir gurenmba agan ndende nakmba kile-tidinga patikinaig le wande ta ngaskolnu minit le kangerte. ⁴⁵ Nu kangermba sangri tinga minam tuku ta nu kumun kuga le nu kumba ka nuje kuasmbi 7 nane nu tuku manau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolnge minig. Tanade le tango ta tuku mine manau ambokok limba kile nyonu sungokanu sinamnge minit. Wam ndui ta ndo tane manau nagonu kade mbal tane mbolnge prowamngat nga saningina.

*Yesus ina mambo kat nuje pronai
(Markus 3.31-35; Lukas 8.19-21)*

⁴⁶ Yesus nu tanamba pasata minna le ina nuje mambo kat nuje pro mayok tanje nu tuku pasa pilnai le ⁴⁷ ande nu Yesus sana: Ina naje mambo kat naje pro kilimnge minmba ne kusnangade ngina. ⁴⁸ Tanakina le nu tango ta sana: Ne yiye ina yiye mambo kame tuku sayate e ngina sulumba ⁴⁹ wai tok nuje dubinaig kuasmbi denjimbba sakina: Mbal te yiye ina yiye mambo kame tanan minig. ⁵⁰ Yiye Mam nu samba mbolnge minit ima nu nu tuku nzali dubite ta nu yiye maib kulim ina tanan minit ngina.

13

*Agan tumu tuku yaba pasa
(Markus 4.1-9; Lukas 8.4-8)*

¹ Yesus nu ki ndui ta mbolnge wande kusremba kina ka kule kualin piyal tanje minyok minna le ² mangur sugo nu te-ngamumba mangurkinaig le nu ndek wan ande ponja ta mbolnge minyoka pasa njimbba minna le nane piyal tanje tinga pasa isnai. ³ Nu yaba pasambi wam gudommba saningina sulumba sakina:

Tango ande nu agan tumunu bareningam piro mbol kina. ⁴ Kina ka bareningina ta tinu afu ndinnge ndeke likinaig ta sar umanngge pro nye sulunaig. ⁵ Tinu afu kilke ndame nak ma mbolnge ndeke likinaig ta kilke fudinndo tukunu pitik ndo manje pronai. ⁶ Pronai ta ki sungo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu karenga kume sulunaig. ⁷ Tinu afu ma anga nagonu sinamnge ndeke likinaig ta angange tinga songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig. ⁸ Tinu afu kilke mayenu mbolnge ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Tugunu mindek mbolnge afu alonu 100 afu 60 afu 30 tanamba tanamba alonai. ⁹ Tane kilba nak ndeta pasa te isap nga saningina.

*Yesus nu yaba pasambi ndo saningina
(Markus 4.10-12; Lukas 8.9-10)*

¹⁰ Kile nuje dubinaig mbal Yesus tugum promba nu kusnanaig: Ne ndanam yaba pasambi ndo nane saningit nga kusnanaig le ¹¹ nu ndek nane saningina: Kuate nu nuje gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palmbim tuku ye tane maditingen. Nane afu wam ta kila pilwai nga madi ndaningen. ¹² Ande nu wam afu nak minit ta Kuatenge nu man lato tuwit le nu sungomba nak minit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenge nuje wam fudinndo ta yaite. ¹³ Ye yaba pasambi ndo pasa saningit ta tugunu tejenmba. Nane wam afu kangerka alonu kanger ndakade. Nane isig sulumba ise ti ndamba tugunu katese ndade. ¹⁴ Tuan tango Aisaia nu dir pasa kuyarna ta nane sinja kumude. Nu Kuate tuku minje tejenmba kuyarna.

Tane pasa isamngaig ta tugunu katesewe nda.

Tane wam afu kangerkamngaig ta alonu kanger tiwe nda.

¹⁵ Mbal te nane tuku ngamungal tukulok.

Nane kilba tukulningig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba kilbambi tugunu ismba wamdus puluninguwa le ngamunggal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamngit. *Aisaia 6.9-10*
Aisaia nu tanjamba kuyarna.

¹⁶ Tane Kuatenge make patikate le tane wam magenu kanjerka pasa mayenu isig. ¹⁷ Ye sinjka tane satinjamngit. Tuan tanjo kame mbal tinjeknu tane wam kanjerka isig te nane kanjerka isam tuku wamdus sunjo pilmba kume farnaig ngina.

Agan tumu tuku yaba pasa tugunu
(Markus 4.13-20; Lukas 8.11-15)

¹⁸ Kile Yesus ndek nane saningina: Tanjo nu nyamagan tumunu bareningina ngit pasa ta tugunu satinji le isap. ¹⁹ Tinju afu ndinje ndeke likinaig ngit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku pasa ta ismba katese maye ndade le Satanje pro nane tuku ngamunggal sinamje pasa ta yaika tumba balet. ²⁰ Tinju afu kilke ndame jak mbolje ndeke likinaig ngit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa ismba nzali sunjo jak pitik ndo tade sulumba ²¹ nane sumbailnu kugatok tanjan ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afunje piti serningig le nane pitik ndo kusrede. ²² Tinju afu ma anja najgonu sinamje ndekinaig ngit ta mbal afu tanjan. Nane Kuate tuku pasa isig ta kilke te tuku piti agan ndende kilam tuku nzali wamdus ta jak minig le pasa isig ta balet le alo ndate. ²³ Tinju afu kilke mayenu mbolje ndekinaig ta nane afu Kuate tuku pasa ismba katesede tanjan. Nane katesemba minig sulumba alo kile-mayokka afu alonu 100 afu 60 afu 30 tanjamba tanjamba kile-mayokkade nga saningina.

Anja najgonu tuku yaba pasa

²⁴ Yesus nu yaba pasa ande tejenmba saningina: Kuate nu tanjo pilenga nuje gageu kilit wam ta tanjo ande nuje piro mbolje wit tinju bareningina tanjan. ²⁵ Bareningina le furirna le nane kinye sulunaig le nuje ngueu tanjonge anja najgonu tinju kilmba pro nu tuku piro mbol tanje bareningimba nu kua ka kina. ²⁶ Wit ta tinja ka koknaig le anja najgonu mata kilimok mayok kinaig le nuje piro mbalje kanjerkinaig sulumba ²⁷ kumba ka piro miro tanjo sanaig: Sunjo, ne wit tumunu magenu nguke likina ta ndanam kile anja najgonu turmba prode nga sanaig le ²⁸ nu ndek nane saningina: A ... ngueu tanjo andenje tanjana ngina. Tanjina le nane nu kusnanaig: Sine ka anja ta fulkub e nginaig le nu saningina: ²⁹ Kuga. Tane anja najgonu ta fulkam saka ka mbarmba wit turmba fulkubekaig. ³⁰ Anja najgonu ta ulendika minwaig le ait kumunguwa le ye piro mbal tejenmba saningamngit: Tane ambonja ka anja najgonu ta fulka pa mbolje pannu tuku ndaleka patikap sulumba wit kilmba nyamagan wandekje patikap nga saningamngit ngina.

Mastet tinju le yis tuku yaba pasa
(Markus 4.30-32; Lukas 13.18-21)

³¹ Yesus nu manj yaba pasa ande tejenmba saningina: Kuate tuku gageu tugeka sungokate wam ta mastet tinju tanjo andenje tumba ka nuje piro mbolje ngukina tanjan. ³² Mastet tinju ta agan naj fudinjo agan tumunu jakmbanje nu liwanu ta nu promba sungoka nu kumzanjel ail jakmba linijmba nu ail sunjo tanjan mayok kinit. Sar umanj pro wainu mbolje te patikade ngina.

³³ Tanjamba nu manj lato yaba pasa ande tejenmba saningina: Kuate tuku gageu tanjo ngamukje minig wam ta yis pino andenje tumba plaua sinamje pilna tanjan. Yis ta plaua jakmba ulmba silina ngina.

³⁴ Yesus nu wam ta jakmba yaba pasambi ndo mangur sunjo ta saningina. Nu pasa ande te-mayokmba sa ndakina. ³⁵ Nu tanjana ta tuan tanjo ande o buk pasa sakina ta kumungina. Pasa ta tejenmba.

Ye yaba pasambi pasa sakamngit. Tugu mbolje wam kame kuirok mine likinaig kile tanjamba minig ye wam kame ta kile-mayokkamngit. *Mune 78.2*

Anja njaigonu tuku yaba pasa tugunu

³⁶ Kile Yesus nu tinja manjur sunjo ta kusreka kina ka wande pongina le nuje dubinaig mbal pro nu sanaig: Ne anja njaigonu tuku yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasinga le sine isbe nginaig. ³⁷ Tanakinaig le nu ndek nane saningina: Tango wit tumunu ngukina nga sakit ta ye Ndindo Katesek Tango. ³⁸ Piro ma ta kilke te. Wit tinju magenu ta Kuate tuku gageu. Anja njaigonu ta Satan tuku gageu. ³⁹ Ngueu tango anja njaigonu ngukina nga sakit ta Satan. Wit alonu kilam tuku ait sakit ta kugawam tuku ait. Wit alonu kilam tuku mbal nane Kuate tuku ejel kame. ⁴⁰ Nane anja njaigonu fulka ndaleka pa mbolnje pankade ngit ta kugawam tuku ait mbolnje tanjamba mayok kangat. ⁴¹ Ye Ndindo Katesek Tango ye yije ejel kukulningi le nane pro yije gageu mine ndaka wam njaigonu ke likade mbal nane afu mata mbarwaig nga didikade ta nane kilmba ⁴² pankuwaig le pa sunjo mbol kanggaig. Ma ta mbolnje minamngaig mbal nane malmbi sunjomba maketiñ tiknga minamngaig. ⁴³ Ait ta mbolnje mbal tinjeknu nane nangine Mam kulatkate ma mbolnje ki tanjaj bulunga minamngaig. Tane kilba njak ndeta pasa te isap.

Aganj mayenu yubenginaig tuku yaba pasa

⁴⁴ Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunjo ta yaba pasa te suk. Tango ande kilke sarka aganj mayenu piya o mbolnje nane kilkek sinamnje yubenginaig ta kangerna. Kangermba nu manj burok tukulmba nu gare njak kumba nuje aganj ndende njakmba piyate sulumba ndametiñ kilmba ka kilke ta piyamba nuje tate.

Igog tinj tuku yaba pasa

⁴⁵ Kuate tuku gageu mayok kambim tuku wam sunjo ta yaba pasa ande te suk. Tango ande nane afu tugumnje igog tinj magenu sota piyamba likate. ⁴⁶ Nu igog tinj inum maditaknu piya o mbolnje kangermba nu kumba nuje aganj ndende njakmba kilmba piyana sulumba ndametiñ kilmba ka igog tinj mayenu ta piyamba tina.

Kumanj tuku yaba pasa

⁴⁷ Kuate nu tanjo pilenga nuje gageu kilig wam ta yaba pasa te suk. Nane afu kumanj yu sinamnje buknginaig le kualegan gudommba yeki yeki kumanj sinam kinaig. ⁴⁸ Kumanj kumungina le nane didika tumba tabeknje minyoka kualegan ta pilenga magenu nza sinamnje patika njaigonu ta kilmba pankinaig. ⁴⁹ Kugawam tuku ait mbolnje manju tanjamba ndo mayok kangat. Ejel kame nane pro tanjo pilenga magenu kusreka njaigonu kilmba ⁵⁰ pankuwaig le pa sunjo mbol kanggaig. Ma ta mbolnje minamngaig mbal nane malmbi sunjomba maketiñ tiknga minamngaig nga saningina.

⁵¹ Kile Yesus nu nane kusnaningina: Tane pasa kame satिंगit ta tane tugunu katesede e ngina le nane au nginaig. ⁵² Tanakinaig le nu ndek saningina: Kusem pasa biteknganu tanjo ande Kuate tuku kuasmbi mayok kumba ye dubiyate ta nu wande miro tanjo tanjaj. Nu nuje wandeknje aganj ndende urfunu kiteknu turmba kile-mayokkate tanjaj ngina.

Nasaret mbal Yesus talanaig

(Markus 6.1-6; Lukas 4.16-30)

⁵³ Yesus nu yaba pasa sake dejpurna sulumba nu tinja ma ta kusremba ⁵⁴ luka nuje tumbranj tuguk prona. Pro tanje nu nane tuku kusem wande sinam kumba pasa kuklina le nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nu ima tugumnje kila sunjo ta tina? Imanje nu sanjri tuna le nu wam sanjrinu te ke likate? ⁵⁵ Nu sine tuku wande pilot tanjo ta tuku kiño nuje ndo. Ina nuje Maria. Nu tuku mambo kat nuje Yakobus Yosef Simon Yudas sine nane njakmba kila mineg. ⁵⁶ Kulim kat nuje mata tumbranj tekok. Nu aninge sanjri ta tina nga saka minmba ⁵⁷ nu talamba gubra tinaig le nu nane saningina: Kuate tuku tuan tanjo nane njakmbanje nu tuku nyu te-mayokde. Nuje tumbranj tuguk nuje tugu ndare tuma kat nuje nanenge ndo nu talade nga saningina.

⁵⁸ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu nane ngamuknje wam sanjrinu sunjomba ke ndakina.

14

*Herodus nu Yohanus balena
(Markus 6.14-29; Lukas 9.7-9)*

¹ Ait ta mbolŋge Yesus tuku nyu sungoka tugekina le Galilea ma tugu kulatkanu mandor Herodus Antipas nu wam ta ismba ² nuŋe piro mbal saningina: Tango ta nu Yohanus kule pisne inde. Nu kummba maŋ aboŋga tingina. Ta tuku nu sanŋri kitek ŋak wam ta ke likate ŋga saningina.

³⁻⁴ Yohanus kumna ta tugunu teŋenmba. Herodus nu mambo nuŋe Filipus tuku pino Herodias yaina le Yohanus nu Herodus sawe lika sana: Ne tukul lukamba mbarte ŋga sawe lika minna. Taŋana le Herodus nu nane afu kukulningina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandekŋge pilnaig. ⁵ Nu Yohanus balewam bafuna ta taŋgo pino nane Yohanus tuan taŋgo ŋginaig tukunu nu kuru-kuruka muli wandekŋge ndo kusrena.

⁶ Kile Herodus ina nuŋeŋge te-pilna ait ta kumuŋga mayok kina le Herodias kulim nuŋe nu maŋgurkinaig mbal am mbolŋge kupesna le Herodus nu nzalina sulumba sana: ⁷ Ye siŋka ki am mbolŋge ne sanet. Ne ame agaŋ nzalinu tam saka ta ye ne tanmbimŋgit ŋga sana. ⁸ Taŋaka sana le nu mayok kina le ina nuŋe nu wam paguna le nu pro Herodus sana: Yohanus kule pisne gabatnu nza ŋak sa ŋgina.

⁹ Herodus nu pasa ta ismba ŋgamuŋgal pitina ta nu buk pasa sanŋri pilena le nane ŋakmba isnaig tukunu nu taŋgo afu kukulningina le ¹⁰ nane muli wandek kumba Yohanus ŋinfok kat purmba ¹¹ gabatnu nza ŋak tumba pino mbanzo tunaig le nu ndek tumba ka ina nuŋe tuna.

¹² Taŋanaig le Yohanus dubiwanu kuasmbi nane wam ta ismba nane kumba ka mindesiŋ ta tumba ŋgukinaig sulumba ka Yesus kila sanaig.

*Yesusŋge taŋgo 5,000 isukusneningina
(Markus 6.30-44; Lukas 9.10-17; Yohanus 6.1-14)*

¹³ Yesus nu pasa ta ismba nu tinga waŋ ande poŋga kumba ka ma yamok kina le taŋgo pino gudommmba Yesus nu kina pasa ta ismba naŋgine tumbraŋ kusreka ndinmba nu dubinaig.

¹⁴ Kile Yesus nu ka ibeŋ ka nu taŋgo gudommmba kaŋgerka nu nane sinaningina sulumba afu guaze ŋak ta wakeike likina.

¹⁵ Ki butuŋgina le nuŋe dubiwanu taŋgo pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolŋge mineg. Buk furirte. Ne maŋgur te kukulninga le kuwaig ka tumbraŋ afu mbolŋge nyamagaŋ piyaniŋmba nyuwaig ŋginaig le ¹⁶ nu ndek saningina: Tane ndaŋam nane kuwaig ŋga sakade. Tanenŋge isukusneningap ŋgina le ¹⁷ nane lafumba Yesus sanaig: i ... Sine bret 5 kualegaŋ kareŋganu armba ndo ŋginaig le ¹⁸ nu ndek nane saningina: Kilmba yalpe ŋgina.

¹⁹ Kile Yesus nu taŋgo pino nane pibi mbol tanŋe minyokuwaig ŋga saningina. Nane minyokinaig le nu bret foŋfoŋ kualegaŋ ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuŋe dubinaig mbal ningina le nane walmba niŋge likinaig le ²⁰ nane kilmba nyumba maroningina. Nane bret fetfetna ta bateŋnu kilmba sambe 12 ligneninginaig. ²¹ Isukusnaig taŋgo ta gudommmba 5,000 taŋaŋ. Pino kiŋo kame afu mata turmba minnaig.

*Yesus nu kule kualij mbol mbol likina
(Markus 6.45-52; Yohanus 6.16-21)*

²² Kile Yesus nu nuŋe dubiwanu taŋgo saningina: Tane ambonŋga waŋ poŋga luka kule kualij sim kape le ye kuasmbi te kukulningi le kuwaig ŋgina. ²³ Nu taŋgo pino kukulningina le kinaig le nuŋe ndo tabe poŋga Kuate ndoŋ pasatam kina ka nuŋe mata tanŋe minna le buk furirna.

²⁴ Nuŋe dubiwanu taŋgo nane waŋ ŋak kumba minnaig le bubre suŋgo tumailamŋge pro waŋ te-lukina. Nane kule kualij ŋgamuŋge minnaig le kule mbalo waŋ katmba minna. ²⁵ Taŋamba minna le ma ma mafewam patukina le Yesus nu kumba kule mbol

mbol lika nane tugum kina. ²⁶ Nane nu kule mbol mbol lika ilna ta kanger ti ndamba mindekanu ande ilit nga nane kuru kuru ngayomba wikaraunaig le ²⁷ Yesus nu pitik ndo wika nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje. Tane wamodus bulka piti ndatinguwa ngina le ²⁸ Petrus nu ndek sana: Sunjo, sinja nenje e? Tanjamba kande ne ye saya le ye mata ne sota kule mbol mbol ili ngina le ²⁹ nu ndek yale ngina. Yale ngina le Petrus nu waj ta kusremba gurduknga kule mbolnje tinga lika Yesus tugum kina.

³⁰ Nu kumba minna sulumba nu bubre sunjo ta kangermba kuru-kuruka nu buto kambim bafuna sulumba wika sakina: Sunjo, ye turya ngina. ³¹ Tanjakina le nu pitik ndo Petrus pakarka biyamba te-dunga nu sana: Ne ndanam ye tuku sanjri tuku wamodus terokate? Ne ye kumunj kuga nga iduste e ngina.

³² Tanjamba nale waj ponginaik le kule bubre kugana le ³³ waj mbolnje minnaig mbal nu mbarinjmba sanaig: Ne sinja Kuate tuku Kinjo nginaig.

Yesus nu Genesaretnje guaze afu wakeikina
(Markus 6.53-56)

³⁴ Nane kumba ka kule kualinj pakarka Genesaretnje ibej kinaig. ³⁵ Ibej kinaig le Genesaret mbal nane Yesus kila pilmba afu kukulninginaig le nangine tumbraj njakmba kumba ka kila saninginaig le guaze mbal njakmba kilmba nu tugum prowe likinaig. ³⁶ Nane Yesus sarsarmba guaze mbal nu tuku tawi nzalenu ndo kirembe mayekam tuku sanaig. Tanjamba nane nu tuku tawi nzalenu kirenaig mbal ta njakmba mageke likinaig.

15

Wa kat nangine tuku tukul
(Markus 7.1-13)

¹ Farisi kusem pasa biteknganu mbal ndoj Yerusalemnje ndeka Yesus tugum promba nu kusnanaig: ² Ndanam saka ne dubinade tango wa mbuj kame tuku tukul lukamba nane wai minya ndanja isukusig nga sanaig le ³ nu ndek nane saningina: Ye mata tane kusnatingamngit. Ndanam saka tane singine wa mbuj kame tuku tukul dubikade sulumba Kuate tuku tukul afu lukakade. ⁴ Kuate nu tukul ande pilna ta tenenmba sakate. Tane ina mam tuku nyu kurauka mingje kumnemnje minap. Ande nu ina mam nuje tapra pasa sanikuwa kande nu balewap ngate. ⁵ Tane tukul pasa ta lukamba tenenmba sakade. Ande nu ina mam kat nuje aganj afu nikam mbulmba ye yije aganj njakmba buk Kuate tuku nga madiwen ngate le tane nu mam nuje aganj nda tuwa ngade. ⁶ Ata. Tane singine wa mbuj kame tuku manjau ndo dubikade sulumba Kuate tuku tukul te-side. ⁷ Tuan tango Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu tenenmba Kuate tuku mingje kuyarna.

⁸ Mbal te nane mingembi ndo ye kumnemnje minanu sukde. Nane tuku ngamungal ye maskenje minig.

⁹ Nane ye mbarinyade ta alo kugatok.

Nane tango tuku wamodus te-mayokmba Kuate tuku pasa tananj tumningig. *Aisaia 29.13*
Aisaia nu tanjamba kuyarna nga saningina.

Ngamungal njaijo siglikam tuku pasa
(Markus 7.14-23)

¹⁰ Kile Yesus nu mangur sunjo ta wika yalpe nga saningina: Tane pasa te ismba katese mayewap. ¹¹ Tango nu aganj tumba nyate tanje nu tuku ngamungal kutur tuwe ndakate. Nu mingembi ndo wam kile-mayokka ngamungal kutur tuwit ngina.

¹² Tanjakina le nuje dubiwanu tango kame nu tugum promba sanaig: Ne tanjamba sakat le Farisi mbal nane ne tuku wamodus palsejningat ta ne kamus ndate e nga sanaig le ¹³ nu ndek yaba pasambi saningina: Yije Mam samba mbolnje minit nu aganj afu ngu ndakina le ake prode ta nu sinja goninjmba pankamngat. ¹⁴ Tane Farisi mbal idus ndaningap. Nane am tukulok minmba tugusemba tango pino tum ndaningig. Tango am tukulok

ande nu inum am tukulok ta tumba ndin tumam tuku kinit ta nale arnej baringa burok sinamnge ndekade nga saningina.

¹⁵ Tanakina le Petrus ndek nu sana: Tango kutur tuwit tuku ne yaba pasa sakat ta tugunu te-mayokmba sasinga le isbe ngina le ¹⁶ nu ndek sakina: Tane Farisi tanaj wamdus karejnu minig e? ¹⁷ Tango nu aganj nyate ta faljgu sinam kumba nu sumbikate le mayok kinit. Tane wamdus pulu ndatingit e? ¹⁸ Tango nu ngamunggal sinamnge iduste sulumba mingembi te-mayokte wam tanje nu kutur tuwit. ¹⁹ Tango tuku ngamunggal sinamnge manau afu terjenmba. Wamdus najgonu, tanjo bale manau, pino kuayar, tanjo pino ndonj fare une manau, kuayar manau, yabri pasambi afu ndalekam tuku, waje pasa. ²⁰ Wam najgonu najkmba tanje tanjo tumba kutur tuwig. Tango nu wai minya ndanga isukusit manau tanje nu kutur tuwe ndakate nga saningina.

*Kasomok pino ande Yesus tala ndana
(Markus 7.24-30)*

²¹ Kile Yesus nu tinga Tirus le Sidon patuknje ma tugu ta mbol kina. ²² Nu kumba ka ma ta prona le Kanannu pino ande pro Yesus wika sana: O Sunjo, ne David tuku mbuj. Ne ye sinanu turya. Yije kulim bukranje wanena le sinamanzer sunjo najk minit nga sana.

²³ Tanakina le Yesus nu nda isanu sukmba minna le nuje dubinaig tanjo pro nu sarsarmba sanaig: Pino te nu sine dubika wika wika ilit. Ne sawa le luka kuwa nga sanaig le ²⁴ nu ndek nane saningina: Ye Israel mbal sipsip ngisikanu tanaj minig nane tugumnje ndo pirokam tuku yije Mam nu ye kukulyina ngina.

²⁵ Kile pino ta pro Yesus tugumnje dagol tidronga sana: O Sunjo, ne ye turya ngina le ²⁶ nu ndek lafumba sana: Ande nu kinjo kame tuku nyamaganj yaika age ningit ta nu wam maye ndate ngina.

²⁷ Tanakina le pino ta nu manj sana: Sunjo, ta son ta age nane mata tanjo tuku nyamaganj fambonu mbain kumnemnje ndekade le nyade tuku nga sana.

²⁸ Tanaka sana le nu pasa lafumba sana: Pino, ne sinja ye tuku sangri tomba tingate. Ne ye wam kam tuku nzalinate ta tanjamba ndo mayok kuwa ngina le ait ta mbolnje ndo kulim nuje mayekina.

Yesus nu guaze mbal gudommmba wakeikina

²⁹ Kile Yesus nu tinga Galilea kule kualij make dubimba kumba tabe ponga minyokina le ³⁰ tanjo kuasmbi gudommmba nu tugum prowe likinaig. Kupe najgonu, kupe wai isu kigi-kagonjanu, am tukulok, pasate ndakanu ta najkmba kilmba Yesus tugumnje patikinaig le nu nane wakeike likina. ³¹ Wakeikina le pasate ndakanu ta pasatinaig. Kupe wai isu kigi-kagonjanu ta magekinaig. Kupe najgonjanu ta likinaig. Am tukulok ta nane mambilnaig. Tanjanaig le manjurka minnaig mbal wam kame ta kanjerka nane pirerek purka Israel mbal tuku Mbara nyu te-dunginaig.

*Yesus tanjo 4,000 isukusneningina
(Markus 8.1-10)*

³² Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal ta wika yalpe nga saningina: Mbal te pro ye ndonj manjurka minig te ki kenmba buk kugade. Nangine nyamaganj ta buk nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate. Ye nane kukulningi le gubak kuwaig ta nane ka ndinnje gubanu baklelbekaig nga saningina.

³³ Tanakina le nuje dubiwanu tanjo nu sanaig: Sine ndanbe. Ma baknu te aninge nyamaganj kumumbi manjur sunjo te ninbe le nyuwaig nginaig le ³⁴ nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba naj e ngina le nane lafumba sakinaig: Sine bret 7 kualeganj karenganu fonfonj ndui ndui ndo naj nginaig.

³⁵ Tanakinaig le Yesus nu manjur sunjo ta minyokuwaig nga saningina sulumba ³⁶ bret fonfonj 7 kualeganj turmba kilmba Kuate gare pasa tuna sulumba fetfetmba nuje dubiwanu tanjo ningina le nane kilmba walmba ninje likinaig. ³⁷ Ninje likinaig le nane

ɲakmba kilmba nyinaig le maroningina. Agarj fetfetna bateɲnu ta kilmba nane sambe 7 ligneninginaig.

³⁸ Isukusnaig tango ta gudommba 4,000 tarɲaj. Pino kiɲo kame afu mata turmba minnaig.

³⁹ Kile Yesus nu mbal ta kukulningina le kinaig le nu waɲ poɲga kumba Magadan ma mbol kina.

16

Nane wam kitek sangrinu kanjeram sakinaig

(Mateus 12.38-42; Markus 8.11-13; Lukas 11.29-32; 12.54-56)

¹ Kile Farisi mbal Sadusi mbal ndek Yesus tugum promba nu tagowam tuku samba mbolok sanɲri ande te-mayokuwa le kanjeram sanaig. ² Tanamba sanaig le nu lafumba sakina: Tane ki butuɲgam bafute le tane sakade: Indole ki pro mayewamɲgat. Ma ɲakmba gurkate ɲgade. ³ Maratukuk tane sakade: Kite sawe piyamɲgat. Gaunɲe ma songate ɲgade. Samba mbolɲge agarj mayok kinig ta tane kanjerkade. Wam kame ait te mbolɲge kilimok mayok kinig ta tane kanjerka katese ndade e? ⁴ Tane siɲka mbal ɲaigonu Kuate ɲgumnede tuku. Tane ye tuku sanɲri kanjeram tuku idusde ta ye tumtinge nda. Wam sangrinu ande tuan tango Yona mbolɲge prona ta ndo tumtingamɲgit ɲgina. Tanakina sulumba nu tiɲga nane kusreka kina.

Farisi le Sadusi mbal tuku maɲau

(Markus 8.14-21)

⁵ Yesus nane waɲ poɲga kumba ka kule kualin simɲge ibeɲ kinaig ta nuɲe dubiwanu tango nane bret afu kile ndaka kinaig. ⁶ Nane tanɲe minnaig le Yesus nu nane saningina: Tane Farisi le Sadusi mbal tuku yis ta rironɲap ɲgina. ⁷ Nu tanakina le nane nanɲine nanɲine saka ismba sine bret afu nda kilgig ta tuku nu sakate inde ɲga saka minnaig le ⁸ nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Tane ndaɲam bret kile ndakaig ta tuku saka minig. Tane ye kumuɲ kuga ɲga idusde? ⁹ Tane wamdus pulu ndatingit? Ye wam afu ke liken ta tane gilainɲade e? Ye bret 5 tamba tango 5,000 isukusneningene le bateɲnu sambe giganmba ligneninginaig? ¹⁰ Ko bret 7 tamba tango 4,000 isukusneningene le bateɲnu sambe gigannaig? ¹¹ Ye Farisi le Sadusi mbal tuku yis rironɲap ɲga satinɲit ta bret tuku sa ndatingit. Ndaɲam saka tane wam ta kila pile ndakade ɲga saningina.

¹² Nu tanakina le nane wamdus puluningina. Nu bret tuku yis rironɲkam tuku sa ndakina. Nu Farisi le Sadusi mbal tuku tum maɲau rironɲkam tuku sakina.

Petrus nu Yesus Kuatenɲe madina tango ɲgina

(Markus 8.27-30; Lukas 9.18-21)

¹³ Yesus nane Sesarea Filipi ma tugu mbol pronaig sulumba nu nuɲe dubinaig mbal kusnaningina: Tango pino nane ye Ndindo Katesek Tango ye ima ɲgade ɲga kusnaningina le ¹⁴ nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisenɲge ɲgade. Afu ne Elianɲe ɲgade. Afu sakade ne Yeremia ko tuan tango ambokok ande ɲginaig.

¹⁵ Tanakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima ɲga idusde e ɲgina le ¹⁶ Simon Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenɲe madina tango. Kuate nu abo minit ne nu tuku Kiɲo ɲga sana le ¹⁷ nu ndek Petrus sana: Simon, Yona tuku kiɲo, Kuate nu siɲka ne make pilit. Ne tango tugumɲge wamdus ta te ndakate. Yiɲe Mam nu samba mbolɲge minit nuɲge wamdus ta te-mayokmba tumnate. ¹⁸ Ye ne sanamɲgit. Ne tuku nyu Petrus.* Ye ndame ta mbolɲge yiɲe kuasmbi patiki le kume tuku sanɲriɲge nane kile-iberɲkam kumuɲ kuga. ¹⁹ Kuate nu nuɲe gageu kulatkate wam ta te-mayokam tuku ye ne sanɲri tanbimɲgit. Ne wam afu kilke te mbolɲge peuninga ta samba mbolɲge mata wam ta peuningamɲgat. Ne wam afu kilke te mbolɲge peu ndaninga ta samba mbolɲge mata peuninge nda ɲga Petrus sana. ²⁰ Tanamba nu nuɲe dubinaig tango nu Kuatenɲe madina tango ta afu sa ndaninguwaig ɲga sanɲrimba peuningina.

* 16:18: Petrus ta Grik pasa. Nyu ta tugunu ndame.

*Yesus nu nuje kumam tuku saningina
(Markus 8.31-9.1; Lukas 9.22-27)*

²¹ Ait ta mbolŋge ndo Yesus nu tugu pilmba nuje dubiwanu mbal saningina: Ye mbumba Yerusalem kanġit. Ye ka le tanġe Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa bitekŋganu mbal nane ye tumba piti gudommba suwaig le afunġe ye baleyamŋgaig. Ye kumi le mara keŋnu mbolŋge Kuate nu te-tiyamŋgat ŋga saningina. ²² Tanġakina le Petrus nu Yesus tumba te Yamokmba sawe lika sana: A ... Sunġo. Ndo kuga. Kuate nu ne kulatkate. Wam ta ne mbol prowe nda ŋgina le ²³ nu mbilka Petrus sana: Satan, ne kua kaye. Ye tuku ndin tukul ndawa. Ne Kuate tuku wamduŋ pitaimba tanġo tuku wamduŋ ndo dubite ŋgina.

²⁴ Tanġakina sulumba Yesus nu nuje dubiwanu tanġo saningina: Ima nu ye tuku tanġo minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nuje miroŋ nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa. ²⁵ Ima nu nuje abo mine mayewam tuku sunġomba idusmba kurau mayete ta nu ŋgisikamŋgat. Ima nu ye tuku ŋga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta tumba ŋak minamŋgat. ²⁶ Ande nu kilke te tuku aġaŋ ndende ŋakmba kilwa le nuje kanu ŋgisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose. Ande nuje kanu ŋgisikuwa ta ame aġaŋmbi piyamba maŋ luka tam kumuŋ? ²⁷ Ye Ndindo Katesek Tanġo ye yiŋe Mam tuku kilŋa sanġri ŋak nuje eŋel kame ndoŋ luka prowamŋgit. Prowi sulumba ye tanġo yimyam ŋakmba nane maŋau ke likinaig ta lafunu niŋgamŋgit. ²⁸ Ye siŋka satinġamŋgit. Tane teŋge tiŋ minig mbal afu kume ndaka minap le ye Ndindo Katesek Tanġo yiŋe gageu kulatkam tuku prowi le tane kanġeryamŋgaig.

17

*Yesus nu ŋgarosu kitek tina
(Markus 9.2-13; Lukas 9.28-36)*

¹ Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus le maib nuje Yohanus nane kilmba nanenġe ndo tabe sunġo ande poŋginaig. ² Ka tanġe nane keŋ ta mambilmba minnaig kande Yesus tuku ŋgarosu mbilka kiseuma mayok kina. Nuje tumail pasi ki tuku kilŋa suk. Nu tuku tawi kauknu uge liŋnu ndo mayok kina. ³ Tanġana le Moses le Elia nale mayok ka Yesus ndoŋ pasata minnaig le nane kanġerkinaig.

⁴ Tanġamba Petrus nu ndek Yesus sana: Sunġo, sine teŋge mineg te mayenu ndo. Ne woka le ye baibai keŋmba ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku patiki ŋga sana.

⁵ Petrus nu tanġamba saka minna le gau ande uge liŋnu ndo pro nane kainiŋgina le gau ta sinamŋge pasa ande mayok ka teŋenmba sakina: Ande te ye tuku Kiŋo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunġo tet. Tane nu tuku pasa ise mayewap ŋga sakina le ⁶ Petrus nane miŋge pasa ta ismba kuru kuru mayemba ndek kilke mbolŋge truk kinaig. ⁷ Tanġamba minnaig le Yesus nu pro nane kigreka saningina: Tane kuru kuru ndakap. Tane tiŋgap ŋga saningina le ⁸ nane tandeka mambilmba Yesus nuje ndo minna le kanġernaig.

⁹ Nane tiŋga Yesus ndoŋ luka ndek ka ndinŋge Yesus nu nane peuniŋmba saningina: Ye Ndindo Katesek Tanġo ye kummba maŋ tiŋgi le ndo tane wam kiŋatanu suk kanġeraig ta afu saningap ŋgina.

¹⁰ Kile nuje dubiwanu tanġo keŋ ta nu kusnanaig: Ndanġam kusem pasa bitekŋganu mbal nane Elia nu ambonġa prowa le ndo Kristus nu prowamŋgat ŋga sakade ŋginaig le ¹¹ nu ndek nane saningina: Son. Elia nu ambonġa prowa sulumba wam ŋakmba kuaneka kile-tidiŋgam tuku ta ¹² ye tane teŋenmba satinġet. Elia nu buk mayok kina le nane nu kila pile ndakinaig. Nane nu tumba nanġine nzali dubimba ŋayo silinaig. Tanġamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tanġo mata ŋayo siliyamŋgaig ŋga saningina le ¹³ nuje dubiwanu tanġo pasa ta ismba nu Yohanus kule pisne tuku saningina ta nane wamduŋ puluniŋgina.

*Yesus nu kiyo ande bukla njak wakeina
(Markus 9.14-29; Lukas 9.37-43)*

¹⁴ Nane kej ta Yesus ndonj manj luka ka manjur sunjo ta tugum pronaig le tanjo ande pro Yesus tugumnje dagol tidronja nu sana: ¹⁵ O Sunjo, ne ye tuku kiyo sinanu tura. Zulbarek manjau nu mbol prote le nu sinamanzer sunjo njak minit. Manjau tanje nu tate le ait afu nu pa mbol ndekate. Ait afu nu kule sinamnje ndekate. ¹⁶ Ye nu tumba naje dubinade tanjo te tugum prowit ta nane nu wakeiwam fuguwaig nga sana. ¹⁷ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Kuate talamba ngamunggal son tugusek kugatok mbal tane ye piti seryade. Ye ait giganmba tane ndonj minamnjgit? Kiyo ta tumba yalpe ngina. ¹⁸ Tanjakina le nane kiyo ta tumba pronaig le nu bukla njayonu ta sawe likina le nu kiyo ta kusremba kua kina le kiyo ta mayekina.

¹⁹ Tanjamba Yesus nuje ndo minna le nuje dubiwanu tanjo nane nu tugum promba kusnanaig: Ndanjam sine bukla ta pitaiwe fuguwig nga kusnanaig le ²⁰⁻²¹ nu ndek nane sanjina: Tane ngamunggal son tugusek kugatok ta tuku. Ye sinja satinjet. Tane Kuate tuku sanjri tomba tingade manjau ta mastet tinju tanjan fudinndo ndo minwa ta tane tabe te samba ne goka ka ma si kaye nga sawap ta nu tanjawanjat. Ngamunggal son manjau tamba tane wam njakmba kanjerkam kumu. [Ande nu nyamaganj pinka ndo Kuate yabanje sulumba nu bukla pitai kam kumu.]

*Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna
(Markus 9.30-32; Lukas 9.43-45)*

²² Yesus nane Galilea ma tugu mbolnje kine promba minmba nu nuje dubiwanu kuasmbi saningina: Nane ye Ndindo Katesek Tanjo tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnje pilwaig le baleyanngaig. ²³ Baleyuwai le ye kumi sulumba mara keynu mbolnje Kuate nu ye kuaneyuwa le tinungit nga saningina. Tanjakina le nane pasa ta ismba piti sunjo njak minnaig.

Yesus nu takis ndametinj pankina

²⁴ Yesus nane Kaperneum tumbrajan pronaig le kusem wande sunjo tuku ndametinj kilanu mbal pro Petrus kusnanaig: Tane tuku tum tanjo nu kusem wande sunjo tuku takis ndametinj patikate e nginaig le nu au ngina. ²⁵ Tanjakina sulumba nu manj luka wande mbol kina le Yesus nu katesemba Petrus kusnana: Simon, kilke te mbolok gabat sugo nane ima tugumnje takis ndametinj kilig? Nane nanjine kiyo kame tugumnje kilig e ko mbal afu tugumnje kilig nga Petrus kusnana le ²⁶ nu ndek Yesus sana: Nane mbal afu tugumnje kilig ngina. Tanjakina le nu Petrus sana: Ta tuku gabat sunjo tuku kiyo kame takis patinu tuku piti ta nane mbolnje mine ndakate ta ²⁷ sine kusem wande sunjo ta tuku takis ndametinj pan ndakube ta nane afu gubra tubekaig. Ta tuku ne kule kualinj nzi mbol kumba kuku tilainja kualeganj ambonganj tamngat ta mingenu kakerka takis ndametinj kumumbi kanjeramngat. Ndametinj ta tumba ye tuku takis naje turmba patika nga sana.

18

*Tanjo ngamuknje ima nu sunjo minit
(Markus 9.33-37; Lukas 9.46-48)*

¹ Ait ta mbolnje Yesus dubiwanu tanjo nane nu tugum promba nu kusnanaig: Kuate kulatkate mbal ngamuknje ima sunjo minit nga kusnanaig le ² nu ndek kiyo ande tumba nane ngamuknje te-timba nane saningina: ³ Ye sinja satinjamnjgit. Tane mbilka kiyo kame tanjan mayok ndakape ta tane Kuate kulatkate ma mbol kine nda. ⁴ Ande nu kiyo tejen nyu kugatok minam iduste ta nu Kuate tuku gageu njakmba ngamuknje nu sunjo minit. ⁵ Ande nu ye tuku nga idusmba kiyo tejen tate ta nu ye mata tate. ⁶ Kiyo ande tejen ye tuku son ngate le andenje didikate le nu ye ngumneyate ta tanjo ta ose. Nu kiyo didi ndaka minwa le ambonganj afunje wit firfiranu ndame sunjo tumba njinfok tur

kusmba bukɲginaig le yu buto ka kumna kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁷ Tango pino Kuate ngumnewaig nga tago afu siɲka prowamɲgaig ta ima nu taɲamba tango tagoniɲgit le nane Kuate ngumnede ta ose. Nu pa sunjo tamɲgat.

⁸ Ne tuku wai ko kupe ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba bukɲga. Ne wai ko kupe ndindo ɲak minmba Kuate tugumɲge abo tugu kaɲgera ta maye. Ne wai ko kupe armba ɲak mina le Kuatenje ne tumba bukɲguwa le ne ugmba minmba minam tuku ma ta mbol kaye ta ɲayo. ⁹ Ne tuku am ande nu ne unekam tuku didikate ndeta gomba bukɲga. Ne am ndindo ɲak minmba Kuate tugumɲge abo tugu kaɲgera ta maye. Ne am armba ɲak mina le Kuatenje ne tumba bukɲguwa le pa sunjo mbol kaye ta ɲayo.

¹⁰⁻¹¹ Tane kiɲo ande teɲen talamba ake agaɲ nga idus ndawap. Kiɲo kame kulatkanu eɲel kame mara mara samba mbolɲge yiɲe Mam am mbolɲge minig. [Ye Ndindo Katesek Tango ye ɲgisikanu minig mbal muskil kile-tidiɲgam tuku ye prowen.]

Sipsip ande ɲgisikina tuku yaba pasa
(Lukas 15.3-7)

¹² Tane wam te ismba tane ndaɲmba idusde. Tango ande nu sipsip 100 ɲak ndindo inum ɲgisikate le nu tanaig ɲgate nga idusde? Kuga. Nu sipsip afu 99 ta kilmba ka tabe ande mbolɲge kusreka nu luka kumba ande ɲgisikate ta sotate. ¹³ Ye siɲka satinɲamɲgit. Nuɲe sipsip 99 ɲgisi ndakade ta nu nane tuku gare fudiɲmba tate. Sipsip ndindo ɲgisikate le sota luka tate sulumba nu ta tuku gare sunjo tate. ¹⁴ Taɲamba ndo taɲgine Mam nu samba mbolɲge minit nu kiɲo inum teɲen mata nu ɲgisi ndakuwa nga iduste.

Tira tango tuku mbar te-tiwam tuku pasa

¹⁵ Tira ande nu ne mbolɲge mbar ande kuwa ndeta ne kumba siɲsiɲndo nu ndo sawa. Nu ne tuku pasa pitai ndamba ɲgamuɲgal biye mbilwa ndeta maye. Maɲau tambi ne naɲe gulab maɲ luka tate. ¹⁶ Ko nu ne tuku pasa isam mbulwa kande ne tira ndindo ko armba kilmba nu tugum kape sulumba nu ndoɲ pasa te-tiwap. Tane ar ko tane keɲ pasa ta sawap ta maye. ¹⁷ Tango ta nu nale tuku mata isam mbulwa kande kile ne Kuate tuku kuasmbi ɲakmba saniɲga le iswaig. Nu nane tuku mata isam mbulwa kande nu kasomok tango ko takis kilanu tango taɲaɲ nu ndoɲ ulendi ndakap.

¹⁸ Ye siɲka satinɲamɲgit. Tane wam afu kilke te mbolɲge peuniɲgap ta samba mbolɲge mata wam ta peuniɲgamɲgat. Tane wam afu kilke te mbolɲge peu ndaniɲgap ta samba mbolɲge mata peuniɲge nda.

¹⁹ Ye maɲ satinɲgi le isap. Tane tuku armba nale wamdus ulendimba wam ande tuku Kuate yabaɲwaik ta yiɲe Mam nu samba mbolɲge minit nu wam ta kamɲgat. ²⁰ Tango armba ko keɲmba nane ye tuku nyu mbolɲge maɲɲurkade ta ye nane ɲgamukɲge minet nga saniɲgina.

Mbar gilaingam tuku pasa

²¹ Kile Petrus nu Yesus tugum promba nu kusnana: Sunjo, yiɲe tira ande nu ye mbolɲge mbar giganwa le ye gilaingi. Nu mbaram 7-wa le ye mbar ta gilaingi e nga kusnana le ²² nu lafumba sana: Kuga. Ne nu tuku mbar 7 ndo gilainga ta kumuɲ kuga. Ne nu tuku mbar 77 taɲamba gilainga.

²³ Tane isap. Kuate nu nuɲe gageu kulatkate maɲau ta wam kube te suk. Tango sunjo ande nuɲe piro mbal afu nane nu tuku ndametiɲ kilnaig ta luka lafuwaig nga sakina. ²⁴ Nu lafunu kilam tuku tugu pilna le tango ande nu lafuwam tuku ndametiɲ soɲ 100,000 taɲaɲ nane nu tumba pronaig. ²⁵ Nu ndametiɲ ta lafuwam kumuɲ kuga tukunu tango sunjo nu nane afu saniɲgina: Tane tango te tumba nuɲe pino kiɲo kat nuɲe ndoɲ agaɲ ndende ɲakmba turmba afu tugumɲge piro agaɲ taɲaɲ minam tuku piyamba ndametiɲ kilmba pro nuɲe ndametiɲ lafuwap ɲgina.

²⁶ Taɲakina le nu sunjo tugumɲge ndeka dagol tidronga sarsarmba sana: O sunjo, ne ait tutura le ye lafunu ta kumumbi kilmba tanmbimɲgit nga sana. ²⁷ Taɲaka sana le tango sunjo nu sinanu lafuwam tuku wamdus kusremba nu ake kukulna le kina.

²⁸ Nu kumba ka nuje piro tuma ande nu tuku soj ndindo lafuwam tuku minna ta kanjerna. Kanjermba nu biye timba njinfok pipka ye tuku ndametiŋ lafuwa nga sana.

²⁹ Tanjakina le nuje piro tuma ta ndek nu tugumŋge truk ka nu sarsarmba sana: Ne ait tutura le ye lafunu ta te-kumumbimba tanmbimŋgit nga sana. ³⁰ Tanjamba sana ta nu mbulmba nu tumba ka muli wandekŋge pilmba nu tuku ndametiŋ ta njakmba lafuwe suluwa sulumba ndo nu mayok kuwa ngina.

³¹ Kile nuje piro tuma mbal afu nu wam kina ta kanjermba nane pitiningina le nane kumba ka nangine sunjo ta kubeu tunaig le ³² nu pasa ta ismba piro tanjo ta wikina sulumba sana: A ... ne siŋka tanjo njayonu. Ne ye sarsaryat le ne ndametiŋ lafuwam tuku ta ye wamdus kusrewit. ³³ Ye tanjamba ne sinanu mapenit ta ndanam saka naje piro tuma tanjo ta sinanu mape ndawat nga sana. ³⁴ Tanjaka nu gubra tormba tanjo ta tumba muli wande kulatkanu mbal tuku wai mbolŋge pilmba saningina: Nu ye tuku ndametiŋ njakmba lafuwe suluwa le nu mayok kuwa nga saningina.

³⁵ Tane tanjamba ndo tanjine tira tuku mbar tugusemba wamdus gilai ndanjan ta yije Mam nu samba mbolŋge minit nu mata tane mbolŋge tanjawanjanat ngina.

19

Tanjo pino munjo purkik tuku pasa (Markus 10.1-12)

¹ Yesus nu pasa ta sake denpurmba nu tinja Galilea ma kusremba kumba Yudea ma tugu mbol promba Yordan kule sim kina le ² tanjo pino gudommmba nu dubinaig le nu tanje nane tuku guaze wakeikina.

³ Tanjamba minna le Farisi tanjo afu Yesus tagowam tuku pro nu kusnanaig: Sine siŋgine tukul manau dubimba ande nu piyo nuje mbar ande mbolŋge pitaiwam kumuŋ e nga kusnanaig le ⁴ nu ndek sakina: Tane Kuate tuku kuyar pasa bur ndakade e? Pasa ta tejenmba sakate. Tugu mbolŋge Kuate nu tanjo pino kile-mayokka nu njarosu kise kise wakeikina sulumba sakina:

⁵ Tanjo nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndon munjo kile-denja minwaik. Nale njarosu ndindo mayok kanjanik ngina. *Mulum Pasa 2.24*

Kuyar pasa nu tanjate. ⁶ Ta tuku nale armba mine ndakik. Nale ajan ndindo tanjan minik. Kuate nu ajan kilmba ulendinikit ta tanjonje nale pur ndanikuwa ngina.

⁷ Tanjakina le Farisi nane ndek nu sanaig: Tanjamba ta ndanam Moses nu tukul pasa tejenmba sakina: Ande nu piyo nuje pitaiwam nga waje ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumuŋ nga sakina le ⁸ nu ndek nane saningina: Tane wamdus karejnu njak. Ta tuku Moses nu tanjo pino pitaikam tuku wokina. Tugu mbolŋge manau ta mine ndakina. ⁹ Ye tejenmba satinjanŋgit. Pino ande nu tanjo ndon fare mine ndakate le tanjo nuje manau kise tuku nu pitaimba pino kise ndon munjo kilik ta nu pino kuayarmba unekate nga saningina.

¹⁰ Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo ndek Yesus sanaig: Tanjo pino kilmba man pitaikam tuku tukul sanjrinu tanjamba minwa kande sine tanjo pino kile ndakube nga sanaig le ¹¹ nu ndek nane saningina: Tanjo njakmba munjo kilam tuku minig. Kuate nu manau ta laipam tuku afu sanjri ningit nane ndo munjo kile ndakade. ¹² Afu nane ina sinanŋge ajan afu denkanu mayok kinig tukunu nane pino kile ndakade. Afu tanjo manjambi nane tuku njarosu njaijo siglikinaig. Afu nane Kuate tuku gageu tugekuwa nga piro ta kumba pino kilam tuku wamdus ta kugatok. Ande nu manau ta dubiwam kumuŋ ndeta dubiwa nga saningina.

Yesus nu kiyo kame nyaro ningina (Markus 10.13-16; Lukas 18.15-17)

¹³ Nane afu kiyo kame fonjon kilmba Yesusnje wai nane mbol patika Kuate yabanja nga Yesus tugum pronaig le nuje dubinaig mbal tanje nane saningine lika kile-luka minnaig. ¹⁴ Tanjanaig le Yesus nu nane saningina: Kiyo kame peu ndaningap. Nane

ye tugum te prowaig. Kiŋo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig ŋgina.
¹⁵ Tanjamba nu wai nane mbol patika sulumba tiŋga kina.

*Tango ande agaŋ ndende gudommba ŋak
 (Markus 10.17-31; Lukas 18.18-30)*

¹⁶ Mara ande tango inum Yesus tugum promba nu kusnana: Tum Tango, ye ame maŋau mayenu ki sulumba abo tugu tumba minmba minamŋgit ŋga kusnana le ¹⁷ nu lafumba sana: Ndaŋam ne maŋau mayenu tuku kusnayate. Kuate nu ndo mayenu. Ne minmba minam tuku abo tugu ta tam idusmba kande ne Kuate tuku tukul dubika ŋga sana.

¹⁸ Tanjaka sana le tango ta nu kusnana: Ye tukul pasa ndaŋ dubiki ŋgina le nu lafumba sana: Tango bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Agaŋ ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. ¹⁹ Ina mam naŋe tuku nyu kurauka miŋge kumnemŋge mina. Ne naŋe ŋgarosu tuku wamdus sunŋo ŋak minit tanjamba ndo nane ne tugumŋge minig mbal tuku kume purmba mina ŋga sana le ²⁰ tango mo ta ndek nu sana: Ye tukul ta ŋakmba dubika minet. Ame maŋau ye mbol denkate ŋgina le ²¹ Yesus lafumba ndek nu sana: Ne abo tugu ta tam idusmba kande ne kumba ka naŋe agaŋ ndende ŋakmba piyamba ndametij kilmba sanzal mbal niŋmba ne ye dubiya. Ne tanjawa ta ne samba mbolŋge agaŋ ndende magenu ŋak minamŋgat ŋga sana le ²² tango mo nu pasa ta ismba nu agaŋ ndende sunŋomba ŋak tukunu nu wamdus piti ŋak Yesus kusremba kina.

²³ Nu kina le Yesus nu nuŋe dubiwanu tango saningina: Ye siŋka satinŋamŋgit. Agaŋ ndende sunŋomba ŋak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunŋo. ²⁴ Agaŋmor sunŋo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunŋo kuga. Tango nu agaŋ ndende sunŋomba ŋak ta nu ŋgumneniŋmba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku maŋau ta siŋka minde bada sunŋokanu ŋgina.

²⁵ Tanjakina le nuŋe dubiwanu tango pasa ta isnaig sulumba nane piriri ŋayomba sakinaig: Yoi. Tanjamba ndeta ndaŋndaŋmba sine afu abo minam tuku ndin tesilikamŋgig ŋginaig le ²⁶ Yesus nu nane kaŋgerka saningina: Tango nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta ŋakmba kam kumuŋ ŋga saningina.

²⁷ Kile Petrus lafumba Yesus sana: Ai te. Sine ne tuku ŋga siŋgine agaŋ ndende ŋakmba kusreka ne dubineg. Sine ame agaŋ tamŋgig ŋga kusnana le ²⁸ nu ndek nane saningina: Ye siŋka satinŋamŋgit. Kilke kitek mayok kuwa le ye Ndindo Katesek Tango yiŋe minyo mbili maditaknu mbolŋge minyoka ŋakmba kulatkamŋgit ta tane ye dubiyade mbal mata minyo mbili 12 mbolŋge minyoka Israel tuku tugu 12 ta kilmba pileniŋgamŋgaig. ²⁹ Ande nu ye tuku ŋga nuŋe wande, tira kat nuŋe, kulim kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kutu kat nuŋe, nuŋe kilke agaŋ kame tajaŋ kusrekate ta nu agaŋ kusrekate ta kitek gudommba kilmba nu abo tugu ŋak minmba minamŋgat. ³⁰ Ata. Nane afu kile tumailamŋge minig ta nane ŋgumnem kaŋgaig. Afu kile ŋgumnemŋge minig ta nane tumailam kaŋgaig ŋgina.

20

Piro tango piya kilnaig tuku yaba pasa

¹ Kile Yesus nu sakina: Kuate nuŋe gageu lafunu niŋgit wam ta piro miro tango ande wam kina tajaŋ. Nu maratukuk tiŋga ki nda promba minna le mbal afu nu tuku grep piro mbolŋge pirokam tuku sota kilam kina. ² Nu kina ka afu kaŋgerka ki ndindo tuku piya niŋgam tuku saningina le nane woka tango ta tuku piro mbol kinaig.

³ Ki kanum 9 mbolŋge nu maŋ kumba ka maket mbolŋge afu nane ake minnaig ta kaŋgerka saningina: ⁴ Tane pirokam idusmba kande tane ye tuku piro mbol kape le ye tane piya kumumbi tiŋgamŋgit ŋga saningina le nane kinaig.

⁵ Ki kanum 12 mbolŋge ki kanum 3 mbolŋge nu maŋ wam ndui ta ndo kina. ⁶ Tanjamba ki kanum 5 mbolŋge nu maŋ kumba ka afu ake minnaig ta kaŋgerka saningina: Ndaŋam tane ake tiŋ minig le ka furirte ŋga saningina le nane nu sanaig: ⁷ Afunŋe sine piro nda siŋgig ŋginaig le nu ndek saningina: Tane kumba ye tuku piro mbolŋge pirokap ŋgina le nane kinaig.

⁸ Ki butunga furirna le miro tango nu nuje piro kulat tango sana: Piro mbal wika nane piya ninga. Ngumnerga prowaig ta mbolnge tugu pilmba ka ka maratukuk prowaig mbolnge biteknga nga sana le ⁹ piro kulat tango nu mbal afu furiram piro tugu pilnaig ta wika ki ndindo tuku piya kumumbi ninge likina.

¹⁰ Tanjana le mbal maratukuk pronaig ta nane wam ta kangermba sine ndametij manj lato kilamngig nga idusnaig ta kuga. Nane mata ki ndindo tuku piya ndo kilnaig. ¹¹ Tanjamba nane gubra tumba ka piro miro tango sanaig; ¹² Mbal te nane ait fagnu ndo pirokaig a. Sine maratukuk tinga piro tugu pilmba ka ka kinge sine pasoka mundusiymba piro karenkigig le furirte. Ndanam saka ne sine nane ndon piya kumu kumu singat nga sanaig le ¹³ piro miro tango nu nane tuku ande lafumba sana: Mata, ye ne mbolnge mbar ndawit. Ne ye ndon pasa katmba nane piro tuku ki ndindo tuku piya tam tuku wokat tae. ¹⁴ Ne nane ndametij ta tumba kaye. Ye yiye nzalimbi nane afu furiram prowaig ta ne ndon kumu kumu ndametij ningam iduset. ¹⁵ Ndametij te yiye ndametij. Ye afu ningam bafuwi ta ningam kumu. Ndanam saka ye waknyumba minet le ne ye tuku gubra tat nga sana.

¹⁶ Kile Yesus nu tejenmba saningina: Afu ngumnemnge minig ta tumailam kanggaig. Afu tumailamnge minig ta ngumnem kanggaig nga saningina.

Yesus nuje kumam tuku sanu kejna
(Markus 10.32-34; Lukas 18.31-34)

¹⁷ Yesus nane Yerusalem kumbanje nu nuje dubiwanu tango 12 ndo kilmba kile Yamokka saningina: ¹⁸ Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kangig. Ka ambenge nane afu ye Ndindo Katesek Tango tumba pris gabat kusem pasa biteknganu mbal tuku wai mbolnge pilwaig le nane ye te-tiyumba kumwa nga sakamngaig. ¹⁹ Nane kasomok mbal tuku wai mbolnge ye pilwaig le nane ye maim maim te-sumba ngusyuwaig sulumba ail kazrai mbolnge ye baleyamngaig. Ye kumi le mara kejnu mbolnge Kuate nu manj ye te-tiyamngat nga saningina.

Yakobus le Yohanus nale sugo minam tuku sakinaik
(Markus 10.35-45)

²⁰ Sebedeus tuku kiyo armba Yakobus le Yohanus ina nakilenge nale kilmba ka Yesus tugumnge dagol tidronga nu aganj yabanna le ²¹ nu ndek kusnana: Ame aganj tuku ne ye yabanyate ngina le nu ndek sana: Ne yiye kiyo ar te ma nika le ne nane gageu kulatka mina le inum ne tuku ndinamnge inum najamnge minyokuwaig nga iduset ngina.

²² Tanjakina le Yesus nu lafumba sanikina: Tale wam yabankik ta tugunu tale gilai. Ye kule kaglinu nyamngit ta tale mata nyam kumu e nga sanikina le nale sakinaik: Au. Sile kumu nginaik. ²³ Tanjakinaik le Yesus nu nale sanikina: Son. Ye kule kaglinu nyamngit ta tale mata nyamngaik ta ye tuku ndinamnge ko najamnge afu tanjamba kile-minyokam tuku ta ye miro kuga. Yiye Mam nu tango afu madiningina nane ndo ma ta mbolnge minyokamngaig nga sanikina.

²⁴ Nu dubiwanu tango 10 wam ta isnaig sulumba nale aba nuje tuku palsejningina le ²⁵ Yesus nu nane te yalpe nga wika saningina: Kasomok mbal tuku gabat sugo nane pasa sangrinu nak minig ta tane kila. Gabat afu nane kumnemnge minig ta nane mata tango pino nane kukul te-ninmba matuk kinig ta ²⁶ tane manjau ta ke ndakap. Tane ngamuknge ima nu sunjo minam idusmba ndeta nu tane njakmba tuku piro tango minwa. ²⁷ Tane ngamuknge ima nu kulat tango minam idusmba ndeta nu tane njakmba tuku piro tango tanan minwa. ²⁸ Ye Ndindo Katesek Tango ye mata tango pino ye sinzanyuwaig nga pro ndawen. Ye nane sinzanyinmba yiye ngarosu kumam tuku pilmba nane gudommba muskil kile-tidinge ningam tuku prowen nga saningina.

Yesus nu tango armba am tukulkanu wakeikina
(Markus 10.46-52; Lukas 18.35-43)

²⁹ Yesus nane Yeriko kusrewam bafunaig le tango gudommba nu dubimba kinaig.

³⁰ Tanjo armba nale am tukulok ndin makembinge minnaik. Nale Yesus kina ta afunje sanikinaig le ismba nale ndek wi kuerka sanaik: David tuku mbuŋ sunjo, ne sile sinanu tursika nga sakinaik. ³¹ Tanjakinaik le manjur sunjo nale maninkuwaik nga sanike likinaig kande nale lato lato wika sakinaik: David tuku mbuŋ sunjo, ne sile sinanu tursika nga saka minnaik.

³² Tanjamba saka minnaik le Yesus nu tinga nale kusnanikina: Ye ame wam tale mbolŋge ki nga idusik ngina le ³³ nale ndek nu sanaik: O Sunjo, sile tuku am wakeika nginaik. ³⁴ Tanjakinaik le Yesus nu nale sinanikmba nale tuku am kigrekina kande am maranja mambilnaik sulumba nu dubimba kinaik.

21

Yesus nu gabat sunjo tanjaŋ Yerusalem kina
(Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi tumbraŋ Olif tabe patumba Yesus nu nuŋe dubinaig tanjo armba sanikina: ² Tale tumbraŋ si kumba biteknga doŋki ande fat ŋak pannaig le tinj minik ta kanjerkamŋgaik. Kanjerka muli kuklinikmba kilmba ye tugum te yalpe. ³ Ande nu tale kusnatikuwa kande tale nu sawap: Sunjo nu doŋki te piro ŋak nga sawap. Tanjakap le nu pitik ndo maye kilmba kape nga satikamŋgat ngina.

⁴ Yesus nu nale tanjamba wam pagukina ta o buk tuan tanjo ande pasa sakina ta kumungina. Nu teŋenmba kuyarna.

⁵ Sion tumbraŋ sunjo sawap le nuŋe tanjo sunjo kanjerwa. Nu ngannu nyu kugatok tanjaŋ doŋki fat mbolŋge minyoka doŋki ŋak nu tugum prote ngina. *Sakaria 9.9*

⁶ Yesus nu nuŋe dubinaig tanjo ar ta wam pagukina le nale ka kumunaik. ⁷ Nale doŋki nuŋe fat ndoŋ kilmba Yesus tugum pronaik sulumba nanjine kumiŋ kilmba muskilnu mbolŋge farnaig le Yesus nu ponga minyokina. ⁸ Tanjana le manjur sunjo ta nane nanjine kumiŋ kilmba ndinŋe farnjmba afu nane ail wai kugerka kilmba pro ndinŋe farnjine likinaig. ⁹ Tanjamba kile afu Yesus tumailamŋge afu ngumnemŋge nane kumbaŋge wikaraumba sakinaig:

Sine David tuku mbuŋ tuku nyu te-dungube o.

Tanjo te Sunjo tuku nyu mbolŋge prote.

Nu Sunjoŋge nyaro tuwa o.

Sine Sunjo Kuate tuku nyu te-dungube o nginaig.

Mune 118.26

¹⁰ Nane tanjamba kumba minnaig le Yesus nu doŋki ŋak Yerusalem bitek prona le tumbraŋ sunjo ta tuku tanjo pino ŋakmba pirerek purka tanjo ta imanje nginaig le

¹¹ nane manjur sunjo nu dubinaig ta nane ndek sakinaig: Tanjo te Yesus. Nu tuan tanjo. Nu Nasaretnu Galilea ma tugu mbolok nginaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo wakeina
(Markus 11.15-19; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)

¹² Kile Yesus nu Yerusalem kusem wande sunjo ta sinam kumba ka kawaŋ tanje nane afu agaŋ ndende piyanjinaig afu piyanjmba kilnaig ta nane ŋakmba kogronjina sulumba nane ndametij mungu walka minnaig mbal tuku mbain kilmba kile-panka afu umaŋ kurinum piyawam tuku patikinaig mbal tuku minyo mbili mata kile-panka pitaike likina. ¹³ Tanjamba nu nane sanjina: Kuyar pasa nu teŋenmba sakate.

Ye tuku wande ta mbarinyam tuku wande.

Tane wande te mbilmba kuayar tanjo tuku wande tanjaŋ pilig ngate. *Aisaia 56.7; Yeremia 7.11*

Yesus nu tanjamba nane sanjina sulumba ¹⁴ nu kusem wandek sinam tanje minna le afu am tukulok afu kupe ŋaigonu nane gudommba nu tugum pronaig le nu nane wakeike likina. ¹⁵ Tanjana le kiŋo kame nane kusem wandek sinam tanje wikaraumba sakinaig: Sine sinjine sunjo David tuku mbuŋ tuku nyu te-dungube o nga saka minnaig.

Tañamba minnaig le pris gabat kame kusem pasa biteknjanu afu ndorj Yesus nu wam kitek sangrinu ke likina le kanjerka kiño kame tuku zigna ta ismba nane palseñningina le ¹⁶ nane Yesus sanaig: Nane ne tuku sakade ta ne nda isit e nginaig le Yesus nu lafumba saniñgina: Ye iset. Tane kuyar pasa ande bur ndakade e? Pasa ta nu teñenmba sakate. Ne kiño kame fonfon kiño dabronu turmba tumningit le ne tuku nyu kumumbi tedungade ngate. Mune

8.3

¹⁷ Tañamba saniñmba Yesus nu nane kusreka mayok ka tumbran sungo kusremba ka Betani tumbran promba tanje minna.

Yesus nu ail ande taprana

(Markus 11.12-14,20-24)

¹⁸ Mafena le nane mañ luka Yerusalem kambim saka kumba ka ndinñge Yesus nu gubana le ¹⁹ nu fik ail ande ndin makembiñge tin minna ta alonu kilmba nyam saka tugum kumba mambilna kande kuga. Nu wañenu ndo kanjerkina. Tañamba nu fik ail ta sana: Ne mañ alowe nda nga sana. Nu tañaka sakina le ait ndui ta mbolñge ndo ail ta wañenu kareñge sulunaig.

²⁰ Tañanaig le nuñe dubinaig mbal nane piriri ñayomba sakinaig: i ... Ame mañau tañan a. Fik ail te pitik ndo wañenu kareñge suluwaig nginaig le ²¹ nu lafumba nane saniñgina: Ye siñka satinñamngit. Tane Kuate nu kumuñ nga wamdus tero ndakap ta ye fik ail mbolñge mañau kit tañamba tane mata kam kumuñ. Ta ndo kuga. Tane tabe si samba ne goka tinğa yu buto sinam kaye nga sawap ta nu tañawamngat. ²² Tane Kuate nu kumuñ nga yabañap ta nu kumumbi tinñamngat nga saniñgina.

Imañge Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig

(Markus 11.27-33; Lukas 20.1-8)

²³ Yesus nu mañ kusem wande sungo sinam kumba ka tanje pasa kuklimba tumniñmba minna le pris gabat kame Israel mage mage afu pro nu kusnanaig: Imañge ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imañge ne sangri tinmba kukulnina nga kusnanaig le ²⁴ nu ndek nane saniñgina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le kumumbi lafuwap ta imañge ye wam kame te kam tuku kukulyina ta tane kila satinñamngit. ²⁵ Imañge kule pisne piro Yohanus tuna? Kuatenge e ko tañgonñge ngina.

Tañakina le nane ka kasomñge nañgine nañgine muñgu kusnanga sakinaig: Sine ndañmba sabe. Sine Kuatenge nga sabe ta ndañam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat. ²⁶ Ko sine tañgonñge ndo ngube ta taño pino nane sine mbolñge wam ñayonu kamñgaig. Mañgur sungo te nane ñakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan taño nga idusde nginaig. ²⁷ Tañamba nane Yesus tuku pasa lafumba sakinaig: Iyo. Sine gilai nginaig le nu ndek nane saniñgina: Ariya. Ye mata imañge kukulyina le wam kame ke liket te satinñge nda ngina.

Kiño armba tuku yaba pasa

²⁸ Yesus mañ lato sakina: Tane pasa te ismba ndañmba idusamñgaig. Taño ande nu kiño armba ñak minna. Nu kumba ka nuñe kiño mulum ta sana: Kiño, kite ne kumba ka grep piro mbolñge piroka nga sana le ²⁹ kiño ta mam nuñe sana: Ye mbulit ngina. Tañakina ta mine minemba nu wamdus biye mbilmba tinğa pirokam kina.

³⁰ Kile taño ta nu mañ kumba ka maib nuñe pasa ndui ta ndo sana le nu lafumba sakina: Ta maye. Ye kanñit ngina ta nu kine ndakina. ³¹ Tane ndañmba idusde. Kiño ndañ mam nuñe tuku pasa kumumba kina nga kusnaniñgina le nane ndek lafumba sakinaig: Kiño mulumñge nginaig.

Tañakinaig le Yesus nu kusem gabat mbal ta saniñgina: Ye siñka satinñamngit. Takis kilanu mbal pino taño didik farde mbal nane tane litiñmba ambonğa Kuate tuku gageu mayok kinig. ³² Yohanus nu mañau tinñreknu tumtingina le tane son nda nginaig. Takis kilanu mbal pino nane taño didik farde nane nu tuku pasa ismba son nga nañgine mañau

ngaiyonu kusrekinaig. Nane tanjanaig le tane wam ta kanjerkinaig sulumba ngamunggal biye mbilmba nu tuku pasa mata son nda nginaig nga saningina.

Piro tango ngaiyonu tuku yaba pasa
(Markus 12.1-12, Lukas 20.9-19)

³³ Yesus nu man sakina: Tane yaba pasa ande te mata isap. Kilke miro tango ande nu grep piro nguka fondembi kormba nu grep alonu firfirmba kulenu kilam tuku nguruj wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuenu o mbolok pilna. Piro ngakmba denpurmba nu piro mbal kilmba patika nu tinga kilke kise mbol kina. ³⁴ Kina ka tanje minmba ma ma grep alonaig le kamusmba alonu kilam tuku nu mbal afu kukulningina le piro tango tugum kinaig. ³⁵ Kumba ka pronaig le nane kanjerka kilmba ande tumba paningtumba inum tumba balemba ande ndamembi balemba tanjamba tanjamba ke likinaig. ³⁶ Nane tanjanaig le kilke miro nu ambonga kukulningina ta limba man gudomma kukulningina le nane mbolnge mata wam ndui ta ndo ke likinaig.

³⁷ Tanjanaig le piro miro nu nuje kiyo nuje kukulna le nane tugum kina. Nu tenemba isdusna: Nane nu kanjermba ye tuku kiyo nga mapewamngaig nga idusna. ³⁸ Tanjana le piro mbal nane nu prona le kanjermba sakinaig: Tango ilit si nu mam nuje tuku aganj ndende ngakmba kilam tuku nyu ngak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nga sakinaig. ³⁹ Tanjaka nane nu biye timba buknginaig le kilim kina le tanje balenaig le kumna.

⁴⁰ Ye tane kusnatinget. Piro miro tango nu tango kame ta tugum promba nane mbolnge ame wam kamngat nga kusnaningina le ⁴¹ nane afu nu sanaig: Nu piro mbal ngaiyonu ta kume ngayonu ningguwa sulumba nu piro tango afu kitek kilmba patikamngat. Alonu kilig ait mbolnge nane alonu kilmba nu tumba minamngaig nginaig.

⁴² Tanjakinaig le Yesus nu nane saningina: Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e? Ndam sungo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame ngakmba nu mbolnge sangri tingade.

Sungo nunge wam ta kina le sine kanjermba pirerek purka gare toreg ngate. *Mune*
118.22

⁴³ Ta tuku ye tane satngamngit. Kuate nu tane Israel kile-sika mbal kise nuje gageu tuku madininguwa le alonu kumumbi kile-mayokkamngaig ngina. ⁴⁴ [Ande nu ndame sungo ta mbolnge baringa ndekuwa ta nu isu ngurugurmba nu kumamngat. Ndam sungo ta tango ande mbolnge ndekuwa ta nu du firfiramngat.]

⁴⁵ Pris gabat kame Farisi mbal ndon nane yaba pasa kame sake likina le ismba nu nane tuku sakina ta katesenaig sulumba ⁴⁶ nane nu biye tiwam tuku ta mangur sungo nane nu tuan tango nga sakinaig tukunu nane tango pino tuku kuru-kurukinaig.

22

Pagumba nye sungo tuku yaba pasa
(Lukas 14.15-24)

¹ Yesus nu man yaba pasa ande sanimmba sakina: ² Kuate nu nuje gageu wike likate wam ta gabat sungo ande nuje kiyo pino tam tuku pagumba nye sungo pilna tanjan. ³ Ait kumungina le nu nuje piro tango kukulningina le kumba ka buk saningina mbal ta kilam kinaig. Nane kumba nane saninginaig kande nane ngakmba mbule sulunaig.

⁴ Kile gabat sungo nu piro tango afu saningina: Tane kumba ka mbal buk saningen ta tenemba saningap. Nu makau ande pailnu fatnu afu kuya ngak turmba bale farmba nyamagan kilmba pagumba kile tane tairnga minit. Nuje kiyo pino tam tuku pagumba nye ta mbol prowap nga saningap ngina le ⁵ nane kumba ka saninginaig kande nane ismba ake pasa sakanu sukmba ande nu tinga nuje piro mbol kina le ande nu tinga nuje ndametij piro kam kina le ⁶ nane afu tinga nu tuku piro mbal ta kilmba ngaiyo siglika bale farnaig. ⁷ Tanjanaig le gabat sungo nu wam ta ismba nu gubra tumba nuje kame mbal kukulningina le nane kumba ka nane bale far sulumba nane tuku tumban piynaig le ugna.

⁸ Kile nu nuje piro mbal afu saningina: Pino tam tuku pagumba nye buk kuanekit ta saninggen mbal ta nane nda prowaig. ⁹ Tane kumba ka tumbran surgo tuku ndin jakmba dubike lika tango jakmba kanjerka pagumba nye te mbol prowam tuku saningap ngina.

¹⁰ Tanakina le nane kinaig ka ndin jakmba dubike lika mbal magenu najgonu turmba kile-siglika jakmba kilmba pronaig le pino tam tuku pagumba nye ta tuku wande kumungina.

¹¹ Gabat surgo nu pronaig mbal ta kanjerkam wandek sinam kumba ande nu pagumba nye tuku kumiŋ tingge ndaka ake kumiŋ tingina ta kanjerna sulumba ¹² tango ta sana: Mata, ne ndanam ake te prowat. Ne pagumba nye tuku kumiŋ tingam kuga nga kusnana le nu kikonu maninok minna.

¹³ Kile gabat surgo ta nuje piro mbal saningina: Tango te kupe wai ndaleka bukngap le mayok ka ma make surgo sinam kuwa. Ma ta mbolŋge minamngaiŋ mbal nane malmbi sungomba maketiŋ tikiŋga minamngaiŋ ngina.

¹⁴ Kuate nu nane gudommba nuje gageu minam tuku wikate ta nane ndui ndui ndo nu tuku gageu minam tuku madiniŋgit nga saningina.

Takis pankam tuku pasa

(Markus 12.13-17; Lukas 20.20-26)

¹⁵ Farisi mbal nane kumba ka nangine nangine saka ismba nu ame pasa mbarwa le biye tibe nga ndin sotinaig. ¹⁶ Tanamba nane nangine dubinaig mbal afu Herodus dubinaig mbal afu ndor kukulninginaig le Yesus tugum promba sanaig: Tum Tango, ne tango tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne tango nyu jak tuku kuru kuru ndakate. Tango jakmba Kuate tuku manau dubikam tuku tumsingit. ¹⁷ Ne sine sasinga. Sine Zu mbal singine tukul manau dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumuŋ e? Ne ndanmba iduste nginaig.

¹⁸ Nane Yesus yabri paknaig ta nu katesemba nane saningina: Tane yabri tango ndo. Ndanam ye tagoyade? ¹⁹ Takis ndametiŋ ande tumba pro ye tumyap ngina le nane ndametiŋ ande tumba pro nu tunaig. ²⁰ Tananaig le nu ndek nane kusnaniŋgina: Ndametiŋ te mbolŋge ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga saningina le ²¹ nane ndek sakinaig: Sesar tuku nginaig le Yesus nu nane tejenmba saningina: Ata. Tane gabat surgo Sesar kumnemngge minig. Nu tambim tuku aganj sakate ta nu tape. Kuate nu aganj tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina.

²² Tanakina le nane pasa ta ismba pirerek purka nu kusremba luka kinaig.

Kummba man abongam tuku pasa

(Markus 12.18-27; Lukas 20.27-40)

²³ Ki ndui ta mbolŋge Sadusi tango afu Yesus tugum pronaig. Sadusi mbal nane tango kummba man tingge nda nga idusmba minig tuku. Nane Yesus kusnanaig: ²⁴ Tum Tango, Moses nu tejenmba kuyarna: Tango ande kummba pino kuembol kiŋo kugatok kusrewa le maib nuŋenge pino ta tumba aba nuje tuku kiŋo te-pilwa nga kuyarna. ²⁵ Ariya. Ma te mbolŋge tango ande maib kat nuje 7 minnaig. Aba nangine pino ande tina sulumba minna ma ma kiŋo kugatok kumna le mambo nuje dubiknu nu pino ta tina. ²⁶ Nu tumba minmba ma ma nu mata kiŋo kugatok kumna le mambo nuje keŋnu nu mata tanana. Tanamba tanamba nane 7 ta pino ndui ta ndo tumba ka ka kiŋo kugatok kume farnaig le ²⁷ ngumnerga pino kuembol nu mata kumna. ²⁸ Ata. Ne kumanu mbal tingamngaiŋ nga sakate ta tango 7 ngamukngge nu ima tuku pino minamngat? Nane jakmba pino ndui ta ndo tinaig nga Yesus sanaig.

²⁹ Tanakinaig le nu nane saningina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku sangri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde. ³⁰ Nane kumanu mbal abongam tingga Kuate tuku eŋel suk minamngaiŋ. Nane muŋgu kile nda. ³¹ Tane kumanu mbal tingge nda nga idusmba sakade ta pasa ande sine jakmba isam tuku Kuate nu sakina ta tane bur ndakade e? Pasa ta tejenmba sakate. ³² Ye Abraham Isak Yakob nane tuku Mbara Surgo minet nga sakate. Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande

Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Nu abo jak minig mbal tuku Mbara nga saningina.

³³ Tanjakina le mangur sungo Yesus tuku tum pasa ta isnaig sulumba piriri nyayonaig.

Tukul pasa sangrinu

(Markus 12.28-34; Lukas 10.25-28)

³⁴ Yesus nu Sadusi mbal tuku pasa te-ibejna le nane pasa kugatok minnaig ta Farisi mbal nane wam ta ismba nane jakmba pro Yesus tugumnge mangurkinaig. ³⁵ Tanjamba nane tuku ande nu kusem pasa biteknga sakanu tango Yesus tagowam tuku kusnana: ³⁶ Tum Tango, tukul ndaj tukul jakmba liniimba mbolnge minit nga kusnana le ³⁷ nu lafumba sana: Tangine Sungo Kuate tane nu tuku kume purmba tangine ngamunggal abo guwa wamdus jakmba nu tape. ³⁸ Tukul pasa ta tukul jakmba liningit.

³⁹ Tukul ande tana nu dubiknu tejenmba. Tane tangine ngarusu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap. ⁴⁰ Tukul armba ta tukul pasa afu tuan tango kame tuku pasa ta jakmba tuku tugu minik nga sana.

Yesus nu Kristus tuku nane kusnaningina

(Markus 12.35-37; Lukas 20.41-44)

⁴¹ Farisi mbal nane tanje mangurka minnaig le Yesus nu nane kusnaningina: ⁴² Kuatenge madina tango Kristus nu ima tuku mbuj nga idusde nga kusnaningina le nane sakinaig: Nu David tuku mbuj nginaig.

⁴³ Tanjakinaig le nu nane saningina: Ta son ndeta Tukul Guwa nu ndanam David wamdus tuna le nu Kristus tuku saka nu ye tuku Sungo nga tejenmba kuyarna.

⁴⁴ Sungo Kuate nu ye tuku Sungo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam tenge sangri jak minyok mina le ma ma yenje ne tuku ngueu mbal jakmba kile-ibejka ne tuku kupe kumnemnge patikamngit ngina. *Mune 110.1*

⁴⁵ David nu tanjamba kuyarba nu ye tuku Sungo ngina. Ata. Nu David tuku mbuj ndo e ko nu David tuku Sungo ngina. ⁴⁶ Nu tanjamba kusnaningina ta jakmba nu tuku pasa lafuwam fugumba maninok minnaig. Tanjamba nane ki ait ta mbolnge ngumne nga mata nu kuru-kuruka wam ande kusna ndanaig.

23

Israel gabat kame tuku manjau

(Markus 12.38-40; Lukas 11.43-46; 20.45-46)

¹ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tango mangur sungo ta turmba saningina: ² Kusem pasa tugunu biteknganu mbal Farisi mbal nane Moses tana tukul pasa biteknga sanu tuku ndo piro ta biyig ta ³ nane sakade pasa ta nane kumu ndade. Tane nane sakade ta dubikap sulumba nane tuku manjau dubi ndakap. ⁴ Nane tukul manjau gudommba agaj pitinu tana tango mbolnge patika minde bada sungo ningig ta nane nangine miroj fudinmba tur ndakade.

⁵ Nane afunje kanjerkuwaig nga nane tango am mbolnge wam magenu kade. Nane tukul pasa patinu tuku ningot wakeika tukul pasa kuyarka sigrika tumail mbol wai mbol kusmba jak likade. Nangine tawi mbolnge nzale kugennu wakeikade. ⁶ Nane pagumba nye sungo ko kusem wandeknge nane tango tumailamnge minyokam tuku nzaliningit. ⁷ Nane maket mbolnge lika tango nane sugo nga kaiyeninguwaig nga kilba pilig. Afunje nane kanjerka tum tango ngade le nane gare sungoningit.

⁸ Tane tana ndawap. Ande nu tane tum tango nguwa kande tane nu peuwap. Ndindo ndo nu Tum Tango minit. Tane jakmba kumu kumu tira minig. ⁹ Kilke te mbolnge gabat tango ande yiye mam nda ngap. Tane tuku Mam ndindo nu samba mbolnge minit. ¹⁰ Afunje tane sugo nguwaig kande tane nane peuningap. Tane tuku Sungo ndindo ndo minit. Nu Kristus.

¹¹ Tane ngamuknge ima nu sungo minam idusmba ndeta nu tane njakmba tuku piro tanjo tanjan minwa. ¹² Ande nu nuje nyu payamkuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-ibenamngat. Ande nu nuje nyu yabukuwa ta Kuatenje nu tuku nyu te-mayokamngat.

Kusem gabat mbal tuku yabri manau

(Markus 12.40; Lukas 11.39-44; 20.47)

¹³ Kusem pasa tugunu biteknganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane nane afu Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ndin tukulde. Tane Kuate tuku gageu mayok kambim mbulmba nane afu mayok kambim bafude le nane peuningig.

¹⁴ [Osese. Kusem pasa biteknganu mbal Farisi mbal tane pino kuembol kame tuku agar ndende didika kile-suluwe ningig. Tangine njayonu ta yabukam tuku tanjo am mbolnje Kuate yaban kuende. Ta tuku tane pa lato tamngaig.]

¹⁵ Osese. Kusem pasa biteknganu mbal Farisi mbal tane tangine dubikanu tanjo ndindo ndo te-silinu tuku yu mbol mbol kilke mbol mbol sota ma masken kinig. Ande tane dubikate le tangine yabri manau ta tumde le nu tane litiimba pa sunjo njayo tam tuku minit.

¹⁶ Tane am tukulok minmba tugusemba ndin tum ndaningig mbal ose. Tane tejenmba sakade. Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku kusem wande nyun tate ta ake. Nu kusem wande sinamnge golmbi wakeikinaig agar kame nyun kilig ta nu nuje pasa ta kumuwa ngade. ¹⁷ Tane am tukulok nginngan mbal ndo. Gol kame ta Kuate tuku wande sinamnge minig tukunu nane tukul. Kuate tuku wande ta gol kame liningit.

¹⁸ Tane tejenmba mata sakade. Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku Kuate tuku atrau mbain nyun tate ta ake. Nu atraukam tuku agar mbain mbolnje minit ta nyun tate ta nu nuje pasa ta kumuwa ngade. ¹⁹ Tane siyka am tukulok mbal ndo. Atraukam tuku agar ta atrau mbain mbolnje minit tukunu nu tukul. Atrau mbain ta atrau agar lite. ²⁰ Ta tuku ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku atrau mbain nyun tate ta agar mbain mbolnje minit ta turmba nyun tate. ²¹ Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku wande sunjo nyun tate ta Kuate nu wande ta mbolnje minit nu turmba nyun tate. ²² Ande nu nuje pasa sangri pilewam tuku samba nyun tate ta nu Kuate tuku minyo mbili sunjo turmba nyun tumba Kuate nu ta mbolnje minit nu mata nyun tate.

²³ Kusem pasa biteknganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tukul ande dubimba piro karenka agar fonfor nguna ilinzu njakmba manjur 10 patika ande Kuate tuwig. Tane tanjade sulumba tane tukul manau sugo kusreka manau tijreknu mape manau tanjo pino ngamuknge ke ndaka tangine piro tugusemba biye ndakade. Tane tukul sugo ta turmba kade kande maye kande. ²⁴ Tane am tukulok minmba tanjo pino tugusemba ndin tum ndaningig. Tane ngailmbo kule sinamnge kangermba pitaide sulumba kamel kule sinamnge minit ta kanger ndamba kule tur njinkade.

²⁵ Kusem pasa biteknganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tangine waim nza sangilnu minya mayede ta tangine ngamungal agar ndende gudommba kilam tuku piririmba agar terokam tuku wamdus liganu minig. ²⁶ Farisi mbal tane am tukulok minig. Tangine waim nza sinanu kutur njakmba ta sauka minya mayewap le sangilnu turmba kau prowa.

²⁷ Kusem pasa biteknganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tanjo kumu mbolnje ndame suku kaukauk mindepiye mayenu prote ta sinam tanje isu menja mundurkate tanjan tane minig. ²⁸ Tane tanjo am mbolnje tijreknu ndo minig. Tangine ngamungal sinamnge yabri manau kutur manau ligmba menja minig.

²⁹ Kusem pasa biteknganu mbal Farisi mbal ose. Tane yabri tanjo ndo. Tane tuan tanjo kame tuku kumu mbolnje ndame magenu patika tanjo tijreknu tuku kumu mbolnje mindepiye mayenu patika sakade. ³⁰ Sine tuku mbut kame tuku ait mbolnje sine mingej kande nane tuan tanjo kame tuku ndare kutuwe ninginaig ta sine nane ndorj ulendi ndakigerj kande ngade. ³¹ Tane tanjamba pasa sakade ta tangine tugu te-mayokde. Kuate tuku tuan tanjo kame bale fanninginaig mbal ta tane nane tuku fat ngade. ³² Ese. Tane tangine mbut kame tuku manau njagonu ta tuturap le sungokuwa.

³³ Tane mberɔ ɲaigonu tuku fat. Tane pa ɲayonu tam tuku minig. Tane pa ta laipam tuku ndin kuga. ³⁴ Ta tuku ye tuan tanjo kame tanjo wamdus kuyar magenu Kuate tuku pasa kukliwam tuku kukulningi le tane tugum prowaig le tane nane afu kilmba bale farka afu ail kazrai mbolɔge patikamɲgaig. Afu tanjine kusem wandekɔge ɲgusniɲmba afu kilmba amsesekap le nane kua ka sili-silimba tumbraɲ ɲakmba mbol kine prowamɲgaig.

³⁵ Tane tanjawap le tanjo tinjeknu kilke te mbolɔge bale farde ta nane ɲakmba tuku ndare tanje tane pasokamɲgat. Abo abo tanjo tinjeknu Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturmba kumba ka nane Berekia tuku kiɲo nuɲe Sakaria nu Kuate mbariɲam tuku mbain atrau mbain ɲgamukɔge minna le nane pro nu balemba ndare kutunaig. ³⁶ Ye siɲka satinɲamɲgit. Nane ɲakmba ndare kutuniɲge likinaig ndare tanje tane pasokamɲgat ɲga saniɲgina sulumba sakina: ³⁷ O Yerusalem, Kuate nu buk tuan tanjo kame kukulningina le ne kilmba bale farmba afu ndamembi bale fariɲgina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tanjaɲ ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig. ³⁸ Tane isap. Kile Kuate nu tane ɲgamukɔge mine ndakate. ³⁹ Ye tane satinɲget. Tane ye nda kanjeryap sulumba maɲ kanjeryumba ndek sakamɲgaig. Ne Sunjo tuku nyu mbolɔge prote. Sunjoɲge ne nyaro tinwa ɲga sakamɲgaig ɲgina.

24

*Yesus nu kusem wande ɲayonɲam tuku sakina
(Markus 13.1-21; Lukas 21.5-6)*

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sunjo ta kusremba kumba minna le nuɲe dubinaig mbal nane nu tugum promba kusem wande sunjo ta tuku wande magenu ɲakmba kanjerkuwa ɲga nu samba tumnaig le ² nu ndek nane saniɲgina: Ye siɲka satinɲamɲgit. Tane wande ɲakmba kanjerkade te ɲgumneɲga ndame ɲakmba muɲgu sailka mine nda. Afuɲge sambriniɲguwaig le ɲakmba kutusewamɲgaig ɲgina.

*Kilke tugu kugawam tuku pasa
(Markus 13.3-37; Lukas 21.7-36)*

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu minyokina le nuɲe dubinaig tanjo nanenge ndo nu tugum promba sanaig: Ne kusem wande ɲayonɲamɲgat ɲga sasiɲgat ta ginu mara prowamɲgat. Sine ame maɲau kanjermba ne prowam tuku ait kilke te kugawam tuku ait patukate ɲga idusmba katesewamɲgig ɲginaig le ⁴ nu ndek lafumba saniɲgina: Tane riroɲ mayewap. Nane afu gudommba pro tane yabritiɲmba ⁵ ye tuku nyu tumba ye Kristus Kuatenge madiyina tanjo ɲga nane gudommba didikuwaig le ndenunɲgaig. ⁶ Tane kame sugo maskenɲge mayok kuwaig le pasa ismba ko tanjine tugumɲge kame zigna afu ismba wamdus te-sulu ndawap. Wam kame ta siɲka prowe likamɲgaig ta kugawam tuku ait ta kile. ⁷ Kilke ande tinja kilke kise ndoɲ kame buwamɲgaik. Gabat ande nuɲe gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndoɲ kame buwamɲgaig. Ma yimyam mbolɔge guba mumni prowe likamɲgaig. ⁸ Piti kame ta pino kutu te-palmbim tuku ɲgaro rar tate tanjaɲ prowamɲgaig.

⁹ Afuɲge tane bige tidinga piti sunjo tam tuku gabat afu tuku wai mbolɔge patikuwaig le nane tane kilmba bale faramɲgaig. Tane yiɲe mbal tukunu kilke tugu ɲakmba tane kasurtingamɲgaig. ¹⁰ Piti ta sinamɲge nane gudommba ye kusreyumba ndeka nanjine nanjine muɲgu kupet minmba muɲgu kasurka minamɲgaig.

¹¹ Yabri tuan tanjo gudommba mayok kuwaig sulumba tanjo gudommba didikuwaig le nane yabri maɲau dubikamɲgaig. ¹² Ait ta mbolɔge maɲau ɲaigonu tugeka sunjokuwa le tanjo nane nanjine nanjine muɲgu iduska muɲgu turke nda. ¹³ Ande nu ye kusre ndayumba minmba ka kumwa ta Kuatenge nu tuku muskil te-tiwe tambimɲgat. ¹⁴ Kuate nu nuɲe gageu kulatkate pasa mayenu ta kilke tugu ɲakmba mbolɔge kukliwe likuwaig le ɲakmba iswaig le kugawam tuku ait prowamɲgat.

¹⁵ Tuan tanjo Daniel tuku pasa ɲgumneɲga kumuɲguwa le ande ɲule parak tukul ma mbolɔge mayok ka tukul kuerka kutur tambimɲgat. (Tane pasa te burkade mbal

tane wamdus pulutinguwa). ¹⁶ Tane Daniel tuku pasa kumunguwa le kanjermba Yudea mbal nane kua ka tabe ponnguwaig. ¹⁷ Ande nuje wande kawanje minmba kande nu wandekje aganj ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa. ¹⁸ Ande nu nuje piro mbolje minmba kande luka pro nuje tawi tam idus ndawa.

¹⁹ Ait ta mbolje pino fungulok pino kiyo dabronu amo nyanu njak ose. Nane piti sunjo kanjeramngaig. ²⁰ Tane Kuate yabanjap le murke ait mbolje ko kusem ait mbolje manjau ta pro ndawa.

²¹ Ait ta mbolje piti sunjo pasa njak prowamngat. O buk tugu mbolje ka kile mata piti afu tananj kanjer ndakeg. Piti ta kugawaig le manj piti tananj prowe nda. ²² Kuate nu nane kilam tuku madinjina mbal idusnjimba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti ta prowamngat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le tanjo njakmba ngisike sulude kande.

²³ Ande nu tane satijmba kanjera Kristus Kuate nge madina tanjo minit te ko nu minit si nguwa kande nu tuku pasa ise ndakap. ²⁴ Yabri tanjo prowaig sulumba afu ye Kristus ngumba afu ye Kuate tuku tuan tanjo ngamngaig. Nane Kuate madinjina mbal yabrinjmba didikube nga wam kitek sanjrinu ke likamngaig. ²⁵ Wam kame ta sinja prowamngaig. Ta tuku ye tane wam pagutinget. ²⁶ Nane afu Kristus nu ma baknu mbolje minit nga satinguwaig kande nu kanjeram kine ndakap. Ko afu nu wande te sinamnge kuirka minit nga satinguwaig kande tane nane tuku yabri pasa ta ise ndakap. ²⁷ Teli nj nu ki prote ma mbolje telijmba pinderka kumba ka ki butungate kumam kumba samba njakmba kiljate tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo prowamngit. ²⁸ Aganj ande kumanu menja mundur kinit le wir tanje minig.

²⁹ Sina manzer ait sunjo ta kugawa le ki mukumba dabunungat. Tambun mata bulunge nda. Samba tuku sanjri njakmba pirpurka buru-burukuwaig le mbai njakmba guroromba ndeke lika minamngaig. ³⁰ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tanjo ye samba mbolje mayok kanjit. Mayok ka ye kilja sanjri sunjo pasa njak gau mbolje ndeki le kilke mbolok mbal njakmba ye kanjeryumba wikaraumba malmbi njayowamngaig. ³¹ Tabil wi sunjo ande mayok kuwa le ye yije ejel kame kukulningi le kilke tugu njakmba mbolje Kuate nge nuje madinjina mbal kile-manjurkamngaig.

³² Tane fik ail kanjerap. Nunge tumtingamngat. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kanjerka katesemba sakade: Ki ait patukate ngade. ³³ Tanjamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka ye prowam tuku ait patukate ta kila palmbimngaig. ³⁴ Ye sinja satinjamngit. Ait te mbolje minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowamngaig. ³⁵ Kilke tugu samba tugu ngisinungaig. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamngat.

³⁶ Ginu mara ki kanum ndanj wam kame ta prowamngaig ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolje ejel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kiyo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit. ³⁷ Noa tuku ait mbolje manjau pronaig tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo prowam tuku ait mbolje manjau ndui ta mayok kanjaig. ³⁸ Kule sunjo pro ndana le nane nyamaganj kule nyumba pino piyamba kilmba tanjamba tanjamba minnaig ma ma Noa nu waj ponjina. ³⁹ Wanj ponjina le ndo kule sunjo promba nane njakmba ma gurejmba kile-butokina le nane wamdus puluningina. Tanjamba ndo ye Ndindo Katesek Tanjo prowi le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdus puluningamngat.

⁴⁰ Ait ta mbolje tanjo armba piro ndindo mbolje minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit. ⁴¹ Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamngit.

⁴² Tanjine Sunjo nu ginu mara prowamngat ta tane gilai. Ta tuku tane mambilmba tairnga minap. ⁴³ Wande miro tanjo kuayar tanjo prowam tuku ait pasa isit kande nu wande kulatka minmba kuayar tanjo pro kuayaram tuku peute kande. ⁴⁴ Tane kuaneka ye tairnga minap. Ye Ndindo Katesek Tanjo tane mata ait gilai minap le ye prowamngit nga sanjina.

Piro tango mayenu nyayonu tuku yaba pasa
(Lukas 12.41-48)

⁴⁵ Yesus nu maŋ lato sakina: Tango ande wamdus kuyar mayenu ŋak piro mayete ta tango sungo nu tumba nuŋe piro mbal kulatka ait kumunŋuwa le nyamagaŋ walmba niŋgam tuku nu pilit. ⁴⁶ Tango ta nuŋe piro kumba minwa le nuŋe sungo promba kaŋgerwa le nu gare ŋak minamŋgat. ⁴⁷ Ye siŋka satinŋamŋgit. Nuŋe sungo taŋamba nu kaŋgermba nu nuŋe agaŋ ndende ŋakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimŋgat.

⁴⁸ Ko piro tango ta nyayonu ndeta yiŋe sungo dalkate ya ŋga saka ⁴⁹ nu ndek kulatkate mbal pani farmba kule kamenu nyade mbal ndoŋ ulendika nyamagaŋ kule kamenu nyumba ⁵⁰ nuŋe sungo luka prowam tuku ait idus ndamba minwa le nu prowamŋgat. ⁵¹ Nu promba nu piti sungo tumba pitaiwa le ma nyayo yabri mbal ŋgamukŋge minamŋgat. Ma nyayo ta mbolŋge minamŋgaig mbal nane malmbi sunŋomba maketiŋ tikŋga minamŋgaig ŋgina.

25

Pino mbanzo 10 tuku yaba pasa

¹ Yesus nu maŋ teŋemba sakina: Kuate nu nuŋe gageu kilam tuku prowamŋgat ta wam kube te suk. Pino mbanzo 10 nane tango ande pino tam tuku prowam bafuna le nu te-silikam tuku naŋgine lam kilmba kinaig. ² Pino mbanzo 5 ta nane wamdus kugatok. Nane 5 afu ta nane wamdus kuyar mayenu ŋak.

³ Pino wamdus kugatok ta nane kambim ŋga naŋgine lam kilmba kule kile ndaka kinaig le ⁴ pino wamdus kuyar mayenu ŋak ta nane kambim ŋga naŋgine lam kilmba kule turmba kilmba kinaig. ⁵ Nane kinaig ka tango pino tam tuku ta nu dalka pitik nda prona le minde ma ma ginyumŋina le kinynaig.

⁶ Furir ŋgamu wi ande mayok kina: Ai si. Tango pino tam tuku prote si. Tane mayok ka kaŋgerap ŋgina le ⁷ pino kame ta ŋakmba aboŋga naŋgine lam bulu sunŋowam tuku wik wilnu mbilinŋinaig. ⁸ Taŋanaig sulumba pino kame wamdus kugatok tanŋe nane ndek pino wamdus ŋak ta saninŋinaig: Sine kule afu siŋgap. Sine tuku lam kupam bafude ŋga saninŋinaig le ⁹ wamdus kuyar mayenu ŋak mbal ndek nane saninŋinaig: i ... Sine tane kule tinŋbe ta tane sine turmba lam kupe likamŋgaig. Tane luka kumba stua mbolŋge kule afu sota piyawap ŋga saninŋinaig.

¹⁰ Nane lam kule piyawam kinaig le tango pino tam tuku ta nu prona le pino 5 nane nu tairŋga minnaig ta nu ndoŋ pagumba nye sungo tuku wande sinam kumba malaŋga tukulnaig. ¹¹ Malaŋga tukulmba minnaig le pino 5 ta luka pro malaŋga katmba sakinaig: Sunŋo, malaŋga talka. Sine prowig o ŋginaig kande ¹² tango ta nu pasa lafumba saninŋina: Tane ima kate. Ye siŋka tane gilai ŋga saninŋina.

¹³ Yesus nu taŋamba ndek lato sakina: Ait ta ginu mayok kaŋgat ginu mara ki kanum ndaŋ mbolŋge ye prowamŋgit ta tane gilai tukunu tane ye tairŋga mambilmba minap ŋgina.

Piro tango keŋmba ndametiŋ kilnaig
(Lukas 19.11-27)

¹⁴ Yesus nu maŋ sakina: Kuate nu nuŋe gageu kilam tuku prowamŋgat ta wam kube te suk. Tango ande nu kilke masken ande mbol kambim ŋga nuŋe agaŋ ndende kulatkam tuku nuŋe piro mbal tuku wai mbolŋge patikina sulumba ¹⁵ nu nane tuku maŋau kaŋgerka kumumbi piro walmba niŋgina. Nu piro tango ande ndametiŋ soŋ 500 tumba ande soŋ 200 tumba ande soŋ 100 tuna. Nane ndametiŋ tamba pirokuwaig ŋga nu tinŋa ma masken kina.

¹⁶ Piro tango nu soŋ 500 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametiŋ tamba piroka minna ma ma soŋ 500 maŋ lato kilna. ¹⁷ Wam ndui ta ndo piro tango nu soŋ 200 kilna ta nu pitik ndo kumba ka ndametiŋ tamba piroka minna ma ma soŋ 200 maŋ lato kilna le ¹⁸ piro tango nu soŋ 100 kilna ta nu kumba ka kilke sarka burok ta sinamŋge ndametiŋ patika yubengina le tanŋe minnaig.

¹⁹ Tanjamba minnaig ma ma sunjo nu luka promba nuje ndametin piro mbal ningina ta kilam tuku saningina. ²⁰ Tanjakina le ande nu soj 500 tuna ta nu pro sana: Sunjo, ne buk soj 500 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka man soj 500 lato kilen ngina le ²¹ nuje tanjo sunjo nu sana: Ese. Ne piro tanjo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudinjo kulat mayena tukunu kile ne piro sunjo kulatkam tuku ye ne palmbimngit. Ne yale. Ne ye ndonj sile gare-garekamngik ngina.

²² Kile ande nu soj 200 tuna ta nu pro sana: Sunjo, ne buk soj 200 ye sina. Ai te. Ye tamba piroka man soj 200 lato kilen ngina le ²³ nuje tanjo sunjo nu sana: Ese. Ne piro tanjo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudinjo kulat mayena tukunu kile ne piro sunjo kulatkam tuku ye ne palmbimngit. Ne yale. Ne ye ndonj sile gare-garekamngik ngina.

²⁴ Kile ande nu soj 100 tuna ta nu pro tejenmba sana: Sunjo, ne tanjo wamdus karejnu njak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu aganj tumunu ngukade le ne pro gonjngit. ²⁵ Ye ne tuku kuru-kuruka naje soj 100 ta ngisikikat nga kilmba kilke sarka burok sinamnge yubengen. Naje soj 100 ta noten ngina. ²⁶ Tanjakina le nuje tanjo sunjo ndek nu sana: Ne sinjka piro tanjo njayonu. Ne kanyum tanjo ndo. Nane afu pirokade le ye pro alonu ake kilet nga iduste? Afu aganj tumunu ngukade le ye pro gonjngit e? ²⁷ Yije manau ne kila ta ndanam saka ye tuku soj 100 bej mbolnje pile ndakina. Ne tanjana kande ye pro yije ndametin lafunu lato kilet kande ngina.

²⁸ Tanjamba nu nuje piro mbal saningina: Soj 100 yaimba tanjo nu soj 1,000 njak ta tape ngina. ²⁹ Ande nu aganj afu njak minit ta andenje nu man lato tuwit le nu sunjomba njak minamngat. Ande nu aganj denkanu minit ta andenje nu tuku aganj fudinjo ta yaite. ³⁰ Piro tanjo kanyum sambek ta tumba kilimnge bukngap le ma make sunjo mbol kuwa. Ma ta mbolnje nane malmbi sunjomba maketin tiknga minamngaig ngina.

Pileningam tuku ait

³¹ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye yije kilja sunjo enel kame ndonj prowi sulumba ye yije minyo mbili maditaknu mbolnje minyokamngit. ³² Ye minyoki le kilke tugu njakmba pro ye tugumnge manjurkamngaig. Nane tanjawaig le sipsip kulatkanu tanjo nu sipsip meme lisis minig le pilenga kise kise patikate tananj ye manjur ta paplamba kuasmbi armba patinungit. ³³ Tanjamba ye sipsip kilmba yije ndinamnge patiki sulumba meme kilmba yije njainamnge patinungit.

³⁴ Ye Sunjo ye yije ndinamnge minamngaig mbal ta tejenmba saningamngit: Yije Mam nu sinjka tane make patikate. Tane yalpe. Nu kilke te te-mayok ndana ait mbolnje tane nuje gageu mayok ka nu ndonj minam tuku maditingina. ³⁵ Ye gubayina le tane nyamaganj sinaig. Ye kule parayina le tane kule sinaig. Ye rawe tanjo tananj minen le tane ye tumba kulatkinaig. ³⁶ Ye tawi kugatok minen le tane tawi sinaig. Ye guaze ten le tane ye turyinaig. Ye muli wandeknje minen le tane ye kanjeryam tuku pronaj.

³⁷ Ye tanjamba nane saningi le nane tinjeknu mbal ta lafumba sayamngaig: Sunjo, sine ginu ne gubak minna le kanjernumba nyamaganj tingenj. Ko ne kule paranina le kule tingenj. ³⁸ Ginu ne rawe tanjo tananj minna le ne tumba kulatkigenj. Ko ginu ne tawi kugatok minna le ne tawi tingenj. ³⁹ Sine ginu ne guaze njak ko muli wandeknje minna le ne kanjernam tuku progenj nga kusnayamngaig. ⁴⁰ Tanjakuwaig le ye Sunjo ye pasa lafumba saningamngit: Tane yije mbal nyu kugatok turkinaig ta tane ye turyanu tananj nga saningamngit.

⁴¹ Kile ye yije njainamnge minamngaig mbal ta tejenmba saningamngit. Tane pa sunjo tam tuku minig mbal tane ye kusreyumba kape. Kuate nu o buk Satan nuje enel kame ndonj minam tuku pa kuanekina ta mbol kape. ⁴² Ye gubak minen le nyamaganj se ndakinaig. Kule parayina le tane kule se ndakinaig. ⁴³ Ye rawe tanjo tananj minen le tane ye kulat ndakinaig. Ye tawi kugatok minen le tane ye tawi se ndakinaig. Ye guaze njak ko muli wandeknje minen le tane pro ye kanjer ndayinaig nga saningamngit.

⁴⁴ Ye tanjamba saningi le nane mata pasa ndui ta ndo lafumba sayamngaig: Sunjo, ne ginu mara gubak ko kule paranina ko rawe tanjo tananj minna ko tawi kugatok ko

guaze ñak ko muli wandekñge minna le kangernumba tur ndanigen ñgamñgaig. ⁴⁵ Nane tanakuwaig le ye nane tejenmba saningamñgit: Ye siñka satinjet. Tane yiñe mbal nyu kugatok tur ndakinaig ta ye tur ndayanu tanañ nga saningamñgit. ⁴⁶ Mbal te nane ma ñayo mbol kumba rar kamusmba minmba minamñgaig. Rar ta kugawe nda. Mbal tiñreknu nane abo tugu ñak minmba minamñgaig. Kume nda.

26

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig

(Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

¹ Yesus nu pasa ñakmba saningde denpurbamba nu nuñe dubiwanu tango saningina: ² Ki ait armba kugawaik le pagumba nye sunjo Pasowa prowamngat ta tane kila. Prowa le nane afunje ye tumba ail kazrai mbolñge kumi nga afu tuku wai mbolñge palmbimñgaig ñgina.

³ Ait ta mbolñge pris gabat mbal Israel mage ndonj pris sunjo Kaiafas tuku wande mbol mangurkinaig sulumba ⁴ nane Yesus kuirkuirka biye timba balewaig nga ndin sotinaig.

⁵ Nane tejenmba sakinaig: Sine pagumba nye tuku mangur sunjo sinamñge nu biye tibe ta ñayo. Kame zigna sunjo mayok kakat nga saka minnaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolñge gureñ kutuna

(Markus 14.3-9; Yohanus 12.1-8)

⁶ Betani tumbrañge Yesus nu tango ande buk ñgirñger ñak nyunu Simon nu tuku wandekñge isukusmba minna. ⁷ Isukusmba minna le pino ande ndame botol gureñ mundur mayenu ñak piyanu o mbolñge ta tumba Yesus tugum promba nu tuku gabat mbolñge gureñ ta kutuna.

⁸ Tanjana le nuñe dubiwanu tango wam ta kangernmba nane palseñningina le sakinaig: Ndanam saka gureñ mayenu ake kutuwat a. ⁹ Nu gureñ ta tumba nane afu mbolñge piyana kande nu ndametij sunjo tina le ndametij tambi sine sanzal mbal turkeg kande nga sakinaig.

¹⁰ Tanakinaig le nu pasa ta ismba ndek saningina: Ndanam tuku tane pino te piti serde. Nu ye mbolñge wam mayewat. ¹¹ Sanzal mbal mara mara tane ñgamukñge minamñgaig. Ye tane ndonj ait kuennu mine nda. ¹² Pino nu gureñ mayenu tembi ye tuku ñgarosu pisnewat ta nu ye ñgunu tuku ñgarosu wakeiyat. ¹³ Ye siñka satinjamñgit. Kilke tugu ñakmba mbolñge nane pasa mayenu kuklimba nu wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamñgaig ñgina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanjo

(Markus 14.10-11; Lukas 22.3-6)

¹⁴ Kile nane 12 ta tuku ande Yudas Iskariotnu nu ka pris gabat mbal tugum promba saningina: ¹⁵ Ye Yesus tumba tane tuku wai mbolñge pili ta piyanu giganmba ye samñgaig ñgina le nane ndek silwa ndametij soñ keñmba nu tunaig. ¹⁶ Tunaig le Yudas nu kumba ka Yesus tumba nane tuku wai mbolñge palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus nu nuñe dubinaig tanjo ndonj Pasowa nyinaig

(Markus 14.12-21; Lukas 22.7-13,21-23; Yohanus 13.21-30)

¹⁷ Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonganu mbolñge Yesus dubiwanu tanjo nu tugum promba kusnanaig: Sine aningde ne ndonj Pasowa nyam tuku ka kuanekube ñginaig le ¹⁸ nu ndek saningina: Yerusalem tumbrañ sunjo mbol kape. Tanjo ande ye tane satinji le nu tugum kumba sawap: Tum Tanjonge nuñe ait buk patukate ngat. Nuñe dubinaig tanjo ndonj ne tuku wandekñge Pasowa nyam tuku sasingat nga sawap. ¹⁹ Yesus nu tanjamba sakina le nuñe dubinaig tanjo nane tanjamba kumba ka Pasowa nyam tuku agarñ ndende kuanekinaig.

²⁰ Furirna le Yesus nu nuñe dubiwanu tanjo 12 ndonj kumba ka isukusmba minmba ²¹ nu ndek sakina: Ye siñka satinjamñgit. Tane ñgamukñge ande nu ye tuku kupet minit ñgina. ²² Tanakina le nane wamdus ñaigoñga ndui ndui nu kusnanaig: i ... Sunjo ne

yeŋge nga iduste e nga kusnanaig le ²³ nu lafumba sakina: Ande nu ye ndoŋ nza tuma bret kule pak mbilmba nyat ta not. ²⁴ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kuyar pasa kumumba kumamngit ta ande nu ye tumba nane wai mbolŋge palmbimngat ta ose. Nu piti sunjo tamngat. Ina nuŋeŋge te-pile ndakina kande maye kande ngina.

²⁵ Tanjakina le nuŋe kupet tanjo Yudas nu ndek sakina: i ... Tum tanjo, ne yeŋge nga iduste e ngina le Yesus nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

Yesus nu pasa nyam tuku manjau te-mayokna

(Markus 14.22-26; Lukas 22.15-20; 1 Korin 11.23-25)

²⁶ Nane isukusmba minmba Yesus nu manj bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nuŋe dubiwanu tanjo niŋmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yiŋe njarosu ngina.

²⁷ Tanjamba nu grep kule murko ŋak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba nane niŋmba sakina: Tane ŋakmba grep kule te tumba nyap. ²⁸ Te yiŋe ndare. Ndare ta mbolŋge pasa kitek Kuate nu tanjo ndoŋ o buk katna ta alonu mayok kangat. Ye yiŋe ndare kutuwi le Kuate nu nane gudommmba tuku une saukamngat. ²⁹ Ye tane satinngamngit. Ye manj grep kule teŋen nye ndaki ma ma yiŋe Mam kulatkate ma mbolŋge ye grep kule kitek manj tane ndoŋ nyamngit ngina. ³⁰ Tanjaka denpurmba nane mune ande ulnaig sulumba tinja Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusŋge nu tuku nyu yabukamngat nga sana

(Markus 14.27-31; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

³¹ Kumbanŋe Yesus nu nane saningina: Furir te mbolŋge tane ŋakmba kua ka ye kusreyamngaiŋ. Kuyar pasa teŋenmba sakate.

Kuatenge sipsip kulat tanjo balewa le sipsip pururumba sili-siliwamngaiŋ ngate. *Sakaria* ^{13.7}

³² Ye kummba manj tingi sulumba ye ambonga Galilea ma tugu mbol ka le tane ngumnenga prowamngaiŋ nga saningina.

³³ Tanjakina le Petrus nu ndek sana: Nane ŋakmba kuru-kuruka kua ka ne kusrenuwaig ta yeŋge ndo ne kusrene nda ngina le ³⁴ nu Petrus sana: Ye sinjka ne sanamngit. Furir te mbolŋge teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kejamngat ngina. ³⁵ Tanjaka sana le Petrus nu ndek lafumba sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye sinjka ne tuku nyu yabuke nda ngina le nuŋe dubinaig mbal ŋakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

Yesus nu Kuate ndoŋ pasatina

(Markus 14.32-42; Lukas 22.39-46)

³⁶ Yesus nane kumba ka ma ande nyunu Getsemani pronaig sulumba nu nuŋe dubinaig tanjo saningina: Tane teŋge minap. Ye ka sinje Kuate yabanamngit ngina. ³⁷ Tanjaka nu ndek Petrus le Sebedeus tuku kiŋo armba Yakobus Yohanus nane keŋ ta kilmba kina ka tanje nu ngamunggal piti sunjo kamusmba wamdus fagka minna. ³⁸ Tanjamba nu nane saningina: Ye wamdus ŋayonga piti sunjo ye toyate le kamuset. Tane teŋge ye ndoŋ mambilmba minap ngina.

³⁹ Tanjamba saka nu dirdirka kumba ngurŋgurka ndek truk ka Kuate yabanmba sakina: O Mam, kumuŋ ndeta kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Naŋe nzali ndo dubiwa ngina.

⁴⁰ Tanjamba nu luka ka nuŋe dubiwanu tanjo kanjerkina ta nane kinymba minnaig le nu ndek Petrus sana: Ne ait fagnu te ye tuku nga idusmba mambilmba minam kuga e? ⁴¹ Satan tuku tago tane mbol prowikat tukunu tane abo minmba yabanmba minap. Tanjine ngamunggal Kuate yabanjam tuku idusde ta njarosumbi dubiwam tuku ta piti ngina.

⁴² Yesus nu manj lato kumba ka yabanmba sakina: O Mam, kule murko te ye laipyam kumuŋ kuga ta ye nyamngit. Naŋe nzali ta ndo dubiwa ngina. ⁴³ Tanjamba nu manj luka prona ta nane ginyumŋge am piti patikinaig le kinymba minnaig le ⁴⁴ nu nane kanjerka nu manj nane kusreka luka kumba ka pasa ndui ta ndo yabanja. ⁴⁵ Yaban denpurmba

nu pro nuŋe dubiwanu tanŋo kusnaniŋgina: Tane mabtumba kinymba minamŋgaig? Ait buk patukate. Anderŋe ye Ndindo Katesek Tanŋo tumba une ŋak mbal tuku wai mbolŋge palmbim tuku bafute. ⁴⁶ Ai si. Ye tuku kupet prote si. Tane tingap le sine nane tugum si kab ŋgina.

Yudas nane Yesus biye tinaig

(Markus 14.43-50; Lukas 22.47-53; Yohanus 18.1-12)

⁴⁷ Nu tanjamba pasata minna le tanŋo 12 ta tuku ande Yudas nu tanŋo gudommba kame bagi sibugi kilmba ŋak pronaig. Pris gabat mbal Israel mage nanenŋe tanjamba kukulniŋginaig le pronaig. ⁴⁸ Yesus tuku kupet tanŋo nu nane kila palmbim tuku buk teŋenmba wam paguniŋgina: Ye ka ande mumuwi ndeta not. Tanŋo ta biye tiwap ŋgina.

⁴⁹ Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Tanŋo kaiye ŋga sakina sulumba nu mumuna le ⁵⁰ nu ndek Yudas sana: Mata, ne wam idusmba te prowat ta pitik ka ŋgina. Tanjamba sakina le nane pro Yesus biyamba biye denaig.

⁵¹ Kile Yesus dubiwanu tanŋo ande nuŋe kame bagi gomba tumba pris sunŋo tuku piro tanŋo kilbanu pike welna. ⁵² Tanjana le Yesus nu tanŋo wam kina ta sana: A ... nane kame bagi tumba nuŋe ma mbolŋge pale. Tanŋo nane kame bagimbi kame bude ta afunŋe nane kame bagimbi bale faramŋgaig. ⁵³ Ye yiŋe Mam yabaŋi ta nu pitik ndo eŋel kuasmbi gudommba kukulniŋguwa le ye turyam prowamŋgaig ta ne idus ndate? ⁵⁴ Ye tanjawi ta Kuate tuku kuyar pasa ye tuku sakina ta kumuŋge nda ŋga sana.

⁵⁵ Kile Yesus nu maŋgur sunŋo ta saniŋgina: Ndanjam saka ye kuayar tanŋo tanjan tane bagi sibugi kilmba ŋak ye biye tiyam prode. Ye mara mindek kusem wande sunŋo sinamŋge tanŋo pino wam paguka minyok minen tambi tane ye biye tiyam kuga e?

⁵⁶ Wam ŋakmba mayok kinig te tuan tanŋo kame nane Kuate tuku pasa kuyarnaig ta kumude ŋgina. Tanjakina le nuŋe dubinaig tanŋo ŋakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig.

Nane Yesus tumba kusem gabat mbal tugum kinaig

(Markus 14.53-65; Lukas 22.54-71; Yohanus 18.13-14; 19.24)

⁵⁷ Nane Yesus biye tinaig mbal ta nu tumba pris gabat sunŋo Kaiafas tuku wande mbol kinaig. Wande ta mbolŋge kusem pasa bitekŋganu mbal Israel mage mage nane buk pro maŋgurkinaig. ⁵⁸ Petrus nu maskenŋge Yesus dubimba kina ka pris gabat sunŋo tuku fonde sinam kina ka wande mab tanŋe ame wam Yesus mbolŋge kuwaig le kanjeram tuku nu kame mbal ndoŋ minyok minna.

⁵⁹ Pris gabat mbal Israel gabat sugo pasa pilewanu mbal ŋakmba Yesus balewam tuku afunŋe yabri pasa te-mayokuwaig ŋga sotinaig le ⁶⁰ nane gudommba tinga yabri pasa tumba Yesus mbaranu ŋginaig ta nu kumam tuku pasa ande mayok nda kina. Nane tanjamba pasa ndin sotinaig ma ma kile tanŋo armba tinga sakinaik: ⁶¹ Tanŋo te teŋenmba sakina le sile iskeŋ. Kusem wande sunŋo ye sambriwi sulumba mara keŋmba mbolŋge maŋ palmbim kumuŋ ŋga sakina le sile iskeŋ ŋginaik.

⁶² Tanjakinaik le pris gabat sunŋo nu tinga Yesus kusnana: Nane ne mbaranu ŋga sakade te ne ndanmba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ŋgina ta ⁶³ nu miŋge tukulmba maninok minna le pris gabat nu maŋ kusnana: Ne Kristus? Ne Kuate tuku Kiŋo e? Kuate nu abo minit ne nu am mbolŋge lafuwa le sine isbe ŋgina le ⁶⁴ Yesus nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye ne sanamŋgit. Ye Ndindo Katesek Tanŋo Kuate Sangri ŋayo nu tuku ndinamŋge minyok mini sulumba gau mbolŋge ndeki le tane ye kangeryamŋgaig ŋgina.

⁶⁵ Tanjakina le pris gabat sunŋo nu pasa ta ismba palseŋna le nu ndek nuŋe tawi fetfetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nu Kuate tuku nyu ŋayo silite. Tane nu tuku pasa ŋayonu te ismba ⁶⁶ tane ndanmba idusde ŋgina le nane sakinaig: Nu tanŋo ŋayonu. Nu kumwa ŋginaig. ⁶⁷ Tanjamba nane afu tinga ka Yesus tumailnu ŋguspemba nu waimbi katmba sanaig: ⁶⁸ Imaŋge ne katnate? Ne Kuatenŋe madinina tanŋo ndeta nyun ta le sine isbe ŋginaig.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina

(Markus 14.66-72; Lukas 22.54-62; Yohanus 18.15-27)

⁶⁹ Petrus nu wande mab tanje minyok minna le pino ande nu tugum promba sana: Ne mata Galileanu tanjo Yesus ndonj minna tuku ngina. ⁷⁰ Tanjakina le nu nane njakmba am mbolnje nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye nginnganket ngina.

⁷¹ Kile nu tinja kumba ka fonde malanga ta tugumnje tinj minna le piro pino ande nu kanjermba nane nu tugumnje minnaig mbal saningina: Nu Nasaretnu tanjo Yesus nu ndonj minna tuku ngina le ⁷² Petrus nu sangri tinja manj Yesus tuku nyu yabukina: Ye Kuate am mbolnje saket. Ne tanjo sakate ta ye sinja nu gilai ngina.

⁷³ Tanjamba minmba tanjo afu Petrus tugumnje minnaig ta nane pro nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku tanjo ande. Ne mata Galileanu tanjo tuku pasa njin tugu sine iseg nginaig le ⁷⁴ nu nuje mironj nuje ngaro taprana sulumba sakina: Tanjo ta ye sinja gilai ngina. Tanjakina le pitik ndo teg witina. ⁷⁵ Tanjana le Yesusnje Petrus pasa sana ta nu idusna: Teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamngat nga sana. Nu pasa ta idusmba nu tinja mayok ka malmbi njayona.

27

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Markus 15.1-5; Lukas 23.1-2; Yohanus 18.28-32)

¹ Mafena le maratukuk tinja pris gabat mbal Israel mage mage nane njakmba manjurkinaig sulumba Yesus balewam tuku pasa saka ismba minnaig. ² Pasate denjpurmba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sunjo Pilatus tuku wai mbolnje pilnaig.

Yudas nu kumna

(Aposel 1.18-19)

³ Yesus tuku kupet tanjo Yudas nu Yesus balewam tuku pasa sangri pilenaig le ismba nu wamdus biye mbilmba silwa ndametinj soj kenjmba ta kilmba pro pris gabat mbal Israel mage mage saningina: ⁴ Tanjo te ye tane tuku wai mbolnje pilen ta nu mbar kugatok. Ye sinja mbaren ngina le nane nu sanaig: Tanjaig. Piti ta naje nginaig. ⁵ Tanjakinaig le kusem wande sunjo sinam tanje ndametinj barejmba nu mayok ka kina ka nuje njinfok muli panmba kuiknga kumna.

⁶ Kile pris gabat mbal nane ndametinj ta tanjermba kilmba sakinaig: Ndametinj te tanjo kumwa nga patikigej. Ta tuku kusem wande sinamnje ndametinj minig te tur ulendi ndabe nginaig. ⁷ Tanjamba nane pasa saka kine inummba minnaig sulumba rawe mbal kumwaig le ngunu tuku kilke ande piyanaig. Kilke ta waim wakeikanu tuku tanjo kame tuku kilke. ⁸ Ta tuku kilke ta kile nyunu ndare kutukina tuku kilke ngade.

⁹ Wam ta mbolnje tuan tanjo Yeremia tuku pasa ande kumungina. Pasa ta tenjenmba sakate.

Nane nu kanjermba piyanu silwa ndametinj soj kenjmba kumumbi patikinaig ta ¹⁰ nane silwa ndametinj ta kilmba waim wakeikanu mbal tuku kilke ande piyanaig. Sunjo nu nane tanjamba kam tuku ye sayina ngate. *Sakaria 11.12-13*

Pilatus nu Yesus tuku pasa isna

(Markus 15.2-5; Lukas 23.3-5; Yohanus 18.33-38)

¹¹ Yesus nu Rom mbal tuku gabat ta tugumnje tingina le nu Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e ngina le Yesus ndek nu sana: Ne sakate not ngina.

¹² Tanjakina le pris gabat mbal Israel mage mage nane pasa gudommmba kilmba Yesus mbolnje patika nu mbaranu nga saka minnaig le nu nane tuku pasa ande lafu ndana le ¹³ Pilatus nu kusnana: Ai te. Ne mbar gudommmba kanu sakade ta ne nda isit e ngina.

¹⁴ Nane nu mbar gudommmba kanu sakinaig ta Yesus nu pasa ta inum lafumba gabat tanjo sa ndana le nu wam ta tuku pirerek purkina.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina

(Markus 15.6-15; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)

¹⁵ Yar mindek Pasowa tuku ait mbolŋge nane Zu mbal Pilatus tugum kumba muliŋ kilanu tanŋo ande paska tam tuku sawanu le nu paska ninganu. ¹⁶ Ait ta mbolŋge tanŋo mbaranu ande nyunu Barabas nu muli wandekŋge minna.

¹⁷⁻¹⁸ Tanŋo ŋakmba Yesus tuku saka minnaig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolŋge pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nane pro nu tugumŋge maŋgurkinaig le nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaniŋgina: Ye Yesus nane Kristus ŋgade nu paska tinŋi e ko tanŋo ŋayonu Barabas paska tinŋi ŋga kusnaniŋgina.

¹⁹ Pilatus nu nuŋe minyo mbili maditaknu ta mbolŋge minyoka Yesus pilemba minna le piyo nuŋe nu tanŋo ande kukulna le nu tugum promba sana: Piyo naŋe nu teŋenmba sakat. Ne tanŋo tinŋreknu ta kusrewa. Ye nu tuku kiŋatit sulumba ye wamdus fulilka minet ŋga sakat ŋgina.

²⁰ Pris gabat mbal Israel mage mage nane tanŋo pino sisenŋniŋmba wam pagukinaig le Barabas paska te-luka niŋmba Yesus balewam tuku Pilatus sanaig. ²¹ Tanŋamba sanaig le gabat tanŋo nu maŋ kusnaniŋgina: Ye nale tuku ima paski le mayok kuwa ŋga idusde ŋgina le nane Barabas ŋginaig.

²² Tanŋakinaig le Pilatus nu nane saniŋgina: Ye Barabas paski sulumba Yesus nane Kristus ŋgade te ye nu ndaŋi ŋga idusde ŋgina le nane ŋakmba lafumba sakinaig: Ail kazrai mbolŋge nil danŋguwaig ŋginaig.

²³ Tanŋakinaig le nu ndek sakina: Ndaŋam. Nu ame wam mbarna ŋgina le nane maŋ suŋgomba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolŋge nil danŋguwaig ŋga saka minnaig.

²⁴ Kile zigna suŋgo mayok kambim bafuna le Pilatus nu kaŋgermba nuŋe pasambi nane tuku wamdus kile-ibenŋkam kumuŋ kuga ta katesemba nu kule tumba pro maŋgur suŋgo ta nane am mbolŋge nuŋe wai minyaŋga sakina: Tanŋo te kumwa ta ye tuku mbar kuga. Mbar ta tanŋine ŋgina le ²⁵ nane ŋakmba ndek sakinaig: Ta maye. Nu tuku ndare ta sine siŋgine kiŋo kame turmba pasokuwa ŋginaig.

²⁶ Nane tanŋamba sakinaig le Pilatus nu Barabas paska tumba Zu mbal niŋgina sulumba kame mbal saniŋgina le nane Yesus tumba muli kareŋnumbi ŋgusnaig. Tanŋanaig le Pilatus nu nane saniŋgina: Tanŋo te tumba ail kazrai mbolŋge palpe ŋgina.

Kame mbal nane Yesus tumba ŋayo silinaig

(Markus 15.16-20; Yohanus 19.2-3)

²⁷ Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande suŋgo ŋgirpem tanŋe pilmba kame tanŋo ŋakmba wikinaig le pro maŋgurkinaig. ²⁸ Kile nane Yesus tuku tawi paska tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba ²⁹ muli nzapo ŋak pirka gabat kaimba dido tumba nu tuku wai ndinam mbolŋge pilmba nu usre kupetmba pro dagol tidroŋga sakinaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat suŋgo ŋginaig. ³⁰ Tanŋamba nane nu ŋguspemba dido ta yaimba gabatnu katanu. ³¹ Nane tanŋamba usre kupetmba nzumil te-tumba denŋpurmba tawi ta maŋ paska nuŋe tawi siluk tumba ail kazrai mbolŋge palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolŋge pilnaig

(Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

³² Kinaig ka ndinŋge Sirenenu tanŋo Simon te-silika nu Yesus tuku ail kazrai kurawa ŋga saŋgrimba sanaig le nu kurana. ³³ Tanŋamba nane kumba ka ma nyunu Golgota pronaig. Nyu ta tugunu Tanŋo Gabat Murko. ³⁴ Pro tanŋe nane ndek marasin kaglinu ande ŋgaro rar mukuwam tuku grep kule tur mbilmba nyuwa ŋga tunaig ta nu fudiŋmba tagomba mbulna.

³⁵ Kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolŋge nil danŋginaig sulumba nu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig sulumba ³⁶ ail kazrai tugum tanŋe minyoka nu kulatka minnaig.

³⁷ Gabat fumŋge nu balenaig tuku pasa gabat teŋenmba kuyarnaig: *Tanŋo te nyunu Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat suŋgo ŋga kuyarnaig.* ³⁸ Nane kuayar tanŋo armba

turmba kilmba ande nu tuku ndinamnge ande njanjam kumamnge ail kazrai mbolnge nil dannginaig.

³⁹ Nane afu munngu lilika kine ilemba Yesus nzumil te-tumba nduku-ndukumba sanaig: ⁴⁰ TANGO nu Israel kusem wande sungo sambrimba mara kenmba mbolnge manj palmbim tuku sakina ta kile aninge. Ne nane miroj nane ngarosu tura. Ne Kuate tuku Kiyo kande ail kazrai kusremba iben kaye nga samba minnaig.

⁴¹ Pris gabat mbal nane kusem pasa biteknganu mbal Israel mage mage nane mata Yesus nunumba pingil mer te-tumba sakinaig: ⁴² Nu tango afu tuku muskil kile-tidingina. Kile nu nuje muskil te-tiwam kumun kuga. Nu Israel mbal tuku gabat sungo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba ndekuwa le sine son ngube. ⁴³ Ye Kuate tuku sangri tomba tinget nga sakina. Ye nu tuku Kiyo ngina. Ariya. Kuate nu nzalinu kande nu tuku muskil te-tiwe tuwa nga saka minnaig le ⁴⁴ kuayar tango armba Yesus tugumnge ail kazrai mbolnge dannginaig ta nale mata manjau ndui tambu nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna

(Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30)

⁴⁵ Ki kanum 12 mbolnge ma njakmba ma furir sungo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnge kugana. ⁴⁶ Ki kanum 3 tanjan Yesus nu wi kuenka sakina: *Eli, Eli, lama sabaktani* ngina. (Pasa ta tugunu tejenmba. Yije Mbara, yije Mbara, ndanam ne ye kusreyat).

⁴⁷ Tanjakina le nane afu tanje minnaig ta ndek sakinaig: TANGO te nu Elia wikate nginaig le ⁴⁸ pitik ndo tango ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolnge tolna sulumba Yesus nyuwa nga didombi te-dunga nu tuku minje mbolnge pilna le ⁴⁹ nane afunje ndek sakinaig: Yauk. Elia nu pro nu paska te-ibenamngat inde nginaig.

⁵⁰ Kile Yesus nu manj sungomba witina sulumba nu kumna.

⁵¹ Yesus nu kumna le kusem wande sungo sinamnge tukul wande tukuranu tawi sungo ta mbolnge fetka ibenngge bitekngina. Mumni sungo prona le ndame sugo afu fetke likinaig. ⁵² Ndame burok afu mindesij ngukanu ta kakerke likinaig le Kuate tuku mbal gudommba o buk kume likinaig tuku manj abonga tinginaig. ⁵³ Yesus nu manj tingina le nane ndame burok kusreke lika mayok kumba Yerusalem tumbran sungo ta kine likinaig le tango gudommba nane kanjerkinaig.

⁵⁴ Kame mbal tuku gabat nuje kuasmbi ndorj Yesus kulatka minnaig ta nane mumni kamusmba wam afu pronaig ta kanjerka nane kuru-kuruka sakinaig: i ... TANGO te nu sinjka Kuate tuku Kiyo nginaig.

⁵⁵ Pino afu gudommba maskenngge mambilmba nu kanjermba minnaig. Yesus nu buk Galilea kusremba Yerusalem kina ta nane nu dubimba sinzanjaig. ⁵⁶ Nane ngamuknge ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yakobus le Yosef nale tuku ina nakile. Ande Sebedeus tuku kiyo ar ta tuku ina nakile.

Tango ande Yesus tuku mindesij wakeina

(Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56; Yohanus 19.38-42)

⁵⁷ Ki ait ta furiram maror tango ande Arimateanu nyunu Yosef nu prona. Nu Yesus dubiwanu tango ande minna. ⁵⁸ Nu Pilatus tugum kumba Yesus tuku mindesij tam tuku sana le Pilatus nu woka mindesij nu tape nga saningina.

⁵⁹ Saningina le Yosef nu mindesij tumba tawi kaukauk purfernumbi songina sulumba ⁶⁰ nu tumba ka nuje ndame burok ande kitek buk sarka wakeina tuku ta sinamnge pilna. Pilna sulumba ndame sungo ande barimba pro burok minje ta tukulmba nu kina.

⁶¹ Nu kina le Maria Magdalanu nale Maria kise ndorj nale ndame burok tumailam tanje minyok minnaik.

Kame tango nane Yesus tuku mindesij kulatkinaig

⁶² Yesus nu kumna le mafena le pris gabat mbal Farisi mbal ndorj kumba ka Pilatus tugum promba mangurka sakinaig: ⁶³ Sungo, yabri tango ta nu minna ait mbolnge pasa ande sakina ta sine kile manj iduseg. Nu tejenmba sakina: Ye kumi sulumba mara armba kusreka kenju mbolnge manj tingamngit ngina. ⁶⁴ Ta tuku ne nane kame mbal

kukulninga le nane kumba ka ki ait kenmba mbolnge nu tuku kumu kulatkuwaig. Kuga ta nuje dubinaig tango nane nu tuku mindesij kuayar tumba ka yubernga nu buk tingat nga tango pino saninguwaig le nuje yabri ambokok ta sungo nyawowikat nga sanaig.

⁶⁵ Tanjaka sanaig le Pilatus nu ndek nane saningina: Tane kame mbal afu kilmba ka nu tuku kumu ta kulat mayewap nga saningina le ⁶⁶ nane kumba ka ndame ta mbolnge katesewam tuku wasik pilmba kame mbal tanje patikinaig.

28

Yesus nu maj tingina

(Markus 16.1-10; Lukas 24.1-12; Yohanus 20.1-18)

¹ Nanjine kusem ta kugana le piro tugu palmbinu ait mbolnge maratukuk tinga Maria Magdalanu nale Maria ande kise ndon nale tinga ndame burok mindesij pilnaig ta kanjeram kinaik. Kumba ka ta pronaik le ² mumni sungo prona le Sungo tuku enjel ande samba mbolnge ndeka ndame sungokanu burok minje tukulnaig ta barina le kasom kina le ndame ta mbolnge minyok minna. ³ Enjel ta tuku tumail pasi uge liqnu ndo teliq tuku bulu tanaj. Nu tuku tawi ta kauknu ndo. ⁴ Kame mbal ta nane nu kanjermba kuru-kuruka ngarosu piririmba ngurngurka ndeka tango kumanu tanaj minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le enjel pino ar ta sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Yesus nane nu tumba ail kazrai mbolnge nil dannginaig ta tale nu sotade ta ye kila. ⁶ Nu tenje mine ndakate. Nu buk sakina tanjamba nu tingat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma mbol te kuga. ⁷ Tale pitik luka kumba ka nuje dubiwanu tango tenenmba saningap: Yesus nu kumna ta maj tingat. Nu ambonga Galilea ma tugu mbol kuwa le tane ka tanje kanjeramngaig nga saningap. Ye pasa ta tale satikam prowit ngina. ⁸ Nu tanjakina le nale kuru-kuruka gare jak pitik ndo ndame burok ta kusremba nuje dubiwanu mbal saningam tuku pinderkinaik.

⁹ Nale pinderka kinaik le Yesus pro ndinngge nale kile-siglika kaiyenikina le nale ndek dagol tidronga nu tuku kupe biymba nu tuku nyu te-dunginaik. ¹⁰ Tanjanaik le nu nale sanikina: Tale kuru kuru ndakap. Tale kumba yiye tira kame saningap le Galilea ma tugu kuwaig. Tanje nane ye kanjeryamngaig nga saningap ngina.

¹¹ Pino ar ta kumba minnaig le kame mbal Yesus tuku kumu kulatkinaig ta afunje kumba ka Yerusalemnge wam jakmba mayok ke likinaig ta pris gabat mbal wam kubeu ninginaig. ¹² Kubeu ninginaig le pris gabat kame Israel mage mage ndon mangurkinaig sulumba wam ta tuku saka ismba denpurmba ndametiñ afu kilmba kame mbal ta niymba saninginaig: ¹³ Tane tango pino tenenmba saningap. Sine furir kinymba gilainngig le nuje dubiwanu tango afunje pro nu tuku mindesij kuayar tumba kaig nga saningap. ¹⁴ Gabat sungo Pilatus nu wam te iswa ta sine ka nu tugum kumba pasa kumumbi te-tibe le tane pa kanjere nda nginaig.

¹⁵ Tanjakinaig le kame mbal ta ndametiñ yaika ka wam pagukinaig pasa ta kumunaig. Wam kube ta Zu mbal ngamuknge sungoka kumungina le kile saka minig.

Nuje dubiwanu tango afu Yesus kanjernaig

(Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49; Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)

¹⁶ Nuje dubiwanu tango 11 nane Galilea ma tugu mbol kinaig ka tanje Yesus nu o buk nane tabe ande saningina ta nane ta ponginaig. ¹⁷ Nane tabe ta mbolnge Yesus kanjermba nu tuku nyu te-dunginaig ta nane afu tango kise nga wamdus terokinaig.

¹⁸ Kile Yesus pro nane saningina: Sangri jakmba kilke mbolnge samba mbolnge Kuate nu ye tuku wai mbolnge pilna. ¹⁹ Ta tuku tane kape sulumba kilke tugu jakmba mbolnge tango pino jakmba ye dubiyam tuku tumningap. Tanjawap sulumba nane Mam tuku nyu mbolnge Nindo nuje tuku nyu mbolnge Tukul Guwa tuku nyu mbolnge kule pisne ningap sulumba ye pasa afu tane dubikam tuku saka tumtingen ta jakmba nane tumningap. ²⁰ Tane tanjawap le ye tane ndon minmba mini le ma ma kilke te kugawam tuku ait prowamngat nga saningina.

Son.

MARKUS

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tanjo 12 madiningina ta Markus nu nane tuku ande kuga. Yesus nu luka samba mbol kina le Paulus nu Barnabas ndojo pasa mayenu saka likinaig ta nu nale turkina. Markus tuku mape nyu ande Yohanus. (Aposel 13.1-4 kanjerap).

Markus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Nane kasomok mbal nane yabri mbara sunjomba mbarinjinginaig ta Yesus nu nane njakmba lininjmba mbolnje minit ta nane katesewaig nga nu pasa mayenu te kuyarna sulumba Yesus nu manau sangri kitek sunjomba ke likina ta te-mayokmba nane tumningina.

Yohanus kule pisne tanjo pasa kuklina

(Mateus 3.1-12; Lukas 3.1-18; Yohanus 1.19-28)

¹ Kuate tuku Kiyo Yesus Kristus tuku pasa mayenu ta ² tuan tanjo Aisaia nu tejenmba kuyarna le minit.

Ne isa. Ye tanjo ande kukuli le nu ambonga promba ne tuku ndin wakeiyamngat.

³ Ma baknu mbolnje wi ande kuenka tejenmba sakate. Sunjo tuku ndin wakeimba kuanekap. Nu likam tuku ndin te-tiwap ngate. *Aisaia 40.3*

⁴ Yohanus kule pisne tanjo nu pasa ta kumumba ma baknu mbolnje minmba pasa kuklimba tanjo nane ngamunggal biye mbilmba manau najgonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaingamngat nga saka minna.

⁵ Nu tanjamba minna le Yerusalem mbal Yudea tumbran yimyam nane njakmba nu tugum prowe likinaig. Nane nangine une manau kile-mayokke likinaig le Yohanus nu ndek Yordan kule mbolnje nane kule pisneninjmba minna.

⁶ Yohanus nu kamel nguenu njak tawi silika let tinjmba nu kasbur wak alonu nguimzaj kulenu kilmba nyumba tanjamba minna sulumba ⁷ pasa kuklimba saningina: Ande nu ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye tuku sangri lite. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumngge loka nu tuku kupe ngaro tuku muli kukliwam tuku wam naj ta mata ye nu mbolnje kam kumu njuga. ⁸ Ye tane kulembi kule pisnetinget. Nu tane Tukul Guwambi tane tuku ngamunggal kule pisne tanjaj tingamngat nga saningina.

Yohanusnge Yesus kule pisenena le Satan nu Yesus tagona

(Mateus 3.13-17; 4.1-11; Lukas 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Ait ta mbolnje Yesus nu Galilea ma Nasaretnge Yohanus tugum pronan le Yohanusnge nu Yordan kule mbolnje kule pisenena. ¹⁰ Kule pisenena le nu tabek kina le pitik ndo samba talkina le Tukul Guwa gami tanjaj ndeka Yesus mbolnje minna le kanjerna. ¹¹ Tanjana le samba mbolnje pasa ande promba tejenmba sakina: Ne yije Kiyo. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sunjo tet ngina.

¹² Nu kule pisne tina le kile ndo Tukul Guwa Yesus nu ma baknu mbol kuwa nga kukulmba sana le nu ndek kina. ¹³ Ma ta mbolnje aganjmor nguikok ndo minnaig.

Nu kumba ka mara 40 tanje minna le Satan nu pro ndek Yesus tago-tagona. Tanjawa denjurna le Kuate tuku enel ndeka Yesus sinzajnaig.

Yesus nu tanjo baikamba wike likina

(Mateus 4.12-22; Lukas 4.14-15)

¹⁴ Nane Yohanus mulintumba wandeknge pilnaig le Yesus nu pro Galileange Kuate tuku pasa mayenu kuklimba sakina: ¹⁵ Kile ait kumunggate le Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku ait buk patukate. Tane ngamunggal biye mbilmba manau najgonu kusreka pasa mayenu ismba son ngap ngina.

¹⁶ Kile Yesus nu Galilea kule kualinj make dubimba kumbarge nale aba nakile Simon le Andreus ndojo kuman buknga minnaik le kanjerkina. Nale tuku piro ta kualegan kilnaik tuku. ¹⁷ Yesus nu nale kanjerka ndek sanikina: Tale ye dubiyap le yenje tale tumtiki

le tanjamba tango kilamngaik nga sanikina. ¹⁸ Sanikina le nale pitik ndo tinga kuman kusreka nu dubimba kinaik.

¹⁹ Yesus nu marj fudiŋmba kumba ka Sebedeus tuku kiŋo ar Yakobus nale maib nuje Yohanus ndoŋ kanjerkina. Nale nakile warj mbolŋge minyoka kumanj zailŋga minnaik le ²⁰ nu kanjerka nale wikina le nale mam nakile Sebedeus nuje piro tango ndoŋ warj mbol tanje kusreka nu dubinaik.

*Yesus nu tango ande bukla ŋak wakeina
(Lukas 4.31-37)*

²¹ Nane kinaig ka Kaperneum tumbranj pronaiŋ. Pro kusem ait mbolŋge Yesus nu kusem wandek sinam kumba tanje nane pasa tumniŋmba minna. ²² Nu kusem pasa bitekŋganu mbalŋge pasa tumningig tanjamba tum ndaniŋgina. Nu pasa miro tanjo tanaŋ pasa saniŋgina le nane ŋakmba pirerek purkinaig.

²³ Nanŋine kusem wandek sinam tanje tango ande bukla ŋak minna. ²⁴ Nu ndek witimba sakina: Yesus Nasaretnu, ne sine ndoŋ wamdus tuma kuga. Ne sine bale faram tuku prote e? Ne Kuate tuku Kiŋo ta ye kila ŋgina le ²⁵ nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Tanjo ta kusremba mayok ka kaye ŋgina. ²⁶ Tanjakina le bukla tanjo ta kusrewam bafumba witimba ŋgarosu zulbarekŋga nu mayok ka nu kusremba kina le ²⁷ nane ŋakmba ndek pirerek purka muŋgu kusnanŋginaig: Ame wam teŋen. Pasa te kitek. Nu sanjri ŋak tanaŋ bukla mata saniŋgit le nane nu tuku pasa isig ŋginaig.

²⁸ Tanjamba Yesus tuku nyu Galilea ma ŋakmba kumuŋge likina.

*Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina
(Mateus 8.14-17; Lukas 4.38-41)*

²⁹ Kile Yesus nane ndek kusem wande ta kusremba Yakobus le Yohanus kilmba ka Simon le Andreus tuku wande mbol kinaig ka tanje ³⁰ Simon magma nuje nu guaze ŋak ŋgaro pa tingina le nu kinye ŋak minna le nane ndek Yesus kila sanaig. ³¹ Tanjakinaig le nu pro pino ta wainu biymba te-tina le ŋgaro pa tingina ta mukumba nu mayekina. Tanjamba nu tinga nane tuku paguna.

³² Ki butuŋgam bafuna le nane afuŋge nanŋine mbal guaze tugu yimyam ŋak afu bukla ŋak ta kilmba mindeka Yesus tugum prowe likinaig. ³³ Tumbranj ta tuku mbal ŋakmba wande mab tanje manjgurkinaig le ³⁴ Yesus nu gudommba guaze tugu kise kise ŋak kile-tidiŋga bukla ŋaigonu ŋak ta pitaike likina. Bukla kame nane Yesus kila tukunu nu nane tuku miŋge pipniŋgina le nu tuku sa ndakinaig.

*Yesus nu Galileanŋge pasa kuklina
(Lukas 4.42-44)*

³⁵ Mafemba minna le Yesus nu aboŋga tinga mayok kumba ka ma yamokŋge Kuate ndoŋ pasata minna. ³⁶ Pasata minna le Simon nane nu sotinaig. ³⁷ Sota kumba ka tanje nu te-silika sanaig: Nane ŋakmba ne sota kusnanŋgade ŋginaig le ³⁸ nu ndek nane saniŋgina: Sine tinga tumbranj patuk patuk ta kab. Ye tanje mata pasa kukliwamŋgit. Kuate nu ta tuku ye kukulyina ŋgina. ³⁹ Tanjamba nu Galilea tumbranj ŋakmba mbolŋge lika nanŋine kusem wande mbolŋge pasa kukliwe lika bukla gudommba pitaike likina.

*Yesus nu tanjo ŋgirŋger ŋak wakeina
(Mateus 8.1-4; Lukas 5.12-16)*

⁴⁰ Tango ande ŋgirŋger ŋak Yesus tugum promba dagol tidroŋga nu sarsarmba sana: O Sunjo, ne kumuŋ. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ŋgarosu wakeiwa ŋgina le ⁴¹ nu tango ta kanjermba sinamba ndek wai kuitka kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet. Ne mayeka ŋgina. ⁴² Tanjakina le ŋgirŋger gagulka ŋgarosu mayekina le ⁴³ Yesus nu kukulmba pasa sanjrinu sana: ⁴⁴ Ye ne mbolŋge marjau kit te afu sa ndaniŋga. Ne mayekat tukunu ne kumba ka Moses tuku tukul dubimba atrau aŋarj pris tawe le atraukuwa le ŋakmba ne mayekat ta katesewaig ŋgina.

⁴⁵ Tanjamba peuna ta nu kina ka wam ta saka saka likina. Ta tuku Yesus nu kile tumbraj sugo afu ngamuknge ake likam kumuŋ kuga. Nu ma yamok ta mbolnge ndo minanu le nane tumbraj tumbraj njakmba nu tugum prowe likanu.

2

Yesus nu tango ngarosu milmailkanu wakeina
(Mateus 9.1-8; Lukas 5.17-26)

¹ Mara afu kinaig le Yesus nu maŋ luka Kaperneum promba wande ande mbolnge minna le nane pasa ismba ² nane gudommba pro wande ta sinamnge maŋgurka wande mab ta mata kumuŋgina.

³ Kile nane afunje tango ngarosu milmailkanu mindemba nane tuku bailkamba nu sukuŋga pronaig ta ⁴ tango gudommbange ma tukulnaig tukunu Yesus tugum prowam kumuŋ kuga le nane ndek wande ponga Yesus gabat fumnge wande fu tetka guaze tango nzaŋnzaŋ njak ta muli panmba pilnaig le ndekina. ⁵ Tanjana le Yesus nu nane nu tuku saŋgri tomba tinginaig ta katesemba nu ndek tango ngarosu milmailkanu ta sana: Kiŋo, ye ne tuku mbar njakmba sauka gilainget ngina.

⁶ Tanjaka sana le wandek sinam tanje kusem pasa biteknganu mbal afu minnaig ta nane nanjine wamdusmbi sakinaig: ⁷ Ndanam saka tango te tanjamba sakate. Nu Kuate le tango tuku mbar saukate e? Kuatenge ndo mbar saukam kumuŋ nga idusmba minnaig le ⁸ nu pitik nane tuku wamdus kamusmba ndek saningina: Ndanam saka tane wamdus tepilemba minig. ⁹ Ye tane kusnatingamngit. Ame pasa ye tango ngarosu milmailkanu te sanu tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainget ko tinga naje nzaŋnzaŋ kuramba lika kaye nget. ¹⁰ Ye Ndindo Katesek Tango kilke te mbolnge mbar saukam tuku ye saŋgri njak. Tane wam ta kila palmbim tuku ye kile pasa wam bada te sakamngit ngina. Tanjaka nu tango ngarosu milmailkanu ta sana: ¹¹ Ye ne sanet. Tinga nzaŋnzaŋ kuramba naje tumbraj kaye ngina.

¹² Tanjakina le nu nane njakmba am mbolnge pitik ndo tinga nuŋe nzaŋnzaŋ kuramba mayok ka kina le nane wam ta kanjermba pirerek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-duŋga sakinaig: i ... Sine wam kitek tejen kanjer ndaweg nginaig.

Yesus nu Levi wikina
(Mateus 9.9-13; Lukas 5.27-32)

¹³ Yesus nu mayok kumba ka maŋ kule kualij piyal tanje minna le nane gudommba pro nu te-ngamunaig le nu nane pasa tumningina. ¹⁴ Pasa tumninge denpurmba nu tinga kumba ka takis kilanu wande mbolnge Alfeus tuku kiŋo Levi piroka minna le kanjermba sana: Ne ilmba ye dubiya ngina le nu ndek tinga nu dubimba kina.

¹⁵ Kile Yesus nuŋe dubiwanu mbal ndoŋ Levi tuku wande mbol kinaig le takis kilanu mbal nane afu une njak nane gudommba nu dubimba kinaig. Nane isukusmba minnaig le nu dubinaig mbal afu mata nu ndoŋ isukusnaig. ¹⁶ Tanjanaig le kusem pasa biteknganu mbal Farisi afu nane Yesus mbal njaigonu ta ndoŋ isukusmba minna le kanjermba ndek nu dubiwanu kuasmbi saninginaig: Ndanam saka nu takis kilanu mbal wam njaigonu kade mbal ndoŋ isukusit nginaig le ¹⁷ nu pasa ta ismba saningina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze njak mbal ndo nu tugum kinig. Afu sine magenu ngade ta ye nane wika wakeikam pro ndawen. Ye une njak mbal wika wakeikam tuku prowen ngina.

Nyamagan pinkam tuku pasa
(Mateus 9.14-17; Lukas 5.33-39)

¹⁸ Mara ande Yohanus kule pisne dubiwanu mbal Farisi mbal nane Kuate tuku nga nyamagan pinka minnaig le nane afu pro Yesus kusnanaig: Yohanus dubiwanu mbal Farisi dubikanu mbal ait afu nyamagan pinkade. Ndanam naje dubinade mbal maŋau ta ke ndakade nginaig le ¹⁹ nu lafumba saningina: Tango ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolnge nu nuŋe mbal ndoŋ minit tukunu nane nyamagan pin ndakade. ²⁰ Ait

ande prowa le afunje pro tanjo ta nane ngamuknje tuwaig le nane pitinu nyamagan pinkamnjaig.

²¹ Ande nu tawi urfunu burokuwa le kumiŋ abonu tumba burok ta tukulmba zail ndangate. Nu tanjawa ta kumiŋ kitek tanje urfunu didikuwa le lato fetkamngat.

²² Ande nu grep kule kitek tumba aganjmor ngaro urfunu sinamnje tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka aganjmor ngaro urfunu fetka grep kule kutuke suluwamngat. Grep kule aganjmor ngaro tur ngisikamngat. Nane grep kule kitek tumba aganjmor ngaro kitek sinamnje tolde ngina.

Kusem ait mbolnje manau kam tuku pasa

(Mateus 12.1-8; Lukas 6.1-5)

²³ Kusem ande mbolnje Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuje dubiwanu mbal wit alonu supika nyam nyam kinaig le ²⁴ Farisi tanjo afunje nane kanjerka Yesus sanaig: Ai si. Ndanjam saka nane sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolnje nyamagan kilig nginaig le ²⁵ nu lafumba saningina: David nuje mbal ndonj nane guba najoningina le wam pile paskinaig sulumba nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae. ²⁶ Abiatar nu pris sunjo minna le David nu Kuate tuku wandek kina sulumba tukul bret Kuate am mbolnje patikinaig ta afu kilmba nyumba nuje mbal mata ningina le nyinaig. Bret ta tanjo nane nye ndakade tuku. Prisnje ndo nyade tuku ngina sulumba ²⁷ sakina: Kuate nu kusem ait tanjonje kulatkuwa nga pilna. Kusem aitnje tanjo kulatkuwa nga tanjo te-mayok ndana. ²⁸ Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kusem ait tuku gabat mata minet ngina.

3

Yesus nu tanjo wai pagringanu wakeina

(Mateus 12.9-14; Lukas 6.6-11)

¹ Yesus nu manj kusem wandek sinam kina. Sinam tanje tanjo ande wai kummba pagringanu njak minna.

² Farisi nane nu kusem ait mbolnje tanjo wakeiwa le pasa mbolnje palmbim tuku nu kulatka minnaig le ³ nu tanjo wainu kummba pagringanu njak ta sana: Ne ilmba ngamu tenje tinga ngina. ⁴ Tanjakina sulumba Yesus ndek nane saningina: Sine singine tukul dubika kusem ait mbolnje sine afu mbolnje wam mayebe ko najobe? Ande wakeibe ko balebe nga kusnaningina le nane maninok minnaig.

⁵ Tanjanaig le Yesus nu gubra tumba mbilmbilka nane kanjerkina ta nane ngamunggal karenjanu njak tukunu nu ngamunggal pitina sulumba tanjo ta sana: Ne wai kuitka ngina le nu wai kuitka wai mayekina. ⁶ Tanjana le Farisi mbal pastinga mayok ka Herodus dubinaig mbal ndonj manjurkinaig sulumba Yesus balewam tuku pasa katmba ndin sotinaig.

Nane gudommba Yesus dubimba kinaig

⁷ Yesus nuje dubiwanu mbal ndonj ma ta kusremba Galilea kule kualinj tugum kinaig le Galilea mbal gudommba nu dubimba kinaig. ⁸ Yudea ma tugu Yerusalem tumbran sunjo Idumia ma Yordan kule make sim Tirus le Sidon patuknje tumbran fonfon ta tuku mbal gudommba Yesus wam ke likina ta ismba nu tugum prowe likinaig.

⁹⁻¹⁰ Nane prowe likinaig mbal Yesus nu guaze tanjo wakeike likina ta kila tukunu guaze mbal promba nu kirewam tuku munju signaninginaig le Yesus nu ndek nuje dubiwanu mbal saningina: Ye tuku warj ande madiwap. Nane gudommba munju signa-signanja ye pipkade ngina.

¹¹ Mara mindek bukla najgonu nane Yesus kanjermba ka nu tugumnje baringe lika wikaraumba sakanu: Ne Kuate tuku Kiŋo nganu le ¹² nu ndek nane minje pipnijmba nu tuku nyu te-mayok ndawaig nga sanijmba minanu.

Yesus nu aposel 12 madiningina

(Mateus 10.1-4; Lukas 6.12-16)

¹³ Yesus nu tabe ande pongina sulumba nuje nzalimbi tango wike likina le nane ndek nu tugum pronai. ¹⁴ Tanjanaig le nu nane ngamuknje tango 12 nu ndo minam tuku madiningina. Nu nane kukulninguwa le nuje pasa kuklimba ¹⁵ bukla pitaikam tuku sangri tam tuku nga nu nane madiningina.

¹⁶ Nane tuku nyu kat nangine ta tejenmba. Ande Simon Yesusnje nyu kitek Petrus ngina. ¹⁷ Ande Yakobus nu Sebedeus tuku kinjo nuje. Ande Yohanus nu Yakobus tuku maib nuje. (Nale ar ta Yesus nyu ande Boanesis ngina. Nyu ta tugunu Kuaila). ¹⁸ Nane afu Andreus, Filipus, Bartolomeus, Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu Alfeus tuku kinjo nuje. Ande Tadeus. Ande Simon mape nyu nuje Selot. ¹⁹ Ande Yudas Iskariotnu. Ngumne nga nu Yesus tuku kupet tango mayok kina.

Yesus nu Belsebul ndo piro tuma nginaig

(Mateus 12.22-32; Lukas 11.14-23; 12.10)

²⁰ Kile Yesus nu tinga ka wande mbol kina ta nane gudommba man pro mangurkinaig le Yesus nane isukusam mata kumu kuga. ²¹ Yesus tuku ndare tuma wam ta ismba nu itilu nginngankate nga idusmba nane nu tam kinaig.

²² Kile kusem pasa biteknganu mbal afu Yerusalemnje ndekinaig ta ndek sakinaig: A ... bukla Belsebulnje nu Tate. Bukla kame tuku gabat Belsebulnje sangri ta tuwit le nu bukla pitaikate likate nga sakinaig.

²³ Tanjakinaig le Yesus nu ndek te yalpe nga yaba pasa afu nane saningina sulumba sakina: Satan nu nuje mbal pitaikam kumu e? ²⁴ Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka nangine nangine kame buwaig ta nane sangri jak minam kumu kuga. ²⁵ Wande ande tuku mbal nane pur yimyamka nangine nangine kame buwaig ta nane mata sangri jak minam kumu kuga. ²⁶ Tanjamba ndo Satan nu nuje mbal pitaika pur yimyamka nane ndo kame bute kande nu mata sangri jak mine ndaka ngisikam bafute kande.

²⁷ Tango sangrinu ande nuje wande kulatkate ta ande pro nu tuku agan ndende kuayaram kumu kuga. Nu tango sangrinu te-ibermba nu ndalekuwa sulumba ndo agan ndende kilam kumu.

²⁸ Ye sinja satangamngit. Tango tuku une manau tumail pan manau ta jakmba Kuate nu sauka gilaingate tuku. ²⁹ Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainge nda. Nu mbolnje minmba minamngat ngina. ³⁰ Nane Yesus nu bukla jak nginaig tukunu nu tanjamba nane rironjo pasa ningina.

Yesus ina mambo kat nuje pronai

(Mateus 12.46-50; Lukas 8.19-21)

³¹ Kile Yesus ina nuje mambo kat nuje ndo nane pro wande tugum tanje tinga pasa pilnig le ³² nane mangur Yesus te-ngamumba minnaig ta nane nu sanaig: Ina naje mambo kat naje kulim kat naje nane pro kilimnje tinga ne kusnangade nginaig. ³³ Tanjakinaig le Yesus nu nane saningina: Tane yije ina yije maib kame tuku sayade e ngina sulumba ³⁴ nu mbilka nane nu tugumnje minyokinaig mbal ta sanimmba sakina: Mbal te yije ina yije mambo kame tanan minig. ³⁵ Ima nu Kuate tuku nzali dubite ta nu yije maib yije kulim yije ina tanan minit nga saningina.

4

Agan tumu tuku yaba pasa

(Mateus 13.1-9; Lukas 8.4-8)

¹ Mara ande kule kualinjo piyal tanje Yesus nu man nane pasa tumnimmba minna le mangur sunjo nu te-ngamumba mangurkinaig. Tanjanaig le nu wan ande kule mbolnje faitka minna ta ponga minyokina le nane mangur jak ta piyalnje minnaig.

² Tanjamba Yesus nu yaba pasambi wam gudommba nane tumnimmba pasa ande tejenmba saningina: ³ Tane isap. Tango ande nu agan tumunu bareningam piro mbol kina. ⁴ Kina ka bareningina le tinu afu ndinje ndeke likinaig ta sar umanje pro

nye sulunaig. ⁵ Tiñnu afu kilke ndame ñak ma mbolñge ndeke likinaig ta kilke fudiñndo tukunu pitik ndo mañge pronaig. ⁶ Pronaig ta ki sunjo promba pasokina le sumbailnu sinam nzi kine ndakinaig tukunu karenja kume sulunaig. ⁷ Tiñnu afu ma anja ñaigonu sinamñge ndeke likinaig ta anjanje tinja songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig. ⁸ Tiñnu afu kilke mayenu mbolñge ndeke likinaig ta ndo alo magenaig. Mañge pro magemba kumba ka tugunu mindek mbolñge afu 30 afu 60 afu 100 tañamba tañamba alonaig. ⁹ Tane kilba ñak ndeta pasa te isap ñga saningina.

Yesus nu yaba pasambi ndo saningina
(Mateus 13.10-17; Lukas 8.9-10)

¹⁰ Nane ñakmba sili-silinaig le Yesus nuñe ndo minna le nuñe dubiwanu tanjo afu nu tugumñge minnaig ta nane yaba pasa kame ta tuku kusnanaig le ¹¹ nu ndek nane saningina: Kuate nu nuñe gageu kulatkate wam kuirok minit ta tane kila palmbim tuku ye tane maditingen. Nane afu kasomñge minig ta nane yaba pasa ndo isig. ¹² Nane wam afu kanjerkade ta alonu kanjer tiwe nda. Nane pasa isig ta tugunu katesewe nda. Nane katesemba ñgamunjal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilainje ningikat ñga ye yaba pasambi ndo saningit ñgina.

Agan tumu tuku yaba pasa tugunu
(Mateus 13.18-23; Lukas 8.11-15)

¹³ Kile nu nane saningina: Yaba pasa satinjit ta tane katese ndade ta ye ndañmba mañ yaba pasa afumbi satinji le katesewamñgaig? ¹⁴ Agan tumunu tanjo bareñningina ta Kuate tuku pasa. ¹⁵ Tiñnu ndinñge ndekinaig ñga sakit ta mbal afu tañan. Nane Kuate tuku pasa isig le Satan nu pitik ndo pro nane tuku ñgamunjal sinamñge pasa ta yaika tumba balete. ¹⁶ Tiñnu afu kilke ndame ñak mbolñge ndekinaig ñgit ta mbal afu tañan. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali sunjo ñak pitik ndo tade ta ¹⁷ sumbailnu kugatok tañan ait fagnu ndo dubide. Nane pasa ta dubide ta afunje piti serningig le nane pitik ndo kusrede. ¹⁸ Tiñnu afu ma anja ñaigonu sinamñge ndekinaig ñgit ta mbal afu tañan. Nane Kuate tuku pasa isig ta ¹⁹ kilke te tuku piti, agan ndende kilam tuku nzali, nzali afu wamdus ta ñak minig le pasa isig ta balete le alo ndate. ²⁰ Tiñnu afu kilke mayenu mbolñge ndekinaig ñgit ta mbal afu tañan. Nane Kuate tuku pasa ismba tumba dubimba afu alo 30 afu 60 afu 100 tañamba tañamba alo kile-mayokkade ñga saningina.

Tango nu lam bulumba mayokñge pilit
(Lukas 8.16-18)

²¹ Yesus nu mañ saningina: Tanjo lam bulumba tumba nza ko mbain kumnemñge palmbim tuku idus ndate. Nu tumba kilimñge taikate. ²² Tañamba ndo wam afu tanjo am mbolñge kuirok minig ta ñakmba kilimok mayok kanjaig. ²³ Tane kilba ñak ndeta pasa ta isap ñgina.

²⁴ Tañamba nu mañ lato saningina: Tane pasa isig te ise mayewap. Tane nane afu mbolñge mañau kade ta mañau ndui tamba ndo Kuate nu tane mbolñge kumba mañ lato kamngat. ²⁵ Ande nu wam afu ñak minit ta Kuatenje nu mañ lato tuwit. Ande nu wam denkanu minit ta Kuatenje nu tuku wam fudiñndo ta yaite ñgina.

Agan tumunu prowam tuku yaba pasa

²⁶ Yesus nu pasa ndui ta tuturmba sakina: Kuate nu nuñe gageu tugeka sunjokate wam ta yaba pasa te suk. Tanjo nu agan tumunu kilmba kilke mbolñge bareñningit. ²⁷ Bareñninge denpurmba ka furir nu kinymba ki ait mbolñge abonja likate. Nu tañamba lika minit le agan bareñningit ta mañge promba ka ka sugokade. Mañge ta ndañndañmba sugokade ta nu katese ndate. ²⁸ Kilkenje kulatkate. Mañge prode sulumba kuzru wañewañeka sugoka kumba ka alode. ²⁹ Ait kumunja manderkade le nu pitik ndo ka alonu kilit ñga sakina.

Mastet tiñnu tuku yaba pasa
(Mateus 13.31-32; Lukas 13.18-19)

³⁰ Kile Yesus nu maṅ sakina: Kuate nuṅe gageu tugeka sunḡokate wam ta mastet tiṅnu tuku maṅau suk. ³¹ Mastet tiṅnu nu aḡaṅ ḡai fudiṅdo. Aḡaṅ tumunu afu ḡakmbaṅge nu lide ta ³² taṅgo nu tumba ḡgukate le nu promba sunḡoka kumzaṅel ail ḡakmba liniṅgit. Wainu sugokade le sar umaṅ te patika nzaṅ taṅge minig tuku ḡgina.

³³ Yesus nu taṅamba yaba pasa afu gudommambi pasa tumninganu. Nane ismba katesewanu le nu maṅ yaba pasa ande saninganu. ³⁴ Nu pasa ande te-mayokmba sa ndaninganu. Nu nuṅe dubiwanu taṅgo ndoṅ minmba nane ndo pasa alonu saninganu.

Yesus nu kule le bubre peunikina

(Mateus 8.23-27; Lukas 8.22-25)

³⁵ Mara ait ndui ta ki butuṅgam bafuna le Yesus nu nuṅe dubiwanu mbal saningina: Sine kule kualij sim kab ḡgina. ³⁶ Taṅaka nane maṅgur sunḡo ta kusreka Yesus minna waṅ ta poṅga kinaig le nane afu waṅ kise poṅge lika nu ndoṅ kinaig.

³⁷⁻³⁸ Kumba minnaig le Yesus nu waṅ pine mbolḡge gabat tatu pilmba nu kinymba gilaingina. Kinymba gilaingina le bubre sunḡo tiṅgina le kule tonḡel tiṅga mbalo sugo tiṅge lika waṅ katmba kule waṅ sinam kumba ligam bafuna le nane ndek nu kuanemba sanaig: Tum Taṅgo, sine ḡgisikam bafuweg te ne idus ndate e ḡginaig le ³⁹ nu aboṅga tiṅga bubre kule ta sanike likina sulumba sakina: Maninka ibeṅ ka basleṅgap ḡgina le bubre ndek mukumba ma betkiremba kule basle mayena.

⁴⁰ Taṅana le Yesus nu mbilka nane saningina: Ndaṅam tane wamduṅ fulilkade. Tane Kuate nu kumuṅ kuga ḡga idusde e ḡgina le ⁴¹ nane ndek kuru-kuruka naṅgine naṅgine sakinaig: i ... Taṅgo te nu ima suk a. Bubre kule mata nu tuku pasa isik ḡginaig.

5

Yesus nu taṅgo bukla ḡak wakeina

(Mateus 8.28-34; Lukas 8.26-39)

¹ Kile Yesus nane kule kualij sim ka Gerasa mbal tuku ma ta mbol pronaig. ² Ma ta mbolḡge taṅgo ande bukla ḡak mindesij patikinaig tuku ma mbolḡge minanu. ³ Taṅgo kame nane nu biye timba muli kareṅnumbi mata ndalekam kumuṅ kuga. ⁴ Nane afuṅge muli kareṅnu kilmba nu tuku wai kupe ndalekanu ta nu mburerika wai kupe mbolḡge muli ta purpurniṅmba minanu le nane nu te-ibeṅam fugunaig. ⁵ Nu furir mafey mindek mindesij patikanu ma mbolḡge tabe poṅ pilemba witimba ndamembi nuṅe ḡgaro katmba minanu.

⁶ Nane ma ta mbol promba Yesus nu waṅ kusremba ibeṅ kina le taṅgo bukla ḡak ta maskenṅge nu kaṅgermba pinderka nu tugum promba dagol tidrongina. ⁷⁻⁸ Taṅana le Yesus nu bukla sana: Guwa ḡayonu, ne taṅgo te kusremba mayok kaye ḡgina le bukla taṅge nu wi kueṅka sarsarmba sana: Yesus, Sunḡo Kuate tuku Kiṅo, ne ye ndoṅ wamduṅ tuma kuga. Ye Kuate am mbolḡge ne sanet. Ne piti ser ndaya ḡgina.

⁹ Taṅakina le Yesus ndek nu kusnana: Naṅe nyu ima ḡgina le nu lafumba sakina: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi. Sine gudommaba teṅge mineḡ ḡgina. ¹⁰ Taṅakina sulumba nu saṅgri tiṅga sarsarmba sana: Ne kukulsinga le ma kise ande mbol nda kab ḡgina.

¹¹ Tabe ta mbolḡge mbo afu sunḡarka mine likinaig le ¹² guwa ḡaigonu nane Yesus sarsarmba sanaig: Sine kukulsinga le mbo kame si tuku funḡul sinam kab ḡginaig le nu wokina. ¹³ Wokina le ḡaigonu taṅgo ta kusremba kumba ka mbo funḡul sinam kine likinaig le nane saṅgri ḡak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-bariṅga kule kualij butonu sinam kumba ḡgisike sulunaig. Mbo kame ta gudommaba 2,000 taṅaṅ.

¹⁴ Kile mbo kulatkanu mbal kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbraṅ sunḡo mbolḡge tumbraṅ kilimṅge nane ḡakmba saninginaig le nane afu isnaig sulumba nane suk aḡaṅ ta kaṅgeram kinaig ka ¹⁵ Yesus tugum promba taṅgo bukla ḡak minna ta kile nu tawi tiṅmba wamduṅ kuyar mayenu ḡak minna le kaṅgermba nane piriri ḡayonaig. ¹⁶ Taṅanaig le nane wam ambonga kaṅgernaig mbal taṅge nane pronaig mbal taṅgo bukla ḡak ta tuku wam, mbo maṅau ke likinaig ta ḡakmba kubeu niṅginaig le ¹⁷ ismba nane ndek Yesus sarsarmba nu nane tuku ma kusremba kuwa ḡga sanaig.

¹⁸ Yesus nu waṅ poṅga minna le taṅgo amboṅga bukla ṅak minna ta nu Yesus ndoṅ kambim tuku sarsarna le ¹⁹ nu peumba sana: Ne luka naṅe tumbraṅ kaye sulumba Sunṅo nu ne sinanumba ne mbolṅge wam mayewat ta naṅe gulab kame kubeu niṅga ṅgina. ²⁰ Taṅakina le nu luka kumba Dekapolis tumbraṅ 10 ta mbolṅge lika Yesus nu mbolṅge wam mayenu kina ta kubeu niṅgina le nane ṅakmba ismba pirerek purkinaig.

Yesus nu kulim te-timba pino ande wakeina

(Mateus 9.18-26; Lukas 8.40-56)

²¹ Yesus nu maṅ luka waṅ mbol mbol kule kualij tem ilna ta nane maṅgur ṅak pro nu te-ṅgamunaig le nu piyal taṅge minna. ²² Minna le kusem wande kulatkanu taṅgo ande nyunu Yairus nu pro Yesus kaṅgermba nu tugumṅge ṅgurṅgurka ndeka sarsarmba sana: ²³ Ye tuku kulim tawo ndo minit. Ne kumba naṅe waimbi ṅgarosu kirewa le nu aboṅga mayekuwa ṅgina. ²⁴ Taṅakina le Yesus nu ndoṅ kina le nane gudommba nu te-ṅgamumba dubimba kinaig.

²⁵ Pino ande nu mara mindek tambun guaze ṅak minmba minna le yar 12 kina. ²⁶ Nu dokta gudommba tugum kina le nane nu wakeiwewe pisṅginaig. Nu nane piyaniṅmba nuṅe ndametiṅ mata panke suluna ta guaze sunṅoka ṅayona. ²⁷ Pino ta nu Yesus tuku nyu isna sulumba nu taṅgo ṅgamuk kina ka Yesus ṅgumnemṅge nu tuku tawi kirena. ²⁸ Kiremba nu teṅenmba idusna: Ye nu tuku tawi ndo kirewi ta ye mayekamṅgit ṅga idusna. ²⁹ Nu taṅamba tawi kirena le guaze ta kugana le kamusna.

³⁰ Yesus tuku saṅgri ande nu kusrena le kamusmba nu mbilka nane kusnaniṅgina: Imaṅge ye kireyat ṅgina le ³¹ nuṅe dubinaig mbal ndek Yesus sanaig: Ai ta. Nane gudommba ne te-ṅgamunumba signanade. Ndaṅam imaṅge ye kireyat ṅgate ṅginaig. ³² Taṅakinaig le Yesus nu mbilka agaṅ nu kirena ta kaṅgeram tuku sotina. ³³ Sota minna le pino nu mayekina ta katesemba nu kuru-kuruka ṅgarosu piririmba mayok kumba Yesus tugumṅge ṅgurṅgurka ndeka pasa ṅakmba kile-mayokkina le ³⁴ nu ndek sana: Kulim, ne ye tuku saṅgri tomba tiṅgate tukunu ne mayekat. Ne wamdus bulok ṅak kaye ka maye mina ṅgina.

³⁵ Nu pasa ta saka minna le kile nane afu Yairus tuku wandekṅge pro nu sanaig: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinaṅ Tum Taṅgo te piro kareṅ tuwe ndaka ṅginaig ta ³⁶ Yesus nu pasa ta nda isanu sukmba kusem wande kulatkanu taṅgo ta sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku saṅgri tomba tiṅgate ta ndo idusmba mina ṅgina.

³⁷ Taṅakina sulumba nu nane ṅakmba nu ndoṅ kinaig ta peuniṅmba Petrus Yakobus maib nuṅe Yohanus nane ndo kilmba kina. ³⁸ Nane kusem wande kulatkanu taṅgo tuku wande tugum pronaiṅ ta nane gudommba malmbi wikaraumba zigna sunṅo mayok kina le kaṅgerkina.

³⁹ Kile Yesus nu wandek sinam kina ka nane saniṅgina: Ndaṅam tane sunṅomba malmbika zigna tiṅga minig. Kulim te kume ndakat. Nu kinymba minit ṅga saniṅgina le nane ndek nu nzumilnaig. ⁴⁰ Taṅanaig le Yesus nu nane ṅakmba mayok kuwaiṅ ṅga pitaika kulim tuku ina mam nu ndoṅ minnaig mbal turmba kilmba mindesiṅ tugum kinaig. Kulim ta nu yar 12 ṅak.

⁴¹ Kile Yesus nu mindesiṅ tuku wai biymba sana: *Talita kum* ṅgina. (Pasa ta tugunu: Kulim ne tiṅga). ⁴² Taṅakina le nu pitik ndo aboṅga tiṅga lika minna le nane kaṅgeraiṅ sulumba pirerek purka wamdus sulunaig le ⁴³ Yesus nu nane peuniṅmba afu wam ta kubeu nda niṅgap ṅgina sulumba sakina: Kulim nyamagaṅ tape le nyuwa ṅgina.

6

Nasaret mbal Yesus talanaig

(Mateus 13.53-58; Lukas 4.16-30)

¹ Yesus nu tiṅga nuṅe dubiwanu mbal ndoṅ ma ta kusremba luka nuṅe tumbraṅ tuguk pronaiṅ. ² Pro kusem mbolṅge nu nane tuku kusem wande sinam kumba nu tiṅga nane pasa tumniṅmba minna le nane pasa isnaiṅ mbal pirerek purka sakinaig: i ... Saṅgri ta imaṅge nu tuna. Ima tugumṅge kila sunṅo ta tina. Nu nuṅe waimbi wam saṅgrinu kitek

ke likate a. ³ Tango te nu wande pilit tuku tango. Nu Maria tuku kiyo. Yakobus Yosef Yudas Simon nu nane tuku aba nangine. Kulim kat nuje mata tumbraŋ tekok nga saka nane Yesus talamba gubra tinaig.

⁴ Taŋanaig le Yesus ndek nane saniŋgina: Kuate tuku tuan tango nane ŋakmbange nu tuku nyu te-mayokde. Nuje tumbraŋ tuguk nuje ndare tuma nuje tira kat nuje nanenŋe ndo nu talade nga saniŋgina.

⁵⁻⁶ Nane nu talanaig tukunu Yesus nu wamdus teroka nane ŋgamukŋge wam sanŋrinu afu ke ndakina. Nu guaze mbal ndui ndui ndo nuje waimbi kigreka nane wakeikina.

*Yesus nu aposel 12 piro niŋgina
(Mateus 10.5-15; Lukas 9.1-6)*

Yesus nu tumbraŋ ŋakmba wam paguniŋmba lika minmba ⁷ nu nuje tango 12 ta wika kile-maŋgurka nane guwa ŋaigonu pitaikam tuku sanŋri niŋgina sulumba ar ar kukulniŋgam bafumba saniŋgina: ⁸ Tane kambim nga tanŋine ndametij pale fat nyamagaŋ ta ŋakmba kusreka ndumndum ndo biymba kape. ⁹ Kupe ŋgaro patikap sulumba tawi ndindo ndo silikap. ¹⁰ Taŋamba tane kape sulumba wande ndaŋ poŋga ndeta tanŋe ndo minmba piro ka ka kambim nga wande ta maŋ kusrewap. ¹¹ Tumbraŋ ande tane kilam mbulmba ko pasa kukliwap le pitaiwaig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironkuwaig nga tuptup kupe sina mbolŋge denŋanu minig ta nane am mbolŋge paurŋgap ŋgina.

¹² Nu wam pagu denŋurmba nane kukulniŋgina le kumba ka pasa kuklimba tango pino ŋgamuŋgal biye mbilmba maŋau ŋaigonu kusrekuwaig nga saniŋmba minnaig. ¹³ Nane bukla pitaike lika nane gudommba guaze ŋak gabat mbolŋge gureŋ kutunaig le mageke likinaig.

*Herodus nu Yohanus balena
(Mateus 14.1-12; Lukas 9.7-9)*

¹⁴ Yesus tuku nyu suŋgoka tugekina le nane afu ismba sakinaig: Yohanus kule pisne tango kumna ta nu maŋ aboŋga tiŋgina. Ta tuku nu sanŋri kitek ŋak wam ta ke likate nga saka minnaig. ¹⁵ Taŋakinaig le nane afu ndek sakinaig: Nu Elianŋe ŋginaig le afuŋge nu tuan tango ande ambokok taŋaŋ ŋginaig le ¹⁶ mandor Herodus nu pasa ta ismba ndek sakina: Yohanus buk ŋinfok kat puren ta nu maŋ aboŋgina nga sakina.

¹⁷⁻¹⁸ Yohanus kumna ta tugu teŋenmba. Herodus nu mambo nuje Filipus tuku pino Herodias yaimba nuje pinonu tina le Yohanus ndek nu sawe lika sana: Ne mambo naje tuku pino yaimba tina ta ne tukul lukamba mbarte ŋgina. Ta tuku Herodus nu afu kukulniŋgina le Yohanus biye timba ndaleka tumba muli wandekŋge pilnaig le minna.

¹⁹ Herodias nu Yohanus tuku gubra tumba nu balewam tuku ndin sotina ta kumuŋ kuga. ²⁰ Ta ndaŋam? Yohanus nu tango tiŋreknu. Nu Kuate tuku tango tukunu Herodus nu kuru-kuruka nu kulatka minna. Herodus nu Yohanus tugum kambinu le nu Kuate tuku pasa sawanu le ismba nu wamdus te-sulumba pitina ta nu Yohanus tuku pasa maŋ lato isam tuku nzali suŋgo ŋak minna.

²¹ Taŋamba minnaig ma ma ait ande Herodias nu Yohanus balewam tuku ndin kaŋgerna ta teŋenmba. Herodus ina nujeŋge te-pilna ait ta mayok kina le nu pagumba nye suŋgo pilmba nu kumnemŋge minnaig mbal kame gabat sugo sugo Galilea nyu ŋak ta ŋakmba wike likina le pronaig. ²² Nane isukusmba minnaig le Herodias kulim nuje pro nane am mbolŋge kupesna le Herodus nuje gulab kat nuje ndoŋ nu tuku kupes ta kaŋgermba nzaliniŋgina. Kile mandor Herodus nu ndek kulim ta sana: Ne ame agaŋ nzalinu saya ta ye ne tanmbimŋgit. ²³ Ye ki am mbolŋge ne sanet. Ye yiŋe agaŋ ndende kulatket te ŋgamuŋge fetka inumnu tam tuku saya ta mata ye ŋgailne nda ŋgina. ²⁴ Taŋakina le kulim ta kilim ka ina nuje tugum kumba ndek kusnana: Ina, ye ame agaŋ nu yabaŋi e ŋgina le nu lafumba sakina: Yohanus kule pisne gabatnu yabaŋa ŋgina le ²⁵ nu maŋ luka gabat suŋgo tugum kumba sana: Ne kile ndo Yohanus kule pisne gabatnu nza ŋak sa ŋgina.

²⁶ Tanjamba sana le Herodus nu ismba nu ndek ngamunggal piti sunjo tina ta nu buk nuje pasa sanjri pilena le nane njakmba isnaig tukunu nu nuje pasa kuerka pitaiwe fuguna. ²⁷ Tanjamba nu ndek kame tanjo ande Yohanus gabatnu tumba te prowa nga kukulna le nu muli wande mbol kina sulumba Yohanus njinfok kat purna. ²⁸ Kat purmba gabatnu nza njak tumba pro kulim mbanzo ta tuna le nu ndek tumba ka ina nuje tuna.

²⁹ Yohanus nuje dubinaig tanjo nane wam ta ismba ka nu tuku mindesij tumba kumba ka ndame burok sinamnje pilnaig.

Yesus nu tanjo 5,000 isukusneningina
(Mateus 14.13-21; Lukas 9.10-17; Yohanus 6.1-14)

³⁰ Kile Aposel kame nane luka Yesus tugum promba nane pasa tumnijmba wam afu ke likinaig ta njakmba kubeu tunaig.

³¹ Ma ta mbolnje nane gudommmba Yesus tugum luluka minnaig le nane isukusam kumuñ kuga tukunu nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Sine ma yamok mbol kab sulumba mabtube ngina.

³² Nane waj ponga ma yamok ande mbol kambim bafunaig ta ³³ nane gudommmba Yesus nane kambim bafunaig ta katesemba nangine tumbranj kusreke lika ndinmba pinder-pindermba ma kambim bafunaig ta mbol ambonga pronaig. ³⁴ Kile Yesus nane ka ibej ka nu tanjo pino gudommmba kanjerka nane sipsip kulat tanjo kugatok tananj nga nane sinaningina. Tanjamba nu ndek wam gudommmba tumningina.

³⁵ Tanjamba minna le ki butungam bafuna le nuje dubiwanu tanjo pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolnje mineg. Buk furiramngat. ³⁶ Ne nane kukulninga le kuwaig ka tumbranj afu patuknje wande afu kasomnje nane tanje nyamaganj piyaninjmba nyuwaig nginaig le ³⁷ nu ndek sakina: Tanenje nyamaganj ningap le nyuwaig ngina. Tanjakina le nane ndek nu sanaig: Yoi. Sine soñ 20 kilmba ka bret gudommmba piyaninbe nga iduste e nginaig le ³⁸ nu ndek saningina: Tane bret giganmba njak minig? Kape ka mambilap ngina le nane kinaig ka bret 5 kualeganj karenjanu armba ndo kanjerka pro Yesus kila sanaig.

³⁹ Kile Yesus nu tanjo pino njakmba manjur nduik nduik pibi mbol tanje minyokuwaig nga saningina le ⁴⁰ nane afu 50 afu 100 tanjamba tanjamba minyoke likinaig. ⁴¹ Minyoke likinaig le Yesus nu bret forfoñ 5 kualeganj ar ta kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba nuje dubiwanu tanjo ningina le nane walmba ninje likinaig. Kualeganj ar ta mata nu fetfetmba walmba nane ningina le ⁴² nane njakmba kilmba nyinaig le maroningina. ⁴³ Nane kualeganj bret fetfetna ta bateñnu kilmba sambe 12 ligneninginaig. ⁴⁴ Bret nyinaig mbal ta gudommmba tanjo ndo burkinaig ta 5,000.

Yesus nu kule kualij mbol mbol likina
(Mateus 14.22-33; Yohanus 6.16-21)

⁴⁵ Kile Yesus nu manjur sunjo ta kukulnijmba nane nangine tumbranj tumbranj kuwaig nga saningina sulumba ndek nuje dubiwanu tanjo ambonga waj ponga luka kule kualij sim Betsaida kuwaig nga saningina. ⁴⁶ Nane kine sulunaig le nu tinga kumba ka tabe ande ponga Kuate ndoñ pasatam kina.

⁴⁷ Furirna le nuje dubinaig tanjo waj njak kule kualij fandonje minnaig le Yesus nu nuje mata ibennje minmba ⁴⁸ bubre nane tumailamnje prona le nane piro karenka koika kumba minnaig le kanjerkina.

Mafewam patukina le Yesus nu tinga ka kule mbol mbol lika kumba ka ka nane tugum promba nane liningam idusna. ⁴⁹⁻⁵⁰ Nane nu kule mbol mbol lika ilna le kanjermba mindekanu ande ilit nga kuru kuru njayomba wikaraunaig le nu pitik ndo saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenje. Tane wamdus bulka piti ndatinguwa ngina.

⁵¹ Tanjakina sulumba Yesus nu waj ponga nane ndoñ minna le bubre mukuna. Tanjana le nane wam ta kanjermba piriri njayomba am go sulumba minnaig. ⁵² Ta ndanam?

Yesus nu buk nane gudommmba bret ninggina wam ta nane kangermmba ngamunggal tukulok minmba nu tuku sangri katese ndanaig tukunu nane piriri ngayonaig.

*Yesus nu Genesaretngge guaze afu wakeikina
(Mateus 14.34-36)*

⁵³ Nane kumba ka kule kualing pakarka Genesaretngge ibej ka wang ta muli pannaig. ⁵⁴ Nane ibej kinaig le mbal afu pitik ndo Yesus prona ta kangermmba ⁵⁵ pinder-pindermba tumbranj ngakmba pasa pilmba pilmba kinaig le nane Yesus minna ma ta isnaig sulumba guaze mbal nzaanzanj mbolngge patika sukunga kilmba nu tugum prowe likinaig.

⁵⁶ Nu tumbranj sugo sugo ko tumbranj fongfong mbol prowe likanu ta nane nangine guaze mbal kilmba mangur ma mbolngge patika Yesus tuku tawi ndo kirewam tuku nu sarsaranu. Tanjamba nu tuku tawi kirenaig mbal kame ta ngakmba mageke likinaig.

7

*Wa kat nangine tuku tukul
(Mateus 15.1-9)*

¹ Kusem pasa biteknganu mbal afu Yerusalemngge ndekinaig ta nane Farisi tango afu ndonj pro Yesus tugumngge mangurka minnaig. ² Tanjamba minmba Yesus dubiwanu tango afu nane tukul dubi ndamba wai minya ndanga isukusnaig le kangerkinaig. ³ Farisi tango Zu mbal ngakmba wa kat nangine tuku tukul dubimba wai minya ndanga kutur ngak isukuse nda. ⁴ Nane pro maket mbolngge luka kumba ka kule pisig sulumba ndo isukusig. Nane wa kat nangine tuku tukul gudommmba tanjamba dubikade. Tukul afu waim nza ta ngakmba minya mayemba ndo patikade.

⁵ Kile Farisi tango kusem pasa biteknganu mbal Yesus kusnanaig: Ndanjam saka nane dubinade mbal nangine mine manau mbolngge singine wa kat singine tuku tukul manau lukade. Nane wai kutur ngak isukusig nginaig le ⁶ nu ndek nane saningina: Aisaia tuku dir pasa ande kumumbi tane yabri mbal mbol mayok kinit. Nu tejenmba Kuate tuku mingge kuyarna.

Mbal te nane minggemi ndo ye kumnemngge minanu sukde. Nangine ngamunggal ye maskenngge minig.

⁷ Nane ye mbaringyade ta alo kugatok. Nane tango tuku wamdus te-mayokmba Kuate tuku pasa tananj tumningig. *Aisaia 29.13*

⁸ Tane Kuate tuku tukul kusreka tango tuku tukul ndo kilmba dubikade ngina.

⁹ Yesus nu man lato saningina: Tane singine wa kat singine tuku tukul kulat mayemba Kuate tuku tukul kusrekam tuku wamdus kuyar mayenu ngak. ¹⁰ Moses nu Kuate tuku tukul ande tejenmba sakina: Tane ina mam tuku nyu kurauka mingge kumnemngge minap. Ande nu ina mam nuje tapra pasa sanikuwa kande nu balewap nga sasingina. ¹¹⁻¹² Tane tukul ta lukamba tejenmba sakade. Ande nu ina mam nuje sanikit: Ye aganj afu tikam tuku ta yinge aganj ndende ngakmba ta o buk Kuate tuku nga madiningen ngate le tane nu aganj kame ta ina mam nuje nike ndaka turkam tuku ndin tukulde. ¹³ Tanjamba tane singine wa kat singine tuku manau ndo dubikade sulumba Kuate tuku pasa kile-sikade. Tane manau tananj gudommmba ke likade nga saningina.

*Ngamunggal ngaigo siglikam tuku pasa
(Mateus 15.10-20)*

¹⁴ Kile Yesus nu nane minnaig mbal ta man te yalpe nga saningina: Tane ngakmba pasa te ismba kila pile mayewap. ¹⁵ Tango nu aganj mayokngge minit le tumba nyate aganj tanje nu tuku ngamunggal kutur tuwe ndakate. Nu nuje wam ngaionu ngamunggal sinamngge kile-mayokkate tanje ngamunggal kutur tuwig. ¹⁶ [Tane kilba ngak ndeta pasa ta isap ngina.]

¹⁷ Tanjakina sulumba Yesus nu nane kusreka wande mbol kina le nuje dubinaig tango nane yaba pasa ta tuku Yesus kusnanaig le ¹⁸ nu ndek saningina: Tane mata kila kugatok minig e? Tango nu aganj mayokngge minit le tumba nyate tanje nu tuku ngamunggal

kutur tambim kumuŋ kuga. Tane wamdus pulu ndatingit e? ¹⁹ Nyamaganŋ tango tuku ngamunŋal sinam kine ndakate. Falŋgu sinam kumba nu sumbikate le mayok kinit ngina. Nyamaganŋ ŋakmba tukul kugatok ŋakmba sine nyam tuku minig ta Yesus nu yaba pasa tembi sine tumsingina.

²⁰ Nu maŋ lato nane saningina: Tango nuŋe wam ŋaigonu kile-mayokkate tanŋe nu kutur tuwig. ²¹ Tango tuku ngamunŋal sinamŋge wamdus ŋaigonu, fare maŋau kutur ŋak, kuayar maŋau, tango bale maŋau, ²² pino kuayar, afu tuku agarŋ ndende kilam tuku piriride, wam ŋaigonu, yabri maŋau, kiko kugatok une maŋau, afu tuku mine mayenu tuku am kikoŋ tingade, waŋe pasa, mbe mbol mbol wam, ŋginganŋan maŋau ²³ wam ŋaigonu ŋakmba tanŋe tango sinamŋge mayok ka nu tumba kutur tuwig ŋga saningina.

Kasomok pino ande Yesus tala ndana

(Mateus 15.21-28)

²⁴ Kile Yesus nu tinga Tirus ma tugu mbol kina ka tanŋe wande ande poŋga nane afu nu minna ta katese ndawaig ŋga idusna ta kumuŋ kuga. ²⁵ Pino ande kulim nuŋe bukla ŋak ta nu buk Yesus tuku nyu ismba pro nu tugumŋge dagol tidroŋga lokina. ²⁶ Pino ta kasomok pino. Nu Finisianu Siria ma mbolok pino ande.

Buklanŋe kulim nuŋe tina ta Yesusŋge pitaiwa ŋga nu sarsamba minna le ²⁷ nu ndek pino ta sana: Ande nu kiŋo kame tuku nyamaganŋ yaika age ningit ta nu wam maye ndate. Nu ambonŋa nuŋe kiŋo kame isukusneningguwa ngina.

²⁸ Tanakina le pino ta ndek nu sana: Sunŋo, ta son ta age nane mata kiŋo kame tuku nyamaganŋ fambonu mbain kumnemŋge ndekade le nyade tuku ngina le ²⁹ nu ndek sana: Ne tanamba sakate tukunu ne luka kaye. Bukla ta kulim naŋe buk kusrewat ngina le ³⁰ nu tinga luka ka nuŋe wande mbolŋge kulim nuŋe kinyam mbili mbolŋge minna le kanŋerna ta bukla buk kulim kusrena.

Yesus nu kilba tukulok tango wakeina

³¹ Yesus nu tinga Tirus ma tugu kusremba Sidon limba Dekapolis sinamŋge tumbranŋ 10 ta ngamu fetka Galilea kule kualinŋ tugum kina. ³² Ka ta prona le nane afu tango ande mane gileb gileb kilba tukulok mindemba Yesus tugum promba nuŋge tango ta mbolŋge wai pilwa ŋga sarsamba minnaig le ³³ nu tango ta tumba te-yamokmba waitok kilba burok sirmba ndek nguspeka nu tuku mane kirena sulumba ³⁴ samba mbol ambe tandeka mabseŋ supimba tango ta sana: *Efata* ngina. (Pasa ta tugunu: Ne buroka). ³⁵ Tanakina le kilba buroka mane bulka pasa purfeŋnu tina.

³⁶ Yesus nu pasa sangrimba nane wam ta kube ndawaig ŋga peuningina ta nane ndek saka saka lika ³⁷ nane wamdus te-sulumba sakinaig: Tango te nu wam ŋakmba ke mayete. Kilba tukulok nane mata pasa isig. Miŋge tukulok pasa purfeŋnu sakade nginaig.

8

Yesus tango 4,000 isukusneningina

(Mateus 15.32-39)

¹ Ait ta mbolŋge tango gudommaba maŋ pro Yesus tugumŋge maŋgurka nyamaganŋ kugatok minnaig le nu nuŋe dubinaig tango te yalpe ŋga saningina: ² Mbal te pro ye ndoŋ maŋgur minig te ki keŋmba buk kugade. Naŋgine nyamaganŋ ta nye suglukinaig tukunu ye nane tuku sinayate. ³ Ye nane gubak kukulningi le kuwaig ta nane naŋgine tumbranŋ kambim ŋga ka ndinŋge gubanu baklelbekaig. Afu nane tumbranŋ maskenok ngina.

⁴ Tanakina le nuŋe dubiwanu mbal ndek nu sanaig: Ma baknu te aningŋe nyamaganŋ kilmba niŋbe le nyuwaig nginaig le ⁵ nu ndek nane kusnaningina: Tane bret giganmba ŋak e ngina le nane lafumba sakinaig: Sine bret 7 ndo ŋak nginaig.

⁶ Kile Yesus nu nane maŋgur sunŋo ta minyokuwaig ŋga saningina sulumba bret foŋfoŋ 7 ta kilmba Kuate gare pasa tumba nu fetfetmba nuŋe dubiwanu tango ningina le nane kilmba walmba niŋge likinaig. ⁷ Kualeganŋ kareŋganu foŋfoŋ ta mata kilmba Kuate

gare pasa tumba nuje dubiwanu tango niŋmba ŋakmba walap ŋgina. ⁸ Nane taŋamba walnaig le tango pino ŋakmba kilmba nyinaig le maroningina. Agar fetfetna baternu ta kilmba nane sambe 7 ligneninginaig. ⁹ Isukusnaig mbal ta gudommaba 4,000 taŋaŋ.

¹⁰ Kile Yesus nu mbal ta kukulningina le kinaig le nu pitik ndo nuje dubinaig tango ndoŋ waŋ poŋga Dalmanuta ma mbol kinaig.

Nane wam kitek saŋgrinu kaŋgeram sakinaig

(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Lukas 11.29-32)

¹¹ Farisi tango afu pro Yesus ndoŋ kualeyauka minnaig sulumba nu tagowam tuku wam kitek saŋgrinu ande te-mayokuwa le kaŋgeram sanaig. ¹² Taŋamba sanaig le Yesus nu wamdus piti tumba mabsen supimba saningina: Tane ait te mbolŋge minig mbal tane ndaŋam ye tuku saŋgri kaŋgeram idusde? Ye siŋka satinŋamŋgit. Ye tane wam kitek saŋgrinu ande tumtinge nda ŋgina. ¹³ Taŋamba nu nane kusreka nu maŋ waŋ poŋga kule kualij sim kina.

Farisi le Sadusi mbal tuku maŋau

(Mateus 16.5-12)

¹⁴ Nane prepreka bret suŋgomba kile ndakinaig. Bret ndindo ndo waŋ mbolŋge minna.

¹⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Tane Farisi mbal le Herodus tuku yis ta rironŋkap ŋgina. ¹⁶ Taŋakina le nane naŋgine naŋgine saka ismba sine bret kugatok ta tuku nu sakate inde ŋga saka minnaig le ¹⁷ nu nane tuku wamdus katesemba saningina: Ndaŋam tane bret kile ndakaig ta tuku saka minig? Tane minanu ndui ta ndo minmba ye tuku saŋgri katesemba wamdus pulu ndatingit? Tane ŋgamuŋgal tukulok minig kande. ¹⁸ Tane am kugatok taŋaŋ agar kaŋger nda kade. Tane kilba kugatok taŋaŋ pasa ise ndakade. Ye wam afu ke liken ta tane gilaingade e? ¹⁹ Ye nane 5,000 tuku bret 5 fetfeten ta tuku baternu sambe giganmba ligneninginaig ŋga kusnaningina le nane lafumba sakinaig: Sambe 12 ŋginaig le ²⁰ nu maŋ lato kusnaningina: Bret 7 nane 4,000 tuku fetfeten ta tuku baternu sambe giganmba ligneninginaig ŋgina le nane ndek sakinaig: Sambe 7 ŋginaig. ²¹ Taŋakinaig le Yesus nu nane kusnaningina: Kile tane katesede e ŋgina.

Yesus nu Betsaidanŋe tango am tukulok wakeina

²² Kile nane kumba ka Betsaida tumbraŋ pronaig. Pronaig le nane afu tango am tukulok mindemba pro Yesusŋge kirewa ŋga saŋgri tinga nu sarsarimba minnaig. ²³ Taŋamba minnaig le nu ndek tango am tukulok ta waimbi biymba tumbraŋ kusremba kilim kinaik. Kinaik ka taŋge nu tango ta tuku am ŋguspina sulumba nuje wai nu tuku am mbolŋge patika kusnana: Ne agar ande kaŋgerte e ŋgina le ²⁴ nu tandeka mambilmba sakina: Ye tango kaŋgerket ta nane ail likanu suk kaŋgerket ŋgina.

²⁵ Taŋaka sana le Yesus nu maŋ wai am mbolŋge patikina le nu am tidinŋa mambilmba am mayekina le nu agar ŋakmba kaŋger magekina le ²⁶ nu tango ta sana: Ne tumbraŋ te nda kaye. Nane ŋakmba laipniŋmba naŋe tumbraŋ tuguk kaye ŋgina.

Petrus nu Yesus Kuatenŋe madina tango ŋgina

(Mateus 16.13-20; Lukas 9.18-21)

²⁷ Yesus nu nuje dubiwanu tango ndoŋ kumba ka Sesarea Filipi ma tugu tuku tumbraŋ afu mbol kine likinaig. Kumbaŋge nu nuje dubiwanu mbal kusnaningina: Tango pino nane ye ima ŋgade ŋgina le ²⁸ nane ndek nu sanaig: Afu ne Yohanus kule pisneŋge ŋgade. Afu ne Elianŋe ŋgade. Afu sakade ne tuan tango ande ŋginaig. ²⁹ Taŋakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima ŋga idusde e ŋgina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenŋe madinina tango ŋgina. ³⁰ Taŋakina le nane nuje nyu ta afu sa ndaningam tuku peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina

(Mateus 16.21-28; Lukas 9.22-27)

³¹ Kile Yesus nu tugu pilmba nane wam paguka saningina: Ye Ndindo Katesek Tango piti gudommaba kilamŋgit. Israel mage mage pris gabat kusem pasa bitekŋganu mbal

nane ye pitaiyuwaig le afunje ye baleyamngaig. Ye kumi sulumba mara kenju mbolnje tinungit ngina.

³² Yesus nu piti ta te-mayokmba saningina le Petrus ndek nu tumba te-yamokmba sawe lika minna. ³³ Tanjamba minna le nu mbilka nuje dubiwanu tanjo afu kanjerka Petrus sawe lika sana: Satan, ne kua kaye. Ne Kuate tuku wamdus pitaimba tanjo tuku wamdus ndo dubite ngina.

³⁴ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tanjo mangur sunjo ta turmba te yalpe nga saningina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nuje miroj nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa. ³⁵ Ima nu nuje abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku ko pasa mayenu tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta njak minamngat. ³⁶ Ande nu kilke te tuku aganj ndende njakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose. ³⁷ Ande nuje kanu ngisikuwa ta ame aganjmbi piyamba man luka tam kumu? ³⁸ Nane ait te mbolnje minig mbal nane une sugo kumba Kuate ngummede tuku. Ima nu nane ngamuknje ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye Ndindo Katesek Tanjo ye yije Mam tuku kilja sangri njak enel kame ndonj ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukamngit ngina.

9

¹ Yesus nu man lato saningina: Ye sinja satinngamngit. Tane kile tenje tinja minig mbal afu kume ndakap le Kuate nu nuje gageu kulatkate wam sangrinu te-mayokuwa le kanjeramngaig ngina.

*Yesus nu ngarosu kitek tina
(Mateus 17.1-13; Lukas 9.28-36)*

² Mara 6 kugana le Yesus nu Petrus Yakobus Yohanus nane kilmba tabe sunjo ande ponginaig. Ka tanje nane ken ta mambimba minnaig le Yesus tuku ngarosu mbilka kisemba mayok ka ³ nu tuku tawi ta kauknu uge lijnu ndo mayok kina. Ma tugu njakmba mbolnje ande nu kumij kauknu minyangate le tanjamba kau prowam kumu? kuga.

⁴ Kile Elia nale Moses ndonj mayok ka Yesus ndonj pasata minnaig le ⁵⁻⁶ nuje dubiwanu tanjo nane kanjerka kuru kuru sunjonaig. Tanjamba Petrus nu ndanjmba saki nga wam pile paska ake fare Yesus sana: Tum Tanjo, sine tenje mineg te mayenu ndo. Sine baibai kenmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku nga sana.

⁷ Tanjakina le gau ande pro nane kainingina le gau ta sinamnje pasa ande mayok ka tenjenmba sakina: Ande te yije Kiyo. Ye nu tuku wamdus sunjo njak minet. Tane nu tuku pasa ise mayewap ngina. ⁸ Tanjamba sakina le Petrus nane pitik ndo mbilka mambilnaig kande Yesus nuje ndo tin minna le kanjernaig.

⁹ Kile nane luka ndeka ndinje Yesus nu nane peunimba saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kummba man tingi le ndo tane wam kanjeraig ta afu saningap ngina le ¹⁰ nane ndek wamdus sinamnje idusmba ame pasa nu kummba tinngamngat nga sakat nga nangine nangine saka minnaig.

¹¹ Tanjamba nane Yesus kusnanaig: Ndanjam kusem pasa biteknjanu mbal nane Elia nu ambonja prowa le ndo Kristus nu prowamngat nga sakade nginaig le ¹²⁻¹³ nu lafumba ndek saningina: Elia nu ambonja prowa sulumba wam njakmba kuaneka kile-tidingam tuku ta ye tane satinngamngit. Elia nu buk pronu le kuyar pasa nu tuku sakate tanjamba nane afunje nangine nzali dubimba nu tumba njayo silinaig. Kuyar pasa tanje ye Ndindo Katesek Tanjo tuku ame wam sakate? Ye piti sugo kili le nane ye talayumba kasuryamngaig nga saningina.

*Yesus nu kiyo ande bukla njak wakeina
(Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43)*

¹⁴ Yesus nane tabe mbolnje ndeka minnaig le tanjo mangur sunjo pro nuje dubiwanu tanjo afu ta kile-kogorka kusem pasa biteknjanu mbal nane ndonj kualeyauka minnaig le kanjerkinaig. ¹⁵ Kile mangurkinaig mbal ndek Yesus kanjermba pirerek purka njakmba

pinder-pindermba kumba ka Yesus kaiyenaig le ¹⁶ nu nane kusnaningina: Tane ame wam tuku kualeyauka minig ngina le ¹⁷ tango ande manjur sinam tanje lafumba ndek sana: Tum Tango, yiye kiyo bukla njayonu andenje minge tukule tuna tukunu ye nu tumba ne sota prowit. ¹⁸ Buklanje nu biye timba bukngate le baringa minge subal promba maketiŋ gigermba ngarosu pargin prote. Ye ne tuku dubinanu tango afu tenje pitaiwaig nga saniŋgit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina le ¹⁹ nu ndek nane saniŋgina: Tane Kuate talade mbal. Ye ait giganmba tane ndoŋ minamŋgit? Tane ye piti seryade. Kiyo ta tumba yalpe ngina.

²⁰ Tanjakina le nane kiyo ta tumba Yesus tugum pronaig le bukla Yesus kanjermba pitik ndo kiyo ta zulbarek serna le nu kilke mbolŋge ndeka biri-baringa minge subal kutukina. ²¹ Tanjana le Yesus nu mam nuje kusnana: Nu ait giganmba aganj te njak minna ngina le nu sana: Nu kiyo fudiŋndo minna le aganj te nu tina. ²² Ait gudommba nu kiyo balewam saka nu tumba pa mbolŋge kule buto mbolŋge buknga tanjate. Ne kumuŋ kande sine sinasiŋmba tursiŋga ngina le ²³ nu ndek lafumba sana: Ne ye kam kumuŋ nga kusnayate e? Ande nu Kuate tuku sanjri tomba tingate ta nu wam njakmba kanjerkam kumuŋ ngina. ²⁴ Tanjakina le kiyo ta mam nuje pitik ndo wika sana: Ye Kuate tuku sanjri tomba tinget wam ta kumuŋ kuga tukunu ne ye turya ngina.

²⁵ Kile nane gudommba pinder-pindermba pro Yesus te-ŋgamuwam bafunaig le nu kanjerka ndek bukla sawe lika sana: Ne minge kilba tukulte tuku bukla yenje ne sanet. Kiyo te nduiye kusremba nu sinam manj kine ndaka ngina. ²⁶ Tanjakina le bukla ta witimba kiyo ta zulbarek ser njayona sulumba nu kusrena le kiyo kumanu sukmba minna le nane gudommba nu kanjermba nu kumat nga saka minnaig ta ²⁷ Yesus nu ndek wainu biyamba nu te-tina le nu tingina.

²⁸ Yesus nu nuje dubiwanu tango ndoŋ wande mbol promba nanjine ndo minmba nane nu kusnanaig: Ndanam sine bukla pitaiwe fuguwig nginaig le ²⁹ Yesus nu lafumba nane saniŋgina: Kuate yabanam tuku manjau ta ndo bukla pitaikam kumuŋ. Ndin ande mine ndakate ngina.

Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna

(Mateus 17.22-23; Lukas 9.43-45)

³⁰ Kile Yesus nu nuje dubiwanu tango ndoŋ ma ta kusremba afunje nane katese ndaniŋguwaig nga Galilea ma tugu make kuerka kinaig. ³¹ Tanjamba nu nuje dubiwanu tango 12 wam pagu pasa saniŋmba sakina: Ande nu ye Ndindo Katesek Tango tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolŋge pilwa le baleyamŋgaig. Baleyuwaiŋ le ye kumi sulumba mara keŋnu mbolŋge ye manj tingamŋgit ngina. ³² Tanjakina ta nane pasa ta ismba tugunu katese ndanaig sulumba nu kusnawam tuku ta wamdus pitiningina.

Tango ngamukŋge ima nu sunjo minit

(Mateus 18.1-5; Lukas 9.46-48)

³³⁻³⁴ Yesus nane Kaperneum kumba ka ndinŋge nuje dubiwanu tango nane nanjine nanjine muŋgu tulinga ima nane ngamukŋge sunjo minam tuku ta saka minnaig. Ka Kaperneumŋge wande ande poŋga Yesus nu nane kusnaningina: Tane ame wam ndinŋge tanjine tanjine muŋgu tulinga sakaig ngina le nane sanu fugumba maninok minnaig.

³⁵ Tanjanaig le Yesus nu minyoka tango 12 ta te yalpe nga saniŋgina: Tane ngamukŋge ima nu sunjo minam idusmba ndeta nu tane njakmba tuku kumnemŋge minmba tane tuku piro tango minwa ngina. ³⁶ Tanjakina sulumba nu kiyo ande tumba nane ngamukŋge te-timba bagailmba saniŋgina: ³⁷ Ande nu ye tuku nga idusmba kiyo tenjen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite ngina.

Ande nu ngueu kuga ta nu sine tuku gulab

(Lukas 9.49-50)

³⁸ Kile Yohanus nu Yesus sana: Tum Tango, sine tango ande ne tuku nyu mbolŋge bukla afu pitaikina le kanjermba nu peugenj. Nu sine tuku kuasmbi kuga ngina le ³⁹ nu

lafumba sana: Nu peu ndawap. Ande nu ye tuku nyumbi wam ande kitek sangrinu kate ta nu pitik ndo ye tuku ngumnem pasa sake nda. ⁴⁰ Ande nu sine tuku ngueu tango mine ndakate ta nu sine tuku gulab. ⁴¹ Ye sinja satinjamngit. Ande nu tane Kristus tuku tango nga kule tidonu tinguwa ta Kuate nu wam ta mata lafunu tambimngat ngina.

Une tuku piti

(Mateus 18.6-9; Lukas 17.1-2)

⁴² Yesus nu manj saningina: Kiyo ande tejen ye tuku son ngate le andenge didikate le nu ye ngumneyate ta tango ta ose. Nu kiyo ta didi ndakina le ambonga afunge wit firfiranu ndame sunjo tumba njinfok tur kusmba buknginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

⁴³ Ne tuku wai inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba buknga. Ne wai ndindo jak Kuate tugumnge abo tugu kangera ta maye. Ne wai armba jak mina le Kuatenge ne tumba buknguwa le ne ma njayo mbol kaye ta njayo. Ma njayo ta pa ugmba minmba minamngat. ⁴⁴ [Ma ta mbolnge kuin ngarosu nyumba minmba minamngat. Pa ta ugmba minmba minamngat.]

⁴⁵ Ne tuku kupe inum ne unekam tuku didikate ndeta pike purmba buknga. Ne kupe ndindo jak Kuate tugumnge abo tugu kangera ta maye. Ne kupe armba jak mina le Kuatenge ne tumba buknguwa le ma njayo mbol kaye ta njayo. ⁴⁶ [Ma ta mbolnge kuin ngarosu nyumba minmba minamngat. Pa ta ugmba minmba minamngat.]

⁴⁷ Ne tuku am ande ne unekam tuku didikate ndeta ne am ta gomba buknga. Ne am ndindo jak Kuate kulatkate ma mbol kaye ta maye. Ne am armba jak mina le Kuatenge ne tumba buknguwa le ma njayo mbol kaye ta njayo. ⁴⁸ Ma ta mbolnge kuin ngarosu nyumba minmba minamngat. Pa ta ugmba minmba minamngat.

⁴⁹ Nane agaromor kilmba Kuate atraukam tuku sol tumba pisneningig tanjamba ndo Kuate nu pambi tango jakmba tuku ngamungal kule pisne tanjan ningamngat. ⁵⁰ Sol nu agar mayenu ta kaglinu kugawa le sine ame agarombi manj wakeibe le kaglinu manj prowamngat? Kumun kuga. Tane kurauka sol kaglinu minit tanjan mine mayewap sulumba tangine tangine ngamungal mukuk ngan minap ngina.

10

Tango pino mungu purkik tuku pasa

(Mateus 19.1-12)

¹ Yesus nu ma ta kusremba Yudea ma tugu mbol kina ka Yordan kule sim kina le nane gudommba manj nu te-ngamunaig. Nu nuje manjau dubimba wam pagunimba minna le ² Farisi tango afu nu tagowam tuku pro kusnanaig: Sine singine tukul manjau dubimba ande nu piyo nuje pitaiwam kumun e nga kusnanaig le ³ nu ndek nane kusnaningina: Moses nu wam ta tuku ndanjamba kuyarmba wam pagusingina e ngina le ⁴ nane nu sanaig: Moses nu ande nu piyo nuje pitaiwam nga warje ande kuyarmba tuwa sulumba nu pitaiwam kumun nga sakina nginaig.

⁵ Tanjakinaig le Yesus nu nane saningina: Tane wamdus karennu jak. Ta tuku Moses nu pasa ta kuyarna. ⁶ Abo abo Kuate nu agar ndende kile-mayokkina ta nu tango pino ngarosu kise kise wakeikina. ⁷ Ta tuku tango nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndonj mungu kile-denga minwaik. ⁸ Nale ngarosu ndindo mayok kangaik. Kuyar pasa nu tanjate. Nale armba mine ndakik. Nale agar ndindo tanjan minik. ⁹ Kuate nu agar kilmba ulendinikit ta tanjonge nale pur ndanikuwa nga saningina.

¹⁰ Yesus nu ka wande mbolnge minna le nuje dubiwanu tango wam ta tuku nu kusnanaig le ¹¹ nu ndek saningina: Ande nu piyo nuje pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate. ¹² Pino ande tango nuje pitaimba tango kise tate ta nu tango kuayarmba unekate ngina.

Yesus nu kiyo kame nyaro ningina

(Mateus 19.13-15; Lukas 18.15-17)

¹³ Nane afu kiŋo foŋfoŋ kilmba Yesuŋge wai nane mbol patikuwa ŋga pronaig le nuŋe dubiwanu taŋgo taŋge nane saniŋge lika kile-luka minnaig. ¹⁴ Taŋanaig le Yesuŋe wam ta kaŋgermba palseŋna le saniŋgina: Kiŋo kame peu ndaniŋgap. Nane ye tugum te prowaig. Kiŋo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig. ¹⁵ Ye siŋka satingamŋgit. Nane afu kiŋo kame teŋen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda ŋgina. ¹⁶ Taŋakina sulumba nu kiŋo kame kilmba bagailniŋmba wai nane mbol patika nane nyaro niŋgina.

Taŋgo ande agaŋ ndende gudommba ŋak
(Mateus 19.16-30; Lukas 18.18-30)

¹⁷ Yesuŋe nu kambim saka ndin prowam bafuna le taŋgo ande pinderka pro nu tugumŋge dagol tidroŋga kusnana: Tum Taŋgo mayenu, ye ndaŋi sulumba abo tugu tumba minmba minamŋgit ŋgina le ¹⁸ nu ndek sana: Ndaŋam ye mayenu ŋga sakate. Kuate nu ndo mayenu minit. ¹⁹ Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Taŋgo bale ndawa. Pino kuayar ndawa. Agaŋ ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Agaŋ ande yabuka te ndaka. Ina mam naŋe tuku nyu kurauka miŋge kumnemŋge mina. Tukul kame ta ne kila ŋgina le ²⁰ taŋgo ta ndek nu sana: Tum Taŋgo, ye kiŋo ndo minen sulumba tukul ŋakmba ta dubika kile minet ŋgina.

²¹ Kile Yesuŋe nu taŋgo ta kaŋger timba nu tuku kume purmba sana: Wam ndindo ndo ne kumu ndate. Ne ka naŋe agaŋ ndende piyaniŋmba ndametiŋ kilmba sanzal mbal niŋga sulumba ye dubiya. Ne taŋawa ta samba mbolŋge ne agaŋ ndende magenu ŋak minamŋgat ŋgina le ²² nu pasa ta ismba nu agaŋ ndende suŋgomba ŋak tukunu nu wamdus piti tumba aiŋel pasi kume ŋgurnŋurka kina.

²³ Nu kina le Yesuŋe nu mbilka nuŋe dubiwanu taŋgo saniŋgina: Agaŋ ndende suŋgomba ŋak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada suŋgo ŋgina le ²⁴ nuŋe dubiwanu taŋgo nane pasa ta ismba pirerek purkinaig le nu maŋ lato saniŋgina: Kiŋo kame, Kuate tuku gageu mayok kambim tuku maŋau ta minde bada suŋgo. ²⁵ Agaŋmor suŋgo kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada suŋgo kuga. Taŋgo nu agaŋ ndende suŋgomba ŋak ta ŋgumneniŋmba Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta siŋka minde bada suŋgo ŋayo ŋgina.

²⁶ Taŋakina le nane piriri ŋayomba sanaig: Yoi. Taŋamba ndeta ndaŋndaŋmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamŋgig ŋginaig le ²⁷ nu nane kaŋgerka saniŋgina: Taŋgo nane wam te ke fugude ta Kuate nu kumuŋ. Nu wam ŋakmba kam kumuŋ ŋgina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesuŋe sana: Ai te. Sine ne tuku ŋga siŋgine agaŋ ndende ŋakmba kusreka ne dubineg ŋgina le ²⁹ nu ndek sakina: Ye siŋka satingamŋgit. Ima nu pasa mayenu idusmba ye tuku ŋga nuŋe wande, tira kat nuŋe, kulim kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kutu kat nuŋe, nuŋe kilke agaŋ kame taŋaŋ kusrekate ta ³⁰ nu kilke te mbolŋge minit sulumba nu wande, tira kame, kulim kame, ina, kutu kame, kilke ta ŋakmba kitek gudommba kilamŋgat. Taŋawa le afuŋge nu ye tuku taŋgo ŋga piti seramŋgaig. ŋgumneŋga nu kilke kitek mbolŋge abo tugu ŋak minmba minamŋgat. ³¹ Ata. Afu kile tumailamŋge minig ta nane ŋgumnem kaŋgaig. Afu ŋgumnemŋge minig ta nane tumailam kaŋgaig ŋgina.

Yesuŋe nuŋe kumam tuku sanu keŋna
(Mateus 20.17-19; Lukas 18.31-34)

³² Yesuŋe nane ndin dubimba Yerusalem kumbaŋge nu pitik Yerusalem kambim ŋga ambonŋgina. Taŋana le nuŋe dubinaig mbal nane ganiŋgina le wamdus te-sulunaig le afu nu ŋgumnem dubinaig mbal nane kuru-kuruka minnaig.

Kile Yesuŋe nu nane 12 ndo kilmba kile-yamokka nu mbolŋge maŋau prowamŋgat ta te-mayokmba saniŋgina: ³³ Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kaŋgig. Ka amberge ande nu ye Ndindo Katesek Taŋgo tumba pris gabat kusem pasa bitekŋganu mbal tuku wai mbolŋge pilwa le nane ye te-tiyumba kumwa ŋga saka kasomok mbal tuku wai mbolŋge palmbimŋgaig. ³⁴ Pilwaig le nane ye maim maim te-sumba ŋguspeyumba

ngusyuwaig sulumba ye baleyamngaig. Ye kumi sulumba mara keranu mbolnge man abonga tingamngit ngina.

*Yakobus le Yohanus nale sugo minam tuku sakinaik
(Mateus 20.20-28)*

³⁵ Sebedeus tuku kiyo armba Yakobus le Yohanus nale Yesus tugum promba sanaik: Tum Tango, sile wam ande ne ka nga idusmba minek nginaik le ³⁶ nu ndek nale kusnanikina: Ye ame wam tale mbolnge ki ngina le ³⁷ nale nu sanaik: Sile ma sika le ne nane kilna sangri jak mayok kaye le ande ne tuku ndinamnge ande nginamnge minyokupe nginaik.

³⁸ Tanjakinaik le nu ndek nale sanikina: Tale aganj yabangkade ta tugunu tale gilai. Ye kule kaglinu nyamngit ta tale mata kule kaglinu ta nyam kumu e? Ko ye kule silikamngit ta tale mata kule ta silikam kumu e ngina le ³⁹ nale sakinaik: Au. Sile kumu nginaik. Tanjakinaik le Yesus nu nale sanikina: Son. Ye kule kaglinu nyamngit ta tale mata nyamngaik. Ye kule silikamngit ta tale mata silikamngaik ta ⁴⁰ ye tuku ndinamnge ko nginamnge afu tanjamba kile-minyokam tuku ta ye miro kuga. Kuate nu tango afu madinngina nane ndo ma ta mbolnge minyokamngaig nga sanikina.

⁴¹ Nuje dubiwanu tango 10 wam ta isnaig sulumba Yakobus le Yohanus tuku palsejningina le ⁴² Yesus nu nane te yalpe nga saningina: Kasomok mbal tuku gabat kame nane minje karej ngaigo jak minig ta tane kila. Gabat afu nane kumnemnje minig ta nane mata tango pino nane kukul te-ninjmba matuk kinig. ⁴³ Tane manau ta ke ndakap. Tane ngamuknje ima sungo minam idusmba kande nu tane jakmba tuku piro tango minwa. ⁴⁴ Tane ngamuknje ima kulat tango minam idusmba kande nu tane jakmba tuku piro aganj tananj minwa. ⁴⁵ Ye Ndindo Katesek Tango ye mata tango pino ye sinzanyuwaig nga pro ndawen. Ye nane sinzaninjmba yije ngarosu kumam tuku pilmba nane gudommba muskil kile-tidinge ningam tuku prowen ngina.

*Yesus nu tango am tukulok wakeina
(Mateus 20.29-34; Lukas 18.35-43)*

⁴⁶ Yesus nuje dubiwanu tango afu gudommba ndonj Yeriko promba tumbranj ta kusrewam bafunaig le Timeus kiyo nuje Bartimeus* nu am tukulok ndin makembinge aganj yabangka minna.

⁴⁷ Nasaretnu tango Yesus ilna ta afunge nu sanaig le ismba nu ndek wi kuenjka sakina: Yesus, David tuku mbunj sungo, ne ye sinanu turya ngina. ⁴⁸ Nu tanjamba wikina le nane afu gudommba nu maninkuwa nga sawe likinaig ta nu manj lato wika sana: David tuku mbunj sungo, ne ye sinanu turya ngina.

⁴⁹ Wika minna le Yesus nu tinga saningina: Nu sawap le ye tugum te ilwa ngina le nane am tukulok ta sanaig: Ariya. Kile tinga kaye. Nu ne wikate nginaig le ⁵⁰ nu pastinga kumi kaikanu ta gagulmba buknga Yesus tugum kina le ⁵¹ nu ndek sana: Ye ame wam ne mbolnge ki nga iduste ngina le tango am tukulok nu sana: Tum Tango, ye mambilam tuku sunjgomba iduset ngina le ⁵² nu ndek am tukulok ta sana: Ne kaye. Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat ngina. Tanjaka sana le pitik ndo nu am maranja purfena le Yesus dubimba kina.

11

*Yesus nu gabat sungo tananj Yerusalem kina
(Mateus 21.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanus 12.12-19)*

¹ Yesus nane kumba ka Yerusalem patunaig sulumba Betfasi le Betani tumbranj Olif tabe patumba Yesus nu nuje dubiwanu tango armba sanikina: ² Tale tumbranj si kumba biteknga donki fat ande pannaig le tinj minit afunge muskilnu mbolnge minyo ndakinaig ta tale kanjeramngaik. Kanjermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap. ³ Ande

* 10:46: Bar pasa ta tugunu Kiyo

nu tale ndanam tanjawik nga kusnatikuwa kande tale nu sawap: Sungo nu donki te piro jak. Piro kugawa le sile pitik ndo tumba luka te prowamkik nga sawap ngina.

⁴ Tanjaka nu nale kukulnikina le nale kinaik ka donki fat wande malanga tugumnge pannaig le ndinnye tij minna le kangernaik. Nale muli kuklimba minnaik le ⁵ afu tugum tanje nale kusnanikinaig: Tale ndanam donki fat ta muli kukliwik nginaig le ⁶ Yesus nale wam pagukina tanjamba saninginaig le nane ndek sakinaig: Ta maye tumba kape nginaig.

⁷ Nale donki fat ta tumba Yesus tugum promba nakile tawi afu kilmba donki muskil mbolnye farnaik le Yesus nu ponja minyokina. ⁸ Tanjana le nane gudommba nanjine kumiñ kilmba ndinnye farninmba afu ail wainu waje magenu jak dunjenge kugerkinaig tuku ta kilmba pro ndinnye farninnye likinaig. ⁹ Tanjamba nane afu Yesus tuku tumail-amnye afu ngumnemnye nane kumbange wikaraumba sakinaig:

Sine Kuate tuku nyu te-dungube o.

Tango te Sungo tuku nyu mbolnye prote.

Nu Sungonje nyaro tuwa o.

¹⁰ Nu singine mbut David tuku ma mbolnye nune gageu kulatkamngat.

Sine Kuate tuku nyu te-dungube o nginaig.

Mune 118.26

¹¹ Yesus nu tanjamba Yerusalem pronas sulumba nu kusem wande sungo sinam kumba tanje nu mbilmbilka aganj ndende jakmba kangerkina. Tanjamba ki butungina le nu tango 12 ta kilmba luka Betani kinaig.

Yesus nu ail ande taprana

(Mateus 21.18-19)

¹² Mafena le nane Betani kusremba kinaig ka ndinnye Yesus nu gubana. ¹³ Nu maskenye fik ail ande kangerna ta wajenu gudommba jak le nu alonu mambilam kina ta alowam tuku ait kuga tukunu wajenu ndo kangerkina. ¹⁴ Tanjamba nu ndek fik ail ta sana: Ne manj alowe nda. Afu ne tuku alonu manj nye nda ngina. Tanjakina ta nu dubiwanu tango mata pasa ta isnaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande wakeina

(Mateus 21.12-17; Lukas 19.45-48; Yohanus 2.13-22)

¹⁵ Kile nane Yerusalem pronas sulumba Yesus nu kusem wande sungo sinam kumba ka kawanj tanje afu aganj ndende piya ninginaig afu piyaninmba kilnaig ta nane jakmba kogronka pitaikina. Tanjamba nu ndametinj munju walka minnaig mbal nane tuku mbain kilmba kile-panka umanj kurinum piyawam tuku patikinaig mbal tuku minyo mbili mata kile-pankina sulumba ¹⁶ nane aganj kilmba kusem wande sinam sinam ndin tananj dubimba kinaig ta peuningina sulumba ¹⁷ nu nane wam paguka saningina: Kuyar pasa nu tejenmba sakate: Ye tuku wande ta kilke mbol mbal jakmba ye mbarinyam tuku wande ngate. Tane wande te mbilmba kuayar tango tuku wande tananj pilig ngina.

¹⁸ Tango pino jakmba nu tuku tum pasa tuku pirerek purka saka minnaig le pris gabat mbal kusem pasa biteknganu mbal nane Yesus nu wam kina ta ismba nu tuku kuru-kuruka nu balewam tuku ndin sotinaig.

¹⁹ Furirna le Yesus nane tumbraj sunjo ta kusremba kinaig.

Yesus nu yabanjam tuku tumningina

(Mateus 21.20-22)

²⁰ Mafena le maratukuk nane luka kumba fik ail ta liwam bafumba kangernaig ta karenga sumbailnu turmba kumna. ²¹ Kile Petrus nu Yesus pasa sakina ta idusmba nu sana: Tum Tango, ai si. Kubele ail taprana si kummba karengina ngina le ²² nu ndek nane saningina: Tane Kuate tuku sangri tomba tingap. ²³ Ye tane satinjet. Ande nu Kuate yabanjmba wamdus tero ndaka wam ta sinja mayok kangat nga idusmba nu tabe si samba ne goka tinga yu buto sinam kaye nga sawa ta nu tanjawamngat. ²⁴ Ta tuku ye satinjet. Ne Kuate yabanjmba ye sinja wam ta tamngit nga idusa ta ne tamngat. ²⁵ Ne Kuate yabanjmba minit ta ande ne mbolnye mbarte ta ne gilainga. Ne tanjawa ta ne tuku Mam samba mbolnye minit nu mata ne tuku mbar sauka gilaingamngat. ²⁶ [Ne ande tuku

mbar gilai ndanga ta ne tuku Mam samba mbolŋge minit nu ne tuku mbar mata gilaiŋge nda ŋgina.]

Imaŋge Yesus kukulna ŋga nane nu kusnanaig
(Mateus 21.23-27; Lukas 20.1-8)

²⁷ Nane maŋ mbumba Yerusalem kinaig sulumba Yesus nu kusem wande sinamŋge kine promba minna le pris gabat kame kusem pasa bitekŋganu afu Israel mage mage nane ŋakmba pro nu kusnanaig: ²⁸ Imaŋge ne kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imaŋge ne saŋgri tinmba kukulnina ŋga kusnanaig le ²⁹ nu ndek saningina: Ye mata tane wam ande kusnatiŋgi le lafuwap ta imaŋge wam kame te kam tuku kukulyina ta ye tane kila satingamŋgit. ³⁰ Imaŋge kule pisne piro Yohanus tuna? Kuatenge e ko taŋgoŋge ta tane ye sayap ŋgina.

³¹ Taŋakina le nane ka kasomŋge naŋgine naŋgine muŋgu kusnaŋga sakinaig: Sine ndaŋmba sabe. Sine Kuatenge ŋga sabe ta ndaŋam tane Yohanus tuku son nda ŋginaig ŋgamŋgat. ³² Ko sine taŋgoŋge ŋgube ta mata kumuŋ kuga ŋginaig.

Taŋgo ŋakmba Yohanus nu siŋka Kuate tuku tuan taŋgo ande ŋga saka minnaig le gabat mbal nane taŋgo pino tuku kuru-kurukinaig. ³³ Ta tuku nane Yesus sanaig: Iyo sine gilai ŋginaig le Yesus nu ndek nane saningina: Ata. Ye mata imaŋge sayina le wam kame ke liket te satinge nda ŋgina.

12

Piro taŋgo ŋaigonu tuku yaba pasa
(Mateus 21.33-46; Lukas 20.9-19)

¹ Yesus nu yaba pasambi wam afu saningina sulumba sakina: Taŋgo ande nu grep piro ŋguka fondembi kormba nu grep firfirmba kulenu kilam tuku ŋguruŋ wakeina sulumba piro kulatkam tuku wande kuennu o mbolok pilna. Piro ŋakmba denpurmba nu piro mbal kilmba patika nu tiŋga kilke kise mbol kina.

² Ait kumuŋgina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu taŋgo ande kukulna le piro mbal tugum kina. ³ Ka prona le nane nu biye timba paniŋta pitainaig le nu ake luka kina. ⁴ Taŋana le piro miro taŋgo nu maŋ taŋgo ande kukulna le nane nu gabat mbolŋge kat buromba ŋayo silinaig. ⁵ Nu maŋ taŋgo inum kukulna le nane nu tumba balenaig. Taŋamba taŋamba nu nane gudommba kukulniŋge likina le nane afu pani farmba afu bale farnaig.

⁶ Kile taŋgo ndindo ndo piro miro taŋgo ndoŋ minna. Taŋgo ta nuŋe kiŋo. Nu kiŋo ta tuku kume purmba minna. ŋgumne tukulmba nu kiŋo ta kukulna sulumba sakina: Nane nu kaŋgermba ye tuku kiŋo ŋga mapewamŋgaig ŋga kukulna le kina. ⁷ Nu kumba piro mbal tugum prona le kaŋgermba sakinaig: Taŋgo ilit si nu mam nuŋe tuku agaŋ ndende kilam tuku nyu ŋak. Sine nu balebe sulumba piro te siŋgine tube ŋginaig. ⁸ Taŋaka nane nu biye timba balenaig sulumba mindesiŋ tumba bukŋginaig le kilim kina.

⁹ Tane ndaŋmba idusde. Grep piro miro taŋgo nu ndaŋamŋgat? Nu pro piro mbal ta bale farmba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamŋgat. ¹⁰ Kuyar pasa ande te tane bur ndakade e?

Ndame sungo ande wande pilig mbal gisleknu ŋga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame ŋakmba nu mbolŋge saŋgri tiŋgade.

¹¹ Sungo nuŋge wam ta kina le sine kaŋgermba pirerek purka gare toreg ŋgina. *Mune*
118.22

¹² Gabat mbal nane yaba pasa ta ismba Yesus nu nane tuku sakina ta katesemba nu biye tiwam tuku ta nane taŋgo pino tuku kuru-kuruka nu kusremba kinaig.

Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig
(Mateus 22.15-22; Lukas 20.20-26)

¹³ Kile gabat kameŋge Farisi taŋgo Herodus dubiwanu taŋgo afu kukulniŋginaig le Yesus tagowaig le nu pasa ande mbarwa le nu biye tiwam tuku kinaig. ¹⁴ Nane pro nu sanaig: Tum Taŋgo, ne taŋgo tugusek ta sine kila. Ne ande tuku kiko ndanate. Ne taŋgo

nyu ḡak tuku kuru kuru ndakate. Ne taᅅgo ḡakmba Kuate tuku maᅅau dubikam tuku tumsingit. Ne sine sasinga. Sine Zu mbal singine tukul maᅅau dubimba Rom tuku gabat Sesar takis tambim kumuᅅ e? Sine takis patikube e ko mbulbe ᅅga sanaig le ¹⁵ Yesus nu nane tuku yabri pasa katesemba saningina: Ndaᅅam tane ye tagoyade? Ndametiᅅ ande tumba pro ye tumyap le kaᅅgeri ᅅgina. ¹⁶ Taᅅakina le nane ndametiᅅ ande tumba nu tumnaig le nu ndek kusnaningina: Ndametiᅅ te mbolᅅge ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit ᅅga kusnaningina le nane lafumba sakinaig: Sesar tuku ᅅginaig. ¹⁷ Taᅅakinaig le Yesus nu ndek teᅅenmba saningina: Ata. Tane gabat suᅅgo Sesar kumnemᅅge minig. Nu tambim tuku agaᅅ sakate ta nu tape. Kuate agaᅅ tambim tuku sakate ta Kuate tape ᅅgina le nane pasa ta ismba pirerek purkinaig.

*Kummba maᅅ aboᅅgam tuku pasa
(Mateus 22.23-33; Lukas 20.27-40)*

¹⁸ Kile Sadusi taᅅgo afu Yesus tugum pronaig. Sadusi mbal nane taᅅgo kummba maᅅ tiᅅge nda ᅅga idusmba minig tuku. Nane pro Yesus kusnanaig: ¹⁹ Tum Taᅅgo, Mosesᅅge teᅅenmba kuyarna: Taᅅgo ande kummba pino kuembol kiᅅo kugatok kusrewa le maib nuᅅge pino ta tumba aba nuᅅge tuku kiᅅo te-pilwa ᅅga kuyarna. ²⁰ Ariya. Mambo kat nuᅅge ndoᅅ nane 7 minnaig. Aba naᅅgine pino ande tina sulumba minna ma ma kiᅅo kugatok kumna. ²¹ Kumna le maib nuᅅge nu dubiknu pino ta tina. Nu tumba minna ma ma nu mata kiᅅo kugatok kumna le maib nuᅅge keᅅnu mata taᅅana. ²² Taᅅamba taᅅamba nane 7 pino ndui ta ndo tumba kiᅅo kugatok kume farnaig. ᅅgumneᅅga pino kuembol nu mata kumna. ²³ Ata. Ne kumanu mbal tiᅅgamᅅgaig ᅅga sakate ta taᅅgo 7 ᅅgamukᅅge nu ima tuku pino minamᅅgat e? Taᅅgo 7 ta pino ndui ta ndo tinaig ᅅginaig.

²⁴ Taᅅakinaig le nu nane saningina: Tane Kuate tuku kuyar pasa nu tuku saᅅgri tane wamdus pulu ndatingit. Ta tuku tane wamdus mbarde. ²⁵ Nane kumanu mbal aboᅅga tiᅅga Kuate tuku eᅅel suk minamᅅgaig. Nane muᅅgu kile nda. ²⁶ Kumanu mbal maᅅ tiᅅge nda ᅅga idusmba sakade ta Moses tuku wam kube mbolᅅge ail fudiᅅndo pa bulu ᅅak wam ta tuku tane bur ndakade e? Kuate nu Moses teᅅenmba sana: Ye Abraham Isak Yakob ye nane tuku Mbara Suᅅgo minet ᅅgina. ²⁷ Abraham nane kume likinaig ta nduiye ᅅgisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara ᅅga Moses sa ndana kande. Nu abo ᅅak minig mbal tuku Mbara. Ta tuku tane kumanu mbal kummba maᅅ tiᅅge nda ᅅga sakade ta tane siᅅka wamdus mbarde.

*Tukul pasa saᅅgrinu
(Mateus 22.34-40; Lukas 10.25-28)*

²⁸ Nane Yesus ndoᅅ kualeyauka minnaig le kusem pasa biteᅅᅅganu taᅅgo ande pro nu nane tuku pasa lafu mayete ᅅga nu mata Yesus kusnana: Tukul ndaᅅ tukul ᅅakmba linaᅅganu minit ᅅgina le ²⁹ nu ndek sakina: Tukul nu mbolᅅge minit ta teᅅenmba sakate. Israel mbal tane ise mayewap. Singine Kuate nu Mbara Ndindo. Ande mine ndakate. ³⁰ Taᅅgine Suᅅgo Kuate tane nu tuku kume purmba taᅅgine ᅅgamuᅅgal abo guwa wamdus saᅅgri ta ᅅakmba nu tape ᅅga sakate.

³¹ Tukul ande nu dubiknu teᅅenmba sakate. Tane taᅅgine ᅅgarosu tuku kume purde taᅅamba ndo tane tugumᅅge minig mbal tuku kume purap ᅅgate. Tukul pasa armba ta tukul pasa ᅅakmba linaᅅganu minik ᅅgina.

³² Taᅅakina le kusem pasa biteᅅᅅganu taᅅgo nu Yesus sana: Tum Taᅅgo, ne kumumbi sakate. Kuate ndo Mbara. Ande mine ndakate. ³³ Ima nu Kuate tuku kume purmba nuᅅge ᅅgamuᅅgal wamdus saᅅgri ta ᅅakmba nu tuwit sulumba nuᅅge ᅅgarosu tuku kume purte taᅅamba ndo nuᅅge tugumᅅge minig mbal tuku kume purwa ta nu maᅅau mayete. Maᅅau ar taᅅge agaᅅmor kilmba bale farmba atraukade maᅅau ta linaᅅgit ᅅgina.

³⁴ Taᅅakina le Yesus nu taᅅgo te wamdus te-mayemba pasa kumumbi lafuwat ᅅga nu sana: Ne Kuate tuku gageu inum mayok kambim bafute ᅅgina. Taᅅakina le nane Yesus kusnawam tuku kuru-kuruka maᅅ kusna ndanaig.

Yesus nu Kristus tuku nane kusnaniŋgina
(Mateus 22.41-46; Lukas 20.41-44)

³⁵ Yesus nu kusem wande sunŋo sinamŋge wam paguka nane saningina: Ndaŋam kusem pasa bitekŋganu mbal nane Kuatenŋge madina tanŋo Kristus nu David tuku mbuŋ nga sakade? ³⁶ Tukul Guwanŋge David wamdus tuna le nu teŋenmba sakina:

Sunŋo Kuatenŋge ye tuku Sunŋo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam teŋge sanŋri ŋak minyok mina le ma ma yeŋge ne tuku ŋgueu mbal kilmba kile-iberŋka ne tuku kupe kumnemŋge patikamŋgit ŋgina. *Mune 110.1*

³⁷ David nu taŋamba kuyarmba Kristus nu ye tuku Sunŋo ŋgina. Ata. Nu David tuku mbuŋ ndo e ko nu David tuku Sunŋo ŋgina.

Israel gabat kame tuku maŋau
(Mateus 23.1-36; Lukas 20.45-47)

Maŋgur sunŋo ta nane Yesus tuku pasa isam tuku nzaliniŋgina le ³⁸ nu wam afu tumniŋmba saningina: Kusem pasa bitekŋganu mbal tuku maŋau rironŋkap. Nane tawi kugennu silika likam nzaliniŋgit. Nane maket mbolŋge lika tanŋo nane sugo ŋga kaiyeninguwaig ŋga kilba pilig. ³⁹ Kusem wandekŋge pagumba nye sunŋo mbolŋge nane mbili tumailamŋge minyokam nzaliniŋgit. ⁴⁰ Nane pino kuembol kame tuku agaŋ ndende didika kile-suluwe niŋgig. Nane naŋgine maŋau ŋayonu ta yabukam tuku tanŋo am mbolŋge Kuate yabaŋ kuende. Ta tuku nane pa lato tamŋgaig ŋgina.

Pino kuembol ande nuŋe ndametij Kuate tuna
(Lukas 21.1-4)

⁴¹ Yesus nu kusem wande sinamŋge ndametij patikam tuku ma ta tumail tumba minyoka nane ndametij pankinaig le kaŋgerka minna. Nane agaŋ ndende sunŋomba ŋak mbal ndametij sugokanu pankinaig le ⁴² kile pino kuembol ande agaŋ ndende kugatok promba nuŋe toea armba ndo kilmba pro patikina le ⁴³ Yesus ndek nuŋe dubiwanu tanŋo wikina sulumba saningina: Ye siŋka satinŋet. Pino kuembol te agaŋ ndende kugatok ta nu ndametij fudiŋndo patikat ta nane afu pankaig ta liniŋgat. ⁴⁴ Ta ndaŋam? Nane ndametij gudommba ŋak ta afu ndo patikaig ta pino kuembol te nu agaŋ ndende kugatok nuŋe ndametij ŋakmba panke suluwat. Nu nyamagaŋ piyawam tuku ande mata mine ndakate ŋgina.

13

Yesus nu kusem wande ŋayongam tuku sakina
(Mateus 24.1-2; Lukas 21.5-6)

¹ Yesus nu mayok ka kusem wande sunŋo ta kusrewam bafuna le nuŋe dubiwanu tanŋo andeŋge nu sana: Tum Tanŋo, ai te. Kusem wande te tuku wande kame magenu ndo. Nane ndame magenumbi patike likinaig ŋgina le ² nu ndek sana: Ne wande sugo ŋakmba kaŋgerkate te ŋgumnenŋa ndame ŋakmba munŋu sailka mine nda. Afunŋge sambriniŋguwaig le ŋakmba kutusewamŋgaig ŋgina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa
(Mateus 24.3-44; Lukas 21.7-36)

³ Nane kumba ka Olif tabe mbol promba Yesus nu kusem wande tumail tumba minyok minna le Petrus Yakobus Yohanus Andreus nanenŋe ndo promba Yesus kusnanaig: ⁴ Ne kusem wande ŋayongamŋgat ŋga sasinaŋ ta ginu mara prowamŋgat. Sine ame agaŋ kaŋgermba ait ta buk patukate ŋga idusmba katesewamŋgig ŋginaig le ⁵ nu pasa tugu pilmba nane wam paguniŋgina: Tane rironŋ mayewap. Afu pro tane yabritinŋbekaig. ⁶ Nane afu ye tuku nyu tumba ye Kuatenŋge madiyina tanŋo ŋga gudommba didikuwaig le ndenunŋgaig. ⁷ Tane kame sugo maskenŋge mayok kuwaig le pasa ismba ko tanŋine tugumŋge kame zigna ande ismba tane wamdus fulil ndakap. Wam kame ta siŋka prowe likamŋgaig ta kugawam tuku ait kile.

⁸ Kilke ande tinja kilke kise ndonj kame buwamngaik. Gabat ande nuje gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndonj kame buwamngaig. Ma yimyam mbolnje mumni guba prowe likamngaig. Piti kame ta pino kutu te-palmbim tuku ngaro rar tate tananj prowamngaig.

⁹ Tane tangine rironj mayewap. Afunje tane kilmba pasa mbolnje kile-tidinguwaig le afu nanjine kusem wandeknje tane pani faramngaig. Afu tane kilmba ka gabat sugo sugo nyu sugo njak mbal tugumnje kile-tidinguwaig le tane ye tuku nga pasa mayenu saningap le nane ye tuku nyu isamngaig. ¹⁰ Pasa mayenu kilke tugu njakmba mbolnje kukliwap le ndo kugawam tuku ait prowamngat.

¹¹ Nane tanjamba tane kilmba pasa mbolnje patika mbal sugo wai mbolnje patikuwaig le wamdus fulilka ndanjamba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap. Pasa te-tiwam tuku ait mbolnje tane tuku wamdus sinamnje pasa afu mayok kanjagaig ta ndo sakap. Tukul Guwa nu wamdus tinjuwa le pasa sakamngaig. Tangine wamdusmbi kuga.

¹² Ait ta mbolnje ande nuje tira nuje kasurmba kumam tuku ngueu mbal tuku wai mbolnje palmbimngat. Tanjo nu nuje kinjo mbolnje mata tanjawamngat. Kinjo kame nane ina mam kat nanjine kumwaig nga nane pasa mbolnje patikamngaig. ¹³ Tane ye tuku tanjo tukunu nane njakmba tane kasurtinjamngaig. Ande nu ye kusre ndayumba minmba ma ma kumwa ta Kuatenje nu tuku muskil te-tiwe tambimngat.

¹⁴ Ngumnenga ande nu njule parak tukul ma mbolnje mayok ka tukul kuerka kutur tambimngat. (Tane pasa te burkade mbal tane wamdus pulutinguwa). Wam ta mayok kuwa le kanjermba kame sunjo prote nga Yudea mbal nane kua ka tabe ponjuwaig.

¹⁵ Ande nu wande kawanje minmba kande nu pitik kua kumba wandeknje aganj kilam idus ndawa. ¹⁶ Ande nu piro mbolnje minmba kande luka nuje tawi tam idus ndawa.

¹⁷ Ait ta mbolnje pino fungulok pino kinjo dabro amo nyanu njak ose. Nane piti sunjo kanjeramngaig. ¹⁸ Tane Kuate yabanjap le murke ait mbolnje manjau ta pro ndawa.

¹⁹ Ait ta mbolnje piti sunjo pasa njak prowamngat. Kuate nu aganj ndende njakmba kile-mayokkina ait mbolnje ka kile ait te mbolnje mata piti afu tananj kanjer ndakeg. Ngumnenga mata piti tananj ande prowe nda. ²⁰ Kuate nu nuje kilam tuku madiningina mbal idusnjamba piti ait kuen ta kuerkina le ait fagnu ndo piti prowamngat. Nda kuerkina kande ait ta prowa le tanjo njakmba ngisike sulude kande.

²¹ Ande nu tane satinjamba kanjera Kristus Kuatenje madina tanjo minit te ko nu minit si nguwa kande nu tuku pasa ise ndakap. ²² Yabri tanjo prowaig sulumba afu ye Kristus ngumba afu ye Kuate tuku tuan tanjo ngamngaig. Nane Kuatenje madiningina mbal yabrininjamba didikube nga nane wam kitek sanjgrinu ke likamngaig. ²³ Tane mambilmba rironjka minap. Wam kame ta prowamngaig. Ta tuku ye tane wam pagutinget.

²⁴ Sina manzer ait sunjo ta kugawa le ki mukumba dabunungat. Tambun mata bulunje nda. ²⁵ Samba tuku sanjri njakmba pirpurka buru-burukuwaig le mbai njakmba samba mbolnje guroromba ndeke lika minamngaig. ²⁶ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tanjo ye sanjri sunjo kilnja njak gau sinamnje prowi le nane ye kanjeryamngaig. ²⁷ Ye ndeka ejel kame kukulningi le kilke tugu njakmba mbolnje Kuate nuje madiningina mbal kile-manjgurkamngaig.

²⁸ Tane fik ail kanjerap. Tane kuzrunu kitek promba nzude le kanjerka katesemba sakade: Ki ait patukate ngade. ²⁹ Tanjamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka ye prowam tuku ait patukate ta kila palmbimngaig. ³⁰ Ye sinjka satinjamngit. Ait te mbolnje minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowamngaig. ³¹ Kilke tugu samba tugu ngisikamngaig. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamngat.

³² Ginu mara ki kanum ndanj ta ande nu kila mine ndakate. Samba mbolnje ejel mata nane gilai. Ye Kuate tuku Kinjo ye mata gilai. Mam nu ndo kila minit. ³³ Ait ta ginu mayok kanjat ta tane gilai tukunu tane rironjka mambilmba minap. ³⁴ Wam ta yaba pasa te suk. Tanjo sunjo ande ma ande kambim nga nuje piro mbal piro walmba ande wande kulatkam tuku pilmba sate: Ye mambilmba tainjga mina ngate. ³⁵ Wande miro tanjo ginu mara prowamngat ta tane gilai. Furiram e ko furir ngamu e ko teg kaglinu ulwa le ko maratukuk ta tane gilai tukunu mambilmba tainjga minap. ³⁶ Tane idus ndamba

minap le nu pitik ndo pro kanjerkikat. ³⁷ Ye tane satinjet pasa te tanjamba ndo nane njakmba saninjet. Tane mambimba minap ngina.

14

Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig

(Mateus 26.1-5; Lukas 22.1-2; Yohanus 11.45-53)

¹ Pagumba nye sunjo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ki ait armba minnaig le pris gabat mbal kusem pasa biteknganu mbal ndonj kuirkuirka Yesus biye timba balewam tuku ndin sotinaig sulumba ² sakinaig: Sine pagumba nye tuku manjur sunjo sinamnje nu biye tibe ta njayo. Kame zigna sunjo mayok kakat nginaig.

Pino ande Yesus tuku gabat mbolnje gurej kutuna

(Mateus 26.6-13; Yohanus 12.1-8)

³ Betaninge Yesus nu tanjo ande buk ngirnger njak nyunu Simon nu tuku wandeknje isukusmba minna. Nu isukusmba minna le pino ande ndame botol gurej mundur mayenu njak piyanu o mbolnje ta tumba Yesus tugum promba botol ndumor ngurmba nu tuku gabat mbolnje gurej ta kutuna. ⁴ Kutuna le nane afu wam ta kanjermba palsejningina le nangine nangine sakinaig: Ndanjam saka gurej mayenu ake kutuwat a. ⁵ Nu gurej ta tumba piyana kande nu ndametinj soj 30 limba kilna le sine sanzal mbal turkeg kande nginaig.

Nane tanjamba pino ta tumba sawe likinaig le ⁶ Yesus nu ndek nane saningina: Tane mbulap. Ndanjam tane pino te piti serde. Nu ye mbolnje wam mayete. ⁷ Sanzal mbal mara mara tane ngamuknje minamngaig. Tane nane turkam idusmba ndeta turkam kumuñ. Ye tane ndonj ait kuennu mine nda. ⁸ Pino te nu ye mbolnje nuje manju kumumba gurej mayenu te ye pisneyat. Nu ye ngunu tuku ngarosu wakeiyat. ⁹ Ye sirka satinjamngit. Kilke tugu njakmba mbolnje nane pasa mayenu kuklimba nu wam kat te turmba sakuwaig le nane ismba nu tuku saka minamngaig ngina.

Yudas nu Yesus tuku kupet tanjo

(Mateus 26.14-16; Lukas 22.3-6)

¹⁰ Kile nu dubiwanu tanjo 12 ta tuku ande Yudas Iskariotnu nu Yesus tumba pris gabat mbal wai mbolnje palmbim nga nane sota kina le ¹¹ nane nu tuku pasa ismba gare tumba pasa katmba ndametinj afu nu tambim tuku sanaig. Sanaig le Yudas nu Yesus tumba nane tuku wai mbolnje palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

Yesus dubiwanu tanjo armba Pasowa kuanekinaik

(Mateus 26.17-25; Lukas 22.7-13; 22.21-23; Yohanus 13.21-30)

¹² Bret yis kugatok nyam tuku kusem ait ambonjanu mbolnje Zu mbal nane sipsip fat bale farmba nyanu. Ait ta prona le nuje dubiwanu tanjo ndek Yesus kusnanaig: Sine aninge ne ndonj Pasowa nyam tuku ka kuanekube nginaig le ¹³ nu ndek nuje dubiwanu tanjo armba sanikina: Tale tumbraj sunjo mbol kape. Kumba ka prowap le tanjo ande waim kule njak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape. ¹⁴ Nu kumba wande pongamngat ta tale wande ta tuku miro tanjo tejenmba sawap: Tum Tanjonge sakat nu nuje dubiwanu tanjo ndonj wande rum ndanj mbolnje Pasowa nyamngig nga sawap. ¹⁵ Tanjakap le nu rum sunjo ande o mbolnje aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnje sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina. ¹⁶ Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo ar ta tumbraj sunjo mbol kinaik ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nale Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka manju luka kinaik.

¹⁷ Furirna le Yesus nu tanjo 12 ta kilmba kumba ka kuanekinaik wande ta ponginaig. ¹⁸ Ka tanje nane isukusmba minmba Yesus nu sakina: Ye sirka satinjamngit. Tane ngamuknje ande ye ndonj isukusit te nu ye tuku kupet minit ngina. ¹⁹ Tanjakina le nane wamdus najongga ndui ndui nu kusnanaig: i ... Ne yenje nga iduste e nginaig le ²⁰ nu ndek nane saningina: Ande tane 12 ngamuknje nu ye ndonj nza tuma bret kule pak

mbilmba nyate ta not. ²¹ Ye Ndindo Katesek Tango ye kuyar pasa kumumba kumamngit ta ande nu ye tumba nane wai mbolngge palmbimngat ta ose. Nu piti sunngo tamngat. Ina nuje te-pile ndakina kande maye kande ngina.

Yesus nu pasa nyam tuku manau te-mayokna

(Mateus 26.26-30; Lukas 22.14-20; 1 Korin 11.23-25)

²² Nane isukusmba minmba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nuje dubiwanu tango niŋmba sakina: Bret te tumba nyap. Te yiŋe ngarosu ngina. ²³ Tanamba nu grep kule murko ŋak ta mata tumba Kuate gare pasa tumba niŋgina le yaimba nyinaig. ²⁴ Tananaig le nu ndek saniŋgina: Te yiŋe ndare. Ndare ta mbolngge pasa kitek Kuate nu tango ndoŋ o buk katna ta alonu mayok kangat. Ye nane gudommba tuku ŋga ye yiŋe ndare kutuwamngit. ²⁵ Ye siŋka satinget. Ye maŋ grep kule teŋen nye ndaki ma ma Kuate kulatkate ma mbolngge ye grep kule kitek nyamngit ngina.

²⁶ Tanjaka denpurmba nane mune ande ulnaig sulumba tiŋga Olif tabe mbol kambim saka kinaig.

Yesus nu Petrusŋge nu tuku nyu yabukamngat ŋga sana

(Mateus 26.31-35; Lukas 22.31-34; Yohanus 13.36-38)

²⁷ Kumbaŋge Yesus nu nane saniŋgina: Tane ŋakmba kua ka ye kusreyamngai. Kuyar pasa teŋenmba sakate. Kuatenge sipsip kulat tango balewa le sipsip pururumba sili-siliwamngai ŋga sakate. ²⁸ Ye kummba maŋ tiŋgi sulumba ye ambonga Galilea ma tugu mbol ka le tane ngumneŋgamngai ŋga saniŋgina.

²⁹ Tanakina le Petrus ndek nu sana: Nane ŋakmba kua ka ne kusrenuwaig ta ye ndo ne kusrene nda ngina le ³⁰ nu Petrus sana: Ye siŋka ne sanamngit. Furir te mbolngge teg witiwam ar ndawa le ne ye tuku nyu yabukam keŋamngat ngina. ³¹ Tanjaka sana le Petrus nu sanŋri tiŋga sakina: Kuga. Ne balenumba ye mata baleyam bafuwaig le ta mata ye siŋka ne tuku nyu yabuke nda ngina le nuje dubinaig mbal ŋakmba pasa ndui ta ndo sakinaig.

Yesus nu Kuate ndoŋ pasatina

(Mateus 26.36-46; Lukas 22.39-46)

³² Nane ma ande nyunu Getsemani pronaig sulumba nu nuje dubiwanu tango saniŋgina: Tane teŋe minap. Ye ka siŋge Kuate yabaŋamngit ngina. ³³ Tanjaka nu Petrus Yakobus Yohanus nane keŋ ta kilmba kina ka tanŋe nu ngamungal piti sunngo kamusmba wamdus fagkina le isu sanŋri kugana. ³⁴ Tanamba nu nane saniŋgina: Ye wamdus ŋayonga piti sunngo ye toyate le kamuset. Tane teŋe mambilmba minap ngina. ³⁵ Tanamba saka nu dirdirka kumba ngurŋgurka ndek truk ka piti ta nu laipam kumuŋ e ŋga nu Kuate yabaŋmba sakina: ³⁶ O Mam ne wam ŋakmba kam kumuŋ. Kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Naŋe nzali ndo dubiwa ngina.

³⁷ Tanamba nu luka ka nane kanŋerkina ta nane kinymba minnaig le nu ndek Petrus sana: Simon, ne kinyit e? Ne ait fagnu te mambilmba minam kuga e? ³⁸ Satan tuku tago tane mbol prowikat. Abo minmba yabaŋmba minap. Tanŋine ngamungal Kuate yabaŋam tuku idusde ta ngarosumbi dubiwam tuku ta piti ngina.

³⁹ Tanamba sake denpurmba nu luka kina ka pasa ndui ta ndo maŋ yabaŋmba sakina. ⁴⁰ Tanamba nu maŋ luka prona ta nane ginyumngge am piti patikinaig le kinymba minnaig le kanŋerkina le nane piririmba ame pasa lafube o ŋga wam pile paskinaig.

⁴¹ Yesus nu maŋ kumba ka yabaŋ keŋna sulumba promba maŋ kusnaniŋgina: Kile mata mabta kinymba minig e? Kile kumuŋgat. Ait buk prowat. Andeŋge ye Ndindo Katesek Tango tumba une ŋak mbal tuku wai mbolngge palmbim tuku bafute. ⁴² Ai si. Ye tuku kupet tango prote. Tane tiŋgap le sine nane tugum si kab ngina.

Yudas nane Yesus biye tinaig

(Mateus 26.47-56; Lukas 22.47-53; Yohanus 18.1-12)

⁴³ Nu tanjamba pasata minna le tanjo 12 ta tuku ande Yudas nu tanjo gudommba kame bagi sibugi kilmba njak pronaig. Pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal Israel mage nanenje tanjamba kukulninginaig le pronaig. ⁴⁴ Yesus tuku kupet tanjo nu nane kila palmbim tuku buk tejenmba wam paguningina: Ye ka ande mumuwi ndeta not. Tanjo ta biye timba tumba kape ngina. ⁴⁵ Kile nane promba Yudas nu pitik ndo Yesus tugum kumba Tum Tanjo kaiye ngina sulumba mumuna le ⁴⁶ nane pro Yesus biyamba biye denaig.

⁴⁷ Ande nu tugumnje minna tanje nuje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu pike welna. ⁴⁸ Tanjana le Yesus nu nane saningina: Ndanjam saka tane ye kuayar tanjo tanaj bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode. ⁴⁹ Ye mara mindek tane ngamuknje kusem wande sunjo sinamnje tanjo pino wam paguka minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kuate tuku kuyar pasa kumumba mayok kuwa ngina.

⁵⁰ Tanjakina le nu dubinaig tanjo njakmba nu kusremba sili-silimba kua kinaig le ⁵¹ tanjo mbanzo ande nu tawi kaukauk ndindo tinjamba Yesus dubimba kina le nane ndek nu biye tinaig. ⁵² Biye tinaig le nu mbil bunja tawi gagulmba kusremba wagek kua kina.

Nane Yesus tumba gabat mbal tugum kinaig

(Mateus 26.57-68; Lukas 22.54-55,63-71; Yohanus 18.13-14,19-24)

⁵³ Kile nane Yesus tumba pris gabat sunjo tugum kinaig. Pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa biteknjanu mbal nane njakmba buk pro tanje mangurkinaig. ⁵⁴ Petrus nu maskenje Yesus dubimba kina ka pris gabat sunjo tuku fonde sinam kumba ka wande mab tanje nu kame mbal ndonj pa likmba minnaig.

⁵⁵ Pris gabat mbal Israel pasa pilewanu sugo njakmba Yesus balewam tuku pasa gabat ande sotete pisenjinaig le ⁵⁶ nane gudommba yabri pasa tumba Yesus mbaranu nginaig ta pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁵⁷ Kile nane afu tinja nu mbolnje pasa pilmba yabri pasa tejenmba sakinaig: ⁵⁸ Nu tejenmba sakina le isgenj. Kusem wande sunjo tanjo waimbi pilnaig te ye sambriwi sulumba mara kenjamba mbolnje kise ande waimbi pile ndakanu ta palmbimngit nga sakina le isgenj nginaig ta ⁵⁹ pasa ta mbolnje mata pasa gabat ndindo mayok ndakina.

⁶⁰ Kile pris gabat sunjo nu nane ngamuknje tinja Yesus kusnana: Nane ne mbaranu nga sakade te ne ndanjamba iduste. Ne nane tuku pasa lafuwe nda e ngina ta ⁶¹ nu pasa ande sa ndaka minje tukulmba maninok minna le pris gabat sunjo nu manj Yesus kusnana: Ne Kristus? Ne Kuate tuku Kiyo e ngina le ⁶² nu pasa lafumba sakina: Ne sakate not. Ye Ndindo Katesek Tanjo Kuate Sanjri Njajo nu tuku ndinamnje minyok mini sulumba gau mbolnje ndeki le tane ye kangeryamngaig ngina.

⁶³ Tanjakina le pris gabat sunjo pasa ta ismba palsejna le nu ndek nuje tawi fetfetmba sakina: Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. ⁶⁴ Tane nu Kuate tuku nyu njajo silite pasa te ismba tane ndanjamba idusde ngina le nane njakmba sakinaig: Nu tanjo njajonu. Nu kumwa nginaig.

⁶⁵ Kile nane afu tinja ka Yesus nguspemba amnu songa waimbi katmba sanaig: Imanje ne katnate e? Ne tuan tanjo ndeta nyun ta le sine isbe nginaig. Tanjakinaig le polis kamenje mata nu tumba katnaig.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina

(Mateus 26.69-75; Lukas 22.56-62; Yohanus 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Petrus nu wande mab tanje minna le pris gabat sunjo tuku piro pino ande promba ⁶⁷ Petrus pa likmba minna le nu kanjer timba sana: Ne mata Nasaretnu tanjo Yesus ndonj minna tuku ngina. ⁶⁸ Tanjakina le nu ndek Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ne pasa sakate ta ye nginnganket ngina sulumba nu tinja kilim ka malanja tugum tanje minna le teg ande witina.

⁶⁹ Kile piro pino ta manj pro nu kanjermba nu tugumnje minnaig mbal saningina: Tanjo te mata nu tuku tanjo ande ngina le ⁷⁰ nu manj Yesus tuku nyu yabukina. Tanjamba minmba manj tanjo afu Petrus tugumnje minnaig ta nu sanaig: Ne yabrikate. Ne nu tuku

tango ande. Ne Galileanu nginaig le ⁷¹ nu nuje mironj nuje ngaro tapramba sakina: Tane tango sakade ta ye sirka gilai ngina.

⁷² Tanakina le pitik ndo teg witiwam arna le Petrus Yesusnge pasa sana ta nu idusna: Teg witiwam ar ndawa le ne ambonga ye tuku nyu yabukam kenamngat nga sakina. Nu pasa ta idusmba malmbi nayona.

15

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Mateus 27.1-2; Lukas 23.1-5; Yohanus 18.28-38)

¹ Maratukuk tinga pris gabat mbal Israel mage mage kusem pasa biteknganu mbal pasa pilewanu sugo njakmba pitik ndo pro mangurka pasa wakeimba nane Yesus ndaleka tumba ka gabat sunjo Pilatus tuku wai mbolnje pilnaig. ² Tananaig le Pilatus ndek nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e ngina le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina.

³ Kile pris gabat mbal nane pasa gudommmba kilmba Yesus mbolnje patika nu mbaranu nga sanaig le ⁴ Pilatus nu man kusnana: Ai te. Ne mbar gudommmba kanu sakade ta ne pasa kugatok e? Ne nane tuku pasa ande lafuwe nda e ngina. ⁵ Pilatus nu tanamba kusnana kande Yesus nu pasa ande lafu ndana le nu pirerek purkina.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina

(Mateus 27.15-26; Lukas 23.13-25; Yohanus 18.39-19.16)

⁶ Yar mindek Pasowa tuku ait mbolnje nane Zu mbal Pilatus tugum kumba mulij kilanu tango ande paska tam tuku yabanjanu le nu paska ninganu. ⁷ Ait ta mbolnje tango afu nane gabat kame ndonj kame bumba ande balenaig le nane kilmba muli wandeknje patikinaig le minnaig. Nane tuku ande Barabas.

⁸ Kile Zu mbal gudommmba pro Pilatus tugumnje mangurka sanaig: Ne wam kate tanamba kile mulij kilanu tango ande paska singa nginaig. ⁹⁻¹⁰ Tango njakmba Yesus tuku saka minnaig le pris gabat mbal gubra kagli firka ake Yesus tumba nu tuku wai mbolnje pilnaig ta Pilatus nu kila. Ta tuku nu Yesus kusrewam idusmba nane kusnaningina: Tane ye Zu mbal tuku gabat sunjo te paska tingi nga idusde e ngina le ¹¹ pris gabat mbal ndek tango pino sisejnjimba wam pagukinaig le Barabas te-luka tam tuku Pilatus sanaig.

¹² Tanakinaig le Pilatus nu man saningina: Ye Barabas paski sulumba tane Zu mbal tuku gabat sunjo ngade tango te ye nu ndanji nga idusde ngina le ¹³ nane lafumba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nginaig.

¹⁴ Pilatus nu man lato sakina: Ndanjam. Nu ame wam mbarna ngina le nane man sungomba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolnje nil danjguwaig nga sakinaig.

¹⁵ Tanakinaig le Pilatus nu mangurkinaig mbal ta gareninguwa nga Barabas paska tumba Zu mbal ningina sulumba kame mbal saningina le Yesus tumba muli karejnumbi ngusnaig. Ngusmba tumba ail kazrai mbolnje pilwaig nga saningina.

Kame mbal nane Yesus tumba njayo silinaig

(Mateus 27.27-31; Yohanus 19.2-3)

¹⁶ Kame mbal Yesus tumba Pilatus tuku wande sunjo ngirpem tanje pilmba kame tango njakmba wikinaig le pro mangurkinaig. ¹⁷ Nane tawi gurgur mindepiye mayenu tumba Yesus kai tumba muli nzapo njak pirka gabat kainaig. ¹⁸ Tananaig sulumba nane ndek nu nzumilmba gabat sunjo mbolnje manjau kade tanamba sanaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunjo nginaig. ¹⁹ Tanamba nane ndek didombi gabatnu katmba nguspemba nu tugumnje dagol tidronjinaig.

²⁰ Nane tanamba Yesus usre kupetmba nzumil te-tumba dejpurmba tawi gurgur ta paska nuje tawi siluk tumba ail kazrai mbolnje palmbim tuku nu tumba kinaig.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolnje pilnaig

(Mateus 27.32-44; Lukas 23.26-43; Yohanus 19.17-27)

²¹ Kinaig ka ndinje Sirenenu tango Simon ma kasomnje minna tuku te-silika nu Yesus tuku ail kazrai kurawa nga sanjrimba sanaig le nu kurana. Nu Aleksander le Rufus

tuku mam nakile. ²² Nane Yesus tumba ma nyunu Golgota pronaiḡ. Nyu ta tugunu Tanḡo Gabat Murko. ²³ Pro tanḡe nane ndek ḡgaro rar mukuwam tuku marasin grep kule tur mbilmba nyuwa ḡga tunaig ta nu mbulna.

²⁴⁻²⁵ Maratukuk ki kanum 9 mbolḡge kame mbal Yesus tumba ail kazrai mbolḡge nil danḡḡinaig. Tanḡamba nane nu tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig sulumba nu tuku tawi inum inumnu kile-likinaig. ²⁶ Ail kazrai mbol tanḡe balenaig tuku pasa gabat ta teḡenmba kuyarnaig: *Zu mbal tuku gabat sunḡo ḡga kuyarnaig.*

²⁷ Nane kuayar tanḡo armba turmba kilmba ande nu tuku ndinamḡge ande ḡḡaiḡam kumamḡge ail kazrai mbolḡge nil danḡḡinaig. ²⁸ Wam ta mbolḡge kuyar pasa ande kumumba mayok kina ta teḡenmba sakate.

Nane nu kanḡermba wam ḡḡaiḡonu kanu mbal ndoḡ ulendide ḡga sakate. *Aisaia 53.12*

²⁹ Nane afu muḡḡu lilika kine ilemba Yesus nzumil te-tumba nduku-ndukumba sanaig: Tanḡo nu Israel kusem wande sunḡo sambrimba mara keḡmba mbolḡge maḡ palmbim tuku sakina ta kile aniḡḡe. ³⁰ Ne naḡe muskil te-timba ail kazrai kusremba ibeḡ kaye ḡḡinaig.

³¹ Pris gabat kusem pasa bitekḡḡanu mbal nane mata Yesus nunumba piḡḡil mer te-tumba nanḡine nanḡine saka minnaig: Nu tanḡo tuku muskil kile-tidiḡḡina. Kile nu nuḡe muskil te-tiwam kumuḡ kuga. ³² Nu Kuateḡḡe madina tanḡo Israel mbal tuku gabat sunḡo minmba ndeta kile ail kazrai ta kusremba ibeḡ kuwa le sine son ḡgube ḡḡinaig le tanḡo armba nu tugumuḡḡe ail kazrai mbolḡge danḡḡinaig ta nale mata nu tumail pannaik.

Yesus nu kumna

(Mateus 27.45-46; Lukas 23.44-49; Yohanus 19.28-30)

³³ Ki kanum 12 mbolḡge ma ḡakmba ma furir sunḡo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolḡge kugana. ³⁴ Ki kanum 3 mbolḡge Yesus nu wi kueḡka sakina: *Eloi, Eloi, lama sabaktani* ḡḡina. (Pasa ta tugunu teḡenmba. Yiḡe Mbara, yiḡe Mbara, ndaḡam ne ye kusreyat).

³⁵ Tanḡakina le nane afu tanḡe minnaig ta ndek sakinaig: i ... Nu Elia wikate ḡḡinaig le ³⁶ tanḡo ande pinderka kumba ka kulelu tumba grep kule mbolḡge tolna sulumba Yesus nyuwa ḡga didombi te-duḡḡa nu tuku miḡḡe mbolḡge pilna sulumba nane sanḡḡina: Yauk. Elia nu pro paska te-ibeḡamḡḡat inde ḡḡina. ³⁷ Kile Yesus nu maḡ sunḡomba witina sulumba nu kumna.

³⁸ Yesus nu kumna le kusem wande sunḡo sinamḡḡe tukul wande tukulanu tawi sunḡo ta mbolḡge fetka ibeḡḡḡe bitekḡḡina.

³⁹ Kame mbal tuku gabat ail kazrai tumail tumba minna ta Yesus nu tanḡamba kumna le kanḡermba ndek sakina: i ... Tanḡo te nu siḡka Kuate tuku kiḡḡo ḡḡina.

⁴⁰ Pino afu mata nane maskenḡḡe mambilmba nu kanḡermba minnaig. Nane ḡḡamukḡḡe ande Maria nu Magdalanu pino. Ande Maria kise nu Yoses le Yakobus fudiḡ nale tuku ina nakile. Pino ande nyunu Salomi. ⁴¹ Yesus nu Galilea ma mbolḡge minna le pino kame tanḡe nane nu sinzaḡmba dubiwanu. Pino afu Yesus ndoḡ Yerusalem pronaiḡ ta turmba tanḡe minnaig.

Tanḡo ande Yesus tuku mindesiḡ wakeina

(Mateus 27.57-61; Lukas 23.50-56; Yohanus 19.38-42)

⁴² Ait ta nanḡine kusem kuanekanu ait. ⁴³ Furirna le Arimateanu tanḡo Yosef nu Pilatus tugum kambim tuku gagna ta nu sanḡri tiḡḡa kumba Yesus tuku mindesiḡ tam tuku yabaḡna. Yosef nu tanḡo pinonḡḡe nu mayenu ḡḡinaig. Nu Israel mbal pasa pilewanu sugo nane tuku ande.

⁴⁴ Pilatus nu pasa ismba nu kume ndakate ḡga idusmba nuḡe kame gabat wikina sulumba nu buk kumat e ḡga kusnana le nu ndek sakina: Au. Nu buk kumat ḡḡina.

⁴⁵ Tanḡakina le Pilatus nu kila pilmba Yosef sana: Maye tumba kaye ḡḡina.

⁴⁶ Kile Yosef nu tawi kaukauk ande piyamba ka Yesus tuku mindesiḡ paska tawimbi sonḡa tumba kumba ka ndame burok o buk sarkinaig tuku sinam tanḡe pilna. Pilna

sulumba ndame sunjo ande barimba pro burok minje tukulna. ⁴⁷ Tanjamba minna le Maria Magdalanu Maria kise Yoses ina nuje nale pilna ma ta kanjermba minnaik.

16

Yesus nu maj tingina

(*Mateus 28.1-8; Lukas 24.1-12; Yohanus 20.1-10*)

¹ Nanjine kusem ta kugana le furiram Maria Magdalanu, Maria kise (nu Yakobus tuku ina nuje), Salomi nane keje ta Yesus tuku mindesije pisnewam tuku gurej mundur mayenu piyamba patikinaig.

² Mafena le piro tugu palmbinu ait mbolnje maratukuk tinga nane ndame burok tugum kinaig. ³ Nane kumbanje mungu kusnanginaig: Brok minje mbolnje ndame sunjo ta imanje talke singamngat o nginaig. ⁴ Tanjamba saka kinaig ka mambilnaig kande ndame sunjo buk talka barinaig le kasomnje minna le kanjernaig.

⁵ Kile nane burok sinam kumba mambilnaig kande tango mo kuminj kuen njayo kaukauk jak mindesije minnambi ndinamnje minyok minna le kanjermba nane piriri njayonaig le ⁶ nu ndek nane saningina: Tane piriri ndawap. Tane Nasaretnu tango Yesus ail kazrai mbolnje nil danjnginaig ta sotade ta nu tenje mine ndakate. Nu o buk tingat. Ai te. Nu pilnaig tuku ma tam te kuga. ⁷ Tane luka kape sulumba nuje dubiwanu tango kame Petrus turmba tejenmba saningap: Nu ambonga Galilea kuwa le tane ka tange nu kanjeramnggaig nga o buk nane saningina tae ngina.

⁸ Tanjakina le nane pirerek purka ndame burok kusremba kua kinaig. Nane kuru-kurukinaig tukunu ndinje afu sa ndaninginaig.

Nane gudommba Yesus kanjernaig

⁹ [Piro tugu palmbinu ait ndui ta mbolnje mafena le Yesus nu tinga ambonga nu Maria Magdalanu tugumnje mayok kina. Yesus nu buk bukla 7 pino ta mbolnje pitaikina tuku.

¹⁰ Nu Yesus kanjermba kumba ka nu ndoj minnaig mbal nane wamduw njagonga malmbi jakmba minnaig ta saningina: ¹¹ Yesus nu buk abonga ye tugum prowat le kanjerit nga saningina ta nane nu tuku pasa son nda nginaig.

¹² Ki ndui ta mbolnje nale ar ta ma kasom kinaik le ndinje Yesus nu ngarosus kise tumba nale tugumnje mayok kina. ¹³ Nane keje kinaig ka ka nale nu kila pilnaik sulumba luka kumba ka Yesus ndoj minnaig mbal afu saninginaig ta mata nane son nda nginaig.

¹⁴ Ngumngga nuje dubiwanu tango 11 nane isukusmba minnaig le Yesus nu nane tugumnje mayok kina. Nane nu tingina le kanjernaig mbal tuku wam kube ismba ngamungal tukulmba son nda nginaig tukunu nu nane ngamuknje mayok ka nane kilmba saninge likina.

¹⁵ Tanjamba nu nane wam paguka saningina: Tane kumba ka ma tugu jakmba mbolnje pasa mayenu kukliwap. ¹⁶ Ima nu ismba son nga kule pisne tuwa ta Kuate nu tango ta tuku muskil te-tiwe tambimngat. Ima nu son nda nguwa ta nu ngisikamngat. ¹⁷ Nane ye tuku sanjri tomba tingade mbal nane wam kitek tejen ke likamnggaig. Nane ye tuku sanjrimbi bukla pitaika pasa kuale kitek sakamnggaig. ¹⁸ Nane kame mberj kigreka ko kumam tuku kule nyuwaig ta nane kume nda. Nane guaze mbal mbolnje wai patika kile-tidingamnggaig ngina.

¹⁹ Sunjo Yesus nu nane pasa ninge denjurna le Kuatenje nu te-dunga ka samba mbolnje nuje ndinam kumamnje pilna le minyokina. ²⁰ Tanjana le nuje dubiwanu tango nane tumbraj jakmba mbol kine lika pasa mayenu kuklinaig le Sunjo nu nane ndoj minmba wam kitek sanjrinu kile-mayokka nane tuku pasa sanjri pileningina.]

Son.

LUKAS

Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Lukas nu Zu tango kuga. Nu Grik tango minmba dokta piroka minna ta nu nuje ammbi Yesus kanjer ndana. Nu nane afunje Yesus tuku kubeu tunaig le nu nane tuku pasa ismba son nga Yesus tuku sanjri tomba tinjina.

Lukas nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Nu nuje mbal Yesus tuku son nguwaig nga nu waje te kuyarna. Nane Grik mbal nane manau tinjeknu jak minam tuku sunjomba idusnaig tukunu nu Yesus tuku manau tinjeknu ta tuku sunjomba te-mayokmba kuyarmba tumningina.

Lukas nu waje te Teofilus tuku kuyarmba pilna sulumba ngumne nga nu man lato waje ande turmba nu tuku kuyarna ta Aposel kame tuku piro ngeg.

¹ Yije gabat Teofilus kaiye.

Wam afu buk sine ngamuknge mayok ke likinaig ta tango gudommmba wam ta ulendimba kuyarningam tuku tagonaig. ² Afu nane nanjine ammbi abo abo wam kanjerkinaig sulumba pasa mayenu kuklimba sasi mbamba minnaig ta nane pasa ta dubimba kuyarnaig. ³ Ye ait kuennu nane tuku kuyar pasa ta tugusemba burka ise timba minet ta ye mata ne tuku kuyaram nga tugu mbolnge kubemba ka ka bitekngamngit. ⁴ Ne burkumba ne buk wam kubeu tinnai ta ngamunggal son ngam tuku ye ne tuku waje te kuyaret.

Yohanus prowam tuku pasa mayok kina

⁵ Herodus nu Yudea ma tuku gabat sunjo minna le pris ande nyunu Sakaria minna. Sakaria nu Abia tuku kuasmbi ande. Piyo nuje nu pris Aron tuku tugu. Pino ta nyunu Elisabet. ⁶ Sakaria nale Sunjo Kuate tuku wam pagu pasa nu tuku nzali jakmba dubi magekinaig sulumba nale nu am mbolnge tinjeknu minnaik. ⁷ Elisabet nu pino mbanzonu ninjina tukunu nale kijo kugatok minnaik ma ma buk saibo patikinaik.

⁸ Kile Sakaria tuku kuasmbi tuku ait prona le nane Kuate tumailamnge pris piroka minnaig. ⁹ Tanjamba minnaig sulumba pris mbal nane nanjine manjambi kinaig le Sakaria tuku nyu mayok kina le nu Sunjo tuku wande sinam kumba pa mundur mayenu piyna. ¹⁰ Piyamba minna le tango pino gudommmba kilimnge Kuate yabanmba minnaig.

¹¹ Sakaria nu piroka minmba mambilna kande Sunjo tuku ejel ande mundur mayewam tuku atrau mbain ndinamnge tin minna le kanjerna. ¹² Nu ejel ta kanjermba piririmba wam pile paskina le ¹³ ejel nu sana: Sakaria ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne tuku yaban pasa isat. Piyo naje Elisabet nu ne tuku kijo te-palmbimngat. Te-pilwa le ne nyunu Yohanus nga ngina. ¹⁴ Nu mbolnge ne ngamunggal gare tumba wamdus bulok minamngat. Nane gudommmba gare sunjo tamngaig ngina.

¹⁵ Tanjakina sulumba ejel nu man sana: Kuate am mbolnge nu tango sunjo minamngat. Nu grep kule le kule kamenu nye nda. Nu ina sinamnge Tukul Guwa jak te-pilwa le nu tuku ngamunggal kumungamngat. ¹⁶ Nu pasa kukliwa le Israel mbal gudommmba ngamunggal biye mbilmba nanjine Sunjo Kuate tugum kanjagaig. ¹⁷ Nu Elia tanjan mayok ka Tukul Guwa tuku sanjrimbi piroka nu Sunjo tuku ambongamngat. Mam kame kijo kame tetkanu minig ta nunge ngamunggal ulendiwe ningamngat. Nu mbolnge Kuate tuku pasa ngumnede mbal nane mbilka mbal tinjeknu ndon ulendikamngaig. Nu tango tuku ngamunggal wamdus kile-tidinguwa le Sunjo prowamngat nga Sakaria sana.

¹⁸ Tanjakina le nu ndek lafumba sana: Ye buk saibo pilen. Ye tuku pino mata tanjan. Ye ndanjamba ne tuku pasa ta son nji ngina le ¹⁹ nu lafumba sana: Ye Gabriel. Ye Kuate tumailamnge tin minet tuku tango. Nunge ye kukulyat le pasa mayenu te sanet. ²⁰ Ait kumunguwa le pasa te alonu mayok kanjat. Ne ye tuku pasa te son nda ngate tukunu ne minje tukulkuwa le pasate ndaka mina ma ma Kuate tuku pasa kumunguwa le ne man pasatamngat nga sana.

²¹ Tanjo pino nane kilimnge Sakaria tair minmba ndanmba nu kusem wande sinamnge dalka minit o nga idusmba minnaig le ²² kile nu mayok ka waimbi ndo pasa sanimmba pasatam kumuŋ kuga le nane nu kanjermba nu wandek sinamnge kinjatanu suk aganj kanjerat nga katesenaig.

²³ Sakaria tuku piro ait kugana le nu luka nuje tumbran kina ka ²⁴⁻²⁵ tanje minnaik sulumba piyo nuje kiŋo konna le nu ndek sakina: Ye kiŋo kugatok nane njakmba am mbolnge kiko njak minen ta Kuatenge ye ranjun mayenu sumba ye tuku kiko pitaina ngina. Tanjamba nu tanjo am mbol li ndaka minna le tambun wai inum sulumba kina.

Yesus prowam tuku pasa mayok kina

²⁶ Tambun 6 Elisabet nu fungulok minna le Kuate nu eŋel Gabriel maŋ kukulna le Galilea ma tugu Nasaret tumbran kina sulumba ²⁷ nu pino mbanzo ande tugum prona. Pino ta nyunu Maria. Nu tanjo ande ndoŋ mine ndakina tuku. Nane tanjo ande nu tuwa nga buk madinaig. Tanjo ta nyunu Yosef. Nu David tuku ndare.

²⁸ Kile Gabriel nu pro Maria sana: Kaiye. Sunjo nu ne nyaro tinmba nu ne ndoŋ minit ngina. ²⁹ Tanjamba sana le Maria nu pasa ta ismba wamdus pilemba nu ngamunggal pitimba ame pasa tanjamba sayate o nga idusmba minna le ³⁰ eŋel ndek nu sana: Maria, ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne make pilit. ³¹ Ne fungul njak mina sulumba kiŋo ande te-palmbimngat. Kiŋo ta nyunu Yesus nga. ³² Nu nyu sunjo njak minwa le nane nu tuku nyu Kuate o mbolnge minit nu tuku Kiŋo ngamngaig. Sunjo Kuatenge nu tuku mbuŋ David o buk nyu sunjo njak minna tanjan nyu sunjo tuwa le ³³ nu Jakob tuku ndare kulatka minmba minamngat. Nu tuku nyu sunjo ta ngisike nda. Minmba minamngat nga Maria sana.

³⁴ Tanjakina le nu ndek eŋel kusnana: Ye tanjo kugatok minet. Ndanmba wam ta mayok kanjat nga kusnana le ³⁵ nu sana: Tukul Guwa nu ne mbol kumuŋguwa le Kuate tuku sanjri ne kainamngat. Tanjawa le ne Kuate tuku Kiŋo te-palmbimngat. Kiŋo ta nu purfeŋnu ndo. ³⁶ Ne isa. Nanje tugu Elisabet nu niŋkina sulumba o buk saibo pilna ta kile nu ngaro piti njak minit le tambun 6 kinit. ³⁷ Ata. Kuate nu wam njakmba kam kumuŋ ngina.

³⁸ Tanjakina le Maria nu lafumba sana: Ye Sunjo tuku minje kumnemnge minet. Ye pasa kuga. Ne wam sakat ta ye mbolnge tanjamba mayok kuwa ngina le eŋel nu kusremba kina.

Maria nu Elisabet tugum kina

³⁹ Ait ta mbolnge Maria nu tinja pitik ndo Yudea ma tabe njak ta tumbran ande kina ka ⁴⁰ Sakaria tuku wande ponja Elisabet kanjermba kaiyena. ⁴¹ Elisabet nu kaiye pasa isna le kiŋo fungul sinamnge patengina le Tukul Guwa nu Elisabet wamdus tuna le ⁴² nu pasa kuenka sakina: Kuate nu pino njakmba ngamuknge ne make pilit. Kiŋo ne tuku fungul sinamnge minit ta Kuatenge nu mata make pilit. ⁴³ Ye pino mayenu kuga. Ndanjam yiŋe Sunjo tuku ina nuje ne ye tugum te prowat. ⁴⁴ Ne kaiyeyat ta ye isit le kiŋo ye tuku fungul sinamnge nu gare sunjo tumba patengat. ⁴⁵ Ne Sunjo tuku pasa ismba son ngina tukunu ne gare sunjo njak mina le pasa ta ne mbolnge kumu-kumumba mayok kanjat nga Maria sana.

Maria tuku mune

⁴⁶ Kile Maria nu sakina:

Ye Sunjo tuku nyu te-dunget.

⁴⁷ Ye Kuate tuku gare sunjogate.

Nunje ye muskil te-tiwe sate.

⁴⁸ Ye nu tuku minje kumnemnge kuirkuirka minet le nu ye idusyumba te-mayokyate.

Kile Kuate nu ye make pilit ta saka ismba tutur-tuturmba minmba minamngaig.

⁴⁹ Sunjo Sanjri Ijajo nu ye mbolnge wam magete.

Nu tuku nyu purfeŋnu ndo.

⁵⁰ Tango ngamuknge afu nu tuku nyu kurauka dubide mbal nu nane njakmba mapekate.

⁵¹ Kuate nu nuje sangri sunjo te-mayokmba wam kumumbi tejenmba ke likate. Nu nangine nyu kile-dungade mbal wam kam idusde ta kugerKate le kua ka sili-silide.

⁵² Nu kilke tuku gabat sugo kile-ibenKate sulumba kuirkuirka minig mbal kile-mayokKate.

⁵³ Nu gubak minig mbal aganj ndende magenu ningit le nane maroningit.

Nu aganj ndende njak mbal manau inum nda ningit le ake minig.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nu singine mbun pasa sangrinu saningina ta kumumba nu nuje piro mbal Israel sine tursingit.

Nu Abraham nuje ndare njakmba mapeka minmba minamngat ngina ta nu nuje pasa ta gilai ndangate.

Maria nu tanjamba mune ulna.

⁵⁶ Nu Elisabet ndon tambun kenmba minnaik sulumba nu tinga luka nuje tumbra kina.

Yohanus kule pisne tango prona

⁵⁷ Ait kumungina le Elisabet nu kiyo te-pilna. ⁵⁸ Te-pilna le nu tugumnge minnaig mbal nuje ndare tuma ndon wam ta ismba Kuate nu Elisabet rangun mayenu tuna nga nu ndon gare-garekinaig.

⁵⁹ Mara 8 mbolnge nane nangine tukul dubimba kiyo ngaro pikam tuku mangurkinaig. Nane mam nuje Sakaria waukam tuku saka minnaig kande ⁶⁰ Elisabet ndek saningina: Kuga. Nu Yohanus ngap ngina le ⁶¹ nane ndek nu sanaig: i ... Tanjamba kuga. Ne tuku ndare ande nyunu tanjamba mine ndakate nginaig.

⁶² Tanjamba nane nuje mam nuje kiyo ta nyu ima waukuwa nga waimbi kusnanaig le ⁶³ nu kuyaram tuku waje ande tuwaig nga waimbi saningina le tunaig le nu tejenmba kuyarna. Nu tuku nyu Yohanus ngina le nane njakmba ndek pirek purkinaig.

⁶⁴ Kile ndo Sakaria tuku mane bulkina le nu pasatumba Kuate tuku nyu te-dungina. ⁶⁵ Tanjana le nane nu tugumnge minnaig mbal njakmba kuru-kurukinaig le wam ta Yudea ma tabe njakmba mbol kumungina.

⁶⁶ Tango pino pasa ta ismba wamdus te-sulumba Sunjo tuku sangri kiyo ta mbolnge minna ta kila pilmba nu sungoka ndandamngat o nga idusmba minnaig.

Sakaria tuku dir pasa

⁶⁷ Sakaria nu Kuate tuku nyu te-dungina le Tukul Guwa nu mbol kumungina le nu dir pasa tejenmba sakina:

⁶⁸ Sine Israel mbal singine Sunjo Kuate tuku nyu te-dungube.

Nu sine nuje mbal tugum te promba muskil kile-tidinge singit.

⁶⁹ Nu ande sangri njayo singine muskil kile-tidinge singam tuku nuje piro tango David tuku ndare mbolnge te-mayokte.

⁷⁰ Kuate nu o buk tanjamba nuje tuan tango kame tuku minge mbolnge sakina.

⁷¹ Nu sine tuku ngueu mbal sine kasursingig mbal ta njakmba kile-ibenka muskil kile-tidinge singamngat.

⁷² Nu singine mbun kame mapekamngit nga saningina ta kile kumute.

Nu nane ndon wamdus ulendika pasa sangrinu saningina ta gilai ndangina.

⁷³⁻⁷⁵ Nu sine Israel tuku ngueu mbal wai mbolnge kile-luka kilamngat. Tanjawa le sine kuru kuru kugatok nu tuku piro biyamba nu am mbolnge tinreknu minmba ma ma kumamngig.

Nu tanjamba singine mbun Abraham pasa sangrinu sana.

⁷⁶ O kiyo, ne Kuate Sunjo tuku tuan tango.

Ne ambonga kumba Sunjo tuku ndin wakeimba kuanekamngat.

⁷⁷ Ne sine tumsinga le Kuate nu nuje mbal tuku une sauka gilainga muskil kile-tidinge singam tuku ndin kanjeramngig.

⁷⁸ Kuate nu sirka sine mapekam tuku iduste.

Nu samba tumbran tuku mafewam tuku bulu kukulwa le sine tugum prowamngat.

⁷⁹ Promba sine kilhasinguwa le sine ma make sinamnge kume tuku sangri kum-nemnge mineg mbal ndin kanjermba ngamungal gare tumba wamdus bulok minamngig.

Sakaria nu tanamba dir pasa sakina.

⁸⁰ Kiyo dabro ta minna ma ma sunjoka wamdus sangrinu jak tingina. Nu sunjoka kumba ma baknu mbolnge minna le ma ma ait kumungina le Israel ngamuknge mayok kina.

2

Maria nu Yesus te-pilna

(Mateus 1.18-25)

¹⁻³ Ait ta mbolnge Sesar Augustus nu ma tugu jakmba mbolnge tango pino tuku nyu kuyarke likam tuku sakina le nane jakmba ndek nyu kuyarkam tuku nanjine tumbran tuguk kine likinaig. (O buk mandor Kuirinius nu Siria ma tugu kulatkam tuku gabat minna le nane manau ta tugu pilnaig).

⁴ Yosef nu David tuku ndare tukunu nu tinga Galilea ma Nasaret tumbran kusremba David tuku tumbran tuguk Betlehem Yudea ma tugu mbol kina. ⁵ Nuje pino madiwe tunaig ta nu tumba nakile nyu kuyarkam tuku kinaik. Maria nu buk fungulok.

⁶ Nale kumba ka Betlehemnge promba tanje minmba Maria nu kiyo te-palmbim bafuna ta ⁷ tango kinyam tuku wande kumungina le nu aganjmor tuku wandek sinam tanje kiyo mulum te-pilna. Te-pilna sulumba kumijmbi songa aganjmor isukusanu nza mbol tanje pilna le minna.

Enjel kame sipsip kulatkanu mbal tugum mayok kinaig

⁸ Tumbran ta kasomnge sipsip kulat mbal afu furir nanjine sipsip kulatka minnaig. ⁹ Kulatka minnaig le Sunjo tuku enjel ande nane tugum tanje mayok kina le Sunjo tuku bulu sangrinu nane kiljaningina le murkuka kuru kuru sunjo tinaig. ¹⁰ Tanjanaig le enjel nu ndek saningina: Tane kuru kuru ndakap. Ye pasa mayenu satingam prowet. Tango pino jakmba mbolnge gare sunjo mayok kangat. ¹¹ Furir te mbolnge David tuku tumbran tuguknge pino ande kiyo te-palet. Nu Sunjo nu Kuatenge madina tango Kristus. Nunje tane muskil kile-tidinge tingamngat. ¹² Tane nu kila palmbim tuku tejenmba. Kiyo ande kumijmbi songanu jak aganjmor isukusanu nza mbolnge kinye jak minit ta not ngina.

¹³ Tanamba saka minna le pitik ndo samba mbolok enjel kuasmbi sunjo pro nu ndoj ulendika Kuate tuku nyu te-dunga tejenmba sakinaig:

¹⁴ Samba mbolnge Kuate tuku nyu sunjo mayok kuwa.

Kilke mbolnge Kuatenge make patikate mbal ngamungal wamdus bulok minwaig nginaig.

¹⁵ Kile enjel kame tanje nane kusreka luka samba mbol kinaig le sipsip kulatkanu mbal nanjine nanjine sakinaig: Sine wam mayok ket le Sunjonge sasingat ta ka Betlehemnge kanjerbe nginaig.

¹⁶ Tanaka nane pastinga pinder-pindermba ka Maria le Yosef kile-siglika kiyo aganjmor isukusanu nza mbolnge kinye jak minna le kangernaig. ¹⁷ Kangernaig sulumba wande kusremba kilim kumba enjel nu kiyo tuku saningina ta jakmba kubeu ninginaig le ¹⁸ nane sipsip kulatkanu mbal tuku pasa ismba pirerek purkinaig le ¹⁹ Maria nu pasa jakmba wamdus sinamnge idus tidinga minna.

²⁰ Sipsip kulatkanu mbal nane luka ndek kumba enjel pasa saningina tanamba kanjerkinaig tukunu nane Kuate tuku nyu te-dunga kinaig.

Yesus nyu pilnaig

²¹ Kusem ndindo kugana le nane kiyo tumba ngaro pikmba nyunu Yesus nginaig. Maria nu kiyo kon ndana le eжел nu tanjamba kiyo nyun tuwa nga wam paguna.

Yesus tumba kusem wande sungo sinam kinaig

²² Moses tuku tukul dubimba ina nuje ngarosu purfeҗnu mayok kuwa nga Kuate atraukam tuku ait kumunguwa le nale kiyo tumba Kuate tuku madimba nu tambim nga mbumba Yerusalem kinaik. ²³ Sungo tuku kuyar mbolҗge tukul ta teҗenmba minit: Kiyo mulum prowa ta Sungo tuku madimba nu tambim tuku ngate. ²⁴ Kuyar pasa ande ta gami armba ko kurinum fat armba kilmba Kuate atraukam tuku sakate. Nale tukul ta kumuwam tuku kinaik.

²⁵ Yerusalemҗge tanjo tiҗreknu ande Kuate dubina tuku nyunu Simeon minna. Nu Israel mbal tuku muskil kile-tidinge niҗgam tuku tanjo tairnga minna. Tukul Guwa nu җak minna. ²⁶ Nu Tukul Guwaҗge buk sana: Ne kume ndaka mina le Sungoҗge madina tanjo Kristus prowa le kaҗgeramҗgat ngina.

²⁷ Ait ta mbolҗge Tukul Guwaҗge Simeon wamdus tuna le nu tiҗga kusem wande sinam kina. Nu ka tanje minna le Maria le Yosef Yesus tumba tukul dubimba maҗau ta kam saka pronaik le ²⁸ Simeon nu ndek kiyo yaimba bagailmba Kuate tuku nyu te-dunҗa teҗenmba sakina:

²⁹ O Sungo, ne ye pasa sayina ta kumungat tukunu kile ye ne tuku piro tanjo ngamungal wamdus bulok kumamҗgit.

³⁰ Yiҗe ammbi sine muskil kile-tidingsam tuku tanjo kaҗgeret.

³¹ Ne kilke mbol mbal җakmba am mbolҗge nu te-mayokna.

³² Nu kasomok mbal kilҗaniҗguwa le nane ne kila palmbimҗgaig.

Nu mbolҗge sine Israel nyu mayok kaҗgat ngina.

³³ Simeon nu tanjamba sakina le ina mam nuje wamdus pirerek purkinaik.

³⁴⁻³⁵ Kile nu nale nyaro nikmba maҗ ina nuje Maria sana: Kiyo te Kuateҗge pilna le nu mbolҗge Israel afu bariҗga ndekamҗgaig. Afu tiҗgamҗgaig. Nu Kuate tuku nzali te-mayokuwa le nane gudommba nu kasurwaig le nane tuku wamdus kilimok mayok kaҗgat. Ne nu tuku ngamungal rar sungo tamҗgat nga Maria sana.

³⁶ Tuan pino ande nyunu Ana nu mata tanje minna. Nu Fanuel kulim nuje Aser tuku ndare ande. Nu saibo pile mayena. Nu yar 7 tanjo җak minna sulumba ³⁷ tanjo nuje kumna le nu kuembol minmba ma ma yar 84 kusrena. Nu furir ki kidemmba kusem wande sungo ta sinamҗge minmba nu Kuate mbariҗmba mara afu nyamagaҗ pinka Kuate yabaҗmba minna. ³⁸ Ait ta mbolҗge ndo nu mata kusem wande mbol promba kiyo kaҗgermba Kuate tuku nyu te-dunҗina. Nane afu Yerusalem muskil te-tiwam tuku tairnga minnaig mbal nu kiyo ta tuku nane saniҗmba minna.

Nale luka Nasaret kinaik

³⁹ Yosef le Maria nale Sungo tuku tukul җakmba ke sulumba nale luka Galilea kumba nakile tumbraҗ Nasaret kinaik ka ⁴⁰ tanje kiyo nu sunҗokina le Kuate nu make pilna le nu saҗgri pilmba wamdus kuyar mayenu җak tiҗgina.

Yesus nu kiyo mo kusem wande sinam kina

⁴¹ Pagumba nye sunjo Pasowa tuku kusem ait mbolҗge yar kidemba Maria le Yosef mbumba Yerusalem kumba minanu. ⁴² Yesus nu yar 12 җak minna le ait ta kumungina le nale nakile ait ta dubimba maҗ mbumba Yerusalem kinaik ka ⁴³ tanje Pasowa ait kugana le nale luka ndek kinaik le Yesus nu Yerusalemҗge minna ta nale wam ta katese ndanaik. ⁴⁴ Nu afu ndoҗ kinit nga idusmba kumba ka ndinҗge ait ndindo kugana le furirna le nale nakile ndare tuma gulab kame ngamukҗge kusnaҗga nu sota kinaik ka ⁴⁵ tanje kaҗger ndamba luka maҗ nu sota mbumba Yerusalem kinaik.

⁴⁶ Pro Yerusalemҗge nu sota ka mara keҗnu mbolҗge kusem wande sunjo sinamҗge tum tanjo ngamukҗge nu minyoka pasa ismba nane kusna-kusnaniҗmba minna le kaҗgernaik. ⁴⁷ Nu kila sunjo җak minmba kumumbi lafuna le җakmba pirerek purkinaig.

⁴⁸ Kile nale nu kanjermba piriri njanyaik sulumba ina nuje sakina: Kiyo, ndanam ne sile piro karej sikit le sile mam naje ndon ngamungal fulilka ne sota minek ngina le ⁴⁹ nu ndek nale sanikina: Tale ndanam ye sota piro karejik. Tale ambonga yije Mam tuku wande te mbolnge ndanam nda mambilaik ngina le ⁵⁰ nale nu tuku pasa ismba tugunu katese ndanaik.

⁵¹ Kile Yesus nu tinga nale ndon luka ndek Nasaret kumba ka tanje nale tuku mingge kumnemnge minna. Ina nuje nu wam njakmba mayok kinaig ta wamdus sinamnge idus tidinga minna.

⁵² Yesus nu sungokina le Kuatenge nu make pilna. Nu ngamungal kuyar mayenu njak tingina le tango pino njakmba nu make pilnaig.

3

Yohanus kule pisne tango pasa kuklina

(Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Yohanus 1.19-28)

¹ Sesar Tiberius nu Rom mbal kulatka yar 15 njak minna le Pontius Pilatus nu Yudea ma tugu kulatka minna. Herodus nu Galilea ma tugu kulatka minna le maib nuje Filipus nu Iturea le Trakonitis ma tugu kulatka minna. Lisanius nu Abilene ma tugu kulatka minna.

² Anas nale Kaiapas ndon pris gabat sugo minnaik. Ait ta mbolnge Sakaria tuku kiyo nuje Yohanus nu ma baknu mbolnge minna le Kuate nu tugum promba wam paguna le ³ nu tinga tumbraj afu Yordan kule patuknge mine likinaig ta njakmba mbol kumba pasa kuklimba tango nane ngamungal biye mbilmba manau njagonu kusreka kule pisne tuwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilaingamngat nga saka minna. ⁴ Tuan tango Aisaia nu pasa ande kuyarna le Yohanus mbolnge kumungina ta tejenmba.

Ma baknu mbolnge wi ande kuenja tejenmba sakate.

Sungo tuku ndin wakeimba kuanekap.

Nu likam tuku ndin te-tiwap.

⁵ Nguruj njakmba kilke dijingam tuku.

Tabe njakmba saika kile-iberjakam tuku.

Banjok ta kile-tidinge likam tuku.

Ndin mbuter njakmba sai basleningam tuku.

⁶ Tanjamba kile-tidingap le Kuate nu tango muskil kile-tidinge ningam tuku ndin kilke mbol mbal njakmba kanjeramngai. *Aisaia 40.3-5*

Aisaia nu tanjamba kuyarna.

⁷ Mbal gudommba kule pisneningua nga Yohanus tugum prove likinaig le nu nane saningina: Tane mberj tuku fat Kuate tuku pa tam tuku minig. Tane imanje rironj pasa satingat le pa ta laiptinguwa nga kule pisne tam prode. ⁸ Tane sinja ngamungal biye mbilmba tangine manau njagonu kusrekinaig kande alonu kumumbi kile-mayokkap le kanjerkube. Abraham nu sine tuku mburj nga payam ndakap. Ye tane kilimok satinet. Kuate nu tane pitaika ndame kame tembi Abraham tuku ndare kitek kile-mayokkam kumuj. ⁹ Kuate nu sapor ail tugunu tugumnge pilna le minit. Ail afu alo mage ndade ta njakmba pike lika pankate le pa mbol kinig nga saningina.

¹⁰ Tanjakina le manjur sungo ta ndek Yohanus kusnanaig: i ... Sine ndanamngig nginaig le ¹¹ nu lafumba saningina: Ande nu tawi armba njak kande inum tumba tawi kugatok si tuwa. Nyamagarj mata tanjawap ngina.

¹² Takis kilanu mbal afu kule pisneningua nga nu tugum promba nu kusnanaig: Tum tango, sine ndanamngig nginaig le ¹³ nu ndek nane saningina: Tane takis kilmba kumumbi ndo kilap ngina.

¹⁴ Kame tango afu mata nu kusnanaig: Sine mata ndanamngig nginaig le nu sakina: Tane tango afu tuku ndametinj didikam tuku pani farmba ko pasa mbolnge yabri pasa sa ndakap. Tangine mundu tuku piya biymba tala ndakap ngina.

¹⁵ Tango pino nane Kristus prowam tuku minde minnaig sulumba Yohanus tuku wamdus teroka Kuatenge madina tango ta noten e ko noten kuga nga saka minnaig le

¹⁶ nu katesemba ndek nane njakmba saningina: Ye kulembi tane kule pisne tinget. Ande ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye tuku sangri liwamngat. Ye tanjo mayenu kuga. Ye nu tugumnge nu tuku kupe ngaro tuku muli kukliwam tuku wam naji ta mata nu mbolnge kam kumuŋ kuga. Nu pro Tukul Guwambi pambi tane tuku ngamunggal kule pisne tanaŋ tingamngat. ¹⁷ Nu wit pilengam bafute. Nu pro wit mbain mbolnge minig ta silimba bareŋmba alonu kilmba nuŋe nyamagan tuku wande mbolnge patikamngat. Nu tigli ta kilmba pa mbolnge kutuwa le ugmba minmba minamngat. Pa ta kupe nda ngina. ¹⁸ Tanjamba Yohanus nu nane wam paguka pasa mayenu kuklimba minna.

¹⁹ Mara ande mandor Herodus nu maib nuŋe tuku pino Herodias yaimba wam najgonu afu turmba ke likina le Yohanusnge nu tumba sawe likina le ²⁰ nu ndek Yohanus tumba mulintumba wandeknge pilna. Wam ta mbolnge nu nuŋe mbar njakmba liniŋmba mbar sungona.

*Yohanusnge Yesus kule pisnena
(Mateus 3.13-17; Markus 1.9-11)*

²¹ Yohanus nu muli wandek sinamnge mine ndaka nu tanjo kuasmbi sungomba kule pisneningina sulumba Yesus turmba kule pisnena. Yesus nu kule pisne tumba Kuate ndoŋ pasata minna le samba talkina le ²² Tukul Guwa ngarosu te-mayokmba gami tanaŋ ndeka nu mbolnge minna. Kile samba mbolnge pasa ande promba teŋenmba sakina: Ne yiŋe Kiŋo. Ye ne tuku kume purmba ne tuku gare sunjo tet ngina.

*Yesus tuku mbuŋ kat nuŋe
(Mateus 1.1-17)*

²³ Yesus nu yar 30 njak minmba nu piro tugu pilna. Nane njakmba nu Yosef tuku kiŋo ndo nga idusnaig. Yosef tuku ndare tuturmba teŋenmba lukina.

Yosef nu Hilai tuku kiŋo. ²⁴ Hilai nu Matat tuku kiŋo. Matat nu Levi tuku kiŋo. Levi nu Melki tuku kiŋo. Melki nu Yanai tuku kiŋo. Yanai nu Yosef tuku kiŋo. ²⁵ Yosef nu Matatias tuku kiŋo. Matatias nu Amos tuku kiŋo. Amos nu Neam tuku kiŋo. Neam nu Esli tuku kiŋo. Esli nu Nagai tuku kiŋo. ²⁶ Nagai nu Meat tuku kiŋo. Meat nu Matatias tuku kiŋo. Matatias nu Semen tuku kiŋo. Semen nu Yosek tuku kiŋo. Yosek nu Yoda tuku kiŋo. ²⁷ Yoda nu Yoanan tuku kiŋo. Yoanan nu Resa tuku kiŋo. Resa nu Serubabel tuku kiŋo. Serubabel nu Sealtiel tuku kiŋo. Sealtiel nu Neri tuku kiŋo. ²⁸ Neri nu Melki tuku kiŋo. Melki nu Adi tuku kiŋo. Adi nu Kosam tuku kiŋo. Kosam nu Elmadam tuku kiŋo. Elmadam nu Er tuku kiŋo. ²⁹ Er nu Yosua tuku kiŋo. Yosua nu Elieser tuku kiŋo. Elieser nu Yorim tuku kiŋo. Yorim nu Matat tuku kiŋo. Matat nu Levi tuku kiŋo. ³⁰ Levi nu Simeon tuku kiŋo. Simeon nu Yuda tuku kiŋo. Yuda nu Yosef tuku kiŋo. Yosef nu Yonam tuku kiŋo. Yonam nu Eliakim tuku kiŋo. ³¹ Eliakim nu Melea tuku kiŋo. Melea nu Mena tuku kiŋo. Mena nu Matata tuku kiŋo. Matata nu Natan tuku kiŋo. Natan nu David tuku kiŋo. ³² David nu Yesi tuku kiŋo. Yesi nu Obed tuku kiŋo. Obed nu Boas tuku kiŋo. Boas nu Salmon tuku kiŋo. Salmon nu Nason tuku kiŋo. ³³ Nason nu Aminadab tuku kiŋo. Aminadab nu Admin tuku kiŋo. Admin nu Arni tuku kiŋo. Arni nu Hesron tuku kiŋo. Hesron nu Peres tuku kiŋo. Peres nu Yuda tuku kiŋo. ³⁴ Yuda nu Yakob tuku kiŋo. Yakob nu Isak tuku kiŋo. Isak nu Abraham tuku kiŋo. Abraham nu Tera tuku kiŋo. Tera nu Nahor tuku kiŋo. ³⁵ Nahor nu Serak tuku kiŋo. Serak nu Riyu tuku kiŋo. Riyu nu Pelek tuku kiŋo. Pelek nu Eber tuku kiŋo. Eber nu Sela tuku kiŋo. ³⁶ Sela nu Kanan tuku kiŋo. Kanan nu Arfaksat tuku kiŋo. Arfaksat nu Sem tuku kiŋo. Sem nu Noa tuku kiŋo. Noa nu Lamek tuku kiŋo. ³⁷ Lamek nu Metusala tuku kiŋo. Metusala nu Enok tuku kiŋo. Enok nu Yaret tuku kiŋo. Yaret nu Mahalalel tuku kiŋo. Mahalalel nu Kenan tuku kiŋo. ³⁸ Kenan nu Enos tuku kiŋo. Enos nu Set tuku kiŋo. Set nu Adam tuku kiŋo. Adam nu Kuate tuku kiŋo.

4

Satan nu Yesus tagona
(*Mateus 4.1-11*)

¹ Yohanus nu Yesus kule pisnena le Tukul Guwa nu mbolŋge kumunŋina. Kile Tukul Guwa nu wamdus tuna le nu tinga Yordan kule kusremba ka ma baknu mbolŋge minna le ² Satan pro mara 40 taraj nu tago-tagomba minna. Yesus nu agar inum nye ndaka minna le ait ta kugana le nu guba mayena.

³ Kile Satan nu Yesus sana: Ne Kuate tuku Kiŋo ŋga sakate ta kile ndame te sawa le bret kuilkuwa le ne tumba nya ŋga sana. ⁴ Tanjakina le nu lafumba sana: Kuate tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tango nane bret nyade ta mbolŋge ndo abo minam kumunŋ kuga ŋga sakate ŋgina. *Lo 8.3*

⁵ Kile Satan nu Yesus tumba ka bir sunŋo ande mbol kumba ka pitik ndo kilke te tuku sugo ŋakmba tummba sana: ⁶ Nyu sugo sanŋri ŋakmba mine likade te ŋakmba ye tuku wai mbolŋge minig. Ye ande tambim idusmba ta tambimŋgit. ⁷ Ne ye tuku nyu te-dunŋa mbariŋya ta sanŋri ŋakmba te ne tanmbimŋgit ŋgina le ⁸ nu lafumba sana: Kuyar ande tejenmba minit.

Tangine Sunŋo Kuate nu tuku nyu te-dunŋa nu mbariŋap. Nu tuku minŋe ndo kumnemŋge minap ŋga sakate ŋgina. *Lo 6.13-14*

⁹ Kile Satan nu Yesus tumba ka Yerusalem kusem wande sunŋo funu kuennu ta mbolŋge pilna sulumba sana: Ne Kuate tuku Kiŋo ŋga sakate ta patenŋa o ibeŋ nzi kaye. ¹⁰ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Kuate nu nuŋe eŋel kame kukulninguwa le pro ne kulatkamŋgaig ŋgate tukunu ne maye minamŋgat.

¹¹ Ne ndame mbolŋge naje kupe danŋga fetkikat ŋga nane pro waimbi ne biye-biyenamŋgaig ŋgate. *Mune 91.11-12*

¹² Tanjakina le nu ndek Satan sana: Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tangine Sunŋo Kuate tago ndawap ŋga sakate ŋgina. *Lo 6.16*

¹³ Satan nu tanjamba Yesus mbolŋge tago ŋakmba ke sulumba nu kusremba nu maŋ tagowam tuku ait mayenu ande tairŋga minna.

Yesus nu Galileanŋe piro tugu pilna
(*Mateus 4.12-17; Markus 1.14-15*)

¹⁴⁻¹⁵ Yesus nu Tukul Guwa tuku sanŋri ŋak tinga luka Galilea ma mbol kumba tanŋe minna. Nu nane tuku kusem wande sinam kine lika pasa kuklina le ŋakmba nu tuku nyu te-dunŋinaig. Ma patuk patuk ŋakmba nu tuku nyu ise likinaig.

Nasaret mbal Yesus talanaig
(*Mateus 13.53-58; Markus 6.1-6*)

¹⁶ Yesus nu kumba nuŋe sunŋokina tuku tumbranŋ Nasaret pronan. Pro tanŋe nuŋe maŋau dubimba kusem ait mbolŋge kusem kanŋeram kina ka tanŋe Kuate tuku pasa burkam tuku tingina. ¹⁷ Andeŋge tuan tanŋo Aisaia tuku kuyar ta tuna le nu ndek waje kuklimba pasa sota ka ande kanŋermba tejenmba burkina.

¹⁸ Sunŋo tuku Guwa nu ye mbolŋge minit.

Nuŋge ye madiyina le ye piro tejenmba kam tuku minet.

Ye sanzal mbal tugumŋge pasa mayenu kukliwamŋgit.

Ye saninggi le muliŋ kilanu tanŋo minig ta nane mayok kanŋaig. Am tukulok mbal am maranŋamŋgaig.

Ye sinamanzerka minig mbal muskil kile-tidinge niŋgamŋgit.

¹⁹ Kuate nu kilke mbol mbal turkam tuku ait prote ŋga saningamŋgit. *Aisaia 61.1-2*

²⁰ Yesus nu kuyar ta burka waje maŋ filfilmba luka piro tanŋo tumba minyokina. Minyokina le kusem wandekŋge minyok minnaig mbal nane ŋakmba nu kanŋer timba minnaig le ²¹ nu pasa tugu pilmba saningina: Kuyar pasa burkit le isaig ta ki ait te mbolŋge alonu mayok kinit ŋgina.

²² Nu minge bulokmbi pasa purferjnu kuklina le nane njakmba nu tuku saka minmba pirerek purka sakinaig: i ... Tanjo te Yosef tuku kiyo. Ndanmba nu pasa tejen kuklite nga saka minnaig le ²³ nu ndek nane saningina: Ye kila. Tane yaba pasa ande tejenmba sayam idusde. Dokta, nane miroj ngarusu wakeiya nga idusde. Kaperneum tumbranjge manau sangrinu ke likina le isgej ta kile nane tumbranj tuguk tenje ka le sine kanjerbe nga sayam idusde ngina.

²⁴ Yesus nu manj lato saningina: Ye sirjka satjngamngit. Tuan tanjo ande nuje tumbranj tugukjge pasa kukliwa ta nane nu talawamngig. ²⁵ Tuan tanjo Elia nu minna le yar kenmba tambun 6 sawe piye ndakina le ma tugu njakmba mbol guba sunjo prona. Ait ta mboljge Israel pino kuembol gudommmba minnaig ta Kuate nu Elia kukulna le nane tuku inum tugum kine ndakina. ²⁶ Kasomok pino kuembol ande Sarefat tumbranj Sidon ma mbolok ta tugum kina. ²⁷ Tuan tanjo ande Elisa minna le Israel tanjo gudommmba ngirjger njak minnaig ta Elisa nu nane tuku inum wakei ndana. Sirianu kasomok tanjo Neaman ndo wakeina nga saningina.

²⁸ Yesus nu tanjamba saningina le kusem wandekjge minnaig mbal ndek gubra sunjo tinaig sulumba ²⁹ nane pastjnga Yesus biye timba didika kumba ka tumbranj kusremba nangine tumbranj tabe ndumor mboljge bukngam kinaig kande ³⁰ nu nane kusreka ngamuk ngamuk kina.

*Yesus nu tanjo ande bukla njak wakeina
(Markus 1.21-28)*

³¹ Kile Yesus nu Galilea ma mbol kumba ka Kaperneum tumbranj prona. Pro kusem ait mboljge nu nane pasa tumnijmba minna le ³² nane ismba nu pasa miro tanjo tana tumningina tukunu nane pirerek purkinaig.

³³ Kusem wandek sinam tanje bukla njak tanjo ande minna. Nu wi kuenjka sakina: ³⁴ Yesus Nasaretnu, ne sine ndorj wamdus tuma kuga. Ne sine bale faram prote e? Ye kila. Ne Kuate tuku Kiyo ngina le ³⁵ nu ndek bukla ta sawe lika sana: Ne maninka. Tanjo ta kusremba mayok ka kaye ngina le bukla ta nane ngamukjge tanjo ta tumba te-bukjga nu njayo sili ndamba mayok ka nu kusremba kina. ³⁶ Tanjana le nane njakmba ndek pirerek purka mungu kusnanginaig: Pasa ta ame pasa tanjan. Nu sanjri njak gabat sunjo tana bukla sanjngit le kua ka tanjo kusreka kinig nginaig.

³⁷ Kile Yesus tuku nyu ma ta tuku tumbranj njakmba kumunge likina.

*Yesus nu guaze mbal gudommmba wakeikina
(Mateus 8.14-17; Markus 1.29-34)*

³⁸ Yesus nu kusem wande kusremba ka Simon tuku wande mbol kina. Simon tuku magma nuje ngaro sunjgomba pa tingina le nane Yesusnge nu turwa nga nu sanaig le ³⁹ nu ka ngaro pa tingina ta sawe likina le ngaro mukumba nu mayekina. Tanjamba nu pitik ndo tinga nane tuku paguna.

⁴⁰ Ait ta mboljge ki butungam bafuna le afunge nangine mbal guaze tugu yimyam ta njakmba kilmba mindeka Yesus tugum prowe likinaig le nu njakmba waimbi kigrekena le mageke likinaig. ⁴¹ Nu bukla njak mbal mata wakeikina le bukla nane kusreka wikaraumba sakinaig: Ne Kuate tuku Kiyo nginaig. Bukla nane Yesus nu Kuatenje madina tanjo ta kila tukunu nu nane minge pipningina le nu tuku sa ndakinaig.

⁴² Mafemba minna le Yesus nu tinga ma yamok kina le nane afu nu sota ka te-silika nu nane ndorj minam tuku ngailkinaig le ⁴³ nu ndek nane saningina: Kuga. Ye tumbranj afu mboljge Kuate nuje gageu kulatkate pasa mayenu ta kukliwamngit. Kuate nu ta tuku ye kukulyina ngina. ⁴⁴ Tanjakina sulumba tinga kumba ka Yudea mbal tuku kusem wande njakmba mboljge pasa kuklimba sanijmba minna.

5

*Yesus nu nane afu nu dubiwam tuku madiningina
(Mateus 4.18-22; Markus 1.16-20)*

¹ Yesus nu Genesaret kule kualinj tuku piyalnge minna le nane gudommba Kuate tuku pasa isam tuku munngu signa-signanga nu pipka minnaig. ² Tanjamba minnaig le nu waj armba tabeknge minnaik ta kanjerkina. Kualegan kilanu mbal nane waj ta kusreka nane kumanj minyanga minnaig.

³ Kile Yesus nu Simon tuku waj pongina sulumba waj mbitiwa le piyal kusremba dir si kuwa nga sana ta nu kumuna. Tanjana le nu waj mbol tanje minyak minmba tango pino pasa tumnijmba minna.

⁴ Nu pasa saninge denjpurmba kile nu ndek Simon sana: Waj mbitimba ka fando sinje kualegan kilam tuku kumanj panke likap ngina le ⁵ nu lafumba sakina: Sunjo, sine furir te mbolnge kualegan sotigig ta afu nda kilig ta nenge sakate tukunu ye kumba manj kumanj bukngamngit ngina.

⁶ Tanjaka sana le nane kumba ka kumanj buknginaig ta kualegan gudommba sinam kinaig le kualegan pitinunge kumanj sambriwam bafunaig le ⁷ nane ndek nangine piro tuma waj ande mbolnge minnaig ta waimbi aukninginaig le nane pro kualegan kilmba waj arnej lignenikinaig le waj buto kambim bafunaik.

⁸⁻¹⁰ Petrus nane nu ndonj minnaig mbal turmba kualegan gudommba kilnaig ta kanjerka piriri najyomba minnaig. Yakobus le Yohanus, Simon ndonj piro tuma nale mata tanjanaik.

Kile Simon Petrus nu ndek Yesus tugum tanje dagol tidronga nu sana: Sunjo ne ye kusreyumba kaye. Ye mayenu kuga. Ye une jak ngina le nu ndek Simon sana: Ne kuru kuru ndaka. Ngumnenga ne tango pino tanjamba kilamngat ngina. ¹¹ Tanjakina le nane waj koika tabek kinaig sulumba aganj ndende jakmba kusreka Yesus dubimba kinaig.

*Yesus nu tango ngirnger jak wakeina
(Mateus 8.1-4; Markus 1.40-45)*

¹² Yesus nu tumbraj sunjo ande mbolnge minna le tango ande ngarosu jakmba ngirnger jak Yesus kanjermba pro nu tugum tanje truk ka nu sarsarmba sana: O Sunjo, ne kumunj. Ne nzalinuwa ndeta ye tuku ngarosu wakeiwa ngina le ¹³ nu ndek wai kuitka nu kirembe sana: Au. Ye ne wakeinet ngina. Tanjakina le ngirnger gagulka ngarosu mayekina le ¹⁴ Yesus nu mingge pipmba nu sana: Ye ne mbolnge manjau kit te afu sa ndaninga. Ne kumba ka naje ngarosu pris tuma. Ne mayekat ta Moses tuku tukul dubimba atrau aganj pris tawe le atraukuwa le jakmba ne mayekat ta kila pilwaig ngina.

¹⁵ Mingge pipna ta Yesus tuku nyu saka kubeumba kinaig le tango kuasmbi gudommba mara mara nu tuku pasa isam tuku guaze wakeikuwa nga nu tugumnge manjurke likinaig. ¹⁶ Tanjanaig le Yesus nu yamok kumba Kuate ndonj pasatina.

*Yesus nu tango ngarosu milmailkanu wakeina
(Mateus 9.1-8; Markus 2.1-12)*

¹⁷ Mara ande Yesus nu nane pasa tumnijmba minna le Farisi tango kusem pasa biteknganu tango afu nane tanje minnaig. Nane Yerusalem tumbraj sunjo Galilea ma tugu Yudea ma tugu ta tuku tumbraj fonfon jakmba mbolnge prowe likinaig. Guaze wakeikam tuku Yesus nu Sunjo tuku sangri jak minna.

¹⁸ Kile tango afunge tango ande ngarosu milmailkanu sukunga Yesus tugum palmbim saka tumba pronai. ¹⁹ Pronai le tango gudommbange ma tukulnaig le nane wandek sinam kambim kumunj kuga le nane ndek wande ponga funu tetka guaze tango nzanjanzanj jak ta muli panmba tango ngamuknge Yesus tumailam tanje pilnai. ²⁰ Tanjanaig le Yesus nu nane nu tuku sangri tomba tinginaig ta katesemba nu ndek tango ta sana: Mata, ye ne tuku mbar jakmba sauka gilainget ngina.

²¹ Tanjakina le kusem pasa biteknganu mbal Farisi ndonj nu talamba idusnaig: Nu Kuate le tanjakate e? Kuatenge ndo mbar saukam kumunj nga idusmba minnaig le ²² nu nane tuku wamdus kamusmba ndek saningina: Ndanam saka tane wamdus te-pilemba minig. Ye tane kusnatingamngit. ²³ Ame pasa ye tango te sawam tuku wam bada? Ye ne tuku mbar sauka gilainget ko tinga lika kaye nget. ²⁴ Ye Ndindo Katesek Tango kilke te

mbolŋge mbar saukam tuku ye sangri ŋak. Tane wam ta kila palpe ŋga ye kile pasa wam bada te sawamŋgit ŋgina. Tanjaka nu tanjo ŋgarosu milmailkanu ta sana: Ye ne sanet. Ne tinga nzaŋnzaŋ kuramba naje tumbraŋ kaye ŋgina.

²⁵ Tanjakina le nu nane ŋakmba am mbolŋge pitikndo tinga nzaŋnzaŋ kuramba lika kumba Kuate tuku nyu te-duŋga nuŋe tumbraŋ kina le ²⁶ nane wandek tanje minnaig mbal pirerek purka wai makemba Kuate tuku nyu te-duŋga nu tuku kuru-kuruka sakinaig: i ... Sine ki ait te mbolŋge wam kitek sangri ŋayo kaŋgergig ŋginaig.

*Yesus nu Levi wikina
(Mateus 9.9-13; Markus 2.13-17)*

²⁷ Kile Yesus nu mayok ka kumba takis kilanu wande mbolŋge takis kilanu tanjo ande Levi piroka minna le kaŋgermba sana: Ilmba ye dubiya ŋgina le ²⁸ nu tinga agar ŋakmba kusreka nu dubimba kina.

²⁹ Levi nu nuŋe wande mbolŋge Yesus tuku pagumba nye sunjo ande kina le nane gudommba afu takis kilanu afu mbal kise tanje isukusnaig. ³⁰ Isukusmba minnaig le Farisi nane kusem pasa bitekŋganu mbal afu ndoŋ gubra tumba Yesus dubinaig mbal saniŋmba sakinaig: Ndanjam saka tane takis kilanu mbal wam ŋaigonu kade mbal ndoŋ isukusig ŋginaig le ³¹ Yesus nu ndek lafumba saniŋgina: Guaze kugatok mbal nane dokta tugum kine ndakade. Guaze ŋak mbal ndo nu tugum kinig. ³² Afu sine magenu ŋgade ta nane ŋgamunjal mbilwaig ŋga ye pro ndawen. Ye une ŋak mbal ŋgamunjal mbilwaig ŋga prowen ŋgina.

*Nyamagar pinkam tuku pasa
(Mateus 9.14-17; Markus 2.18-22)*

³³ Nane afu pro Yesus sanaig: Yohanus dubide mbal nane ait gudommba nyamagar pinka Kuate yabaŋmba minig. Farisi mbal dubikade mbal nane mata tanjade. Ndanjam ne dubinade mbal mara mindek isukusmba ndo minig ŋginaig le ³⁴ nu ndek lafumba saniŋgina: Tanjo ande nu pino tam tuku pagumba nye mbolŋge nu nuŋe mbal ndoŋ minit tukunu nane nyamagar pin ndakade. ³⁵ ŋgumneŋga nane afunje pro tanjo ta nane ŋgamukŋge tuwaig le nane wamdus pitiniŋguwa le nyamagar pinkamŋgaig ŋgina.

³⁶ Tanjamba nu yaba pasambi nane saniŋgina: Ande nu tawi urfunu burokuwa le tawi abonu tumba fudiŋmba kuerka burok ta tukulmba zail ndaŋgate. Nu tanjawa ta tawi kitek ta ŋayo siliwamŋgat. Kumij abonu kumij urfunu mata katlisam kumuŋ kuga.

³⁷ Ande nu grep kule kitek tumba agarŋmor ŋgaro urfunu sinamŋge tol ndate. Nu tanjawa ta grep kule fulilka agarŋmor ŋgaro urfunu fetka grep kule kutuka ndeke suluwamŋgat. Agarŋmor ŋgaro mata ŋayonŋamŋgat. ³⁸ Nane grep kule kitek tumba agarŋmor ŋgaro kitek sinamŋge tolde. ³⁹ Tanjo nu grep kule ambokok nyate ta nu grep kule kitek nyam idus ndate. Grep kule ambokok ta kikoŋnu ŋgate ŋgina.

6

*Kusem ait mbolŋge maŋau kam tuku pasa
(Mateus 12.1-8; Markus 2.23-28)*

¹ Kusem ande mbolŋge Yesus nane wit piro ande sinam sinam lika nuŋe dubinaig mbal nane wit alonu supika waimbi ŋgisneka nyam nyam kinaig le ² Farisi tanjo afu nane kaŋgerka saniŋginaig: Ndanjam saka tane sine tuku tukul lukamba kusem ait mbolŋge nyamagar kilig ŋginaig le ³ Yesus nu pasa ta lafumba saniŋgina: David nuŋe mbal ndoŋ nane guba ŋaigoniniŋgina le nu wam ande kina ta tane kuyar ta burkade tae. ⁴ Nu Kuate tuku wandek sinam kina sulumba tukul bret Kuate am mbolŋge patikinaig ta afu kilmba nyumba nuŋe mbal mata niŋgina le nyinaig. Bret ta tanjo nane nye ndakade tuku. Pris mbalŋge ndo nyade tuku ŋga saniŋgina sulumba ⁵ sakina: Ye Ndindo Katesek Tanjo ye kusem ait tuku gabat minet ŋgina.

*Yesus nu tanjo wai pagranganu ta wakeina
(Mateus 12.9-14; Markus 3.1-6)*

⁶ Kusem ait ande mbolŋge Yesus nu kusem wandek sinam kina sulumba nu nane pasa tumniŋmba minna. Sinam tanŋe tanŋo ande wai ndinam kummba pagriŋganu ŋak minna.

⁷ Kusem pasa bitekŋganu mbal Farisi ndoŋ Yesus nu kusem ait mbolŋge tanŋo wakeiwa le pasa mbolŋge palmbim tuku nu kulatka minnaig le ⁸ nu nane tuku wamdus katesemba wai kummba pagriŋganu ŋak tanŋo ta sana: Ilmba tenŋe tinŋa ŋgina le nu ka nane ŋgamukŋge tinŋina.

⁹ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Ye tane kusnatingamŋgit. Sine siŋgine tukul dubika kusem ait mbolŋge nane afu mbolŋge wam mayebe ko ŋayobe? Ande wakeibe ko kusrebe le kumwa ŋga kusnaniŋgina. ¹⁰ Tanŋaka nu mbilka nane ŋakmba kanŋerka sulumba nu tanŋo ta sana: Ne wai kuitka ŋgina le nu wai kuitka wai mayekina. ¹¹ Tanŋana le nane ndek Yesus tuku gubra suk suk nda tinaig sulumba nanŋine nanŋine sakinaig: Sine nu mbolŋge ndanŋbe ŋginaig.

Yesus nu aposel 12 madiniŋgina

(Mateus 10.1-4; Markus 3.13-19)

¹² Ait ta mbolŋge Yesus nu Kuate yabanŋam saka tabe ande mbol kumba ka tanŋe Kuate ndoŋ pasata minna le ka mafena. ¹³ Mafena le nu dubinaig mbal ŋakmba kile-manŋurka nane ŋgamukŋge tanŋo 12 madiniŋmba nane aposel nyu niŋgina.

¹⁴ Nane tuku nyu kat nanŋine ta tenŋemba. Ande Simon Yesusŋge nyu kitek Petrus ŋgina. Ande maib nuŋe Andreus. Nane afu Yakobus, Yohanus, Filipus, Bartolomeus, ¹⁵ Mateus, Tomas. Ande Yakobus nu Alfeus kiŋo nuŋe. Ande Simon mape nyu ande Selot. ¹⁶ Ande Yakobus tuku kiŋo nuŋe Yudas. Ande Iskariotnu tanŋo Yudas. Nu ŋgumnenŋa Yesus tuku kupet mayok kina.

Yesus nu guaze mbal gudommba wakeikina

(Mateus 4.23-25)

¹⁷⁻¹⁸ Yesus nu nane 12 ndoŋ tabe mbol ndekinaig sulumba ma gutoŋ ande mbol pronaig le Yesus dubinaig mbal gudommba pasa isam tuku guaze wakeikuwa ŋga Yesus tugum prowe likinaig. Nane afu Yerusalemnu afu Yudea ma tugu mbolok. Afu Tirus le Sidon piyal tuku tumbranŋ armba takok. Nane afu piti sugo bukla ŋak ta nu nane mata turka bukla pitaikina. ¹⁹ Nu nuŋe sanŋrimbi guaze mbal wakeikina le ŋakmba nu kirewam bafumba minnaig.

Gare tugusek tuku pasa

(Mateus 5.3-12)

²⁰ Kile Yesus nu mambilmba nu dubinaig mbal kanŋerka saniŋgina: Tane sanzal minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig.

²¹ Tane kile gubak minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Kuate nu kumumbi tinŋamŋgat.

Tane kile malmbika minig mbal tane gare maŋau mbolŋge minap. Tane nzumilnuŋgaig.

²² Tane ye Katesek Tanŋo tuku mbal minig tukunu afunŋe tane kasurtiŋmba pitaika tumail pantinŋmba nyu kile-ibenŋkade ta tane gare maŋau mbolŋge minap. ²³ Nane tanŋawaig le tane gare-gareka pate-patenŋap. Samba mbolŋge tane tuku lafu mayenu minit. Ata. Nanŋine mbuŋ kat nanŋine tanŋamba Kuate tuku tuan tanŋo kame kilmba piti ndui ta niŋginaig.

²⁴ Tane aganŋ ndende den ndaka minig mbal ose. Tanŋine mine mayewam tuku buk te-sulunaig.

²⁵ Tane kile maro ŋak minig mbal ose. Tane guba sunŋo tamŋgaig.

Tane kile nzumil ŋak minig mbal ose. Tane wamdus piti tumba malmbinunŋgaig.

²⁶ Nane ŋakmba nanŋine nyu kile-duŋguwaig ta tane ta tuku rironŋkap. Ata. Nanŋine mbuŋ kat nanŋine tanŋamba yabri tuan tanŋo tuku nyu kile-duŋginaig.

Ngueu mbal ngamunggal ningam tuku pasa
(Mateus 5.38-48)

²⁷Tane ye tuku pasa isig mbal ye pasa afu tane satینگamngit. Tangine ngueu mbal tuku kume purap. Tane tuku gubra kagli firkade mbal manau mayenumbi lafuwap. ²⁸Nane kasur pasa tingig mbal pasa bafuknu ningap. Nane tane tumail pantingig mbal tane nane sinanu Kuate yabanap.

²⁹Ande nu ne dabil pannate ta dabil inum tuma le pannuwa. Ande nu ne tuku tawi tate ta ne naje tawi inum ngail ndaka ta mata turmba tawe. ³⁰Ande ne aganj inum yabanate ta nu tawe. Ande nu ne tuku aganj afu kilit ta ne aganj ta kile-luka kilam tuku sa ndawa. ³¹Nane afu ne mbolngge manau magenu kuwaig nga nzalinate tanamba ne afu mbolngge ka.

³²Nane afu tane tuku kume purwaig kande tane ndek nane tuku kume purmba sine tanngo magenu nda ngap. Mbal ngaionu nane mata tanjade. Afu nane tuku kume purde le nane ndek nane tuku kume purde.

³³Nane afu tane mbolngge wam magewaig le tane ndek nane mbolngge wam magementa sine tanngo magenu nda ngap. Mbal ngaionu nane mata tanjade.

³⁴Tane lafunu kilam idusmba aganj inum tape sulumba sine tanngo magenu nda ngap. Mbal ngaionu nane mata nangine nangine lafunu kilam tuku tanjade.

³⁵Tane tangine ngueu mbal tuku kume purka nane mbolngge wam magenu kap. Lafunu kilam idus ndamba aganj ake ningap. Tanjawan le tane lafunu sunngo tamnggaig. Tane tangine Sunngo Kuate tuku manau te-purmba nu tuku kiho kame minamnggaig. Ta ndanam? Nu wam ngaionu kade mbal Kuate gare pasa nda tuwig mbal nu nane mbolngge wam magete. ³⁶Tangine Mam nu tanngo njakmba mapeningit tanamba tane mata tanjawan.

Tango pileningam tuku pasa
(Mateus 7.1-5)

³⁷Tane tango afu tuku manau pile ndaningap. Tanjawan le Kuate nu tane tuku manau mata pilenge nda. Ande nu mbarwa ndeta pitai ndawap. Tanjawan le tane mbarap le Kuatenge tane pitaike nda. Afu tane mbolngge mbarwaig kande nane tuku mbar gilaingap. Tanjawan le Kuate nu tane tuku mbar mata sauka gilaingamngat. ³⁸Tane waknyap le Kuate nu tane mbolngge sunngomba lato lato waknyamngat. Tane nane afu mbolngge manau kade ta manau ndui ta Kuate nu tane mbolngge kamngat ngina.

³⁹Kile Yesus nu yaba pasa ande saningina: Tango ande am tukulok inum am tukulok ta tumba ndin tumam kumuŋ kuga. Nale arnej baringa burok sinamnge ndenunggaik. ⁴⁰Skul kiho nu nuje tisa li ndate. Nu tisa tugumngge kila njakmba tate sulumba nuje tisa tananj mayok kinit. ⁴¹Ndanam naje am mbolngge ail banj minit le ne kanjer ndamba naje tira tuku am mbolngge am sumbi kanjermba sakate? ⁴²Ndanam tuku ne tira ta sate. Ye ne tuku am mbolngge am sumbi ta saukamngit ngate. Ne yabri tango ndo. Ne ambonga naje am mbolngge ail banj ta paska. Ne am purfewa le tira naje tuku am mbolngge am sumbi saukam kumuŋ ngina.

Sine ail alonu mbolngge ail pilengge
(Mateus 7.15-20; 12.33-35)

⁴³Kile Yesus ndek sakina: Ail mayenu nu alo ngaionu kile-mayok ndakate. Ko ail nayonu nu alo magenu kile-mayok ndakate. ⁴⁴Sine ail alonu kanjerka ail ta tuku tugu kateseweg. Tane suwar ail mbolngge apasin alonu kilig e? Ko ulem mbolngge mar alonu kilig e? ⁴⁵Tanamba ndo tango mayenu nu wamdus mayenu njak minit sulumba nu wam magenu ndo ke likate. Tango nayonu nu wamdus nayonu njak minit sulumba nu wam ngaionu ndo ke likate. Ngamunggal sinamnge wamdus minig ta minge mbolngge alonu kilimok te-mayokte ngina.

Wande patinu tuku yaba pasa
(Mateus 7.24-27)

⁴⁶ Kile Yesus nu maṅ nane saningina: Ndaṅam tane ye nyun ta Sunḡo ṅgade sulumba ye tuku miṅge kumnemṅge mine ndakade. ⁴⁷ Ima nu ye tugum promba ye tuku pasa ismba ka kumu-kumute ta nu taṅgo teṅen. ⁴⁸ Taṅgo ande nu wande palmbim ṅga burok sarka sinam nzi kina le makek tugu ndame patika danḡgina taṅaṅ. ṅgumneṅga kule sunḡo ndeka wande tumba kulisokṅgam kumuṅ kuga. Wande ta makek ndamembi danḡgina tukunu sanḡri ṅak minna.

⁴⁹ Taṅgo ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndate ta nu taṅgo teṅen. Taṅgo ande wande palmbim ṅga nu burok sarka makek tugu ndame pati ndaka ake kilkembi ndo diṅna taṅaṅ. Kule sunḡo ndeka wande kaduna le surka ndeka fudu ṅayona ṅga saningina.

7

Yesus nu kame gabat tuku piro taṅgo wakeina (Mateus 8.5-13)

¹ Yesus nu pasa niṅge derḡpurmba nu tiṅga Kaperneum tumbraṅ kina. ² Tumbraṅ taṅge Rom mbal tuku kame gabat ande minna. Taṅgo ta tuku piro taṅgo ande guazeṅga buk kumam bafuna. Nu taṅgo ta tuku nzali sunḡo ṅak minna.

³ Taṅamba nu Yesus tuku nyu ismba nu Zu mage mage wika nane Yesus kusnawaig le nu pro piro taṅgo wakeiwa ṅga kukulningina le kinaig. ⁴ Nane kinaig ka Yesus tugum promba nu sarsarmba sanaig: Sine tuku kame gabat ta nu mayenu. Ne nu turam kumuṅ e? ⁵ Nu sine Israel mbal tuku wamdus sunḡo ṅak minit. Sine tuku kusem wande nuṅe ndametimbi pilna ṅga sanaig.

⁶ Taṅakinaig le Yesus nu ndek nane dubika kame gabat tuku wande patuna le nu nuṅe gulab afu kukulningina le ka nu sanaig: Nu teṅenmba sakat. Sunḡo nu piro kareṅka ye tugum te pro ndawa. Ye taṅgo mayenu kuga. Ye tuku wande mbol te nu nda prowa. ⁷ Ye mata nu tugum prowe nda. Nu sando kuwa le ye tuku piro taṅgo mayekuwa. ⁸ Ye sugo afu kumnemṅge minet. Ye mata kame mbal afu tuku gabat minet. Ye ande kukulmba ne kaye ṅget ta nu kinit. Ande wika yale ṅget ta nu ilit. Ye yiṅe piro taṅgo ande ka piro si ka ṅget ta nu kate. Nu sanḡri sunḡo ṅak ta ye kila. Sando kuwa ta kumuṅ. Nu taṅamba pasa palet ṅga Yesus sanaig.

⁹ Yesus nu pasa ta ismba nu pirerek purka mbilka maṅgur sunḡo nu dubimba kinaig ta saningina: i ... Ye tane satinḡamṅgit. Kasomok taṅgo te nu ye tuku sanḡri tomba tiṅgate. Sine Israel ṅgamukṅge son maṅau sanḡrinu taṅaṅ kaṅger ndawet ṅgina.

¹⁰ Kame gabat kukulningina ta nane luka nuṅe wande tugum pronaig ta piro taṅgo nu buk mayekina le pro kaṅgerinaig.

Yesus nu Nain taṅgo ande kumna le te-tina

¹¹ Mafena le Yesus nu maṅ tiṅga Nain tumbraṅ kina le nu dubinaig mbal taṅgo kuasmbi gudommmba nu ndoṅ kinaig. ¹² Kinaig ka tumbraṅ fonde malaṅga patunaig le kile nane taṅgo mindesiṅ ande ṅgunu saka sukunḡa pronaig. Taṅgo kumna ta pino kuembol ande tuku kiṅo nuṅe ndindo. Nain mbal gudommmba pino ta dubimba pronaig. ¹³ Pronaig le Sunḡo nu pino ta kaṅgermba sinanu nu sana: Ne malmbi ndaka ṅgina.

¹⁴ Kile nu ka ter kirena le taṅgo mindesiṅ sukunḡinaig ta nane tiṅginaig le nu ndek sakina: Taṅgo mo, ye ne sanet ne aboṅga tiṅga ṅgina. ¹⁵ Taṅamba sana le taṅgo kumna tuku ta aboṅga tiṅga minyoka pasatina le Yesus ndek nu tumba ina nuṅe ndoṅ minwa ṅga sana.

¹⁶ Kile nane ndek kuru kuru sunḡo tumba Kuate tuku nyu te-duṅga sakinaig: Tuan taṅgo sunḡo ande sine ṅgamukṅge mayok ket. Kuate nu nuṅe mbal sine tursinḡam tuku te prowat ṅginaig. ¹⁷ Taṅamba pasa ta Yudea ma ṅakmba kumuṅga ma patuk patuk ṅakmba ise likinaig.

Yohanus nu taṅgo armba kukulnikina le Yesus tugum kinaik (Mateus 11.1-19)

¹⁸ Yohanus kule pisne tango dubinaig mbal pro Yesus nu wam ngakmba ke likina ta nu ndon kubenaig le nu ndek nure dubinaig tuku tango armba sanikina: ¹⁹ Tale kumba ka Sungo kusnawap. Ande prowam tuku kuyar pasa sakate ta ne e ko sine ande tairngube nga kusnawap ngina.

²⁰ Tango ar ta kinaik ka Yesus tugum promba nale ndek nu kusnanaik: Ande nu prowam tuku ta ne e ko sine ande tairngube? Yohanus kule pisne tango tanjaka sasikmba kukulsikat nginaik.

²¹ Nale tanje minnaik le Yesus nu gudommmba afu guaze ngak afu bukla ngaigonu ngak wakeike lika afu am tukulok am maranje ningina. ²² Tanjamba nu nale sanikina: Tale luka ka wam ke liket te takile ammbi kanjerka kilbambi isik ta ngakmba Yohanus kubeu tape. Kile am tukulok mbal mambilde. Kupe ngaigongade mbal likade. Ngirnger ngak mageke likade. Kilba tukulok pasa isig. Afu kume likade ta abonga tingade. Sanzal mbal Kuate tuku pasa mayenu isig. ²³ Ande nu ye tuku nga wamdus tero ndakate ta nu gare-gareka minit. Tale tanjamba ka Yohanus sawap ngina.

²⁴ Yohanus tuku tango ar ta luka kinaik le Yesus nu ndek mangur sungo ta Yohanus tuku saningina: Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Bubrenge ulem waje ande mbilmbilwa le tane kanjeram kinaig e? ²⁵ Ko tane tango ande tawi mayenu tinganu kanjeram kinaig e? Nane tawi magenu tinmba aganj magenu ngak mbal wande sugo sinamnge nyu ngak minig tuku. ²⁶ Tane ame aganj kanjeram ma baknu mbol kinaig? Tane tuan tango ande kanjeram kinaig e? Yohanus nu tuan tango ta tane kila satngamngit. Nu tuan tango ndo kuga nu tuan tango ngakmba liningit. ²⁷ Kuyar pasa ande nu tuku tejenmba sakate.

Ne isa. Ye tango ande kukuli le nu ambonga prowa sulumba ne tuku ndin wakeiwamngat ngate.

Malakai 3.1

Tango ta Yohanus. ²⁸ Ye satngi le isap. Tango ngakmba Yohanusnge liningmba mbolnge minit ta nane Kuate tuku gageu mayok kinig mbal ngakmba nane Yohanus lide. Afu nyu kugatok mata nga saningina.

²⁹ Tanjakina le tango pino takis kilanu mbal nane Yohanusnge o buk kule piseneningina tukunu nane Yesus tuku pasa ta ismba Kuate nu kumumbi sine tuku mbar te-mayokmba tumsingit nginaig. ³⁰ Nane Farisi mbal kusem pasa biteknganu mbal Yohanusnge buk kule pisne ndaningina tukunu nane Kuatenge turningam tuku ndin ta mbulmba pitainaig.

³¹ Yesus nu man sakina: Ait te mbolnge minig mbal ye tane tuku manau ame wam tananj nga saki. ³² Tane kiyo kame maket mbolnge minyoka mungu wiwikade tananj. Nane tejenmba mungu wiwikade: Sine tabu tabu fitka mune uleg ta tane ndek kupes kupes ndade. Sine malmbikeg ta tane ndek malmbiketket nga lok mine ndakade ngade. ³³ Ata. Yohanus kule pisne nu prona sulumba nyamagan le grep kule nye ndaka minna le nu bukla ngak nga saka nu mbulnaig. ³⁴ Ye Katesek Tango ye pro nyamagan le grep kule nyet le tane sakade: Ai si. Nu nyamagan grep kule nyam tuku piririte tango. Nu takis kilanu mbal une ngak mbal ndon gulab mayete nga tane ye mata mbulig. ³⁵ Ata. Wamdus kuyar mayete tango wam kile-mayokkate ta mbolnge nu tinreknu kilimok mayok kinit nga saningina.

Yesus nu Farisi tango ndon isukusna

³⁶ Mara ande Farisi tango ande nyunu Simon nu Yesus ndon isukusam sana le nu kumba wande ponga nu ndon isukusmba minnaik. ³⁷ Tumbran ta tuku une pino ande minna. Yesus nu Farisi ndon isukusmba minnaik le nu ismba ndame botol gurej mayenu ngak tumba wande ta pongina. ³⁸ Ponga Yesus ngumnemnge nu tuku kupe tugum tanje malmbikina le am kule guroromba Yesus tuku kupe mbain mbolnge ndekinaig le nu ndek nure gabat wajembi kupe saukina sulumba Yesus tuku kupe bigmba gurej tumba nu tuku kupe mbolnge kutu-kutuna.

³⁹ Tanjana le Farisi tango nu wam ta kanjermba idusna: Tango te nu tuan tango kande une pino nu kirete te nu kila pilit kande nga idusna.

⁴⁰ Yesus nu ndek katesemba nu tango ta sana: Simon, ye ne ndonj pasa njak ngina le nu lafumba sana: Tum Tango, maye. Ye saya le isi ngina le ⁴¹ Yesus nu sana: Tango armba tango inum tuku ndametiñ lafuwam tuku minnaik. Ande nu soñ 50 lafuwam tuku ande nu soñ 5 lafuwam tuku njak minnaik. ⁴² Nale ndametiñ kiringinaik le nu nale arñeñ tuku wam ta gilaingina. Tango ar ta ima nu tango sungo tuku wamdus sungo njak minamngat ngina le ⁴³ nu ndek sakina: Ye iduset nu ndametiñ sungo njak nu lafuwam tuku gilaingina nunge ngina le Yesus nu sana: Ne son sakate ngina. ⁴⁴ Tarjaka nu mbilka pino ta kanjermba Simon sana: Ne pino te kanjera. Ye ne tuku wande pongit le ne ye kupe minyangam tuku kule nda sat. Pino te pro nuñe am kulembi ye tuku kupe minyangga nuñe gabat wañembi ye kupe sauke sat. ⁴⁵ Ne ye kanjeryumba gare njak mumu ndayat. Pino te ye prowit le ye tuku kupe mumumba minit. ⁴⁶ Ne ye tuku gabat gureñ pisne ndawat. Nu ye tuku kupe mbolñge gureñ mayenu kutuwat. ⁴⁷ Ye ne sanamngit. Pino te ye nu tuku une sunjomba sauka gilaingit le nu ye tuku kume purmba ye mbolñge wam mayekat. Ande nu une fudiñndo kate le sauket ta nu ye tuku sunjomba kume pur ndate ngina.

⁴⁸ Kile Yesus nu pino ta sana: Ye ne tuku une njakmba sauka gilainget ngina. ⁴⁹ Tarjakina le nane nu ndonj tuma isukusmba minnaig mbal nane ndek nanjine nanjine munju kusnanjinaig: Tango te ima le nu une sauka gilainganu nga sakate nginaig. ⁵⁰ Yesus nu pino ta mañ sana: Ne ye tuku sanjri tomba tingate tukunu ye ne tuku muskil te-tiwe tinit. Ne ngamunggal mukuk njak kaye ngina.

8

Pino gudommba Yesus dubimba nu sinzanjaig

¹ Mara afu kuganaig le Yesus nu tinga tumbranj fonfonj tumbranj sugo sugo afu mbol kine lika Kuate nu nuñe gageu kulatkate pasa mayenu ta sanjmba kine promba lika minna. Yesus madiniñgina kuasmbi 12 nane nu ndonj kinaig. ² Pino afu buk guaze njak afu bukla njak nu wakeike likina ta nane mata nu dubimba kinaig. Ande Maria nu Maria Magdalanu nginaig. Yesus nu mbolñge bukla 7 pitaikina. ³ Pino ande Yohana nu Herodus tuku piro kulatkanu tango Susa nu tuku piyo nuñe. Ande Susana. Pino gudommba afu turmba nane nanjine agañ ndendembi Yesus nane sinzanjmba nane dubika kinaig.

Agañ tumu tuku yaba pasa (Mateus 13.1-9; Markus 4.1-9)

⁴ Mara ande tango pino gudommba tumbranj kise kise mbolñge prowe lika Yesus tugumñge mangurkinaig le nu ndek yaba pasa ande sanjngina: ⁵ Tango ande nu nuñe agañ tumunu bareñningam piro mbol kina. Kina ka bareñningina le tiñnu afu ndinñge ndeke likinaig le tidonja likinaig ta sar umaññge pro nye sulunaig. ⁶ Tiñnu afu kilke ndame njak ma mbolñge ndekinaig sulumba manje promba tinginaig ta kilke ñairnu kugatok tukunu kareñga kume sulunaig. ⁷ Tiñnu afu ma anja ñaigonu sinamñge ndeke likinaig ta anjanje tinga songinaig le rure-rureka pro mage ndanaig. ⁸ Tiñnu afu kilke mayenu mbolñge ndeka pro magemba tugunu njakmba mbolñge alonu sunjomba mayok kinaig nga sanjngina sulumba nu wi kuenka sakina: Tane kilba njak ndeta pasa te isap ngina.

Yesus nu yaba pasambi ndo sanjngina (Mateus 13.10-17; Markus 4.10-12)

⁹ Kile nu dubinaig mbal nane yaba pasa ta tugunu isam tuku kusnanaig le ¹⁰ nu ndek sanjngina: Kuate nu nuñe gageu kulatkate wam afu kuirok minig ta tane kila palmbim tuku ye tane maditiñgen. Afu nane yaba pasa ndo isig. Nane wam kanjerka alonu kanjerka tiwe nda. Nane pasa ismba tugunu katesewe nda nga sanjngina.

Agañ tumu tuku yaba pasa tugunu (Mateus 13.18-23; Markus 4.13-20)

¹¹ Kile Yesus ndek nane saningina: Yaba pasa satinigit ta tugunu tejenmba. Aganj tumunu sakit ta Kuate tuku pasa tana. ¹² Tinu ndinige ndekinaig nga sakit ta mbal afu nane Kuate tuku pasa isig tana. Satanige nane son nguwaig le Kuatenge muskil kile-tidige ningikat nga nu pro nane tuku ngamungal sinamige pasa ta yaika tumba balet. ¹³ Tinu afu kilke ndame jak mbolige ndekinaig ngit ta mbal afu tana. Nane Kuate tuku pasa isig sulumba nzali sungo jak tade ta nane sumbailnu kugatok tana ait fagnu ndo son nga dubide. Tagoningam tuku ait prote le nane pasa ta kusrede. ¹⁴ Tinu afu ma nga naigону sinamige ndekinaig ngit ta nane mbal afu tana. Nane Kuate tuku pasa ismba kilke te tuku piti gare manau aganj ndende ta jakmba sungomba idusde le pasa isig ta balet le alo mage ndade. ¹⁵ Tinu afu kilke mayenu mbolige ndekinaig ngit ta mbal afu tana. Nane Kuate tuku pasa ismba nane wamdus mayenu sangri jak tukunu pasa biyig sulumba nane dirnanga alonu kile-mayokka minig ngina.

Tango nu lam bulumba mayokige pilit
(Markus 4.21-25)

¹⁶ Yesus nu man lato sakina: Tango lam bulute ta nu tumba nza kaimba ko mbain kumnemige pile ndakate. Kuga. Nu lam bulunge tango afu prowaig le kiljaninguwa nga te-mayokmba mbolige taikate. ¹⁷ Wam afu kile tango am mbolige kuirok minig ta jakmba kilimok mayok kangaig.

¹⁸ Tane ye tuku pasa ismba kuraukap. Tane ise maye ndabekaig. Ande nu wam afu jak minit ta Kuatenge nu man lato tambinigt. Ande nu wam denkanu minmba ye wam jak nga iduste ta wam fudinndo ta Kuatenge yaiwamigt ngina.

Yesus ina mambo kat nuje pronai
(Mateus 12.46-50)

¹⁹ Yesus nu tanje minna le nuje ina mambo kat nuje nane pro nu tugum kambim tuku ta nane gudommaba ma tukulnaig. ²⁰ Tananaig le nane afunge Yesus sanaig: Ina naje mambo kat naje pro kilimige minmba ne kusnangade nginaig le ²¹ nu ndek nane tejenmba saningina: Nane Kuate tuku pasa ismba dubide mbal nane yije ina yije mambo kame tana minig ngina.

Yesus nu kule le bubre peunikina
(Mateus 8.23-27; Markus 4.35-41)

²² Mara ande Yesus nu sine kule kualin sim kab nga nuje dubinaig mbal ndon waj ande ponginaig. ²³ Nane waj ponga kinaig ka Yesus nu am kaikaina le kinye gilaingina. Kinymba minna le bubre sungo tingina le kule tongel tinga waj sinam kumba minna le nane ngisikam bafunaig sulumba ²⁴ nane ka Yesus kuanemba sanaig: Sungo, sine ngisikam bafuweg nginaig. Tanakinaig le nu abonga tinga bubre kule mbalo sanikina le nale ndek mukumba ma betkiremba kule basle mayena.

²⁵ Tanana le nu nane saningina: Tane Kuate tuku sangri tomba tingade ta anige palgig ngina le nu dubinaig mbal nane kuru-kuruka pirerek purka nangine nangine munju kusnanginaig: i ... Tango te nu ima suk a. Bubre kule sanikat ta nale mata nu tuku pasa isaik nginaig.

Yesus nu tango bukla jak wakeina
(Mateus 8.28-34; Markus 5.1-20)

²⁶⁻²⁹ Gerasa mbal tuku ma mbolige tango ande bukla naigonunge wanena. Ait kuennu nu wagek minmba wande ande mbolige mine ndaka nu mindesin patikinaig tuku ma ndame burok sinamige minanu. Nu ait kuennu ait mindek bukla tanje tanu le nane afunge muli karenu kilmba nu tuku wai kupe kusanu ta nu purpurmba bukla tanje nu wamdus tambinu le nu kua ka duje kumba minna.

Yesus nane kumba ka Gerasa mbal tuku kilke Galilea ma tumail tumba minit tanje iben kinaig. Iben ka Yesus nu kina le tumbran sungo ta tuku tango guwa naigону jak tanje nu kanjermba witimba pro nu tugumige dagol tidrongina. Tanana le nu ndek bukla ta

sana: Tāngo ta kusremba mayok kaye ŋgina le nu kuenka sarsarumba sana: Yesus, Sunjo Kuate tuku Kiyo, ne ye ndoŋ wamdus tuma kuga. Ye piti ser ndaya ŋgina.

³⁰ Tājaka sana le Yesus nu kusnana: Naŋe nyu ima ŋgina. Bukla gudommba nu mbolŋge minnaig tukunu nu lafumba sana: Ye tuku nyu Kame Kuasmbi ŋgina.

³¹ Tājakina le bukla kame nane Yesus sarsarumba sanaig: Ne kukulsingga le ma buto ŋayo ta sinam nda kab ŋginaig.

³² Tabe ta mbolŋge mbo gudommba suŋarka minnaig tukunu bukla kame nane Yesus sarsarumba sanaig: Ne sine kukulsingga le sine mbo kame si tuku fungul sinam kab ŋginaig le nu wokina. ³³ Wokina le bukla ŋaigonu tāngo ta kusremba kumba mbo fungul sinam kine likinaig le nane saŋgri ŋak pinder-pindermba tabe te-tirok ta dubimba biri-bariŋga kule kualij butonu sinam kumba ŋgisike sulunaig.

³⁴ Tājanaig le mbo kulatkanu mbal wam ta kaŋgermba kua ka pinder-pindermba kinaig ka tumbraŋ sunjo mbolŋge kilimŋge ŋakmba saniŋginaig le ³⁵ nane afu isaig sulumba nane suk agaŋ ta kaŋgeram kinaig ka Yesus tugum promba tāngo bukla ŋaigonuŋge nu kusrenaig le nu tawi tiŋmba Yesus tugumŋge minyoka wamdus mayenu ŋak minna le kaŋgermba piriri ŋayonaig. ³⁶ Tājanaig le wam ta ambonga kaŋgermbaig mbalŋge pronaig mbal Yesus nu bukla ŋak tāngo wakeina ta kubeu niŋginaig.

³⁷ Kile Gerasa ma patuk patuk nane ŋakmba kuru kuru suk suk ndanaig sulumba pro Yesus nane kusreka kuwa ŋga sanaig. Tājakinaig le nu waŋ poŋgina le ³⁸ nu bukla ŋak tāngo wakeina ta nu ndoŋ kambim tuku sarsarna. Sarsarna le nu peumba sana: ³⁹ Ne luka naŋe tumbraŋ kaye sulumba Kuate nu ne mbolŋge wam mayewat ta wam kubeu niŋga ŋgina. Tājakina le nu ndek luka tumbraŋ tumbraŋŋge Yesus nu mbolŋge wam mayenu kina ta ŋakmba kubeu niŋmba likina.

*Yesus nu kulim ande te-timba pino ande wakeina
(Mateus 9.18-26; Markus 5.21-43)*

⁴⁰ Yesus nu waŋ mbol mbol luka kule kualij tem ilna le nane gudommba nu tairŋga minnaig mbal nu kaŋgermba gare-gareka nu tinaig. ⁴¹ Tājamba kusem wande kulatkanu tāngo ande nyunu Yairus nu pro Yesus tugumŋge ŋgurngurka ndeka nu tuku wande mbol kuwa ŋga sarsarumba minna. ⁴² Nu kulim ndindo yar 12 ŋak tājaŋ kumam tuku tawo ndo minna. Yesus nu ndek tāngo ta dubimba kina le nane gudommba nu te-kornaig.

⁴³ Pino ande nu mara mindek tambun guaze ŋak minmba minna le yar 12 kina. Dokta ŋakmba nu wakeiwe piŋginaig. ⁴⁴ Nu pro Yesus ŋgumnemŋge nu tuku tawi nzalenu kirena le guaze ta kugana. ⁴⁵ Tājana le Yesus nu kamusmba kusnaŋgina: Imaŋge ye kireyat ŋgina le nane ŋakmba ndek sinenŋge kuga ŋga sakinaig le Petrus nu sana: Sunjo, nane gudommba ne te-ŋgamunumba ne signanade tae ŋgina le ⁴⁶ nu ndek nu sana: Kuga. Andenŋge ye kireyat. Ye tuku saŋgri ande kusreyat le kamusit ŋgina. ⁴⁷ Tājakina le pino ta yabukam fugumba nu ŋgarosu piririmba pro Yesus tugumŋge ŋgurngurka ndeka nane ŋakmba am mbolŋge nu guaze ŋak Yesus kirembe pitik ndo mayekina ta sakina. ⁴⁸ Sakina le nu ndek pino ta sana: Kulim, ne ye tuku saŋgri tomba tiŋgate tukunu ne mayekat. Ne ŋgamuŋgal mukuk ŋak kaye ŋgina.

⁴⁹ Yesus nu pasata minna le kile tāngo ande Yairus tuku wandekŋge pro nu sana: Ne tuku kulim buk kumat. Ne ake sinaŋ Tum Tāngo piro kareŋ tuwe ndaka ŋgina le ⁵⁰ Yesus nu pasa ta ismba ndek Yairus sana: Ne wamdus fulil ndaka. Ne ye tuku saŋgri tomba tiŋgate tukunu kulim naŋe aboŋgamŋgat ŋgina.

⁵¹ Kina ka Yairus tuku wande tugum promba Yesus nu nane ŋakmba peuniŋmba Petrus Yakobus Yohanus kulim tuku ina mam nane ndo kilmba wandek sinam kina. ⁵² Nane gudommba kulim ta tuku malmbi wikaraumba minnaig le Yesus ndek nane saniŋgina: Tane malmbi ndakap. Nu kume ndakat. Nu kinymba minit ŋgina le ⁵³ nane ndek nu siŋka kumat ŋga nu nzumilnaig. ⁵⁴ Tājanaig le nu ka mindesiŋ tuku wai biymba sana: Kulim, ne aboŋga tiŋga ŋgina kande ⁵⁵ nu tuku guwa maŋ mindesiŋ sinam kina le nu aboŋga tiŋgina. Tājana le Yesus ndek sanikina: Nyamagaŋ tape le nyuwa ŋgina.

⁵⁶ Ina mam nuje nale pirerek purka minnaik le Yesus nale minje pipnikmba nane afu sa ndaninguwaik nga peunikina.

9

Yesus nu aposel 12 piro ningina
(Mateus 10.5-15; Markus 6.7-13)

¹ Kile Yesus nu nane 12 ta wika kile-mangurka nane bukla ngaionu jakmba pitaika guaze tugu yimyam wakeike likuwaig nga piro tuku sangri ningina. ² Nane kumba ka Kuate nu nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba guaze mbal wakeikuwaig nga nane kukulningam bafumba ndek wam paguka saningina: ³ Tane kambim nga tangine pale fat nyamagan ndametij ta jakmba kusrekap. Tawi silikanu ta ndo jak kape sulumba ⁴ wande ande ponga tanje ndo minmba piroka ka kambim nga wande ta kusrewap. ⁵ Tumbran ande tane kilam mbulwaig kande tane kambim bafumba nane katesemba rironkuwaig nga tuptup kupe mbolnje danganu minig ta nane am mbolnje paurngap ngina.

⁶ Wam pagu denpurbamba nu nane kukulningina le tinga kumba ka tumbran jakmba mbolnje pasa mayenu kuklimba guaze mbal wakeike lika minnaig.

Herodus nu Yesus tuku nyu isna
(Mateus 14.1-2; Markus 6.14-16)

⁷ Yesus nane wam ke likinaig ta afu ismba Yohanus kumna ta manj abonga tingina nginaig. ⁸ Afunje Elia nu manj mayok kina nginaig le afunje tuan tanjo ambokok ande manj abonga tingina nginaig. ⁹ Pasa ta Herodus Antipas nu ismba wamdus tesulumba sakina: Yohanus njinfok buk kat puren ta kile pasa iset ta tanjo ta ima nga Yesus kanjeram tuku wamdus sunjo jak minna.

Yesusnge tanjo 5,000 isukusneningina
(Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44; Yohanus 6.1-14)

¹⁰ Aposel kame nane luka wam ke likinaig ta Yesus kubeu tunaig le nu nane kilmba Betsaida tumbran tuku ma yamok kinaig. ¹¹ Kinaig le nane gudommamba nu kina pasa ismba nu dubimba kinaig le nu nane kanjerka ndek kaiyeningmba wikina sulumba Kuate nu nuje gageu kulatkate pasa ta kuklimba afu guaze jak ta wakeike likina.

¹² Nu tanjamba minna le ki buk butungina le nane 12 ta pro nu sanaig: Sine ma baknu mbolnje mineg. Ne mangur sunjo te kukulninga le kuwaig ka tumbran afu patuknje wande afu kasomnje nane tanje nyamagan kilmba kinyam tuku mbili kile-likuwaig nga sanaig. ¹³ Tanjaka sanaig le nu ndek nane saningina: Tanenje nyamagan ningap le nyuwaig ngina le nane ndek nu sanaig: i ... Sine bret 5 kualegan karenok armba ndo. Ne sinenje nane tuku nyamagan piyabe nga iduste e nginaig. ¹⁴ Nane minnaig mbal gudommamba tanjo 5,000 tanjan.

Kile Yesus nu nuje dubinaig tanjo ta saningina: Tanjo pino jakmba paplaka 50, 50 tanjamba minyokuwaig nga saningap ngina. ¹⁵ Tanjakina le nane ndek saninginaig le tanjamba minyoke likinaig. ¹⁶ Kile Yesus nu bret fonfon 5 kualegan ar ta turmba kilmba tandeka samba mbol ambe mambilmba Kuate gare pasa tumba nyamagan ta fetfetmba nuje dubinaig mbal ningina le nane walmba ninge likinaig. ¹⁷ Nane jakmba kilmba nyinaig le maroningina. Nyamagan fetfetna ta batennu kilmba sambe 12 ligneninginaig.

Petrus nu Yesus Kuatenge madina tanjo ngina
(Mateus 16.13-20; Markus 8.27-30)

¹⁸ Mara ande Yesus nu Kuate yabanja sulumba nu dubinaig tanjo nanenje ndo minnaig le nu nane kusneningina: Tanjo pino nane ye ima ngade e ngina le ¹⁹ nane ndek nu sanaig: Nane afu ne Yohanus kule pisnenje ngade. Afu ne Elianje ngade. Afu sakade ne tuan tanjo ambokok ande manj abonga tingina nginaig.

²⁰ Tanjakinaig le nu nane kusnaningina: Tane ye ima nga idusde e ngina le Petrus nu lafumba sana: Ne Kristus Kuatenge madinina tanjo ngina. ²¹ Tanjamba sana le nane nuje nyu ta afu sa ndaninguwaig nga sanjrimba peuningina.

Yesus nu nuje kumam tuku saningina

(Mateus 16.21-28; Markus 8.31-9.1)

²² Yesus nu man saningina: Ye Ndindo Katesek Tanjo piti gudommba kilamngit. Israel mage mage pris gabat kame kusem pasa biteknganu mbal nane ye pitaiyuwaig le afunje ye baleyamngai. Ye kumi le mara kegnu mbolnge Kuate nu te-tiyamngat ngina.

²³ Kile nu nane afu saningina: Ima nu ye tuku tanjo minam idusmba kande nu nuje nzali kusreka nu ki mindek nuje ail kazrai kuramba ye dubiyuwa. ²⁴ Ima nuje abo mine mayewam tuku sunjomba idusmba kurau mayete ta nu ngisikamngat. Ima nu ye tuku nga nuje abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu nuje abo ta jak minamngat.

²⁵ Ande nu kilke te tuku aganj ndende jakmba kilwa le nuje kanu ngisikuwa ta nu mine mayewam tuku ta ose. ²⁶ Ye Ndindo Katesek Tanjo yije Mam tuku kilja nuje enjel kame tuku kilja yije turmba jak ndenungit. Ande nu nane afu ngamuknge ye tuku nyu ye tuku pasa yabukate ta ye ndeki sulumba ye mata nu tuku nyu yabukamngit ngina. ²⁷ Ye sinja satimngit. Tane tenge tij minig mbal afu kume ndakap le Kuate nuje gageu kulatkate wam te-mayokuwa le tane kanjeramngai ngina.

Yesus nu ngarosu kitek tina

(Mateus 17.1-13; Markus 9.2-13)

²⁸ Yesus nu pasa ta saningina sulumba mara 8 tanjan kugana le nu Petrus Yohanus Yakobus nane kilmba Kuate ndon pasatam tuku tabe ande mbol kinaig. ²⁹ Ka tanje nu Kuate ndon pasata minna le Petrus nane am kaikainingina le kinynaig. Kinymba minnaig le Yesus tuku tumail pasi mbilka kisémba mayok ka nu tuku tawi kauknu uge lijnu ndo mayok kina. ³⁰ Tanjana le tanjo armba Moses nale Elia pro nu ndon pasata minnaik. ³¹ Nale samba mbolok kilja jak mayok ka Yesus nu Kuate tuku pasa kumumba Yerusalemnge kumamngat ta tuku saka minnaig.

³² Kile Petrus nane abonga mambilnaig kande Yesus tuku kilja tanjo armba nu ndon tij minnaik ta turmba kanjerkinaig. ³³ Tanjo ar ta nu kusrewam bafunaik le Petrus nu wam pile paska ake fare sana: Sunjo, sine tenge mineg te mayenu ndo. Sine baibai kegmba patikube. Ande ne tuku ande Moses tuku ande Elia tuku nga sana.

³⁴ Nu pasa ta saka minna le gau ande pro nane kainingina le nane kuru kuru sunjo tinaig. ³⁵ Kile gau sinamnge pasa ande mayok ka tenemba sakina: Ande te yije Kiyo. Ye nu madiwen. Tane nu tuku pasa ise mayewap ngina. ³⁶ Pasa ta kugana le Yesus nuje ndo tij minna le kanjernaig.

Tanjamba nane wam kanjernaig ait ta mbolnge afu ndon wam kube ndanaig.

Yesus nu kiyo ande bukla jak wakeina

(Mateus 17.14-21; Markus 9.14-29)

³⁷ Mafena le nane tabe ta kusremba ndekinaig le tanjo pino kuasmbi gudommba Yesus tugum pronai. ³⁸ Tanjamba nane ngamuknge tanjo ande wi kuenka sarsarmba sana: O Tum Tanjo, ne ilmaba ye tuku kiyo ndindo te kanjermba sinanuwa. ³⁹ Bukla njayonu andenge nu tate le pitik ndo nu sunjomba witite. Nu zulbarek serte le minje supika subal promba nu paninta pitik nu kusre ndate. ⁴⁰ Ye ne dubinade mbal nane nu pitaiwaig nga sarsarningit ta nane pitaiwe fuguwaig ngina.

⁴¹ Tanjakina le nu ndek sakina: Tane Kuate talamba ngamunggal son tugusek kugatok mbal tane ye piti seryade. Ye ait giganmba tane ndon minamngit ngina sulumba mbilka tanjo ta sana: Naje kiyo ta tumba yale ngina. ⁴² Nu kiyo ta tumba ilmaba minna le bukla tanje kiyo tumba zulbarek sermba bukngina le Yesus nu bukla sawe lika pitaina sulumba kiyo ta tumba mam nuje tuna le ⁴³ nane jakmba Kuate tuku sanjri sunjo ta kanjermba pirerek purka minnaig.

*Yesus nu nuje kumam tuku sanu arna
(Mateus 17.22-23; Markus 9.30-32)*

Nane njakmba Yesus nu wam ke likina ta tuku pirerek purka minnaig le nu ndek nuje dubinaig mbal ta saningina: ⁴⁴Tane pasa te ngamunggal sinamnge pile mayewap. Nane ye Ndindo Katesek Tango tumba kilke mbol mbal tuku wai mbolnge palmbimngaig ngina.

⁴⁵ Nane pasa ta isnaig ta tugunu kurok minna le katese ndanaig. Nane nu man kusnawam tuku ta wamdus pitiningina.

*Tango ngamuknge ima nu sungo minit
(Mateus 18.1-5; Markus 9.33-37)*

⁴⁶ Nuje dubinaig mbal nane ima nane ngamuknge sungo minit ta tuku munju tulinginaig le ⁴⁷ Yesus nu nane tuku wamdus ta katesena sulumba nu kiyo ande tumba nuje tugum tanje te-timba saningina: ⁴⁸ Ande nu ye tuku nga idusmba kiyo tejen aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite. Ata. Ande tane ngamuknge nyu kugatok minit ta nu sungo ngina.

*Ande nu ngueu kuga ta nu sine tuku gulab
(Markus 9.38-41)*

⁴⁹ Kile Yohanus nu ndek Yesus sana: Sungo, tango ande ne tuku nyu mbolnge bukla afu pitaikina le kanjermba nu peugerj. Nu sine tuku kuasmbi kuga ngina le ⁵⁰ nu ndek Yohanus sana: Nu peu ndawap. Ande nu ngueu mine ndakate ta nu sine tuku gulab ngina.

Samaria mbal tuku tumbranj ande Yesus talanaig

⁵¹ Kuate nu Yesus te-dunga samba mbol kambim tuku ait patukina le nu wamdus ndindo pilmba Yerusalem kambim tuku kina. ⁵² Tanjamba nu tango afu kukulningina le nane ambonga kumba nu tuku ma wakeiwam tuku Samaria mbal tuku tumbranj ande mbol kinaig ta ⁵³ tumbranj mbal nane Yesus nu Yerusalem kambim sakina ta isnaig sulumba nu pitainaig.

⁵⁴ Tanjanaig le nu dubinaik tango ar Yakobus le Yohanus nane wam kinaig ta kanjermba ndek sanaik: Sungo, ne woka le sile sakupe le samba mbolnge pa ndeka pasokuwa nga sanaik. ⁵⁵ Tanjakinaik le Yesus nu mbilka nale sanike likina. ⁵⁶ Tanjamba nane tanga tumbranj kise kinaig.

*Tango afu Yesus dubiwam idusnaig
(Mateus 8.18-22)*

⁵⁷ Kumbange tango ande Yesus sana: Ne ma njakmba mbol kambim saka ta ye ne ndonj kanjik ngina le ⁵⁸ nu ndek sana: Mbo nguikok sar umanj nane te njak ta ye Ndindo Katesek Tango ye mabtam tuku wande kugatok. Ne ye ndonj lika piti ta kurawam kumu e ngina.

⁵⁹ Tanjamba nu tango kise ande sana: Ne ye dubiya ngina le nu ndek sana: Sungo, ye luka kumba ka mam kumwa le nguki sulumba ne dubinamngit ngina. ⁶⁰ Tanjakina le Yesus nu sana: Mbal afu wamdus kumaknu minig nanenge kumanu mbal ngukuwaig. Ne tanga kumba Kuate nuje gageu kulatkate wam ta kuklimba saka lika ngina.

⁶¹ Tango kise ande nu sana: Sungo, ye ne dubinam iduset ta ye ambonga kumba ka yiye mbal ndonj pasata minap niyamba pro ne dubinamngit ngina le ⁶² nu ndek sana: Tango ande nu piro tugu pilmba ka ngamunge nu wamdus kise tuwa ta nu Kuate tuku gageu minit ta nu denkte.

10

Yesus nu tango 72 kukulningina

¹ Kile Sungo nu tumbranj afu kambim bafuna sulumba nu tango 72 madiniyamba ar ar kukulningam bafumba wam paguka saningina: ² Piro mbolnge nyamaganj alonu gudommaba minig. Kilam tuku piro tango denkte. Tane piro miro tango yabanap le nu piro tango afu kukulninguwa le nane nuje nyamaganj alonu kilwaig. ³ Ye tane kukultingi le tane sipsip fat tananj ngannu age nguikok ngamuknge minamngaig. ⁴ Tane kambim

nga tangine ndametiŋ pale fat kupe ŋgaro ta ŋakmba kusrekap. Tane kumba ka ndinŋge afu pasa sunŋomba sa nda niŋgap. ⁵ Tane wande ande poŋga amboŋga wande ta tuku mbal saniŋgap: Tane ŋgamuŋgal mukuk minap ŋga saniŋgap. ⁶ Tanŋo inum ŋgamuŋgal mukuknu tanŋe minwa ta tane pasa sakade taŋamba nu ŋgamuŋgal bulka minamŋgat. Kuga ta pasa ta luka tangine tugum prowamŋgat.

⁷ Tane wande ande mbolŋge minap le nyamagaŋ afu tiŋguwaig le yaika nyumba minap. Tane piro tanŋo tukunu afu tugumuŋge agaŋ ndende kilam kumuŋ. Wande ndindo ta mbolŋge minap. ⁸ Tane tumbraŋ ande prowap le tumbraŋ mbal tane kaiyetiŋmba yalpe ŋguwaig kande tane tanŋe minap. Nyamagaŋ afu tiŋguwaig le tane yaika nyap. ⁹ Nane tuku guaze mbal wakeikap sulumba nane saniŋgap: Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam kile tane tugum prote ŋga saniŋgap.

¹⁰ Tumbraŋ ande tane pitaitiŋguwaig ndeta tane tumbraŋ ŋgamuŋge saniŋgap: ¹¹ Ata. Tumbraŋ te tuku tuptup sine tuku kupe mbolŋge deŋganu minig te sauke suluweg. Tangine mbar rironŋkap. Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta tane tugum prote le tane pitaide ŋga saniŋgap ŋgina.

¹² Kile Yesus nu saniŋgina: Ye tane satinŋamŋgit. Ait sunŋo mbolŋge tumbraŋ tane pitaikate ta Sodom tumbraŋ tuku pa limba nu sunŋo pasa ŋak tamŋgat.

*Tumbraŋ afu nane Yesus ŋgumnaig
(Mateus 11.20-24)*

¹³ Yesus nu maŋ sakina: Korasin le Betsaida tumbraŋ ose. Ye wam kitek sanŋrinu tale ŋgamukuŋge ke liken ta tale ŋgamuŋgal biye mbil ndanaik. Ande nu wam ndui ta Tirus le Sidon tumbraŋ ŋgamukuŋge ke likina kande nane dal ndaka nanŋine mbar idusniŋmba tawi urfunu tiŋmba kuke tugu pisma ŋgamuŋgal biye mbilnaig kande. ¹⁴ Ait sunŋo mbolŋge tale Korasin le Betsaida tumbraŋ tale Tirus le Sidon tuku pa limba tale sunŋo pasa ŋak tamŋgaik.

¹⁵ Kaperneum tumbraŋ ne nyu sunŋo ŋak minmba ne samba mbol kambim tuku iduste ta Kuatenŋe ne tumba bukŋguwa le ne kumanu mbal tuku tumbraŋ kanŋgat ŋgina.

¹⁶ Kile Yesus nu nuŋe mbal saniŋgina: Ande tane tuku pasa isit ta nu ye tuku mata isit. Ande tane pitaikate ta nu ye mata pitaiyate. Ye pitaiyate ta ande nu ye kukulyina nu mata pitaite ŋgina.

Tanŋo 72 ta maŋ luka Yesus tugum pronaiŋ

¹⁷ Kile nane 72 ta gare sunŋo ŋak luka Yesus tugum promba ndek sanaig: Sunŋo, sine ne tuku nyu mbolŋge pirokigeŋ ta bukla kame mata sine tuku pasa isnaig ŋginaig le ¹⁸ nu ndek nane saniŋgina: Samba mbolŋge teliŋ bitek promba ndekate taŋaŋ Satan nu bariŋgina le kanŋgeren. ¹⁹ Tane isap. Ye tane sanŋri tiŋgen tukunu tane mberŋ ŋaigonu zinaŋsail ŋgueu tanŋo Satan tuku sanŋri ŋakmba tidonŋap ta tane ŋaigo siglike nda. ²⁰ Guwa ŋaigonu tane tuku pasa isnaig ta tuku gare-gare ndakap. Tane Kuate tuku mbal mayok kinaig le nu samba mbolŋge tane tuku nyu kuyarŋgina le tane abo ŋak minmba minam tuku nyu ŋak minig. Tane wam ta tuku gare-garekap ŋgina.

*Yesus nu gare sunŋo tina
(Mateus 11.25-27)*

²¹ Ait ta mbolŋge ndo Yesus nu Tukul Guwa tugumuŋge gare tumba Kuate yabaŋmba sana: O Mam, ne samba kilke tuku Sunŋo. Ye ne tuku nyu te-duŋget. Afu kila sugo wamduŋ kuyar ŋak ne naŋe wam kame tum ndaniŋgit. Kiŋo kame taŋaŋ minig mbal ne nane ndo tumniŋgit. O Mam, ne naŋe nzali dubimba ne taŋate ŋgina.

²² Kile Yesus nu nane saniŋgina: Mam nu wam ŋakmba ye wai mbolŋge patikina. Ande nu Kuate tuku Kiŋo kila mine ndakate. Mam nu ndo ye kila. Ande nu Mam kila mine ndakate. Ye nu tuku Kiŋo ye ndo nu kila. Ye nane afu Mam kila pilwaig ŋga nu tumniŋget ta nane mata nu kila minig ŋgina.

²³ Taŋaka Yesus nu mbilka nuŋe dubinaig mbal saniŋgina: Kuate nu tane make patikate le tane wam magenu kanŋgerkade. ²⁴ Ye satinŋamŋgit. Tuan tanŋo kame gabat sugo tane

wam kanjerka isig te nane kanjerka isam tuku wamdus sungo pilmba kume farnaig ngina.

Samaria tango ande nuje ngueu tango turna

²⁵ Kile kusem pasa biteknganu tango ande nu tanga Yesus tagowam tuku nu kusnana: Tum Tango, ye ame wam ki sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ngina le ²⁶ nu ndek sana: Tukul pasa kuyar mbolnge ndanmba sakate. Ne pasa ta burka ndanmba iduste ngina le ²⁷ nu lafumba sana: Moses tuku tukul pasa tejenmba sakate. Tangine Sungo Kuate tane nu tuku kume purmba tangine ngamunggal abo guwa sangri wamdus ta njakmba nu tape. Tane tangine ngarosu tuku kume purde tanamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngina. ²⁸ Tanjakina le Yesus nu ndek sana: Ne pasa kumumbi lafumba sakate. Ne tanamba ka ta ne abo tugu njak minamngat ngina.

²⁹ Kile kusem pasa biteknganu tango ye pasa kusnangit ta mangur te ye talayubekaig nga nu man kusnana: Ye tugumnge minig mbal ta ima kate ngina le ³⁰ nu ndek sana: Zu tango ande Yerusalem kusremba Yeriko kambim saka ndek kina le ndinngge kuayar tango afu nu biye timba panigta nu tuku tawi aganj ndende kuayar kilmba kua kinaig le kumam bafumba minna. ³¹ Tanamba minna le pris ande ndin dubimba ndek kumba nu tango ta kangerna sulumba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

³² Levi tuku ndare ande kusem wande pirokanu nu mata pro kanjermba nu laipmba ndin make dubimba kusremba kina.

³³ Kile Samarianu tango ande nu ma ta promba Zu tango ta kanjermba nu sinana sulumba ³⁴ nu ndek nu tugum kumba grep kule gurej tur kilmba nu tuku we minyanja kuse lika nu tumba nuje aganjmor mbol pilmba ka badbaid ande sinamnge pilmba kulatka minna le mafena. ³⁵ Mafena le nu kambim saka nu badbaid tuku miro tango ndametij soj inumnu tumba sana: Ne tango te kulatka mina. Naje piya afu nu tuku nga panka ta ye luka prowi sulumba lafuwamngit ngina.

³⁶ Ariya. Ne ndanmba iduste. Kuayar mbalnge tango kat njayonaig ta nane kej ta imange nu tugumnge minit tuku tango tananj nu turna ngina le ³⁷ kusem pasa biteknganu tango nu sana: Tango ande nu sinanu wakeina nuje ngina le nu sana: Ne kumba manjan ndui ta ka ngina.

Yesus nu Marta le Maria tugum kina

³⁸ Yesus nane kumba tumbran ande pronaig le pino ande nyunu Marta nu pro Yesus tumba nuje wande mbol kina. ³⁹ Yesus nu tanje minna le Marta tuku maib nuje Maria nu Yesus tuku kupe tugum tanje minyoka nu tuku pasa ismba minna. ⁴⁰ Marta nu paguwam tuku mburerika nu ndek Yesus tugum promba sana: Sungo, yiye maib ye kusreyat le yiye ndo wam tormba minet ta ye kanjer ndayate? Nu sawa le ye turyuwa ngina le ⁴¹ nu ndek sana: O Marta, ndanam ne wamdus sungomba teroka pitinate. ⁴² Ne wamdus ndindo njak minit kande maye. Maria nu wamdus ndindo mayenu madimba dubite ta andenge nu peuwam kumuñ kuga.

11

Kuate yabanam tuku pasa

(Mateus 6.5-15; 7.7-11)

¹ Mara ande Yesus ma ande mbolnge Kuate ndon pasata minna. Nu pasate denjurna le nu dubina tango ande nu sana: Sungo, Yohanus nu nuje dubide tango yabanam tuku tumningina. Tanamba ne sine mata tumsinga ngina le ² nu ndek nane saningina: Tane tejenmba Kuate ndon pasatap.

Singine Mam, naje nyu purfeñnu minmba minwa.

Ne naje gageu kilmba kulatkam tuku prowa.

³ Ki kidemba nyamaganj kumumbi singa.

⁴ Nane afu sine mbolnge mbarde le sine ndek gilaingeg tanamba ndo ne sine tuku mbar mata sauka gilainga.

Sine tagosiŋgam tuku ait prowa le ne piti ta peuwa.

Tane tarjamba Kuate ndoŋ pasatap ŋgina.

⁵ Yesus nu maŋ saniŋgina: Tane ŋgamukŋge ande furir ŋgamu nu tinga nuŋe gulab tugum kumba wika sate. Tira, bret keŋmba ye sa. ⁶ Yiŋe gulab ande nu prowat ta ye nyamagaŋ kuga ŋgate. ⁷ Gulab nuŋe wandek sinam taŋge nu sate: A ... ye minde bada nda sa. Ye kinyam saka wande buk suwit. Yiŋe kiŋo kame mata buk kinyaig. Ye tinga agaŋ ande tanmbim kumuŋ kuga ŋgate. ⁸ Ye tane satingamŋgit. Nu gulab nuŋe ta tuku idusmba nda tuwit. Nu wam saka kuakiŋga wika dirnaŋgate ta tuku ndo nu tinga agaŋ sakate ta tuwit.

⁹ Ye tane satingamŋgit. Ne wam ande tam tuku Kuate yabaŋmba dirnaŋga ta tanmbimŋgat. Ne wam ande sota mina ta te-silikamŋgat. Ne malaŋga ande katkata ta talke tanmbimŋgat. ¹⁰ Ima nu wam ande tuku Kuate yabaŋmba dirnaŋgate ta nu tate. Ima nu agaŋ ande sota minit ta nu te-silika tate. Ima nu malaŋga katkatmba minit ta nu talke tuwit.

¹¹ Tane ŋgamukŋge ande kiŋo nuŋe kualegaŋ yabaŋte le nu lafumba mbeŋ tuwit e? ¹² Ko teg tiŋ yabaŋte le nu lafumba ziŋaŋsail tuwit e? ¹³ Tane kilke mbol mbal une ŋak ta taŋgine kiŋo kame agaŋ magenu niŋgig tuku. Taŋgine Mam samba mbolŋge minit nu purferŋnu ndo. Nu tane tuku maŋau limba nu yabaŋde mbal Tukul Guwa niŋgit ŋga saniŋgina.

*Yesus nu Belsebul ndoŋ piro tuma ŋginaig
(Mateus 12.22-30; Markus 3.20-27)*

¹⁴ Taŋgo ande buklaŋge miŋge tukulna le Yesus nu bukla pitaina le nu maŋ pasatina. Taŋana le taŋgo pino nane pirerek purkinaig ta ¹⁵ nane Farisi teŋenmba sakinaig: A ... bukla kame tuku gabat Belsebulŋge nu saŋgri tuwit le nu bukla pitaike likate ŋginaig le ¹⁶ nane afu pro Yesus tagowam tuku samba mbolok saŋgri ande te-mayokuwa le kaŋgeram tuku sanaig.

¹⁷ Taŋakinaig le Yesus nane tuku wamdus katesemba ndek saniŋgina: Gabat sunjo ande tuku kuasmbi nane pur yimyamka naŋgine naŋgine kame buwaig ta nane ku-gawamŋgaig. Naŋgine wande ŋakmba simbri-sambriwe suluwamŋgaig. ¹⁸ Ye Belsebul tuku saŋgrimbi bukla ŋaigonu pitaikanu ŋga sakade ta son kande Satan nu nuŋe mbal ndoŋ pur yimyamka naŋgine naŋgine kame bumba Satan nu saŋgri ŋak mine ndakate kande. ¹⁹ Taŋgine mbal afu bukla pitaikade ta nane mata Belsebul tuku saŋgrimbi taŋade e? Nane kusnaniŋgap le nane tuku pasa lafunu tamba taŋgine pasa ta pilewaig. ²⁰ Ye Kuate tuku saŋgrimbi bukla pitaiket ta Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam tane ŋgamukŋge prote.

²¹ Taŋgo saŋgrinu ande tui mbanduwaŋ bigmba nuŋe wande kulatka minit ta nuŋe agaŋ ndende mine mayede. ²² Ande nu tuku saŋgri lite ta pro nu ndoŋ kame bumba nu te-ibeŋmba nu tui mbanduwaŋ payamkate ta yaite sulumba nu tuku gabis agaŋ ndende kilmba afu walmba niŋgit.

²³ Ande nu ye tuku taŋgo mine ndakate ta nu ye tuku ŋgueu taŋgo. Ande nu ye tur ndayumba ake minit ta nu ye tuku piro ŋayo silite.

²⁴ Andeŋge guwa ŋayonu taŋgo ande mbolŋge pitaiwa le nu ka ma baknu mbol kumba mabta minam tuku ma sota kine promba lika ka kuga le nu sakamŋgat: Yiŋe buk minen tuku wande mbol luka ka ŋgamŋgat. ²⁵ Nu pro nane buk firfir gureŋmba agaŋ ndende ŋakmba kile-tidiŋga patikinaig le kaŋgerkumba ²⁶ nu saŋgri tinga minam tuku ta nu kumuŋ kuga le nu kumba ka nuŋe kuasmbi 7 nane nu tuku maŋau liwanu ta kilmba luka pro wande ta mbolŋge minamŋgaig. Taŋawaig le taŋgo ta tuku mine maŋau ambokok limba kile ŋayonu sunjokanu sinamŋge minamŋgat ŋga saniŋgina.

Gare sunjo tam tuku pasa

²⁷ Yesus nu taŋaka saka minna le pino ande nane ŋgamukŋge wika nu sana: Pino ne te-pilmba amo tinna ta nu gare sunjo ŋak minit ŋgina. ²⁸ Taŋakina le nu ndek sakina:

Ta son ta Kuate tuku pasa ismba dubide mbal nane sirka gare sunjo jak minamngai ngina.

Nane wam kitek sanggrinu kanjeram sakinaig

(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Markus 8.11-13)

²⁹ Kile tanjo pino lato-latomba pro mangurkinaig le nu ndek nane saningina: Ait te mbolnge minig mbal tane najgonu ndo. Tane ye tuku sangri kanjeram idusde ta ye tumtinge nda. Wam sanggrinu ande tuan tanjo Yona mbolnge prona ta ndo tumtingamngit. ³⁰ Nineve mbal Yona mbolnge Kuate tuku sangri kanjernaig. Nu kualegan fungul sinamnge ait armba minmba keynu abo jak mayok kina. Tane ye Ndindo Katesek Tanjo mbolnge wam tanan kanjeramngai.

³¹ O buk mandor pino ande Siba kilke kulatkina ta nu Solomon tuku wamdus kuyar mayenu isam tuku ndin kuen najyo dubimba nu tugum kina. Ande tenge minit ta nu Solomon lite ta tane nu tuku pasa ise ndakade. Ait sunjo mbolnge tane ait te mbolnge minig mbal pino ta ndon tingap le nu tuku manau mayenunge tane tuku manau najyonu te-mayokamngat.

³² Yona nu Nineve mbal rironjo pasa saningina le nane ndek ngamungal biye mbilnaig. Ande nu tenge minit ta nu Yona lite ta tane nu tuku pasa pitaide. Ait sunjo mbolnge tane ait te mbolnge minig mbal Nineve mbal ndon tingap le nane tuku manau mayenunge tane tuku manau najyonu te-mayokamngat nga saningina.

Ngarusu tuku bulu

(Mateus 5.15; 6.22-23)

³³ Kile Yesus man lato sakina: Tanjo nane lam bulumba mbain kumnemnge pile ndakade. Ko nane nza kai ndade. Lam bulunge tanjo prowaig le kilhaninguwa nga te-mayokmba mbolnge taikade. ³⁴ Ne tuku am sati tanan ngarusu kilhawam tuku. Ne am maye minit ta ngarusu jakmba bulu mbolnge minit. Ne am najyo minit ta ngarusu jakmba ma make sinamnge minit. ³⁵ Ne rironjo. Ne tuku ngamungal tuku sati am najyonu tanan minikat. ³⁶ Ne tuku ngarusu ma make fudinndo mine ndakate ta ngarusu jakmba kilja jak. Sati bulu ne kilhanate tanan ngina.

Yesus nu kusem gabat mbal saning likina

(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)

³⁷ Yesus nu pasata minna le Farisi tanjo ande nu ndon isukusam tuku sana le nu ka nu ndon isukusmba minnaik. ³⁸ Nu wai minya ndanga isukusna le Farisi tanjo nu tukul lukate nga pirerek purkina le ³⁹ Sunjo nu sana: Tane Farisi mbal tangine waim nza sangilnu ndo minya mayede ta tangine ngamungal agan ndende gudommmba kilam tuku piririmba wam najgonu kam tuku wamdus liganu minig. ⁴⁰ Tane nginngan tanjo ndo. Kuate nu agan sangilnu ndo wakeika sinanu nu wakei ndakina e? ⁴¹ Tangine ngamungal sanzal mbal ningap le tangine agan jakmba purfenju tanan minamngai.

⁴² Osese. Farisi mbal tane tukul ande dubimba piro karenka agan fonfon nguna ilinzu jakmba mangur 10 patika ande Kuate tuwig. Tane tanade sulumba tane tanjo pino mbolnge manau tijreknu ke ndaka Kuate tuku kume pur ndade. Tane tukul sugo ar ta turmba dubide kande maye kande.

⁴³ Osese. Farisi mbal tane kusem wande mbolnge tanjo tumailamnge minyonu tuku nzalitingit. Maket mbolnge tane sugo nga kaiyetingam tuku kilba pilig. ⁴⁴ Tane rironkap. Tane mindesin yubengade ma tanan. Tanjo nane ma ta gilai tukunu ta mbolnge likade ngina.

⁴⁵ Yesus nu tanakina le kusem pasa biteknganu tanjo ande nu sana: Tum Tanjo ne tanamba sakate ta sine tuku nyu turmba najyo silite ngina le ⁴⁶ nu ndek sana: Kusem pasa biteknganu mbal ose. Tane tukul gudommmba agan pitinu sugo tanan tanjo mbolnge patika minde bada sunjo ningig. Tane fudinmba nane tur ndakade.

⁴⁷ Ose. Tane rironkap. Tuan tanjo kame tangine mbur kamege bale farnaig ta tane nane tuku kumu mbolnge ndame magenu patike likade. ⁴⁸ Tane wam kade tamba

tangine mburj kame tuku manjau njayonu ta magenu ngade. Nane tuan tango kame bale farnjinaig le tane nane tuku kumu mindepiyeningig. ⁴⁹ Ta tuku Kuate nu nurje wamdus kuyar mayenumbi tejenmba sakina: Ye tuan tango aposel kame afu kukulningi le nane kilmba amseseka afu bale faramngaig ngina. ⁵⁰ Tanawap sulumba ait te mbolnje minig mbal tane ndare tanje pasokamngat. Nane o buk kilke te-mayokna ait mbolnje tuan tango kilmba ndare kutuwe njinaig ta tanjamba ndo kile tane minig tukunu nane njakmba tuku ndare tanje tane pasokamngat. ⁵¹ Abo abo Abel nu tugu pilmba ndare kutukina. Ta tuturmba kumba ka Sakaria nu mbarinjam tuku mbain atrau mbain ngumuknje minna le nane pro tanje nu balemba ndare kutunaig. Ye sinjka satjngamngit. Nane njakmba ndare kutuninge likinaig ta ndare tanje tane pasokamngat.

⁵² Kusem pasa biteknjanu mbal ose. Tane Kuate tuku pasa kila palmbim tuku ndin tukulde. Tangine kila palmbim mbulmba nane afu kila palmbim idusde le nane tukulningig ngina.

⁵³ Yesus nu pasa denpurmba mayok kina le kusem pasa biteknjanu mbal Farisi mbal nane gubra tormba sanjri tinja pasa sunjgomba kusna-kusnanaig. ⁵⁴ Nu pasa inum mbarwa le nu tumba pasa mbolnje palmbim nga nane nu kulatka minnaig.

12

Yabri manjau rironjkap (Mateus 10.26-27)

¹ Ait ta mbolnje tango suk suk kuga pro manjurka munju tido-tidonginaig le Yesus nu pasa tugu pilmba nu dubinaig mbal ta sanjgina: Farisi mbal tuku yis aganj ta rironjkap. Yis ta nane tuku yabri manjau. ² Wam kame kile tango am mbolnje mine ndakade ta kilimok mayok kanjgaig. Wam afu kile kuirok minig ta njakmba kila patikamngaig. ³ Tane pasa afu kuirka sakinaig ta ngumnenja manjur sinamnje sakamngaig. Tane wandek sinamnje yabu sakinaig ta njakmba isam tuku kuenjka sakamngaig ngina.

Sine Kuate tuku ndo kuru-kurukube (Mateus 10.28-31)

⁴ Yesus nu manj lato sakina: Tira kame, ye tane satjngamngit. Afu tane bale faram sakade ta nane tuku kuru kuru ndakap. Nane tane kilmba bale farwaig sulumba tane mbolnje wam inum kam kumu nj kuga. ⁵ Ande tane kuru-kurukam tuku ye tane rironj pasa satjngamngit. Kuate nu tango balemba kanu mata balemba ma njayo mbol bukngam kumu nj tukunu tane nu ndo kuru-kurukap.

⁶ Tango nu sulik sulik wai inum sulumba maket mbolnje patika ndametinj fudinndo ndo tate ta sulik sulik ndindo mata Kuate nu iduste. ⁷ Nu tane tuku gabat waje giganmba ta mata nu kila minit. Ta tuku tane wam ande kuru kuru ndakap. Kuate am mbolnje tane tuku ande sulik sulik gudommmba lininjmba mbolnje minit nga sanjgina.

Yesus tuku nyu yabu ndakam tuku (Mateus 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Yesus nu manj lato sakina: Ye tane satjngamngit. Ande nu tango ngamuknje ye tuku nyu te-mayokmba sakate ta ye Ndindo Katesek Tango ye mata Kuate tuku enjel kame ngamuknje nu tuku nyu te-mayokamngit. ⁹ Ande nu tango ngamuknje ye tuku nyu yabukate ta ye mata Kuate tuku enjel kame ngamuknje nu tuku nyu yabukamngit. ¹⁰ Ande nu ye Ndindo Katesek Tango kasur pasa sayate ta Kuate nu mbar ta sauka gilainjamngat. Ande nu Tukul Guwa tumail pante ta Kuate nu mbar ta sauka gilainje nda. ¹¹ Nane tane kilmba kusem gabat mbal ko gabat sugo sugo tugumnje kile-tidjnguwaj le wamdus fulilka sine ndanjmba sakube o nga wamdus te-sulu ndawap. ¹² Pasa te-tiwam tuku ait mbolnje ndo Tukul Guwanje pasa sakam tuku tumtjnguwaj le sakamngaig ngina.

Tango nu aganj sunjgomba njak tuku yaba pasa

¹³ Mangur sungo ngamuknge tango ande Yesus sana: Tum Tango, ne yiye aba sawa le mam tuku agan ndende kuembolnu paplamba afu ye suwa ngina le ¹⁴ nu ndek sana: Ye tane piletinjmba agan ndende paplamba tingam tuku ta ye tuku piro kuga ngina.

¹⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Tane rironkap. Tane agan ndende kilam tuku piririmba minbekaig. Tango nu agan ndende sungomba kilit ta nu agan ndende ta mbolnge nu abo minmba minam kumuñ kuga ngina.

¹⁶ Tanjaka nu yaba pasa ande saningina: Agan ndende sungomba ñak tango ande nu tuku piro mbolnge nyamagan sungomba mayok kinaig le ¹⁷ nu kanjerkina sulumba sakina: Nyamagan te ndanjndanjmba patinungit. Patinu tuku wande ñakmba buk ligig ngina. ¹⁸ Nu tanjamba wamdus tumba sakina: Kile ye iduset. Nyamagan patinu tuku wande sambrinjmba ye kitek sugokanu patika nyamagan agan ndende ñakmba ta sinamnge patikamngit. ¹⁹ Tanjawi sulumba ye wamdus bulok minmba yar gudommba agan ndende ta mbolnge minamngit. Ye mabte mayemba kuapi kikoñnu kule mayenu nyumba gare ñak minamngit nga idusna. ²⁰ Nu tanjamba idusmba minna le Kuate nu tango ta sana: Ne ngin ngan tango ndo. Furir te mbolnge ne kumamngat. Ne agan ndende patikina ta imange kulatka nyumba minamngat ngina.

²¹ Kile Yesus nu saningina: Ande nu agan ndende gudommba kilmba Kuate am mbolnge denkanu minit ta nu nginngan tango ndo ngina.

Kuate nu sine idussingit

(Mateus 6.25-34)

²² Kile Yesus nu nuñe dubinaig mbal saningina: Ye wam ande idusmba tane satingamngit. Tane tanjine ngarosu turam tuku nyamagan tawi kilam tuku wamdus piti ser ndawap. ²³ Ngarosu sanjri tingam tuku nyamagan ndo kuga. Nu maye minam tuku tawi ndo kuga.

²⁴ Tane sar umañ kanjerkap. Nane nyamagan nguka alonu kile ndakade. Nane guba ait mbolnge nyamagan nyam tuku pati ndakade. Kuaterge nane nyamagan ningit. Ata. Nu am mbolnge tane sar umañ lininganu minig. ²⁵ Ande nu tane ngamuknge wamdus piti sungo tumba manau tambi nu nuñe abo minam tuku ait tuturam kumuñ kuga. ²⁶ Wam ñai ta tane kam kumuñ kuga. Ndanam tane wam sugo tuku pititingig.

²⁷ Tane anga bot prode ta kanjerkap. Nane tawi wakeikam tuku piro ndakade. Ye tane satingamngit. O buk gabat sungo Solomon nu mindepiye maditaknu silikina ta anga bot tuku mindepiye li ndaningina. ²⁸ Anga ta ki ndindo ndo minig. Mafete le fulka kilmba pa mbol pankade. Anga ñagai pa mbolnge pankade ta mata Kuate nu mindepiyeningit. Nu sinjka tane tawi kile-tingamngat. Tane Kuate nu kumuñ kuga nga idusde e?

²⁹ Tane nyamagan kule nyam tuku wamdus piti ser ndawap. ³⁰ Kuate dubi ndade mbal agan kame ta kilam tuku wamdus sulude. Tane agan kame ta kugatok ta tane minam kumuñ kuga ta tanjine Mam nu kila. ³¹ Tane Kuate tuku gageu nu tuku minje kumnemnge minam tuku wamdus sanjrinu palpe le Kuate nu ngarosu mine mayewam tuku agan ndende kumumbi tingamngat.

³² Tane Kuate tuku sipsip tanañ tanjine miron ngarosu kulatkam kumuñ kuga ta tane ta tuku kuru kuru ndakap. Tanjine Mam nu kulatkate ma tane tingam tuku wamdus sungo ñak minit. ³³ Tane tanjine agan ndende piyaninjmba ndametij kilmba sanzal mbal ningap. Tane piya kise ñayo ndangate ta tairnga samba mbolok agan ndende ngisi ndakade ta kilam tuku kuanekap. Ma ta kuayar tango pro ndade. Subinge mata agan ñaigo sigli ndade tuku. ³⁴ Tanjine agan ndende magenu ma ndañ mbolnge minig ta tanjine ngamungal mata ma ta mbolnge minig nga saningina.

Piro mbal nangine gabat tairnga minam tuku

³⁵⁻³⁶ Kile Yesus nu mañ sakina: Tango sungo ande pino tam tuku pagumba nye sungo ande mbol kina sulumba nuñe piro mbal nane nu luka pro malañga katwa le pitik talkam tuku nane tawi tinjmba lam bulumba nu tairnga minwaig nga saningina. Tane mata nane tanañ tanjine Sungo prowam tuku kuaneka tairnga minap. ³⁷ Tango sungo nu promba

nane abo minwaig le kanđerkuwa ta nu nane gareningamngat. Ye siŋka satینگamngit. Nu piro tawi tiŋmba nane mbain mbolŋge minyokuwaig nga nu nyamagan ningamngat. ³⁸ Nu pitik pro ndawa le ka furir ngamu ko mafewam patukuwa le nu promba nane abo minwaig le kanđerkuwa ta nane nu tugumŋge gare tamŋgaig.

³⁹ Tane wam te idusap. Wande miro tanjo nu kuayar tanjo prowam tuku ait kila kande nu kuayar tanjo pro kuayaram tuku peute kande. ⁴⁰ Tane kuaneka ye tairŋga minap. Ye Ndindo Katesek Tanjo tane mata ait gilai minap le prowamngit ngina.

Piro tanjo mayenu tuku yaba pasa
(Mateus 24.45-51)

⁴¹ Kile Petrus ndek nu kusnana: Sunjo, ne yaba pasa sakate ta sinenge ndo rironjo pasa isam tuku e ko nane afu turmba e ngina le ⁴² Sunjo nu sana: Tanjo ande wamdus kuyar mayenu ŋak piro mayete ta nuŋe gabat sunjonje nu tumba nuŋe piro mbal kulatka minwa le ait kumunguwa le nyamagan walmba ningam tuku nu pilit. ⁴³ Tanjo ta nuŋe piro kumba minwa le nuŋe gabat luka promba nu kanđerwa le nu gare ŋak minamngat. ⁴⁴ Ye siŋka satینگamngit. Nuŋe gabat nu nuŋe aganj ndende ŋakmba kulatkam tuku nu tumba palmbimngat.

⁴⁵ Ko nu idusmba yiŋe gabat dalkate ya nga nu ndek piro tanjo pino afu pani farmba nyamagan kule kamenu nyumba nginnganka ⁴⁶ nu nuŋe gabat luka prowam tuku ait idus ndamba gilai minwa le nu prowamngat. Nu promba nu piti sunjo tumba pitaiwa le nu ma ŋayo mbol kumba kukul pisude mbal ndonjo minamngat.

⁴⁷ Piro tanjo ande nuŋe gabat tuku pasa ise mayemba piro ta ke ndakate ta nuŋe gabat nu tumba sunjomba panjntate. ⁴⁸ Piro tanjo inum nuŋe gabat tuku pasa ise maye ndamba wam ande mbarte ta nu fudinmba panjntate. Kuate nu tanjo ande wam sunjo tuwit sulumba nu tugumŋge manjo alonu sunjo kilam tuku iduste. Nu tanjo ande wam sunjo ande wai mbolŋge pilit sulumba nu tugumŋge lafunu lato kilam iduste ngina.

Tanjo Yesus mbolŋge purkade
(Mateus 10.34-36)

⁴⁹ Yesus manjo lato sakina: Ye tanjo ngamukŋge pa dikngam prowen. Pa ta kile bulunguwa nga ye wamdus sunjo ŋak minet. ⁵⁰ Ye rar sunjo tumba kule tajanjo silikamngit. Ye rar ta suluwi sulumba ndo ngamunggal bulkamngat.

⁵¹ Ye ngamunggal ulendi manjo kilke mbol mbal ngamukŋge palmbim tuku prowen nga idus ndawap. Ye tane satینگamngit. Ye tane tetkam tuku prowen. ⁵² Kile wande tuma mbal wai inum sulumba nane ye tuku nga purkamngai. Nale ar nane keŋ ta tuku ngueu minamngai. Nane keŋ ta nale ar ta tuku ngueu minamngai. ⁵³ Mam nu kiŋo nuŋe ndonjo kiŋo nu mam nuŋe ndonjo purkamngai. Ina nu kulim nuŋe ndonjo kulim nu ina nuŋe ndonjo purkamngai. Pino nu rujan nuŋe ndonjo rujan nu pino ta ndonjo purkamngai ngina.

Aganj kanđerka kila palmbim tuku
(Mateus 16.2-3)

⁵⁴ Kile Yesus nu manjo sunjo ta saningina: Fando siŋge gau pilit le tane pitik ndo kila pilmba sakade: O sawe piyamngat ngade le siŋka sawe piyit. ⁵⁵ Bubrenge gau ŋakmba gagulte le tane kila pilmba sakade: O ki prowamngat ngade le siŋka ki prote. ⁵⁶ Tane yabri tanjo. Tane kilke samba mbolŋge aganj mayok kinig ta burkam kumuŋ. Ndanjam ait te mbolŋge wam kame kilimok mayok kinig ta tane burka kila palmbim kumuŋ kuga. Ndanjam tane wamdus tiŋreknubi manjo pile ndangade?

⁵⁷ Ande nu ne tumba pasa pilewanu tanjo tugum tumba kambim bafute ta tale kumba ndinŋge gubra ta nu ndonjo te-tiwe tumap. ⁵⁸ Ne taja ndawa ta nu ne didika tumba pasa pilewanu tanjo wai mbol pilwa le nuŋe ne tumba kame tanjo tuwa le nuŋe ne mulinjumba wandekŋge palmbimngat. ⁵⁹ Ye tane satینگamngit. Ne nanje mbar tuku piya sunjo ta kumumba fudinndo lafu sulu ndawa ta ne muli wande sinamŋge prowe nda ngina.

13

Ne mbil ndaka ngisinungat

¹ Ait ta mbolŋge nane afunŋe pro Galilea mbal afu tuku Yesus wam kubeu tumba sanaig: Nane aganmor bale farmba Kuate atrauka minnaig le Pilatus nu afu saninŋina le nane ka bale farninŋinaig le ndare ta aganmor ndare tur liskina nginaig. ² Tanakinaig le nu ndek saninŋina: Nane Galilea mbal afu lininŋmba une sunŋo kinaig ta tuku nane kume njonu ta tinaig nŋa idus ndawap. ³ Tane ngamunŋal biye mbil ndawap ta tane mata kume njonu tanŋamba tamnŋaig.

⁴ O buk Siloamnŋe wande kuen ande ngurka ndekina sulumba Yerusalem tanŋo 18 bale farna. Tanŋo kame ta Yerusalem mbal afu lininŋmba une sunŋo kinaig ta tuku nane kume njonu ta tinaig nŋa idus ndawap. ⁵ Tane ngamunŋal biye mbil ndawap ta tane mata tanŋamba kume njonu tamnŋaig nŋa saninŋina.

Ail alo kugatok tuku yaba pasa

⁶ Yesus nu yaba pasa ande sakina: Tanŋo ande nuŋe piro mbolŋge fik tinŋu ngukina le promba tinŋina. Nu pro fik alonu sotina kande kuga le ⁷ nu nuŋe piro tanŋo sana: Ai te. Fik ail te yar keŋmba alonu sotet ta kuga. Ne pikmba bukŋga. Nu kilke nŋair ake nyate ta nŋayo nŋina. ⁸ Tanakina le tanŋo ta ndek nu sana: Sunŋo, yar te mbolŋge ndo mapewa le ye tugunu tugunŋe kilke pikmba aganmor sumbi nguke tumi. ⁹ Yar ande si alowa ndeta minwa. Alo ndawa ndeta pikmba bukŋga nŋina.

Yesus nu pino ande wakeina

¹⁰ Kusem ait ande mbolŋge Yesus nu kusem wande ande sinamnŋe pasa tumninŋmba minna. ¹¹ Tanŋe pino ande guwa njonu nu mbol kina le yar 18 guaze nŋak minna. Nu tuku muskil isu banŋanŋina le posok minna.

¹² Kile Yesus nu kanŋermba nu wika sana: Pino, ye ne tuku guaze pitaiwet nŋina. ¹³ Tanakina sulumba nu ka waimbi kirena le nu pitik ndo tinŋa muskil te-timba mayeka gare-gareka Kuate tuku nyu te-dunŋina.

¹⁴ Kusem kulatkate gabat ta Yesus nu kusem ait mbolŋge guaze wakeina tukunu nu kanŋermba palseŋna le nu nane saninŋina: Ki ait 6 pironu tuku. Mara ta mbolŋge prowap le nu tane wakeikuwa. Kusem ait mbolŋge pro ndawap nŋina. ¹⁵ Tanakina le Sunŋo nu sana: Tane yabri tanŋo ndo. Kusem ait mbolŋge tane mata tanŋine aganmor tuku wande sinam kumba ka muli kuklininŋmba kule ninŋam tuku kilmba kinig tae. ¹⁶ Pino te Abraham tuku tugu. Satanŋe nŋayo silina le yar 18 buk kinaig. Ye kusem ait mbolŋge muskil te-tiwe tuwit ta wam nŋayowit e nŋina. ¹⁷ Tanaka saninŋina le nuŋe nŋueu mbal kiko sunŋo tinaig le tanŋo pino nu manŋau magenu sanŋrinu ke likate nŋa gare sunŋo tinaig.

Mastet tinŋu le yis tuku yaba pasa

(Mateus 13.31-33; Markus 4.30-32)

¹⁸ Kile Yesus nu nane saninŋina: Kuate nu nuŋe gageu tugeka sunŋokate wam ta agan te suk. ¹⁹ Mastet tinŋu tanŋo andeŋge tumba nuŋe piro mbolŋge ngukina tanŋan. Nu promba ail suk tinŋina le sar uman afu pro ail ta wainu mbolŋge te patikinaig nŋina.

²⁰ Nu pasa tuturmba man saninŋina: Kuate tuku gageu tanŋo ngamuknŋe minig wam ta agan te suk. ²¹ Yis pino andeŋge tumba plaua sinamnŋe pilna tanŋan. Yis ta plaua nŋakmba ulmba silina nŋina.

Malanŋa fudinŋdo tuku yaba pasa

(Mateus 7.13-14; 7.21-23)

²² Kile Yesus nu Yerusalem kambim nŋa tumbran sugo fonfon ta nŋakmba mbolŋge pasa kuklimba tumninŋmba kina le ²³ tanŋo ande pro nu kusnana: Tum Tanŋo, Kuaterŋe tanŋo pino ndui ndui ndo kilmba muskil kile-tidinŋamnŋat e nŋina le ²⁴ nu ndek nane nŋakmba saninŋina: Tane malanŋa fudinŋdo sinam kambim tuku sanŋri tinŋa minap. Ye tane satinŋamnŋit. Nane gudommba malanŋa ta sinam kambim tuku tagowamnŋaig ta

nane kumuŋ kuga. ²⁵ Wande miro tango nu tanga malanga suwa le tane kilimnge tanga malanga katkatmba sawamngaig: Sungo, ne malanga talke singa nga sawamngaig le nu tane satangamngat: Ye tane gilai. Tane anikok mbal ngamngat. ²⁶ Tanawa le tane ndek nu sawamngaig: A ... ne sine kila. Sine ne ndon tuma isukusgen tuku. Ne sine tuku tumbraŋ sinamnge pasa kuklimba tumsingina nga sawamngaig le ²⁷ nu tane satangamngat: Ye sinja tane tuku tumbraŋ gilai. Tane wam ngaigonu ke likade mbal ye kusreyumba kua ka kape ngamngat.

²⁸ Ait ta mbolnge Abraham Isak Yakob tuan tango ngakmba ndon Kuate kulatkate ma mbolnge minwaig le tane kanjerkamngaig. Kanjerkap ta tane peutinguwa le kilimnge maketiŋ tiknga malmbi sungomba minamngaig. ²⁹ Kilke tugu ngakmba mbolnge kasomok mbal gudommba pro nuŋe gageu minam tuku Kuate kulatkate ma sinam kumba ka isukusmba minamngaig. ³⁰ Ata. Afu kile ngumnemnge minig ta nane tumailam kanngaig. Afu kile tumailamnge minig ta nane ngumnem kanngaig nga saningina.

Yesus nu Yerusalem tuku sina sungona
(Mateus 23.37-39)

³¹ Ait ta mbolnge ndo Farisi tango afu pro Yesus sanaig: Ne ma te kusremba kua kaye. Herodus nu ne balenam sakate nginaig le ³² nu ndek saningina: Tane kumba kurauf ta sawap. Ye kite indole guwa ngaigonu pitaika guaze mbal wakeika mini sulumba aspile yiŋe piro suluwamngit. ³³ Nu tenge ye baleyam sakate e? Nu tenge baleye nda. Ye kite indole aspile ndin dubimba piroka Yerusalem kanngit. Yerusalem mbalnge ye baleyamngaig. Nanenge Kuate tuku tuan tango kame bale farnaig tuku.

³⁴ O Yerusalem, Kuate nu o buk tuan tango kame kukulningina le nenge nane kilmba bale farka afu ndamembi bale farningina. Teg inonu fat kilmba tawo sirite tanar ye tane kilmba tawo siriwam bafuwet le tane ye ram kua kinig. ³⁵ Tane isap. Kile Kuate nu tane ngamuknge mine ndakate. Ye tane satangamngit. Tane ye nda kanjeryap sulumba maŋ kanjeryumba ndek sakamngaig: Ne Sungo tuku nyu mbolnge prote. Sungonge ne nyaro tinwa nga sakamngaig ngina.

14

Yesus nu tango ngaro fulil ngak wakeina

¹ Kussem ait ande mbolnge Yesus nu kumba Farisi gabat tango ande tuku wande mbolnge isukusam kina le nane afu nu buro-buromba minnaig. ² Minnaig le tango ande ngaro fulil ngak Yesus tumailam tanje tingina le ³ nu ndek Farisi le kusem pasa biteknganu mbal kusnaningina: Sine singine tukul dubimba kusem ait mbolnge guaze mbal wakeikam kumuŋ e nga kusnaningina. ⁴ Kusnaningina ta nane minge tukulmba minnaig le nu ngaro fulil ngak tango ta tumba wakeina sulumba nu kukulna le kina.

⁵ Tanana le Yesus nu nane kusnaningina: Kussem ait mbolnge tanjine kiŋo ande ko agaŋmor ande baringa kule burok sinam kinit le nu pitik tam tuku piro ndakade e ngina le ⁶ nane nu tuku minge lafuwam fugunaig.

Tango nu nuŋe nyu te-ibenwa

⁷ Farisi gabat nane wikina le isukusam pronaig mbal nane kumba mbili tumailamnge madiniŋmba minyokinaig le Yesus nu maŋau ta kanjermba nane saningina: ⁸ Tango ande pino tam tuku pagumba nyam tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili tumailamnge minyo ndaka. Pagu miro tango nu tango inum ne tuku nyu lite ta nu turmba wikuwa le prowikat. ⁹ Tanawa ta pagu miro tango nu pro sanamngat: Ne tanga mbili te kusrewa le tango te minyokuwa nga sanuwa le ne tanga kiko sungo tumba kumba ngumnemnge minyokamngat.

¹⁰ Tango ande pagumba nye ta tuku ne wikuwa kande ne kumba ka isukusam tuku mbili ngumnemnge minyoka. Ne tanawa ta nu ne sanamngat: Tira, ne tanga mbumba mbili tumailam tenge minyoka nga sanuwa le nane isukusig am mbolnge ne nyu

sunjo mayok kangat. ¹¹ Ande nu nuje nyu payamkuwa ta Kuaterge nu tuku nyu te-iberamngat. Ande nu nuje nyu yabukuwa ta Kuaterge nu tuku nyu te-mayokamngat ngina.

¹² Kile Yesus nu pagu miro tanjo sana: Ne pagumba nye sunjo pilmba kande naje gulab kame, tira kat naje, naje tugu ndindo, naje tumbran tuma aganj ndende njak nane wi ndaka. Ne tanjawa ta nane ne tuku nyamagan kumumba lafuwamngaig. ¹³ Afu sanzalnu afu kupe wai isu kigi-kagonganu afu kupe njaigonu afu am tukulok ne nane wika isukusneninga. ¹⁴ Nane ne tuku nyamagan lafuwam kumu kuga tukunu ne gare sunjo tamngat. Ngumnenja ait sunjo mbolnge mbal tinjeknu tinguiwaig le ne lafu mayenu tamngat ngina.

Pagumba nye sunjo tuku yaba pasa
(Mateus 22.1-10)

¹⁵ Tanjo inum nu nane ndon isukusmba minna ta nu pasa ta ismba nu sana: Tanjo ande Kuate kulatkate ma sinam tanje isukusmba minwa sulumba nu gare sunjo tamngat ngina le ¹⁶ Yesus nu ndek yaba pasa ande sana: Tanjo ande pagumba nye sunjo palmbim saka nane gudommba tuku pasa patike likina. ¹⁷ Pagumba nye ait kumungina le nuje piro tanjo kukulna le kumba ka buk saningina mbal ta tugum kina ka saningina: Tane prowap. Nu buk kuanekat ngina kande ¹⁸ nane njakmba pasa ta ismba mbulmba nanjine piro kise kise tuku sakinaig.

Ande nu sakina: Mata, ye kambim tuku ta kilke kitek piyawit ta kile kangeram kangit. Ne ka tanjamba sawa ngina. ¹⁹ Ande nu sana: Mata, ye pironu tuku makau 10 piyawen ta piro tagoningam kangit. Ne ka tanjamba sawa ngina. ²⁰ Ande nu mata tenjenmba sakina: Ye ailfu ndo pino kitek ten tukunu ye kambim kumu kuga ngina.

²¹ Kile piro tanjo nu luka nuje gabat kila sana le nu gubra sunjo tumba sana: Pitik tumbran sunjo mbol si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba afu sanzalnu afu kupe wai isu kigi-kagonganu afu am tukulok afu kupe njaigonu ta njakmba kilmba prowa ngina.

²² Piro tanjo nu tanjana sulumba nu man luka pro tanjo sunjo sana: Sunjo, ne pasa sakat ta ye buk tanjawit ta minyokam tuku mbili kumu ndangat ngina. ²³ Tanjakina le tanjo sunjo nu ndek sana: Ne tumbran sunjo kilim si kumba ndin sugo fonfon dubika kumba ne sangri tinga nane njakmba saninga le wande te lignewaig. ²⁴ Ye ne sanamngit. Ye ambonga saningen mbal nane sinjka ye tuku nyamagan nye nda ngina.

Tanjo wamdus te-mayewa sulumba Yesus dubiwa
(Mateus 10.37-39)

²⁵ Nane kuasmbi gudommba Yesus dubimba kinaig le nu mbilka nane saningina: ²⁶ Ande nu ye ndon minam idusmba kande nu ye tuku sunjomba kume purwa sulumba mam nuje, ina nuje, piyo nuje, kiyo kat nuje, tira kat nuje, kulim kat nuje, nuje ngarosu turmba tuku sunjomba kume pur ndawa. Manau ta mbolnge ndo nu ye dubianu tanjo minam kumu. ²⁷ Ande nu ye tuku nga idusmba nu nuje miron nuje ail kazrai kuramba ye dubi ndayate ta nu ye dubianu tanjo minam kumu kuga.

²⁸ Tane tuku ande wande sungokanu palmbim nga ambonga nuje ndametij burkate. Ye wande ta suluwam kumu e ko kumu kuga nga iduste. ²⁹ Nu tanja ndamba pitik ndo makek kilmba pro sigrika wande te-timba nu ndametij denkuwa ta wande ta suluwe nda. Tanjawa le nane afunge kangermba nu talamba nzumilmba sakamngaig: ³⁰ A ... tanjo wande sunjo pile sulute tuku tanjo nga talawamngaig.

³¹ Ko kilke gabat sunjo ande kilke gabat ande ndon kame buwam nga nu ambonga wamdus te-mayete. Nu tuku kame tanjo 10,000 njak ande tuku kame tanjo 20,000 njak kile-iberkam kumu e ko kumu kuga nga iduste. ³² Sine kumu kuga nguwa ta ngueu tanjo ma maskenngi minit le nu pitik pasa pilit le nu ndon pasa katmba wamdus tumade.

³³ Ta tuku ande tane ngamuknge nu nuje aganj ndende njakmba tuku wamdus sunjo kusrewa sulumba ndo ye dubianu tanjo minam kumu.

³⁴ Sol nu agañ mayenu ta kaglinu kugawa le sine ame agañmbi mañ wakeibe le kaglinu mayok kambim kumuñ. ³⁵ Nu ake minit. Kilke ñair kitek wakeiwam kumuñ kuga. Agañmor sumbi tur mbilam mata kumuñ kuga. Nane ake kutumba pankade. Tane kilba ñak ndeta pasa ta isap ñga saningina.

15

Sipsip le ndametij ñgisikina tuku yaba pasa (Mateus 18.12-14)

¹ Takis kilanu mbal wam ñaigonu ke likanu tanjo afu ndoñ mara mara Yesus tugumñge pasa isam tuku pro mañgurka minanu. ² Tanjamba minnaig le Farisi kusem pasa bitekñganu mbal ndoñ nane Yesus tuku gubra pasa sakinaig: A ... tanjo si nu wam ñaigonu kade mbal kaiyenimba nane ndoñ isukusig tuku ñga saka minnaig.

³ Tanjamba minnaig le nu ndek yaba pasa ande saningina: ⁴ Ande tane ñgamukñge sipsip 100 ñak ndindo inum ñgisikate le nu tajaig nda ñgate. Nu 99 ta ma ñgamu tanje kusreka nu kumba ande ñgisikate ta sota ma ma te-silika tate. ⁵ Tate sulumba gare-gareka sipsip tumba kailmane mbolñge pilmba ka ⁶ tumbrañge nuñe tumbrañ tuma nuñe gulab kame kile-mañgurka saningit: Ai te. Yiñe sipsip ñgisikina ta te-silikit sulumba tane ye ñak gare-garekap ñgate.

⁷ Ye tane satinjamñgit. Mañau ndui tajañ tanjo 99 ñgamunjal biye mbilam tuku wam ande ke ndaka tijreknu minig ta samba mbol mbal nane tuku fudinmba gare tade. Tanjo ñayonu ande ñgamunjal biye mbilte ta nane nu tuku gare sunjo tade.

⁸ Ko pino ande ndametij 10 ñak ndindo inum ñgisikate le nu tajaig nda ñgate. Nu lam bulumba kumbri tumba wande gureñmba sota ma ma te-silika tate. ⁹ Tumba nuñe tumbrañ tuma gulab kame kile-mañgurka saningit: Ai te. Yiñe ndametij ñgisikina ta te-silika gare sunjo tet ñgate.

¹⁰ Ye tane satinjamñgit. Mañau ndui tajañ tanjo ñayonu ande ñgamunjal biye mbilte le Kuate tuku ejel kame nane nu tuku gare sunjo tade ñgina.

Kiño ande ñgisikina tuku yaba pasa

¹¹ Yesus nu mañ pasa inum sakina: Tanjo ande nu kiño armba ñak. ¹² Maib nuñenge mam nuñe sana: Mam, ne nañe agañ ndende paplamba ye tuku patikina ta ye kilamñgit ñgina. Tanjakina le mam nuñe agañ ndende ñakmba paplana ta kilmba nale walmba nikina.

¹³ Tanjana le kile kiño fudin ta nuñe agañ ndende ñakmba piyaniñmba ndametij kilmba tinja kilke masken ande kina ka tanje minmba nuñe maim maim mañambu ake sinañ ndametij kusreka minna. ¹⁴ Tanjamba minna ma ma ndametij kuganaig le ma ta mbolñge guba sunjo prona le nu agañ ñakmba denkina.

¹⁵ Tanjamba nu ma takok tanjo ande tugum kumba sarsarna le kukulna le nu tuku mbo kulatka minna. ¹⁶ Nu funjul burso nzim ka mbo agañ nyinaig ta nyam tuku wamdus sunjo ñak minna ta andenñe nu agañ inum nda tuna.

¹⁷ Tanjamba minna ma ma wamdus puluna le nu ndek wamdusmbi sakina: Yiñe mam tuku piro tanjo nane nyamagan gudommba nyumba bateñnu mata patikade. Tenje guba nu ye baleyam bafute. ¹⁸ Ye tinja luka ka mam sawamñgit: O mam, ye Kuate am mbolñge ne am mbolñge mbar sunjo ken. ¹⁹ Ye mayenu kuga. Ye ne tuku kiño minam kumuñ kuga. Ye ne tuku piro tanjo ndo minamñgit ñga sawamñgit ñgina.

²⁰ Tanjamba idusmba nu tinja mam nuñe sota kambim tuku kina. Nu kumba ka ndin maskenñge ilmba minna le mam nuñe nu kanjermba sina sunjona le nu pinderka kumba kiño nuñe bagailmba mumuna. ²¹ Tanjana le kiño ta ndek mam nuñe sana: O mam, ye Kuate am mbolñge ne am mbolñge mbar sunjo ken. Ye tanjo mayenu kuga. Ye ne tuku kiño minam kumuñ kuga ñgina kande ²² mam nuñe piro mbal wika saningina: Tane pitik kumba tawi mayenu ande tumba ilmba siluk tape. Wai tok yubi mayenu pile tumba kupe ñgaro kilmba pro siluk tape. ²³ Makau fat kuya ñak ta balemba tumba kuapi kikoñnu wakeiwap. Sine nu ndoñ tuma isukusmba gare-garekuba. ²⁴ Yiñe kiño te kumanu tajañ

maŋ abongat. Nu ŋgisikanu taŋaŋ maŋ ket ŋgina. Taŋakina sulumba nane nu ndoŋ gare-gareka minnaig.

²⁵ Taŋamba minnaig le kiŋo mulum piro mbolŋge promba tumbraŋ makembinge nane kupesmba mune wikaŋau minnaig le isna. ²⁶ Isna sulumba nu piro taŋo ande wika kusnana: Tane ame maŋau sunŋokanu kade ŋgina le nu lafumba sana: ²⁷ Maib naŋe luka prowat le mam naŋe nu ŋgisi ndakina ŋga gare-gareka makau fat kuya ŋak ta balemba kuapikat ŋgina. ²⁸ Taŋamba sana le nu ismba gubrana le wandek kine ndakina.

Taŋana le mam nuŋe nu maŋ ka nu sinam kuwa ŋga sarsarna le ²⁹ kiŋo nu mam nuŋe sana: Ye yar gudommba ne tuku miŋge kumnemŋge piroka ne tuku pasa ande luka ndawet. Ne meme fat ande sate le ye yiŋe gulab kame ndoŋ pagumba nyumba gare-gareka mine ndaket. ³⁰ Ne kiŋo naŋe ta naŋe ndametirŋ tuna le une pino mbolŋge panke suluna ta ne nu tuku ŋga makau fat kuya ŋak balewat ŋgina. ³¹ Taŋakina le mam nuŋe ndek nu sana: O kiŋo, ne ye ndoŋ mara mindek minit. Ye tuku agaŋ ndende te ne tuku. ³² Maib naŋe nu kumanu taŋaŋ maŋ abongat. Nu ŋgisikanu taŋaŋ maŋ ket. Ta tuku sine ake minbe ta mayenu kuga. Sine nu tuku ŋga gare-garekuba ŋgina.

16

Piro taŋo nu wamdus kuen ŋayo ŋak

¹ Yesus nu nuŋe dubinaig mbal saniŋgina: Maror taŋo ande nu taŋo ande madina le nu tuku agaŋ ndende kulatkina. Taŋamba minna le nane afuŋge pro taŋo sunŋo ta sanaig: Nu agaŋ ndende kumumbi kulat ndakate le ŋgisikade ŋginaig le ² nu pasa ta ismba taŋo ta wikina le ilna le nu kusnana: Ne ndaŋte le ye pasa iset. Ne piro ta maŋ biye nda. Ne ka nane agaŋ ndende piyade le kuyarte waŋe ta tumba prowa le kaŋgeri ŋgina.

³ Taŋaka sana le agaŋ ndende kulat taŋo nu idusna: Yiŋe gabat nuŋe piro te mbolŋge pitaiyuwa le ye ndaŋi. Ye tag tumba saŋgri tiŋga kilke pikam kumuŋ kuga. Ye afu tugumŋge ndametirŋ yabaŋki ta kikoyikat ŋga idusna. ⁴ Nu taŋamba idusmba minna ma ma kile nu sakina: Ese. Kile ye iduset. Yiŋe gabatŋge pitaiyuwa le ye nane afu tuku wandekŋge mine mayewam tuku kile wam ande kamŋgit ŋgina.

⁵ Taŋamba idusmba nu nuŋe gabat tuku agaŋ ndende kile-likinaig mbal ta ŋakmba wike likina le pronaiŋ. Pronaiŋ le nu ndek ande kusnana: Yiŋe gabat tuku agaŋ ndende ne tugumŋge lafunu giganmba minig ŋgina le ⁶ nu ndek sana: Ye gureŋ dram 100 maŋ lafuwam tuku minig ŋgina. Taŋakina le nu taŋo ta sana: Pitik naŋe kuyaranu waŋe ta tumba dram 50 kusreka 50 ndo kuyara ŋgina. ⁷ Kile nu maŋ taŋo ande kusnana: Ne tugumŋge lafunu giganmba minig ŋgina le nu ndek sana: Ye wit bek 100 lafuwam tuku minig ŋgina. Taŋakina le nu taŋo ta sana: Naŋe kuyaranu waŋe ta tumba wit bek 20 kusreka 80 ndo kuyara ŋgina.

⁸ Nuŋe gabat nu maŋau ta ismba nuŋe kulat taŋo ŋayonu nu wamdus kuennu ŋga nu tuku nyu saka minna.

Tane isap. Kilke te tuku maŋau dubide mbal nane wamdus kuennu ŋak minmba muŋgu turkade sulumba tane bulu mbolŋge minig mbal litiŋgig. ⁹ Ye tane satinŋamŋgit. Tane mata kilke mbolok ndametirŋmbi taŋgine kuasmbi afu turka gulab magenu patikap. Tane taŋawap ta ŋgumneŋga ndametirŋ ta kugawaig le minmba minam tuku wande tamŋgaig.

¹⁰ Taŋo ande nu agaŋ fudiŋndo tumba kulat mayete ta nu agaŋ sunŋokanu mata kulat mayewam kumuŋ. Ande nu agaŋ fudiŋndo tumba kulat maye ndate ta nu agaŋ sunŋokanu mata tumba kulat mayewam kumuŋ kuga. ¹¹ Ne kilke te mbolok agaŋ tamba ne piro mayewam fugute ta ne samba mbolok agaŋ kateseknu tamba mata pirokam kumuŋ kuga. ¹² Ne ande tuku agaŋ ndende kilmba kulat mayewam fugute ta naŋe agaŋ ndende kulat mayewam mata kumuŋ kuga.

¹³ Taŋo ande nu gabat armba tugumŋge nu pironu kumuŋ kuga. Nu ande ŋgamuŋgal tumba ande idus ndate. Nu ande tuku nyu te-mayokmba ande tuku nyu te-mayok ndate.

Tañamba ndo ne ndametiñ kilam tuku ndo iduste ta ne Kuate wamdus tambim kumuñ kuga ñga saniñgina.

Yesus nu wam pagu pasa afu saniñgina

(Mateus 5.31-32; 11.12-13; 19.9; Markus 10.11-12)

¹⁴ Farisi mbal nane ndametiñ kilam tuku nzali sunjo ñak minnaig tukunu nane Yesus tuku pasa ta ismba piñgil mer te-tunaig. ¹⁵ Tañanaig le nu ndek nane saniñgina: Tane tañgo am mbolñge tiñreknu minam tuku piro karenkade ta Kuate nu tane tuku ñgamuñgal kila. Kilke mbolok mbal mañau afu magenu ñgade ta Kuate am mbolñge wam ta ñule parak.

¹⁶ Tukul pasa tuan tañgo kame tuku pasa minnaig le ka ka Yohanus prona. Yohanus tuku ait mbolñge tugu pilmba Kuate nuñe gageu kulatkate pasa mayenu kuklide le gudommba nu tuku gageu mayok kambim tuku mburerika sañgri tiñgade.

¹⁷ Samba tugu kilke tugu ñakmba ñgisikamñgaig. Moses tuku tukul pasa fambonu inum fudiñndo ñgisike nda.

¹⁸ Ande nu piyo nuñe pitaimba pino kise tate ta nu pino kuayarmba unekate. Tañgo ande nu andeñge pino pitaite le tate ta nu mata pino kuayarmba unekate ñgina.

Maror tañgo le Lasarus tuku pasa

¹⁹ Maror tañgo ande nu mara mindek kumiñ piyanu o mbolñge ta tiñmba kuapi kikoñnu nyumba gare ñak minanu. ²⁰ Tañamba minanu le sanzal tañgo ande nyunu Lasarus nu we gudommba ñak maror tañgo ta tuku wande malañga tugum tañge ²¹ nu maror tañgo isukuswa le nyamagañ fambonu ndekuwaig le nyam tuku idusmba minanu. Tañawanu le ageñge pro we nuñe ndoñga minanu.

²² Nu tañamba sinamanzerka minna ma ma nu kumna le eñel kame pro nu tumba kumba ka Abraham tugumñge pilnaig le minna.

²³ Tañamba minna le ma ma maror ta nu mata kumna le ñgukinaig. Nu kumanu mbal tuku tumbrañ kina ka tañge rar sunjo tumba nu maskenñge mambilna kande Lasarus nu Abraham ndoñ minna le kañgerkina. ²⁴ Tañamba kañgerkina sulumba nu wika sana: Mam Abraham, ne ye sinayumba Lasarus kukula le wai tokmbi kule kirembe pro ye tuku miñge mbolñge pilwa le mane tugu fudiñmba tido pilwa. Ye pa te sinamñge rar sunjo tet ñgina le ²⁵ nu ndek sana: Kiño, ne isa. Ne abo minna sulumba mine mayenu tina ta buk kugana. Lasarus nu mine sinamanzer tina ta mata buk kugana. Kile nu ñgamuñgal mukuk ñak minit le ne rar sunjo ñak minit. ²⁶ Kuatenñge ndin tukulna sulumba ñguruñ sinam nzikok sile minek tuku ma ñgamuñge pilna. Ande mbol tekok ne tugum ndekam kumuñ kuga. Ande ibeñ takok mata mbol te mbambim kumuñ kuga ñgina.

²⁷ Tañakina le nu mañ Abraham sana: Mam, tañamba ndeta ne Lasarus kukula le nu yiñe mam tuku wande mbol kuwa sulumba ²⁸ yiñe maib 5 minig ta riroñ pasa niñguwa. Nane mata ma te mbol promba rar sunjo tubekaig ñgina le ²⁹ Abraham ndek nu sana: Kuga. Nane Moses tuku pasa tuan tañgo ñakmba tuku kuyar pasa ñak minig. Nane pasa ta ismba dubiwaig ñgina le ³⁰ nu lafumba sana: O mam Abraham, ta kumuñ kuga. Tañgo kumanu ande kumba ka nane saniñguwa le nane siñka ñgamuñgal biye mbilamñgaig ñgina le ³¹ nu ndek sana: Nane Moses tuku pasa tuan tañgo kame tuku pasa isam mbulmba minig ta kumanu andeñge luka kumba ka saniñguwa ta mata nane son ñge nda ñgina.

17

Une tuku piti

(Mateus 18.6-7; 18.21-22; Markus 9.42)

¹ Kile Yesus nu nuñe dubinaig mbal ta saniñgina: Tañgo pino Kuate ñgumnewaig ñga tago afu siñka prowamñgaig. Ima nu tañamba tañgo tagoniñgit le nane Kuate ñgumnede ta tañgo ta ose. Nu pa sunjo tamñgat. ² Ande nu ye tuku kiño inum didikate le ye ñgumneyate ta tañgo ta ose. Nu kiño didi ndakina le amboñga afuñge wit firfiranu

ndame sungo tumba njinfok tur kusmba buknginaig le yu buto kina kande maye kande. Nu pa tam tuku mine ndakate kande.

³ Tane riron mayewap. Naje tira ande mbarwa ndeta nu sawe lika kilba buro tawe. Nu ngamungal biye mbilwa kande nu tuku mbar gilainga. ⁴ Nu ki ait ndindo ne mbolnge mbar 7 ke lika ta njakmba ne tugum promba sanuwa: Tira, ye ne mbolnge mbarit ta ye kikoyate nga sanuwa kande ne nu tuku mbar njakmba gilainga ngina.

Kuate tala ndawam tuku majau

⁵ Tanjakina le aposel kame nane Sungo sanaig: Sine Kuate tuku sangri tomba tingam tuku sangri pilesinga nginaig le ⁶ nu lafumba saningina: Tane Kuate tuku sangri tomba tingade majau mastet tinu tanan fudinndo minwa ta tane kumzan ail nzi samba ne goka ka yu sinam singe man tinga prowa nga sawap ta nu tanawamngat.

⁷ Ande tuku piro tango nu kilke pikit tuku ko sipsip kulatkate tuku nu furirte le luka prote ta nuje gabatnge ne kile wandek ka isukusa nga sa ndate. ⁸ Nu tejenmba sate: Ne ye tuku nyamagan wakeimba kutumba sa le nyi le ne ka isukusa ngate. ⁹ Piro tango nuje sungonge piro sate le kate ta nuje sungo ne mayewat nga sa ndate. ¹⁰ Tane mata Kuate pasa satigit le kade ta sine piro tango magenu nga sa ndakap. Nu piro singit ta ndo keg ngap ngina.

Yesus nu tango 10 ngirnger njak wakeikina

¹¹ Yesus nu Yerusalem kambim nga Samaria le Galilea ma tugu ta ngamuk ngamuk kina. ¹² Nu tumbran ande bitekngina le tango 10 ngirnger njak nane kasomnge tinga ¹³ wi kuenka nu sanaig: Sungo Yesus, ne sine sinanu turka nginaig le ¹⁴ nu nane kanjerka ndek saningina: Tane kumba tangine ngarosus pris tumningap ngina. Tanjakina le nane ka ndinnge ngirnger gagulke sulunaig.

¹⁵ Kile nane tuku ande nuje ngaro mayekina ta kanjermba luka kumba minge fetka Kuate tuku nyu te-dungina. ¹⁶ Nu luka Yesus tuku kupe tugumnge truk ka gare pasa tuna. (Tango ta nu Samaritanu). ¹⁷ Tanjana le nu ndek sana: Tango 10 magekaig ta nane 9 ta animbi kagig. ¹⁸ Ande Kuate tuku nyu te-dungam tuku luka pro ndawat. Rawe tango te ndo prowat ngina sulumba ¹⁹ nu tango ta sana: Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat. Ne tinga kaye ngina.

*Kuate nu nuje gageu kulatkate tuku pasa
(Mateus 24.23-28; 24.37-41)*

²⁰⁻²¹ Mara ande Farisi tango afu pro Yesus kusnanaig: Ginu mara Kuate nuje gageu kulatkam tuku prowamngat nginaig le nu nane saningina: Nane afu nu prowat te ko prowat si nga satinge nda. Kuate nuje gageu kulatkam prowa ta tangine ammbi nu kanjere nda. Tane isap. Kile tane ngamuknge Kuate nuje gageu kulatka minit ngina.

²²⁻²⁵ Kile Yesus nu nuje dubinaig mbal saningina: Ait te mbolnge minig mbal ye Ndindo Katesek Tango pitaiyumba rar sungomba samngaig. Ait ande prowa le tane ki ait ndindo mbolnge ye Katesek Tango nu kanjerbe ko nga idusap ta ye kanjerye nda. Afunge tane satimba nu minit te ko nu minit si nguwaig kande nane dubi ndakap. Telij bulu pinderka samba njakmba kilgate tanamba ye Ndindo Katesek Tango prowamngat.

²⁶ Noa tuku ait mbolnge majau ke likinaig tanamba ndo ye Ndindo Katesek Tango prowam tuku ait mbolnge majau ndui ta ke likamngaig. ²⁷ Nane nyamagan kule nyumba pino piyamba kilmba tanamba minnaig ma ma Noa nu wan pongina. Wan pongina le ndo kule sungo promba nane njakmba ma guremba kile-butokina.

²⁸ Lot tuku ait mbolnge nane mata tananaig. Nane nyamagan kule nyumba aganj ndende mungu walka piyanimba kilmba aganj tumu nguke lika wande patike lika tanamba tanamba minnaig. ²⁹ Lot nu Sodom kusremba kina ait ta mbolnge ndo samba mbolnge pa sorj paknu sawe tanan ndeka nane pasokina le uge sulunaig. ³⁰ Tanamba ndo ye Ndindo Katesek Tango mayok ka le ndo nane ye idus ndayade mbal wamdus puluningamngat.

³¹ Ait sungo ta mbolŋge tango wande kawanŋge minmba kande nu wandekŋge aganj ndende afu kilam idus ndamba pitik ndo kua kuwa. Ande piro mbolŋge minmba kande luka nuŋe wande mbol kambim idus ndawa. ³² Tane Lot piyo nuŋe nu marjau kina ta idusap. ³³ Ande nu nuŋe abo mine mayewam tuku ndin sotate ta nu ngisikamŋgat. Ande nu nuŋe abo mine mayewam tuku idus ndate ta nuŋe abo ta ŋak minamŋgat.

³⁴ Tane isap. Furir ta mbolŋge tango armba mbainŋge kinywaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit. ³⁵ Pino armba wit firfirmba minwaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit. ³⁶ Tango armba piro ndindo mbolŋge minwaik le ye inum tumba inum kusrewamŋgit ŋgina.

³⁷ Tanjakina le nu dubinaig mbal ndek nu kusnanaig: Sungo, wam ta aninŋge tanjamba mayok kanŋat ŋginaig le nu yaba pasambi nane saninŋina: Aganj ande kumanu menja mundur kinit le wir tange manŋurka minig ŋgina.

18

Pasa pilewanu tango tuku yaba pasa

¹ Yesus nu dubinaig mbal nane kanyum ndamba dirnanŋa Kuate yabanam tuku yaba pasa ande tumningina sulumba sakina: ² Tumbran sungo ande mbolŋge pasa pilewanu tango ande minna. Nu Kuate kuru kuru ndaka tango afu mata idus ndaningina. ³ Tumbran sungo ta mbolŋge pino kuembol ande minna. Nu mara mara tango pilewanu tugum luluka samba minna: Ande nu ye piti pileyate ta ne ye turyumba nu tumba pasa mbolŋge pale ŋga samba minna ta ⁴ tango ta nu mbulmba minna ma ma mara ande nu idusna: Ye Kuate kuru kuru ndaka tango mata idus ndaninget ta pino kuembol te nu ye ndagari seryate. ⁵ Ye nu turamŋgit. Kuga ta nu mara mara luluka minwa le ye sanŋri kugawikat ŋga idusna.

⁶ Sungo nu wam kube ta saninŋe denpurmba ndek saninŋina: Tane pilewanu tango ŋayonu ta tuku pasa ta idusap. ⁷ Kuate nuŋe madiningina mbal turninguwa ŋga ki furir mindek nu wikade ta nu dalke nda. ⁸ Nu pitik ndo lafumba turningit ŋgina sulumba saninŋina: Ye Ndindo Katesek Tango ait sungo mbolŋge kilke te mbol ndeki sulumba nane Kuate tuku son ŋga minig e ko kuga ta ye kanŋerkamŋgit ŋgina.

Farisi tango le takis kilanu tango tuku yaba pasa

⁹ Tango afu nane nanŋine mine marjau idusmba sine tinreknu ŋga tango afu talaninginaig ta Yesus nu katesmba yaba pasa tembi saninŋina: ¹⁰ Tango armba Kuate ndon pasatam kusem wande sungo mbol kinaik. Ande Farisi tango ande takis kilanu tango. ¹¹ Farisi tango ta nu nuŋe wamdusmbi Kuate sana: O Kuate, ye tango afu ngamukŋge ye tuku mine kise. Ye kuayar ndawet tuku. Ye pino kuayar ndawet. Ye tinreknu ndo minet. Ye takis kilanu tango tejen kuga. Ta tuku ye ne gare pasa sanet. ¹² Kusem mindek tuku piro ait mbolŋge ye ait armba ne idusnumba nyamagan pinka minet. Yiŋe piya ŋakmba manŋur 10 patika ande ne tinet ŋga Kuate sana.

¹³ Tanjakina le takis kilanu tango nu kikonu maskenŋge tinŋa nu tandekam mbulmba nu tawo katmba sakina: O Kuate, ye une tango. Ne ye sinanu mapeya ŋgina.

¹⁴ Ye tane satinŋamŋgit. Takis kilanu tango ta Kuate am mbolŋge tinreknu mayok ka luka nuŋe tumbran kina le Farisi tango ta nu ake luka kina.

Ande nu nuŋe nyu payamkuwa ta Kuatenŋe nu tuku nyu te-ibenamŋgat. Ande nu nuŋe nyu yabukuwa ta Kuatenŋe nu tuku nyu te-mayokamŋgat ŋga saninŋina.

Yesus nu kiŋo kame nyaro ningina (Mateus 19.13-15; Markus 10.13-16)

¹⁵ Ina mam afu kiŋo kame kilmba Yesusŋge wai nane mbol patikuwa ŋga pronaig le nuŋe dubinaig mbal tanŋe nane kanŋerka saninŋe lika kile-luka minnaig. ¹⁶ Tanjanaig le Yesus nu kiŋo kame ta wikina sulumba sakina: Kiŋo kame peu ndaningap. Nane ye tugum te prowaig. Kiŋo kame nane Kuate tuku ma mbol kambim tuku minig. ¹⁷ Ye sinŋa

satingamngit. Nane afu kiŋo kame teŋen mine ndakuwaig ta nane Kuate kulatkate ma mbol kine nda ngina.

Tango ande agaŋ gudommba ŋak
(Mateus 19.16-30; Markus 10.17-31)

¹⁸ Mara ande kulat tango inum Yesus tugum promba kusnana: Tum Tango mayenu, ye ndaŋi sulumba abo tugu tumba minmba minamngit ngina le ¹⁹ nu lafumba sana: Ndaŋam ye mayenu sayate. Kuate nu ndo mayenu minit. ²⁰ Kuate tuku tukul kame ta ne kila. Pino kuayar ndawa. Tango bale ndawa. Agaŋ ande kuayar ndawa. Yabri pasambi ande ndale ndaka. Ina mam naŋe tuku nyu idusnikmba wakeika ngina.

²¹ Taŋakina le tango ta nu sana: Ye buk kiŋo ndo minen sulumba tukul ŋakmba ta dubika kile minet ngina le ²² nu pasa ta ismba nu sana: Wam ndindo ne kumu ndate. Ne ka naŋe agaŋ ndende ŋakmba piyaningmba ndametij kilmba walmba sanzal mbal ninga sulumba ne ye dubiya. Ne taŋawa ta samba mbolŋge agaŋ ndende magenu ŋak minamngat ngina le ²³ tango ta nu pasa ta ismba nu agaŋ ndende sunngomba ŋak tukunu wamduŋ piti sunngomba maninok minna.

²⁴ Taŋamba minna le Yesus nu kaŋgermba sakina: Nane agaŋ ndende sunngomba ŋak mbal nane Kuate tuku gageu mayok kambim tuku minde bada sunngomba. ²⁵ Agaŋmor sunngomba kamel nu nil burok silinu tuku ta minde bada sunngomba kuga. Tango nu agaŋ ndende sunngomba ŋak ta nu Kuate tuku gageu mayok kambim tuku ta siŋka minde bada sunngokanu ngina.

²⁶ Taŋakina le nane Yesus tuku pasa isnaig mbal ndek sakinaig: Yoi. Taŋamba ndeta ndaŋndaŋmba sine afu abo minam tuku ndin te-silikamngig nginaig le ²⁷ nu lafumba sakina: Tango nane wam afu ke fugude ta Kuate nu wam ta kam kumuŋ ngina.

²⁸ Kile Petrus nu Yesus sana: Ai te. Sine siŋgine agaŋ ndende ŋakmba kusreka ne dubineg ngina le ²⁹ nu ndek nane saningina: Ye siŋka satingamngit. Tango ima nu nane afu Kuate tuku gageu prowaig nga piroka nuŋe wande, piyo nuŋe, tira kat nuŋe, ina mam kat nuŋe, kiŋo kat nuŋe, agaŋ kame taŋaŋ kusrekate ta ³⁰ nu kilke te mbolŋge minmba nu agaŋ afu kusrekate ta kitek gudommba kilamngat. Ngumnerga nu kilke kitek mbolŋge abo tugu ŋak minmba minamngat nga saningina.

Yesus nuŋe kumam tuku sanu keŋna
(Mateus 20.17-19; Markus 10.32-34)

³¹ Yesus nu nuŋe dubinaig tango 12 ndo kilmba kile-yamokka saningina: Tane isap. Sine mbumba Yerusalem kaŋgig. Ka amberge tuan tango kameŋge ye Ndindo Katesek Tango tuku wam ŋakmba kuyaringe likinaig ta kumuŋamngat. ³² Afu ye tumba kasomok mbal wai mbolŋge pilwaig le nane ye maim maim te-sumba tumail panyumba nguspeyumba ³³ ngusyuwaig sulumba ye baleyamngai. Ye kumi le ngukuwaig le mara keŋnu mbolŋge ye maŋ aboŋga tinuŋgit ngina.

³⁴ Yesus nu taŋamba sakina ta pasa ta tugunu kuirok minna le nane katese ndanaig.

Yesus nu tango am tukulok wakeina
(Mateus 20.29-34; Markus 10.46-52)

³⁵ Yesus nu kumba ka Yeriko tumbraŋ sunngomba patuna le tango am tukulok ande ndin makembiŋge agaŋ ndende yabaŋka minna. ³⁶ Nu taŋamba minmba nane gudommba kinaig le nu kupe fudu ismba kusnaningina: i ... Ta ame zigna sunngomba taŋamba ngina le ³⁷ nane ndek nu sanaig: Nasaretnu tango Yesus kinit si nginaig. ³⁸ Taŋakinaig le nu ndek wi kuenka sakina: Yesus, David tuku mbuŋ sunngomba, ne ye sinanu turya ngina.

³⁹ Taŋamba wikina le nane afu ambonginaig tange nu maninkuwa nga sawe likinaig ta nu maŋ lato wika sana: David tuku mbuŋ sunngomba ye sinanu turya ngina le ⁴⁰ nu tinga nane saningina: Tumba ye tugum te prowap nga saningina. Nane tango am tukulok ta tumba nu tugum pronai le nu kusnana: ⁴¹ Ye ame wam ne mbolŋge ki nga ne iduste ngina le nu ndek sakina: Sunngomba, ye mambilam tuku sunngomba iduset ngina.

⁴² Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Am maranga mambila. Ne ye tuku sangri tomba tingate tukunu ne mayekat ngina le ⁴³ nu pitik ndo am maranga mambimba Kuate tuku nyu te-dunga Yesus dubimba kina. Tanjana le nane njakmba wam ta kanjermba Kuate tuku nyu te-dunginaig.

19

Sakeus tuku wam kube

¹ Kile Yesus nu Yeriko tumbraj sunjo ngamu fetka ka kusrewam bafuna. ² Tumbraj sunjo tanje tanjo ande nyunu Sakeus minna. Nu takis kilanu mbal tuku gabat. Nu aganj ndende sunjomba njak.

³ Tanjo ta nu Yesus prona le tanjo te ima nga nu kanjeram bafuna ta tanjo pino sunjomba minnaig le nu fagnu tukunu Yesus kanjere fuguna sulumba ⁴ nu ambonga pinderka ka Yesus kambim tuku ndin kuermba ail ande ndin make mbolnje minna ta pongina.

⁵ Ail mbol tanje minna le Yesus nu pro ail tugum tanje tija ndek tandeka nu wika sana: Sakeus, ne pitik ibej kaye. Kite ye ne tuku wande mbolnje minamngit ngina. ⁶ Tanjakina le nu pitik ndo ibej ka gare sunjo tumba Yesus tumba nuje wande mbol kina le ⁷ nane afu wam ta kanjermba gubra tumba Yesus talamba sakinaig: Ndarjam saka nu tanjo njayonu ta tuku wande mbol kumba nu ndoj minit nginaig.

⁸ Kile Sakeus nu tija Sunjo sana: Sunjo, ne isa. Yije aganj ndende njakmba minig ta paplamba sanzal mbal walmba ninge likamngit. Ye nane afu tuku ndametij ndui ndui kuayaren ta lafunu bailka bailka tanjamba ningamngit ngina le ⁹ nu ndek sakina: Ki ait te mbolnje Kuatenje wande te tuku mbal muskil kile-tidinge ningat. Tanjo te mata Abraham tuku tugu ande. ¹⁰ Ye Ndindo Katesek Tanjo ngisikanu minig mbal sota muskil kile-tidinge ningam tuku prowen ngina.

Piro tanjo 10 ndametij kilnaig (Mateus 25.14-30)

¹¹ Nane pasa ta ismba minnaig le Yesus nu Yerusalem patuna le nane afu wamdus mbarmba Kuate nu nuje gageu kulatkam tuku ait kile ndo mayok kangat nga idusnaig. Ta tuku Yesus nu yaba pasa tembi saningina:

¹² Tanjo ande nyu njak nu man lato nyu sunjo tam tuku gabat inum sota kilke masken kambim tuku sakina. Nu kumba luka pro nuje mbal kulatkam idusna. ¹³ Nu kambim nga nuje piro tanjo 10 wika ndametij soj ndui ndui nijmba saningina: Tane ndametij tembi piroka minap le ye luka prowamngit nga sanijmba nu kina. ¹⁴ Nuje mbal afu nu kasurmba minnaig ta nu kina le afu kukulninginaig le nane ka gabat sunjo sanaig: Nu sine kulatkam tuku sine nu mbulig nginaig.

¹⁵ Tanjamba minnaig ma ma tanjo ta nu gabat nyu tina sulumba luka nane tugum prona sulumba nu nuje piro mbal buk ndametij ningina ta nane piroka ndametij giganmba kilnaig ta kila palmbim tuku nga nane wike likina. ¹⁶ Tanjana le piro tanjo ande promba nu sana: Sunjo, ye ne tuku ndametij soj ndindo tambi piroka minen ma ma ndametij soj 10 kilen ngina. ¹⁷ Tanjakina le nu sana: Ese. Ne piro tanjo mayenu. Ne piro mayena. Ne ye tuku aganj fudijndo kulat mayena tukunu kile ne tumbraj 10 kulatkamngat ngina.

¹⁸ Kile piro tanjo ande pro nu sana: Sunjo, ye ne tuku ndametij soj ndindo tambi piroka minen ma ma ndametij soj 5 kilen ngina le ¹⁹ nu ndek nu sana: Ne tumbraj 5 kulatkamngat ngina.

²⁰ Kile piro tanjo inum pro nu sana: Sunjo, ne tuku ndametij soj ndindo naje noten. Ye ndametij ta ngisikikat nga kumijmbi so mayemba pilen. ²¹ Ne wamdus karejnu njak ta ye kila. Nane afu pirokade le ne pro alonu ake kilit. Afu tumunu ngukade le ne pro nyamaganj ake kilit. Ye ne kuru-kuruka tanjawen ngina. ²² Nu tanjakina le tanjo sunjo nu sana: Ne piro tanjo njayonu. Ne naje pasa tambi ne pasa mbolnje palmbimngit. Ye wamdus karejnu njak e? Afu pirokade le ye pro alonu ake kilet nga iduste? Afu tumunu

ngukade le nyamagan ake kilet e? ²³ Ye tuku manau ne kila ta ndanam saka ye tuku ndametiŋ beŋ mbolŋge pile ndakina. Ne taŋana kande ye pro yiŋe ndametiŋ lafunu lato kilet kande ŋgina.

²⁴ Taŋakina sulumba taŋgo sunŋo nu nane afu saniŋgina: Ndametiŋ soŋ ndindo ta yaimba tumba taŋgo nu ndametiŋ soŋ 10 ŋak ta tape ŋgina le ²⁵ nane afu nu kusnanaig: Sunŋo, nu ndametiŋ soŋ 10 ŋak ta ndanam nu tambim tuku sakate e ŋginaig le ²⁶ nu lafumba saniŋgina: Ande nu agan afu ŋak minit ta andeŋge nu man lato tuwit. Ande nu agan denkanu minit ta andeŋge nuŋe agan fudiŋndo ta mata yaite. ²⁷ Ariya. Nane afu ye kumnemŋge minam mbulmba ye tuku ŋgueu minig ta kilmba pro ye tuku am mbolŋge bale farap ŋgina. Yesus nu taŋamba yaba pasambi saniŋgina.

Yesus nu gabat sunŋo taŋan Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Yohanus 12.12-19)

²⁸ Kile Yesus nu tinŋa mbumba Yerusalem kina. ²⁹ Nu kumba ka tumbraŋ armba Betfasi le Betani Olif tabe patumba ta tugum prona sulumba nuŋe dubinaig taŋgo armba sanikina: ³⁰ Tale tumbraŋ si kumba bitekŋga doŋki fat ande pannaig le tin minit afu muskilnu mbolŋge buk minyo ndakinaig ta tale kaŋgeramŋgaik. Kaŋgermba muli kuklimba tumba ye tugum te prowap. ³¹ Ande tale ndanam muli kukliwik ŋga kusnatikuwa kande teŋenmba sawap. Sunŋo nu doŋki te piro ŋak ŋga sawap ŋgina.

³² Taŋakina le nale kumba ka nu sanikina taŋamba kaŋgernaik. ³³ Nale doŋki fat muli kuklimba minnaik le doŋki miro taŋgo nane nale kaŋgerka kusnanikinaig: Ndanam tale doŋki fat muli kukliwik ŋginaig le ³⁴ nale ndek sakinaik: Sunŋo nu doŋki te piro ŋak ŋginaik.

³⁵ Nale doŋki fat tumba Yesus tugum pronaik sulumba kumiŋ afu kilmba doŋki muskil mbolŋge farniŋmba Yesus tumba mbolŋge pilnaig le minyokina. ³⁶ Nu doŋki ŋak kina le nane naŋgine tawi kilmba ndinŋge farniŋginaig.

³⁷ Yesus nu Yerusalem patumba Olif tabe te-tiram bafuna le nuŋe dubinaig mbal nane taŋgo kuasmbi sunŋomba ndoŋ nu buk wam saŋgrinu ke likina le kaŋgerkinaig ta idusniŋmba gare-gareka Kuate tuku nyu te-duŋga wikaraumba sakinaig:

³⁸ Ese. Nu gabat sunŋo. Nu Sunŋo tuku nyu mbolŋge prote. Nu Sunŋonge nyaro tinwa o.

Ese. Samba mbolŋge sine tuku gubra kile kugate.

Sunŋo Kuate tuku nyu sunŋo mayok kuwa o ŋginaig.

Mune 118.26

³⁹ Taŋakinaig le Farisi afu manŋur ŋgamukŋge Yesus sanaig: Tum Taŋgo, ne dubinade mbal te saniŋge lika peuniŋga ŋginaig le ⁴⁰ nu ndek saniŋgina: Ye tane satinŋamŋgit. Ye nane peuniŋgi ta ndame minig teŋge wikarauwamŋgaig ŋgina.

⁴¹ Taŋakina sulumba Yesus nu Yerusalem patuna sulumba kaŋgermba malmbika sakina: ⁴² Yerusalem tumbraŋ ose. Ki ait te mbolŋge ne ŋgamunŋal mukuk minam tuku wamdus pulunuwa ko. Ne wamdus pulune nda. ⁴³ Ait ande prowa le ne tuku ŋgueu mbal promba ne kornumba te-sinamnamŋgaig. ⁴⁴ Nane ne tuku mbal ŋaigo siglika ne tuku ndame wande sambriniŋguwaig le ndame ande nu muŋgu sailka mine nda. Kuatenŋe ne turnam tuku ait buk prote ta ne wamdus pulu ndanate ŋgina.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunŋo wakeina

(Mateus 21.12-17; Markus 11.15-19; Yohanus 2.13-22)

⁴⁵ Yesus nu Yerusalem kusem wande sunŋo sinam kumba ka kawaŋ taŋge nane afu ndametiŋ piroka agan ndende piyaniŋmba minnaig ta kaŋgerka kogronka pitaikina sulumba ⁴⁶ saniŋgina: Kuyar pasa ande nu teŋenmba sakate.

Ye tuku wande ta mbariŋyam tuku wande.

Aisaia 56.7

Tane wande te mbilmba kuayar taŋgo tuku wande taŋan pilig.

Yeremia 7.11

Kuyar pasa nu taŋamba sakate ŋgina.

⁴⁷ Yesus nu mara mindek kusem wande sunŋo sinam taŋge taŋgo pino pasa tumniŋmba minna le pris gabat kame kusem pasa bitekŋganu mbal nyu ŋak mbal ta ŋakmba

nu balewam tuku ndin sotinaig ta ⁴⁸ tango pino njakmba Yesus tuku pasa isam tuku kilba pilmba minnaig le nane nu balewam tuku ndin kiringinaig.

20

*Imanje Yesus kukulna nga nane nu kusnanaig
(Mateus 21.23-27; Markus 11.27-33)*

¹ Mara ande Yesus nu kusem wande sunjo sinamnje pasa mayenu kuklimba tango pino tumnjamba minna le pris gabat kame kusem pasa biteknganu mbal Israel mage mage nane pro nu kusnanaig: ² Imanje kukulnina le ne wam kame te ke likate? Imanje ne sangri tinmba kukulnina. Saka le sine isbe nginaig le ³ nu ndek nane saningina: Ye mata tane wam ande kusnatingi le tane sayap le isi. ⁴ Imanje kule pisne piro Yohanus tuna. Kuatenje e ko tanjonje ngina.

⁵ Tanjakina le nane ka kasomnje nangine nangine mungu kusnanga sakinaig: Sine ndanjamba sabe. Sine Kuatenje nga sabe ta ndanam tane Yohanus tuku son nda nginaig ngamngat. ⁶ Ko sine tanjonje ngube ta tango pino ndamembi sine bale farsingamngai. Nane njakmba Yohanus nu Kuate tuku tuan tango ande ngade nginaig.

⁷ Tanjamba nane ndek Yesus tugum kumba nu tuku pasa lafumba sanaig: Iyo. Kuatenje Yohanus kukulna e ko imanje kukulna ta sine gilai nginaig. ⁸ Tanjakinaig le nu ndek nane saningina: Ariya. Ye mata tanjamba imanje kukulyina le wam kame ke liket te satenje nda ngina.

*Piro mbal najgonu tuku yaba pasa
(Mateus 21.33-46; Markus 12.1-12)*

⁹ Kile Yesus nu yaba pasa te saningina: Tango ande nu grep piro ande nguka piro mbal kilmba patika nu ait kuen njayo minam tuku kilke ande mbol kina. ¹⁰ Ait kumungina le piro ta tuku alonu afu kilam tuku nu tango ande kukulna le piro mbal tugum kina. Ka prona le nane nu biye timba paninta pitainaig le nu ake luka kina. ¹¹ Tanjana le piro miro tango nu man tango ande kukulna le nane nu mata tumba paninta njayo silimba pitainaig le nu ake luka kina. ¹² Kile nu man tango inum kukulna le nu tumba kat buromba pitainaig. ¹³ Tanjanaig le piro miro tango ye ndanjndamba ki nga idusmba sakina: Ye yiye kiyo tuku kume purmba minet te nu kukuli le nane nu kanjermba ye tuku kiyo nga nu mapewamngai nga idusna.

¹⁴ Tanjamba nu kiyo nuje kukulna le kina le piro mbal nane nu kanjermba sakinaig: Tango ilit si nu mam nuje tuku aganj ndende njakmba kilam tuku nyu njak. Sine nu balebe sulumba piro te singine tube nginaig. ¹⁵ Tanjaka nane nu tumba buknginaig le kilim kina le tanje balenaig.

Tane ndanjamba idusde? Piro miro tango mbal ta mbolnje ame wam kamngat nga idusde. ¹⁶ Nu nane bale farnjamba piro kulatkam tuku kuasmbi kise patikamngat nga saningina le nane afu pasa ta ismba sakinaig: i ... Nu tanjawe nda nginaig le ¹⁷ nu nane kanjer tidinga saningina: Tane nu tanjawe nda nga sakade ta kuyar pasa ande nu terjenmba sakate.

Ndame sunjo ande wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sangri tingade ngate. *Mune 118.22*

¹⁸ Ande nu ndame sunjo ta mbolnje baringa ndekuwa ta nu isu ngurngurmba nu kumamngat. Ko ndame sunjo ta tango ande mbolnje ndekuwa ta nu du firfiramngat nga saningina.

¹⁹ Kusem pasa biteknganu mbal pris gabat kame nane yaba pasa ta ismba nu nane tuku sakina ta kila pilmba nu biye tiwam tuku ta nane tango pino tuku kuru-kurukinaig.

*Takis pankam tuku nane Yesus kusnanaig
(Mateus 22.15-22; Markus 12.13-17)*

²⁰ Gabat kame nane Yesus kulatka minmba nane yabri tango afu tango kateseknu sakuwaig nga kukulninginaig le Yesus tugum pronaig. Nu pasa ande mbarwa le nu tumba gafman wai mbolnge palmbim idusnaig.

²¹ Tango kame ta pro nu sanaig: Tum Tango, ne tugusemba ndo pasata sine wam pagusingit. Ne tango tuku nyu pile ndaniimba tango jakmba Kuate tuku majau dubikam tuku tumsingit. ²² Ne sine sasinga. Sine Zu mbal singine tukul dubimba Rom gabat Sesar takis tambim kumuŋ e nginaig le ²³ nane nu yabri paknaig ta nu katesemba saningina: ²⁴ Ndametiŋ ande tumba pro ye tumyap ngina le nane ndametiŋ ande tumba pro tumnaig. Tanjanaig le nu nane kusnaniŋina: Ndametiŋ te mbolnge ima tuku kanu. Ima tuku nyu minit nga kusnaniŋina le ²⁵ nane ndek sakinaig: Sesar tuku nginaig. Tanjakiŋaig le nu ndek saningina: Ata. Tane gabat sungo Sesar kumnemnge minig. Nu tambim tuku agan sakate ta nu tape. Kuate nu agan tambim tuku sakate ta Kuate tape ngina.

²⁶ Tanjakiŋa le nane tango pino am mbolnge nuŋe pasa tambu ndalenu tuku ndin ande kanjer ndamba nu pasa lafuna ta tuku pirerek purka minge tukulmba minnaig.

*Kummba maŋ abongam tuku pasa
(Mateus 22.23-33. Markus 12.18-27)*

²⁷ Kile Sadusi tango afu Yesus tugum pronaig. Sadusi mbal nane tango kummba maŋ tinje nda nga idusmba minig tuku.

²⁸ Nane pro nu sanaig: Tum Tango, Mosesŋe teŋenmba kuyarna. Tango ande kummba pino kuembol kiŋo kugatok kusrewa le maib nuŋenŋe pino ta tumba aba nuŋe tuku kiŋo te-pilwa nga kuyarna. ²⁹ Ariya. Tango ande maib kat nuŋe 7 minnaig. Aba nanŋine pino ande tina sulumba minna ma ma kiŋo kugatok kumna. ³⁰ Kumna le mambo nuŋe dubiknu nu pino ta tina ma ma nu mata kiŋo kugatok kumna. ³¹ Kile mambo nuŋe nu dubiknu nu mata tanjana. Tanjamba tanjamba nane 7 ta pino ndui ta ndo tumba kiŋo kugatok kume farnaig le ³² ngumneŋga pino kuembol ta nu mata kumna. ³³ Ata. Ne kumanu mbal tingamŋaig nga sakate ta tango 7 ngamukŋe nu ima tuku pino minamŋat? Nane jakmba pino ndui ta ndo tinaig nga Yesus sanaig.

³⁴ Tanjakiŋaig le nu nane saningina: Kilke te mbolnge tango pino muŋgu kilig tuku. ³⁵ Kumanu mbal Kuatenŋe nane tinreknu nga kile-tidinguwa le kilke kitek mbolnge minamŋaig ta nane maŋ muŋgu kile nda. ³⁶ Nane maŋ kumam kumuŋ kuga. Nane eŋel tanjan minamŋaig. Kuate nu nane kile-tidinguwa le nane nu tuku kiŋo kame minamŋaig.

³⁷ Kumanu mbal maŋ abonga tingam tuku Moses nu mata sine tumsingit. Nu ail fudiŋ pa bulu jak wam ta tuku kuyarmba Abraham Isak Yakob Kuate nu nane tuku Mbara Sungo minit nga kuyarna. ³⁸ Abraham nane kume likinaig ta nduiye ngisikinaig kande Kuate ye nane tuku Mbara nga Moses sa ndana kande. Kuate nu abo jak minig mbal tuku Mbara kumanu mbal tuku Mbara. Nane abo tugu ndui ta jak minamŋaig nga saningina.

³⁹⁻⁴⁰ Yesus nu tanjamba sakina le kusem pasa bitekŋanu mbal afu nane maŋ kusnawam tuku ta nane kuru-kuruka sakinaig: Tum Tango, ne pasa kumumbi sakate nginaig.

*Yesus nu Kristus tuku nane kusnaniŋina
(Mateus 22.41-46; Markus 12.35-37)*

⁴¹ Kile Yesus nu nane saningina: Nane afu Kuatenŋe madina tango Kristus nu David tuku mbuŋ nga sakade ta ⁴² David nu tuku mune waŋe ta mbolnge nuŋe mironŋ teŋenmba saka kuyarna.

Sungo Kuate nu ye tuku Sungo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam teŋe sanŋri jak minyok mina le ma ma ⁴³ yeŋe ne tuku ngueu mbal jakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnge patikamŋgit ngina.

Mune 110.1

⁴⁴ David nu tanjamba kuyarmba Kristus nu ye tuku Sungo ngina. Ata. Nu David tuku mbuŋ ndo e ko nu David tuku Sungo nga kusnaniŋina.

Israel gabat kame tuku manau
(Mateus 23.1-36; Markus 12.38-40)

⁴⁵ Tango pino jakmba Yesus tuku pasa ismba minnaig le nu nuje dubinaig mbal saningina: ⁴⁶ Tane kusem pasa biteknganu mbal tuku manau rironkap. Nane tawi kugennu silika likam nzaliningit. Nane maket mbolnge lika nane afunge nane sugo nga kaiyeninguwaig nga kilba pilig. Kusem wandeknge pagumba nye sungo mbolnge nane mbili tumailamnge minyokam tuku nzaliningit. ⁴⁷ Nane pino kuembol kame tuku aganj ndende kile-suluwe ningig. Nane nangine manau najgonu ta yabuka tango am mbolnge Kuate yabanj kuende. Ta tuku nane pa lato tamngaig ngina.

21

Pino kuembol ande nuje ndametinj Kuate tuna
(Markus 12.41-44)

¹ Yesus nu kusem wande sungo sinam tanje mambimba nane afu aganj ndende sungomba jak ndametinj Kuate tuku patikinaig le kanjerkina.

² Kile pino kuembol ande aganj ndende kugatok nuje ndametinj toea armba ndo kilmba pro patikina le nu kanjermba sakina: ³ Ye sinja satinjamngit. Pino kuembol te aganj ndende kugatok ta nu ndametinj fudiindo patikat ta nane jakmba tuku ndametinj liningit. ⁴ Ta ndanam? Nane ndametinj gudommba jak ta afu ndo patikaig le pino kuembol te nu aganj ndende kugatok nuje ndametinj jakmba panke suluwat. Nu nyamaganj piyawam tuku ande mata mine ndakate ngina.

Yesus nu kusem wande najongam tuku sakina
(Mateus 24.1-2; Markus 13.1-2)

⁵ Nane afu kusem wande sungo tuku Yesus sanaig: Ai te. Nane ndame magenumbi wande pilnaig. Nane afu aganj magenu ndo Kuate tunaig le tambi wande mindepinyaig nginaig le nu ndek sakina: ⁶ Tane wande kanjerde te ait ande prowa le ndame jakmba munju sailka mine nda. Afunge sambrininguwaig le jakmba kutusewamngaig nga saningina.

Kilke tugu kugawam tuku pasa
(Mateus 24.3-44; Markus 13.3-37)

⁷ Yesus nu tanjamba sakina le nane nu kusnanaig: Tum Tango, ne kusem wande najongamngat nga sasingat ta ginu mara prowamngat. Sine ame manau kanjermba wam ta mayok kambim patukate nga idusmba katesewamngig nginaig le ⁸ nu ndek sakina: Tane rironj mayewap. Nane afu gudommba pro tane yabritinjmba ye tuku nyu tumba sakamngaig: Ye Kuatenge madiyina tango. Ait kugawam tuku buk patukate ngamngaig. Tane nane dubi ndakap. ⁹ Tane kame sugo maskenenge mayok kuwaig le pasa ismba ko tane tugumnge kame zigna ismba tane piriri najomba wamdus fulil ndakap. Wam kame ta sinja prowe likamngaig ta kugawam tuku ait ta kile.

¹⁰ Kilke ande tinja kilke kise ndonj kame buwamngaik. Gabat ande nuje gageu kilmba gabat kise tuku gageu ndonj kame buwamngaig. ¹¹ Ma yimyam mbolnge mumni sugo guba guaze sanjrinu prowe likamngaig. Gau mbolnge aganj sugo pasa jak kuru kuru najowam tuku mayok kine likamngaig.

¹² Wam kame ta pro ndawaig le tane ye tuku mbal tukunu afunge tane bige tidinga piti tinjmba tane kilmba kusem gabat tugumnge kile-tidinga ko mulinj kilmba wandeknge patikamngaig. Nane tane kilmba nyu sugo jak mbal tugumnge kile-tidingamngaig. ¹³ Ait ta mbolnge tane ye tuku nga pasa mayenu saningap le nane ye tuku nyu isamngaig. ¹⁴ Tane wamdus te-mayewap. Piti ta prowa le sine ndanjmba sakube o nga idus ndawap. ¹⁵ Yenge tane tuku minje bul sermba kila tinji le tangine ngueu mbal nane tane tuku pasa te-iberjmba lafuwam kumuŋ kuga.

¹⁶ Tangine ina mam, tira kat tangine, ndare tuma, gulab kat tangine nane mata tane kilmba ngueu mbal tuku wai mbolnge patikuwaig le tane afu bale faramngaig. ¹⁷ Tane

yijne mbal tukunu nane njakmba tane kasurtingamngaig ta ¹⁸ tane ngisike nda. ¹⁹ Tane ye kusre ndayumba minmba abo tugu njak minamngaig.

²⁰ Kame mbalnge Yerusalem te-ngamumba minwaig le kanjerka nu njayo siliwam tuku ait buk patukate nga idusap. ²¹ Kanjerka Yudea mbal nane kua ka tabe ponguwaig le nane Yerusalem sinamnge minig mbal kua ka mayok kuwaig. Afu Yerusalem makembinge minig kua ka tumbran sungo sinam kine ndakuwaig.

²² Ait ta mbolnge kuyar pasa une lafunu sakate ta njakmba kumunungat. ²³ Pino fungulok pino kiyo dabro amo nyanu njak ose. Nane piti sungo kanjeramngaig. Sina manzer sungo ma te mbol prowa le Kuate tuku gubra kanjeramngaig. ²⁴ Afu bagimbi bale faramngaig. Afu ndaleka kilmba kilke yimyam mbol kine likamngaig. Kasomok mbalnge Yerusalem tumba kupe-kupeka nu njayo silimba minwaig le ma ma nane tuku ait kugawamngat.

²⁵ Ngumnerga aganj afu kitek ki tambun mbai mbolnge mayok kine likamngaig. Yu mbalo sugo pasa njak fudu njayowaig le kilke mbol mbal wam pile paska kuru kuru sungo tamngaig. ²⁶ Samba tuku sangri njakmba pirpurka buru-burukuwaig le tango nane wamdus fulilka ina o kile ame manau sine mbol prowamngat o nga nangine kuru kuru ta dubimba kume likamngaig.

²⁷ Wam kame ta mayok kuwaig le ye Ndindo Katesek Tango ye sangri kilja sungo pasa njak gau sinamnge prowi le nane kanjeryamngaig. ²⁸ Wam kame sakit ta tugu pilwaig le tane tandeka mambimba minap. Tane muskil kile-tidinge tingam tuku ait buk patukate nga idusap ngina.

*Fik ail mbolnge wam ande tumningina
(Mateus 24.32-35; Markus 13.28-31)*

²⁹ Kile Yesus nu yaba pasa ande saningina: Tane fik ail, ail afu turmba kanjerkap. ³⁰ Nzude le tane kanjerka katesemba sakade. Ki ait patukate ngade. ³¹ Tanjamba ndo wam kame sakit te prowaig le kanjerka Kuate nuje gageu kilmba kulatkam tuku ait patukate ta kila palmbimngaig. ³² Ye sijka satingamngit. Ait te mbolnge minig mbal kume ndakuwaig le wam kame njakmba ta prowamngaig. ³³ Kilke tugu samba tugu ngisinungaig. Ye tuku pasa ande ngisike nda. Minmba minamngat.

³⁴ Tangine miroj kuraukap. Tane kuapi kikoynu nyumba kule kamenu nyumba nginnganka minbekaig. Tane kilke te tuku aganj ndende sungomba tuku idus ndaningap. Ait sungo ta tuinge mbo tate tana tane tugum bitek prowikat. ³⁵ Ait ta kilke mbol mbal njakmba tugum pitik ndo prowamngat. ³⁶ Tane mara mara mambimba yabanmba minap. Tane piti kame ta prowaig le sangri tinga minap sulumba ngumnerga ye Ndindo Katesek Tango ye am mbolnge tingam tuku Kuate yabanap nga saningina.

³⁷ Ki ait mindek Yesus nu tanjamba kusem wande sungo sinamnge wam pagu pasa nijmba minanu. Furiranu le nu mayok ka kumba Olif tabe mbolnge kinyanu. ³⁸ Tango pino gudommmba maratukuk tinga nu tuku pasa isam tuku kusem wande tugum prowe lika minanu.

22

*Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig
(Mateus 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yohanus 11.45-53)*

¹ Israel mbal tuku pagumba nye sungo Pasowa bret yis kugatok nyam tuku ait ta patukina le ² pris gabat kame kusem pasa biteknganu tango nane tango pino tuku kuru-kuruka Yesus kuirkuirka biye timba balewaig nga ndin sotinaig.

³ Tanjanaig le Satan nu pro nane 12 ta tuku tango ande Yudas Iskariotnu sinam kina le ⁴ nu ka pris gabat mbal kusem wande tuku gabat mbal nu Yesus tumba nane tuku wai mbolnge palmbim tuku nane ndorj ndin katesemba pasatinaig. ⁵ Nane nu tuku pasa ismba gare tormba pasa katmba ndametinj afu nu tambim tuku sakinaig le ⁶ nu wokina sulumba tango pino am kirimvik Yesus tumba nane tuku wai mbolnge palmbim tuku ait mayenu ande tairnga minna.

*Yesus dubinaik tango armba Pasowa kuanekinaik
(Mateus 26.17-25; Markus 14.12-21; Yohanus 13.21-30)*

⁷ Bret yis kugatok sipsip fat bale farmba nyam tuku kusem ait ta prona le ⁸ Yesus nu Petrus le Yohanus sanikina: Tale kumba ka Pasowa tuku aganj kuanekap le sine njakmba kumba nyube ngina.

⁹ Tanjakina le nale ar ta Yesus kusnanaik: Sile ka aningge kuanekupe nginaik le nu ndek sanikina: ¹⁰ Tale kumba ka tumbrañ sungo mbol biteknjgap le tango ande waim kule njak tale tugum promba kuwa le nu dubimba kape. Nu wande pongamngat ta tale nu dubimba ka wande ta tuku miro tango tejenmba kusnawap. ¹¹ Tum Tango nu sakat nu nuje dubinaig mbal ndonj wande rum ndanj mbolnje Pasowa nyamngig nga sawap. ¹² Tanjakap le nu rum sungo ande o mbolnje aganj ndende kumumbi patikinaig le minig ta tumtikamngat. Tanjawa le tale rum ta sinamnge sine Pasowa nyam tuku kuanekap nga sanikina.

¹³ Tango ar ta kumba ka Yesus nu sakina ta kumumba mayok kina le nane Pasowa nyam tuku aganj ndende kuaneka manj luka kinaik.

*Yesus nu pasa nyam tuku manjau te-mayokna
(Mateus 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korin 11.23-25)*

¹⁴ Ait ta kumungina le Yesus nu aposel kame ndonj kumba ka kuanekinaik wande ta mbolnje minyoka isukusmba minnaig. ¹⁵ Isukusmba minmba nu nane saningina: Ye rar sungo nda ti sulumba ambonga tane ndonj Pasowa nyam tuku wamdus sungo tet. ¹⁶ Kile ye sijka satimgamngit: Ye Pasowa nye ndaki ma ma Pasowa te alonu mayok kuwa le ye Kuate kulatkate ma mbolnje manj nyamngit ngina. ¹⁷ Tanjaka nu grep kule murko njak tumba Kuate gare pasa tumba saningina: Grep kule te tumba nyap. ¹⁸ Ye tane satimgamngit. Ye grep kulenu ait te mbolnje kusrewi sulumba Kuate pro nu nuje gageu kulatkuwa le ndo ye manj nyamngit ngina.

¹⁹ Tanjaka nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba walmba niñmba sakina: Te yiñe ngarosu tanenu nga tinjet. Tane ye idusyam tuku manjau te kumba minap ngina. ²⁰ Nane tanjamba isukuse derpurnaig le nu grep kule murko njak tumba manjau ndui ta kina sulumba saningina: Grep kule murko njak ye kutuwet te pasa kitek Kuate nu tango ndonj o buk katna ta alonu mayok kambim tuku tanenu nga yiñe ndare kutuwamngit. ²¹ Tane isap. Ye tuku kupet tango ye ndonj tuma isukusmba minek. ²² Ye Ndindo Katesek Tango Kuate tuku wamdus o buk pilna ta dubimba ye kumamngit ta ande nu ye tumba nane tuku wai mbolnje palmbimngat ta nu ose. Nu piti sungo tamngat ngina le ²³ nane pasa ta ismba ndek nanjine nanjine munju kusnanjinaig: Imanje wam ta kamngat a nginaig.

Ande sungo minam tuku munju tulinginaig

²⁴ Nane 12 ta ima nane ngamuknje sungo minam tuku munju tulinga kualeyaukinaig le ²⁵ Yesus nu nane saningina: Kasomok mbal tuku gabat sugo nane minje karenj njayo njak minig. Tango pino nane gabat sugo tuku saka nane sine kulat mageka tursinganu nga sakade. ²⁶ Tane gabat sugo tananj mine ndakap. Ande tane ngamuknje sungo minit ta nu fudinndo tananj minwa. Ande nu gabat minit ta nu tane tuku piro tango tananj minwa. ²⁷ Tane idusap. Tango armba ande minyokate le ande piroka waim kutumba pro tuwit le nyate ta ima nu sungo? Tango nu isukusmba minit ta nu sungo. Ye tanjine Sunjo ta ye tane ngamuknje piro tango tananj minet. ²⁸ Ye piti sunjomba kile-liken le tane ye kusre ndayinaig. ²⁹ Ta tuku yiñe Manje nuje gageu kulatkam tuku ye pilna tanjamba ye tane patikamngit. ³⁰ Ye ma kulatkamngit ta mbolnje tane ye ndonj isukusamngiga. Tane minyonu tuku mbili sugo mbolnje minyoka Israel tugu 12 kilmba pileningamngiga nga saningina.

*Yesus nu Petrusnje nu tuku nyu yabukamngat nga sana
(Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31; Yohanus 13.36-38)*

³¹ Kile Yesus nu Petrus sana: Simon, ne ise mayewa. Nane wit firfirnu pufingade tanja Satan nu tane tagotinguwa le tane afu ndekam tuku nu sangri tinga Kuate kusnana. ³² Ne Kuate tuku sangri tomba tingate ta kusre ndawa nga ye Kuate yabanjet. Ne ngamunggal biye mbilmba tira kat naje turka sangri pileninga ngina.

³³ Tanjakina le Petrus ndek sakina: Sunjo, nane ne mulintumba wandeknge pilwaig ko tumba balenuwaig le ta mata ye ne ndon ngina le ³⁴ nu ndek sana: Petrus, furir te teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenjamngat ngina.

Nangine agaj ndende kilmba jak kambim tuku

³⁵ Kile Yesus nu nane saningina: Ye tane buk tangine ndametin pale fat kupe ngaro ta jakmba kusreka kape ngen le tane kinaig ta agaj ande denkinaig e ngina le kuga nginaig. ³⁶ Nu man lato saningina: Kile ande nu ndametin ko pale fat jak kande kilmba jak kuwa. Ande nu kame bagi kugatok ndeta nuje tawi ande tumba piyamba ndametin kilmba nuje bagi piyawa. ³⁷ Ye sinja satingamngit. Kuate tuku kuyar pasa ye tuku tejenmba sakate. Nane nu kanjermba wam najgonu kanu mbal ndon ulendiwamngaig ngate. *Aisaia 53.12* Pasa ta kile ye mbolnge kumungamngat. Tuan tanjo kame ye tuku kuyarkinaig ta kile jakmba kumumba prode ngina. ³⁸ Tanjakina le nu dubinaig mbal ta sakinaig: Sunjo, ai te. Kame bagi armba minik te nginaig le nu nane saningina: Ta maye sine kab ngina.

*Yesus nu Kuate ndon pasatina
(Mateus 26.36-46; Markus 14.32-42)*

³⁹ Yesus nu mayok kumba nuje manau dubimba Olif tabe mbol kina le nu dubinaig mbal nu ndon kinaig. ⁴⁰ Nu kumba ka ma ta mbol promba nane saningina: Tane tenje Kuate yabanmba minap. Satan tuku tago tane mbol prowikat ngina. ⁴¹ Nu tanjamba saka dirdirka kumba dagol tidronga Kuate yabanmba sana: ⁴² O Mam, ne nzalinuwa ndeta kule murko te ye mbol pitaimba te-siwa nget ta ne ye tuku nzali te dubi ndawa. Naje nzali ndo dubiwa ngina.

⁴³ Nu yabanmba minna le enjel ande samba mbolnge ndeka nu sangri pilena. ⁴⁴ Kile nu piti suk suk ndana sulumba nu ndek sangrimba yabanmba minna le nuje mundu ndare tanja kutuka kilke mbolnge ndekina.

⁴⁵ Nu yaban denpurmba nu tinga nuje dubinaig mbal tugum promba nane kanjerkina ta nane ngamunggal pitiningina le kinymba minnaig le ⁴⁶ nu ndek nane saningina: Ndamam tuku tane kinymba minig. Abonga tinga Kuate yabanmba minap. Satan tuku tago tane mbol prowikat ngina.

*Yudas nane Yesus biye tinaig
(Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50; Yohanus 18.12)*

⁴⁷ Yesus nu tanjaka minna le tanjo 12 ta tuku ande Yudas nu tanjo gudommmba kilmba pro Yesus mumuwam tuku nga nu tugum pronan. ⁴⁸ Tanjana le nu ndek Yudas sana: Yudas, ye Ndindo Katesek Tanjo nane tumningam tuku ne gulab tanja ye mumuyam prote e ngina.

⁴⁹ Tanjakina le nane Yesus ndon minnaig mbal nane manau prowamngat ta kila pilmba nu sanaig: Sunjo, sine bagimbi nane bale farnibe nginaig sulumba ⁵⁰ nane tuku ande kame bagimbi pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu ndinam pike welna. ⁵¹ Tanjana le Yesus ndek sakina: Mbulap ngina sulumba tanjo ta tuku kilba kirena le mayekina.

⁵² Kile pris gabat mbal kusem wande tuku polis gabat mbal Israel mage mage nu biye tiwam pronanig le Yesus nu nane saningina: Ndamam saka tane ye kuayar tanjo tanja bagi sibugi kilmba ye biye tiyam prode. ⁵³ Ye mara mindek kusem wande sunjo sinamnge minen ta tane ye biye tiyam kuga e? Ta maye. Kile tangine ait prote. Kile ma make tuku sangri mayok kinit ngina.

*Petrus nu Yesus tuku nyu yabukina
(Mateus 26.57-58,69-75; Markus 14.66-72; Yohanus 18.12-18,25-27)*

⁵⁴ Nane Yesus biye timba pris gabat sunjo tuku wande mbol kinaig le Petrus nu nane ngumnem dubika kina. ⁵⁵ Nane afu wande mab tanje pa diknja likmba minnaig le nu ka nane ndonj minyokina. ⁵⁶ Nu minyok minna le pino ande promba pa bulu mbolnje Petrus kanjermba manj kanjer tina sulumba sakina: Tango te mata Yesus ndonj minna tuku ngina le ⁵⁷ nu ndek sakina: A ... pino, ye kuga. Ne tanjo sakate ta ye gilai ngina.

⁵⁸ Mine minemba tanjo ande Petrus kanjermba manj sakina: Ne mata nu tuku tanjo ande ngina le nu ndek sakina: A ... mata, ye kuga ngina.

⁵⁹ Kile tanjo ande nu sanjri maramba saningina: Tango te yabrikate. Nu nu ndonj minna tuku. Ata. Nu Galileanu ngina le ⁶⁰ Petrus nu tanjo ta sana: Mata, ne tanjaka sakate ta ye nginnganket ngina.

Nu pasata minna le pitik ndo teg witina le ⁶¹ Sunjo nu mbilka Petrus kanjerna le nu Sunjo tuku pasa idusna: Furir te mbolnje teg witi ndawa le ne ye tuku nyu yabukam kenamngat ngina. ⁶² Nu pasa ta idusmba nu tinja mayok ka malmbi njayona.

Nane Yesus tumba njayo silinaig

(Mateus 26.67-68; Markus 14.65)

⁶³ Tango afu Yesus kulatka minnaig ta nane nu tumba aza pile-pilemba nzumil te-tumba nu paninjinaig. ⁶⁴ Tanjamba nane nu tuku am tawimbi songa katmba kusnanaig: Imanje ne katnate. Ne dir pasa miro ndeta nyunu nyun ta le sine isbe nginaig. ⁶⁵ Nane tanjamba kasur pasa samba nu tumail panmba minnaig.

Gabat njakmba Yesus tuku pasa isnaig

(Mateus 26.59-66; Markus 14.55-64; Yohanus 18.19-24)

⁶⁶ Mafena le Israel mage mage pris gabat mbal kusem pasa biteknjanu mbal nane njakmba manjurkinaig sulumba Yesus tumba ka nanjine manjur ma mbolnje te-timba kusnanaig; ⁶⁷ Ne Kristus Kuatenje madinina tanjo kande sasinga nginaig le nu ndek nane saningina: Ye satinji ta tane ye tuku pasa ismba son nje nda. ⁶⁸ Ye pasa ande kusnatingi ta tane lafuwe nda. ⁶⁹ Kile ye Ndindo Katesek Tango Kuate Sanjri Njajo nu tuku ndinam kumamnje minyokamngit ngina. ⁷⁰ Tanjakina le nane njakmba nu kusnanaig: Ne Kuate tuku Kinjo nga sakate e nginaig le nu nane saningina: Sakade not ngina.

⁷¹ Tanjakina le nane sakinaig. Kile mbulbe. Pasa ande sote nda. Nuje mingembi pasa njayonu sakate le sine iseg. Not ndo nginaig.

23

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Mateus 27.1-22; Markus 15.1-5; Yohanus 18.28-38)

¹ Kile nane njakmba tinja Yesus tumba gabat sunjo Pilatus tugum kumba ka ² nu pasa mbolnje te-timba sakinaig: Tango te nu sine Zu mbal didika ndin njayonu tumsinjit. Nu sine takis ndametinj Sesar nda tambim tuku saka nuje miroj gabat sunjo ye Kristus ngate nga Pilatus sanaig.

³ Kile Pilatus nu ndek Yesus kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunjo e nga kusnana le nu lafumba sana: Ne sakate not ngina. ⁴ Tanjakina le Pilatus nu pris gabat mbal manjur sunjo ta saningina: Ye tanjo te mbolnje mbar ande kanjer ndawet ngina le ⁵ nane sanjri maramba sanaig: Nu tanjo pino wamdus kuagnekate. Nu Galileanje tugu pilmba kumba ka te promba Yudea tumbrañ njakmba mbolnje nuje wam pagu pasa ninmba likate nginaig. ⁶ Tanjaka sanaig le nu pasa ta ismba tanjo te Galileanu e nga kusnaningina le ⁷ nane au nginaig.

Galilea ma kulatkanu tanjo Herodus nu ait ta mbolnje Yerusalemnje minna tukunu Pilatus nu afu saningina le nane Yesus tumba Herodus tugum kinaig.

Nane Yesus tumba Herodus tugum pronaig

⁸ Herodus nu Yesus kanjermba gare sunjona. Ta ndanam? Nu o buk Yesus tuku nyu ismba nu wam kitek sanjrinu ande kuwa le kanjeram tuku wamdus sunjo njak minna.

⁹ Herodus nu ndek pasa gudommba nu kusunana ta Yesus nu lafu ndamba maninok minna. ¹⁰ Nale tanjamba minnaik le pris gabat kusem pasa biteknganu mbal nane sanjgri maramba pasa tugu gudommba Yesus mbolngge patika minnaig.

¹¹ Kile Herodus nuje kame mbal ndonj Yesus aza pile-pilemba nzumil te-tunaig. Tanjamba Herodus nu gabat sunjo tuku tawi siluk tumba nu afu saningina le tumba luka Pilatus tugum kinaig.

¹² Pilatus le Herodus nale buk munju ngueu njak minnaik ta ait ta mbolngge nale wamdus ulendinaik.

Pilatus nu Yesus balewaig nga saningina

(Mateus 27.15-26; Markus 15.6-15; Yohanus 18.39-19.16)

¹³ Kile Pilatus nu pris gabat kame gabat sugo sugo tanjo pino njakmba wikina le pro manjurkinaig le saningina: ¹⁴ Tane tanjo te tumba ye tugum te promba nu tanjo pino didika ndin njayonu tumninganu ngade ta ye tane am mbolngge nu tuku pasa isit ta tane nu mbaranu ngade ta ye kanjer ndawet. ¹⁵ Herodus nu mata mbar ande nu mbolngge te-sili ndaka manj kukulat le ye tugum te prowat. Tane isap. Nu kumam tuku wam ande ke ndakina tukunu ¹⁶ ye nu tumba kame mbal ningi le ngusmba kusrewaig le kanjat nga saningina. ¹⁷ (Yar mindek Pasowa tuku ait mbolngge Rom gafman nu mulinj kilanu tanjo ande paska Zu mbal ninganu).

¹⁸ Kile nane njakmba ngumbeyumba sakinaig: A ... Barabas paska singa. Tanjo te balewa nginaig. ¹⁹ (Barabas nu tanjo afu kilmba Yerusalemnge gabat kame afu ndonj kame bumba nunge ande balena le mulinj tumba wandekngge pilnaig tuku).

²⁰ Pilatus nu Yesus paskam saka manj saningina le ²¹ nane manj ngumbeyumba sakinaig: Ail kazrai mbolngge nil dannguwaig nga saka minnaig. ²² Kile Pilatus nu nane saningam kejna sulumba sakina: Ndanjam? Nu ame wam mbarna? Ye agarj ande nu balewam tuku kanjer ndawet. Ye nu tumba kame mbal ningi le ngusmba kusrewaig le nu kuwa ngina kande ²³ nane nu ail kazrai mbolngge nil danngam tuku sanjgri maramba wi kuenka Pilatus tuku pasa kuerka te-ibejnaig. ²⁴ Te-ibejnaig le Pilatus nu nane tuku nzali dubina.

²⁵ Barabas nu tanjo afu kilmba gabat kame afu ndonj kame bumba nunge ande balena le tumba muli wande mbolngge pilnaig ta nane nu paskuwa nga sanaig le Pilatus nu tanjo ta paskina. Nu nanjine nzali dubimba Yesus balewaig nga kame mbal ningina.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolngge pilnaig

(Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Yohanus 19.17-27)

²⁶ Nane Yesus tumba kinaig ka ndinngge Sireneni tanjo Simon nu piro mbolngge luka Yerusalem kambim bafuna le te-silika biye timba ail kazrai nu kurau tunaig le nu Yesus dubimba kina.

²⁷ Nane kinaig le tanjo pino kuasmbi gudommba Yesus dubimba kinaig. Nane ngamukngge pino afu Yesus tuku malmbi sunjonaig le ²⁸ nu mbilka nane saningina: Yerusalem pino kame, tane ye tuku nga malmbi ndakap. Tanjine ngarosu tanjine kiyo kame tuku nga malmbikap. ²⁹ Mine minemba ait ande prowa le pino nijanu kiyo kugatok mbal nane wamdus bulok njak minig nga sakamnggaig. ³⁰ Nane afu ndek sakamnggaig: Bij sugo ngurka sine bale farsingap o. Tabe fonfon guenga sine tidonj patikap o ngamnggaig. ³¹ Ye purfejnenu ta nane ail abonu tananj ye pa mbolngge pilig. Tane ail kumaknu tananj minig mbal nane tane kilmba ndanjamnggaig ngina.

³² Tanjo armba wam njagonu kanu nale turmba Yesus ndonj bale faram tuku kilmba kinaig ka ³³ ma nyunu Tanjo Gabat Murko pronai sulumba nane Yesus tumba ail kazrai mbolngge nil dannginaig. Tanjamba nane tanjo wam njagonu kanu ta kilmba ande nu tuku ndinamngge ande njainamngge ail kazrai mbolngge nil dannginaig.

³⁴ Kile Yesus nu sakina: Mam, nane ye mbolngge mbarde te nane katese ndade. Ne nane tuku mbar sauka gilainga ngina.

Nane afu Yesus tuku tawi kilam tuku usre ande kinaig le ³⁵ tanjo pino gudommba tanje tinga Yesus kanjermba minnaig. Israel gabat mbal nu pinjil mer te-tumba talamba

sakinaig: Nu Kuatenge madina ndeta nu tango afu tuku muskil kile-tidingina ta kile nuje mironj muskil te-tiwa nginaig. ³⁶ Kame mbal mata pro nunumba nu grep kule kaglinu nyuwa nga minje susumba sanaig; ³⁷ Ne Zu mbal tuku gabat sunjo ndeta naje muskil te-tiwa nginaig. ³⁸ Nu tuku gabat fumnje kuyar ande tenjenmba minna: *Tango te Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarnaig.*

³⁹ Tango najgonu ar ail kazrai mbolnje minnaik ta ande nu tumail panmba sana: Ne ima. Ne Kuatenge madinina tango ndeta naje muskil te-timba sile mata kile-tidinge sika ngina. ⁴⁰ Tanjakina le inum ta nu sawe lika sana: A ... ne Kuate tuku kuru kuru ndakate? Sine ken kume te mbolnje mayok kambim tuku pasa mbolnje patikaig. ⁴¹ Sile sikile mbar tuku kumpe ta maye ta tango te nu mbar kugatok ngina. ⁴² Tanjakina sulumba nu ndek Yesus sana: Yesus, ne naje ma mbolnje gabat sunjo prowa sulumba ye idusya ngina le ⁴³ nu ndek sana: Ye siŋka ne sanamngit. Ki ait te mbolnje ne ye ndonj ngirinj tumbraŋnge minamngat ngina.

Yesus nu kumna

(Mateus 27.45-56; Markus 15.33-41; Yohanus 19.28-30)

⁴⁴ Ki kanum 12 mbolnje ki kumna le ma najkmba ma furir sunjo promba kumba ka ka ki kanum 3 mbolnje kugana. ⁴⁵ Kussem wande sunjo sinamnje malanga tukulanu tawi sunjo ngamunje fet arkina.

⁴⁶ Kile Yesus nu wi kuerjka sakina: Mam, yiŋe kanu ne tuku wai mbolnje kusrewet ngina. Tanjaka sakina sulumba nu kumna.

⁴⁷ Kumna le kame gabat sunjo nu wam ta kanjermba nu Kuate tuku nyu te-dunja sakina: O son. Tango te nu mbar kugatok ngina.

⁴⁸ Ake mbal wam ta kanjeram prowe likinaig ta nane ngamungal rar sunjo tumba tawo katkatniŋmba luka nanjine tumbraŋ kine likinaig le ⁴⁹ nane Yesus kila minnaig mbal pino afu Galileange nu dubimba pronaig ndonj kasomnje tiŋga wam kame ta kanjerkinaig.

Tango ande Yesus tuku mindesij wakeina

(Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Yohanus 19.38-42)

⁵⁰ Zu tango ande Arimateanu nyunu Yosef minna. Nu Israel mbal tuku pasa pilewanu tango sunjo ande. Nu tango mayenu tiŋreknu ndo. ⁵¹ Nane Yesus balewam sakinaig ta nu nane ndonj wamdus ulendi nda pilna. Kuate nu pro nuje gageu kulatkam tuku ait ta nu tairŋga minna.

⁵² Kile nu ka Yesus tuku mindesij tam tuku Pilatus sana le nu wokina. ⁵³ Tanjana le nu kumba ka mindesij paska tawi kaukaukmbi songa tumba ka ndame burok buk sarka wakeina tuku ta sinamnje pilna. Ndam burok ta tango ande nda pilnaig tuku. ⁵⁴ Ait ta nanjine kusem tuku kuanenu tuku ait. Kile ki butunjina le kusem ta tuku ait prona.

⁵⁵ Pino afu Galileange Yesus dubimba pronaig ta nane Yosef dubimba kinaig ka ndame burok sinamnje mindesij pilna le kanjermba ⁵⁶ nane luka kumba gureŋ afu mundur magenu naj kuaneka patikinaig sulumba tukul dubimba kusem ait mbolnje mabtinaig.

24

Yesus nu maj tiŋgina

(Mateus 28.1-10; Markus 16.1-8; Yohanus 20.1-18)

¹ Nane piro tugu palmbinu ait mbolnje pino kame gureŋ kuanekinaig ta kilmba maratukuk tiŋga ndame burok tugum kinaig kande ² ndame sunjo buk talka barinaig le kasomnje minna le kanjernaig. ³ Nane burok ta sinam kumba Sunjo Yesus tuku mindesij nda kanjernaig.

⁴ Nane wamdus te-sulumba minnaig le kile tango armba tawi kilŋa naj bitek promba nane tugumnje tiŋginaig le ⁵ nane ndek nale kanjerka kuru-kuruka lokinaig le tango ar tanje saninjinaig: Ndanjam kumanu ma mbolnje tango abo naj sotade. Nu buk tiŋgat. Tenje mine ndakate. ⁶ O buk nu Galileange pasa satinjina ta idus ndade? Nane ye Ndindo Katesek Tango tumba wam najgonu kanu mbal tuku wai mbolnje pilwaig le ⁷ ail kazrai

mbolŋge nil danŋguwaig le ye kumi sulumba mara keŋnu mbolŋge maŋ tinuŋgit ŋgina ŋga saninginaik. ⁸ Taŋakinaik le pino kame Yesus tuku pasa buk saningina le isnaig ta maŋ idusnaig.

⁹ Nane ndame burok kusremba luka kumba nuŋe dubinaig taŋgo 11 nane taŋgo pino afu turmba kila saninginaig. ¹⁰ Pino kame ta Maria Magdalanu, Yohana, Maria ande Yakobus tuku ina nuŋe nane pino afu turmba. Nane aposel kame ndoŋ wam kubeu niŋginaig ta ¹¹ nane ismba ake ndinŋge pasa ŋga son nda ŋginaig. ¹² [Petrus nu tiŋga pinder ŋak ŋak kumba ndame burok tugum promba bafuka mindesiŋ soŋganu tawi ta ake minnaig le kaŋgerkina. Taŋamba nu idus-idusmba luka tumbraŋ kina.]

*Nale Emaus ndinŋge Yesus kaŋgerinaik
(Markus 16.12-13)*

¹³ Ki ndui ta mbolŋge nale armba Emaus tumbraŋ kambim tuku kinaik. Yerusalemŋge Emaus kambim tuku kuennu ki kanum armba taŋaŋ kinaik. ¹⁴ Nale kumbaŋge wam ŋakmba pronaig ta saka saka kinaik. ¹⁵ Taŋamba nale pasata muŋgu kusnanga kumba minnaik le Yesus nuŋe miroŋ pro nale ndoŋ kina. ¹⁶ Nale tuku am tukulnikina le nale nu kaŋgermba pulu ndanikina.

¹⁷ Kile nu nale kusnanikina: Tale ame wam tuku saka saka kinik ŋgina le nale tiŋga tumail pasi kiri-kareka piti ŋak taŋaŋ mambilnaik le kaŋgerkina le ¹⁸ inumuŋge nyunu Kleopas nu Yesus sana: Yoi. Yerusalem pronaig mbal nane ŋakmba wam kame ailfu mayok kinaig ta kaŋgerkinaig. Ne aniŋge minna ŋgina.

¹⁹ Taŋakina le nu nale sanikina: Ame wam kinaig ŋgina le nale sanaik: Nasaretnu taŋgo Yesus nu mbolŋge wam kinaig. Nu tuan taŋgo sunŋo. Nu tuku pasa wam ke likina ta Kuate am mbolŋge taŋgo am mbolŋge sanŋrinu mayok kina. ²⁰ Singine pris gabat mbal singine sugo ŋakmba nu tumba pasa mbolŋge te-timba nu kumwa ŋga sakinaig le ail kazrai mbolŋge nil danŋginaig le kumna. ²¹ Nu Israel mbal tuku muskil kile-tidinguwa ko ŋga tapraka idusmba mingeŋ. Ta ndo kuga. Wam afu turmba. Ait armba buk kinaik le kile keŋnu. ²² Singine pino afu wam ande sakaig le sine ismba piriri ŋayowig. Kite maratukuk tiŋga nane ndame burok tugum kumba ²³ Yesus tuku mindesiŋ kaŋger ndawaig. Nane kiŋatanu suk eŋel armba kaŋgerkaig le eŋelŋge nu abo minit ŋga saninganu sakaig. Nane taŋamba pro kubeu singaig. ²⁴ Singine mbal afu tiŋga kumba ka wam ta kumu-kumumba kaŋgeraig ta Yesus kaŋger ndawaig ŋga sanaik.

²⁵⁻²⁶ Nale taŋamba sakinaik le Yesus nu sanikina: Tale ŋginŋgan taŋgo. Kristus nu rar sunŋo tam kumuŋ. Nu taŋawa le nuŋe nyu sunŋo mayok kaŋgat. Ndanam tale tuan taŋgo tuku kuyar son nda ŋgade ŋgina. ²⁷ Taŋaka Yesus nu Moses le tuan taŋgo ŋakmba tuku kuyar ta mbolŋge tugu pilmba kuyar pasa nu tuku sakade ta ŋakmba bitekŋgina.

²⁸ Nane pasata ka Emaus tumbraŋ patumba Yesus nu tumbraŋ limba kambim bafuna le ²⁹ nale sanŋri tiŋga sanaik: Nda kaye. Buk furirte. Ne sile ndoŋ tenge kinybe ŋginaik le nu nale ndoŋ wandek kinaig. ³⁰ Taŋamba nane isukusam bafumba Yesus nu bret tumba Kuate gare pasa tumba fetfetmba nale nikina le ³¹ kile nale am purfenikina le nu kaŋgermba katesenaik le nu pitik ndo ŋgisika kina. ³² Taŋana le nale nakile nakile muŋgu kaŋgerka sakinaik: O son. Sine ndinŋge ilmba kuyar pasa tugunu sake likat le gare sunŋo kamuskik ŋginaik.

³³ Kile nale paŋtiŋga luka Yerusalem kinaik ka taŋge nuŋe dubinaig taŋgo 11 nane afu turmba maŋgurka minnaig le nane tugum kinaik le kaŋgerka sanikinaig: ³⁴ O siŋka. Sunŋo nu maŋ tiŋgat. Simon nu kaŋgerat ŋginaig le ³⁵ nale mata wam ndinŋge promba ka nu Emausŋge bret fetfetna le nale nu kila pilnaik ta ŋakmba kubeu niŋginaik.

*Yesus dubinaig mbal afu nu kaŋgerinaig
(Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18; Yohanus 20.19-23; Aposel 1.6-8)*

³⁶ Nale kubemba minnaik le Yesus nu mayok ka nane ŋgamukŋge tiŋgina. ³⁷ Nane piriri ŋayomba kuru-kuruka mindekanu ŋga idusnaig le ³⁸ nu nane saningina: Ndanam

tane piriri n̄ayomba wamdus te-sulude. ³⁹ Ye tuku wai kupe nzilal kangerkap. Pro ye tuku n̄garosu kiremba kila palpe. Te yen̄ge. Mindekanu nane n̄garosu kugatok n̄gina.

⁴⁰ Nu tañamba san̄ingina sulumba nuñe wai kupe nzilal tumningina le ⁴¹ nane gare sun̄go tumba ndek wamdus tero ndakinaig le nu nane kusnaniñgina: Tane nyamagañ n̄ak e n̄gina le ⁴² nane kualegañ uganu ande tunaig le ⁴³ tumba nane am mbol̄nge nyina.

⁴⁴ Kile Yesus nu nane san̄ingina: Ye o buk tane ndoñ minmba Moses tuan tan̄go kame n̄akmba tuku kuyar mune kuyar ye tuku kuyarkinaig ta n̄akmba kumun̄gamngat n̄ga sat̄ingen n̄gina.

⁴⁵ Tañamba nu nane kuyar kila pilwaig n̄ga nu nane wamdus purfeu sern̄ingina sulumba ⁴⁶ san̄ingina: Tuan tan̄go kame nane Kristus tuku ten̄emba kuyarnaig: Nu rar sun̄go tumba kumwa sulumba mara keñnu mbol̄nge mañ tinun̄gat. ⁴⁷ Nane afu nu tuku nyu tumba Yerusalem̄nge tugu pilmba ka ma n̄akmba mbol̄nge kukliwam̄ngaig. Kukliwaig le nane ismba n̄gamun̄gal biye mbilwaig le Kuate nu nane tuku une sauka gilain̄gamngat. Nane tañamba ye tuku kuyarnaig. ⁴⁸ Tane wam kame te n̄akmba kilemayokkam̄ngaig. ⁴⁹ Tane isap. Mam nu ande prowam tuku sakina ta nu kukuli le tane mbol̄ prowamngat. Tane Yerusalem kusre ndawap. Samba mbolok san̄gri tair̄nga minap n̄gina.

Kuate nu Yesus te-duñgina

(Markus 16.19-20; Aposel 1.9-11)

⁵⁰ Kile Yesus nu nane kilmba mayok ka kumba Betani tumbran̄ prona ka tan̄ge nuñe wai te-duñga nane nyaro ningina. ⁵¹ Tañamba minna le Kuate nu te-duñgina le nane kusreka samba mbol̄ kina. ⁵² Tañana le nane gare tormba luka Yerusalem kinaig sulumba ⁵³ tan̄ge nane mara mindek kusem wande sun̄go sinam̄nge Kuate tuku nyu te-duñga minnaig.

Son.

YOHANUS

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna

Yesus nu tango 12 madiningina ta Yohanus nu nane tuku ande. Nu mara mindek Yesus tugumnge minmba nu tuku kume purmba minna tukunu pasa ngakmba Yesus nu yaba pasambi Zu mbal saningina ta tugunu kilimok kuklimba nu tumna le nu katese mayena.

Yohanus nu nuje nyu yabuka tango ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta tuku sakina ta nu nuje miroj tuku sakina. (Yohanus 20.2; 21.7 kanjerap).

Yohanus nu pasa mayenu Yesus Kristus tuku kuyarna ta tugunu tejenmba. Yesus nu Kuatenge madina tango. Nu Kuate tuku Kiyo ta sine son nga nu kila pile mayebe nga nu pasa te kuyarke likina. Sine Yesus tuku son ngube ta sine nuje nyu mbolnge abo tugu minmba minam tuku tamngig. (Yohanus 20.30-31 kanjerap).

Minge Pasa abo ngak

¹ O buk kilke te nda minna le ande nyunu Minge Pasa minmba minna. Nu Kuate ndoj minmba minna. Minge Pasa nu Kuate. ² Tugu mbolnge nu nale Kuate ndoj minmba minnaik. ³ Nu aganj ndende ngakmba kile-mayokkina. Nu kile-mayok ndakina kande aganj ndindo mata mine ndakate kande. Nu ndo tugu.

⁴ Abo manjau ta Minge Pasa nu miro. Abo manjau nu bulu tananj sine tango kilhasingit. ⁵ Bulu ta ma make sinamnge bulungate le ma makenge bulu kupe seram kumuñ kuga.

⁶ Tango ande Kuatenge kukulna le prona ta nyunu Yohanus. ⁷ Nu bulu ta tuku manjau te-mayokmba saninguwa le ngakmba son ngam tuku nu prona. ⁸ Yohanus nu bulu ta kuga. Nu bulu ta tuku manjau te-mayokam prona.

⁹ Bulu tugusek tango pino ngakmba kiljaningam tuku kilke te mbol prowam bafuna. ¹⁰ Nunge kilke te te-mayokna sulumba minna ma ma nu kilke te mbol prona. Prona le kilke mbol mbal nane nu katese ndanaig. ¹¹ Nu nuje mbal tugum prona le nane nu nzalinu te ndakinaig. ¹² Afu nu nzalinu tumba nu kumuñ nginaig mbal Kuate nu nane nyu ningina le nane nu tuku kiyo kame mayok kinaig. ¹³ Nuje kiyo kame mayok kinig mbal ina mam tuku ndare ko ngarosu tuku nzali ko tango tuku wamdusmbi kuga. Kuate nu nuje manjau nane sinamnge pilit le nuje kiyo kame mayok kinig.

¹⁴ Minge Pasa nu sine tango tananj mayok ka sine ngamuknge minna le sine nu tuku tugusek manjau tango make patikam manjau nu kumunganu ngak minna le kanjerka Mam Kuate tuku Kiyo ndindo ta kila pilgen. ¹⁵ Yohanus nu tango ta kanjermba nu kumumbi wika saningina: Ande ye ngumnemnge prowamngat nga satingen tango ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnge minit nga satingen ngina.

¹⁶ Wam magenu ngakmba nu mbolnge kumunganu ngak minig le sine nu tugumnge kileg. Nu sine ake sinanj make patika lato-latomba singgit. ¹⁷ Moses nu prona le tukul manjau mayok kina. Yesus Kristus prona le tango ake sinanj make patikate manjau le tugusek manjau mayok kinaik. ¹⁸ Ande nu Kuate kanjer ndate. Nuje Kiyo Ndindo nale Mam ndoj ndindo minmba mungu kume purkik ta nunge Mam nuje tuku manjau te-mayokna le kile kanjereg.

Yohanus kule pisne tango pasa kuklina

(Mateus 3.1-12; Markus 1.2-8; Lukas 3.1-18)

¹⁹ Zu afu Yerusalemnge Yohanus tuku pasa pilnaig le pris mbal Levi tuku ndare afu ndoj pro Yohanus kusnanaig: Ne ima nginaig le ²⁰ nu nuje miroj tuku yabu ndaka te-mayokmba saningina: Kuatenge madina tango Kristus ye nu kuga ngina. ²¹ Tanjakina le nane nu man kusnanaig: Ne Kristus kuga ngate ta ne ima. Ne tuan tango Elia e nginaig le nu sakina: Ye Elia kuga ngina le nane man lato kusnanaig: Tuan tango sunjo prowam tuku nga sakade ta nenge e nginaig le ye nu kuga ngina.

²² Kile nane nu sanaig: Ne ima. Nane afu sine kukulsinggaig ta ndanjmba nane saninbe. Ne naje mironj tuku ndanjate nginaig le ²³ nu ndek nane saningina: Ye tango ma baknu mbolnge wika tejenmba saka minet: Sunjo tuku ndin te-tiwap nget.

Aisaia 40.3

Tuan tango Aisaia nu tanjamba o buk ye tuku sakina ngina.

²⁴ Nane Farisinge kukulninginaig mbal ta manj lato Yohanus kusnanaig: ²⁵ Ne Kristus ko Elia ko tuan tango sunjo ande kuga ngate ta ndanam saka ne tango pino kule pisneningit nginaig le ²⁶ nu ndek saningina: Ye kulembi tango pino kule pisneninget. Ande nu tane ngamuknge pro minit ta tane nu gilai minig. ²⁷ Nu ye ngumnemnge prowamngat ta nu ye liyate. Ye tango mayenu kuga. Ye nu tugumnge loka nu tuku kupe ngaro tuku muli kukliwam tuku wam naji ta mata nu mbolnge kam kumunj kuga ngina.

²⁸ Betani tumberaj Yordan kule make simnge Yohanus nu nane kule pisneningmba minna le wam ta mayok kina.

Kuate tuku Sipsip Fat

²⁹ Mafena le Yesus nu Yohanus tugum ilmba minna le nu kanjermba sakina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat ilit si. Nu kilke mbol mbal najkmba tuku une saukate. ³⁰ Ande ye ngumnemnge prowamngat nga buk satingen tango ta not. Ye nda minen le nu minmba minna. Ta tuku nu ye liyumba mbolnge minit nga satingen. ³¹ Ye mata nu gilai minen ta tane Israel mbal nu kila palmbim tuku ye pro kule pisne piro biyumba minet ngina.

³²⁻³³ Kile Yohanus nu nane saningina: Ye mata Kristus gilai minen ta Kuatenge ye kule pisne piro biyam tuku kukulyina nunge ye wam paguyumba sakina: Tukul Guwa ndeka tango ande mbolnge minwa le ne kanjeramngat ta not. Nunge tane Tukul Guwambi tane tuku ngamungal kule pisne tananj tingamngat nga sayina. Tukul Guwa nu samba mbolnge gami tananj ndeka tango te mbolnge minna le kanjeren. ³⁴ Ye wam ta kanjermba tango te nu Kuate tuku Kinjo ye katesemba kile nu tuku saka minet ngina.

Yesus nu tango afu madiningina

³⁵ Mafena le Yohanus nu nuje dubiwanu tango armba ndonj tinj minnaig le Yesus nu kumba minna le ³⁶ kanjermba sanikina: Ai si. Kuate tuku Sipsip Fat kinit nosin ngina. ³⁷ Tanjaka sakina le nu dubinaik tango ar ta pasa ta ismba Yesus dubimba kinaik le ³⁸ nu mbilka kanjerka nale kusnanikina: Tale ndanam ilik ngina le nale nu sanaik: Rabi, ne wande ndanj mbolnge minit nginaik. (Rabi pasa ta tugunu Tum Tango). ³⁹ Kile nu ndek nale sanikina: Tale ilmba kanjerap ngina le nale nu ndonj kumba ka nu wande minna ta kanjernaik. Furiram ki kanum 4 mbolnge nale ka nu ndonj minnaik le ka furirna.

⁴⁰ Nale Yohanus tuku pasa ismba Yesus dubinaik tango ar ta ande nyunu Andreus nu Simon Petrus tuku aba nuje. ⁴¹ Nu pitik ndo mambo nuje sota te-silika sana: Sile Mesias* kanjerik nga sana. (Mesias nyu ande Kristus). ⁴² Andreus nu mambo nuje mindemba Yesus tugum kina le nu kanjermba sana: Ne Yohanus tuku kinjo Simon. Ne nyu kitek Sefas ngina. (Nyu ta tugunu Ndambe. Nane Grik pasambi Petrus ngade).

Yesus nu Filipus nale Nataniel wikina

⁴³ Mafena le Yesus nu Galilea ma mbol kambim saka Filipus te-silika sana: Ne ye dubiya ngina. ⁴⁴ Filipus nu Betsaidanu. Andreus nale Petrus ndonj nane tumberaj tuma.

⁴⁵ Kile Filipus nu tango ande nyunu Nataniel sota te-silika sana: Moses tuan tango najkmba ande tuku kuyarnaig ta sine nu kanjergig. Nu Nasaretnu tango Yesus. Nu Yosef tuku kinjo ngina le ⁴⁶ Nataniel nu sakina: i ... Nasaretnge tango sunjo ande prowam kumunj kuga ngina le nu lafumba sana: Ne ye ndonj ilmba ka kanjera ngina.

⁴⁷ Nale kumba minnaik le Yesus nu Nataniel kanjermba sakina: Ai si. Israel tango tugusek nu yabri manjau kugatok ngina le ⁴⁸ nu pasa ta ismba Yesus sana: Ne ndanjmba ye tuku wamdus kila palet ngina le nu ndek sana: Ne Filipusnge wi ndakat le ne fik ail kumnem tanje minat le ye ne kanjernit nga sana. ⁴⁹ Tanjakina le Nataniel nu ndek sana:

* 1:41: Mesias nyu ta tugunu: Kuatenge madina tango

Rabi, ne siŋka Kuate tuku Kiŋo. Ne Israel tuku Gabat Sunŋo ŋgina le ⁵⁰ nu sana: Ne fik ail kumnemŋge minat le kaŋgernit ŋgit ta tuku ne ye tuku son ŋgate e? Ne wam kitek sugokanu wam te limba kaŋgerkamŋgat ŋgina sulumba ⁵¹ sakina: Ye siŋka sanamŋgit. Ŋgumneŋga samba talkuwa le Kuate tuku eŋel kame ye Ndindo Katesek Tanŋo tugum ndeka mbumba kumba minwaig le ne kaŋgernunŋgat ŋgina.

2

Kana tumbranŋ pino tam tuku pagunaig

¹ Mara armba kuganaig le Galilea ma tugu Kana tumbranŋge tanŋo ande pino tam tuku pagumba nye sunŋo prona. Yesus ina nuŋe mata nane ndoŋ tanŋe minna. ² Nane pasa pilnaig le Yesus nuŋe dubiwanu mbal ndoŋ mata ka tanŋe minnaig.

³ Nane isukusmba kumba grep kule kuganaig le Yesus ina nuŋe nu sana: Nane grep kule kugawaig ŋgina le ⁴ nu sana: Ina, ndaŋam ne ta tuku sayate. Ye tuku ait kile ŋgina. ⁵ Tanŋakina le ina nuŋe nu kumba ka piro mbal saninŋina: Nu wam ande kam tuku satinguwa kande nu tuku pasa kumuwap ŋga saninŋina.

⁶ Wande ta mbolŋge kule lingam tuku waim sugo 6 minnaig. Waim ta tuku ndindo 100 lita taŋaŋ. Zu mbal tuku maŋau waim ta kule kutumba kupe wai minyangam tuku. ⁷ Kile Yesus nu piro mbal saninŋina: Waim ŋakmba te kule linŋe likap ŋgina le nane kule linŋinaig. ⁸ Tanŋanaig le nu ndek saninŋina: Kule afu murko sinamŋge tolmba ka pagu kulatkanu tanŋo tape ŋgina le nane taŋanaig. ⁹ Kule grep kule kuilkina ta pagu kulatkanu tanŋo fudinŋmba tumba nyina. Aninŋe grep kule prona ta nu gilai. Piro mbal kule tolnaig nanenŋe ndo kila. Nu gilai minmba nu tanŋo nu pino tam tuku wika sana: ¹⁰ Sinŋine maŋau ta sine ambonŋa grep kule kikoŋnu tanŋo niŋmba ka nane ŋakmba nye kumude le ŋgumneŋga grep kule kaglinu suk ta niŋgeg le nyade. Ne maŋau mbilmba kile ndo grep kule kikoŋ ŋayo siŋgit le nyeg ŋgina.

¹¹ Yesus nu Galilea ma tugu Kana tumbranŋge wam tamba tugu pilmba nuŋe sanŋri te-mayokna. Tanŋana le nuŋe dubinaig mbal nu siŋka Kuatenŋe madina tanŋo ta son ŋginaig.

¹² Ait ta kugana le Yesus nuŋe ina maib kat nuŋe kilmba nuŋe dubiwanu mbal ndoŋ ndek kinaig ka Kaperneum tumbranŋge ait afu tanŋe minnaig.

Yesus nu Yerusalem kusem wande sunŋo wakeina (Mateus 21.12-13; Markus 11.15-17; Lukas 19.45-46)

¹³ Zu mbal tuku pagumba nye sunŋo nyunu Pasowa patukina le Yesus nu mbumba Yerusalem kina ka ¹⁴ tanŋe kusem wande sunŋo sinam kumba kawan tanŋe afu makau sipsip umaŋ kurinum piyaninŋam tuku patike lika afu ndametinŋ munŋu walka minnaig le kaŋgerkina. ¹⁵ Nu kaŋgerka muli kilmba pirka rabeŋ wakeimba tumba nane ŋakmba makau sipsip turmba kogronŋka pitaikina sulumba ndametinŋ munŋu walka minnaig mbal nane tuku ndametinŋ bareŋniŋmba nane tuku mbain kile-panke likina.

¹⁶ Tanŋamba nu umaŋ kurinum piyawam tuku patikinaig mbal saninŋina: Agaŋ ndende te kilmba kape. Mam tuku wande te tane mbilmba piya ma taŋaŋ nda palpe ŋgina. ¹⁷ Tanŋakina le nuŋe dubinaig mbal wam ta kaŋgermba kuyar pasa ande idusnaig ta teŋenmba.

Ye ne tuku tukul wande minam tuku ŋgamunŋal kunde-kundete ŋgate. *Mune 69.9*

¹⁸ Kile Zu mbal ta nane Yesus sanaig: Ne sine pitaikat ta maŋau kitek sanŋrinu ka le sine ne nyu ŋak ŋgube ŋginaig le ¹⁹ nu ndek saninŋina: Tane kusem wande sunŋo te sambriwe suluwap le mara keŋmba mbolŋge ye maŋ te-tiwamŋgit ŋgina. ²⁰ Tanŋakina le Zu mbal nane ndek pirerek purka sakinaig: i ... Nane kusem wande te yar 46 pirokinaig. Yoi. Ne mara keŋmba te-tiwam sakate e ŋginaig.

²¹ Yesus nu kusem wande tuku sakina ta nuŋe ŋgarosu tuku yaba pasa tumba tanŋamba sakina. ²² Ŋgumneŋga Yesus nu kumna sulumba maŋ tinŋina le nuŋe dubiwanu mbal nuŋe pasa ta maŋ idusnaig. Idusmba nuŋe pasa kuyar pasa ta turmba son ŋginaig.

²³ Pasowa ait mbolŋge Yesus nu Yerusalemŋge wam kitek sanŋrinu ke likina le nane gudommaba nu tuku son ŋginaig ta ²⁴ nu nane tuku nzali dubi ndana. Nu nane ŋakmba tuku wamdus kila. ²⁵ Andenŋge nu ande tuku sa ndana le nu ŋakmba ta kila minna.

3

Nikodemus nu Yesus ndoŋ pasatinaik

¹ Farisi tanŋgo ande nu Zu mbal tuku gabat tanŋgo minna ta nyunu Nikodemus. ² Nu furir Yesus tugum promba nu sana: Tum Tanŋgo, Kuate nu ne ndoŋ minit le ne tanŋamba wam kitek sanŋrinu ke likate. Nu ne ndoŋ nda minwa ta ne tanŋamba ke likam kumuŋ kuga. Ta tuku sine kila. Kuate nu ne kukulnina le pro sine tumsinŋmba minit ŋgina. ³ Tanŋakina le Yesus ndek nu sana: Ye sinŋka ne sanamŋgit. Tane kiŋo dabro kitek tanŋan maŋ mayok nda kape ta tane Kuate kulatkate ma sinam kine nda ŋgina le ⁴ nu ndek sana: i ... Ndanŋmba tanŋgo buk sunŋokina ta ina nuŋenŋe maŋ te-palmbimŋgat. Nu luka ina nuŋe tuku funŋul sinam kuwa le maŋ te-palmbim kumuŋ kuga ŋgina le ⁵ Yesus nu maŋ sana: Ande nu kule le Tukul Guwanŋge kitek te-pile ndakuwaik ta nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda. ⁶ Ande nu tanŋonŋge te-pilit ta nu ŋgarosu ndo. Ande nu Tukul Guwanŋge te-pilit ta nu Tukul Guwa ŋak minmba samba mbolok tanŋgo mayok kinit. ⁷ Tane kiŋo dabro kitek maŋ mayok kambim tuku sanit ta tuku wamdus sulu ndawa. ⁸ Bubre nuŋe nzali dubimba prote le tane fudunu isig. Nu aninŋge tinŋa ka aninŋge kugate ta tane tugunu katese ndade. Tanŋamba ndo Tukul Guwanŋge ande kitek te-pilit ta tane tugunu mata katese ndade ŋgina.

⁹ Nikodemus maŋ lato Yesus sana: Ne maŋau sakate ta ndanŋdanŋmba mayok kinit ŋgina le ¹⁰ nu ndek sana: Ne Israel mbal tuku tum tanŋgo ande ta ne ndanŋam tugunu katese ndate? ¹¹ Ye sinŋka pasa sanamŋgit. Sine wam afu kila mineg ta kile-mayokkeg. Wam afu ammbi kanŋerkigenŋ ta satinŋgeg le tane sine tuku pasa ta pitaide. ¹² Ye kilke mbolok wam saket ta tane son ŋgam fugude. Samba mbolok tuku wam saki ta tane sinŋka son ŋgam kumuŋ kuga. ¹³ Ande nu samba mbol kine ndakate. Ye Ndindo Katesek Tanŋgo ndo samba tumbranŋge minen sulumba ndeken.

¹⁴ Moses nu ma baknu mbolŋge mbenŋ kanu ail mbolŋge pilmba te-dunŋina tanŋamba ndo nane ye Ndindo Katesek Tanŋgo ail mbolŋge pilmba te-dunŋamŋgaig. ¹⁵ Ye te-dunŋuwaig le ande nu ye kumuŋ ŋga son ŋguwa ta nu abo tugu tumba minmba minamŋgat ŋgina.

¹⁶ Kuate nu kilke mbol mbal ŋakmba tuku kume purmba nuŋe Kiŋo nuŋe ndindo ninŋgina. Ima nu Kiŋo nuŋe kumuŋ ŋga son ŋgate ta nu ŋgisi ndaka abo ŋak minmba minamŋgat. ¹⁷ Ta ndanŋam? Kuate nu Kiŋo nuŋe kukulna le kilke te mbol prona ta une tuku pa ningam tuku pro ndana. Nu tanŋgo pino ŋakmba tuku muskil kile-tidinŋam tuku prona. ¹⁸ Ima nu tuku kume tuku sanŋri tomba tinŋuwa ta Kuatenŋge nuŋe une tuku pa tuwe nda. Ima nu Kuate tuku Kiŋo ndindo tuku son nda ŋguwa ta nu nuŋe une tuku pa tam tuku minit. ¹⁹ Tanŋgo afu nane nanŋine une tuku pa tam tuku minig ta tugunu teŋenmba. Bulu tugusek nu kilke te mbol prona le tanŋgo nane wam ŋaigonu kade tukunu nane bulu ta mbulmba ma make nzalininŋgit. ²⁰ Tanŋgo nu uneka minit ta bulu tanŋge nu wam kate ta kile-mayokkikat ŋga nu bulu kua ka maskenŋge minit. ²¹ Tanŋgo nu maŋau tugusek mbolŋge minit ta nu Kuate tuku nzali dubimba maŋau kate ta te-mayokam tuku bulu tugum prote ŋga Nikodemus sana.

Yohanus nu Yesus tuku sakina

²² Kile Yesus nu nuŋe dubinaig mbal ndoŋ tinŋa Yudea ma tugu mbol kinaig ka tanŋge minmba nu tanŋgo pino kule pisneninŋgina.

²³⁻²⁴ Yohanus nu muli wandekŋge mine ndaka minmba nu Enon tumbranŋge minna. Enon tumbranŋ nu Selim tumbranŋ patukŋge. Tanŋge kule gudommaba minnaig tukunu tanŋgo pino nane Yohanus tugum pronaig le nu nane mata kule pisneninŋgina.

²⁵ Ait ande Yohanus dubinaig tuku tanŋgo nane Zu tanŋgo ande ndoŋ kule pisne maŋau tuku kualeyauka minnaig. Nane Yohanus tugum promba nu sanaig: ²⁶ Tum Tanŋgo, ne Yordan kule simŋge tanŋgo ande ne ndoŋ minna le ne nu tuku maŋau te-mayokmba

sakina ta kile nu tenge kule pisneningit. Nane n̄akmba nu tugum kumba minig n̄ga sanaig le ²⁷ nu ndek saningina: Kuate samba mboln̄ge minit nu tan̄go san̄gri tuwit le pirokate. ²⁸ Ye o buk tane satingen le isnaig. Kuaten̄ge madina tan̄go ye nu kuga. Ye nu tuku ndin wakeiwam tuku ambon̄ga Kuaten̄ge kukulyina. ²⁹ Tan̄go ande nūje pino ndinok iman̄ge tate? Nūje tan̄go nūnen̄ge tate. Tan̄go ta nu gare n̄ak minit le tan̄go gulab nūje nu gare pasa ta ismba nu mata gare-garekate. Ye mata tan̄an̄. Nane nu tugum kumba minig le ye kan̄germba gare sun̄go tet. ³⁰ Kile ye tuku nyu iben̄ ka kugawa le nu tuku nyu sun̄goka ka mbol kuwa n̄gina.

³¹ Ande mbol amben̄ge ndekina ta nu sine n̄akmba lisīn̄mba nu mboln̄ge minit. Sine kilke te mboln̄ge progēj ta sine kilke mbolok tan̄go ndo. Sine kilke mbolok wam ndo sakeg. Ande nu samba mboln̄ge ndekina ta sine n̄akmba lisīn̄mba nu mboln̄ge minit. ³² Nu wam kan̄gerka isna ta kumumbi sakate le n̄akmba nu tuku pasa pitaide. ³³ Ande nu tuku pasa son n̄gate ta nu man̄au tambu nu Kuate tuku pasa mata son n̄gate. ³⁴ Kuaten̄ge kukulna tan̄go ta nu Tukul Guwa n̄aknu tuwit tukunu Kuate sakate tan̄amba nu mata sakate. ³⁵ Mam Kuate nu Kīno nūje tuku kume purte sulumba nu agan̄ ndende n̄akmba nu tuku wai mboln̄ge patikina. ³⁶ Ande nu Kuate tuku Kīno nu kumūn̄ n̄ga son n̄guwa ta nu abo tugu n̄ak minmba minam̄ngat. Ande nu Kuate tuku Kīno tuku min̄ge pitaiwa ta nu abo tugu te nda. Kuate tuku gubra nu mboln̄ge minmba minam̄ngat n̄ga sakina.

4

Yesus nu Samaria pino ndoj pasatina

¹ Yesus nu Yohanus limba tan̄go pino gudommba kule pisneningina le nane nu dubinaig ta Farisi mbal kila minig n̄ga nu Yudea ma tugu kusrena. ² Yesus nu nūje mirōn̄ tan̄go pino kule pisne ndaningina. Nūje dubinaig tan̄go tan̄ge nane kule pisneninginaig. ³ Nu Yudea kusremba man̄ Galilea kambim saka kina. ⁴ Ndin ta Samaria ma tugu n̄gamuk n̄gamuk kina.

⁵ Nane ndin dubimba kumba Samaria tuku tumbran̄ ande Sikar pron̄aig. Sikar tumbran̄ ta kilke ande Yakob̄n̄ge o buk kīno nūje Yosef tuna ta patuk̄n̄ge minna. ⁶ Ma ta mboln̄ge kule burok Yakob̄n̄ge wakeina tuku minna. Ki kanum 12 tan̄an̄ Yesus nu lika ma ma matuk ka nu ka kule burok ta tugum̄n̄ge minyokina.

⁷⁻⁸ Nūje dubinaig tan̄go nane buk nyamagan̄ piyawam tumbran̄ kinaig le Yesus nūje ndo tan̄ge minna. Tan̄amba minna le Samaritanu pino ande kule kunyam ndekina le nu ndek pino ta sana: Kule kunymba sa le nyi n̄gina le ⁹ nu ndek sana: Ndan̄am saka ne Zu tan̄go ye Samaria pino kule yaban̄yate n̄gina. (Zu mbal Samaria ndoj ulendika waim ndindombi kule nye ndakade tuku).

¹⁰ Yesus nu lafumba sana: Kuate nu agan̄ mayenu tan̄go ningit ta ne gilai. Ye ne kule yaban̄nit ta ne ye mata gilai. Ne ye kila kande yaban̄yate le ne abo n̄ak minmba minam tuku kule tinet kande n̄ga sana le ¹¹ pino ta nu sana: Sun̄go, burok te kule o sinam n̄zinge minit. Ne kunyam tuku murko kuga. Ne an̄inge kule abo n̄ak tumba sam̄ngat. ¹² Sine tuku mbūn̄ sun̄go Yakob nu kule burok te sarkina. Nu nūje kīno kame agan̄mor turmba kule te nyumba minnaig. Ne nu limba kule kise sam sakate e n̄gina le ¹³ nu lafumba sana: Ima nu kule milka te nyuwa ta nu man̄ kule parawam̄ngat. ¹⁴ Ima nu ye kule tuwi le nyuwa ta nu man̄ kule parawe nda. Kule ta nu tuku n̄gamun̄gal sinam̄n̄ge bulbulmba prote tan̄an̄ minwa le nu abo tugu tumba minmba minam̄ngat n̄gina.

¹⁵ Tan̄akina le nu ndek Yesus sana: Sun̄go, kule ta ye sa le nyi sulumba ye man̄ kule paraye nda. Ye man̄ kulenu lulu ndaki n̄gina le ¹⁶ nu pino ta sana: Ne kumba ka tan̄go nan̄je tumba prowa n̄gina le ¹⁷ nu ndek sakina: Ye tan̄go kugatok n̄gina le nu sana: Ne tan̄go kugatok n̄gate ta sīn̄ka sakate. ¹⁸ Ne buk tan̄go wai inum sulumba kilmba kusreke likina. Tan̄go ne n̄ak minit ta ne tuku kuga. Ne ake gulabte. Ne tan̄go kugatok n̄ga sakat ta ne yabri ndakat n̄gina.

¹⁹ Nu pasa ta ismba sana: Sunjo, ye kile katesewet. Ne tuan tango ande. ²⁰ Ye ne tuku kusna jak. Sine Samaria sine tuku wa mburj kame tabe te mbolnje Kuate tuku nyu tedunga nu mbariyanu. Tane Zu mbal Yerusalemnje ndo Kuate tuku mbariyanu tuku ma minit nga sakade ngina le ²¹ nu ndek sana: Ye pasa sanamngit te ne ise mayewa. Ait ande prowamngat ta tane tabe te mbolnje ko Yerusalemnje Kuate mbariye nda. Manau kitekmbi Kuate mbariyanngaig. ²² Tane Samaria mbal Kuate fudiymba kila pilmba nu mbariye. Sine Zu mbal nu kila minmba mbariye. Nu sine ngamuknje ande tango pino tuku muskil kile-tidingam tuku te-mayokamngat. ²³ Mine minemba manau kise prowamngat. Kile buk tugu pilit. Ima nu sirjka Mam Kuate mbariyanu idusmba kande Tukul Guwambi tugusemba Mam mbariyanu. Mam nu tango kame tanyan nu mbariyanu tuku sota minit. ²⁴ Kuate nu Guwa tukunu ima nu Kuate mbariyanu idusmba kande nu Tukul Guwambi tugusemba nu mbariyanu ngina.

²⁵ Kile pino ta nu sana: Mesias nyunu ande Kristus nu prowamngat ta ye kila. Nu promba wam jakmba tumsingamngat ngina le ²⁶ nu ndek sana: Ye kile ne ndonj pasatek te ye nunje ngina.

²⁷ Nu tanjamba saka minna le nunje dubiwanu tango nane luka pro nu pino ta ndonj pasata minna le kanjermba piriri njayonaig. Piriri njayomba ne ame aganj sotate ko ne ndanjan nu ndonj pasatate nga kusna ndanaig.

²⁸ Kile pino ta waim kusremba luka tumbranj kina sulumba nane saningina: ²⁹ Tango ande ye manau jakmba ke liken ta kile-mayokka sayat. Nu Kristus inde. Tane ilmba ka kanjerap ngina. ³⁰ Tanjakina le nane ndek tumbranj kusremba nu sota kinaig.

³¹ Pino ta ka tumbranjenje minna le Yesus dubiwanu tango nane nu sanaig: Tum Tango, ne nyamaganj tumba nya nga saka minnaig le ³² nu nane saningina: Ye nyamaganj ande nyam tuku minit ta tane gilai ngina le ³³ nunje dubiwanu mbal nane ndek nangine nangine sakinaig: Andenje nyamaganj tawet le nyat inde nginaig.

³⁴ Kile Yesus nu nane saningina: Kuatenje ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubimba nu tuku piro suluwam tuku ta ye tuku nyamaganj. ³⁵ Tane tejenmba pasa sakade. Tambun baikamba kugawa le nyamaganj alonu kilam tuku ait prowamngat nga sakade. Ye tane satingamngit. Tane nyam piro si kanjerkap. Nyamaganj buk magekinaig. Kilam tuku ait buk kumungat. ³⁶ Tango nu alonu kilit nu kile ndo piyanu Tate. Nu nyamaganj kilit ta nu tango pino abo minmba minam tuku kilit. Wam ta tuku nyamaganj tumunu ngukate tango nyamaganj alonu kilit nale arnenj gare-garekik. ³⁷ Tane tuku yaba pasa ande tejenmba. Andenje nyamaganj tumunu ngukate le andenje nyamaganj alonu kilit nga sakade. Yaba pasa ta son. ³⁸ Tane piroka nyamaganj ngu ndakinaig. Alonu kilam tuku ye kukultinget. Afu piro karenjinaig le tane alonu kilig nga saningina.

³⁹ Pino ta nu Sikar tumbranj mbal sanijmba sakina: Tango ta ye manau ke liken ta jakmba kile-mayokka sayat ngina. Tanjakina le Samaria tumbranj takok mbal gudommba Yesus tuku son nginaig. ⁴⁰ Nane kumba Yesus tugumnje nu nane ndonj minam tuku ngailkinaig le nu ait armba nane ndonj minna. ⁴¹ Afu gudommba nu tuku pasa ismba nu tuku son nga ⁴² nane ndek pino ta sanaig: Sine ambonja nenge sakina le ismba son ngigerj. Kile singine miroj nu tuku pasa ismba nu Kristus Kuatenje madina tango ta kila pileg. Nu kilke mbol mbal muskil kile-tidinge ningam tuku tango nga sakinaig.

Yesus nu gabat tango ande tuku kiyo wakeina

⁴³⁻⁴⁴ Yesus nu o buk sakina: Tuan tango ande nunje tumbranj tuguk mbal nane nu talade ngina. Ta tuku mara armba kuganaig le nu Yudea ma tugu kusremba Galilea kambim saka kina.

⁴⁵ O buk Yesus nu pagumba nye sunjo ait mbolnje Yerusalemnje wam kitek sanjrinu afu ke likina le Galilea mbal pagumba nye ta tuku pronaig ta nane kanjerkinaig. Ta tuku kile nu Galilea prona le nane gare-gareka nu nane ndonj minam tuku sanaig.

⁴⁶ Nu Galilea ma tugu promba manj Kana tumbranj kina. Nu buk tanje kule mbilna le grep kule prona tuku. Ka tanje minna le Kaperneumnje gabat tango ande kiyo nunje guaze sunjo tina. ⁴⁷ Nu tawo ndo minna le mam nunje Yesus nu Galilea prona pasa ta

ismba nu tugum kumba kiŋo nuŋe wakeiwa nga sarsarmba minna le ⁴⁸ nu ndek sana: Tane wam kitek sangrinu pirerek purkam tuku kanjermba ndo ye son ngade ngina. ⁴⁹ Tanjakina le gabat tanjo ta nu Yesus sana: O Sunjo, ne pitik ndeka. Ye tuku kiŋo kumikat ngina le ⁵⁰ nu ndek tanjo ta sana: Ne ndek kaye. Kiŋo naje kume nda ngina le nu Yesus tuku pasa ismba son nga ndek kina.

⁵¹ Nu ndek kina ka ndinŋe nuŋe piro tanjo afu mbumba nu kanjermba sanaig: Kiŋo naje nu mayekina nga sanaig le ⁵² nu ndek nane kusnaningina: Ki ait ndaŋ mbolŋge nu mayekina nga kusnaningina le nane nu sanaig: Kubele ki mbilna le ngarosu pa tinjina ta mukuna nginaig. ⁵³ Tanjakinaig le mam nuŋe nu pasa ta ismba Yesus nu kiŋo naje kume nda ngina ait ta mbolŋge ndo kiŋo nuŋe mayekina ta katesena. Tanjamba tanjo ta nuŋe wande tuma mbal njakmba Yesus tuku son nginaig.

⁵⁴ Yesus nu Yudea ma tugu kusremba pro Galileanŋe minna ta nu wam kitek sangrinu tambi nu ke arna.

5

Yesus nu Betesda kule tugumŋe tanjo wakeina

¹ Kile Zu mbal tuku pagumba nye sunjo ait ande pronna le Yesus nu mbumba Yerusalem kina. ² Tumbraŋ sunjo mbol tanje sipsip tuku malanja patumba kule kualin fudinjo ande minna. Kule ta Hibru pasambi nyunu Betesda. Kule makembinge baibai wai inum sulumba minnaig. ³ Baibai ta sinamŋe guaze mbal gudommaba afu am tukulok afu kupe njaigonu afu ngarosu milmailkanu tanjamba kinye njak mine likinaig. [Mine lika kule galmunwa nga tairnŋa minnaig. ⁴ Sunjo tuku enjel ande ait afu nu kule mbolŋge ndekanu le kule galmunanu le ima nu ambonga kambinu ta nu mayekanu.]

⁵ Tanjo ande yar 38 guaze njak nu tanje minna. ⁶ Yesus nu kanjermba nu ait kuennu tanjamba minna ta kila pilmba ndek nu kusnana: Ne mayekam iduste nga kusnana le ⁷ guaze tanjo ta nu sana: O Sunjo, kule galmunte le ande nu ye tumba kule mbol palmbim tuku mine ndakate. Ye yiŋe miroŋ kule mbol kambim tuku tumet le ande nu ye liyumba kule mbol kinit ngina.

⁸ Tanjakina le Yesus ndek nu sana: Ne tinja naje nzaŋnzaŋ kuramba kaye ngina le ⁹ nu pitik ndo mayeka tinja nuŋe nzaŋnzaŋ kuramba lika kina.

¹⁰ Ait ta kusem ait tukunu Zu gabat afu tanjo ta kanjermba kusnanaig: Ndaŋam saka ne tukul lukamba naje nzaŋnzaŋ tumba lika kinit nga sanaig le ¹¹ nu nane saningina: Ande nu ye wakeiyat ta nuŋe naje nzaŋnzaŋ kuramba kaye nga sayat le tanjawet ngina.

¹² Tanjamba saningina le nane ndek nu kusnanaig: Imanje ne tanjamba sanat nginaig. ¹³ Ma ta mbolŋge tanjo pino gudommaba minnaig le Yesus nu buk kina tukunu mayekina tanjo nu ima nu wakeina ta lislismba katese ndana.

¹⁴ Mine minemba Yesus nu kusem wande sunjo sinamŋe tanjo ta kanjermba sana: Ata. Kile ne maye minit. Naje une maŋau njakmba kusreka. Kuga ta piti ande ne mbol prowikat ngina. ¹⁵ Tanjakina le tanjo ta kumba ka Zu mbal saningina: Tanjo nu ye wakeiyat ta Yesusŋe ngina.

¹⁶ Yesus nu kusem mbolŋge nu wakeina tukunu Zu mbal nane pro nu piti sermba minnaig le ¹⁷ nu lafumba nane saningina: Yiŋe Mam ndinok nu piroka minit. Ye mata piroka minet ngina. ¹⁸ Tanjakina le Zu mbal nane pasa ta ismba sakinaig: A ... nu ambonga kusem lukawat. Kile nu lato mbarmba Kuate nu yiŋe Mam ndinok ngat ta nu Kuate ndoŋ kumu kumu minanu tanjaŋ ngate nginaig. Tanjaka nane maŋ gubra tumba nu sirjka balewam tuku pasa sanjri pilenaig.

Yesus nu nuŋe miroŋ tuku Zu mbal saningina

¹⁹ Kile Yesus nu nane saningina: Ye sirjka satinŋamngit. Ye Kuate tuku Kiŋo yiŋe wamdusmbi piro afu kam kumuŋ kuga. Mam nu piro ke likate le kanjerket ta ndo ke liket. ²⁰ Nu ye nuŋe Kiŋo tuku kume purte sulumba wam njakmba ke likate ta ye tumyate. Ye wam ke liket te ngumneŋa ta linjmba wam kitek sangrinu tumyuwa le tane kanjerka

pirerek purkamngaig. ²¹ Mam nu kumanu mbal abo niŋmba kile-tidingate tanjamba ndo ye nu tuku Kiŋo yiŋe nzali dubimba kumanu mbal afu abo niŋget.

²² Mam nu tango tuku maŋau pileniŋmba lafunu niŋgam tuku piro ta ke ndakate. Piro ta ye wai mbolŋge pilna. ²³ Nane Mam tuku nyu te-dungade tanjamba ye tuku nyu te-dunguwaig nga Mam nu piro ta ye sina. Ima nu ye tuku nyu te-du ndangate ta nu Mam ye kukulyina nu tuku nyu mata te-du ndangate. ²⁴ Ye siŋka satinŋamŋgit. Ima nu ye tuku pasa ismba Mam ye kukulyina nu tuku son ŋgate ta nu abo tugu minmba minam tuku ŋak minit. Nu une tuku pa lafunu te nda. Nu ŋgisikam tuku wam kusremba abo minmba minam tuku ŋak minit.

²⁵ Ye siŋka satinŋamŋgit. Mine minemba ye Kuate tuku Kiŋo kumanu mbal yalpe ŋgi le nane ŋgamukŋge ye tuku wi isig mbal tiŋga abo ŋak minmba minamngaig. ²⁶ Mam nu abo maŋau miro. Ye nu tuku Kiŋo saŋgri sina le ye mata abo maŋau miro. ²⁷ Kuate nu tango tuku maŋau pileŋga lafunu niŋgam tuku ye Ndindo Katesek Tango nyu sina. ²⁸ Tane pasa te tuku wamdus te-sulu ndawap. Ait ande prowa le nane mindesiŋ patikade ma sinamŋge minig mbal nane ye tuku wi ismba ²⁹ tiŋga mayok kaŋgaig. Nane afu maŋau magenu ke likinaig ta nane abo minmba minam tuku tiŋgamngaig. Afu maŋau ŋaigonu ke likinaig ta nane pasa mbol kambim tuku tiŋgamngaig.

³⁰ Ye yiŋe wamdusmbi wam ande kam kumuŋ kuga. Ye Mam tuku nzali dubimba tango pileniŋget. Ye yiŋe nzali dubiwam tuku idus ndawet. Nu ye kukulyina ta ye nu tuku nzali ndo dubiwam iduset. Ta tuku ye tango kumumbi pileniŋget. ³¹ Ye yiŋe miroŋ tuku saket ta tane son ŋgam kumuŋ kuga. ³² Kuate nu ye tuku saka minit ta son pasa. Nu tuku pasa ta ye kila. ³³ Tane tango afu kukulniŋginaig le pro Yohanus kusnanaig le nu mata son pasa ye tuku sakina. ³⁴ Tanjamba sakina ta nu tango ndo. Ye nu tuku pasa suŋgomba idus ndawet. Ye tane tuku wamdus kilmba muskil kile-tidinge tiŋgam tuku idusmba Yohanus tuku pasa satinŋet. ³⁵ Nu sati tanaŋ ndin tumtiŋgina le ait fagnu ndo tane gare ŋak nu ndoŋ minnaig. ³⁶ Son. Yohanus nu kumumbi ye tuku sakina ta ye nu tuku pasa suŋgomba idus ndawet. Mam nu piro kam tuku saŋgri sina le piro ke liket tanŋe Mam kukulyina ta te-mayokte. Ye ta tuku suŋgomba iduset. ³⁷ Tane Mam tuku ŋin tugu ise ndaka nu tuku tumail kaŋger ndade ta nu ye tuku saka minit ta ye tuku piro mbolŋge te-mayokte. ³⁸ Tane nu ye kukulyina tango son nda ŋgade tukunu nu tuku pasa tane sinamŋge mine ndakate.

³⁹ Tane abo tugu minmba minam tuku tube ŋga tane piro karenka kuyar pasa burka minig. Kuyar pasa tanŋe ye tuku sakate ta ⁴⁰ tane abo tugu tam tuku ye tugum prowam mbulig.

⁴¹ Tanŋonge ye tuku nyu te-dunguwaig nga ye idus ndawet. ⁴² Tane tuku ŋgamuŋgal ta ye kila. Tane Kuate tuku kume pur ndade. ⁴³ Ye Mam tuku nyu ŋak tane tugum prowa ta tane ye pitaiyade. Ande nu nuŋe nyu ŋak tane tugum prowa ta tane nu nzalinu tamngaig. ⁴⁴ Tanŋine nyu mbol kuwa nga tanŋine tanŋine muŋgu nyu kile-mayokkade. Kuatenŋe tane tuku nyu kile-mayokkam tuku idus ndade. Ta tuku tane ye tuku son ŋgam kumuŋ kuga.

⁴⁵ Tane ye tuku son nda ŋgade ta yeŋge Mam sawamŋgit nga idus ndawap. Kuga. Tango ande tane tala ndamba minig ta nuŋge tane tuku mbar ta te-mayokamŋgat. Tango ta Moses. ⁴⁶ Moses nu ye tuku kuyarna. Tane siŋka Moses tuku son ŋgade kande tane ye tuku mata son ŋgade kande. ⁴⁷ Tane nu tuku kuyar son nda ŋgade ta ndaŋmba ye tuku pasa ismba son ŋgam kumuŋ nga nane saniŋgina.

6

*Yesusŋge tango 5,000 isukusneniŋgina
(Mateus 14.13-21; Markus 6.30-44; Lukas 9.10-17)*

¹ Kile Yesus nu waŋ poŋga Galilea kule kualin sim kina. Kule kualin ta nyunu ande Tiberias.

² Yesus nu nuje sangri te-mayokmba guaze mbal afu wakeikina le tango pino gudommba kangernaig tukunu nane nu dubimba kinaig. ³ Nu kule kualij sim kumba nuje dubiwanu tango ndonj tabe ande ponga ka tanje minyok minnaig. ⁴ (Zu mbal tuku pagumba nye sunjo Pasowa buk patukina).

⁵ Minyak minmba Yesus nu mambilmba tango pino gudommba prowe likinaig le kangerka Filipus kusnana: Sine aninge nyamaganj piyamba tango kame nzi ninbe le nyuwaig nga kusnana. ⁶ Yesus nu wam kam tuku ta buk idusna ta nu Filipus tagowam tuku kusnana le ⁷ nu ndek sana: Yoi. Tanjamba kande sonj 20 kilmba aganj piyamba fonfon ninbe le afu kumunje nda ngina.

⁸ Nu dubina tango ande Simon Petrus tuku aba nuje Andreus nu ndek sana: ⁹ Ai te. Kijo te nu bret wai inum sulumba kualeganj armba kilmba prowat ta tango pino gudommba ngamuknge aganj ta nda minanu sukamngat ngina le ¹⁰ Yesus nu nane saningina: Kile saningap le minyokuwaig ngina. Tanjakina le nane saninginaig le minyokinaig. Ma ta pibi njak. Minyokinaig mbal gudommba tango ndo 5,000 tananj.

¹¹ Kile Yesus nu bret fonfon 5 ta kilmba nu Kuate gare pasa tuna sulumba minyokinaig mbal ta walmba ninje likina. Nu kualeganj mata tanjana le nangine nzali dubimba kilmba nyinaig le maroningina. ¹² Maroningina le Yesus nu nuje dubinaig tango saningina: Aganj fetfetit batenju ta ngisikubekaig. Kilmba manjurkap ngina le ¹³ nane bret batenju kilmba sambe 12 ligneninginaig.

¹⁴ Tango pino nu wam kitek sangrinu kina ta kangermba sakinaig: Tuan tango sunjo prowam tuku sakinaig ta noten nginaig. ¹⁵ Tanjaka saka nane sangri tinga Yesus tumba nangine gabat sunjo palmbim tuku bafunaig le nu katesemba tinga nuje ndo tabe ande pongina.

*Yesus nu kule mbol mbol likina
(Mateus 14.22-23; Markus 6.45-52)*

¹⁶ Furiram nuje dubiwanu tango ndek kule kualij tuku piyal kinaig. ¹⁷ Ka piyalnge furirna le Yesus nu nane tugum pro ndana le nane wanj ponga Kaperneum kambim saka wanj koika fando si kinaig.

¹⁸ Nane kumba minnaig le bubre tinga kule mbalo sugo sugo tinginaig. ¹⁹ Nane koika ka fando ngamu 6 kilomita tananj tinginaig le Yesus nu kule mbol mbol lika wanj tugum ta kumba minna le nane nu kangermba kuru kuru njayonaig. ²⁰ Tanjanaig le nu nane saningina: Tane kuru kuru ndakap. Te yenge ngina le ²¹ nane pasa ta ismba wamduis ibej kinaig le nu wanj ponguwa nga sanaig. Nu wanj pongina le kile ndo wanj ma kambim bafuna ta mbol pronaj.

Nyamaganj tugusek

²² Mafena le nane kule kualij simnge minnaig mbal nane idusnaig: Kubele wanj ndindo minna le nu dubinaig tango nanenge ndo wanj ta ponga kinaig. Yesus nu nane ndonj kine ndakina nga idusnaig. ²³ Tanjamba idusmba minnaig le Tiberias mbal tuku wanj afu Yesus nu Kuate gare pasa samba bret ningina le nyinaig ma ta mbol pro ibej kinaig. ²⁴ Ibej kinaig le nane tanje minnaig mbal Yesus nuje dubiwanu mbal mine ndakinaig le kila pilmba nane ndek wanj kame ta ponga Yesus sota Kaperneum kinaig.

²⁵ Nane kinaig ka Kaperneumnge Yesus kangernaig sulumba sanaig: Tum Tango, ne ginu te prowat nga kusnanaig le ²⁶ nu nane saningina: Ye sirjka tane satinjet. Tane nyamaganj tingin le marotingina ta idusmba ye sotade. Ye manjau sangrinu ke liken le kangerkinaig ta tuku tane ye sote ndakade. ²⁷ Nyamaganj kagagte ta tuku sota piro karej ndakap. Nyamaganj njayo ndangate tuku ta sotap. Abo tugu minmba minam tuku nyamaganj ta ye Katesek Tango yenge tingamngit. Mam Kuate nu nyamaganj tananj tingam tuku ye nyu sina ngina.

²⁸ Tanjakina le nane nu sanaig: Sine ame wam ke lika Kuate tuku piro kube nga kusnanaig le ²⁹ nu nane saningina: Ye Kuatenje kukulyina tango tane ye tuku son ngap. Kuate tuku piro ta not ngina.

³⁰ Nane ndek nu sanaig: Ne ame manau ka le sine ne tuku sangri kangermba ne tuku son ngube. Ne ame wam kamngat. ³¹ O buk sine tuku wa mbur kame nane ma baknu mbolnge minnaig sulumba mana nyumba minnaig. Kuyar pasa nu tejenmba sakate.

Nu agar samba mbolnge patikina le ndekinaig le nane nyinaig. *Kisim Bek 16.4,15*

Kuyar pasa nu tanakate nginaig le ³² nu nane saningina: Ye sinka satngamngit. Moses nu nyamagar njingina ta samba mbolok nyamagar tugusek kuga. Yiye Mam nunge samba mbolok nyamagar tugusek tingit. ³³ Kuate tuku nyamagar tugusek ta samba mbolnge ndeka kilke mbol mbal abo tugu tingit ngina.

³⁴ Tanakina le nane ndek nu sanaig: Sungo, nyamagar ta mara mara sinja le nyube nginaig le ³⁵ nu nane saningina: Abo manau tingit tuku nyamagar ta ye. Ima nu ye tugum prowa ta nu man gubawe nda. Ima nu ye tuku son nguwa ta nu man kule parawe nda. ³⁶ Ye buk satngit not. Tane ye kangeryade ta ye tuku son nda ngade. ³⁷ Mam nu tanjo afu yiye mbal minam tuku madiningit ta nane ye tugum prode. Ima nu ye tugum prowa ta ye sinja nu pitaiwe nda. ³⁸ Ye samba mbolnge ndeken ta yiye nzali dubiwam tuku pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina le ye nu tuku nzali dubiwam tuku prowen. ³⁹ Nu tuku nzali ta tejenmba. Nu nane madiningit le ye tugum prode mbal ndindo ande ngisike nda. Ye kulatka minmba ma ma ait sungo mbolnge njakmba man kile-tidingamngit. ⁴⁰ Mam tuku nzali ta tejenmba. Nane ye nu tuku Kiyo kumun nga son ngade mbal njakmba abo tugu njak minmba minamngai. Ait sungo mbolnge ye nane man kile-tidingamngit ngina.

⁴¹ Yesus nu samba mbolnge nyamagar ndekina ta ye ngina le Zu mbal nane ismba gubra tumba nangine nangine sakinaig: ⁴² A ... nu ndanam saka samba mbolnge ndeken ngate. Sine nu tuku ina mam kila. Nu Yosef tuku kiyo nu Yesusnge nginaig le ⁴³ nu nane saningina: Tane tangine tangine gubra pasa sa ndakap. ⁴⁴ Ande nune wamdusmbi ye tugum prowam kumun kuga. Mam nu ye kukulyina nunge afu wamdus ningwa le ndo ye tugum prowam kumun. Ait sungo mbolnge ye nane kile-tidingamngit. ⁴⁵ Tuan tanjo kame tejenmba kuyarnaig: Kuate nu nane njakmba tumningamngat nga kuyarnaig. Ima nu Mam tuku pasa ismba kila pilit ta nu ye tugum prote. ⁴⁶ Ande nu Mam kanger ndate. Ye Kuate tugumnge ndeken ta ye nu kangeren. ⁴⁷ Ye sinja satngamngit. Ima nu ye tuku son ngate ta nu abo tugu minmba minam tuku njak minit. ⁴⁸ Abo manau tingit tuku nyamagar ta ye. ⁴⁹ Singine mbur nane ma baknu mbolnge mana nyumba minnaig ma ma kume farnaig. ⁵⁰ Nyamagar kise samba mbolnge ndekina nga sakat ta ande nu nyuwa ta nu kume nda. ⁵¹ Nyamagar abo manau tingit ta samba mbolnge ndekina ta ye. Ima nu agar ta tumba nyuwa ta nu abo minmba minamngat. Nyamagar sakit ta ye tuku ndem. Kilke mbol mbal tane abo njak minmba minam tuku ye yiye ndem tingamngit ngina.

⁵² Kile Zu mbal nane munju kusnanga sakinaig: Nu ndanmba nune ndem singwa le nyamngig nga saka minnaig le ⁵³ nu ndek saningina: Ye sinja satngamngit. Ye Ndindo Katesek Tanjo tane ye tuku ndem ndare tumba nye ndakap ta tane abo tugusek kugatok. ⁵⁴ Ima nu ye tuku ndem ndare tumba nyate ta nu abo njak minmba minam tuku minit. Ait sungo mbolnge ye nu man te-tiwamngit. ⁵⁵ Ye tuku ndem te nyamagar tugusek. Ye tuku ndare te kule tugusek. ⁵⁶ Ima nu ye tuku ndem ndare nyate ta nu ye ndon sailkate le ye nu ndon minet. ⁵⁷ Mam nu abo minmba minit nunge ye kukulyina. Nu minmba minit tukunu ye nu mbolnge minmba minet. Tanamba ndo tanjo ima nu ye tumba nyuwa ta nu ye mbolnge abo njak minmba minamngat. ⁵⁸ Singine mbur nane agar samba mbolnge ndekina ta nyumba ma ma kume farnaig. Agar ye sakat te tanamba kuga. Ima nu agar te tumba nyuwa ta nu abo njak minmba minamngat nga saningina.

⁵⁹ Yesus nu Kaperneum kusem wande sinamnge nane pasa tumningmba minmba nu pasa ta kuklimba saningina le ⁶⁰ nu dubimba likinaig mbal gudommba nane pasa ta ismba sakinaig: Pasa te sine tuku wamdus piti sersingit. Sine isam mbulngig nginaig.

⁶¹ Nane gubra pasa yabu saka minnaig le nu katesemba nane saningina: Ye tuku pasa ta tuku tane wamdus pititingit? ⁶² Ye Ndindo Katesek Tanjo ye man luka yiye minen tuku ma mbol ambe ka le tane kangeryumba ye tuku ndanmba idusamngai. ⁶³ Ye abo

manjau tugusek sakit ta Tukul Guwange tingit. Kilke mbolok tuku aganjnge turtingam kumuŋ kuga. Pasa satinŋit ta Tukul Guwa tugumŋge prode. Pasa ta tane abo tam tuku ndin tumtingit ta tane afu son nda ngade ngina.

⁶⁴ Yesus nu buk tugu mbolŋge ima nu nu tuku son nda nginaig ima nu tuku kupet tanŋo mayok kaŋgat ta nu kila minna tukunu nu tanjakinna sulumba ⁶⁵ sakina: Tane afu ye son nda ngade ta tuku ye buk tejenmba satinŋit. Mam nu afu wamdus niŋguwa le ndo ye tugum prowam kumuŋ ngina.

⁶⁶ Nu tanjamba saka minna le nu dubinaig mbal gudommmba ndek nu kusremba manjau nu ndonŋ li ndakinaig. ⁶⁷ Tanjanaig le Yesus nu nuŋe dubinaig tanŋo 12 ta kusnaniŋgina: Tane mata tanjamba ye kusreyam idusde e ngina le ⁶⁸ Simon Petrus nu ndek lafumba sana: Sunŋo, sine ne kusrenumba ima tugum kab. Ne ndo abo minmba minam tuku ndin sasiŋgam kumuŋ. ⁶⁹ Sine ne kila pileg. Ne Kuatenŋe madinina tanŋo ngina.

⁷⁰ Tanjakinna le Yesus nu lafumba saniŋgina: Ye tane 12 maditingen ta ande tane ngamukŋge nu bukla nŋayonu nŋak ngina. ⁷¹ Yesus nu Yudas Iskariotnu Simon tuku kinŋo ta tuku sakina. Nŋgumneŋga nu Yesus tuku kupet mayok kina.

7

Yesus maib kat nuŋe nane nu talanaig

¹ Kile Yesus nu Galilea ma tugu mbol kine promba lika minna. Yudea mbal nane nu balewam saka minnaig tukunu nu Yudea ma mbol nda kina. ² Nu Galileanŋe minna le Zu mbal nane baibai patika pagumba nyam tuku ait patukina le ³ Yesus tuku maib kat nuŋe nu sanaig: Ne tinŋa Yudea ma tugu mbol kaye. Kumba ka tanŋe ne tenŋe manjau kate tanjamba ka le ne dubinade mbal kaŋgerwaig. ⁴ Ande nu nuŋe nyu mayok kuwa nŋga iduste ta nu kuirka piro ndakate. Ne manjau sanŋrinu ke likate ta tanŋo am mbolŋge ka le nane kaŋgerkuwaig nginaig. ⁵ Nuŋe maib kat nuŋe mata nu tuku son nda nŋga tanjamba sakinaig.

⁶ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Mara nŋakmba tane mbumba kambim tuku ait. Ye tuku ait kile. ⁷ Kilke mbol mbal nane tane kasur ndatingig. Ye nane tuku manjau nŋaigonu kilemayokka saket ta tuku nane ye kasuryade. ⁸ Tane tinŋa pagumba nye ta tuku mbumba kape. Ye kine nda. Ye tuku ait kile ngina. ⁹ Tanjamba saka nu Galileanŋe minna.

Yesus nu pagumba nye ta mbol kina

¹⁰ Maib kat nuŋe pagumba nye ta tuku mbumba kinaig le nu minna ma ma kuirkuirka mbumba kina. ¹¹ Pagumba nye ta mbolŋge Zu gabat mbal nane nanŋine nanŋine munŋu kusnanŋa Yesus sota nu aninŋe minit nŋga saka minnaig.

¹² Manŋur sunŋo ta sinamŋge afu sisu-sasuka sakinaig: Nu tanŋo mayenu nginaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Nu tanŋo didik farmba wam nŋaigonu tumningit tuku nginaig. ¹³ Nane Zu gabat tuku kuru-kuruka pasa te-mayokmba sa ndakinaig.

¹⁴ Pagumba nye ta ait keŋmba kina le Yesus nu kusem wande sunŋo sinam kumba pasa kuklimba tumniŋmba minna. ¹⁵ Minna le Zu gabat afu nu tuku pasa isnaig sulumba nane pirerek purka sakinaig: i ... Nu ndanmba kila ta tina. Nu skul sunŋo mbolŋge minyo ndakina nŋga sakinaig. ¹⁶ Tanjakinnaig le nu ndek lafumba saniŋgina: Pasa tumtinget te yiŋe wamdusmbi kuga. Kuatenŋe ye kukulyina le ye nu tuku wamdus tane satinŋet. ¹⁷ Ande nu Kuate tuku nzali dubiwam iduste ta ye yiŋe wamdusmbi ko Kuate tuku wamdusmbi pasa tumtinget te nu kila palmbim kumuŋ. ¹⁸ Ande nu nuŋe wamdusmbi pasa kuklite ta nu nuŋe nyu mbol kuwa nŋga pasa kuklite. Ande nu nuŋe sunŋo tuku nyu mbol kuwa nŋga pasa kuklite ta nu tugusek. Nu yabri kugatok. ¹⁹ Moses nu tukul pasa tinŋina. Ata. Tane tukul ta dubikade e? Tane ye baleyam tuku ndin sotade nŋga saniŋgina.

²⁰ Tanjakinna le nane nu lafumba sanaig: A ... ne bukla nŋak nŋginŋgankate. Ima ne balenam sakate nginaig le ²¹ nu nane saniŋgina: Ye manjau ande ken le tane wamdus piti tinaig. ²² Kinŋo tuku nŋgaro pikam tuku manjau Mosesnŋge sine sinŋina. Moses pro ndana le sinŋine mbunŋge manjau ta tugu pilnaig. Moses ait satinŋina ta kusem ait mbolŋge ait

kumungate ta tane kusem mbolnge kiyo tuku ngaro pikig. ²³ Tane Moses tuku tukul luka ndawam tuku nga kusem ait mbolnge mata kiyo tuku ngaro pikig. Ndanjam saka tane ye kusem ait mbolnge tanjo ande tuku ngarosu wakeiwen le ye tuku gubra pilig. ²⁴ Tane ammbi ndo tanjo pile ndanggap. Tanjo tuku tugu kanjermba pilengap ngina.

²⁵ Kile Yerusalem mbal afu sakinaig: Tanjo balewam sakade ta noten. ²⁶ Nu kilimnge pasa saka minit le gabat kame nu peu ndade? Nu siyka Kuatenge madina ta gabat mbal kila pilnaig inde nginaig le ²⁷ nane afu sakinaig: Tanjo te tuku tumbrañ tuguk sine kila. Kristus prowa le nu aninge prote ta sine gilai minamngig nga sakinaig.

²⁸ Yesus nu ndek kusem wande sunjo sinamnge pasa kuklimba sakina: Tane ye tuku tumbrañ tuguk ye turmba kila nga idusde e? Ye yiye wamdusmbi pro ndawen. Kuate nu ye kukulyina ta nu tugusek. Tane nu gilai. ²⁹ Ye nu tugumnge prowen tukunu ye nu kila minet. Nunge ye kukulyina ngina. ³⁰ Tanjaka sakina le nane ndek nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile. Nane puram kumuñ kuga.

³¹ Tanjo pino gudommaba nu tuku son nginaig sulumba sakinaig: Ande prowam tuku sakinaig ta not. Tanjo wam ke likate te liwam kumuñ kuga. Nu Kristus nginaig.

³² Tanjo pino nane tanjamba sisu-sasuka sakinaig le Farisi mbal isnaig sulumba nane pris gabat mbal ndonj kusem wande tuku polis afu kukulninginaig le Yesus biye tiwam kinaig le ³³ nu ndek sakina: Ye ait fagnu tane ndonj mini sulumba ye mañ luka Kuate nu ye kukulyina ta nu tugum kanjit. ³⁴ Tane ye sotap ta ye kanjerye nda. Ye ka minamngit ma ta tane ye tugum prowam kumuñ kuga ngina le ³⁵ Zu mbal nane ndek nanjine nanjine sakinaig: Nu animbi kuwa le sine nu sota kanjere nda. Nu kasomok ma mbol kumba Zu mbal afu Grik ngamuknge minig nane ndonj minmba Grik mbal pasa kuklimba tumningam sakate e? ³⁶ Nu ndanjam terjenmba sakate: Tane ye sotap ta ye kanjerye nda. Ye ka ma minamngit ta tane ye tugum prowam kumuñ kuga ngate. Pasa tugunu te ndanmba tuku nginaig.

Kule tugusek

³⁷ Pagumba nye ta tukulam tuku ait sunjo mbolnge Yesus nu tinga wi kuenjka sakina: Ima nu kule parawa kande ye tugum promba kule tumba nyuwa. ³⁸ Ima nu ye kumuñ nga ye tuku sanjri tomba tingate ta Kuate tuku pasa sakate tanjamba kule abo ñak nu tuku ngamungal sinamnge bulbulmba minmba minamngat ngina. ³⁹ Yesus nu tanjamba sakina ta nu Tukul Guwa tuku sakina. Nane nu tuku son nginaig mbal Tukul Guwa tam tuku minnaig. Sakina ait mbolnge Yesus nu sanjri kilña sunjo nda tina tukunu Tukul Guwa nu nde ndakina.

⁴⁰ Nane pasa ta isnaig sulumba afu sakinaig: Tuan tanjo ande prowam tuku sakinaig ta not nginaig le ⁴¹ afu ndek sakinaig: Nu Kuatenge madina tanjo nginaig. Tanjainaig le nane afu ndek sakinaig: Kuga. Kristus nu Galileanje prowe nda. ⁴² Nu David tuku ndare mbolnge nu minna tuku ma Betlehemnge prowamngat. Kuate tuku pasa tanjakate nginaig. ⁴³ Tanjamba nane wamdus pur yimyam kinaig sulumba ⁴⁴ afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig.

Zu gabat mbal nane Yesus talanaig

⁴⁵ Polis mbal luka Farisi le pris gabat tugum pronaig le sakinaig: Ndanjam tane nu tumba pro ndawaig nginaig le ⁴⁶ polis mbal lafumba saninginaig: Nu tuku pasa sanjrinu. Sine tanjañ tanjo ande pasa sanjrinu sakina le ise ndakiger nginaig. ⁴⁷ Tanjainaig le Farisi mbal ndek nane saninginaig: A ... nu tane yabritingat le tane mata nu tuku son ngaig e? ⁴⁸ Sine Farisi ko gabat ande nu tuku son ngate le kanjer ndade tae. ⁴⁹ Ake mbal nane nu tuku son ngade ta nane tukul pasa gilai. Nane ma ñayo mbol kambim tuku minig nga sakinaig.

⁵⁰ Kile nane tuku ande Nikodemus nu o buk furir Yesus tugum prona ta nunge tinga sakina: ⁵¹ Sine sinjine tukul dubimba tanjo ake pitaiwam kumuñ kuga. Nu tuku pasa ismba nu tuku mañau kanjermba ndo lafunu tambim kumuñ ngina le ⁵² nane ndek nu

sanaig: Ne mata Galileanu yamban tango kande. Ne kuyar pasa bur mayewa sulumba kila pale. Galileanđe tuan tango ande prowe nda nga sanaig.

⁵³ Tanjamba nane njakmba sili-silimba nangine wande mbol kine likinaig.

8

Pino ande unekina le tumba Yesus tugum pronaiğ

¹ Nane njakmba sili-silimba nangine wande mbol kine likinaig le Yesus nu Olif tabe mbol kina. ² Mafena le maratukuk tinga nu ndeka kusem wande sunjo sinam kina. Kina le nane gudommmba nu tugum pronaiğ le nu pasa kuklimba tumnijmba minna.

³ Tanjamba minna le Farisi kusem pasa biteknganu mbal ndoņ pino ande tango kuayarna le kanğermba nu tumba pro nane ngamukņge te-timba Yesus sanaig: ⁴ Tum Tango, pino te tango ande ndoņ minat le kanğergig. ⁵ Moses tuku tukul mbolņge ande tanjawa kande ndamembi balewap nga sakate. Ne pino te tuku ndanmba iduste nga kusnanaig. ⁶ Nane nu pasa ande mbarwa le nu tumba pasa mbolņge palmbim tuku nu tagonaig.

Kile Yesus nu minyoka wai tokmbi kilke mbolņge kuyarmba minna. ⁷ Kuyarmba minna le nane nu kusna-kusnamba minnaig le nu tinga sakina: ⁸ Ima nu tane ngamukņge mbar kugatok ndeta nuņge ambonğa ndame tumba pino te katwa ngina. Tanjaka sakina sulumba nu maņ minyoka kilke mbolņge kuyarmba minna.

⁹ Nane pasa ta ismba tango mage mage nane kua kinaig le nane afu ngumneņga nduik nduik sili-silinaig. Pino ta nuņe ndo Yesus tugumņge tiğ minna le ¹⁰ nu tinga nu kusnana: Nane animbi kagig. Ande nu une lafunu tanmbim tuku mine ndakate e nga kusnana le ¹¹ nu ndek sakina: Sunjo, ande mine ndakate ngina le nu sana: Ye mata ne une lafunu tanmbim idus ndawet. Ne luka kumba maņ une ndaka nga sana.

Kilke te tuku bulu

¹² Yesus nu maņ tango pino saningina: Ye kilke te tuku bulu. Tango pino kilņaninget. Ande ye dubiyuwa ta nuņe mine ta bulu njak. Nu ma make sinamņge mine nda ngina.

¹³ Tanjakina le Farisi mbal nu sanaig: Ne nane miroņ nane tugu kuklite ta ne yabri pasa ndo sakate tae nginaig le ¹⁴ nu ndek nane saningina: Ye aningę prowen maņ animbi kanğit ta ye kila. Ta tuku ye yiņe miroņ tuku sanu kumuņ. Tane ye aningę prowen maņ animbi kanğit ta tane gilai minig. ¹⁵ Tane tango tuku wamdusmbi ndo ye pileyade. Ye tanjamba ande pile ndawet. ¹⁶ Ye ande pilewam idusmba ta yiņe wamdusmbi ndo kuga. Kuate nu ye kukulyina ta ye nu ndoņ wamdus ulendi tango pileningęk. Ta tuku ye kumumbi pileningam kumuņ. ¹⁷ Tukul pasa nu sakate: Tango armba nale pasa ndui ta ndo sakade ta son pasa ngade. ¹⁸ Ye yiņe Mam nu ye kukulyina nu ndoņ yiņe tugu kukliwek ta son pasa ndo ngina. ¹⁹ Tanjaka saningina le nane ndek nu kusnanaig: Ne Mam nane aningę minit nga kusnanaig le nu sakina: Tane ye tuku Mam gilai. Tane ye mata gilai minig. Tane ye kila kande ye tuku Mam mata kila minig kande nga saningina.

²⁰ Yesus nu kusem wande sinam tanđe ndametij patikade ma mbolņge pasa ta kuklimba minna le afu nu biye tiwam tuku ta biye ti ndanaig. Nu kumam tuku ait kile.

Yesus nu samba tumbraņ tuku saningina

²¹ Yesus nu maņ pasa tuturmba saningina: Ye ka le tane ye sotete pisenga tanğine une ta njak minmba kumamņgaig. Ye kanğit ma ta tane prowam kumuņ kuga ngina le ²² Zu mbal ndek nangine nangine sakinaig: Nuņe nğarusu balewamņgat inde. Ta tuku ye kanğit ma ta tane prowam kumuņ kuga nga sakat nginaig.

²³ Tanjakinaig le nu nane saningina: Tane ibeņ tekok mbal. Ye mbol ambekok. Tane kilke tekok. Ye kilke tekok kuga. ²⁴ Ta tuku ye satingit. Tane une njak minmba kumamņgaig. Tane yiņe miroņ tuku sakit ta son nda nğap ta tane sirka une njak minmba kumamņgaig ngina.

²⁵ Tanjakina le nane ndek nu kusnanaig: Ne ima nginaig le nu nane saningina: Ye abo abo yiņe miroņ tuku saka minet ta not. ²⁶ Ye tane tuku mbar tuku pasa sunğomba njak

minet ta ye sa ndaket. Ande nu ye kukulyina nu tugumŋge pasa ten ta ndo ye satinŋet. Pasa ta tugusek ŋgina.

²⁷ Nu taŋamba Mam Kuate tuku sakina ta nane katese ndanaig. ²⁸ Ta tuku Yesus maŋ lato nane saningina: Tane ye Ndindo Katesek Taŋgo ye tumba ail kazrai mbolŋge palmbimŋgaig. Ait ta kugawa le o son ta nuŋge ŋgamŋgaig. Ye yiŋe wamdusmbi pasa afu sa ndaket. Mamŋge tumyina ta ndo saket ta tane katesewamŋgaig. ²⁹ Ande nu kukulyina ye nu tuku nzali ndo dubiwet. Ta tuku nu ye kusre ndayumba ye ndoŋ minmba minit ŋga sakina.

³⁰ Nu taŋamba saka minna le nane gudommba nu tuku son ŋginaig.

Yesus nu Zu mbal ndoŋ kualeyaukinaig

³¹ Yesus nu Zu mbal afu nu tuku son ŋginaig ta teŋenmba saningina: Tane ye tuku pasa ismba kumumba kap ta tane siŋka ye dubiyano taŋgo mayok kaŋgaig. ³² Tane pasa tugusek kila palpe le pasa taŋge tane tuku muskil kile-tidinge tingamŋgat ŋgina.

³³ Taŋakina le nane ndek sakinaig: Sine Abraham tuku mbuŋ mineg. Sine nane afu kumnemŋge ndalekanu taŋaŋ mine ndakeg. Ne ndaŋam saka sine tuku muskil kile-tidinge siŋgam tuku sakate ŋginaig le ³⁴ nu maŋ lato saningina: Ye siŋka satinŋamŋgit. Ima nu unekate ta nu une maŋau kumnemŋge ndalekanu taŋaŋ minit. ³⁵ Piro taŋgo nu nuŋe suŋgo tuku wandekŋge mara mara mine ndakate. Kiŋo nu mam nuŋe tuku wande mbolŋge mara mara minit. ³⁶ Ata. Ye Kuate tuku Kiŋo ye tane tuku muskil kile-tidingi ta tane muskil kile-tidi mayewamŋgaig. ³⁷ Tane Abraham tuku mbuŋ ŋgade ta ye kila ta tane ye tuku pasa isig ta tane tuku ŋgamuŋgal sinam kine ndakate tukunu tane ye baleyam sakade. ³⁸ Ye yiŋe Mam tugumŋge maŋau kaŋgerke liken ta sake liket. Tane taŋgine mamŋge maŋau tumtingit ta kade ŋgina.

³⁹ Taŋakina le nane nu sanaig: Sine tuku mam Abraham ŋginaig le nu nane saningina: Tane Abraham tuku kiŋo kame kande Abraham tuku maŋau dubide kande. ⁴⁰ Ye pasa tugusek Kuate tugumŋge ismba pro satinŋet le tane ye baleyam sakade. Abraham nu maŋau taŋaŋ ke ndakina. ⁴¹ Tane taŋgine mam tuku maŋau te-purde ŋgina le nane nu sanaig: i ... Sine ndinŋge kile-pati ndakinaig. Siŋgine Mam ndindo nu Kuate ŋginaig.

⁴² Kile Yesus nu ndek saningina: Ye Kuate tugumŋge minen sulumba te prowen. Yiŋe wamdusmbi kuga. Nuŋge ye kukulyina. Kuate nu tane tuku Mam kande tane ye tuku mata kume purde kande. ⁴³ Ye pasa kile-mayokket te tane isam mbulmba kilba tukulde. Ta tuku tane katese ndade. ⁴⁴ Taŋgine mam Satan. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam idusde. Nu abo abo taŋgo bale farna taŋamba kile minit. Nu wamdus tugusek kugatok tukunu nu maŋau tugusek ŋakmba pitaikate. Nu mane taŋgo. Nu yabri maŋau miro. Ta tuku nu yabri wam ndo te-mayokam kumuŋ. ⁴⁵ Tane taŋgine mam tuku maŋau ŋak minig sulumba ye pasa tugusek satinŋet ta tane son ŋgam fugude. ⁴⁶ Tane tuku ande ye tuku mbar ande kaŋgermba sanu kumuŋ kuga. Ye tane pasa tugusek satinŋet ta tane ndaŋam tuku son nda ŋgade. ⁴⁷ Kuate tuku kiŋo kame nane nu tuku pasa isig. Tane nu tuku kiŋo kame mine ndakade tukunu nu tuku pasa ise ndakade ŋgina.

⁴⁸ Taŋakina le Zu mbal nane ndek nu sanaig: Ne Samaria yamban bukla ŋayonu ŋak ŋgeg ta sine kumumbi sakeg ŋginaig le ⁴⁹ nu nane saningina: Ye bukla ŋak kuga. Ye Mam tuku nyu te-duŋget le tane ye tuku nyu te-ibeŋde. ⁵⁰ Ye yiŋe nyu mbol kuwa ŋga idus ndawet. Kuate nu ye tuku nyu mbol kuwa ŋga sakate. Nu taŋgo ŋakmba kumumbi pilenŋgit. ⁵¹ Ye siŋka satinŋamŋgit. Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ŋgina.

⁵² Kile Zu mbal nane ndek sakinaig: i ... Abraham tuan taŋgo ŋakmba kume likinaig ta ne sakate: Ima nu ye tuku pasa dubimba minwa ta nu kume nda ŋgate. Ta tuku kile sine kila pileg. Ne bukla ŋak. ⁵³ Sine tuku mbuŋ suŋgo Abraham ne nu liwanu ŋga iduste? Abraham tuan taŋgo ŋakmba kume likinaig. Ne ima le naŋe nyu te-duŋgate ŋginaig le ⁵⁴ nu ndek saningina: Ye yiŋe mironŋ yiŋe nyu payam ndaket. Yiŋe Mam nuŋge ye tuku nyu te-duŋgate. Tane nu sine tuku Mbara Suŋgo ŋgade ta ⁵⁵ tane nu gilai. Tane nu kila ŋgade ta tane yabri taŋgo ndo. Ye nu kila ŋget ta tane yabri pasa sakade taŋamba kuga.

Ye siŋka nu kila minmba nu tuku pasa dubiwet. ⁵⁶ Singine mbuŋ Abraham nu o buk ye prowam tuku ait ismba nu gare-gareka tairŋga minna. Nu ye tuku ait kaŋgermba gare sunŋo tina ŋga saningina.

⁵⁷ Taŋakina le Zu mbal ndek nu sanaig: i ... Ne yar 50 mine ndakate. Ne Abraham kaŋgeranu ŋga sakate e ŋginaig le ⁵⁸ nu ndek nane saningina: Ye siŋka satinŋamŋgit. Abraham pro ndana le ye minmba minen kile minet ŋga saningina.

⁵⁹ Taŋakina le nane ndek ndame kilmba nu balewam bafunaig le nu nuŋe ŋgaro kuirkuirka tumba kusem wande kusremba kina.

9

Yesus nu tango am tukulok wakeina

¹ Yesus nane ndin dubimba kinaig ka tango ande nu am tukulok ina sinamŋge prona ta kaŋgermaig. ² Kaŋgermba nuŋe dubiwanu tango Yesus kusnanaig: Tum Tango, imanŋe unekina le nu am tukulok prona. Ina mam nuŋeŋge e ko nuŋe mironŋ e ŋga kusnanaig le ³ nu ndek nane saningina: Ina mam nuŋe tuku une ko nuŋe une tanŋe am tukul ndana. Kuate tuku sanŋri nu mbolŋge mayok kambim tuku nu am tukulok minit. ⁴ Kile mafef minitmbi ye Kuatenŋe kukulyina ta sine nu tuku piro kube. Mine minemba furirwa le sine ŋakmba pirokam kumuŋ kuga. ⁵ Ye kilke te mbolŋge minmba kilke te kilhawet tuku bulu ŋgina.

⁶ Nu taŋaka sakina sulumba kilke mbol ŋguspeka ruga wakeimba tumba tango ta am mbolŋge pilna sulumba nu sana: ⁷ Ne kumba Siloam kule kualin mbolŋge am minyanŋa ŋgina. (Siloam nyu ta tugunu Kukulna). Taŋamba kukulna le nu ndek kumba am minyanŋa mambil mayemba luka prona.

⁸ Nu prona le nu tuku tumbranŋ tuma nane afu turmba nu buk aganŋ ndende yabanŋka minna le kaŋgermaig ta ndek sakinaig: i ... Ande buk aganŋ ndende yabanŋka minna nuŋge inde ŋginaig le ⁹ nane afu sakinaig: Au. Nuŋge ŋginaig le afu sakinaig: Kuga. Tango ande nu suk ŋginaig. Taŋakinaig le nu nane saningina: Sakade not. Ye nuŋge ŋgina le ¹⁰ nane ndek nu kusnanaig: i ... Ne ndanŋat le am mayekat ŋginaig le ¹¹ nu lafumba sakina: Tango ande nyunu Yesus nuŋge ruga wakeimba ye tuku am mbolŋge pilmba sayat: Ne ka Siloam kule kualin mbolŋge am minyanŋa ŋgat. Ye ka am minyanŋit le ye am maranŋat ŋgina le ¹² nane nu kusnanaig: Nu aninŋe minit ŋginaig le nu ndek saningina: Iyo. Ye gilai ŋgina.

¹³⁻¹⁴ Yesus nu ruga wakeimba am maranŋe tuna ta kusem ait le nane afu tango buk am tukulok minna ta tumba Farisi mbal tugum pronaig le ¹⁵ nane mata nu kusnanaig: Ne ndanŋat le am mayekat ŋginaig le nu saningina: Nu ruga wakeimba ye tuku am mbolŋge palet le ye ka am minyanŋit le kile mambilet ŋgina. ¹⁶ Taŋakina le Farisi mbal afu sakinaig: Tango ta kusem ait tukul lukamba nu mabte ndakate. Kuatenŋe nu kukul ndana ŋginaig le nane afu teŋemba sakinaig: Kuga. Nu tango ŋayonu kande nu manŋau sanŋrinu taŋamba kam kumuŋ kuga kande ŋginaig. Nane taŋamba pur yimyam kinaig. ¹⁷ Taŋamba nane manŋ tango am mayekina ta kusnanaig: Tango ta tuku ne ndanŋmba iduste ŋginaig le nu saningina: Nu tuan tango ande ŋgina.

¹⁸ Zu gabat mbal tango ta ina sinamŋge am tukulok prona le kile mayekina ta son nda ŋga nu tuku ina mam wika kusnanikinaig: ¹⁹⁻²⁰ Tale kiŋo ande am tukulok tepalmbinu ŋga saka minik ta noten e ŋginaig le nale lafumba sakinaik: Am tukulok tepilkerŋ ta not ŋginaik. Taŋakinaik le nane ndek sanikinaig: Nu ndanŋat le am mayekat ŋga kusnanikinaig le nale ndek sakinaik: ²¹ Iyo. Sile gilai. Nu sunŋokanu. Nu kusnawap. Nu ndanŋat le am mayekat ko imanŋe nu am wakeiwe tawet ta nuŋe sakuwa le isap ŋginaik. ²² Nale Zu mbal tuku kuru-kurukinaik sulumba taŋamba saninginaik. Ta ndanŋam? Zu gabat mbal nane pasa ande buk katmba ima nu Yesus nu Kuatenŋe madina tango ŋguwa kande nu kusem wandekŋge pitaimba nu tukulbe ŋginaig. ²³ Wam ta tuku nale sakinaik: Nu sunŋokanu. Nu kusnawap ŋginaik.

²⁴ Kile nane manŋ tango am mayekina ta te yale ŋga sanaig: Tango ta ŋayonu ta sine kila. Ne Kuate am mbolŋge siŋka son pasa saka ŋginaig le ²⁵ nu ndek sakina: Nu ŋayonu

e ko mayenu e ta ye gilai. Wam ande ye mbolnje kat ta ndo ye kila. Ye buk am tukulok minen ta kile ye mambilet ngina.

²⁶ Tanjakina le nane manj nu kusnanaig: Nu ne ndanjat? Nu ame wam kat le ne am mayekat nga kusnanaig le ²⁷ nu lafumba saningina: A ... ye buk satinjit le tane isaig. Ndanjam saka manj lato isam tuku kusnangade. Tane mata nu dubiwanu tanjo minam idusde e ngina le ²⁸ nane ndek gubra tumba nu tumail panmba sanaig: A ... ne nu dubiwanu tanjo. Sine Moses ndo dubiweg. ²⁹ Kuate nu Moses ndonj pasatina ta sine kila. Tanjo te aninge prona ta sine gilai nginaig le ³⁰ nu pasa lafumba saningina: i ... Nu ye tuku am wakeiwe sat ta ndanam nu aninge prona ta tane gilai ngade. ³¹ Nu tuku manjau ta kilimok. Kuate nu tanjo njonu ise ndakate. Ande nu Kuate mbarinmba nu tuku nzali dubite le ndo Kuate nu tuku yabanj pasa isit le wam sanjrinu kate. ³² Ande nu ina sinamnje am tukulok prona le andenje nu tuku am maranje tuna nga sakade le ise ndakeg. ³³ Tanjo ta nu Kuatenje kukul ndana kande manjau tanj inum kam kumunj kuga kande ngina. ³⁴ Tanjakina le nane gubra tumba sanaig: Yoi. Ne ina sinamnje une njak te-pilnaik. Ne sine gabat kame wam pagukam iduste e nga nane tanjo ta kusem wandeknje pitainaig le mayok kina.

³⁵ Tanjo pitainaig le mayok kina ta Yesus nu ismba tanjo ta sota kanjerna sulumba nu sana: Ne Katesek Tanjo Ndindo ta tuku ne son ngate e ngina le ³⁶ nu ndek nu sana: Sunjo, ne ima tuku sakate. Tanjo ta saya le isi sulumba ye nu tuku son ngi nga sana. ³⁷ Tanjakina le nu ndek sana: Ne buk nu kanjerat. Ye ne ndonj pasatet te ye nunje ngina le ³⁸ nu ndek sana: O Sunjo, ye ne tuku son njet nga nu tugumnje dagol tidronjina.

³⁹ Kile Yesus nu tejenmba sakina: Nane am tukulok mbal mambilam tuku mambilde mbal am tukulkam tuku ye tanjo tanjamba pilengam kilke te mbol prowen ngina le ⁴⁰ Farisi mbal afu tanje minnaig ta pasa ta ismba sanaig: i ... Ne sine mata am tukulkanu nga iduste e nginaig le ⁴¹ nu nane saningina: Tane am tukulkanu minig kande une tuku pa tane mbolnje mine ndakate kande. Tane sine am maranganu mineg ngade tukunu tane pa tam tuku minig ngina.

10

Sipsip kulat tanjo mayenu

¹ Ye sinjka satinjamnjit. Ande nu sipsip tuku malanja sinam nda kumba nu fonde ponja sinam kinit ta nu kuayar tanjo ndo. ² Ande nu malanja kumam sinam kinit ta nu sipsip tuku kulat tanjo. ³ Nu prote le malanja kulat tanjo malanja talke tuwit. Nu sinam kinit le nune sipsip nu tuku njin tugu katesemba nu kila pilig. Nu nune sipsip tuku nyu yimyam wike lika kilmba kile-mayokka kinit. ⁴ Nu nune sipsip njakmba kile-mayokkate sulumba nu ambonga kinit le nane nu tuku njin tugu kila tukunu nu dubimba kinig. ⁵ Tanjo kisenje pro wikuwa ta nane nu dubiwe nda. Nane nu tuku njin tugu gilai tukunu nane nu ram kua kanjaig ngina. ⁶ Yesus nu yaba pasa ta saningina ta nane tugunu katese ndanaig.

⁷ Katese ndanaig le nu te-mayokmba saningina: Ye sinjka satinjamnjit. Sipsip tuku malanja ta ye. ⁸ Ambonga pronaig mbal ta nane njakmba kuayar tanjo ndo. Sipsip nane tuku pasa ise ndakinaig. ⁹ Ye ndo malanja. Ande nu ye tugum tembi sinam kuwa ta nu ngisike nda. Nu mayok ka sinam ka nyamaganj mayenu te-silika nyumba minamngat. ¹⁰ Kuayar tanjo nu sipsip kuayarmba bale farmba njaijo siglikam tuku ndo prote. Ye nane abo tugu kitek lato lato tumba gare sunjo njak minwaig nga ye prowen.

¹¹ Ye sipsip kulat tanjo mayenu. Sipsip kulat tanjo mayenu sipsip mine mayewaig nga nu kumam tuku kuru kuru ndakate. ¹² Ande nu sipsip miro tanjo kuga ta nu ndametinj kilam tuku ndo sipsip kulatkate. Age nguikok prote le nu sipsip kusreka kua kinit le age tanje nane bige tidngate le nane pururumba sili-silide. ¹³ Nu ndametinj kilam tuku ndo sipsip kulatkate sulumba nu sipsip sunjomba idus ndaningit. ¹⁴⁻¹⁵ Ye sipsip kulat tanjo mayenu. Mam nu ye kila minit le ye nu kila minet. Tanjamba ndo ye yinje sipsip

kila minet le nane ye kila minig. Ye nane mine mayewam tuku ye yiye ngarusu mape ndamba kumamngit.

¹⁶ Yiye sipsip gudommaba fonde te sinamnge mine ndakade. Ye nane mata kili le nane ye tuku nin tugu kila pilmba ye dubiyamngaig. Tanjamba nane kuasmbi ndindo tanjan minwaig le ye nane tuku kulat tanjo ndindo minamngit. ¹⁷ Ye yiye ngarusu mape ndamba kumi sulumba manj abo tumba tingamngit. Ta tuku yiye Mam nu ye tuku kume purte. ¹⁸ Ande nu nuje nzali dubimba ye baleyam kumuŋ kuga. Ye yiye nzali dubimba kumamngit. Ye sanjri njak minmba yiye ngarusu kumam tuku palmbimngit. Kumi sulumba sanjri ndui ta tumba manj tingamngit. Yiye Mam nu ye wam ta kam tuku nyu sina nga saningina.

¹⁹ Tanjaka saningina le Zu mbal nane pasa ta ismba manj wamdus pur yimyam kinaig. ²⁰ Afu gudommaba ndek sakinaig: Nu bukla njak nginngankate. Tane nu tuku pasa ise ndakap nginaig le ²¹ nane afu ndek sakinaig: Tanjo bukla njak tanjamba pasatam kumuŋ kuga. Bukla njayonunge tanjo am tukulok wakeiwam kumuŋ kuga nginaig.

Zu mbal Yesus ngumnenaig

²² Yerusalemnge nane o buk kusem wande tuku malanja manj talkinaig ta idusam tuku pagumba nye sunjo mayok kina. Ait ta murke ait.

²³ Yesus nu kusem wande sunjo tuku kawanj ande nyunu Solomon ta mbolnge kine inummba minna le ²⁴ Zu mbal afu pro nu te-ngamumba kusnanaig: Ne Kuatenge madinina tanjo ndeta tugusemba saka le isbe. Sine isam tuku wamdus sulumba tairnga mineg nginaig le ²⁵ nu ndek lafumba saningina: Ye buk satingen ta tane son nda ngade. Ye Mam tuku nyu mbolnge wam ke liket piro kame tanje Mam nu ye kukulyina ta temayokde ta ²⁶ tane ye tuku sipsip kuga tukunu tane ye tuku son nda ngade. ²⁷ Ye tuku sipsip nane ye tuku nin tugu kila. Ye nane kila minet le nane ye dubiyade. ²⁸ Ye abo tugu minmba minam tuku ningi le nane sinja ngisike nda. Ande nu ye tugumnge nane bige tidinga kilam kumuŋ kuga. ²⁹ Sipsip njakmba Mam nu ye tugumnge patikina le kulatka minet. Ande nu Mam tugumnge nane bige tidinga kilam kumuŋ kuga. ³⁰ Sile Mam ndonj ndindo ndo nga sakina.

³¹ Tanjaka le Zu mbal nane manj ndame kilmba nu balewam bafunaig le ³² nu ndek nane saningina: Ye Mam tuku sanjrimbi manjau magenu gudommaba ke liket le kanjerkade. Ame manjau njayonu ket le tane ye baleyam bafude nga saningina le ³³ nane nu sanaig: Sine ne wam magenu kate ta tuku ne balenam idus ndaweg. Ne tanjo ndo ta ne ye Kuate nga nu tuku nyu njayo silita nginaig.

³⁴ Nu ndek lafumba saningina: Kuyar pasa mbolnge Kuate nu tenjenmba sakate. Tane mbara kame tanjan minig ngate. ³⁵ Sine kuyar pasa ande te-siwam kumuŋ kuga. Kuate nu tanjamba nuje mbal afu pasa ningina le nane mbara tanjan minig ngina. ³⁶ Ye ake tanjo kuga. Kuatenge madiyumba kukulyina le kilke te mboljrowen. Ndanjam saka ye Kuate tuku Kinjo nget le Kuate tuku nyu njayo siliwanu ngade. ³⁷ Ye Mam Kuate tuku piro ndaket nga idusmba kande tane ye tuku son nda ngap. ³⁸ Ye nu tuku piro ket nga idusmba kande piro ket manjau te ndo son ngap. Ta mbolnge tane Mam nu ye ndonj minmba minit le ye nu ndonj minmba minet ta kila palmbimngaig ngina.

³⁹ Tanjaka sakina le kile nane nu manj biye tiwam tuku ta nu nane kusreka kua ka kina. ⁴⁰ Nu kina ka Jordan kule sim ka buk Yohanusnge kule pisneningina ma ta mbolnge minna. ⁴¹ Tanje minna le nane gudommaba nu tugumjrowmba sakinaig: Yohanus nu manjau sanjrinu afu ke ndakina ta nu tanjo te tuku sakina ta kumumbi sakina nginaig. ⁴² Tanjamba ma ta tuku mbal gudommaba Yesus tuku son nginaig.

11

Lasarus nu kumna

¹ Betani tanjo ande Lasarus nu guazenjina. Kulim kat nuje Maria le Marta. ² Maria nu buk gurej tumba Yesus tuku kupe mbolnge kutumba nuje gabat wanjemi saukina. Leu nuje Lasarus guazenjina. ³ Guazenjina le nuje kulim kat nuje ar ndek Yesus tuku

pasa pilmba sakinaik: Sunjo, ande ne nu tuku kume purte ta nu guaze njak minit nga sanaik le ⁴ nu pasa ta ismba sakina: Guaze tanje nu balewe nda. Kuate tuku nyu sunjo mbol kuwa le wam ta mbolnje ye Kuate tuku Kinjo nyu sunjo mayok kambim tuku guaze ta prona ngina.

⁵ Yesus nu Maria le Marta leu nakile Lasarus nu nane tuku kume pur sunjo njak. ⁶ Nu Lasarus guazengina pasa ta ismba minna ma ta mbolnje maj ait armba tanje minna. ⁷ Mara armba kugana le nu nuje dubiwanu tanjo saningina: Sine maj Yudea kab ngina le ⁸ nane nu sanaig: Tum Tanjo, ailfu ndo Zu mbal ma ta mbolnje ndamembi ne balenam bafunaig. Ndanjam saka ne maj kambim sakate e nginaig le ⁹ nu ndek sakina: Maratukuk ka furiram ta mafef minit. Ande nu ki mbol likate ta nu baringam kumu njuga. Mafef tuku bulunje nu kilnjate. ¹⁰ Ande nu furir likate ta nu bulu kugatok tukunu baringate ngina. ¹¹ Tanjaka sakina sulumba nu nane saningina: Singine gulab Lasarus nu kinymba minit. Ye ka nu kuanewamngit ngina.

¹² Tanjakina le nuje dubiwanu tanjo nane nu sanaig: Sunjo, nu kinymba minit ndeta nu mayekamngat nginaig. ¹³ Yesus nu Lasarus kumna ta tuku nu kinymba minit nga saningina ta nane nu kinyat nga idusmba tanjamba sanaig. ¹⁴ Kile Yesus nu kilimok saningina: Lasarus kumna. ¹⁵ Ye nu tugum nda kan le nu kumna ta tuku ye piti ndayate. Tane ye tuku son ngap nga ye iduset. Kile sine nu tugum kab ngina.

¹⁶ Nu tanjamba sakina le Tomas mape nyu ande Didimus nu ndek Yesus dubinaig tanjo afu saningina: Nu kumam kinit. Ariya. Sine kumba nu ndonj kumbe ngina.

Kumanu mbal abonga tingam tuku miro

¹⁷ Yesus nane Betani pronaig le nane Lasarus tumba ndame burok sinamnge pilnaig le ki baikamba kugana ta kila sanaig. ¹⁸ Betani tumbranj Yerusalem kambim tuku 3 kilomita tanjan ndin kuen kuga. ¹⁹ Zu mbal gudommba Maria le Marta leu nakile kumna le wamdus kile-iberkam tuku pro tanje minnaig.

²⁰ Marta nu Yesus ilmba minna pasa isna sulumba nu tinga ka ndinje Yesus kangerna le Maria nu wandeknje minna. ²¹ Marta nu Yesus sana: O Sunjo, ne buk pro minna kande ye tuku leu kume ndakina kande. ²² Kile ait te mbolnje mata ne ame wam tuku Kuate yabaja ta ne tanmbimngat ta ye kila ngina le ²³ nu lafumba sana: Leu naje nu maj abonga tingamngat ngina le ²⁴ Marta ndek lafumba nu sana: Ait sunjo mbolnje kumanu mbal njakmba tinguwaig le nu mata tingamngat ta ye kila ngina.

²⁵ Tanjakina le nu ndek sana: Kumanu mbal abonga tingam tuku ta ye miro. Ande nu ye tuku sangri tomba tinga kumwa ta nu maj abonga tingamngat. ²⁶ Ima nu abo minmba ye tuku sangri tomba tingate ta nu ngisike nda. Ye pasa sanet te ne son ngate e nga kusnana le ²⁷ nu ndek sana: O Sunjo, ne Kuate tuku Kinjo ne Kristus. Ande nu kilke te mbol prowamngat nginaig ta ne ngina.

Yesus nu malmbikina

²⁸ Tanjakina sulumba Marta nu tinga kumba ka maib nuje Maria sijsinjndo sana: Tum Tanjo pro ne ilwa nga sakat ngina le ²⁹ nu ismba pastinga nu sota kina.

³⁰ Yesus nu tumbranj nda prona. Nu tumbranj makembinge Marta ndonj pasatinaik ma ta mbolnje minna. ³¹ Zu mbal nane wandeknje Maria wamdus te-ibermba minnaig ta nu pastinga kina le nane nu mindesij tugumnge malmbinu kinit nga nu dubimba kinaig.

³² Maria nu Yesus tugum promba dagol tidronja sana: O Sunjo, ne prona kande ye tuku leu kume ndakina kande ngina. ³³ Maria nu malmbikina le nu dubimba kinaig mbal njakmba malmbikinaig le Yesus nu nane kangerka wamdus tatrakina le nu nane kusnaningina: ³⁴ Tane aninge nu tumba pilnaig nga kusnaningina le nane nu sanaig: Sunjo, ne sine njak kumba ka kangera nginaig le ³⁵ nu malmbikina.

³⁶ Tanjana le Zu mbal afu sakinaig: Ai si. Nu Lasarus tuku sunjomba kume purte nginaig. ³⁷ Tanjakinaig le nane afu ndek sakinaig: Nu tanjo am tukulok ta nu am maranje tuna. Ndanjam tuku nu Lasarus te-ti ndana le nu kumna nga sakinaig.

Yesus nu Lasarus wikina le abongina

³⁸ Kile Yesus nu maṅ wamduṣ tatrūkina le nu kumba ka mindesiṅ pilnaig ma ndame burok ta tugum prona. Ndame suṅgo ande burok tūkulanu minna. ³⁹ Kile Yesus nu ndek saniṅgina: Ndame talkap ṅgina le taṅgo kumna ta kulim nuṅe Marta nu ndek sana: Sunṅo, nu kumna le ki bailkamba kuganaig. Mindesiṅ te buk mundur kinit ṅgina le ⁴⁰ nu sana: Ye ne ame pasa sanit? Ne ye tuku saṅgri tomba tiṅga ta ne Kuate tuku saṅgri kaṅgeramṅgat ṅga sanit ṅgina. ⁴¹ Taṅakina le nane ndek ndame talkinaig le Yesus nu tandeka sakina: O Mam, ne ye tuku pasa isit tukunu ye ne gare pasa tinet. ⁴² Ne mara mara ye tuku pasa isit ta ye kila. Afu minig te neṅge ye kukulyina ta nane kila pilwaig ṅga ye pasa te sanet ṅgina.

⁴³ Taṅaka sake deṅpurmba nu wi kueṅka sakina: Lasarus, ne tiṅga kilim kaye ṅgina le ⁴⁴ nu kumna tuku ta tiṅga mayok kina. Nane buk tawimbi kupe wai kusnaig sulumba tawi inum gabat soṅginaig ta ṅak tiṅgina le Yesus ndek nane saniṅgina: Tane kumiṅ kukliwap le nu kuwa ṅgina.

*Nane Yesus balewam tuku ndin sotinaig
(Mateus 26.1-5; Markus 14.1-2; Lukas 22.1-2)*

⁴⁵ Zu mbal Maria dubimba pronaig ta nane Yesus wam kina ta kaṅgermba nane gudommmba nu tuku son ṅginaig le ⁴⁶ nane afu Farisi mbal tugum kumba Yesus wam kina ta kubeu niṅginaig le ⁴⁷ Farisi mbal ndek kumba pris gabat mbal ndoṅ gabat sugo sugo ṅakmba kile-maṅgurkinaig sulumba sakinaig: Sine kile ndaṅndaṅamṅgig? Nu maṅau kitek saṅgrinu gudommmba ke likate. ⁴⁸ Sine nu mapebe le nu maṅau kumba minwa ta nane ṅakmba nu tuku son ṅgamṅgaig. Taṅawaig ta Rom mbal sine Sesar kusrewanu ṅga pro kusem wande suṅgo ṅayo silimba sine Israel ṅakmba bale faramṅgaig ṅginaig.

⁴⁹ Taṅgo suṅgo ande nyunu Kaiafas nu yar ta mbolṅge pris tuku gabat suṅgo minna. Taṅgo ta nu nane ṅgamukṅge tiṅga saniṅgina: Tane wam gilai mbal. ⁵⁰ Sine Israel tuku ma tumba taṅgo ndindo kumwa ta maye. Taṅawa ta sine ṅakmba ṅgisike nda ṅgina. ⁵¹ Kaiafas nu taṅakina ta nu nuṅe wamduṣ dubimba sa ndakina. Nu yar ta mbolṅge pris gabat suṅgo minna le Kuatenṅge nu wamduṣ tuna le nu dir pasa saniṅmba Yesus nu Israel ṅakmba tuku ṅga kumamṅgat ṅgina. ⁵² Israel mbal ndo kuga. Nu Kuate tuku kiṅjo kame kilke tugu ṅakmba mbolṅge kilwa le kuasmbi ndindo minwaig ṅga kumamṅgat.

⁵³ Ait ta mbolṅge Zu gabat mbal nane tugu pilmba Yesus balewam tuku ndin sota minnaig. ⁵⁴ Ta tuku kile Yesus nu Zu am mbol li ndakina. Nu nuṅe dubiwanu mbal kilmba duṅe makembiṅge tumbraṅ ande nyunu Efraim kinaig ka taṅge minnaig.

⁵⁵ Zu mbal tuku pagumba nye suṅgo Pasowa ait patukina le tumbraṅ foṅfoṅ tuku mbal gudommmba Pasowa mayok nda kuwa le purferṅnu mayok kambim tuku ṅga Yerusalem kinaig. ⁵⁶ Nane pro Yesus sota kusem wande suṅgo sinam taṅge naṅgine naṅgine muṅgu kusnaṅga sakinaig: Tane ndaṅmba idusde. Nu prowamṅgat e ko prowe nda ṅga saka minnaig.

⁵⁷ Farisi nane pris gabat mbal ndoṅ nane buk taṅgo pino wam paguka saniṅginaig: Ande nu Yesus minit ma ta kila minmba kande nu sine sasiṅguwa le sine ka biye tibe ṅginaig.

12

*Maria Yesus tuku kupe mbolṅge gureṅ kutuna
(Mateus 26.6-13; Markus 14.3-9)*

¹ Pasowa tuku pagumba nye ait ta buk fagkina le Yesus nu maṅ Lasarus kumna le te-tina tuku tumbraṅ Betani kina. ² Ka taṅge nane Yesus tuku pagunaig le Marta nu nyamagaṅ kutumba minna. Lasarus mata nane ndoṅ isukusmba minna. ³ Isukusmba minnaig le Maria nu gureṅ mayenu ande pitinu 500 gram taṅaṅ piyanu o mbolṅge ta tumba prona sulumba Yesus tuku kupe mbolṅge kutumba nuṅe gabat waṅembi kupe saukina le mundur mayenu wande ta kumuṅgina le ⁴ Yesus dubiwanu taṅgo ande Yudas Iskariotnu nu ṅgumneṅga Yesus tuku kupet mayok kina ta nuṅge sakina: ⁵ A ... ndaṅam saka gureṅ ta tumba nane afu mbol nda piyana. Nu taṅana kande nu soṅ 30 tunaig le sine

sanzal mbal turkeg kande ngina. ⁶ Yudas nu sanzal mbal idusniŋmba pasa ta sa ndakina. Nunge nanŋine ndametiŋ kulatka afu kuayarmba minanu. Ta tuku nu sakina.

⁷ Kile Yesus nu ndek sana: Nu piti ser ndawa. Ye kume ndaket le nu ambonŋa ye tuku mindesiŋ wakeiwanu taŋaŋ gureŋ ta tumba ye pisneyat. ⁸ Sanzal mbal nane mara mara tane ngamukŋge minamŋgaig. Ye tane ndoŋ ait kuennu mine nda ngina.

Nane Lasarus balewam tuku pasa katnaig

⁹ Zu mbal gudommmba nane Yesus minna ta ismba nu kanŋeram pronaig. Nu ndo kanŋeram pro ndanaig. Nane Lasarus kumna le Yesus nu te-tina ta turmba kanŋeram pronaig. ¹⁰⁻¹¹ Yesus nu Lasarus te-tina le nane gudommmba pris gabat mbal tuku pasa kusreka Yesus tuku son ŋga minnaig. Ta tuku pris mbal nane Lasarus mata balewam tuku pasa katnaig.

Yesus nu gabat sunŋo taŋaŋ Yerusalem kina

(Mateus 21.1-11; Markus 11.1-11; Lukas 19.28-40)

¹² Mafena le Yesus nu mbumba Yerusalem prowam bafumba minna le taŋgo pino gudommmba pro Yerusalemŋge pagumba nye ta tuku minnaig ta nane isnaig. ¹³ Nane ismba ndek pator waŋe supika kilmba nu tugum kumba ka wikaraumba sakinaig: Sine Kuate tuku nyu te-dunŋube o.

Taŋgo te Sunŋo tuku nyu mbolŋge prote.

Nu Sunŋonge nyaro tuwa o.

Nu sine Israel tuku gabat sunŋo nyaro tuwa o nginaig.

Mune 118.26

¹⁴ Yesus nu doŋki fat ande te-silika muskilnu mbolŋge minyokina. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

¹⁵ Sion tumbraŋ sunŋo ne kuru kuru ndaka.

Ai si. Ne tuku taŋgo sunŋo prote si.

Nu doŋki fat mbol minyoka ne tugum prote ngate.

Sakaria 9.9

Kuyar pasa ta Yesus nu kumuna.

¹⁶ Ait ta mbolŋge nuŋe dubiwanu mbal kuyar pasa ta idus ndanaig. Ngumneŋga Yesus nu samba mbolŋge sanŋri kilŋa sunŋo tina le nane kuyar pasa ta idusmba sakinaig: Son. Kuyar pasa nu tuku sakate ta kumumbi nu mbolŋge mayok kina.

¹⁷ Nane Yesus Lasarus wikina le ndame burok sinamŋge abonŋa tingina le kanŋernaig mbal Yerusalemŋge afu kubeu niŋmba minnaig le ¹⁸ manŋur sunŋo ta nu maŋau sanŋrinu kina le isnaig sulumba nane kumba ka ndinŋge nu te-silikinaig le ¹⁹ Farisi mbal nanŋine nanŋine sakinaig: Ai si kanŋerap. Nane ŋakmba nu dubide. Sine wam ande kam kumuŋ kuga nginaig.

Yesus nu nuŋe kumam tuku sakina

²⁰ Nane Kuate mbariŋam tuku pagumba nye ta mbol pronaig ta afu Grik mbal. ²¹ Nane Filipus tugum pronaig. (Filipus nu Galileanu Betsaida tumbraŋok).

Nane pro nu sanaig: Taŋgo sunŋo, sine Yesus kanŋeram proweg nginaig le ²² nu kina ka Andreus sana. Taŋamba nale kinaik ka Yesus kila sanaik le ²³ nu ndek nale sanikina: Ye Ndindo Katesek Taŋgo Kuate nu sanŋri kilŋa sunŋo sam tuku ait buk prote. ²⁴ Ye sinŋa satinŋamŋgit. Wit tiŋnu ande kilkek sinamŋge ngukap le ndo alonu gudommmba mayok kanŋaig. Kilkek sinamŋge ŋgu ndakap ta nuŋe ndo minamŋgat. ²⁵ Ima nu nuŋe abo mine mayewam tuku wamdus sunŋo tate ta nu ngisikamŋgat. Ima nu kilke te mbolŋge nuŋe abo mine mayewam tuku idus ndate ta nu abo ŋak minmba minamŋgat. ²⁶ Ima nu ye tuku piro biyam idusmba kande nu ye dubiyuwa. Nu taŋawa ta nu ye ndoŋ minamŋgat. Ande nu ye tuku piro biywa ta Mamŋge nu tuku nyu te-mayokamŋgat.

²⁷ O Mam, ye ngamunŋal pitiyate ta ye ndanŋmba sani. Wam ye mbol prowamŋgat ta laipyuwa ŋga sani? Kuga. Ye taŋake nda. Piti ta kurawam tuku ye prowen. ²⁸ O Mam, nane nyu sunŋo ta mbol kuwa ngina. Nu taŋakina le samba mbolŋge miŋge pasa ande teŋenmba sakina: Yiŋe nyu sunŋo buk mbol kina. Kile maŋ mbol kanŋgat ŋga sakina.

²⁹ Nane tange minnaig mbal pasa ta ismba afu ndek sakinaig: Kuaila fudukate nginaig le afu nane sakinaig: Eñel ande nu ndonj pasatate nginaig le ³⁰ nu ndek sakina: Pasa ta ye isi nga pro ndawat. Tane isap nga prowat. ³¹ Kile kilke mbol mbal pileningam tuku ait prote. Kilke te tuku gabat Satan Kuatenge te-ibenamngat. ³² Nane afu ye ail mbolnge pilmba te-dunguwaig le ye kilke mbol mbal wike liki le nane ye tugum prowamngaig ngina. ³³ Yesus nu ndanndanmba kumamngat ta te-mayokmba nu pasa ta saningina.

³⁴ Nane ndek pasa lafumba sakinaig: Moses tuku kuyar pasa Kristus nu minmba minamngat nga sakate ta ne ndanam nane Katesek Tango Ndindo tumba te-dungamngaig ngate. Katesek Tango ta nu ima nginaig le ³⁵ nu nane saningina: Kile bulu tugusek ait fagnu ndo tane kilhatingamngat. Bulu tane kilhatingmba minitmbi tane kilha mbolnge likap. Kuga ta ma make tane songikat. Ande nu ma make sinamnge likate ta nu ndin kanjer ndate. ³⁶ Bulu kilhatingmba minitmbi nu tugum kumba kila palpe. Tanawap ta tane bulu hak minamngaig ngina. Yesus nu tanjaka sakina sulumba nu nane kusreka kuirka minna.

Zu gudommba nane Yesus talanaig

³⁷ Yesus nu manjau kitek gudommba nane am mbolnge ke likanu ta nane nu tuku son nda nga minnaig. ³⁸ Tuan tango Aisaia tuku pasa ande nane mbolnge kumungina ta tejenmba.

O Sunjo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ngate.

Ne nane sangri te-mayokte le ande nu katese ndate.

Aisaia 53.1

³⁹ Nane Kristus talanaig ta Aisaia nu o buk dir pasa ande tejenmba kuyarna.

⁴⁰ Kuate nu nane tuku am tukule niymba ngamungal mata tukule ningina. Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba wamdus puluninguwa le ngamungal biye mbilmba ye tugum prowaig le nane wakeikamngit ngina.

Aisaia 6.10

⁴¹ Aisaia nu Kristus tuku kilha sunjo kanjermba nu tanjamba Yesus tuku kuyarna.

⁴² Zu gabat gudommba Yesus tuku son nginaig ta Farisi mbal nane kusem wandeknye nane peunijbekaig nga nangine son ta yabukinaig. ⁴³ Nane tango pino hakmba nane nzaliningam tuku sunjomba idusnaig sulumba Kuate nu nane nzaliningam tuku wam ta fudinndo nga idusnaig.

⁴⁴ Kile Yesus nu wi kuenka saningina: Ande nu ye tuku son ngate ta nu ye tuku ndo son nda ngate. Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku mata son ngate. ⁴⁵ Ande nu ye tuku manjau kanjer tite ta nu Kuate nu ye kukulyina ta nu tuku manjau mata kanjer tite.

⁴⁶ Ye kilke te tuku bulu tanaj tango pino hakmba kilhaninget. Ye son ngade mbal nane ma make sinamnge mine ndakade. ⁴⁷ Ande nu ye tuku pasa ismba dubi ndawa ta ye nu pilemba pasa mbolnge te-ti ndawet. Ye tango pileningmba pasa mbolnge kile-tidingam pro ndawen. Ye nane tuku muskil kile-tidinge ningam tuku prowen. ⁴⁸ Ima nu ye pitaiyumba ye tuku pasa ngumnete ta ait sunjo mbolnge ye pasa sake liket tenge nu pilemba pasa mbolnge te-tiwamngat. ⁴⁹ Ye pasa sake liket te yije wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye kukulyina nunge wam paguyina le ye sake liket. ⁵⁰ Nuje wam pagu pasa ta abo minmba minam tuku ndin tumtingit. Ta tuku ye pasa satinjet te Mamnge wam paguyina le ndo satinjet ngina.

13

Yesus nu nuje dubinaig mbal tuku kupe minyanjina

¹⁻⁵ Pasowa ait pro ndana le Yesus nu nuje dubinaig mbal ndonj isukusmba minnaig le Yudas Iskariotnu Simon tuku kiño nu Satanenge buk wamdus tuna le nu Yesus tumba nuje ngueu mbal ningam tuku idusmba minna.

Yesus nu kilke te kusremba Mam nuje tugum kambim tuku ait patukina le nu kila minmba nuje mbal kilke te mbolnge minnaig ta nane tuku kume purmba minna sulumba nu ndek nyamagan kusremba tinga nuje siot paska tawi ande tumba ngaro kusmba nza mbolnge kule kutumba nuje dubiwanu tango tuku kupe minyanje likina. Mam Kuate

nu sangri njakmba nu wai mbolnje pilna le nu Mam tugumnje ndekina ta nu maŋ luka mbumba kanŋat wam ta njakmba nu kila minmba taŋana.

⁶ Taŋamba minyanje lika ka Simon Petrus tugum prona le nu kusnana: i ... Sunjo, nenje ye tuku kupe minyanŋam bafute e ŋgina le ⁷ nu ndek sana: Ye maŋau ket te ne tugunu katese ndate. Ngumnenŋa ne pulunamngat ŋgina le ⁸ nu maŋ sana: Siŋka. Ne ye tuku kupe minyanje nda ŋga sana. Taŋakina le nu maŋ sana: Ye ne tuku kupe minya ndanŋi ta ne ye ndoŋ gulab minam kumuŋ kuga ŋgina le ⁹ Simon Petrus ndek nu sana: Sunjo, taŋamba kande kupe ndo minya ndanŋa. Ye tuku kupe wai gabat turmba minyanŋa ŋgina le ¹⁰ nu sakina: Ande nu nŋarosu njak kule pisat ta nu kupe ndo minyanŋa maŋ purfeŋnu mayok kanŋat. Tane njakmba purfeŋnu minig ta tane tuku ande nu purfeŋnu mine ndakate ŋgina. ¹¹ Yesus nu ima nu tuku kupet mayok kanŋat ta nu kila minna tukunu ande nu purfeŋnu mine ndakate ŋga saninŋina.

¹² Nu nane tuku kupe minyanje denjpurmba nu tinga nuŋe siot tumba silika isukusam tuku ma mbol kina sulumba nane kusnaninŋina: Ye tane mbolnje maŋau kit ta tane tugunu katesede? ¹³ Tane ye nyun ta Sunjo tane tuku Tum Taŋgo nŋade ta son. Tane kumumbi sakade. ¹⁴ Ye Sunjo tane tuku Tum Taŋgo minmba ye nyu kugatok tane kumnemnje minanu taŋaŋ tane tuku kupe minyanje likit. Tane mata nyu kugatok taŋaŋ taŋine taŋine kupe minyanje likap. ¹⁵ Ye tane mbolnje maŋau kit ta tane kanŋermba taŋamba dubimba kap ŋga ye tumtingit. ¹⁶ Ye siŋka satinŋamngit. Piro taŋgo nu nuŋe sunjo li ndate. Kukul taŋgo nuŋe kukulte taŋgo li ndate. ¹⁷ Ye tane pasa satinŋet te tugunu katesemba dubiwap ta tane gare maŋau mbolnje minamnŋaig.

¹⁸ Ye tane njakmba tuku sa ndakit. Ye maditinŋen mbal ye tane tuku wamdus kila. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ande nu ye tuku nyamagan ye ndoŋ isukusit ta nu ye tuku nŋueu mayok kinit nŋate.

Mune 41.9

Pasa ta siŋka kumumbi mayok kanŋat. ¹⁹ Pasa ta mayok kuwa le ye Kuateŋge madiyina taŋgo ta tane son nŋam tuku ye ambonŋa satinŋit. ²⁰ Ye siŋka satinŋamngit. Ye yiŋe taŋgo ande kukuli le prowa le ande nu aukmba wakeite ta nu ye mata wakeiyate. Ye wakeiyate ta Kuate ye kukulyina nu mata wakeite ŋgina.

Yudas nu Yesus tuku kupet taŋgo

(Mateus 26.20-25; Markus 14.17-21; Lukas 22.21-23)

²¹ Yesus nu pasa ta saninŋina sulumba nŋamunŋal pitina le pasa te-mayokmba saninŋina: Ye siŋka satinŋamngit. Tane nŋamuknje ande nu ye tuku kupet minit ŋgina. ²² Taŋakina le nuŋe dubinaig taŋgo ndek ima tuku sakate ŋga idusmba nanŋine nanŋine munŋu kanŋerkinaiŋ.

²³ Nu dubiwanu taŋgo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nale munŋu patuk patuk isukusmba minnaik. ²⁴ Simon Petrus nu taŋgo ta nu kusnawa ŋga gabatmbi sana le ²⁵ taŋgo ta Yesus maŋ patumba nu gemmba nu kusnana: Sunjo, ne ima tuku sakate ŋgina le ²⁶ nu sakina: Ye bret te kule pak mbol pilmba tambimngit not ŋgina. Nu taŋaka bret tumba kule pak mbilmba Simon tuku kiŋo Yudas Iskariotnu tuna. ²⁷ Tuna le Satan pro Yudas sinam kina le Yesus nu sana: Ne wam kam iduste ta pitik kumba ka ŋgina. ²⁸ Nu Yudas pasa sana ta nane isukusmba minnaig mbal nane katese ndanaig. ²⁹ Nane idusnaig: Yudas nu ndametij tuku pale fat kulatkate tukunu Yesus nu Pasowa tuku nyamagan afu piyawam tuku ko ndametij afu sanzal mbal ninŋam tuku ŋga sate ŋga idusnaig.

³⁰ Kile Yudas nu bret ta nyumba mayok ka kina ta buk furirna.

Wam pagu pasa kitek

³¹ Nu mayok ka kina le Yesus nu nane saninŋina: Ye Ndindo Katesek Taŋgo kile ye tuku nyu sunjo mbol kanŋat. Wam ta mbolnje Kuate tuku nyu sunjo mata mbol kanŋat.

³² Kuate nu ye mbolnje nyu sunjo mbol kuwa le ye nu mbolnje mata nyu sunjo mbol kanŋat. Kile ndo nu ye tuku nyu sunjo te-mbolamngat.

³³ Kiŋo kame ye, ait fagnu tane ndoŋ minamŋgit. Tane ye sota kaŋgerye nda. Ye o buk Zu mbal taŋamba saniŋgen ta kile tane satinŋamŋgit. Tane ye kaŋgit ma ta tane prowam kumuŋ kuga.

³⁴ Ye tukul kitek ande satinŋamŋgit. Tane taŋgine taŋgine muŋgu iduska kume purkap. Ye tane tuku kume puret taŋamba tane mata taŋgine taŋgine muŋgu kume purkap. ³⁵ Tane muŋgu kume purkap ta taŋgo pino tane ye dubiyade mbal minig ta katesewamŋgaig ŋgina.

*Yesus nu Petrusŋge nu tuku nyu yabukamŋgat ŋga sana
(Mateus 26.31-35; Markus 14.27-31; Lukas 22.31-34)*

³⁶ Yesus nu taŋamba sakina le Simon Petrus nu kusnana: Suŋgo, ne animbi kaŋgat ŋgina le nu sana: Ye kaŋgit ma ta kile ne ye dubiyam kumuŋ kuga. Ŋgumneŋga ne ye dubiyamŋgat ŋgina.

³⁷ Taŋakina le Petrus nu sana: Ndaŋam kile ye ne dubinam kumuŋ kuga ŋgate. Ne tuku ŋga ye kumam tuku kuru kuru ndaket ŋgina le ³⁸ nu ndek sana: Ne ye tuku ŋga ne kumam tuku kuru kuru ndakam iduste e? Ye siŋka ne sanamŋgit. Furir te mbolŋge teg wi ndakuwa le ne ye tuku nyu yabukam keŋamŋgat ŋgina.

14

Kuate tugum kambim tuku ndin

¹ Ye pasa pitinu satinŋgit ta tuku tane wamdus fulil ndakap. Tane Kuate tuku saŋgri tomba tinŋa ye tuku saŋgri mata tomba tinŋap. ² Mam tuku tumbraŋŋge wande gudommba minig. Taŋamba mine ndakuwaig ta ye satinŋge nda. Ye kumba ka tane tuku ma wakeiwamŋgit. ³ Tane tuku ma wakeiwi sulumba luka pro tane kili le tane ye ndoŋ minmba minamŋgaig. ⁴ Ye kambimŋgit ma ta tane ndin kila ŋgina.

⁵ Taŋakina le Tomas nu ndek kusnana: Suŋgo, ne kambimŋgat ta sine gilai. Ndin ndaŋ dubimba ne tugum prowamŋgig ŋga kusnana le ⁶ nu ndek sana: Kambim tuku ndin, wam tugusek, abo tugu ta ye miro. Ande nu ye laipyumba Mam tugum kambim kumuŋ kuga. ⁷ Tane ye kila pilig tukunu Mam mata kila palmbimŋgaig. Kile tane nu kila palig. Tane buk nu kaŋgernaig ŋgina.

⁸ Kile Filipus ndek Yesus sana: Suŋgo, sine tuku nzali ne naŋe Mam tumsinŋa le kaŋgerbe ŋgina le ⁹ nu ndek sana: Filipus, ye ait kuennu ne ndoŋ minet. Ne ye kila pile ndakate e? Ande nu ye tuku tugu kaŋger tite ta nu Mam mata kaŋgerte. Ndaŋam tuku ne naŋe Mam tumsinŋa le kaŋgerbe ŋgate. ¹⁰ Ye Mam ndoŋ sailket le nu ye ndoŋ minit. Sile ndindo ta ne son nda ŋgate? Ye mara mara pasa satinŋet ta yiŋe wamdusmbi sa ndaket. Mam nu ye ndoŋ minmba nuŋge piro ta ke likate. ¹¹ Ye Mam ndoŋ minet le nu ye ndoŋ minit ta son ŋgap. Tane son ŋgam fugumba kande piro ke liket ta kaŋgerka ye nu ndoŋ minet ta son ŋgap. ¹² Ye siŋka satinŋamŋgit. Ande nu ye tuku saŋgri tomba tinŋuwa ta ye maŋau ke liket te nu mata kamŋgat. Ye Mam tugum kaŋgit ta tuku nu ye maŋau ket te liniŋmba maŋau saŋgrinu ke likamŋgat. ¹³ Tane ye ndoŋ minmba wam afu tuku yabaŋyap ta ye Mam tuku nyu suŋgokuwa ŋga ye wam ta kamŋgit. ¹⁴ Tane ye ndoŋ minmba wam ande tuku yabaŋyap ta ye kamŋgit ŋgina.

Yesus nu Tukul Guwa ndekam tuku sakina

¹⁵ Taŋakina sulumba nu maŋ sakina: Tane ye tuku kume purap ta tane ye tuku miŋge dubiwamŋgaig. ¹⁶ Taŋawap le ye Mam sawi le ande kukulwa le ndeka tane sinzaŋtinŋmba minmba minamŋgat. ¹⁷ Nu wam tugusek tuku Guwa. Kilke te mbolok maŋau dubide mbal nane nu gilai minmba nu tam kumuŋ kuga. Tane nu kila minig le nu tane ndoŋ minmba tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge minmba minamŋgat.

¹⁸ Ye tane kusreki le munzanu taŋaŋ mine nda. Ye maŋ luka tane tugum prowamŋgit. ¹⁹ Mine minemba kilke te mbolok maŋau dubide mbal nane maŋ ye kaŋgerye nda. Tane ye mara mara kaŋgeriyumba minamŋgaig. Ye abo minmba minet tukunu tane mata abo

minmba minamnggaig. ²⁰ Ait ta prowa le ye Mam ndonj minet le tane ye ndonj minig le ye tane ndonj minet wam ta tane katesewamnggaig.

²¹ Ima nu ye tuku wam pagu pasa dubiwa ta nu ye tuku kume purte. Nu ye tuku kume purwa ta Mam mata nu tuku kume puramngat. Ye mata nu tuku kume purmba ye pro yije wamdus tumi le nu ye kila palmbimngat ngina.

²² Tanjakina le Yudas ande Iskariotnu kuga nu ndek Yesus kusnana: Sungo, ndanam ne pro naje wamdus sine ndo tumsinmba kilke te mbolok manjau dubide mbal tumninge nda nga sakate ngina le ²³ Yesus ndek nu sana: Ande nu ye tuku kume purte ta nu ye tuku pasa dubite. Mam nu tanjo ta tuku kume purmba minwa le sile Mam ndonj nu tugum kumba nu ndonj minmba minamkik. ²⁴ Ande nu ye tuku kume pur ndate ta nu ye tuku pasa dubi ndate. Pasa satinjet le isig ta ye tuku pasa kuga. Mam nu ye kukulyina nu tuku pasa.

²⁵ Ye tane ndonj minmba pasa kame te satinjet. ²⁶ Mam nu ye tuku nyu mbolnje sinzantingam tuku Tukul Guwa kukulwa le ndekamngat. Nunje tane wam njakmba tumtingamngat. Pasa njakmba sake liken ta nu manj lato tumtinguwa le idusamnggaig.

²⁷ Tane wamdus piti njak minmba kuru kuru ndakap. Ye tane kusreka ngamunggal mukukmbi wamdus bul sertingamngit. Kilke te tuku manjau dubide mbal wamdus bul serningig tana kuga. Ye ngamunggal mukukmbi wamdus bulok minet manjau ta tingamngit.

²⁸ Ye tane kusreki sulumba manj luka tane tugum prowamngit nga satinjet le isaig. Mam nu Sunjo. Nu ye liyate. Ta tuku tane ye tuku kume purde kande ye Mam tugum kangit ta gare tade kande. ²⁹ Ye nda kinet sulumba ambonga tane kila satinjet. Wam ta mayok kuwa le tane pasa te tuku son ngap nga satinjet. ³⁰ Ye kile tane ndonj sunjomba pasate nda. Kilke te tuku gabat Satan nu buk prowam bafute. Nu ye tuku sanjri kumu kuga ta ³¹ kilke mbolok mbal ye Mam tuku kume puret ta kila pilwaig nga ye Mam tuku minje dubiwamngit.

Ariya. Kile tingap le kab ngina.

15

Grep muli tugusek

¹ Yesus nu manj saningina: Ye grep muli tugusek. Mam nu grep muli kulatka nu miro minit. ² Ye tuku wainu afu alo ndade ta Mamnge supika kile-pankate. Wainu afu alode ta manj alo magewaig nga kugerka wakeikate. ³ Ye pasa satingen ta mbolnje tane tinjeknu mayok kinaig. ⁴ Tane ye ndonj sailkap le ye tane ndonj minmba minamngit. Grep muli wainu anje tur ulendika mine ndakuwa ta nunje ndo alowe nda. Tanjamba ndo tane ye ndonj sail ndakap ta tane alo kile-mayokke nda.

⁵ Ye grep muli anjenu. Tane wainu. Ande nu ye ndonj sailkate ta ye nu ndonj minet le nu alo gudommba kile-mayokkate. Tane ye ndonj sail ndakap ta tane wam inum kam kumu kuga. ⁶ Ande nu ye ndonj sail ndakuwa ta nu muli wainu tana Kuate nje supimba bukngwa le karengamngat. Wainu tana kile-mangurka kilmba pankate le panje uge sulude. ⁷ Tane ye ndonj sailkap le ye tuku pasa tane sinamnge minwa ta tanjine nzali mbolnje Kuate yabana le kumumba mayok kanggaig. ⁸ Tane alonu gudommba kile-mayokkade ta Mam tuku nyu sunjo mbol kinit. Manjau tamba tane sinja ye dubianu tanjo kilimok mayok kinig.

Kume pur manjau

⁹ Mam nu ye tuku kume purte tanjamba ndo ye tane tuku kume puret. Ye tane tuku kume puret wam ta kusre ndamba ye tugumnge minap. ¹⁰ Ye Mam tuku minje kumnemnge minet ta nu ye tuku kume purte wam ta ye kusre ndawet. Tane ye tuku minje kumnemnge minap ta ye tane tuku kume puret wam kusrewe nda. ¹¹ Tane ye tugumnge gare tumba gare sunjo njak minap nga ye pasa ta satinjet.

¹² Ye tuku wam pagu pasa ta tejenmba. Ye tane tuku kume puret tanjamba ndo tane tanjine tanjine munju kume purkap. ¹³ Ande nu nunje gulab kame mage minam tuku

kumit ta nu tango n̄akmba tuku kume pur mañau liningit. ¹⁴Tane ye tuku miñge dubiwap ta tane ye tuku gulab minamñgaig. ¹⁵Gabat sugo afu nane wam ande kam idusmba nangine piro tango sa ndaniñgig ta ye pasa n̄akmba Mam tugumñge isen ta tane satin̄gen. Ta tuku ye kile tane piro tango n̄ge nda. Tane ye tuku gulab n̄get. ¹⁶Taneñge ye madi ndayinaig. Yeñge tane madit̄ngen. Tane ka alo magenu kile-mayokkap le alo ta minmba minwaig n̄ga ye tane madit̄ngen. Tane ye tuku nyu mbolñge Mam yaban̄ap ta nun̄ge wam ta tingam̄gat. ¹⁷Tane wam pagu pasa te dubiwap sulumba tan̄gine tan̄gine mun̄gu kume purka minap n̄gina.

Afu Yesus tuku mbal n̄gueu patikam̄gaig

¹⁸Yesus nu mañ lato san̄ngina: Kilke mbol mbal nane abo abo ye kasuryinaig tan̄amba ndo tane mata kasurtingam̄gaig. ¹⁹Tane kilke te tuku mañau dubide kande nane sine tuku afu n̄ga tane tuku nzali torde kande. Ye kilke mbol mbal n̄gamukñge tane kile-mayokka madit̄ngen tukunu nane siñgine mbal kuga n̄ga kasurtingig. ²⁰Ye buk pasa ande satin̄git ta idusap. Piro tango nu nun̄e sun̄go li ndate n̄ga satin̄git. Ye tane tuku Sun̄go nane afun̄ge ye piti seryinaig tan̄amba ndo nane tane mata piti sert̄ngam̄gaig. Afu ye tuku pasa dubide tan̄amba ndo nane tane tuku pasa mata dubiwam̄gaig. ²¹Kuate nu ye kukulyina ta nane nu gilai minig tukunu nane tane ye tuku mbal n̄ga n̄gueu patikam̄gaig.

²²Ye pro tugusek mañau tum ndaniñgen kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Ye nane tumninḡen tukunu nane une tuku pa tam tuku minig. ²³Ande nu ye kasuryate ta nu ye tuku Mam mata kasurte. ²⁴Mañau san̄grinu nane afun̄ge ke ndakinaig ta ye nane n̄gamukñge ke liken. Ye mañau ta nda ke liken kande nane une tuku pa tam tuku mine ndakade kande. Nane wam kame ta kan̄gerka ye kasuryumba Mam turmba kasurmba minig. ²⁵Kuyar pasa ande teñenmba sakate.

Nane ake sin̄a ye tuku gubra tade n̄gate.

Mune 35.19; 69.4

Kile pasa ta alonu kumumbi mayok kinit.

²⁶Ye Mam tugum kumba wam tugusek tuku Guwa kukuli le pro tane sin̄zan̄tinḡmba nu kumumbi ye tuku sakam̄gat. ²⁷Ye piro tugu pilen mbolñge tane ye ndoñ minmba kile minig. Ta tuku tane mata kumumbi ye tuku saka minam̄gaig.

16

¹Tane son mañau kusrebekaig n̄ga ye pasa n̄akmba ta sake likit. ²Nane afu tane kusem wande sinam kambim tuku peutingam̄gaig. Ait ande prowa le nane sine Kuate tuku piro mayeweg n̄ga idusmba tane bale faram̄gaig. ³Nane sile Mam ndoñ gilai tukunu tan̄awam̄gaig. ⁴Ye kile tane kila satin̄get te n̄gumn̄nga mañau ta mayok kuwa le pasa satin̄git te idusam̄gaig. Ambon̄ga ye tane ndoñ minen ta ye pasa te sa ndatinḡen.

Tukul Guwa tuku piro

⁵Kile Mam nu ye kukulyina ta ye nu tugum kan̄git. Ye animbi kan̄git ta tane ye kusnayam idus ndade. ⁶Ye tane pasa te satin̄get tukunu tane n̄akmba n̄gamun̄gal piti n̄ak minig. ⁷Ye siñka satin̄gam̄git. Tane maye minam tuku ye tane kusreka kan̄git. Ye nda ka ta ande tane sin̄zan̄tinḡam tuku ndeke nda. Ye kumba ka nu kukuli le tane tugum prowam̄gat. ⁸Nu prowa sulumba une tuku tugu, mañau tiñreknu tuku tugu, une tuku pa lafunu tam tuku wam ta n̄akmba kilke mbol mbal kile-mayokka san̄inguwa le katese mayewam̄gaig ta teñenmba. ⁹Nane ye tuku son nda n̄gade tukunu nane une n̄ak ta nu te-mayokmba san̄ngam̄gat. ¹⁰Ye tane kusreka Mam tugum luka kan̄git tukunu ye tiñreknu n̄ga san̄ngam̄gat. ¹¹Kuate nu kilke te tuku gabat Satan pa tambim tuku pilna tukunu nane mata pa lafunu tam tuku minig ta san̄ngam̄gat.

¹²Ye pasa afu sun̄gomba tane satin̄gam tuku ta tane wamdus sinam̄nge patikam kumun̄ kuga. ¹³Wam tugusek tuku Guwa prowa sulumba nu tugusek mañau n̄akmba tumtingam̄gat. Nu nun̄e wamdusmbi pasa satin̄ge nda. Nu Kuate tugumñge pasa isit ta ndo satin̄gam̄gat. Wam afu n̄gumn̄nga mayok kan̄gaig ta mata wam pagukam̄gat.

¹⁴ Nu ye tuku pasa tumba tane tumtinguwa le ye tuku nyu sungo mbol kangat. ¹⁵ Mam tuku wam njakmba ta ye tuku. Ta tuku ye satinigit nu ye tuku pasa tumba tane tumtingamngat nga satinigit ngina.

Gare pasa le piti pasa

¹⁶ Yesus nu man sakina: Mine minemba tane ye kangerye nda. Man mine minemba ye kangeryamngaig ngina le ¹⁷ nuje dubiwanu tango afu ndek nangine nangine munju kusnanginaig; Ndanam nu sakate: Mine minemba tane ye kangerye nda. Man mine minemba ye kangeryamngaig ngate. Ye Mam tugum kangit nga sakat ta tugunu ndanmba. ¹⁸ Mine minemba nga sakat ta ait giganmba. Nu pasa sake likate te sine tugunu katese ndaweg nginaig.

¹⁹ Nane Yesus kusnawam tuku idusmba minnaig ta nu katesemba nu ndek saningina: Tane ye mine minemba kangerye nda. Man mine minemba ye kangeryamngaig ngit ta tane tugunu katesewam tuku munju kusnangade e? ²⁰ Ye sirka satinigit. Kilke te mbolok manau dubide mbal nane gare njak minwaig le tane sinamanzerka malmbi njakmba minamngaig. Tane wamdus piti njak minap ma ma wam ta mbilmba tane gare sungo njak minamngaig. ²¹ Pino nu kiyo te-palmbim tuku ait prote le nu rar kamusmba piti njak minit. Nu kiyo tate sulumba kangermba gare tormba rar ta man idus ndate. ²² Tane mata tajar kile wamdus piti njak minig. Ye man tane tugum prowi le tane gare toramngaig. Gare ta andenge te-ibenam kumu kuga. ²³ Ait ta mbolnge tane ye aganj ande tuku kusnaye nda. Ye sirka satinigit. Tane ye tuku nyu mbolnge wam ande Mam yabanap ta nu tane tingamngat. ²⁴ Tane buk ye tuku nyu mbolnge wam ande Mam yaban ndanaig. Kile tamba Kuate yabanap le nu tane tinguwa le tane gare sungo tamngaig.

Yesus nu kilke te tuku sangri te-ibenja

²⁵ Ye yaba pasambi pasa satinigit liket. Ait ande prowa le yaba pasambi satinigit nda. Ye tane Mam tuku kilimok satinigit. ²⁶ Ait ta mbolnge tane ye tuku nyu mbolnge Kuate yabanap le ye tane tuku yaban pasa tumba Mam sawe nda. ²⁷ Kuga. Mam nu nuje miroj tane tuku kume purte tukunu tane tuku yaban pasa ismba tingamngat. Tane ye tuku kume purmba ye Mam tugumnge ndeken ta tane son ngade wam ta tuku nu tane tuku kume purte. ²⁸ Ye Mam tugumnge kilke te mbolprowen. Kile ye kilke te kusremba man luka Mam tugum kangit ngina.

²⁹ Yesus nu taja sakina le nuje dubiwanu tango nane sakinaig: Ese. Kile ne yaba pasambi sa ndakate. Ne kilimok sakate le ³⁰ sine katese mayeweg. Ne wam njakmba tuku kila minit. Sine kusna pasa wamdus sinamnge ndo minig le ne kila pilit. Ta tuku ne Kuate tugumnge ndekina ta sine son ngeg nginaig le ³¹ nu ndek sakina: Tane kile ye tuku son ngade e? ³² Mine minemba tane yije ndo kusreyumba kua ka sili-silimba tangine tumbran kine likamngaig. Tanawap ta Mam nu ye ndoj minmba minit tukunu ye yije ndo mine nda. ³³ Tane ye ndoj minmba ngamungal mukuk minap nga ye pasa ta njakmba satinigit likit. Tane kilke te mbolnge minap sulumba piti sungomba kamusamngaig ta tane kuru kuru ndaka sangri tinga minap. Ye kilke te tuku sangri najgonu buk kile-ibenken ngina.

17

Yesus nu nuje mbal tuku Kuate yabaja

¹ Yesus nu pasate denpurna sulumba nu tandeka mambilmba Kuate yabanmba sakina: O Mam, ait buk prowat. Ne ye tuku nyu sungo ta te-mbola le ye suk ne tuku nyu sungo ta te-mbolamngit. ² Ne kilke mbol mbal ye tuku sangri kumnemnge minwaig nga patikina le ne ye sina mbal ye nane abo tugu minmba minam tuku ninjet. ³ Ima nu ne Mbara Ndindo Tugusek kila pilmba ye Yesus Kristus ne kukulyina ta turmba kila pilit ta nu abo tugu tumba minmba minamngat. ⁴ Ne ye piro kam tuku sayina ta ye buk ke suluwit sulumba ne tuku nyu sungo kilke mbol mbal ngamuknge te-mbolet. ⁵ O Mam, kilke te

nda minna le ye ne ndoŋ nyu sunŋo ŋak minkeŋ ta kile ye tuku nyu maŋ taŋamba te-
mbola le ye ne tugumŋge mini.

⁶ Ne kilke mbol mbal afu sina ta ye ne tuku maŋau tumningeŋ. Nane ne tuku mbal
minnaig le ne ye sina le nane ne tuku pasa dubide. ⁷ Wam ŋakmba ne ye sina ta ne
tugumŋge prode ta kile nane kila pilig. ⁸ Ne ye pasa sayina ta nane ningeŋ le wamdus
sinamŋge pilmba son ŋginaig. Ye ne tugumŋge prowen ta nane siŋka katese mayenaig
sulumba neŋge ye kukulyina ta nane son ŋginaig.

⁹ O Mam, ye kile nane tuku yabaŋnet. Ye kilke mbol mbal ŋakmba tuku yabaŋ ndanet.
Ne nane afu ye sina ta ye nane tuku ndo yabaŋnet. Nane ne tuku. ¹⁰ Ye tuku mbal ta ne
tuku. Ne tuku mbal ta ye tuku. Nane mbolŋge ye tuku nyu sunŋo mbol kinit.

¹¹ Ye kilke te kusremba ne tugum prowi le ne ye sina mbal kilke te mbolŋge
minamŋgaig. O Mam, ye ne ndoŋ ndindo minek taŋamba ndo nane naŋgine naŋgine
wamdus ndindo minam tuku naŋe nyu sunŋo tamba nane kulatka. ¹² Ye nane ndoŋ
minmba naŋe saŋgri ye sina tamba nane kulatken. Ye nane kigraibken le ande ŋgisi
ndakina. Ande ŋayonu ŋgisikam tuku minit kuyar pasa sakate ta nunŋe ndo ŋgisikate.

¹³ O Mam, ye kile ne tugum prowamŋgit. Ye kilke te mbolŋge minmba nane ye
tugumŋge gare tumba gare ŋak minwaig ŋga nane isam tuku pasa ŋakmba te saket.
¹⁴ Ye ne tuku pasa nane ningeŋ. Ye kilke te mbolok kuga. Taŋaŋ ndo nane mata kilke te
mbolok kuga. Ta tuku kilke mbol mbal nane kasurniŋgig. ¹⁵ Ne nane kile-duŋga le kilke
te kusrewam tuku sa ndanet. Ne nane kigraibka le Satan nu nane kile-iberŋ ndakuwa ŋga
ne yabaŋnet. ¹⁶ Ye kilke te mbolok kuga. Taŋaŋ ndo nane mata kilke te mbolok kuga.

¹⁷ Ne maŋau tugusek tumninga le nane ne tuku mbal mayok kuwaig. Ne tuku pasa
ta tugusek. ¹⁸ Ne ye kukulyina le kilke te mbol mbal tugum prowen. Taŋamba ndo ye
nane kukulniŋget le kilke te tuku maŋau dubide mbal tugumŋge pirokade. ¹⁹ Ye ne tuku
miŋge dubimba ta ndo idus tiwet. Ta mbolŋge nane mata ne tuku mbal mayok kaŋgaig.

²⁰ Ye nane tuku ndo yabaŋ ndanet. Nane afu nane tuku pasa ismba ye tuku son
ŋgamŋgaig nane tuku turmba yabaŋnet. ²¹ Nane wamdus ndindo minwaig ŋga ne
yabaŋnet. O Mam, ye ne ndoŋ minmba minet le ne ye ndoŋ minmba minit taŋamba ndo
nane sile ndoŋ minmba minwaig. Taŋawaig le kilke mbol mbal nane kaŋgerka neŋge
ye kukulyina ta katesewamŋgaig. ²² Ye ne ndoŋ ndindo minek taŋamba ndo nane mata
wamdus ndindo minwaig ŋga ne ye nyu sunŋo sina ta ye nane niŋget. ²³ Ye nane ndoŋ
minmba minet le ne ye ndoŋ minmba minit taŋamba ndo nane mata wamdus ndindo
minwaig. Wam ta mbolŋge kilke mbol mbal ne ye kukulyina ta katesewamŋgaig. Ne ye
tuku kume purte taŋamba ndo ne nane tuku mata kume purte ta nane katesewamŋgaig.

²⁴ O Mam, ne ye sina mbal nane sile tuku tumbraŋ prowaig ŋga iduset. Ne kilke te
te-mayok ndana sulumba ne ye tuku kume purmba ne kilŋa saŋgri sunŋo sina ta nane
kaŋgerwaig ŋga wamdus sunŋo ŋak minet. ²⁵ Mam ne purfeŋnu. Kilke te mbolok maŋau
dubide mbal nane ne gilai minig. Ye ne kila. Yiŋe mbal te ne ye kukulyina ta nane kila
minig. ²⁶ Ye ne tuku tugu tumningeŋ ta maŋ lato lato tumniŋmba minamŋgit. Ye taŋawi
le ne ye tuku kume purte maŋau nane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge minwa le ye nane ndoŋ
minmba minamŋgit ŋga Mam nuŋe yabaŋna.

18

Yudas nane Yesus biye tinaig

(Mateus 26.47-56; Markus 14.43-50; Lukas 22.47-53)

¹ Yesus nu yabaŋ denpurmba nuŋe dubiwanu taŋgo kilmba ka Kidron kule ŋguruŋ
pakarka piro ande sinam kinaig. ² Yesus nuŋe dubiwanu mbal ndoŋ mara mara piro ta
mbolŋge maŋgurka minanu tukunu Yesus tuku kupet taŋgo Yudas nu ma ta nu kila. ³ Kile
Yudas nu pris gabat le Farisi mbal tugumŋge kame mbal polis mbal afu turmba kilna
sulumba nane sati lam kame agaŋ ŋak pronaig.

⁴ Pronaig le Yesus maŋau ŋakmba nu mbol prowamŋgaig ta nu kila minmba nu mayok
ka kusnaniŋgina: Tane ima sotade ŋgina le ⁵ nane ndek nu sanaig: Sine Nasaretnu taŋgo

Yesus sota proweg nginaig le ye nunge ngina. Kupet tanjo Yudas nu mata kame mbal ndorj tanje tij minna.

⁶ Yesus nu ye nunge ngina le kame mbal njakmba piriri njayomba ngumnem ngumnem ndeke likinaig. ⁷ Tanjanaig le Yesus nu manj lato nane kusnaningina: Tane ima sotade ngina le Nasaretnu tanjo Yesus soteg nginaig le ⁸ nu nane saningina: Ye buk satijit ye nunge. Tane ye sotumba ndeta nane si kusrekap ngina. ⁹ Tanjamba nu yabanj pasa buk sakina ta kumungina. Nu tenenmba sakina: Ne ye sina mbal kigraibket le ande nu ngisi ndakate ngina.

¹⁰ Kile Simon Petrus nu nunje kame bagi gomba tumba pris sunjo tuku piro tanjo kilbanu ndinam pike welna. (Piro tanjo ta nyunu Malkus). ¹¹ Tanjana le Yesus nu Petrus sana: A ... naje bagi tumba nunje ma mbolnje pale. Yiye Mam nunje piti te kule kaglinu tanjanj sate ta ye mbule nda. Ye nyamngit ngina.

Nane Yesus tumba Anas tugum kinaig

¹² Kile kame mbal nanjine gabat ndorj Zu mbal tuku polis turmba nane Yesus biye timba wainu mulijntumba ¹³ nane ambonja nu tumba Anas tugum kinaig. Tanjo saibo ta tuku mbiyel nunje Kaiafas nu yar ta mbolnje pris gabat sunjo minna. ¹⁴ Nu o buk Zu mbal saningina: Sine Israel tuku ma tumba tanjo ndindo kumwa ta maye nga saningina.

Petrus nu Yesus tuku nyu yabukam kejna

(Mateus 26.69-75; Markus 14.66-72; Lukas 22.55-62)

¹⁵ Nane Yesus tumba kinaig le Simon Petrus nu Yesus dubiwanu tanjo ande ndorj nu dubimba kinaik. Pris gabat sunjo nu tanjo ande ta nu kila. Ta tuku tanjo ta nu Yesus dubimba pris gabat sunjo tuku fonde sinam kina.

¹⁶ Petrus nu malanja mayoknje minna le tanjo ande nu pris gabat sunjo kila ta nu pro malanja kulatkanu pino ta sana sulumba nu mayok ka Petrus tumba fonde sinam kina.

¹⁷⁻¹⁸ Piro mbal polis mbal ndorj nane murkeningina le nane pa diknja likmba tij minnaig le Petrus nu mata kumba nane ndorj pa likmba tij minna. Tanjana le malanja kulatkanu pino ta ndek nu sana: Ne tanjo ta tuku dubiwanu tanjo ande ngina le nu ndek sana: i ... Ye kuga ngina.

¹⁹ Kile pris gabat sunjo Yesus kusna-kusnana: Ne naje dubinade mbal ame pasa sanijit le ne dubinade ngina le ²⁰ nu ndek sana: Ye tanjo pino njakmba am mbolnje pasa tumningen. Kussem wande sunjo fonfonj Zu mbal mangurkade tuku ma ta njakmba mbolnje pasa tumningen. Ye kuirkuirka pasa afu sa ndaningen. ²¹ Ne ndanam ta tuku kusnayate. Ye pasa sake liken ta isnaig mbal nane kila minig. Ne ka nane kusnaninga ngina. ²² Tanjakina le Zu mbal tuku polis tanjo ande nu tugumnje minna ta nu ndek Yesus dabil panmba sana: Ne ndanam tanjamba pris gabat sunjo sate ngina le ²³ nu ndek sana: Ye pasa ande mbarmba sakit kande te-mayokmba saya. Ye mbar ndawit le ndanam ake sinanj katyate ngina. ²⁴ Tanjakina le Anas nu piro mbal saningina le Yesus wainu muli njak tumba pris gabat sunjo Kaiafas tugum kinaig.

²⁵ Simon Petrus nu tanje pa likmba tij minna le afu nane nu kanjermba sanaig: Ne mata nu tuku dubiwanu tanjo ande nginaig le nu Yesus tuku nyu yabuka sakina: i ... Ye kuga ngina.

²⁶ Tanjo Petrusnje kilba pike welna ta nu tuku ndare tuma ande pris gabat sunjo tuku piro tanjo nu Petrus kanjermba sana: Ne mata nu ndorj piro mbolnje minat le kanjernit ngina. ²⁷ Tanjakina le nu manj lato Yesus tuku nyu yabukina le teg witina.

Nane Yesus tumba Pilatus tugum kinaig

(Mateus 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Lukas 23.1-5)

²⁸ Maratukuk tinja nane Kaiafas tuku wande kusremba Yesus tumba ka gafman tuku wande tugum pronaj. Nane pro nanjine tukul ande idusmba sine kasomok mbal tuku wandek sinam kumba kutur tumba Pasowa nyam kumunj kuga nga nane wande ta sinam nda kinaig. ²⁹ Ta tuku gabat sunjo Pilatus nu mayok ka nane kusnaningina: Tanjo te

ndaɗat le nu tumba pasa mbol prowaig ɲga kusnaniɲina le ³⁰ nane nu sanaig: Nu mbar ndawa ta sine nu tumba ne tugum prowe nda ɲginaig. ³¹ Taɲakinaig le Pilatus nu ndek saniɲina: Taɲine nu tumba taɲine tukul dubimba nu pilemba lafunu tape ɲgina le Zu mbal nane nu sanaig: Tane Rom gafman tuku tukul ta taɲgo ande balewam tuku sine peusiɲgit ɲginaig. ³² Nane pasa sakinaig ta Yesus nu o buk ail kazrai mbolɲge kumam tuku sakina ta kumunaig.

³³ Pilatus nu luka wande sinam kina sulumba afu saniɲina le nane Yesus tumba pronaig le nu kusnana: Ne Zu mbal tuku gabat sunɲo e ɲgina le ³⁴ nu ndek sana: Ne naɲe wamduɲmbi taɲamba kusnayaɲe e ko afunɲe saninaig le ye kusnayaɲe ɲga kusnana le ³⁵ Pilatus nu sana: A ... ye Zu taɲgo kuga. Naɲe mbal taɲine pris gabat nanenɲe ne tumba ye wai mbolɲge palɲig. Ne ndaɲna le nane ne mbolɲge taɲade e ɲga kusnana le ³⁶ nu lafumba sana: Ye kilke te kulatkam tuku gabat kuga. Ye kilke te tuku gabat kande yiɲe gageu nane ye Zu mbal tuku wai mbolɲge pile ndakuwaig ɲga nane ndoɲ kame bude kande. Ye kilke kulatket ta kise ɲgina.

³⁷ Taɲakina le Pilatus nu ndek kusnana: Ne gabat sunɲo e ɲgina le nu lafumba sana: Ne sakate not. Ye tugusek maɲau te-mayokam tuku inaɲe ye te-pilna le kilke te mbol prowen. Ima nu tugusek maɲau sotate ta nu ye tuku miɲge isit ɲgina le ³⁸ nu ndek nu kusnana: Tugusek maɲau ta ame agaɲ ɲgina. Taɲakina sulumba nu maɲ mayok ka Zu mbal saniɲina: Ye nu tuku mbar ande kaɲger ndawet. ³⁹ Tane tuku Pasowa ait mbolɲge muliɲtanu taɲgo ande paskanu ta kile maɲ taɲawamɲgit. Ye Zu mbal tuku gabat sunɲo te paska tiɲgi e ɲgina. ⁴⁰ Taɲaka saniɲina le nane ndek wikaraumba kuenka sakinaig: Taɲgo ta sine mbulig. Ne Barabas paska sine siɲga ɲginaig. (Barabas nu agaɲ ndende kuayaranu taɲgo).

19

¹ Kile Pilatus nu Yesus tumba kame mbal niɲgina le muli kareɲnumbi nu ɲgusnaig. ² Nane muli ande nzapo ɲak pirka gabat kaimba tawi gurgur mindepiye mayenu tumba nu kai tunaig sulumba ³ nane ndek nu nzumilmba sanaig: Ese. Ne Zu mbal tuku gabat sunɲo ɲga samba dabil pannaig.

⁴ Kile Pilatus maɲ mayok ka Zu mbal saniɲina: Tane isap. Ye nu tuku mbar ande kaɲger ndawet. Ye nu tumba maɲ tane tugum prowi le tane kaɲgermba kila palpe ɲgina. ⁵ Taɲakina le Yesus nu gabat mbolɲge muli nzapo ɲak tawi gurgur ɲak maɲ mayok kina le Pilatus nu ndek saniɲina: Ai te. Taɲgo te kaɲgerap ɲgina.

⁶ Taɲakina le pris gabat mbal polis mbal Yesus kaɲgermba ɲakmba wikaraumba sakinaig: Ail kazrai mbolɲge nil daɲɲguwaig ɲga saka minnaig le Pilatus nu ndek nane saniɲina: Taɲine nu tumba ail kazrai mbolɲge nil daɲɲgap. Ye nu tuku mbar ande kaɲger ndawet ɲgina le ⁷ Zu mbal ndek sakinaig: Nu sine tuku tukul sunɲo lukamba ye Kuate tuku Kiɲo ɲga sakina. Ta tuku nu siɲka kumwa ɲginaig.

⁸ Nane nu Kuate tuku Kiɲo ɲginaig le Pilatus nu ismba nu kuru kuru sunɲona sulumba ⁹ nu ndek Yesus tumba wandek sinam kumba maɲ kusnana: Ne aniɲge prona ɲgina kande nu pasa lafu ndana le ¹⁰ Pilatus nu ndek sana: Ne ye tuku pasa lafuwe nda? Ye gabat sunɲo. Yeɲge saki le ne kusrenamɲgaig. Kuga ta ne ail kazrai mbolɲge balenamɲgaig ta ne idus ndate e ɲgina le ¹¹ nu Pilatus sana: Kuate nu wo ndakuwa ta ne ye mbolɲge wam ande kam kumuɲ kuga. Ta tuku ande nu ye tumba ne wai mbolɲge pilna ta nu tuku mbar ta ne tuku mbar lite ɲgina.

¹² Taɲakina le Pilatus nu Yesus kusrewam tuku ndin sotina ta Zu mbal wikaraumba sakinaig: Taɲgo ta ye gabat sunɲo ɲgate tukunu nu Rom gabat Sesar tuku ma tam iduste. Ne nu kusrewa ta Sesar nu ne ndoɲ gubra tamɲgat ɲga sanaig.

¹³ Pilatus nu pasa ta ismba nu Yesus tumba mayok kina sulumba nu ka pasa pileɲganu mbili mbolɲge minyokina. Ma ta nyunu Ndam Basleɲnu ɲak. Nane Hibru pasambi Gabata ɲgade. ¹⁴ Mara ta Pasowa tuku kusem kuanenu tuku ait.

Ki buk mbilam bafuna le Pilatus nu pasa pilenganu mbili mbolŋge minyoka Zu mbal saningina: Ai te. Tanjine Gabat Sunjo te ngina. ¹⁵ Tanjakina le nane wikaraumba sakinaig: Nu balewaig. Ail kazrai mbolŋge nil danjguwaig nginaig le nu nane saningina: i ... Tanjine gabat sunjo te balewaig nga sakade e ngina le pris gabat mbal lafumba sakinaig: Sesar ndo sinjine gabat sunjo minit nginaig.

¹⁶ Tanjakinaig le Pilatus nu Yesus tumba ail kazrai mbolŋge pilwaig nga nane tuku wai mbolŋge pilna.

Nane Yesus tumba ail kazrai mbolŋge nil danjginaig
(Mateus 27.32-44; Markus 15.21-32; Lukas 23.26-43)

¹⁷ Yesus nu nuje ail kazrai kurana le kame mbal nu tumba ma ande nyunu Tanjo Gabat Murko ta tugum pronaig. Hibru pasambi ma ta Golgota ngade. ¹⁸ Tanje nane nu tumba ail kazrai mbolŋge nil danjga tanjo armba turmba kilmba ail kazrai mbolŋge nil danjge likinaig ta ande simŋge ande temŋge Yesus nu ngamunje.

¹⁹ Pilatus nu nane afu saningina le ail kazrai mbolŋge pasa ande tejenmba kuyarmba pilnaig: *Tanjo te Nasaretnu tanjo Yesus. Nu Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarnaig.* ²⁰ Nane Hibru pasambi Rom pasambi Grik pasambi pasa ta kuyarnaig. Yesus ail kazrai mbolŋge pilnaig ma ta Yerusalem patukŋge tukunu Zu mbal gudommba pro pasa ta burkumba ²¹ Zu mbal tuku pris gabat kame nane ka Pilatus sanaig: Nu Zu mbal tuku gabat sunjo nga kuyarat ta sauka. Nu nuje miroŋ ye Zu mbal tuku gabat sunjo ngate tanjamba kuyara nginaig kande ²² Pilatus nu nane saningina: Kuga. Ye kuyarit ta ndo minwa ngina.

²³ Kame mbal nane Yesus ail kazrai mbolŋge nil danjge denjpurmba nane bailkamba nu tuku tawi agan ndende walmba kilnaig. Nu tuku tawi kuenu ta mata tinaig. Tawi ta zail ndanganu. Basleŋnu mbolŋge tugu pilmba ka ibeŋge bitekŋgina. ²⁴ Ta tuku kame mbal nanjine nanjine sakinaig: Sine tawi mayenu te fetfetmba kile ndakube. Sine usre ande kumba ande tawi tam tuku madibe nginaig. Nane tanjakinaig ta kuyar pasa ande kumunaig ta tejenmba.

Nane ye tuku tawi walmba kilnaig. Ye tuku tawi tam tuku usre ande kinaig ngate. *Mune*
^{22.18}

Kame mbal nane wam ta kinaig.

²⁵ Pino afu Yesus tuku ail kazrai tugumŋge tij minnaig ta nyu kat nanjine tejenmba. Yesus ina nuje, ina nuje tuku maib nuje, Klopas tuku piyo nuje Maria, Maria Magdalanu pino turmba. ²⁶ Yesus nu nuje dubiwanu tanjo ande tuku kume purna ta ina nuje ndoŋ tij minna le kanjermba ndek ina nuje sana: Ina, ne tuku kiŋo not ngina. Tanjakina sulumba nu ndek nuje dubiwanu tanjo ta sana: ²⁷ Ne tuku ina naje not ngina. Ait ta mbolŋge tanjo ta Maria tumba nuje wande mbolŋge kulatka minmba minna.

Yesus nu kumna
(Mateus 27.45-46; Markus 15.33-41; Lukas 23.44-49)

²⁸ Kile Yesus nu nuje piro njakmba kugana ta kila pilmba nu kuyar pasa ande kumumba sakina: Ye kule parayate ngina.

²⁹ Nza grep kule njak tanje minna ta nane kulelu tumba grep kule sinamŋge pilmba papanimbi te-dunja Yesus tuku miŋge mbolŋge pilnaig le ³⁰ nu njair njinkina sulumba sakina: Kile piro suluwit ngina gabat welndeka nu kumna.

Nane Yesus tuku takel make buronaig

³¹ Mara ta kusem kuanenu tuku ait. Kusem ta mbolŋge kusem ait sungokanu. Ta tuku mindesij ail kazrai mbolŋge mine ndakuwaig nga Zu mbal nane ka Pilatus sanaig: Kame mbal tuku pasa palpe le tanjo keŋ ta kupe kat ngurŋgurwaig le kumwaig le paskuwaig nginaig. ³² Tanjakinaig le nu wokina le kame mbal ismba ndek tanjo ar Yesus ndoŋ nil danjginaig nale tuku kupe kat ngurŋgurkinaig. ³³ Tanjamba nane pro Yesus nu buk kumna le kanjermba kupe ngur ndanaig. ³⁴ Kame tanjo andenje mbanduwanmbi nu tuku takel make soburona le pitik ndo ndare kule tur ndekina.

³⁵ Ye Yohanus tanje minmba yiye ammbi wam ta kanjeren tukunu ye son saket. Tane mata son ngam tuku ye kuyaret. ³⁶ Wam kina ta kuyar pasa armba alo kumumbi mayok kinaik. Pasa ande tejenmba sakate.

Ne tuku isu ande ngure nda ngate.

Mune 34.20

³⁷ Pasa ande tejenmba sakate.

Nane nu tuku ngarusu soburonaig mbal nu kanjeramngaig ngate.

Sakaria 12.10

Tango armba Yesus tuku mindesij wakeinaik

(Mateus 27.57-61; Markus 15.42-47; Lukas 23.50-56)

³⁸ Kile Arimateanu tango Yosef nu Pilatus tugum kina. Yosef nu Yesus dubina tango ta nu Zu mbal tuku kuru-kuruka nuje son manau yabukina. Nu Yesus tuku mindesij tam tuku Pilatus yabaɲna le wokina le nu pro mindesij ta tumba kina.

³⁹ Nikodemus nu o buk Yesus tugum furir prona ta nu mata gurej armba kublinaig tuku ta kilmba prona. Gurej pitinu ta 30 kilo tanaɲ. ⁴⁰ Nale Yesus tuku mindesij tumba Zu mbal tuku manau dubimba gurej kutu-kutumba tawi kaukaukmbi songa kusnaik.

⁴¹ Yesus ail kazrai mbolɲge balenaig ma ta tugumɲge kumzaɲ ail tuku piro ande sinamɲge mindesij palmbim tuku ndame burok kitek ande minna. Ndam burok ta buk mindesij ande tanje pile ndakinaig tuku. ⁴² Ait ta Zu mbal kusem kuanenu tuku ait tukunu nale Yesus tuku mindesij tumba ka burok patukɲge minna ta sinamɲge pilnaik le minna.

20

Yesus nu maɲ tingina

(Mateus 28.1-8; Markus 16.1-8; Lukas 24.1-12)

¹ Kusem kugana le piro tugu palmbinu ait mafe maye ndana le Maria Magdalanu nu ndame burok ta tugum kumba mambilna kande ndame sungo buk talka barinaig le kanjerna. ² Wam ta kanjermba nu pinderka luka kina ka Simon Petrus tango ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nale sanikina: Nane afu singine Sungo tuku mindesij ndame burok sinamɲge tumba ka pilnaig ma ta sine gilai nga sanikina le ³ nale pastinga ndame burok ta tugum kambim saka kinaik.

⁴ Nale pinderka kumba Yesus dubiwanu tango ande nu Petrus limba nu ambonga burok tugum ta prona. ⁵ Tanamba nu loka mambilna sulumba mindesij kusnaig tuku tawi ta ndo kanjerna. Kanjermba nu sinam kine ndakina.

⁶ Tanamba minna le Simon Petrus pinderka pro burok sinam kina sulumba tawi mindesij kusnaig ta ndo minna le kanjerna. ⁷ Gabat songinaig tuku tawi ta kasomɲge minna le kanjerna. ⁸ Kile tango nu ambonga prona ta nu mata burok sinam kina sulumba tawi ta kanjerka Yesus nu tingina ta nu son ngina. ⁹ Kuyar pasa nu Kristus maɲ tingam tuku sakina ta nale katese ndanaik.

¹⁰ Tanamba nale luka nakile wande mbol kinaik.

Maria Magdalanu nu Yesus kanjerna

(Mateus 28.9-10; Markus 16.9-11)

¹¹ Maria nu ndame burok tugum tanje tinga malmbika minna sulumba loka burok sinam ta mambilna kande ¹² eɲel armba tawi kaukauk ɲak Yesus tuku mindesij minna ma ta mbolɲge ande gabat tugumɲge ande kupe tugumɲge minyok minnaik le kanjerkina. ¹³ Eɲel ar ta ndek Maria sanaik: Pino, ne ndaɲam malmbikate nga kusnanaik le nu ndek sakina: Nane ye tuku Sungo tumba ka ma aninge pilnaig ta ye gilai nga sanikina. ¹⁴ Sanikina sulumba nu mbilka Yesus nu tugum tanje tij minna le kanjerna ta imanje nu katese ndana.

¹⁵ Kile Yesus nu kusnana: Pino, ne ndaɲam malmbikate. Ne ima sotate nga sana le nu piro te kulatkanu tango nga idusmba nu sana: Mam, neɲge nu tumba ka ma inumɲge pilna kande ye saya le ka nu tumba ka ngina. ¹⁶ Tanjakina le Yesus nu sana: Maria ngina le nu mbilka *Rabuni* ngina. (Rabuni pasa ta tugunu Tum Tango).

¹⁷ Yesus ndek sana: Ye Mam tugum ambe nda kan tukunu ne ye biye ndaka. Ne kumba yiŋe tira kame teŋenmba saniŋga. Ye siŋgine Mam siŋgine Kuate nu tugum ambe kaŋgit ŋga saniŋga ŋgina. ¹⁸ Taŋakina le nu kumba Yesus dubiwanu mbal tugum promba saniŋgina: Ye Sunŋo kaŋgerit ŋga nu pasa ŋakmba sana ta nane kubeu niŋgina.

Nuje dubiwanu mbal afu Yesus kaŋgernaig

(Mateus 28.16-20; Markus 16.14-18; Lukas 24.36-49)

¹⁹ Ki ta piro tugu palmbinu ait furiram Yesus dubiwanu mbal nane wande ande mbol maŋgurka Zu mbal tuku kuru-kuruka wande malaŋga tukul ndiŋmba minnaig kande Yesus nu nane ŋgamukŋge mayok ka tiŋga saniŋgina: Tane ŋgamuŋgal mukuk ŋak minap ŋgina. ²⁰ Taŋakina sulumba nuŋe wai takel make nane tumniŋgina le nane naŋgine Sunŋo kaŋgermba gare tornaig.

²¹ Kile nu maŋ saniŋgina: Tane ŋgamuŋgal mukuk ŋak minap. Mam nu ye kukulyina taŋamba ndo ye mata tane kukultiŋgamŋgit ŋgina sulumba ²² nu nane mbolŋge mabseŋmba guwa fitka sakina: Tane Tukul Guwa tap. ²³ Tane nane afu tuku une saukap ta une ta mine nda. Afu tuku une sau ndakap ta une ta minmba minamŋgat ŋgina.

Tomas nu Yesus kaŋgerna

²⁴ Yesus dubiwanu taŋgo 12 buk madiniŋgina ta tuku ande Tomas mape nyu ande Didimus nu Yesus mayok kina ait ta nu nane ndoŋ mine ndakina. ²⁵ Nane afu ndek Tomas sanaig: Sine siŋgine Sunŋo kaŋgergig ŋginaig le nu sakina: Tane yabrikade. Yiŋe ammbi wai mbolŋge nil tuku ma kaŋgerka wai tokmbi nzilal kigreka takel make buronaig ma kirewi sulumba ndo ye nu tiŋgat ta son ŋgamŋgit ŋgina.

²⁶ Mara 8 kugana le nane maŋ wande ndui ta mbolŋge maŋgurka minnaig ta Tomas ndoŋ. Wande malaŋga tukul ndiŋmba minnaig le Yesus nu maŋ nane ŋgamukŋge mayok ka tiŋga saniŋgina: Tane ŋgamuŋgal mukuk ŋak minap ŋgina sulumba ²⁷ kile nu Tomas sana: Ne ilmba ye tuku wai te kaŋgerka wai tokmbi kigreka wai kuitka takel burok kirewa. Ne wamdus tero ndaka son ŋga ŋgina.

²⁸ Taŋakina le Tomas nu ndek sakina: O yiŋe Sunŋo, ne ye tuku Mbara ŋgina le ²⁹ nu ndek Tomas sana: Ne ye kaŋgeryate sulumba son ŋgate. Afu nane ye nda kaŋgeryumba son ŋguwaig ta nane gare ŋak minamŋgaig ŋgina.

Yohanus nu pasa te kuyarna tuku tugunu

³⁰ Yesus nu nuŋe dubiwanu taŋgo am mbolŋge wam kitek sunŋomba ke likina ta afu ndo kuyarŋiget. ³¹ Yesus nu Kuatenŋge madina taŋgo. Nu Kuate tuku Kiŋo ta tane son ŋga nu kila pile mayewap ŋga ye pasa te kuyarke liket. Tane nu tuku son ŋgap ta nuŋe nyu mbolŋge tane abo tugu minmba minam tuku tamŋgaig.

21

Taŋgo 7 Yesus kaŋgernaig

¹ ŋgumnenga Yesus dubiwanu taŋgo afu Tiberias kule kualiŋ tugumŋge minnaig le nu maŋ nane tugumŋge mayok kina ta teŋenmba. ² Nane minnaig mbal ta ande Simon Petrus ande Tomas mape nyu ande Didimus. Ande Galileanu taŋgo Nataniel tumbraŋ nuŋe Kana. Afu ta Sebedeus tuku kiŋo armba Yesus dubiwanu taŋgo armba turmba. ³ Nane minnaig sulumba Simon Petrus nu saniŋgina: Ye kualegaŋ sotam kaŋgit ŋgina le nane sakinaig: Sine ndoŋ ŋginaig. Nane kumba waŋ poŋga kinaig ka kumaŋ bukŋga didika minnaig le mafena kande kualegaŋ kile ndakinaig.

⁴ Maratukuk ki prowam bafuna le Yesus nu piyal taŋge tiŋ minna le nane nu kaŋgermba lislismba nu katese ndanaig. ⁵ Kile nu nane wika kusnaniŋgina: Oi. Mata kame, tane kualegaŋ afu kilaig e ŋgina le kualegaŋ kuga o ŋginaig. ⁶ Nu ndek saniŋgina: Tane maŋ ndinam kumamŋge bukŋgap ta tane kualegaŋ kilamŋgaig ŋgina. Taŋaka saniŋgina le nane ndek taŋjanaig le kualegaŋ pitinuŋge kumaŋ didike fugunaig.

⁷ Kile taŋgo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta nu Petrus sana: Ai si. Siŋgine Sunŋo ŋgina le ⁸ nu pasa ta ismba nu pirokam tuku mal tiŋgina ta tawi tumba tiŋmba

patenja kageka tabek kina le nane afu kumaŋ kualegaŋ ŋak didika kule makembi kinaig. Waŋ piyal patukŋge wai tutur 50 taŋamba ndo minna.

⁹ Nane waŋ kusremba kinaig ka piyal taŋge pa ande dikŋginaig le ugmba minna le kaŋgernaig ta kualegaŋ pasokanu bret turmba pa mbolŋge minnaig le kaŋgerkinaig.

¹⁰ Kile Yesus nu nane saniŋgina: Kualegaŋ kilaig ta afu kilmba yalpe ŋgina le ¹¹ Simon Petrus nu ndek kina ka waŋ ponga kumaŋ kualegaŋ ŋak ta didikina le tabek kina. Kualegaŋ sugo ta burkinaig ta 153 minnaig ta pitinunŋge kumaŋ pur ndakina.

¹² Kile Yesus nu nane saniŋgina: Tane ilmba isukusap ŋgina. Nuŋe dubiwanu taŋgo nane ne ima ŋga kusnawam tuku kuru-kuruka nu kusna ndanaig. Nu naŋgine Sunŋgo ta nane katesenaig. ¹³ Kile nu tiŋga bret kualegaŋ tur kilmba walmba niŋgina le nyinaig.

¹⁴ Yesus nu kummba tiŋgina sulumba ait te nu nuŋe dubiwanu taŋgo tugumŋge prowam keŋna.

Yesus nu Petrus ndoŋ pasatina

¹⁵ Nane isukuse sulunaig le Yesus nu Simon Petrus sana: Yohanus tuku kiŋo Simon, ne taŋgo kame te liniŋmba ne sunŋgomba ye tuku kume purte e ŋga kusnana le nu Yesus sana: Sunŋgo ne kila. Ye ne nzaliyate ŋgina. Taŋakina le Yesus ndek sana: Ne ye tuku sipsip fat isukusneninga ŋgina.

¹⁶ Kile nu maŋ kusnawam arna: Yohanus tuku kiŋo Simon, ne ye tuku sunŋgomba kume purte e ŋga kusnana le nu lafumba sana: Sunŋgo ne kila. Ye ne nzaliyate ŋgina. Taŋakina le Yesus nu sana: Ne ye tuku sipsip kulatka mina ŋgina.

¹⁷ Kile nu maŋ kusnawam keŋna: Yohanus tuku kiŋo Simon, ne ye tuku sunŋgomba nzalinate e ŋga kusnana. Yesus nu ne ye tuku sunŋgomba nzaliyate ŋga sawam keŋna le Petrus nu ŋgamunŋgal piti ŋak sana: Sunŋgo, ne wam ŋakmba kila. Ye ne nzaliyate ta ne kila minit ŋgina. Taŋakina le Yesus nu sana: Ne yiŋe sipsip isukusneninga. ¹⁸ Ye siŋka sanamŋgit. Ne mbanzo minmba ma kambim tuku idusmba let tiŋmba naŋe nzali ndo dubimba tiŋga kine promba minna. Ne saibo pilmba wai kuitka le andeŋge let tumba ne kusmba nu tuku wamdus neŋge dubiwa ŋga nu ne didika kaŋgat ŋgina. ¹⁹ Nu taŋamba Petrus dir pasa sana. ŋgumneŋga Petrus nu kummba Kuate tuku nyu sunŋgo te-mbolamŋgat ta nu tumna. Taŋaka sana sulumba nu ndek sakina: Ne ye dubiya ŋgina.

²⁰ Taŋakina le Petrus nu mbilka taŋgo ande Yesus nu tuku kume pur mayena ta ilna le kaŋgerna. Taŋgo ta nane buk wande mbolŋge isukusmba minmba nu Yesus patumba minyoka gemna sulumba ima nu ne tuku kupet taŋgo mayok kaŋgat ŋga Yesus kusnana.

²¹ Petrus nu taŋgo ta ilna le kaŋgermba ndek Yesus sana: Sunŋgo, taŋgo te nu ndaŋamŋgat ŋga sana le nu lafumba sana: ²² Nu abo minwa le ye luka ndekamŋgit ŋga idusi ta ne tuku piro kuga. Ne ye dubiya ŋgina.

²³ ŋgumneŋga Yesus tuku mbal afu taŋgo ta kume nda ŋga sakinaig le pasa ta sunŋgokina ta Yesus nu taŋgo ta kume nda ŋga sa ndakina. Kuga. Nu teŋenmba sakina: Nu abo minwa le ye luka ndekamŋgit ŋga idusi ta ne tuku piro kuga ŋga Petrus sana.

²⁴ Yesus dubiwanu taŋgo nu kume nda ŋga sakinaig ta ye Yohanus. Wam kame te ŋakmba yiŋe ammbi kaŋgerken sulumba pasa te kuyarke liket. Pasa te siŋka son pasa ta sine kila. ²⁵ Yesus nu maŋau afu sunŋgomba turmba ke likina. Ande nu wam ta ŋakmba kuyarke likina kande kilke tugu ŋakmba mbolŋge waŋe ta patikam tuku ma kumuŋ kuga kande.

Son.

APOSEL Aposel kame tuku piro

Lukas nu Teofilus tuku waŋe armba kuyarningina. Nu ambonga kuyarna ta Yesus Kristus tuku pasa mayenu. Kile waŋe arnu te aposel kame pirokinaig tuku kuyarna.

Yesus nu samba mbol kambim bafuna sulumba nuŋe dubiwanu tanŋo wam paguka saningina: Tane kilke tugu ŋakmba mbol kape sulumba ye tuku nyu saningap ŋgina. Tanakina sulumba nu nane kusreka luka samba mbol kumba Tukul Guwa pilna le ndekina le nuŋe dubiwanu tanŋo ta nane Tukul Guwa ŋak Yesus tuku miŋge kumu-kumumba kilke tugu ŋakmba mbol lika nu tuku pasa mayenu tanŋo pino ŋakmba tumningmba saningine likinaig le nane sunŋomba ngamunŋal biye mbilmba Yesus tuku son ŋga kule pisne kile-likinaig.

¹ O Teofilus kaiye. Ye ambonga waŋe ande kuyarmba ne tuku pilen ta Yesus nu wam ŋakmba ke lika pasa tumningmba minna le ² ma ma Kuatenŋe te-duŋga samba mbol kina. Nu Tukul Guwa ŋak minmba kambim tuku ait mbolŋge aposel buk madiningina ta wam paguningina. Ye wam ta ŋakmba waŋe mbolŋge kubeu tinen.

³ Yesus nu rar tumba kummba maŋ tingina sulumba mara 40 sinamŋe nu aposel tugumŋe mayok ka Kuate nuŋe gageu kulatkate maŋau ta tumningina sulumba wam afu sanŋrinu ke likina le kanŋerkumba nu tingina wam ta kila pilnaig. ⁴ Nu nane ndoŋ minmba teŋenmba saningina: Tane Yerusalem tumbraŋ sunŋo te kusre ndawap. Mam nu ande kukulwa le tane ndoŋ minmba minam tuku sakina ta nu tairŋga minap. Ye o buk tane ta tuku satinŋen. ⁵ Yohanus nu kulembi nane kule pisneningina. Mine minemba ye tane Tukul Guwambi tane tuku ngamunŋal kule pisne tanŋaŋ tingamŋgit ŋgina.

⁶ Mara ande nane maŋgurka nu kusnanaig: Sunŋo, ne kile sine Israel mbal tuku muskil kile-tidinga singine kilke singamŋgat e ŋginaig le ⁷ nu ndek saningina: Mam nu nuŋe nyu tambu wam kame mayok kambim tuku ait madiningina ta ginu mara ame ait mbolŋge mayok kanŋaig ta tane kila palmbim tuku maŋau kuga. ⁸ Tukul Guwa tane mbolŋge prowa le tane sanŋri ŋak minmba ambonga Yerusalemŋe ngumnenŋa Yudea ma tugu Samaria ma tugu kilke tugu ŋakmba mbolŋge lika ye tuku nyu saningap ŋgina.

⁹ Tanjamba saningmba minna le nane nu kanŋermba minnaig le Kuatenŋe nu te-duŋga tumba samba mbol kina le gau kaukauk ande pro nu songina le nane maŋ nu kanŋer ndanaig. ¹⁰ Nane samba mbol tandeka nu kina ndin ta kanŋer timba minnaig le kile tanŋo armba kumiŋ kugen kaukauk ŋak tanŋe mayok kumba ndek nane saninginaig: ¹¹ Galilea mbal, ndaŋam tane samba mbol te tandeka mambilmba minig. Kuatenŋe Yesus te-duŋgat le tane kusreka samba mbol ket le kanŋeraig tanjamba ndo nu maŋ luka ndenunŋat ŋga saninginaig.

Tanŋo ande Yudas tuku ma tina

¹² Kile nane tinga Olif tabe kusremba luka Yerusalem kinaig. Ndin ta kuen ndo kuga. ¹³ Nane kinaig ka Yerusalem promba nanŋine wande minnaig ta poŋga rum o mbolŋge ta sinam kinaig. Nyu nanŋine ta teŋenmba. Petrus, Yohanus, Yakobus, Andreus, Filipus, Tomas, Bartolomeus, Mateus. Ande Alfeus tuku kiŋo nuŋe Yakobus. Ande Simon mape nyu ta Selot. Ande Yakobus tuku kiŋo nuŋe Yudas.

¹⁴ Pino kame afu Yesus ina nuŋe Maria ndoŋ, Yesus tuku maib kat nuŋe nane ŋakmba tanŋe maŋgurka ngamunŋal ulendimba Kuate yabaŋmba minnaig.

¹⁵ Ait ande Yesus dubinaig kuasmbi 120 tanŋaŋ maŋgurka minnaig le Petrus nu nane ngamukŋge tinga sakina: ¹⁶ Tira kame, o buk Tukul Guwaŋge David tuku miŋge mbolŋge Yudas tuku sakina le kuyarna. Kuyar pasa ta ngisinu kumuŋ kuga. Yudasŋge Yesus minna ma ta tumningina le pro nu biye tinaig. ¹⁷ Tanŋo ta nu sine piro tuma ande. Nu sine tuku piro inum nu biyna. ¹⁸ Nu mbar sunŋokina le mbar ta tuku ndametinjmbi kilke ande piyanaig. Nu gabat kumam te-tirka sanŋgrimba ndeka funŋul puluka sina walelena

le nu kumna. ¹⁹ Yerusalem mbal nane wam ta ismba kilke ta nyun ta Akeldama nginaig. Nyu ta tugunu Ndare Kutukina tuku Kilke.

²⁰ Mune waje mbolnge kuyar ande Yudas tuku tejenmba minit.

Nuñe wande ake minwa.

Ande marj tanje nda kinywa.

Mune 69.12

Kuyar ande mata tejenmba sakate.

Ande nu nu tuku piro tuwa.

Mune 109.8

Kuyar pasa tanjamba sakate nga saningina.

²¹⁻²² Petrus nu marj lato saningina: Sine tanjo ande te-silika madibe. Tanjo ta nu sine ndoñ Yesus tingina wam ta saka te-mayokam tuku. Yesus nu sine ndoñ minna le nane afu mara mara sine dubika lika minnaig tanjan tanjo ande madibe. Ande nu Yohanus kule pisneningina ait mbolnge sine ndoñ minmba ka ka Yesus nu sine kusreka samba mbol kina tanjan tanjo inum madibe ngina.

²³ Tanjakina le nane tanjo armba nyun kilnaig ta ande Yosef ande Matias. Yosef nu mape nyu ande Yastus ande Barsabas. ²⁴ Nane tanjo ar ta kile-tidinginaig sulumba yabanmba sakinaig: O Sunjo, ne tanjo ñakmba tuku wamdus kila. Tanjo ar te ima ne madina ta tumsinga. ²⁵ Yudas nu nuñe minam tuku mbili ñayonu mbol kumba piro ta kusrena. Tanjo ande tumsinga le nu piro ta biymba aposel nyu tamngat nginaig. ²⁶ Tanjakinaig sulumba nane nangine mañaumbi kinaig le Matias tuku nyu mayok kina le nu aposel 11 ndoñ ulendikinaig.

2

Tukul Guwa ndekina

¹ Zu mbal tuku pagumba nye ait sunjo ande nyunu Pentikos prona le Yesus dubinaig mbal wande ande mbolnge mangurka minnaig. ² Minnaig le samba mbolnge fudu sunjo ande bubre suk ndeka prona sulumba wande minnaig ta fudu sunjo ta kumungina. ³ Kile agañ ande pa mane suk denpur-denpurka nane ñakmba mbol kine likina le kangernaig. ⁴ Tukul Guwa nu nane ñakmba mbol kumungina le nane ndek pasa kuale gilai ta sake lika minnaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Zu afu Kuate tuku nyu kurauka ma tugu kise kise mbolnge promba Yerusalemnge mangurkinaig ta ⁶ nane fudu sunjo ta ismba pro nane tugumnge mangurka nangine pasa kuale yimyam ise lika nane piriri ñayomba wamdus te-sulunaig sulumba ⁷ pirerek purka sakinaig: i ... Nane ñakmba te Galilea mbal ndo. ⁸ Ndanam nane sine ñakmba tuku pasa kuale yimyambi sakade. ⁹ Sine afu Partianu, Medianu, Elamnu, Mesopotamianu. Sine afu Yudeanu, Kapadosianu, Pontusnu, afu Asianu. ¹⁰ Sine afu Frigianu, Pamfilianu, Isipnu, afu Sirene tumbran sunjo patuk patuk tumbran fonfon Afrikanje proger. Sine afu Romnge te proger ta afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu mbal tanjan Kuate dubiweg tuku. ¹¹ Sine afu Kretanu, afu Arabianu. Sine tanjamba tanjamba ma tugu yimyam mbolnge prowe likeg. Kuate nu wam sangrinu kitek ke likate ta singine pasa kualembi sakade le iseg nginaig.

¹² Nane ñakmba pirerek purka wamdus te-sulumba munju kusnanginaig: Wam te tugunu ndanmba tuku nginaig le ¹³ afu nane nzumil te-ninmba sakinaig: Nane grep kule kamenu sunjomba nyaig sulumba nginngankade nginaig.

Petrus nu Kuate tuku pasa kuklina

¹⁴ Tanjakinaig le aposel 12 mangurka minnaig ta nane ngamuknge Petrus nu tinga wi kuenka saningina: Tane Yerusalem mbal Zu mbal ma tugu afu mbolnge prowe likinaig tane ñakmba kilba pilmba ye tuku pasa ise tiwap. ¹⁵ Kile maratukuk ki ait 9 tate. Sine grep kule nyumba nginngankanu nga sasingig ta tanjamba kuga. ¹⁶ Tuan tanjo Yoel nu dir pasa sakina ta kile alonu mayok kinit. Nu tejenmba kuyarna.

¹⁷ Kuate nu sakate. Kilke kugawam tuku ait patukuwa le ye yiñe Guwa kilke mbol mbal ningamngit.

Tanjawi le tane tuku kiyo kulim kame Tukul Guwanje pasa saningwa le ismba kile-mayokkamngaig.

Tane tuku tanjo mo nane kinatanu suk aganj kanjerkamngaig. Tane tuku saibo nane kinymba kiya alo nak kanjerkamngaig.

¹⁸ Ait ta mbolnje yiye piro tanjo piro pino yiye Guwa ningi le nu nane pasa saningwa le ismba kile-mayokkamngaig.

¹⁹⁻²⁰ Ye Sunjo, ye luka prowam tuku ait pro ndawa le tane katewam tuku ye samba mbolnje kilke mbolnje wam kitek sanjrinu kile-mayokkamngit.

Samba mbolnje ki bulu kugamba dabuka tambun ndare suk gurnungat. Kilke mbolnje ndare pa sunjo pa guwa dabuknu mayok ke likamngaig.

Tane wam nakmba ta kanjerka piriri nayowamngaig.

²¹ Ima nu Sunjonge turwa nga wikuwa ta ye nu tuku muskil te-tiwe tambimngit. *Yoel 2.28-32*

Yoel nu tanjamba Kuate tuku pasa kuyarna nga saningina.

²² Petrus man lato saningina: Israel mbal, tane pasa te ise tiwap. Nasaretu tanjo Yesus Kuatenje kukulmba nu sanjri tuna ta tane kila. Nu wam sanjrinu kitek tane ngamuknje ke likina le kanjerkinaig. ²³ Ande nu Yesus tumba tane wai mbolnje palmbim tuku Kuate nu o buk wamdu ta tina. Tane nu ail kazrai mbolnje kumwa nga une mbal wai mbolnje pilnaig le nane nu balenaig le kumna. ²⁴ Kumna le Kuate nu Yesus tuku kume tuku sanjri pitaimba te-tina. Kume tuku sanjrinje Yesus biye dewam kumu kuga. ²⁵ David nu wam ta tuku o buk Kristus tuku minje tejenmba kuyarna.

Sunjo nu mara mara ye ndonj minit le kanjeret.

Ye wamdu piti sulu ndawi nga nu ye ndinam kumamnje gemyumba minit.

²⁶ Ta tuku ye ngamungal bulok gare nak minet.

Ye kumam tuku minet ta ye piti ndayate.

²⁷ Ye tuku kanu kumanu mbal tuku tumbraj kine nda.

Ye ne tuku piro tanjo yiye ngaros menu tuku ndin tukulamngat.

²⁸ Abo minmba minam tuku ndin ne ye tumyate.

Ne ye ndonj mina le ye gare toramngit ngina.

Mune 16.8-11

Petrus nu David tuku kuyar pasa tanjamba nane saningina sulumba sakina: ²⁹ Tira kame, ye pasa satinjamngit te tane kila. Singine mbun David nu kumna le ngukinaig. Nu tuku kumu ta kile minit le kanjereg. ³⁰ David nu Kuate tuku tuan tanjo minmba nu tuku mbun ande nu tuku ma mbolnje gabat sunjo minam tuku Kuate nu pasa sanjrinu sana ta nu kila minna. ³¹ Ta tuku David nu Kristus kummba tinjamngat wam ta kanjermba tejenmba sakina: Kristus nu kumanu mbal tuku tumbraj kine nda. Nu tuku ngaros mata menu tuku ndin tukulamngat ngina. ³² David nu pasa kuyarna ta Yesus tuku kuyarna. Nu kumna le Kuate nu te-tina le tinjina. Sine nakmba wam ta kanjerenge. ³³ Kuate nu Yesus te-dunga nuje ndinam kumamnje pilna sulumba nuje pasa sanjrinu sakina ta kumumba Yesus Tukul Guwa tuna. Tanjamba ndo kile nu sine Tukul Guwa singat le nu tuku sanjri ismba kanjerde te.

³⁴ David nu samba mbol kine ndakina ta nu tejenmba Kristus tuku sakina.

Sunjo Kuatenje ye tuku Sunjo sana: Ne ye tuku ndinam kumam tenje sanjri nak minyok mina le ma ma ³⁵ yenje ne tuku ngueu mbal nakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnje patikamngit ngina.

Mune 110.1

³⁶ Tane Israel mbal wamdu pulutinguwa. Tane Yesus tumba ail kazrai mbolnje balenaig ta Kuate nu tanjo ta tumba nuje madina tanjo nga tanjo nakmba tuku Sunjo pilna nga saningina.

Nane gudommba ngamungal mbilmba son nginaig

³⁷ Zu mbal pasa ta ismba sine sirka mbargen nga nane ngamungal rar sunjo kamusmba Petrus aposel afu turmba saninginaig: Tira kame, sine ndarje o nginaig le ³⁸ Petrus nu ndek nane saningina: Tane ngamungal biye mbilmba tanjine manau najgonu kusreka Yesus Kristus ndonj ulendika kule pisne tap. Tane tanjawap le Kuate nu

tane tuku une ḡakmba sauka gilainḡa Tukul Guwa tingamḡgat. ³⁹ Kuate nu tane tanḡine kiḡo kame kasomok mbal turmba idusniḡmba o buk Tukul Guwa tanḡo niḡgamḡgit ḡgina. Sunḡo Kuate nu ima kate wikate ta nu Guwa niḡgit ḡga saniḡgina.

⁴⁰ Petrus nu tanḡamba pasa lato saniḡmba sakina: Tanḡine kuasmbi tuku maḡau ḡayonu kusrewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidiḡguwa ḡgina le ⁴¹ nane nu tuku pasa ismba son ḡginaig mbal nane kule pisne tinaig. Ki ait ta mbolḡḡe nane gudommba 3,000 tanḡaḡ Yesus dubinaig mbal ndoḡ ulendikinaig sulumba ⁴² nane mara mindek aposel kame tuku wam pagu pasa ismba nane wamdus ulendi tuma isukusmba pasa nyumba Kuate yabaḡmba minnaig.

⁴³ Aposel kame nane wam kitek gudommba sanḡrinu ke likinaig le nane ḡakmba Kuate tuku nyu kurauka kuru-kuruka minnaig. ⁴⁴ Nane son ḡginaig mbal ḡakmba tuma minmba nanḡine aḡaḡ ndende muḡḡu ḡḡail ḡḡail ndakinaig. ⁴⁵ Nane afu aḡaḡ denkanu ta nanḡine ḡgamukok aḡaḡ ta kilmba piyamba ndametij tamba nane turkanu. ⁴⁶ Mara mindek nane kusem wande sunḡo sinam tanḡe maḡḡurka nanḡine wande yimyam mbolḡḡe tuma isukusmba gare-gareka wamdus bulok ḡak ulendi minanu. ⁴⁷ Nane tanḡamba Kuate tuku nyu te-duḡḡa minanu le tanḡo pino ḡakmba nane tuku saka minanu. Mara mindek Kuate nu afu tuku muskil kile-tidiḡḡanu le nane ka Yesus tuku kuasmbi ndoḡ ulendikanu.

3

Tanḡo ande kupe baklelok mayekina

¹⁻² Tanḡo ande ina sinamḡḡe kupe baklelok mayok kina. Mara mindek nane afu tanḡo ta sukunḡa tanḡo pino ndametij yabaḡniḡgam tuku kusem wande malanḡa ande nyunu Maditak tugum tanḡe palmbinu.

Ait ande Petrus nale Yohanus ndoḡ Kuate yabaḡam tuku ait ki kanum 3 mbolḡḡe nale kusem wande ta mbol kinaik. Kinaik le nane afu maḡ tanḡo ta sukunḡa pro tanḡe pilnaig.

³ Kile Petrus nale kusem wande sinam kambim bafunaik le tanḡo ta nale kanḡerka aḡaḡ inum tuwaik ḡga nale yabaḡnikina. ⁴ Yabaḡnikina le Petrus nale nu fumble timba sanaik: Ne sile kanḡerka ḡginaik. ⁵ Tanḡakinaik le nu idusna aḡaḡ ande ye sam tuku sayade ḡga idusmba nu nale kanḡer tidiḡḡa minna le ⁶ Petrus nu ndek sana: Ye gol silwa ndametij kugatok ta ye ne aḡaḡ ande tanmbimḡgit. Ne Nasaretnu tanḡo Yesus Kristus tuku sanḡri mbolḡḡe ne tinḡa lika ḡgina.

⁷ Tanḡakina sulumba nu tanḡo ta tuku wai ndinam biyamba te-duḡḡina le rakukadu kupe mbain turmba sanḡri tinḡina. ⁸ Tanḡana le nu pitik ndo pastinḡa nale ndoḡ kusem wandek sinam kumba gare-gareka Kuate tuku nyu te-duḡḡa nu kumbanḡe pate-pateḡḡa kina. ⁹ Nu kumbanḡe Kuate tuku nyu te-duḡḡina le tanḡo pino nu kanḡermba kila pilmba sakinaig: ¹⁰ i ... Kusem wande malanḡa Maditak tugumḡḡe ndametij yabaḡkate tanḡo ta not ḡginaig. Tanḡamba nane pirerek purka wamdus te-sulumba minnaig.

¹¹ Tanḡo ta Petrus le Yohanus bigmba nane ma ande nyunu Solomon tuku kawaḡ pronaig le nane gudommba pinder-pindermba pro tanḡo ta kanḡermba pirerek purka wai makemba minnaig le ¹² Petrus nu wam ta kanḡermba nane saniḡgina: Israel mbal, ndaḡam saka tane pro wam te tuku pirerek purka am goka sine kanḡer tidiḡḡade. Sile tanḡo magenu sikile sanḡrimbi tanḡo te wakeiwanu ḡga idusde e? Tanḡamba kuga. ¹³ Abraham Isak Yakob sinḡine mbuḡ ḡakmba tuku Mbara nu nuḡe piro tanḡo Yesus tuku nyu mbol kuwa ḡga nu wam te kate. Tane Yesus tumba ḡafman tuku wai mbolḡḡe pilnaig le Pilatus nu Yesus paskam tuku sakina ta tane sanḡri maramba mbulnaig. ¹⁴ Kuate tuku tanḡo purfeḡnu ta tane mbulmba tanḡo balewanu tanḡo paska te-mayokam tuku Pilatus sanaig. ¹⁵ Tane abo tugu miro balenaig. Tane balenaig ta Kuate nu te-tina le tinḡina le sile Yohanus ndoḡ kanḡerkeḡ. ¹⁶ Tane tanḡo kanḡerde te sile Yesus tuku sanḡri tomba tinḡa tanḡo te kupe te-tiwe tukik le tane ḡakmba am mbolḡḡe nu mayekat.

¹⁷ Yiḡe tira kame, tane gabat kame ndoḡ Yesus mbolḡḡe wam ḡayonaig ta tane nu tuku tugu katese ndamba tanḡanaig ta ye kila. ¹⁸ Kuate nu o buk nuḡe tuan tanḡo kame

tuku minje mbolnje nuje madina tango rar tam tuku sakinaig ta alonu Yesus mbolnje kumungina. ¹⁹ Ta tuku tangine manau najgonu kusreka ngamunggal biye mbilap le Kuate nu tane tuku une njakmba sauke sulumba tane wamdus bul sertinguwa le gare njak minamngai. ²⁰ Nu Yesus kukulwa le tane tugum prowamngat. Nu o buk tane muskil kile-tidinge tingam tuku nu pilna. ²¹ Kile nu samba mbolnje minmba Kuate nu wam njakmba kile-tidinguwa le wam tugusek ndo minam tuku ait tairnga minit. O buk Kuate nu nuje tuan tango kame tuku minje mbolnje ait ta tuku sakina. ²² Moses nu tejenmba sakina.

Sungo Kuate nuje pasa te-mayokam tuku ye tuan tango pilna tanjamba ndo nu sine Israel ngamuknje tuan tango ande palmbimngat. Tane nu tuku pasa njakmba ise tiwap.

²³ Ande nu nu tuku pasa talawa ta Kuatenje nuje mbal ngamuknje paska tumba kasomnje pilwa le nu ngisikamngat. *Lo 18.15-19*

Moses nu tanjamba sakina.

²⁴ Kuate tuku tuan tango Samuel tuan tango afu nu ngumnemnje mayok kinaig ta nane njakmba ait te mbolnje wam prowam tuku sake likinaig. ²⁵ Tane Kuate tuku tuan tango kame tuku mbuj. Kuate nu pasa sangrinu tangine mbuj nijmba Abraham ndonj wamdus ulendika sinja son pasa sakina ta tane tuku turmba sakina. Nu tejenmba Abraham sana. Ne tuku mbuj kat naje mbolnje kilke tugu njakmba mbolnje ye wam mayenu kamngit ngina. ²⁶ Kuate nu nuje piro tango te-tina sulumba sine Israel mbal manau najgonu kusreka gare manau mbolnje minbe nga nu Yesus kukulna le ambonga sine tugum prona nga saningina.

4

Nane Petrus nale mulij kilmba wandeknje patikinaig

¹ Petrus nale Zu mbal pasa nijmba minnaik le kusem wande tuku polis gabat kame pris mbal Sadusi afu nane njakmba mangur ta tugum pronaig. ² Pro Petrus nale Yesus kummba manj tingina tanjamba tango mata kumbe sulumba tingamngig nga pasa tumnijmba minnaik le nane ismba palsejningina. ³ Palsejningina le nale bige tidinga kilmba furirte nga indole nale pasa te-tiwaik nga mulij kilmba wandeknje patikinaig. ⁴ Tanjanaig ta nane Petrus tuku pasa isnaig mbal ta gudommaba Yesus dubinaig mbal ndonj ulendika tango 5,000 tanan mayok kinaig.

⁵ Mafena le Israel gabat sugo Israel mage mage kusem pasa biteknganu mbal nane njakmba pro Yerusalemnje mangurkinaig. ⁶ Pris gabat sungo Anas nu tuku ndare tuma Kaiafas Yohanus Aleksander nane mata pronaig. ⁷ Nane mangurka polis kame kukulninginaig le nane ka Petrus nale kilmba pro pasa mbolnje kile-tidinginginaig le gabat sugo nale kusnanikinaig: Tale wam kinaik ta sangri ta imanje tikina? Imanje tale kukultikina nginaig le ⁸ Tukul Guwange Petrus wamdus tuna le nu nane saningina: Singine gabat, singine mage mage tane isap. ⁹ Sile tango kupe baklelok turkik le nu mayekat. Tane ta tuku sile pasa mbolnje kile-tidingingaig ndeta ¹⁰ tane gabat mbal Israel njakmba pasa te ismba kila palpe. Tango kupe baklelok mayekat le kile kanjerde te tugunu tejenmba. Nasaretnu tango Yesus Kristus nu tuku sangrimbi tango te kupe te-tiwik. Tane nu ail kazrai mbolnje balenaig ta Kuate nu tumba te-dungina. ¹¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ndame ande tane ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig ta kile wande ta tuku ndame njakmba nu mbolnje sangri tingade ngate. *Mune 118.22*

Ndame ta Yesus. ¹² Kilke mbol mbal ngamuknje sine kile-luka kilam tuku Kuatenje Yesus singina. Ande nu singine muskil kile-tidinge singam tuku mine ndakate nga saningina.

¹³ Petrus le Yohanus kuru kuru kugatok minje bulok sakinaik le gabat mbal nane wam ta kanjermba tango ar te ake tango ndo kila kugatok nga wamdus te-sulunaig. Tanjamba nale Yesus ndonj minnaik ta katesenaig.

¹⁴ Kupe baklelok tango mayekina ta Petrus nale ndonj tanje tij minna tukunu nane kanjermba nale tuku pasa pitaiwam tuku ndin ande kanjer ndanaig. ¹⁵ Tanjamba nane

polis kame saninginaig le nale kilmba mayok kinaig. Mayok kinaig le nangine nangine mungu kusnanga ndin sota ¹⁶ sakinaig: Sine tango ar te mbolnge ndanbe. Nale wam kitek sangri jak kinaik ta Yerusalem mbal jakmba isnaig. Sine wam ta tomba yabukam kumuŋ kuga. ¹⁷ Nale tuku pasa tango pino ngamuknge sungokikat. Ta tuku sine manau te peuwam tuku nale Yesus tuku kuasmbi afu man saka tum ndaningap nga riron pasa ninbe nginaig.

¹⁸ Tanjakinaig sulumba nale man wika pasa sangrinu sanikinaig: Tale Yesus tuku man afu saka tum ndaningap nginaig le ¹⁹ nale ndek lafumba sakinaik: Sile Kuate tuku minge dubipe e ko tango tuku minge dubipe? Ame wam Kuate am mbolnge mayenu. Tangine wamdus sinamnge pilewap. ²⁰ Sikile ammbi aganj kanjerka pasa isken ta minge tukule nda nginaik. ²¹ Tanjakinaik le gabat mbal man lato riron pasa sangrinu sanikmba nale kukulnikinaig le kinaik.

Tango pino jakmba tango mayekina le kanjermba Kuate tuku nyu te-dunginaig. Ta tuku gabat sugo nane tango pino tuku kuru-kuruka nale ake kukulnikinaig le kinaik. ²² Tango wakeinaik ta nu yar 40 buk kusrena tuku.

²³ Kile Petrus nale kumba ka nakile mbal kile-siglika pris gabat kame Israel mage mage tanjamba tanjamba manau sake likaig nga kubeu ninginaig le ²⁴ nane pasa ta ismba wamdus ndindo ulendi pilmba ndek Kuate yabanmba sakinaig: O Sunjo, ne sangri tugu. Ne samba kilke yu aganj ndende jakmba nenje ndo kile-mayokkina. ²⁵ O buk nane piro tango singine mbuŋ David nu Tukul Guwange wamdus tuna le pasa ande tejenmba kuyarna.

Ndanjam kasomok mbal nane Kuate tuku gubra kagli tornaig. Ndanjam nane ake sinanj wam njonu kam idusnaig.

²⁶ Kilke te tuku nyu jak mbal kame buwam saka tinga gabat sugo afu ndon ulendika manjurka Kuate nuje madina tango ndon kame buwam idusnaig ngina. [Mune 2.1-2](#)

²⁷ O son. Sine ne tuku pasa ta alonu kilimok kanjerger. Herodus, Pontius Pilatus, kasomok mbal Israel mbal afu turmba nane Yerusalemnge manjurka ne madina tango Yesus balewam tuku sakinaig. ²⁸ Nane Yesus tumba balenaig ta ne o buk nane sangri nane wamdusmbi wam afu mayok kambim tuku idusna ta nane ta kumunaig.

²⁹ O Sunjo, nane sine mata najaigo siglikam tuku saka minig. Ta tuku sine ne tuku piro mbal kuru kuru kugatok minge bulokmbi ne tuku pasa kukliwam tuku sine sinzanjina. ³⁰ Ne nane sangri te-mayokmba nane piro tango purfernu Yesus tuku nyu mbolnge guaze mbal wakeika wam sangrinu kitek ke lika nginaig.

³¹ Nane yaban denjpurnaig le nane minnaig wande ta buru-burukina. Buru-buruka Tukul Guwa nane tuku wamdus kumungina le nane wamdus bulka Kuate tuku pasa minje bulokmbi saka minnaig.

Yesus tuku son nginaig mbal tuku manau

³² Yesus tuku son nginaig mbal nane jakmba ngamunggal wamdus ulendimba minnaig. Nangine aganj ndende mata ulendimba jakmba tuma minam tuku patikinaig.

³³ Aposel nane Sunjo Yesus tingina le kanjerger nga pasa sangri jak saka minnaig le Kuate nu nane sinzanjinaig le nane mine magenaig. ³⁴ Nane afu kilke jak wande jak afu tugumnge piyanjmba ndametij kilmba pro aposel kame ninganu. ³⁵ Nangine mbal afu aganj denkanu ta nane ndametij ta kilmba walmba ninganu.

³⁶ Nane tuku tango ande Siprusu nyunu Yosef nu Levi tuku ndare. Nane aposel kame nu tuku mape nyu Barnabas nginaig. (Barnabas nyu ta tugunu: Nu tango wamdus bul serningit tuku). ³⁷ Nu mata nuje kilke piyamba ndametij kilmba aposel kame ningina.

¹ Tãngo ande nyunu Ananias nu piyo nuje Safira ndoŋ kilke inum piyamba ndametiŋ kilnaik. ² Kilnaik sulumba Ananias nu ndametiŋ ngamunje paplamba inumnu nakile pilmba inumnu aposel ningam tuku idusmba piyo nuje sana le wokina. Nu ndametiŋ inumnu tumba pro aposel ningina sulumba sakina: Sile sikile kilke piyamba ndametiŋ kilcik ta noten ndo ngina.

³ Tanakina le Petrus ndek nu sana: Ananias, ne ndaŋam Satanŋge wamdus tanet le ne ndametiŋ paplamba inumnu naŋe kusremba inumnu tumba pro Tukul Guwa yabri pakte. ⁴ Naŋe kilke minat ta ne kile piyawat sulumba ndametiŋ kilat. Ndametiŋ ta naŋe agaŋ. Ndametiŋ ta paplamba afu sine siŋgam idusmba ko naŋe ŋakmba kilam idusmba ndeta ta maye. Naŋe ndametiŋ. Ndaŋam ne maŋau ŋayonu kam tuku idusat. Ne sine yabri ndasiŋgit. Ne Kuate yabrite ŋga sana.

⁵⁻⁶ Ananias nu pasa ta ismba nu kumaknu ndekina. Kumna le tanŋo mo afu promba wandek tanŋe nu tuku mindesiŋ tawimbi songa tumba ka ŋgukinaig. Ananias nu kumna le nane wam ta isnaig mbal nane kuru kuru suŋgo tinaig.

⁷ Tanamba minnaig ma ma ki kanum keŋmba kinaig le piyo nuje Safira nu tanŋo nuje wam kina ta nu katese ndamba wande ta mbol prona. ⁸ Prona le Petrus ndek nu kusnana: Takile kilke piyamba ndametiŋ kilaik ta noten ndo e ŋga kusnana le nu lafumba au not ndo ngina. ⁹ Tanakina le Petrus ndek nu sana: Tale ndaŋam saka Suŋgo tuku Guwa tagowam tuku pasa ulendiwaik. Ata. Tanŋo mo tanŋo naŋe tuku mindesiŋ ŋgukaig ta kupe fudu isa. Malanŋa tugum prode ta. Nane kile ne mata tanŋawamŋgaig ŋgina le ¹⁰ nu pitik ndo Petrus tuku kupe tugum tanŋe kumaknu ndekina le tanŋo mo pro nu kanŋermba nu tuku mindesiŋ mata tumba ka tanŋo nuje gemmba ŋgukinaig.

¹¹ Tananaig le Yesus tuku kuasmbi nane kuru kuru suŋgo tinaig. Mbal afu kasomŋge minnaig mata pasa ta ismba nane kuru-kurukinaig.

Aposel kame wam sanŋrinu ke likinaig

¹² Aposel kame tanŋo pino ngamukŋge wam afu kitek sanŋrinu ke likinaig. Nane mara mindek kusem wande ta mbol kumba Solomon tuku kawaŋŋge maŋgurka minanu. ¹³ Maŋgurka minnaig le nane ŋakmba nane tuku saka minmba pro nane ndoŋ ulendikam tuku kuru-kurukinaig.

¹⁴ Nane gudommmba son ŋga nane ndoŋ ulendikinaig le Suŋgo tuku mbal tugekina. ¹⁵ Yerusalem mbal nane guaze mbal kilmba pro ndinŋge yaŋgo farniŋge lika patikinaig. Ta ndaŋam? Petrus nu kuwa le nu tuku kanumnunje ndo nane mbol kuwa le nane magekuwaig ŋga idusmba patike likinaig. ¹⁶ Yerusalem patukŋge tumbraŋ mine likinaig nane mata guaze mbal afu guwa ŋaigonu ŋak kilmba pro patike likinaig le ŋakmba magekinaig.

Nane aposel kame piti ninginaig

¹⁷ Pris mbal tuku gabat suŋgo Sadusi mbal nu ndoŋ wamdus ulendi minnaig ta nane aposel kame piro kinaig ta ismba nane sine tuku piro lide ŋga nane gubra kagli firkinaig sulumba ¹⁸ nane kumba aposel kame bige tidinga muliŋ kilmba wandekŋge patikinaig.

¹⁹ Nane tanŋe minnaig le ka furirna le Suŋgo tuku eŋel ande pro wande malanŋa talka nane kilmba kile-mayokka saniŋgina: ²⁰ Tane kape sulumba kusem wande sinam tanŋe tanŋo pino abo tugu tam tuku ndin tumningap ŋgina le ²¹ nane pasa ta ismba mafewam patukina le nane kumba ka kusem wande sinam tanŋe pasa kuklimba minnaig.

Kile pris gabat suŋgo nane nu ndoŋ minnaig mbal pro Israel pasa pilewanu sugo nanŋine mage mage turmba maŋgurkam tuku saniŋginaig sulumba aposel kame kilmba te prowaig ŋga polis mbal kukulninginaig le muli wande sinam kinaig. ²² Nane pro muli wande sinam kumba nane kiringa luka kumba saniŋginaig: ²³ Sine kumba ka muli wande su ndiŋanu kanŋergig. Polis mbal malanŋa kulat mayemba minnaig le sine malanŋa talka sinam kumba nane kanŋer ndakigig ŋginaig. ²⁴ Tanakinaig le kusem wande tuku polis gabat pris gabat mbal nane pasa ta ismba nane kuru-kuruka pasa te tugeka kumunŋa ka animŋge tinunŋat o ŋga wamdus te-sulumba minnaig.

²⁵ Tanjamba minnaig le tanjo ande nane tugum promba saningina: Tane tanjo kame mulin kilmba wandeknje patikaig ta nane kusem wande mbol sinje tanjo pino pasa tumnijmba minig ngina. ²⁶ Tanjakina le kusem wande kulat gabat nuje polis tanjo afu ndon nane kumba ka aposel kame ngan kilmba pronai. Nane tanjonje ndamembi bale farsinbekaig nga idusmba tanjanaig.

²⁷ Kilmba promba Israel mbal tuku pasa pilewanu sugo tumailamnje kile-tidinginaig le pris gabat sunjo nu nane kusnaningina: ²⁸ Sine buk Yesus tuku manjau nane afu sa ndaningap nga peutingiger ta tane ise ndaka saka saka likade le Yerusalemnje buk sungoka tugekate. Tane tanjo kumna ta tuku ndare sine pasokuwa nga tanjade e ngina le ²⁹ Petrus aposel kame nane lafumba nu sanaig: Sine Kuate tuku minje pitaimba tanjo tuku minje dubiwam kumu kuga. ³⁰ Tane Yesus kumwa nga ail kazrai mbolnje balenaig ta sinjine mbur kame tuku Mbaranje te-tina le abonga tingina. ³¹ Sine Israel mbal ngamungal biye mbilbe le Kuate nu sine tuku une saukamngat. Ta tuku nu Yesus tumba te-dunga nuje ndinam kumamnje pilna le kile nu sine njakmba tuku gabat sunjo minit. Nu sine tuku muskil kile-tidinge singit tuku tanjo. ³² Sine wam ta njakmba kile-mayokka sakam tuku mineg. Sine ndo kuga. Tukul Guwa nu mata wam ta kile-mayokkate. Kuate tuku minje pasa ismba dubide mbal nane njakmba nu Tukul Guwa ningit nga pris gabat sunjo ta sanaig.

³³ Tanjakinaig le gabat kame nane pasa ta ismba gubra kagli tormba nane aposel baleningam tuku idusmba saka minnaig.

Gamaliel nu aposel kame mapekina

³⁴ Pasa pilewanu tanjo ngamuknje Farisi tanjo ande nyunu Gamaliel minna. Nu Moses tuku wam pagu pasa kukliwam tuku tanjo. Tanjo pino njakmba nu tuku saka minnaig.

Tanjo ta tinga aposel kame ka kilimnje ait fagnu minap ngina le nane kinaig. ³⁵ Nane kilimnje minnaig le Gamaliel nu gabat sugo saningina: Israel gabat kame, tane wam ande nane mbolnje kam tuku idusde ta abonga tane wamdus te-mayewap sulumba. ³⁶ O buk tanjo ande nyunu Teudas nu mayok ka ye nyu njak ngina le nane gudommba 400 tanaj nu dubinaig. Dubimba minnaig ma ma tanjo afunje nu balenaig le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig le nu tuku piro kumna. ³⁷ Ngumnenga tanjo nyu kuyaram tuku ait ande mbolnje Galileanu tanjo nyunu Yudas nu mayok ka nane gudommba didike likina. Didike likina le nane afunje nu balenaig le nu dubinaig mbal kua ka sili-silinaig. ³⁸ Ta tuku ye tane satinjamngit. Tanjo kame te njai sigli ndaka kusrekap. Nane nanjine wamdusmbi pirokade ndeta piro ta kugamba ngisikamngat. ³⁹ Piro te Kuate mbolnje prote ndeta sine kume seram kumu kuga. Sine kume seram tagobe ta Kuate ndon kame bumba minbekig ngina.

⁴⁰ Tanjakina le gabat sugo nu tuku pasa dubimba aposel kame manj wika polis kameje nane ngusninguwaig nga saninginaig. Ngusningmba rironj pasa saningmba Yesus tuku nyu afu sa ndaningap nga kukulninginaig le mayok kinaig. ⁴¹ Mayok ka manjur wande kusremba nane ndek sakinaig: Ese. Sine Yesus ndon mineg tukunu rar te kuraweg. Sine nu mbolnje rar te tam tuku Kuate nu sine madisingina nga gare-gareka kinaig.

⁴² Tanjamba nane nanjine piro kusre ndanaig. Nane mara mindek kusem wandeknje nanjine wande yimyam mbolnje tanjo pino tumnijmba Yesus nu Kristus Kuatenje madina tanjo nga saka minnaig.

6

Aposel kame turningam tuku afu madininginaig

¹ Ait ta mbolnje Yesus dubinaig mbal gudommba mayok kinaig. Nane afu Grik pasa tinaig tuku afu Hibru pasa tinaig tuku. Grik pasa tinaig mbalnje Hibru pasa tinaig mbal ndon gubra pilnaig. Ta ndanam? Mara mindek aposel kame nyamaganj paplamba walanu le Hibru mbal nanjine pino kuembol ninjmba Grik mbal tuku pino kuembol nda ninganu.

² Aposel kame 12 gubra pasa ta ismba nane njakmba kile-mangurka saninginaig: Tira kame, sine aposel Kuate tuku pasa kukliwam tuku piro kusremba nyamagan ndo walam kumun kuga. ³ Ta tuku kile tangine tango 7 madiningap. Tango afu Tukul Guwa nane tuku wamdus kumunganu tango pino nane tuku saka minig ta kanjerka madiningap. ⁴ Tanjawan le sine Kuate yabanmba nu tuku pasa kukliwam tuku piro ta ndo idusbe nginaig.

⁵ Tanjakinaig le nane pasa ta ismba njakmba gareningina le nane tango 7 madininginaig. Ande nyunu Stefanus nu ngamunggal son sangri jak. Tukul Guwa nu tuku wamdus kumungina. Afu Filipus, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Nikolaus. (Nikolaus nu Antioknu. Nu Zu tango kuga ta nu Zu tanjan Kuate dubina). ⁶ Nane tango kame ta kilmba aposel kame tugum pronaig le aposel kame wai nane mbolnge patika yabanjaig.

⁷ Kuate tuku pasa Yerusalemnge sungoka tugekina le nane gudommba mbilka ngamunggal son nginaig le Yesus dubinaig mbal tugeka sungomba pronaig. Pris gudommba mata Yesus son nga nu dubinaig.

Zu mbal Stefanus tumba pasa mbolnge pilnaig

⁸ Kuate nu Stefanus make pilmba sangri tuna le nu wam kitek sangrinu tango pino ngamuknge ke likina. ⁹ Tanjana le Zu mbal afu nu ndon pasambi kualeyaukam bafunaig. Nane tuku kusem wande nyunu Friman. Nane afu Sirenen nu afu Aleksandrianu afu Silisianu afu Asianu nane Friman mbal ndon ulendika Stefanus tugum promba pasambi kualeyaukinaig. ¹⁰ Tanjanaig le Tukul Guwa nu Stefanus wamdus mayenu tuna le nu pasa tina ta nane pasa lafu fugunaig. ¹¹ Lafu fugunaig sulumba nane ka tango afu ndametinj njamba saninginaig: Stefanus nu Moses le Kuate tuku nyu njai go siglikina le isgen nga tango pino ngamuknge sakap nginaig.

¹² Nane kumba tanjamba sakinaig le tango pino Israel mage mage kusem pasa biteknganu mbal nane njakmba ismba wamdus pa sunjo tumba kumba Stefanus biye timba ka Israel mbal pasa pilewanu sugo tugumnge te-tinaig. ¹³ Te-tinaig sulumba nane tango afu buk wam paguninginaig ta nane tinga yabri pasa sakinaig: Tango te nu mara mara singine kusem wande tukul pasa turmba nuje pasambi kilmba njai go siglikate. ¹⁴ Nasaretnu tango Yesus nu wande te sambrimba Moses tuku wam pagu pasa sine dubikam tuku singina ta nu mbilmba manau kitek kile-mayokkamngat nga sakina le isgen nginaig.

¹⁵ Israel pasa pilewanu tango sugo nane Stefanus kanjer timba minnaig le nu tuku tumail pasi mbilka enel tumail suk mayok kina le kanjernaig.

7

¹ Nane Stefanus kanjer timba minnaig le pris gabat sunjo ndek nu kusnana: Nane ne mbolnge pasa pilig te son e ngina le ² nu lafumba sakina: Yiye tira kame yiye mam kame tane isap. Singine mbun Abraham nu Haran kilke mbol nda kina sulumba nu Mesopotamia kilke mbolnge minna le Sunjo Kuate kilja jak nu tugumnge mayok ka sana: ³ Ne naje kuasmbi naje kilke kusreka kaye. Yenge kilke kise ande tumnamngit ngina.

⁴ Tanjaka sana le nu ndek nuje kilke tuguk Kaldea kusremba kumba ka ka Haran kilke mbol prona. Pro tanje minna le mam nuje kumna. Kumna le Kuatenge kilke kise ande mbol kaye ngina le nu tinga kumba ka ka kile sine mineg ma te mbol prona. ⁵ Nu abo abo kilke te mbol prona le Kuate nu kilke te fudinmba tuwe ndaka nu pasa sangrimbi nu kilke te Abraham nuje ndare njakmba ningam tuku sana. Kuate nu sana ait ta nu kinjo kugatok minna. ⁶ Nu tenjamba Abraham sana: Ne tuku mbun kilke te kusremba kilke kise mbolnge rawe tango tanjan minamngaig. Minwaig le kilke ta mbolok mbal nane piti sunjo ningwaig le nane tuku piro aganj tanjan minmba ka yar 400 kugawamngaig. ⁷ Yar 400 kugawaig le ye kilke ta mbolok mbal piti ningi le naje mbun kusrekuwaig le nane kilke ta kusremba luka ma te mbol promba ye tuku nyu te-dunga mbarinyumba minamngaig ngina.

⁸ Tanjakina sulumba Kuate nu Abraham ndonj pasa katmba ngaro pikam tuku manju te-mayokna. Ngumnenja nuje kiyo Isak te-pilmba mara 8 mbolnje nu tuku ngaro pikna. Isak nu sunjoka Yakob te-pilmba nu mata Yakob mbolnje tanjana. Yakob nu sunjoka kiyo 12 kile-patikina ta nane sine tuku asitibud. ⁹ Singine asitibud 11 maib nangine Yosef mam nu make pilit nga gubra kagli firka nu tumba mbal kise tugumnje piyanaig le nane nu tumba nangine kilke Isip kinaig. Tanjanaig le Kuate nu Yosef kusre ndana. ¹⁰ Piti gudommba nu mbolnje prowe likinaig ta Kuate nu Yosef kulat mayena. Mara ande nu Isip gabat tugumnje tingina le Kuate nu wamdus kuyar sunjo tuna le Farao nu nzalinu nuje piro mbal Isip njakmba kulatkam tuku nu gabat pilna.

¹¹ Kile guba sunjo Isip le Kanan kilke mbolnje prona le nane nyamaganj kiringa sinamanzer sunjo tinaig. Singine asitibud mata Kanan kilke mbolnje nyamaganj kiringinaig. ¹² Singine mbunj Yakob nu Isipnje wit minig nginaig pasa ta ismba nuje kiyo kame wit afu piyaningam tuku kukulningina le kinaig. ¹³ Tanjamba minmba ma ma manj lato kukulningina le kinaig le kile Yosef nu nuje nyu te-mayokna le aba kat nuje kila pilnaig. Farao nu mata Yosef tuku ndare kila patikina.

¹⁴ Kile Yosef nu mam nuje, nuje tugu kame Isip prowam tuku pasa pilna. Nane njakmba 75. ¹⁵ Tanjamba Yakob nane Isip kilke mbol kinaig. Kinaig ka tanje minnaig ma ma Yakob nu kumna. Kumna le minnaig ma ma singine mbunj afu mata kume likinaig. ¹⁶ Kume likinaig le nangine mbalnje nane tuku isu kilmba luka Sikem tumbraj ndame burok sinam tanje patikinaig. Hamor mbal tuku ndame burok ta Abraham nu o buk piyamba ndametij afu nane ningina.

¹⁷ Kuate nu o buk Abraham pasa sangrinu sana ait ta buk patukina le Abraham tuku mbunj Isipnje tuge njayona. ¹⁸ Kile tanjo kise nu Yosef gilai nu Isip mbal tuku gabat tingina sulumba ¹⁹ nu singine mbunj piti sunjo njamba nane tuku kiyo dabro kitek kumwaig nga wandeknje minam tuku tukulmba mayoknje patikam tuku saningina.

²⁰ Moses ina nuje piti ta sinamnje te-pilna. Kiyo ta mayenu le ina nuje nangine wandek tanje tambun kenmba yubenga kulatka minna. ²¹ Tanjamba nu yubengam kumunj kuga le kiyo nuje mayoknje pilna le Farao tuku kulim nu Moses kanjermba yiye kiyo nga madimba tumba nuje wande mbol kina ka ²² tanje minmba ma ma Moses nu Isip mbal tuku kila njakmba kila pilmba nu tanjo sunjo mayok kina. Nu pasa saka wam ke lika nyu njak minna.

²³ Tanjamba minna ma ma Moses nu yar 40 kusremba nuje tugu Israel mbal kanjerkam idusmba nane tugum kina. ²⁴ Nu pro Isip tanjo andenge Israel tanjo ande kat njayona le kanjerna. Tanjamba nu kumba Israel tanjo ta te-simba Isip tanjo ta balena le kumna. ²⁵ Moses nu tanjo ta balemba tejenmba idusna. Kile yiye mbal Kuatenje nane tuku muskil kile-tidinge ningam tuku ye kukulyat ta nane katesewamngaig nga idusna ta nane tanjamba idus ndanaig.

²⁶ Mafena le nuje mbal armba kame bumba minnaik le kanjerka nale tumawaik nga ka sanikina: Tira kame, ndanam takile takile tira ndo kame bude ngina. ²⁷ Tanjakina le tanjo nu kame tugu pilna ta nu Moses waimbi pitaimba nzumilmba sana: Imanje ne sine tuku pile tanjo gabat tanjo pilna. ²⁸ Ne kubele Isip tanjo balena tanjamba ne ye baleyam tanjate e ngina le ²⁹ nu pasa ta ismba kuru-kuruka Isip kilke kusremba kua ka Midian kilke mbol kina. Kina ka tanje rawe tanjo tanjan minna sulumba ma ta mbolnje nu kiyo armba kile-patikina.

³⁰ Minna ma ma yar 40 manj kusrena. Mara ande nu ma baknu Sinai tabe tugunu tugum tanje minmba ail fudinndo sinamnje pa mane mayok kina le nu enjel ande kanjerna. ³¹ Kanjermba nu wamdus pilemba pa ta tugusemba kanjer tiwam tuku kumba minna le Sunjo tuku minje pasa mayok ka Moses sana: ³² Ye nanje mbunj kame Abraham Isak Yakob nane tuku Mbara minet ngina le nu ismba piriri njayomba kanjeram mbulmba am te-kasona le ³³ Sunjonje nu sana: Ne tij minit ma ta tukul ma. Ne kupe ngaro paska. ³⁴ Isip mbalnje yiye mbal piti sunjo ningig le kanjerket. Nane tuku malmbi mata iset.

Ta tuku ye nane muskil kile-tidinge ningam tuku ndeket. Ne tinga le kukulni le Isip kaye nga Moses sana.

³⁵ Israel mbal buk Moses pitaimba sakinaig: Imanje ne sine tuku pile tango gabat tango pilna nga Moses sanaig ta Kuatenje tango ta madimba nuje enjel ail fudinndo sinamnje mayok kina ta mbolnje Moses nu Israel mbal tuku gabat sungo minmba nane muskil kile-tidingam tuku kukulna. ³⁶ Kukulna le nu ka Isipnje wam kitek sangrinu ke lika Israel mbal kilmba kina. Tanjamba nu Yu Gurgur tugumnje ma baknu mbolnje yar 40 sinamnje mata wam kitek sangrinu ke likina. ³⁷ Moses ndui ta nu Israel mbal saningina: Kuate nuje pasa te-mayokam tuku ye tuan tango pilna tanjamba ndo nu sine Israel ngamuknje nuje tuan tango ande palmbimngat ngina. ³⁸ Moses nu Israel mbal ndonj ma baknu mbolnje minna. Nu Sinai tabe pongina le enjelnje wam pagumba abo njak minam tuku ndin singine mbunj kame tumningmba saningam tuku Moses sana. ³⁹ Saningina ta nane singine mbunj Moses tuku mingje kumnemnje minam mbulmba nu pitaimba manj luka Isip kambim mindesimba minnaig.

⁴⁰ Moses nu Sinai tabe mbolnje minna le nane ndek Aron sanaig: Moses nu buk Isipnje sine kilmba prona ta nu animbi kina. Ne singine mbarinjam tuku aganj afu wakeika le ndin tumsingwaig nginaig sulumba ⁴¹ nane makau pail kanunu wakeimba aganjmor balemba nu atraukinaig. Tanjamba nane aganj wakeinaig ta tuku gare-garekinaig. ⁴² Tanjanaig le Kuate nu nane wai kusrekina le nane tambun ki mbai kame nangine mbara nga mbarinjingmba minnaig le tuan tango ande nu wam ta tuku tejenmba Kuate tuku mingje kuyarna.

Israel mbal tane ma baknu mbolnje yar 40 minmba aganjmor balenjingmba atraukinaig ta ye tuku idusmba tana ndanaig.

⁴³ Tane kambim nga yabri mbara nyunu Molok nu tuku tawi wande tumba kinaig.

Mbai suk yabri mbara nyunu Refan ngade ta turmba tumba kinaig.

Tane kanunu ta mbarinjingam tuku wakeikinaig.

Ta tuku yije nzali dubimba nane afu tane kilmba kilke masken Babilon sim kangangina. *Amos 5.25-26*

Tuan tango nu tanjamba kuyarna.

⁴⁴ Singine mbunj kame ma baknu mbolnje Kuate tuku pasa isam tuku tawi wande njak minnaig. Kuate nu tawi wande ta palmbim tuku Moses wam paguna sulumba kanunu te-mayokmba tumna tanjamba ndo pilna. ⁴⁵ Ngumnenja Kuatenje Kanan mbal pitaike likina le singine mbunj nane Yosua ndonj kilke tinaig ta nane tawi wande ta kuramba kilke te mbol pronaig. Tawi wande ta minmba minna le David prona.

⁴⁶ Kuate nu David make pilna le nu Kuate kusnana: Sine Jakob tuku ndare sine ne mbarinjam tuku wande ande pilbe e nga kusnana ta ⁴⁷ David nu wande ta pile ndakina. Nu tuku kiyo nuje Solomonnje Kuate mbarinjam tuku wande ta pilna. ⁴⁸ Tango kame nangine waimbi wande patikade ta Sunjo Kuate nu wande ta sinamnje mine ndakate. Tuan tango ande tejenmba kuyarna.

⁴⁹ Sunjo nu sakate: Samba ta ye Sunjo Kuate minyoket tuku ma. Kilke ta ye kupe patiket tuku ma.

Kilke mbol mbal ye minam tuku wande ndanjanmba palmbimngag? Ko ye aningje minmba mabti?

⁵⁰ Ye yije sangrimbi aganj ndende njakmba te kile-mayokken ngate. *Aisaia 66.1-2*

Tuan tango nu tanjamba kuyarna.

⁵¹ Tane sinja ngamunggal tukulok mbal. Tane Kuate gilai mbal tana ngamunggalmbi nu idus ndamba pasa tugusek isam mbulig. Tane singine mbunj kame tana tane Tukul Guwa mara mara pitaide. ⁵² Nane Kuate tuku tuan tango njakmba kilmba njago siglika ande mape ndanaig. Tuan tango ande purfenju prowamngat nga sakinaig le mbunj kame nane bale fanninge likinaig. Tango purfenju ta tane nu tuku kupet minmba tumba balenaig. ⁵³ Enjel kame Kuatenje kukulningina le sine tukul dubikam tuku mbunj kame ninginaig ta tane lukakade nga saningina.

⁵⁴ Stefanus nu taɲamba Israel gabat sugo saniɲgina le nane nu tuku pasa ta ismba gubra sunɲo tumba amain makemba maketiɲ tikuɲga minnaig. ⁵⁵ Taɲamba minnaig le Tukul Guwa Stefanus tuku wamdus kumuɲgina le nu samba mbol ambe mambilmba am tidinga Kuate tuku kilɲa kaɲgermba Yesus nu tuku ndinam kumamɲge tiɲ minna le kaɲgerna. ⁵⁶ Kaɲgermba nu ndek sakina: Ambe kaɲgerap. Samba talkat le Katesek Taɲgo nu Kuate tuku ndinam kumamɲge tiɲ minit le kaɲgeret ɲgina.

⁵⁷ Taɲakina le nane isam mbulmba kilba tukulmba ɲgumbeyumba pinder-pindermba nu biye tinaig sulumba ⁵⁸ nane nu tumba tumbraɲ sunɲo kusremba mayok ka kasomɲge pilnaig. Pilmba nu pasa mbolɲge pilnaig mbal nane naɲgine tawi paska taɲgo mo ande nyunu Saulus nu tuku kupe tugumɲge patika ndame kilmba Stefanus katmba minnaig. ⁵⁹ Nane katmba minnaig le nu yabaɲmba sakina: Sunɲo Yesus, ye tuku kanu ta ɲgina. ⁶⁰ Taɲaka nu ndek dagol tidronɲa wi kuenɲka sakina: Sunɲo, nane ye mbolɲge mbarde te ne nane tuku mbar sauka gilainɲa ɲgina. Nu taɲamba sakina sulumba kumna.

8

¹⁻² Stefanus kumna le Saulus nu wam ta kaɲgermba nane mayewaig ɲga idusna le Kuate tuku nyu kurauka dubinaig taɲgo afu Stefanus ɲguka nu tuku malmbi sunɲonaig.

Stefanus balenaig ait mbolɲge Yesus tuku kuasmbi Yerusalemɲge minnaig ta nane afuɲge piti serniɲginaig le nane kua ka afu Yudea ma tugu afu Samaria ma tugu mbol kine likinaig. Aposel kame ndo Yerusalemɲge minnaig.

³ Saulus nu Yesus tuku kuasmbi kilmba ɲaigo siglika nane tuku wande mindek poɲga bige tidinga muliɲ kilmba didika wandekɲge patika taɲamba kine promba likina.

Samaria mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Nane kua ka sili-silinaig mbal nane ma ɲakmba mbol lika pasa mayenu kuklimba kinaig. ⁵ Taɲamba Filipus nu Samaria tumbraɲ ande mbol kina sulumba Yesus nu Kuatenɲge madina taɲgo Kristus ɲga nane saniɲmba minna le ⁶ Samaria mbal gudommba nu tuku pasa ismba maɲau kitek saɲgrinu ke likina ta kaɲgerka nane ɲakmba kilba pilmba nu tuku pasa ise mayenaig. ⁷ Nu afu guwa ɲaigonu ɲak nane kusrekuwaig ɲgina le nane wikaraumba nane kusreka kinaig. Kupe wai baklelkanu afu kupe ɲaigonu ɲakmba mageke likinaig le ⁸ tumbraɲ ta tuku mbal gare sunɲo tinaig.

⁹ Tumbraɲ taɲge taɲgo ande nyunu Simon minna. Taɲgo ta ye nyu ɲak ɲga nu wam saɲgrinu afu nuɲe kuanyembi ke likanu le nane kaɲgerka ɲakmba pirerek purka minanu. ¹⁰ Samaria mbal nyu ɲak nyu kugatok nane ɲakmba Simon tuku pasa ise mayenaig sulumba sakinaig: Taɲgo te nu sunɲo. Nu Kuate tuku saɲgri sunɲo te-mayokte ɲga saka minnaig. ¹¹ Ait kuennu Simon nuɲe kuanye maɲau kina le nane pirerek purka minmba nane nu tuku pasa ise mayenaig.

¹² Kile Filipus nu pro Kuate nuɲe gageu kulatkate wam saniɲmba Yesus Kristus tuku nyu te-mayokna le nane son ɲga kule pisne tinaig. ¹³ Simon nu mata son ɲga kule pisne tina. Nu Filipus ndoɲ minna le nu wam kitek afu saɲgrinu ke likina le nu kaɲgerka pirerek purka am go sulumba minna.

¹⁴ Samaria mbal Kuate tuku pasa ismba son ɲginaig le aposel kame Yerusalemɲge wam ta ismba Petrus le Yohanus kukulnikinaig le nale ndek kinaik. ¹⁵ Kinaik ka Samaria ma tugu mbol pronaik. ¹⁶ Samaria mbal nane Yesus tuku nyu mbolɲge kule pisne tinaig ta nane Tukul Guwa nda tumba minnaig le Petrus le Yohanus nale ndek wam ta katesenaik sulumba nane Tukul Guwa tuwaig ɲga Kuate yabaɲnaik sulumba ¹⁷ wai nane mbolɲge patikinaik le Tukul Guwa nane ɲakmba mbolɲge kumuɲgina.

¹⁸ Aposel ar nale wai nane mbolɲge patikinaik le nane Tukul Guwa tinaig ta Simon nu kaɲgermba ndametiɲ afu kilmba nale tugum promba sanikina: ¹⁹ Tale ndametiɲ te kilmba wam ta tuku saɲgri ye sap le ye mata nane afu mbolɲge yiɲe wai pili le nane Tukul Guwa tuwaig ɲgina. ²⁰ Taɲakina le Petrus ndek nu kasurmba sana: Ne nane ɲgarosu ndametiɲ turmba ma ɲayo mbol kaye. Tukul Guwa Kuatenɲge ake singit ta ndametiɲmbi piyawam tuku agaɲ kuga. ²¹ Ne tuku ɲgamuɲgal Kuate am mbolɲge

tugusek kuga. Ta tuku ne Kuate tuku piro ande mata kam kumuŋ kuga. ²² Ne naje ŋgamuŋgal biye mbilmba naje wamduŋ ŋaigonu ta kusreka Kuate nu naje mbar sunjo ta sauka gilaingam tuku nu yabaŋa. ²³ Ne agan ŋakmba kilam tuku wamduŋ kagli firka naje maŋau ŋaigonuŋge ne didikate le ye kamuset ŋgina. ²⁴ Taŋamba sana le nu Petrus tuku pasa lafumba sana: Tale ye tuku ŋga Kuate sunjomba yabaŋap. Wam kame ye mbol prowam tuku sakaik ta ye mataryate ŋgina.

²⁵ Petrus nale Sunjo tuku pasa kuklimba Samaria mbal wam paguniŋge denpurmba nale luka mbumba Yerusalem kinaik. Kumba ndinŋge Samaria ma tuku tumbraŋ afu gudommba mbolŋge pasa mayenu saniŋge lika kinaik.

Etiopianu taŋgo pasa mayenu isna

²⁶ Sunjo tuku eŋel ande Filipus tugum promba sana: Ne tiŋga Yerusalem kumam si kaye. Yerusalem kusremba Gasakambim tuku ndin ma baknu mbol kinit ta dubimba kaye ŋgina. ²⁷ Taŋakina le nu tiŋga kumba ka ndin ta mbol prona sulumba Etiopianu taŋgo sunjo ande nuŋe karis mbolŋge minyokina le kaŋgerna. Taŋgo ta nu Etiopia kilke tuku mandor pino Kandase nu tuku ndametiŋ kulatkina tuku. Nu Kuate mbariŋgam Yerusalem kina tuku. ²⁸ Kile nu luka Etiopia kambim saka karis mbol taŋge minmba tuan taŋgo Aisaia tuku kuyar ande burka kina. ²⁹ Taŋana le Tukul Guwaŋge Filipus sana: Karis kinit si tugum kaye ŋgina le ³⁰ nu pinder ŋak ŋak kumba nu tuan taŋgo Aisaia tuku kuyar burkina le ismba nu kusnana: Ne pasa burkate ta tugunu ne katesete e ŋga kusnana le ³¹ nu lafumba sana: Ye ndaŋmba pasa tugunu te katesewi? Ne mbumba teŋge minyoka pasa te tugunu saya ŋgina.

³² Nu tuan taŋgo Aisaia tuku pasa burkina ta teŋenmba.

Andeŋge sipsip balewam tuku tumba kinit taŋaŋ nane nu tumba kinig. Sipsip nguenu kuerkade le nu witi ndate taŋaŋ nu nane tuku pasa lafu ndate.

³³ Nane nu kiko pile tumba nu tuku pasa te-ti ndamba ake tumba ŋayo silide.

Kilke te mbolŋge mine sunjo ndamba kumwa le afu nu tuku kuasmbi mine nda. *Aisaia*

53.7-8

Kuyar pasa taŋamba sakate.

³⁴ Kile ndametiŋ kulat taŋgo nu Filipus kusnana: Kuate tuku tuan taŋgo nu pasa te kuyarna ta nuŋe ŋgarosu tuku kuyarna e ko ande tuku ŋgina. ³⁵ Taŋakina le Filipus nu Aisaia tuku pasa ta mbolŋge tugu pilmba pasa mayenu kuklimba Yesus tuku sana.

³⁶ Samba kumba ka kule kualin ande tugum promba Etiopianu taŋgo ndek nu sana: Ai si. Kule ande minit si. Kile ne ye kule pisneyam kumuŋ e ŋgina le ³⁷ nu lafumba sana: Ne wamduŋ ŋakmbambi son ŋgate kande ye ne kule pisneni ŋgina le nu lafumba sana: Yesus Kristus nu Kuate tuku Kiŋo ta ye nu tuku son ŋget ŋgina. ³⁸ Taŋakina sulumba karis tiŋgam tuku saniŋgina le karis tiŋgina le nale ibeŋ kinaik. Ibeŋ ka kule sinam kinaik sulumba Filipus nu taŋgo ta kule pisnena. ³⁹ Nale maŋ luka tabek kinaik le pitik ndo Tukul Guwaŋge Filipus didik tumba ma kise mbol kina le Etiopianu taŋgo nu maŋ kaŋger ndana. Nu Yesus tina tukunu nu gare ŋak nuŋe karis poŋga Etiopia kina.

⁴⁰ Filipus nu Asdodŋge minna ta wamduŋ puluna. Nu tumbraŋ sunjo ta kusremba kumba tumbraŋ ŋakmba mbolŋge pasa mayenu kuklimba lika ka Sesarea prona.

9

Saulus nu ŋgamuŋgal biye mbilna

¹ Saulus nu Sunjo Yesus dubinaig mbal tuku gubra tumba ye nane ŋakmba bale faranŋgit ŋga nu pris gabat sota kina sulumba ² sana: Ye Damaskus tumbraŋ sunjo mbol nzi kumba Yesus dubide mbal taŋgo pino kaŋgerka ndaleka kilmba luka Yerusalem mbambim tuku ne waŋe afu kuyarka sa. Damaskus tuku kusem wande gabat kame niŋge liki le kaŋgerka ye piro ta kam tuku nyu ŋak kila minwaig ŋgina.

³ Saulus nu waŋe ta kilmba ka Damaskus patuna le samba mbolŋge bulu sunjo ande mayok ka nu kilŋana. ⁴ Kilŋana le nu ndek kuru-kuruka kilke mbolŋge ndekina le miŋge pasa ande promba sana: Saulus, Saulus, ne ndaŋam tuku ye ŋayo siliyate ŋgina le ⁵ nu

ndek kusnana: Sungo, ne imange ngina le nu sakina: Ye Yesus ne ye nayo siliyate ta. ⁶ Kile ne tinga tumbran sungo mbol nzi kaye. Nzinge mina le andenge ne wam kam tuku sanamngat ngina. ⁷ Tanakina le tango kame Saulus ndon kinaig ta nane tinga maninok minnaig. Ta ndanam? Nane pasa prona ta isnaig sulumba tango ande nda kangernaig.

⁸ Saulus nu tinga am marangina ta aganj kanjer ndakina. Kanjer ndakina le nu waiwaimba kumba Damaskus pronaig. ⁹ Kumba ka tanje mara kenmba nu aganj kanjer ndaka nyamagan kule mata nye ndakina.

¹⁰ Yesus dubina tango ande Damaskusnge minna. Tango ta nyunu Ananias. Nu kinatanu suk Sungonge nu wika Ananias ngina le nu ndek sakina: Sungo, ye minet te ngina. ¹¹ Tanakina le Sungo nu sana: Ne tinga ndin ande nyunu Tinreknu si mbol kaye. Ne kumba ka Yudas tuku wande ponga Tarsusnu tango nyunu Saulus nu tuku kusnanga. Nu Kuate yabanmba minit. ¹² Nu mata kinatanu suk ne kangernat. Ne nu tugum promba nuje am mayekam tuku ne nu mbolnge wai patikat le kangernat ngina.

¹³ Tanakina le Ananias ndek nu sana: O Sungo, tango ta Yerusalemnge ne tuku mbal kilmba njaigo siglikanu nga gudommbarange sakade le iset. ¹⁴ Tenje mata ne tuku nyu te-dungade mbal bige tidinga kilmba ndalekam tuku pris gabat mbal tugumnge nyu tina ngina le ¹⁵ Sungo nu sana: Kuga. Yenge tango ta madiwen. Ye yije nu kukuli le nu ka kasomok mbal gabat sugo kise kise Israel mbal nane nakmba tugumnge ye tuku saningamngat. ¹⁶ Tanamba nu piti gudommba kanjerke likamngat. Ye nu manau ta mbolnge kila sawamngit. Ne tinga nu tugum kaye ngina.

¹⁷ Kile Ananias nu tinga ka Saulus nu minna wande ta ponga nu wai kilmba nu mbolnge patika sana: Tira, ne ndeka ndinngge Sungo Yesus kangerna ta nuje ye kukulyat. Ne tuku am mayeka sulumba Tukul Guwa tam tuku ne tugum prowet ngina le ¹⁸ pitik ndo kualegan suprep suk aganj am mbolnge gagulka ndekinaig le nu am mayeka mambilna. Tanamba nu tinga kule pisne tina sulumba ¹⁹ nu man isukusmba sangri tumba Damaskusnge Yesus dubinaig mbal ndon mara afu minna.

Saulus nu Damaskusnge pasa mayenu kuklina

²⁰ Saulus nu dal ndaka Zu mbal tuku kusem wande sinam kine lika Yesus nu Kuate tuku Kinjo nga kuklimba saningina le ²¹ nu tuku pasa isnaig mbal nane wamdus te-sulumba sakinaig: i ... Tango te nu buk Yerusalemnge nyu ta te-dunginaig mbal kilmba njaigo siglikina. Tumbran sungo te mbolnge mata tango pino nu dubide ta bige tidinga ka pris gabat nane am mbolnge kile-tidingam tuku prona nginaig. ²² Saulus nu sangri lato tumba Yesus nu sinka Kuatenge madina tango Kristus nga kukli mayena le Zu mbal Damaskusnge minnaig ta nu tuku pasa ismba lafuwam kumu kuga.

²³ Kile Zu tango afu Saulus balewam tuku sakinaig le ²⁴ nane afu ismba pro nu sanaig le isna. Nane Damaskusnge ki furir mindek nu balewam tuku fonde malanga kulatka minnaig. ²⁵ Tanamba minnaig le furir ande Saulus tuku kuasmbi nane ndek nu sambernga muli panmba fonde tuku bubre malanga kumam pilnaig le mayok kina. ²⁶ Mayok kina sulumba nu ka Yerusalem prona. Ka tanje nu Yesus dubinaig mbal ndon ulendikam bafuna le nane kuru-kuruka nu Yesus dubiwanu tango kuga nginaig. ²⁷ Tanakinaig le Barnabasnge nu tumba ka aposel kame saningina: Tango te nu ndinngge Sungo kangerna le Sungonge pasa sana. Damaskusnge nu nane kuru kuru ndaka sangri tinga Yesus tuku nyu te-mayokmba sakina ngina. ²⁸ Tanakina le Saulus nu Yerusalemnge Yesus dubinaig mbal ndon ulendika kine promba minna. ²⁹ Nu tango tuku kuru kuru ndaka Yesus tuku nyu te-mayokmba saka minna.

Saulus nu Zu mbal Grik pasatade afu ndon pasambi Yesus tuku mungu tulinginaig le nane nu balewam tuku ndin sotinaig. ³⁰ Sota minnaig le Yesus dubinaig mbal nane kila pilmba Saulus mindemba Sesarea tumbran sungo mbol pronaig. Pro tanje nu Tarsus kuwa nga kukulnaig le kina.

³¹ Ait ta mbolnge Yesus tuku kuasmbi nane Yudea Galilea Samaria ma tugu ta nakmba mbolnge piti afu kanjer ndaka mine mayemba sangri tinginaig. Nane Kuate kumnemnge minmba Tukul Guwanje nane sinzaningina le nane tugekinaig.

Petrus nu tango ande wakeina

³² Petrus nu ma tugu ñakmba mbol kumba Yesus tuku mbal kanđerkam Lida tumberaj prona. ³³ Prona sulumba tango ande nyunu Eneas ñgarosu milmailkanu yar 8 guaze ta ñak mbain mbolñge kinye ñak ndo minna le kanđerana. ³⁴ Kanđermba nu ndek sana: Eneas, Yesus Kristusñge ne wakeinamñgat. Ne tanga naje yango te-tiwa ñgina. Tanjakina le nu pitik ndo tanga. ³⁵ Tanjana le Lida le Saron tumberaj mbal nane tango ta mayekina le kanđermba nane ñakmba ñgamunggal biye mbilmba Yesus dubinaig.

Petrus nu pino ande te-tina le abongina

³⁶ Yopa tumberajñge Yesus dubina tuku pino ande nyunu Tabita minna. (Grik pasambi nyu ta Dorkas). Pino ta nu wam magenu ke lika sanzal mbal turka minanu.

³⁷ Ait ta mbolñge nu guaze sungo tumba kumna. Kumna le pino afu nu kule pisenmba nu tumba wande ta mbain armba ñak inum mbol tanđe pilnaig le minna. ³⁸ Yopa tumberaj sungo ta nu Lida tumberaj patukñge tukunu Yesus dubinaig mbal Petrus nu Lidange minna pasa ta ismba nane tango armba kukulnikinaig le ka nu tugum promba sarsarmba sanaik: Ne pitik sile ndoñ kab ñginaik.

³⁹ Tanjakinaik le Petrus nu tanga nale ndoñ kina ka tumberaj ta pronaig le nane afu nu tumba wande o mbolñge ta ponginaig. Nane wande ponginaig le pino kuembol ñakmba Petrus laipmba te-ñgamumba malmbika Dorkas nu buk tawi wakeika niñge likina ta kilmba Petrus tumnaig. ⁴⁰ Tumnaig le nu nane ñakmba mayok kuwaig nga saningina le nane mayok kinaig. Tanjanaig le nu ndek dagol tidronga Kuate yabanja. Yaban denpurmba nu mbilka mindesin ta sana: Tabita, ne abonga ñgina le nu am maranga Petrus kanđermba minyokina le ⁴¹ nu ndek nu tuku wai biymba te-tina le tanga. Tanga le nu tumba Yesus dubinaig mbal pino kuembol nane ñakmba wika niñgina.

⁴² Wam ta Yopa tumberaj sungo kumungina le nane gudommmba Sungo Yesus son ñginaig le ⁴³ Petrus nu Yopange mara kuen suk tango ande nyunu Simon nu ndoñ minna. Tanga ta nu agammor ñgarombi agam kame wakeikina tuku.

10

Pasa mayenu kasomok mbal tugum kina

¹ Sesarea tumberaj sungo mbolñge tango ande nyunu Kornelius minna. Nu Rom gafman tuku kame mbal 100 kulatka minna. Kame kuasmbi ta Italinu. ² Tanga ta nu nuñe ndare tuma ndoñ Kuate kumnemñge minmba nu mbarinmba minanu. Nu sanzal mbal ndametin walmba niñge lika nu Kuate yabanmba minanu.

³ Mara ande ki kanum 3 mbolñge nu kinatanu suk agam ammbi kanđerana ta Kuate tuku enel ande nu tugum promba Kornelius ñgina. ⁴ Tanjakina le nu fumble timba wamdu fulilka nu sana: Sungo, ndanam ñgina le enel nu ndek sana: Ne sanzal mbal turningit ta Kuate nu kanđerete. Ne Kuate yabante ta nu isit. Nu ne idusnumba minit. ⁵ Ta tuku ne tango afu kukulninga le Yopa tumberaj sungo mbol nzi kumba tango ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig. ⁶ Nu nuñe nyu tuma tango ndoñ minik. Tanga ta nu agammor ñgarombi agam wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patukñge minit ñgina.

⁷ Enel nu Kornelius kusrena le nu ndek nuñe piro tango armba kame tango ande turmba wikina. Kame tango ta nu mara mara nu tugumñge piroka nu mata Kuate dubimba minna. ⁸ Nane pronaig le nu enel tuku wam pagu pasa kumu-kumumba kubeu niñmba Yopa kuwaig nga kukulningina. Kukulningina le nane kumba ka ndinñge kinynaig.

⁹ Mafena le nane ndin dubimba kumba ka Yopa patunaig le ki kanum 12 Petrus nu Kuate yabanjam tuku nga wande ponga funu tuku mbain mbolñge minna. ¹⁰ Nu mbol tanđe minmba guba mayena. Guba mayena le nane pagumba minnaig le Petrus nu kinatanu suk agam ande kanđerana. ¹¹ Samba talka agam ande tawi sungo suk tundunnu bailkamba muli ñak andenje muli kusre-kusrena le ndekina. ¹² Ndekina le tawi ta mbolñge agammor mbeñ sar umam yeke yeke minnaig le kanđerkina.

¹³ Kile miŋge pasa ande nu sana: Petrus, ne tiŋga agaŋ te inum balemba nya ŋgina le ¹⁴ nu ndek lafumba sana: Suŋgo, kuga. Sine Zu mbal agaŋ afu nyam tuku tukul ŋak ta ye tukul lukamba agaŋ taŋaŋ inum nye ndaket ŋgina. ¹⁵ Taŋakina le pasa ta maŋ lato nu sana: Kuatenge agaŋ ande mayenu ŋgate ta ne tukul ndawa ŋgina. ¹⁶ Nale taŋamba pasa ndui ta sakam keŋnaik le andeŋge pitik ndo tawi ta te-duŋgina le samba mbol kina.

¹⁷ Petrus nu kiŋatanu suk wam kaŋgerna ta wamdus te-sulumba tugunu wam katesemba minna le Kornelius taŋgo keŋmba kukulningina ta nane afuŋge Simon tuku wande tumninginaig le nane pro wande malaŋga tugum taŋge tiŋga wika sakinaig; ¹⁸ Oi. Simon Petrus nu teŋge minit e ŋginaig.

¹⁹ Petrus nu kiŋatanu suk wam kaŋgerna ta idus-idusmba minna le Tukul Guwa nu sana: Taŋgo keŋmba ne sota prowaig. ²⁰ Ne tiŋga ibeŋ kaye. Ne wamdus tero ndaka nane ndoŋ kaye. Yeŋge nane kukulningeŋ ŋgina. ²¹ Taŋaka sana le Petrus nu ibeŋ ka nane saniŋgina: Tane taŋgo sotade ta ye noten. Tane ndaŋam ye tugum prowaig ŋgina le ²² nane nu sanaig: Siŋgine gabat Kornelius nu kame taŋgo 100 kulatkate. Nu taŋgo tiŋreku Kuate kumnemŋge minit. Israel mbal ŋakmba nu tuku saka minig. Kuate tuku eŋel nu wam paguna le nu sine ne tumba nu tuku wande mbol kumba ne tuku pasa isam tuku sine kukulsiŋgina le ne tam proweg ŋginaig. ²³ Taŋakinaig le Petrus ndek nane ŋgailka nane nu ŋak kinyam tuku saniŋgina.

Mafena le Petrus nu nane ndoŋ kina. Yopa mbal afu Yesus dubinaig tuku nane mata Petrus mindemba kinaig. ²⁴ Kinaig ka ndinŋge kinynaig. Mafena le Kornelius nu buk nuŋe ndare tuma nuŋe gulab nane ŋakmba kile-maŋgurka Petrus tairŋga minnaig le nane Sesarea pronaig.

²⁵ Petrus nu wande sinam kina le Kornelius nu tiŋga pro Petrus nu taŋgo suŋgo ŋga nu tugumŋge dagol tidroŋgina. ²⁶ Taŋana le Petrus nu te-timba sana: Taŋa ndawa. Ye mata taŋgo ndo. Ne tiŋga ŋgina. ²⁷ Taŋaka nu Kornelius ndoŋ pasa-pasaka kumba ka wande suŋgo sinam taŋge taŋgo pino gudommba maŋgurkinaig le kaŋgerkina. ²⁸ Kaŋgerka nu ndek saniŋgina: Sine Zu taŋgo tane kasomok mbal tuku wande mbol kumba ko tane ndoŋ isukusam tuku tukul suŋgo ŋak ta tane kila. Kuate nu wam ande ye tumyina tukunu ye wamdus kitek tumba kasomok mbal ta ŋaigonu ŋge nda. ²⁹ Ta tuku ne afu ye tam tuku kukulningina le ye pasa kugatok nane dubika te prowit. Ariya. Saka. Ne ndaŋam ye tuku pasa pilna ŋga sana.

³⁰ Taŋaka sana le Kornelius nu sakina: Mara keŋmba buk kinaig ait teŋen ki kanum 3 mbolŋge yiŋe wande mbol teŋge ye Kuate yabaŋmba minen le pitik ndo taŋgo ande tawi kilŋa ŋak ye tugum prona le kaŋgeren. ³¹ Nu ye sayina: Kornelius, ne sanzal turniŋgit ta Kuate nu kaŋgerte. Ne Kuate yabaŋte ta nu isit. Nu ne idusnumba minit. ³² Ne taŋgo afu kukulninga le taŋgo ande nyunu Simon Petrus nu tam Yopa kuwaig. Nu nuŋe nyu tuma Simon ndoŋ minik. Taŋgo ta nu agaŋmor ŋgarombi agaŋ wakeikate tuku. Nu tuku wande piyal patukŋge minit. Nu taŋamba ye sayina. ³³ Taŋakina le ye pitik ndo taŋgo afu ne tam tuku kukulningeŋ. Ne ye tugum te prowat ta kumumbi. Sine ŋakmba Kuate am mbolŋge maŋgurka mineg. Suŋgo nu ne pasa afu sine sasiŋgam tuku sanina ta isam tairŋgeg ŋga Petrus sana.

³⁴ Taŋakina le Petrus nu nane saniŋgina: Kile ye wamdus puluyate. Kuate nu taŋgo ŋakmba wamdus niŋgit. ³⁵ Zu mbal ko kasomok mbal ŋgamukŋge ima kate Kuate kumnemŋge minmba nu tuku pasa dubide ta Kuate nu nane ŋakmba tuku gareniŋgit. ³⁶ Sine Yesus Kristus ndoŋ ulendikeg mbal kile Kuate nu sine ndoŋ wamdus mukuk minit. Nu pasa mayenu ta ŋakmba isam tuku sine Israel siŋgina. Yesus nu taŋgo ŋakmba tuku Suŋgo. ³⁷ Yohanus nu pasa kuklimba nane kule pisneniŋgina le Nasaretnu taŋgo Yesus nu pro pasa mayenu ta Galilea ma mbolŋge tugu pilmba kumba ka Yudea ma tugu ŋakmba kumuŋgina. ³⁸ Nu Kuatenge Tukul Guwa tuna le nu saŋgri ŋak ma ŋakmba mbolŋge lika nu wam mage kina. Kuate nu ndoŋ minna. Afu Satan tuku saŋgri kumnemŋge minnaig ta nu nane tuku muskil kile-tidiŋgina. ³⁹ Nu Yerusalemŋge Zu ma ŋakmba mbolŋge wam ke likina le sine kaŋgerkigeŋ. Nane nu tumba ail kazrai mbolŋge nil daŋŋginaig le kumna.

⁴⁰ Kumna le mara keŋnu mbolŋge Kuatenge nu te-tina le nu tingina le sine kangergeŋ.
⁴¹ Tanjo ŋakmba nu kanjer ndanaig. Sine ndo nu kangergeŋ. Yesus nu maŋ tingina ta nane ŋakmba saningam tuku Kuate nu o buk sine madisingina. Nu tinga sine ndoŋ tuma isukusmba kule nyumba mingeŋ. ⁴² Nu sine pasa mayenu kukliwam tuku patikina. Kumanu mbal abo minig mbal pileningam tuku Kuate nu ye pilna ta ŋakmba saningap ŋga sasingina. ⁴³ Tuan tanjo ŋakmba nu tuku sakinaig. Ima kate nu kumuŋ ŋga son ŋgade ta Kuate nu Yesus tuku nyu mbolŋge nane tuku une sauka gilaingamngat ŋga saningina.

Kasomok mbal Tukul Guwa tinaig

⁴⁴ Petrus nu pasata minna le nane nu tuku pasa isanaig mbal Tukul Guwa nane mbol kina le ⁴⁵⁻⁴⁶ nane pasa kuale gilai yimyam sake lika Kuate tuku nyu te-duŋginaig. Tanjanaig le Zu tanjo Yesus tuku son ŋginaig nane Yopange Petrus mindemba pronaig ta nane wam ta kangermba Kuatenge kasomok mbal mata Tukul Guwa ningit ŋga nane pirerek purkinaig.

⁴⁷ Kile Petrus nu sakina: Kuatenge sine Tukul Guwa singina tanjamba ndo kile nane mata ningit. Nane kule pisne tam tuku sine tukulingam kumuŋ kuga ŋgina. ⁴⁸ Tanjamba Petrus nu nane Yesus Kristus ndoŋ ulendika kule pise tap ŋga saningina le nane kule pisne tinaig. Tanjamba nu nane ndoŋ mara afu minam tuku ŋgailkinaig le nu nane ndoŋ minna.

11

Petrus nu Yerusalemŋge kasomok mbal tuku sakina

¹ Aposel kame Yesus tuku mbal Yudea ma mbolŋge mine likinaig ta nane kasomok mbal Kuate tuku pasa tinaig ta nane isanaig. ² Petrus nu mbumba Yerusalem prona kande Zu tanjo afu nane nu sawe lika sanaig; ³ Ndanam saka ne singine tukul lukamba ŋgaro pike ndakanu mbal ndoŋ ulendika isukusna ŋginaig.

⁴ Tanjamba sawe likinaig le nu ndek wam ŋakmba mayok kinaig ta kumu-kumumba kubeu niŋmba saningina: ⁵ Ye Yopange Kuate yabanmba minen sulumba ye kiŋatanu suk agar ande kangeren. Agar ande tawi sunjo suk tundunnu bailkamba muli ŋak samba mbolŋge andenje muli kusre-kusrena le ye tugum ndekina. ⁶ Tanjana le ye agar ta kanjer tiwen ta sinam tanje agar mor nguikok agar rabmba likade sar umar tanjamba kanjerken. ⁷ Kanjerka minen le minge pasa ande ye sayina: Petrus, ne tinga agar te inum balemba nya ŋgina le ⁸ ye nu sawen: Sunjo, kuga. Sine Zu mbal agar afu nyam tuku tukul ŋak ta ye tukul lukamba agar tanar inum nye ndaket ŋgen. ⁹ Ye tanjaka saken le samba mbolŋge pasa maŋ lato sayina: Kuatenge agar ande mayenu ngate ta ne tukul ndawa ŋgina. ¹⁰ Sile tanjamba sakam keŋkeŋ le andenje tawi ta te-duŋgina le samba mbol kina. ¹¹ Kina le ait ndui ta mbolŋge ndo Sesareange Kornelius nu tanjo keŋmba ye tam tuku kukulningina le ye wande minen ta tugum pronaig. ¹² Pronaig le Tukul Guwa nu ye sayina: Ne wamdus tero ndaka tanjo prowaig ta dubika kaye ŋgina. Tira 6 te nane mata ye ndoŋ kumba Kornelius tuku wande ponja sinam kageŋ.

¹³ Kornelius nu sine sasingina: Ye eŋel ande yiŋe wandekŋge tiŋ minna le kangeren. Nu teŋenmba sayina. Ne nane afu kukulninga le nane Yopa tumbraŋ sunjo mbol nzi tanjo ande nyunu Simon Petrus tam kuwaig. ¹⁴ Simon nu pasa afu narje ndare tuma turmba satinguwa le tanjine muskil kile-tidinge tingam tuku ndin kangeramngaiŋ ŋgina.

¹⁵ Kornelius nu wam kube ta denpurna le ye tinga pasa tugu pilmba saken le ambonga sine Tukul Guwa tigeŋ tanjamba ndo kasomok mbal tinaig. ¹⁶ Ye wam ta kangermba ye Sunjo Yesus tuku pasa ande idusen ta teŋenmba. Yohanus nu kulembi nane kule pisneningina. Kile ye Tukul Guwambi tane tuku ngamunggal kule pisne tanar tingamngit ŋga sasingina. ¹⁷ Ambonga sine Zu mbal Sunjo Yesus Kristus tuku son ŋgiger le Kuate nu Tukul Guwa singina tanjamba ndo nane mata Tukul Guwa ningina. Ye ima le Kuate tuku nzali tukulam kumuŋ ŋga saningina.

¹⁸ Tanjakina le nane Petrus tuku pasa ta ismba nane pasa kugatok Kuate tuku nyu tedunnga sakinaig; Kuate nzalite le kasomok mbal mata ngamunggal biye mbilmba abo tugu minmba minam tuku tade nginaig.

Antiok mbal Yesus tinaig

¹⁹ Stefanus balenaig le Yesus tuku mbal kua ka sili-silinaig ta afu masken ka Finisia ma tugu Siprus nuy Antiok tumbraŋ sungo tanjamba kine likinaig ka Zu mbal ndo Yesus tuku pasa saninginaig sulumba kasomok mbal sa ndaninginaig.

²⁰ Nane tanjanaig ta Siprus le Sirenenu Zu tanjo afu Antiok tumbraŋ sungo mbol kumba nanenŋe kasomok mbal Yesus tuku saninginaig le ²¹ Kuateŋge nane tuku piro sanjri pilena le nane gudommba nane tuku pasa ismba son nga ngamunggal biye mbilmba sungo Yesus dubinaig.

²² Yesus tuku kuasmbi Yerusalemŋe maŋau ta ismba Barnabas kukulnaig le nu ndek Antiok kina. ²³ Nu nane tugum prona sulumba Kuate nu siŋka mbal te make patikate nga nu gare-gareka nane wamdus ndindo Yesus biye dewam tuku tumningina. ²⁴ Barnabas nu tanjo mayenu. Nu ngamunggal son sanjrinu. Tukul Guwa nu tuku wamdus kumungina le nane gudommba nu tuku pasa ismba son nga sungo Yesus dubinaig.

²⁵ Kile Barnabas nu Saulus sota Tarsus tumbraŋ sungo mbol kina. ²⁶ Kumba ka nu te-silika tumba nu ndoŋ luka Antiok tumbraŋ pronaik. Nale ar ta yar ndindo Antiokŋe minmba nane tanjo pino gudommba Yesus tuku tumningmba minnaik. Tanjanaik le Yesus dubinaig mbal Antiokŋe minnaig ta nane ambonga Kristen nyu tinaig.

²⁷ Ait ta mbolŋge tuan tanjo afu Yerusalem kusremba ndeka Antiok pronaig. ²⁸ Pro tanje minnaig le tuan tanjo ande nyunu Agabus nu Tukul Guwanŋe wamdus tuna le nu tinga guba sungo kilke tugu njakmba mbolŋge prowamngat nga saningina. (Ngumnerŋa Klaudius nu gabat sungo minna le guba sungo ta prona). ²⁹ Tanjakina le Yesus dubinaig mbal nane wamdus tumba nanŋine tira kame Yudea ma tugu mbolŋge turkam tuku sine ndametiŋ njak minig ta kumumba patikube nginaig. ³⁰ Nane tanjamba patika Barnabas le Saulus kukulnikinaig le nale ndametiŋ kilmba mbumba kinaik ka Yerusalemŋe gabat mbal ninginaik.

12

¹ Ait ta mbolŋge mandor Herodus nu Yesus tuku kuasmbi afu njaigo siglikina. ² Nu nuŋe kame mbal saningina le nane Yohanus aba nuŋe Yakobus tuku njinfok kuerkinaig. ³ Kuerkinaig le Zu mbal nane wam ta ismba gare sungo tinaig le Herodus nu kila pilmba nu maŋ Petrus ndalekam tuku afu kukulningina. Ait ta Israel mbal bret yis kugatok nyam tuku kusem sungo.

⁴ Nane nu biye timba mulintumba wandekŋe pilnaig le nu Petrus kulatkam tuku kame tanjo 16 munŋu turturkam tuku bailka bailka patikina. Pasowa ait ta kugawa le nu Zu mbal am mbolŋge Petrus pasa mbolŋge palmbim idusna. ⁵ Petrus nu muli wandek sinamŋe minna le kame mbal ta nane nu kulatkinaig le Yesus tuku kuasmbi Petrus tuku nga Kuate sungomba yabaŋnaig.

Ejel Petrus te-mayokna

⁶ Herodus nu mafewa le Petrus nane njakmba am mbolŋge te-tiwam tuku sakina ta furir ait ta mbolŋge Petrus nu kame tanjo ar ngamukŋge wai kupe muli njak kinymba gilaingina. Kame tanjo armba kilimŋe malaŋga kulatka minnaik.

⁷ Kile sungo tuku ejel ande Petrus tugumŋe mayok kina le bulu promba wande sina ta kiljana. Ejel nu Petrus tuku kailmane burumba kuanemba sana: Pitik tinga ngina kande sen muli wai mbol ta kuklika ndekinaik. ⁸ Tanjanaik le ejel nu Petrus sana: Ne tawi tinmba kupe ngaro silika ngina le nu ta kumuna. Tanjana le nu maŋ sana: Naje tawi sungo ta tumba kaika ye dubiya ngina le ⁹ nu ejel dubimba mayok kina. Ejel nu tanjana ta Petrus nu kinjambi agan kanjeranu nga idusna.

¹⁰ Kile eжел nu tumba kame mbal tumailamnge tinginaig ta liniŋmba ka ngumnemnge tinginaig ta liniŋmba ka muli wande tuku malanga sunjo tugum pronaik. Pronaik le tanjonje talkanu sukna le nale kilim kinaik. Kilim ka tumbran sunjo sinam ta ndin ande dubimba kinaik le eжел nu Petrus kusremba kina. ¹¹ Kina le nu wamdus puluna le wamdusmbi sakina: Herodus nu ye nayo siliyam iduste le Zu mbal wam ta tairnga minig ta Kuate nu ye nane tuku wai mbolnje te-luka tam tuku eжел te kukulat nga idusna.

¹² Nu wamdus puluna le nu Yohanus Markus tuku ina nuje Maria tuku wande tugum kina. Wande ta sinamnge nane gudommba mangurka yabarjmba minnaig. ¹³ Yabarjmba minnaig le nu wande ta tuku fonde malanga katkatna le piro pino ande nyunu Roda nu malanga talkam prona kande ¹⁴ nu Petrus tuku pasa nin tugu katesemba nu gare sunjo tumba malanga tal ndaka pinderka luka kumba nane saningina: Petrus pro malanga tugum sinje tinj minit nga saningina. ¹⁵ Tanjakina le nane ndek nu sanaig: Ne nginngankate kande nginaig le nu sangri tinga nane saningina: Kuga. Ye sirjka saket. Petrusnge ngina. Tanjakina le nane sakinaig: Nu tuku mindekanu kande nginaig.

¹⁶ Petrus nu malanga katkatmba minna le nane pro malanga talka Petrus kangermba piriri nayonaig le ¹⁷ nu waimbi nane peuniŋmba maninkuwaig nga Sunjo nu muli wande sinamnge te-mayokna ta kubeu ningina sulumba nu nane saningina: Wam kube te Yakobus yije tira njakmba saningap ngina. Tanjamba nu nane kusreka ma kise mbol kina.

¹⁸ Mafena le kame tanjo nu kulatka minnaig ta nane Petrus kiringa ndanjanmba pro ket nga wamdus te-sulumba minnaig le ¹⁹ Herodus nu ndek nane afu kukulningina le ma njakmba mbolnje Petrus sotinaig. Sotete piseninginaig le nu ndek kame tanjo Petrus kulatkinaig ta nane kusna-kusnaningina sulumba gubranu nane afunge bale farkuwaig nga saningina. Tanjakina sulumba Herodus nu tinga Yudea ma kusremba Sesarea tumbran sunjo mbol kina.

Herodus nu kumna

²⁰ Tirus le Sidon kilke nyamagan sunjomba kuga le nane Herodus kilke kulatkina ta mbolnje nane nyamagan piyawanu.

Ait ande Herodus nu tumbran ar ta tuku gubra tina le tumbran ar ta tuku tanjo kuasmbi mangur njak pro Herodus tuku wande kulatkanu tanjo nyunu Blastus tugum promba nunje nane turkuwa le Herodus ndon tumawam sakinaig. Tanjakinaig le Herodus nu pasa te-tiwam tuku ait ningina. ²¹ Ait ta kumungina le Herodus nu mindepiye tawi magenu siglika nuje minyo mbili maditaknu mbolnje minyoka nane mangurkinaig ta pasa afu saningina le ²² nane ismba wikaraumba sakinaig: Tanjo te kilke mbolok tanjo kuga. Nu mbara ande nginaig. ²³ Tanjakinaig le nu lok minmba Kuate tuku ma tam idusna kande Sunjo tuku eжел ande pro nu katna le kuinje nu tuku ndem nyinaig le ma ma nu kumna. ²⁴ Nu kumna le Kuate tuku pasa sunjokina le nane gudommba son nginaig.

Tukul Guwa Barnabas le Saulus piro nikina

²⁵ Barnabas le Saulus ndametij ningam tuku piro ta ke sulunaik sulumba nale Yerusalem kusremba tanjo mo Yohanus Markus tumba luka ndek Antiok kinaik.

13

¹ Yesus tuku kuasmbi Antioknje minnaig ta afu tuan tanjo afu tum tanjo tajan pirokinaig. Ande nyunu Barnabas ande Simeon nyun ta Dabuk Dabuk nginaig. Ande Sirenenu tanjo nyunu Lusius. Ande Manaen nu buk Herodus ndon kijo fonfonj wande ndindo mbolnje minnaik tuku. Ande Saulus.

² Mara ande nane njakmba mangurka nyamagan pinka Sunjo tuku nyu te-dunga minnaig le Tukul Guwa nu nane saningina: Barnabas le Saulus ye buk piro ande tuku madiniken ta kile nale kam tuku patikap ngina. ³ Tanjakina le nane nyamagan pinka Kuate yabarjmba nane nanjine wai Barnabas le Saulus mbolnje patika kile pirokuwaik nga kukulnikinaig le kinaik.

Siprus mbal pasa mayenu isnaig

⁴ Tukul Guwa nu nale kukulnikina le nale Antiok kusremba ndek Selusia kinaik. Nale Yohanus Markus nale turkuwa nga tumba jak kinaik. Kinaig ka Selusiange wan ponga ka Siprus nuy mbol kinaig ka ⁵ Salamisnge iben kinaig. Salamis tumbrajan sungo mbolnge nane piro tugu pilmba kusem wande mbolnge Kuate tuku pasa kuklinaig.

⁶ Nane nuy ta tuku ma jakmba mbol lika pasa kuklimba ka Pafos pronaig. Pro tanje nane Zu tanjo ande yabri tuan tanjo nyunu Bar-Yesus te-silikinaig. Tanjo ta nu kuanye tanjo. ⁷ Pafosnge tanjo ande wamdus kuyar mayenu jak nyunu Sersius Paulus nu gabat tanjo minna. Nu Bar-Yesus ndon gulab mayenu. Nu Kuate tuku pasa isam tuku Barnabas le Saulus wikina.

⁸ Nale pro pasa kuklimba sanaik le Bar-Yesus nu gabat tanjo pasa ismba son ngikat nga nu nale tuku pasa ndin kuer-kuerna. (Bar-Yesus Grik pasambi nane Elimas* nginaig). ⁹ Tanjana le Saulus nyu ande Paulus Tukul Guwa nu mbol kumungina le nu Elimas fumble timba sigair mbakmba sana: ¹⁰ Ne Satan tuku kiyo. Ne manau tinreknu jakmba pitaikate. Ne yabri manau kumba wam ngaigonu ndo ke likate. Ndanam saka ne Kuate tuku manau mayenu tumba yabri pasambi ndin tukulte. ¹¹ Ata. Kile Kuatenje ne tuku am tukulwa le ne ait afu agar kanjerke nda ngina. Tanjakina le pitik ndo agar inum bidu suk pro nu tuku am tukulna le am ma make ndekina. Tanjana le nu nane afu pro nu tuku wai biyamba ndin tumwaig nga kumbanje nane wikina. ¹² Tanjana le gabat sunjo nu wam ta kanjermba pirerek purka Kuate tuku pasa isna ta Yesus tuku son ngina.

¹³ Kile Paulus nane wan ponga Pafos kusremba ka Pamfilia ma mbol promba Perganje iben kinaig. Pro tanje Yohanus Markus nu nale kusreka luka Yerusalem kina. ¹⁴ Kina le Paulus le Barnabas nale Perga kusremba Pisidia ma Antiok tumbrajan sunjo mbol pronaig.

Pro tanje minmba kusem ait ande mbolnge nale kumba ka Zu mbal tuku kusem wande sinam tanje minyokinaik. ¹⁵ Minyokinaik le nane Moses tuan tanjo kame tuku kuyar burke denpurmba kusem wande kulat mbal nane tanjo ande kukulnaig le nu kumba Paulus nale sanikina: Tira kame, tale pasa afu tanjo pino wamdus sangri pileningam tuku jak ndeta saningap ngina le ¹⁶ Paulus nu tinga wai te-dungina le nane maninkinaig le saningina: Tane Israel mbal kasomok mbal Kuate kumnemnge minig ta turmba tane ye tuku pasa isap. ¹⁷ Sine Israel mbal tuku Mbara nunje singine mbun kame madiningina. Nu nane kulat magekina le nane Isip kilke mbolnge rawe tanjo minmba tugekinaig. Tugekinaig le Kuatenje nuje sangrimbi ndin wakeina le nane Isip kusremba ¹⁸ yar 40 ma baknu mbolnge minnaig le Kuate nu nane kusre ndakina. ¹⁹ Yar 40 kuganaig le Kuate nu Kanan ma mbolnge mbal kise kise 7 kile-ibenka pitaikina sulumba kilke ta Israel mbal ningina. Ningina le nane yar 450 tanjamba tanje minnaig. ²⁰ Minnaig le Kuate nu nane kulatkam tuku tanjo afu madinimmba patikina. Tanjamba kumba ka tuan tanjo Samuel prona.

²¹ Samuel tuku ait mbolnge singine mbun kame tanjo ndindo nangine gabat sunjo minam tuku Samuel kusnanaig. Kusnanaig le Kuate nu Benyamin tuku ndare Kis tuku kiyo nuje Saul madimba pilna le nu yar 40 nane kulatkina. ²² Ngumnerga Kuate nu Saul te-simba nane tuku gabat sunjo minam tuku tugu kise David madimba pilmba sakina: Yesi tuku kiyo nuje David nu ye ndon wamdus ndindo jak. Nu ye tuku nzali jakmba dubikamngat ngina.

²³ Kuate nu pasa sangrinu o buk sakina tanjamba nu David tuku mbun ande Israel mbal tuku muskil kile-tidingam tuku kukulna ta Yesus. ²⁴ Yesus nu piro tugu pile ndakina le ambonga Yohanus nu Israel mbal nane ngamungal biye mbilmba kule pisne tuwaig nga sanimmba minna. ²⁵ Nu nuje piro suluwam patukina sulumba nu terenmba nane saningina: Tane ye ima nga idusde? Ye Kristus kuga. Ande ye ngumnemnge prowamngat ta nu sunjo. Ye nu tuku kupe ngaro muli kukliwam tuku wam naj ta mata nu mbolnge kam kumun kuga ngina.

²⁶ Yiye tira kame Abraham tuku mbun kame kasomok mbal Kuate kumnemnge minig tane jakmba isap. Sine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu ta o buk sine tugum

* 13:8: Elimas nyu ta tugunu Kuanye Tanjo

prona. ²⁷ Yerusalem mbal nangine gabat mbal ndoŋ Yesus nu Kuatenge madina tanjo Kristus ta nane gilai. Kusem mindek nane tuan tanjo kame tuku kuyar burke likade ta nane wamdus pulu ndaningina. Tanjamba nane Yesus kumwa nga sakinaig sulumba nane Kuate tuku kuyar pasa kumumba tanjanaig. ²⁸ Nane nu balewam tuku mbar ande kanjer ndanaig ta nane ake sinaŋ nu tumba Pilatusnge balewa nga sanaig ta ²⁹ nane kuyar pasa kumunaig. Nu kumna le nane nu ail kazrai mbolŋge paska mindesij ndame burok sinamŋge pilnaig. ³⁰ Pilnaig le Kuatenge nu te-tina le maŋ tingina. ³¹ Nu tinga nu dubinaig mbal buk Galilea kusremba Yerusalem pronaig ta nu nane tugumŋge mayok kanu le kanjeranu. Mbal ta kile Israel ngamukŋge nu tuku nyu te-mayokde. ³² Sile Barnabas ndoŋ tane mata pasa mayenu te isap nga te prowik. Kuate nu siŋine mbuŋ kame pasa sangrinu saningina ta ³³ kile sine tugumŋge alonu te-mayokmba Yesus te-tina le tingina. David nu nuŋe mune waŋe arnu mbolŋge ta tuku tejenmba kuyarna le minit. Ne ye tuku Kiŋo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ngina. *Mune 2.7*

³⁴ Kuatenge Yesus te-tina le nduiye tinga ngarosu me ndangina ta kuyar pasa ande mbolŋge Kuate nu wam ta te-mayokmba sakina:

Ye wam afu magenu ke likam tuku David sawen ta ye ne mbolŋge tanjamba kamngit ngina. *Aisaia 55.3*

³⁵ David nu mune waŋe ande mbolŋge tejenmba kuyarna.

Ye ne tuku piro tanjo yiŋe ngarosu menu tuku ndin tukulamngat ngina. *Mune 16.10*

³⁶ David nu Kuate tuku nzali dubimba nuŋe kuasmbi ngamukŋge pirokina sulumba kumna. Kumna le nane nu tumba nuŋe mbuŋ kame gemniŋmba ngukinaig le menjina.

³⁷ Ande Kuatenge te-tina le tingina ta nu me ndangina.

³⁸ O tira kame, tane pasa te ise mayewap. Kuate nu Yesus te-tina ta nu mbolŋge nu sine tuku une sauka gilaingate. ³⁹ Tane tangine unenŋe didikate ta Moses tuku tukulŋge tane turkam kumuŋ kuga. Tane Yesus tuku kume tuku sanŋri tomba tingap le Kuatenge tane tuku muskil kile-tidinge tingamgat. ⁴⁰ Tane riroŋ mayewap. Tuan tanjo kame tuku pasa tane mbolŋge kumuŋgikat. Pasa ta tejenmba sakate.

⁴¹ Kuate talaka nzumil te-tuwig mbal tane isap.

Tane piriri ŋayomba ngisinungaig. Tane tuku ait mbolŋge ye wam sangrinu ande ki ta tane son nge nda. Ande nu tugusemba wam ta kuklimba sakuwa ta mata tane son nge nda. *Habakuk 1.5*

Paulus nu tanjamba pasa kuklimba saningina.

⁴² Kile Paulus le Barnabas mayok kinaik le nane maŋ kusem ande mbolŋge nale tuku pasa isam saka ngailkinaig. ⁴³ Tanjamba nane sili-silimba kusem wande kusrenaig. Nane gudommmba afu Zu mbal afu kasomok mbal Zu tanjaŋ Kuate dubinaig tuku ta nane Paulus le Barnabas dubika kinaig. Kumba ka tanŋe nale nane ndoŋ pasa-pasakumba Kuate nu tane ake sinaŋ make patikina wam ta biye demba minap nga saninginaik.

⁴⁴ Kusem ande mbolŋge Antiok mbal ŋakmba Kuate tuku pasa isam tuku maŋ pro maŋgurkinaig le ⁴⁵ Zu mbal nane tanjo pino gudommmba pro maŋgurkinaig le kanjerka nane wamdus kagli firka gubra tinaig. Paulus nu pasa kuklimba minna le nane nu tumail panmba nu tuku pasa pitaimba nane pasa ndin kise sakinaig. ⁴⁶ Nane tanjanaig ta Paulus le Barnabas nale kuru kuru ndaka sanŋri tinga saninginaig: Tane Zu mbal tane ambonga Kuate tuku pasa mayenu isam tuku minig. Tane isam mbulmba pitaide ta abo minmba minam tuku ndin turmba pitaide. Ta tuku kile sile kasomok mbal tugum kanŋkik. ⁴⁷ Kuate nu sile kasomok mbal pasa mayenu saningam tuku tejenmba sasikina.

Kilke mbol mbal muskil kile-tidingam tuku ye ne sati tanjaŋ kasomok mbal kilŋaningam tuku ne pilet. *Aisaia 42.6; 49.6*

Paulus nale tanjamba saninginaig le ⁴⁸ kasomok mbal pasa ta ismba nane gare sunjo tumba Kuate tuku nyu te-dunginaig. Nane abo minmba minam tuku Kuatenge madiningina ta nane pasa ta ismba son nginaig le ⁴⁹ Kuate tuku pasa ma ta mbolŋge kumuŋga sungokina.

⁵⁰ Sungokina le Zu mbal nane ndek gabat pino kame Kuate dubinaig tuku tumbraj sungo ta tuku gabat sugo turmba Paulus le Barnabas pitaikam tuku nane tuku wamdus kunde-kundenaig. Tanjanaig le gabat sugo nane gubra tumba sine tuku tumbraj te kusremba kape nga pitaikinaig le ⁵¹ Paulus nale kambim nga nane Kuate tuku pasa pitaide ta nangine mbar rironkuwaig nga tuptup kupe mbolnge denganu ta nane am mbolnge paurnga nale Ikonium kinaik.

⁵² Yesus dubinaig mbal Antioknge minnaig ta Tukul Guwa nane tuku wamdus kumungina le nane gare jak minnaig.

14

Ikonium mbal pasa mayenu isnaig

¹ Nale Ikonium tumbraj sungo mbol pronaik le wam ndui ta ndo mayok kina. Nale Zu mbal tuku kusem wande sinam kumba pasa kuklinaik le nane gudommaba afu Zu mbal afu Grik mbal Yesus son nginaig. ² Tanjanaig le Zu mbal afu Yesus son nda nginaig ta nane kasomok mbal tugumnge Yesus dubinaig mbal kasurninguwaig nga nane tuku wamdus kunde-kundenaig. ³ Paulus le Barnabas ma ta mbolnge mine sungomba kuru kuru ndaka Kuatenge kilke mbol mbal make patikate nga tanjamba pasa kuklimba minnaik le Sungo nu nuje pasa kulatka sangri nikina le nale wam kitek sangrinu ke likinaik. ⁴ Tanjamba kinaik le Ikonium tango pino nane pur arnaik. Afu aposel kame dubikinaig le afu Zu mbal dubikinaig.

⁵ Tanjamba minnaig le Zu mbal afu nangine gabat sugo ndon kasomok mbal afu turmba nane Paulus le Barnabas bige tidinga ndamembi bale faram bafunaig le ⁶ nale pasa ta ismba kua ka Likonia ma tugu mbol kinaik. Kinaig ka ta promba Listra le Derbe tumbraj sugo ar ta mbolnge pasa mayenu kuklimba tumbraj ar ta tuku tumbraj forfor sinam tange mata ⁷ pasa mayenu kuklimba lika minnaik.

Listra mbal pasa mayenu isnaig

⁸ Listrange tango ande kupe arnej baklelok ina sinamnge tanaj mayok ka sungokina. Nu ti danga minyok ndo minna. ⁹ Tango ta nu Paulus tuku pasa ismba minna le Paulus nu kanjer timba Yesus nu wakeiwam tuku nu ngamungal son kumumbi jak ta kanjermba nu wi kuerka sana: ¹⁰ Ne tugusemba tinga ngina. Tanjakina le nu pastij tilainga likina.

¹¹ Tango pino Paulus nu tango ta wakeina le kanjermba nangine Likonia pasambi kuerka sakinaig: i ... Tango ar te kilke mbolok kuga. Mbara afu tango kuilka sine tugum te prowaik nginaig. ¹² Tanjakinaig sulumba nane Barnabas tuku nyu nangine mbara Sus nginaig. Paulus nu pasa tugu tango tukunu nyun ta mbara Hermes nginaig.

¹³ Sus mbarinam tuku wande tumbraj sungo makembinge minna. Wande ta tuku pris nu tango pino ndon Paulus le Barnabas atraukam saka ail bot ngika makau pailnu birjennjamba kilmba tumbraj sungo tuku malanga tugum prona. ¹⁴ Barnabas le Paulus wam ta kanjermba palsejnikina le nale ndek nakile tawi fetfetmba pinderka kumba nane ngamuknge sungomba wika sakinaik: ¹⁵ Tango kame, ndanam saka tane wam te kam bafude. Sile tango tane minig tanaj. Sile pasa mayenu tumba te prokik. Tangine manau alo kugatok te kusremba mbilka Mbara ndindo abo tugu jak nu ndo dubiwap nga tumtingam prokik. Nunge samba tugu kilke tugu yu tugu aganj ndende jakmba wakeikina. ¹⁶ Wa mburj kame nane nangine nzali dubimba kinaig le Kuate nu peu ndaningina. ¹⁷ Tanjamba kile nu minit manau ta tane tumtingit. Tane jakmba nu kila palmbim tuku nu wam mayete. Nu sawe nyamaganj kumumbi tingit le tane alonu kilmba nyumba maro jak wamdus gare jak minig nga saninginaik.

¹⁸ Paulus nale tanjamba saninginaik ta nane tuku wamdus pitik ibej ndakinaig. Nane lato saka minnaig le ndo nane atraukam tuku wamdus ta kusrenaig.

Nane Paulus panijtinaig

¹⁹ Antiok le Ikoniumnge Zu mbal afu Listra promba Listra mbal tuku wamdus kunde-kundemba nane ndon Paulus tumba kasomnge pilmba ndamembi katnaig sulumba

kile kumat nga idusmba nu didika tumba tumbran sungo kilim kumba ka mayoknge kusrenaig le minna. ²⁰ Minna le Yesus dubiwanu mbal kumba ka Paulus te-ngamunaig le nu nair njinka abonga tinga tumbran sungo sinam kina.

Mafena le nu Barnabas ndoj Listra tumbran sungo kusremba Derbe kinaik. ²¹ Ka tanje nale pasa mayenu kuklimba nane saninginaig le nane gudommaba mbilka Yesus son nginaig. Tanjanaig le nale tumbran sungo ta kusremba luka Listra Ikonium Antiok marj kine likinaik. ²² Kumba ka tanje Yesus dubinaig mbal wamdus sangri pilenimba Yesus tuku pasa biye demba minap nginaig sulumba sakinaik: Sine Kuate tuku gageu sijka piti yimyam sungomba kanjerkumba ma ma Kuate tugum kangig nginaig.

²³ Nale ma njakmba mbolnje Yesus tuku kuasmbi kulat tanjo nangine madika patikinaik. Tanjamba nale nyamaganj pinka yabanmba kulat tanjo ta saninginaig: Tane Yesus son ngade tukunu nunje tane sinzantjngamngat nginaig.

Nale luka ndek Antiok kinaik

²⁴ Kile nale tinga kumba Pisidia ma tugu ngamu fetka kumba ka Pamfilia ma tugu mbol pronaik. ²⁵ Pro Perga tumbran sungo mbolnje nale pasa kuklinaik sulumba nale tinga Atalia tumbran sungo mbol kinaik ka ²⁶ tanje waj ponga luka kumba ka ka Antiok pronaik. Tumbran tanje Yesus tuku kuasmbi nane buk Paulus nale piro ta kuwaik nga madininginaig sulumba Kuate nu nale make patikuwa nga yabanmba kukulnikinaig le kinaik.

²⁷ Nale luka pro tanje Yesus tuku kuasmbi kile-manjurka Kuatenje nale sangri nikina le wam ke likinaik ta njakmba kubeu ninginaig sulumba Kuatenje kasomok mbal Yesus son ngam tuku ndin wakeina ta sakinaik. ²⁸ Tanjamba nale Antioknge ait kuennu Yesus dubinaig mbal ndoj minnaik.

15

Yerusalemnge pasa sunjo ande te-tinaig

¹ Paulus le Barnabas Antioknge minnaik le tanjo afu Yudea ma mboloknge promba Yesus dubinaig mbal saninginaig: Tane Moses tuku tukul dubimba ngaro pike ndakap ta tane ngisikamngaig nginaig. ² Tanjakinaig le Paulus le Barnabas nale kuasmbi ta ndoj kualeyaukinaig le Yesus tuku mbal ndek Paulus le Barnabas tanjo afu ndoj kukulnimba saninginaig: Tane Yerusalem kumba aposel le gabat kame ndoj manjurka pasa ta te-tiwap nginaig. ³ Tanjamba kukulninginaig le nane kumba ka Finisia le Samaria ma ngamu fetka kumba ndinje Yesus tuku mbal afu kanjerka saninginaig: Kasomok mbal mata pasa mayenu ismba ngamungal biye mbilnaig nginaig le nane wam ta ismba gare tornaig.

⁴ Paulus nane mbumba ka Yerusalem pronaig le Yesus tuku kuasmbi aposel le gabat kame ndoj nane kanjerka gare-gareka kaiye ninginaig. Tanjanaig le Kuatenje Paulus nane sangri ningina le wam ke likinaig ta kubeu ninginaig le ⁵ Farisi tanjo afu Yesus dubinaig ta nane tinga ndek sakinaig: Kasomok mbal Yesus dubide ta sine nane tuku ngaro pikmba Moses tuku tukul njakmba dubikuwaig nga sanijbe nginaig le ⁶ aposel kame Yesus dubinaig tuku gabat kame nane pasa ta ismba te-tiwam tuku manjurkinaig.

⁷ Manjurkinaig ta nane wamdus yimyam kile-mayokka pasa tugu sungomba saka minnaig le Petrus ndek tinga saningina: Tira kame, kasomok mbal Kuate tuku pasa mayenu ismba son ngam tuku Kuate nu ye madiyumba nane tugum kukulyina ta tane kila. ⁸ Kuate nu tanjo njakmba tuku ngamungal kila. Nu kasomok mbal kilam tuku idusmba minna ta nu te-mayokmba sine ambonga Tukul Guwa singina tanjamba ndo nu nane mata Tukul Guwa ningina. ⁹ Nu sine Zu mbal nane kasomok mbal mbolnje wam ndui ta kina. Kasomok mbal afu Yesus tuku kume tuku sangri tomba tinginaig le nu nane tuku une mata sauka gilaingina. ¹⁰ Singine mburj kame sine mata Moses tuku tukul ta dubikam tuku piro karej ka dubiwe fugugerj. Ndanjam saka tane kile Kuate tuku wamdus tagode sulumba kasomok mbal Yesus dubide ta minde bada pile sunjo ningig. ¹¹ Sunjo Yesus nu ake sinanj sine make patikate le muskil te-tiweg ta sine son ngeg. Tanjamba ndo kasomok mbal mata manau ndui ta ndo kate ngina.

¹² Mangurkinaig mbal nane Petrus tuku pasa ismba maninok minnaig le Barnabas nale Paulus ndonj nale mata tinja Kuate nu kasomok mbal ngamuknge wam sanjgrinu kitek ke likina ta kubeu ninginaig le isnaig. ¹³ Nale kubeu denjurnaig le Yakobus nu tinja sanjgina: Tira kame, tane isap. ¹⁴ Kuatenge kasomok mbal ngamuknge afu nuje mbal minam tuku nu ambonja Simon kukulna le nane tugum kina ta njakmba kubewat le sine isgig. ¹⁵ Kuatenge kasomok mbal afu wikate ta tuan tango kame mata sakinaig. Andenge tejenmba kuyarna.

¹⁶ Afunge David tuku tugu njaigo siglika kile-ibenjinaig ta ngumnenja ye pro wakeiki le manj mayok kanjaig.

¹⁷ Ye tanjawi le kilke mbol mbal ye madiningen ta ye sota ka ka te-silikamnjaig.

¹⁸ Kuate nu o buk nuje wamdus tanjamba te-mayokna ta nuje sakate ngina. *Amos 9.11-12*

¹⁹ Yakobus nu tuan tango tuku kuyar sanjmba sakina: Ye tejenmba iduset. Kasomok mbal afu ngamungal biye mbilmba Kuate dubide ta sine nane minde bada pile sunjo nda ninje. ²⁰ Sine waje ande nane manjau dubikam tuku tejenmba kuyarbe. Nane afu nangine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Tane tango pino ndonj fare fare une ndakap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Ndare mata nda nyap. Sine tanjamba waje kuyarbe. ²¹ Moses tuku tukul ta o buk tugu pilmba Zu mbal ma njakmba mbolnje kusem kidemba nangine kusem wandeknge nu tuku kuyar burka ismba minig nga sanjgina.

Nane kasomok mbal tuku waje kuyar tumba Antiok kinaig

²² Gabat kame aposel ndonj Yesus dubinaig mbal njakmba pasa ta ismba tango afu Paulus le Barnabas dubika Antiok kambim tuku madiningam sakinaig. Tanjamba nane tango armba nyu njak madinikinaig ta ande nyunu Yudas ande Silas. Yudas nyunu ande Barsabas. ²³ Tanjamba nane waje ande tejenmba kuyarnaig.

Singine tira kame kasomok mbal Antiok tumbran sunjo Siria le Silisia ma tugu mbolnje mine likade tane njakmba kaiye.

Sine aposel kame le gabat kame tane ndonj pasatam proweg.

²⁴ Sine tango afu kukul ndaningigen le nangine wamdus dubimba tane Moses tuku tukul pasa dubiwap nga satinjinaig. Tanjanaig le tane wamdus pititingina ta sine isgenj.

²⁵ Sine mangurka pasa ta isgenj sulumba tango armba madinikigen le tane tugum ta prowamnjaig. Nale singine gulab Barnabas le Paulus ndonj kukulningigenj. ²⁶ Barnabas le Paulus singine Sunjo Yesus Kristus tuku piro ndo idusmba mara afu nale kume dirnaik. ²⁷ Tango ar kukulnikigenj ta Yudas le Silas. Nane tane tugum prowaig sulumba sine pasa afu kuyarkigenj te nane pasa ndui ta satinguwaig le isap. ²⁸ Tukul Guwanje wamdus singina ta ndo tane dubiwam tuku satinjege. Sine tane minde bada sunjo pile tinje nda. Tane tukul kame te ndo dubikap. ²⁹ Nane afu nangine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Ndarenu mata nda nyap. Aganjmor njinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tango pino ndonj fare fare une ndakap. Tane tukul kame te ndo dubikap ta tane wam mayewamnjaig.

Not ndo. Kile minap.

Yerusalem mbal tanjamba waje kuyarnaig.

³⁰ Nane waje ta Yudas nale nikmba kukulnikinaig le nale Barnabas le Paulus dubika ndek Antiok kinaig. Kumba ka ta promba Yesus tuku kuasmbi kile-mangurka nale waje ta ninginaig le ³¹ nane waje ta burka wam pagu pasa te maye nga gare tinaig.

³² Yudas le Silas nale Kuate tuku tuan tango. Nale ndek Antiok mbal pasa gudommba sanjginaig le nane sanjri tinjinaig. ³³ Nale mara afu Antioknge minnaig le kile Antiok mbal nale kukulnikinaig mbal ta tugum kuwaik nga kaiyenikinaig. ³⁴ [Silas nu wamdus ande tumba mbulmba Antioknge minna.]

³⁵ Paulus le Barnabas Antioknge minmba tango afu ndonj Sunjo tuku pasa nane tumnjamba minnaig.

Barnabas le Paulus nale munju kusrekinaik

³⁶ Tanjamba minnaig ma ma Paulus nu Barnabas sana: Sile buk ma yimyam mbolnge Sunjo tuku pasa kuklimba ningiken ta kile sile man Yesus dubide mbal tuku mine kanjerkam tuku kap ngina. ³⁷ Tanjakina le Barnabas nu ndek woka Yohanus Markus ndon kambim tuku sakina kande ³⁸ Paulus nu mbulmba ndek sakina: Kuga. Sile nu ndon piroka minger ma ma piro kuga ndana le Pamfiliange nu sile kusrekina tukunu ye mbulit ngina le ³⁹ nale munju kusrekinaik. Tanjamba Barnabas nu ndek Markus tumba waj ponja Siprus nuy mbol kinaik le ⁴⁰ Paulus nu Silas ndon pirokam tuku sakina le Yesus tuku mbal nane sakinaig: Sunjonje tale make patikuwa nginaig sulumba kukulnikinaig le kinaik.

⁴¹ Paulus nu Silas tumba Siria le Silisia ma tugu mbol kumba Yesus tuku kuasmbi kame sangri pileninge likina.

16

Paulus nu li arnu tugu pilna

¹ Nale kumba ka Derbe promba Listra kinaik. Ka tanje tango ande Yesus dubina tuku nyunu Timoteus minna le kanjernaik. Ina nuje Zu pino. Nu mata Yesus son ngina. Mam nuje Grik tango. ² Yesus dubinaig mbal Listrange Ikoniumnge nane njakmba Timoteus tuku saka minnaig.

³ Timoteus mam nuje Grik tango ta tumbran ta tuku Zu mbal nane njakmba kila. Ta tuku Paulus nu Timoteus nu ndon pirokuwa nga ngaro pike tuna. ⁴ Tanjana sulumba nane tumbran njakmba mbolnge lika Yerusalemnge aposel le gabat mangur mbolnge tukul afu nane dubikam tuku sakinaig ta saninjmba likinaig. ⁵ Nane tanjanaig le Yesus tuku kuasmbi sangri tinginaig le mara mindek nane afu Yesus dubiwam tuku pro nane ndon ulendikinaig.

Masedonia mbal pasa mayenu isnaig

⁶ Paulus nane Tukul Guwange peuningina le nane Asia ma mbolnge pasa kukli ndamba Frigia le Galesia ma mbol kinaig. ⁷ Frisia le Galesia pronaig sulumba kumba ka Misia ma patumba Bitinia ma mbol kambim sakinaig ta Tukul Guwa nane man peuningina. ⁸ Peuningina le nane Bitinia kine ndaka Misia laipmba ndek Troas tumbran sunjo mbol pronaig. ⁹ Pro tanje furir Paulus nu kijatanu suk Masedonia tango ande kanjerna. Tango ta nu Paulus tugumnge tinga Paulus nu Masedonia promba nane turkuwa nga sarsarumba minna. ¹⁰ Nu kijatanu suk wam ta kanjerna le Paulus Silas Timoteus ye Lukas Kuatenge Masedonia mbal nu tuku pasa mayenu isam tuku kukulsingit nga wamdus pulusingina le sine dal ndaka Masedonia kambim tuku ndin sotigenj.

¹¹ Troasnge sine waj ponja pakarka Samotres nuy mbol kagenj. Ka tanje kinymba mafena le waj ponja Neapolis kagenj. ¹² Tanje iben ka ndin dubimba ka Filipi promba sine mara afu tanje mingerj. Filipi nu Masedonia ma tugu tuku tumbran sunjo. Tumbran tanje Rom mbal gudommmba pro mine likinaig.

¹³ Kusem ait mbolnge sine Zu mbal afu kule makembi tanje yabanmba minig kande nga idusmba tumbran sunjo kusremba kule makembi ta ndek kagenj ka tanje pino afu mangurka minnaig le nane ndon minyoka pasa-pasakigenj. ¹⁴ Pino kame sine tuku pasa isnaig ta ande nu Tiatira tumbran sunjo mbolok pino nyunu Lidia. Nu tuku piro ta nu tawi gurgur magenu wakeika patikanu le nane piyawanu. Nu Kuate mbarinjmba minanu. Paulus nu pasatina le Kuatenge nu tuku wamdus purfeu tuna le nu Paulus tuku pasa ise tidingina. ¹⁵ Tanjamba nu nuje ndare tuma ndon kule pisne tinaig sulumba nu sine ngailka sasingina: Tane ye sinja mbilka Yesus dubiwanu nga idusmba kande tane ka ye tuku wande mbolnge minap ngina.

Paulus nale Filipinge mulij kilmba wandeknje patikinaik

¹⁶ Mara ande sine yaban ma mbol kagenj le pino mbanzo ande sine kile-siglikina. Pino ta kagmaikam tuku guwa njayonu njak. Nu tango afu tuku piro aganj tanjan minmba kagmai piro kina le nane nu mbolnge ndametinj sunjomba kilnaig. ¹⁷ Pino ta nu sine

Paulus ndoŋ dubika wika sakina: Taŋgo kame te nane Sunŋo Kuate tuku piro taŋgo. Tane muskil kile-tidiŋge tingam tuku ndin tumtingig ŋgina. ¹⁸ Nu ait sunŋomba sine dubika taŋamba saka minanu le Paulus nu ndagarina le mbilka guwa ŋayonu ta sana: Ye Yesus Kristus tuku sangri mbolŋge ne sanet. Pino ta kusremba ne mayok kaye ŋgina. Taŋakina le nu pitik ndo pino ta kusremba mayok kina.

¹⁹ Mayok kina le taŋgo kame nu kulatka minnaig ta nane ndametiŋ kilanu ndin tukulkina le kaŋgermba Paulus le Silas bige tidiŋga kilmba didika ka maŋgur ma mbolŋge gabat sugo am mbolŋge kile-tidiŋginaig. ²⁰ Gabat sugo tugumŋge kile-tidiŋga sakinaig: Taŋgo ar te Zu taŋgo. Nale sine tuku tumbraŋ sunŋo mbol te pronaik sulumba taŋgo pino tuku wamdus ŋaigo siglikade. ²¹ Nale maŋau afu kise sine dubiniŋgam tuku sasiŋgik. Maŋau sasiŋgik ta sine Rom mbal dubikam kumuŋ kuga ŋginaig.

²² Taŋgo pino maŋgur minnaig ta nale pasa mbolŋge patikinaig mbal ndoŋ ulendika Paulus le Silas tuku gubra pasa sakinaig. Taŋakinaig le Rom kame gabat nale tuku tawi fetfetmba nane afu saniŋginaig le nale kilmba gudabmbi pani farnikinaig. ²³ Nale pani farnikmba ma ma patikinaig le kame gabat nale muliŋ kilmba wandekŋge patika muli wande kulatkanu taŋgo sanaig: Ne nale kulat mageka ŋginaig. ²⁴ Taŋaka sanaig le nu pasa ta ismba wande ŋgamuŋge nale patikina. Nu ail mbaŋ armba kilmba nale tuku kupe burok sigirka kuse ndiŋnikina.

²⁵ Furir ŋgamu Paulus le Silas Kuate tuku nyu te-dunŋa mune afu nindmba Kuate yabaŋmba minnaik le muli wandekŋge taŋgo ŋakmba nane wam ta ismba minnaig. ²⁶ Taŋamba minnaik le mumni sunŋo promba muli wande makek buru-buruniŋmba wande malaŋga ŋakmba talke likinaig le muliŋ kilnaig mbal wai kupe ndaleke likinaig ta muli ŋakmba ake kuklike likinaig.

²⁷ Muli wande kulatkanu taŋgo nu aboŋga tinga malaŋga ŋakmba talok minnaig le kaŋgerka taŋgo ŋakmba kua kagig ŋga idusmba kuru-kuruka nuŋe baŋi gomba tumba nuŋe miroŋ ŋgaro balewam bafuna kande ²⁸ Paulus nu kuenŋka sakina: Naŋe miroŋ ŋgaro bale ndawa. Sine ŋakmba mineg o ŋgina.

²⁹ Kile wande kulatkanu taŋgo nu sati tuku wikina sulumba tumba pinderka muli wandek sinam kumba nu kuru-kuruka piriri ŋayomba ka Paulus le Silas tugumŋge truk kina. ³⁰ Taŋamba nu tinga nale kilmba mayok kumba sanikina: O tira kame, ye ndaŋi sulumba abo ŋak minmba minamŋgit ŋgina le ³¹ nale nu sanaik: Ne Sunŋo Yesus tuku son ŋga le nu ne tuku muskil te-tine tinwa sulumba naŋe ndare tuma mbal turmba kile-tidiŋge niŋguwa ŋginaig. ³² Taŋaka sakinaik sulumba Paulus nale pasa kuklinaik le muli wande kulatkanu taŋgo nuŋe ndare tuma turmba Sunŋo tuku pasa isnaig.

³³ Muli wande kulatkanu taŋgo nu Paulus nale kilmba kumba ka katnikinaig tuku we ta minyaŋge likina. Taŋamba nu nuŋe ndare tuma kame ndoŋ kule pisne tinaig. ³⁴ Kule pisne tinaig sulumba Paulus le Silas kilmba naŋgine wande mbol kumba isukusnenikinaig. Nu nuŋe ndare tuma ŋakmba Kuate son ŋginaig tukunu gare sunŋo tinaig.

³⁵ Mafena le kame gabat Paulus le Silas paska kile-mayokkuwaig ŋga kame taŋgo afu kukulniŋginaig le ka muli wande kulatkanu taŋgo sanaig. ³⁶ Sanaig le nu ka Paulus nale sanikina: Rom kame gabat ye tale pitaiki le ake kambim tuku sakaig. Tale mayok ka wamdus bulok ŋak kape ŋgina kande ³⁷ Paulus nu sana: Kuga. Sile Romnu. Nane sile tuku pasa te-ti ndamba taŋgo am mbolŋge ake pani farsikmba muliŋ kilmba wandekŋge patikinaig ta nane mbarnaig. Kile nane kuirkuirka sile pitaikam kumuŋ kuga. Sile mayok kine nda. Kame gabat ta saniŋgap le naŋgine miroŋ te promba sile paskuwaig ŋgina.

³⁸ Kame taŋgo nane luka Rom kame gabat Paulus tuku pasa saniŋginaig le Paulus le Silas nale Romnu ta kila pilmba wamdus fulilkinaig sulumba ³⁹ nane kumba nale sanikinaig: Ae. Sine mbargeŋ ŋginaig. Taŋamba nale paska kile-mayokka tale tumbraŋ sunŋo te kusremba kape ŋginaig.

⁴⁰ Nale muli wande kusremba ka Lidia tugum pronaik. Nu tugum promba Yesus dubinaig mbal jakmba sangri tingam tuku pasa afu saninginaik sulumba tinga ma kise mbol kinaik.

17

Tesalonika mbal pasa mayenu isnaig

¹ Paulus le Silas nale kinaik ka Amfipolis le Apolonia tumbraŋ sugo ar ta kusreka kinaik ka Tesalonika pronaik. Tumbraŋ tanŋe Zu mbal tuku kusem wande ande minna. ² Paulus nu kusem mindek nuŋe maŋau dubimba kusem wandekŋge kuyar pasa burka kuklimba nane ndoŋ pasa tugu yimyam tugu bitekŋga tumniŋmba minna le kusem keŋmba kinaig.

³ Paulus nu kuyar pasa tugunu kuklimba teŋenmba saningina: Kristus nu pro rar sunŋo tumba kumwa sulumba nu maŋ tinunŋat ŋga kuyar pasa tumsingit. Ye Yesus tuku satinget ta nu Kristus ŋgina. ⁴ Tanjakina le Zu tanŋo afu Paulus tuku pasa ismba son ŋga Paulus le Silas ndoŋ ulendikinaig. Grik tanŋo gudommba Kuate dubinaig ta pino kame afu nyu jak minnaig ta nane mata son ŋginaig.

⁵ Nane gudommba Paulus nale dubikinaig le Zu mbal afu gubra tumba wamdus kagli firka ndek tiglu sota nyumba likanu tanŋo afu kilmba kuasmbi sunŋo kile-maŋgurkinaig le nane jakmba ngumbeyumba tinga kumba Yason tuku wande kormba Paulus nale kilmba tanŋo jakmba am mbolŋge kile-tidingam tuku sotinaig. ⁶ Sotinaig kande nane Paulus nale kiringga ndek Yason Yesus tuku mbal afu turmba bige tidinga kilmba didika pro tumbraŋ sunŋo tuku gabat kame tugumŋge kile-tidinga wika saninginaig; Tanŋo ar ta ma tugu jakmba mbolŋge nakile pasa kuklimba tanŋo pino tetkinaig sulumba kile nale tumbraŋ sunŋo te mbol pronaik le ⁷ Yasonŋge kilna. Nane jakmba singine gabat Sesar tuku tukul lukaka gabat kise nyunu Yesus minit ŋga sakade ŋginaig. ⁸ Tanjakinaig le tumbraŋ sunŋo ta tuku gabat mbal tanŋo pino nane gabat kise tuku nyu ta ismba wamdus ŋaigonginaig ta ⁹ gabat kame nane zigna sunŋo ta tukulam tuku Yason nane ndametinj afu yaika nane kukulninginaig le luka kinaig.

Berea mbal pasa mayenu isnaig

¹⁰ Furirna le Yesus tuku mbal Paulus le Silas kukulnikinaig le nale tinga ka Berea pronaik. Pro tanŋe Zu mbal tuku kusem wande sinam kinaik. ¹¹ Nale kuyar pasa kuklinaik le Berea tuku Zu mbal nane Tesalonika tuku Zu mbal tanjaŋ mine ndaka nane pasa ise mayenaig. Nane mara mindek kuyar pasa burka nale tuku pasa son e ko kuga ŋga sotanu. ¹² Tanjamba Zu mbal gudommba Yesus tuku son ŋginaig. Grik tanŋo pino nyu jak nane afu mata son ŋginaig.

¹³ Kile Tesalonika tuku Zu mbal afu Paulus nu Bereaŋge Kuate tuku pasa kuklimba minanu pasa ta ismba nane ndek Berea pronaig. Pro tanŋe nane kuasmbi yimyam ngamukŋge Paulus le Silas talanikuwaig ŋga nane tuku wamdus didikinaig le ¹⁴ Yesus tuku mbal wam ta kila pilmba Paulus piyal nzi kuwa ŋga sanaig sulumba afu nu mindemba ndek kinaig. Silas le Timoteus nale Bereaŋge minnaik.

¹⁵ Kinaig ka ka piyalŋge tumbraŋ sunŋo Atens pronaig. Pro tanŋe nane Paulus kusremba lukam bafunaig le nu Silas le Timoteus ndin ande kaŋgermba ndeta pitik te prowaik ŋga pasa pilna le nane kinaig.

Atens mbal pasa mayenu isnaig

¹⁶ Atensŋge Paulus nu nale tairŋga minmba nu kine promba lika nane tuku mbara kanunu gudommba kaŋgerka wamdus ŋayongina sulumba ¹⁷ nu kumba ka kusem wande sinamŋge Zu mbal kasomok Kuate dubinaig mbal nane ndoŋ pasa tugu bitekŋga tumniŋmba minna. Mara mindek nu tumbraŋ sunŋo tuku maŋgur ma mbolŋge nane afu minanu ta nane ndoŋ mata tanjawanu.

¹⁸ Nu Yesus kummba maŋ tingina wam ta tuku saningina le Epikurian le Stoik mbal afu pro nu ndoŋ pasambi kualeyaukumba sakinaig; Tanŋo te ŋule parak pasa sakate ŋga talanaig. Afu teŋenmba sakinaig: Nu rawe mbal tuku mbara afu tuku sakate inde ŋginaig.

¹⁹ Tanjaka saka nane Paulus tumba kumba ka nangine mangur ma sungo nyunu Ariopagusnge mangurka Paulus sanaig: Ne pasa kiteknu sakate ta manj saka le sine isbe. ²⁰ Ne pasa sakate ta sine nginngankeg. Sine pasa ta tugunu isam tuku iduseg nginaig. ²¹ Atens mbal rawe mbal tanje minnaig ta turmba nane ait njakmba mbolnge wam kube kitek saka ismba minanu.

²² Kile Paulus nu Ariopagus mangur ma ngamuknge tinga saningina: Atens mbal, tane mbara yimyam dubikam tuku wamdus pilig le kamuset. ²³ Ye kine promba tanjine mbara kanunu gudommba kanjerke liken ta ande tuku mbain mbolnge kuyar ande tejenmba kanjeren. Mbara ande sine gilai ta mbain te mbolnge mbarinjam tuku nga kuyarnaig. Ata. Mbara tane gilai minig ta ye kila satinngamngit. ²⁴ Kuatenge kilke aganj ndende njakmba kile-mayokkina. Nu samba le kilke tuku sungo. Tango nangine waimbi mbarinjam tuku wande pilig ta nu ta sinamnge mine ndakate. ²⁵ Kuate nu njarosu abo minam tuku aganj njakmba kumumbi singit. Aganj njakmba nu miro. Sine Kuate tuku piro keg ta sine aganj inum nu tambim tuku mine ndakate.

²⁶ Kuate nu tanjo ndindo wakeina le nu tuku ndare puluka tugeka kilke tugu yimyam mbolnge mine likade. Nane ma ndanj mbolnge minyokamngaig ko ginu mara nane tuku ait prowam tuku ta Kuate nu o buk madina. ²⁷ Kilke mbol mbal nu sota te-silikuwaig nga Kuate nu tanjamba wam ta ke likate. Nane nu sotade ta nu maskenngge mine ndakate. Nu sine njakmba tugumnge minit. ²⁸ Tango ande tejenmba kuyarna. Sine abo njak minmba likeg ta nu tugu nga kuyarna. Tanjine kuyar tanjo ande mata tejenmba kuyarna. Sine nu tuku kiyo kame mineg nga kuyarna. ²⁹ Sine Kuate tuku kiyo kame mineg ta son. Ta tuku tanjo nangine wamdusmbi gol silwa ko ndame kilmba aganj afu wakeikade ta singine mbara ngam kumuŋ kuga. ³⁰ Tanjo tuku nginngan manjau ta Kuate nu buk mapeka pa ninge ndakina ta kile nu kilke tugu njakmba ngamunjal biye mbilmba nangine mbar kusrekuwaig nga sakate. ³¹ Sine kilke mbol mbal pilesingam tuku Kuate nu ait ande madina. Ait ta kumuŋguwa le sine kumumbi pilesingam tuku nu tanjo ande pilna. Tanjo pilna ta sine nu kila pilbe nga nu kumna le Kuatenge manj te-tina le tingina nga Atens mbal saningina.

³² Nane Yesus kummba manj tingina pasa ta ismba nane afu Paulus tuku pasa talamba nzumil te-tunaig le afu ndek sanaig: Mara ande manj sine sasinga le isbe nginaig. ³³ Tanjakinaig le Paulus nu mangur ma ta kusremba kina le ³⁴ Atens mbal afu Paulus ndonj ulendika Yesus tuku son nginaig. Nane tuku ande nyunu Dionisius. Nu Ariopagus ma ta tuku pasa pilewanu tanjo ande. Pino ande nyunu Damaris nane afu turmba son nginaig.

18

Korin mbal pasa mayenu isnaig

¹ Paulus nu Atens kusremba Korin tumbranj sungo mbol kina. ² Pro tanje nu Zu tanjo ande nyunu Akuila te-silikina. Nuje kilke tuguk ta Pontus. Nu ailfu ndo piyo nuje Prisila ndonj Itali kilke mbolnge minnaik ta mandor Klaudius Zu mbal njakmba Rom kusrewaig nga sakina le nale Rom kusremba Korin pronaiik. ³ Nale tuku piro ta tawi wande zailnga wakeikanu. Paulus nu mata piro ndui ta kina tukunu nu nale ndonj minmba piroka minna. ⁴ Kusem mindek nu kusem wandeknge Zu mbal Grik mbal wamdus kilam tuku nane ndonj pasa tugu biteknga tumnijmba minanu.

⁵ Tanjamba minna le Silas nale Timoteus ndonj Masedoniange pronaiik le nu tawi wande tuku piro kusremba ait njakmba mbolnge Yesus nu sirjka Kristus nga Zu mbal ngamuknge te-mayokmba saka minna. ⁶ Tanjamba saka minna le Zu mbal nane Paulus ndonj pasambi kualeyauka nu tumail pannaig le nu ndek nuje tawi tumba nane am mbolnge tuptup paurnga saningina: Tane ngisikap ta ye tuku mbar kuga. Tanjine mbar. Ye kile kasomok mbal tugum kanjgit ngina.

⁷ Tanjakina sulumba Paulus nu nane kusreka kumba kasomok tanjo ande Kuate dubina tuku nyunu Titius Yustus nu tuku wande mbolnge minna. Nu tuku wande Zu mbal tuku kusem wande gemmba minna.

⁸ Zu mbal tuku kusem wande kulat tanjo nyunu Krispas nuje ndare tuma ndoj nane Paulus tuku pasa ismba son nginaig. Korin mbal afu turmba son nginaig sulumba kule pisne tinaig.

⁹ Tanjamba minnaig sulumba furir ande Paulus nu kirjatanu suk Sunjo kanjerna le nu sana: Ne kuru-kuruka minge tukul ndamba pasa kukliwa. ¹⁰ Ye ne ndoj minet. Nane afu ne njayo silinam kumun kuga. Tumbranj sunjo te mbolnje nane gudommaba ye tuku mbal mayok kambim tuku minig nga Paulus sana. ¹¹ Tanjakina le Paulus nu nane ndoj yar ndindo ande batejnu Kuate tuku pasa tumnijmba minna.

¹² Kile Galio nu Akaia ma tugu kulatka minna le Zu tanjo njakmba mangurka Paulus biye timba tumba nu tugum promba sanaig; ¹³ Tanjo te nu sine tuku tukul lukaka Kuate mbarinjam tuku manjau kitek tanjo pino tumningit nginaig. ¹⁴ Tanjakinaig le Paulus nu pasa lafuwam bafuna le Galio nu ndek Zu mbal saningina: Zu mbal tane isap. Tanjo te nu Rom mbal tuku tukul ande mbarmba ko wam njayote kande ye tane tuku pasa ismba te-tiwet kande. ¹⁵ Ima tane ngamuknje pasa sinja njak ko nyu njak minit ko ima tanjine mbun kame tuku kuyar pasa dubite mbar kame ta tuku ye te-tiwe nda. Kumba tanjine te-tiwap ngina. ¹⁶ Tanjaka nu nane pitaikina le nane mayok ka kinaig. ¹⁷ Nane ka kusem wande kulat tanjo Sostenes biye timba tumba ka pasa pilewanu wande tugum tanje paninjinaig ta Galio nu wam ta kanjermba nda kanjeranu sukmba minna.

Paulus nu luka Antiok kina

¹⁸ Paulus nu ait kuennu Korinje Yesus tuku mbal ndoj minna sulumba kile nu nane kusreka waj ponja Siria ma tugu mbol kambim kina. Prisila Akuila nale Paulus ndoj kinaik. Nane ka Senkrea tumbranj sunjo mbolnje Paulus nu nuje gabat kuerkina. Ta ndanam? Nu buk pasa sanjrinu Kuate sana ta kumuna tukunu nu tanje gabat kuerkina.

¹⁹ Tanjamba nane waj ponja kumba ka Efesusnje ibej kinaig. Ibej ka Paulus nu Prisila Akuila kusreka nuje ndo kusem wande mbol kina ka tanje Zu afu ndoj pasa tugu biteknja tumnijmba minna le ²⁰ Zu mbal afu Paulus nu nane ndoj minam tuku ngailkinaig ta nu mbulna. ²¹ Nu nane kusrekam nga saningina: Kuate nu nzaliwa ndeta ye manj te prowamngit ngina. Tanjakina sulumba nu waj ponja Efesus kusrena. ²² Nu kumba ka Sesareanje ibej kina. Ibej ka nu ndek mbumba kumba Yerusalem prona sulumba Yesus tuku mbal kaiyenijmba nu manj ndek Antiok kina.

Paulus nu li kejnu tugu pilna

²³ Antioknje ait kuennu minna sulumba nu manj tinja Galesia le Frigia ma mbol lika Yesus tuku mbal sanjri pilenijmba minna le ²⁴ Zu tanjo ande nyunu Apolos nu Efesus prona. Nuje tumbranj tuguk Aleksandria. Nu Kuate tuku kuyar pasa tugusemba kila pilmba nu minge bulok pasa kuklina. ²⁵ Yohanus kule pisnenje Sunjo Yesus tuku sakina ta nane afunje tumnaig le nu ta kubewam tuku sanjri njak. Nu Yesus tuku tugusemba sakina ta nu Yohanus kule pisne tuku pasa ta ndo idusmba sakina. ²⁶ Nu tanjo tuku kuru kuru ndaka Zu mbal tuku kusem wandeknje pasa kuklimba minna. Nu pasa kuklina le Prisila le Akuila nale isnaik sulumba nu tumba Yesus tuku tugu njakmba tugusemba samba tumnaik.

²⁷ Tanjanaik le Apolos nu Akaia ma mbol kambim sakina le Yesus dubinaig mbal nane nu turmba Akaia Kristen tuku kila waje ande kuyarmba nane nu tuwaig nga saninginaig. Apolos nu Akaia prona sulumba tanje minmba Kuatenje make pilna le Yesus tuku son nginaig mbal nu nane sunjomba turkina. ²⁸ Nu tanjo njakmba ngamuknje kuyar pasa burka Yesus nu Kristus ta tugusemba tumnijmba Zu mbal tuku pasa njakmba kile-ibekina.

19

Efesus mbal pasa mayenu isnaig

¹ Apolos nu Korinje minna le Paulus nu kumba ka tabe ponj pilemba Efesus prona. Pro tanje Yesus dubinaig mbal afu kile-siglikina sulumba ² kusnaningina: Tane pasa mayenu

isnaig ta tane Tukul Guwa tinaig e nga kusnaniŋgina le nane ndek nu sanaig: Kuga. Sine Tukul Guwa nyu ise ndakeg nginaig. ³ Tanjakiŋgina le nu maŋ lato kusnaniŋgina: Tane Tukul Guwa gilai ngade ta ima tuku nyu mbolŋge kule pisne tinaig ngina le nane nu sanaig: Sine Yohanus tuku nyu mbolŋge kule pisne tigeŋ nginaig. ⁴ Tanjaka sanaig le nu saniŋgina: Yohanus nu pasa kuklimba taŋgo pino teŋenmba saniŋgina. Tane ngamuŋgal biye mbilmba kule pisne tap. Ande ye ngumnemŋge prowamŋgat ta tane nu tuku son ngap ngina. Taŋgo ta Yesus nga saniŋgina le ⁵ nane pasa ta ismba Sunjo Yesus tuku nyu mbolŋge kule pisne tinaig. ⁶ Tanjanaig le Paulus nu wai nane mbolŋge patikina le nane Tukul Guwa tumba pasa kuale gilai ta saka minnaig. Tukul Guwa nu nane pasa saniŋgina le ismba kile-mayokkinaig. ⁷ Nane tanjanaig mbal ta ulendika taŋgo 12 taŋaŋ.

⁸ Paulus nu Efesusŋge tambun keŋmba minna sulumba nu taŋgo tuku kuru kuru ndaka kusem wande sinamŋge Kuate nu nuŋe gageu kulatkate wam ta Zu afu ndoŋ pasa tugu bitekŋga tumniŋmba minna. ⁹ Afu nu tuku pasa ismba ngamuŋgal tukulmba taŋgo pino am mbolŋge Yesus tuku mbal kiko pileniŋmba minnaig le Paulus ndek Yesus tuku mbal ndoŋ kusem wande kusrenaig. Nane taŋgo ande nyunu Tiranus tuku taŋgo tumninganu wandekŋge mara mara maŋgurka Paulus nu taŋge afu ndoŋ pasa bitekŋga tumniŋmba minanu. ¹⁰ Nu yar armba taŋamba minna le Asia ma mbolŋge Zu le Grik ŋakmba Sunjo tuku pasa isnaig.

¹¹ Ait ta mbolŋge Kuate nu Paulus saŋgri tuna le nu wam kitek saŋgri ŋak ke likina le ¹² nane afu Paulus tuku piro tawi mundu saukanu tawi ta kilmba naŋgine guaze mbal mbolŋge patike likinaig le nane magekinaig. Afu guwa ŋaigonu nane mbolŋge minnaig ta kua kine likinaig.

Skevas tuku kiŋo kame mbarnaig

¹³⁻¹⁵ Zu mbal tuku pris gabat ande nyunu Skevas nu kiŋo 7 ŋak minna. Kiŋo kame ta ma yimyam mbolŋge lika kumba guwa ŋaigonuŋge mbal waneniŋganu wakeikanu. Nane Sunjo Yesus tuku nyu ismba nyu ta saŋgri ŋak nga guwa ŋaigonu afu pitaikam tuku ake tummba ande sanaig: Yesus tuku nyu Paulusŋge te-mayokte nyu tambi ne saneg. Ne taŋgo te kusrewa nginaig. Tanjakiŋgina kande guwa ŋayonu ndek nane saniŋgina: Yesus le Paulus ye kila ta tane ima kate ngina. ¹⁶ Tanjaka taŋgo guwa ŋayonu ŋak ta patenja nane ngamuk kumba nane kilmba pani farmba ŋakmba kile-ibenjina. Kile-ibenjina le nane wande ta kusremba nane ngarusu ndare ŋak ŋak wagek kua ka kinaig.

¹⁷ Efesusŋge Grik mbal Zu mbal ŋakmba wam ta ismba kuru kuru sunjo tinaig sulumba nane gudommba Yesus tuku nyu te-duŋga saka minnaig. ¹⁸ Yesus dubinaig mbal nane mata pro maŋgur mbolŋge naŋgine kuanye tugu mindek kile-mayokkinaig. ¹⁹ Nane afu naŋgine kagmai maŋau waŋe mbolŋge kuyarke likanu ta waŋe kame ta ŋakmba kilmba maŋgurka nane ŋakmba am mbolŋge pasokinaig le uge sulunaig. Waŋe kame ta ŋakmba ulendika piyanu ta sorj 5,000 taŋaŋ. ²⁰ Nane naŋgine mbar ta kusrekenaig le Sunjo Yesus tuku pasa sunjokina le nu dubinaig mbal tuge ŋayona.

²¹ Wam ŋakmba ta mayok kinaig le Paulus nu wamdus tumba nu Masedonia le Akaia ma tugu kuwa sulumba maŋ luka Yerusalem kambim tuku sakina. Ngumnemŋga nu Rom mata kaŋgeram tuku saka minna. ²² Nu turnaik tuku taŋgo armba Timoteus le Erastus kukulnikina le nale Masedonia kinaig le nu ait afu Asia ma mbolŋge minna.

Efesusŋge gubra sunjo mayok kina

²³ Ait ta mbolŋge Efesusŋge nane gudommba Yesus tuku mbal tuku gubra tumba pasa sunjo ande mayok kina. Gubra tugunu ta teŋenmba.

²⁴ Taŋgo ande nyunu Demetrius nu silwambi agaŋ kame wakeikanu. Taŋgo ta nu Efesus mbal naŋgine pino mbara Artemis mbariŋam tuku wande ta kanunu silwambi foŋfoŋmba wakeikina le nane ŋakmba piyamba minnaig le Demetrius nuŋe piro taŋgo turmba ndametiŋ sunjo kilnaig. ²⁵ Taŋgo ta maŋgur pilmba nuŋe piro mbal nuŋe piro tuma turmba saniŋgina: Mata kame, siŋgine mbara tuku wai kuyar foŋfoŋ patika ndametiŋ sunjo kileg ta tane kila. ²⁶ Paulus ngade taŋgo ta nu teŋe Asia ma ŋakmba

mbolŋge pasa kuklimba tango nangine waimbi mbara wakeikade ta mbara kuga nga gudommaba didikate le nane mbilka nangine mbara kame kusrekade wam ta tane isig. ²⁷ Ta tuku nane ŋakmba sine tuku piro talawam bafude. Ta ndo kuga. Sine tuku pino mbara Artemis mbariŋam tuku wande kusrewaig le ake minamŋgat. Tanjawaig ta singine mbara sungo kile Asia kilke tugu ŋakmba nyu te-duŋga minig ta nane nu ŋgumnewaig le nu nyu kugatok minamŋgat ŋgina.

²⁸ Nane pasa ta ismba gubra kagli firka wikaraumba ŋgumbeyumba sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sungo ŋginaig. ²⁹ Nane wikaraumba minnaig le Efesus mbal zigna ta ismba ŋakmba pinder-pindermba Masedonia tango armba Paulus ndoŋ likinaik tuku Gaius le Aristarkus bige tidinga kilmba didika mangur ma sungo mbol pronaig. ³⁰ Paulus mata tango mangur sungo ta tugum kambim bafuna ta Yesus dubinaig mbal nu ŋgailkinaig. ³¹ Asia gabat sugo afu nane Paulus ndoŋ gulabnaig ta nane mata Paulus mangur ma mbol nda kuwa nga afu kukulninginaig le pro Paulus peunaig.

³² Mangurkinaig mbal ŋginŋganka sine pro ndaŋam mangurkigig nga saka fare fare pasa gabat yimyam saka ŋgumbeyumba minnaig le ³³ Zu mbal nane nangine tango ande nyunu Aleksander nu pasa te-tiwa nga mbiti-mbitinaig le kile nane afu nu pasa tuwa nga sanaig. Nu pasa te-tiwam idusmba nane maninkuwaig nga waimbi peuniŋmba saniŋgam bafuna ta ³⁴ nane nu Zu tango ta kila pilmba nane ŋgumbeyumba pasa ndui ta sakinaig: Artemis nu sine Efesus mbal tuku gabat sungo nga saka minnaig le ka ki kanum armba kina.

³⁵ Tanjamba ŋgumbeyumba minnaig le Efesus tuku waŋe kuyar pirokate tango pro wai te-duŋga maninkuwaig nga saka minna le ma ma nane minin-maninnaig. Tanjanaig le nu nane saniŋgina: Efesus mbal, tane isap. Sine Artemis mbariŋam tuku wande nu tuku ndame kanu samba mbolŋge ndekina ta turmba kulat mageweg ta kilke mbol mbal ŋakmba nane kila. ³⁶ Ande nu pasa ta pitaiwam kumuŋ kuga. Ta tuku tangine gubra te-ibeŋmba wam ande ŋayonu pitik kam idus ndawap. ³⁷ Tane tango armba kilmba prowaig te nale singine mbariŋam tuku wandekŋge agaŋ ande kuayarmba ko singine mbara Artemis tuku ŋgumnem pasa sa ndakade. ³⁸ Sine pasa pilewanu wande ŋak. Pasa pilewanu tango mata minig. Demetrius nuŋe piro mbal ndoŋ afu tuku gubra ŋak ndeta nane kilmba pasa mbolŋge patikuwaig. ³⁹ Tane pasa gabat afu minig ndeta ta mata mangurkam ait mbolŋge kile-tidingap. ⁴⁰ Kile sine pasa zigna sungo mayok kinit te gabat sugo ismba kusnasinguwaig ta ame pasa alonu saniŋgamŋgig. Mangur sungo te pasa alo kugatok ŋgina. ⁴¹ Tanjaka pitaika kapeniŋgina le nane sili-silinaig.

20

Paulus nu Masedonia le Grik ma tugu mbol kina

¹ Nane gubra ŋgumbeyu ta maninka sili-silinaig le Paulus nu Yesus dubinaig mbal kile-mangurka pasa afumbi sanŋri pileniŋgina sulumba nane kusreka Masedonia ma tugu mbol kina.

² Nu ma ta mbol lika kumba Yesus dubinaig mbal sanŋri pileniŋmba ka ka Grik kilke mbol prona. ³ Pro tanŋe nu tambun keŋmba minna. Tambun keŋmba kuganaig le nu waŋ ponga maŋ luka Siria ma mbol kambim sakina ta Zu mbal afu nu balewam saka ndin tukulnaig le nu wamdus mbilmba Masedonia kumam kambim sakina.

⁴ Tango afu nu ndoŋ kinaig ta nyu nangine teŋenmba. Bereanu tango ande Pirus tuku kiŋo nuŋe Sopater. Tesalonikanu tango armba Aristarkus le Sekundus. Derbenu tango ande nyunu Gaius. Ande Timoteus. Asianu tango armba Tikikus le Trofimius. ⁵ Tango 7 ta ye Lukas sile Paulus ndoŋ kusreka ambonŋa kumba ka Troasŋge sine tairŋga minnaig.

⁶ Sile Filipiŋge bret yis kugatok nyam tuku kusem kugana le sile waŋ ponga kumba ka mara 5 kuganaig le Troas proŋeŋ. Pro tanŋe nane ambonŋinaig mbal ta kile-siglika kusem ndindo tanŋe mingeŋ.

Paulus nu Yutikus te-tina le abonŋina

⁷ Tanje mingerj sulumba kusem mbolnje* sine pasa nyam tuku mangurkigerj le Paulus nu ye indole kanjit nga pasa kuenmba kuklimba minna le furir ngamuna. ⁸ Sine mangurkigerj wande ta mbain kejmba njak. Mbain inum o mbolnje bulu gudommba taikanu minnaig le sine ta mbolnje mingerj.

⁹ Tango mo ande nyunu Yutikus nu bubre malanga mbolnje minyak minna. Paulus nu pasa didika kuenmba minna le Yutikus nu kinye gilainga mbol tanje kakloska ndek kilke mbol ndekina. Ndekina le afu ibej ka nu te-dunginaig ta nu kumna le kangernaig. ¹⁰ Tanjanaig le Paulus nu ibej ka nu mbolnje baufka bagailmba sakina: Tane wamdus fulil ndakap. Nu abo njak minit ngina.

¹¹ Tanjaka Paulus nu manj mbain mbol ambe kina ka nane ndonj pasa nyumba nu nane ndonj pasata minna le ka mafena. Mafena le nu nane kusreka kina. ¹² Nu kina le nane mata sili-silimba tanjo mo abongina ta ndonj kumba wamdus bulok kinaig.

Paulus nu Efesus gabat tanjo kame wam paguningina

¹³ Paulus nu ndinmba ka Asusnge wanj pongam sasingina le sinej ndo wanj ponga Asus kagerj. ¹⁴ Nu pro Asusnge wanj pongina le sine kagerj ka Mitilenege ibej kagerj. ¹⁵ Manj tinga ka mafena le sine Kios limba ka manj mafena le Samos progenj. Tanje tinga kumba ka Efesus limba mafena le Miletusnge ibej kagerj. ¹⁶ Paulus nu tenjemba idusna. Ye Asia ma mbol nda ka sulumba pitik ndo Yerusalem kumba pagumba nye sunjo Pentikos kangeramngit nga idusmba nu Efesusnge ibej ndakina.

¹⁷ Miletusnge ibej ka Paulus nu nane afu kukulningina le nane Yesus tuku kuasmbi tuku gabat tanjo afu kilam Efesus kinaig ka ¹⁸ nane kilmba pronaig le nu ndek Efesus gabat tanjo kame ta saningina: Ye abo abo Asia ma mbol prowen sulumba ye tane ndonj mine sunjowen le tane ye tuku mine manjau kila pilnaig. ¹⁹ Ye nyu kugatok tanjau Kuate tuku piro biyen. Ye mara afu piro tuku piti kamusmba malmbiken. Zu mbal ye baleyam sakinaig ta ye piti ta mata kuramba piro kusre ndawen. ²⁰ Ye mangur mbolnje tanjo tuku wande mbolnje lika pasa satinge liken. Pasa afu tane wamdus sangri piletingam tuku ye ande kusre ndawen. ²¹ Zu mbal Grik mbal turmba ngamunggal biye mbilmba nanjine manjau najgonu kusreka singine Sunjo Yesus Kristus tuku kume tuku sangri tomba tinguwaij nga ye rironj pasa saningen.

²² Kile ye Yerusalem kambim tuku Tukul Guwanje sangri tinga ye sayumba minit. Ka Yerusalemnge ame manjau ye mbolnje prowamngat ta ye gilai. ²³ Nane ye ndalekuwaij sulumba rar sunjo tam tuku ma njakmba mbolnje Tukul Guwanje sayate ta ndo ye kila. ²⁴ Yine mine mayewam tuku ye idus ndawet. Sunjo Yesus nu piro sina te ke suluwam tuku ndo iduset. Kuate nu tanjo ake sinanj make patika muskil kile-tidingate pasa mayenu ta kukliwam tuku ye pirocket.

²⁵ Ye tane ngamuknje liken sulumba Kuate nuje gageu kulatkate wam tumtingen ta tane ye manj kangerye nda ta ye kila. ²⁶ Ta tuku ye tane satinjet. Tane afu ngisikumba ndeta ye tuku mbar kuga. Tanjine mbar. ²⁷ Kuate tuku nzali tanjo dubikam tuku ta njakmba satingen. Ye inum kusre ndawen. ²⁸ Tanjine manjau kurauka Kuate dubi mayewap. Tane Sunjo Yesus tuku mbal kulatkam tuku Tukul Guwanje tane patikina. Ta tuku tane nuje sipsip kame nyamaganj magenu ningap le nyuwaig. Nane nuje mbal mayok kambim tuku Sunjo Yesus nu kumna.

²⁹ Ye tane kusreki le age nguikok afu tane ngamuknje promba Sunjo Yesus tuku sipsip mape ndaka najgo siglikamngaig ta ye kila. ³⁰ Tane ngamuknje mbal afu mata tinga Sunjo Yesus tuku mbal nane dubikuwaij nga Kuate tuku pasa tumba biye mbilmba satinngamngaig. ³¹ Ta tuku tane kuraukap. Yar kejmba ye tane ndonj minmba furir ki mindek rironj pasa tinmba tane tuku malmbi njakmba minen. Ye tuku manjau ta gilai ndanngap.

³² Ye tane Kuate tuku wai mbolnje patiket. Nunje tane make patika muskil kile-tidinge tingina wam ta biye mayewap ta tanjine wamdus sangri tinguwa le ngumnengga

* 20:7: Kristen tanjo pino nane Yesus tingina ait ta nanjine kusem ngade. Zu mbal nane Sarare ta nanjine kusem ngade

Kuate tuku mbal njakmba ndonj tane mage minmba minamnggaig. ³³Ye tane ndonj minmba tane tuku aganj ndende ko ndametinj kilam idus ndawen. ³⁴Ye yije waimbi piroka ndametinj kilmba ye ndonj minnaig mbal turmba aganj ndende kumumbi piyaningen ta tane kila. ³⁵Ye Yesus tuku pasa ande idusmba yije piro karejmbi mbal afu sangri kugatok turkam tuku manau ta tumtingen. Nu tejenmba sakina. Ande nu aganj ande tinit ta ne sunjgomba gare ndanate. Ne aganj ande tumba ande ake tuwit ta nyaro ta luka nane mbol kuwa le ne gare sunjonamnggat nga saningina.

³⁶Paulus nu sake denjpurmba nu dagol tidronja nane ndonj Kuate yabanja. ³⁷Yabanj suluna le nane njakmba nu bagailmba malmbinaig. ³⁸Paulus nu tane manj ye kanjerye nda ngina tukunu nane nu tuku ninan sunjgonaig. Tanjamba nane numindemba tumba waj tugum pronaig.

21

Paulus Yerusalem kambim tuku waj ponjgina

¹Sine nane kusreka waj ponja pakarka kumba Kos nuy progej. Tanje tinja kumba ka mafena le Pos nuyngge ibej kagej. Tanje manj tinja kumba ka Patara progej. ²Pro tanje waj ande Finisia kambim bafuna le ta ponja kagej. ³Sine kumba ka Siprus nuy kanjermba wai njainam kumam limba ka Siria ma mbol kumba ka Tirusngge ibej kagej. Waj ta Tirus tuku aganj ndende kilna tuku.

⁴Ka tanje ibej ka Yesus dubinaig mbal kile-siglika nane ndonj kusem ndindo mingej. Nane Tukul Guwanje wamdus ningina le Paulus Yerusalem nda kuwa nga peumba ngailkainaig ta ⁵ait kumungina le sine Yerusalem kambim saka tingigen le Yesus dubinaig mbal nanjine pino kiyo turmba sine mindeka tumbranj sunjo kusremba kilim ka piyal progej. Pro tanje sine njakmba dagol tidronja Kuate yabanjmba sine nane kapeningigenj sulumba ⁶sine waj ponjgigenj le nane luka tumbranj kinaig.

Agabus dir pasa ande Paulus tuku sakina

⁷Sine Tirus kusremba ka Tolemesngge ibej kagej sulumba Yesus dubinaig mbal kaiyeninjmba nane ndonj mara ndindo mingej. ⁸Mafena le sine manj kumba ka Sesareanje ibej kagej. Sesareanje Yesus tuku pasa kukliwanu tanjo Filipus te-silika nu ndonj mingej. Nane buk aposel kame turningam tuku tanjo 7 madininginaig ta nu nane tuku ande. ⁹Filipus nu kulim kame bailkamba tanjo kugatok. Nane Tukul Guwanje pasa saninganu le ismba kile-mayokka minanu.

¹⁰Sine Filipus ndonj mara afu mingej le tuan tanjo ande nyunu Agabus Yudeanje prona. ¹¹Promba Paulus tuku let tumba nuje wai kupe ndaleka sakina: Tukul Guwa nu tejenmba sakate. Let te tuku miro tanjo Yerusalemngge Zu mbal afu nu tejenmba ndaleka kasomok mbal tuku wai mbolngge palmbimnggaig ngina. ¹²Tanjakina le sine nane njak mingej ta pasa ta ismba Paulus nu Yerusalem nda kuwa nga sarsarmba peugej kande ¹³nu ndek sasiningina: Tane ndanam saka ye tuku malmbika wamdus piti seryade. Ye Yerusalem ka le nane afu ye mulinj tumba wandekngge pilwaig ndeta maye. Yesus tuku nga ye baleyuwaig le kumam tuku ye kuru kuru ndaket ngina. ¹⁴Tanjakina le sine Paulus tuku wamdus te-ibeje fugumba sakigenj: Kuate tuku nzali mayok kuwa ngigenj.

Paulus nu Yerusalem prona

¹⁵Mara afu kuganaig le sine Yerusalem kambim tuku kuaneka tinja kagej. ¹⁶Sesareanu tira kame afu sine mindeka kumba ka Nason tuku wande mbolngge minam tuku progej. Tanjo ta nu Siprusnu. Nane abo abo pasa mayenu kuklinaig le nu mbilka Yesus tina. ¹⁷Sine Yerusalem progej le Yesus tuku mbal nane gare-gareka sine kaiyesinginaig.

¹⁸Mafena le sine Paulus ndonj Yakobus sota kagej. Nu tugum promba gabat kame njakmba Yakobus ndonj minnaig le kanjerkigenj. ¹⁹Paulus nu nane kaiyeninjina sulumba nuje piro mbolngge Kuate nu kasomok mbal ngamukngge wam ke likina ta kumumba kubeu ningina le ²⁰nane nu tuku pasa ismba Kuate tuku nyu te-dunjginaig sulumba

sanaig: Tira, Zu mbal gudommba nane Yesus tuku pasa mayenu ismba son ngade. Nane Moses tuku tukul mata kulat mayede. ²¹ Neŋge pasa ande saniŋganu nga afu sakade le iseg. Zu tango kasomok mbal ngamukŋge mine likade ta nane Moses tuku tukul pasa kusreka naŋgine kiŋo kame tuku ngaro pike ndaka siŋgine mbuŋ kame tuku maŋau dubi ndakap nga ne saniŋganu ngade le iseg. ²² Ne tumbraŋ suŋgo mbol prowat te nane ŋakmba pasa isamŋgaig. ²³ Ta tuku sine wam ande sakube le ne kumuwa. Siŋgine tango bailkamba nane piro ande kam tuku Kuate pasa saŋgrinu tunaig. ²⁴ Ne tango bailkamba ta ndoŋ ulendika atrau agaŋ kilam tuku ndametiŋ niŋga. Niŋga sulumba Moses tuku tukul ta dubimba kule pismba ngaro minyaŋga tane atraukap. Taŋawap sulumba nane gabat kugerkuwaig. Ne Moses tuku maŋau taŋamba ka le nane kaŋgermba sanuŋgaig: Siŋka nu Moses tuku maŋau dubimba kate. Sine pasa isgeŋ ta yabri pasa ngamŋgaig. ²⁵ Kasomok mbal Yesus tuku son ngade ta nane tukul afu dubikam tuku sine waŋe ande buk kuyargerŋ. Nane afu naŋgine mbara kanunu atraukade ndem ta nda nyap. Ndarenu nye ndakap. Agaŋmor ŋinfok pipkade le ndare nda prote ta nda nyap. Tane tango pino ndoŋ fare fare une ndakap. Sine taŋamba pasa kuyarmba niŋgigeŋ nga Paulus sanaig.

²⁶ Gabat mbal taŋamba Paulus wam pagunaig le nu kumba tango bailka ta ndoŋ ulendikina. Mafena le nu nane ndoŋ Moses tuku pasa dubimba kule pismba ngaro minyaŋginaig. Minyaŋginaig sulumba kusem wande mbol kumba nane pris sanaig: Sine kule pismba minmba ka mara 7 mbolŋge sine agaŋ kilmba probe le sine ŋakmba tuku Kuate atrauka ŋginaig.

²⁷ Nane taŋamba ka ait 7 patukina le Asia kilke mbolok Zu afu Paulus nu Zu mbal tuku kusem wande sinamŋge minna le kaŋgermaig. Nane Paulus kaŋgermba biye timba tango pino Paulus tuku gubra tuwaig nga wika saniŋginaig; ²⁸ Zu mbal, sine tursiŋgap o. Tango te ma ŋakmba mbolŋge nu sine Israel mbal siŋgine kusem wande te siŋgine tukul pasa ta ŋakmba nu nuŋe pasambi ŋaigo siglikate. Kile nu Grik afu kilmba sinam te kumba wande kutur mbilmbilde ŋginaig. ²⁹ Pasa sakinaig ta tugunu teŋenmba. Nane buk Paulus Efesus tango ande nyunu Trofimus ndoŋ Yerusalemŋge kaŋgerkinaig. Kaŋgerka Paulus nu Trofimus tumba kusem wande sinam kambinu nga idusmba minnaig.

³⁰ Kile Yerusalem ŋakmba pinder-pindermba Paulus biye timba didika te-kilimnaig le nane afu kusem wande malaŋga sunaig. ³¹ Nane Paulus balewam saka minnaig le Rom kame mbal tuku gabat suŋgo Yerusalem mbal ŋakmba kame bunaig ta ismba ³² nu pitik ndo kame gabat afu kame mbal ndoŋ kilmba pinderka nane tugum pronaig. Pronaig le nane Paulus paniŋta minmba kame gabat suŋgo nuŋe kame mbal ndoŋ kaŋgerka nane Paulus kusrenaig.

³³ Taŋanaig le kame gabat nu Paulus muli armbambi ndalekuwaig nga afu saniŋgina sulumba nu maŋgurkinaig mbal ta kusnaniŋgina: Tango te ima. Nu ame wam mbarna nga kusnaniŋgina le ³⁴ nane ngumbeyumba pasa gabat yimyam kile-mayokkinaig.

Kame gabat nu pasa gabat ise tidingam kumuŋ kuga tukunu kame mbal nane Paulus tumba naŋgine wande suŋgo mbol kuwaig nga saniŋgina le ³⁵ nane ndek nu tumba ka naŋgine wande mbol kambim tuku mbili poŋgam bafunaig le nane gudommba pro nu balewam sakinaig tukunu kame mbal Paulus waimbi tumba te-duŋga tumba wande poŋginaig. ³⁶ Taŋanaig le nane gudommba kame mbal dubika Paulus balewap nga wikaraumba saka minnaig.

Paulus nu Zu mbal tugumŋge pasa kuklina

³⁷ Nane mbili poŋga wande sinam kambim bafunaig le Paulus nu Grik pasambi kame gabat kusnana: Ye pasa ande ne sanam kumuŋ e ŋgina. Taŋakina le nu lafumba sana: i ... Ne Grik pasa kila? ³⁸ Ailfu Isipnu tango ande gabat sugo kile-iberkam tuku tango ŋaigonu kuasmbi 4,000 kame bagi ŋak ma baknu mbol kina ta ye ne tango ta nga idusit ta kuga ŋgina le ³⁹ nu lafumba sana: Ta yeŋge kuga. Ye Zunu. Yiŋe ma tugu Silisia. Yiŋe tumbraŋ suŋgo Tarsus. Ye tango pino maŋgurkaig si pasa afu saniŋgam kumuŋ e ŋgina le

⁴⁰ nu wokina le Paulus nu wande ta tuku mbili mbolŋge tiŋgina sulumba nu wai te-dunġa nane peuniŋmba minna le minin-maninnaig le nu ndek Hibru pasambi nane saniŋgina:

22

¹ Ye tuku mam kame yiŋe tira kame tane ye tuku pasa isap. Ye wam ande mbar ndawen ŋgina. ² Paulus nu Hibru pasambi saniŋgina le nane ismba ŋakmba miŋge tukulmba amtiŋga minnaig.

³ Kile nu maŋ sakina: Ye Zu taŋgo. Yiŋe ma tugu Silisia. Yiŋe tumbraŋ Tarsus. Ye kiŋo fudiŋndo Tarsus kusremba Yerusalemŋge minen. Minmba ka sunġoka Gamaliel tugum prowen le nuŋge siŋgine mbuŋ kame tuku tukul ŋakmba ye tumyina le kila pile mayewen. Tane tukul dubika wamdus saŋgrinu Kuate tuwig taŋamba ye mata taŋawen.

⁴ Ye Yesus dubinaig mbal kilmba bale farmba taŋgo pino bige tidiŋga kilmba ndaleka muli wandekŋge patike liken. ⁵ Pris mbal tuku gabat kame Israel pasa pilewanu sugo ŋakmba ye maŋau ken ta nane kila. Nane ye piro ta kam tuku Damaskusŋge tira kame kilam tuku waŋe kuyarmba sinaig. Sinaig le Yesus dubinaig mbal bige tidiŋga ndaleka kilmba pro teŋge piti niŋgam tuku ye Damaskus kambim saka ndek kan.

⁶ Ye ka Damaskus patuwen le ki mbilam bafuna le samba mbolŋge bulu sunġo ande mayok ka ye kilŋayina le ⁷ ye kuru-kuruka kilke mbolŋge ndeken. Taŋawen le miŋge pasa ande ye sayina: Saulus, Saulus, ndaŋam tuku ne ye tumba ŋayo siliyate ŋgina le ⁸ ye pasa ta ismba kusnawen: Sunġo, ne imanġe ŋgen le nu maŋ ye sayina: Ye Nasaretnu taŋgo Yesus ne ye ŋayo siliyate ta ŋgina. ⁹ Taŋgo kame ye ndoŋ minnaig ta nane bulu ndo kaŋgernaig. Pasa Yesus ye sayina ta nane ise ndakinaig.

¹⁰ Kile ye nu sawen: Sunġo, ye ndaŋi ŋgen le nu lafumba sayina: Ne tiŋga Damaskus tumbraŋ sunġo mbol si kumba siŋge mina le taŋgo ande ne tugum promba ne pirokam tuku Kuate buk ne pilna ta sanamŋgat ŋgina. ¹¹ Bulu sunġo ta ye tuku am tina tukunu mambil fuguwen le taŋgo ye ndoŋ kageŋ ta ye waiwaiyumba ka Damaskus tumbraŋ sunġo mbol promba taŋge minen.

¹² Taŋgo ande nyunu Ananias nu taŋge minna. Nu Kuate kumnemŋge minmba tukul ŋakmba dubikina. Zu mbal Damaskusŋge ŋakmba nu tuku saka minnaig. ¹³ Nu ye tugum promba sayina: Tira, ne maŋ am purfewa ŋgina kande am purfena le mambilmba nu kaŋgeren.

¹⁴ Kile nu ye sayina: Siŋgine mbuŋ kame tuku Mbaranġe ne nu tuku wamdus kila palmbim tuku nu tuku piro taŋgo purfeŋnu kaŋgermba nu tuku miŋge isam tuku nu ne madinina. ¹⁵ Ne wam kaŋgerka pasa isna ta ne ma ŋakmba mbolŋge lika saka le nane iswaig. ¹⁶ Ne dal ndaka Yesus tuku piro tuku saŋgri tomba tiŋga kule pisne ta le Kuate nu ne tuku une saukamŋgat ŋga sayina.

¹⁷ ŋgumnenġa ye luka Yerusalem prowen sulumba ye kusem wande sunġo mbolŋge yabaŋmba kiŋatanu sukmba ¹⁸ Sunġo Yesus kaŋgeren le nu ye sayina: Ne pitik tiŋga Yerusalem kusremba kua kaye. Ne teŋge ye tuku pasa kukliwa ta nane ise nda ŋgina le ¹⁹ ye ndek nu sawen: Sunġo ye mbulit. Ye buk kusem wande ŋakmba mbolŋge ne son ŋginaig mbal kilmba ŋgusniŋmba muliŋ kilmba wandekŋge patike liken wam ta Yerusalem mbal ŋakmba kila. ²⁰ Ne tuku pasa kukliwanu taŋgo Stefanus nane nu balemba ndare kutuwe tunaig le ye nane tuku tawi kulatka nane kaŋgerka wam ta mayede ŋgen wam ta mata nane kila ŋgen kande ²¹ nu ye sayina: Kuga. Ne tiŋga le kukulni le ma masken kasomok mbal tugum kaŋgat ŋga sayina ŋgina.

²² Nane Paulus tuku pasa ismba maninkinaig ma ma kasomok mbal tugum kambim tuku ŋgina le nane wikaraumba sakinaig: Taŋgo te ŋayonu. Balewap le kumwa ŋga wikaraumba sakinaig. ²³ Nane wikaraumba naŋgine tawi kilmba kuilkuilŋga tuptup roka bareŋmba minnaig le kame gabat sunġo nu ndek kame mbal afu saniŋgina: ²⁴ Nane ndaŋam taŋgo te tuku gubra sunġo tade. Nu tumba siŋgine wande sunġo te sinamŋge mulimbi ŋgusap le nu pasa tugu ŋakmba sakuwa le isbe ŋgina.

²⁵ Nane ndek nu tumba ngusam tuku kupe wai didike likinaig le Paulus nu kame mbal tuku gabat ande nu patuknje tij minna ta sana: Ye Rom tanjo. Tane ye tuku pasa te-ti ndamba ngusyam kumunj kuga ngina le ²⁶ kame mbal tuku gabat nu pasa ta ismba nu kame gabat sunjo tugum kumba sana: i ... Ne tanjo si nane ndanjwaig nga saninghat. Nu Romnu ngina le ²⁷ kame gabat sunjo pro Paulus kusanana: Ne Rom tanjo e ngina le nu au ngina. ²⁸ Tanjakina le gabat sunjo nu Paulus sana: Nane ye Romnu tanjo nguwaig nga ndametij sungomba Rom mbal ninjen ngina le nu sana: Yiye piro tambi Rom nyu te ndaken. Ye ina sinam mayok kan ta ye Romnu ngina.

²⁹ Nane Paulus ngusam bafunaig mbal pasa ta ismba njakmba pastinga nu kusrenaig. Kame gabat sunjo Paulus tuku tugu ise timba ye nu ngusam tuku ndalekit nga nu mata wamdus fulilkina.

Paulus nu gabat sugo tugumnje pasa kuklina

³⁰ Mafena le kame gabat sunjo ndanam Zu mbal Paulus tumba pasa mbolnje te-tinaig nga nu tugunu isam tuku idusna. Tanjamba nu kame mbal afu Paulus ndalekinaig tuku muli kukliwaig nga saninjmba nu pris gabat mbal Zu mbal pasa pilewanu sugo njakmba kile-mangurka Paulus tumba nane ngamuknje te-tina le

23

¹ nu Zu mbal tuku gabat sugo fumble tidinga ndek saningina: Tira kame, ye kinjo fudinndo minmba Kuate am mbolnje mbar ande ke ndaken kile minet ngina. ² Nu tanjamba sakina le pris gabat sunjo Ananias nane afu Paulus tugumnje tij minnaig ta nu tuku minje katwaig nga saningina.

³ Tanjakina le Paulus ndek nu sana: Ne yabri tanjo. Ne singine tukul dubimba ye pileyam iduste ta ndanam ne tukul lukamba ye katyam tuku sakate. Kuate ne mata katnamngat ngina. ⁴ Tanjaka sana le nane afu Paulus tugumnje tij minnaig ta nu sanaig: Ne Kuate tuku pris sunjo tumail pante nginaig le ⁵ nu sakina: Tira kame, tanjo te nu pris sunjo ta ye gilai tukunu tanjamba sawit. Kuyar pasa tejenmba sakate. Tanjine gabat sunjo ande pasa njayonu sa ndawap ngate nga saningina.

⁶ Gabat sugo sugo minnaig ta nane afu Farisi afu Sadusi ta Paulus nu idusna sulumba nu wika sakina: Tira kame, ye Farisi tanjo. Ye Farisi mbal tuku fat. Kumanu mbal manj tingam tuku ye iduset. Ta tuku tane ye tumba pasa mbolnje palgig ngina. ⁷ Nu tanjamba sakina le kile Farisi mbal Sadusi mbal ndonj munju tulinginaig le mangurkinaig mbal nane pur arnaik. ⁸ Ta ndanam? Sadusi mbal nane tejenmba idusde. Tanjo kummba manj abonge nda. Ejel kame guwa mata nda minig nga idusde. Farisi mbal nane aganj kame ta njakmba son ngade. Ta tuku nane munju purkinaig.

⁹ Tanjamba nane sungomba wikaraumba munju tulinga Farisi mbal afu nane Kuate tuku pasa biteknganu nane tinga sakinaig: Tanjo te sine nu mbolnje mbar ande nda kangereg. Guwa andenje ko ejel andenje nu pasa tuna inde nginaig. ¹⁰ Nane munju tulinga minnaig ma ma gubra suk suk nda ningina le kame gabat sunjo nu kuru-kuruka nane Paulus piraibka balebekaig nga kame mbal saningina le nane nu didika tumba nangine wande sunjo mbol kinaig.

¹¹ Ait ta furir Sunjo nu Paulus tugum promba sana: Ne kuru kuru ndaka sangri tinga. Ne Yerusalem tumbrajan sunjo te mbolnje ye tuku nyu te-mayokmba saninghat tanjamba ndo ne Romnje mata ye tuku nyu te-mayokamngat ngina.

Zu afu Paulus balewam tuku pasa katnaig

¹²⁻¹³ Mafena le Zu tanjo kuasmbi 40 limba mangurka Paulus balewam tuku wamdus sunjo pilnaig sulumba nane Kuate am mbolnje pasa sangrinu sakinaig: Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj kule nyamngig nginaig. ¹⁴ Tanjamba nane pris gabat mbal Zu mage mage tugum kumba saninginaig: Sine pasa sangrinu Kuate am mbolnje sakigig. Sine Paulus balemba ndo manj nyamaganj tumba nyamngig ngigig. ¹⁵ Ta tuku tane pris mbal Israel pasa pilewanu sugo ndonj kame gabat tuku pasa palpe. Paulus nu te promba

pasa afu tane ndoŋ maŋ kile-tidingam tuku nu sawap. Nane afu nu mindemba ilwaig le ndinŋe nu balewamŋgig ŋginaig.

¹⁶ Paulus kulim nuŋe tuku kiŋo nu ŋga nuŋe balewam sakinaig ta isna sulumba nu kame mbal tuku wande sunŋo sinam kumba ŋga nuŋe kila sana le ¹⁷ nu ndek kame gabat ande wika sana: Tanŋo mo te tumba tanŋine gabat sunŋo tugum kaye. Nu pasa ande ŋak ŋgina.

¹⁸ Nu tanŋo mo ta tumba gabat tugum kumba sana: Mulin tanu tanŋo Paulusŋe tanŋo mo te ne ndoŋ pasa ande sakam tuku sayat le tumba ne tugum prowet ŋgina le ¹⁹ kame gabat nu waimbi biyamba te-yamokmba kile saya le isi ŋgina. ²⁰ Tanakina le nu ndek kame gabat sunŋo sana: Nane Zu mbal maŋgurka pasa ndindo katmba sakaig le isit. Indole ne Paulus kukula le pasa pilewanu mbal tugum kumba pasa afu maŋ kile-tidingam tuku ne yabrinamŋgaig. ²¹ Ne nane tuku pasa ismba kumu ndawa. Naŋgine tanŋo 40 limba nane ndinŋe kuirka Paulus balewam tuku tair minamŋgaig. Nane Kuate am mbolŋge pasa sanŋrinu sakinaig: Sine Paulus balemba ndo maŋ nyamagaŋ kule nyamŋgig ŋginaig. Kile nane kuaneka Paulus balewam saka ne tuku pasa ndo tairŋga minig ŋgina. ²² Tanaka sana le kame gabat sunŋo ndek nu sana: Pasa sayate te ye nu sawit ŋga ande sa ndawa ŋgina. Tanamba wam pagumba kaye ŋgina le nu kina.

²³ Kile kame gabat sunŋo nu kame gabat armba wika sanikina: Tale kame mbal 200 hos ponu tuku 70 turmba kilmba Sesarea kambim tuku kuanekap. Tanŋo 200 tui ŋak mata tane mindeka kambim tuku saningap. Tanamba furir ait 9 mbolŋge ŋakmba kile-maŋgurkap sulumba ²⁴ Paulus tumba hos mbolŋge pilmba nu te-ŋgamumba kulat mayemba gabat sunŋo Feliks tugum kape ŋgina. ²⁵ Kame gabat sunŋo nu tanamba nale wam paguka waŋe ande Feliks tambim tuku teŋenmba kuyarna.

²⁶ Gabat sunŋo Feliks kaiye.

²⁷ Zu mbal nane tanŋo te biye timba balewam bafunaig le nu Romnu tanŋo ŋginaig le ye pasa ta isen sulumba kame mbal afu kilmba kumba ka Zu mbal ŋgamukŋge te-luka ten. ²⁸ Nane ame wam tuku tanŋo te tumba pasa mbolŋge palmbim bafunaig le ye tugunu isam tuku nu tumba ka naŋgine pilewanu mbal tugumŋge te-tiwen. ²⁹ Ye nane tuku pasa gabat isen ta nu balewam tuku ko mulintam tuku kanŋer ndawen. Nu Zu mbal tuku tukul afu lukakina ta tuku ndo nu tumba pasa mbolŋge pilnaig. ³⁰ Ailfu Zu mbal nu balewam tuku pasa katnaig ta andeŋge kite ye sayat le ye pitik ndo kame mbal kukulniŋget le nu tumba ne tugum prode. Zu mbal afu Paulus tuku gubra ŋak ta nane ndek kumba ne ndoŋ te-tiwam tuku saningap.

Not ndo.

Ye Klaudius Lisias.

³¹ Kame mbal nu tuku wam pagu pasa kumumba furir Paulus tumba kumba ka Antipatris tumbraŋ sunŋo mbol pronaig. ³² Mafena le kame mbal luka naŋgine wande sunŋo mbol Yerusalem kinaig le hos ŋak mbal ndo Paulus mindemba tumba Sesarea kinaig. ³³ Kumba ka Sesarea promba Paulus tumba gabat sunŋo Feliks wai mbolŋge pilmba waŋe turmba tunaig. ³⁴ Nu waŋe ta yaika burkina sulumba nu ndek Paulus kusnana: Ne anikok ŋgina le ye Silisianu ŋgina. ³⁵ Tanakina le nu sana: Nane ne pasa mbolŋge pilnaig mbal te prowaig le ye ne tuku pasa te-tiwi ŋgina. Tanamba nu kame mbal saningina le Paulus tumba Herodus nu wande sunŋo pilna ta sinamŋge pilmba kulatkinaig.

24

Paulus nu Feliks tugumŋge pasa kuklina

¹ Paulus nu mara 5 Sesareaŋge minna le pris sunŋo Ananias Zu mbal tuku tanŋo mage mage turmba Yerusalemŋge ndek Sesarea pronaig. Tanŋo ande pasa te-tiwam tuku kila sunŋo ŋak nyunu Tertulus nu ndoŋ pronaig. Pro gabat sunŋo tugumŋge nane Paulus tumba pasa mbolŋge pilnaig.

² Gabat sungo ta Paulus wikina le Tertulus nu Paulus mbarna nga tejenmba sakina: Feliks singine gabat sungo, ne kilke te kulat mayete le sine kame kugatok mineg. Ne manau ngaigonu afu kanjerka kile-tidinga manau kitek magenu tumsingit. ³ Ta tuku sine Zu mbal ma njakmba mbolnge ne tuku sakeg. ⁴ Ye ne tuku ait puram idus ndawet. Ye pasa fagnu ndo ne isam tuku sanamngit.

⁵ TANGO te nu maim maim tugu. Nu ma njakmba mbolnge Zu mbal tetkate le nane ngamuknge kame pulukate. Zu afu singine manau kusrekade le sine nane Nasaretnu ngeg ta nu nane tuku gabat minit. ⁶ Ta ndo kuga. Nu sine tuku kusem wande sungo kutur pile tambim bafuna le sine nu biye tigej. Nu biye timba singine tukul manau mbolnge nu tuku pasa pilengam sakigej ta ⁷ kame gabat Lisias nu pro nuje kame mbal saningina le nane sine tuku wai mbolnge nu tumba kinaig. ⁸ Sine nu tuku pasa njak mbal sine ne tugum promba pasa te-tiwam sasingina. Nuje mbar njakmba sakeg te ne nu kusnawa ta sanuwa le isamngat nga Feliks sana le ⁹ Zu mbal afu Tertulus turmba pasa tugu ndindo Paulus tuku sakinaig.

¹⁰ Tanjakinaig le gabat sungo Feliks gabatmbi saka ngina le Paulus ndek nu sana: Gabat sungo, ne yar gudommmba sine Israel mbal tuku pasa pilengate. Ta tuku ye yije pasa ne isam tuku piti kugatok sanamngit. ¹¹ Ye Kuate tuku nyu te-dunga nu mbarinjam tuku Yerusalem prowen ta mara ¹² kuganaig. Ne nane afu kusnaninga ta pasa ndui ta isamngat. ¹² Yerusalem kusem wande sungo mbolnge ye ande ndonj pasambi munju tulingen le kanjer ndanaig. Kusem wande fonfonj ko tumbranj sungo sinamnge tango pino sisejninganu wam ta mata ke ndaken. ¹³ Ye mbaranu pasa ta nane tugunu te-mayoke fugude.

¹⁴ Nane pasa ande ne sanaig ta son. Yesus tuku manau yabrikanu ngade ta ye nu dubimba manau tamba sine tuku mbutj kame tuku Kuate mbarinjet. Ye tukul pasa tuan tango tuku kuyar turmba son nget. ¹⁵ Zu mbal nane tango magenu ngaigonu kumwaig le Kuatenge kile-tidingamngat nga idusde ta ye mata tanjamba iduset. ¹⁶ Ta tuku ye mara mara Kuate am mbolnge tango pino am mbolnge manau tinjeknu kam tuku ndo idusmba matuk tukulket.

¹⁷ Ait kuennu ye Yerusalem kanjer ndamba ailfu ndo yije mbal turkam tuku ye ndametinj kilmba Kuate atraukam tuku prowen. ¹⁸ Ye Kuate atraukam tuku ngarosu minyanja ka kusem wandeknge minen le nane ye kangeryinaig. Ye tango gudommmba ndonj zigna minen le kanjer ndayinaig. Asianu Zu afu pro tanje ye te-silikinaig ta ¹⁹ nane kile aninge minig? Nane ye tuku pasa njak ndeta pro ne tugumnge sakuwaig.

²⁰ Ye Zu mbal tuku pasa pilewanu sugo tugumnge pasa kukliwen ta tango kame tenje minig ta nane isnaig. Nane ye tuku pasa ande isnaig ndeta kile sanuwaig. ²¹ Ait ta ye nane ngamuknge wika saken: Kumanu mbal manj abonja tinunjaig ngen. Ta tuku nane ye pasa mbolnge pilnaig inde nga Feliks sana.

²² Feliks nu Yesus dubinaig mbal tuku manau buk kila pilna tukunu nu nane tuku pasa te-ibenmba saningina: Tanjaig. Kame gabat sungo Lisias te prowa le ye tane tuku pasa te-tiwamngit ngina. ²³ Tanjakina sulumba nu kame mbal tuku gabat sana: Tane Paulus tumba kumba kulatkap. Nu sunjomba tukul ndamba nuje gulab afu nu turam tuku peu ndaningap ngina.

²⁴ Ait afu kuganaig le Feliks nu piyo nuje Drusila ndonj luka pronaij. Piyo nuje nu Zunu. Feliks nu Paulus wikina le nu nale tugum promba Kristus Yesus tuku sangri tomba tingam tuku wam sanikina. ²⁵ Manau tinjeknu nzali ngaigonu towam tuku Kuate nu sine njakmba pilesingam tuku manau ta njakmba sakina le Feliks nu kuru-kuruka Paulus sana: Ye ait ande mayenu kanjermba ndeta ne manj wikamngit. Kile ne kaye ngina. ²⁶ Feliks nu wamdus ande tina ta tejenmba. Paulus tuku ndametinj ande ake didika tumba nu muli wandeknge paskam idusmba nu mara gudommmba Paulus wika nu ndonj pasa-pasakanu.

²⁷ Yar armba kugana le Porsius Festus nu Feliks tuku ma tina. Feliks nu nuje piro kusremba Zu mbal nu nzaliwaig nga Paulus muli wandeknge kusrena le minna.

25

Paulus nu Festus tugumŋge pasa kuklina

¹ Festus nu piro tugu pilna le ait keŋmba kinaig le nu Sesarea kusremba mbumba Yerusalem kina. ² Nu kumba ka Yerusalem prona le pris gabat mbal Zu tango nyu ŋak nane pro Paulus nu mbarna ŋga Festus sanaig. ³ Paulus nu pro Yerusalemŋge pasa te-tiwa ŋga nane nu sarsarumba minnaig. Nane Paulus tumba kuwaig le ndinŋge balewam idusmba tanjamba nu kusnamba minnaig le ⁴ Festus nu nane saninŋina: Kuga. Paulus nu Sesareanŋge muli wandekŋge minit. Ait afu kugawaig le ye mata ndek kanŋit. ⁵ Tane tanŋine tango nyu ŋak ŋak ye ndoŋ kumba ka nziŋge tane Paulus tuku pasa ŋak ndeta nu tumba pasa mbolŋge palpe ŋgina.

⁶ Festus nu Yerusalemŋge mara 8 ko 10 kuganaig le maŋ luka Sesarea ndek kina. Zu mbal afu mata nu dubimba ndek kinaig. Mafena le Festus nu pro pilewam tuku mbili mbolŋge minyoka afu saninŋina le Paulus tumba pronaig. ⁷ Tumba pronaig le Zu mbal Yerusalemŋge ndek kinaig ta nane Paulus te-ŋgamumba mbar maŋau sugo afu kanu ŋga sakinaig ta tugu bitekŋge fugunaig.

⁸ Kile Paulus nu nane tuku pasa lafumba sakina: Ye Zu mbal tuku tukul ko kusem wande sunŋo ko Sesar tuku nyu mbolŋge mbar ande ke ndaken ŋgina. ⁹ Tanjakina le Festus nu Zu mbal nu nzaliwaig ŋga nu Paulus sana: Ne mbumba Yerusalem kaye le ye ka ambenŋe ne tuku pasa te-tiwi e ŋga kusnana kande ¹⁰ Paulus nu sakina: Ye mbumba Yerusalem kine nda. Rom gabat sugo pasa pilewanu wande noten. Tenŋe ye tuku pasa te-tiwap. Ye Zu mbal tugumŋge mbar ande ke ndaken ta ne mata kila. ¹¹ Ye tango ŋayonu mbar ande kumba ta ye kumam kumuŋ. Zu mbal nane yabri pasa ndo sakade. Ande nu ye tumba nane tuku wai mbolŋge palmbim kumuŋ kuga. Ye Sesar tugum kumba pasa te-tiwam tuku iduset ŋgina.

¹² Tanjakina le Festus nu ka nuŋe gabat kame ndoŋ pasata nu Sesar tugum kuwa e ko nda kuwa ŋga saka nane tuku wamdus ismba pro Paulus sana: Ne Sesarŋge ne tuku pasa iswa ŋga sakat not ndo. Ye ne kukulni le Sesar tugum kanŋat ŋgina.

Mandor Agripa nu Festus tugum prona

¹³ Mara afu kuganaig le mandor Agripa piyo nuŋe Bernise ndoŋ gabat sunŋo kitek Festus kaiyewam tuku pronaig. ¹⁴ Nale nu ndoŋ tanŋe minnaig ma ma Festus nu Paulus tuku Agripa sana: Ailfu gabat sunŋo Feliks nu kambim ŋga tango ande muli wandekŋge kusremba kina. ¹⁵ Ye mbumba Yerusalem kan le pris gabat kame Zu mage mage tango ta mbarna ŋga sayumba lafu ŋayonu tawe ŋginaig le ¹⁶ ye nane saninŋen: Sine Rom mbal tuku maŋau tango ande mbarte le ande nu pasa mbolŋge pilit ta nale kumu kumu tinŋa pasatade. Nu tuku pasa ismba ndo lafunu tuweg ŋgen. ¹⁷ Nane ye ndoŋ te pronaig ta ye dal ndaken. Mafena le ye pasa pilewam tuku mbili mbolŋge minyoka saninŋen le Paulus tumba pro sine ŋgamukŋge te-tinaig. ¹⁸ Tanjanaig le nu pasa mbolŋge pilnaig mbal nane tinŋa Paulus nu mbar sunŋowanu sakinaig le mbar ande ŋayonu kanu ŋga idusen ta ye kanŋer ndawen. ¹⁹ Nane Paulus ndoŋ nanŋine maŋau tuku wamdus purkinaig. Tango ande nyunu Yesus kummba maŋ tinŋanu sakina le nane nu nda tinŋina ŋga nu tuku gubra tinaig.

²⁰ Ye nane tuku pasa te-tiwam tuku ndin inum kanŋer ndamba nu ka Yerusalemŋge pasa te-tiwa ŋga sawen ta nu mbulna. ²¹ Nu muli wandekŋge minmba Rom gabat Sesarŋge nu tuku pasa isam tuku sakina. Ta tuku nu muli wandek sinamŋge minwa le ndin ande kanŋermba nu kukuli le Sesar tugum kuwa ŋga minde minet ŋga Agripa sana.

²² Kile Agripa ndek Festus sana: Ye mata tango ta tuku pasa isam nzaliyate ŋgina le Festus nu sakina: Ata. Indole ne isamŋgat ŋgina.

²³ Mafena le Agripa nale Bernise ndoŋ nakile tawi magenu silika mindepiye mayemba maŋgur ma mbol pronaig. Kame mbal tuku gabat sugo sugo Sesarea nyu ŋak mbal mata pronaig. Nane ŋakmba maŋgurkinaig le Festus nu afu kukulniŋgina le Paulus tumba pronaig. ²⁴ Pronaig le Festus nu sakina: Mandor Agripa, tane ŋakmba tenŋe minig mbal

tane isap. Tango te kanjerap. Zu mbal Yerusalemnge afu tenge nane njakmba mara mara minge fetka tango te njayonu balewa nga sayumba minig ta²⁵ ye nu balewam tuku mbar ande kanjer ndawen. Nu gabat sungo Sesar tugumnge pasa te-tiwam sayina tukunu ye nu kukuli le Sesar tugum kuwa nga idusmba minet ta²⁶ ye tango te ame wam mbarna ta singine gabat sungo saki le iswa. Ta tuku mandor Agripa tane njakmba nu tuku pasa isap nga nu wikit le te prowat. Sine njakmba nu tuku pasa ismba nu ame manjau mbarna ta kila pilmba ye Sesar tuku waje ande kuyaramngit.²⁷ Ake kukuli ta mayenu kuga. Nu mbarna ta turmba kuyaram tuku nga Agripa sana.

26

Paulus nu Agripa tugumnge pasa kuklina

¹ Kile Agripa nu Paulus sana: Ne naje wam kube saka le sine isbe ngina. Tanjakina le Paulus nu pasa tugu palmbim nga wai kuitka sakina: ²⁻³ Mandor Agripa, Zu mbal tuku mine manjau ta ne kila. Ta tuku Zu mbal nane ye mbaranu nga sakade ta ye ne tugumnge sakam tuku gareyate. Ye tuku pasa te mbule ndaka isa.

⁴ Ye Yerusalemnge yiye mbal ndonj kiyo ndo minmba ka sungoken. Zu mbal njakmba ye tuku mine kila. ⁵ Ne nane kusnanga le ye Farisi tuku manjau dubiken ta sanamngaig. O buk nane wam ta kila minnaig. Sine Farisi mbal sine Zu mbal njakmba liniymba tukul pasa dubikam tuku matuk tukulkeg. ⁶ Kuate nu kumanu mbal tingamngaig nga singine mbunj kame saningina wam ta ye sungomba iduset. Ta tuku ye pasa mbolnje minet.

⁷ Sine Zu mbal tugu 12 njakmba ki furir pasa ta idusmba Kuate mbariymba alonu tairnga mineg. Ye alonu ta kanjeren nga saket. Ta tuku Zu mbal ye tumba pasa mbolnje pilnaig. ⁸ Ndanam tane Kuate nu kumanu mbal kuagnekam kumuñ kuga nga idusde?

⁹ Ye mata Nasaretnu tango Yesus tuku piro Yerusalemnge njayo silimba ye wam mayewet nga idusen. ¹⁰ Pris gabat mbal nyu sinaig le ye nu tuku mbal mulinj kilmba wandeknje patiken. Afunge nane pasa mbolnje kile-tidinga baleningam sakinaig ta ye mata woken. ¹¹ Kussem wande mbolnje nane Yesus tuku nyu njayo siliwaig nga piro kareñ ninggen. Nane afu kua kinaig le ye gubra kagli firka nane dubika kasomok mbal tuku tumbrañ sugo yimyam mbolnje sota liken.

¹² Mara ande pris gabat mbal ye Yesus dubinaig mbal bige tidingam tuku nyu sinaig le ye Damaskus kambim tuku kan. ¹³ Ye ndin dubimba kumba ka ki mbilam bafuna le samba mbolnje bulu sungokanu ki tuku bulu limba mayok kina sulumba mbal ye ndonj kageñ ta njakmba kilnjasingina. ¹⁴ Kilnjasingina le sine kilke mbolnje ndek tiri-turugeñ le minge pasa ande Hibru pasambi sayina: Saulus, Saulus, ndanam tuku ne ye njayo siliyate. Ne baflo tanañ nane nzali dubite le naje kulat tanjonge katnate le rar kamuste ngina le ¹⁵ ye nu kusnawen: Sungo, ne imanje ngen le nu manj sayina: Ye Yesus ne njayo siliyate ta. ¹⁶ Kile ne tinga. Ne ye tuku piro biymba wam kanjerkat te afu manj tumni le wam njakmba ta nane afu saningam tuku ye ne tugum mayok kat. ¹⁷ Ye ne kukulni le Zu mbal kasomok mbal tugum kanjat. Nane ne njayo silinam iduswaig le ye ne turni le ne njayo siline nda. ¹⁸ Ne nane wamdus purfeu serninga le ma make tuku manjau kusremba bulu mbolnje prowam tuku ne kukulnet. Nane Satan tuku sangri njakmba kusreka Kuate tugum kuwaig le nu nane tuku une sauke ningguwa le nane Kuate nge madiningina mbal ndonj ulendikamngaig. Ta tuku ne kukulnet nga sayina.

¹⁹ Mandor Agripa, ye samba mbolnje pasa sayina ta ye dubi mayewen. ²⁰ Ye ambonga Damaskus mbal tugumnge pasa kuklimba nane ngamungal biye mbilmba nangine manjau njaigonu kusreka Kuate dubimba manjau kitek ta tuku alonu kile-mayokkuwaig ngen. Ngumnga ye Yerusalemnge Yudea ma tugu njakmba mbolnje kasomok mbal turmba ngamuknje pasa ndui ta kuklimba saningen. ²¹ Wam ta tuku Zu mbal nane ye kussem wandeknje minen le ye biye tiyumba baleyam sakinaig.

²² Baleyam sakinaig ta mara mara Kuate ye turyumba ka kile turyate le tane nyu njak mbal nyu kugatok ngamuknje pasa kukliwet. Moses tuan tango njakmba wam prowam tuku buk sake likinaig ta ndo kuklimba saket. Ye pasa kise sa ndaket. ²³ Pasa ta tejenmba.

Kristus nu rar sungo tuwa sulumba kumanu mbal ti ndanguwaig le nu ambonga tinungat. Tanjawa sulumba nu Zu mbal kasomok njakmba kilmba bulu mbolnge patikamngat nga Agripa sana.

²⁴ Paulus nu tanjamba sana le Festus nu kuenka sakina: Paulus, ne itulu nginngankate. Ne waje burka kila sungo tina tambik ne itulu nginngankam bafute ngina le ²⁵ nu lafumba sakina: Gabat sungo Festus, ye tango itulu nginngankade tana kuga. Ye pasa purfeñnu tugusek ndo saket. ²⁶ Mandor Agripa, ye pasa saket te njakmba ne kila. Ye wam kubeu tinget te kuirka pro ndanaig. Ne o buk isna. Ta tuku minge bulokmbi ne sanet. ²⁷ Ye ne kusnanet. Ne tuan tango kame tuku kuyar son ngate e? Ne son ngate ta ye kila ngina.

²⁸ Tanjakina le Agripa nu sana: Ne ait fagnu ndo pasa sayate ta mbolnge ye pitik ndo Kristen mayok kinet nga ne iduste e ngina le ²⁹ Paulus nu sana: Ne tane njakmba tenge minig tane pitik ndo ko gitmba mbilka ye minet tenen mayok kambim tuku ye Kuate sungomba yabanet. Ye mulintanu minet tenenmba minap nga idus ndawet ngina.

³⁰ Tanjakina le mandor Agripa gabat sungo Festus piyo nuje Bernise nane tanje minnaig mbal njakmba tinginaig. ³¹ Tinga mayok ka nangine nangine saka ismba tango te kumam tuku ko mulintam tuku wam ande kanjer ndagig nga saka kinaig. ³² Kumbange Agripa nu Festus sana: Tango te Sesarngge nu tuku pasa te-tiwam tuku sakina. Kuga kande kile paska pitaiwet kande ngina.

27

Paulus nu Rom kuwa nga kukulna

¹ Gabat kame nane Paulus waj ponga Itali kilke mbol kuwa nga nu mulij kilanu tango afu ndoj kilmba kame gabat ande wai mbolnge patikinaig. Kame gabat nyunu Yulius. Nane Sesar tuku kame mbal. Ye Lukas nane ndoj kan. ² Waj inum Asia ma tugu mbolnge kundu mindek ibej ka kambim bafuna le sine pongigen. Waj ta Adramitium tumbraj sungo mbolnge minna tuku. Masedonia tango Aristarkus nu Tesalonikanu nu sine ndoj kagen.

³ Sine kumba mafena le Sidon tumbraj sungo mbolnge ibej kagen. Tumbraj tanje Yulius nu Paulus mbolnge wam mayemba nuje gulab kame afu sotuwa le turwaig nga sana le sine kagen. ⁴ Luka pro waj ponga kumba bubre tumailamnge prona le sine bubre kua ka Siprus nuy najam kumam limba kagen. ⁵ Kumba ka Silisia le Pamfilia ma liniymba ka Lisia ma tugu tumbraj sungo Mirange ibej kagen le ⁶ tanje waj inum Itali kilke mbol kambim bafuna le kame gabat nu waj ta te-silikina le sine njakmba waj ta ponga kagen. Waj ta Aleksandria tumbraj sungo mbolnge minna tuku. ⁷ Kumba ka bubre fare fare prona le sine minde bada sungoka gitmba ka Nidus tumbraj sungo patugen. Pakarka kambim tuku burenge tukulsingina le sine kumba ka Kreta nuy ndinam kumam kumba piyal make make kagen. ⁸ Piyal make dubimba minde bada sungoka kumba ma ande nyunu Kundu Mayenu tanje ibej kagen. Ma ta tugumnge tumbraj sungo ande nyunu Lasea minna.

⁹ Zu mbal nyamagan kusrekanu ait sungo buk kugana le sine dalka mingen tukunu Paulus nu bubre sungo tingam tuku ait prote nga nu ndek nane saningina: ¹⁰ Tango kame, sine waj ponga waj kambim bafube ta sine piti ande te-silinungig. Agan ndende waj njak sine tango turmba ngisinungig. Ye tanjamba kamusmba saket ngina kande ¹¹ kame gabat tango nu Paulus tuku pasa nda isanu sukmba waj kulat tango waj miro nale tuku pasa ndo ismba dubina.

¹² Sine Kundu Mayenunge mingen ta bubre ait mbolnge mine mayewam kumun kuga tukunu nane gudommba kambim saka sine Feniks kine tumbe nginaig. Feniks nu nuy ta tuku kundu ande. Ma ta bubre kua ka mine mayewam kumun. Nane tanje bubre ait kugawa nga tairnga minam sakinaig. ¹³ Bubre taleu fudinmba fitna le ariya kile sine kab nga saka anga didika Kreta nuy make make kagen.

¹⁴ Sine kumba dir kageŋ le Kreta nuy kumamŋge bubre sunŋo ndekina. Bubre ta nyunu Duŋe Yawan. ¹⁵ Ndeka waŋ kaduna le sine waŋ mbilmba yalmbim fugumba taŋaig ŋgigenŋ le bubreŋge sine mbitisingina le kageŋ. ¹⁶ Sine kumba ka ka nuy ande fudinŋdo nyunu Kauda ndinam kumam kumba make make kageŋ ta minde bada sungoka dingi ŋgisikikat ŋga te-mbolmba waŋ mbolŋge pilgeŋ sulumba kageŋ. ¹⁷ Dingi te-mbolmba waŋ fetkikat ŋga nane ŋgirpenu muli kareŋnumbi kuse likinaig. Afrika ma paranu mbolŋge waŋ ndiŋkikat ŋga kuru-kuruka lai kile-ibeŋkinaig le bubreŋge waŋ mbitina le kageŋ. ¹⁸ Bubre yu sunŋo tiŋga sine kilmba kulisokŋga ka mafena le waŋ bulkam tuku agaŋ ndende afu yu pankinaig. ¹⁹ Kumba ka maŋ furirmba mafena le naŋgine waimbi waŋ tuku agaŋ afu pankinaig. ²⁰ Kageŋ ka ait afu ma dabuka pa guwa tiŋgina le sine ki mbai kaŋger ndakigenŋ. Bubre yu suk suk nda tiŋga sine kilmba kublisinaig le sine wamdus mayenu pro kinaig le ŋgisikamŋgig ŋgigenŋ.

²¹ Nane ait kuennu isukuse ndakinaig le Paulus nu nane ŋgamukŋge tiŋga saninaig: Taŋgo kame, tane ye tuku pasa ismba Kreta nuy mbolŋge mingenŋ kande sine piti teŋen te-sili ndaka waŋ mbolŋge agaŋ ŋakmba kumumbi minig kande. ²² Tane wamdus fulil ndaka saŋgri tiŋgap. Sine taŋgo ŋakmba ŋgisike nda. Waŋ ndo ŋgisikamŋgat. ²³ Ye Kuate tuku taŋgo ye nu mbariŋet tuku. Furir nu eŋel ande kukulat le pro ye sayat: ²⁴ Paulus ne siŋka gabat sunŋo Sesar tugum kaŋgat. Ne kuru kuru ndaka. Kuate nu ne turnuwa le ne mbolŋge nane ŋakmba mine mayewamŋgaig ŋgina. ²⁵ Ye Kuate tuku saŋgri tomba tiŋget. Nu pasa sayat ta kumuwaŋgat. Ta tuku tane wamdus fulil ndaka saŋgri tiŋgap. ²⁶ Bubreŋge waŋ mbitiwa le nuy ande mbol prowamŋgat ŋgina.

²⁷ Kusem armba kugana le furir ait ta sine Adria yu mbol fare fare pinderka kumba furir ŋgamu waŋ tuku piro mbal sine kilke ande patuweg kande ŋga idusmba minnaig. ²⁸ Taŋamba nane ndek muli agaŋ ande pitinu ŋak yu butonu katesewam tuku bukŋga didika burka 40 mita taŋaŋ kaŋgeraig. Maŋ dirdirka kumba bukŋga didika burkinaig ta 30 mita. ²⁹ Waŋ tuku piro mbal mbuŋ mbolŋge waŋ fetkikat ŋga waŋ pine mbolŋge ŋga baikamba pankinaig sulumba ma purfewa ŋga yabaŋmba minnaig.

³⁰ Kile waŋ tuku piro mbal kua kambim saka aŋga afu waŋ ndumor mbol pankam kineg ŋga dingi kuklimba yu mbol pilnaig le ³¹ Paulus nu kaŋgerka kame mbal naŋgine gabat turmba saninaig: Nane si waŋ kusrewaig ta tane ŋgisinunŋgaig ŋgina. ³² Taŋakina le kame mbal dingi tuku muli pike pugurkinaig le ake faitka kina.

³³ Mafewam patukina le Paulus nu nane isukuswaig ŋga sarsarniŋmba saninaig: Tane kusem armba ŋgisinu tuku wamdus fulilka nyamagaŋ afu tugusemba nye ndakinaig. ³⁴ Tane nyamagaŋ afu kilmba nyap ŋget. Nyamagaŋ ta taŋgine ŋgarosu saŋgri pilewam tuku. Sine kume nda. ŋakmba mage minamŋgig ŋga saninaig. ³⁵ Nu pasa ta sakina sulumba nu bret afu kilmba Kuate gare pasa tuna sulumba nane ŋakmba am mbolŋge fetfetmba nyina le ³⁶ nane wam ta kaŋgermba wamdus bulkinaig le nane mata nyamagaŋ afu kilmba nyinaig. ³⁷ Sine waŋ mbolŋge mingenŋ mbal ta 276. ³⁸ Nane ŋakmba isukusnaig sulumba waŋ bulkuwa ŋga wit ŋakmba kilmba yu pankinaig.

³⁹ Mafena le ma ande kaŋgermba ŋginŋganka kundu ande kaŋgermba sine ka siŋge ibeŋ kambim tagobe ŋginaig. ⁴⁰ Nane ndek aŋga ŋakmba muli pike pugurka kusreka ulum muli kuklinaig sulumba kile ndumor mbolŋge lai ta kuklimba te-duŋga piyalŋge ibeŋ kambim tuku kageŋ. ⁴¹ Kageŋ ka yu tongel tiŋganu ma ta mbolŋge waŋ ma paranu poŋga ndiŋkina le yu mbalo sugo sugo tiŋga waŋ pine kumam katnaig le fetkina. ⁴² Fetkina le muliŋ kilanu mbal ibeŋ ka kua kubekaig ŋga kame mbal nane bale farkam bafunaig le ⁴³ kame mbal tuku sunŋo nu Paulus turam tuku idusmba nane tuku wamdus muku serninaig. Taŋamba nu sine ŋakmba sasinaig: Tane kage kila mbal ambonga patenŋa kageka kape. ⁴⁴ Tane kage gilai mbal ail baŋ ko waŋ tuku ail isu afu kilmba kageka kape ŋgina le sine ŋakmba kageka kumba ka piyalŋge kumumbi promba ibeŋ ka tabek kageŋ.

28

Paulus nu Malta nuy mbolŋge minna

¹ Sine ŋakmba kumumbi tabek kageŋ sulumba nuy ta nyunu Malta ŋginaig le isgeŋ. ² Yamban mbal nane sine kulat magekinaig. Sawe piymba murke suŋgo prona le nane pa dikŋga sine pa likam tuku sasiŋginaig. ³ Sine pa likmba minmba Paulus nu pa afu kilmba maŋgurka pa mbolŋge patikina le kame mberŋ ande pa kamusmba mayok ka Paulus wainu make ndiŋna. ⁴ Taŋana le Malta mbal nane Paulus tuku wai mbolŋge mberŋ kuikŋga minna le kaŋgermba naŋgine naŋgine ndek sakinaig: Nu taŋgo balewanu taŋgo. Yu mbolŋge ŋgisi ndakat ta kile nuŋe mbar tuku mberŋge makewat ta kile kumamŋgat ŋginaig. ⁵ Taŋakinaig le Paulus nu ndek wai pareŋ-pareŋna le mberŋ pa mbolŋge ndekina le nu maye minna.

⁶ Kile Malta mbal nane nu tuku wai fulilkamŋgat e ko nu am purwa le ndekamŋgat e ŋga idusmba nu kaŋgermba minnaig. Taŋamba idusmba minnaig ta Paulus tuku ŋgaro mbolŋge maŋau ande mayok ndakina le nane wamdus mbilmba sakinaig: Nu mbara ande ŋginaig.

⁷ Nuy ta tuku gabat suŋgo Publius. Sine nu tuku kilke patumba tabek kageŋ. Publius nu sine kilmba mara keŋmba nu sine kulat magekina.

⁸ Ait ta mbolŋge Publius tuku mam nuŋe nu guaze suŋgo ŋak minna. Nu ŋgaro pa tiŋga pinem ndare ŋak kumba minna le Paulus nu tugum kumba Kuate yabaŋmba wai nu mbolŋge patikina le mayekina. ⁹ Mayekina le nuy ta tuku guaze mbal afu isnaig sulumba nane Paulus tugum pronaig le nu nane wakeikina le ŋakmba magekinaig. ¹⁰ Magekinaig sulumba nane maŋau gudommmba sine mbolŋge ke likinaig. Taŋamba ŋgumneŋga kambim bafugeŋ ait mbolŋge sine agaŋ ndende kugatok ta kumumbi kilmba sine siŋginaig.

Paulus nu Rom kina

¹¹ Aleksandria tumbraŋ suŋgo tuku waŋ ande bubre mindemba Maltanŋe minna. Naŋgine mbara suŋgo Sus tuku kiŋo armba kanunu wakeika waŋ ndumor mbolŋge patikinaig.

Tambun keŋmba kuganaig le sine waŋ ta poŋga kageŋ. ¹² Kageŋ ka Sirakusŋge ibeŋ ka mara keŋmba taŋge mingeŋ. ¹³ Taŋge tiŋga pikir-pakarka Regiumŋge ibeŋ kageŋ. Taŋge ait ndindo mingeŋ le bubre ande sine ŋgumnemŋge tiŋgina le sine bubre ta sumba pinderka kumba ka furirmba mafena le sine Puteoliŋge ibeŋ kageŋ. ¹⁴ Tumbraŋ suŋgo ta mbolŋge Yesus tuku mbal afu kaŋgerkigeŋ le sine nane ndoŋ minam tuku sasiŋginaig le sine kusem ndindo nane ndoŋ mingeŋ. Taŋamba maŋ tiŋga ndinmba ka Rom tuku tumbraŋ foŋfoŋ mbol progeŋ.

¹⁵ Romŋge Yesus son ŋginaig mbal sine tuku pasa ismba afu ka sine Apias tumbraŋ maŋgurkanu ma mbolŋge kaŋgersiŋginaig. Afu nane ka ma ande nyunu Badbaid Keŋmba mbolŋge kaŋgersiŋginaig le Paulus nu nane kaŋgerka Kuate gare pasa samba ŋgamuŋgal bulkina. ¹⁶ Sine Rom progeŋ le Rom tuku gabat kame Paulus tumba muliŋtanu taŋgo taŋaŋ pile ndaka wande ande mbol pilmba kame taŋgo ndindo nu kulatkuwa ŋginaig.

Romŋge minnaig mbal pasa mayenu isnaig

¹⁷ Mara keŋmba kuganaig le Zu mbal tuku gabat kame Romŋge minnaig ta Paulus nu nane kile-maŋgurka saniŋgina: Tira kame, Zu mbal afu Yerusalemŋge ye tumba pasa mbolŋge pilmba Rom mbal tuku wai mbolŋge pilnaig. Ye siŋgine mbuŋ kame tuku tukul ande luka ndawen. Siŋgine taŋgo inum mata ŋayo sili ndawen. ¹⁸ Rom mbal ye tuku maŋau pileŋga ye baleyam tuku mbar inum kaŋger ndamba ye paska pitaiwam tuku sakinaig. ¹⁹ Sakinaig ta Zu mbal saŋgri tiŋga Rom mbal tuku pasa pitainaig. Ta tuku ye ndin ande kaŋger ndamba Rom gabat Sesarŋge ye tuku pasa te-tiwa ŋgen. Ye yiŋe Israel mbal pasa mbolŋge patikam idus ndawet. ²⁰ Sine Israel mbal taŋgo ande pro siŋgine

muskil kile-tidinge singam tuku tairngeg. Ye tango ta tuku saka minet sulumba muli wandeknge minet. Ye tane ndon pasatam tuku wike liken ta tugunu not ngina.

²¹ Tanakina le nane nu sanaig: Yuda mbal ne tuku manau ta tuku wane afu kuyarnimba sine kila sa ndasinginaig. Afu te prode ta mata ne mbaranu nga sa ndakade. ²² Ma nakmba mbolnge Nasaretnu tango Yesus tuku mbal manau nayonu dubide ta ndo sakade le iseg. Ta tuku sine ne tuku wamdus isam nzalisingit nginaig. ²³ Tanamba nane nu ait ande tunaig.

Ait ta kumungina le nane gudommba pro nu minna wande ta mbolnge mangurkinaig le Paulus nu maratukuk pasa kuklimba minna le ki ka butungina. Nu Kuate nuje gageu kulatkate wam ta tugunu te-mayokmba nane Yesus kila pilmba son nguwaig nga nu Moses tuan tango nakmba tuku kuyar tugunu biteknga saningina. ²⁴ Tanana le nane afu pasa ta ismba son nginaig le afu nane talakinaig. ²⁵ Nane wamdus pur yimyamka kambim bafunaig le Paulus nu pasa ndindo tuturmba saningina: Tukul Guwange tuan tango Aisaia wamdus tuna le nu singine mbun kame pasa ande saningina ta nu mbar ndana. ²⁶ Nu tejenmba sakina.

Ne Israel mbal tugum kumba saninga:

Tane pasa isamngaig ta tugunu katesewe nda. Tane wam afu kanjerkamngaig ta alonu kanjer tiwe nda.

²⁷ Mbal te nane tuku ngamungal tukulok.

Nane kilba tukulningig. Nane am tukulok minig.

Kuga ta nane ammbi alonu kanjermba kilbambi tugunu ismba wamdus puluninguwa le ngamungal biye mbilmba ye tugum prowaig le wakeikamngit. *Aisaia 6.9-10*

Aisaia nu tanamba kuyarna ngina.

²⁸ Paulus man lato saningina: Zu tango, ye tuku pasa te ise tiwap. Kuate nu tango tuku muskil kile-tidinge ningit pasa mayenu ta kasomok mbal tugum kinit. Nanenge pasa isamngaig ngina. ²⁹ Tanamba saningina le Zu mbal nane wamdus pur yimyamka kualeyauka sili-silinaig.

³⁰ Paulus nu yar arma Romnge wande miro tango piya tumba minna sulumba afu nu tugum pronaig mbal ta nakmba kilmba ³¹ Kuate nuje gageu kulatkate pasa ta sanimba Sungo Yesus Kristus tuku nane nakmba sanimba tumningina. Ande nu peu ndana. Son.

ROM

Rom mbal tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 27 kinaig le Paulus nu Korinŋge minmba Rom mbal tuku waŋe te kuyarna.

Rom tumbraŋ ta Rom mbal tuku tumbraŋ sunŋo. Paulus nu Romŋge Kristus tuku mbal kaŋgernu kambim idusna ta nuŋe pironŋge ndin tukulna le nu waŋe te kuyarmba pilna le nane tugum kina.

Waŋe te mbolŋge Paulus nu teŋenmba tumsingit. Kuate nu purfeŋnu ndo minmba une fudinmba mata ake kusrewam kumuŋ kuga. Sine ŋakmba une ŋak tukunu sine Kuate am mbolŋge tingam kumuŋ kuga. Ande nu Zu mbal tuku tukul pasa ŋakmba dubikuwa ta nu abo ŋak minmba minam kumuŋ ta Zu mbal nane tukul pasa ta dubikam fugunaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig.

Kasomok mbal nane tukul pasa kugatok minig ta naŋgine pileŋganu wam kumumbi dubi ndakinaig tukunu nane mata une mbal mayok kinaig. Ta tuku taŋgo ŋakmba Kuate tuku pa tam tuku minig.

Piti ta ŋgamukŋge Kuate nu ndin ande wakeina sulumba kiŋo nuŋe kukulna le nu taŋgo tuku une kuramba piya ŋayonu tumba ail kazrai mbolŋge kumna. Kile ande nu Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tingate ta Kuate nu taŋgo ta tuku ŋgamuŋgal son kaŋgermba nu tiŋreknu ŋgate.

¹ Ye Paulus Yesus Kristus tuku piro taŋgo tane Rom mbal tuku waŋe te kuyaret. Ye aposel minam tuku Kuate nu ye tuku nyu te-mayokna sulumba nuŋe pasa mayenu kukliwam tuku ye madiyina.

² Kuate tuku pasa mayenu kile prote ta o buk Kuate nu wam ta prowamŋgat ŋga nuŋe tuan taŋgo saningina le dir pasa kuyarke likinaig. ³ Pasa mayenu ta nuŋe Kiŋo nuŋe tuku. Nu taŋgo mayok kina ta David tuku ndare mbolŋge mayok kina. ⁴ Nu Kuate ndoŋ ndindo minnaik ta nu kumna sulumba maŋ aboŋga tinga Kuate tuku Kiŋo minna ta kilimok mayok kina. Kuate tuku Kiŋo ta nu singine Sunŋo Yesus Kristus. ⁵ Nu ake sinaŋ ye make pilmba aposel minam tuku ye tuku nyu te-mayokna. Kasomok mbal ŋakmba Kristus tuku pasa ismba son ŋga dubiwaig le nu tuku nyu taŋgo ŋakmba ŋgamukŋge sungokuwa ŋga nu aposel piro ta ye sina. ⁶ Kuate nu tane kasomok mbal turmba Yesus Kristus tuku mbal minam tuku wikina.

⁷ Tane Romŋge mine likade singine Mam Kuate nu tane nuŋe mbal minam tuku maditingina ta ye tane ndoŋ pasatam prowet. Singine Mam Kuate nu tane tuku kume purmba minit. Nu nale singine Sunŋo Yesus Kristus ndoŋ tane make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertingwaik. Son.

Paulus nu Rom kambim tuku wamdusmba minna

⁸ Tane Yesus Kristus tuku son mayede le kilke mbol mbal ŋakmba isig. Ye ta tuku gare-gareka Yesus Kristus tuku nyu mbolŋge yiŋe Mbara tuku nyu te-dunŋet. ⁹ Ye Kuate tuku piro taŋgo minet sulumba nuŋe Kiŋo tuku pasa kukliwam tuku yiŋe wamdus ŋakmba pilet. Ye pasa satinŋet te yabri tinga nda ta Kuate nu kila. Ye yabaŋet ait ŋakmba mbolŋge tane gilai ndanŋet. ¹⁰ Kuate nu ndin ande tumyuwa le ye tane tugum prowam tuku nu yabaŋmba minet. Ye ait kuenu tane tugum prowam tuku tairŋet. ¹¹ Ye tane tugum promba Tukul Guwa tuku saŋgri afu tingi le tane saŋgri tingap ŋga ye wamdus sunŋo ŋak minet. ¹² Ye pro tane tuku ŋgamuŋgal son kaŋgermba ye mata wamdus bul seryuwa le sine ŋakmba singine ŋgamuŋgal son maŋau mbolŋge ŋgamuŋgal mukuk muŋgu niŋge-niŋgekube.

¹³ Tira kame, tane ye tuku wamdus te kila palpe. Ye tane Rom mbal tugum prowam tuku ait sunŋomba iduset ta wam afuŋge ye tuku ndin tukulde le ye tane tugum pro ndawet. Ye kasomok mbal afu tugumŋge piroken sulumba alonu kaŋgerken taŋamba

ye tane ngamuknje alonu tanjaŋ kanjerkam tuku idusmba tane tugum prowam saket. ¹⁴ Tanjo ŋakmba pasa mayenu isam tuku piro ta ye tuku wai mbolnje minit. Tumbran sunjo mbolnje minig mbal, yamban mbal, kila sugo ŋak mbal, kila kugatok mbal nane ŋakmba pasa mayenu isam tuku ta ye tuku piro. ¹⁵ Ta tuku ye tane Rom mbal mata pasa mayenu tingam tuku wamdus sanjgrinu pilet.

¹⁶ Ye Kristus tuku pasa mayenu tuku wamdus sunjokanu ŋak minet. Pasa ta tanjo turkam tuku sanjri ŋak. Ima nu pasa mayenu ismba Yesus Kristus tuku son ŋgate ta Kuate nu tanjo ta tuku muskil te-tiwe tuwit. Ambonja Zu mbalnje ndo. Kile kasomok mbal turmba. ¹⁷ Pasa mayenu tanje Kuate nu tanjo tinjeknu kile-mayokkate ndin ta tumsingit ta tejenmba. Ande nu Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kinit ta nu Kuate tuku sanjri tomba tingam tuku wam ta mbolnje tugu pilmba ka ngamungal son sanjri tingate ta ndin not. Kuyar pasa wam ta tuku tejenmba sakate.

Tanjo nane Kuate tuku sanjri tomba tinga nu am mbolnje tinjeknu mayok kinig mbal nanenje ndo abo ŋak minmba minamngaig ŋgate. *Habakuk 2.4*

Tanjo tuku mbar manjau

¹⁸ Nane Kuate pitaimba manjau ŋaigonu kade sulumba tugusek pasa peumba minig mbal Kuate nu samba mbolnje nane tuku wam ŋaigonu ta tuku gubra sunjo ŋak minit ta kilimok tumningit. ¹⁹ Kuate tuku manjau magenu ta tanjo kila palmbim tuku minig. Kuate nu wam ŋaigonu kade mbal ta tugusemba tumningit le kila pilig. ²⁰ Nu kilke te wakeina le nuje manjau kilimok mayok kina le tanjo nane katesenaig. Nu agaŋ ndende kile-mayokkina ta sine kanjerka Kuate tuku wam kanjer ndakeg ta kila patikeg. Nu Mbara Sunjo Ndindo sanjri ŋayo minmba minit ta sine kila mineg. Wam ŋaigonu kade mbal ta nane mata kila minig tukunu nane nanjine mbar te-ibenjam kumuŋ kuga. ²¹ Nane kila minig ta nu Mbara Sunjo Ndindo ŋga nu tuku nyu te-du ndangade. Nu wam ke likate ta tuku nu gare pasa ande sa ndade. Nane nginngan wamdus tumba nane wamdus tugusek kugatok ma make sinamnje minig. ²² Nane nanjine miroŋ payamka sine kila ŋak mbal ŋga sakade sulumba nane nginngan mbal ndo mayok kinig. ²³ Nane tanjo, sar umaŋ, agaŋmor, mberj, kumig tuku agaŋ ta ŋakmba kanunu wakeika agaŋ kame ta mbarinngig sulumba nane Kuate nu sanjri sunjo ŋak minmba minit ta nane nu idusmba mbarij ndade.

²⁴ Nane Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nanjine nzali ŋaigonu dubika wamdus kutur sunjo tuku sanjri kumnemnje minig. Tanjamba nane nanjine nanjine ngarosu kikokam tuku manjau ke likade. ²⁵ Nane katesek Mbara pitaide ta tuku nane tanjade. Nane yabri wamdus dubimba agaŋ ndende Kuatenje wakeikina ta mbarinijmba minig. Kuate nu agaŋ ndende wakeikina ta nane nu mbarij ndade. Nyu te-dungam tuku wam nu mbolnje kumba minmba minam tuku minit. Son.

²⁶ Nane tanjamba Kuate pitaide tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nzali ŋaigonu kikokam tuku manjau sanjri kumnemnje minig. Pino kame nane tanjo ndoŋ minam tuku manjau ndinok ta mbilmba kiko manjau ke likade. ²⁷ Tanjo kame nane pino ndoŋ minam tuku manjau mbilmba tanjo tanjo ndo minam tuku ngamungal kundeningit le kiko manjau ke likade. Nanjine mbar ta tuku lafunu kumumbi nanjine ngarosu mbol prode.

²⁸ Nane Kuate nda kanjeranu sukde tukunu Kuate nu nane wai kusrekate. Tanjate le nane nginngan wamdus kutur sunjo tuku sanjri kumnemnje minmba manjau nda kam tuku ta ke lika minig. ²⁹ Nane tuku mine mbar manjau kumuŋganu ŋak minig. Nane wam ŋaigonu ke lika afu tuku agaŋ ndende kilam tuku piriride. Nane afu ake sinaŋ piti sernijmba nane tuku mine manjau tuku am kikoŋ tingade. Nane afu bale faram idusde sulumba nane ndoŋ kualeyaukade. Nane yabri manjau kile-mayokka nane afu tuku nyu kile-iberjka miŋge motmotkade. ³⁰ Nane afu warje pasa niŋgig sulumba Kuate kasurde. Nane afu tugumnje maim-maimka nanjine tumail te-dunga ngarosu payamkade. Nane wam ŋaigonu kitek kam tuku tumtumde sulumba ina mam tuku miŋge pitaikade. ³¹ Nane

wamdus tugusek te ndakade. Afu tuku wam nane ke maye ndade. Nane kume pur mañau mape mañau kugatok minig. ³² Mañau ñaigonu tañamba ke likade mbal nane kumam kumuñ nga Kuate nu tukul pilna ta nane kila. Nane kila ta nane wam kame ñaigonu kusre ndaka kumba minig. Ta ndo kuga. Afunje tañamba kade le kañgerka nane kumumbi kade nga sakade.

2

Kuate nu tanjo ñakmba pileningamngat

¹ Ne afu mbarde le kañgerka nane mbarde ñgate ta ne mata mbar tañaj ñak tukunu ne mañau tamba nañe miroñ ye une ñak ñgate. Ne tañaka nañe mbar te-ibenam tuku ndin tukulmba nañe miroñ pa mbolñge pilit. ² Mañau ñaigonu ñakmba kuyarke likit ta tañamba mañau kade mbal Kuate nu lafunu ningit. Nu mbar ndate kumumbi kate ta sine kila.

³ Ne wam ñaigonu tañamba ke likade mbal pileningmba ne mañau ndui ta kate ta Kuate nu pa se nda nga idus ndawa. ⁴ Kuate nu ranjun mayenu nu ñgan minmba pitik ndo mbar tuku lafunu tine ndakate. Ne Kuate tuku mañau mayenu ta mbilmba wamdus mbar ndawa. Nu ne tuku mbar nda kañgeranu suke nda nga idus ndawa. Nu ne ñgamunjal biye mbila nga tairnga ranjun mayenu tinit.

⁵ Ne wamdus kareñnu pilmba ñgamunjal biye mbilam mbulit. Nañe mañau tamba ait sunjo tuku ne gubra tam tuku ñgirman pilmba minit. Ait ta prowa le Kuate nu tanjo kumumbi pilengate wam ta kilimok mayok kañgat. ⁶ Tanjo ñakmba mañau ke likade ta nu kumumba lafunu ningamngat. ⁷ Nane afu samba mbolok nyu kilña abo tugu ñayo ndangam tuku ta ndo idusde sulumba wamdus sangrinu pilmba wam magenu ke likade mbal ta Kuate nu abo tugu minmba minam tuku ningamngat. ⁸ Nane afu nangine ñgarosu ndo idusmba tugusek pasa pitaide sulumba mañau ñaigonu dubikade mbal ta Kuate nu nane tuku gubra sunjo tumba pa sunjo ningamngat.

⁹ Ait ta mbolñge mañau ñaigonu ke likade mbal piti kañgermba sinamanzer sunjo tamngaig. Ambonga Zu mbal mbolñge kasomok mbal turmba. ¹⁰ Nane mañau magenu ke likade mbal nane samba mbolok kilña, nyu sunjo, ñgamunjal mukuk wam ta ñakmba kilamngaig. Ambonga Zu mbal mbolñge kasomok mbal turmba. ¹¹ Kuate nu tanjo ñakmba mbolñge mañau tiñreknu ndo te-mayokte. Nu ande kusre ndate.

¹² Nane Moses tuku tukul kila minmba wam ñaigonu ke likade mbal nu nane tukul mbolñge pilenga pa kumumbi ningamngat. Nane Moses tuku tukul gilai minmba wam ñaigonu ke likade mbal nu tukul pasambi pile ndanga nangine mbar mañambi pilenga pa ningwa le ñgisikamngaig. ¹³ Moses tuku tukul pasa ise ndo kade mbal nane Kuate am mbolñge tiñreknu mayok kine ndakade. Tukul pasa dubide mbal nane ndo Kuate am mbolñge tiñreknu mayok kinig.

¹⁴ Kasomok mbal afu Moses tuku tukul pasa gilai minmba nangine kilambi kamusmba tukul pasa tañaj dubikanu sukde ta nangine miroñ tukul ñak. ¹⁵ Tukul pasa ta nangine ñgamunjal sinamnge minit ta nane te-mayokde. Nangine pilengam tuku wam tanje tukul tuku ma mbolñge ndin mayenu tumningit. Tumningmba ait afu piti serningit. Ait afu wamdus bulok ningit. ¹⁶ Ye pasa mayenu kukliwet tanje tejenmba tumsingit. Ait sunjo prowa le Kuate nu Kristus Yesus mbolñge tanjo tuku wamdus kuirok ñakmba pileningamngat.

Zu mbal tuku mbar wamdus

¹⁷ Ne ye Zu tanjo nga sakate. Ye une tanjo kuga ye Moses tuku tukul pasa ñak ñgate. Kuate nu ye tuku Mbara minit nga ne payamkate. ¹⁸ Ne sakate: Afunje tukul pasa tumyinaig le ye Kuate tuku nzali ñakmba kila minmba mañau mayenu pilenga kam kumuñ ñgate. ¹⁹ Ye am tukulok mbal ndin tumninget. Wamdus ma make sinamnge minig mbal ye bulu tañaj kilñaninget. ²⁰ Ye wamdus tugusek kugatok mbal nane kile-tidinga wamdus gisleknu mbal tumninget ñgate. Ne tukul pasa mbolñge kila tugusek ñakmba ñak tukunu ne afu tañamba turkam kumuñ nga ne iduste.

²¹ Ne afu tumningit ta ne naje ngaro tum ndate nga ye iduset. Ne nane kuayar ndawaig nga saningit ta ne naje miroj kuayar ndate? ²² Ande tuku pino kuayar ndawaig nga saningit ta ne naje miroj ande tuku pino kuayar ndate? Ne yabri mbara kanunu kangerka njule paranate ta ne yabri mbara mbarinam tuku wandek sinam kinit sulumba aganj afu kuayar ndate? ²³ Ne ye Zu tango ye tukul pasa njak nga payamkate ta ne tukul pasa ta lukamba Kuate tuku nyu njayo sili ndawet nga iduste? ²⁴ Kuyar pasa tane Zu mbal tuku tejenmba sakate.

Tane tuku manjau njaignou mbolnje kasomok mbal nane Kuate tuku nyu tumba njayo silide nga sakate. *Aisaia 52.5*

Kuate am mbolnje ima nu Zu tango ndinok

²⁵ Zu tango, ne ngaro pikit sulumba tukul pasa njakmba dubikate ta ngaro pikit manjau ta alo njak. Ne tukul pasa lukamba minmba ne ngaro pikit manjau ta Kuate am mbolnje ngaro pike ndakanu tananj minit. ²⁶ Tanjamba ndo kasomok tango ande ngaro pike ndakate sulumba nu Kuate tuku tukul pasa dubikate ta nu Kuate am mbolnje ngaro pikanu tananj minit. ²⁷ Kasomok mbal nane ngaro pikam tuku manjau kugatok ta nane tuku afu tukul pasa dubide. Tane Zu mbal afu tukul pasa tuku waje njak minmba ngaro pikig manjau dubimba tane tukul pasa lukakade. Tane tuku mbar kasomok mbal ta mbolnje kilimok mayok kinig. ²⁸ Ande nu ngarosu tuku manjau dubimba Zu tango mayok kinit ta nu Zu tango ndinok kuga. Ngarosu mbolnje ngaro pikig ta ngaro pike ndinok kuga. ²⁹ Ande nu nune ngamunjal njakmba Kuate tuwit ta nu Zu tango ndinok. Tukul pasa dubimba ngaro pikig wam ta ngaro pike ndinok kuga. Tukul Guwa nu tango sinamnje pirokate ta nu ngaro pike ndinok njak minit. Ande nu Zu tango ndinok mayok kinit ta tanjonge nu tuku nyu te-du ndangade. Kuate nje nu tuku nyu te-dungate.

3

¹ Tane Zu mbal ye tuku pasa ta ismba ndanjmba idusde? Sine Zu tango mineg ta alo kugatok nga idusde? Ko ngaro pike manjau ake teg nga idusde? ² Kuga. Ye tanjamba idus ndawet. Kuate nu sine Zu mbal wam magenu sungomba singina. Wam ande tejenmba. Nu nune tukul pasa kulatkam tuku sine Zu mbal wai mbolnje pilna.

³ Sine tuku mbun afu pasa ta kulat ndakinaig le Kuate nu wamdus mbilmba wam afu kam sakina ta nu ke ndakate nga idusde? ⁴ Sinjka ye tanjamba idus ndawet. Kilke mbol mbal njakmba yabri tango ndo mayok kuwaig ta Kuate nu nune tugusek manjau ta kusrewe nda. Kuyar pasa ande Kuate tuku tugusek wam ta tuku tejenmba sakate.

Ne pasa sakate ta mbolnje tuguseknu ndo mayok kinit.

Afunge ne tumba pasa mbolnje pilig ta ne nane tuku pasa lite. *Mune 51.4*

Kuyar pasa ta tanjamba sakate.

⁵ Sine manjau njaignou ke likeg ta mbolnje Kuate tuku tugusek manjau sungomba kilimok mayok kinit. Sine wam ta idusmba Kuate nu singine manjau njaignou keg le lafunu singit ta sine nu mbarte nga sakam kumun e? i ... Sine tanjamba sa ndakube. Wamdus ta tango tuku njingngan wamdus ndo. ⁶ Kuate nu lafunu kumumbi sinje ndakate kande nu sine kilke mbol mbal pilesingam tuku mine ndakate kande.

⁷ Tane ndanjmba idusde. Ye yabri pasa ndo saki le Kuate tuku manjau tinjeknu kilimok mayok kuwa sulumba nu tuku nyu sungokuwa. Ye wam ta idusmba Kuate nu ye une tango kuga nga pa se nda nga sakam kumun e? ⁸ i ... Tanjamba kande sine manjau njaignou kube le wam magenu kilimok mayok kuwaig. Yabri mbal afu ye tanjamba pasa kukliwanu nga saka ye tuku nyu njayo silide. Kuate nu mbal ta kumumbi pa ninjamngat.

Tango tinjeknu ande mine ndakate

⁹ Sine Zu mbal kasomok mbal lininjmba mine mayenu sinamnje mineg nga idusde e? Kuga. Sine Zu mbal kasomok mbal sine njakmba une tuku sanjri kumnemnje minmba pa tam tuku mineg ta ye buk tane tumtingit. ¹⁰ Kuyar pasa wam ta tuku tejenmba sake likate.

Tango tiñreknu ndindo ande mine ndakate.

Mune 143.2

¹¹ Kuate kila pile mayewanu ande mine ndakate.

Nu sotanu ande mine ndakate.

¹² Tango ñakmba ndin mayenu kusremba tiglu tajañ mayok kinig. Tango ndindo ande mañau tiñreknu ke ndakate.

Mune 14.1; 53.1

¹³ Nane tuku ñinfok kilke burok talok minit le tango mindesiñ menğa mundur mayok kinit tajañ.

Nane yabri pasa ndo kile-mayokkade.

Nane tuku miñge mbolñge kame mbeñ tuku mbai sumbi minig tajañ.

Mune 5.9; 140.3

¹⁴ Nane gubra tumba kasur pasa ndo sakade.

Mune 10.7

¹⁵ Nane pitik ndo tango tuku ndare kutuwam idusde.

¹⁶ Nane kine promba wam ñakmba ñaigo siglikade le sinamanzer sungo mayok kinig.

¹⁷ ñgamunğal mukuk wamdus bulok minam tuku mañau ta nane gilai.

Aisaia 59.7

¹⁸ Nane Kuate idus ndamba nu tuku nyu kurau ndakade.

Mune 36.1

Kuyar pasa nu tajañba sake likate.

¹⁹ Tukul pasa nu wam afu dubikam tuku sakate ta nu kumnemñge minig mbal dubikam tuku sakate. Wam ta tuku ande nu nuñe mbar te-ibeñam kumuñ kuga. Sine ñakmba une tango mayok ka Kuate tuku pa tam tuku mineg. ²⁰ Ande nu tukul pasa dubimba nu Kuate am mbolñge tiñreknu mayok kine nda. Tukul pasa nu tango ñakmba tuku une ndo te-mayokmba tumniñgit.

Kuate nu sine tiñreknu kile-mayokkate

²¹ Tango tiñreknu mayok kambim tuku ndin Kuate nu buk te-mayokna ta tukul pasa mbolñge ndin ta mayok ndakina. Moses tuan tango ñakmba ndin ta tuku kuyarke likinaig ta teñenmba. ²² Sine Yesus Kristus tuku kume tuku sañgri tomba tiñgeg mbal Kuate am mbolñge tiñreknu mayok kineg. Nu sine son ñgeg mbal ñakmba tiñreknu ñgate. Sine ndin kise kise mbolñge mayok nda kineg.

²³ Sine ñakmba une mañau ke likeg sulumba Kuate am mbolñge denkanu mineg. Ta tuku sine nu ndoñ tumawam kumuñ kuga le ²⁴ Kristus Yesus nu sinenu ñga kumna sulumba singine muskil kile-tidiñge singina. Wam tamba Kuate nu piya kugatok ake sinañ sine make patika tiñreknu kile-mayokkate. ²⁵⁻²⁶ Nu tango ndoñ ñgamunğal mukuk minam ñga nu Kristus Yesus nane ñakmba am mbolñge kumam tuku pilna le nu nuñe ndare kutuna. Sine nu tuku kume tuku sañgri tomba tiñgeg mbal kile Kuate ndoñ tumaweg. Nu buk ñgan minmba tango tuku une lafunu niñge ndakina ta nu tiñreknu minit ta ñgumneñga kilimok te-mayokmba tango tuku une saukam tuku ndin kumumbi wakeina. Tajañba kile nu tiñreknu minit sulumba sine Kristus tuku son ñgeg mbal tiñreknu ñgam kumuñ.

²⁷ Sine wam ande payamkam kumuñ e? Siñka kumuñ kuga. Ta ndañam? Sine wam afu ke likeg mañau ta mbolñge ndo sine payamkam kumuñ. Sine Yesus Kristus tuku kume tuku sañgri tomba tiñgam tuku mañau mbolñge payamkam kumuñ kuga. ²⁸ Tango ande nu tiñreknu mayok kinit ta nu Yesus Kristus tuku kume tuku sañgri tomba tiñgate wam ta mbolñge tajañba ta sine kila. Tukul pasa mbolñge ande nu tiñreknu mayok kine ndakate.

²⁹ Kuate nu Zu mbal tuku Mbara ndo mine ndakate. Kasomok mbal tuku turmba minit. ³⁰ Nu sine ñakmba tuku Mbara Ndindo minit. Nu sine ñgaro pikeg mbal Yesus tuku kume tuku sañgri tomba tiñgeg wam ta mbolñge tiñreknu kile-mayokkate. Tajañba ndo tane ñgaro pike ndakade mbal Yesus tuku kume tuku sañgri tomba tiñgade wam ndui ta mbolñge ndo tiñreknu kile-mayokkate.

³¹ Singine ñgamunğal son mañau tanje tukul pasa te-site ñga idus ndawap. Kuga. Singine ñgamunğal son mañau tanje tukul pasa sañgri pilete.

¹ Sine tuku mbuŋ Abraham sine nu tuku ndaŋkube. ² Abraham nu wam magenu ke likina ta mbolŋge tiŋreknu mayok kina kande nu payamkam kumuŋ kande. Nu tiŋreknu mayok kina ta nuŋe wam kame ta mbolŋge kuga. Ta tuku nu Kuate am mbolŋge payamkam kumuŋ kuga. ³ Kuyar pasa nu Abraham tuku teŋenmba sakate.

Abraham nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku saŋgri tomba tiŋgina le Kuate nu tuku ngamuŋgal son ta kaŋgermba nu taŋgo tiŋreknu ngina. *Mulum Pasa 15.6*

⁴ Sine pirokeg sulumba piyanu teg ta ake te ndakeg. Singine piro mbolŋge teg. ⁵ Taŋamba ndo sine piro ndaka Kuate nu une taŋgo tiŋreknu kile-mayokkate nga nu tuku saŋgri tomba tiŋgeg le wam ta mbolŋge ndo Kuate nu sine tuku ngamuŋgal son ta kaŋgermba sine tiŋreknu ngate. ⁶ Kuate nu taŋgo ande kaŋgermba nu tiŋreknu ngate ta nuŋe wam ke likate ta idusmba taŋamba sa ndakate tukunu taŋgo ta nu gare ŋak minit nga David nu teŋenmba kuyarna.

⁷ Suŋgo nu tane tuku une sauke tiŋgit mbal tane gare suŋgo ŋak minig.

⁸ Nu tane kile-tidiŋga taŋgine une tuku pile ndatiŋgit tukunu tane gare torde. *Mune 32.1* David nu taŋamba kuyarna.

⁹ Sine ngaro pikeg mbalŋge ndo gare ta tamŋgig nga idusde e ko nane ngaro pike ndakade mbal turmba gare ta tamŋgaig nga idusde? Abraham nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku saŋgri tomba tiŋgina le Kuate nu taŋgo tiŋreknu ngina ta sine ŋakmba kila mineg. ¹⁰ Ame wam mbolŋge Kuate nu Abraham tiŋreknu ngina. Nu Abraham tiŋreknu ngina ta nu buk ngaro pikna e ko nu pike ndakina? Nu ngaro pike ndakina le nu Abraham tiŋreknu ngina. ¹¹ Nu ngaro pike ndakina ait mbolŋge nu Kuate tuku son ngina le Kuate nu taŋgo tiŋreknu ngina. Wam ta te-mayokam tuku nu ngaro pike maŋau ta tina. Ta tuku nane ngaro pike ndaka Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgade mbal ŋakmba nane Abraham tuku mbuŋ minig. Kuate nu mbal ta nane Abraham ndoŋ tiŋreknu ngate. ¹² Taŋamba ndo sine ngaro pikeg mbal Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgeg sulumba ndo Abraham tuku mbuŋ mineg. Abraham nu ngaro pike ndakina ait mbolŋge nu Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgina le Kuate nu tiŋreknu ngina.

Kuate tuku wam magenu kilam tuku ndin

¹³ Kuate nu Abraham nuŋe mbuŋ kame ndoŋ kilke tugu ŋakmba niŋgam tuku pasa saniŋgina ta nane tukul pasa dubikinaig tukunu nu pasa ta sa ndaniŋgina. Nane Kuate tuku saŋgri tomba tiŋginaig le nu nane tuku ngamuŋgal son kaŋgerka nane tiŋreknu nga kilke tugu niŋgam tuku saniŋgina. ¹⁴ Tukul pasa ŋakmba kumumbi dubide mbal Kuate tuku wam magenu kilam tuku minwaig ndeta sine Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgeg wam ta alo kugatok. Taŋamba kande ande nu wam magenu ta kilam tuku mine ndakate kande. ¹⁵ Ta ndaŋam? Tukul pasa nu taŋgo kilmba pa ndo niŋgit. Tukul pasa mine ndakuwa ta taŋgo nu tukul luka ndate.

¹⁶ Nane Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgade mbal nane nu tuku wam magenu kilam tuku minig. Nu ake sinaŋ sine make patika piya kugatok siŋgit. Nu taŋate tukunu nu wam magenu Abraham nane niŋgam tuku saniŋgina ta Abraham tuku mbuŋ ŋakmba kilam tuku minig. Tukul kumnemŋge minig mbal ndo kuga. Nane Abraham taŋaŋ Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgade mbal ŋakmba kilam tuku minig. Abraham nu sine ngamuŋgal son ŋgeg mbal ŋakmba tuku mbuŋ minit. ¹⁷ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ne taŋgo kuasmbi suŋgomba tuku mbuŋ naŋgine minamŋgat ngate. *Mulum Pasa 17.5* Abraham nu Kuate tuku pasa ta ismba son ngina tukunu nu taŋamba Kuate am mbolŋge siŋgine mbuŋ mbuŋ mayok kina. Mbara ta nu kumanu mbal kile-tidiŋga abo niŋgit. Agaŋ afu mine ndakade ta nu nuŋe pasambi kile-mayokkate. ¹⁸ Kuate nu teŋenmba Abraham sana.

ŋgumneŋga ne tuku ndare mbolŋge mbuŋ gudommba mayok kaŋgaig ngina. *Mulum Pasa 15.5*

Pasa ta alonu mayok kambim tuku ndin mine ndakina le nu Kuate tuku pasa ta ismba son nga alonu tairŋga minna ma ma ngumneŋga nu kilke mbol mbal ŋakmba tuku mbuŋ mbuŋ mayok kina.

¹⁹ Abraham nu buk yar 100 patukina le nuje ngarosu tuku sangri kugana. Piyo nuje Sara nu mata kiyo tam kumuŋ kuga. Nu niŋkina. Abraham nu wam pitinu ta idusmba Kuate nu kam kumuŋ nga nuje son maŋau ta kusre ndana. ²⁰ Nu Kuate talawam tuku wamdus kugatok tukunu Kuate nu pasa sangrinu sana ta nu wamdus tero ndakina. Nu Kuate tuku nyu te-duŋga minna le ma ma nuje ngamuŋgal son ta maŋ suŋgoka sangri tiŋgina. ²¹ Kuate nu wam kam tuku pasa sangrinu sana ta nu siŋka wam ta kamŋgat nga saka minna le ²² Kuate nu Abraham tuku ngamuŋgal son ta kaŋgermba nu tiŋreknu ŋgina.

²³ Kuate nu Abraham tiŋreknu ŋgina pasa ta Abraham tuku ndo sa ndakate. ²⁴ Sine tuku turmba sakate. Kuate nu siŋgine Suŋgo Yesus Kristus kumna le te-tina ta sine nu tuku sangri tomba tiŋgeg mbal Kuate nu sine mata tiŋreknu ngamuŋgat. ²⁵ Sine tuku une saukam tuku Kuate nu Yesus kumwa nga pilna le nu kumna. Sine nu am mbolŋge tiŋreknu mayok kambim tuku Kuate nu Yesus te-tina le aboŋga tiŋgina.

5

Kuate nu sine tiŋreknu ŋgate

¹ Sine Kristus tuku kume tuku sangri tomba tiŋgeg wam ta mbolŋge Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kineg. Taŋaweg le siŋgine Suŋgo Yesus Kristus mbolŋge Kuate nu sine ndoŋ wamdus mukuk minit. ² Kristusŋge ndin wakeina le sine Kuate nu ake sinaŋ make patikate maŋau ta sinamuŋge mineg. Kile sine Kuate tuku kilŋa tamŋgig nga minde-mindeka gare ŋak mineg. ³ Ta ndo kuga. Piti afu sine mbolŋge prowe likade le sine ta tuku mata gare ŋak mineg. Sine siŋgine piti kugrakube le siŋgine ngamuŋgal son sangrinu mayok kaŋgat ta sine kila. ⁴ Ngamuŋgal son sangrinu mayok kuwa le sine wam ŋakmba kumumbi kam tuku mayok kaŋgig. Taŋamba sine Kuate minde-mindeka gare ŋak minamuŋgig.

⁵ Sine Kuate minde-mindeka gare ŋak mineg ta sine siŋka kikosiŋge nda. Kuate nu Tukul Guwa sine sinamuŋge pilit le nu sine tuku kume purte ta lato lato te-mayokmba tumsiŋgit le kamuseg.

⁶ Sine siŋgine miroŋ ngarosu turam tuku sangri kugatok mingeŋ le Kristus nu pro sine une ŋak mbal tuku kumna. ⁷ Sine taŋgo tuku maŋau ta siŋka kise. Taŋgo ande nu taŋgo mayenu ande turmba kumam tuku ta mata wam bada nga iduseg. Taŋgo ndui ndui ndo nane taŋgo raŋgun mayenu turam tuku naŋgine kuru kuru maŋau te-iberŋmba kumam kumuŋ. ⁸ Sine taŋgo une ŋak mingeŋ le Kuate nu sinenu nga Kristus pilna le nu sine tuku kumna. Wam ta mbolŋge Kuate nu sine tuku suŋgomba kume purmba minit ta te-mayokmba tumsiŋgit.

⁹ Kristus nu kumna wam suŋgo ta mbolŋge sine tiŋreknu mayok kineg tukunu kile sine nu mbolŋge Kuate tuku gubra laipmba nu ndoŋ wamdus mukuk mineg. ¹⁰ Sine Kuate ndoŋ ŋgueu mingeŋ ta nuje Kiŋo nuje kumna wam suŋgo ta mbolŋge sine Kuate ndoŋ tumageŋ. Taŋamba kile Kuate nu nuje Kiŋo nuje tuku abo mine maŋau mbolŋge sine tuku muskil kile-tidiŋgamŋgat. ¹¹ Ta ndo kuga. Siŋgine Suŋgo Yesus Kristus nu sine kilmba Kuate ndoŋ tumana le wam ta mbolŋge kile sine Kuate ndoŋ gulab mayemba nu ndoŋ gare-gareka mineg.

Paulus nu Adam le Kristus tuku sakina

¹² Taŋgo ndindo mbolŋge une maŋau kilke mbolŋge mayok kina le une maŋau ta mbolŋge kume maŋau prona. Taŋgo ŋakmba unekinaig tukunu kume maŋau taŋgo ŋakmba mbolŋge kumuŋgina. ¹³ Moses tuku tukul pasa pro ndana le une maŋau kilke te mbolŋge minna. Minna ta tukul pasa mine ndakina tukunu nane pasa mbolŋge ti ndaŋginaig. ¹⁴ Pasa mbolŋge ti ndaŋginaig ta Adam minna ait mbolŋge kume maŋau nu tugu pilmba nane ŋakmba kulatka minna le ka Moses tuku ait prona. Adam nu tukul lukakina sulumba kumna. Nuje ndare nane Adam taŋaŋ tukul luka ndakinaig ta nane mata uneka kume likinaig.

¹⁵ Adam nu ande ngumnennga prowamngat ta kubena. Kuate nu wam mayenu piya kugatok siŋgina ta Adam nu unekina wam ta limba siŋka kise. Tanjo ande tuku une maŋau mbolŋge tanjo ŋakmba kume likinaig ta tanjo ande Yesus Kristus tuku wam mayenu mbolŋge Kuate nu tanjo ŋakmba tursiŋgit. Nuŋe ake sinaŋ make patikate wam mbolŋge Kuate nu wam mayenu piya kugatok tanjo ŋakmba mbolŋge lato lato pilit. ¹⁶ Kuate nu piya kugatok wam mayenu siŋgit le wam mayok kinig ta nu Adam tuku une maŋau mbolŋge wam mayok kinaig ta liniŋmba siŋka kise. Tanjo nu unekam nduina le pileŋgam tuku wam mayok ka ŋgisikam tuku maŋau te-mayokna. Une maŋau gudommba mayok ke likinaig le Kuate tuku wam mayenu piya kugatok ta mayok ka muskil kile-tidiŋgam tuku maŋau te-mayokna. ¹⁷ Tanjo andenŋge unekina le nu mbolŋge kume maŋau mayok ka gabat sunjo minna ta Kuate nu sine make patikina wam ta mbolŋge sine piya kugatok tiŋreknu mayok kageŋ. Ta tuku sine tanjo ande Yesus Kristus mbolŋge abo ŋak minmba gabat sugo tajaŋ mayok kaŋgig.

¹⁸ Tanjo andenŋge unekina le ŋgisikam tuku maŋau ta tanjo ŋakmba mbol kumunŋina. Tanjamba ndo tanjo ande nu wam tiŋreknu kumumbi te-mayokna le maŋau tiŋreknu mayok ka abo ŋak minmba minam tuku maŋau tanjo ŋakmba mbol kumunŋina. ¹⁹ Tanjo andenŋge Kuate tuku miŋge pitaina le tanjo ŋakmba une mbal mayok kinaig. Tanjamba ndo tanjo andenŋge Kuate tuku miŋge dubi mayena le tanjo gudommba tiŋreknu mayok kinaig.

²⁰ Tukul pasa mayok kina le tukul lukawam tuku maŋau sunjokina. Une maŋau tugeka sunjokina ta Kuate nu ake sinaŋ make patikina wam ta une maŋau ta limba sunjo ŋayona. ²¹ Kume maŋau sinamŋge unenŋge tanjo kulatka minna. Tanjamba ndo kile maŋau tiŋreknu sinamŋge Kuate nu ake sinaŋ make patikate wam tanje tanjo kulatka minit. Tanjamba kulatka minwa le ma ma siŋgine Sunjo Yesus Kristus mbolŋge abo tugu minmba minam tuku tamŋgig.

6

Sine Kristus ndoŋ kumanu tajaŋ kumgeŋ

¹ Sine kile ndaŋmba sakube. Kuate nu ake sinaŋ tanjo make patikate maŋau ta sunjomba kilimok mayok kuwa ŋga sine maŋau ŋaigonu kumba minbe e? ² i ... Ye tajaŋmba idus ndawet. Sine une maŋau nduiye kusremba kumanu tajaŋ kumgeŋ mbal kile siŋgine mine ta une maŋau mbolŋge minam kumuŋ kuga. ³ Sine kule pisne tumba Kristus Yesus ndoŋ ulendikigeŋ mbal sine kule pisne tigeŋ ta Kristus ndoŋ kumanu tajaŋ kumgeŋ wam ta tane kila. ⁴ Sine kule pisne tumba Kristus ndoŋ kumanu tajaŋ kumgeŋ ta nane sine nu ndoŋ ŋgukanu tajaŋ ŋgukinaig. Tajaŋaig ta Mam Kuateŋge nuŋe saŋgri sunjo tamba nu te-tina le sine nu ndoŋ aboŋganu tajaŋ aboŋgigeŋ sulumba mine kitek mayenu mbolŋge mineg.

⁵ Sine Kristus ndoŋ kumanu tajaŋ kumgeŋ ta nu ndoŋ ulendikigeŋ. Sine nu ndoŋ tiŋganu tajaŋ tiŋga nu ndoŋ ulendika abo kitek ŋak mineg. ⁶ ŋgarosu une maŋau ŋak te te-simba sine une tuku piro mbal maŋ mine ndakube ŋga wamdus ambokok ta Kristus ndoŋ ail kazrai mbolŋge daŋŋganu tajaŋ daŋŋginaig wam ta sine kila. ⁷ Tanjo nu kumit ta une maŋaunŋe nu maŋ kulat ndakate. Nu siŋka muskil te-tite. ⁸ Sine Kristus ndoŋ kumanu tajaŋ kumgeŋ tukunu sine mata nu ndoŋ abo ŋak minmba minamŋgig wam ta sine kila mineg. ⁹ Kristus nu buk kummba tiŋgina. Kile nu abo ŋak minit ta maŋ kume nda. Kume maŋaunŋe nu maŋ kulatke nda. ¹⁰ Nu kumna ta une tuku saŋgri nduiye kusremba kumna. Kile nu abo ŋak minit ta nu Kuate tuku nyu te-dunŋam tuku minit. ¹¹ Tane Kristus Yesus ndoŋ ulendikade tukunu tangine miroŋ tuku teŋenmba idusap. Tane une tuku saŋgri nduiye kusremba kumanu tajaŋ kumnaig sulumba kile abo ŋak minmba Kuate tuku nyu te-dunŋam tuku minig.

¹² Tane une maŋau pitaiwap le nu maŋ tane kulat ndakuwa le tangine ŋgarosu tuku nzali ŋaigonu dubi ndakap. ¹³ Une maŋau saŋgri pilewam tuku tangine ŋgarosu inum inumnu une tuku piro agaŋ tajaŋ pati ndakap. Tane kummba tiŋga abo ŋak minig mbal

tañaj minig. Ta tuku mañau mayenu sangri pilewam tuku tangine ngarosu inum inumnu Kuate tuku piro aganj tañaj patikap. ¹⁴ Tane tukul pasa sinamnge mine ndakade. Kuate nu ake sinañ make patikate mañau sinamnge minig. Ta tuku une tuku sangrinje tane kulat ndakuwa.

Piro tango mayenu tuku yaba pasa

¹⁵ Kile sine ndanjube. Sine tukul pasa sinamnge mine ndaka Kuate nu make patikate wam sinamnge mineg tukunu sine wam ñaigonu ndo kube e? i ... Ye tañamba idus ndawet. ¹⁶ Tane ande tuku wamdus dubiwam tuku tangine ngarosu pilig ta tane nu tuku piro tango tañaj mayok kinig ta tane kila. Tane une mañau tuku piro mbal minap ta tane ngisikamngaig. Tane Kuate tuku minge kumnemnge minap ta nu tane tiñreknu kile-mayokkuwa le abo ñak minamngaig.

¹⁷ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Tane buk une tuku piro mbal minnaig le afunje tugusek pasa tumtinginaig ta kile tangine wamdus ñakmbambi dubide. ¹⁸ Tane une mañau tuku sangrinje ndaleka minna le nu tane muskil kile-tidingina le kile tane mañau tiñreknu tuku piro mbal tañaj minig. ¹⁹ Ye tane mañau tiñreknu tuku piro mbal nga satinjit ta tane wamdus pulutingam tuku ndo satinjit. Tane nu tuku piro mbal kuga. Tangine wamdusmbi nu dubide. Tane o buk tangine ngarosu inum inumnu kutur mañau tuku piro aganj patikinaig sulumba wam ñaigonu lato lato kumba minnaig. Tañamba ndo kile tangine ngarosu inum inumnu mañau tiñreknu tuku piro aganj tañaj patikap sulumba Kuate tuku mbal purferñu mayok kape.

²⁰ Tane buk une tuku piro mbal minnaig le mañau tiñreknu tane kulatkam kumuñ kuga. ²¹ Tane une tuku piro mbal minmba mañau ke likinaig ta tuku kile kiko kamusde. Tane alonu ame aganj tinaig? Mañau tanje kumam tuku ndin ndo wakeite. ²² Kile tane une tuku sangri kumnemnge mine ndakade. Kuga. Tane Kuate tuku muskil kile-tidingina le kile tane nu tuku piro mbal minig. Tañamba tane Kuate tuku mbal purferñu mayok kinig sulumba abo ñak minmba minam tuku ndin mbolnje minig. ²³ Une kumnemnge pirokade mbal nane piyanu kume mañau tade. Sine singine Sunjo Yesus Kristus tuku mbal Kuate nu piya kugatok abo tugu minmba minam tuku sinjit.

7

Tukul pasa le une mañau tuku pasa

¹ Tira kame, tane tukul pasa ñak minig mbal ye tane satinjamngit. Tango abo minig ait mbolnje ndo tukul pasanje nu kulatka minit ta tane kila. ² Pino nu tango nuñe abo minwa le nu tukul pasa dubimba tango kise tam kumuñ kuga. Tango nuñe kumwa ta nu tango kilig tuku tukul ta kumnemnge mine ndakate. ³ Nu tango nuñe kume ndakate le nu tango kise tate ta nu muñgu kilig tuku tukul pasa purte. Tango nuñe kumit ta nu tukul ta kumnemnge mine ndakate. Nu tango kise tuwa ta nu une ndakate.

⁴ Tira kame, tañamba ndo tane ande tuku mbal minam tuku Kristus tuku ngarosu mbolnje tane kumanu tañaj kummba tukul tuku sangri kusrenaig. Ande nu kummba tingina ta sine nu tuku mbal mineg. Kile sine Kuate tuku mbal minmba nu tuku nga wam magenu tiñreknu ndo kile-mayokkam tuku mineg. ⁵ Sine buk kilke te tuku mañau mbolnje minger le tukul pasanje ngarosu tuku nzali ñaigonu tukulningina tukunu une mañau nu sine sinamnge sangri tinga piroka kume mañau te-mayokna. ⁶ Tukul pasa tuku sangri sine kulatka minna ta kile sine kumanu tañaj kumger sulumba nu tuku sangri kumnemnge mine ndakeg. Kile sine mañau ambokok mbolnje tukul kumnemnge minmba Kuate dubi ndaweg. Sine mañau kitek Tukul Guwa mbolnje Kuate dubiweg.

⁷ Sine wam ta tuku ndanjube. Tukul pasa le une mañau nale ndui ta ndo minik e? i ... Ye tañamba idus ndawet. Ye tukul pasa mbolnje ndo une tuku sangri ta kamusen ta teñenmba. Tukul pasa ande sakate: Tango tuku aganj kanjerka am kikoñ ti ndangap ngate. Tukul pasa ta mine ndakate kande ye am kikoñ tingam tuku mañau ñayonu ta kamus ndawet kande. ⁸ Tukul pasa nu tañamba sakate tukunu une mañau nu tukul

mbolŋge ndin kaŋgermba ye tuku ŋgamuŋgal sinamŋge am kikoŋ tingam tuku maŋau kise kise kile-mayokkina. Tukul pasa mine ndakuwa ta une maŋau nu kumanu taŋaŋ minit. ⁹ Amboŋga ye tukul gilai ait mbolŋge ye abo ŋak minet ŋga idusen. Ye tukul kila pilen le une maŋau saŋgri tinga ye kumam tuku pilna. ¹⁰ Tukul pasa nu abo minam tuku ndin tumyam tuku prona ta ye nu mbolŋge kume maŋau ndo te-siliken. ¹¹ Tukul pasa ta mayok kina le une maŋau ye didikam tuku tukul mbolŋge ndin kaŋgermba ye didika tukul pasa tambi ye baleyina.

¹² Moses tuku tukul pasa purferŋnu tiŋreknu mayenu ndo minit. ¹³ Wam mayenu taŋge ye baleyina ŋga sakam kumuŋ e? i ... Ye taŋamba idus ndawet. Uneŋge nu wam mayenu ta tumba ye baleyina sulumba nuŋe maŋau ŋayonu ta te-mayokna. Tukul mbolŋge une nu siŋka agaŋ ŋayonu ta kilimok mayok kinit.

Une tuku saŋgri

¹⁴ Tukul pasa nu Tukul Guwa tuku saŋgri mbolŋge prote ta sine kila ta ye taŋgo tuku maŋau gisleknu ŋak minet tukunu ye une tuku piro taŋgo ndalekanu taŋaŋ minit. ¹⁵ Ye wam ke liket ta ndaŋam saka ye taŋawet. Ye wam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye wam ŋule parak ta ndo ke liket. ¹⁶ Ye wam nzali ndayate ta ke liket sulumba yiŋe maŋau tambi tukul nu kumumbi sakate ŋget. ¹⁷ Ye wam ŋaigonu ke liket ta yeŋge kuga. Une nu ye sinamŋge minmba nuŋge wam ta ke likate. ¹⁸ Ye taŋgo tuku maŋau gisleknu ŋak minet le wam mayenu ande ye sinamŋge mine ndakate ta ye kila. Ye wam magenu kam tuku wamduset ta ke fuguwet. ¹⁹ Ye maŋau mayenu kam nzaliyate ta ye ke ndaket. Ye maŋau ŋayonu kam mbulet ta ye ket. ²⁰ Ye maŋau mbulet ta ke liket ta yeŋge ke ndaket. Une nu ye sinamŋge minmba nuŋge kate.

²¹ Wam ŋayonu mayok kinit ta teŋenmba. Ye wam mayenu ande kam nzaliyate sulumba ye wam ŋayonu ndo ket. ²² Yiŋe ŋgamuŋgal sinamŋge yiŋe pilewanu wamŋge Kuate tuku tukul pasa kumumbi sakate ŋga tumyate ta ²³ wam ŋayonu ande ye tuku ŋgarosu mbolŋge saŋgri tinga yiŋe pilewanu wam ta ndoŋ kame bumba minik le kamuset. Nu ye tumba une maŋau ye sinamŋge minit te kumnemŋge pilit le ye wam ŋaigonu ke liket.

²⁴ A ... ye siŋka sinamanzer suŋgo ŋak minet. Yiŋe ŋgarosu tuku saŋgri mbolŋge ye kumam tuku minet te imaŋge ye turyuwa. ²⁵ Ese. Ye Kuate gare pasa suŋgo tuwet. Nuŋge siŋgine Suŋgo Yesus Kristus mbolŋge sine tursiŋmba muskil kile-tidiŋge siŋgit.

Ta tuku ye yiŋe pilewanu wamŋge Kuate tuku tukul kumnemŋge minit ta ye taŋgo tuku maŋau gisleknu ŋak minmba une maŋau kumnemŋge minit.

8

Tukul Guwa tuku saŋgri

¹ Sine Kristus Yesus ndoŋ ulendikey mbal sine pa tam tuku mine ndakeg. ² Sine nu ndoŋ ulendikey sulumba Tukul Guwa kumnemŋge mineg le nu une tuku saŋgri te-simba muskil kile-tidiŋge siŋmba abo mine maŋau siŋgit.

³ Sine taŋgo tuku maŋau gisleknu ŋak mingeŋ tukunu tukul pasa nu sine tursiŋge fuguna ta Kuateŋge nu sine turkina sulumba nu nuŋe Kiŋo kukulna le nu kilke mbolok une ŋak taŋgo taŋaŋ mayok ka Kuate tuku nzali dubimba une saukam tuku ŋgarosu kumam tuku pilna. Taŋana le Kuate nu kilke mbolok taŋgombi une tuku saŋgri kume serna. ⁴ Ta tuku sine taŋgo tuku maŋau gisleknu kumnemŋge mine ndaka Tukul Guwa tuku nzali kumnemŋge mineg mbal sine tukul pasa am mbolŋge kumumbi mayok kineg.

⁵ Nane taŋgo tuku maŋau gisleknu kumnemŋge minig mbal naŋgine wamduset taŋgo tuku wam mbolŋge ndo minig. Tukul Guwa tuku nzali kumnemŋge minig mbal naŋgine wamduset Tukul Guwa tuku wam mbolŋge minig. ⁶ Ande nu nuŋe wamduset taŋgo tuku maŋau mbolŋge pilit ta nu ŋgisikamŋgat. Ande nu nuŋe wamduset Tukul Guwa mbolŋge pilit ta nu abo ŋak ŋgamuŋgal mukuk minamŋgat. ⁷ Taŋgo tuku maŋau gisleknu kumnemŋge minig mbal nane Kuate tuku ŋgueu minig. Nane Kuate tuku tukul pasa

kumnemnge mine ndakade. Nane siŋka dubiwam fugude. ⁸ Nane taŋgo tuku maŋau gisleknu kumnemnge minig tukunu nane Kuate gare tambim kumuŋ kuga.

⁹ Tukul Guwa siŋka tane sinamnge minit ta tane nu tuku nzali kumnemnge minig. Tane taŋgo tuku maŋau gisleknu kumnemnge mine ndakade. Ande nu Kristus tuku Guwa kugatok ta nu Kristus tuku taŋgo kuga. ¹⁰ Tane une maŋau ŋak tukunu ŋgarosu kumam tuku minig ta Kristus nu tane sinamnge minit le tane tiŋreknu mayok ka ŋgamuŋgal abo tugu ŋak minig. ¹¹ Yesus kumna le Kuaterenge te-tina ta nuŋe Guwa tane sinamnge minit. Nu tane sinamnge minit tukunu nu Kristus Yesus kumna le te-tina taŋamba ndo taŋgine kumig tuku ŋgarosu ta mata kile-tidingamngat.

¹² Tira kame, sine taŋgo tuku maŋau gisleknu maŋ dubi ndakube. Nu sine kulat ndakate. ¹³ Sine taŋgo tuku maŋau gisleknu kumnemnge minbe ta sine ŋgisikamngig. Sine Tukul Guwa tuku saŋgri mbolŋge ŋgarosu tuku maŋau kile-ibenka kume serniŋbe ta sine abo ŋak minamngig. ¹⁴ Sine Kuate tuku Guwa tuku nzali dubiweg mbal sine Kuate tuku kiŋo kame mineg. ¹⁵ Sine Tukul Guwa tigeŋ mbal sine piro mbal mayok ka kuru kuru wam mbolŋge pro ndageŋ. Kuga. Sine nu mbolŋge Kuate tuku kiŋo kame mayok ka ndek yiŋe Mam ŋga Kuate wikeg. ¹⁶ Tukul Guwa nu sine sinamnge tane kumumbi Mam ŋgade ŋga tumsingit le sine Kuate tuku kiŋo kame mineg ta kila pileg. ¹⁷ Sine kiŋo kame mineg ta Mam tuku agaŋ ndende kilam tuku mineg. Kuate nu sine tuku Mam tukunu sine Kristus ndoŋ nuŋe agaŋ ndende ta kilamngig. Kile sine ait te mbolŋge nu ndoŋ piti kuraweg ta sine nu ndoŋ kilŋa tamngig.

Sine gare sungo tamngig

¹⁸ Kilŋa sungo sine mbolŋge mayok kaŋgat ta ye wam ta idusmba kile piti kuraweg te agaŋ fudiŋndo ŋget. ¹⁹ Kuate nu kilke mbolŋge agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nane Kuate tuku kiŋo kame mayok kambim tuku ait tairŋga mindesimba minig. ²⁰ Agaŋ ŋakmba ta maŋau gisleknu mbolŋge pronaig. Nane naŋgine nzali dubimba taŋamba pro ndanaig. Kuate nuŋe nane kilmba maŋau ta kumnemnge patikina ta nane nduiye taŋamba minmba minam tuku pati ndakina. ²¹ Agaŋ kame ŋakmba ta kile ŋaigoŋgam tuku maŋau kumnemnge minig ta nane Kuate tuku kiŋo kame ndoŋ muskil kile-tidinge niŋgamngat. ²² Agaŋ ŋakmba ta pino kiŋo te-palmbim tuku rar kamuste taŋamba muskil te-tiwam tuku mindesimba wikaraumba minig ta sine kila. ²³ Agaŋ kame ta ndo kuga. Sine Tukul Guwa ŋak minmba samba mbolok gare kamuseg mbal sine mata ŋgarosu tuku muskil te-timba Kuate tuku kiŋo kame mayok kambim tuku tairŋga ŋgamuŋgal sinamnge wikaraumba mineg.

²⁴ Kuate nu buk muskil kile-tidinge siŋgina le kile sine wam ta tuku alonu tairŋga minde mineg. Sine wam ande tairŋga minde mineg le nu prowa sulumba tumail pulusiŋguwa le maŋ nu tairŋge nda. ²⁵ Sine wam ande tuku tumail pulu ndasiŋgit le sine wamdus saŋgrinu pilmba wam ta ndo tairŋga mineg.

²⁶ Taŋamba ndo sine saŋgriknu mine ndakeg le Tukul Guwa nu sine sinzaŋsiŋgit. Kuate nu yabaŋ pasa ndaŋ nane kumumbi kade ŋga nzalite ta sine gilai mineg. Tukul Guwa nu sine tuku ŋgamuŋgal sinamnge Kuate yabaŋam tuku ta sine tuku sungomba idusmba pasate fugumba malmbi ndo kate. ²⁷ Kuate nu taŋgo tuku ŋgamuŋgal ŋakmba kaŋgerte ta nu Tukul Guwa tuku wamdus kila pilit. Tukul Guwa nu Kuate tuku nzali dubimba nu tuku mbal tuku yabaŋte le Kuate nu nuŋe malmbi ndo ismba nu tuku wamdus kila minit.

²⁸ Sine Kuate tuku kume pureg mbal nu nuŋe wamdus dubimba sine kilam tuku wikina. Wam kame kise kise sine mbolŋge prowe likade ta sine mine mayewam tuku ndo prode ta sine kila. ²⁹ Kuate nuŋe Kiŋo ta kiŋo mulum minwa ŋga nu o buk sine kilam tuku madisiŋgina ta nuŋe Kiŋo nuŋe tuku maŋau te-purbe ŋga idusna. ³⁰ Taŋamba nu sine kilam tuku o buk madisiŋgina mbal nu sine wikina. Nu sine wikina sulumba tiŋreknu kile-mayokkina. Sine tiŋreknu kile-mayokkina sulumba nyu sugo siŋgam tuku patikina.

Kuate tuku kume pur maŋau sungo

³¹ Ye wam kame satینگیت ta tugunu tejenmba. Kuate nu sine ndoڭ sailka minwa le imaڭge sine kile-ibenkam kumuڭ? Kumuڭ kuga. ³² Nu nuڭe Kiڭo nuڭe mape ndamba sine tursینگam tuku kumwa ڭga pilna. Taڭamba kile nu nuڭe Kiڭo nuڭe mbolڭge wam ڭakmba singیت le sine ڭgamuڭgal mukuk ڭak mineg. ³³ Kuate nuڭge sine tiڭreknu ڭgate. Ta tuku ande nu sine Kuateڭge madisingina mbal pasa mbolڭge patikam kumuڭ kuga. ³⁴ Kristus Yesus nu sinenu ڭga kumna tukunu ande nu sine pa singam tuku mine ndakate. Nu kumna wam ta ndo kuga. Kuate nu te-tina le nu tiڭgina. Kile nu Kuate tuku ndinam kumamڭge minmba sine tuku ڭga Kuate yabaڭmba minit.

³⁵ Kristus nu sine tuku kume purmba minit ta imaڭge nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumuڭ? Piti ait, sinamanzer, afuڭge kasursینگig, gubak mineg, agaڭ denkanu mineg, kame agaڭ sine tugum prode, afu balesینگam bafude wam kame ta ڭakmba nu tuku kume purte wam ta kuerkam kumuڭ kuga. ³⁶ Kuyar pasa ande nu tejenmba sakate. Sine ne tuku mbal ait ڭakmba kumam tuku mineg. Sipsip bale faram tuku pileڭgade taڭamba afu sine bale faram tuku pileڭgade ڭgate.

Mune 44.22

³⁷ Kristus nu sine tuku sunڭomba kume purte ta nu piti ڭakmba ta kugrakam tuku tursینگیت le sine saڭgri ڭak mayok kineg. ³⁸⁻³⁹ Ye siڭka son pasa satینگamڭgit. Kuate nu siڭgine Sunڭo Yesus Kristus mbolڭge sine tuku sunڭomba kume purte ta saڭgri andeڭge nuڭe wamdus ta kuerkam tuku mine ndakate. Sine kumeg e ko abo mineg ta eڭel le guwa sugo sugo tuku saڭgri wam kame kile sine mbolڭge prode ko ڭgumneڭga prowamڭgaig agaڭ ndende samba le kilke mbolڭge mine likade wam kame sakit ta ڭakmbaڭge Kuate nu sine tuku kume purte wamdus ta kuerkam kumuڭ kuga.

9

Kuate nu nuڭe wamdus dubimba nuڭe mbal madiningیت

¹ Ye Kristus tuku taڭgo minet ta ye yabri pasa sa ndaket. Ye pasa satینگamڭgit te siڭka son pasa. Tukul Guwaڭge pasa te siڭka son pasa ڭga sayate le ye tane satینگet ta tejenmba. ² Ye Zu mbal tuku piti sunڭoyate le ڭgamuڭgal rar kamusmba minet. ³ Ye Kristus ndoڭ purka ڭgisikumba maڭau tambi yiڭe ndare tuma turkam kumuڭ kande ye wam ta mata iduset kande.

⁴ Nane Israel tugu minig. Nane nuڭe kiڭo kame minam tuku Kuateڭge nane madiningina. Nu nane ndoڭ minmba minit. Nu nuڭe pasa ta nane ndoڭ katna. Nane tukul pasa ڭak. Kuate mbariڭam tuku ndin nu nane tumningina. Nu wam magenu kam sakina ta nane amboڭga ismba tinaig. ⁵ Abraham Isak Yakob nane nane tuku mbuڭ. Kristus nu ڭgarosu ڭak mayok kina ta nu nane tuku ndare mbolڭge mayok kina. Nu Kuate. Nu agaڭ ڭakmba kulatka minit. Nyu te-duڭgam tuku wam ta nu mbolڭge kumba minmba minam tuku minit. Son.

⁶ Israel mbal nane Kuate tuku ndin pitaide tukunu Kuate nu wam kam sanینگina ta ke ndakate ڭga idus ndawap. Nane Israel tuku tugu ڭakmba minig ta afu ndo Israel ndinok. ⁷ Ta tuku Abraham tuku mbuڭ ڭakmba minig ta afu ndo nu tuku mbuڭ ndinok. Kuate nu tejenmba Abraham sana.

Isak tuku ndare mbolڭge ndo ne tuku mbuڭ mayok kaڭgaig ڭga sana. *Mulum Pasa 21.12*

⁸ Pasa ta tugunu tejenmba. Sine ڭgarosu mbolڭge Abraham tuku mbuڭ mayok kineg mbal sine Kuate tuku kiڭo kame mayok nda kineg. Kuate nu pasa saڭgrinu Abraham sana ta sine pasa ta mbolڭge Abraham tuku mbuڭ mayok kineg mbal ndo sine Kuate tuku kiڭo mayok kineg. Sine Abraham tuku mbuڭ ndinok. ⁹ Kuate nu Abraham tejenmba sana.

Yar ande si piyo naڭe Sara nu kiڭo tuwa le ye siڭka luka prowamڭgit ڭgina. *Mulum Pasa 18.10*

¹⁰ Ta ndo kuga. ڭgumneڭga Rebeka nu siڭgine mbuڭ Isak ndoڭ kiڭo armba fuڭgul sinamڭge konkinaik. ¹¹ Kiڭo armba ta pro ndamba wam magenu ko ڭaigonu ke ndakinaik le nu o buk ande madina. Kuate nu taڭgo madiningیت ta nane wam ke likade mbolڭge madi ndaniڭmba nu nuڭe wamdus ndo dubimba madiniڭmba wikate. ¹² Nu nuڭe maڭau ta te-mayokmba Rebeka tejenmba sana.

Kiŋo mulum nu kiŋo ŋgumneŋgamŋgat ta tuku miŋge kumnemŋge minamŋgat ŋga sana.

Mulum Pasa 25.23

¹³ Kuyar pasa ande mbolŋge Kuate tuku miŋge teŋenmba minit.

Yakob tuku ye kume puret ta Esau ye kasuret ŋgate.

Malakai 1.2

¹⁴ Kuate nu nuŋe nzali dubimba ande madimba ande pitaite ta nu wam kumumbi ke ndakate ŋga sakam kumuŋ e? i ... Ye taŋamba idus ndawet. ¹⁵ Kuate nu pasa te Moses sana le nu kuyar mbolŋge kuyarna le minit.

Ye taŋgo ande mapewam iduset ta ye nu mapewet.

Ye taŋgo ande sinawam iduset ta ye nu sinawet ŋgate.

Kisim Bek 33.19

¹⁶ Ta tuku Kuate nu ande mapete ta taŋgo tuku wamdus ko nuŋe piro tuku mundu ta tuku nu mape ndate. Kuga. Nu nuŋe wamdus sina tambi ndo nu mapete. ¹⁷ Kuate nu kuyar pasa ande mbolŋge Isip tuku gabat Farao tuku teŋenmba sakate.

Ye ne mbolŋge yiŋe saŋgri te-mayoki le ye tuku nyu kilke mbol mbal iswaig ŋga ye ne gabat pilen ŋgate.

Kisim Bek 9.16

¹⁸ Ata. Kuate nu nuŋe nzali dubimba afu mapekate sulumba afu nuŋe pasa pitaiwam tuku wamdus kareŋnu niŋgit.

¹⁹ Kile tane tuku ande teŋenmba ye kusnayamŋgat. Sine Kuate tuku nzali pitaiwam kumuŋ kuga ta ndaŋam saka Kuate nu taŋgo tuku gubra pilit ŋga ye kusnayuwa ta ²⁰ ye teŋenmba nu tuku pasa lafuwamŋgit. Ne ima le Kuate ndoŋ kualeyaukate. Kilke waim andeŋge nu taŋgo wakeite ta samba ne ndaŋam saka ye teŋenmba wakeiyina ŋga sa ndate. ²¹ Waim wakeikanu taŋgo ta nu kilke kilmba nuŋe nzali ndo dubimba agaŋ wakeikate. Nu kilke ndui tambi waim ande maditaknu wakeimba waim ande ake agaŋ patinu tuku wakeite.

²² Taŋamba ndo Kuate nu nuŋe nzali dubimba nuŋe agaŋ ndende mbolŋge wam afu kam kumuŋ. Nu une tuku gubra ŋak minmba nuŋe saŋgri sungo te-mayokmba ŋakmba tumningam tuku iduste ta nu ŋgan minmba pitik ndo ŋgisikam tuku minig mbal pa niŋge ndakate. ²³ Nu nuŋe mapekate mbal mbolŋge nuŋe wam magenu lato lato patikuwa le ŋakmba kaŋgerwaig ŋga idusmba taŋate. Mbal ta nane nu ndoŋ gare ŋak minmba minam tuku Kuate nu o buk nane madiniŋgina. ²⁴ Kuate nu sine wike likate mbal tuku saket ta afu Zu mbal afu kasomok mbal.

²⁵ Kuate nu tuan taŋgo Hosea mbolŋge nu kasomok mbal tuku teŋenmba sakina.

Nane ye tuku mbal mine ndakade kuasmbi ta nane ye tuku mbal minamŋgaig. Mbal ta ye nane wamdus niŋge ndaken ta ye nane tuku kume purmba minamŋgit.

²⁶ Ma ande tuku mbal nane Kuate tuku mbal kuga ŋga saken ta ye tane Kuate abo ŋak minit tuku kiŋo kame ŋgamŋgit.

Hosea 2.23; 1.10

Kuate nu taŋamba sakina.

²⁷ Tuan taŋgo Aisaia nu Israel mbal tuku teŋenmba wi kuenka sakina.

Piyalŋge fulbul minig taŋaŋ Israel mbal burnu kumuŋ kuga ta ndui ndui ndo muskil kile-tidiŋgam tuku wam tamŋgaig.

²⁸ Kuate nu dal ndaka kilke te mbolŋge pitik ndo pasa nduiye te-timba lafunu pa niŋgamŋgat.

Aisaia 10.22-23

²⁹ Aisaia nu o buk pasa ande teŋenmba sakina.

Samba mbolok mbal tuku Mbara nu sine tuku ndare afu mape ndakina kande sine Sodom le Gomora taŋaŋ kile mine ndakeŋ kande.

Aisaia 1.9

Aisaia nu taŋamba sakina.

³⁰ Ye tuan taŋgo kame tuku pasa satiniŋgit ta tugunu teŋenmba. Kasomok mbal nane tiŋreknu mayok kambim tuku ndin sota matuk tukul ndakinaig ta nane Kuate nu kumuŋ ŋginaig sulumba Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kinaig. ³¹ Israel mbal nane tiŋreknu mayok kambim tuku tukul dubika matuk tukulka nane tiŋreknu mayok ndakinaig. ³² Ta ndaŋam? Nane tiŋreknu mayok kambim tuku wamdus saŋgrinu pilnaig ta naŋgine piro tuku saŋgri mbolŋge sotinaig. Kuate nu kumuŋ ŋga nu mbolŋge sote ndakinaig.

Ndame ande tanjo kupe danngade ta nane ndame ta mbolnge bikekade. ³³ Kuyar pasa nu tejenmba sakate.

Ata. Ye Sion tumbrañge ndame ande kupe danngam tuku pili le minamngat. Ndame sungo ta mbolnge nane barinunngai. Ande nu ndame ta tuku sangri tomba tinguwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

10

Israel mbal ndin mayenu ngisinaig

¹ Tira kame, yiñe mbal Israel nane muskil kile-tidinge ningam tuku ndin ta te-silikuwaig nga ye wamdus sangrinu pilmba Kuate yabanet. ² Nane Kuate dubi mayewam tuku ngamungal kunde-kundeningit ta nane ndin katese ndade. Ye nane tuku manau ta kila. ³ Nane Kuatenge ndo tanjo tiñreknu kile-mayokkate wam ta gilai minmba nangine sangrimbi tiñreknu mayok kambim tuku wamdus sangrinu pilig. Nane Kuate nu tanjo tiñreknu kile-mayokkate ndin ndindo ta pitaide.

⁴ Kristus mbolnge tukul pasa kumna. Kile nu tuku kume tuku sangri tomba tingade mbal nane Kuate am mbolnge tiñreknu mayok kinig. ⁵ Moses nu tukul pasa dubimba tiñreknu mayok kambim tuku tejenmba kuyarna.

Ande nu tukul pasa ñakmba dubi mayewa ta nu abo ñak minmba minamngat ngina. *Wok Pris 18.5*

⁶ Kristus tuku kume mbolnge tiñreknu mayok kinit wam ta minde bada tanaj kuga. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ima nu samba mbol ambe kanngat nga idus ndawa ngate. *Lo 30.12*

Sine pasa tamba ande nu samba mbol kumba Kristus tumba ndekuwa le son ngam kumuñ nganu sukeg. ⁷ Ko ima nu kumanu mbal tuku tumbrañ kanngat nga idus ndawap. Pasa tamba ande nu Kristus kumanu mbal ngamuknge te-tiwa le son ngam kumuñ nganu sukeg.

⁸ Kristus son ngam tuku ndin minde bada tanamba kuga. Kuyar pasa te ise tiwap.

Kuate tuku pasa tane tugumnge minit. Tane tuku miñge mbolnge ngamungal sinamnge minit. *Lo 30.14*

Ata. Nu son ngam tuku minde bada kuga. Pasa tane tugumnge minit ta sine kukliweg. Tane Kristus tuku kume tuku sangri tomba tingap ngeg not.

⁹ Ne nañe miñgemi Yesus nu Sunjo Ndindo minit nga te-mayokmba saka sulumba nañe ngamungalmbi Kuatenge Yesus kumna le te-tina ta ne son nga ta Kuate nu ne tuku muskil te-tiwe tanmbimngat. ¹⁰ Sine ngamungalmbi son ngeg le Kuatenge sine tiñreknu ngate. Sine miñgemi pasa ta te-mayokey le muskil kile-tidinge siñgit. ¹¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ande nu ndame ta tuku sangri tomba tinguwa ta nu tumail pulunungat ngate. *Aisaia 28.16*

¹² Sine Israel mbal tane kasomok mbal Sunjo am mbolnge sine kise kise mine ndakeg. Nu sine ñakmba tuku Sunjo ndindo minit. Nane afu nu sinzañninguwa nga nu wikade ta nu nane ñakmba nuñe ranngun mayenu tamba sinzañningit. ¹³ Kuyar pasa nu tejenmba sakate.

Nane afu Sunjonge sinzañninguwa nga wikade ta nu nane ñakmba muskil kile-tidinge niñgamngat ngate. *Yoel 2.32*

¹⁴ Nane nu tuku sangri gilai minmba son nda ngade mbal ta ndañndañmba nuñge nane sinzañninguwa nga nu wikam kumuñ? Nane nu tuku nyu ise ndakuwaig ta ndañmba nane son nguwaig? Ande nu Kristus tuku pasa tumba nane tugumnge kukli ndawa ta ndañmba nane isamngai? ¹⁵ Afu nangine mbal afu pasa kukliwam tuku kukul ndañninguwaig ta ndañmba nane kumba pasa ta kukliwamngai? Kuyar pasa ande ta tuku tejenmba sakate.

Ande nu pasa mayenu tumba pro sine tugumnge sakate ta sine gare-garekeg ngate. *Aisaia 52.7*

Israel mbal pasa mayenu pitainaig

¹⁶ Kristus tuku pasa mayenu isig mbal gudommba nane pasa ta dubi ndade. Aisaia nu ta tuku tejenmba sakina.

O Sunjo, sine pasa kukliweg le ande nu son nda ngate ngina.

Aisaia 53.1

¹⁷ Sine Aisaia tuku pasa ta mbolnge tejenmba kila pileg. Son ngam tuku ndin ta Kristus tuku kukliweg. ¹⁸ Ye tane kusnatingamngit. Israel mbal nane pasa mayenu ise ndakinaig e? Kuga. Nane sinja pasa mayenu buk isnaig. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Nane Kuate tuku pasa kuklinaig le kilke mbol mbal njakmba isnaig. Nanjine pasa ta sunjoka kilke tugu njakmba kumungina ngate.

Mune 19.4

¹⁹ Ye man lato kusnatingamngit. Nane Israel mbal pasa ismba tugunu katese ndanaig e? Kuga. Nane sinja katesenaig. Moses nu o buk Kuate tuku minje pasa tejenmba sakina. Ye mbal nyu kugatok mbolnge manjau mayenu ki le tane Israel mbal wamdus njayongamngig.

Ye kilke kisekok mbal wamdus tugusek kugatok minig ta sinzanjngi le tane gubra tamjngig ngina.

Lo 32.21

²⁰ Ngumngga Aisaia nu Kuate tuku minje te-mayokmba pasa sanjrinu ande tejenmba sakina.

Ye sote ndakade mbal ye te-silikam tuku ndin tumningamngit. Nane ye kusna ndangade mbal nane ye kila palmbim tuku ye nane tugumngge mayok kangit ngina.

Aisaia 65.1

²¹ Nu nuje mbal Israel tuku tejenmba sakina.

Ait kuennu nane ye tuku pasa pitaimba njgueu pilig mbal nane ye tugum prowaig nga wika minet ngina.

Aisaia 65.2

Aisaia nu Kuate tuku minje tanjamba te-mayokna.

11

Kuate nu Israel mbal tuku sinaningina

¹ Ye tane kusnatingamngit. Kuate nu nuje mbal Israel pitaikina nga idusde e? Sinja nu taja ndana. Ye mata Israelnu. Ye Abraham tuku ndare. Ye tuku tugu ta Benyamin.

² Kuate nu nuje mbal Israel kilam tuku o buk madiningina ta nu nane pitai ndakate. Elia tuku wam kube kuyar pasa mbolnge minit ta tane kila. Nu Israel mbal tuku manjau kanjerka nu nane pasa mbolnge patika Kuate sana: ³ O Sunjo, nane Israel mbal ne tuku tuan tanjo njakmba kilmba bale farmba ne atraukam tuku mbain ta kilmba njago siglikade. Kile ye yije ndo ne dubinumba minet le nane ye mata baleyam tuku ndin sotade ngina. ⁴ Tanjakina le Kuate nu ndek Elia tejenmba sana: Kuga. Israel mbal ngamukngge nane gudommba 7,000 ye dubiyade le ye nane kulatket. Nane yabri mbara Baal mbarij ndade nga Elia sana.

⁵ Tanjamba ndo kile ait te mbolnge sine Israel mbal ndui ndui Kuate dubimba mineg. Kuate nu o buk sine ake sinaj make patika kilam tuku madisingina. ⁶ Nu ake sinaj sine make patika madisingina ta singine wam ke likeg ta mbolnge sine nuje mbal mayok kinge. Kuga. Sine nuje ake make patikate wam ta mbolnge ndo nuje mbal mayok kinge.

⁷ Wam ta mbolnge sine tejenmba kila pileg. Israel mbal nane tinjeknu mayok kambim tuku ndin sotinaig ta te-sili ndakinaig. Kuate nu sine ndui ndui kilam tuku madisingina mbal sinenge ndo te-silikeg. Nane afu ngamunggal tukulmba wamdus karejnu ningina.

⁸ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Kuate nu nane tuku ngamunggal wamdus tukulam tuku manjau ningina le nane ammbi aganj kanjer ndaka kilbambi pasa ise ndakade. Kile nane tanjamba ndo minig ngate.

Aisaia 29.10

⁹ David nu mata tejenmba sakina.

Nane aganj ndende kumumbi minmba den ndakeg nga idusde. Wamdus tanje nane biye tidinguwa le nane ndekuwaig sulumba lafunu kumumbi tuwaig.

¹⁰ Nane tuku am ma makejge songuwa le mambil ndawaig.

Nane piti njak minmba poska lika minmba minwaig ngina.

Mune 69.22-23

David nu tanjamba sakina.

Kuate nu kasomok mbal kilna

¹¹ Ye maŋ tane kusnatingamŋgit. Israel mbal nane Kuate tuku ndin nduiye ŋgisinaig ŋga idusde e? i ... Nane taŋa ndanaig. Nane mbarmba Kristus pitainaig le muskil kile-tidinge ningam tuku pasa ta nane tane kaŋgerka am kikoŋ tinga pasa mayenu ta maŋ tam iduswaig ŋga tane kasomok mbal tugum kina. ¹² Israel mbal mbarnaig le kilke mbol mbal ŋakmba Kuate tuku wam mayenu ta te-silikinaig. Nane Kuate kusrenaig le nuje wam mayenu tane kasomok mbal mbol prona. Ŋgumneŋga Israel mbal maŋ ŋgamuŋgal biye mbilmba Kuate tugum kuwaig le wam mayenu nane tuku mbar mbolŋge prona ta limba siŋka wam mayenu suŋgo ŋayo taŋgo ŋakmba mbolŋge mayok kaŋgat.

¹³ Kile ye tane kasomok mbal satiningamŋgit. Ye tane kasomok mbal tuku aposel minet ta piro te suŋgo ŋga wamdus saŋgrinu pilmba pirocket. ¹⁴ Ye maŋau tambi yiŋe tugu am kikoŋ tinga nane tuwaig ŋga iduset. Taŋamba nane afu turmba muskil kile-tidinguwaig. ¹⁵ Kuate nu Zu mbal kile-sikina le kilke mbol mbal ŋakmba Kuate ndoŋ tumawam tuku ndin mayok kina. Ŋgumneŋga nu maŋ Israel mbal luka kilwa le ame wam suŋgo mayok kaŋgat? Taŋgo kummba maŋ aboŋgate wam suŋgo taŋaŋ.

¹⁶ Bret inumnu kuerka Kuate atraukate ta bret ŋaknu ta Kuate tuku. Ail tugunu Kuate tuku minit ta ail wainu ŋakmba nu tuku. ¹⁷ Ail ndinok ta Kuate nu wainu afu kat pugurka duŋekok olif ail wainu kilmba wainu ndinok afu ŋgamukŋge tuturmba kuse likina. Tane kasomok mbal duŋekok olif ail taŋaŋ kile Zu mbal tuku wam magenu nane ndoŋ kilig. ¹⁸ Tane wam ta tuku idusmba sine ail wainu ndinok liningeg ŋga payam ndakap. Ail tugunu ail wainu mbolŋge saŋgri ti ndaŋgate. Kuga. Tane ail tugunu mbolŋge saŋgri tingade.

¹⁹ Tane afu taŋgine ŋgarosu payamka teŋenmba sakade. Sine kasomok mbal ail ta mbolŋge tuturbe ŋga nu wainu afu kat pugurka pankina ŋga sakade ta son ta ²⁰ nane Zu mbal son nda ŋginaig tukunu Kuate nu nane kat pugurka pankina. Tane ŋgamuŋgal son ŋak minig tukunu tane ail ta mbolŋge minig. Tane taŋgine ŋgarosu payam ndaka kurau mayemba taŋgine ŋgamuŋgal son biye dewap. ²¹ Wainu ndinok ta nane son nda ŋginaig le Kuate nu nane mape ndaka kat pugurkina. Tane duŋekok olif ail taŋaŋ minmba son maŋau kusrewap ta nu siŋka tane mape ndaka kat pugurkamŋgat.

²² Ata. Tane Kuate tuku raŋgun maŋau le gubra maŋau te kila palpe. Kuate kusremba baringade mbal nu mape ndaka kile-pankate ta tane Kuate tuku raŋgun mayenu ta tade. Tane taŋamba tumba minmba minam tuku ŋgamuŋgal son biye dewap. Kuga ta nu tane mata kat pugurka pankamŋgat.

²³ Israel mbal nane maŋ ŋgamuŋgal biye mbilmba Kuate tuku saŋgri tomba tinguwaig ta nu nane kilmba maŋ ail ta mbolŋge tuturninguwa le minamŋgaig. Kuate nu taŋawam kumuŋ. ²⁴ Tane kasomok mbal buk duŋekok olif ail wainu minnaig le Kuateŋge tane kat pugurka kilmba nu ail prode maŋau ta mbilmba olif ail mayenu ta mbolŋge tuturmba kuse likina. Wainu ndinok ta nu nane maŋ kilmba ail ta mbolŋge tuturmba kuse likam tuku ta minde bada kuga.

Kuate nu kilke mbol mbal ŋakmba sinaningit

²⁵ Tira kame, tane taŋgine ŋgarosu payamkubekaig ŋga ye wam ande kuirok minit ta te-kilimba satiningamŋgit. Israel mbal afu Kuateŋge ŋgamuŋgal tukulmba wamdus kareŋnu ningina le Kuate ŋgumnenaig ta nane taŋamba nduiye mine nda. Kuate nu tane kasomok mbal giganmba kilam tuku maditingina ta ka kumuŋguwa le Israel mbal ŋgamuŋgal tukulmba wamdus kareŋnu minig ta kusrewamŋgaig. ²⁶ Wam ta mbolŋge Israel mbal ŋakmba muskil kile-tidinge ningamŋgat. Kuyar pasa ande ta tuku teŋenmba sakate.

Muskil kile-tidinge ningam tuku taŋgo nu Sion tumbraŋ suŋgo mbolŋge prowamŋgat.

Nu prowa sulumba Yakob tuku tugu Kuate ŋgumnede maŋau ta pitaiwamŋgat. *Aisaia*

59.20

²⁷ Taŋamba ye nane ndoŋ pasa katen ta kumumba nane tuku une maŋau saukamŋgit ŋgate. *Yeremia 31.33*

²⁸ Kristus tuku pasa mayenu Israel mbal nane pitaimba Kuate ngueu pilnaig ta tane kasomok mbal pasa ta isig. Nane Kuate tuku ngueu pilig wam ta mbolnge nu tane turkate ta Kuate nu nane kilam tuku madiningina ta nu nane tuku mbunj kame idusniimba nane tuku kume purmba minit. ²⁹ Kuate nu wamdus mbil ndate tuku. Nu nuje wam magenu afu ningit ta nu manj yai ndakate. Nu afu kilam tuku madiningit ta nu manj nane pitai ndaningit. ³⁰ Israel mbal nane ambonga Kuate tuku minge dubinaig ta ngumnenga Kristus mbolnge pitainaig. Tane nu tuku pasa ambonga pitainaig mbal kile Kuate nu Kristus mbolnge tane mapekate. ³¹ Nu tane kasomok mbal mapeka minit tanjamba ndo Israel mbal mata mapekam tuku ta kile nane nu tuku minge pitaimba minig. ³² Sine njakmba Kuate tuku minge pitaiger le nu sine kilmba une tuku ndalekanu manjau mbol patikina. Tanjana sulumba kile nu Kristus mbolnge sine njakmba mapeka kilamngat.

³³ Kuate tuku manjau ta mayenu ndo. Nu tuku wamdus kila sungo o mbolnge. Sine sirka nu tuku wamdus kila pile ndakeg. Nuje wamdus kile-mayokkam tuku ndin sine pilengam kumunj kuga. ³⁴ Kuyar pasa nu tenenmba sakate.

Ima nu Sungo tuku wamdus kila minit? Ima nu Sungo wam pagu pasa sawam kumunj ngate.

Aisaia 40.13

³⁵ Ima nu aganj ande Sungo tuna ta tuku lafunu nu mbolnge minit? ³⁶ Nunge aganj ndende njakmba kile-mayokkina ta nu tugu. Nu miro. Nu tuku nyu sungo kilnja sangri ta minmba minamngat. Son.

12

Sine Kuate tuku ndo minbe

¹ Tira kame, tane Kuate tuku mape manjau idusmba tangine ngarusu Kuate tuku nga madimba patikap le minwaig. Kuate nu atrau aganj tananj ta nu nzalite. Sine tanjaweg ta sine kumumbi Kuate mbarinjeg. ² Tane kilke te tuku manjau te-pur ndawap. Tangine wamdus Kuate mbolnge palpe sulumba kitek mayok kape. Tane tanjamba Kuate tuku nzali kila palpe sulumba wam magenu o mbolnge Kuate garete ta ke likam kumunj.

Piro sangri yimyam tuku pasa

(1 Korin 12)

³ Kuate nu ye make pilmba aposel pilna. Ye nyu tambi satinngamngit. Tane tangine miroj payam ndaka kumumbi pilengap. Kuate nu sangri yimyam tingit ta idusmba tangine miroj pilengap. ⁴ Ngarosu ndindo mbolnge aganj inum inumnu piro kise kise ke likade. ⁵ Tanjamba ndo sine Kristus ndonj ulendikeg mbal sine gudommmba ta ngarusu ndindo ndo mineg. Ngarosu ta mbolnge sine inum inumnu mineg ta ulendika ngarusu ndindo. ⁶ Kuate nu sine njakmba make patika sine yimyam sangri kise kise ake singit tambi sine pirokube. Ande nu Tukul Guwa tugumnge pasa ismba kile-mayokkam tuku sangri tate ta nu nuje ngamunggal son manjau tambi kile-mayokkuwa. ⁷ Ande nu tanjo turkam tuku sangri tate ta nu tanjo turkuwa. Ande nu pasa kukliwam tuku sangri tate ta nu pasa kukliwa. ⁸ Ande nu tanjo sangri pileningam tuku sangri tate ta nu sangri pileninguwa. Ande nu aganj ndende njak afu turka ningam tuku sangri tate ta nu waknyumba ningguwa. Ande nu gabat tanjo minam tuku sangri tate ta nu wamdus sangrinu pilmba piro ta kuwa. Ande nu sinamanzerka minig mbal turkam tuku sangri tate ta nu gare njak turkuwa.

Tira kame ngamunggal ningam tuku pasa

⁹ Tane wamdus tugusekmbi mungu kume purkap. Tane manjau njagonu njakmba ngumneningmba manjau magenu ndo bige dedengap. ¹⁰ Tangine tira kat tangine tananj tangine tangine mungu kume purkap. Tane tangine tangine tira kame tuku nyu kiledungam tuku ngamunggal kunde-kundetinguwa. ¹¹ Tane kanyum ndamba sangri tinga pirokap. Tukul Guwa mbolnge tumail gare njak mayok kape sulumba Sungo tuku piro mbal minap. ¹² Tane muskil kile-tidinge tingam tuku tairngade ta tuku gare-gareka minmba piti sinamnge ngan pilmba dirnanngap. Tane mara mara Kuate yabanmba

minmba ¹³ Kuate tuku mbal aganj ndende denkade ta turkap sulumba kisekok mbal kilmba tangine wande mbolnge patikap.

¹⁴ Tane piti sertingig mbal Kuatenge nane sinzaningguwa nga yabanap sulumba nane nyaro pasa ninmba kasur pasa ninge ndakap. ¹⁵ Nane gare jak minig mbal ndon tane gare-garekap. Nane piti jak minmba malmbikade mbal ndon tane malmbikap. ¹⁶ Tane tira kame ndon wamdus ulendika tuma minmba sine sugo nga piro nyu kugatok ta kam tuku mbule ndakap. Tane sine kila sugo jak nga idus ndawap.

¹⁷ Ande tane mbolnge manau nayonu kuwa kande tane manau nayonumbi lafu ndawap. Tango jakmba ngamuknge manau tjureknu ndo ke likap. ¹⁸ Tane tango jakmba ndon ngamungal ulendi minam tuku ndin sotap.

¹⁹ Tira kame, nane afu tane mbolnge manau najgonu kuwaig le tane Kuatenge lafuwa nga piti ta nu wai mbolnge ndo palpe. Kuate tuku kuyar ta tuku tejenmba sakate. Sungo nu sakate: Manau najgonu lafunu ta ye tuku piro. Yenge pa ta ningamngit ngate.

Lo 32.35

²⁰ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ne tuku ngueu tango nu gubawa kande nyamagan tawe le nyuwa. Nu kule parawa kande kule tawe le nyuwa.

Ne tanjawa ta nu nunge ngueu manau ta tuku kiko tumba wamdus rar prowa le kamusmba minamngat ngate. *Sindaun 25.21*

²¹ Manau najgonu tanje tane kile-ibenjikat nga tane nu mape ndawap. Tangine manau magenu tamba manau najgonu ta kile-ibenkap.

13

Kuatenge gabat sugo patike likate

¹ Sine jakmba gafman kumnemnge minbe. Kuate tuku wamdus mbolnge ndo nane mayok kinig. Gabat sugo mine likade ta nunge patikate. ² Ande nu gafman tuku minje pitaite ta nu Kuate tuku wamdus pitaite. Pitaide mbal ta nane piya kumumbi tade.

³ Manau magede mbal nane kulat tango sugo tuku kuru kuru ndakade. Nane wam najgonu kade mbal ndo kulat tango tuku kuru-kurukade. Ne gabat ande tuku kuru-kurukam idus ndamba kande ne manau magenu ka le nu ne nzalinuwa. ⁴ Kuate nu tane turkam tuku gabat sungo ta pilit. Nu manau nayonu lafuwam tuku nyu jak minit. Ta tuku ne manau nayonu kumba kande ne nu tuku kuru-kuruka. Kuate nu manau najgonu kade mbal pa ningam tuku gabat sungo ta nu tuku piro tango minit. ⁵ Ta tuku ye satinngit. Tane gafman tuku minje kumnemnge minap. Tane Kuate tuku pa laipam tuku ndo nu kumnemnge mine ndakap. Tane manau tjureknu nga nu kumnemnge minap.

⁶ Tane takis ndameti pangkap. Gafman mbal nane piro ke likade ta nane Kuate tuku piro biyig. ⁷ Tane afu mbolnge wam kam tuku minwaig kande nane mbolnge ke likap. Tane takis ndameti pangkam tuku minmba kande pangkap. Tane nyu jak mbal idusningmba nane gare ningam tuku wam ta ndo kap.

Tangine tangine mungu kume purkap

⁸ Tane aganj ande lafuwam tuku mine ndakuwa. Tangine tangine mungu kume puram tuku manau ta ndo lafuwam tuku minwa. Nane afu tane tugumnge minig ta tane nane tuku kume purde ta tane Kuate tuku tukul pasa jakmba kumude. ⁹ Kuate tuku tukul gudommmba minig. Tango pino mungu kuayar ndakap. Tango bale ndawap. Aganj ande kuayar ndawap. Aganj ndende kilam tuku piriri ndawap. Tukul kame sakit ta jakmba tukul pasa tenge ulendite. Tukul ta tejenmba. Tane tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngate. ¹⁰ Tango nu kume pur manau tamba ande njayo siliwam kumu nguga. Ande nu kume pur manau jak minit ta nu tukul jakmba kumute.

¹¹ Kile mineg ait te tane kila. Ta tuku wam jakmba ta dubikap. Sine muskil kile-tidinge singam tuku pasa ismba son ngiger ait ta kile ait kuen kinit. Ta tuku tangine wamdus kinyanu minig ta kuagnekap. ¹² Ma furir tuku ait kugawam bafute le mafewam tuku ait

buk patukate. Ta tuku ma make tuku maṅau kile-sika mafen tuku maṅau kilmba tamba maṅau ṅaigonu kile-ibenkuba. ¹³ Sine mafen mineg taṅaṅ maṅau magenu ndo kube. Sine afu ndoṅ minyoka isukusmba maim-maimka kule kamenu nye ndakube. Sine fare fare taṅgo pino ndoṅ une ndakube. Kutur maṅau kiko ṅak ta ke ndakube. Afu ndoṅ kualeyau ndakube. Afu tuku mine tuku wamdus kagli ṅr ndakube. Sine ma make tuku maṅau taṅaṅ ṅakmba kusrekube.

¹⁴ Tane siṅgine Sunḡo Yesus Kristus tuku maṅau te-purap sulumba taṅgine ṅgarosu tuku nzali ṅaigonu kam tuku idus ndaniṅgap.

14

Sine tira kame tuku son maṅau pile ndangube

¹ Tira ande tuku son maṅau gisleknu ta nu tane ndoṅ maṅgurkam tuku tap. Tane nu ndoṅ kualeyauka nu tuku maṅau te-ibenam tuku idusmba te ndakap. ² Tira ande nu ye agaṅ ṅakmba nyam kumuṅ ṅgate. Ande nu son maṅau gisleknu ṅak minmba ye mbarikit ṅga nu ndem mbulmba nyamagaṅ ndo nyate. ³ Ande nu ndem nyate taṅge ande nu nyamagaṅ ndo nyate ta tala ndawa. Ande nu ndem nda nyate taṅge nu taṅgo ndem nyate ta nu mbarte ṅga sa ndakuwa. Kuate nu nale arṅeṅ kilna. ⁴ Ne ima le ande tuku piro taṅgo tuku son maṅau pilete. Nu pilemba kumumbi kate ko mbarte ta ne tuku piro kuga. Nuṅe Sunḡo tuku piro. Sunḡonge nu saṅgri tuwit ta nu kumumbi mayok kaṅgat.

⁵ Tira ande nu ait afu tukul ṅak ṅgate. Ande ait ṅakmba kumu kumu tukul kugatok ṅga iduste. Taṅgine miroṅ yimyam maṅau dubiwam tuku ta pileṅga te-tiwap. ⁶ Ait afu sugo ṅgade mbal ta nane Kuate tuku nyu idusmba taṅade. Nane ndem nyade mbal Kuate gare pasa tuwig sulumba Kuate tuku idusmba nyade. Nane ndem nda nyade mbal nane Kuate tuku mata idusmba ndem nda nyade. Nane nyamagaṅ ndo nyade ta tuku Kuate gare pasa tuwig. ⁷ Sine mineg ta siṅgine miroṅ tuku mine ndakeg. Ko kumeg ta siṅgine miroṅ tuku kume ndakeg. ⁸ Sine abo ṅak mineg ta sine Sunḡo tuku nyu te-dunḡam tuku mineg. Sine kumeg ta Sunḡo tuku nyu te-dunḡam tuku kumeg. ⁹ Kristus nu kumanu mbal abo ṅak minig mbal tuku Sunḡo minam tuku nu kummba maṅ tingina. Ta tuku sine abo mineg e ko kumeg ta sine Sunḡo tuku ndo mineg.

¹⁰ Ne wam ta idusmba tira ande tuku son maṅau pileṅga nu mbarte ṅga sa ndaka. Ko ne afu tuku son maṅau kaṅgerka tala tala ndaniṅga. Sine ṅakmba Kuate am mbolṅge tingube le nuṅge sine pilesinḡamṅgat. ¹¹ Kuyar pasa ande ta tuku teṅenmba sakate.

Sunḡo nu sakate: Ye siṅka abo minet taṅaṅ pasa te siṅka mayok kaṅgat. Taṅgo ṅakmba ye tugumṅge dagol tidronḡamṅgaig. Nane ṅakmba ye tuku nyu te-dunḡamṅgaig ṅgate. *Aisaia 45.23*

¹² Ta tuku sine ṅakmba Kuate tugumṅge siṅgine wam ṅakmba ke likeg ta kilimok kile-mayokkamṅgig.

Sine tira kame tuku ṅgamunḡal ṅaigo sigli ndakube

¹³ Ta tuku sine siṅgine munḡu pileṅgeg wam ta kusrekube. Sine wamdus saṅgrinu pilmba siṅgine tira inum ndekam tuku wam ande ke ndakube. ¹⁴ Ye Sunḡo Yesus ndoṅ ukendiket ta nyamagaṅ ndem ṅakmba nyam tuku tukul kuga. Ye wam ta kila minet ta ande nu agaṅ ande nyam tuku tukul ṅak ṅga iduste ta nu tuku wamdus sinamṅge tukul taṅaṅ mayok kinit. ¹⁵ Tira ande nu agaṅ ande nyam tuku tukul ṅak ṅgate le ne tumba nyate ta ne nu tuku wamdus ṅayo silita. Taṅate ta ne tira tuku kume purte wam ta kusrete. i ... Kristus nu tira ta tuku kumna. Ne agaṅ nyate tamba nu ṅayo sili ndawa.

¹⁶ Ne ye agaṅ ṅakmba nyam kumuṅ ṅga sakate ta ne kumumbi sakate. Naṅe wamdus mayenu ta andeṅge ṅayo siliwam tuku ndin wakei ndawa. ¹⁷ Sine Kuate kumnemṅge mineg mbal sine nyamagaṅ le kule nyeg ko nda nyeg ta alo sunḡo kuga. Sine tiṅreknun mayok ka ṅgamunḡal mukuk minmba Tukul Guwa mbolṅge gare ṅak mineg wam ta ndo alo sunḡokanu. ¹⁸ Ande nu taṅamba Kristus dubite ta nu Kuate gare tuwit. Taṅgo pino nane nu tuku maṅau ta kaṅgermba saka minig.

¹⁹ Sine ngamunggal ulendi minmba singine singine wamdus sangri pilewam tuku sangri tinga wam ta ndo ke likube. ²⁰ Ne aganj ande nzalinu nyate tamba Kuate tuku piro njayo sili ndawa. Nyamagan njakmba tukul kugatok ta ande nu ne aganj nyate ta mbolnge ndekate ta ne mbarte. ²¹ Nane tira ande baringikat nga ne ndem ko grep kule nye ndaka ko wam kise afu ke ndakate ta ne manau tinjeknu dubite. ²² Ne wam afu kam kumuŋ ngate ta Kuate am mbolnge ndo minwa. Ne wam ande pilenga ye kam kumuŋ nga idusmba wamdus piti kugatok ta ne gare njak minit. ²³ Ne wamdus armba njak aganj ande nya ta ne mbarte. Ne nane ngamunggal son pitaimba tumba nyate ta tuku. Ande nu wam andembi nuje son ngate manau piti serte ta nu mbarte.

15

¹ Sine Kristus dubimba ngamunggal son sangri njak mineg mbal sine tira kame son manau gisleknu minig ta turkuba. Sine singine maye minam tuku ndo idus ndabe. ² Sine tira kame wamdus sangri pileningam tuku nane tuku wamdus kumnemnge minmba manau tamba nane turkuba. ³ Kristus nu mata nuje maye minam tuku ndo idus ndana. Kuyar pasa ande Kristus nu Kuate ndon pasatina ta tejenmba sakate. Nane ne tumail pannade mbal ye turmba tumail panyade. *Mune 69.9*
Kuyar pasa nu tanjamba sakate.

⁴ Kuyar pasa o buk kuyarke likinaig ta sine tumsingam tuku mayok kinaig. Sine kuyar pasa ta burka sangri tinga dirnangube sulumba ngamunggal mukuk njak minmba Kuate tairngube. ⁵ Sine sangri tinga ngamunggal mukuk minam tuku manau Kuate tugumnge prote. Nunge tane sangri tinga le tane Kristus Yesus tuku manau kubemba tanjine tanjine wamdus ulendi tuma minap. ⁶ Tane tanjamba minap ta tane ulendika minje ndindombi singine Sunjo Yesus Kristus tuku Mam Kuate tuku nyu te-dungamngai. Son.

Kristus nu kilke mbol mbal njakmba wikina

⁷ Kristus nu Kuate tuku nyu mbol kuwa nga nu sine njakmba kilna. Tanjamba ndo tane mata Kuate tuku nyu mbol kuwa nga tanjine tanjine afu njakmba kile likap. ⁸ Kristus tuku manau satinngit ta tugunu tejenmba. Kuate nu pasa o buk sakina ta alonu mayok kuwa nga Kristus nu Zu mbal tuku piro tanjo mayok kina. Wam ta mbolnge Kuate nu Zu mbal tuku mbuŋ kame pasa saningina ta kumuŋgina. ⁹ Wam ta mbolnge kasomok mbal mata Kuate tanje mapekina le nane nu tuku nyu te-dunginaig. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ye kasomok mbal ngamuknge ne tuku nyu te-dungamngit. Ye ne tuku nyu mbol kuwa
nga mune ande ulamngit ngate. *2 Samuel 22.50; Mune 18.49*

¹⁰ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tane kasomok mbal Kuate tuku mbal Israel ndon gare-gareka minap ngate. *Tukul Pasa 32.43*

¹¹ Pasa ande mata tejenmba sakate.

Tane kasomok mbal Sunjo tuku nyu te-dungap.

Ese. Kilke tugu njakmba nu tuku nyu te-dungap ngate. *Mune 117.1*

¹² Tuan tanjo Aisaia nu mata sakina:

Yesi tuku mbuŋ sunjo ande prowamngat.

Nu kasomok mbal tuku Sunjo minam tuku mayok kangat. Nunge nane muskil kile-tidinge ningam tuku tairngamngai ngina. *Aisaia 11.10*

¹³ Sine Kuate tairnga mineg wam ta nunge singit. Tane nu kumuŋ nga minap le nunge gare manau ngamunggal mukuk sungomba tinga. Nu tanjawa ta tane Kuate tairnga minig wam ta Tukul Guwanje lato lato sangri pilemba minamngat.

Paulus nu nuje piro tuku sakina

¹⁴ Tira kame, ye tane tuku wamdus ar ar ndawet. Tane ranjun manau kumuŋganu njak minmba pasa tugusek njakmba kila minig tukunu tanjine tanjine munju kile-tidingam kumuŋ. ¹⁵⁻¹⁶ Kuate nu ye make pilmba tane kasomok mbal ngamuknge Kristus Yesus

tuku piro tanjo minam tuku ye madiyina. Ta tuku ye waje te mboŋge tane maŋ idusam tuku ye pasa saŋgrinu afu kuyarit. Ye pasa mayenu kukliwet te pris taŋaŋ Kuate tuku piro biyet. Tane kasomok mbal Tukul Guwa mboŋge kumumbi purferŋu mayok kape le Kuate nu nzalinu kilwa ŋga ye tane atrau agaŋ mayenu taŋaŋ Kuate tambim tuku piro ket.

¹⁷ Ye Kristus ndoŋ ulendiket tukunu ye Kuate tuku piro ke liket te ye payamkam kumuŋ. ¹⁸ Kristus nu kilke mbol mbal ŋakmba pasa mayenu dubiwaig ŋga nu ye mboŋge wam afu ke likina ta ndo ye saka minet. ¹⁹ Ye pasa kuklimba wam afu ke lika ye saŋgri kitek tumniŋmba Tukul Guwa tuku saŋgri yimyam kile-mayokka wam ŋakmba ta Kristus nu ye mboŋge piro kina. Ta tuku ye Yerusalemŋge Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku piro tugu pilmba kumba ka ka Iliria ma mboŋge tiŋga piro suluwen.

²⁰ Ye Kristus tuku piro mbal afu tuku piro tuturam idus ndawet. Nu tuku nyu kinit ma mboŋge ye pasa kukliwe nda. Nu gilai mbal tugumŋge ye pasa kukliwam tuku wamdus saŋgrinu pilet. ²¹ Kuyar pasa ande ye idusmba taŋamba piro ket ta teŋenmba.

Nane nu tuku pasa ise ndakade mbal nane ismba wamdus purfeningamŋgat.

Nane nu tuku nyu ise ndakade mbal nane nu kila palmbimŋgaig ŋgate.

Aisaia 52.15

Paulus nu Rom mbal kanŋerkam idusna

²² Ye ait sunŋomba tane tugum prowam tuku iduset ta yiŋe piro sunŋo teŋge ndin purte. ²³ Kile kilke te mboŋge piroket ta buk kugate. Ye yar gudommba tane tugum kambim tuku sunŋomba idusmba minet ta ye Spen kambim ŋga pro tane kanŋertingam iduset. ²⁴ Ye tane ndoŋ ait fagnu minmba gare ti le tane ye mindeyumba ka ndinŋge kayeyap le ye Spen ka ŋget.

²⁵ Ye kile ndametiŋ afu kilmba Yerusalemŋge Kuate tuku mbal turkam kanŋit. ²⁶ Nane agaŋ ndende tuku denkade tukunu Masedonia le Akaia ma mboŋge tira kame afu nane turkam tuku ndametiŋ te patikinaig. ²⁷ Nane naŋgine miroŋ wam ta kam idusnaig ta nane kumumbi kinaig. Kasomok mbal Israel mboŋge lafu ŋak minig. Nane Israel mbal tugumŋge Kuate tuku wam magenu kilig tukunu kile kasomok mbal nane Israel mbal afu ŋgarosu tuku agaŋmbi turkam kumuŋ. ²⁸ Ye ndametiŋ te kilmba Yerusalem mbal niŋgi sulumba ye Spen kambim ŋga ka tane tugum ta prowamŋgit. ²⁹ Ye tane tugum prowi ta ye Kristus tuku gare maŋau ŋakmba ŋak tane tugum prowamŋgit ta ye kila.

³⁰ O tira kame, sine ŋakmba Sunŋo Yesus Kristus tuku mbal mineg. Sine Tukul Guwa mboŋge muŋgu kume purkeg. Ta tuku ye teŋenmba satinŋamŋgit. Tane ye turyam tuku ye ndoŋ Kuate sunŋomba yabaŋbe. ³¹ Yudea ma tugu mboŋge son nda ŋgade mbal ye baleyam idusde ta ye maye minam tuku Kuate yabaŋap. Kristus tuku mbal Yerusalemŋge nane kasomok mbal tuku ndametiŋ te kilam mbulbekaig. Nane gare ŋak kilwaig ŋga ta tuku mata Kuate yabaŋap. ³² Kuate nu nzaliwa le ye taŋamba gare ŋak tane tugum ta promba ait afu tane ndoŋ mini sulumba wamdus gare tamŋgit.

³³ Kuate nu ŋgamuŋgal wamdus bul sersinŋam tuku nu tugu. Nu tane ndoŋ minmba minwa. Son.

16

Paulus nu Rom mbal kaiye pasa niŋgina

¹ Kristus tuku piro pino ande nyunu Febe tane nu tuku nyu kila palpe ŋga satinŋamŋgit. Nu Senkrea tumbraŋ sunŋo mboŋge Kristus tuku kuasmbi ŋgamukŋge piro kate. ² Nu tane tugum ta prowa le tane Kuate tuku mbal minig ta te-mayokmba Sunŋo tuku nyu mboŋge nu tap. Nu wam afu denkuwa kande turap. Nu tira kame sunŋomba ye mata turyina.

³ Prisila le Akuila nale ye ndoŋ Kristus Yesus tuku piro kigeŋ ta tane nale tuku gare pasa te sanikap. ⁴ Nalekam ta ye maye minam tuku ye turyumba kume dirnaik. Ta tuku kasomok mbal Kristus tuku kuasmbi minig ta nane ŋakmba ye ndoŋ nale gare pasa nikig.

⁵ Nale tuku wandekŋge Kristus tuku kuasmbi maŋgurkade mbal nane mata gare pasa te niŋgap.

Mbal njakmba nyu kilamngit te yiye gare pasa te saningap. Yiye gulab mayenu Epenetus. Asia mbal ngamuknge nu ambonga Yesus tuku son ngina. ⁶ Pino ande Maria tane ngamuknge piro karenkina. ⁷ Andronikus nale Yunias sine tugu ndindo nale ye ndonj muli wandek sinamnge mingen. Ye Kristus gilai minen le nale ambonga son nginaik. Aposel kame ngamuknge nale nyu njak minik. Nane njakmba ta yiye gare pasa te ningap.

⁸ Afu tejenmba. Ye tuku gulab mayenu Ampliatus. ⁹ Ande Urbanus nu sine ndonj Kristus tuku piro biyit. Ande Stakis nu ye tuku gulab mayenu ande. ¹⁰ Ande Apelis nu Kristus tuku tanjo tugusek mayok kina. Aristobulus tuku ndare tuma mbal mata yiye gare pasa ningap. ¹¹ Herodion nu ye ndonj tugu ndui ta. Narsisus tuku ndare afu Sunjo tuku mbal minig ta njakmba yiye gare pasa te saningap.

¹² Afu tejenmba. Sunjo tuku piro karenkate pino ar Trifina nale Trifosa. Pino ande Persis nu mata Sunjo tuku piro karenkate. ¹³ Tira ande Rufus nu Sunjo tuku tanjo tugusek. Ina nuje nu ye tuku ina tanjan minit. ¹⁴ Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas tira afu nane ndonj minig. ¹⁵ Filologus, Yulia, Nerius nale kulim nuje Olimpas Kuate tuku mbal nane ndonj mine likade ta njakmba yiye gare pasa te saningap.

¹⁶ Tane tangine tangine tira kame ndonj munju kume purkade manau ta alonu te-mayokap.* Kristus tuku kuasmbi yimyam njakmbange tane tuku kaiye pasa pilig le ilit.

Yabri tum mbal tuku rironj pasa

¹⁷ Tira kame, nane afu tane purka afu tuku wamdus tugusek didikade ta tane nane kila patika nane ndonj ulendi ndakap. Nanenge sine pasa tugusek tumtingigenj ta pitaide.

¹⁸ Nane singine Sunjo Yesus Kristus tuku piro mbal kuga. Nane nangine ngarosu tuku nzali najgonu maro njak minam tuku ndo piro kade. Nangine njule parak pasambi tira afu wamdus sangri kugatok ta didikade.

¹⁹ Tane Kuate tuku minje dubi mayede ta nane njakmba isig. Ye wam ta tuku gare-gareket. Tane manau mayenu kam tuku kila sunjo njak minap sulumba manau njayonu kam tuku gilai tanjan minap. ²⁰ Tane tanjamba minap ta Kuate nu pitik ndo Satan tumba tane tuku kupe kumnemnge pilmba to firamngat. Kuate nu ngamunggal mukuk singit tuku tugu. Sine tuku Sunjo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.

²¹ Timoteus nu ye ndonj pirokate ta nunje tane kaiye pasa tingit. Lusius Yason Sosipater nane ye tuku tugu ndui ta nane mata tane kaiye pasa tingit.

²² Ye Tertius Paulus tuku minje pasa kuyaret te ye mata kaiye pasa tingit.

²³ Gaius nu ye Paulus nu tuku wande mbolnje minam tuku sakate. Nu Kristus tuku mbal njakmba mbolnje wam mayenu ta kate. Nu mata tane kaiye pasa tingit. Erastus nu tumbrajan sunjo te tuku ndametinj kulatkate tanjo sine tuku tira Kuartus nale mata tane tuku kaiye pasa pilik.

²⁴ [Sine tuku Sunjo Yesus Kristus nu tane make patikuwa. Son.]

Paulus nu Kuate tuku nyu te-dungina

²⁵ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Ye pasa mayenu Yesus Kristus tuku kukliwet ta Kuate nu ta mbolnje tane sangri piletingamngat. Pasa mayenu ta buk kurok minna le tanjo nane gilai mine sunjona le ka ka kile nu kilimok mayok kinit. ²⁶ Kuate nu minmba minit nu tanjo njakmba pasa mayenu son nga dubiwaig nga iduste ta kilimok mayok kinit le kilke mbol mbal njakmba ise likeg. Tuan tanjo kame tuku kuyar ta mbolnje kilimok mayok kinit.

²⁷ Kuate nu ndo wamdus kila njakmba njak. Sine njakmba Yesus Kristus mbolnje Kuate tuku nyu sunjo ta te-dunga minmba minbe.

Son.

* 16:16: Zu mbal nane kume purkade manau ta alonu te-mayokmba munju mumukade.

1 KORIN

Korin mbal tuku waɓe Paulusnɓe ambonga kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 26 kinaig le Paulus nu Efesusnɓe minmba Korin mbal tuku waɓe te kuyarna.

Korin tumbraɗ sunɓo ta Grik kilke mbolnɓe minna. Tumbraɗ ta mbolnɓe ma tugu yeki yeki tuku mbal pro tanɓe mine likinaig tukunu maɗau ɗaigonu mata sunɓokina. Korin mbal nane yabri mbara gudommɓa mbariɗɗiɗmɓa minnaig le Paulusnɓe pasa mayenu tumba nane tugum kumba tumɗiɗgina le isnaig wam kube ta Aposel 18 mbolnɓe minit.

Korin mbal gudommɓa Paulus nu Kristus tuku sakina le ismɓa ɗgamuɗgal biye mbilmba kule pisne tinaig le Paulus nu nane ɗgamuknɓe yar ndindo baterɗu inum pirokina sulumba maɗ nane kusreka kina.

Paulus nu waɓe te kuyarna ta tugunu teɗenmɓa. Nu Efesusnɓe minna le mbal afu nane nu tugum promba Kristus tuku mbal Korinɗe minig ta nane fare fare unekade ɗga nu kubeu tunaig sulumba sakinaig: Afu nane naɗɗine maɗau ambokok ta maɗ lato ke likade. Nane pur yimyamka sine gabat kise kise tuku kuasmbi ɗgade. Nane tuku ande nu nuɗe ndare ndoɗ kinyna ta nane nu te-ti ndanaig. Nane kualeyaukade sulumba naɗɗine naɗɗine tira pasa mbolnɓe kile-tiɗiɗɗade sulumba fare fare tanɓo pino ndoɗ unekade ɗga Paulus sanaig le nu pasa ta ismɓa nane tuku mbar kile-tiɗiɗgam tuku waɓe te kuyarna sulumba wam pagu pasa sunɓomba nane ɗiɗgina.

Taɗamba nu nane nu tuku kusna waɓe pilnaig ta turmba kumumbi lafuna.

¹⁻² Kuate tuku kuasmbi Korinɗe minig tane ɗakmba kaiye. Tane nuɗe mbal minam tuku Kuate nu wikate le tane Kristus Yesus ndoɗ ulendika nu tuku mbal mayok kinig. Kilke tugu ɗakmba mbolnɓe siɗɗine Sunɓo Yesus Kristus tuku nyu te-duɗɗade mbal nane sine ndoɗ ulendika Sunɓo ndindo ɗak minig ta nane tuku turmba waɓe te kuyaret. Ye Paulus Kuate nu nuɗe nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini ɗga nyu te-mayokna. Ye siɗɗine tira Sostenes sile tane ndoɗ pasatam prowek. ³ Siɗɗine Mam Kuate Sunɓo Yesus Kristus nale tane ake sinaɗ make patika ɗgamuɗgal wamdus bul sertiɗuwaik. Son.

Paulus nu Kuate tuku garena

⁴ Kuate nu Kristus Yesus mbolnɓe tane ake sinaɗ make patikina tukunu ye mara mara nu gare pasa tuwet. ⁵⁻⁶ Tane Kristus ndoɗ ulendika wam magenu ɗakmba kilnaig. Sine nu tuku pasa tane tugumɗe kukligen le pasa ta tane tuku ɗgamuɗgal sinamɗe saɗgri tiɗgina le tane katese maɗau tugusek ɗakmba ɗak minmɓa miɗɗe bulokmbi te-mayokde. ⁷ Tane siɗɗine Sunɓo Yesus Kristus luka prowam tuku minde minig ta wam ande tane mbolnɓe den ndakate. Kuate nu buk wam magenu ɗakmba tiɗɗe suluna. ⁸ Nu tane saɗgri piletinɗmɓa minwa le ma ma nuɗe ait sunɓo mbolnɓe mbar ande tane mbolnɓe mayok kine nda. ⁹ Kuate nu nuɗe Kiɗo siɗɗine Sunɓo Yesus Kristus tane nu ndoɗ muɗgu gare ɗak minam tuku wikina. Nu siɗka wam ta te-mayokamɗgat.

Kuate tuku kuasmbi Korinɗe purkinaig

¹⁰ Tira kame, ye siɗɗine Sunɓo Yesus Kristus nu tuku nyu mbolnɓe tane saɗgrimɓa satingamɗgit. Tane pur yimyam ndaka ulendika tumawap sulumba tane wam ɗakmba mbolnɓe ɗgamuɗgal ndindo pilmba kap. ¹¹ Tane kualeyaukade ta Klowi tuku wande tuma mbal afu ye tugum promba ye kubeu sinaig le ye isen ta teɗenmɓa. ¹² Tane purka tane afu sakade ye Paulus tuku tanɓo ɗgade. Afu ye Apolos tuku afu ye Petrus tuku afu ye Kristus tuku ɗgade. ¹³ Yoi. Tane Kristus purpurde le nu gudommɓa tanaɗ mayok kinig. Ye Paulus ye tanenu ɗga ail kazrai mbolnɓe kume ndaken. Tane ye tuku nyu mbolnɓe kule pisne te ndakinaig. ¹⁴ Ye tane ɗgamuknɓe minmɓa afu kule pisne ndatiɗgen tukunu kile ye wamdus piti kugatok minet. Ye Krispas nale Gaius ndo kule pisneniken tukunu

¹⁵ tane sine Paulus tuku mbal minmba kule pisne tiger nga sakam kumuŋ kuga. ¹⁶ O son. Ye Stefanas tuku wande tuma mbal mata kule pisneningen. Ye afu turmba kule pisneningen e ko kuga e ye idus ndawet. ¹⁷ Kristus nu tanjo kule pisneningam tuku ye kukul ndayina. Ye pasa mayenu kuklimba sanu tuku kukulyina. Ye pasa ta kuklimba kilke te tuku wamdus kilambi tanjo wamdus dubikam tuku sa ndaket. Kuga. Ye ail kazrai tuku sa ndo ket.

Kristus nu Kuate tuku wamdus kuyar te-mayokte

¹⁸ Kristus nu ail kazrai mbolŋge kumna ta ngisikam tuku minig mbal nane pasa ta ismba nginngan pasa ndo ngade. Sine Kuatenge muskil kile-tidinge singit mbal sine ismba ta Kuate tuku sangri ngeg. ¹⁹ Kuyar pasa ande Kuate tuku minge tenenmba sakate. Nane kila sugo ŋak mbal yenje nane tuku kila ŋaigo siglikamngit. Wamdus kuyar mayenu ŋak mbal yenje nane tuku wamdus te-siwamngit ngate. *Aisaia 29.14*

²⁰ Kuate tuku wamdus kila tanje kilke te tuku nginngan wamdus kila kilimok kile-mayokkate. Ta tuku kila ŋak mbal aninge? Ko kuyar pasa biteknganu mbal aninge? Ko nangine wamdus kilambi afu tuku pasa kile-iberkade mbal aninge? Nane tuku kila alo kugatok. ²¹ Kuate nu tanjo nane nangine kilambi nu kila palmbim tuku ndin ta tukulna. Sine pasa kukliweg le afu nginngan pasa ngade ta pasa tanje ndo nane Kuate kila palmbim kumuŋ. Nu pasa tamba son ngade mbal muskil kile-tidinge ningit. Kuate tuku wamdus kuyar not. ²² Zu mbal nane wam kitek sangrinu kanjerkumba ndo son ngam idusde. Grik mbal nane pasa kila wamdus mayenu ŋak isam idusde. ²³ Sinenje Kristus nu ail kazrai mbolŋge kumna pasa ta kukliweg. Zu mbal nane pasa ta ismba gubra tumba pitaide. Grik mbal nane ismba nginngan pasa ndo ngade. ²⁴ Sine Kuatenge wikate mbal Zu ko kasomok mbal sine Kristus tuku pasa ta ismba son ngeg. Kuate tuku sangri nu tuku wamdus kila nu mbolŋge minig le sine kila pileg. ²⁵ Kuate nu wam te-mayokte le nginngan wam ngade ta tanjo tuku kila lite. Nu wam te-mayokte le gisleknu ngade ta tanjo tuku sangri lite. ²⁶ Tira kame, tane Kuatenge wikate mbal tane tanjo ndaŋ ndaŋ. Afu tanjo am mbolŋge kila ŋak afu sangri ŋak afu nyu ŋak tane ngamukŋge tanjo tanaŋ gudommaba mine ndakade. ²⁷ Kuga. Kuate nu kila ŋak mbal kiko tuwaig nga kila kugatok mbal kilam tuku madiningina. Sangri ŋak mbal kiko tuwaig nga nu sangri kugatok mbal madiningina. ²⁸ Kuate nu nyu ŋak mbal ake agaŋ tanaŋ mayok kuwaig nga mbal nyu kugatok tanjo nane kanjerka talaningig ta kilam tuku madiningina. ²⁹ Ta tuku ande Kuate am mbolŋge nuŋe nyu payamkam kumuŋ kuga. ³⁰ Kile sine Kristus Yesus ndoŋ ulendika abo kitek ŋak mineg ta Kuatenge singit. Nuŋge Kristus pilna le sine nu mbolŋge wamdus kila teg. Nu sine tuku muskil kile-tidinge singit le sine Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok ka nu tuku mbal purferŋnu mineg. ³¹ Ta tuku kuyar pasa ande tenenmba sakate.

Tanjo ima nu payamkam idusmba kande nu Sunjo wam ke likate ta idusniŋmba payamkuwa ngate. *Yeremia 9.24*

2

Paulus nu Kuate tuku sangrimbi pasa kuklina

¹ Tira kame, ye buk tane tugum promba Kuate tuku pasa tugusek satinngan ta wamdus kila ŋak ko pasa kila sunjo ŋakmbi sa ndatingen. ² Ye Yesus Kristus nane nu ail kazrai mbolŋge balenaig ta ndo idusmba satinngan. ³ Ye pro tane ngamukŋge sangri kugatok kuru-kuruka piririmba minen. ⁴ Ye pasa kukliwen ta tane tuku wamdus didikam tuku ye pasa kila sunjo ŋakmbi kukli ndawen. Ye pasa sando ken le Tukul Guwa nu pasa ta sangri pilena le tane son nginaig. ⁵ Wam ta mbolŋge tangine ngamungal son tanjo tuku wamdus kila mbolŋge mine ndakate. Kuate tuku sangri mbolŋge minit.

Kuate tuku wamdus kuyar

⁶ Kuate tuku mbal nane kila sugo ŋak nane ngamukŋge sine wamdus kila sugo ningeg. Wamdus kila ta kilke te mbolok kuga. Kilke te tuku sugo sugo kila kilig tanaŋ sine kile

ndakeg. Mbal ta ngisikamngaig. ⁷ Sine Kuate tuku wamdus kila kuirok minna ta te-mayokey le nuje mbal ndo ismba kila pilig. Kuate nu kilke te-mayok ndana sulumba sine nu ndon kilja jak minbe nga nu tanjamba wamdus tina ta kuirok minna. ⁸ Kuate tuku wamdus ta kilke mbolok sugo sugo nane gilai minnaig. Nane kila minnaig kande Sunjo kilja sangri jak nu tumba ail kazrai mbolnge bale ndanaig kande. ⁹ Kuate tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Kuate nu wam magenu nu tuku kume purde mbal ningam tuku madiningina. Wam ta sugokanu o mbolnge. Tanjo nane ammbi kanjer ndakade. Kilbambi ise ndakade. Wamdusmbi kamus ndaningig ngate. *Aisaia 64.4*

¹⁰ Wam magenu kuirok minig ta Kuate nu nuje Guwambi tumsingit. Nuje Guwa nu Kuate tuku wamdus jakmba kila minmba sine kila sasingit. ¹¹ Tanjo nu ande tuku wamdus kila mine ndakate. Nu nuje miroj ndo nuje wamdus kila minit. Tanjamba ndo ande nu Kuate tuku wamdus kila mine ndakate. Nuje Guwa tanje ndo kila minit.

¹² Kuate tuku wamdus ta tanjo tuku wamdus tanja kuga. Kuate nu wam sugo piya kugatok singina ta nu nuje Guwa singit tanje tumsingit. ¹³ Ta tuku nu wam sugo piya kugatok singina ta tanjo tuku wamdus kila tamba sine kukli ndaweg. Tukul Guwanje tumsingit le kukliweg. Kukliweg le Tukul Guwa jak mbal pasa ta ismba katesede. ¹⁴ Tukul Guwa kugatok minig mbal nane Kuate tuku Guwa tuku wam kame talaka nginngan wam ndo nga nane katesewam kumuj kuga. Tukul Guwa jak mbal ndo nuje wam kame pilenga alonu kamusmba katesede. ¹⁵ Nane wam jakmba pilenga pitik katesede. Tukul Guwa kugatok mbal nane Tukul Guwa jak mbal kumumbi pileningam kumuj kuga. ¹⁶ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ima nu Sunjo tuku wamdus kila minit?

Ima nu Sunjo wam paguwam kumuj ngate. *Aisaia 40.13*

Pasa ta son. Sine Kristus tuku ndo kila mineg.

3

Kuate tuku gageu pur yimyam ndakap

¹ Tira kame, ye tane ndon minmba Tukul Guwa jak minig mbal tanja pasa kila sugo jak sa ndatingen. Tane Kristus tinaig ta tane kijo dabronu ndo minmba kilke te tuku manau dubide mbal tanja minnaig. ² Ye nyamagan karenu tinje ndaken. Amo ndo tinjen. Ait ta tane pasa kila sugo jak isam kumuj kuga. Kile mata tane tanjamba ndo minig. ³ Tane tuku mine ta kilke mbolok mbal tanja minig. Tane afu tuku mine am kikon tinja kualeyauka munju tetka minig sulumba tane tuku mine ta kilke mbolok mbal tanja ndo minig tae. Tane tanjo kitek mayok ndakinig. ⁴ Ata. Tane afu sakade ye Paulus tuku tanjo ngade. Afu ye Apolos tuku ngade. Tane tanjakade ta tane Tukul Guwa kugatok mbal tanja minig. ⁵ Sile Apolos ndon tanjo ndan ndan. Sile Kuate tuku piro tanjo ndo. Nunje piro walmba sikina le sile piro kiken le tane pasa mayenu son nginaig. ⁶ Ye piro ta nyamagan tumunu nguken le Apolos nu agan tumunu ta kule tuna le Kuatenje ndo nyamagan alonu te-mayokna. ⁷ Ta tuku agan ngukate tanjo agan tumunu kule tuwit tanjo nale ar ta nyu kugatok. Kuatenje nyamagan alonu te-mayokte nunje ndo nyu jak. ⁸ Agan ngukate tanjo agan tumunu kule tuwit tanjo nale kumu kumu piro tanjo ndo. Ngumnenja piro miro tanjo nu nale yimyam piya kumumbi nikamngat. ⁹ Sile Apolos ndon Kuate tuku piro tanjo ndo. Sile piro tuma kek. Tane Kuate tuku nyam piro tanja minig.

Sine Kuate tuku tukul wande mineg

¹⁰ Tane Kuate tuku wande tanja minig. Kuate nu ake sinan ye make pilmba piro sina le ye tane tugumnge tanjo wai kuyar jak tanja wande ta tuku makek te-tiwen. Tanjo afu nane makek ta mbolnge wande alonu pilmba minig ta nane rironkuwaig. Makek ta mbolnge wande alonu fare fare pile ndakuwaig. ¹¹ Kuate tuku wande palmbim tuku makek buk siriwen ta Yesus Kristus. Afu nane makek kise sigrikam kumuj kuga.

¹² Makek ta mbolŋge piro mbal ail ndaŋ ndaŋ kilmba wande alonu palmbimŋgaig. Nane kuil anziŋ nzalail kilmba ko yakmbit kurbaŋ tikbair kilmba pilwaig ta ŋgumneŋga nane tuku piro kilimok mayok kaŋgaig. ¹³ Ait sunŋo mbolŋge paŋge piro mbal tuku piro yimyam tagoniŋguwa le nane piro mayede ko ŋayode ta kilimok mayok kaŋgaig. ¹⁴ Tanŋo nu makek ta mbolŋge wande pile mayete ta paŋge uge ndakuwa le nu nuŋe piro lafunu tamŋgat. ¹⁵ Ande nu pile maye ndate ta paŋge wande alonu ugwa le nu nuŋe piro lafunu te nda. Nu lafunu te ndakuwa sulumba nuŋe ŋgarosu ŋgisike nda. Nu pa tetka mayok kinit taŋaŋ nu ŋgisike diramŋgat. ¹⁶ Sine Kuate tuku tukul wande mineg. Nuŋe Guwa sine sinamŋge minit ta tane kila. ¹⁷ Wande ta Kuate nuŋe minam tuku madite. Tane tuku ande nu wande ta ŋayo siliwa ta Kuate nu tanŋo ta ŋayo siliwamŋgat. Kuate tuku tukul wande ta sine.

Kilke mbolok kila ta tugusek kuga

¹⁸ Tane rironŋkap. Tane tuku ande ye kilke te mbolok kila ŋakmba ŋak minet ŋgate ta nu nuŋe wamdus mbarte. Nu kila ta ŋakmba ŋgumneniŋmba ŋginŋan tanŋo mayok kuwa sulumba nu kila tugusek tuwa. ¹⁹ Kilke mbol mbal tuku kila Kuate am mbolŋge ŋginŋan wam ndo mayok kinit. Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kila ŋak mbal naŋgine kila tuku yabri paknu tambi Kuate nu nane kilmba kile-ibenŋkate ŋgate. *Yob 5.13*

²⁰ Kuyar pasa ande mata sakate.

Sunŋo nu kilke te tuku kila ŋak mbal kaŋgerka wamdus ta alo kugatok ŋgate. *Mune 94.11* ²¹⁻²² Ndaŋam saka tane gabat afu tuku nyu kile-duŋga payamkade. Ye Paulus Apolos Petrus sine ŋakmba tane turkam tuku ndo mineg. Wam ŋakmba minig ta tane tuku minig. Kilke te tane tuku minit. Abo minam tuku maŋau kume maŋau wam kile minig afu ŋgumneŋga prowamŋgaig ta ŋakmba tane tuku ŋga mayok kinig. ²³ Ata. Tane ŋakmba Kristus tuku minig le nu Kuate tuku minit.

4

Sunŋonge ndo nuŋe piro tanŋo pileniŋgit

¹ Tane teŋenmba sine tuku idusap. Sine Kristus tuku piro mbal minmba Kuate tuku pasa tugusek kuirok minig ta kile-mayokkam tuku kulat mbal mineg. ² Sine piro kulat mbal sine kurauka piro ke mayebe ŋga saket. ³ Tanenŋge ko tanŋo afunŋe ye tuku piro pilede ta ye tanaig ŋga ta tuku idus ndawet. Ye piro ket te yiŋe miroŋ mata pile ndawet. ⁴ Yiŋe mbar afu katese ndamba ye piro mayewet ŋga iduset ta ye wam ta mbolŋge piro tanŋo kumumbi mayok nda kinet. Sunŋonge ndo ye tuku piro kumumbi pilete. ⁵ Ta tuku tane pitik ndo afu tuku wam pile ndaniŋgap. Sunŋo tuku ait ndo tairiŋgap. Nu luka pro sine tuku maŋau kuirok minig ta ŋakmba kilŋaniŋguwa sulumba tanŋo wam kam idusde ta kilimok kile-mayokkamŋgat. Nu taŋawa le Kuate nu tanŋo yimyam kumumbi nyu kile-duŋgamŋgat. ⁶ Tira kame, kuyar pasa tumsingiŋgit taŋamba tane tanŋo ande payamka ande tuku nyu te-ibenŋ ndawap. Ye tane tuku gabat ŋakmba tuku satiniŋgit ta tane wam ta kila palpe ŋga sile Apolos sikile ŋgaro mbolŋge pilmba satiniŋget. ⁷ Imaŋge tane magenu ŋgate le tane nane afu liniŋganu ŋga idusde. Tane wam ŋakmba kilig ta Kuatenŋge tingit. Nuŋge tingit ta ndaŋam saka tane taŋgine miroŋ kilanu sukmba payamkade. ⁸ Tane wam ande den ndakate ŋga idusde. Tane sine lisiŋmba nyu sugo ŋak minig ŋgade. Yoi. Sine tane taŋamba mayok kape ŋga wamdus sunŋo ŋak mineg. Taŋamba ndeta sine tane ndoŋ ulendika nyu sugo ŋak minbe. ⁹ Kuate nu sine aposel kilmba tanŋo ŋakmba ŋgumnemŋge nyu kugatok patikina ŋga ye iduset. Ta tuku tanŋo ŋaigonu bale faram tuku patikade taŋaŋ enel kame tanŋo ŋakmba pro sine kile-ŋgamukka kaŋger tidiŋga talasiŋgig. ¹⁰ Sine aposel kame Kristus tuku mbal mineg tukunu tanŋo am mbolŋge ŋginŋan tanŋo saŋgri kugatok taŋaŋ mineg ta tane Korin mbal tane teŋenmba sakade. Sine Kristus tuku mbal mineg sulumba sine kila ŋak mbal mayok kumba sine saŋgri ŋak ŋga sakade. Tane Kristus tuku mbal minmba tanŋo am mbolŋge nyu sunŋo tade

ta sine nyu sunjo nda teg. ¹¹ Sine aposel kame o buk kile mata gubak ndo minmba kule parasinmba tawi urfunu tinggeg. Afunje sine njaigo siglikade le sine tumbraj kugatok tana kine promba likeg. ¹² Singine waimbi piro karenka mundumbi nyamagan piyaweg. Afu tumail pansingig ta lafu ndamba nane sinanu Kuate yabaneg. Afu piti singig ta sine ngan patika ake mineg. ¹³ Afu kasursingig ta sine pasa bafumbi saningeg. Tano pino njakmba sine aganj njaigonu tiglu tana nga pitaikade. ¹⁴ Ye pasa sangrinu kuyarit te tane kikotinguwa nga kuyar ndawit. Tane ye tuku kijo kame tukunu tane kile-tidingam tuku pasa te kuyaret. ¹⁵ Tane Kristus tuku mbal piro tano gudommmba tane ndin tumtingam tuku minig ta tane mam gudommmba kuga. Ye pasa mayenu tumtingen le tane Kristus Yesus tuku mbal mayok kinaig le ye tane tuku mam tana minet. ¹⁶ Tane ye tuku manau te-purap nga sarsartinget. ¹⁷ Ta tuku ye Timoteus kukuli le tane tugum kangat. Nu Sunjo mbolnge ye tuku kijo mayenu minit. Ye Kristus Yesus ndon ulendika minet manau te nunje tane man satinguwa le isap. Ye Kristus tuku kuasmbi tumbraj njakmba mbolnge minig ta tanamba tumninget. ¹⁸ Tane afu tanjine ngarosu payamka sakade. A ... Paulus nu kuru-kuruka sine tugum prowe nda ngade ta ¹⁹ Sunjo nu nunje nzali dubiwa le ye mine-minemba tane tugum prowamngit. Ye pro payamkade mbal tuku manau ta kangeramngit. Nane tuku pasa ta alo njak e ko alo kugatok? ²⁰ Ande nu Kuate tuku gageu minit ta nu pasa ndo sa ndakate. Nu nunje manjambi Kuate tuku sangri kile-mayokkate. ²¹ Tane ndanmba idusde? Tanjine mbar manau sigair-sigairinmba kile-tidingi e ko kukotingmba pasa bafumbi satingi e nga idusde.

5

Wam njaigonu kade mbal pitaikap

¹ Tane tuku ande nu mam nunje tuku pino kuayarmba nu ndon minit nga sakade le ye iset. i ... Kuate gilai mbal mata tanamba mbar ndade. ² Yoi. Tane payamka sine wam ande den ndakate ngade. Tane loka kiko njak malmbika minam kumu. Tano tanamba tane ngamuknge kate ta nu tumba pitaiwap. ³⁻⁴ Yine ngarosu tane ndon mine ndakate ta yine wamdu ta tane ndon minit. Ye tane ndon minanu tana ye tenemba satinngamngit. Tane mangur palpe le ye tuku wamdu Sunjo Yesus tuku sangri nale tane ndon mangurkamngaik. ⁵ Tane Sunjo Yesus tuku nyu mbolnge tano ta Satan tuku wai mbolnge palpe le nu tuku ngarosu njayo siliwa. Tanawa le nu wam ta mbolnge ngamunggal biye mbilwa le Sunjo Yesus nu prowa le tano ta tuku guwa ngisi ndakuwa. ⁶ Tane payamkade ta wam maye ndade. Yis fudinndo plaua sinamnge pileg le yis ta plaua njakmba ulmba silite ta tane kila. ⁷ Ta tuku tane bret yis kugatok tana purfejn nu ndo minap. Ata. Singine Pasowa tuku Sipsip Fat Kristus nane buk nu tumba balenaig. Ta tuku tanjine manau ambokok yis tana ta kile-panka manau kitek njak minap. ⁸ Zu mbal nane Pasowa tuku kusem kangerde manau ta sine bret yis njak tana manau njaigonu ambokok pitaikube sulumba bret yis kugatok tana manau tugusek kitek njak minbe. ⁹ Ye buk tane tuku wane ande kuyarmba tane unekade mbal ndon ulendi ndakap nga kuyaren ta ¹⁰ ye Kuate dubi ndade mbal tuku sa ndatingen. Tane nane fare fare pino tano ndon uneka aganj ndende kilam tuku piririmba yabri mbara mbarinde mbal ta njakmba kusreka aninge minamngaig? Minam tuku ma ande mine ndakate. ¹¹ Ye pasa kuyaren ta tugunu tenemba. Ande nu ye Kristus tuku tano ngate sulumba fare fare pino ndon unekate e ko aganj ndende kilam tuku piririte e ko yabri mbara mbarinte e ko afu tumail paningit e ko kule kamenu nyumba nginngankate e ko aganj ndende kuayarte e ko mbar afu tanamba kate ta tane nu ndon ulendika isukuse ndakap. ¹²⁻¹³ Kuate dubi ndade mbal pileningam tuku piro ta sine tuku kuga. Kuatenge ndo nane tuku manau pileningamngat. Sine tuku piro ta singine mbal ndo pileningam tuku. Tane tanawap sulumba tano une njak ta pitaiwap.

6

Kristen nanjine nanjine pasa mbol ti ndanguwaig

¹ Ndañam saka tane tangine tangine ande pasa mbolñge pilmba Kuate tuku mbal tugumñge te-ti ndamba Kuate dubi ndade mbal tugumñge te-tiwam kinig. ² Sine Kuate tuku mbal ngumnenğa kilke te tuku mbal ñakmba pileningam tuku mineg wam ta tane kila. Sine tañamba wam sugo pileningam tuku mbal mineg ta ndañam tane wam fonfoñ kile-tidingam kumuñ kuga ñgade. ³ Sine eñel kame mata pileningamñgig. Ta tuku sine kilke te tuku wam siñka kile-tidingam kumuñ. ⁴ Tane wam afu kile tidingam tuku ñak minig ta ndañam Kuate tuku mbal laipniñmba ake mbal tugum kinig. Tane wam ñayode. ⁵⁻⁶ Ye pasa satinğet te ismba kikoñguwa. Tane tuku ande nu ande tumba pasa mbolñge pilit sulumba Kristus tuku son nda ñgade mbal tugum kumba te-tite. Yoi. Tane tuku ndindo ande wamdus kila ñak pasa te-tiwam tuku mine ndakate le tane tañade e. ⁷ Tane tangine tangine ande tumba pasa mbolñge pilig ta tane wam maye ndade. Afu tane ñaigo siglika ko tane tuku ağan ndende kuayarwaig ndeta tane pasa kugatok minap ta maye ta ⁸ tane tañamba mine ndakade. Kuga. Tangine miroñ tangine tira ñaigo siglika nane tuku ağan ndende kuayarde. ⁹ Mañau ñaigonu kade mbal Kuate tuku gageu mayok ka nu kulatkate ma mbol kine nda ta tane kila. Ta tuku tane riroñkap. Tangine wamdusñge yabritinğikat. Fare fare pino taño ndoñ unekade mbal nane ma ta mbol kine nda. Yabri mbara mbarinđe taño pino munğu kuayarde taño taño ndo unekade mbal ta ñakmba kine nda. ¹⁰ Ağan kuayarde, ağan kilam tuku piriñde, kule kamenu nyumba ñginğankade, tumail panningig, afu katniñmba nane tuku ağan ndende kilig ta nane ñakmba siñka Kuate tuku ma mbol kine nda. ¹¹ Tane afu buk tañamba ke lika minnaig ta Kuate nu tane tuku une saukina. Kile tane Sungo Yesus Kristus siñgine Mbara tuku Guwa nale tuku sanğri mbolñge Kuate tuku mbal mayok ka nu am mbolñge tinğreku minig.

Ñgarosu kulatkam tuku pasa

¹² Tane afu sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ñgade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasingig. Ye mata tukul kugatok minet ta wam afu tañge ye tuku ñgamunğal didikikat nga ye wam ta ke ndaket. ¹³ Tane afu sakade. Ağan ñakmba nyam tuku minig. Funğul nu nyamagan ta nyam tuku minit ñgade ta son ta Kuate nu ağan ar ta kile-ñgisikamngat. Tane kuraukap. Sine tuku ñgarosu te fare fare taño pino ndoñ unekam tuku mine ndakate. Nu Sungo tuku minit. Sungo nu ñgarosu te turam tuku minit. ¹⁴ Kuate nu nuñe sanğrimbi Sungo kumna le nu tuku ñgarosu te-tina tañamba ndo nu sine tuku ñgarosu mata kile-tidingamngat. ¹⁵ Siñgine ñgarosu te Kristus tuku ñgarosu inum inumnu mine likade ta tane kila. i ... Sine Kristus tuku ñgarosu inum inumnu kilmba fare fare pino ndoñ tumawam kumuñ kuga. ¹⁶ Taño nu fare fare pino ndoñ kinyik ta nale ñgarosu ndindo tañaj mayok kinik. Kuyar pasa teñenmba sakate. Nale ñgarosu ndindo mayok kinik ñgate. *Mulum Pasa 2.24*

¹⁷ Ande nu Sungo ndoñ ulendikate ta nu Sungo ndoñ ñgamunğal ndindo mayok kinik. ¹⁸ Fare fare pino taño ndoñ unekam tuku mañau siñka kurau mayewap. Wam ñaigonu afu keg ta ñgarosu ñayo sili ndade. Fare fare pino ndoñ unekeg ta ñgarosu ñayo silite. ¹⁹ Kuate nu Tukul Guwa tinğina ta kile nu tane sinamñge minit. Tane tuku ñgarosu ta nu tuku tukul wande minig. Tane tangine miroñ tuku mine ndakate ta tane kila. ²⁰ Tane nu tuku taño minam tuku Kuate nu piya sungo kusrena. Ta tuku tangine ñgarosumbi nu tuku nyu te-dungam tuku mañau mayenu kam tuku palpe le minwa.

7

Taño pino munğu kilig tuku pasa

¹ Tane kusna wañe ye tuku kuyarnaig ta kile lafuwamngit. Taño nu pino nda tumba ake minit ta nu wam mayete ñget ta ² tane fare unekubekaig nga ye teñenmba iduset. Tane taño ñakmba pino ñak ñak minap le pino mata taño ñak ñak minap. ³ Taño nu munğu kilanu mañau kurauka dubimba nu nuñe piyo nuñe ñgaro ñgail ndawa. Pino mata tañaj nu taño nuñe ñgaro ñgail ndawa. ⁴ Pino nu nuñe miroñ ñgarosu kulatkate. Taño nuñe ñgarosu kulatkate. Taño mata nuñe ñgarosu kulatkate. Piyo

nunenge kulatkate. ⁵ Nalekam ngaro mungu ngail ngail ndakap. Kuate yabanjam nga tale arrej pasaka katmba pinka ait fagnu ndo takile ngarosu kuraukap ta ndo kumuŋ. Ait ta kugawa le tale maŋ tumawap. Kuga ta takile nzali towe fuguwap le Satanŋe tale tagotikikat. ⁶ Pasa te tukul taŋaŋ sa ndatinget. Ande nu pino tam idusmba kande tuwa. Ande nu ake minam idusmba kande ake minwa. ⁷ Tane ŋakmba ye minet teŋenmba minap nga ye iduset ta Kuate nu sine ndui ndui saŋgri yimyam siŋgit. ⁸ Afu kosnu ko kuembol minig ta tane ye suk pino kugatok minig ta tane mayede. ⁹ Taŋgine nzali towam kumuŋ kuga kande mungu kilap. Tane mungu kile ndaka ngarosu tuku nzali kikoŋ tiŋga minwa ta ŋayo. ¹⁰⁻¹¹ Muŋgu kilnaig mbal ye tane teŋenmba satinŋamŋgit. Pino nu taŋgo nuŋe kusre ndawa. Nu taŋgo nuŋe kusremba ndeta nu ake minwa ko nu maŋ taŋgo nuŋe ndoŋ tumawa. Not ndo. Taŋgo mata piyo nuŋe pitai ndawa. Pasa te ye tuku pasa ndo kuga. Sunŋo tuku pasa. ¹² Kile ye tane afu satinŋamŋgit. Sunŋo nu pasa te sa ndayate. Yiŋe wamdusmbi satinŋamŋgit. Pino ande Kristus tuku son nda nga nu taŋgo nuŋe kusrewam idus ndawa ndeta taŋgo ta nu pino ta pitai ndawa. ¹³ Ko taŋgo ande Kristus tuku son nda nga nu piyo nuŋe pitaiwam idus ndawa ndeta pino ta mata nu kusre ndawa. ¹⁴ Ta ndaŋam? Kristus tuku son nda ngate taŋgo nu Kristen pino ŋak tukunu nu Kuate tuku mbal sinamŋge minit. Kristus tuku son nda ngate pino nu Kristen taŋgo ŋak tukunu nu mata Kuate tuku mbal sinamŋge minit. Naŋgine kutu kame ta ina e ko mam mbolŋge nane Kuate tuku mbal tuku kiŋo kame mayok kinig. Nane kasomŋge minig mbal tuku kiŋo kame suk kuga. ¹⁵ Son nda ngate taŋgo ko pino mungu kilik maŋau puram idusmba ndeta nu purwa. Tane tuku ande mbolŋge taŋamba mayok kinit ta tukul ande nu peuwam tuku mine ndakate. Kuate nu sine ngamuŋgal mukuk minam tuku wikate. ¹⁶ Kristen pino taŋgo tane taŋgine taŋgo ko pino son nda ngade ta ndaŋmba ndin tumniŋmba kile-luka kilamŋgaig?

Sinŋine mine yimyam mbolŋge ndo minbe

¹⁷ Kuate nu sine mine kise kise siŋgina. Sine mine ta mbolŋge mingeŋ le nu sine wikina. Kile mine ta kusrewam idus ndawap. Ye Kristus tuku kuasmbi ŋakmba tukul pasa ta saninŋet. ¹⁸ Ne ngaro pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ne nzilal ta saukam idus ndawa. Ne ngaro nda pikna le Kuate nu ne wikina ta kile ngaro pikam idus ndawa. ¹⁹ Ngaro pikig e ko ngaro nda pikig maŋau ta alo kugatok. Sine Kuate tuku miŋge dubiweg wam ta ndo alo ŋak. ²⁰ Taŋgo yimyam ame mine mbolŋge minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolŋge ndo minap. ²¹ Ne ande tuku piro agaŋ taŋaŋ minmba nu tugumŋge piya kugatok pirokina le Kuate nu ne wikina ta ne rawe taŋgo taŋaŋ minam tuku piti ndanuwa. Naŋe kulat taŋgo ne kusrenam tuku ndin ande mayok kuwa kande ne mayok kaye. Kuga ta taŋaig. ²² Ne Sunŋonge wikina tukunu kile ne Sunŋo tuku taŋgo minmba ndalekanu taŋaŋ mine ndakate. Ko ne naŋe miroŋ naŋe nzali kulatka minna le Kuate nu ne wikina ta kile ne Kristus tuku piro agaŋ taŋaŋ minit. ²³ Kuate nu ne tam tuku piya sunŋo kusrena. Ta tuku ne taŋgo tuku piro agaŋ mayok nda kaye. Ne Kuate tuku piro agaŋ mina. ²⁴ Tira kame, tane yimyam ame mine mbolŋge minnaig le Kuate nu wikina ta mine ta mbolŋge minmba Kuate tugumŋge minap.

Taŋgo pino mungu kile ndakade tuku pasa

²⁵ Ye pino kosnu minig mbal tuku tukul ande Kuate tugumŋge ise ndaken ta Sunŋo nu ye turyate le ye wamdus tet te tugusek. ²⁶ Ye teŋenmba iduset. Piti ait sunŋo te ngamukŋge mineg tukunu taŋgine minig maŋau kusre ndamba ta mbolŋge ndo minap. ²⁷ Ne pino ŋak minmba ndeta pino pitaiwam idus ndawa. Ne pino kugatok minmba ndeta pino tam idus ndawa. ²⁸ Nane mungu kilig mbal piti sunŋomba kamusde. Piti ta tane laiptinŋam tuku taŋamba pasa te satinŋet. Ande nu pino tate ta nu mbar ndate. Pino mbanzo nu taŋgo tate ta nu mata mbar ndate. ²⁹ Tira kame, ye pasa satinŋit ta tugunu teŋenmba. Ait buk fag kinit. Ta tuku nane pino ŋak mbal wamdus pino mbolŋge ndo mine ndaka pino kugatok taŋaŋ minwaig. ³⁰ Nane piti ŋak minig mbal wamdus piti mbolŋge ndo mine ndaka piti kugatok taŋaŋ minwaig. Gare ŋak minig mbal wamdus

gare mbolŋge ndo mine ndaka gare kugatok tanaŋ minwaig. Agaŋ ndende piyade mbal agaŋ ndende kugatok tanaŋ minwaig. ³¹ Kilke kaŋgereg te ŋgisikamŋgat. Ta tuku tane kilke te tuku wam ŋakmba tuku sunŋomba idus ndaningap. ³² Tane wamdus fulilka piti ŋak mine ndakap ŋga iduset. Tango nu pino kugatok nu Sunŋo tuku wam kame ndo idusniŋmba nu gare tambim tuku ndin sotate. ³³ Tango pino ŋak ta nu kilke te tuku wam kame turmba idusniŋmba nu piyo nuŋe gare tambim tuku ndin sotate. ³⁴ Ta tuku nu Sunŋo tuku idusmba piyo nuŋe turmba iduste le wam ar tanŋe nu didikade. Pino kosnu ko pino mbanzo ande nu Sunŋo tuku wam ndo idusniŋmba nuŋe wamdus ŋgarosu ŋakmba Sunŋo tuku palmbim kumuŋ. Pino tanŋo ŋak nu kilke te tuku wam turmba idusniŋmba nu tanŋo nuŋe gare tambim tuku ndin sotate. ³⁵ Pasa te ye tane turtingam tuku ndo satinŋet. Ye muŋgu kilig maŋau peu ndaket. Tane maŋau kumumbi ŋak minmba wamdus ŋakmbambi Sunŋo dubiwap ŋga ndin tumtinget. ³⁶ Tango nu nuŋe kulim kulatkate le nu buk sunŋoka pino lete sulumba tanŋo kugatok minit le mam nuŋe nu tanŋo tambim idusmba kande tuwa. Ta mbar kuga. ³⁷ Ko nu nuŋe kulim kulatkate le nu tanŋo tam idus ndate le mam nuŋe nu wamdus ta sanŋrinu pilmba tanŋo ande tuwe ndakuwa ta mata nu mbar ndate. ³⁸ Maŋau arŋeŋ ta maye. Ande nu nuŋe kulim tanŋo tuwit ta maye. Ande nu nuŋe kulim tanŋo tuwe ndakate ta mayenu ndo. ³⁹ Pino nu tanŋo nuŋe abo minwa le kusre ndawa. Tango kumwa le ndo piyo nuŋe nu nuŋe nzali dubimba tanŋo kise tam kumuŋ. Sunŋo dubite tuku tanŋo inum ndo tuwa. ⁴⁰ Nu tanŋo inum nda tuwa ta nu siŋka gare ŋak minamŋgat ŋget. Kuate tuku Guwa nu wamdus sate le ye tanŋamba satinŋet ŋga iduset.

8

Yabri mbara atraukade ndem tuku pasa

¹ Afu nanŋine yabri mbara atraukade ndem tuku ye kusnayinaig ta teŋenmba la-fuwamŋgit. Sine kila ŋak ŋga sakade ta son ta tane sine kila ŋak mineg ŋga tanŋine ŋgaro payamkade. Tane kume pur maŋaumbi ndo tanŋo sanŋri pilenŋgam kumuŋ. ² Ande nu ye kila ŋak minet ŋgate ta nu kila kumumbi te ndakate. Nu denkte. ³ Ande nu Kuate tuku kume purte ta Kuate nu tanŋo ta kila minit. ⁴ Yabri mbara atraukade ndem nyam tuku sakinaig ta teŋenmba. Nane nanŋine mbara kanunu atraukade ta tugusek kuga. Mbara ndindo ndo minit. ⁵ Nane afu mbara kame samba mbolŋge kilke mbolŋge mine likade ŋga sakade ta mbara tanaŋ gudommba minig ta nane katesek mbara kuga. ⁶ Siŋgine Mam Kuate nu siŋgine Mbara Ndindo. Ande mine ndakate. Agaŋ ndende ŋakmba nu tugu. Sine nu tuku ndo mineg. Yesus Kristus nu siŋgine Sunŋo ndindo. Nu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina. Sine nu mbolŋge abo kitek teg. ⁷ Kristus tuku mbal afu wam ta kila pile maye ndade. Nane buk yabri mbara ta dubikinaig tukunu kile yabri mbara atraukade ndem ta nyumba wamdus gisleknu ŋak minmba nyade sulumba mbareg ŋga kutur tade. ⁸ Sine agaŋ pilenŋga nyeg ta mbolŋge Kuate tugum kine ndakeg. Sine agaŋ afu nda nyeg ta mbolŋge den ndakate. Ko agaŋ afu nyeg ta mbolŋge kumumbi mayok nda kineg. ⁹ Sine tukul kugatok ndem ŋakmba nyam kumuŋ ta sine rironkuba. Tira wamdus gisleknu ta bariŋgikat. ¹⁰ Ne tanŋo kila ŋak mbara atraukam tuku wandekŋge ndem nyumba mina le naŋe tira wamdus gisleknu ne kaŋgernumba sanŋri tinga nu mata mbara atraukanu ndem nyumba bariŋgikat. ¹¹ Ne naŋe kila mayenu tambi tira naŋe ŋayo silite. Ne kurauka. Kristus nu tira ta tuku mata kumna. ¹² Naŋe tira kame wamdus gisleknu minig le ne nane bariŋgam tuku ndin wakeite ta ne Kristus mata ŋayo silite. ¹³ Yiŋe tira ande ndem mbolŋge wamdus bariŋguwa ta ye ndem nduiye mbulmba nye nda.

9

Paulus nu piro tuku piya mbulna

¹ Ye afu kumnemŋge mine ndaka Kuate ndo kumnemŋge minet. Ye yiŋe ammbi Sunŋo Yesus kaŋgeren sulumba nu tuku aposel minet. Ye Sunŋo tuku piro ket le tane ye tuku

piro alonu minig. ² Nane afu ye aposel kuga ngade ta tane am mbolnge ye sinka aposel minet. Ye aposel minet ta alonu tane mbolnge kilimok mayok kinit. ³ Nane afu ye tuku nyu te-ibenje ta ye tejenmba nane saningamngit. ⁴ Ye piro ka afu tugumnge nyamagan kilam kumu. ⁵ Aposel kame afu Sungo tuku maib kat nuje Petrus turmba nangine pino jak pasa mayenu tuku likade ta ye mata pino jak ndeta tumba likam kumu. ⁶ Aposel jakmba tanjo tugumnge nyamagan kilmba nyade. Sile Barnabas ndon sikile waimbi piroka nyamagan piyawanngik nga idusde? ⁷ Kame tanjo ndan nuje miron agan ndende piyate? Kuga. Gafmanngi piyate. Tanjo ndan nu nyamagan nguka alonu kile ndakate? Kuga. Nu alonu kilit. Makau kulat tanjo ndan nu gubak pirokate? Kuga. Nu makau amonu nyate. ⁸ Manau ta tanjo tuku wamdus ndo kuga. Kuate tuku wamdus mata. ⁹ Moses nu Kuate tuku pasa tejenmba kuyarna.

Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro niymba alonu afu nye ndakuwaig nga minge tukul ndaningap nga sakina. *Lo 25.4*

Kuate nu makau tuku ndo idusmba tukul ta sa ndakina. ¹⁰ Nu sine nu tuku piro biyeg mbal ta idussinmba sakina. Sine piro tugu pileg ko piro kulatkeg tanjamba piro ta tuku alonu kilbe nga nu pasa tamba tumsingit. ¹¹ Sile Kuate tuku wam magenu tane ngamuknge ngukiken. Ta tuku kile tanjine agan ndende fudinmba sikap nga wikam kumu. ¹² Piro mbal afu tane tugumnge agan ndende wikade ta sile nane liningek. Sile sinka wikam kumu ta sile wi ndakek. Sile nane afu Kristus tuku pasa isam tuku ndin purpekik nga piti jakmba kile-ibenka pirokek. ¹³ Israel mbal tuku kusem wande sinamnge pirokade mbal nane wandek tanje nyamagan kilig. Tanjo pino tuku atrau piro biyig mbal nane mata ndem ta tuku afu kilmba nyade ta tane kila. ¹⁴ Tanjamba ndo sine pasa mayenu kukliweg mbal nane pasa isig mbal tugumnge ngarosu turam tuku agan ndende kilap nga Sungo nu sasingina. ¹⁵ Ye tane tugumnge agan ndende wikam kumu ta ye wi ndaken. Ye kile mata agan ndende sap nga pasa te kuyar ndawet. Kuga. Ye pirocket sulumba piya kugatok gare jak payamket. Ye suwaig ta yije payamket manau te purikat. Ye gubange baleyuwa ta maye. ¹⁶ Ye pasa mayenu kukliwam tuku Kuate nu nyu sina. Piro ta mbolnge ye payamkam kumu kuga. Kukli ndawet kande ye pa tam tuku minet kande. ¹⁷ Ye yije wamdusmbi pirocket kande piya tam tuku saket kande. Kuatenge piro te sina le nu tuku wamdus dubimba pirocket tukunu ye kulat tanjo ndo. ¹⁸ Ta tuku ye pasa mayenu kukliwet te lafunu te ndaket. Ye lafunu tet ta tejenmba. Ye pasa mayenu kukliwet ta piya kugatok isig. Ye agan ndende wikam kumu ta ye wi ndaket. Manau ta mbolnge ye maro jak minet.

Paulus nu tanjo kilam tuku wamdus ndindo jak

¹⁹ Ye afu kumnemnge mine ndaket ta ye nane gudommmba tuku wamdus kili le Kristus tuku son nguwaig nga ye yije wamdusmbi nane jakmba kumnemnge minet. ²⁰ Ye Zu mbal tugumnge piroken ta nane tuku wamdus kili le Kristus tuku son nguwaig nga ye nane tanjan minen. Ye tukul pasa kumnemnge mine ndaket ta ye tukul ta dubide mbal tugumnge piroken ta nane tuku wamdus kilam tuku ye tukul jakmba dubiken. ²¹ Ye kasomok mbal tugumnge piroken ta nane tuku wamdus kili le afu Kristus tuku son nguwaig nga ye nane tanjan Moses tuku tukul kugatok mayok kan. Ye tanjamba ken ta ye Kuate tuku tukul kusre ndaken. Kristus tukul pasa singina ta ye mara mara dubika minet. ²² Ye afu tugumnge wam afu ki le piti tubekaig nga nane kilam tuku nane tanjan wam jakmba kurauken. Ye tanjo afu tuku wamdus kili le Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge ningguwa nga ye nane yimyam jakmba tuku manau dubiken. ²³ Ye wam jakmba ke liket ta Kristus tuku pasa mayenu sungokam tuku ke liket. Ta mbolnge pasa mayenu tuku alonu ye mata liye nda.

Sine wamdus sangrinu jak ndin mayenu dubibe

²⁴ Nane afu pinderka munju lilikade ta ndindo nu ambongate le nane nu tuku nyu te-dungade ta tane kila. Tane mata nane tanjan Kuatenge tane tuku nyu kile-dunguwa nga tane sangri tinga ndin mayenu dubiwap. ²⁵ Pinderkade mbal pinder mbolnge sangri

tinga pinderkam tuku nane ambonga nangine ngarosu tumtummba ngarosu tuku nzali yimyam kile-iberkade. Nane pinder mbolnge kilke te tuku nyu sungo kugawam tuku ta tam tanade le sine nyu minmba minam tuku tam tanaweg. ²⁶⁻²⁷ Ye afu tugumnge pasa kuklimba dubi mayewam tuku tumninget ta nane kumumbi ndin ta mbolnge pinderka nyu sungo tuwaig le yiye miron kumumbi pinderka nyu sungo te ndatikit nga ye tejenmba ket. Yiye ngarosu tuku nzalinge ye didikikat nga ye mara mara ngarosu mape ndamba te-iberjam tuku wamdus sangrinu pilet. Ye Yesus tugumnge nyu sungo tam tuku wamdus ndindo ndo pilmba pinderket.

10

Israel mbal tuku manau katesemba rironkam tuku pasa

¹ Tira kame, sine Israel mbal tuku mbut kame ma baknu mbolnge manau kinaig ta tane idusap. Nane Moses ndon gau ande nane jakmba kainingina le jak lika jakmba yu sinam sinam ka tabek kinaig. ² Nane Moses dubiwaig nga gau yu ta mbolnge kule pisne tajan tumba Moses ndon ulendikinaig. ³ Nane jakmba Kuatenge nyamagan kule ndui ta ningina le nyinaig. ⁴ Ndam sinamnge kule bulbulmba prona le nane nyinaig. Ndam ta Kristus tuku kanumnu tajan nane ndon likina. ⁵ Nane tjanamba Kuate tuku wam kanjerkinaig ta Kuate nu nane gudommba tuku ndagariningina le nane ma baknu mbolnge kume likinaig. ⁶ Mbut kame tuku wam ta sine rironkam tuku tumsingig. Sine nane tajan wam najgonu kam tuku ngamungal kunde kunde ndasinguwa. ⁷ Sine nane tuku afu tajan yabri mbara tuku nyu te-du ndangube. Kuyar pasa nane tuku tejenmba sakate. Israel mbal nane minyoka isukusnaig. Isukusmba kule nyumba nane tinga kupesmba pino didik farmba une manau ke likinaig ngate. ⁸ Sine nane tuku afu tajan fare fare pino tango ndon une nda kube. Mbar ta tuku ki ait ndindo mbolnge Kuatenge nane tuku 23,000 bale farna. ⁹ Sine nane tajan Sungo tuku wamdus mukuknu tago tago ndabe. Nane tjananaig le kame mber pro nane bale farninge likinaig. ¹⁰ Sine nane tajan gubra tumba wam sak pile ndabe. Wam ta tuku kame ejelnge nane bale farna. ¹¹ Nane mbarnaig le pa lafunu nane mbol prove likinaig ta tango kame kanjerka rironkam tuku. Sine kugawam tuku ait mbolnge mineg mbal sine mata rironkam tuku nane tuku wam kube te kuyar pasa mbolnge minig. ¹² Ande nu sakate ye sangri jak ye tingam kumun ngate ta nu rironkuwa. Nu baringikat. ¹³ Satan nu wam jakmba tuku tago-tagosingit ta nu tango jakmba tjanamba ndo tagoningit ta tago ait mbolnge Kuate nu kumumbi sine kulatkate. Nu sine tuku sangri kulatka minmba nu sine bike ndaka sangri tingam tuku ndin tursingit.

Sine mbara afu Kuate turmba dubikam kumun kuga

¹⁴ Tira kame, tane sirka kurau mayewap. Yabri mbara yimyam mbarin ndaningap. ¹⁵ Tane wamdus kuyar mayenu jak minig tukunu ye tuku pasa te ismba pilewap. ¹⁶ Sine grep kule murko jak tumba Kuate gare pasa samba nyeg ta sine Kristus ndon ulendika nu tuku ndare nyanu tajan. Sine bret tumba fetka nyeg ta sine Kristus tuku ngarosu nyanu tajan. ¹⁷ Bret ndindo minit le sine tuma nyeg tukunu sine jakmba ulendika ngarosu ndindo mayok kineg. ¹⁸ Tane Israel mbal tuku manau kanjerap. Nane agam mor balenimmba Kuate atraukanu ma mbolnge ndem inumnu tumba nyade ta nane Kuate ndon ulendikade. ¹⁹ Ye pasa satingit ta yabri mbara atraukade ndem ta sangri jak nga sa ndaket. Ko yabri mbara nu minit nga idus ndawet. ²⁰ Kuga. Nane ndem tumba yabri mbara atraukade ta bukla najgonu atraukade. Nane Kuate atrau ndakade. Tane bukla najgonu ndon ulendi ndakap. Ye mbulit. ²¹ Tane Sungo tuku grep kule nyumba nu ndon ulendika man bukla tuku grep kule nyumba nane ndon ulendikam kumun kuga. Tane Sungo tuku mbain tugumnge isukusmba nu ndon ulendika man bukla tuku mbain tugumnge isukusmba nane ndon ulendikam kumun kuga. ²² Sine Sungo pitaimba nu tuku ma mbolnge bukla kame patikube ta nu gubra kagli firkamngat. Tane tuku sangri Sungo tuku sangri lite nga idusde e? Ndo kuga.

Singine mine mbolŋge maŋau pileŋga kube

²³ Tane afu teŋenmba sakade. Sine Kristus tuku mbal sine tukul kugatok mineg ŋgade ta son ta tukul kugatok wam afu keg ta sine tur ndasinggig. Afu keg ta sine sangri pile ndasinggig. ²⁴ Tane taŋgine maye minam tuku idus ndawap. Nane afu tane tugumŋge minig ta nane pitiniŋbekig ŋga idusmba maŋau pileŋga kap. ²⁵ Maket mbolŋge ndem patikade ta piyamba nyap. Tane piyamba ndem te yabri mbara atraukaig e ŋga kusna ndaŋgap. Tane ndem piyamba fare nyap. ²⁶ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate. Kilke agaŋ ndende ŋakmba minig ta Kuate nu miro ŋgate. ²⁷ Ande nu Kristus tuku son nda ŋganu nu ne ndoŋ isukusam tuku sanuwa le ne kambim idusmba kande kaye. Nu ndem tinwa le ake kilmba nyendo ka. Wamdus piti ŋak tumba ndem ta yabri mbara atraukaig ŋga kusna ndawa. ²⁸ Ande nu ne sanumba ndem te yabri mbara atraukaig tuku ŋguwa kande ne nda nya. Taŋgo ta nu wamdus piti tumba sanate ta ne nu idusmba nye ndaka. ²⁹ Ne wamdus piti tikat ŋga ye sa ndaket. Taŋgo inum ta nu wamdus piti tikat ŋga sanet.

Tane afu teŋenmba sakade. Ye tukul kugatok minet. Ndaŋam saka ye taŋgo wamdus piti ŋak ta idusmba wam afu ye nda kam tuku sakate? ³⁰ Ye Kuate gare pasa samba ndem tumba nyet ta maye. Ndaŋam ne ye tuku pasa ŋak ŋgade. i ... Tane taŋamba sa ndakap. ³¹ Tane nyamagaŋ ko kule nyumba ko maŋau afu ke lika gare tade ta Kuateŋge ndo nyu sunŋgo tuwa. ³² Tane nane Zu mbal ko kasomok mbal ko Kuate tuku kuasmbi ndoŋ minmba nane baringubekaig ŋga nane maŋau nzaliniŋgit ta ndo kap. ³³ Ye mata taŋgo ŋakmba tugumŋge nane maŋau nzaliniŋgit ta idusniŋmba wam ke liket. Ye nane gudommba tuku wamdus kili le Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge niŋguwa ŋga ye yiŋe piti kugatok minam tuku idus ndamba nane piti kugatok minwaig ŋga iduset.

11

¹ Ye Kristus tuku maŋau kumumba dubiwet. Taŋamba ndo tane mata ye tuku maŋau dubiwap.

Gabat songam tuku pasa

² Tane ye pasa satinŋen te bige magede tukunu ye gare-gareka tane mayede ŋget ta ³ ye kile wam ande tane katesewap ŋga satinŋamŋgit ta teŋenmba. Taŋgo tuku gabat Kristus. Pino tuku gabat nuŋe taŋgo nuŋe. Kristus tuku gabat Kuate. ⁴ Taŋgo ande nu gabat songanu ŋak Kuate yabaŋte ko Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkate ta nu Kristus kiko pilete. ⁵ Pino ande nu gabat so ndaŋga Kuate yabaŋte ko Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkate ta nu mata nuŋe taŋgo nuŋe kiko pilete. Nu tuku gabat kuerke sulude le kiko tate taŋaŋ. ⁶ Pino ande nu gabat songam mbulmba ndeta andeŋge nu tuku gabat waŋe kuer suluwa. Taŋawa le nu ta tuku kikowa le nu gabat songuwa. ⁷ Taŋgo nane gabat so ndaŋguwaig. Kuate nuŋe suk taŋgo wakeina le nu Kuate tuku kanumnu taŋaŋ minit. Pino nane gabat songuwaig. Pino nu taŋgo tuku kanumnu taŋaŋ minit. ⁸ Kuate nu pino tuku ŋgarosu inumnumbi taŋgo wakei ndana. Kuga. Nu taŋgo tuku ŋgarosu inumnumbi pino wakeina. ⁹ Nu pino tuku ŋga taŋgo wakei ndana. Kuga. Nu taŋgo tuku ŋga pino wakeina. ¹⁰ Ta tuku pino kame nane taŋgo kame kumnemŋge minig ta te-mayokam tuku gabat songuwaig le eŋel kame nane kaŋgerkuwaig. ¹¹ Sine Sunŋo ndoŋ ulendikeg mbal sine taŋgo pino yimyam mine ndakeg. Sine muŋgu turturkam tuku mineg. ¹² Kuate nu taŋgo tuku ŋgarosu inumnu tumba pino wakeina. Kile pino tuku ŋgarosu mbolŋge taŋgo mayok kinig. Agaŋ ndende ŋakmba Kuate nu tugu. ¹³ Taŋgine miroŋ maŋau te pileŋgap. Pino nu gabat so ndaŋga nu Kuate yabaŋte ta nu wam mayete e ko kuga? ¹⁴⁻¹⁵ Ata. Tane idusap. Pino nu gabat mapete le kuen kinit ta sine maŋau mayenu ŋgeg. Kuateŋge nuŋe nane tumail pulukam tuku mindepiye taŋaŋ niŋgina. Taŋgo nu gabat waŋe mapete le kuen kinit ta sine ŋakmba nu talamba kiko maŋau ŋgeg. ¹⁶ Ande nu pino gabat so ndaŋgam tuku sangri tiŋga kualeyaukam bafuwa ta ye nu sawamŋgit. Sine aposel kame Kuate tuku kuasmbi ŋakmba pino kame gabat songanu ŋak maŋau ta ndo dubiweg ŋga sawamŋgit.

Pasa nyam tuku maṅṅau

¹⁷ Tane maṅṅau afu kade ta ye ismba wam ta maye ndade ṅget. Tane kusem kaṅgermba maṅṅurkade ait ta maṅṅau afu maye ndade. Taṅṅine taṅṅine muṅṅu tur ndaka afu ṅaigo siglikade. ¹⁸ Tane Kuate tuku mbal maṅṅur pilig ta tane wamdus pur yimyamkade ta afuṅṅe taṅamba sayade le ye ismba wam afu ta son ṅga iduset. ¹⁹ Ta ndaṅam? Pur yimyamkade maṅṅau ta son pasa mbolṅṅe Kuate nu Kristus tuku kuasmbi kilimok kile-mayokkate. ²⁰ Tane maṅṅurka tuma isukusig ta Sunṅo nu isukusam tuku maṅṅau siṅṅina ta ke ndakade. ²¹ Tane maṅṅurka kumu kumu isukuse ndakade. Tane yimyam pire pire taṅṅine nyamaṅṅaṅ kilmba prode sulumba taṅṅine ndek nye sulude le afu gubak minig afu grep kule sunṅomba nyumba ṅṅinṅankade. ²² Yoi. Taṅamba isukusam ndeta taṅṅine wandekṅṅe nyap. Ko tane Kuate tuku kuasmbi talaniṅmba afu nyamaṅṅaṅ kugatok ta kiko pilingam idusmba taṅade e? Wam kade ta mbolṅṅe ye tane wam mayede ṅga satinṅe nda. ²³ Ye buk pasa nyam tuku maṅṅau tumtingen ta Sunṅonṅe sina ta teṅenmba. Yudas nu Sunṅo Yesus tumba ṅṅueu mbal tuku wai mbol pilna furir ta mbolṅṅe ndo Sunṅo nu bret tumba ²⁴ Kuate gare pasa tumba bret fetfetmba saniṅṅina: Te ye tuku ṅgarosu. Tane turkam tuku ṅṅet. Tane ye idusyamb tuku maṅṅau te kumba minap ṅṅina. ²⁵ Nane taṅamba isukuse deṅpurnaig le nu grep kule murko ṅak tumba maṅṅau ndui ta ndo kina sulumba sakina: Grep kule murko ṅak te pasa kitek Kuate nu taṅṅo ndoṅ katna ta alonu mayok kambim tuku ye yiṅṅe ndare kutuwamṅṅit. Tane grep kule teṅen nyade ait ta ye idusyumba nyap ṅṅina. ²⁶ Sunṅo nu maṅṅ pro ndawa le tane bret nyumba grep kule nyade ta siṅṅine Sunṅo nu sinenu ṅga kumna ta te-mayokmba saka minig. ²⁷ Ta tuku ande nu Sunṅo tuku bret ko nu tuku grep kule ake fare tumba nyate ta nu mbarte. Nu Sunṅo tuku ṅgarosu ndare ṅaigo siglikate. ²⁸ Ande nu tumba nyam ṅga kande nuṅṅe maṅṅau pile mayemba kile-tidingumba wamdus te-mayemba bret grep kule ta kilmba nyuwa. ²⁹ Ande nu Sunṅo tuku ṅgarosu idus ndamba bret grep kule ake fare kilmba nyate ta nu nyumba ta tuku pa lafunu ta tumba nuṅṅe ṅgaro mbolṅṅe pilit. ³⁰ Tane ṅgamukṅṅe afu taṅamba kade sulumba afu baklelmba afu guaze ṅak minig afu buk kume likinaig. ³¹ Sine siṅṅine maṅṅau siṅṅine miroṅ pilingube ta Sunṅo nu sine pilesinṅe nda. ³² Nu sine pilesinṅit ta sine kilke te tuku maṅṅau dubide mbal ndoṅ ṅṅisi ndakube ṅga nu pitisiṅmba kile-tidingate. ³³ Tira kame, tane isukusam tuku maṅṅurkade ta muṅṅu minde-mindekap. ³⁴ Ande nu gubawa kande nuṅṅe wande mbolṅṅe isukuswa. Tane maṅṅur mbolṅṅe mbarap le pa lafunu tane tubekaig. Ye pasa afu minig ta yiṅṅe miroṅ tane tugum prowi sulumba satinṅamṅṅit.

12

Tukul Guwaṅṅe sine piro saṅṅri yimyam siṅṅit

¹ Tira kame, sine Tukul Guwaṅṅe piro saṅṅri yimyam walmba siṅṅe likate wam ta tane tugunu katese mayewap. ² Tane o buk Kuate gilai minmba yabri mbara abo tugu kugatok mbariṅṅam tuku tane didike likinaig. ³ Ta tuku ye kilimok tane satinṅamṅṅit. Ande nu Kuate tuku Guwaṅṅe wamdus tuwit le nu Yesus kasurmba tapra ndate. Nu Tukul Guwaṅṅe wamdus tuwit le ndo Yesus nu Sunṅo ṅgate. ⁴ Sine piro saṅṅri yimyam ṅak mineg ta Guwa ndindoṅṅe siṅṅe likate. ⁵ Sine piro kise kise ke likeg ta Sunṅo ndindo tuku pirokeg. ⁶ Sine saṅṅri kise-kisembi pirokeg ta Kuaterṅṅe sine nduik nduik ṅakmba mbolṅṅe pirokate. ⁷ Tukul Guwa nu sine nduik nduik mbolṅṅe saṅṅri kile-mayokkate ta tira ṅakmba turkam tuku. ⁸ Ande Tukul Guwaṅṅe wamdus tuwit le nu wamdus kuyar mayenu kile-mayokkate. Tukul Guwa ndui taṅṅe ande wam kuirok minig ta sate le kile-mayokkate. ⁹ Nu ande saṅṅri tuwit le Kuate tuku saṅṅri tomba tinṅam tuku nu den ndakate. Tukul Guwa ndui taṅṅe ande saṅṅri tuwit le nu guaze pitaikate. ¹⁰ Nu afu walmba saṅṅri yimyam niṅṅe likate le ande nu wam kitek saṅṅrinu ke likate. Ande nu Tukul Guwa tugumṅṅe pasa ismba kile-mayokkate. Ande nu guwa magenu ṅaigonu pilinga katesete. Ande pasa kuale gilai ta nu sakate. Ande pasa kuale gilai ismba nu pasa

tugunu bitekngate. ¹¹ Piro sangri ta ngakmba Tukul Guwange ndo kile-mayokkate. Nu nuje nzali dubimba tango pino nduik nduik piro sangri ta walmba ningit.

Sine Kristus tuku ngarosu mineg

¹² Tango tuku ngarosu sinamnge inumnu gudommmba minig ta ngakmba ulendika ngarosu ndindo ndo. Kristus tuku mbal mata tanjamba ndo minig. ¹³ Sine afu Zu afu kasomok mbal afu piro tango afu kulat tango sine ngakmba Tukul Guwa kule pisne tana tigej sulumba ngarosu ndindo mayok kagej. Kristus nu Guwa ndindo ta singina le sine ngakmba kule tana nyigej. ¹⁴ Tango tuku ngarosu sinamnge aganj ndindo ndo mine ndakate. Inum inumnu gudommmba minig. ¹⁵ Kupe nu sakumba ye wai kuga tukunu ye ngarosu te inumnu mine ndaket nguwa ta kumu kuga. Nu ngarosu ta tuku inumnu minit. ¹⁶ Ko kilba nu sakumba ye am kuga tukunu ye ngarosu inumnu mine ndaket nguwa ta mata kumu kuga. Nu ngarosu ta tuku inumnu minit. ¹⁷ Tango tuku ngarosu am ndo minwa ta nu ame aganjmbi pasa isamngat? Ko nuje ngarosu kilba ndo minwa ta nu ndanjmba aganj mundurnu kamusamngat? ¹⁸ Kuate nu nuje nzalimbi ngarosu inum inumnu minam tuku ma madinijmba wakeikina. ¹⁹ Ngarosu ngakmba aganj ndui ta ndo minig kande ngarosu mine ndakate kande. ²⁰ Tango tuku ngarosu inum inumnu gudommmba minig ta ngakmba ulendika ngarosu mayok kinit. ²¹ Amnge wai samba ne nda mina ta ye yiye ndo mine mayewamngit nga sawam kumu kuga. Ko gabatnge kupe samba ne nda mina ta ye yiye ndo mine mayewamngit nga sawam kumu kuga. ²² Singine ngarosu mbolnge aganj fonfon afu sangri kugatok ngeg ta mine ndakade kande sine mine maye ndaweg kande. ²³ Ngarosu inumnu afu kiko teg ta sine kulat mageka songa mindepiye mageningeg. Ngarosu inumnu afu te kuga. ²⁴⁻²⁵ Kuate nu ngarosu wakeina ta ngarosu pur yimyam ndaka kumu kumu mungu turkuwaig nga ngarosu tuku aganj fonfon sine kulat magekuba nga nu idusmba nangine ma madinijmba patikina. ²⁶ Ngarosu inumnu rar kamuste ta inumnu ngakmba piti ngak minig. Ngarosu inumnu nyu sungo tate ta inumnu ngakmba nu mbolnge gare tade. ²⁷ Sine ngakmba ulendimba Kristus tuku ngarosu mineg. Sine nduik nduik ngakmba nu tuku ngarosu inum inumnu mineg. ²⁸ Kuate nu nuje kuasmbi afu piro sungo aposel patikate. Nane kumnemnge afu Tukul Guwange pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku patikate. Nane kumnemnge afu pasa kukliwam tuku patikate. Afu nane wam kitek sangrinu ke likam tuku, afu guaze pitaikam tuku, afu turka sinzaningam tuku, afu piro yimyam kulatkam tuku, afu pasa kuale nane gilai ta sakam tuku nu tanjamba tanjamba nane patike likate. ²⁹ Sine ngakmba aposel piro ndo ke ndakeg. Ngakmba Tukul Guwange pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku mine ndakeg. Ngakmba pasa kukliwam tuku mine ndakeg. Sine ngakmba wam kitek ke likam tuku sangri ngak mine ndakeg. ³⁰ Guaze pitaikam tuku, pasa kuale gilai sakam tuku, pasa kuale gilai ta tugunu bitekngam tuku sine ngakmba piro sangri kame ta kile ndakeg. ³¹ Tane ngakmba Tukul Guwa tuku piro sangri sugokanu yimyam kilam tuku wamdus sangrinu palpe.

Kile ye manau sungo ande kise tumtingamngit ta piro sangri afu ta ngakmba linijmba mbolnge minit.

13

Kume pur manau

¹ Ye tango kame ko enel kame tuku pasa kualembi sakam tuku sangri ngak minmba kume pur manau denket ta ye tuku pasa ta ngiram wi sungo ake kinit tana. ² Ye Tukul Guwa tuku sangri afu ngak minmba Tukul Guwange pasa sayate le ismba kile-mayokka wam kuirok ngakmba katesemba ye Kuate tuku sangri tomba tinga tabe dirningam kumu minet sulumba kume pur manau denket ta ye ake aganj tana minet. ³ Ye yiye aganj ndende ngakmba sanzal mbal niijmba ko yiye ngarosu panje ugwa nga buknga kume pur manau denket ta wam kame tanje ye turam kumu kuga. ⁴ Ande nu kume pur manau ngak minit ta nu ande tuku pitik gubra te ndakate. Nu mara mindek afu turkate. Nu afu

tuku mine mañau tuku wamdus kagli fir ndakate. Nu nuñe ñgarosu te-du ndangate. ⁵ Nu nuñe miroñ payam ndakate. Nu afu tala ndaningit. Nu nuñe miroñ yeye nda ñgate. Nu pitik palseñ ndate. Nu ande tuku gubra pitik kusremba gilaingate. ⁶ Ande nu mbarte ta nu gare ndate. Nu sinanu wam tugusek ñakmba tuku ndo gare tate. ⁷ Nu nuñe piti kugraka bike ndakate. Nu ande tala ndate. Nu wam ñakmba kumumbi mayok kuwaig ñga tairña sangri tñga dirnangate. ⁸ Afu Tukul Guwa tugumñge pasa ismba kile-mayokkade sangri ko pasa kuale gilai sakade sangri ko wam kuirok kile mayokkade sangri ta ñakmba kugawamñgaig. Kume pur mañau ndo minmba minamñgat. Kugawe nda. ⁹ Sine Tukul Guwa tugumñge wam kuirok ko pasa ismba kile-mayokkeg ta afu ndo katesemba kile-mayokkeg. ¹⁰ Kile wam afu katese ndaweg ta ñgumneña ñakmba kile-mayokkuwa le katesewamñgig. ¹¹ Ye kiño minen sulumba ye kiño tuku pasa kiño tuku wamdus ñak minen. Ye kiño minmba wamdus pile maye ndawen. Kile ye sungoka gua gua mañau ñakmba kusreken. ¹² Kile sine kule nza mbolñge liñmba tumail kangerkeg tañañ Kuate tuku wam kame kanger maye ndaka wamdus te-suluweg. ñgumneña sine kangerka katese mayewamñgig. Kile sine fudiñmba ndo kateseweg. ñgumneña Kuate nu sine tuku wamdus kila minit tañamba ndo sine wam ñakmba kumumbi tumsingwa le katesewamñgig. ¹³ Mañau keñmba minig. ñgamunjal son mañau, Kuate mindeweg mañau, kume pur mañau. Wam keñ ta ñgamukñge kume pur mañau nu sungokanu minit.

14

Pasa kuale gilai sakam tuku mañau

¹ Tane kume pur mañau ñak minam tuku dirnangap sulumba Tukul Guwa tuku piro sangri ñakmba kilam idusmba Tukul Guwanje pasa saningit le ismba kile-mayokkam tuku piro sangri ta tam tuku wamdus sangrinu palpe. ² Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu tanjo kame sa ndaningit. Nane pasa ta isig ta nane katese ndade. Nu Kuate sate. Tukul Guwanje nu tumte le nu tañamba wam kuirok afu sakate. ³ Ande nu Tukul Guwa tugumñge pasa ismba kile-mayokkate ta nane afu ismba kila pilmba sangri tingade. Afu piti ñak ta nane piti gagulmba ñgamunjal bulkade. ⁴ Ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu nuñe miroñ ndo sangri tate. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate ta nu Kuate tuku kuasmbi sangri pileningit. ⁵ Ye tane ñakmba pasa kuale gilai sakam tuku iduset ta tane Tukul Guwanje pasa satingwa le ismba kile-mayokkam tuku ta ye sungomba iduset. Ande Tukul Guwanje pasa sate le ismba kile-mayokkate sangri tanje pasa kuale gilai sakate sangri ta lite. Ande nu Kuate tuku kuasmbi ñgamukñge pasa kuale gilai saka nane tugunu ismba sangri tingam tuku nu biye mbil ndawa ta alo kugatok. ⁶ Tira kame, ye tane tugum promba pasa kuale gilai saki ta ye tane turke nda. Ye pro Tukul Guwa tugumñge pasa ko kila kuirok afu ko tum pasa ismba kile-mayokki ta ye tane turtingam kumuñ. ⁷ Tanjo ande nu tabu tabu fitka ko ndombiñ katmba mune ñin tugu dubi ndawa ta ima nu mune kuale katesewamñgat? ⁸ Ko kame ñgiram kuale tugusemba mayok nda kuwa ta ima nu kame agañ kuanekamñgat? ⁹ Tañamba ndo ne pasa kuale gilai sakate ta ima nu pasa ta katesewamñgat? Ne tuku pasa ta ake pasa tañañ mayok ka ñgisikate. ¹⁰ Kilke tugu ñakmba mbolñge pasa kuale yimyam sungomba minig ta ñakmba alo ñak. ¹¹ Tanjo ande nu pasa kuale ye gilai tambi sakuwa ta ye nu rawe tanjo ñget. Nu mata ye rawe tanjo ñgate. ¹² Tane Tukul Guwa tuku piro sangri yimyam kilam tuku wamdus sunjo ñak minig ta ye kila. Tane piro sangri afu Kuate tuku kuasmbi turkam tuku ta kilam tuku sungomba idusap. ¹³ Tane tuku ande nu pasa kuale gilai sakate ta nu mbilam tuku piro sangri ta turmba tam tuku Kuate yabañwa. ¹⁴ Ande nu pasa kuale gilai tambi Kuate yabañte ta nu mingembi ndo sakate. Nuñe wamdus pasa ta gilai minit. Tukul Guwa nu tuku minje mbolñge pasa ta sakate. ¹⁵ Ta tuku ye teñenmba iduset. Ye Tukul Guwa mbolñge pasa kuale gilai tambi Kuate yabañmba mañ yiñe wamdus kilambi yabañamñgit. Ko Tukul Guwa mbolñge mune kuale gilai tambi ulmba mañ yiñe wamdus kilambi mune ande ulamñgit. ¹⁶ Ne Tukul Guwa mbolñge pasa kuale gilai tambi

yabanmba Kuate tuku nyu te-dungga nu gare tuwit ta ne ndon mangurkade mbal nane pasa ta katese ndamba ne tuku yaban pasa son ngam kumuŋ kuga. ¹⁷ Ne Kuate tuku nyu tanjamba te-dunggate ta maye ta ne afu tur ndakate. ¹⁸ Ye Paulus pasa kuale gilai tamba sunjomba saka tane njakmba litinget. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet. ¹⁹ Ye pasa kuale gilai gudommmba njak minet ta kusem mbolŋge ye sakam idus ndawet. Ye pasa kila ta ndo sakam iduset. Pasa kila ndui ndui saket ta pasa kuale gilai gudommmba saket wam lite. Ye pasa kila saket tamba Kuate tuku wam afu nane tumningam kumuŋ. ²⁰ Tira kame, tane kiŋo kame tanjaŋ mine ndaka wamdus pile mayewap. Tane kiŋo dabro tanjaŋ wam njaigonu kam tuku gilai minmba tanjo tanjaŋ wamdus pile mayewap. ²¹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Sungo nu sakate: Pasa kuale kise rawe mbal tuku miŋge mbolŋge ye Israel mbal ye tuku pasa isam tuku saningi ta pasa ta nane mata ise nda ngate. *Aisaia 28.11-12*

²² Pasa ta mbolŋge sine kila pileg. Pasa kuale gilai sakate sangri ta Kristus tuku son ngeg mbal ismba rironkam tuku sa ndasingit. Son nda ngade mbal ismba rironkam tuku saningit. Ande Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokkate sangri ta sine son ngeg mbal sangri pilesingam tuku tanjate. Son nda ngade mbal tuku kuga. ²³ Tane Kuate tuku kuasmbi mangurka njakmba pasa kuale gilai sake lika minap le gilai mbal afu ko son nda ngade mbal nane pro pasa ta ismba tane nginngankade ngamngaiŋ. ²⁴ Tane njakmba Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokka minap le gilai mbal ko son nda ngade pro pasa ta iswaig le nangine ngamungal nduaseka nangine mbar tumninguwa le idusamngaiŋ. ²⁵ Tanjamba nane nangine mbar kuirok minig ta ismba ndek dagol tidronga Kuate mbarinmba sakamngaiŋ: Kuate nu sirjka tane ndon minit nja sakamngaiŋ.

Mangurkam tuku manjau tugusek

²⁶ Tira kame, tane mangurkap sulumba tejenmba ke likap. Ande nu mune ulwa. Ande pasa kukliwa. Ande wam kuirok kile-mayokkuwa. Ande pasa gilai sakuwa. Ande nu pasa ta biye mbilwa. Tane tanjamba mangurkap sulumba tangine tangine sangri tingam tuku sangri kise kise kumumbi kile-mayokkap. ²⁷ Afu pasa kuale gilai tamba sakam kande armba ko keŋmbanje ndo sakuwaig. Nane ndui ndui tinga sakuwaig. Tanjawaig le ande nu pasa kuale gilai ta biye mbilwa. ²⁸ Ande nu mbilam tuku mine ndakuwa kande nane miŋge tukulmba nangine ndo Kuate ndon pasa gilai ta sakuwaig. ²⁹ Afu Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkam kande armba ko keŋmbanje ndo sakuwaig le isig mbalŋge pasa ta pilenguwaig. ³⁰ Ande nu pasa ta kuklimba minwa le ande Tukul Guwanje pasa inum kitek sawa kande tanjo nu pasa kuklimba minit ta nu pitik pasa ta deŋpurmba minyokuwa le inum suk tinga sakuwa. ³¹ Tane ndui ndui njakmba Tukul Guwanje pasa satinguwa le ismba kile-mayokkap le wam ta mbolŋge tane njakmba kila kitek tumba sangri tingamngaiŋ. ³²⁻³³ Sine mangurka zigna tinga fare fare pasa sakam kumuŋ kuga. Wam ta Kuate tugumŋge pro ndate. Sine tuku mangur mayenu mayok kambim tuku Kuate nu iduste. Tukul Guwanje afu pasa saningit ta nane pasa ta kulatka towam kumuŋ. ³⁴ Kusem kanjeram mangurkeg mbolŋge pino kame miŋge tukulmba minwaig. Nane tukul pasa dubimba tanjo kumnemŋge minwaig. Kuate tuku mbal ma yimyam mbolŋge mangurkade nane njakmba tanjate. ³⁵ Pino ande nu kusem mbolŋge pasa kukliwa ta manjau mayenu kuga. Nane Kuate tuku pasa ismba kusna njak kande nangine wandekŋge tanjo kat nangine kusnaninguwaig. ³⁶ Kuate tuku pasa ambonja tane Korin mbal tugum prona e? Ko sinenje ndo pasa te iseg nja idusde? Ndo kuga. ³⁷ Tane afu ye Tukul Guwa tugumŋge pasa iset ko ye nu tuku sangri tet ngade mbal tane ye pasa kuyarket te Sungonje tuku tukul sina ta katesewap. ³⁸ Nane afu tanjamba idus ndawaig ndeta tane nane ngumneningap. ³⁹ Tira kame, tane Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba sakam tuku piro sangri ta tam tuku sunjomba idusap. Pasa kuale gilai sanu tuku sangri ta mata peu ndawap. ⁴⁰ Tane mangur mbolŋge manjau ke likade ta zigna tinga fare fare ke ndakap. Tane tugusemba ke likap.

15

Kristus kummba maŋ tingina

¹ Tira kame, ye ambonga pasa tugusek satinŋen le tane isnaig sulumba pasa ta mbolŋge saŋgri tinga minig ta ye kile maŋ pasa ndui ta tane idusam tuku satinŋet. ² Tane pasa ta biye dewap le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinŋamŋgat. Tane ake miŋge pasa ndo sakade ta nu tane tuku muskil kile-tidinŋe nda. ³ Ye Kristus tuku pasa tugusek isen sulumba satinŋen pasa ta alo sunŋo ŋak ta teŋenmba. Kristus nu kuyar pasa kumumba sine tuku une saukam tuku nu kumna. ⁴ Nu kumna le ŋgukinaig ta nu maŋ kuyar pasa kumumba mara keŋnu mbolŋge tingina. ⁵ Nu tingina le Petrus nu kaŋgerna. Ta ŋgumnemŋge nane 12 nu kaŋgernaig. ⁶ ŋgumnemŋga nuŋe tira kame gudommba 500 limba ma ande mbolŋge maŋgurkinaig le nane tugumŋge mayok kina le kaŋgernaig. Mbal ta kile gudommba minig. Ndui ndui ndo kume likinaig. ⁷ Ait ande Yakobusŋge nu kaŋgerna. Maŋ ait ande mbolŋge aposel ŋakmba nu kaŋgernaig. ⁸ ŋgumne tukulmba ye tugumŋge mayok kina le kaŋgeren. Ye nane minig taŋaŋ kuga. Ye kutu bizowanu taŋaŋ prowen. ⁹ Ye Kuate tuku kuasmbi kilmba ŋaigo sigliken tukunu ye aposel nyu tet ta denkate. Ye aposel ŋakmba kumnemŋge minet. ¹⁰ Ye aposel minet ta yiŋe saŋgrimbi kuga. Kuate nu ake sinaŋ ye make pilmba aposel pilna. Nu ye make pilna ta nu mbar ndana. Alonu taŋamba kilimok mayok kina. Ye piro kareŋka aposel ŋakmba tuku piro liniŋen ta yiŋe saŋgrimbi kuga. Kuate nu ye make pilna le ye taŋawen. ¹¹ Yeŋge tane tugumŋge pasa kukliwen e ko afuŋge ta wam sunŋo kuga. Sine ŋakmba taŋamba ndo pasa kukliweg le tane son ŋgade ta ndo wam sunŋokanu.

Kumanu mbal tingamŋgaig

¹² Kristus nu kumna le Kuatenŋe te-tina le tingina ta sine taŋamba ndo pasa kukliweg ta ndaŋam saka tane tuku afu kumanu mbal maŋ tinge nda ŋga sakade. ¹³ Tane kumanu mbal maŋ tinge nda ŋgade ta son ndeta Kuatenŋe Kristus mata te-ti ndana. ¹⁴ Nu Kristus te-ti ndana ndeta sine pasa kukliweg te mata alo kugatok. Taŋamba ndeta tane nu tuku saŋgri tomba tingade ta mata tane turtinge nda. ¹⁵ Kuatenŋe kumanu mbal kile-tidi ndaŋgate ndeta Kristus kumna le Kuatenŋe te-tina pasa sakeg ta mata son kuga. Taŋamba ndeta sine Kuate tuku yabri pasa ndo sakeg. ¹⁶ Kumanu mbal Kuatenŋe kile-tidi ndaŋgate ndeta nu Kristus mata te-ti ndana. ¹⁷ Nu Kristus te-ti ndana ndeta tane nu tuku kume tuku saŋgrinŋe tursinŋam kumuŋ ŋgade ta tane turtinge nda. Taŋamba ndeta tane une ŋak minmba ŋgisikam tuku minig le ¹⁸ nane afu Kristus tuku son ŋga kumnaig mbal nane mata kummba ŋgisikinaig. ¹⁹ Sine kilke te mbolŋge mineg le Kristus nu sine tursinŋit. Kumbe le maŋ tursinŋe nda ta son ndeta sine kile yabri wamdu ndo dubimba sine afu tuku mine liniŋmba siŋka sinamanzer sunŋo mbolŋge mineg. ²⁰ Taŋamba kuga. Kuatenŋe Kristus nu kumna le te-tina. Kristus nu kumanu mbal ŋgamukŋge nu ambonga tingina le ŋgumnemŋga kumanu mbal ŋakmba tingamŋgaig. ²¹ Taŋgo inum mbolŋge kume maŋau mayok kina. Taŋamba ndo taŋgo inum mbolŋge kummba tingam tuku maŋau mayok kina. ²² Taŋgo ŋakmba Adam tuku ndare mbolŋge kile sine kumeg. Taŋamba ndo sine Kristus tuku son ŋgeg mbal kummba nu mbolŋge maŋ abonga tingamŋgig. ²³ Sine siŋgine ait prowa le tingamŋgig. Kristus nu ambonga tingina. Nu luka prowa le sine Kristus tuku mbal mata abonga tingamŋgig. ²⁴ Nu promba sugo sugo ŋakmba Kuate tuku ŋgueu minig ta kile-iberŋkuwa sulumba nuŋe gageu ŋakmba kilmba Mam Kuate wai mbolŋge patikuwa le kilke te kugawamŋgat. ²⁵ Kristus nu gabat sunŋo minwa sulumba nuŋe ŋgueu ŋakmba taŋamba kile-iberŋke suluwamŋgat. ²⁶ Nu ŋgueu ŋakmba kile-iberŋka ŋgumne tukulmba nu kume maŋau mata te-iberŋamŋgat. ²⁷ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kilmba nu tuku kupe kumnemŋge patikamŋgat ŋgate.

Mune 8.6

Kuate ndo nu kumnemŋge mine ndakate. Nuŋge agaŋ ndende ŋakmba Kristus kumnemŋge patikuwa le ²⁸ kile Kuate tuku kiŋo nu Mam nuŋe kumnemŋge minamŋgat.

Tañawa le Kuate nu agañ ñakmba tuku Sunjo minamngat. ²⁹ Nane afu nangine kumanu mbal turkam tuku kule pisne tade. Kumanu mbal mañ tinje ndangade ta son ta ndañam nane kumanu mbal tuku kule pisne tade? ³⁰ Ko ndañam sine aposel kumam tuku piro keg? ³¹ Tira kame, ye mara mindek kumam tuku dirnanget ta tane ye ndoñ singine Sunjo Kristus Yesus dubiweg ta ye tane tuku payamket. ³² Ye kummba mañ ti ndañget kande ye Efesusnge agañmor nguikok tañañ nane afu ye ndoñ kame bunaig ta ake rar ten kande. Alonu kilke te mbolok wam kuga. Kumanu mbal mañ ti ndangade kande sine teñenmba sakeg kande.

Sine mine minemba nduiye kumamngig. Ta tuku sine minmba kule nyumba pagumba nyumba gare-gareka ndo minbe ngube. *Aisaia 22.13*

³³ Yoi. Tane yabri wamdus ta te-ndakap. Ande nu mbal ñaigonu ndoñ ulendikate ta nu tuku mañau mayenu nanenge ñayo silide. ³⁴ Tane wamdus te-mayemba une mañau ñakmba kusrekap. Tane afu Kuate tuku mañau gilai minig ta tane sinja kikotinguwa.

Ñgarosu kitek tamngig

³⁵ Nane afu tango kummba mañ abonga tingam tuku pasa te ismba ye kusnayumba Kuate nu ndañmba kumanu mbal kile-tidingamngat? Ñgaro ndañ tumba tingamngig ñga kusnayamngig. ³⁶ Yoi. Ne agañ tumu ngukate le kilkek sinamnge kumit sulumba ndo manje prote. ³⁷ Ne anghenu ngu ndakate. Ne tinnu ndo ngukate. Ngukate le manje promba kuzru pilit. ³⁸ Ne agañ tumu ngukate le tinnu yeki yeki Kuatenge anghenu madiningina tañamba ndo prode. Tinnu mindek nangine anje ta mayok kinig. ³⁹ Ñgarosu tuku ndem ndui ta mine ndakade. Tango ndem agañmor ndem sar umañ ndem kualegañ ndem ta ñakmba kise kise mine likade. ⁴⁰ Samba mbolok agañ kame ñgarosu ñak minig ta mindepiye nangine kise. Kilke mbolok agañ kame ñgarosu ñak minig ta mindepiye nangine kise. ⁴¹ Ki tuku bulu tambun tuku bulu mbai tuku bulu ta ñakmba kise kise. Mbai kame mata bulu kise kise ñak minig. ⁴² Kumanu mbal tingamngig ta tañamba ndo. Nane kumig le ngukade ñgarosu ta menja ngisikade. Nane tinguwaig sulumba ñgarosu kitek mañ me ndangam tuku tingamngig. ⁴³ Ñgarosu ngukeg ta mayenu kuga. Ñgarosu kitek ta mayenu ndo. Ngukeg ta gisleknu. Ñgarosu kitek ta sangri ñak. ⁴⁴ Ñgarosu ngukeg ta kilke te mbolok agañ. Ñgarosu kitek ta samba mbolok agañ. Kilke te mbolnge sine ñgarosu ñak mineg tukunu samba mbolok ñgarosu kitek mata minit. ⁴⁵ Kuyar pasa ande teñenmba sakate. Adam ambokok nu tango abo ñak mayok kina ngate ta Adam ngumnekok nu Guwa mayok ka abo tugu kitek singina. ⁴⁶ Samba mbolok wam ambonga mayok kine ndakate. Kilke mbolok wam ambonga mayok kinit le samba mbolok wam ngumnemnge mayok kinit. ⁴⁷ Tango ambokok ta Kuate nu kilkemi wakeina le kilke mbolok tango mayok kina. Tango ngumnemnga mayok kina ta nu samba mbolnge ndekina. ⁴⁸ Kilke mbolok mbal Kuatenge Adam kilkemi wakeina nane nu tañañ minig. Tañamba ndo sine Kristus tuku mbal samba mbolok tango Kristus tañañ mineg. ⁴⁹ Tango Kuatenge kilkemi wakeina ta sine nu tuku ñgarosu ñak mineg. Tañamba ndo sine samba mbolok tango tuku ñgarosu ñak minamngig. ⁵⁰ Tira kame, kilke te tuku ñgarosu nu Kuate kulatkate ma sinam kine nda. Ko ngisikam tuku ñgarosu te abo minmba minam tuku wam te nda. ⁵¹ Ye pasa kuirok ande te-mayokamngit. Sine Kristus tuku mbal ñakmba kume nda. Afu ndo kumamngig ta nu prowa le sine ñakmba ñgarosu kitek ñak mayok kangig. ⁵² Kugawam tuku ait tabil wikuwa le ma telinje tañañ ñgarosu kitek mayok kangig. Tabil wikuwa le Kuate nu kumanu mbal ambonga ñgarosu me ndangam tuku ñak kile-tidinguwa le sine abo ñak mineg mbal nane ngumnemnge ñgarosu kitek ñak mayok kangig. ⁵³ Sine ngaro mengate te mbilmba me ndangate ngaro tamngig. Sine kumeg ngaro mbilmba kume ndakam tuku ngaro tamngig. ⁵⁴ Sine tañamba mayok kube le Kuate tuku kuyar pasa tuku alonu mayok kangat ta teñenmba sakate.

Kume mañau ta Kuatenge te-ibenmba nduiye pitaite ngate.

Aisaia 25.8

⁵⁵ Kuyar pasa ande mata teñenmba sakate.

Kume tuku sangri aningge?

Kume tuku kame agar aningge nga sakate.

Hosea 13:14

⁵⁶ Ima kate tukul lukaka unekade ta nane kume tuku kame agar ta tuku panu kamusde.

⁵⁷ Sine tanjamba kuga. Sine Kuatenge Sunjo Yesus Kristus singina le sine nu tuku sangrimbi une te-ibenege sulumba Kuate tuku gare-garekeg. ⁵⁸ Yiye tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka sangri tinga minap sulumba nu tuku piro kumumbi kap. Tane tanjamba Sunjo tuku piro kap ta piro ta lafunu mayenu jak minit ta tane kila.

16

Afu turkam tuku ndametiŋ patikap

¹ Kile ye Kuate tuku mbal ndametiŋmbi turkam tuku satinŋamŋgit. Ye Kristus tuku kuasmbi Galesia ma mbolŋge mine likade ndametiŋ manŋgurkam tuku saninŋen tanjamba ndo tane kap. ² Tane nduik nduik jakmba tanjine piro mbolŋge ndametiŋ kilig ta kusem mindek giganmba kilig ta kumumba tanjamba patikap. Tanjawaŋ ta ye tane tugum prowi le tane patikam tuku piro karenke nda. ³ Tane tanjo afu madiniŋgap le ye pro waje afu kuyarka niŋgi le nane ndametiŋ ta kilmba Yerusalem kuwaig. ⁴ Ye mata Yerusalem kambim tuku idusmba ndeta nane ndoŋ kaŋgit.

Paulus nu Korin kambim tuku sakina

⁵ Ye Masedonia kilke mbol kambim idusmba minet. Ye ka sulumba tane tugum ta prowamŋgit. ⁶ Pro tanje tane ndoŋ ait afu minamŋgit. Ko bubre ait ndeta ait kuenu minamŋgit. Tanjawi sulumba ye tumbraŋ ndaŋ kambim bafuwi kande tane ye agar ndendembi sinzanjap le ka. ⁷ Ye pro ait fagnu tane kusreka kambim idus ndawet. Sunjo nu nzaliwa le ye ait kuenu tane ndoŋ minam tuku iduset. ⁸ Ye Efesus tumbraŋ sunjo te mbolŋge piroka mini le Pentikos kusem kugawa le kaŋgit. ⁹ Sunjoŋge pironu tuku malaŋga talkina le tenje piroket le alonu gudommmba mayok kinig ta nane gudommmba piro te peuwam tuku tago-tagode. ¹⁰ Timoteus nu tane tugum prowa le tane nu tanjine gulab tanjaŋ tap le nu wamdus bulok jak tane ndoŋ minwa. Nu ye minet tenen Sunjo tuku pirokate. ¹¹ Ande nu tala ndawa. Tane nu ndoŋ wamdus ulendi tuma minmba nu tumba sinzanjap le ye tugum te prowa. Ye tira afu ndoŋ nu te prowamŋgat ŋgina ta tuku tairŋga mineg. ¹² Apolos nu tira afu kilmba tane tugum kuwa nga sarsaren ta kuga. Nu ait mayenu ande tairŋgate. Ait ande mayenu prowa le nu tane tugum prowamŋgat. ¹³ Tane kurauka Kristus tuku pasa son ŋgade ta biye dewap. Tanjo sangriknu kuru kuru kugatok tanjaŋ minap. ¹⁴ Tane wam kade ta kume pur maŋaumbi ndo kap. ¹⁵ Tira kame, Akaia mbal ŋgamukŋge Stefanas nuŋe ndare tuma ndoŋ amboŋga ŋgamuŋgal biye mbilmba son ŋginaig. Kile nane Kuate tuku mbal turka sinzanjaniŋgam tuku idusmba minig ta tane kila. ¹⁶ Stefanas nane afu nu tanjaŋ piro karenkade mbal nane tane tuku gabat minwaig nga iduset. ¹⁷ Tanjine mbal Stefanas Fortunatus Akaikus nane keŋ ta ye tugum pronaiŋ le ye gare sunjo ten. Kile ye tane jakmba ndoŋ minanu suket. ¹⁸ Nane ye wamdus bul seryade. Tane tuku wamdus mata bul sertinŋig. Tanjo kame tanjaŋ minig ta nane tuku nyu idusniŋgap. ¹⁹ Kristus tuku kuasmbi Asia kilke mbolŋge mine likade nane tane gare pasa tinŋig. Akuila le Prisila, Kristus tuku kuasmbi nale tuku wande mbolŋge manŋgurkade ta turmba Sunjo tuku nyu mbolŋge gare pasa sunjomba tinŋig. ²⁰ Tira kame jakmba nane gare pasa tinŋig. Tane mata tanjine tanjine muŋgu kume purkade maŋau ta alonu te-mayokap. ²¹ Ye Paulus kile yiye waimbi kaiye pasa te kuyaramŋgit. Tane jakmba kaiye. ²² Ande nu Sunjo Yesus tuku kume pur ndate ta nu ŋgisikam tuku minit. *Maranata.* * ²³ Sunjo Yesus nu tane sunjomba make patikuwa. Son. ²⁴ Tane Kristus Yesus ndoŋ ulendikade mbal ye tane jakmba tuku kume purmba minet.

Son.

* 16:22: Maranata pasa ta tugunu: Singine Sunjo, ne prowa.

2 KORIN

Korin mbal tuku waŋe Paulusŋge arnu kuyarna

Paulus nu Korin mbal tuku waŋe arnu kuyarna te tugunu teŋemba.

Nu Korin mbal tuku waŋe ambonga kuyarna ta nane tuku mbar afu kile-tidingam tuku kuyarna. Nu pasa waŋe sangrinu pilna tukunu nu piti ŋak minmba Titus kukulna le nane tugum kina. Nu kumba ka taŋge maŋ luka Paulus tugum promba nu wam kubeu tuna sulumba sakina: Nane ne tuku pasa dubimba nanŋine mbar kile-tidinginaig ŋga sana le Paulus nu gare-garekina.

Wam ande mata Korin mbal tugumŋge mayok kina ta Titus nu Paulus teŋemba kila sana: Yabri mbal afu Korin mbal ŋgamukŋge ne tuku nyu ŋayo silide. Yerusalem gabat mbalŋge ne pirokam tuku waŋe ande kuyarmba tine ndakinaig tukunu ne aposel kuga ŋgade ŋga Paulus sana.

Paulus nu pasa ta ismba nane tuku yabri pasa kile-ibenkam tuku nuŋe maŋau tiŋreknu ta waŋe te mbolŋge kuyarna sulumba sakina: Tane Korin mbal Kristus tuku kuasmbi ŋakmba ye tuku piro mbolŋge mayokke likinaig tukunu ye siŋka Kristus tuku aposel minet ŋgina.

¹ Kuate tuku kuasmbi Korinŋge nu tuku mbal afu ŋakmba Akaia kilke mbolŋge mine likade tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Kuate nu nuŋe nzali dubimba ye Kristus Yesus tuku aposel mini ŋga nyu te-mayokna. Ye siŋine tira Timoteus sile tane ndoŋ pasatam prowek.

² Siŋine Mam Kuate, Sunŋo Yesus Kristus nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertinguwaik. Son.

Piti mbolŋge dirnanŋa tiŋgam tuku pasa

³ Siŋine Sunŋo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Nu sine sunŋomba mapesiŋgit. Nu mara mindek sine sinzaŋsiŋgit le wamdus piti bulkade. ⁴ Nu sine piti mbolŋge mineg le sinzaŋsiŋmba wamdus bul sersiŋgit. Wam tambi nane afu piti mbolŋge minig ta sine mata nane sinzaŋniŋmba wamdus bul serniŋgam kumuŋ.

⁵ Kristus nu piti sunŋo kurana taŋamba ndo sine mata piti sugo kugrakeg ta Kuatenŋge Kristus sinzaŋna taŋamba ndo sine mata sinzaŋsiŋgit le wamdus bulkade. ⁶ Ta tuku sine piti kugrakeg wam ta mbolŋge sine tane turka wamdus bul sertingam tuku ndin kila pileg. Sine piti mbolŋge Kuate nu wamdus bul sersiŋgit ta tane sine taŋaŋ piti kugrakade le Kuate nu wamdus bul sersiŋgit taŋamba ndo sine tane turka wamdus bul sertingam kumuŋ. ⁷ Sine tane bariŋgamŋgaig ŋga ŋgamuŋgal piti ndasiŋgit. Tane sine taŋaŋ piti kugrakade tukunu wamdus bul seram tuku maŋau sine teg taŋamba ndo tade.

⁸ Tira kame, sine Asia kilke mbolŋge piti sugo kaŋgerkigeŋ ta tane kila satingamŋgig. Sine piti sugo kaŋgerka wamdus mayenu pro kinaig le kumamŋgig ŋga idusgeŋ. ⁹ Wam ta mbolŋge siŋine sanŋri kumuŋ kuga ŋga kamusmba Kuate tuku sanŋri tomba tiŋgigeŋ. Nu kumanu mbal kile-tidingate tuku. ¹⁰ Sine kume dirgeŋ le nu sine turkina. Nu taŋamba maŋ tursiŋgamŋgat ŋga sine wamdus bulok mineg. ¹¹ Tane mata sine tuku ŋga Kuate yabaŋap le nu tane gudommba tuku yabaŋ pasa ismba sine tursiŋguwa le wam ta mbolŋge nane gudommba nu tuku nyu te-dunguwaig.

Paulus nu Korin kambim sakina ta nu pitik nane tugum kine ndakina

¹² Sine nane ŋakmba tugumŋge maŋau purfeŋnu yabri kugatok ke likeg ŋga wamdus bulok mineg. Sine tane Korin ŋgamukŋge maŋau taŋaŋ ke likeg. Sine kilke te tuku wamdus kilambi taŋa ndaweg. Kuatenŋge ake sinaŋ sanŋri siŋgit le sine taŋaweg. ¹³ Sine pasa kuyarke likeg ta tugunu kile-mayokka kuyarkeg le tane burka katese mayewam kumuŋ. ¹⁴ Kile tane sine tuku maŋau fudiŋmba ndo katesede ta ŋgumneŋga tane katese

mayewap le Sunjo Yesus tuku ait mbolŋe sine tane tuku gare-garekube le tane mata sine tuku gare-garekamŋgaig.

¹⁵ Ta tuku ye tane lato gare tingam tuku tane tugum kambim aram saken. ¹⁶ Ye Masedonia kambim ŋga ka tane kanjerki sulumba ka Masedoniange maŋ luka pro tane tugum prowam saken. Tanje ye agaŋ ndendembi sinzaŋyap le Yudea ma tugu mbol kambim tuku saken. ¹⁷ Ye taŋamba tane tugum kambim saken ta pro ndawen. Tane ye fare fare wam mbilmbilmba saket ŋga idusde e? Taŋamba kuga. Ye wam ande kam idusmba saket ta ye kilke mbolok mbal taŋaŋ miŋgemi ndo saka ŋgarosumbi dubi ndade taŋaŋ kuga. ¹⁸ Kuate nu son pasa ndo sakate taŋamba ndo ye tuku pasa te mata son pasa ndo. Ye tane tugum kambim saken ta miŋgemi ndo sa ndaken.

¹⁹ Sine keŋ ye Silvanus Timoteus sine tane tugumŋge Kuate tuku Kiŋo Yesus Kristus tuku pasa kuklimba satinŋigen. Nu wam kam sakate ta mata miŋgemi ndo sa ndakate. Nu sakate taŋamba ndo kate. ²⁰ Kuate nu sine wam magenu siŋgam tuku pasa kusna ta alonu taŋamba Kristus mbolŋe mayok kinig. Ta tuku sine nu mbolŋe Kuate tuku pasa ta siŋka son pasa ŋga Kuate tuku nyu te-dungeg.

²¹ Kuate nu Kristus mbolŋe sine tane turmba saŋgri pilesinŋit le nuŋe mbal minmba nu tuku pirokeg. ²² Nu sine nuŋe mbal ŋga nuŋe Guwa wasik taŋaŋ siŋgina le sine nu tuku mbal mineg ta kateseweg.

²³ Ye Kuate am mbolŋe satinŋamŋgit. Ye tane tugum pro ndawen ta teŋemba. Ye tane satinŋe lika piti tinŋikit ŋga tane mapekam tuku idusmba ye pro ndawen. ²⁴ Sine tane tuku ŋgamuŋgal son kulatkeg ŋga idus ndawap. Tanjine miroŋ kulatkade le saŋgri tinŋate. Sine tane ndoŋ ulendika pirokeg ta tane gare ŋak minap ŋga iduseg.

2

¹ Ye buk tane tugum kumba satinŋe lika piti tinŋen ta maŋ lato tane tugum kumba satinŋe likam mbulet. ² Ye kumba sigair-sigairtinŋemba piti tinŋi ta ande nu ye gare sam tuku mine ndakate. Tane ndo ye gare sam tuku minig. ³⁻⁴ Ye tane tuku teŋemba iduset. Tane ye ndoŋ wam ndui ta tuku ndo gare teg ŋga iduset. Ta tuku ye tane tugum kumba wam afu tuku piti tam idus ndawet. Ye tane tugum ka le gare ndo sap ŋga iduset. Ye tane kile-tidinŋam tuku waŋe kuyaren ta ye piti ŋgamuŋgal rar sunjo tumba malmbi ŋakmba kuyaren. Ye piti tinŋam tuku taŋamba kuyar ndawen. Kuga. Ye tane tuku kume purmba minet ta kila palpe ŋga kuyaren.

Ande mbarna ta nu tuku mbar gilainŋap

⁵ Tane tuku ande ye mbolŋe mbarna ta nu ye ndo piti ser ndayina. Tane ŋakmba piti sertinŋina ta piti ta sunjo kuga. Ye pasa saŋgrinu sake nda. ⁶ Tane gudommba nu lafunu tunaig ta kile maye. ⁷ Nu piti sunjo tumba nu tuku saŋgri te-iberŋbekaig. Kile tane nu tuku mbar gilainŋa wamdus bul serap. ⁸ Tane nu tuku kume purmba minig ta te-mayokap le kila pilwa. ⁹ Nu te-tiwam tuku ye tane tuku kuyaren ta tane ye tuku pasa ŋakmba dubikade e ko kuga ta ye katesewam tuku kuyaren. ¹⁰ Tane ande tuku mbar gilainŋade ta ye mata nu tuku mbar gilainŋet. Ye tanenu ŋga Kristus am mbolŋe mbar ta gilainŋet. ¹¹ Wam ta mbolŋe Satan nu sine kile-iberŋkam kumuŋ kuga. Nu sine ŋaigo siglikam iduste ta sine ŋakmba kila.

Paulus nane Kuate tuku saŋgri mbolŋe pirokinaig

¹² Ye pasa mayenu Kristus tuku kukliwam Troas tumbraŋ mbol prowen ta Sunjo nu buk ye pirokam tuku ndin wakeina. ¹³ Ye pirokam tuku ta yiŋe tira Titus nu Troas pro ndana tukunu ye piti ŋak minmba nane kusreka tinŋa nu sota Masedonia kilke mbol te prowen.

¹⁴ Sine Kuate tuku nyu te-dunŋube. Nu Kristus mbolŋe sine saŋgri pilesinŋemba saŋgri ŋaigonu ŋakmba kile-iberŋkam tuku ndin tumsinŋit. Afu Kristus kila palmbim tuku Kuate nu sine mbolŋe pirokate le nuŋe pasa mayenu mundur mayenu taŋaŋ mayok ka ma ŋakmba kumuŋgate. ¹⁵ Kristus nu sine sinamŋge minit tukunu Kuate am mbolŋe sine mundur mayenu taŋaŋ mineg. Mundur mayenu ta Kuatenŋe muskil kile-tidinŋa minit

mbal ngisikade mbal ta ngakmba tugum kinit ta ¹⁶ nane ngisinu mbal pasa ta nane bale faram tuku mundur tajar kamusde le nane muskil kile-tidinganu mbal abo ningam tuku mundur tajar kamusde. i ... Ima kate piro sunjo ta kam kumu. ¹⁷ Kuaterge nuje piro kam tuku madisingina mbal sinej ndo kumu. Sine Kristus ndoj ulendika Kuate am mbolnge wamdus tugusekmbi nuje pasa kukliweg. Nane afu ndametij kilam tuku ndo nu tuku pasa kuklide ta sine nane tajar kuga.

3

Paulus nane pasa kitek tuku piro mbal

¹ Sine tane pasa satengeg tamba singine nyu payam ndakeg. Sine nane afu tajar tane sine tuku manau kila palmbim tuku waje afu kile ndakeg. Ko afunge sine tuku manau kila palmbim tuku waje afu singap nga idus ndaweg. ² Sine tuku kuyar waje ta tane minig. Tane mbolnge sine tuku piro kilimok mayok kinit. Waje ta sine tuku ngamungal sinamnge minit ta nane ngakmba kila. ³ Tane Kristus tuku waje ngak minanu tajar mayok kinig. Sinerge waje ta tingiger. Kuate abo minmba minit nuje Guwange Kristus tuku waje ta kuyarna. Anderge waimbi kuyar ndana. Kuyar ta tukul pasa tajar ndame mbolnge mine ndakate. Tangine ngamungal sinamnge minit.

⁴ Sine Kristus mbolnge sangri tinga tajarba singine piro tuku saka Kuate am mbolnge wamdus bulok mineg. ⁵ Sine singine sangri tomba tinga piro ta kam kumu nga sa ndakeg. Sine Kuate tuku sangri tomba tinga ndo piro ta kam kumu ngeg. ⁶ Nunge sangri singit le nuje pasa kitek ta sine kumbi te-mayokeg. Pasa kitek ta tukul pasa ambokok tajar kuyar mbolnge mine ndakate. Tukul Guwa mbolnge minit. Tukul manau nu kume manau singit ta Tukul Guwa nu abo mine manau singit.

⁷ Ndam tukul pasa ngak tugu pilmba mayok kina ta kilja sangri njayo mayok kina le Israel mbal nane Moses tuku tumail kangere fugunaig. Tukul pasa nu kume manau ndo singit ta nu tuku kilja sunjo ta ngumne nga kugana. ⁸ Pasa kitek Kuate tuku Guwa mbolnge mayok kinit ta nu kilja ambokok ta limba sangri njayo mayok kinit. ⁹ Pasa ambokok nu tango kilmba pa mbolnge patikate ta nu kilja sangri ngak mayok kina. Pasa kitek nu tango tinreknu kile-mayokkate ta nu kilja ambokok ta limba sangri njayo mayok kinit. ¹⁰ Manau ambokok tuku kilja manau kitek tuku kiljange nu lite le nda minanu sukte. ¹¹ Pasa ambokok kugawam tuku ta nu kilja ngak mayok kina. Pasa kitek minmba minam tuku ta nu sinja kilja sangri njayo ngak mayok kinit.

¹²⁻¹³ Moses tuku tumail kilja ta kuga-kugamba minna ta nu Israel mbal kanger ndawaig nga tawimbi tumail songina. Pasa kitek tuku kilja ta tajarba kugawe nda. Wam ta idusmba sine kuru kuru kugatok minge bulokmbi pasa kukliweg. ¹⁴ Israel mbal o buk kile mata Kuate tuku pasa ambokok ta burka nane tuku wamdus tawimbi songanu tajar tugunu katese maye ndade. Kristus mbolnge ndo wamdus purfewam kumu. ¹⁵ Ait te mbolnge mata nane Moses tuku pasa burkade ta nangine wamdus songanu tajar tugunu katese maye ndade. ¹⁶ Ande nu ngamungal biye mbilmba Sunjo tugum kuwa ta Sunjonge tawi ta talka wamdus nuje purfeu serwa le nu Kuate tuku kilja sangrinu ta kangeramngat.

¹⁷ Sine Sunjo sakeg ta nu Tukul Guwa. Sunjo tuku Guwa nu ande sinamnge minit ta nu muskil te-tiwe tuwit le aganj ande nu ndale ndakate. ¹⁸ Sine pasa kitek son ngeg mbal tumail songanu tajar mine ndakeg le Sunjo tuku kilja sine mbolnge kilimok mayok kinit. Sine Sunjo tuku kilja lato lato teg sulumba nu tuku manau te-pureg. Singine Sunjo Tukul Guwa tugumnge kilja ta teg.

4

Kuate tuku kilja tango mbolnge kilimok mayok kinit

¹ Kuate nu sine mapeka piro te singina tukunu sine wamdus piti kamusmba piro kusrewam idus ndaweg. ² Kiko manau njagonu kuirka kade ta sine pitaika ngumneningiger.

Sine afu yabri ndaninggeg. Sine Kuate tuku pasa mbil ndaweg. Sine pasa tugusek kilimok te-mayokmba Kuate am mbolŋge piziknu mineg ta nane ŋakmba kila.

³ Pasa mayenu kukliweg ta tugunu kilimok. Ŋgisinu tuku ndin mbolŋge minig mbal ndo nane tugunu katese ndade. ⁴ Mbal ta nane Kristus tuku pasa son nda ŋgade. Ta ndaŋam? Kilke te tuku gabat Satan nu nane tuku wamdus tukulningit le nane pasa mayenu ismba wamdus purfe ndaninggit. Nane Kristus nu kilŋa saŋgri ŋak Kuate tajaŋ minit ta nane nu katese ndade.

⁵ Sine pasa kukliweg te siŋgine mironŋ tuku kukli ndaweg. Yesus Kristus nu Sunjo ndindo minit ŋga wam ta kukliweg. Sine nu tuku ŋga tane tuku piro mbal tajaŋ mineg. ⁶ Kuate nu tugu mbolŋge bulu mayok ka ma make kilŋawa ŋgina ta nunge siŋgine ŋgamuŋgal kilŋate le sine Yesus Kristus kaŋgermba Kuate tuku kilŋa kila pileg.

Sine piti kaŋgerkeg ta Kuate nu sine kusre ndakate

⁷ Agaŋ mayenu kilke waim sinamŋge minig tajaŋ Kuate nu nuŋe wam mayenu sine sinamŋge pilit. Sine kilke waim tajaŋ saŋgri kugatok mineg ta sine Kuatenge saŋgri pilesiŋgit le ⁸ piti yimyamŋge sine tidongade ta sine muskil te-tiwam kambim kumuŋ. Sine wamdus te-suluweg ta sine wam pile pas ndakeg. ⁹ Afu sine kasursiŋgig ta Kuate nu sine kusre ndakate. Nane sine bale faram tuku pani farde ta sine kume ndakeg. ¹⁰ Sine mara mindek Yesus kumna taŋamba ndo sine kume direg ta sine kume ndakeg. Wam ta mbolŋge tane Yesus abo ŋak minit ta tane katese mayede.

¹¹ Sine abo ŋak minmba Yesus tuku ŋga mara mindek kume direg le nu abo ŋak minit ta tane kila pilig. ¹² Sine mara mara kumam tuku ndin mbolŋge mineg ta tane abo minmba minam tuku ndin mbolŋge minig. ¹³ Ande nu kuyar pasa mbolŋge teŋenmba kuyarna. Ye Kuatenge pasa sakina ta son ŋga nane ŋakmba saniŋgen ŋga kuyarna. *Mune ... 116.10* Sine mata nu tajaŋ Kuate tuku pasa son ŋga tane satiŋget. ¹⁴ Kuate nu Sunjo Yesus kumna le te-tina taŋamba ndo ŋgumneŋga sine nu ndoŋ kile-tidinguwa sulumba tane sine ndoŋ kilmba nu tugumŋge patikamŋgat ta sine kila. ¹⁵ Sine tanenu ŋga piti ŋakmba te kugrakeg. Taŋaweg le Kuate nu ake sinaŋ taŋgo make patikate wam ta taŋgo gudommba lato iswaig sulumba Kuate gare pasa samba nu tuku nyu te-duŋgam tuku mbal tuge ŋayowaig.

¹⁶ Sine wam ta idusmba piti sinamŋge wamdus kanyummba piro kusrewam idus ndaweg. Sine tuku ŋgarosu lato lato baklele ta sine tuku ŋgamuŋgal saŋgri tiŋga minig. ¹⁷ Piti ait fagnu ndo kaŋgereg ta ŋgumneŋga alonu kilŋa sunjo gare minmba minam tuku tamŋgig. Piti teg te gare maŋau tamŋgig taŋge liwa le nda minanu sukamŋgat. ¹⁸ Sine agaŋ ammbi kaŋgerkeg ta sunjomba idus ndaweg sulumba agaŋ ammbi kaŋger ndakeg ta sunjomba iduseg. Agaŋ ammbi kaŋgerkeg te ait fagnu ndo minmba kugawamŋgaig. Agaŋ ammbi kaŋger ndakeg ta minmba minamŋgaig.

5

Ŋgarosu kitek tamŋgig

¹ Kilke te mbolok ŋgarosu te baibai tajaŋ. Andenŋe sambriwa ta Kuate nu ŋgarosu kitek siŋgamŋgat ta sine kila. Ŋgarosu kitek ta wande tajaŋ ta taŋgoŋge wakei ndanaig. Nu samba mbolok agaŋ minmba minam tuku. ² Sine ŋgarosu te ŋak minmba samba mbolok ŋgarosu sine mbolŋge prowa ŋga mindesimba mineg. ³ Sine samba mbolok ŋgarosu ta ŋak minmba kanu ŋgarosu kugatok mine nda.

⁴ Sine baibai te sinamŋge minmba sinamanzer sunjo ŋak mineg ta sine ŋgarosu te kusrewam idus ndaweg. Ŋgarosu kitek ambonŋa sine mbol prowa sulumba ŋgarosu kumam tuku te abo minmba minam tuku maŋau sinam kuwa ŋga iduseg. ⁵ Kuatenge sine taŋamba ndo ŋgarosu kitek mayok kambim tuku wakeika patikina sulumba nuŋe Tukul Guwambi sine mbolŋge asi sirimba taker tidinganu tajaŋ kina.

⁶ Sine wam ta idusmba mara mindek saŋgri tiŋgeg. Sine kilke te mbolok ŋgarosu sinamŋge mineg sulumba Sunjo tugumŋge mine ndakeg ta sine kila. ⁷ Sine ammbi

nu kanjer ndaweg ta singine li jakmba mbolnge nu tuku sangri tomba tingeg. ⁸ Sine sangri tinga ngarusu kusremba Sunjo tugum kumba nu ndoj minam tuku mindesiweg. ⁹ Sine kilke te mbolnge minmba e ko nu tugum kanjig ta sine mara mindek nu tuku nzali ndo dubiwamngig. ¹⁰ Ngumnenga sine jakmba Kristus am mbolnge tingube le nu sine pilesinguwa le sine ngarusu te jak minmba manau ke likeg ta lafunu kumumbi tamngig.

Sine Kristus mbolnge Kuate ndoj gulabeg

¹¹ Sine jakmba Kuate tugumnge tingamngig wam ta idusmba sine Sunjo tuku kurauka nane gudommmba nu son nguwaig nga nane tuku wamdus didikam tuku pirokeg. Sine wamdus tinreknu ta tumba pirokeg ta Kuate nu kila. Tane mata tanamba kila pilmba idusap nga satinget. ¹² Tane sine tuku nyu te-dungap nga pasa te sa ndatinget. Kuga. Nane afu wamdus naigonu jak minmba tango am mbolnge mbal magenu tana payamkade. Tane sine tuku manau kila palpe sulumba payamkade tuku mbal yabri pasa ta lafumba Paulus nane ngamunggal tugusek minig nga saningap.

¹³ Mbal ta sine nginngan wamdus jak mineg ngade ta sine Kuate tuku piro sungokuwa nga tanamba mayok kineg. Sine wamdus tugusek jak mineg ta sine tanenu nga tanamba mayok kineg. ¹⁴ Kristus tuku kume pur manauge sine tuku ngamunggal didikate le manau jakmba ke likeg. Singine wamdusmbi kuga. Tango ndindo ta sine jakmba tuku ma tumba kumna le sine jakmba nu ndoj kumanu tana kumgej ta sine kila. ¹⁵ Nu sinenu nga kummba man tingina. Ta tuku kile sine singine nzali dubi ndamba nu tuku nzali ndo dubiweg.

¹⁶ Kile sine nane afu kanjerka tango tuku manambi pile ndaningeg. Sine buk mbarmba manau tamba Kristus pilegej ta kile afu mbolnge tana ndaweg. ¹⁷ Ande nu Kristus ndoj sailkate ta nu kitek mayok kinit. Nuje manau ambokok ta kugana le manau kitek nu mbol prona.

¹⁸ Manau kitek ta Kuatenge te-mayokte. Sine nu tuku ngueu mbal mingej le nu sine ndoj wamdus mukuk minam nga Kristus tuku kume mbolnge sine ndoj tumana. Sine Kristus ndoj tumawam tuku ndin ta afu tumningam tuku nu piro singina. ¹⁹ Sine piro ta kumba pasa kukliweg ta tejenmba. Kuate nu Kristus mbolnge sine tango tuku mbar saukam tuku ndin wakeina sulumba nu sine ndoj tumana. Nu wam ta mbolnge sine tango ndoj tumate ta afu saningam tuku piro ta sine wai mbolnge pilna.

²⁰ Kuate nu tanamba sine tuku minge mbolnge tango wikate tukunu sine Kristus tuku piro mbal minmba Kristus tuku nyu mbolnge tane sarsartimmba satinget: Kuate ndin wakeina ta ndo dubimba tane nu tuku gulab mayok kape ngeg.

²¹ Kristus nu mbar kugatok minna ta Kuate nu sine tuku mbar jakmba nu mbolnge patikina le nu une tango tana mayok kina. Kile sine nu ndoj ulendiweg tukunu Kuate nu nuje manau tinreknu sine mbolnge pilit le sine tinreknu mayok kineg.

6

Paulus nane piroka piti sugo kugrakinaig

¹ Sine Kuate ndoj pirokeg tukunu sine tane sangrimba sarsartimngig. Kuate nu ake sinaj tane make patikate wam sunjo ta ake agaj tana kusre ndawap. ² Kuate nu tejenmba sakate.

Ye tane make patiken tuku ait mbolnge tane tuku wi ismba kilen. Tango muskil kile-tidingen tuku ait mbolnge tane turtingen nga sakate. *Aisaia ...*

^{49.8}

Tane ise mayewap. Kile ait te nu wikap ta nu isamngat. Kile ait te mbolnge nu tane muskil kile-tidinge tingamngat.

³ Sine Kuate ndoj pirokeg ta afunge sine talasinbekaig nga sine piro mayeweg. ⁴ Nane sine Kuate tuku piro mbal tugusek nguwaig nga mine jakmba mbolnge sine kumumbi mayok kineg. Ngarusu piti sinamanzer manau ta mbolnge sine sangri tinga bike ndakeg. ⁵ Afu sine kilmba ngussingig. Afu sine mulij kilmba wandeknge patikade. Afu sine kile-ngamukka tumail pansingig. Sine piro karenka mundu teg. Ait afu sine kinye ndaka

gubak mineg. ⁶ Sine piti ta njakmba sinamnge sangri tinga manau purferjnu ndo ke likeg. Sine pasa tugusek ta kila minmba wamdus mukuk mineg sulumba nane njakmba mbolnje rangun mayeweg. Sine Tukul Guwa njak minmba sine wamdus tugusekmbi nane njakmba tuku kume pureg. ⁷ Sine pasa tugusek ndo saka Kuate tuku sangri mbolnje pirokeg. Wam ta njakmba mbolnje sine nu tuku piro mbal tugusek mayok kineg. Sine manau tijreknu tamba wam najgonu njakmba kile-ibenkeg.

⁸ Nane afunge sine tuku nyu kile-dungade le afunge tumail pansingig. Afu sine waje pasa sasingig le afunge sine magenu ngade. Sine tugusek pasa ndo sakeg ta afunge sine yabri mbal nga pitaikade. ⁹ Afu sine nyu kugatok nga talasingig ta nane gudommba sine tuku nyu saka minig. Ait gudommba sine kume direg ta sine abo mineg. Sine ngarosu piti sungo teg ta sine kume ndakeg. ¹⁰ Sine ngamungal rar teg ta sine gare njak mineg. Sine sanzalnu mineg ta sine Kuate tuku wam magenu ta nane afu mbolnje keg le nane mine mayede. Sine aganj ndende kugatok mineg ta Kuate tuku wam magenu njakmba ta sine tuku minig.

¹¹ O Korin mbal, sine singine wamdus piti njakmba kile-mayokka kilimok satingeg. Singine ngamungal njakmba tane tingge suluweg. ¹² Sine tane tuku riweg le tane sinenu nga ri ndade. ¹³ Ta tuku tane ye tuku kiyo kame tananj satinget. Sine tanembik riweg ta kile kumumbi lafuwap nget.

Sine Kristus son nda ngade mbal ndoj ulendi ndakube

¹⁴ Tane Kristus son nda ngade mbal ndoj tuma minam kumuŋ kuga. Nane ndoj ulendi ndakap. Mbal tijreknu nane une mbal ndoj muŋgu gare njak minam fugude. Ma make nu bulu ndoj minam kumuŋ kuga. ¹⁵ Kristus nu Satan ndoj wamdus ulendi mine ndakik. Kristus son ngade mbal nane manau kise njak. Son nda ngade mbal nane manau kise njak. ¹⁶ Sine Kuate minmba minit nu tuku tukul wande mineg tukunu sine yabri mbara ta mata turmba mbarinjam kumuŋ kuga. Kuate nu tejenmba sakina.

Ye nane tuku ngamungal sinamnge minmba nane ndoj likamngit. Ye nane tuku Mbara mini le nane ye tuku gageu minamngaig ngina. *Wok ... Pris ... 26.11-12; ... Esekiel ... 37.27*

¹⁷ Sungo nu tejenmba mata sakina.

Tane wam najgonu kade mbal kusreka yamoknje minap.

Manau kutur njak kade ta ngumneningap.

Tanjawap le ye gare njak tane kilamngit.

Aisaia ... 52.11

¹⁸ Ye tane tuku Mam mini le tane ye tuku kiyo kame kulim kame minamngaig ngina. *2 ... Samuel ... 7.14; ... Aisaia ... 43.6; ... Yeremia ... 31.9*

Sungo Sangri Jayo nunge tanjamba sakate.

7

¹ O tira kame, Sungo nu sinenu nga minge pasa sangrinu kusna ta idusmba ngarosu ngamungalmbi kutur ke likeg ta njakmba pitaika Kuate tuku kurauka manau tijreknu purferjnu sine mbolnje kumuŋguwa nga wamdus sangrinu palpe.

Mbar te-tinaig le Paulus nu garena

² Tane man sinembik riwap. Sine tane tuku ande mbolnje wam njayo ndagej. Tane afu kilmba najgo sigli ndakigerj. Sine tane tuku ande yabrimba nu tuku aganj afu kile ndakigerj. ³ Ye pasa sangrimba satingit ta ye tane satinge likam tuku sa ndatingit. Kuga. Ye buk tane satingit. Sine tane tuku ngamungal sungo njak mineg. Sine kummba e ko abo minbe ta sine tane ndoj minam iduseg. ⁴ Ye tane tuku wamdus tero ndaka gare njak payamket. Ye tane idustinjmba wamdus bulkate. Ye piti njakmba sinamnge tane idustinjmba gare tet.

⁵ Sine Masedonia kilke mbol te progej ta sine mabtam kumuŋ kuga. Piti sungomba mara mindek sine kile-kogorkinaig. Kame afu sine mbol pronaig. Kuru kuru manau mata ngamungal sinamnge kamusgerj. ⁶ Tanjamba mingej le Titus nu sine tugum prona le sine nu kanjgermba wamdus bulkinaig. Kuate nu piti njak mbal wamdus bul serningit ta nunge

ndin ta wakeina. ⁷ Nu prona ta tuku ndo wamdus bul ndakinaig. Nu pro tane tuku manau kanjermba wamdus bulok tina ta kubeu singina le ismba sine mata wamdus bulkinaig. Tane ye sunjomba idusyumba tanjine mbar tuku kiko kamusmba malmbikade. Tane ye tuku pasa dubiwam tuku sunjomba idusde. Ye wam ta njakmba ismba tane tuku gare toren.

⁸⁻⁹ Ye buk waje ande kuyarmba tane kilmba satinge liken le tane ngamunggal piti tinaig ta ye mata tanenu nga piti kamusen. Tane ait fagnu piti njak minnaig sulumba wamdus biye mbilmba manau ngaigonus kusrekinaig ta kile ye gare njak minet. Tane ngamunggal piti njak minnaig ta tuku ye gare te ndaket. Tane piti sinamnge mbilka manau ngaigonus kusrekinaig ta tuku ye gare tet. Sine tane kilmba satinge likigej le tane wamdus tatrunkinaig ta tane manj Kuate idusnaig. Ta mbolnge sine tane ngaigo sigli ndaka turtingigej.

¹⁰ Kuatenge ande mbar manau tuku piti tuwit le nu katesemba ngamunggal biye mbilte ta Kuatenge nu tuku muskil te-tiwe tuwit. Ande nu kilke te tuku piti kamusmba Kuate idus ndawa ta Kuate nu tango ta tuku muskil te-tiwe nda. Nu ngisikamngat. ¹¹ Ata. Tane wamdus piti njak minmba Kuate manj idusnaig sulumba sangri tinga mbar ta te-tinaig. Tane mbar ta tuku gubra tumba wamdus fulilka minnaig. Tane ye tuku wamdus sunjo tumba ye tuku pasa dubiwam tuku wamdus sangrinu pilmba tango mbarna ta lafunu tunaig. Wam njakmba kumumbi kinaig le kile pasa ande tane mbolnge mine ndakate.

¹² Ye tane tuku waje kuyaren ta ande mbarna le ande piti tina ta tuku ndo kuyar ndawen. Tane sine tuku kume purmba minig ta Kuate am mbolnge wamdus pulutinguwa nga kuyaren. ¹³ Tane wamdus pulutingina le kile sine tane tuku mbar tuku piti kusrekigej.

Titus nu mata tane tuku gag njak ta nu tane tuku manau kanjerka piti kusremba gare tina le sine nu ndorj manj lato gare tigerj. ¹⁴ Ye buk tane tuku manau tuku payamka Titus sawen. Nu kumba tanjamba kanjerna tukunu ye kiko kugatok. Sine son pasa ndo satینگigej tananj sine tane tuku payamka Titus sagej ta alonu kumumbi mayok kinit. ¹⁵ Nu tane tugum prona le tanjine mbar tuku wamdus fulilka nu kurauka tumba nu tuku minge dubi mayenaig. Nu tane tuku wam ta idusmba tane tuku lato lato kume purte. ¹⁶ Kile ye tane tuku wamdus tero ndaka gare njak minet.

8

Kuate tuku mbal afu turkap

¹ Tira kame, Kristus tuku kuasmbi afu Masedonia kilke mbolnge mine likade te Kuate nu ake sinanj nane make patikate le manau kade ta kila satینگamngit. ² Afunge piti sugo njamba nane tuku ngamunggal son tagonینگinaig ta nane gare njak minmba piti ta sinamnge aganj ndende denkanu ta tanjaig nga sunjomba waknyumba ndametinj patika afu turkinaig. ³ Nanjine ndametinj kanjerka paplamba kumumbi patikinaig sulumba nanjine wamdus tamba manj lato patikinaig ta yije ammbi manau ta kanjeren. ⁴ Nane sangri tinga sine sasینگinaig: Kuate tuku mbal Yudea ma tugu mbolnge sine nane sinjka turkam iduseg nga sasینگinaig. ⁵ Sine nane ndametinj ndo patikamngag nga idusgej ta nane wam ta limba nanjine ngarosumbi Sunjo tuku nzali ndo dubiwam tuku pasa sangri pilenaig. Ta ndo kuga. Nane Kuate tuku nzali dubimba sine tuku pasa njakmba dubikam sakinaig.

⁶ Tanjanaig le sine Titus nu manj tane tugum kuwa nga sagej. Nu buk tane tugumnge afu turkam tuku ndametinj patikap nga tumtingina ta nu piro ta ke suluwa nga kukuleg. ⁷ Tane ngamunggal son sangrinu njak ta sine kila. Tane Kuate tuku pasa kukli mayede. Tane kila sunjo njak minig. Nu tuku piro kam tuku wamdus sangrinu pilig. Sine tuku mata kume pur mayede. Ta tuku tane afu turka ndametinj ningam tuku manau ta mata ke mayewap nga iduseg.

⁸ Ye tanjamba kap nga sa ndatinget. Ye tane tagotinjmba tane kume pur manau tugusek njak e ko kuga ta katesewam saka tira afu ndametinj ningig wam ta kila satینگet. ⁹ Singine

Sungo Yesus Kristus nu ake sinaŋ tane make patikina wam ta tane kila. Nu agaŋ ndende ŋakmba tuku miro ta nu tanenu ŋga sanzalnu mayok kina le tane nuŋe wam ŋakmba kilmba sanzalnu mine ndakade. ¹⁰ Ta tuku ye tane teŋenmba kap ŋga iduset. Tane buk yar ande si mbolŋge ndametiŋ patinu tuku wamdus sungo tumba tugu pilnaig ta tane kile suluwap ŋga iduset. ¹¹ Tane buk wam ta kam tuku nzalitiŋgina taŋamba kile taŋgine ndametiŋ kilig ta kaŋgerka kumumbi patikap. ¹² Tane ndametiŋ fudiŋndo e ko sungokanu ŋak minig ta kumumba gare ŋak Kuate tape ta nu nzalite.

¹³ Tane nane afu ndametiŋ niŋmba tane denkanu minap ŋga idusmba sa ndatiŋget. ¹⁴ Kuga. Tane nane ndoŋ kumu kumu minap ŋga iduset. Kile tane agaŋ ndende gudommba ŋak minig mbal afu denkanu minig ta turkap. Ŋgumneŋga tane denkap le nane suk lafumba tane turkamŋgaig. ¹⁵ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Afu mana sungomba kilnaig ta nane kumumbi kilanu idusnaig. Afu fudiŋmba kilnaig ta nane den ndakinaig ŋgate. *Kisim ... Bek ... 16.18*

Piro taŋgo afu Korin prowamŋgaig

¹⁶ Kuate nu Titus wamdus tuna le nu sine suk tane turkam tuku sungomba iduste. Ta tuku ye Kuate gare pasa tuwet. ¹⁷ Sine nu tane tugum kambim tuku sa ndageŋ le nu nuŋe nzali dubimba tane tugum prowam iduste. ¹⁸ Sine tira ande Titus ndoŋ kukulbe le kaŋgat. Taŋgo ta nu Kristus tuku pasa kukli mayete le Kuate tuku kuasmbi ŋakmba nu tuku saka minig. ¹⁹ Tira ta Kuate tuku mbalŋge madinaig le nu sine ndoŋ lika afu turkam tuku ndametiŋ patikade ta kulatkate. Sine wamdus saŋgrinu pilmba piro kumumbi keg ta nu nane ŋakmba kila saniŋguwa le Sungo tuku nyu te-dunguwaig ŋga nu madinaig.

²⁰⁻²¹ Taŋamba idusmba afu sine talasiŋmba ndametiŋ sungo ta kulat maye ndade ŋgubekaig ŋga sine nu tumba likeg. Sine Sungo am mbolŋge piro mayemba taŋgo am mbolŋge mata piro mayebe le kilimok mayok kuwa ŋga iduseg.

²² Tira ande mata nu nale ndoŋ kuwa ŋga kukulbe le tane tugum prowamŋgaig. Nu tagomba piro yimyam tugeŋ ta nu wamdus saŋgrinu pilmba piro ke mayena. Tane siŋka waknyumba afu turkam tuku minig ta nu kila pilmba kile tane tugumŋge pirokam tuku sungomba iduste.

²³ Ye tane nane keŋ ta tuku kila satingamŋgit. Titus nu ye ndoŋ tane turkam tuku pirokek. Nale ar nu ndoŋ ilik ta Kristus tuku nyu tane ŋgamukŋge sungokuwa ŋga Kuate tuku kuasmbi nale tane tugum kambim tuku madinikinaig. ²⁴ Tane nane keŋ ta kilmba taŋgine kume pur maŋau te-mayokmba kilap. Taŋawap le sine Kuate tuku kuasmbi ŋakmba tugumŋge tane tuku payamka saniŋgeg ta alonu kilimok kaŋgerwaig.

9

Ndametiŋmbi Kuate tuku mbal turkap

¹ Ndametiŋ patika Kuate tuku mbal turkam tuku wam ta tane kila. Ye ta tuku maŋ sungomba satinge nda. ² Tane mata ndametiŋ patinu tuku wamdusde ta ye kila. Ye Masedonia mbal tugumŋge tane Akaia mbal tuku payamka nane buk yar ande si mbolŋge ndametiŋ patikam tuku piro tugu pilnaig ŋga saniŋget le ismba kile nane tuku sungomba mata ndametiŋ patinu tuku wamdus saŋgrinu pilig. ³ Sine tane tuku payamkeg ta alo kugatok ŋgubekaig ŋga ye tira keŋ ta kukulniŋgi le tane tugum ta promba tane turkuwaig le ndametiŋ ta maŋgurka patikap. Ye pro tane tuku payamket taŋamba ndametiŋ ta ake kile ndo ki. ⁴ Tane ndametiŋ ta siŋka patikamŋgaig ŋga sine afu saniŋgigeŋ. Tane pati ndaka minap le Masedonia mbal afu ye ndoŋ kumba kaŋgerwaig ta sine kiko siŋgikat. Tane mata kiko tiŋgikat. ⁵ Wam ta idusmba ye tira keŋ ta ambonga tane tugum ta kuwaig le tane ndametiŋ patikam tuku o buk sakinaig taŋamba ndo patike sulumba ye ndo tairŋgap. Taŋawap ta tane taŋgine nzalimbi ndo patikamŋgaig. Ye tane kilap kilap ki le ndagari ŋak patike nda.

⁶ Tane nyamagaŋ kilanu maŋau ta idusap. Ande nu nyamagaŋ tumunu ndui ndui ŋgukate ta nu alonu ndui ndui ndo kilit. Ande nu tumunu sungomba ŋgukate ta nu alonu

sunngomba kilit. ⁷ Tane njakmba yimyam tangine wamdus pilenga ndametinj giganmba patikam idusde ta kumumba patikap. Tane andenge kilap kilap kuwa le tane ndagari njak pati ndakap. Tane gare njak tangine ndametinj patikade ta Kuate nu nzalite.

⁸ Kuate nu tane mbolnge waknyumba aganj magenu lato lato tinguwa le tane nane afu turkam tuku aganj denkanu njak mine nda. ⁹ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Nu nuje aganj ndende waknyumba walmba sanzal mbal ningit. Nu tuku rangun mayenu ta kugawe nda. Minmba minamngat ngate. *Mune ... 112.9*

¹⁰ Sine nyamaganj tumunu nguweg ta Kuate tugumnge kileg. Aganj nyeg ta mata nu tugumnge kileg. Tanjamba ndo tane nane afu mbolnge waknyam tuku Kuate nu aganj ndende kumumbi tingamngat. Tanjawa le tane nane afu mbolnge waknyumba minap le nu tane tuku manjau mayenu ta te-sungowamngat. ¹¹ Kuate nu mara mindek tane aganj kumumbi tingit le tane den ndaka afu turkam kumunj. Tanjamba tane ndametinj patikap le sine kilmba tamba sanzal mbal turkuba le nane gudommba Kuate tuku nyu te-dungamngaig.

¹² Tane ndametinj ningig tamba Kuate tuku mbal turkade. Wam ta ndo kuga. Tane tanjade le nane afu Kuate tuku nyu te-dunga nu gare pasa tuwig. ¹³ Tane tira tuku ndametinj patikap le afu wam ta kanjermba tane Kristus tuku pasa mayenu dubiwanu ngade ta son nga Kuate tuku nyu te-dungamngaig. Tane Kuate tuku mbal nane afu turmba nane mbolnge waknyade ta tuku mata Kuate tuku nyu te-dungamngaig. ¹⁴ Ta ndo kuga. Kuate nu tane ake sinanj make patikate wam te-mayokmba nane tanjamba turkap le nane tane tuku kume purmba tane tuku nga Kuate yabanjamngaig.

¹⁵ Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Nu aganj sunjo ande o mbolok aganj ndende njakmba liningit ta sine singina.

10

Paulus nu nane tuku wamdus mbar te-tina

¹ Tane afu tejenmba sakade. Paulus nu sine tugumnge sine gagnu pasa bafumbi sakate ta nu maskenngge pasa sanjrinu kuyarmba sasingit nga sakade. Ariya. Ye kile Kristus tuku wamdus bafuk ngan manjau ta dubimba pasa bafumbi sarsartingamngit. ² Tane wamdus biye mbilap le ye tane tugum promba pasa sanjrinumbi satingam idus ndawet. Nane afu Paulus nane kilke te mbolok manjau ndo dubimba nangine wamdusmbi pasa kukliwanu nga sakade mbal ta ndo ye sinjka pasa sanjrinumbi saningamngit.

³ Sine tanjo ndo mineg ta sine singine tanjo tuku kame aganjmbi kame bu ndaweg. ⁴ Kuga. Sine Kuate tuku kame aganj tamba Satan tuku sanjri te-ibenmba afu tuku yabri wamdus ta njakmba pitaikeg. ⁵ Afu nangine wamdus ta payamka Kuate kila palmbim tuku ndin tukulde ta sine wamdus ta kuerka pitaiweg. Nane njakmba Kristus kumnemnge minwaig nga sine nane tuku wamdus kile-tidingeg. ⁶ Tane mata mbilka Kristus kumnemnge minap. Tanjawanj le afu tanjamba mine ndakuwaig ta sine nane lafunu kumumbi ningamngig.

⁷ Tane wamdus te-mayewap. Ande nu nuje nyu te-dunga ye sinjka Kristus tuku tanjo minet ngate ta nu sine mata Kristus tuku mbal mineg nga iduswa. ⁸ Sunjo nu sine tane ngamunggal son sanjri piletinjbe nga nyu singina le tane kulatkeg. Sine tane njaijo siglikam tuku nyu sinje ndakina. Ye nyu ta tuku payamket le tane talayade ta ye kiko te nda. ⁹ Ye tane tuku waje kuyarke liket ta tane kuru kuru piletinjgam tuku kuyarket nga idus ndawap. ¹⁰ Afu nane tejenmba sakade. Paulus nu waje kuyarka tanjo sanjri njak tananj pasa sanjrinu kuyarte ta sine tugumnge nu sanjri kugatok. Nu pasa sakate ta ismba talawam tuku ndo nga sakade. ¹¹ Tanjakade mbal tane ye tuku pasa te ise mayewap. Sine waje kuyarka pasa sanjrinu sakeg te tane tugumnge tanjamba ndo ke likamngig.

¹² Mbal afu tane tugumnge nangine nyu kile-dungade. Yoi. Sine nyu tananj njak mine ndakeg. Mbal ta nginngan mbal. Nane nangine nangine munju kanjerka sine magenu nga payamkade. Manjau tinjeknombi nangine manjau pile ndangade.

¹³ Sine payamkeg manau ta kise. Kuate nu pirokam tuku nyu singina piro ta ndo sine payamkeg. Sine tane Korin mbal tugumnge mata pirokam tuku nyu singina. ¹⁴ Ta tuku sine tane tuku payamkeg ta mbar ndaweg. Sine tane Kristus tuku pasa mayenu tumtingigej. ¹⁵ Sine tane pasa dubide wam ta tuku sine singine piro tuku payamkam kumuñ. Sine nane afu tuku piro singine ngaro mbolnge pile ndakeg. Kile tane tuku ngamunggal son ta sungoka mbal kise mbol kuwa le ye nane tugum kambim tuku ndin mayok kuwa nga iduset. ¹⁶ Tanawa le sine tane kusreka kilke afu tane ngumnemnge minig ta mbol kumba nane mata pasa mayenu saningamngig. Tanamba sine nane afu tuku piro singine ngaro mbolnge pile ndaka singine piro ndo payamkam kumuñ. ¹⁷ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tango ima nu payamkam idusmba kande nu Sungo wam ke likate ta idusningmba payamkuwa ngate. *Yeremia ... 9.24*

¹⁸ Ande nu nuñe miroñ ye mayenu ngate ta nuñe pasa ta alo kugatok. Sungonge nu mayenu ngate wam ta alo ñak.

11

Paulus nu yabri aposel tuku manau te-mayokna

¹ O tira kame, tane ye tuku pasa te isap. Tane pasa te ngingngan pasa idusmba ndeta tanaig. Pasa te isam tuku wamdus tukul ndawap. ² Kuate nu tane tuku kume purmba minit ta ye mata tane tuku sungomba kume puret. Pino mbanzo ande mam nuñenge tango ande tam tuku madite le nu tango ta tuku ndo minit tanañ tane Kristus tuku mbal ndo minap nga maditingen.

³ Ye tane tuku wamdus piti ñak minet. Mbeñ nu nuñe wamdus yabri paknu tamba Eva yabrina tanamba tango afunge tane yabritingmba didikuwaig le tangine wamdus Kristus mbolnge minig ta kusrebekaig nga iduset. ⁴ Sine tane Yesus tuku nyu tumtingigej ta afunge pro ande tuku nyu satingig le tane wamdus bulokmbi nyu kise ta tade. Tane Tukul Guwa tinaig ta nane guwa kise satingig le tane tade. Ko pasa mayenu isnaig ta nane pasa kise kuklide le tane pasa ta mata wamdus bulokmbi tade.

⁵ Tane mbal ta nane aposel magenu o mbolnge ngade ta nane ye li ndayade nget. ⁶ Ye pasa kukli mayewam tuku kila kugatok ta pasa kukliwet ta tugunu ñakmba ye kila. Ait sungomba sine tane singine kila ta tumtingeg.

⁷ Ye Kuate tuku pasa mayenu tane satingen ta ye tane tugumnge piya kilam mbulmba yiñe nyu te-ibermba tane mine mayenu mbolnge minam tuku kile-dungen ta ye mbaren nga idusde e? ⁸ Ye Kristus tuku mbal afunge ndametinj sinaig le kuayaranu sukmba kilmba tane tugumnge piroken. ⁹ Ye tane ndoñ minmba agañ afu tuku denkinaig ta ye tane yabañ ndatingen. Tira afu Masedoniange pro ye agañ denkanu minen ta nanenge sinaig. Ye tane piti sertingikit nga agañ afu tane tugumnge kile ndaken. Kile mata tanamba idusmba minet. ¹⁰ Kristus tuku pasa tugusek ye sinamnge minit ta son pasa ndo satingamngit. Ye tane tugumnge piya kile ndaken ta payamka saka mini le Akaia mbal ñakmba isamngaig. Ande ye peuyam kumuñ kuga. ¹¹ Ye tane tuku kume pur ndamba nyu kile-iberkam tuku idusmba tanawet nga idus ndawap. Kuga. Ye tane tuku sungomba kume puret ta Kuate nu kila.

¹² Afu nangine miroñ payamka sine Paulus nane tanañ pirokeg ngade ta peuningam tuku ndo ye piya kugatok piroken. ¹³ Mbal ta nane Kuateñge kukul ndaningina. Kristus tuku aposel minanu sukmba nangine piro tamba tane yabritingig. ¹⁴ Sine nane tuku wam ta tuku pirerek pur ndakube. Nangine gabat Satan nu tango yabritingmba Kuate tuku eñel mayenu tanañ mayok kinit. ¹⁵ Sine wam ta idusmba Satan tuku piro mbal nane manau tinreknu kade mbal tanañ minanu sukde ta tuku piriri ndaweg. Kuate nu ngumneñga nane tuku manau ta kumumbi lafumba pa ningamngat.

Paulus nu piro mbolnge piti kuçrakina

¹⁶ Ye maŋ tane satinŋamŋgit. Tane ye ŋinŋan tanŋo ŋga idus ndawap. Ko ye ŋinŋan tanŋo ŋgumba kande wamdus tukul ndamba ye mapeyap le ye yabri mbal taŋaŋ fudinŋmba yiŋe piro tuku payamki. ¹⁷ Sunŋonŋe payamkam tuku tum ndayate. Yiŋe miroŋ ŋinŋan mbal taŋaŋ payamket. ¹⁸ Nane gudommba taŋamba piro payamkade tukunu ye mata payamkam iduset.

¹⁹ Tane ndo kila sugo ŋak minig sulumba ŋinŋan mbal wamdus bulokmbi kilig inde. ²⁰ Tane nane tuku piro mbal minap ŋga idusde le nane tane tuku agaŋ ndende kilam saka yabritinŋmba nane sugo taŋaŋ tane maim-maimtinŋmba ko dabil pantinŋig ta tane ndek wamdus bulokmbi nane kilmba kulatkade. ²¹ Tane mbal taŋaŋ kaŋgerka sanŋri ŋak ŋgade. Sine tane ndoŋ minmba nane sanŋri ŋak minig taŋamba mine ndakigeŋ. Tane sine sanŋri kugatok ŋgade ta kumumbi sakade.

Yabri aposel naŋgine maŋau tuku payamkade. Ta tuku ye mata ŋin ŋgan maŋau tamba payamkam kumuŋ. ²² Nane sine Hibu ndare ŋgade ta ye mata Hibu ndare. Nane sine Israel ndare mineg ŋgade ta ye mata Israel ndare. Sine Abraham tuku mbuŋ ŋgade ta ye mata nu tuku mbuŋ minet. ²³ Nane sine Kristus tuku piro mbal ŋgade ta ye Kristus tuku piro mbolŋge nane lininŋet. Nane pirokade ta ye nane lininŋmba piro kareŋket. Ye nane lininŋmba ait sunŋomba muli wande mbol kan. Ait gudommba ye ŋgusyinaig. Wam afu mbolŋge ye kume diren. ²⁴ Zu mbal nane ait 5 taŋamba ye tumba ŋgusyinaig. ŋgusyinaig ta ka 39 mbolŋge tinŋe likinaig. ²⁵ Ait keŋmba nane afu ye tumba mbapanimbi katyinaig. Ait ande ye baleyam bafumba ndamembi katyinaig. Ye waŋ keŋmba mbolŋge liken le waŋ fetkinaig. Ye ait ande yu mbol faitka minen le furirmba ka mafena. ²⁶ Ye piroka kine promba minet le ait afu kuleŋge te-diriyade. Kuayar mbalŋge ndinŋge ye baleye ndafloyade. Yiŋe mbal kasomok mbal mata ye baleyam tuku ndin sotade. Tumbraŋge duŋeŋge yu mbolŋge ye ŋgisike diret. Yabri gulab afu mata ye baleyam tuku ndin sotade. ²⁷ Ye piro kareŋka ŋgaro rar minet. Furir afu kinye ndaket. Ait sunŋomba guba kule para sunŋo ŋak minet. Mara afu ye nyamaŋaŋ tawi kinyam tuku wande mata denkte. ²⁸ Ye ŋgarosu tuku piti ndo kugra ndaket. Kuga. Kristus tuku kuasmbi sanŋri ŋak minam tuku ye mara mara wamdus piti ŋak minet. ²⁹ Tira ande nu sanŋri kugatok ta ye mata piti tet. Ande nu andeŋge yabrite le ndekate ta ye gubra tet.

³⁰ Ye payamkam iduset ta ye wam kame ndaŋ mbolŋge ye sanŋri kugatok mayok kinet wam ta ndo payamket. ³¹ Sinŋine Sunŋo Yesus Kristus tuku Mam Kuate ye sinŋa pasa saket te nu kila minit. Sine nu tuku nyu sunŋo ta te-duŋga minmba minbe.

³² Ye Damaskus tumbraŋge minen le mandor Aretas nu nuŋe kame gabat sana le nu kame mbal kukulnŋgina le ye biye tiyam tuku tumbraŋ sunŋo tuku fonde malaŋga kulatka minnaig kande ³³ yiŋe gulab kame ye sambekŋge minyoken le fonde tuku bubre malaŋga mbolŋge te-mayokyumba muli biye-biyenaig le mayok ka kame gabat ta laipmba kua kan.

12

Kuate nu Paulus wam sugo tumna

¹ Payamkam tuku maŋau ye turyam kumuŋ kuga ta ye payamkamŋgit. Sunŋo nu tumyina le ye kinatanu suk agaŋ kaŋgerken wam ta payamka satinŋi le isap. ² Kristus tuku taŋgo ande buk yar 14 kuganaig le Kuatenŋe nu tumba te-duŋga samba mbol ambe kina. Ambenŋe maŋ lato te-duŋgina le o mbol ambe kina. Nu ŋgarosu ŋak kina e ko nuŋe kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatenŋe ndo kila.

³⁻⁴ Tanŋo ta nu samba mbol ambenŋe wam sugokanu afu isna. Isna ta Kuate nu minŋe pipna le kilke te mbolŋge afu ndoŋ sakam kumuŋ kuga. Nu taŋamba samba mbol kina ta ndo ye kila. Nuŋe ŋgarosu ŋak kina e ko nuŋe kanu ndo kina e ta ye gilai. Kuatenŋe ndo kila. ⁵ Ye taŋgo ta tuku kila idusmba nu tuku payamket. Ye yiŋe miroŋ tuku payam ndaket. Ye wam kame ndaŋ mbolŋge sanŋri kugatok mayok kinet ta ndo ye payamket.

⁶ Ye yiŋe miroŋ taŋamba samba mbol kan ŋga payamki ta ye ŋin ŋgan taŋgo mayok nda kinet. Ye sinŋa saket ta ye wam ta mbolŋge yiŋe nyu te-duŋgam idus ndawet. Kuga.

Tango nane ye pasa sake lika wam njakmba ke liket ta mbolnje ye tuku nyu kumumbi iduswaig nget.

⁷ Kuate nu wam sugo tumyina ta mbolnje ye payamka yiye nyu te-dungikit nga Satan tuku kukul tango pro ye waimbi katyanu tana ngaro rar sunjo ye mbol prona. Rar ta ye mbolnje promba minit le kamusmba yiye nyu te-dungam idus ndawet. ⁸ Sunjo nu piti ta pitaiwa nga ye sangri tinga yabanam kenan ta nu ye wo ndayina. ⁹ Nu tenemba sayina. Ye ne make pilmba sangri tini le rar ta kurawam kumu. Ne piti ta njak minmba sangri kugatok mina le ye tuku sangri ne mbolnje kilimok mayok kuwa nga sayina. Kile Kristus tuku sangri sunjo ye mbol prowa nga ye sangri kugatok minet te gare-gareka payamket.

¹⁰ Ye sangri kugatok minet le afunje ye tumail panyade le afunje ngaro rar sade le afunje ye njayo silyade le afunje piti sugo seryade wam ta njakmba mbolnje ye Kristus tuku nga gare njak ndo minet. Ata. Ye sangri kugatok minet sulumba Kristus tuku sangri mbolnje sangriknu mayok kinet.

Paulus nu nane turkam idusna

¹¹ Ye yiye manau payamkam idus ndawet ta afu ye tuku nyu njayo silide le tane nane peu ndaningig tukunu ye yiye nginngan manambi payamka yiye manau tuku kuyaret. Ye ake tango suk minet ta afu tane nane aposel magenu ngade ta nane ye li ndayade. ¹² Ye tane ndon minmba piti kanjerka sangri tinga piroka wam kitek sangrinu afu ke liken. Wam ta mbolnje ye aposel tugusek minen le tane ye kangeryinaig. ¹³ Kristus tuku kuasmbi afu mbolnje ye wam mayenu ken ta tane tugumnje wam maye ndawen nga idusde e? O son. Ye wam ande nane afu mbolnje ken tanamba tane mbolnje ke ndaken. Ye tane tugumnje piya kile ndaken. Wam ta tuku tane ye pitaiyade inde. O Korin mbal, ye mbaren ndeta ye tuku mbar gilaingap.

¹⁴ Ye man ait ken nu tane tugum prowam bafuwet. Tane tugum promba aganj afu sap nga satinge nda. Kuga. Tane ye ngamunggal ndo sap nga iduset. Kinjo kame nane ina mam turkam tuku aganj ndende pati ndakuwaig. Ina mamnje kinjo kame turkam tuku aganj ndende patikuwaig. ¹⁵ Ye tane tuku mam tanan minet. Ye yiye aganj ndende tane turkam tuku ngail ndaket. Yiye abo mine manau mata tanenu nga kusrewam bafuwet. Ye tanamba tane tuku sunjomba kume puret. Wam ta tuku tane ye tuku kume pur ndade ta ye tane tuku sunjomba kume puret wam ta kusrewam kumu kuga.

¹⁶ Ye tane tugumnje aganj afu kile ndaken ta tane afu tenemba sakade. Nu kuirkuirka sine yabrisinmba ndametin afu kilna nga sakade. ¹⁷ Ginu ait ye kilen? Ye mbal afu kukulningan le pro tane yabritinmba ndametin didika kilmba ye sinaig e nga idusde. ¹⁸ Ye Titus ndo tane tugum kambim tuku kukulmba minen. Tira ande ta nu ndon kuwa nga kukulen. Titus nu ame aganj tane yabritinmba kilna? Kuga. Sile Titus ndon Guwa ndindo ta mbolnje minek. Manau ndui ta ndo ke likek ta tane kila.

¹⁹ Tane waje te burka sine tane am mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku kuyaraig nga idus ndawap. Sine Kristus ndon ulendika nune wamdus dubimba Kuate am mbolnje pasa te kuyarkeg. Tane tuku son ta sangri pilewam tuku ndo kuyarkeg.

²⁰ Ye tane tugum prowam tuku ta ye wamdus piti njak minet. Ye pro tane manau ke likade ta kanjerka nzaliamngat e ko kuga. Nzali ndayuwa ta ye tane kilmba satinge liki le tane ye tuku mata ndagari tamngaig. Ye pro tane wam kame te kap le kanjerkam tuku kuru-kuruket. Kualeyaukade e ko afu tuku mine magenu tuku kagli firkade e ko gubra tade e ko ye ye ngade e ko waje pasa sakade e ko afu tuku nyu kile-ibenka minje motmotkade e ko tangine ngarusu te-dungade e ko tangine wamdusmbi manau kise kise ke likade manau kame ta njakmba ye kanjerkam mbulit.

²¹ Tane gudommmba buk kutur manau kumba fare fare tango pino ndon minmba tangine ngarusu tuku nzali tukul ndamba dubikinaig. Tane ngamunggal biye mbil ndawap ta ye tane tugum promba yiye Mbaranje tane tuku am mbolnje ye kiko pileyuwa le wamdus njayongikat nga ye pitiyate.

13

Rironj pasa afu

¹ Kile ye ait keꞋnu tane tugum prowamꞋgit. Kuyar pasa ande teꞋenmba sakate. Tango armba ko keꞋmba tango ande nu mbar ande kina nguwaig le son nga te-tiwap ngate. *Lo ... 17.6; ... 19.15*

² Ye buk ait arnu tane tugum prowen sulumba mbarmba minnaig mbal ta rironj pasa saningen. Kile ye tane tugumꞋge mine ndaka nane tane turmba maꞋ rironj pasa ndui ta satinꞋgamꞋgit. Ye maꞋ luka tane tugum prowi ta mbarde mbal ta sinꝼka mapeke nda. ³ Tanꝼawi le ye Kristus tuku pasa kukliwet tango minet ta tane wamdus tero ndaka katesewamꝼgaig. Kristus nu sanꝼgri sunꝼgo ꝓak tane sinamꝼge pirokate. ⁴ Nu sanꝼgri kugatok tanꝼaꝼ minna le nane nu tumba ail kazrai mbolꝼge balenaig ta Kuate tuku sanꝼgriꝼge te-tina le kile abo ꝓak minit. Sine mata tanꝼaꝼ tango ndo sanꝼgri kugatok mineg ta sine nu ndoꝼ ulendika Kuate tuku sanꝼgri mbolꝼge minmba sanꝼgri tambi tane kile-tidinꝼgam tuku prowamꝼgig.

⁵ Tangine ngamunꝼgal son pileꝼnga kanꝼgerap. Tane sinꝼka Kristus Yesus tuku ngamunꝼgal son ngade e ko kuga. Nu tane sinamꝼge minit le tane kamusde e ko kuga. Kuga ta tane tuku ngamunꝼgal son ta mbarkamꝼgat. ⁶ Wam ta mbolꝼge sine tane pasa kuklimba tumtingiger ꝓbal ngamunꝼgal son tugusek ꝓak ta katese mayewap.

⁷ Kuate nu tane turkuwa le mbar maꝼau afu ke ndakap nga nu yabaꝼmba mineg. Tane wam magenu kap le sine aposel tuku piro mayenu nguwaig nga idus ndaweg. Tane maꝼau magenu ndo kam tuku iduseg. Afu sine piro maye ndaweg ngade ta sine piti ndasingit. ⁸ Sine pasa tugusek te-ibeꝼam tuku mine ndakeg. Pasa ta turam tuku ndo mineg. ⁹ Sine sanꝼgri kugatok mineg le tane sanꝼgri ꝓak mayok kinig ta sine sanꝼgri kugatok minam tuku gare-garekeg. Tane tuku ngamun괳gal son lato lato san괳gri tinguwa nga Kuate yaba괳mba mineg.

¹⁰ Sun괳go nu tane kulatkam tuku piro sina. Ye tane tugum prowi sulumba pasa san괳grinu satin괳gam kumu괳 ta ye tan괳awam idus ndawet. Ta tuku tane kile-tidin괳gam tuku ye waje ndo kuyaret. Sun괳go nu ye tane san괳gri piletingam tuku piro sina. Tane ꝓaigo siglikam tuku piro se ndakina.

¹¹ Kile ye pasa suluwam괳git. Tangine mbar kile-tidin괳ap. Ye tuku pasa isap. Tane wamdus ulendika ngamun괳gal mukuk minap le Kuate nu tane ndo괳 minam괳gat. Kume pur ma괳au ngamun괳gal mukuk ma괳au nu tugu. ¹² Tane tan괳ine tan괳ine tira kame ndo괳 mu괳gu kume purkade ma괳au ta alonu te-mayokap. ¹³ Kuate tuku mbal teꝼge minig ta ꝓakmba tane kaiye pasa tin괳gig.

¹⁴ Sin괳gine Sun괳go Yesus Kristus nu tane ake sin괳a괳 make patikuwa. Kuate nu tane tuku kume purwa. Tukul Guwa nu tane ndo괳 mu괳gu gare ꝓak minwa. Son.

GALESIA

Galesia mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Paulus nu Galesia mbal tuku waje kuyarna te tugunu tejenmba. Nu nuje li arnu mbolnge Galesia ma tugu mbolnge guaze ande tina le nane nu kulatka minnaig. Tanjanaig le nu Kristus tuku pasa mayenu nane saningina le nane ismba son nginaig le nu nane ndorj ait afu minna sulumba man nane kusreka kina.

Yar kejmba kinaig le nane afu Paulus tugum kumba Galesia mbal nginngan wamdus tumba Yesus dubi maye ndade nga Paulus kubeu tunaig le isna.

Nane Yesus dubi maye ndanaig ta tugunu tejenmba. Paulus nu Galesia mbal kusrekina le Zu mbal afu pro Moses tuku tukul dubika ngaro pikam tuku sungomba saninginaig sulumba sakinaig; Tane tukul pasa njakmba turmba dubikap le ndo Kuate nu tane muskil kile-tidinge tingamngat nga saninginaig. Tanjamba nane Paulus tuku nyu te-ibenmba nu aposel kuga nginaig sulumba sakinaig; Yerusalemnge gabat sugo minig ta nane ndo aposel minig nginaig.

Tanjakinaig le Galesia mbal nane pasa ta ismba wamdus terokinaig le Paulus nu wam ta ismba wamdus piti njak minmba nane tuku mbar wamdus ta te-tiwam tuku waje te kuyarna.

¹⁻² Tane Kuate tuku kuasmbi Galesia ma tugu mbolnge mine likade ta ye Paulus tira mbal tenge minig ndorj ye tane tuku waje te kuyaret. Ye aposel piro ten te tanjo nane ye kukul ndayinaig ko tanjo ande ye tugum promba ne aposel nga nyu te-mayok ndana. Kuga. Mam Kuatenge Yesus Kristus kumna le te-tina nale ar tanje ne aposel nga ye tuku nyu te-mayoknaik. ³ Mam Kuate singine Sunjo Yesus Kristus nale ake sinaj tane make patika ngamunggal wamdus bul sertinguwai. Son.

⁴ Yesus Kristus nu kilke te tuku manau njagonu ngamuknge sine kile-luka kilam nga nuje ngarosu kumam tuku pilna sulumba sine tuku une saukina wam ta singine Mam Kuate tuku nzali mbolnge mayok kina. ⁵ Sine nu tuku nyu sunjo ta te-dunja minmba minbe. Son.

Kristus tuku pasa mayenu ndindo minit

⁶ Tane wam kade ta ye ismba piriri njayowet. Kristus nu tane ake sinaj make patikina le Kuate nu tane nuje mbal minam tuku wikina. Ndanam saka tane pitik ndo nu kusremba kile pasa kise dubiwam idusde. ⁷ Pasa mayenu ande sine tursingam tuku mine ndakate. Afunge tane tuku wamdus nginngan sertijmba Kristus tuku pasa mayenu nangine wamdusmbi mbilam tagode. ⁸⁻⁹ Sine tane tugumnge pasa mayenu kukligerj ta pasa tanje ndo tane turtingam kumun. Sine buk pasa sangrinu ande satijigerj ta ye kile man lato satijamngit. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba tinaig ta tanjo ande pasa mayenu tanaj mbilmba kise kukliwa kande Kuatenge nu kasurwa. Sine tuku ande ko samba mbolok enjel ande pasa mayenu ta mbilmba kise kuklibe kande sine mata Kuatenge kasursinguwai.

¹⁰ Ata. Tane ye nzaliyam tuku ye pasa ta satijit e? Kuga. Kuatenge ndo ye nzaliyuwa nga iduset. Ye tanjo afunge nzaliyuwaig nga ndin sotet kande ye Kristus tuku piro tanjo mine ndaket kande.

¹¹ Tira kame, tane wam te kila pile mayewap. Ye Kuate tuku pasa mayenu kuklimba satijigen ta tanjo tuku pasa kuga. ¹² Tanjo andengete pasa mayenu te sa ndayina ko andengete tum ndayina. Yesus Kristus nuje tumyina.

¹³ Ye o buk sine Zu mbal tuku tukul pasa dubimba wam ke liken ta tane isnaig. Ye sangri tinga Yesus tuku kuasmbi kilmba piti sugo sernijmba bale far suluwam tagowen. ¹⁴ Ye singine mbun kame tuku manau njakmba mage minam tuku ngamunggal kundekundeyina le sine Zu mbal tuku tukul pasa dubi mayemba yiye usre tuma mbal njakmba liningen.

¹⁵ Ye tanjawen ta ye ina tuku fungul sinamnge minen le Kuate nu Kiyo nuje tuku piro biyam tuku ye o buk madiyina. Madiyina tukunu nu ake sinarj ye make pilmba wikina.

¹⁶ Ye pasa mayenu kasomok mbal tugumnge nuje Kiyo nuje tuku kukliwi nga nu Kiyo nuje tumyina le ye ande sa ndawen. ¹⁷ Nane aposel nyu ambonga tinaig mbal ye nane sota mbumba Yerusalem mata kine ndaken. Ye tinga Arabia kilke mbol kan. Tange minmba ma ma ngumnennga ye manj luka Damaskus tumbranj sungo mbol prowen.

¹⁸ Yar kenmba kugana le ye Petrus kanjeram tuku mbumba Yerusalem kan. Ka tanje kusem armba nu ndonj minkerj. ¹⁹ Ye ambenge minen sulumba aposel afu kanjer ndaken. Sungo Yesus tuku maib nuje Yakobus nu ndo kanjeren. ²⁰ Ye tane tuku kuyaret te ye Kuate am mbolnje sinjka yabri pasa sa ndaket.

²¹ Ngumnennga ye Siria le Silisia kilke mbol ndeken. ²² Ait ta mbolnje Kristus tuku kuasmbi Yudea ma mbolnje mine likinaig ta ye kanjer ndayinaig. ²³ Afunje nane ndonj wam kubenaig le nane tenjenmba isnaig; TANGO nu ambonga sine piti sersinmba pasa mayenu sine son ngeg ta kume seram tuku sanjri tingina ta kile nu nane afu ngamuknje pasa ta kuklimba sakate nga kubenaig le isnaig. ²⁴ Tanjamba nane ye mbolnje wam mayok kina ta tuku nane Kuate tuku nyu te-dunginaig.

2

Aposel afu Paulus ndonj wamdus ulendinaig

¹ Yar 14 kuganaig le sile Barnabas ndonj mbumba Yerusalem kakerj. Ye Titus mata tumba sine kej mbumba kagerj. ² Kuatenje ye sayina le ye Yerusalem kan. Ye ka ambenge gabat sugo ndonj manjurka ye kasomok mbal ngamuknje pasa mayenu kukliwet ta nane tuku wamdus isam tuku kubewen. Ande ye tuku piro purwa le ye ake sinarj piro karenkikit nga ye tanjawen.

³ Titus nu ye ndonj minna ta nu Grik tanjo ta gabat sugo mbal nane nu tuku ngaro pikam tuku sinjka kap nga sa ndakinaig. ⁴ Nu tuku ngaro pikam tuku pasa mayok kina ta yabri mbalnje pasa ta te-mayoknaig. Nane nanjine manjau yubenga pro sine ngamuknje tira mbal tanjau mayok ka sine Yesus Kristus dubimba ngamungal mukuk mbolnje mineg wam ta pitaimba sine tukul pasa tuku piti kumnemnge minbe nga idusmba pronaig. ⁵ Sine nane tuku wamdus katesemba tane kasomok mbal Kristus tuku pasa tugusek ndo dubiwap nga sine nane tuku pasa pitik ndo pitaigerj.

⁶ Yerusalem gabat sugo Zu mbal afunje nane tuku nyu sugokanu mbolnje minanu nga sakade ta ye nane tuku nyu sugo idus ndawet. Kuate nu tanjo tuku nyu pile ndangate. Gabat sugo ta nane ye tuku pasa ismba wam kise ande kam tuku sa ndayinaig. ⁷⁻⁸ Kuga. Zu mbal tugumnge Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuatenje Petrus tuku wai mbolnje pilna tanjamba ndo kasomok mbal tugumnge pasa mayenu kukliwam tuku piro ta Kuate nu ye tuku wai mbolnje pilna. Kuate nu Petrus sanjri tuna le Zu mbal ngamuknje pirokam tuku aposel nyu tuna tanjamba ndo nu ye mata sanjri sina le kasomok mbal ngamuknje pirokam tuku aposel nyu sina. Nane wam ta kila pilmba pasa ande sa ndayinaig.

⁹ Yakobus Petrus Yohanus Zu mbal afunje nane Kristus tuku kuasmbi tuku gabat sugo nga sakade ta nane Kuatenje nu ake sinarj ye make pilna wam ta kila pilmba pro sile Barnabas ndonj wai sikmba nane ndonj piro tuma minam tuku sasikinaig. Nane Zu mbal ngamuknje pirowaig le sile kasomok mbal ngamuknje pironu tuku sasikinaig. ¹⁰ Nane tukul ande dubiwap nda nginaig. Sile sanzal mbal turkam tuku ndo nginaig. Nane tanjakinaig le ye wam ta kam tuku wamdus sanjrinu pilmba minen.

Paulus nu Petrus tumba sawe likina

¹¹ Ngumnennga Petrus nu Antiok promba minna sulumba nu wam ande mbarna le ye nu sawe liken ta tenjenmba. ¹² Nu ambonga kasomok mbal ndonj manjurka isukusmba minna ta nu manjau mayena. Ngumnennga Yakobus nu nuje mbal afu Yerusalemnje kukulningina le Antiok pronaig le Petrus nu nane kanjerka nane ngaro pike ndakade

mbal kasurningig nga nu nane tuku kuru-kuruka kasomok mbal kusreka kua kina ta nu wam nayaona. ¹³ Zu mbal afu ambonga Petrus ndon wam mayenaig ta kile nane mata manau tinreknu mbilmba mbar wam ta kinaig. Nane tuku yabri manau tanje Barnabas mata didikina.

¹⁴ Nane wam kinaig ta mbolnge Yesus tuku pasa mayenu tuku manau pitainaig ta ye katesemba nane nakmba am mbolnge Petrus tumba sawe lika sawen: Ne Zu tanjo ta ailfu kasomok tanjo ngamuknge ne Zu tanjo tana mine ndaka nane tana minna. Ndanam saka kile ne kasomok mbal Zu tanjo tana mayok kuwaig nga sangri tanga saniggit nga sawe liken.

Kristus mbolnge sine tinreknu mayok kineg

¹⁵ Singine ina mam nane sine kile-patikinaig ta sine Zu mbal. Sine kasomok mbal une tanjo tana mayok nda kagej ta ¹⁶ sine Zu mbal sine tukul dubika Kuate am mbolnge tinreknu mayok nda kineg ta sine kila. Yesus Kristus tuku kume tuku sangri tomba tinjeg wam ta mbolnge ndo sine Kuate am mbolnge tinreknu mayok kineg. Ande nu tukul pasa dubimba tinreknu mayok kine ndakate tukunu sine Zu mbal mata tinreknu mayok kube nga tukul pasa kusremba Kristus Yesus tuku kume tuku sangri tomba tanga nu tuku son ngigej.

¹⁷ Sine Zu mbal afu Kristus mbolnge tinreknu mayok kambim saka sine tukul pasa te-simba kasomok mbal tukul kugatok tana une tanjo mayok kineg. Ta tuku afu tejenmba sakamngaig. Ata. Kristus nu une manau sangri pilete nga sakamngaig. i ... Sinja tanamba kuga. ¹⁸ Ye tukul pasa te-siwen ta man dubiwi ta ye yije mironj une tanjo mayok kangit.

¹⁹⁻²⁰ Ye tukul pasa tuku sangri kumnemnge minmba tinreknu mayok nda kan tukunu sangri tanje ye baleyam tuku pilna le ye Kristus ndon ail kazrai mbolnge kumanu tana kumen. Kile ye tukul tuku sangri kumnemnge mine ndaka ye Kuate tuku ndo minam tuku minet. Ye abo nak minet te ye Kuate tuku Kiho tuku sangri tomba tanga nu tuku wamdus ndo dubimba wam nakmba ke liket. Nu ye tuku wamdus sunjo nak minmba nu yenu nga nune ngarosu kumam tuku pilna. ²¹ Kuate nu tanamba ake sinan sunjomba sine make patikate wam ta ye te-si ndawet. Kuga. Ye tukul pasa te-simba Kristus tuku son nget. Ande nu tukul pasa mbolnge tinreknu mayok kambim kumu nguwa ta Kristus nu sinenu nga kumna wam ta alo kugatok.

3

Sine Yesus tuku manau kitek ndo dubibe

¹ O Galesia mbal, tane nginngan wamdus ndo tade. Yesus Kristus nu sinenu nga ail kazrai mbolnge kumna ta ye tugusemba satimba tumtingen le tane kila pile mayenaig. Imange nule parak pasambi tane tuku wamdus mayenu ta didika balena? ² Tane wam ndindo ndo sayap le isi. Tane Tukul Guwa tinaig ta ame wam mbolnge tinaig. Tane tukul pasa dubimba tinaig e? Kuga. Tane Kristus tuku pasa mayenu ismba son nga tinaig. ³ Tane Yesus son nga Tukul Guwa tuku sangri mbolnge tugu pilmba kitek mayok kinaig. Kile tanjine sangrimbi manau kitek ta tuturmba Kuate am mbolnge tinreknu mayok kambim idusde e? Yoi. Tane nginngan mbal. ⁴ Tane manau kitek tugu pilmba wam sugo kangerkinaig ta kile ake kusrekam idusde e? i ... Tanamba kuga. Wam ta alo sunjo nak. ⁵ Tane tukul pasa dubide le Kuate wam ta tuku Tukul Guwa timba wam kitek sangrinu tane ngamuknge kile-mayokkate nga idusde e? i ... Tanamba kuga. Tane Yesus Kristus tuku pasa ismba son ngade wam ta tuku nu tanje.

⁶ Tane Abraham tuku manau kangerap. Nu Kuate tuku pasa ismba nu tuku sangri tomba tingina le Kuate nu Abraham tuku ngamungal son ta kangermba nu tanjo tinreknu ngina. ⁷ Ata. Sine Kuate tuku sangri tomba tanga nu tuku son ngeg mbal sine Abraham tuku kiho kame mineg. ⁸ Tane kasomok mbal Kuate tuku sangri tomba tanga nu tuku son ngade sulumba nu am mbolnge tinreknu mayok kinig wam ta kuyar pasa ande nu o buk te-mayokna. Kuate nu o buk Abraham tejenmba pasa mayenu sana.

Ne mbolŋge ye kilke tugu ŋakmba mbolŋge wam mayenu kamŋgit ŋga sana. *Mulum Pasa 12.3*

⁹ Nane Abraham taŋaŋ Kuate tuku saŋgri tomba tiŋgade mbal Kuateŋge nane Abraham ndoŋ wam mayenu ta niŋgit. ¹⁰ Nane afu naŋgine saŋgri tomba tiŋga tukul pasa dubide mbal nane pa tam tuku minig. Kuyar pasa ande ta tuku teŋenmba sakate.

Ima nu Kuate tuku tukul pasa ŋakmba dubika ande kusremba dubi ndate ta nu pa tam tuku minit ŋga sakate. *Lo 27.26*

¹¹ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Taŋgo nane Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga nu am mbolŋge tiŋreknu mayok kinig mbal nanenŋge ndo abo ŋak minmba minamŋgaig ŋgate. *Habakuk 2.4*

Ta tuku ande nu tukul pasa dubimba tiŋreknu mayok kambim kumuŋ kuga ta kuyar pasaŋge tumsingit.

¹² Moses tuku tukul pasa ta sine son ŋgam tuku kuga. Sine ismba dubikam tuku ndo. Kuyar pasa ande tukul pasa tuku teŋenmba sakate.

Ande nu tukul ŋakmba dubi mayewa ta nu abo ŋak minmba minamŋgat ŋga sakate. *Wok Pris 18.5*

¹³ Sine tukul pasa kumnemŋge minmba Kuate tuku pa suŋgo tam tuku mingeŋ ta Kristus nu sinenu ŋga pa suŋgo ta tina sulumba sine tuku muskil kile-tidiŋge singina. Wam ta tuku kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Ail kazrai mbolŋge minig mbal nane Kuate tuku pa suŋgo tam tuku minig ŋga sakate. *Lo 21.23*

¹⁴ Kristus nu taŋamba kumna le Abraham mbolŋge Kuate nu kilke tugu ŋakmba mbolŋge wam mayenu kamŋgit ŋga sakina ta te-mayokna. Kile Yesus Kristus mbolŋge tane kasomok mbal ŋakmba wam mayenu ta tam kumuŋ. Sine Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋgeg mbal sine Kuate nu Tukul Guwa nuŋe mbal niŋgam tuku sakina ta teg.

Kuate nu o buk wam mayenu kam tuku Abraham sana

¹⁵ Tira kame, ye pasa satiggit ta ye kile yaba pasa andembi tane tumtingamŋgit. Taŋgo ande nu abo ŋak minmba ŋgumnenŋga kumwa le afu nu tuku agaŋ ndende kilam tuku waŋe ande kuyarte. Nu pasa ta saŋgri pilemba nuŋe nyu pilit ta andenŋge pasa ta te-simba ko tuturam kumuŋ kuga. ¹⁶ Pasa saŋgrinu afu Kuate nu Abraham nuŋe mbuŋ ndoŋ kilam tuku sana ta nu Abraham tuku mbuŋ ŋakmba tuku sa ndana. Nu taŋgo ndindo tuku nane mbuŋ ŋga sana. Nu tuku mbuŋ ta Kristus. ¹⁷ Ye pasa satiggit ta tugunu teŋenmba. Kuate nu Abraham ndoŋ nuŋe pasa ta katmba nuŋe nyumbi saŋgri pilena. Taŋana le yar 430 kinaig le tukul pasa mayok kina ta tukul pasa ta Kuate nu o buk Abraham ndoŋ pasa katna ta te-simba kume seram kumuŋ kuga. ¹⁸ Sine Kuate tuku wam magenu kilam ŋga singine saŋgrimbi tukul pasa dubimba kileg kande Kuate nu ake singam sakina ta mbolŋge kile ndakeg kande. Kuate nu Abraham nuŋe wam magenu tambim saka sana sulumba ake tuna.

¹⁹ Kuate nu tukul pasa ŋgumnenŋga te-mayokna ta tugunu teŋenmba. Tukul pasa prona le taŋgo nane naŋgine une maŋau kamusnaig. Taŋamba kamusmba minwaig le ma ma Abraham tuku mbuŋ prowamŋgat. Kuate nu pasa saŋgrinu Abraham sana ta nu tuku mbuŋ ndindo ta tambim tuku sana. Nu nuŋe eŋel kame kukulniŋgina le tukul pasa tumba ndeka Moses sanaig. Sanaig le nu ndek taŋgo pino saniŋgina. ²⁰ Kuate nu wam magenu kam tuku sakina ta nu agaŋ inum kukul ndana. Kuga. Nu nuŋe miroŋ pasa saŋgrinu Abraham sana.

²¹ Wam ta sine ndaŋmba tumsingit. Tukul maŋau le Kuate nu pasa saŋgrinu Abraham sana pasa ar ta nale kigrinŋga mine ndakade ŋga idusde e? Taŋamba kuga. Sine tukul pasa ande dubimba abo tugu minmba minam tuku teg kande sine tukul pasa ta mbolŋge Kuate am mbolŋge tiŋreknu mayok kineg kande. ²² Kuate tuku kuyar pasa taŋgo ŋakmba une tuku saŋgri kumnemŋge minmba pa tam tuku minig ŋga sakate. Ta tuku wam magenu Kuate nu taŋgo niŋgam tuku sakina ta sine Yesus Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋga nu tuku son ŋgeg mbal ndo kileg.

²³ Kristus pro ndana le tukul pasa tanje sine ndalekanu tanjan minna le ma ma Kristus mayok kina le sine nu tuku son ngigerj. ²⁴ Tukul pasa nu piro njak. Kristus nu pro ndana le tukul pasa tanje sine kulatkina. Nu prowa le sine nu tuku kume tuku sanjri tomba tinja Kuate am mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku tukul pasa nunje sine tuku une tumsingina. ²⁵ Kristus nu prona le sine nu tuku kume tuku sanjri toweg le manjau ande sine kulatkam tuku mine ndakate.

²⁶ Sine Kristus tuku son ngeg mbal sine njakmba Kuate tuku kiyo kame mineg. ²⁷ Sine kule pisne tumba Kristus ndonj ulendika nu tuku manjau te-pureg. ²⁸ Zu le kasomok, nyu njak le nyu kugatok, tanjo le pino sine njakmba ulendika Kristus Yesus mbolnje ndindo ndo mineg. ²⁹ Kristus nu Abraham tuku mbun. Tane Kristus tuku mbal minig ta tane mata Abraham tuku mbun minig. Kuate nu pasa mayenu Abraham sana ta tane kilam tuku minig.

4

¹ Ye yaba pasa ndui ta tuturmba satinjamngit. Kiyo nu mam nunje tuku ma tam tuku minit. Nu kiyo fudinndo minit le tanjo kisenje nu tuku aganj ndende njakmba kulatka minit. Kiyo ta nu aganj ndende ta tuku miro ta nu nyu kugatok tanjan minit. ² Kiyo ta mam nunjenje nu aganj ndende kilam tuku ait madina ta kumu ndanjate le afunje aganj ndende ta kiyo turmba kulatka minig.

³ Tanjamba ndo Yesus nu pro ndana le sine kiyo fonfon tanjan mingenj sulumba kilke te tuku kila gisleknu ta kumnemnje piro mbal tanjan mingenj. ⁴ Ait kumungina le Kuate nu nunje Kiyo nunje kukulna le kilke te mbol prona. Kiyo ta pino andenje te-pilna le nu Zu mbal tuku tukul pasa ta kumnemnje minna. ⁵ Sine Kuate tuku kiyo kame mayok kab nga nu sine tukul tuku sanjri kumnemnje mingenj ta paska muskil kile-tidinge singina. ⁶ Sine Kuate tuku kiyo kame mineg tukunu Kuate nu nunje Kiyo tuku Guwa kukulte le nu sine tuku ngamunggal sinamnje minmba yiye Mam nga Kuate wikate. ⁷ Kile sine nyu kugatok piro mbal tanjan mine ndakeg. Sine Kuate tuku kiyo kame mineg tukunu sine Mam Kuate tuku wam magenu kilam tuku mineg.

Paulus nu Galesia mbal tuku piti sunjgona

⁸ Tane buk Kuate gilai minnaig sulumba mbara afu kumnemnje nane tuku piro mbal tanjan ndalekanu tanjan minnaig. Mbara ta tugusek mbara kuga. ⁹ Kile tane Kuate kila minig le Kuate mata tane kila minit ta ndanam saka tane manj luka yabri mbara kumnemnje ndalekanu tanjan minam idusde? ¹⁰ Tane wamdus sanjrinu pilmba Zu mbal tuku tukul dubikade. Tane ki ait afu tambun afu yar afu ta kusem nga kurauka dubi magekade sulumba manjau tambu tinjeknu mayok kambim idusde. ¹¹ Manjau tanje tane turtinge nda. Tane sinja ye piti seryade. Ye buk tane ngamuknje ake sinanj piro karenka sanjri kusrewen.

¹² O tira kame, tane tukul tuku piti kusreka ye minet tanjan mayok kape. Ye mata tukul pasa kusremba tane minig tanjan tukul kugatok mayok kan. Ye buk tane tugumnje minen ta tane ye mbolnje mbar ande ke ndakinaig. ¹³ Ye guaze andenje ngailkina tukunu ye tane ndonj minmba pasa mayenu kukliwen le tane isnaig. Wam ta tane njakmba kila. ¹⁴ Ye guaze ten ta tuku tane ye njayo aganj tanjan ye kasur ndayinaig. Tane ye kanjeryumba enjel ande ko Kristus kanjeranu tanjan ye tinaig. ¹⁵ Ye tane ndonj minen ta tane ye tuku gare njak minnaig. Tane tanjine am goninjmba ye sam kumunj kande tane goninjmba ye sinaig kande. Tane ye tuku gare sunjo tinaig ta aninge pilnaig? ¹⁶ Ye tane yabri ndatinjmba pasa tugusek ndo satinjen. Ta tuku tane ye kasuryade inde.

¹⁷ Kile tane mbal kise tuku pasa isig ta nane wam magenu tane mbolnje ke likade ta nane wamdus mayenu tumba tanja ndade. Tane ye pitaiyumba tane tuku wamdus nane mbolnje ndo minwaig nga tanjade. ¹⁸ Nane afu wamdus mayenu tumba wam magenu tane mbolnje ke likade ta maye. Ye ta tuku piti ndayate. Tane tanjamba afu mbolnje gare tanjan kamsmba minap. Ye tane ndonj nda mini ta mata tanjamba ndo kap.

¹⁹ Yiye kiyo kame, ye ambonga wamdus piti sungo nak tane tugumnge piroken le tane ngamungal biye mbilmba Kristus tuku son nginaig. Kile ye wamdus piti ndui ta kamuset. Tane Kristus tuku manau te-purap le ye wamdus piti tet te ye kusreyuwa. ²⁰ Ye tane tuku wamdus fagka tane ndon minam tuku wamdus sungo nak minet. Ye tane ndon mini sulumba yiye wamdus kumumbi kile-mayokka satingham tuku kamuset.

²¹ Tane tukul pasa dubiwam tuku wamdus nak minig mbal kuyar pasa nu sakate ta tane isap. ²² Kuyar pasa ta tejenmba minit. Abraham nu kiyo armba kile-patikina. Kiyo ande Sara tuku piro pino Hagarngge te-pilna. Kiyo ande piyo nuje Sarangge te-pilna. ²³ Sara tuku piro pino nu ngarosu sangri nak minmba kiyo te-pilna. Abraham piyo nuje nu niinkina ta Kuatenge nu sana ta kumumba nu kiyo te-pilna.

²⁴ Wam armba ta alo nak. Pino armba ta Kuate nu pasa armba katna tana. Kuate nu Sinai tabe mbolnge Moses ndon pasa katna ta Hagar tana. Pasa ta mbolnge mayok kinig mbal nane piro mbal minam tuku mayok kinig. ²⁵ Ta tuku Arabia pasambi nane Sinai tabe ta Hagar tabe ngade. Kile Yerusalem nu Hagar tana minit. Tumbran sungo ta mbolok mbal nane tukul pasa kumnemnge minmba ndalekanu tana minig.

²⁶ Sine samba mbolnge Yerusalem kitek tuku mbal mineg ta tukul kumnemnge ndalekanu mine ndakeg. Sine Sara tuku kiyo kame tana mineg. ²⁷ Kuate tuku kuyar pasa wam ta tuku tejenmba sakate.

Pino niinka kiyo kugatok minit ta ne gare-gareka mina.

Ne kiyo te-palmbim tuku rar kamusam tuku wamdus sungokanu pilit ta ne gare sungo tumba wi kuerka.

Ne tuku kiyo kame tugeka sungo nyowamngat.

Pino nu tango nak minit ta nu tuku kiyo kame liningamngat.

Aisaia 54.1

Kuyar pasa nu tana sakate.

²⁸ Tira kame, Isak nu Kuate tuku pasa kumumba ina nujenge te-pilna. Tana ndo nu sine kilam sakina ta sine kumumba nu tuku kiyo kame mayok kinig. ²⁹ Hagar nu ngarosu sangri nak minmba kiyo nuje te-pilna le Sara nu Kuatenge sakina ta kumumba kiyo te-pilna. Tukul Guwa nu sangri tuna le nu tana. Ngumnga Hagar tuku kiyo nu Isak kasurna. Tana ndo kile tukul pasa dubide mbal sine Kristus tuku mbal kasursingig.

³⁰ Kuate tuku kuyar pasa tejenmba sakate. Abraham nu kumwa le Hagar tuku kiyo nu mam nuje tuku agan ndende kilikat nga Sara nu tango nuje sana: Piro pino kiyo nuje ndon pitaika le nale kasom kuwaik ngina.

³¹ Tira kame, sine piro pino tuku kiyo kame ndalekanu tana mine ndakeg. Sine Sara tuku kiyo kame mineg.

5

Sine Kristus tuku mbal ndalekanu tana mine ndakube

¹ Sine ndalekanu mine ndakube nga Kristus nu sine muskil kile-tidinge singina. Ta tuku manau andenge man tane ndale ndakam tuku wamdus sangrinu palpe.

² Tane ise tiwap. Ye Paulus yenge pasa te satinghamngit. Tane tinreknu mayok kambim idusmba ngaro pikap ta Yesus Kristus nu tane turtinge nda. ³ Ye riron pasa buk satingen ta man lato satinghamngit. Ande nu ngaro pikam idusmba kande nu tukul nakmba dubikuwa. ⁴ Tane tukul pasa dubika ta mbolnge Kuate am mbolnge tinreknu mayok kambim tuku idusde mbal tane Kristus ndon purkade. Kuate nu ake sinan tane make patikate wam ta tane ngumnede. ⁵ Sine tana ndaweg. Sine Kristus tuku son ngeg mbal Tukul Guwange sangri singit le sine Kuate am mbolnge tinreknu mayok kambim tuku tairnga mineg. ⁶ Sine Kristus Yesus tuku mbal ngaro pikeg e ko ngaro pike ndakeg ta alo kugatok. Sine nu tuku kume tuku sangri tomba tingeg sulumba kume pur manau te-mayokeg ta alo nak.

⁷ O Galesia mbal, tane ambonga pasa tugusek dubi mayenaig ta imange tane pasa tugusek ta dubi ndawam tuku ndin tukulmba peutingina? ⁸ Kuate nu nuje mbal mayok

kambim tuku tane wikina ta nunge tane tuku wamdus didika ndin tukul ndana. ⁹ Tane kuraukap. Yis fudiŋndo plaua sinamŋge pileg le plaua ŋakmba ulmba silite ŋga sakeg ta ¹⁰ Sungo nu ye ŋgamuŋgal mukuk sate le ye tane tuku wamdus piti ndayate. Tane ye tuku pasa te ismba dubiwamŋgaig ta ye kila. Tango ima nu tane ŋgingan sertingig ta nu piya ŋayonu tamŋgat.

¹¹ Tira kame, ye Kristus tuku mbal ŋgaro pikam tuku maŋau ta kam tuku satinget kande Zu mbal nane ye piti ser ndayade kande. Yesus Kristus nu sine tinreknu mayok kube ŋga nu ail kazrai mbolŋge kumna. ŋgaro pike maŋau tane turtingam kumuŋ kuga. Ye taŋamba kukliwet ta Zu mbal Yesus nu ail kazrai mbolŋge kumna pasa ta pitaide. ¹² Nane afu tane ŋgingan sertimba ŋgaro pikam tuku satinget mbal nane nanjine mal turmba pikwaig ta maye.

¹³ Tira kame, tane tukul pasanŋe ndalekanu mine ndakap ŋga Kuate nu tane wikina ta sine tukul kugatok ŋga taŋjine wamdus dubimba fare fare li ndakap. Tane tukul kitek dubimba kume pur maŋau mbolŋge taŋjine taŋjine muŋgu turkap. ¹⁴ Kuate tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tane taŋjine ŋgarosu tuku kume purde taŋamba ndo tane tugumŋge minig mbal tuku kume purap ŋga sakate. *Wok Pris 19.18*

Tane taŋamba kap ta tane tukul pasa ŋakmba kumuamŋgaig. ¹⁵ Tane rironj mayewap. Tane age taŋaŋ muŋgu kasurka wamdus kagli firkap ta tane taŋjine taŋjine muŋgu ŋaigo siglika purkamŋgaig.

Tukul Guwa le ŋgarosu tuku maŋau

¹⁶ Ye tane maŋ satinŋamŋgit. Tane Tukul Guwa tuku wamdus ndo dubika minap. Taŋjine ŋgarosu tuku nzali dubi ndakap. ¹⁷ ŋgarosu tuku nzaliŋge Tukul Guwa tuku nzali te-iberŋam bafute le Tukul Guwa tuku nzaliŋge ŋgarosu tuku nzali te-iberŋam bafute. Nale muŋgu ŋgueu ŋak minik. Ta tuku sine wam afu kam iduseg ta kam kumuŋ kuga. ¹⁸ Tane Tukul Guwa tuku wamdus dubide sulumba tukul pasa kumnemŋge mine ndakade.

¹⁹ Wam kame ŋgarosu tuku nzali mbolŋge mayok kinig ta sine ŋakmba kila. Wam kame ta tejenmba. Fare fare pino taŋgo ndoŋ unekade. Wamdus kutur pilig. Kiko kugatok nzali ŋgail ndakade. ²⁰ Yabri mbara mbariŋningig. Taŋgo makede. Afu kasurningig. Afu ndoŋ kualeyaukade. Afu tuku mine mayenu ta tam tuku am kikoŋ tingade. Gubra tade. Ye ye ŋgade. Muŋgu tetkade. ²¹ Afu tuku agaŋ ndende kilam tuku piriride. Kule kamenu nyumba ŋgingankade. Maŋgurka maim maim maŋau te-mayokde. Wam ŋaigonu ŋakmba taŋaŋ ta ŋgarosu tuku nzali. Ye buk rironj pasa sangrinu satinŋen ta kile maŋ lato satinŋamŋgit. Nane taŋamba kade mbal ta Kuate tuku gageu mayok ka nu ndoŋ mine nda.

²² Wam kame Tukul Guwa tuku nzali mbolŋge mayok kinig ta tejenmba. Kume pur maŋau, gare maŋau, ŋgamuŋgal mukuk maŋau, mape maŋau, wamdus bafuk maŋau, ranŋun mayenu, wam magenu kumumbi kam tuku maŋau, ŋgan maŋau, ŋgarosu tuku nzali te-iberŋam tuku maŋau. ²³ Tukul Guwa nu sine ndoŋ minit le taŋamba alonu kile-mayokkeg. Sine taŋaweg ta tukul pasa ande sine kilmba pasa mbolŋge patikam tuku mine ndakate. ²⁴ Sine Yesus Kristus tuku mbal siŋjine ŋgarosu tuku nzali ŋaigonu ŋakmba kilmba ail kazrai mbolŋge danŋga kume serningigenj.

²⁵ Sine kitek mayok ka Tukul Guwa ŋak mineg ta sine nu tuku wamdus ndo dubibe. ²⁶ Sine siŋjine ŋgarosu payam ndakube. Siŋjine siŋjine tira tuku wamdus nduase ndabe. Tira afu tuku mine maŋau tuku am kikoŋ ti ndaŋgube.

6

Sine siŋjine siŋjine tira tuku piti kugrakube

¹ Tira kame, taŋjine taŋgo ande mbarmba ndekuwa ndeta tane afu Tukul Guwa tuku sanŋri ŋak minig ta tane ŋgan maŋaumbi nu te-tiwap. Tane kurau mayewap. Satan nu

tane mata tagotinguwa le ndekubekaig. ² Tane tanguine tanguine tira tuku piti kugrakap ta tane Kristus tuku tukul ngakmba kumuwamnggaig.

³ Tango ima nu ye mayenu nga iduste ta nuje wamdusnge nu yabrite. Nu ake tango ndo. ⁴ Sine afu tuku mine kanjerka singine mine pilenga payam ndakube. Sine yimyam singine miroj manau kanjerka pilengibe. ⁵ Sine ngakmba ndui ndui singine piti kugrakamngig.

⁶ Tango ande nu Kuate tuku pasa mayenu kuklimba tane tumtingit ta tanguine aganj ndendemi nu turap.

⁷ Tane kuraukap. Tane Kuate tuku nzali pitaimba sine pa te nda nga idusap ta tane wamdus mbarbekaig. Tango nu aganj tumunu ngukate ta nu alonu ndui ta ndo kilit.

⁸ Ne ngarosu tuku nzali dubiwa ta ne ngarosu tuku nzali alonu tumba ngisikamngat. Ne Tukul Guwa tuku wamdus dubiwa ta ne Tukul Guwa tuku alonu tumba Kuate ndoj abo ngak minmba minamngat. ⁹ Sine wam magenu kam tuku kanyum ndasinguwa. Sine wamdus sangrinu pilmba wam magenu kumba minbe le ma ma ait kumunguwa le alonu kilamngig. ¹⁰ Afu mbolnge wam magenu kam tuku ait prode ta sine kusre ndakube. Yesus tuku son ngade mbal singine tira minig ta sine nane tur magekube.

Riroj pasa le nyaro pasa

¹¹ Tane kanjerap. Ye yije waimbi waje te mbolnge kuyar sugokanu kuyaret.

¹² Zu tango afu sangri tinga tane ngaro pikam satngig ta nane nangine mbal am mbolnge nyu sugo tam tuku tanjade. Nane sine Kristus nu ail kazrai mbolnge kumna wam ta ndo te-mayokbe ta singine mbalnge piti sersinbekaig nga nane kuru-kuruka ngaro pikam tuku wam turmba te-mayokde. ¹³ Ata. ngaro pikig mbal ta nane tukul ngakmba dubi ndakade. Tane ngaro pikam tuku satngig ta tane ngarosu pikap le nangine ngaro payamkam tuku tanjade.

¹⁴ Ye wam ande tuku payam ndaket. Yesus Kristus nu ail kazrai mbolnge kumna wam ta tuku ndo ye payamket. Tanamba kilke te tuku wam kame ye am mbolnge kumaknu tananj minig le ye idus ndaninget. Ye mata kilke te tuku manau dubide mbal am mbolnge kumaknu tananj minet le nane ye idus ndayade.

¹⁵ Tango nu ngaro pikit e ko nda pikit ta alo kugatok. Nu Tukul Guwa mbolnge kitek mayok kinit ta ndo alo ngak. ¹⁶ Nane wam ta son nga dubide mbal Kuate nu nane ngamungal wamdus bul sernimmba nu nuje mbal ngakmba mbolnge tanawa. Son.

¹⁷ Ye Yesus tuku piro tango minet. Yije ngarosu mbolnge katyinaig tuku nzilal wam ta kilimok te-mayokte. Ta tuku ande nu man ye tuku nyu ngayo sili ndawa.

¹⁸ Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus nu tane ake sinanj make patikuwa. Son.

EFESUS

Efesus mbal tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 32 kinaig le Paulus nu Romŋge muli wande sinamŋge minmba Efesus mbal tuku waŋe te kuyarna sulumba nane teŋenmba saningina: Yesus nu Moses tuku tukul ŋakmba kile-sika nuŋe ŋgarosumbi Zu mbal kasomok mbal ulendimba taŋgo kitek ndindo te-mayokna.

¹ Tane Kuate tuku mbal Efesusŋge minmba Kristus Yesus dubi mayede ta tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Kuateŋge madiyina le Yesus tuku aposel minet yeŋge tane ndoŋ pasatam prowet.

² Singine Mam Kuate, Sunŋo Yesus Kristus nale ake sinaŋ tane make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertingwaik. Son.

Kuate nu sine mbolŋge wam magenu kina

³ Singine Sunŋo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Sine Kristus ndoŋ ulendikeg le Kuate nu samba mbolok wam magenu ŋakmba Tukul Guwa mbolŋge singit le gare sunŋo ŋak mineg.

⁴ Kuate nu kilke te te-mayok ndana sulumba nu Kristus mbolŋge sine kilam tuku madisingina. Sine nu tuku mbal purferŋnu mbar kugatok nu am mbolŋge tingam tuku nu taŋana. ⁵ Nu sine tuku kume purmba Kristus mbolŋge nuŋe kiŋo kame mayok kambim tuku idusna. Nu nuŋe ranŋun mayenu maŋau ta dubimba wamdus ta tina. ⁶ Sine nu tuku nyu sunŋo ta te-dungube ŋga nu nuŋe wam mayenu ta te-mayokmba nuŋe Kiŋo nuŋe tuku kume purna ta nu mbolŋge sine ake sinaŋ make patikina.

⁷ Nu sine make patikate maŋau ta fudiŋndo kuga. Wam ta sunŋo ŋayo. Nuŋe Kiŋo nuŋe tuku kume mbolŋge nu sine tuku mbar saukina sulumba sine tuku muskil kile-tidingina.

⁸ Nu lato lato sine make patika wamdus kila magenu singit le ⁹ nuŋe wamdus buk kuirok minna ta kila pile mayeweg. Kuate nu o buk nuŋe ranŋun mayenu maŋau ta dubimba wamdus tina ta teŋenmba. ¹⁰ ŋgumneŋga ait kumuŋguwa le nu samba kilke agaŋ ndende ŋakmba kilmba Kristus kumnemŋge patikuwa le nanŋine ma mbolŋge minwaig le Kristus nu gabat sunŋo minamŋgat.

¹¹ Kuate nu wamdus tumba taŋamba wam mayok kuwaig ŋga sakate ta kumumba mayok kinig. Nu o buk wamdus ande tumba Kristus mbolŋge sine kilam tuku madisingina ta kile sine kilit. ¹² Kristus nu sine muskil kile-tidinguwa ŋga ambonŋa sine Zu son ŋgigeŋ mbal sine singine mine ŋakmba mbolŋge Kuate tuku nyu sunŋo ta te-dungube ŋga nu sine madisingina. ¹³ Kristus nu taŋine muskil kile-tidinge tingina ta tane pasa mayenu tugusek ta ismba tane Kristus tuku son ŋginaig. Taŋanaig le nu tane kasomok mbal mata yiŋe mbal ŋga Tukul Guwa tiŋmba sanŋatingina. Nu o buk nuŋe mbal Tukul Guwa niŋgam tuku sakina. ¹⁴ Sine Tukul Guwa ŋak mineg tukunu sine Kuate tuku wam magenu kilamŋgig. Nu ŋak minbe le ma ma Kuate nu sine tuku muskil kile-tidinge singamŋgat. Nu taŋawa le sine nu tuku nyu sunŋo ta te-dungamŋgig.

Paulus nu Efesus mbal tuku Kuate yabaŋna

¹⁵ Ye wam kame sakit ta ŋakmba idusniŋmba tane Sunŋo Yesus tuku kume tuku sanŋri tomba tiŋga Kuate tuku mbal ŋakmba tuku kume purde ta ye ismba ye mara mara Kuate gare pasa tuwet. ¹⁶ Ye nu yabaŋet ta ye tane gilai ndaŋget. ¹⁷ Singine Sunŋo Yesus Kristus tuku Mbara nu agaŋ ndende ŋakmba tuku gabat sunŋo. Nu tane nuŋe Guwa tiŋguwa le nu wamdus kila mayenu tumtinguwa le tane Kuate kila pile mayewap ŋga ye yabaŋet. ¹⁸ Nuŋge tane wamdus kilŋatinguwa le Kuate nu tane wikina le nu tairŋga minig ta tugunu kila pile mayewap. ¹⁹ Nu tane nuŋe mbal minam tuku kilit ta wam sugo pasa ŋak tane tuku minig ta kila palpe sulumba sine Kristus tuku son ŋgeg mbal sanŋri sunŋo mara mara sine tam tuku minit ta tane katese mayewap ŋga ye yabaŋet.

²⁰ Sangri ndui tamba Kuateŋge Kristus kumna le te-timba tumba samba mbolŋge nuŋe ndinam kumamŋge pilna le minit. ²¹ Nu sugo sugo ŋakmba liniŋmba o mbolŋge minmba nyu sugo sugo kilke te mbolŋge kilke kitek mbolŋge ta ŋakmba liniŋmba nu mbolŋge minmba minamŋgat. ²² Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba nu kumnemŋge patikina sulumba nuŋe kuasmbi tuku gabat sunŋo minwa ŋga nu pilna. ²³ Kuate tuku kuasmbi ta Kristus tuku ŋgarosu. Nuŋe ŋgarosu mbolŋge nuŋe nyu sunŋoka mayok ka nu kumumbi minit le agaŋ ndende ŋakmba nu mbolŋge kumumbi mine likade.

2

Sine Kristus mbolŋge abo kitek tiger

¹ Tane buk wam ŋaigonu ke lika Kuate maskenŋge minmba kumaknu minnaig. ² Tane kilke te tuku maŋau ŋaigonu dubika guwa ŋaigonu tuku gabat sunŋo kumnemŋge minnaig. Nu kile Kuate tuku pasa pitaide mbal sinamŋge piroka minit. ³ Sine ŋakmba buk nane taŋaŋ minmba siŋgine wamdus ta ndo dubika nzali ŋaigonu ke lika mingeŋ. Sine taŋgo ŋakmba ndoŋ Kuate tuku pa tam tuku mingeŋ.

⁴ Kuate tuku mape maŋau sunŋokanu. Nu sine tuku sunŋomba kume purmba ⁵ sine une maŋau mbolŋge kumaknu mingeŋ le Kristus nu kumna le te-tina ta sine nu ndoŋ kile-tidingina. Nu ake sinaŋ sine make patika muskil kile-tidingina. ⁶ Nu Kristus te-duŋga sine nu ndoŋ ulendikeg wam ta mbolŋge nu sine turmba kile-duŋga ka samba mbolŋge nu ndoŋ patikina le mineg. ⁷ Ait prove likamŋgaig ta ŋakmba mbolŋge Kuate nu sine ake sinaŋ make patikate wam sunŋo ta kilimok mayok kuwa ŋga nuŋe ranŋun mayenu Kristus Yesus mbolŋge siŋgina.

⁸ Kuate nu tane ake sinaŋ make patika tane muskil kile-tidingate ta taŋgine piro mbolŋge kuga. Kuateŋge piya kugatok tingit. ⁹ Taŋgo ŋgarosu payamkubekaig ŋga naŋgine piro mbolŋge nu niŋge ndakate. ¹⁰ Sine Kuate tuku wai kuyar mineg. Nu Kristus Yesus mbolŋge sine wam magenu ke likam tuku nu sine abo kitek siŋgina. Nu o buk sine taŋamba minbe ŋga idusna.

Sine Kristus mbolŋge kuasmbi ndindo mineg

¹¹ Tane Zu ndare mbolŋge mayok nda kinaig ta tane gilai ndaŋgap. Sine Zu taŋgo Kuate tuku mbal ŋga ŋgaro pikeg tuku mbal ŋgeg. Sine buk tane kasomŋge minmba ŋgaro pike ndakade tuku mbal ŋgigen. ¹² Ait ta mbolŋge tane Kristus gilai minmba sine Israel Kuateŋge madisiŋgina mbal kasomŋge minnaig le Kuate nu wam afu kam tuku Israel saniŋgina ta tane nda isnaig. Tane Kuate gilai minmba muskil te-tiwam tuku wam katese ndanaig. Tane taŋgine piti ambokok ta gilai ndaŋgap.

¹³ Tane buk Kuate maskenŋge minnaig ta kile tane Kristus ndoŋ ulendika nu tuku ndare mbolŋge Kuate tugumŋge minig. ¹⁴ Nu sile tuma ulendisikam tuku taŋgo. Sile Zu mbal kasomok mbal ŋgueu minker wam ta nu te-simba sile ulendisikina. ¹⁵ Nu Moses tuku tukul ŋakmba kile-sika nuŋe ŋgarosumbi Zu mbal kasomok mbal kilmba taŋgo kitek ndindo te-mayokna le sile wamdus mukuk minek.

¹⁶ Nu ail kazrai mbolŋge kumna sulumba ŋgueu maŋau kume sermba sile mbal ar te ndindo te-mayokmba Kuate ndoŋ tumana. ¹⁷ Nu pro sine Kuate tugumŋge mingeŋ mbal tane kasomŋge minnaig mbal nu sile ŋgamukŋge pasa mayenu kuklimba Kuate nu wamdus mukuk sile ndoŋ minam tuku ndin tumsikina. ¹⁸ Sile kuasmbi ar te nu mbolŋge Tukul Guwa ndindo ŋak minmba kile sile Mam Kuate tugum kambim kumuŋ.

¹⁹ Ta tuku kile tane kasomok mbal rawe taŋgo mine ndakade. Kuga. Tane sine ndoŋ Kuate tuku mbal mineg. Sine ŋakmba nu tuku wande tuma mbal mineg. ²⁰ Aposel kame tuan taŋgo kame nane wande ta tugu pilnaig le tane nane mbolŋge tuturde. Kristus Yesus nu wande ta tuku ndame sunŋo. ²¹ Nu mbolŋge wande alonu ŋakmba ulendikade sulumba saŋgri tiŋga Kuate nuŋe minam tuku wande sunŋo mayok kinit. ²² Tane Kristus ndoŋ ulendikade ta tane mata Kuate tuku wande. Nu wande ta sinamŋge nuŋe Guwa pilit ta nu minit.

3

Kuateŋge Paulus kasomok mbal tuku piro tanjo madina

¹ Ye Paulus tane kasomok mbal mata Kuate tuku wande minig ŋga saket tukunu ye muli wandekŋge minet. ² Kuate nu tanjo ake sinaŋ make patikate wam ta tane kasomok mbal kila palpe ŋga piro te ye wai mbolŋge pilna ta tane buk isnaig. ³ Kuate nu nuŋe wamdus kuirok minna ta te-mayokmba tumyina. Ye buk ta tuku fudiŋmba tane tuku kuyarit. ⁴ Tane pasa ta burka ye wam tugusek Kristus tuku katese mayewet ta kila palmbimŋgaig. ⁵ Wam kuirok ta buk tanjo nane ise ndakinaig. Kile Tukul Guwanje te-mayokmba Kuate tuku aposel le tuan tanjo kame tumsingit. ⁶ Wam kuirok ta teŋenmba. Tane kasomok mbal mata Kristus tuku pasa mayenu ismba son ŋgade sulumba tane Israel mbal ndoŋ Kuate tuku kiŋo kame mayok ka kuasmbi ndindo minig. Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge wam mayenu nane mbolŋge kamŋgit ŋgina ta tane nane ndoŋ tam tuku minig.

⁷ Kuate nu nuŋe sanjri te-mayokmba ye ake sinaŋ make pilmba Kristus tuku pasa mayenu kukliwam tuku ye madiyina. ⁸ Ye Paulus Kuate tuku mbal ŋgamukŋge ye nyu kugatok ta Kuate nu ye make pilna. Sine Kristus mbolŋge wam sugo kileg ta ye kasomok mbal ŋgamukŋge kukliwam tuku nu tanjamba ye make pilna. ⁹ Ye tanjawet tukunu Kuate tuku wamdus buk kuirok minna ta alonu mayok kinit le tane kila pilig. Kuate nu agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu o buk wam ta kam tuku idusmba nuŋe miroŋ kila minna ta ¹⁰ kile mayok kinit le samba mbolŋge guwa sugo sugo nane Kuate tuku wamdus kila ta tuku alonu Kristus tuku kuasmbi mbolŋge kanjerka ta wam sugo ŋgade. ¹¹ Kuate nu tugu mbolŋge wam ta kam idusmba minna sulumba kile siŋgine Sunjo Kristus Yesus mbolŋge te-mayokte. ¹² Sine nu tuku kume tuku sanjri tomba tinja nu mbolŋge sine kuru kuru kugatok ŋgamuŋgal mukuk Kuate tugum kinig.

¹³ Ye tanenu ŋga piti kanjeret te tane ta tuku wamdus sanjri kusre ndawap.

Kristus tuku kume pur manau sunjo

¹⁴ Ta tuku ye dagol tidroŋga Mam Kuate tuku nyu te-dunget. ¹⁵ Kuate nu sine ŋakmba tuku Mam Sunjo minit. Samba mbolŋge kilke mbolŋge ina mam ŋgeg ta Kuate nu tugu. ¹⁶ Nu purfeŋnu sanjri sunjo ŋak ta nu nuŋe Guwa tinjuwa le nu tane tuku ŋgamuŋgal sanjri piletinguwa ŋga ye nu yabanet. ¹⁷ Tane Kristus nu kumuŋ ŋga son ŋgap le nu tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge minwa le tane kume pur manau mbolŋge sanjri tingamŋgaig. ¹⁸⁻¹⁹ Tane tanjamba minap sulumba tane Kuate tuku mbal ŋakmba ndoŋ Kristus tuku kume pur wam ta katese mayewamŋgaig. Nu tuku kume pur manau ta sunjokanu o mbolŋge. Ande nu tuku kume pur manau sunjo ta kila pile suluwam kumuŋ kuga. Tane lato lato kila palpe ta tane Kuate tuku manau ŋakmba te-puramŋgaig. Ye tanenu ŋga tanjamba Kuate yabanet.

²⁰ Sine wam sugo afu kilam tuku wamdus sunjo ŋak minmba Kuate yabaneg ta nu tuku sanjri sine mbolŋge pirokate tukunu nu wam ta liniŋmba nu wam sugo pasa ŋak siŋgam kumuŋ. ²¹ Sine Kuate tuku kuasmbi Kristus Yesus ndoŋ Kuate tuku nyu sunjo ta te-dunja minmba minbe. Son.

4

Sine Kristus mbolŋge kuasmbi ndindo mineg

¹ Ye Sunjo tuku piro tanjo ye muli wandek sinamŋge minet te ye tane sarsartinget. Kuate nu tane wikina wam ta te-mayokmba mine mayenu mbolŋge minap. ² Tane tanjine nyu te-ibeŋmba ŋgan manau ŋak minap sulumba ande tuku pitik gubra te ndakap. Tane kume pur manau dubimba afu nane manau kise dubide ta tala ndaningap. ³ Tukul Guwa mbolŋge tane wamdus ulendi minig. Tane manau ta pur ndakuwa ŋga wamdus mukuk manau minam tuku wamdus sanjrinu palpe. ⁴ Sine Tukul Guwa ndindo ŋak minmba ŋgarosu ndindo ndo mineg. Kuate nu sine wam ndindo tairŋga minam tuku wikina. ⁵ Sine tuku Sunjo ndindo. ŋgamuŋgal son ndindo. Sine kule pisne ndindo teg. ⁶ Sine tuku Mbara ndindo. Nu sine ŋakmba tuku Mam ndindo minit. Nu sine ŋakmba

kulatka sine ḡakmba mbolḡge pirokate. Nu sine ḡakmba tuku ḡgamuḡgal sinamuḡge minit.

⁷ Kristus nu nuḡe wamduḡ dubimba sine nduik nduik ḡakmba mbolḡge saḡgri yimyam siḡgina. ⁸ Kuyar pasa ande ta tuku teḡenmba sakate.

Nu muliḡ kilanu mbal kilmba samba mbol ambe kina. Amberḡge nuḡe wam kame magenu taḡgo kame niḡgina ḡga sakate. *Mune 68.18*

⁹ Kuyar pasa ta nu mbol ambe kina ḡga sakate ta tugunu teḡenmba. Nu ambonga kilke te o sinam nzi kina sulumba nu maḡ luka samba mbol kina. ¹⁰ Ande nu ndekina ta nu samba mbol ambe kumba maḡ tuturmba o mbol ambe kina le kile agaḡ ndende ḡakmba nu kumnemuḡge minig.

¹¹ Nu sine afu aposel pirokam tuku saḡgri siḡgina sulumba afu Tukul Guwa tugumuḡge pasa ismba kile-mayokkam tuku piro siḡgina. Afu lika pasa mayenu kukliwam tuku, afu Kuate tuku mbal kulatkam tuku, afu nuḡe pasa kukliwam tuku taḡamba taḡamba saḡgri yimyam siḡgina. ¹² Sine Kuate tuku mbal pirokuba le Kristus tuku ḡgarosu suḡgoka saḡgri tiḡguwa ḡga nu taḡana.

¹³ Sine taḡamba minbe ma ma ḡgamuḡgal son saḡgrinu kumu kumu mayok ka Kuate tuku Kiḡo kila pile mayebe sulumba ka ka sugoka sine Kristus minit taḡaḡ mayok kaḡgig.

¹⁴ Taḡamba mayok kab ta sine kiḡo kame taḡaḡ mine ndaka tum pasa kise kise taḡgo naḡgine yabri wamduḡ kilambi tugusek pasa taḡaḡ kile-mayokkuwaig ta ismba bubre tiḡga yu tongel tiḡgate taḡaḡ wamduḡ kine inume nda. ¹⁵ Sine taḡgo ḡakmba idusniḡmba tugusek maḡau ndo dubibe sulumba wam ḡakmba mbolḡge siḡgine Gabat Kristus ndoḡ ulendikube. ¹⁶ Sine Kristus tuku ḡgarosu mineḡ. Nu nuḡe ḡgarosu kulatka saḡgri tuwit le nuḡe ḡgarosu ḡakmba ulendika mine mayede. Nane naḡgine piro yimyam tugusemba kuwaig ta ḡgarosu suḡgoka kume pur maḡau ḡak minmba saḡgri tiḡgamḡgat.

Sine Kristus mbolḡge mine maḡau kitek ḡak

¹⁷ Ye pasa te Suḡgo tuku nyu mbolḡge satingamuḡgit ta tane ise mayewap. Kile tane Kuate dubi ndade mbal taḡaḡ li ndakap. Nane naḡgine wamduḡ wam alo kugatok mbolḡge patikade le ¹⁸ ma make suḡgo sinamuḡge minig. Nane ḡgamuḡgal kareḡnu pilmba wamduḡ kugatok taḡaḡ minmba Kuate nu maḡau kitek taḡgo niḡgit ta nane gilai minig. ¹⁹ Nane maḡau ḡaigonu kumba kiko kugatok minig. Nane naḡgine nzali ḡgail ndaka une maḡau kumba kutur maḡau ḡakmba kam tuku piriride.

²⁰ i ... Tane taḡamba Kristus tuku kila pile ndakinaig. ²¹ Afuḡge tane Yesus tuku pasa kuklimba tumtiḡginaig le ismba nu tuku tugusek wam kila pilnaig. ²² Tane kila pilnaig taḡamba taḡgine wamduḡ ambokok tamba maḡau ḡaigonu dubikinaig ta kusrekap. Taḡgine wamduḡ ambokok taḡge tane ḡaigo siglike dirna. ²³ Tane wamduḡ kitek ḡak minmba ²⁴ Kuate tuku maḡau te-purap sulumba tugusek maḡau ndo dubimba mine mayenu mbolḡge minap.

²⁵ Tane taḡgo kitek minmba yabri pasa sa ndakap. Sine ḡakmba Kristus tuku ḡgarosu inumnu mineḡ tukunu tira ndoḡ siḡka pasa ndo sakap. ²⁶ Tane gubra tap sulumba gubra ta dubimba une ke ndakap. Tane ki mbol gubra tumba gubra ta ḡak kinye ndakap. ²⁷ Satan pirokam tuku ndin wakei ndawap.

²⁸ Ande nu agaḡ ndende kuayarte ta nu maḡau ta kusrewa. Nu afu agaḡ ndende denkanu minig ta turkam tuku piro kareḡkuwa. ²⁹ Tane pasa ḡaigonu sa ndakap. Pasa magenu ta ndo sakap le nane afu wamduḡ piti ḡak minig ta pasa ta ismba saḡgri pileniḡguwa.

³⁰ Kuate tuku Tukul Guwa piti ser ndawap. Kuate nu tane tuku muskil kile-tidiḡgam saka Tukul Guwa tiḡmba saḡgatiḡgina.

³¹ Wamduḡ ḡgueu ḡak, gubra maḡau, miḡge fetka kualeyau maḡau, waḡe pasa ta ḡakmba kusrekap. ³² Tane taḡgine taḡgine muḡgu sina ḡak minap sulumba muḡgu turkap. Kuate nu Kristus mbolḡge tane tuku une sauka gilaiḡgina taḡamba ndo taḡgine taḡgine mbolḡge mbarde ta mata gilaiḡgap.

5

Sine mafej minbe

¹ Tane Kuate tuku kiŋo kame nu tane tuku sunḡomba kume purte. Tane nu tuku maŋau ta te-purap. ² Kristus nu sine tuku kume purmba sinenu ŋga nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna le atrau agaŋ mundur mayenu taŋaŋ Kuate tugum ambe kina. Tane taŋamba ndo kume pur maŋau mbolŋge minap.

³ Tane Kuate tuku mbal minig tukunu fare fare taŋgo pino ndoŋ une maŋau, wamdus kutur maŋau, agaŋ ndende kilam tuku piriride maŋau ta ŋakmba tane ŋgamukŋge mayok nda kuwaig. ⁴ Tane bukla pasa fare pasa fulaiŋ pasa ŋaigonu sa ndakap. Taŋgine miŋge ta Kuate gare pasa tumba minap. ⁵ Tane pasa te kila pile mayewap. Fare fare taŋgo pino ndoŋ unekade mbal, wamdus kutur ŋak mbal, agaŋ ndende kilam tuku piriride mbal nane Kuate le Kristus kulatkade ma mbol kine nda. Ande nu agaŋ ndende kilam tuku piririte ta nu Kuate idus ndamba nuŋe wamdus ta agaŋ ndende ta mbolŋge ndo minit. ⁶ Tane rironŋkap. Afuŋge taŋgine yabri pasa tambi tane mbar kame ta ke likap ŋga tane didikubekaig. Kuate tuku pasa pitaimba mbar taŋaŋ kade mbal Kuate tuku gubra nane mbolŋge minit. ⁷ Ta tuku tane nane ndoŋ ulendi ndakap.

⁸ Tane buk ma make tuku mbal minnaig. Kile tane Sunḡo ndoŋ ulendika tane mafej tuku mbal minig. Tane mafej tuku mbal minig taŋamba bulu mbolŋge likap. ⁹ Bulu mbolŋge likade mbal nane wam magenu tiŋreknu tugusek kile-mayokkade. ¹⁰ Wam ŋakmba pileŋga Sunḡo nu nzalite wam ta ndo kap. ¹¹ Tane ma make tuku wam alo kugatok ta kasomŋge minmba taŋgine mine mayenu tambi nane tuku mbar kile-mayokkap. ¹² Nane kuirka maŋau ŋaigonu kade ta tane ismba taŋgine taŋgine kubemba ise ndakap. ¹³ Wam kame ta buluŋge kiljaŋiŋgit ta tugunu kilimok mayok kinig. Mayok kinig sulumba bulu mbolŋge minig. ¹⁴ Ta tuku ande nu teŋenmba sakate.

Kinyмба minit taŋgo ne aboŋga. Naŋe kumaknu maŋau kusrewa le Kristus nu ne kiljaŋuwa ŋga sakate.

¹⁵ Tane kurau mayemba li mayenu mbolŋge minap. Tane wamdus kugatok mine ndaka wamdus kila mayenu ŋak minap. ¹⁶ Ait te ŋayo ait tukunu ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap. ¹⁷ Tane wamdus kugatok taŋaŋ mine ndaka Sunḡo tuku nzali kila palpe. ¹⁸ Tane kule kamenu nyumba ŋginŋganka maim maim maŋau ke ndakap. Taŋgine ŋgamuŋgal palpe le Tukul Guwa sinam kuwa le ¹⁹ David tuku mune, mune afu magenu, Tukul Guwa tuku mune ta ŋakmba taŋgine taŋgine muŋgu mune-munekap. Muŋgu mune-muneka wamdus sinamŋge Sunḡo tuku nyu te-duŋgap. ²⁰ Tane mara mara siŋgine Sunḡo Yesus Kristus idusmba wam ŋakmba tuku Mam Kuate gare pasa tape.

Munḡu kilnaig mbal tuku pasa

²¹ Kristus nu sine tuku Sunḡo ŋga tane taŋgine taŋgine pasa ismba kumnemŋge minap.

²² Pino kame, tane Sunḡo tuku miŋge kumnemŋge minig taŋamba ndo taŋgine taŋgo kumnemŋge minap. ²³ Kristus nu nuŋe kuasmbi tuku gabat minit. Taŋamba ndo taŋgo kat taŋgine tane tuku gabat minig. Kristus tuku kuasmbi ta nu tuku ŋgarosu. Nuŋe ŋgarosu ta nu muskil kile-tidiŋgina. ²⁴ Kristus tuku kuasmbi nane nu kumnemŋge minig taŋamba ndo pino kame tane wam ŋakmba mbolŋge taŋgine taŋgo kumnemŋge minap.

²⁵ Taŋgo kame, Kristus nu nuŋe kuasmbi tuku sunḡomba kume purmba nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna taŋamba ndo tane taŋgine pino tuku sunḡomba kume purkap. ²⁶ Kulembi ŋgaro minyaŋgade taŋaŋ nu nuŋe pasambi nane Kuate tuku mbal purfeŋnu kile-mayokkina. ²⁷ Nuŋe kuasmbi ta mbar kugatok purfeŋnu maditaknu nu ndoŋ minwaig ŋga nu kumna. ²⁸ Taŋamba ndo taŋgo kame taŋgine ŋgarosu tuku kume purde taŋamba taŋgine pino tuku kume purkap. Ne naŋe pino tuku kume purte ta ne naŋe ŋgarosu tuku turmba taŋate. ²⁹⁻³⁰ Taŋgo nu nuŋe ŋgarosu kasur ndate. Kuga. Nu nuŋe ŋgarosu kulat mayemba saŋgri pilete. Taŋamba ndo sine Kristus tuku ŋgarosu inum inumnu mineg tukunu nu sine nuŋe kuasmbi kulat mayete. ³¹ Kuyar pasa teŋenmba sakate.

Tango nu ina mam nuje kusreka piyo nuje ndonj munju kile-denga minwaik. Nale ngarosu ndindo mayok kangaik nga sakate. *Mulum Pasa 2.24*

³² Kuyar pasa te alonu sunjo kuirok minit le kamuset ta tejenmba. Kristus nu nuje kuasmbi ndonj tuku sakate. ³³ Pasa ta tane munju kilig wam ta tuku mata sakate. Ta tuku tanjo kame, tane tangine ngarosu tuku kume purde tanjamba ndo tangine pino tuku kume purkap. Pino kame, tane tangine tanjo tuku nyu idusnijmba nane kumnemnje minap.

6

Ina mam le kiyo kame tuku pasa

¹ Kiyo kame, tane Kuate tuku nzali dubimba ina mam kumnemnje minap. Manjau ta tinjeknu. ²⁻³ Tukul pasa ande tejenmba sakate.

Ina mam tuku nyu kurauka minje kumnemnje minap. Tane tanjawap ta kilke te mbolnje ait kuen mine mayenu mbolnje minamngaig nga sakate. *Lo 5.16*

Tukul ta sunjokanu. Kuate nu te-mayokmba dubikade mbal wam mayenu tam tuku sakina.

⁴ Tanjo kame, tane tangine kiyo kame ndagariningam tuku sigair sigair ndaningap. Tane Kuate tuku nzali dubimba nangine mbar kile-tidinga wam magenu ndo tumningap.

Piro tanjo le piro kulat mbal tuku pasa

⁵ Piro tanjo, tane tangine kulat mbal tuku nyu idusnijmba kurauka nane kumnemnje minap. Tane Kristus kumnemnje minig tanjamba ndo tangine kulat mbal kumnemnje minmba wamdus tugusekmbi piropap. ⁶ Tane kulatkade mbal am mbolnje nane nzaliningam tuku ndo piro ndakap. Tane Kristus tuku piro mbal tanjaj minig tukunu wamdus gare njakmbi Kuate tuku nzali dubimba piropap. ⁷ Sine Sunjo tuku piro keg nga gare njak piropap sulumba tanjo tuku piro ndo keg nga idus ndawap. ⁸ Piro tanjo ko piro kulat tanjo nu wam mayenu kate ta Sunjo nu kumumbi lafuwamngat ta tane kila.

⁹ Piro kulat mbal, tane mata tangine piro mbal mbolnje wam magenu ndo kap. Tane nerjerka pasa pitinu sa ndaningap. Tane tangine piro mbal ndonj tangine Sunjo ndindo samba mbolnje minit. Nu tanjo njakmba mbolnje manjau kumumbi kate ta tane kila. Nu ande kusre ndate.

Sine Kuate tuku kame aganj njak minbe

¹⁰ Kile ye pasa ndindo satingam tuku minit. Tane Sunjo ndonj ulendika nu tuku sangri ta mbolnje sangri tingap. ¹¹ Tane Satan tuku yabri wamdus kila sunjo ta te-ibenjam tuku Sunjo tuku kame aganj njakmba silike likap. ¹² Sine tanjo ndonj kame bumba mine ndakeg. Kuga. Sine bukla kame guwa najgonu tuku sugo sugo ma make tuku gabat kame ta njakmba ndonj kame bumba mineg. ¹³ Ta tuku tane Kuate tuku kame aganj njakmba sili njak likap. Tane tanjawap ta kame ait mbolnje tane sangri tinga minig le ka kame kugate ta baklel ndade.

¹⁴ Tane kame tuku kuaneka tugusek manjau let tanjaj tingap. Manjau tinjeknu tawo songam tuku aganj tanjaj tumba silikap. ¹⁵ Tane Kristus tuku pasa mayenu mbolnje ngamunggal mukuk tade ta kupe ngaro karejnu tanjaj patikap. ¹⁶ Tane kame aganj njakmba ta silika Satan tuku tui pa bulu njak sangri pitaiwam tuku Kuate nu kumu njaga nu tuku sangri tomba tingade wam ta kandim tanjaj tap. ¹⁷ Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tingit wam ta hat karejnu tanjaj kaikap sulumba Tukul Guwa tuku kame bagi tap. Kame bagi ta Kuate tuku pasa.

¹⁸ Tane mara mara Tukul Guwa mbolnje Kuate sungomba yabanjamba minap. Tane kanyum ndamba Kuate sarsarumba nu tuku mbal njakmba tuku yabanjap. ¹⁹ Tane ye tuku mata Kuate yabanjap le nu ye tuku minje bul serwa. Tanjawa le ye kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa mayenu tuku wam kame buk kuirok minnaig ta kile-mayokki. ²⁰ Ye pasa mayenu tuku kukul tanjo minet tukunu ye mulintanu wande te mbolnje minet. Tane Kuate yabanjap le ye kuru kuru kugatok kumumbi pasa ta kukliwi.

²¹ Singine tira Tikikus nu Sungo tuku piro kulat mayete ta nu tane tugum promba ye sine ngakmba mineg manau te kubeu tingguwa le tane kila palmbimnggaig. ²² Nunge tane kila satimmba tane tuku wamdus bul sertinguwa nga idusmba nu kukulet.

²³ Mam Kuate singine Sungo Yesus Kristus nale tane singine tira ngakmba turtinguwaik le tane ngamunggal mukuk kume pur manau ngamunggal son sangrinu turmba ngak minap.

²⁴ Tane singine Sungo Yesus Kristus tuku kume purmba minmba minig mbal Kuate nu tane make patikuwa.

Son.

FILIPHI

Filipi mbal tuku waje Paulusnge kuyarna

Paulus nu Romnge muli wandek sinamnge minmba Filipi mbal tuku waje kuyarna te tugunu tejenmba.

Kuate tuku kuasmbi Filipinge nane Paulus turam tuku ndametiŋ afu manjurka nangine tango Epafroditus tunaig le kilmba Paulus tambim tuku Rom kina ka Romnge nu Paulus ndametiŋ tumba nu turmba piroka minna. Nu Paulus turmba minna ma ma guaze ande tumba kume dirna le Filipi mbal nane pasa ta ismba piti ŋak minnaig. Epafroditus nu fudiŋ mayekina sulumba nu luka nuŋe tumbraŋ Filipi kambim tuku wamdus sunjo tina le Paulus nu kukulam saka Filipi mbal tuku waje te kuyarna.

Filipi mbal nane wam ŋakmba mbolŋge Kuate dubi mayenaig tukunu Paulus nu waje te nane tuku gare waje kuyarna. Nane taŋamba gare manjau mbolŋge ndo minwaig ŋga nu nane saŋgri pileniŋgina.

¹ Kristus Yesus ndoŋ ulendika Kuate tuku mbal Filipinge minig, taŋgine kulat tango kame gabat kame tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus sile Timoteus ndoŋ Kristus Yesus tuku piro tango sile tane ndoŋ pasa-pasakam prowek.

² Singine Mam Kuate, Sunjo Yesus Kristus ndoŋ nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamunŋal wamdus bul sertiŋguwaik. Son.

Paulus nu Filipi mbal tuku yabaŋna

³ Ye mara mara tane idustiŋmba Kuate gare pasa tuwet. ⁴ Ye tane tuku ŋga Kuate yabaŋet ta ye gare sunjo tumba yabaŋet. ⁵ Tane abo abo pasa mayenu isnaig ta ye ndoŋ ulendika pasa mayenu sunjokam tuku piroka minmba kile minig. ⁶ Kuatenge piro mayenu ta tane mbolŋge tugu pilna. Nu tane sinamnge piroka minwa le ma ma Yesus Kristus prowa le nu piro ta suluwamŋgat ta ye kila. ⁷ Ye tane tuku taŋamba iduset ta kumumbi iduset. Ye tane tuku kume purmba minet. Ye pasa mayenu tuku muli wandekŋge ko pasa mbolŋge pasa mayenu saŋgri pilewet ta tane ye ndoŋ piro sunjo nyu ŋak ta teg. ⁸ Kristus Yesus nu tane tuku kume purmba minit taŋaŋ ye tane kaŋgerkam tuku wamdus sunjo ŋak minet ta Kuate nu kila.

⁹ Ye tane tuku ŋga yabaŋet ta tuku taŋgine kume pur manjau lato lato sunjoka saŋgri tiŋguwa le tane kila ŋak minmba wam ŋakmba tuku pileniŋgap. ¹⁰ Taŋamba tane wam magenu kap sulumba tane mine magenu ŋak minmba mbar kugatok minap le ma ma Kristus nu pilesinŋam tuku ait prowa. ¹¹ Yesus Kristus nu tane sinamnge pirokuwa le tane wam magenu kile-mayokkap le Kuate tuku nyu sunjokuwa le nane gudommba nu tuku nyu ta te-dunŋuwaig.

Paulus nu Kristus tuku nyu sunjokuwa ŋgina

¹² O tira kame, tane wam te kila palpe. Piti ye mbol prona le pasa mayenu wam ta mbolŋge sunjokate. ¹³ Ye Kristus tuku piro tango minet tukunu muli wandek sinamnge minet ta gafman tuku wande kulatkade mbal nane afu turmba isnaig. ¹⁴ Singine tira afu gudommba nane mata ye muli wandekŋge minet le ismba nane Sunjo mbolŋge saŋgri tiŋga kuru kuru kugatok Kuate tuku pasa kuklide.

¹⁵ Nane afu ye tuku piro tuku am kikoŋ tiŋga nangine nyu te-dunŋam tuku Kristus tuku pasa kuklide. Afu wamdus mayenu ŋak kuklide ta ¹⁶ nane ye tuku kume purmba taŋade. Ye pasa mbolŋge pasa mayenu saŋgri pilewen tukunu muli wandekŋge minet te nane kila.

¹⁷ Nane afu tuku sakit ta nane nangine nyu sugo kilam idusmba Kristus tuku pasa kuklide. Nane wamdus tugusek te ndaka ye muli wandekŋge minet te maŋ lato piti sam saka taŋade. ¹⁸ Taŋaig. Afu yabri wamdus afu tugusek wamdusmbi Kristus tuku pasa kuklide ta maye. Nane ŋakmba Kristus tuku pasa kuklide tukunu ye gare tet. ¹⁹ Ye

siŋka gare ŋak minet taŋamba minamŋgit. Tane ye tuku ŋga Kuate yabaŋde le Yesus Kristus tuku Guwa nu mata ye turyumba sinzanyate wam kame ta mbolŋge ye muli wande kusrewamŋgit ta ye kila.

²⁰ Ye buk kuru kuru kugatok Kristus tuku pasa kukliwen taŋamba ndo kile kukliwam tuku idusmba wamdus sunŋo ŋak minet. Ye abo minmba ko kumi sulumba ye Kristus tuku nyu te-dungam tuku taŋawet. Wam ta ye mbolŋge denkuwa ta ye kiko tamŋgit. ²¹ Ye abo ŋak minet te Kristus tuku minet. Ye kumi sulumba Kristus tugum kaŋgit wam ta sunŋokanu. ²² Ye abo ŋak mini sulumba ye Kristus tuku piroki le alonu sunŋo mayok kaŋgat. Ta tuku ye wamdus araret. ²³ Ye abo ŋak minam tuku kumam tuku wam ar taŋge ye didikade le ye kummba Kristus tugum kambim tuku sunŋomba iduset. Wam ta sunŋokanu ta ²⁴ ye tane idustiŋmba turtiŋgam tuku abo ŋak mini ŋga iduset. ²⁵ Ta tuku ye teŋenmba iduset. Ye tane saŋgri piletŋgi le taŋgine ŋgamunŋal son sunŋokuwa le tane gare ŋak minam tuku ye tane ndoŋ minamŋgit. ²⁶ Ye maŋ tane tugum prowi le tane gare sunŋo tumba Kristus Yesus tuku nyu te-dungamŋgaig.

Piti ŋgamukŋge saŋgri tingam tuku pasa

²⁷ Tane isap. Taŋgine mine mbolŋge Kristus tuku pasa mayenu ta kuraukap. Ye tane tugum prowamŋgit ko afu ye tugum pro kubewaig le ye teŋenmba isam iduset. Tane ŋgamunŋal ulendi saŋgri tinga pasa mayenu sunŋokam tuku wamdus ndindo ŋak matuk tukulka minig ŋguwaig le isam iduset. ²⁸ Taŋgine ŋgueu mbal tuku kuru kuru ndakap. Tane nane tuku kuru kuru kugatok minap le kaŋgertiŋmba Kuate nu tane tuku muskil kile-tidiŋge tingiwa le nane ŋgisikam tuku minig ta kamusamŋgaig. ²⁹ Kuate nu tane maditiŋgina tukunu tane Kristus tuku son ŋgam tuku mbal minig. Tane nu tuku ŋga piti mata tamŋgaig. ³⁰ Tane buk ye mbolŋge piti kaŋgernaig. Kile mata afunŋe nu piti ŋak minit ŋgade le isig. Tane ye ndoŋ wam ŋaigonu kile-ibenŋkam tuku piro ta mbolŋge mineg.

2

ŋgamunŋal ulendika minam tuku pasa

¹ Tane ndaŋmba idusde. Tane Kristus ndoŋ ulendikade ta saŋgri tingade e ko kuga. Nu tane tuku kume purte ta tuku wamdus bulkade e ko kuga. Tane Tukul Guwa ndoŋ munŋu gare ŋak minig ta kamusde e ko kuga. Tane Kristus tuku mbal minig ta afu sinanu mapekade e ko kuga. ² Taŋamba ndeta tane ŋgamunŋal ulendi munŋu kume purka wamdus ndindo ŋak minap le ye tuku gare te marowa. ³ Tane signaŋga mbe mbolmbolka wam afu ke ndakap. Taŋgine wamdusmbi taŋgine nyu kile-ibenŋka tira kame tuku nyunŋe tane litiŋganu ŋga idusap. ⁴ Taŋgine wam ndo idus ndaniŋgap. Afu tuku wam turmba idusniŋgap.

Sine Yesus tuku maŋau dubibe

⁵ Tane Kristus Yesusŋge wamdus tina taŋamba tap. ⁶ Nu Kuate ndoŋ ndindo minnaik ta nu Kuate ndoŋ kumu kumu nyu sunŋo minam tuku saŋgri ti ndaŋgina. ⁷ Nu nuŋe nyu sunŋo ta te-mayok ndamba nu taŋgo taŋaŋ promba piro agaŋ taŋaŋ mayok kina. ⁸ Nu taŋgo taŋaŋ minmba nuŋe ŋgaro te-du ndaŋga Kuate tuku miŋge dubimba minmba ka ka kumna. Nu ail kazrai tuku kume kiko ŋak ta mbolŋge kumna. ⁹ Ta tuku Kuate nu Yesus te-dunga nyu sunŋo tuna le nyu ŋakmba liniŋmba mbolŋge minit. ¹⁰ Agaŋ ndende ŋakmba samba mbolŋge kilke mbolŋge kumanu mbal tuku tumbraŋge mine likade ta nane pro nu tugumŋge dagol tidroŋga ¹¹ Yesus Kristus nu Sunŋo ŋga sakamŋgaig. Taŋawaig le Mam Kuate tuku nyu sunŋokamŋgat.

Sine bulu taŋaŋ minbe

¹²⁻¹³ O tira kame, ye buk tane ndoŋ minen le tane ye tuku miŋge pasa dubikinaig. Kile ye tane ndoŋ mine ndaket ta mata dubi magekap. Kuate nu tane sinamŋge piroka wamdus tiŋmba nuŋe nzali dubikam tuku saŋgri tingit tukunu tane Kuatenŋge tane tuku muskil kile-tidiŋguwa ŋga nu tuku nyu kurauka nu kumnemŋge minap.

¹⁴ Tane wam njakmba kade ta afu kam mbulmba gubranu kualeyau ndakap. ¹⁵ Njule parak kade mbal ngamuknje tane Kuate tuku kiyo kame tinjeknu minap le afu tane mbolnje mbar pasa kugatok minwaig. Furirte le mbai bulu promba ma kiljate tajar tane nane ngamuknje minap sulumba abo minmba minam tuku ndin tuku pasa temayokmba tumningap. ¹⁶ Tanjapaw ta Kristus nu luka prowa le ye tane ngamuknje piroka matuk kan ta tane mbolnje alonu mayok kuwa le ye gare sunjo tamngit. ¹⁷ Tane wamdus sangrinu pilmba Kuate dubi mayede le nu tangine ngamunggal son ta atrau agar mayenu tajar nu nzalite. Nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau agar tajar kilke mbolnje kutukuwa ta ye tane ndonj gare njak minamngit. ¹⁸ Tane mata tanjamba ye ndonj gare njak minap.

Paulus nu Timoteus le Epafroditus kukulnikam tuku sakina

¹⁹ Sunjo nu nuje nzali dubiwa le ye mine-minemba Timoteus kukuli le tane tugum prowamngat. Tanjamba nu luka pro ye ndonj kubewa le ye gare tumba wamdus bulkuwa nga iduset.

²⁰ Timoteusnje ndo nu ye ndonj minmba tane mage minam tuku sile wamdus ndindo njak minek. ²¹ Tanjo afu nangine wam ta ndo idusnijmba minig. Nane Yesus Kristus tuku wam idus ndade. ²² Timoteus tuku manjau mayenu ta tane kila. Kiyo ande nu mam nuje turte tajar nu ye ndonj pasa mayenu tuku piro karenkate. ²³ Nane ame wam ye mbolnje kam bafuwaig ta ye isi sulumba Timoteus kukuli le tane tugum kuwa nga iduset. ²⁴ Sunjo nu nzaliwa ndeta ye mata mine-minemba tane tugum prowamngit.

²⁵ Tane tuku tanjo Epafroditus ye piti turyam tuku kukulnaig ta kile ye manj nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga iduset. Nu yije tira. Nu ye ndonj Kristus tuku piro kumba pasa mayenu sanjri pilewam tuku kumu kumu tinjek. ²⁶ Nu manj tane kanjerkam tuku wamdus sunjo njak minit. Nu guaze njak minna ta tane isnaig tukunu nu piti njak minit. ²⁷ Son. Nu guaze sunjo tumba kume dirna ta Kuatenje nu sinanu te-tina. Nu ndo kuga. Nu ye mata sinanu ye piti njak minet te tuturmba piti tikit nga nu te-tina. ²⁸ Ta tuku ye nu kukuli le luka tane tugum kuwa nga ye wamdus sangrinu pilet. Tane nu manj kanjermba gare sunjo tap le ye mata wamdus bulkamngat. ²⁹ Tane Sunjo tuku nyu mbolnje nu tumba gare-garekap. Tane Epafroditus afu nu tajar minig mbal nane tuku nyu idusnijmba kile-dungap. ³⁰ Nu tane tuku nyu tumba ye turyumba nuje ngarosu mape ndamba Kristus tuku piro kumba kume dirna.

3

Manjau tinjeknu tugusek

¹ O tira kame, tane Sunjo ndonj ulendika gare-garekap. Ye buk tane tuku pasa afu kuyarken ta kile pasa ndui ta ndo kuyarket. Wam ta mbolnje ye kanyum ndayate. Ta ndanam? Manjau tanje tane turtingam kumu.

² Nane piro mbal afu age tajar lika wam najgonu ke lika ngaro pikam tuku sanjri tingade mbal kurau mayewap. ³ Sine Tukul Guwa njak minmba Kuate mbarinjmba Kristus Yesus mbolnje gare teg mbal sine ndo ngaro pike manjau tugusek njak mineg. Sine tanjo tuku wam idusnijmba ta kumu nga idus ndaweg. ⁴ Ande nu tanjo tuku wam mbolnje nuje ngarosu payamkuwa ta ye nu liwet. ⁵ Ye Israel tanjo mayok ka tanjo sunjo Benyamin tuku tugu. Kusem ait ndindo kugana le nane ye tuku ngaro piknaig. Ye mata Hibru tanjo. Ye sunjoka tukul mbolnje Farisi tanjo mayok kan. ⁶ Ye tukul manjau maye minam tuku ye ngamunggal kunde-kundeyina le Kristus tuku kuasmbi najgo sigliken. Ye tukul dubiken le ande nu ye mbolnje mbar ande kanjer ndana.

⁷ O buk ye wam kame ta sugo ngen ta ye Kristus tam nga ye wam ta njakmba kusreken. ⁸ Son. Yije Sunjo Kristus Yesus kila palmbim tuku wam ta sunjo nga ye wam afu ta njakmba kusreket. Ye Kristus tuku nga yije wam sugo njakmba kusreka ye nu temayewam tuku idusmba yije wam ta tiglu nget. ⁹ Yije sanjrimbi tukul manjau dubimba ta mbolnje tinjeknu mayok kambim tuku kile idus ndawet. Ye Kristus ndonj ulendika nu

tuku kume tuku sangri mbolŋge tiŋreknu mayok kambim iduset. Kuatenge Kristus tuku son ngade mbal taŋamba tiŋreknu kile-mayokkate. ¹⁰ Ye Kristus tuku lato lato kila pile mayewi nget. Nu Kuatenge te-tina le nu sangri ŋak minit ta ye sangri ta tam iduset. Nu piti kurana ta ye mata taŋamba kuramba minmba ka nu kumna taŋamba kumam iduset. ¹¹ Taŋamba ye kumi le Kuate nu ye te-tiyuwa nget.

¹² Maŋau kame ta ye mbolŋge kumunŋat nga ye idus ndawet. Ye Kristus taŋaŋ mayok nda kinet. Kristus nu ye tina tukunu ye nu taŋaŋ mayok ka nga wamdus sangrinu pilet. ¹³ Tira kame, ye buk nu taŋaŋ mayok kan nga idus ndawet. Ye wam ambokok ta ŋakmba gilaiŋga Kristus taŋaŋ mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnanget. ¹⁴ Kuate nu sine samba mbol kumba Kristus taŋaŋ mayok kube nga nu Kristus Yesus mbolŋge sine wikate. Ye wam ta ndo tam tuku sangri ŋak dirnanget. ¹⁵ Sine Kristus mbolŋge sugokeg mbal sine wamdus taŋaŋ ŋak minbe. Tane afu wamdus kise kise ŋak minig ta Kuate nu tane tumtiŋgamŋgat. ¹⁶ Sine wam afu kila patikigeŋ ta sine tugusemba dubikube.

¹⁷ O tira kame, tane ŋakmba ye tuku maŋau kubemba kap. Nane afu sine tuku maŋau dubide mbal tane nane mata kaŋgerkap. ¹⁸ Ye nane afu tuku mara mara rironŋ pasa satinŋen ta kile maŋ satinmba wamdus tatrukate. Mbal ta nane tuku mine mbolŋge Kristus nu ail kazrai mbolŋge kumna wam ta ŋayo silide. ¹⁹ Nane siŋka ngisikaŋgaig. Naŋgine ngarosu nzali maro ŋak minam tuku nane wamdus ta mbolŋge minig. Nane kiko maŋau kumba payamka kilke te tuku wam ndo idusde. ²⁰ Sine taŋamba kuga. Sine samba mbolok mbal. Sine Sunŋo Yesus Kristus nu samba mbolŋge ndeka sine muskil kile-tidiŋgam tuku tairnŋgeg. ²¹ Nu nuŋe sangrimbi agaŋ ndende ŋakmba kile-ibenka nuŋe kumnemŋge patikate ta nu sangri tamba siŋgine ngarosu gisleknu te mbilmba nuŋe ngarosu kitek tina taŋaŋ siŋgamŋgat.

4

Wam paku pasa yeki yeki

¹ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka Sunŋo ndoŋ ulendika sangri tiŋgap. Ye tane tuku wamdus sunŋo ŋak minmba maŋ kaŋgertiŋgam iduset. Tane ye tuku piro tuku alonu taŋaŋ minig. Ye tane mbolŋge gare sunŋo tet.

² Yuodia le Sintike, ye tale sarsartikumba satiket. Tale Sunŋo mbolŋge wamdus ulendika tumawap. ³ O yiŋe piro tuma, ne pino ar ta turka le nale tumawaik. Nale buk sile Klemens ndoŋ ye tuku piro tuma afu ndoŋ pasa mayenu sunŋokam tuku piro kareŋkinaik. Ye tuku piro tuma ta ŋakmba abo ŋak minmba minam tuku Kuate nu nane tuku nyu waŋe mbolŋge kuyarkina.

⁴ Tane mara mara Sunŋo tugumŋge gare tap. Ye maŋ lato satinŋamŋgit. Tane gare tap. ⁵ Tane taŋgo ŋakmba ngamukŋge ngan maŋau te-mayokap le kila pilwaig. Sunŋo prowam tuku ait buk patukate. ⁶ Tane wam afu tuku wamdus fulil ndakap. Wam ŋakmba tuku Kuate gare pasa tumba taŋgine nzali ta nu sawap. ⁷ Tane taŋawap ta Kuate nu Kristus Yesus mbolŋge ngamunŋgal wamdus bul sertinŋuwa le tane wam ŋakmba mbolŋge sangri tiŋgamŋgaig. Kuate nu ngamunŋgal wamdus bul sersinŋit wam ta o mbolŋge sunŋokanu.

⁸ O tira kame, ye pasa ndindo ndo minit. Wam magenu ŋakmba taŋgo nane nzaliniŋgit ta taŋgine wamdus wam ta ndo idusningap. Wam tugusek pizuknu tiŋreknu purferŋnu maditaknu ta ŋakmba idusniŋmba minap. ⁹ Ye o buk wam ŋakmba satinmba ke lika tumtiŋgen le kila patikinaig ta ŋakmba ke likap. Tane taŋawap ta Kuate nu tane ndoŋ minmba ngamunŋgal wamdus bul sertinŋamŋgat.

Paulus nu Filipi mbal gare pasa niŋgina

¹⁰ O Filipi mbal, tane o buk ye turyinaig taŋamba ndo kile maŋ ye turyade le ye gare sunŋo tumba Sunŋo tuku nyu te-dunget. Tane buk ye turyam idusnaig ta ndin kuga ta ye kila. ¹¹ Ye agaŋ afu denkade ta tuku ye pasa te sa ndaket. Kuga. Yiŋe mine ŋakmba mbolŋge ye wamdus bulok ŋak minam tuku kila pilen. ¹² Ye agaŋ ndende gudommba ŋak

e ko agan ndende denkade ta ye manau anen ta kila pilen. Ye agan ndende sungomba kilmba nyamagan sungomba nak e ko gubak minmba agan ndende denkade mine tanan mbolnge minam tuku ta ye kila pilen. ¹³ Kristus nunge sangri sate le ye wam nakmba kam kumun.

¹⁴ Tane ye piti nak minen le turyinaig wam ta mayenaig. ¹⁵ Ye abo abo piro tugu pilmba Kuate tuku pasa kuklimba minen sulumba Masedonia ma tugu kusrewen ta kusem wande afu nane ye tur ndayinaig. Tanenge ndo ye idusyumba ndametin afu sinaig ta tane kila. ¹⁶ Ye Tesalonikange minen ta tane mata ye turyumba minnaig. ¹⁷ Ye tane tuku ndametin kilam tuku idus ndawet. Tangine manau mayenu ta sungokuwa le lafunu sungokanu mayok kuwa nga iduset.

¹⁸ Epafroditus ndametin tunaig ta ye sina le kile ye den ndakate. Ye agan ndende kumumbi nak minmba man lato kilet. Tangine wam mayenu ta Kuate am mbolnge atrau agan mayenu tanan mayok kinit le Kuate nu garete. ¹⁹ Tane agan afu denkade ta Kuate nu Kristus Yesus mbolnge tane wam kumumbi tingamngat. Agan magenu nakmba nu tugu. ²⁰ Singine Mam Kuate nu tuku nyu sungo ta minmba minwa. Son.

²¹ Kristus Yesus tuku mbal nakmba ye tuku gare pasa te saningap. Tira kame ye ndon mineg te nane mata gare pasa tingig. ²² Kuate tuku mbal nakmba tane gare pasa tingig. Nane tuku afu Sesar tuku wande kulatkade ta nane mata gare pasa sungomba tingig.

²³ Singine Sungo Yesus Kristus nu ake sinan tane make patikuwa.

Son.

KOLOSI

Kolosi mbal tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 20 kinaig le Paulus nu Romŋge muli wandek sinamŋge minmba Kolosi mbal tuku waŋe kuyarna te tugunu teŋenmba.

Nu muli wandek sinamŋge minna le Kolosi taŋgo ande nyunu Epafraŋ nu Paulus tugum kumba Kolosi kusem wande nane yabri pasa ande dubide ŋga nu wam kubeu tuna le nu nane tuku wamdus mbar ta te-tiwam tuku nu waŋe te kuyarna.

¹⁻² Singine tira kame Kuate tuku mbal Kolosinŋge minmba Kristus dubi mayede ta tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Kuatenŋge madiyahina le Kristus Yesus tuku aposel minet. Sile Timoteus ndoŋ ye tane tuku waŋe te kuyaret.

Singine Mam Kuate nu tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul ser-tiŋguwa. Son.

Paulus nu Kolosi mbal tuku Kuate yabaŋna

³ Sine tane tuku yabaŋeg ta singine Sunŋo Yesus Kristus tuku Mam gare pasa tuweg. ⁴ Tane Kristus Yesus tuku son ŋgade sulumba Kuate tuku mbal ŋakmba tuku kume purde ta Epafraŋ nu sine sasingina le isger. ⁵⁻⁶ Samba mbolŋge gare wam sugo tane tuku minig. Ta tuku tane gare-gareka taŋade. Kristus tuku pasa mayenu tane tugum prona le tane ismba samba mbolok wam magenu ta kila patikinaig. Kilke tugu ŋakmba mbolŋge Kristus tuku pasa mayenu ta kumba alo sungote. Tane ŋgamukŋge mata nu alote. Tane buk pasa mayenu ismba wamdus pulutiŋgina le Kuate nu ake sinaŋ make patikate wam kila pilnaig ta nu tugu pilmba alona. ⁷ Sine tuku tur taŋgo Epafraŋ nuŋge tane Kuate nu ake sinaŋ make patikate maŋau tumtiŋgina le tane kila pilnaig. Nu sine tuku ma mbolŋge Kristus tuku piro tugusemba kate. ⁸ Tane Tukul Guwa ŋak minmba kume pur maŋau dubide ta nuŋge sine wam kubeu siŋgina.

⁹ Sine tane tuku maŋau ta ismba kile ait ŋakmba mbolŋge tane tuku ŋga Kuate yabaŋmba mineg. Kuate nu Tukul Guwa tiŋguwa le tane wamdus kila ŋak minmba Kuate tuku nzali ŋakmba kila pile mayewap ŋga sine yabaŋeg. ¹⁰ Tane Kuate tuku nzali dubimba minap ta taŋgine mine mbolŋge tiŋga Kuate tuku mbal minig ta kumumba nu gare tambimŋgaig. Taŋamba tane wam magenu ŋakmba kile-mayokka Sunŋo Kuate lato lato kila palmbimŋgaig. ¹¹ Kuate nu nuŋe saŋgrimbi tane kumumbi saŋgri tiŋguwa le piti ait mbolŋge tane ŋgamuŋgal wamdus bulok saŋgri tiŋga gare ŋak minap ŋga iduseg. ¹² Tane Mam Kuate tuku nyu te-duŋgap. Nu nuŋe wam magenu kilam tuku nyu siŋgina ta sine nuŋe bulu ŋak ma mbol kumba kilamŋgig. ¹³ Sine o buk ma make sunŋo tuku saŋgri kumnemŋge mingere ta Kuate nu sine kile-luka kilmba Kiŋo nuŋe tuku sunŋomba kume purte ta nu kumnemŋge patikina. ¹⁴ Nuŋge sine tuku muskil kile-tidiŋgam tuku sine tuku une sauke suluna.

Kristus tuku tugu

¹⁵ Sine Kuate kaŋger ndaweg ta nu tuku kiŋo nuŋe mbolŋge nu kaŋgereg. Nu agaŋ ndende ŋakmba mine likade ta liniŋmba o mbolŋge minit. ¹⁶ Kuatenŋge Kiŋo nuŋe sana le nu samba kilke agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina. Agaŋ ammbi kaŋgerkeg, agaŋ ammbi kaŋger ndakeg, guwa sugo sugo ta ŋakmba nuŋge kile-mayokkina. Kiŋo nuŋe agaŋ ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu kumnemŋge minam tuku sana le kile-mayokkina. ¹⁷ Agaŋ ndende ŋakmba mine ndakinaig le Kuate tuku Kiŋo nu minna. Mara mara nu tuku saŋgri mbolŋge agaŋ ndende ŋakmba naŋgine ma mbolŋge saŋgri tiŋga minig. ¹⁸ Nu Kuate tuku kuasmbi tuku gabat. Nane nu tuku ŋgarosu minig. Nane abo kitek ŋak minig ta nu tugu. Kumanu mbal ŋgamukŋge nu ambonga tiŋgina sulumba agaŋ ndende ŋakmba tuku Sunŋo minit. ¹⁹ Kuate nu nzalina le nuŋe wam ŋakmba Kiŋo nuŋe mbolŋge patikina le minig. ²⁰ Nu samba kilke agaŋ ndende ŋakmba ndoŋ wamdus

mukuk minam tuku idusna sulumba nu nuje Kiŋo nuje nu ail kazrai mbolŋge kumna le nu wam ta mbolŋge ulendikam tuku maŋau te-mayokna.

²¹ Tane o buk Kuate kasomŋge nu tuku ŋgueu mbal minmba wam ŋaigonu ndo kumba minnaig ta ²² kile Kuate nu Kiŋo nuje tuku ŋgarosu tuku kume mbolŋge nu tane nuje gulab minam tuku kile-mayokkate. Tane nuje mbal purfeŋnu mbar kugatok nu tugumŋge kile-tidingam tuku nu taŋate. ²³ Tane bike ndaka saŋgri tiŋga Kristus tuku pasa son ŋgade ta biye dewap ta tane Kuate tugumŋge taŋamba tiŋgamŋgaig. Tane Kristus tuku pasa mayenu isnaig sulumba kile alonu tairŋga minig wamdus ta kusre ndawap. Ye Paulus pasa mayenu tuku piro taŋgo mayok kan. Sine pasa mayenu ta ma tugu ŋakmba mbol kumba kukliweg.

Paulus nu Kristus tuku kuasmbi turkina

²⁴ Kile ye tanenu ŋga piti sungo tet sulumba ye gare tet. Kristus nu nuje ŋgarosu turam tuku piti kugrakina ta ye mata nuje ŋgarosu turam tuku piti afu kugraket. Ye Kristus tuku piti tuturanu taŋaŋ minmba kugraket le nuje ŋgarosu kumumbi mayok kinit. Nuje ŋgarosu ta sine nuje kuasmbi. ²⁵ Kuate nu tanenu ŋga ye piro ande sina le ye Kristus tuku kuasmbi tuku piro taŋgo mayok kan. Piro ta ye Kuate tuku pasa kuklimba tugunu ŋakmba biteŋget. ²⁶ Nu tuku pasa ta ait kuenu kuirok minna le taŋgo tuturmba pronaig ta nane gilai minnaig le ka ka kile nu nuje mbal tumningit. ²⁷ Nu tumningit ta kile tane kasomok sine ŋakmba nuje wamdus buk kuirok minna minna ta kila pilbe ŋga iduste. Nuje wamdus ta teŋenmba. Kile Kristus nu sine tuku ŋgamuŋgal sinamŋge minit le sine Kuate tugumŋge kilŋa sungo tam tuku tairŋga mineg.

²⁸ Sine aposel kame sine Kristus tuku wam saka kuklimba mineg. Sine nane ŋakmba rironŋ pasa niŋmba wamdus kilambi Kristus tuku wam tumningeg. Kristus tuku mbal ŋakmba sugoka Kuate tugumŋge kumumbi tiŋguwaig ŋga sine taŋaweg. ²⁹ Nane taŋamba mayok kuwaig ŋga ye wamdus saŋgrinu pilmba piro kareŋket. Kristus tuku saŋgri ye mbolŋge pirokate tukunu saŋgri tambi ye piroket.

2

¹ Ye tane kila satinŋamŋgit. Tane Kolosi mbal Laodisea mbal afu ye kaŋger ndayade mbal ye tane ŋakmba idustiŋmba wamdus te-sulumba piro kareŋka minet. ² Tane saŋgri tiŋga taŋgine taŋgine muŋgu kume purka wamdus ulendi minap ŋga ye sungomba iduset. Tane wamdus kila tugusek ŋakmba kilmba wamdus ndindo ŋak minmba Kuate tuku wamdus buk kuirok minna ta kila palpe. Nuje wamdus kuirok minna ta Kristus. ³ Sine Kristus kila pilbe ta wamdus kila ŋakmba nu mbolŋge kilamŋgig. ⁴ Mbal afu naŋgine yabri kila tambi tane didikubekaig ŋga ye pasa te satinŋet. ⁵ Ye kile tane ndoŋ mine ndaket ta ye tuku wamdus tane ndoŋ minit. Tane Kristus tuku ŋgamuŋgal son saŋgrinu ŋak minmba mine magenu mbolŋge minig le ye gare ŋak minet.

Kristus mbolŋge sine kumumbi mineg

⁶ Tane Kristus Yesus siŋgine Sungo ŋga tinaig taŋamba nu ndoŋ lika minap. ⁷ Epafraŋ nu tane tumtiŋgina taŋamba Kristus ndoŋ ulendi mayemba saŋgri ŋak sugoka son ŋgade pasa ta biye dewap. Tane Kuate tuku gare sungo ŋak minap.

⁸ Tane rironŋkap. Nane afu tum maŋau ŋgaskolnu kila sugo ŋak taŋaŋ tambi tane yabritiŋmba didikubekaig. Pasa ta taŋgo tuku wamdus sinamŋge prode. Kilke te tuku kila gisleknu ndo. Kristus tugumŋge pro ndade. ⁹ Kristus nu sine taŋgo taŋaŋ mayok kina le Kuate tuku wam ŋakmba nu mbolŋge minig. ¹⁰ Sugo sugo ŋakmba nu kumnemŋge mine likade. Tane nu ndoŋ ulendikade tukunu tane maŋau ande den ndaka kumumbi minig.

¹¹ Tane mata Kristus mbolŋge ŋgaro pikanu taŋaŋ kitek mayok kinaig. Tane waimbi ŋgaro pike maŋau te ndakinaig. Kristus nu taŋgine maŋau ŋaigonu pitaika tane kitek kile-mayokkina. ¹² Tane kule pisne tinaig ta tane Kristus ndoŋ kumanu taŋaŋ kumnaig. Tane Kuate tuku saŋgri Kristus nu kumna le te-tina ta son ŋga Kristus ndoŋ tiŋganu taŋaŋ tiŋginaig. ¹³ Tane o buk uneka kumaknu minmba kasomŋge Kuate gilai minnaig

ta kile Kuate nu tane tuku une ḡakmba saukina sulumba tane Kristus ndoḡ abo ḡak kile-tidingina. ¹⁴ Sine buk tukul tuku saḡgri kumnemḡge minmba nu dubi maye ndagen tukunu sine pa tam tuku mingeḡ. Kuate nu saḡgri ta peuka pa ta tumba ail kazrai mbolḡge nil daḡḡga kume serna. ¹⁵ Nu Kristus tuku kume mbolḡge guwa sugo sugo ḡakmba tuku saḡgri kile-ibenḡkina le nane ḡakmba am mbolḡge saḡgri kugatok mayok kinaig.

Tukul afu tango tugumḡge prode

¹⁶ Ta tuku tane kule le nyamagaḡ tuku tukul, pagumba nye tuku tukul, tambun kitek le kusem afu tuku tukul tane dubi ndakade le afunḡge tane kilmba pasa mbolḡge patikade ta tane ise ndakap. ¹⁷ Tukul kame taḡaḡ ta ḡakmba alonu prowam tuku kanunu ndo. Alonu ta Kristus mbolḡge mayok kinig. ¹⁸ Ande nu nuḡe kiḡambi saḡgri tinga tane nu ndoḡ nyu kugatok taḡaḡ lok minmba eḡel kame mbariḡniḡbe ḡguwa le tane mbulap. Tane pa tam tuku minig ḡguwa kande nu tuku pasa ise ndakap. Nu kilke te tuku wamdus ḡak minmba ake sinaḡ nuḡe ḡgarosu payamkate. ¹⁹ Tango ta nu purka nuḡe gabat Kristus kusrete. ḡgarosu nu nuḡe gabat ndoḡ minit sulumba ndo nu saḡgri ḡak minit. Gabat nu nuḡe ḡgarosu kulatka saḡgri tuwit le ḡgarosu ḡakmba ulendika Kuate tuku saḡgrimbi sungokate.

²⁰ Tane Kristus ndoḡ kumanu taḡaḡ kummba kilke te tuku kila gisleknu nduiye kusrekinaig ta ndaḡam saka tane kilke te mbolok mbal taḡaḡ minmba tango afu tuku tukul dubikam idusde. ²¹ Nane teḡenmba satinḡig. Agaḡ si nda tap. Nyamagaḡ ta nda nyap. Agaḡ te kire ndawap ḡga satinḡig. ²² Agaḡ kame ta kilmba piro niḡgam le kugawam tuku. Tukul kame ta tango tuku kila mbolḡge ndo mayok kinig. ²³ Nane naḡgine wamdus dubika eḡel kame mbariḡniḡgam tuku wamdus saḡgrinu pilmba ḡgarosu mape ndakade. Nane nyu kugatok taḡaḡ lok minmba tukul kareḡnu ta dubika naḡgine ḡgarosu piti serniḡig. Maḡau ta tango am mbolḡge siḡka alo ḡak taḡaḡ mayok kinit ta ḡgarosu kikoḡ tingam tuku nzali peuwam kumuḡ kuga.

3

Tangine wamdus kitek te-mayokap

¹ Tane Kuatenḡe Kristus te-tina le tane nu ndoḡ tinganu taḡaḡ tinginaig tukunu kile tangine wamdus samba mbolok agaḡ mbolḡge patikap. Kristus nu Kuate ndinam kumamḡge minyo mbili maditaknu mbolḡge minyok minit ta nu tugumḡge patikap. ² Tangine wamdus kilke te tuku agaḡ kame mbolḡge pati ndaka samba tuku agaḡ kame mbolḡge patikap. ³ Tane Kristus ndoḡ kumanu taḡaḡ kumnaig sulumba kile tangine abo mine maḡau Kristus ndoḡ Kuate tugumḡge kuirok minig. ⁴ Singine abo kitek ta Kristus nu tugu. Nu mayok kuwa le tane nu ndoḡ kilḡa ḡak mayok kaḡgaig.

⁵ Tane kilke te tuku nzali ambokok tangine ḡgamunḡal sinamḡge minig ta kume serniḡap. Fare fare pino ndoḡ une maḡau, wamdus kutur, ḡule parak maḡau, am pile ḡayo maḡau, agaḡ ndende kilam tuku piriride wamdus ta ḡakmba kume serniḡap. Ande nu agaḡ ndende kilam tuku piririte ta nu yabri mbara mbariḡte taḡaḡ. ⁶ Wam ḡaigonu ta tuku Kuate tuku gubra tango mbolḡge minit. ⁷ Tane mata buk kilke te tuku mbal minmba wam ḡaigonu ta ke likinaig ta ⁸ kile tane gubra kagli fir maḡau waḡe pasa fulaiḡ pasa ḡaigonu ta ḡakmba nduiye ḡgumneniḡap. ⁹ Tane wamdus ambokok ta buk kusrekinaig. Ta tuku tangine tangine muḡgu yabri yabri ndakap. ¹⁰ Kile tane kitek minig. Tane Kuate kila pile mayewap ḡga nu wamdus kitek tane sinamḡge tugu pilna ta lato lato pilmba minit le ka ka tane kumumbi nuḡe maḡau te-purde. ¹¹ Sine kitek mineḡ ta Zu le Grik, ḡgaro pikanu le ḡgaro nda pikanu, yamban tango le rawe tango, piro tango le kulat tango sine kise kise mine ndakeḡ. Sine ḡakmba Kristus ndoḡ ulendika ndindo ndo mineḡ le nu sine ḡakmba sinamḡge minit.

¹² Tane Kuate tuku mbal minig. Nu tane tuku kume purmba tane kilam tuku maditiḡgina tukunu tane tangine tangine muḡgu sinaniḡmba ranḡun magenu ḡak

minmba ye ye ndangap. Tane ngan minmba wamdus bafuk njak minmba ¹³ ande tuku pitik gubra te ndakap. Sunjo nu tane tuku mbar sauka gilaingina tanjamba ndo tangine tangine mbar gilaingap. ¹⁴ Wam magenu sakit ta kume pur marjaumbi kile-mayokkap. Tanjawa ta wam kame ta ulendika kumumbi mayok kangat.

¹⁵ Sine ngarosu ndindo minmba Kristus ndonj ulendika nu tuku ngamunggal mukuk sinamnge minam tuku Kuate nu sine wikina. Sine wam njakmba ke likeg ta ngamunggal mukuknu manjau tanje kulatkuwa. Tane Kuate tuku gare-garekap. ¹⁶ Kristus tuku pasa tane sinamnge kumungganu minwa le tane wamdus kuyar mayenumbi tangine tangine mungu tumka rironj pasa sakap. David tuku mune, mune magenu afu, Tukul Guwa tuku mune ta njakmba ninde lika wamdus sinamnge Kuate tuku nyu te-dungap. ¹⁷ Tane wam afu ke lika ko pasa sakam nga tane Sunjo Yesus tuku nyu idusmba wam njakmba ta ke lika nu mbolnje Kuate tuku nyu te-dungap.

Ina mam le kiyo kame tuku pasa

¹⁸ Pino kame, tane Kristus tuku mbal minig ta te-mayokmba tangine tanjo kumnemnje minap.

¹⁹ Tanjo kame, tane tangine pino kame tuku kume purkap sulumba nane pasa sanjrinumbi piti ser ndaningap.

²⁰ Kiyo kame, tane wam njakmba mbolnje ina mam tuku minje dubikap. Sunjo nu wam ta nzalite.

²¹ Tanjo kame, tane tangine kiyo kame ake sinañ sigair sigair ndaningap. Tane tanjawa ta nane wam magenu kam tuku sanjri kusrede.

Piro tanjo tuku pasa

²² Piro tanjo, tane wam njakmba mbolnje tangine gabat tuku minje kumnemnje minap sulumba tane kulatkade mbal am mbolnje nane nzaliningam tuku ndo piro ndakap. Tane Kuate tuku idusmba wamdus tugusekmbi mara mara pirokap. ²³ Tane wam njakmba ke likade ta Sunjo tuku piroket nga gare njak pirokap sulumba piro te tanjo tuku piro nga idusmba ke ndakap. ²⁴ Sunjo nunje tane lafunu tingamngat wam ta gilai ndangap. Tane Sunjo Yesus tuku piro mbal minig. Nu nunje mbal wam magenu ningam tuku patikina. ²⁵ Tanjo ima nu wam njayonu kumba minit ta Kuate nu nane njakmba lafunu ningamngat. Nu ande kusrewe nda.

4

Piro kulat mbal tuku pasa

¹ Piro tanjo tuku gabat mbal, tane manjau tinjreknumbi tangine piro mbal kulatkap. Tane mata tangine Sunjo samba mbolnje minit ta gilai ndangap.

Wam pagu pasa yeki yeki

² Tane kanyum ndamba wamdus sunjo njak yabanmba minmba Kuate gare pasa tape. ³ Tane sine tuku mata Kuate yabanap le nu sine pasa mayenu kukliwam tuku ndin tumsingwa le sine Kristus tuku wam te-mayokbe. Wam ta buk kuirok minna ta kile kilimok minit. Ye wam ta kukliwen tukunu kile ye muli wandek sinamnge minet. ⁴ Tane Kuate yabanap le ye kumumbi pasa ta te-mayoki le nane ismba katesewaig.

⁵ Tane Kuate dubi ndade mbal tugumnje minig ta wamdus kuyar mayenu njak mbal tanjan minap. Ait afu wam magenu ke likam tuku prode ta ake kusre ndakap. ⁶ Tane nyamagan sol njak tanjan pasa kikonnu ndo saka minap. Tanjamba tane nane afu tuku pasa kumumbi lafuwamngaig.

⁷ Singine gulab Tikikus nu sine turka sine ndonj Sunjo tuku piroka ye tuku piro tuma minit. Nu tane tugum prowa sulumba ye tuku wam njakmba kubewamngat. ⁸ Sine mineg manjau te nunje tane kila satinjamba tane tuku ngamunggal wamdus bul sertingwa nga ye nu kukulet.

⁹ Tane tuku tango Onesimus nu mata Tikikus ndonj tane tugum kuwaik nga sawet. Nu singine gulab nu Kristus dubi mayete. Nale ar tanje wam njakmba tenje mayok ke likade ta kubeu tingamngaik.

¹⁰ Aristarkus nu ye ndonj muli wandek sinam tenje minek nu tane gare pasa tingit. Barnabas ndaret nuje Markus nu mata tane gare pasa tingit. Ye o buk tane satingen tanamba kile manj satinjet. Nu tane tugum prowa kande nu tap.

¹¹ Tango ande Yesus mape nyu Yustus nu mata tane gare pasa tingit. Yije piro mbal ngamuknge nane keje ta ndo Zu tango minmba Kuate tuku gageu afu kilam tuku pirokade. Nane mbolnje ye ngamunggal wamdus bulkate.

¹² Tane tuku tango Epafra Yesus Kristus tuku piro tango nu mata tane gare pasa tingit. Tane sanjri tinga sugoka Kuate tuku nzali njakmba kila palpe nga nu wamdus sanjrinu pilmba mara mara tane tuku nga Kuate yabante. ¹³ Nu tane tuku Laodisea mbal tuku Hirapolis mbal tuku piro sanjrite le kanjeret.

¹⁴ Singine gulab dokta Lukas nale Demas ndonj tane gare pasa tingik.

¹⁵ Singine tira kame Laodiseanje minig ta sine tuku gare pasa te saningap. Nimfa ngade pino ta Kuate tuku kuasmbi nu tuku wandeknge manjurkade ndonj singine gare pasa nane mata saningap.

¹⁶ Tane waje te bur suluwap sulumba Laodisea mbal burkam tuku ningap. Ye Laodisea mbal tuku waje ande kuyarmba pilen ta tane mata waje ta tumba burkap.

¹⁷ Tane Arkipus sawap le nu wamdus ndindo ndo tumba Kuate tuku piro tina ta suluwa.

¹⁸ Ye Paulus kile yije waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane njakmba kaiye. Ye muli wandek sinamnje minet te tane ye gilai ndangap. Kuate nu tane ake sinanj make patikuwa.

Son.

1 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku waje Paulusnge ambonga kuyarna

Paulus nu Korinngge minmba Tesalonika mbal tuku waje te kuyarna ta tugunu tejenmba. Zu afu nane Kuate tuku kuasmbi Tesalonikange minnaig ta piti serninginaig le Paulusnge nane piti ngamukngge bike ndaka sangri tinguwaig nga nane tuku waje te kuyarna.

¹ Tane Mam Kuate, Sungo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikange minig tane ngakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timoteus sine tane ndor pasa-pasakam proweg. Kuate nu tane ake sinarj make patika ngamunggal wamdus bul sertinguwa. Son.

Tesalonika mbal tuku ngamunggal son sangrinu

² Sine mara mara tane idustinjmba Kuate gare pasa tuweg. Sine yabangeg ait mbolngge tane tuku nyu turmba te-mayokey. ³ Tane tangine ngamunggal son alonu kile-mayokka tangine kume pur manjambi afu turkam tuku matuk tukulka Sungo Yesus minde minig ta sangri tingade.

⁴ O tira kame, Kuate nu tane tuku kume purna sulumba tane maditinjmba kilna ta sine kila. ⁵ Sine o buk tane tugumngge Kristus tuku pasa mayenu kukliger le Tukul Guwa tuku sangrimbi pasa ta mayok ka tane tuku ngamunggal nduasekina le tane son nginaig. Sine pasa kukliger mbal tane ngamukngge mingen le sine tuku manjau ta tane kila pilnaig. ⁶ Tane pasa mayenu ismba dubimba piti sungomba kangerkinaig ta Tukul Guwa tane turka sinzantingina le tane wamdus bulkinaig. Tanjamba tane Sungo tuku manjau sine tuku manjau ndui ta dubinaig.

⁷ Tangine manjau mayenu tanje Yesus son ngade mbal Masedonia le Akaia ma tugu mbolngge mine likade ta nane Yesus dubi mayewam tuku ndin tumningina. ⁸ Tane mbolngge Sungo tuku pasa Masedonia le Akaia ma tugu mbol ndo kine ndakina. Tane Kuate tuku sangri tomba tingade manjau ta kilke mbol mbal ngakmba isnaig. Ta tuku sine afu saningam tuku mine ndakade. ⁹ Kuga. Nane ngakmba sine tugum pro tejenmba tane tuku sakade le iseg. Sine tane Tesalonika mbal tugumngge pasa kukliger le tane ismba Mbara tugusek abo tugu ngak nu kumnemngge minam saka ngamunggal biye mbilmba tangine yabri mbara ngakmba kusreka Kuate ndo dubide. ¹⁰ Kile tane nu tuku Kiyo samba mbolngge ndekam tuku tairnga minig ta pro sakade le iseg. Kuate tuku Kiyo ta Yesus. Nu kumna le Kuatenge nu te-tina le nu abonga tingina. Kuate nu pro pilesingam tuku pa ta laipsingam tuku Yesus nu muskil kile-tidinge singit.

2

Paulus nu Tesalonika mbal ngamukngge pirokina

¹ O tira kame, sine tane tugumngge pirokiger ta ake piro ndakiger. Alonu tane mbolngge mayok kina ta tane kila. ² Sine tane tugum pro ndamba Filipingge pirokiger ta afunge rar sungo sijmba kiko pilesinginaig. Sine tane tugum promba afu sine ngueu patikinaig ta Kuate nu sine sangri pilesingina le sine sangri tinga nu tuku pasa mayenu kuklimba satigiger.

³ Sine tane pasa ismba son ngap nga pasa kukliweg te mbar wamdus ko kutur wamdus dubimba pasa kukli ndaweg. Ko tane yabritingam tuku pasa ta sa ndakeg. ⁴ Kuga. Kuate nu abo abo sine tuku manjau kangerna sulumba nuje pasa mayenu kukliwam tuku piro te sine tuku wai mbolngge pilna. Ta tuku pasa mayenu kukliweg te tangonge sine nzalisingam tuku kukli ndaweg. Kuate nu sine tuku ngamunggal pilengate ta nu nzaliwa nga pasa kukliweg. ⁵ Sine tane tugumngge nule parak pasa sa ndakiger ta tane kila. Ko tane tuku agarj ndende kilam tuku piririmba yabri pasa sa ndatingiger ta Kuate nu kila. ⁶ Sine Kristus tuku aposel nyu tiger ta nyu tamba sine tane tuku wamdus didi ndakiger. Tane Tesalonika mbal ko mbal afu kise sine tuku nyu payamkam tuku sine idus ndaweg.

⁷ Ina ande nuŋe kiŋo kame kulatkate taŋamba ndo sine tane ŋgamukŋge wamdus bafukmbi tane kulatkigeŋ. ⁸ Sine tane tuku wamdus suŋgo pilgeŋ sulumba Kuate tuku pasa ndo sanu tuku idus ndageŋ. Sine siŋgine wamdus ŋakmba kile-mayokka tane tumtingam tuku idusgeŋ.

⁹ O tira kame, sine tane ŋgamukŋge Kuate tuku pasa mayenu kuklimba mingeŋ sulumba sine tane piti tiŋbekig ŋga sine furir ki mindek siŋgine miroŋ ŋgaro turam tuku piro karenka matuk tukulkigeŋ ta tane kila. ¹⁰ Sine maŋau tiŋreknu mbar kugatok tane Yesus son ŋgade mbal tugumŋge mayok kageŋ ta tane ŋakmba kila. Kuate nu mata kila. ¹¹⁻¹² Tane Kuate tuku gageu mayok ka nuŋe kilŋa tugum prowam tuku nu tane wikate. Nu tane wikate ta taŋgine mine mbolŋge kumumba te-mayokap ŋga taŋgo kame naŋgine kiŋo kame mbolŋge maŋau kade taŋamba sine tane mbolŋge kigeŋ. Sine tane sarsartiŋmba wamdus saŋgri piletinmba riroŋ pasa tiŋgigeŋ.

¹³ Sine tane tugumŋge Kuate tuku pasa kukligeŋ ta tane pasa ta ismba taŋgo tuku pasa taŋaŋ ise ndakinaig. Tane kumumbi idusmba Kuate tuku pasa ŋga tinaig. Tane Kuate son ŋgade mbal pasa ta tuku saŋgri tane sinamŋge pirokate. Wam ta tuku sine mara mara Kuate gare pasa tuweg.

¹⁴ O tira kame, Yesus Kristus ndoŋ ulendikade mbal Kuate tuku kuasmbi Yudea ma tugu mbolŋge mine likade ta tane nane taŋaŋ mayok kinaig. Zu mbal afu naŋgine mbal piti niŋginaig taŋamba ndo taŋgine mbal afuŋge tane mata piti tiŋginaig. ¹⁵ Zu mbal nane Kuate tuku tuan taŋgo bale farniŋmba siŋgine Suŋgo Yesus mata balenaig. Taŋamba nane sine mata pitaikinaig. Nane siŋka Kuate gare tuwe ndakade. Nane taŋgo ŋakmba tuku ŋgueu minig. ¹⁶ Sine tane kasomok mbal pasa mayenu satingeg le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidiŋge tiŋgit maŋau ta sine kusrebe ŋga Zu mbal nane sine peusiŋgam dirnaŋgade. Taŋade le naŋgine mbar sugo ke likinaig ta kumuŋgam bafute le nane Kuate tuku pa ŋayonu kaŋgeramŋgaig.

Paulus nu Tesalonika mbal maŋ kaŋgerkam idusna

¹⁷ O tira kame, sine ait fagnu mbolŋge muŋgu kusrekigeŋ ta siŋka ŋgamuŋgalmbi kuga. ŋgarosu ndo muŋgu kusrekigeŋ. Sine maŋ tane tumail kaŋgernu tuku wamdus saŋgrinu pilmba ndin sota wamdus suŋgo ŋak mingeŋ. ¹⁸ Ye Paulus sine maŋ tane tugum prowam tuku ndin sota minen ta Satan nu sine tuku ndin tukulna.

¹⁹ Siŋgine Suŋgo Yesus nu prowa le sine nu tugumŋge tiŋgamŋgig ta sine tane mbolŋge ndo tumail puluka gare suŋgo tumba payamkamŋgig. ²⁰ Siŋgine nyu te-mayokmba gare-garekam tuku agaŋ ta tane ndo.

3

Paulus nu nane kaŋgernu tuku Timoteus kukulna

¹ Sine tane kaŋgernu tuku wamdus suŋgo ta kume seram kumuŋ kuga tukunu sikile ndo Silas ndoŋ Atensŋge minbe ŋga ² sikile tira Timoteus kukulkeŋ le tane tugum prona. Nu Kuate tuku piro taŋgo minmba Kristus tuku pasa mayenu kuklite. Nuŋge tane tuku ŋgamuŋgal son saŋgri piletinmba tane ŋgamuŋgal wamdus bul sertingam tuku nu kukulkeŋ. ³ Tane piti ŋgamukŋge minig ta wamdus bike ndaka saŋgri tiŋgap ŋga iduskeŋ. Sine Kristus tuku mbal piti taŋaŋ kaŋgerkam tuku mineg ta tane kila. ⁴ Sine buk tane ndoŋ mingeŋ sulumba sine Kristus tuku mbal piti kaŋgerkamŋgig ŋga satingigeŋ. Pasa satingigeŋ ta kile alonu kaŋgerde. ⁵ Tane piti afu kaŋgerkade ta ye ismba tane kaŋgerkam tuku wamdus kume sere fugumba tane tuku ŋgamuŋgal son isam tuku Timoteus kukulen le tane tugum kina. Satan nu tane tagotinguwa le ndekap le sine tane tugumŋge piro karenkigeŋ ta alo kugatok ŋgubekig ŋga ye nu kukulen.

⁶ Kile Timoteus nu tane kusreka sile tugum te promba taŋgine ŋgamuŋgal son bike ndaka taŋgine kume pur maŋau saŋgrinu minit ta kubete le isek. Tane sile tuku wamdus mayenu ŋak minig le sile tane kaŋgerkam tuku wamdus suŋgo pilek taŋamba ndo tane mata sile kaŋgernu tuku wamdus suŋgo pilig.

⁷ O tira kame, sile piti sungo sinamanzer nak minmba tane tuku ngamunggal son tuku manjau isek le wamdus bul sersikit. ⁸ Tane Sungo kusre ndamba nu dubi mayede tukunu sile piti te sinamnge gare tumba sangri tek. ⁹ Sine tane idustimmba Kuate tuku am mbolnge gare teg wam tanje marosingit le sine tane tuku nga Kuate tuku nyu tedungeg. ¹⁰ Ki furir mindek sine tane kangernu tuku wamdus ndindo nak minmba Kuate yabanmba mineg. Sine tane tugum promba tane tuku ngamunggal son wam afu denkade ta tumtinggam tuku idusmba mineg.

¹¹ Mam Kuate singine Sungo Yesus nale ndin inum tumsinguiwaik le sine tane tugum prowam tuku idusmba yabaneg. ¹² Sungo nu tane tuku kume pur manjau sangri pilewa le sine tane tuku lato lato kume purmba mineg tanjamba ndo tane mata tangine tira kame, tanjo nakmba tuku lato lato kume purkap nga yabaneg. ¹³ Tane tanjawan ta Sungo nu tane tuku ngamunggal sangri piletimmba minwa le ma ma singine Sungo Yesus nu nuje mbal ndonj prowa le tane Mam Kuate tugumnge mbar kugatok purferenju tingamngaig. Son.

4

Sine manjau purferenju nak minbe

¹ O tira kame, sine Sungo Yesus tuku nyu mbolnge tane wam ande kam tuku sarsar-tingamngig. Sine o buk tane ndonj minmba mine manjau Kuate nzalite ta tumtinggigenj le tane kila pilmba kile tanjamba minig. Tane mine manjau ta lato lato kumba minap nga satimgeg. ² Sine Sungo Yesus tuku nyu mbolnge tane wam pagu pasa satimgigenj ta tane kila. ³ Tane purferenju minap ta Kuate tuku nzali. Tane fare fare tanjo pino ndonj une ndaka ⁴ manjau tijreknumbi pino kilap. ⁵ Nane Kuate gilai mbal nangine ngarosu tuku nzali mbolnge pino fare fare kilig tanjamba ke ndakap.

⁶ Tane tangine tira ande lukamba nu tuku pino didika nale mungu kilik wam ta pur ndanikap. Nane tanjamba kade mbal ta Sungo nu lafunu ningamngat. Sine rironj pasa ta buk satimgigenj le tane isnaig. ⁷ Kuate nu sine wikina ta kutur nak minbe nga wi ndakina. Nu sine purferenju minbe nga wikina. ⁸ Ande nu wam pagu pasa te pitaikate ta nu tanjo tuku mingje pitai ndate. Nu Kuate Tukul Guwa singit nu tuku mingje pitaite.

⁹ Tane tangine tangine kume purkam tuku Kuatenge tumtingina. Ta tuku ye tane manjau ta kap nga kuyar ndawet. ¹⁰ Tira kame Masedonia ma tugu mbolnge mine likade ta tane nane nakmba tuku kume purkade. Tangine manjau mayenu ta ndo lato lato kap.

¹¹ Tane ngan mine manjau mbolnge minam tuku wamdus sangrinu palpe. Tangine wam ndo idusnimmba afu tuku wam kuer ndakap. Tane ake mine ndaka waimbi pirokap. Sine buk tanjamba tane wam pagutimgigenj. ¹² Tane tanjamba pirokap ta Yesus dubi ndade mbal tane kangerka tane tuku saka minamngaig. Manjau ta mbolnge tangine ngarosu kulatka afu piti serninge nda.

Sungo nu luka prowamngat

¹³ O tira kame, tane kumig mbal tuku wamdus mbarbekaig nga sine tane kila satimgamngig. Mbal afu Yesus ndonj minam tuku idus ndamba nangine kumig mbal ta tuku malmbika piti sungo tade. Tane tangine kumig mbal tuku malmbi sungo ndawap. ¹⁴ Yesus nu kummba abongina ta sine son ngeg. Tanjamba ndo Yesus son nga kumig mbal nane Kuatenge kile-tidinguwa le Yesus ndonj prowamngaig ta sine mata son ngeg.

¹⁵ Sine kile pasa satimgamngig te Sungo tuku pasa. Sungo nu prowa le sine kilke te mbolnge abo nak mineg mbal kumanu mbal kile-ngumnemke nda. Kuga. ¹⁶ Wi sangri mayok kuwa le enjel kame tuku gabat nu wikuwa le Kuate tuku tabil fudokuwa le Sungo nu samba mbolnge ndekamngat. Ndekuwa le nane Kristus son nga kumig mbal ambonga tingamngaig. ¹⁷ Nane tanjawaig le kilke te mbolnge son nga mineg mbal sine nakmba kilmba kile-dunguwa le gau mbol ambenge kumig mbal ndonj ulendika kumba Yesus tugumnge manjurkamngig. Tanjabe sulumba sine Sungo ndonj mara mindek minmba minamngig. ¹⁸ Tane pasa tembi tangine tangine wamdus piti kile-ibenkap.

5

Yesu prowam tuku ait mambilmba minap

¹ O tira kame, Sunjo nu ginu ait mbolŋge prowamŋgat ye ta tuku kuyar ndawet. ² Sunjo tuku ait kuayar tanjo nu pitik furir prote tanjan mayok kanjat ta tane kila. ³ Tanjo nane sine mine mayeweg nguwaig le Sunjo nu pitik ndo prowa le kuma kuma nane mbolŋge prowamŋgat. Pino nu kiŋo te-palmbim ŋga pitik rar tate tanjan nane mbolŋge prowamŋgat. Nane piti ta laipe nda.

⁴ O tira kame, tane ma furir sinamŋge mine ndakade. Ait ta prowa le kuayar tanjo prote le nane piriri ŋayode tanjamba tane piririwe nda. ⁵ Sine ŋakmba bulu tuku kiŋo kame minmba ma make ko furir mine ndakeg. Sine mafen mineg. ⁶ Ta tuku afu kinyanu tanjan minig ta sine kinye ndakube. Sine wamdus kuyar mayenu ŋak mambilmba minbe.

⁷ Kinyig mbal nane furir ait mbolŋge kinyig. Kule kamenu nyade mbal nane furir kule nyumba ŋginggankade. ⁸ Sine tanjamba kuga. Sine mafen mineg tukunu sine wamdus kuyar mayenu ŋak minmba kame tanjo nuŋe ŋgaro kigraibkam tuku aŋan patikade tanjamba patikube. Sine ŋgamunjal son kume pur maŋau kilmba tawo songam tuku aŋan tanjan silikube. Kuate nu sine tuku muskil kile-tidŋge siŋgit alonu ta minde minmba hat kareŋnu tanjan kaikube.

⁹ Sine Kuate tuku gubra kanjeram tuku nu sine pati ndakina. Kuga. Sine Sunjo Yesu Kristus mbolŋge muskil kile-tidŋgam tuku patikina. ¹⁰ Nu prowamŋgat ta sine abo minbe le ko kumbe le sine nu ndoŋ minmba minam tuku nu sinenu ŋga kumna. ¹¹ Ta tuku tane tanjine tanjine wamdus piti kile-ibenka munjo sanjri piletingig tanjamba ndo minmba minap.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹² O tira kame, tanjine gabat kame nane Sunjo tuku maŋau tumtŋmba tane kile-tidŋgam tuku riroŋ pasa satŋgig ta tane nane tuku nyu idusniŋmba kumnemŋge minap. ¹³ Nane Kuate tuku piro kade tukunu nane tuku kume purka nane tuku nyu idusningap. Tane tanjine tanjine wamdus mukuk ŋak minap.

¹⁴ O tira kame, tanjine tanjo afu ake kaloimba likade ta riroŋ pasa ningap. Afu wamdus piti ŋak ta tanjine pasambi nane tuku piti kile-ibenkap. Nane afu ŋgamunjal son sanjri kugatok ta sinzanŋmba turkap. Tanjo ŋakmba ŋgamukŋge gubra kugatok ŋgan minap. ¹⁵ Nane afu tane ŋaigo siglikuwaig ndeta maŋau ndui tambi lafu ndawap. Tanjine tira kame ko tanjo ŋakmba mbolŋge wam magenu ke likam tuku wamdus sanjrinu palpe.

¹⁶ Tane mara mara gare ŋak minmba ¹⁷ Kuate yabanmba minap. ¹⁸ Tane mbolŋge wam afu prode ta tuku Kuate gare ndo tape. Tane Kristus Yesu tuku mbal tanjamba kam tuku Kuate nu nzalite.

¹⁹ Tukul Guwa nu pa tanjan tane mbolŋge uge ŋak minit ta fu ndawap. ²⁰ Nane afu Tukul Guwanje pasa tumningig le kile-mayokkade ta pasa ta talaka pitai ndawap. ²¹⁻²² Tane wam ŋakmba pilenja wam ŋaigonu ŋgumneniŋmba wam magenu ta ndo biye dewap.

²³ ŋgamunjal mukuk wamdus bulok maŋau Kuate nu tugu. Nuŋge tane tiŋreknu kile-mayokkuwa. Nu tane kulatka minwa le ma ma siŋgine Sunjo Yesu Kristus prowa le tanjine ŋgaro ŋgamunjal kanu ta ŋakmba mbar kugatok purfenju mayok kanjaig. Sine tanjamba tane tuku ŋga Kuate yabanje. ²⁴ Kuate nu tane wikate ta nu siŋka tanjamba kamŋgat.

²⁵ O tira kame, tane sine tuku yabanap. ²⁶ Tane tanjine tanjine tira kame ndoŋ munjo kume purkade maŋau ta alonu te-mayokap.

²⁷ Ye Sunjo tuku nyu mbolŋge pasa te satŋget. Wanje te burkap le tira kame ŋakmba iswaig.

²⁸ Siŋgine Sunjo Yesu Kristus nu tane ŋakmba make patikuwa.
Son.

2 TESALONIKA

Tesalonika mbal tuku waŋe Paulusŋge arnu kuyarna

Paulus nu Korinŋge minmba Tesalonika mbal tuku waŋe ambonga kuyarna le yar ndui ta mbolŋge ndo nu maŋ lato waŋe arnu te kuyarmba pilna le nane tugum kina. Waŋe te tugunu ta terjenmba.

Tesalonika mbal nane Paulus tuku waŋe ambonga kuyarna ta burkinaig sulumba katese maye ndanaig. Nane Yesus luka prowam tuku pasa Paulusŋge kuyarna ta burkumba tugunu katese ndamba nu buk luka prona ŋga idusnaig. Ta tuku Paulus nu nane tuku wamdus purfeu serniŋgam tuku waŋe arnu te kuyarna.

¹ Tane Mam Kuate le Sunŋo Yesus Kristus nale tuku mbal Tesalonikaŋge minig tane ŋakmba kaiye. Ye Paulus Silvanus le Timoteus sine tane ndoŋ pasa-pasakam proweg.

² Mam Kuate le Sunŋo Yesus Kristus nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertinŋuwaik. Son.

Wam kame Yesus tuku ait mbolŋge prowamŋgaig

³ O tira kame, sine mara mara tane idustiŋmba Kuate gare pasa tuweg. Tanŋine ŋgamuŋgal son sunŋo ŋayote le tane tanŋine tanŋine lato lato muŋgu kume purkade tukunu sine Kuate gare pasa tuweg ta maŋau kumumbi keg. ⁴ Sine Kuate tuku kuasmbi ŋakmba ŋgamukŋge tane tuku sunŋomba saka payamkeg. Nane afu tane pitimbi tidonŋade le rar kamusmba tanŋine ŋgamuŋgal son bike ndaka sanŋri tinŋade wam ta tuku sine tane tuku payamka nane saniŋgeg.

⁵ Kuate nu kumumbi tane piletinŋit. Tane Kuate kulatkate ma mbol kambim tuku minig sulumba piti ta kanŋerde. Nu piti tambi tane sanŋri piletinŋuwa le minap ma ma nu kulatkate ma mbol kanŋaig. ⁶⁻⁷ Sunŋo Yesus nu nuŋe eŋel kame sanŋri ŋak nane ndoŋ samba mbolŋge pa mane sunŋo taŋaŋ mayok kuwaig le nane afu tane piti tinŋig ta Kuate nu kumumba pa niŋgamŋgat. ⁸ Nu promba nane afu Kuate idus ndade mbal sinŋine Sunŋo Yesus tuku pasa mayenu pitaide mbal nane ŋakmba pa sunŋo niŋgamŋgat. ⁹ Nu nane pa niŋguwa le nane Sunŋo tuku tumail nuŋe kilŋa maŋ kanŋer ndamba mine ŋayonu mbolŋge minmba minamŋgaig. ¹⁰ Nu prowa le sine nuŋe mbal nu kanŋermba mbariŋ-mbariŋmba nu tuku nyu sunŋo ta te-dunŋamŋgig. Sine tane ŋgamukŋge pasa kukligen le tane son ŋginaig ta tane mata nu mbariŋamŋgaig.

¹¹ Sine wam ta idusmba mara mara tane tuku ŋga Kuate yabaŋeg. Nu tane nuŋe mbal mayok kambim tuku wikina ta tane nu am mbolŋge taŋamba mayok kape ŋga nu yabaŋeg. Tane buk tanŋine ŋgamuŋgal sonmbi wam magenu ŋakmba kam idusde tukunu Kuatenŋge nu nuŋe sanŋri tinŋuwa le wam kame taŋamba mayok kuwaig ŋga iduseg. ¹² Mayok kuwaig le Sunŋo Yesus Kristus tuku nyu tane ŋgamukŋge sunŋokuwa le tane nu mbolŋge mata nyu tamŋgaig. Sinŋine Kuate Sunŋo Yesus Kristus nale tane ake sinaŋ make patikade. Son.

2

Une tuku tugo taŋgo

¹ O tira kame, Sunŋo Yesus Kristus prowa le sine ŋakmba nu tugumŋge maŋgurkamŋgig. Sine wam ta tuku pasa afu satinŋamŋgig. ² Ande nuŋe kinambi Yesus nu buk luka prona ŋga sakuwa ko Paulus nane taŋamba sakinaig ko kuyarnaig ŋga satinŋuwaig ndeta tane pasa ta ismba piriri ŋayomba ŋgamuŋgal piti ndatinŋuwa.

³ Tane rironŋkap. Nane afu tane yabritinŋbekaig. Yesus prowam tuku ait ta pro ndawa le ambonga taŋgo pino ŋakmba wamdus ulendimba Kuate pitaiwaig le une tuku tugo taŋgo mayok kanŋat. Taŋgo ta nu ŋgisikam tuku taŋgo. ⁴ Nu mayok ka taŋgo nu ndo mbariŋwaig ŋga idusmba taŋgo tuku mbara yimyam nanŋine mbariŋniŋgam tuku aganj

kame ta ḡakmba ndoḡ ḡgueu minmba tidoḡ pankamḡgat. Nu Kuate tuku wande sunḡo sinamḡḡe minyok minmba ye ndo Kuate ḡga sakamḡgat.

⁵ Ye tane ndoḡ minen sulumba wam ta tuku satinḡen ta tane idus ndade? ⁶ Une tuku tugu taḡo ta nuḡe ait kumunḡuwa le nu mayok kaḡgat. Saḡgri andeḡḡe nu mayok kambim tuku peute. Saḡgri ta tane kila. ⁷ Kile une tuku tugu taḡo nu kuirkuirka piroka minit. Taḡamba minwa le ma ma saḡgri nu peumba minit ta nu kusrewamḡgat. ⁸ Kusrewa le une tuku tugu taḡo nu mayok kaḡgat. ⁹ Mayok kuwa le Satan nu saḡgri yimyam tuwa le nu yabri wam kitek saḡgri ḡayo gudommba kile-mayokkamḡgat. ¹⁰ Taḡamba nu nane ḡgisikam tuku mbal tugumḡḡe maḡau ḡaigonu ke lika saḡgri tamba yabriningamḡgat. Nane muskil kile-tidinḡe ninḡam tuku pasa tugusek ismba mbulmba pitaide tukunu nane ḡgisikam tuku minig. ¹¹ Ta tuku Kuate nu nane tuku wamdus ḡḡinḡan serninḡuwa le nane yabri maḡau ta kaḡgerka son ḡgamḡḡaig. ¹² Nane Kuate tuku pasa tugusek pitaide sulumba une maḡau kam tuku ḡgamunḡal kunde-kundeninḡig mbal Kuate nu nane pa ḡayonu ninḡamḡgat.

Kuate nu Tesalonika mbal madiningina

¹³ O tira kame, sine tane idustinḡmba Kuate gare pasa tuweg. Nu tane tuku kume purte. Nu abo abo tane Tukul Guwa mbolḡḡe Kuate tuku mbal mayok ka pasa tugusek ismba son ḡḡap le tane tuku muskil kile-tidinḡe tinḡam tuku tane maditingina. ¹⁴ Tane sinḡine Sunḡo Yesus Kristus tuku kilḡa saḡgri sunḡo tap ḡga sine tane ḡgamukḡḡe pasa mayenu kukligerḡ le Kuate nu tane wikina.

¹⁵ O tira kame, tane wam ta idusmba bike ndaka saḡgri tinḡa sinḡine minḡembi ko waḡembi Kuate tuku pasa satinḡigerḡ ta dubi mageka bige dedeḡḡap.

¹⁶ Sinḡine Mam Kuate nu sine tuku sunḡomba kume purmba ake sinaḡ sine make patikate le sine wam mayenu tairḡga minmba ḡgamunḡal mukuk ḡak mineḡ. ¹⁷ Sinḡine Sunḡo Yesus Kristus Mam Kuate nale tane wamdus saḡgri piletinguwaik le tane wam ke likade ko pasa sakade ta magenu kile-mayokkap ḡga Kuate yabaḡet. Son.

3

Yabaḡam tuku pasa

¹ O tira kame, ye pasa te ndo satinḡamḡgit. Sunḡo tuku pasa tane ḡgamukḡḡe sunḡokina taḡamba afu ḡgamukḡḡe sunḡokuwa ḡga tane sine tuku ḡga Kuate yabaḡap. ² Kuate tuku pasa isig mbal afu son nda ḡgade. Ta tuku taḡo ḡaigonu nane sine ḡaigo siglikubekaig ḡga Kuateḡḡe sine tursinḡam tuku ḡga yabaḡap.

³ Sunḡo nunḡe tane tuku ḡgamunḡal saḡgri piletingamḡgat. Nu tane kulatkuwa le Satan nu tane ḡaigo siglike nda. ⁴ Sunḡo nu wamdus sinḡina le sine tane tuku wamdus ar ar ndaweg. Sine wam pagu pasa buk satinḡigerḡ ta tane taḡamba ndo ke lika minmba minamḡḡaig ta sine kila. ⁵ Kuateḡḡe tane wamdus purfeu sertinḡuwa le nu tane tuku sunḡomba kume purte wam Yesus nu saḡgri tinḡa bike ndakina maḡau ta lato lato kila patika wamdus saḡgri tinḡap ḡga ye tane tuku ḡga Kuate yabaḡet.

Pirokam tuku pasa

⁶ Tira kame, sine sinḡine Sunḡo Yesus Kristus tuku nyu mbolḡḡe wam pagu pasa te satinḡamḡḡig. Tira ande nu sine tane wam pagu tinḡigerḡ pasa ta pitaimba piro ndaka ake kaloimba minwa kande tane nu ndoḡ ulendi ndakap. ⁷ Sine tane ḡgamukḡḡe mingerḡ ta ake kaloimba mine ndakigerḡ. ⁸ Sine afu tugumḡḡe nyamagaḡ ake yai ndakigerḡ. Sine ḡakmba piyamba kilgerḡ. Sine tane piti tinḡbekig ḡga ki furir mindek sinḡine waimbi piroka matuk kagerḡ.

⁹ Sine Kristus tuku piro mbal tukunu sine tane tuku agaḡ ndende ake kilam kumuḡ ta tane sine tuku maḡau ta kubemba taḡamba pirokap ḡga sine piroka tane tuku agaḡ ndende kile ndakigerḡ. ¹⁰ Sine tane ḡgamukḡḡe mingerḡ sulumba teḡenmba wam pagutinḡigerḡ. Taḡo ima nu piro ndaka ake minwa kande nu nyamagaḡ nye ndakuwa ḡḡigerḡ.

¹¹ Tane tuku afu kanyumba ake kaloimba minig sulumba afu tuku wam kugerkade ta afunje kubede le sine iseg. ¹² Sine Sunjo Yesus Kristus tuku nyu mbolnje mbal tanja wam pagu pasa tembi sarsarningamngig. Nane wamdus bafukmbi piroka piro tuku piya tamba nanjine nyamagan piyawaig.

¹³ Tira kame, tane wam magenu kam tuku kanyum ndawap. ¹⁴ Sine waje te pilbe le tane tugum prowa le ande nu sine tuku pasa te pitaiwa kande tane nu kanjermba kiko tuwa nga nu ndonj ulendi ndakap. ¹⁵ Nu tane tuku tira ta nu ngueu tanjo tanja kanjer ndamba nu rironj pasa tape.

Kaiye pasa

¹⁶ Ngamunggal mukuk wamdus bulok manau Sunjo nu tugu. Nunje mara mara tanjine mine njakmba tuku ngamunggal mukuk wam bul sertinguwa. Nu tane njakmba ndonj minwa. Son.

¹⁷ Ye Paulus ye kile yije waimbi kaiye pasa te kuyaramngit. Tane njakmba kaiye. Waje te ye tuku nga tane katesewam tuku ye yije wai kuyar tuku manau pilet. Yije waje njakmba mbolnje ye tanjawet.

¹⁸ Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane njakmba ake sinanj make patikuwa. Son.

1 TIMOTEUS

Timoteus tuku waje Paulusnge ambonga kuyarna

Timoteus nu tango mbanzonu minmba Kuate tuku kuasmbi Efesusnge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu Romnge muli wandek sinam tanje minmba Timoteus idusmba waje te kuyarmba pilna le nu tugum kina.

Waje te tugunu tejenmba. Yabri tum tango afunge tango pino Efesusnge minnaig ta yabriniymba pasa sungomba saka minnaig le Paulus nu nane tuku mbar wamdus ta te-iberjam saka waje te kuyarna sulumba Timoteus nu sangrimba tija Kristus tuku pasa tugusek kukliwa nga nu sangri pilena. Tanjamba nu gabat tango madiningam tuku pasa turmba Timoteus sana.

¹⁻² O Timoteus kaiye. Ne Kristus tuku son ngate ta ne siyka ye tuku kiyo. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ye ne ndonj pasa-pasakam prowet. Kuate nu sine muskil kile-tidingina le sine Yesus Kristus son nga nu minde mineg. Nalenge ye madiyinaik le Kristus Yesus tuku aposel minet. Mam Kuate Yesus Kristus singine Sunjo nale ake sinaj ne make pilmba sinanu mapenumba ngamungal wamdus bul sernuwaik. Son.

Yabri pasa tuku rirojka

³ Ye buk Masedonia kambim saka nane afu pasa tugusek kusremba pasa kise sakinaig ta peuningam tuku ne Efesusnge mina ngen. ⁴ Nane yabri wam kube ko nangine wa mbunj kame tuku tugu patit ke lika sungomba wamdus pile ndakuwaig. Nane wam ta sake lika ake sinaj kualeyaukade sulumba Kuate tuku son nga nu tuku wamdus kila palmbim idus ndade. ⁵ Ye riroj pasa sanet te nangine nangine munju kume purka minwaig nget. Kuate am mbolnje ngamungal wamdus mukuk minam tuku kutur manau mbulwaig sulumba tugusemba nu tuku son nguwaig ta nangine nangine kume purkam kumun.

⁶ Nane afu manau kame ta kusreka pasa alo kugatok ta munju wam kubeka isig. ⁷ Nane Kuate tuku tukul manau afu tumningam bafude ta nane tugunu gilai. Nane tukul pasa katese maye ndamba afu sangrimba saningig.

⁸ Sine Kuate tuku tukul pasa katese mayemba dubibe ta maye. ⁹ Tukul pasa ta tango tinreknu tuku pro ndana. Nu mbarde mbal tuku prona ta tejenmba. Afu tukul lukakade ko Kuate ngumnemba unekade ko nu idus ndamba kilke te tuku manau ke likade ko ina mam ko tango afu bale farde ¹⁰ ko tango pino ndonj fare fare minig ko tango pino ndonj minam tuku pino tango ndonj minam tuku manau mbilmba manau kise ke likade ko pirokam tuku nga tango bige tidingade ko afu yabriningig ko ki am mbolnje nga yabri pasa sakade ko manau tugusek afu lukakade, tukul pasa nu nane tuku prona. ¹¹ Pasa mayenu Kuatenge sina le kukliwet ta tanjamba ndo sakate. Kuate nu gare manau tuku tugu. Nuje pasa mayenu tanje nu tuku nyu sunjo te-mayokte.

Kuate nu Paulus sinanu mapena

¹² Singine Sunjo Kristus Yesus nu ye sangri sina sulumba ye tala ndayumba pirokam tuku madiyina. Wam ta tuku ye nu gare pasa tuwet. ¹³ Ye buk nu pasa najyonu tumba nuje mbal piti niymba nu tumail panmba minen. Ye nu tuku tugu gilai minmba nu son nda nga tanjawen ta Kuate nu ye mapeyina le ¹⁴ singine Sunjo nu ye ake sinaj make pilmba sungomba sinzanyina le kile ye Kristus Yesus tuku son nga tira kame tuku kume puret.

¹⁵ Pasa te siyka son ngam tuku. Kristus Yesus nu mbarde mbal muskil kile-tidinge ningam tuku ndo kilke te mbol prona. Mbarde mbal ye nane jakmba liniymba mbar sunjo jak minen ta ¹⁶ Yesus Kristus nu pitik mbar lafunu se ndakina. Nu ye ambonga mapeyuwa le nane afu wam ta kangermba nane mata nu tuku kume tuku sangri tomba tija abo tugu tumba minmba minwaig nga idusna.

¹⁷ Kuate nu ait njakmba tuku Gabat Sunjo. Nu kumam kumuŋ kuga. Nu ammbi kanjer ndaweg. Nu Mbara Sunjo Ndindo. Sine nu tuku nyu sunjo te-dunja minmba minbe. Son.

Sangri tinga pirokam tuku pasa

¹⁸⁻¹⁹ O yiŋe kiŋo Timoteus, nane o buk Tukul Guwa tugumŋge pasa ismba kile-mayokka ne tanjamba ke likamŋgat nginaig. Ne pasa ta idusmba Kuate am mbolŋge ngamunjal mukuk njak minam tuku mbar manau pitaika Kristus tuku son nga minmba kame tanjo tanjan sangri tinga piroka. Afu nanjine mbar manau ta yabukade le waŋ nu mbuŋ mbolŋge fetka ngisikate tanjamba nanjine ngamunjal son ngisikate. ²⁰ Himeneus le Aleksander nale mata tanjade. Nale Kuate tumail pande ta kusrewaik nga ye nale Satan tuku wai mbolŋge patiken.

2

Kuate yabanjam tuku manau

¹ Pasa te ambonja sani le ise mayewa. Ne Kuate ndoŋ pasata nu tanjo pino turkuwa nga yabanmba nu gare pasa tawe. ² Gabat sugo sugo sine kulatkade mbal nane njakmba sine kulat magewam tuku Kuate yabaja. Nane tanjawaig ta sine piti kugatok mine mayenu mbolŋge minmba Kuate dubimba manau tugusek kam kumuŋ. ³ Ne tanjamba Kuate yabaja ta ne wam mayete. Kuate nu sine muskil kile-tidinge singit nu yaban manau ta nzalite. ⁴ Nu tanjo pino njakmba muskil kile-tidinge ningwa le pasa tugusek kila pilwaig nga iduste.

⁵ Mbara Ndindo nu Kuate. Sine Kuate ndoŋ ulendisngam tuku tanjo ndindo nu Kristus Yesus. ⁶ Ait kumunjina le nu Kuate tuku wamdus te-mayokmba tanjo njakmba tuku muskil kile-tidingsam tuku nuŋe ngarosu kumam tuku pilna. ⁷ Ye pasa ta kuklimba kasomok mbal tumningi le nane pasa tugusek ta son nguwaig nga nu ye kukulyina. Ye yabri ndaka son pasa saket.

⁸ Ma njakmba mbolŋge tanjo nane Kuate yabanwaig nga iduset. Nane gubra manau wam njaigonu njakmba ngumneninjmba manau purfegnu mbolŋge minmba wai kile-dunja Kuate yabanwaig nget.

Pino kame tuku pasa

⁹ Pino kame nane mindepiymba nane aleŋ aleŋ ndaka agaŋ ndende kumumbi mindepiywaig. Gabat pareŋ latomba agaŋ maditaknu golmbi wakeikanu piya o mbolŋge tambi mindepiye ndakuwaig. ¹⁰ Sine Kuate tuku mbal nga idusmba kande ta kumumba wam magenu ndo kuwaig. Manau ta nanjine mindepiye mayenu tanjan.

¹¹⁻¹⁴ Kuate nu ambonja Adam wakeina sulumba ngumnenja Eva wakeina. Adam nu Satanŋge yabri ndana. Kuga. Pino ta nu Satanŋge yabrina le Kuate tuku minje pitaina. Wam ta tuku pino kame nane tanjo lukaka Kuate tuku pasa tum ndaninguwaig nget. Nane mbolŋge mbolŋge ndamba maninok minmba pasa ismba kila pilwaig. ¹⁵ Pino nane kiŋo kile-patika Kuate tuku son nga afu tuku kume purmba wam njaigonu mbulmba maim maim ndaka minwaig. Tanjawaig ta Kuate nu nane tuku muskil kile-tidinge ningamŋgat.

3

Kulat mbal tuku pasa

¹ Pasa te siŋka son pasa. Ande nu kusem wande tuku kulat tanjo piro kam nzaliwa ta piro ta mayenu ndo.

² Kulat tanjo nu tanjo am mbolŋge mbar kugatok minwa. Nu pino ndindo njak minmba nuŋe nzali njaigonu tidonguwa sulumba wamdus kuyar mayenu njak pizuknu minwa. Nu mbal afu kile-wandekka isukusneningwa. Nu Kuate tuku pasa tanjo pino tum mageninguwa. ³ Nu kule kamenu nyumba nginnganka afu kat ndaninguwa. Nu ngan minmba afu ndoŋ kualeyau ndakuwa. Nu ndametinj tuku sunjomba idus ndawa. ⁴ Nu nuŋe pino kiŋo kame kulat magekuwa le nuŋe kiŋo kame nu kumnemŋge minmba

maim maim ndakuwaig. ⁵ Nu nuŋe pino kiŋo kulat magekam fugute ta nu ndaŋmba Kuate tuku kuasmbi kulatkamŋgat?

⁶ Tango ailfu ndo ŋgamuŋgal biye mbilna ta nu kulat tango nda minwa. Nu nuŋe ŋgaro payamkikat. Taŋawa ta nu Satan taŋaŋ lafu ŋayonu tamŋgat. ⁷ Nu Kristus gilai mbal am mbolŋge mata mayenu minwa. Nane nu tuku maŋau ŋayonu tuku sakuwaig ta Satan nu didika tumba ŋayo siliwikat.

Gabat tango kame tuku pasa

⁸ Kusem wande tuku gabat kame nane mata wamdus kuyar magenu ŋak minwaig. Nane pasa mbilmbilmba mine ndakuwaig ko kule kamenu sunŋomba nda nyuwaig. Nane ndametiŋ kilam tuku piriri ndawaig. ⁹ Nane mbar maŋau pitaika Kuate am mbolŋge piti kugatok minam idusmba Kuate tuku pasa tugusek buk kuirok minna ta biye mayewaig. ¹⁰ Tane nane maŋau kade ta pileniŋgap le nane kumumbi kuwaig ndeta nane piro ta kuwaig.

¹¹ Piyo kat naŋgine nane mata wamdus kuyar magenu ŋak minmba ŋgumnem pasa sa ndakuwaig. Nane naŋgine nzali ŋaigonu tidonŋa maŋau magewaig.

¹² Gabat tango nane pino ndindo ŋak minmba naŋgine pino kiŋo wande tuma mbal kulat magekuwaig. ¹³ Nane gabat piro biye mayewaig ta afuŋge nane piro mbal magenu ŋguwaig le nane sine Kristus Yesus tuku pasa son ŋgeg ta saŋgri tiŋga kukliwamŋgaig.

Sine son ŋgeg pasa ta tugunu

¹⁴⁻¹⁵ Ye mine-minemba ne tugum prowam iduset ta ye dalkikit ŋga kile wam pagu pasa te tinet. Ne Kuate tuku kiŋo kame ŋgamuŋge minmba nane ndoŋ maŋau magenu ke likam tuku kila pale ŋga ye waŋe te kuyaret. Nane Kuate abo tugu ŋak nu tuku kuasmbi minig. Nane makek sugo bike ndakade taŋaŋ saŋgri tiŋga nu tuku pasa tugusek biye dede. ¹⁶ Sine Kuate tuku son ŋga nu mbariŋeg wam ta sunŋokanu kuirok ta teŋemba. Nu tango ŋgarosu tumba mayok kina.

Nu tiŋreknu ta Tukul Guwaŋge tumsinŋina.

Eŋel kame nane nu kaŋgernaig.

Kilke ŋakmba mbolŋge afu nu tuku pasa kuklinaig le kasomok mbal nu tuku son ŋginaig. Kuatenŋge tumba maŋ luka samba mbol kina.

4

Afu nane yabri pasa dubiwamŋgaig

¹ Tukul Guwaŋge maŋau mayok kaŋgaig ta kilimok sakate. ŋgumnenga afu Kristus tuku son ŋgade ta kusremba guwa ŋaigonuŋge nane yabrinuŋgaig le ismba bukla tuku pasa dubiwamŋgaig. ² Yabri tum mbal nane naŋgine mbar tuku piti tidonŋa mbaram tuku wamdus piti kugatok nane yabrinuŋmba minamŋgaig. ³ Nane teŋemba sakamŋgaig. Tango pino muŋgu kile ndakap. Agaŋ kame te nye ndakap ŋgamŋgaig. Pasa ta yabri pasa ndo. Agaŋ kame ta Kuatenŋge kile-mayokkina. Pasa tugusek katesemba son ŋgade mbal nane Kuate gare pasa samba agaŋ ta kilmba nyuwaig ŋga nu agaŋ kame ta kile-mayokkina. ⁴⁻⁵ Kuatenŋge agaŋ kile-mayokkina ta ŋakmba magenu ndo. Kuate nu agaŋ kame ta magenu ŋgate le sine nu gare pasa tumba yabaŋmba nyube. Mbulam kumuŋ kuga.

Paulus nu Timoteus wam paguna

⁶ Wam pagu pasa ta ŋakmba tira kame saniŋmba mina. Ne taŋawa ta ne Kristus Yesus tuku piro tango mayenu minamŋgat. Kristus tuku pasa tugusek son ŋga dubite taŋe ne saŋgri pilenamŋgat. ⁷ Kilke te mbolok ŋginŋan wam kube ta ŋgumneniŋga sulumba Kuate tuku miŋge dubiwam tuku ŋgamuŋgal tumtummba mina. ⁸ Ne ŋgarosu pinderkam tuku tumtuma ta alo fudiŋndo. Ne Kuate tuku miŋge dubiwa ta alo sunŋokanu. Kile kilke te mbolŋge ŋgumnenga kilke kitek mbolŋge mata abo ŋak minmba minamŋgat. ⁹ Pasa ta siŋka son ŋgam tuku. ¹⁰ Kuate nu abo minmba minit nu tango ŋakmba tuku muskil

kile-tidinge ningam iduste ta sine nu tuku sangri tomba tingeg mbal nu siŋka muskil kile-tidinge siŋgamngat nga minde mineg. Sine wam ta idusmba piro karenka mundusingit.

¹¹ Ne wam pagu ta ŋakmba kuklimba saniŋga. ¹² Nane ne taŋgo mbanzonu nga ne tala ndanuwaig. Kuga. Ne pasa mayenu, maŋau mayenu, kume pur maŋau, ŋgamuŋgal son, maŋau purfeŋnu ta ŋakmba kumba mina le Kristus tuku son ŋgade mbal ne dubinuwaig. ¹³ Ne Kuate tuku pasa nane ndoŋ burka tugunu kuklimba tumniŋmba mina le ye ne tugum prowamngit.

¹⁴ O buk nane afu Tukul Guwa tugumngge pasa ismba kile-mayokkinaig le gabat kame nane ne mbolŋge wai patikinaig le ne piro tuku sangri tina wam ta ne gilai ndaŋga. ¹⁵ Ne wamdus ndindo tumba piro sakit ta biye mayewa le afu ne tuku piro maŋau sangri tingate ta katesewaig. ¹⁶ Naŋe mine maŋau ko pasa tumningit ta mata kurau mayewa. Ne taŋawa ta Kuate nu ne pasa isig mbal turmba muskil kile-tidinge tingamngat.

5

Maŋau magenu taŋgo pino mbolŋge kam tuku

¹ Taŋgo saibo ande mbarwa kande ne nu tumba sigair sigair ndawa. Ne mam naŋe wamdus mukukmbi sate taŋamba nu te-tiwa. Taŋgo mbanzonu maib naŋe mbolŋge maŋau kate taŋamba ka. ² Pino saibo ina naŋe taŋaŋ nane mbolŋge ka. Pino mbanzo kulim naŋe mbolŋge maŋau purfeŋnu kate taŋamba ka.

Pino kuembol tuku pasa

³ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakuwaig kande Kristus tuku mbalŋge nu kulatkuwaig. ⁴ Ko nu kiŋo kame ko wa kame ŋak ndeta nane ina mamngge nane kulatkinaig ta lafunu nu kulatkuwaig. Kristus dubide mbal nane ambonŋa naŋgine tugu mbolŋge maŋau mayenu kuwaig nga Kuate nu nzalite.

⁵ Pino kuembol ande nu kulatkam tuku mbal afu mine ndakade le nu Kuate ndo ye turyamngat nga furir mafeŋ mindek nu yabaŋte. ⁶ Pino kuembol nu nuŋe ŋgarosu tuku nzali dubimba likate ta nu abo minit nga iduste ta nuŋe kanu kumaknu minit. ⁷ Ne sangri tinga wam pagu pasa ta turmba nane niŋga. Afuŋge nane maŋau ŋaigonu kade ngubekaig.

⁸ Ande nu nuŋe ina mam ndare tuma kulat ndakate ta nu Kristus tuku pasa son ŋgeg ta pitaite. Kuate gilai mbal minig tuku maŋau limba nu siŋka ŋayonu ndo minit.

⁹ Pino kuembol afu Kuate tuku piro biyam tuku nyu kuyarka le Kristus tuku kuasmbiŋge nane kulatkuwaig. Afu buk taŋgo ndindo ndo ŋak minnaig ta taŋgo kumnaig le kile saibo patika yar 60 taŋaŋ minig ta nane tuku nyu ndo kuyarka. ¹⁰ Nane buk kiŋo kame kulat mageka mbal afu kilmba isukusneniŋmba Kuate tuku mbal sinzaŋniŋmba sinamanzerkinaig mbal wakeika wam magenu ŋakmba kam tuku wamdus saŋgrinu pilnaig le afu ta tuku sakade. Ne saibo taŋaŋ tuku nyu ndo kuyarka.

¹¹⁻¹² Pino mbanzonu kuembol minig ta ne nane tuku nyu kuyar ndaka. Naŋgine nzali taŋge nane didikate le maŋ taŋgo kilmba Kristus ŋgumnemba nu tuku piro pino minam tuku pasa katnaig ta kuerkade. Maŋau ta tuku nane pa tam tuku minig. ¹³ Wam ta ndo kuga. Nane ake kanyumba wande wande mbol kumba fare fare pasata waŋe pasa tumba pasa afu nda sakam tuku si sakade. ¹⁴⁻¹⁵ Afu buk mbilka Satan dubide. Ta tuku ye maŋ sakamngit. Pino mbanzonu kuembol minig ta nane maŋ taŋgo kilmba kiŋo kilepatika naŋgine wande kulatka minwaig. Taŋawaig le sine tuku ŋgueu mbal sine Kristus tuku mbal tuku nyu kile-ibenke nda.

¹⁶ Kristus tuku son ŋgate ande nuŋe ndare ande kuembol minwa ndeta nu kulatkuwa. Kristus tuku kuasmbiŋge kulat ndakuwaig. Kuembol afu kulatkam tuku mbal mine ndakade ta nane ndo kulatkuwaig.

Gabat kame tuku pasa

¹⁷ Kusem wande tuku gabat kame afu piro ke mayede ta piro piya maŋ lato niŋgam kumuŋ. Afu saŋgri tiŋga pasa kukli mayede ta siŋka piya lato niŋgap. ¹⁸ Kuyar pasa ande teŋenmba sakate.

Tane makau wit alonu tomba sikam tuku piro niŋmba alonu afu nye ndakuwaig ŋga miŋge tukul ndaniŋgap. *Lo 25.4*

Pasa ande teŋenmba sakate: Tane piro taŋgo tukunu afu tugumuŋge agaŋ ndende kilam kumuŋ ŋgate.

¹⁹ Taŋgo armba ko keŋmba gabat taŋgo nu mbar ande kina ŋguwaig le ne son ŋga. Ko ndindonŋe nu mbarat ŋguwa kande ne ise ndaka.

²⁰ Nane afu mara mara mbar maŋau kumba minwaig ndeta ne nane kilmba taŋgo ŋakmba am mbolŋge kile-tidiŋga le nane afu kaŋgermba kuru-kurukuwaig.

²¹ Kuate, Kristus Yesus, eŋel kame Kuateŋge madiniŋgina ta nane ŋakmba am mbolŋge ye pasa te sanamŋgit. Ne wam pagu pasa sanit ta dubimba ande make pilmba ande kasur ndawa.

²² Ande Kuate tuku piro biywa ŋga pitik madimba wai nu mbolŋge pile ndaka. Afuŋge ne didikuwaig le nane tuku mbar maŋau dubi ndawa. Ne maŋau kutur ŋak rironŋka.

²³ Ne kule tidonu ndo nye ndaka. Ne mara mara guaze tate tukunu ne grep kule fudiŋmba turmba nya le fuŋgul mayekuwa.

²⁴ Taŋgo afu tuku mbar maŋau kilimŋge minig le kilmba pasa mbolŋge patikade. Afu mbarde ta kuirok minig ta ŋgumneŋga Kuateŋge kile-mayokkamŋgat. ²⁵ Afu tuku maŋau magenu mata kilimŋge minig. Afu tuku maŋau magenu kuirok minig ta siŋka ŋgumneŋga kilimŋge minamŋgaig.

6

Piro mbal tuku pasa

¹ Kristus tuku son ŋgade mbal piro agaŋ taŋaŋ afu tuku pirokade ta nane naŋgine gabat tuku kurakuwaig. Nane taŋawaig ta afuŋge Kuate tuku nyu nu tuku pasa ŋaigo siglike nda. ² Naŋgine gabat kame Kristus tuku son ŋguwaig ta piro mbal nane kile nu ye tuku tira ŋga nu maim maim tuwe ndakuwaig. Naŋgine gabat son ŋgate ta nu tuku kume purmba maŋ lato nu tuku piro ke mayewaig.

Ndametiŋ tuku pasa

Ne taŋgo pino wamdus kuagneka pasa te saniŋga. ³ Ande nu siŋgine Sunŋo Yesus Kristus tuku pasa tugusek Kuate kumnemŋge minam tuku ta kusremba pasa kise sakate ta ⁴⁻⁵ nu ŋgingan taŋgo ndo. Nu ake nuŋe nyu payamkate. Nu pasa tugunu afu tuku muŋgu tulinu nzalite le mbal afu pasa tugusek gilai minmba ŋginganka minig ta nane tuku wamdus kuagnekate. Wam ta mbolŋge nane afu tuku mine ta tam tuku am kikoŋ tiŋga afu ndoŋ kualeyaukade sulumba afu tuku nyu ŋaigo siglikade. Afu ake tuliniŋmba kualeyaukade. Nane wamdus mbarmba sine Kuate kumnemŋge minmba ndametiŋ agaŋ ndende gudommmba kilamŋgig ŋgade.

⁶ Ne isa. Ande ye Kuate kumnemŋge minet te kumuŋ ŋgate ta nu agaŋ ndende ŋak taŋaŋ nu siŋka gare ŋak minit. ⁷ Sine ina sinamŋge agaŋ ndende ŋak pro ndageŋ. Sine kumbe sulumba agaŋ ndende ŋakmba kusreka ake kaŋgig. ⁸ Kile sine tawi nyamagaŋ ŋak minmba ndeta maye.

⁹ Afu agaŋ ndende kilam tuku piriride ta Satan nu nane tagoniŋgit le ndekade le kilmba ŋaigo siglikate. Nane wamdus kugatok naŋgine nzali kame taŋge nane kulatka didikade le dubika ŋgisikade. ¹⁰ Agaŋ ndende ko ndametiŋ kilam tuku piriride wam ta maŋau ŋaigonu yeŋi yeŋi ŋakmba tuku tugu. Afu ndametiŋ kilam piriride ta nane Kuate tuku son ŋginaig ta kusrenaig sulumba kile ŋgamuŋgal rar sunŋo ŋak minig.

Abo tugu minmba minam tuku pasa

¹¹ O Timoteus, ne Kuate tuku taŋgo. Ne maŋau ta ŋakmba rironŋka. Ne maŋau tiŋreknu ndo kam tuku, Kuate kumnemŋge minam tuku, nu tuku son ŋgam tuku, afu tuku kume

purkam tuku, piti sinamnge sangri tinga bike ndakam tuku, jakmba ngamuknge ngan minam tuku wam ta jakmba ke mayewam tuku idusmba wamdus sangrinu pale.

¹² Ne Kristus tuku son ngina ta nane gudomma am mbolnge te-mayokna le Kuate nu ne abo minmba minam tuku madinina. Ne Kuate tuku sangri tomba tingam tuku nane mungu lilika pinderkade tana matuk tukulka abo tugu ta biye dewa.

¹³ Kuate nu aganj ndende jakmba abo ningit ta Kristus Yesus nu Pontius Pilatus tugumnge nuje tugu te-mayokna ta ye nale am mbolnge ne sanamngit. ¹⁴ Kuate tuku pasa dubi mageka le afunge pasa ta njayo sili ndawaig. Tanamba mina le ma ma singine Sunjo Yesus Kristus mayok kangat. ¹⁵ Ait kumunguwa le Kuaterenge nu te-mayokamngat. Kuate nu gare tugu. Nu Kulat Sunjo ndindo. Gabat jakmba tuku nu Gabat. Sugo jakmba tuku nu Sunjo. ¹⁶ Nu ndindo kume nda. Bulu sangrinu sinamnge minit le sine patuwam kumu kuga. O buk kile mata ande nu kangeram kumu kuga. Nu tuku nyu sunjo pasa jak sangri njayo minmba minwa. Son.

Aganj ndende jak mbal tuku pasa

¹⁷ Ne aganj ndende jak mbal saninga le nane aganj ndende payamka sine aganj ndende jak mage minamngig nga idus ndawaig. Aganj ndende ta pitik kugade. Kuate nu sine gare tube nga aganj waknyumba wam magenu jakmba singit. Nu tuku sangri mbolnge mage minamngig nga iduswaig. ¹⁸ Ne nane saninga le wam magenu sungomba kumba waknyumba afu turkuwaig. ¹⁹ Tanawaig ta nane wam mayenu ngumne nga tam tuku ta kuaneka abo tugu tugusek ta tamngaig.

Kuate tuku pasa kulat mayewa

²⁰ O Timoteus, Kuaterenge pasa tinna ta kulat mayewa. Nane afu kilke mbolok pasa alo kugatok saka ko ye kila jak nga pasa tugusek te-iberjde ta ne pasa ta ise ndaka. ²¹ Nane afu sine kila jak nga wamdus mbarmba Kristus tuku son nda ngade.

Kuate nu ake sinanj tane make patika minwa.
Son.

2 TIMOTEUS

Timoteus tuku waŋe Paulusŋge arnu kuyarna

Paulus nu buk saibo pilmba Romŋge muli wandek sinam taŋge minmba nu waŋe ŋakmba kuyarŋiŋge likina ta tukulmba Timoteus tuku waŋe arnu te kuyarna.

Timoteus nu Kristus tuku kuasmbi Efesusŋge minnaig ta kulatka minna le Paulus nu wam pagu pasa te Timoteus tuku kuyarmba waŋe te pilna le nu tugum kina.

¹⁻² O yiŋe kiŋo Timoteus kaiye. Ye Paulus Kristus Yesus tuku aposel ne ndoŋ pasapasakam prowet.

Kuate nu taŋgo kame ŋakmba Kristus Yesus tuku son ŋguwaig le abo tugu ningamŋgit ŋga sakina. Nu wam ta kumuwam tuku nuŋe nzalimbi ye aposel madiyina le pasa ta kukliwet. Mam Kuate Kristus Yesus ndoŋ nale ake sinaŋ ne make pilmba mapenumba ŋgamuŋgal wamdus bul sernuwaik. Son.

Sungo tuku wam te-mayokam tuku kiko ndanuwa

³ Ye yiŋe mbuŋ kame taŋaŋ Kuate tuku piro biye mayewet ŋga ye mbar maŋau ŋakmba pitaika nu am mbolŋge ŋgamuŋgal wamdus bulok minet. Ye nu ndoŋ pasata mara ŋakmba mbolŋge ne tuku ŋga gare pasa nu tuwet. ⁴ Ye ne kusrenen le ne malmbikina ta idusmba ye ne kangernumba maŋ gare sungo tam tuku mara mara wamdus sungo ŋak minet. ⁵ Wa naŋe Lois le ina naŋe Yunis nale o buk Kuate tuku saŋgri tomba tinginaik. Ne mata nale tuku maŋau ta dubite ŋga iduset. ⁶ Ta tuku ye teŋenmba ne sanamŋgit. Ye buk ne piro biya ŋga wai ne mbolŋge patiken le Kuate nu piro tuku saŋgri ne tinna. Ne saŋgri ta ŋak minmba piroka. ⁷ Kuate nu sine Tukul Guwa siŋgina ta sine kuru kuru sersingam tuku nda siŋgina. Sine nu mbolŋge saŋgri tumba kume pur maŋau ŋak minmba ŋgarosu tuku nzali tidonŋam tuku maŋau ta kileg.

⁸ Ne wam ta idusmba Sungo tuku maŋau mayenu te-mayokmba sakam tuku kiko ndanuwa. Ye nu tuku taŋgo mbaranu taŋaŋ muli wandek sinamŋge minet te ne ye tuku mata kiko ndanuwa. Ne ye teŋen Kristus tuku pasa mayenu kukliwa le piti tinwaig ta ne Kuate tugumŋge saŋgri tumba piti ta kurawa. ⁹ Nunge sine tuku muskil kile-tidinge siŋmba nuŋe mbal ŋga madisiŋgina. Sine tuku maŋau magenu mbolŋge kuga. Nu nuŋe wamdus dubimba sine madisiŋgina. Nu samba kilke kile-mayok ndakina sulumba Kristus Yesus mbolŋge ake sinaŋ sine make patikina ta ¹⁰ kile alonu kangereg. Sine muskil kile-tidinge siŋgit taŋgo Kristus Yesus nu mayok ka kume tuku saŋgri pitaimba abo tugu minmba minam tuku te-mayokna. Nu tuku pasa mayenu taŋamba sakate.

¹¹ Ye pasa mayenu ta kuklimba tumningam tuku nu ye aposel pilna le ¹² ye piro ta ket tukunu kile piti te sade ta ye kiko ndayate. Ye Kristus tuku saŋgri tomba tinget ta ye nu tuku maŋau kila. Nu ye tuku wai mbolŋge piro pilna ta siŋka nu kulatka minmba minwa le ait sungo prowamŋgat.

¹³ O Timoteus, ne Kristus Yesus ndoŋ ulendika nu tuku son ŋga kume purmba pasa tugusek tumnen ta dubi mageka mina. ¹⁴ Tukul Guwa sine sinamŋge minit. Pasa tugusek Kuatenge tinna ta Tukul Guwa nu ne saŋgri tinwa le kulat mayewa.

¹⁵ Figelus nale Hermogenes Asia mbal ta nane ŋakmba ye kusreyinaig. Wam ta ne buk isna.

¹⁶⁻¹⁷ Onesiforus ndo nu Rom prona sulumba nu ye mbaranu taŋaŋ muli wandek sinamŋge minet te nu ye tuku kiko ndana le nu dal ndaka pitik ndo ye sotina. Nu ait sungomba pro ye turyina le wamdus bulken. Kuate nu Onesiforus tuku wande tuma mbal sinaniŋmba mapekuwa ŋga iduset. ¹⁸ Nu Efesusŋge mata ye sungomba turyina ta ne buk isna. Ait sungo mbolŋge Sungo nu sinanu mapewa ŋga yabaŋet.

¹ O kiŋo, Kristus Yesus nu ake sinaŋ ne make pilmba saŋgri tinit ta ne saŋgri ta ŋak tinga. ² Ye taŋgo gudommba am mbolŋge pasa kuklimba saken ta ne suk taŋgo kateseknu afu sota kaŋgerka pasa ta saninga le nanenŋe maŋ afu saninguwaig.

³ Ne sine taŋaŋ afunŋe ne piti tinwaig kande ne ye Kristus Yesus tuku kame taŋgo ŋga saŋgri tinga kurawa. ⁴ Kame taŋgo nu nuŋe gabat tuku miŋge dubimba kame piro ndo kate. Nu piro kise ke nda kate. ⁵ Usre mbolŋge taŋgo inum nu usre tuku tukul dubi ndaka afu liningit ta nane nu tuku nyu te-du ndaŋgade. ⁶ Taŋgo inum piro kareŋkuwa ta nu ambonga piro alonu kilit. ⁷ Ne yaba pasa kame ta idus tidinga mina. Ne taŋawa ta Sunŋo nu wam ŋakmba tugunu ne tumnamŋgat.

⁸⁻⁹ Ne Yesus Kristus tuku idusa. Nu David tuku mbuŋ. Nu kummba maŋ tingina. Ye taŋaka nu tuku pasa mayenu kukliwet tukunu nane ye taŋgo ŋayonu taŋaŋ ndaleka piti seryade. Nane ye ndalekinaig ta nane Kuate tuku pasa ndalekam kumuŋ kuga. ¹⁰ Wam ta idusmba ye ŋgamuŋgal wamdus bulok ŋak piti kame te kugraket. Kuate nu nane kilam tuku madiningina mbal Kristus Yesusŋge nane muskil kile-tidinge niŋguwa le nane bulu kilja suŋgo minmba minam tuku ta tuwaig ŋga iduset. ¹¹ Nu tuku pasa ta siŋka son pasa ndo. Sine Kristus ndoŋ kumanu taŋaŋ kumgeŋ ta sine nu ndoŋ abo ŋak minmba minamŋgig. ¹² Sine piti sinamŋge saŋgri tinga minmba minbe ta sine Kristus ndoŋ gabat sugo minamŋgig. Sine nu ŋgumnebe ta nu mata sine ŋgumnesiŋgamŋgat. ¹³ Sine nu dubiwam tuku sakeg ta kusrebe ta nu nuŋe pasa kusrewe nda. Nu siŋka nuŋe pasa ŋgumnewam kumuŋ kuga.

¹⁴ Nane wam ta maŋ iduswaig ŋga Sunŋo am mbolŋge saninga le nane pasa tugunu afu tuku muŋgu tuli ndaŋguwaig. Maŋau taŋge nane tur ndaka pasa isig mbal ŋaigo siglikate.

Kuate tuku piro taŋgo mayenu

¹⁵ Ne Kuate am mbolŋge kiko ndanam tuku ne saŋgri tinga piroka. Nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba tugusemba tumninga le Kuate nu ne piro kumumbi kate ŋguwa.

¹⁶⁻¹⁷ Mbal afu kilke te mbolok pasa alo kugatok saka minig ta ne nane ise ndaka. Pasa ta kareŋ we taŋaŋ suŋgoka nane ŋaigo siglikate le nane tuku maŋau ŋayonu suŋgo ŋayote. Himeneus le Filetus nale mata pasa ta dubika ¹⁸ pasa tugusek buk kusrenaik. Nale teŋenmba sakade. Kummba aboŋgam tuku maŋau ta buk mayok ka kugana. Kile sine kummba maŋ aboŋge nda ŋga sakade. Pasa tamba nane afu tuku ŋgamuŋgal son kile-ibeŋkade.

¹⁹ Kuate tuku pasa makek suŋgo siriwanu taŋaŋ bike ndakate. Makek ta tuku kuyar ta teŋenmba sakate. Nane afu Sunŋo tuku mbal minig ta Sunŋo nu nane kila ŋak minit ŋgate. Pasa ande teŋenmba sakate. Ande nu ye Sunŋo tuku ŋgate ta nu maŋau ŋaigonu kusrekuwa ŋga sakate.

²⁰ Wande suŋgo ande sinamŋge nza yimyam gudommba minig. Afu silwa le golmbi wakeikanu. Afu ail le kilkeambi wakeikanu. Afu piro sugo kam tuku. Afu piro foŋfoŋ kam tuku. ²¹ Taŋgo nu maŋau ŋaigonu ŋakmba ŋgumneniŋgit ta nu nza mayenu piro sugo kam tuku taŋaŋ minit. Miro taŋgoŋge nu nuŋe piro ta ndo kam tuku madite le piro magenu ŋakmba kam tuku minit.

²² Ne wam ta idusmba ne taŋgo mbanzo tuku nzali ŋaigonu ta riroŋka. Mbal afu wamdus kutur kugatok Sunŋo mbariŋde ta ne nane ndoŋ Kuate tuku son ŋgam tuku, maŋau tiŋreknu ke likam tuku, kume pur maŋau kam tuku, wamdus mukuk minam tuku wam ta ŋakmba tuku wamdus saŋgrinu pale.

²³ Mbal afu nane ŋgingan pasata muŋgu tulingade ta ne maŋau ta ŋgumnewa. Nane taŋamba minmba gubra ŋak kualeyauka minig. ²⁴ Ne Sunŋo tuku piro taŋgo tukunu ne gubra tumba kualeyau ndaka. Ne taŋgo ŋakmba ŋgamukŋge rangun mayenu ŋak minmba pasa tugusemba kuklimba tumniŋmba ŋgan mina. ²⁵⁻²⁶ Afu ne te-ibeŋnam tagode ta wamdus bafukmbi nane kile-tidinga. Satan nane nu nuŋe nzali dubiwaig ŋga nane bige tidingina. Ne wamdus bafukmbi kile-tidinga ta Kuatenŋge kuwa le nane

ngamunggal biye mbilmba pasa tugusek kila pilwaig. Tanjawaig ta nane Satan tuku wai gagulam kumuŋ.

3

Kugawam tuku ait

¹ Ne pasa te katese mayewa. Ait kugawam patukuwa le piti ait prowamngat. ² Tanjo pino nangine ngarosu ndo idusniŋmba minamngaiŋ. Nane ndametiŋ kilam piririmba nangine nyu ndo payamkamngaiŋ. Nane afu tumail panniŋmba ina mam tuku miŋge pitaikamngaiŋ. Afuŋge nane turkuwaig ta nane gare pasa niŋge ndaka nane Kuate mata ngumnewamngaiŋ. ³ Nane afu ngamunggal niŋge nda. Nane gubra maŋau kusre ndamba nangine nzali ŋaigonu fare fare dubikamngaiŋ. Nane ŋerŋerka maŋau magenu ŋakmba pitaikamngaiŋ. ⁴ Nane gulab kame kilmba ngueu mbal niŋgamngaiŋ. Nane wamdus kugatok fare fare maŋau ke lika nangine ngarosu ndo payamkamngaiŋ. Nane nangine gare tam tuku wamdus sunjo tumba Kuate fudiŋmba ndo idusamngaiŋ. ⁵ Nane ngarosu ndo Kuate dubimba nu tuku sanjri idus ndamba ngumnewamngaiŋ. Tanjo kame tanjaŋ ne nane ngumneniŋga.

⁶ Mbal ta nane gulab tanjaŋ afu tugum kumba yabriniŋgig le pino kame afu wamdus sanjri kugatok ta nane pasa ta ismba son ngade. Pino kame ta nangine mbar kame tuku piti kusrekam tuku wamdus kine inummba ⁷ mara mara tanjo kise kise tuku pasa isig ta nane pasa tugusek kila palmbim kumuŋ kuga.

⁸ O bukok tanjo Yanes le Yambres Moses te-ibeŋam bafunaik tanjamba ndo kile mbal tanje pasa tugusek te-ibeŋam bafude. Nane tuku wamdus ŋayonu. Nane yabri wam ta tuku ndo son ngade. ⁹ Nane tuku wam sanjrinu ait kuen mine nda. Yanes le Yambres nale tuku maŋau tugusek kuga ta kilimok mayok kina tanjamba wam ndui ta ndo nane mbolŋge kilimok mayok karŋat.

Kuate tuku pasa biye mayewa

¹⁰ O Timoteus, ye tuku mine maŋau tugunu ket ta ne kila. Ye pasa kuklimba tumniŋget ta ne mata kila. Ye Kuate tuku son ŋga piti sinamngge ngamunggal wamdus bulok ŋak sanjri tiŋget. Ye tira kame tuku kume purmba piti sinamngge bike ndaket. Wam ta ŋakmba ne kila. ¹¹ Tumbraŋ Antiok Ikonium Listra nane piti seryinaig le rar sugo kugraken ta ne kila. Piti ŋakmba ta sinamngge Sunjo nu ye turyina.

¹² Ima nu Kristus Yesus ndoŋ ulendika Kuate dubiwam iduste ta siŋka nane nu piti tambimngaiŋ. ¹³ Yabri mbal wam ŋaigonu kade mbal ŋakmba nane tuku maŋau lato lato sunjo ŋayowamngat. Nane mbal afu yabriniŋguwaig le Satan nu mbilka nane yabriniŋgamngat.

¹⁴ O Timoteus, ne sine tuku wam tugusek ta ne kila. Ne sine tuku pasa ismba kila pilmba son ngina ta biye demba mina. ¹⁵ Ne kiŋo fudiŋndo minna sulumba Kuate tuku kuyar pasa kila pilna. Kuyar pasa ta ne muskil te-tiwam tuku ndin tumnate. Ande nu Kristus Yesus tuku kume tuku sanjri tomba tiŋgate ta Kuate nu muskil te-tiwe tuwit.

¹⁶⁻¹⁷ Kuate tuku kuyar pasa ŋakmba nuŋe miroŋ saniŋgina le kuyarke likinaig. Sine Kuate tuku mbal kumumbi mayok ka piro magenu ŋakmba ke likam tuku sanjri ŋak minbe ŋga nu pasa ta siŋgina. Pasa tanje sine kumumbi wam paguka mbar maŋau kile-mayokka kile-tidiŋgate sulumba maŋau tiŋreknu ndo tumsiŋgit le kila pileg.

4

Kuate tuku pasa kukliwa

¹ Kuate le Kristus Yesus nu abo minig mbal kumanu mbal turmba pileniŋgamngat ta ye nale am mbolŋge sanamngit. Kristus Yesus nu mayok ka nuŋe gageu kilmba kulatkamngat wam ta idusmba ² ne wamdus sanjrinu pilmba pasa kuklimba nane saniŋgina. Nane ne tuku pasa isam tuku nzali ŋak e ko nzali kugatok ta tanjaig ŋga ne pasa te kuklimba nane tuku wamdus purfeu serniŋmba kile-tidiŋga wamdus kuagneka.

Ne kanyum ndamba pasa ta tumningmba mina. ³ Ait ande prowa le nane pasa tugusek isam tuku wamdus piti tamngaig. Nane pasa kise nzaliningit ta isam tuku tum tango afu sota kilamngaig. ⁴ Nane pasa tugusek isam mbulmba yabri wam kube isam tuku kilba palmbimngaig.

⁵ O Timoteus, ne piro kate ta ke mayewa. Ne bike ndaka piti kugraka Kristus tuku pasa mayenu ta saniymba mina.

Paulus nu nunge piro suluna

⁶ Mine minemba nane ye baleyuwaig le ye tuku ndare atrau aganj tananj kutukamngat. Ye kilke te kusrewam tuku ait buk patukate. ⁷ Nane usre mbolnge pinderka mabtam tuku ma mbol prode tananj ye piroka ka mabtam tuku ma mbol buk prowen. Ye Kristus tuku pasa son ngeg ta kusre ndamba biye dewet. ⁸ Kile Sungo nu ye tinreknu nga lafunu sam tuku pilna le minit. Nu kumumbi tango pileningit. Ait sungo mbolnge nunge lafu ta samngat. Ye ndo kuga. Nane afu nu manj mayok kambim tuku wamdus sungo njak minig ta nu nane mata lafu mayenu ningamngat.

Wam pagu pasa afu

⁹ Ne pitik ndo ndin sota te prowa. ¹⁰ Kresens nu Galesia ma mbol kina le Titus nu Dalmesia ma mbol kina. Demas nu kilke te mbolok manjau tuku nzali sungona le nu ye kusreyumba Tesalonika kina. ¹¹ Lukas nu ndo ye ndonj tenge minit. Ne Markus samba nu ndonj yalpe. Nu ye turyam tuku tango mayenu. ¹² Ye Tikikus kukulen le Efesus tumbraj sungo mbol kina.

¹³ Ne ye tuku murke tuku tawi kaikam tuku Troasnge Karpus tuku wandeknge kusrewen ta tumba prowa. Ye tuku pasa waje kilmba afu aganjmor ngaronumbi wakeikanu ta sinjka kusre ndaka kilmba prowa.

¹⁴⁻¹⁵ Aleksander nu ainmbi aganj ndende wakeikanu tango ne nu rironjka. Nu sangri tinga sine tuku pasa mbulmba te-iberjna sulumba nu ye njayo siliyina. Sungonge lafunu tambimngat.

¹⁶ Nane abo abo ye pasa mbolnge pilnaig le ande nu ye tur ndayina. Nane njakmba kua kinaig. Kuate nu nane tuku mbar ta sauka gilainguwa nga yabanjet. ¹⁷ Sungo nu ndo ye kusre ndayina. Nu ye sangri pileyina le ye nu tuku pasa kumumbi kukliwen le kasomok mbal njakmba isnaig. Nu tanjamba ye turyina ta nane laionnge baleyuwaig nga sakinaig ta tana ndanaig. ¹⁸ Wam najgonu njakmba ngamuknge nu ye turyumba kigraibka nunge kulatkate ma mbolnge ye palmbimngat. Sine nu tuku nyu sungo ta te-dunga minmba minbe. Son.

¹⁹ Prisila tango nunge Akuila ndonj Onesiforus tuku wande tuma mbal turmba ye nane njakmba kaiye pasa ninjet.

²⁰ Erastus nu Korinngge kusrewen. Trofimus nu Miletusnge guazengina le tanje kusrewen le minit.

²¹ Ne dal ndaka murke ait pro ndatambi te prowa. Yubulus, Pudens, Linus, Klaudia tira kame te afu turmba ne kaiye pasa tinig.

²² Sungo nu ne ngamungal sangri pilenumba minwa. Nu ake sinanj ne make pilwa. Son.

TITUS

Titus tuku waje Paulusnge kuyarna

Paulus nu Titus tuku waje kuyarna te tugunu tejenmba.

Paulus nu o buk Kreta nuy mbohnge minna sulumba nuy ta kusrewam saka Yesus tuku kuasmbi idusnihmba ngamunggal pitina le Griknu tanjo Titus wam pagumba sana: Ne kuasmbi te kulatka mina ngina. Tanjamba sana sulumba Paulus nu Titus kusremba ma inum kina ka tanje nu Titus wam pagu pasa afu lato sawam idusmba waje te kuyarmba pilna le Titus sota kina.

¹ Titus kaiye. Ye Paulus Kuate tuku piro tanjo Yesus Kristus tuku aposel ye ne ndonj pasatam prowet. Kuate nu nane kilam tuku madiningina mbal ye nane tuku ngamunggal son sangri pileningi le nu tuku pasa tugusek kila pile mayemba nu tuku minje kumnemnge minwaig nga nu ye kukulyina. ² Nane abo minmba minam tuku wam ta son nga minde minwaig nga pasa kukliwet. Kuate nu samba kilke kile-mayok ndakina sulumba abo tugu ta singam tuku sakina. Nu sinja yabrikam kumuñ kuga. ³ Ait kumungina le mbal afu kukulningina le abo tugu tuku pasa ta kuklinaig. Kuate nu sine tuku muskil kile-tidinge singit ta nu piro ta ye tuku wai mbohnge pilna.

⁴ Titus, ne sine ndonj ngamunggal son ndindo ñak minit tukunu ne sinja ye tuku kiño. Singine Mam Kuate, Kristus Yesus sine tuku muskil kile-tidinge singit tanjo nale ake sinaj ne make pilmba ngamunggal wamdus bul sernuwaik. Son.

Titus nu Kreta nuy tuku gabat madiningam tuku pasa

⁵ Piro afu sine buk sulu ndagerj ta ne kile-tidinga suluwam tuku ye ne Kreta nuy mbohnge kusrenen. Ye wam pagunen ta dubimba tumbrañ ñakmba mbol kumba Kristus tuku kuasmbi tuku gabat tanjo afu madiningmba patika. ⁶ Gabat tanjo ta tanjo kame nu tuku mbar ande sanu tuku kanjer ndawaig. Nu pino ndindo ndo ñak minwa. Nu tuku kiño kame mata Kristus tuku son nguwaig. Nane nangine nzali fare dubimba ko minje kumnemnge mine ndakuwaig le afu nane mbohnge wam tanjañ sanu tuku kanjer ndawaig.

⁷ Gabat tanjo nu Kuate tuku piro kulatkate. Ta tuku nane afu sinja nu tuku mbar ande sanu tuku kanjer ndawaig. Nu nuñe ngarosu payam ndakuwa. Nu pitik ndo gubra te ndakuwa. Nu kule kamenu nyumba nginngan ndaka ande kat ndawa. Nu ndametinj kilam tuku piriri ndawa. ⁸ Nu mbal afu kilmba isukusneningwa. Nu mañau magenu ndo nzaliwa. Nu pizuknu tiñreknu minmba mañau purfeñnu ndo kuwa sulumba nuñe nzali ñaigonu kusrekuwa sulumba ⁹ Kuate tuku pasa afunje tumninginaig ta ndo biye dewa. Nu tanjawa ta nu pasa tugusek tanjo pino tumningam kumuñ. Afu pasa ta te-ibenjam tagowaig ta nu nane tuku wamdus mbarde ta kumumbi tumningamngat.

Yabri mbal peuningam tuku pasa

¹⁰ Nane gudommmba minje kumnemnge mine ndaka pasa alo kugatok saka afu yabrinjingig. Zu mbal afu kile Kristen ngamukñge minig ta nane gudommmba tanjade.

¹¹ Nane ndametinj kilam tuku ndo idusmba wam ñaigonu nda sakam tuku ta tumningmba tanjo afu nangine kiño kame mata didikade le ngamunggal son kusrekade. Ne sinja mbal ta peuningga.

¹² Kreta tanjo ande nu tuan tanjo tanjañ minna sulumba nuñe mbal tuku tejenmba sakina.

Kreta mbal nane yabri tanjo ndo. Nane agañmor ñaigonu tanjañ kanyummba nyamagan tuku ndo piriride ngina.

¹³ Nu son sakina. Ne nane sangrimba saninge lika le Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son nguwaig. ¹⁴ Nane pasa tugusek pitaide mbal tuku minje dubi ndakuwaig. Zu mbal tuku yabri wam kube ta mata ngumneningwaig.

¹⁵ Mbal afu ngamunggal purfeŋnu minig ta nane aganj ndende njakmba purfeŋnu tukul kugatok ngade. Afu ngamunggal purfeŋnu kuga Kristus tuku son nda ngade ta nane aganj ndende afu purfeŋnu kanjer ndakade. Nane ngamunggal purfeŋnu kuga tukunu nane pileningam kumuŋ kuga. ¹⁶ Nane mingembi ndo sine Kuate kila ngade. Nanjine manjau njagonu tanje sine Kuate gilai ngade. Nane Kuate am mbolnje njule parak minig. Nane nu tuku minje pitaimba wam mayenu ande kam kumuŋ kuga.

2

Saibo kame, tanjo mo, pino mbanzo tuku pasa

¹ O tira, ne tejenmba ka. Kuate tuku pasa tugusek ta ndo tumninga.

² Tanjo mage mage nane nanjine nzali njagonu kusrekuwaig. Nane gua gua ndaka wamdus kuyar magenu njak minwaig. Nane Kristus tuku pasa tugusek ta ndo son nguwaig. Afu tuku kume purkuwaig. Nane piti mbolnje bike ndaka sanjri tinguwaig.

³ Pino mage mage nane mata Kuate tuku nyu idusmba kurauka minwaig. Nane ngumnem pasa sa ndakuwaig. Kule kamenu nyam tuku piriri ndawaig. Nane wam magenu nane afu tumninguwaig. ⁴ Nane pino mbanzo wam pagukuwaig le nanjine tanjo kiŋo kat nanjine tuku kume purkuwaig. ⁵ Nane wamdus kuyar magenu njak minwaig. Nane alej alej ndakuwaig. Nanjine wande kulat mayemba ranjun mayenu kumba nanjine tanjo tuku minje kumnemnje minwaig. Nane tanjawaig ta afu nane kanjerka nane wam mayede nga Kuate tuku pasa njayo siliwe nda.

⁶ Tanjo mo nane mata nanjine nzali njagonu kusrekuwaig nga saninga. ⁷ Ne nane mironj mata wam magenu ndo ke lika le nane afu kanjernumba ne dubinuwaig. Ne pasa ndinok ta ndo idusmba tugusemba tumninga. ⁸ Son pasa ndo nane te-ibenjam kumuŋ kuga ta saninga. Ne tanjawa ta sine tuku ngueu mbal tuku ndin tukula le nane kiko kanjermba pasa kugatok minamngaig.

Piro mbal tuku pasa

⁹ Mbal afu nanjine sugo tugumnje pirokade ta nane tejenmba saninga. Nane nanjine gabat kumnemnje minmba piro mayewaig le nu piro ta nzaliwa. Nanjine gabat maim maim tuwe ndaka e ¹⁰ ko nu tuku aganj ndende kuayar ndaka nane piro mbal magenu ndo minwaig. Nane wam njakmba kumumbi ke likuwaig le afunje Kuate sine muskil kile-tidinge singit wam ta mayenu nguwaig.

Sine manjau magenu kumba Sunjo minde minbe

¹¹ Kuate nu tanjo njakmba muskil kile-tidingam saka nu ake sinanj tanjo make patikate wam ta te-mayokna. ¹² Manjau ta mbolnje nu sine wam magenu ke likam tuku tumsingit. Sine nu ngumnemba kilke te mbolok nzali njagonu dubikeg ta kusrekube. Sine wamdus kuyar magenu njak minmba manjau tinjeknu ke lika nu tuku minje kumnemnje minbe. Sine kilke te mbolnje manjau mayenu ta njak minmba ¹³ sine gare sunjo tam tuku wam ta ndo tairnga minbe. Sine muskil kile-tidinge singit tanjo Yesus Kristus nu singine Mbara Sunjo. Nu nuje kilnja sanjri njak mayok kuwa le gare sunjo tamngig. ¹⁴ Sine manjau njagonunje sine ndaleka minna le nu sine muskil kile-tidinge singam tuku nuje njarosu kumam tuku pilna. Sine nu tuku mbal purfeŋnu mayok ka wam magenu ndo kam tuku wamdus sanjrinu pilbe nga nu kumna.

¹⁵ O Titus, ne sanjri tinga wam njakmba te saninjmba nane tuku wamdus kuagneka rironj pasa saninge lika. Ande nu ne tuku pasa te ngumne ndawa.

3

Sine Kuate tuku waknye manjau lafube

¹ O tira, ne nane saninga le gabat sugo kulat mbal njakmba kumnemnje minmba nane tuku minje dubikuwaig. Piro magenu njakmba kam tuku nane wamdus kuaneka minwaig. ² Wanje pasa kualeyau nane wam kame ta rironjkuwaig. Nane wamdus bafu njak minmba tanjo tuku nyu idusninjmba nane njakmba mbolnje manjau kumumbi kuwaig.

³ Sine mata buk nginganka minmba minge pitaika yabri mañau dubika mingeñ. Sine ngarosu kikoñ tingam tuku mañau le gare tam tuku mañau yimyam tanje sine didikinaig le dubikigeñ. Sine mara mindek mañau ñaigonu ndo dubikigeñ. Afu sine lisinginaig ta sine ta tuku gubra kagli firka mingeñ. Afunge sine kasursinginaig le singine singine mata muñgu kasurkigeñ. ⁴ Sine tañamba mingeñ le muskil kile-tidinge singit tanjo Kuate nu nuñe rangun mayenu kume pur mañau kile-mayokka ⁵ sine tuku muskil kile-tidinge singina. Sine mañau tiñreku ke likigeñ le nu taña ndana. Kuga. Nu sine sinanu ake sinañ mapekina. Nu sine tuku mbar minyanga saukina le Tukul Guwa nu abo tugu kitek sine singina. ⁶ Yesus Kristus nu muskil kile-tidinge singit ta mbolñge Kuate nu Tukul Guwa singina le sine mbol kumuñgina. ⁷ Nu ake sinañ sine make patika sine tiñreku ngam tuku nu Tukul Guwa singina le sine abo tugu minmba minam tuku ta teg sulumba alonu kañgeram tuku minde mineg. ⁸ Pasa te siñka son pasa ndo. Ta tuku ye pasa sake likit te ñakmba sañgri tiñga saninga le Kuate tuku son ngade mbal nane wam magenu kam tuku wamdus sañgrinu pilwaig. Wam kame ta magenu ndo tanjo pino turkade.

⁹ Nane afu pasa tugu kugatok mbuñ kame tuku tugu patit ke lika muñgu tulingade sulumba wamdus pur yimyamka Moses tuku tukul pasa tugunu ta tuku kualeyaukade. Pasa ta tane turkam kumuñ kuga. ¹⁰ Ande tane pur yimyam tinguwa kande nu riroñ pasa tawe. Ne pasa tambim ara le nda iswa ndeta tane ñakmba nu ndoñ ulendi ndakap. ¹¹ Tanjo tañañ nu ndin mayenu o buk kusrena ta ne kila. Nu tanjo ñayonu ndo. Nuñe miroñ nuñe une tuku pa ta tamngat.

¹² Ye Nikopolis tumbrañ suñgo mbol kumba murke ait mbolñge tanje minam tuku iduset. Ye Artemas ko Tikikus kukuli le ne tugum prowa kande ne ye tugum prowam tuku ndin sota.

¹³ Tukul pasa bitekñganu tanjo Senas nale Apolos ndoñ ne kusrenumba kambim bafuwaik le ne nale turka le agañ ndende afu den ndakuwaik. ¹⁴ Singine tira kame wam paguka le nane wamdus sañgrinu pilmba wam magenu ke lika afu agañ afu denkade ta nane turkuwaig. Nane son ngade ta tañamba alonu te-mayokuwaig.

¹⁵ Nane ye ndoñ minig mbal te ñakmba ne kaiye pasa tinig. Afu ne ndoñ minig mbal sine tañañ son nga sine tuku kume purmba minig mbal ta mata sine tuku kaiye pasa te saninga. Kuate nu tane ñakmba ake sinañ make patika minwa.

Son.

FILEMON

Filemon tuku waŋe Paulusŋge kuyarna

Paulus nu Filemon tuku waŋe kuyarna te tugunu teŋenmba.

Filemon nu taŋgo ande nyu ŋak. Nu Paulus tuku piro mbolŋge Yesus tina tukunu nu Paulus ndoŋ gulab mayenaik.

Onesimus nu Filemon tuku piro agaŋ taŋaŋ nu tugumŋge piya kugatok pirokina. O buk maŋau ta minna. Taŋgo sugo afu taŋgo pino piyaniŋmba kilmba nane miro taŋaŋ gabat minnaig. Piro mbal ta nane naŋgine sugo tugumŋge piroka piya kugatok naŋgine piro agaŋ taŋaŋ minnaig. Nane naŋgine wamdusmbi naŋgine sugo kusrekam kumuŋ kuga. Zu mbal sugo afu nane mata piro mbal taŋaŋ ŋak minnaig ta nane tukul ande dubiwanu ta teŋenmba. Yar 7 nane ndoŋ pirokanu le nane kusrekanu le kambinu.

Mara ande Onesimus nuŋe suŋgo Filemon ram kua ka ma kise mbol kina. Kumba ka taŋge nu Paulus te-silika nu tugumŋge pasa mayenu ismba Yesus tuku son ŋga ŋgamuŋgal biye mbilna. Taŋana le Paulus nu Onesimus kukulwa le luka nuŋe gabat tugum kuwa le Filemon nu gubra ŋak Onesimus te nda kikat ŋga nu waŋe te Filemon tuku kuyarna.

¹ O tira Filemon sile tuku piro tuma taŋgo kaiye. Ye Paulus ye Kristus Yesus tuku piro biyen tukunu kile ye muli wandekŋge minet. Ye sikile tira Timoteus ndoŋ ne tugum prowek. ² Yesus tuku kuasmbi ne tuku wandekŋge maŋgurkade, pino Apia, sile tuku tira taŋgo Arkipus nu sile taŋaŋ pasa mayenu tuku saŋgri tiŋga pirokate tane ŋakmba tuku waŋe te kuyaret. ³ Siŋgine Mam Kuate Suŋgo Yesus Kristus ndoŋ nale tane ake sinaŋ make patika ŋgamuŋgal wamdus bul sertinguwaik. Son.

Paulus nu Filemon gare pasa tuna

⁴⁻⁵ O Filemon, ne Suŋgo Yesus Kristus tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋga nu tuku kume purte sulumba nu tuku mbal ŋakmba idusniŋgit ta nane afuŋge ne tuku wam kubede le ismba minet. Ta tuku ye Kuate yabaŋet ait mbolŋge ne idusnet sulumba Kuate gare pasa tuwet. ⁶ Naŋe ŋgamuŋgal son saŋgrinu ta nane afu ŋgamukŋge te-mayoka le nane kaŋgermba sine Yesus Kristus mbolŋge nyaro mayenu kileg ta kila patikuwaig ŋga idusmba yabaŋet. ⁷ Ese tira. Ne Yesus tuku mbal ŋakmba idusniŋmba turniŋgit le nane wamdus bulkade. Ye ne tuku maŋau mayenu ta ismba ye gare suŋgo tumba wamdus saŋgri pileyate.

Paulus nu Onesimus tuku Filemon sana

⁸⁻⁹ O tira, ye ne tuku tira Paulus ne wam ande ka ŋga iduset. Ye Kristus tuku nyu mbolŋge ne wam ta ka ŋga sani ta ne pitaiwam kumuŋ kuga. Ne kam tuku. Sine ŋakmba tira kame tuku muŋgu kume purkeg. Ye wam ta idusmba ne ka ŋga sa ndanumba ake kusnanamŋgit. Ye Paulus ye buk saibo pilet. Ye Yesus Kristus tuku piro taŋgo tukunu ye muli wandek teŋge minet. Yeŋge ne kusnanamŋgit. ¹⁰ Onesimus nu ne tuku piro agaŋ taŋaŋ ye nu tuku ne kusnanamŋgit. Kile nu ye tuku kiŋo taŋaŋ minit. Ye muli wandekŋge nu Yesus tuku son ŋgam tuku ndin tumen le nu son ŋgina le ye nu tuku mam minet. ¹¹ Nu o buk ne ndoŋ minna ta nu kanyummba piro maye ndana. Kile nu piro mayenu kam tuku iduste. Ta tuku nu kile sile arŋeŋ sinzaŋsikam kumuŋ.

¹² Ye Onesimus tuku kume purmba nu kukulet le ne tugum ilit. ¹³ Ye pasa mayenu tuku muli wandekŋge minet ta Onesimus nu ne tuku ma tumba ye turyuwa ŋga ŋgailkam iduset ta tajaig. ¹⁴ Ye amboŋga ne kusnanam iduset. Ne naŋe wamdus dubimba wam mayenu ka ŋget.

¹⁵ O tira, ye teŋenmba iduset. Onesimus ait fagnu ne kusrenina ta nu wam mayenu tumba ne ndoŋ minmba minam tuku nu taŋana inde. ¹⁶ Kile nu naŋe piro agaŋ taŋaŋ

ndo kuga. Nu Yesus Kristus ndonj ulendika nu sine tuku tira ande. Nu ne tuku tira piro aganj tananj minit. Ta tuku ye nu iduset ta ne ye liyumba nu sunjomba idusamngat.

¹⁷ Sile Kristus mbolnge tuma minek ta idusmba kande Onesimus kanjermba ne ye tate tanamba nu ta. ¹⁸ Nu ne mbolnge mbar ande kina e ko ne tuku aganj ndende kilna le lafuwam tuku minwaig kande nu tuku nyu kuyaram tuku ma mbolnge ye tuku nyu kuyara.

¹⁹ Ye Paulus yinje waimbi waje te kuyaret. Yenge lafuwamngit. Ne Kristus mbolnge abo kitek tina ta ye tuku piro mbolnge tina. Ta tuku ne wam ande ngailyam kumunj kuga ta ye ta tuku idus ndawet.

²⁰ O tira, ne Sunjo Yesus idusmba ye tuku kusna te pitai ndamba turya. Sile Kristus mbolnge tira minek ta alonu te-mayokmba ye tuku wamdus bul sera.

²¹ O tira, ne ye tuku pasa pitaiwe nda ta ye kila. Ye tuku kusna pasa te ne limba naje wamdusmbi sunjomba kamngat nga ye idusmba waje te ne tuku kuyaret. ²² Ye tuku kinyam mbili ande wakeiwa. Tane njakmba ye tuku yabanjmba minig tukunu Kuate nu ndin wakeiwa le mayok kambim tuku wamdus sunjo njak minet.

²³ Epafras Yesus Kristus tuku piro tanjo ye ndonj muli wande te sinamnge minek nu ne kaiye pasa tinit. ²⁴ Markus Aristarkus Demas Lukas yinje piro tuma mbal nane mata ne kaiye pasa tinig.

²⁵ Singine Sunjo Yesus Kristus nu ake sinanj tane njakmba make patikuwa.
Son.

HIBRU Zu mbal tuku waŋe

Gabat ande nu Zu mbal afu Yesus tuku son ŋginaig ta nane tuku waŋe kuyarna te tugunu teŋenmba.

Zu mbal afu Yesus tuku kume tuku saŋgri tomba tiŋginaig sulumba naŋgine tukul maŋau ambokok kusrekinaig. Kusrekinaig ta naŋgine mbal afunŋe piti serniŋginaig le nane maŋ tukul kame ta dubikinaig. Taŋanaig le Yesus dubiwanu gabat andeŋge waŋe te nane tuku wamdus te-tiwam tuku kuyarna.

Yesus nu ambokok maŋau ŋakmba kumumba maŋau kitek te-mayokna. Nu kumna sulumba nuŋe ndarembi sine muskil nduiye kile-tidiŋga siŋgine pris gabat suŋgo minit. Ta tuku nane maŋau ambokok saŋgri kugatok ta nduiye kusreka Yesus ndo dubiwaig ŋga nu waŋe te kuyarna.

Kuate tuku Kiŋo nu eŋel kame liniŋmba o mbolŋge minit

¹ O buk Kuate nu maŋau kise kiseumbe nuŋe pasa tugusek tuan taŋgo tuku miŋge mbolŋge kile-mayokka minanu le sine tuku wa mbuŋ kame nane isanu. ² Ismba minnaig le ma ma kugawam tuku ait te mbolŋge nu nuŋe Kiŋo nuŋe mbolŋge nuŋe pasa te-mayokmba sasiŋgina. Agaŋ ndende ŋakmba nu wai mbolŋge patikam tuku nu Kiŋo nuŋe pilna. Tugu mbolŋge Kuate nu sakina le Kiŋo nuŋeŋge kilke te te-mayokna. ³ Kuate tuku kilŋa nu minit tuku maŋau ŋakmba nuŋe Kiŋo nuŋe mbolŋge minig le kaŋgerkeg. Nale ndindo minik. Kiŋo nuŋeŋge pasa saŋgrinu sakate le agaŋ ndende ŋakmba naŋgine ma mbolŋge minmba kumumbi piroka minmba minig. Nuŋe Kiŋo taŋge taŋgo tuku une sauke suluna sulumba Kuate Suŋgo Ndindo nu tuku ndinam kumamŋge samba mbolŋge minyokina. ⁴ Taŋana le Kuate nuŋe Kiŋo nyu suŋgo te-mayokna le nu tuku nyu taŋge eŋel tuku nyu liniŋgina. Ta tuku nu nuŋe miroŋ mata eŋel kame ŋakmba liniŋgina. ⁵ Kuate nu nuŋe Kiŋo ta teŋenmba sana.

Ne ye tuku Kiŋo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ŋgina.

Mune 2.7

Kuate nu eŋel ande taŋamba sa ndana. Nu maŋ nuŋe Kiŋo sana:

Ye ne tuku Mam mayok kaŋgit.

Ne ye tuku Kiŋo minamŋgat ŋga sana.

2 Samuel 7.14

Nu eŋel ande taŋamba sa ndana.

⁶ Kuate nuŋe Kiŋo mulum kilke te mbolŋge te-mayokam bafuna sulumba nu nuŋe Kiŋo nuŋe tuku teŋenmba sakina.

Yiŋe eŋel kame, tane nu tuku nyu te-duŋga nu mbariŋap ŋgina.

Lo 32.43

⁷ Kuate nu nuŋe eŋel kame tuku teŋenmba sakina.

Yiŋe eŋel kame nane bubre taŋaŋ kile-mayokket.

Yiŋe kukul mbal pa mane taŋaŋ kile-mayokket ŋgina.

Mune 104.44

⁸ Nu nuŋe Kiŋo tuku pasa teŋenmba sakina.

Ne Kuate. Ne nyu suŋgo ŋak naŋe mbal kulatka minmba minamŋgat. Kugawe nda.

Ne kumumbi naŋe gageu kulatkate.

⁹ Ne maŋau tiŋreknu ndo nzalinu ne maŋau ŋaigonu ŋakmba mbulmba pitaikate.

Ta tuku ye ne tuku Mbara naŋe mbal ŋgamukŋge ne suŋgomba make pilmba nyu suŋgo tinmba gare tinen ŋgina.

Mune 45.6

¹⁰ Kuate nu nuŋe Kiŋo tuku maŋ teŋenmba sakina.

Suŋgo, ne tugu mbolŋge kilke te-mayokna.

Ne naŋe wai kuyarmbi samba pilna.

¹¹ Kilke samba ŋgisikamŋgaik ta ne taŋawe nda.

Ne minmba minamŋgat.

Kilke samba tawi taŋaŋ urfu patika ŋaigonŋamŋgaik.

¹² Tanjawaik le tanjo nu tawi tumba filfilte tanjamba ne samba kilke filfilmba kile-sikamngat.

Nane tawi abonu kilmba tinggig tanjan ne samba kilke urfunu kile-sika man abonu kile-mayokkamngat.

Nenje ndo mbilka kisémba mayok kine nda.

Ne tuku yar mata kugawe nda. Ne minmba minamngat ngina.

Mune 102.25

¹³ Kuate nu man lato nuje Kirjo sana:

Ne ye tuku ndinam kumam tenge sangri jak minyok mina le ma ma yenje ne tuku ngueu mbal jakmba kile-ibenka ne tuku kupe kumnemnge patikamngit ngina. *Mune 110.1*

Nu enjel ande pasa ta sa ndana. ¹⁴ Enjel kame nane Kuate tuku pasa dubide tuku guwa ndo. Sine afu Kuatenge muskil kile-tidingam tuku mineg mbal nu nane kukulningit le pro sine tursinggig.

2

Kuate nu ndin mayenu te-mayokna

¹ Kuate tuku Kirjo nu o mbolnge minit tukunu sine nu tuku pasa mayenu isgen ta ake wamwamka li ndaka kurauka likube. Sine taja ndabe ta sine waj tanjan kundu mayenu limba fare fare kumba ka ngisikamngig.

² O buk Kuate nu enjel kukulningina le nane Moses tukul tunaig ta son sangri jak. Singine mbun kame pasa ta lukanaig ta lafunu kumumbi tinaig. ³ Sine singine muskil kile-tidingam tuku pasa mayenu Sungonge te-mayokmba sakina le nane isnaig mbalnge sine kubeu singinaig. Kile sine pasa mayenu te ake wamwamka likeg ta sine tanjamba ndo lafunu tamngig. ⁴ Kuate nu nuje pasa ta sangri pilemba wam yimyambi nuje sangri kile-mayokka wam kitek ke likina. Nu nuje nzali dubimba Tukul Guwa tuku sangri yimyam ninge likina.

⁵ Kilke kitek prowam tuku sakig ta kilke ta kulatkam tuku Kuate nu nuje enjel madi ndaningina. ⁶ Kuate tuku pasa mbolnge ande nu tejenmba kuyarna.

O Kuate, tanjo nu ima le ne mara mara nu idus timba minit. Nu ima le ne nu turam tuku kulatkate.

⁷ Ne ait fagnu nu tumba enjel kame kumnemnge pilna.

Tanjana sulumba ne man nu tumba te-mayokmba nyu sunjo tuna.

⁸ Ne agar ndende jakmba kilmba nu kumnemnge patikina.

Mune 8.4-6

Tanjamba Kuate nu agar ndende jakmba kilmba tanjo kumnemnge patikina. Agar ande tanjonge kulat ndakanu tanjan mine ndakate.

Son. Kile ait te mbolnge agar ndende jakmba tanjo kumnemnge minig le sine kanjer ndakeg. ⁹ Kanjer ndakeg ta Yesus kanjermba nu mbolnge kila pileg. Kuate nu tanjo ake sinan make patika Yesus nu jakmba tuku kumwa nga nu tumba ait fagnu enjel kame kumnemnge pilna. Pilna le nu jakmba tuku kumna sulumba nyu sunjo pasa jak mayok kina.

¹⁰ Kuate nu agar ndende jakmba kile-mayokkina. Jakmba nu tuku nzali ndo dubiwam tuku minig. Nu tanjo gudommba nuje kirjo kame mayok ka nuje kilja tugumnge minam tuku idusna sulumba nu kumumbi nane tuku muskil kile-tidingam tuku tanjo rar sunjo tuna. Yesus nu rar ta mbolnge nu sine tuku gabat mayok ka sine tuku muskil kile-tidinge singit.

¹¹ Tanjo nane Kuate tuku mbal mayok kambim tuku ande nu atrau piro biyit ta nane nu ndon tugu ndindo. Jakmba Kuate tuku minig. Ta tuku singine Sunjo nu sine yabu ndaka yiye maib kame nga ¹² sine ndon minam tuku Mam nuje tejenmba sana.

Mam Kuate, ye ne tuku nyu sunjo ta yiye maib kame ndon te-mayokmba saka minamngit.

Ye naje mbal ngamuknge munembi ne tuku nyu te-dungamngit ngina.

Mune 22.2

¹³ Nu man kuyar ande mbolnge tejenmba sakina.

Kuate, ye ne tuku sangri tomba tinjet ngina.

Aisaia 8.17

Pasa ande mata tejenmba.

Ye yiye maib kame Kuatenge ye sina ta ndorj minet ngina.

Aisaia 8:18

¹⁴ Kuate nu Yesus tuna mbal nane ngarosu jak. Ta tuku Kristus nu sine tajar ngarosu jak mayok kina. Tanamba nu manau ta dubimba nu kumna. Nu kumna ta tinga kume tuku sangri Satan te-ibejna sulumba ¹⁵ sine kumam tuku kuru-kuruka mineg ta sine tuku muskil kile-tidinga kuru kuru wam ta tukulna.

¹⁶ Nu ejel kame turkam tuku nde ndakina ta kilimok. Nu sine Abraham tuku tugu jakmba tursingam tuku ndekina. ¹⁷ Ta tuku nu nuje maib kame minig tajar mayok kina. Wam ta mbolnge ndo nu sine tuku pris sungo mayok kambim kumu. Nu kumna sulumba nu Kuate tugumnge sine mapeka sine tuku atrau piro kumumbi biyit le Kuate nu sine tuku une sauka gilaingate. ¹⁸ Nu sine tango tajar mayok kina le Satan nu tagomba minna ta nu piti ta kamusna tukunu kile nu sine tago mbolnge mineg ta nu sine tursingam kumu.

3

Yesus nu Moses lite

¹ Tira kame, Kuatenge sine jakmba wikina le sine nu tuku kuasmbi ndindo mineg. Nu Yesus kukulna le nu sine tuku pris sungo minit. Ta tuku singine wamdus jakmba Yesus ndo idus tibe.

² O buk Moses nu Kuate tuku mbal ngamuknge piro ke mayemba minna. Tanamba ndo Yesus nu Kuatenge piro tuna ta nu piro ke mayena. ³ Nale arnej piro mayenaik ta Yesus nu Moses lite. Tango ande wande pilit ta sine wande tuku nyu te-du ndangeg. Sine tango tuku nyu te-dungge. ⁴ Wande jakmba tangonge patikade ta Kuate nu aganj jakmba tugu. ⁵ Moses nu piro tango ndo Kuate tuku mbal ngamuknge piro mayena. Kuate nu ngumneja wam kile-mayokkina ta nu wam ta tuku saka minna. ⁶ Kristus nu Kuate tuku Kijo minmba Kuate tuku mbal ngamuknge piro mayena. Nu mbal ta tuku tugu. Sine wamdus sangrinu pilmba singine Sungo tuku pasa alonu tairnga minbe ta sine Kuate tuku mbal nu tuku wande tajar mineg.

Ngamungal kilba tukul ndakam tuku pasa

⁷ Sine Tukul Guwa tuku pasa ise mayebe. Nu tejenmba sana.

Kile ait te mbolnge tane Kuate tuku pasa isig te

⁸ tangine mbuj Moses ndorj ma baknu mbolnge minnaig tajar ngamungal tukulmba kilba tukul ndakap.

Nane ye tuku wamdus mukuknu te gubra pile sam tuku tago-tagonaig.

⁹ Nane yar 40 ye tuku piro sangrinu yimyam kanjerkumba ta tuku nda idusmba ye tago-tagoyumba minnaig.

¹⁰ Ta tuku ye mbal ta tuku gubra tumba nane tuku tejenmba saken. Nane tuku wamdus tugusek kuga. Nane ye tuku manau katese ndade ngen.

¹¹ Ye nane tuku gubra sungo tumba pasa sangrinumbi tejenmba saken. Nane ye ndorj mabte nda ngen. *Mune 95.7-11*

Tukul Guwa nu tanamba Kuate tuku mingge pasa sakina.

¹² Tira kame, tane riroj mayewap. Ande tane ngamuknge wamdus tugusek kugatok minmba Kuate abo minmba minit nu talamba pitaiwikat. ¹³ Ki ait mindek tangine tangine mungu sangri pileningap. Tane kile abo jak minig ait mbolnge manau ta kusre ndawap. Tane taja ndawap ta une manau tanje tane didikuwa le tangine ngamungal tukulkikat. ¹⁴ Ambonga sine Kristus wamdus ndindombi tigenj. Sine manau ta kusre ndamba tanamba ndo minbe ta sine nu tugumnge gare jak minamngig.

¹⁵ Kuate tuku pasa wam ta tuku tejenmba sakate.

Kile ait te mbolnge tane Kuate tuku pasa isig te tangine mbuj kame tajar ngamungal tukulmba kilba tukul ndawap nga sakate. *Mune 95.7-11*

¹⁶ Tane idusap. Ima kate ngamungal tukulmba kilba tukulnaig e? Moses nu nane jakmba kilmba Isip kusremba kinaig mbal ta. ¹⁷ Ima kate tuku Kuate nu yar 40 mbolnge gubra

tina e? Nane wam n̄aigonu ke lika ma baknu mbol̄nge kume farnaig mbal ta. ¹⁸ Ima kate tuku Kuate nu pasa san̄grimbi nane ye ndoṅ mabte nda n̄gina e? Nane nu tuku pasa ismba dubi ndanaig mbal ta. ¹⁹ Nane Kuate talamba nu kumuṅ kuga n̄ga idusnaig tukunu nane nu ndoṅ mabte ndakinaig.

4

Kuate nu tan̄go ndoṅ mabtam tuku iduste

¹ Kuate nu tan̄go afu nu ndoṅ mabtam tuku pasa san̄grinu pilna ta kile minit. Kuga ndate. Ta tuku sine kuru-kuruka kurau mayebe. Sine Kuate ndoṅ mabtam tuku wam lisingikat. ² Sine singine mbuṅ kame buk minnaig tan̄an̄ kile mata pasa mayenu iseg. Nane pasa mayenu ismba talakinaig tukunu pasa ta nane tur ndakina. ³⁻⁵ Sine nu tuku pasa ismba son n̄geg mbal ndo Kuate ndoṅ mabta mineg. Kuate nu tugu mbol̄nge agan̄ ndende n̄akmba kile-mayokka nuṅe piro n̄akmba sugluka mabtina. Kuate tuku pasa mbol̄nge ande nu mara 7 tuku teṅenmba kuyarna.

Kuate nu mara 7 mbol̄nge nuṅe piro n̄akmba sugluka mabtina n̄ga kuyarna. *Mulum Pasa 2.2*

Afu nu ndoṅ mabtam tuku Kuate nu sakina ta nane nu talamba pitainaig le nu nane tuku teṅenmba sakina.

Ye gubra sun̄go tumba pasa san̄grinumbi teṅenmba saken: Nane ye ndoṅ mabte nda n̄ga saken. *Mune 95.11*

⁶ Pasa tan̄ge sine teṅenmba tumsingit. Kuate nu tan̄go ndoṅ mabtam tuku iduste. Nane ambon̄ga Kuate tuku pasa mayenu isnaig mbal ta nane nu talamba nu ndoṅ mabte ndakinaig. ⁷ Ta tuku n̄gumneṅga Kuate nu tan̄go ndoṅ mabtam tuku ait ande te-mayokna ta kite ki ait noten. Ye David tuku pasa buk sat̄ingit ta Kuate nu teṅenmba sakate.

Kile ki ait te mbol̄nge tane Kuate tuku pasa isig te n̄gamun̄gal tukulmba kilba tukul ndawap n̄gate. *Mune 95.7-8*

Kuate ndoṅ mabteg wam kilke mbolok kuga

⁸ Yosua nu Israel mbal kilmba Kanan kilke mbol̄ promba nane Kuate ndoṅ mabte ndakinaig. Nane tan̄amba mabtinaig kande Kuate nu n̄gumneṅga maṅ mabtam tuku ait ande sa ndakina kande. ⁹ Kuate nu nuṅe piro ke suluna sulumba mabtina tan̄amba ndo nuṅe mbal nu tugum̄nge mabtam̄ngaig. ¹⁰ Sine Kuate ndoṅ mabteg ta nu nuṅe piro sugluka mabtina tan̄amba ndo sine singine piro tuku san̄gri kusremba Kuate tuku san̄gri tomba tin̄ga mabteg. ¹¹ Sine tan̄amba nu ndoṅ mabtam tuku wamdus san̄grinu pilmba dirnan̄gube. Ande nu pasa mayenu ismba talakuwa ta nu singine mbuṅ kame tan̄an̄ Kuate ndoṅ mabte nda.

¹² Kuate tuku miṅge pasa san̄gri n̄ayo abo n̄ak minmba minit. Pasa ta kame bagi agonu limba nu agok n̄ayo. Nu tan̄go tuku n̄gamun̄gal nduasemba ka sinam n̄ziṅge kilke mbolok maṅau samba mbolok maṅau n̄gamu fetka kilimok kile-mayokkate. Tan̄go tuku wamdus nzali kise kise kam idusde ta nu kin̄geṅka kila minit. ¹³ Agan̄ ande Kuate am mbol̄nge kuirka minam kumuṅ kuga. Sine tuku wam n̄akmba nu am mbol̄nge mayok̄nge minig. N̄gumneṅga nu sine pilesinḡuwa le sine ta son n̄gam̄ngig.

Yesus nu sine tuku pris sun̄go

¹⁴ Singine pris sun̄go nu samba mbol̄ kina sulumba kile Kuate tugum̄nge minit. Nu Kuate tuku kiṅo nuṅe Yesus. Ta tuku pasa mayenu iseg te biye debe. ¹⁵ Singine pris sun̄go nu kilke te mbol̄nge minmba tago n̄akmba nu mbol̄nge pronaig ta nu mbar ndana. Tago mbol̄nge sine san̄gri kugatok ta nu kila pilna sulumba sine sinasingit. ¹⁶ Ta tuku sine kuru kuru kugatok wamdus bulok Kuate tugum kab. Nu ake sinaṅ tan̄go make patika turkam iduste. Sine nu tugum kab ta nu sine mapeka singine piti ait mbol̄nge tursingit.

5

¹ Sine tan̄go n̄gamuk̄nge tan̄go afu atrau piro biyam tuku mayok kinig ta nane sine n̄akmba tuku Kuate am mbol̄nge pirokade. Sine agan̄ afu Kuate tambim tuku niṅgeg

le nane Kuate tuku patikade sulumba singine une saukam tuku aganjmor bale farmba atraukade. ² Pris mbal nane tango ndo nane sine tajar mbar jak. Ta tuku nane katese ndade mbal mbarde mbal wamdus bafumbi kulatka piroka minig. ³ Pris mbal mbar jak tukunu nane tango tuku une saukam tuku aganjmor bale farmba atraukade ta nangine une tuku turmba atraukade.

⁴ Tango ande nu nuje wamdusmbi atrau piro biyam tuku nuje nyu te-mayokam kumuŋ kuga. Kuatenge madiningit mbal ndo piro ta biyam kumuŋ. Abo abo nu Aron tajarba madina. ⁵ Kristus nu mata nuje wamdusmbi pris sungo mayok kambim tuku nu nuje nyu te-mayok ndana. Kuatenge Kristus nu piro ta kam tuku madina sulumba sana:

Ne ye tuku Kiŋo. Kite ye ne tuku Mam mayok kinet ngina.

Mune 2.7

⁶ Kuate tuku kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Ne Melkisedek tajar pris minmba minamngat ngate.

Mune 110.4

⁷ Yesus nu kilke mbolok tango minmba nuje kume mbolŋge Kuatenge nu tuku muskil tetiwam kumuŋ nga Kuate yabanjmba sungomba malmbika sarsarmba minna. Nu wamdus ndindo jak Kuate kumnemngge minna le Kuate nu tuku yabar pasa ta isna.

⁸ Yesus nu Kuate tuku Kiŋo ta nu mata piti sugo kamusna. Piti ta mbolŋge Kuate kumnemngge minam tuku wam ta nu kila pile mayena. ⁹⁻¹⁰ Nu Kuate tuku nzali ndo dubimba piti kamusmba minna ma ma nu kumumbi mayok kina. Nu kumumbi mayok kina le Kuate nu nuje Kiŋo ta tejenmba sana. Ne Melkisedek tajar pris sungo minmba minamngat ngina. Nu pris sungo mayok ka sine nu tuku pasa dubiweg mbal sine muskil kile-tidŋge abo minmba minam tuku singit.

Sine Kristus tuku wam jakmba kila pilmba sugokube

¹¹ Sine Melkisedek tuku wam afu gudombba satŋgam iduseg ta tane pasa isam tuku ngaro wasni jak pronaig tukunu sine tugunu jakmba tumtingam tuku piro kareŋkeg.

¹² Tane o buk Kuate tuku pasa isnaig ta kile tane nane afu tumningam tuku ta tane kumuŋ kuga. Sine marj pasa ndui ta tugu patika tumtingam iduseg. Tane kiŋo dabro tajar amo ndo nyam kumuŋ. Tane nyamagarj kareŋnu nyam kumuŋ kuga. ¹³ Kiŋo dabro amo ndo nyumba minit tajar tane marjau tiŋreknu katese ndamba mbirmbarmba minig. ¹⁴ Tango sugonŋge ndo nyamagarj kareŋnu nyade. Nane mara mara marjau tiŋreknu dubika wam magenu najgonu pitik katesede sulumba wam magenu ta ndo dubikade.

6

¹ Sine Kristus tuku pasa amo suk ta buk ismba kila pilgenj tukunu kile sine nu tuku pasa nyamagarj kareŋnu suk ta isam tuku wamdus pilmba ka sugokube. Sine makek marj lato lato sigrika wande palmbim kumuŋ kuga. Sine buk wam kame alo kugatok dubikigenj ta kusreka ngamunggal biye mbilmba makek kareŋnu siriwanu tajar ² kule pisne marjau e ko tango mbolŋge wai patinu tuku marjau sine kila pilgenj. Sine tango kummba marj tinga e ko mbal najgonu lafu najyonu tumba minmba minam tuku pasa ta mata sine buk kila pilgenj. Ta tuku kile sine pasa alo sugo jak isam tuku wamdus pilmba ka sugokube. ³ Kuate nuje ndin tumsingwa ta sine ndin ta mbolŋge sugokamngig.

⁴ Nane afu Kristus tuku wam katese mayemba marj kusrewaig ta nane kile-luka kilam tuku ndin ande kanjer ndaweg. Ta ndanam? Kuate tuku bulu tanje nane tuku wamdus kiljaningina. Kuate nu ake sinarj tango make patikate wam ta nangine wamdus sinamngge kamusnaig. Nane Tukul Guwa mata tinaig. ⁵ Nane Kuate tuku pasa ismba tagonaig ta mayenu nga idusnaig. Kilke kitek tuku sanjri minmba minam tuku ta mata kamusnaig. ⁶ Nane Kristus tuku wam jakmba ta kila patika marj kusrekuwaig ta nane Kuate tuku Kiŋo ngumnemba nu tumba nangine waimbi lato marj ail kazrai mbolŋge dannganu sukde. Nane nu tuku nyu najyo silide le jakmba kanjerde. Ta tuku nane ngamunggal biye mbilam tuku ndin ande mine ndakate.

⁷ Tane kilke tuku marjau kanjerap. Mara mara sawe piymba kilke mbolŋge ndekate ta kilke nu sawe tate sulumba tango tuku piro turka nyamagarj magenu tingade ta Kuate nu

kilke ta nyaro mayenu tuwit. ⁸ Kilke ande sawe tate sulumba anga njaigonu prode ta kilke ta piro kugatok. Kuate nu kilke ta kasuram bafute. Ngumneŋga nu kilke ta piyamngat.

⁹ Tira kame, sine tane pasa pitinu satingig ta Kuate nu tane mbolŋge taŋawe nda nga sine iduseg. Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tinguwa le tane nu kaŋgeramngaiŋ.

¹⁰ Tane Kuate tuku kume purmba nu tuku mbal turka minig wam ta Kuate nu gilaingge nda. ¹¹ Tane njaikmba taŋgine maŋau mayenu ta biye demba minap le ma ma wam tairŋga minig ta alonu promba tane tumail pulutingamngat. ¹² Tane kanyummba ngaro wasni njaik mine ndakap. Kuate nu taŋgo mbolŋge wam magenu kamngit nga sakina ta o buk nane afu nu kumuŋ nga ngamunggal mukuk tairŋga minnaig ma ma kile nane Kuate tugumngge kaŋgerkade. Tane nane taŋaŋ minap.

¹³ O buk Kuate nu wam mayenu ande kam tuku Abraham sana ta nuŋe pasa saŋgri pilewam tuku Suŋgo ande nu limba mine ndakina le nu nuŋe nyu tambi pasa saŋgri pilemba teŋenmba Abraham sana: ¹⁴ Ye Suŋgo. Ye siŋka ne mbolŋge wam mayenu kamngit. Yeŋge ne tuku ndare te-tugewi le suŋgokamngat nga Abraham sana le ¹⁵ nu ngamunggal mukuk tairŋga minna ma ma tina.

¹⁶ Sine taŋgo siŋgine pasa saŋgri pilewam tuku siŋgine nyu tambi sa ndakeg. Siŋgine mbara nu tuku nyumbi sine pasa saŋgri pileweg. Maŋau ta mbolŋge ande nu sine tuku pasa pitaiwam kumuŋ kuga.

¹⁷ Kuate nu nuŋe mbal mbolŋge wam mayenu kam tuku sakina ta nu wamdus biye mbil ndamba siŋka kamngat nga sine idusbe nga nu taŋgo tuku maŋau dubimba nuŋe nyumbi nuŋe pasa saŋgri pilemba. ¹⁸ Kuate nu pasa sakate ko nuŋe nyumbi saŋgri pilete wam ar ta mbilka kise mayok kine nda. Nu yabrikam kumuŋ kuga. Sine afu Kuatenge tursiŋguwa nga kua ka nu tugum kineg mbal sine nu tuku pasa biye demba ngamunggal mukuk alonu tairŋga minbe nga nu wam armba te kile-mayokkina. Nu nuŋe pasa sakina sulumba maŋ nuŋe nyumbi saŋgri pilemba.

¹⁹ Wam armba ta mbolŋge sine nu tuku pasa alonu tairŋga mineg mbal waŋ anga ndiŋkanu taŋaŋ bike ndakeg. Siŋgine anga ta samba mbolŋge tukul tawi sinamngge Kuate tugumngge minit. Purkam kumuŋ kuga. ²⁰ Yesus nu Melkisedek taŋaŋ pris suŋgo minmba nu ambonga sine tuku ndin wakeimba sinam kumba sinenu nga Kuate tumailamngge pris piro biymba minmba minit.

7

Melkisedek nu pris mbal njaikmba liniŋgina

¹ Melkisedek nu taŋgo suŋgo nyu njaik ma ande nyunu Salem kulatkina. Nu Kuate tuku pris minna. Mara ande Abraham taŋgo sugo afu ndoŋ kame bumba nu nane njaikmba kile-iberŋka nu luka kumba ndinngge Melkisedek te-silikina le nu nyaro pasa tuna. ² Taŋana le nu Melkisedek nu taŋgo suŋgo nga nuŋe agaŋ ndende njaikmba maŋgur 10 patika ande tumba nu tuna.

Melkisedek nyu tugunu ta Maŋau Tiŋreknu tuku Gabat. Nu kulatkina ma Salem nyu tugunu ta Wamdus Bulok. Ta tuku nu mata wamdus bulok tuku gabat. ³ Melkisedek tuku ina mam nu tuku wa mbuŋ kame tuku pasa ande ta tuku mine ndakate. Nu prona tuku tugu e ko kumna tuku tugu ta sine gilai. Nu wam ta kugatok taŋaŋ minna. Nu Kuate tuku Kiŋo taŋaŋ nu pris minmba minit.

⁴ Melkisedek nu siŋka nyu suŋgo. Siŋgine mbuŋ suŋgo Abraham tuku wam kaŋgerap. Nu gabat afu ndoŋ kame buna sulumba gabis agaŋ ndende kilna ta maŋgur 10 patika ande tumba Melkisedek tuna. ⁵ Ngumneŋga Levi tuku mbuŋ afu atrau piro biyam tuku Kuatenge madiniŋgina. Nane atrau piro biynaig sulumba naŋgine mbal tuku agaŋ ndende maŋgur 10 patika ande didika kilnaig. Nane naŋgine mbal liniŋginaig ta tuku kuga. Nane njaikmba Abraham tuku mbuŋ. Nane Moses tuku tukul ande dubimba naŋgine mbal tuku agaŋ ndende kilnaig. ⁶ Melkisedek nu Levi tuku ndare kuga. Abraham nu agaŋ ndende maŋgur 10 patika ande tumba nu tuna le Melkisedek nu suŋgo tukunu nu ndek yaimba kilna. Nu kilna sulumba nu Abraham nyaro pasa tuna. Abraham nu ake

tango kuga. Kuate nu tango mbolŋge wam mayewam idusna sulumba nu Abraham pasa mayenu ta tuna.

⁷ Ima nu sunŋo? Tango nu nyaro pasa tuwit ta e ko nyaro pasa tate ta? Tango nu nyaro pasa tuwit nu sunŋo. Ta tuku Melkisedek nu siŋka Abraham lite. ⁸ Levi tuku mbuŋ afu nanŋine mbal tuku agaŋ ndende maŋgur ande kilnaig ta nane tango ndo ŋakmba kume far sulunaig. Melkisedek nu Abraham tuku agaŋ ndende maŋgur ande kilna ta kuyar pasa nu tuku teŋenmba sakate. Nu abo ŋak minmba minit ŋgate.

⁹⁻¹⁰ Melkisedek nu ndinŋge Levi tuku mbuŋ Abraham kaŋgerna le ait ta mbolŋge Levi kugatok ta nu mbuŋ nuŋe tuku funŋul sinamŋge minna. Abraham nu nuŋe agaŋ ndende maŋgur 10 patika ande Melkisedek tuna ta nu nuŋe ndare Levi tuku turmba Melkisedek tambinu taŋaŋ kina. Ta tuku kile Levi tuku mbuŋ afu nanŋine mbal tuku agaŋ ndende ndui ndui yaika kilig ta nane pris sunŋo Melkisedek li ndade.

Yesus nu Aron lite

¹¹ Kuate nu Levi tuku tugu Aron tuku ndare nane pris piro biyamba kulatkuwaig ŋga nu tukul maŋau tango pino dubiwam tuku te-mayokna. Nanŋine piro ta mbolŋge tango pino Kuate am mbolŋge kumumbi mayok kinaig kande pris kitek ande mayok nda kina kande. Pris kitek mayok kina ta nu Aron tuku ndare kuga. Nu Melkisedek taŋaŋ mayok kina.

¹² Pris kitek mayok kuwa ta tukul maŋau kitek turmba mayok kinit. Tukul ambokok kugate. ¹³ Pris kitek ye sakit ta nu Levi tuku tugu kuga. Nu Yuda tuku tugu. Yuda tuku mbuŋ ande atrau mbain mbolŋge atrau ndakina. ¹⁴ Siŋgine Sunŋo Yesus nu Yuda tuku tugu mbolŋge prona wam ta sine ŋakmba kila. Moses nu atrau piro biyam tuku Israel mbal saningina ta nu Yuda tuku nyu te-mayok ndana. Ta tuku tukul maŋau ambokok sinamŋge Yuda tuku tugu ande pris piro biyam kumuŋ kuga.

¹⁵ Pris kitek Melkisedek taŋaŋ mayok kina wam ta mbolŋge sine kilimok kaŋgereg. Maŋau kitek turmba mayok kina. ¹⁶ Yesus nu pris mayok kina ta tukul ande dubimba pris mayok nda kina. Nuŋe mbuŋ ande pris piro biye ndakina. Nu abo ŋak minmba minam tuku nuŋe saŋgri tambi nu pris mayok ka piro ta tina. ¹⁷ Kuatenŋe nu tuku teŋenmba sakina. Ne Melkisedek taŋaŋ pris minmba minamŋgat.

¹⁸⁻¹⁹ Ambokok maŋau ta gisleknu. Tango pino tur ndakina. Tukul maŋau mbolŋge nane tiŋreknu mayok ndakinaig le Kuate nu maŋau ta te-sina. Kile maŋau kitek Yesus mbolŋge alonu tamŋgig ŋga tairŋga mineg maŋau ta kumuŋ. Sine nu mbolŋge kumumbi mayok ka Kuate tugum kineg.

²⁰⁻²¹ Pris ambokok nane atrau piro biyam tuku Kuate nu saningina ta nuŋe nyumbi pasa saŋgri pile ndana. Nu Yesus pris mayok kambim tuku sakina ta nu nuŋe nyumbi pasa ta saŋgri pilemba sana: Ye Sunŋo. Ye yiŋe pasa yiŋe nyumbi saŋgri pilemba saken. Ye wamdus mbilmba kisémba sake nda. Ne mara mara pris minmba minamŋgat ŋgina.

²² Kuate nuŋe pasa saŋgri pilemba nu Yesus pris minmba minam tuku pilna. Ta tuku nu pasa kitek Kuatenŋe katna ta kulatka minwa le alonu kugawe nda. Minmba minamŋgat. Ta tuku pasa kitek taŋge o buk Moses ndoŋ pasa katna ta lite.

²³ Pris ambokok nane ŋakmba kume likinaig. Ta tuku nane lafu-lafuka pris piro biyamba minanu. ²⁴ Yesus nu abo ŋak minmba minit tukunu nuŋe atrau piro kusrewe nda. ²⁵ Nu mara mara abo minmba samba mbolŋge Kuate tugumŋge tango tuku yabaŋmba minit. Nane afu nu tuku piro tuku saŋgri tomba tiŋga Kuate tugum kinig mbal nu nane tuku muskil kile-tidinga minit.

²⁶ Yesus nu kumumbi sine tuku atrau piro biyit. Nu purfeŋnu. Mbar ande nu mbolŋge mine ndakate. Nu sine tango taŋaŋ mine ndakate. Nu une kugatok. Kuatenŋe nu te-duŋga samba mbolŋge pilmba nyu sunŋo tuna. ²⁷ Pris ambokok nane mara mindek ambonga nanŋine une sauka ŋgumneŋga tango pino tuku une saukam tuku agaŋmor bale farmba atraukanu ta Yesus nu taŋa ndana. Nu nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna le afuŋge nu balenaig le atraukam nduina. Not ndo. ²⁸ Tukul maŋau sinamŋge Kuate nu sine tango une ŋak kilmba atrau piro biyam tuku patikina. ŋgumneŋga nu pris kitek piro

biyam tuku Kuate nu nuje nyumbi pasa sangri pilena ta nu nuje Kiyo nuje pilna. Nuje Kiyo ta nu purferjnu minmba nu pris sunjo kumumbi mayok ka tanjamba minmba minit.

8

Yesus nu pasa kitek kulatkate

¹ Ye pasa njakmba sake likit ta tugunu tejenmba. Singine pris sunjo Yesus nu samba mbolnje Kuate tuku ndinam kumamnje minyok minit. ² Nu samba mbolnje Kuate tuku wande tugusek ta sinamnje nuje atrau piro kumba minit. Wande ta Kuatenje pilna tuku. Tanjonje pile ndakinaig.

³ Pris sugo nane aganj yimyam Kuate tumba aganjmor kilmba bale farde. Nane atrau piro ta ke likam tuku pris nyu tinaig. Singine pris sunjo nu mata piro ta kam tuku nyu tina. Nu aganj ande Kuate atraukam kumunj.

⁴ Yesus nu kilke te mbolnje minit kande nu atrau piro biye ndakate kande. Pris gudommmba Moses tuku manjau mbolnje tukul dubimba aganj yimyam kilmba Kuate atrauka tuwig. ⁵ Kilke te mbolnje atrau piro kade mbal nane samba mbolnje piro tugusek ta tuku kanunu ndo kade. Moses nu tawi wande palmbim bafuna le Kuate nu wam pagumba sana:

Ne isa. Ne buk tabe mbolnje minna le ye wande kanunu te-mayokmba tumnen tanjamba ndo pale ngina. *Kisim Bek 25.40*

⁶ Kuate nu alonu sunjomba prowamngaig nga pasa kitek katna. Kile Kristus nu alonu ta kile-mayokkate. Pasa kitek tuku alonu sunjokanu pasa ambokok lite. Ta tuku atrau piro Kuate nu Kristus tuna tanje pris mbal tuku piro ambokok mata lite. ⁷ Kuate nu Moses ndonj pasa katna ta sinamnje tanjo pino kumumbi minnaig kande nu manj pasa kitek kat ndana kande. ⁸ Kuate nu tukul pasa kumnemnje minnaig mbal nu nane ndonj pasa njak minmba tejenmba sakina.

Ye Sunjo, ye satinjamngit. Ait ande prowa le ye Israel mbal ndonj Yuda mbal turmba pasa kitek sanjrinu katamngit.

⁹ Ye o buk Israel mbal tuku mbunj turka ndin te-mayoken le Isip kusremba kinaig ait mbolnje nane pasa sanjrinu katen tanjamba kuga. Nane ye tuku pasa ta dubi maye ndamba kusrenaig le ye nane ngumneningen.

¹⁰ Ye Sunjo ye satinjamngit. Ngumnenja ait kumunjuwa le ye pasa kitek tejenmba Israel mbal ndonj katamngit. Ye yije tukul pasa njakmba nane dubi magekam tuku nane tuku ngamungal sinamnje patike likamngit. Ye nane tuku Mbara Sunjo mini le nane yije mbal minamngaig.

¹¹ Nane nanjine kilke tuma mbal nanjine ndare Kuate tuku kila pilwaig nga manj tumninge nda.

Nyu njak nyu kugatok mbal nane njakmba ait ta mbolnje ye kila minamngaig.

¹² Ye nane mapeka nanjine wam najgonu sauke ningamngit. Tanjawi sulumba ye nane tuku une njakmba gilainjamngit ngina. *Yeremia 31.31-34*

¹³ Kuate nu pasa kitek katam saka nu pasa ambokok te-sina le piro kugatok minit. Nu piro kugatok minmba ngisinu bafute.

9

Kuate mbarinjam tuku kilke mbolok tawi wande

¹ Pasa ambonja Kuate nu Moses ndonj katna ta nane ta sinamnje fare fare Kuate mbarinjam ndanaig. Nane tukul afu dubika nu mbarinjam. Nane nu mbarinjam tuku kilke te mbolok tawi wande pilnaig. ² Nane wande tumailamnje bulu ande mbain mbolnje pilnaig. Tukul bret Kuate am mbolnje patikinaig tuku mata mbain ta mbolnje minnaig. Tawi wande ta nyunu tukul wande. ³ Tukul wande ta ngamunge malanga tukulanu tawi sunjokanu minna. Tawi ta ngumnemnje tawi ma ande minna ta nyunu tukul wande sunjo.

⁴Wande ta sinamnge mbain ande agañ afu pasokanu le mundur magenu prowanu ta minna. Mbain ta nane golmbi wakeinaig. Kuate nu Israel mbal ndonj pasa katna ta tuku bokis mata minna. Nane ngaronu golmbi wakeinaig. Ndame armba tukul pasa kuyaranu ñak, gol waim mana fudinjo ñak, Aron tuku ndumndum kuzru pronu ta ñakmba bokis sinamnge patikinaig. ⁵Bokis mbolnge enjel armba wakeika patikinaig. Enjel ar ta magenu ndo kilña ñak. Nale nakile salmban kuitka bokis tukulnu songinaig. Kuate nu tanjo tuku mbar saukam tuku pris sunjo nu bokis tukulnu ta mbolnge agañmor ndarenu bareñanu. Sine kile tawi wande tuku agañ ndende ñakmba satinjam tuku ait kuga. ⁶Nane tanjamba tawi wande tuku agañ ndende ñakmba patike likinaig.

Pris mbal nane mara mara wande tumailam ta sinam kumba atrau piro yimyam kumba minnaig. ⁷Tawi ma ngumnemnge minna ta pris sunjo ndo nu wande ta sinam kambinu. Mara mara kuga. Yar ndindo sinamnge ki ait ndindo ndo nu wande ta sinam kambinu. Nu kambim nga agañmor ndare kilmba nuje mbar, tanjo pino tuku mbar, mbar afu nane kumba kamus ndanaig ta ñakmba saukam tuku Kuate atraukanu. ⁸Mañau ta mbolnge Tukul Guwa nu teñenmba sine tumsinjit. Ambokok mañau sinamnge tukul wande tumailamnge atrau piro kuga ndawa ta ake tanjo nu tukul wande sunjo ngumnem ta sinam kumba Kuate tugum kambim kumuñ kuga.

⁹Tawi wande ta mañau kitek te tuku kanunu ndo. Mañau ta sinamnge nane Kuate mbarinjam nga agañ yimyam Kuate tuku patika agañmor kilmba bale farmba atrauka tanjamba tanjamba minnaig. Nane tanjanaig ta nanjine mbar mañau tuku piti nanjine wamdu sinamnge minnaig. ¹⁰Nane kule le nyamagan tuku tukul ngarusu agañ ndende minyanje likam tuku tukul ta ndo dubika minnaig. Tukul ñakmba ta ngarusu tuku ndo. Nane tukul kame ta dubika minwaig le Kuate nu mañau kitek te-mayokuwa le tukul kame ta sangri kugawamngai.

¹¹Nane tukul mañau dubika minnaig le ta ngamuknge Kuate tugumnge ngamungal mukuk ñak minam tuku mañau pronu. Kristus nu pro mañau ta tuku pris sunjo mayok kina. Nu Kuate tuku wande sinam kumba ka pris sunjo piro biyit ta kilke mbolok wande kuga. Samba mbolok wande tugusek. Tanjonje pile ndakinaig tuku. ¹²Nu wande ta tuku tukul wande sunjo nduiye sinam kina. Nu pris sunjo ambokok tanjanj meme le makau fat tuku ndare kilmba tukul wande sunjo sinam kine ndakina. Nu nuje ndare tumba ka ndare tamba sine piyasiñmba sine tuku muskil nduiye kile-tidinina.

¹³Mañau ambokok dubimba nane meme le makau pailnu tuku ndare kilmba makau pangar fatnu pasokinaig tuku kuke tugu ta tur mbilmba tanjo nu wam afu mbolnge kutur kilanu ta nane mbolnge bareñninginaig. Bareñninginaig le nanjine ngarusu tuku kutur saukinaig.

¹⁴Kristus tuku ndarengge agañmor ndare tuku piro lite. Nu purfeñnu ndo minmba nuje minmba minam tuku mañau tuku sangri mbolnge nuje ngarusu kumam tuku pilmba Kuate atraukina. Wam afu dubikeg le tur ndasingig le wamdu piti ñak mineg ta nuje ndarembi mbar ta ñakmba sauke suluwa le sine ngamungal mukuk ñak Kuate mbarinjam kumuñ. ¹⁵Pasa kitek Kuate katna ta kile Kristus nu alonu kile-mayokkate. Nu tuku kume mbolnge pasa ambonja katna ta kumnemnge minmba mbarde mbal muskil kile-tidinje ningit. Kile Kuate nu o buk sakina tanjamba nu wikade mbal ñakmba nuje wam magenu kilam tuku minig.

¹⁶Tanjo ande ngumnenga ye kumi le ye tuku agañ ndende yije mbalnge kilam tuku nga idusmba nu waje ande kuyarmba pilit. Tanjo ta nu kumit le ndo nu tuku agañ ndende kuembol walmba kilig. ¹⁷Nu nuje pasa kuyarte sulumba nu abo minit ta kuyar ta alo kugatok tanjanj minit. Nu kumit le ndo alonu mayok kinit. ¹⁸Wam ndui ta ndo Kuate nu pasa o buk tanjo ndonj katna ta alonu mayok kuwa nga tane agañmor bale farap ngina. Ndare tamba pasa katna ta tugu pilnaig ta teñenmba. ¹⁹Moses nu tukul pasa ñakmba tanjo pino saningina sulumba nu makau fat le meme tuku ndare kilmba kule tur mbilna. Tanjamba nu sipsip nguenu gurgur kilmba hisop ail wañenu tur kusmba pilna le ndare sinam kina. Kina le tumba bareña le tukul kuyaranu waje tanjo turmba

mbol kinaig. ²⁰ Tanjamba Moses ndek sakina: Tane dubikam tuku Kuate nu tane ndor pasa katna ta ndare tembi tugu pilit ngina.

²¹ Nu wam kina tanjamba ndo ndare ta tumba ka tawi wande sinamnge Kuate atraukam tuku aganj ndende njakmba mbolnge bareningina. ²² Moses tuku tukul manjau ta sinamnge kutur njakmba mayok kinaig ta ndarembi ndo saukinaig. Ndare kutu ndate ta tanjo tuku une sau ndakate.

Yesus nu kumba sine tuku une saukina

²³⁻²⁴ Manjau ambokok sinamnge nane aganjmor ndarembi kutur saukinaig. Manjau ambokok ta samba mbolok manjau kube ndo naig. Kristus nu kilke te mbolok tuku tukul wande sinam kine ndakina. Nu samba mbolok tuku wande tugusek ta sinam kina sulumba kile sine turkam tuku Kuate tugumnge minit. Ta tuku samba mbolok aganj ndende aganjmor ndarembi kutur saukam kumuŋ kuga. Atrau aganj purfejnombi ndo kutur saukam kumuŋ.

²⁵ O buk yar kidemba ki ait ndindo mbolnge pris sunjo nu tukul wande sunjo sinam kambim nga nuje ndare tumba kine ndakina. Nu aganjmor ndare kilmba kambinu. Kristus nu taja ndana. Nu nuje ngarosu kumam tuku palmbim nduina sulumba nuje ndare tumba samba mbolok tukul wande sinam kina. ²⁶ Nu wam ta ke ndakina kande Kuate nu kilke te-mayokna ait ta mbolnge nu tugu pilmba kume tutur-tuturmba ka kile tanjamba minit kande. Ait kugawam tuku ait te mbolnge nu mayok kina sulumba nuje ngarosu tambi une njakmba sauke suluwam tuku Kuate atraukam nduina. ²⁷ Tanjo njakmba kume nduiwaig sulumba Kuate nu nane pileningam tuku ait tairnga minamngaig. ²⁸ Tanjamba ndo Kristus nu nuje ngarosu pilna le nane nu balenaig le nu kumam nduina sulumba tanjo gudommba tuku une saukina. Nu manjau luka prowamngat ta une saukam tuku prowe nda. Sine nu minde mineg mbal sine tuku muskil kile-tidjnge singgam tuku prowamngat.

10

¹ Tukul manjanje samba mbolok tuku tugusek manjau tuku alonu kile-mayok ndakate. Nu wam tugusek tuku kanunu ndo. Ta tuku nane tukul dubimba yar kidemba aganjmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atrauka Kuate am mbolnge kumumbi mayok kine ndakade. ² Nane kumumbi mayok kinaig kande nane une tuku piti kamus ndamba aganjmor manjau kilmba bale farmba atrau ndakinaig kande. ³ Nane yar kidemba une saukam tuku aganjmor kilmba bale farnjamba atraukinaig sulumba nanjine une ta idusmba minanu. ⁴ Makau pailnu le meme tuku ndarembi une saukam kumuŋ kuga. ⁵ Ta tuku Kristus nu kilke te mbol prona sulumba nu Kuate sana:

Nane aganjmor kilmba bale farmba aganj kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta njakmba ne nzali ndanate. Ta tuku ne ye ngarosu te sina.

⁶ Nane aganjmor kilmba bale farmba njak pasokade ko nanjine une idusmba aganjmor bale farmba atraukade wam ta njakmba ne nda nzalinate.

⁷ Ta tuku ye ne sanamngit. Kuyar pasa ye tuku tanjamba sakate ta ye prowen te ne tuku nzali njakmba dubikam tuku minet. *Mune 40.6-8*

Kristus nu tanjamba Kuate sana.

⁸ Kristus tuku pasa ta tugunu tejenmba. Nu ambonja sakina: Aganjmor kilmba bale farmba aganj kise kise ne tanmbim tuku patikade wam ta ne nzali ndanate. Aganjmor kilmba bale farmba njak pasokade ko afu nanjine une tuku atraukade manjau ta njakmba ne nda nzalinate ngina. Nane tukul manjau dubimba manjau njakmba ta kinaig ta ⁹ Kristus nu manjau pasa tuturmba sakina: Ye prowen te ne tuku nzali njakmba dubikam tuku minet ngina. Nu manjau kitek Kuate tuku nzali njakmba dubikam tuku ta mayok kuwa nga tukul manjau tuku piro te-sina. ¹⁰ Kristus nu Kuate tuku nzali ta dubimba nuje ngarosumbi Kuate atraukam nduina. Tanjana le Kuate tuku nzali mayok ka Yesus Kristus tuku kume mbolnge sine nu am mbolnge kumumbi mayok kageŋ.

¹¹ Tukul maṅau mbolṅge pris mbal nane tawi wande sinamṅge mara mindek tanje piroka tiṅ minig. Nane aṅaṅmor ndui ta ndo kilmba bale farmba atraukade ta aṅaṅmor ndarenunṅe tanṅo tuku une saukam kumuṅ kuga. ¹² Kristus nu tanṅo tuku une saukam tuku nu nuṅe ṅgarosu kumam tuku pilmba Kuate atraukam nduina. Nu tuku atrau aṅaṅ une saukam tuku saṅgri minmba minamṅgat. Nu taṅana sulumba nu Kuate tuku ndinam kumamṅge minyoka ¹³ Kuate nu nuṅe ṅgueu mbal ṅakmba kile-ibenṅka nu kumnemṅge patikam tuku tairṅga minit. ¹⁴ Nu nuṅe ṅgarosu atraukam nduina le sine nu mbolṅge purfeṅnu mayok kineg mbal Kuate am mbolṅge kumumbi minmba minamṅgig. ¹⁵ Tukul Guwa nu wam ndui ta ndo tumsinṅgit. Nu ambonṅa teṅenmba sakina.

¹⁶ Ye Sunṅo ye sakamṅgit. Ait ande prowa le ye pasa kitek teṅenmba Israel mbal ndoṅ katamṅgit. Ye yiṅe tukul pasa ṅakmba nane dubi magekam tuku nane tuku ṅgamunṅal sinamṅge patike likamṅgit ṅgina. *Yeremia 31.33*

¹⁷ Tukul Guwa nu lato maṅ teṅenmba sakina.

Ye nane tuku une wam ṅaigonu ṅakmba gilainṅamṅgit ṅgina. *Yeremia 31.34*

¹⁸ Kuate nu sine tuku une ṅakmba sauka gilainṅina tukunu une saukam tuku atrau aṅaṅ nu piro kugatok minit.

Sine Kuate tugum kab

¹⁹ Tira kame, Yesus nu nuṅe ndarembi sine tuku une ṅakmba sauke suglukina. Ta tuku kile sine kuru kuru ndaka ṅgaro bulok samba mbolok tukul wande sunṅo sinam kumba Kuate tugum kab. ²⁰ Sine Kuate tugum kambim tuku Yesus nu nuṅe ṅgarosu atrauka ndin kitek wakeina. Ndin ta abo ṅak minmba minam tuku. ²¹ Nu pris sunṅo mayok ka sine Kuate tuku mbal kulatkate. ²² Nu sinṅine mbar tuku piti sauke sulumba kule purfeṅnumbi sine tuku ṅgarosu ṅakmba minyanṅina. Ta tuku sine wamdus ndindo tumba Kristus tuku saṅgri tomba tinṅa ṅgarosu bulok Kuate tugum kab. ²³ Sine nu tuku pasa tuku alonu tairṅga mineṅ ta kusre ndamba biye debe. Kuate nu sinṅka nuṅe pasa dubimba sinṅine muskil kile-tidinṅe sinṅamṅgat.

²⁴ Sine tira kame nane afu ṅgamunṅal ninṅam tuku afu mbolṅge maṅau magenu ke likam tuku sinṅine sinṅine ṅgamunṅal kuagnekube. ²⁵ Sinṅine mbal afu Kuate mbarinṅam tuku maṅgur ndakade ta sine taṅa ndabe. Sine maṅgurka sinṅine sinṅine tira ndoṅ muṅgu saṅgri pileninṅbe. Sunṅo prowam tuku ait buk patukate. Ta tuku sine mara mara maṅgurkube.

Kristus ṅgumnewam tuku maṅau

²⁶ Sine Kuate tuku pasa tugusek ismba kila pilmba sinṅine nzali ndo dubimba wam ṅaigonu kumba mineṅ ta atrau aṅaṅ ande une saukam tuku mine ndakate. ²⁷ Sine taṅamba mineṅ ta sine pilesinṅam tuku ait Kuate nuṅe ṅgueu mbal kilmba pa kame ṅayo mbol pankamṅgat ta tairṅga minbe.

²⁸ Tanṅo ande nu Moses tuku tukul pasa ande ake aṅaṅ taṅaṅ ṅga lukamba likina ta tanṅo armba ko keṅmba nu kaṅgermba nu tumba ka pasa mbolṅge te-timba nu mape ndamba balewanu. ²⁹ Ande nu Kuate tuku Kiṅo ṅgumnete ta sinṅka nu ṅgaro mukuk mine nda. Yesus nuṅe ndare kutuna le Kuate nu pasa kitek katna ta alonu mayok kina. Nane ndare ta ake aṅaṅ ṅgade ta ndare ta mbolṅge ndo nane purfeṅnu mayok kambim tuku nu kumna. Tukul Guwa nu nane ake sinaṅ make patikam iduste ta nane nu tumail pande. Mbal ta nane sinṅka pa sunṅo tam tuku minig.

³⁰ Kuate nu pasa teṅenmba sakina: Maṅau ṅaigonu lafunu ta ye tuku piro. Yenṅe pa ninṅamṅgit ṅgina ta sine ṅakmba kila. Nu lato pasa ande mata sakina: Ye Sunṅo. Ye yiṅe mbal ṅakmba pileninṅamṅgit ṅgina. ³¹ Ande nu Kuate minmba minit nu tuku pa kaṅgerwa sulumba ose. Nu kuru kuru sunṅo tamṅgat.

Sine saṅgri tinṅa dirnanṅgube

³² Ambonṅa bulu mayenu tane tugum prona le tane piti sugo afu pronaig ta tane saṅgri tinṅa dirnanṅa minnaig. ³³ Nane tane kilmba tanṅo am mbolṅge kile-tidinṅa piti sugo tinṅmba tane tumail pantinṅinaig. Mara afu tanṅine tira afu mbolṅge taṅanaig ta tane

kuru kuru ndaka nane ndorj ulendikinaig. ³⁴Nane afu mulij kilanu minnaig ta tane nane ndorj piti kuranaig. Nane afunje tane tuku agarj ndende ake kilmba njaigo siglikinaig ta tane ta tuku wamdus piti sunjo nda tinaig. Agarj kame ta kilke te tuku agarj ndo nga tangine samba mbolok agarj ndende magenu minmba minam tuku ta idus tidinjinaig. Tangine manjau mayenu ta gilai ndangap.

³⁵Tane sangri tinga dirnanga tanjamba ndo minap ma ma lafu mayenu tamnigaig. ³⁶Manjau tamba ndo Kuate tuku nzali njakmba dubikap sulumba wam mayenu prowamngat nga sakina ta tamnigaig. ³⁷Kuate tuku pasa te tane isap.

Ande prowamngat ta nu dalke nda. Mine minemba prowamngat.

³⁸Yije tango tinjeknu nu ye ndo idusyumba ye kumunj nga saka minwa. Nu kuru-kuruka lukuwa ta ye nu nzaliwe nda. *Habakuk 2.3-4*

Kuate tuku kuyar pasa tanjamba sakate. ³⁹Tira kame, afu kuru-kuruka luka ngisikade ta sine nane tanjau kuga. Sine Kuate tala ndamba nu kumunj nga abo njak minmba minam tuku mbal mineg. Ngisike nda.

11

Kuate tuku sangri tomba tingam tuku mbal

¹Sine Kuate tuku sangri tomba tingeg wam ta tugunu tejenmba. Sine wam kame tairnga mineg ta sinja kilamngig ngeg. Agarj ndende ammbi kanjer ndakeg ta sonndo minig nga ngamungalmi iduseg. ²Singine mbunj kame nane manjau ndui ta njak minnaig le Kuate nu nane tuku gare njak nyu sugo ninjina.

³Sine Kuate kumunj nga sakeg ta nuje pasambi samba kilke kile-mayokkina ta sine kila. Sine agarj ndende ammbi kanjerkeg te nu agarj ammbi kanjer ndakeg tamba nu kile-mayokkina ngeg.

⁴Abel nu Kuate tuku sangri tomba tinga agarjmor tomba atraukina. Atrau agarj tanje Kain tuku atrau agarj lina. Kuate nu Abel tuku atrau ta kanjermba nzalina le nu tango tinjeknu nga nu tuku nyu te-mayokna. Nu o buk kumna ta nuje manjau mayenu tanje sine tumsinmba minit.

⁵Enok nu Kuate tuku sangri tomba tingina ta nu kume ndakina. Kuate nge nu ngarosu njak tina le afu nu tuku mindesin kanjeram tuku sotete pisenginaig. Kuate nu Enok nda tina sulumba nu tuku gare sunjo tina. Kuyar pasa tanjamba nu tuku sakate. ⁶Ande nu Kuate talate ta nu Kuate gare tambim kumunj kuga. Ta tuku ande nu Kuate tugum kambim nga Kuate nu sinja minit nguwa. Ne nu sota le nu ne mbolnje wam mayenu kamngat nga idusa.

⁷Kuate nu wam ngumne nja prowam tuku Noa rironj pasa sana ta nu ismba Kuate tuku pasa son nga nu nuje ndare mage minam tuku warj ande kusna. Noa tuku manjau tanje kilke mbolok mbal tuku manjau njayonu kilimok te-mayokna. Kuate nu kumunj ngina ta nu am mbolnje kumumbi mayok kina.

⁸Kuate nu Abraham nuje ma kusremba ma kise ande tambim tuku sana le nu Kuate tuku sangri tomba tinga nuje ma kusremba kina. Ma nu kambim tuku ta nu gilai. Ake tinga kina. ⁹Kuate nu ma tambim tuku sakina ta mbol prona sulumba nu Isak le Yakob ndorj rawe tango tanjau minmba baibai ndo patikinaig. Abraham Kuate nu kumunj nga ma tam tuku wamdus bulok tairnga minna. ¹⁰Kuate nu samba mbolnje tumbraj mayenu minmba minam tuku pilna ta Abraham nu tumbraj ta ndo idusmba wamdus bulok njak tairnga minna.

¹¹Kuate nu pasa sangrinu sakina le Abraham piyo nuje Sara nu ismba Kuate nu kumunj ngina. Ta tuku nu saibo pile mayemba kinjo tam tuku ait lina ta nu kinjo konna le sangri tinga fungulok minna. Kuate nu sinja nuje pasa kumuwanngat nga nu tanjana. ¹²Wam ta mbolnje tango ndindo ta saibo pile mayemba kumam tuku ait patukina le nu tuku mbunj gudommba mayok kinaig. Samba mbolnje mbai minig piyalnje fulbul minig tanjau burnu kumunj kuga.

¹³ Abraham nane Kuate tuku pasa ismba nu kumuŋ ŋga saka minnaig ma ma alonu kanŋer ndamba kume likinaig. Nane pasa ndo ismba ŋgumneŋga alonu prowamŋgat ŋga nane kila minmba gare ŋak kume likinaig. Nane kilke te mbolŋge minmba sine rawe taŋgo taŋaŋ mineg ŋginaig. Singine tumbraŋ tuguk kilke te mbolŋge mine ndakate ŋga saka minnaig. ¹⁴ Taŋaka sakinaig mbal ta nane tumbraŋ ande minam tuku sota wamdus te-mayoknaig. ¹⁵ Naŋgine tumbraŋ o buk kusrenaig ta luka kambim kumuŋ ta nane tumbraŋ ta idus ndanaig. ¹⁶ Nane ma kise mayenu ndo sota minnaig. Ma ta samba mbolok. Nane Kuate nu sine tuku Mbara ŋginaig le nu nane tuku nyu yabu ndaka samba mbolŋge tumbraŋ ta kuanekene niŋgina.

¹⁷⁻¹⁸ Kuate nu nuŋe kiŋo Isak tuku teŋenmba Abraham sana: Isak mbolŋge ndo ne tuku mbuŋ mayok kaŋgaig ŋga sana. Nu Abraham tuku ŋgamuŋgal son tagona le nu Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga nuŋe kiŋo ndindo balemba luka Kuate atraukam bafuna. ¹⁹ Nu teŋenmba idusna: Isak nu kumwa ta Kuate nu te-tiwamŋgat ŋgina. Ta tuku Isak nu kume ndakina ta nu kumanu taŋaŋ mam nuŋe nu maŋ luka tina.

²⁰ Isak nu Kuate nu kumuŋ ŋga nuŋe kiŋo armba Yakob le Esau wam ŋgumneŋga mayok kaŋgaig ta tuku nyaro pasa nikina.

²¹ Yakob nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ ŋga nu nuŋe wa kame Yosef tuku kiŋo armba wam ŋgumneŋga mayok kaŋgaig ta tuku nyaro pasa nikina. Nu nuŋe ndumndum biyamba tamba ŋgaro saŋgri pilemba loka Kuate tuku nyu te-duŋga nu nale nyaro pasa nikina.

²² Yosef nu minmba ka kumam bafuna sulumba Kuate nu kumuŋ ŋga Israel mbal Isip kusrewam tuku saniŋgina: Tane Isip kusremba ye tuku isu kilmba kumba taŋgine ma kitek mbolŋge ŋgukap ŋgina.

²³ ŋgumneŋga Moses tuku ina mam nu te-pilmba kiŋo mayenu ŋga Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga Farao tuku tukul pasa kuru kuru ndaka nu yubeŋginaig le tambun keŋmba minna.

²⁴ Moses nu suŋgokina sulumba Kuate nu kumuŋ ŋga nu Farao tuku wa ŋga nyu suŋgo tunaig wam ta ŋgumnena. ²⁵ Kilke te tuku nzali ŋaigonu ait fagnu ndo minam tuku ta ŋgumneŋgina sulumba Kuate tuku mbal sinamanzer suŋgo minnaig ta nane ndoŋ ulendikina. ²⁶ Nu Isip mbal tuku agaŋ ndende magenu kilam tuku ta agaŋ ŋai fudiŋdo taŋaŋ ŋga mbulmba pitaikina. Nu afuŋge tumail pannaig ta nu Kristus tuku idusmba ŋgamuŋgal mukuk ŋak minna. ²⁷ Nu Kuate tuku saŋgri tomba tiŋga Farao tuku gubra kaŋgermba kuru kuru ndaka saŋgri tiŋga Isip kusrena. Sine singine ammbi Kuate kaŋgeram kumuŋ kuga ta Moses nu Kuate kaŋgeranu taŋaŋ saŋgri tiŋga minna. ²⁸ Kuate nu kumuŋ ŋga nu Pasowa ait suŋgo tugu pilmba kame eŋel nu Israel mbal tuku kiŋo mulum mapeka bale far ndakuwa ŋga nu nane saniŋgina le nane sipsip baleniŋmba ndarenu kilmba naŋgine wande malaŋga pisneninginaig.

²⁹ Israel mbal nane Kuate nu kumuŋ ŋga Yu Gurgur ŋgamuŋge bablakina le sim kinaig. Isip mbal nane mata sim kambim tuku tagomba kinaig ta nane ŋakmba ŋgisikinaig.

³⁰ ŋgumneŋga Israel mbal Kuate nu kumuŋ ŋga Yeriko tumbraŋ mara 7 laipnaig le ndame fonde sambrika guroronaig.

³¹ Yerikonu pino Rahab taŋgo didik farmba minna tuku ta nu Kuate kumuŋ ŋga Israel taŋgo armba tumbraŋ ta katesewam pronaig le nu nale turka yubeŋgina. Ta tuku nuŋe ŋgueu mbal kame pronaig ta nane Yeriko mbal ŋakmba bale farka nu mapemba bale ndanaig.

³² Ye nane gudommba tuku wam kubewam kumuŋ. Gideon Barak Samson Yefta David Samuel tuan taŋgo ŋakmba satingam tuku ta ye ait kuga. ³³ Mbal ta nane ŋakmba Kuate nu kumuŋ ŋga teŋenmba ke likinaig. Afu nane kilke kisekok mbal ndoŋ kame bumba nane kile-ibeŋkinaig. Afu saŋgri tiŋga maŋau tiŋreknu ndo mayok kambim tuku pirokinaig. Afu Kuate nu nane mbolŋge wam magenu kam tuku saniŋgina ta alonu tinaig. Afu nane laion tuku miŋge tukulniŋginaig. ³⁴ Nane afu pa suŋgo sinamŋge patikinaig ta kume ndakinaig. Afu naŋgine ŋgueu mbalŋge bagimbi bale faram bafunaig

ta nane sangri tinga kua kinaig. Afu sangri kugatok ta Kuate tuku sangri mbolnge sangri tinginaig. Nane kame buwam tuku sangri tinaig le kilke kisekok mbal nane kua kinaig. ³⁵ Pino afu nangine kutu kummba manj abonginaig le kilnaig.

Kuate tuku sangri tomba tinginaig mbal afu piti yimyam kanjerkinaig. Nane afunje nane Kuate kusrewaig nga ngarosu rar sunjo ninginaig le abo tugu kitek tam tuku saka Kuate kusre ndamba rar sunjo kumusmba ma ma kume likinaig. ³⁶ Afu kilmba amseseniymba muli karejnumbi ngusninge likinaig. Afu mulinj kilmba wandeknje patikinaig. ³⁷⁻³⁸ Nane afu ndamembi bale farninginaig. Afu so sunjombi ngamunje kat pugurkinaig. Afu kame bagimbi bale farninginaig. Kuate tuku mbal ta sipsip ko meme tuku ngaro fulka tinge lika minnaig. Nane piti yimyam kilmba kua ka ma baknu mbolnje tabe ponj pilemba ndame burok ko kilke burok sinamnje nane kuirka sinamanzer sunjo tumba mine likinaig. Kuate tuku mbal ta nane kilke mbolok mbal ndonj ulendikam mbulnaig.

³⁹ Nane njakmba Kuate nu kumunj nga dirnanga saka minnaig ta Kuate nu nane tuku gare njak nyu sugo ningina. Kuate nu wam mayenu kam tuku sakina ta nane alonu kanjer ndanaig. ⁴⁰ Ta ndanam? Kuate nu sine tuku ait mbolnje wam mayenu te-mayokam tuku idusmba nane sine tairngywaig le sine kumu kumu muskil kile-tidinge singamngat.

12

¹ Sine nane Kuate tuku sangri tomba tinginaig mbal ta tuku manjau mayenu ta idusningmba singine nzali yimyam ngumneniyimba ame unenje sine didikate ta kusreka sine tanjo kame usre mbolnje dirnanga pinderka piya mayenu tam idusde tana ² singine wamdus Yesus ndo idus timba minbe. Sine ngamungal son teg ta Yesus mbolnje teg. Teg le ka sangri tingate ta nunje sangri pilete. Yesus nu ngumnenga gare sunjo tam tuku idusmba ail kazrai tuku kume kiko sunjo ta tanaig nga kuramba kumna. Kummba tingina sulumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamnje nyu sunjo njak minit.

³ Mbal najgonu nane Yesus kasurmba nu tuku nyu njayo silinaig ta nuje sangri kusremba baklel ndana. Tane Yesus tuku manjau ta idusmba tangine sangri tingade wam ta kusreka baklel ndawap. ⁴ Tane manjau tinreknu dubiwam tuku sangri tingade le afunje wam ta tuku tane kilmba bale far ndade. ⁵ Kuate nu pasa ande tane piti sinamnje sangri tingam tuku sakina ta tane gilaingade nga iduset. Kuate nu tane nuje kiyo kame tuku tejenmba sakina.

Yije kiyo, ye ne te-tinam tuku pa tinet ta talaka nda isanu sukmba mine ndaka.

Ye ne sane liket ta sangri kusremba baklel ndawa.

⁶ Ye Sunjo. Ye tejenmba ket. Ye ande tuku kume purmba minet ta ye nu te-tiwam tuku pa tuwet.

Ande nu yije kiyo nga tet ta nu mayenu mayok kambim tuku ye nu nguset. *Sindaun 3.11-12*

Kuate nu tanjamba sakina.

⁷ Tane Kuate tuku pa kamsude ta nu sine kile-tidingam tuku tanjate nga sangri tingap. Tane Kuate tuku kiyo kame minig sulumba nu tuku pa kamsude. Kiyo ima nu mam nuje tuku pa kamsu ndate? ⁸ Kuate nu nuje kiyo kame kile-tidingam tuku pa ningit. Tane nu tuku pa kamsu ndawap ta tane nu tuku kiyo kame nda minig. Tane ma ngamukok kiyo kame tana minig. ⁹ Singine kilke mbolok mam kame nane sine kile-tidingam tuku pa singinaig ta nane kumumbi kade nga nane kumnemnje mingerj. Singine samba mbolok Mam nu singine kanu kulatkate sine pa singit ta sine sinja wamdus bulok njak nu kumnemnje minbe. Ta mbolnje sine mine mayenu tamngig. ¹⁰ Sine kiyo kame mingerj le singine mam kame sine kile-tidingam tuku nangine wamdus fagnu tamba pa singinaig. Singine Mam Kuate sine nu ndonj purferjnu tuma minbe nga wam mayenu ta tam tuku nu pa singit. ¹¹ Singine Mam sine pa sunjo singit le ta sinamnje sine gare kugatok ngamungal rar njak mineg ta ima nu pa ta mbolnje sangri tingate ta ngumnenga nu alonu kanjerka nu wamdus bulok njak minamngat. ¹² Ta tuku tane pa ta kamsmba

baklel ndaka sangri tingap. ¹³ Tane wamdus sangrinu pilmba manau tinreknu ndo ke likap. Tanawap le tane tuku afu sangri kugatok ta nane sangri tingamngaig.

¹⁴ TANGO ngakmba ndonj wamdus bafumbi minam tuku wamdus sangrimba palpe. Tane tinreknu mayok kambim tuku wamdus ndindo pilmba dirnangap. Ande nu tinreknu mayok ndakuwa ta nu Sunjo kangere nda. ¹⁵ Tane kurau mayewap. Kuate nu ake sinaj tango make patikate wam ta ande nu liwikat. Ko tane tuku ande wamdus ngueu ngak mayok ka tane ngakmba ngaigo siglikuwa le tane kutur tubekaig. ¹⁶ Tane kurau mayewap. Ande nu fare fare pino kame ndonj unekumba minikat. Ko ande nu Esau tananj Kuate tuku wam ake aganj tananj nga bukngikat. Esau nu kiyo mulum tukunu mam nunenge Kuate tuku nyaro pasa nu tambim tuku minna. Ait ande mbolnge nu gubana le nyamaganj piyanu mambo nuje nyaro pasa ta tuna. ¹⁷ Ngumnenga nu nyaro pasa bukngina ta luka tam tuku nu malmbi sunjo tumba mam nuje kusnana kande nu tambim kumuŋ kuga. Nu manj ngamungal biye mbilam tuku ndin kiringina. Tane ngakmba Esau tuku wam ta kila.

Sine samba mbolok aganj ndende tugum proweg

¹⁸ Israel mbal o buk Sinai tabe tugum promba nangine ammbi aganj ndende kangerki-naig. Tabe ta mbolnge pa bulu sunjo mayok ka ma furir sunjo ndeka bubre sangri nyajo tinga minna. ¹⁹ Ta sinamnge tabil singon sunjo mayok ka Kuate tuku minje pasa ande prona le tango pino nane pasa ta ismba kuru kuru sunjo tumba Moses sarsamba sanaig: Sine pasa ta lato isam mbulig nginaig. ²⁰ Kuate nu rironj pasa ande tejenmba sakina: Aganjmor ko tango tabe te tugum prowa kande mape ndamba ndamembi balewap ngina.

²¹ Wam mayok kinaig ta nane kangerka kuru kuru sunjo tinaig le Moses nu mata sakina: Ye kuru kuru sunjo tumba isu piririwet nga sakina.

²² Tane pasa kitek sinamnge minig mbal tabe ta tugum pro ndade. Kuga. Tane Kuate abo tugu minmba minit nu tuku tumbranj Sion tabe tugum prode. Tumbranj sunjo ta Yerusalem kitek samba mbolnge minit. Tumbranj ta sinamnge ejel gudommba manjur sunjo pilmba gare-gareka minig. ²³ Mbal afu Kuate tuku kiyo kame ambonga mayok kinaig nu samba mbolnge nane tuku nyu kuyarkina ta nane mata tanje manjurkade. Kuate nu tango ngakmba pilesingit ta nu mata tanje minit. Nane Kuate tuku mbal tinreknu buk kumumbi mayok kine likinaig ta nane tuku kanu mata minig. ²⁴ Yesus nu mata tumbranj ta mbolnge minit. Kuate nu pasa sangrinu kitek katna ta nunje alonu kile-mayokkate. Nuje ndare kutuna tanje Abel tuku ndare witina ta lite.

²⁵ Ta tuku tane kurau mayewap. Ande nu pasa tumsingit ta tane pitaibekaig. Moses nu kilke te mbolnge Kuate tuku rironj pasa saningina ta ande nu ismba nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa tamngat. Kile Yesus nu samba mbolnge rironj pasa sasingit ta ande nu pasa ta nda isanu sukmba pitaiwa ta nu pa sunjo te nda nga iduste e? ²⁶ O buk Kuate nu Sinai tabe mbolnge nuje pasa Moses ndonj katna le kilke te buru-burukina. Kile nu pasa sangrinu sakate: Ye kilke manj nduiye buru-buruwamngit. Kilke ndo kuga. Samba turmba buru-buruwamngit ngate. ²⁷ Kuate nu ye manj nduiye buru-buruwamngit ngate ta tugunu tejenmba. Nu aganj ndende kile-mayokkina te buru-buruninguwa le ngakmba ngisikamngaig. Aganj ndende buru buru ndakuwaig ta ndo kilmba patikuwa le minmba minamngaig.

²⁸ Sine Kuate tuku gageu mayok kagenj mbal singine tumbranj tugusek samba mbolnge buru-buruke nda. Ta tuku sine Kuate tuku gare pasa tube sulumba nu kuru-kuruka nu kumnemnge minmba nu tuku nyu te-dungube. Mbarinj manau ta nu nzalite. ²⁹ Singine Mbara pa sunjo tiglu ngakmba pasokate tananj minit.

13

Kuate gare tambim tuku manau

¹ Tanguine tira mbal ngamungal munju ninje-ninjekam tuku manau kusre ndawap. ² Mbal afu ma kisekok tane tugum prowaig kande tane nane kulat magekap. Nane afu buk tananaig ta nane ejel kame kulatkinaig ta nane katese ndanaig. ³ Tane tuku afu muli

wandekŋge minig ta tane nane ninanka nane ndoŋ piti tuma kurawanu taŋaŋ minap. Ko afuŋge tane tuku afu rar niŋgig ta nane mata ninanka nane ndoŋ rar tuma kamasanu taŋaŋ minap. Tane mata piti ndui ta kile-siglikubekaig.

⁴ Pino taŋgo ndoŋ muŋgu kilik maŋau mayenu ta ake agaŋ ŋga idus ndamba kurau mayewap. Ande nu maŋau ta purte ta nu mbar sungote. Pino taŋgo ŋak ko mbanzonu kuayarde mbal Kuate nu nane ŋakmba pileniŋgamŋgat.

⁵ Tane ndametij kilam tuku piriri ndawap. Tane agaŋ ndende ŋak minig ta te kumuŋ ŋga idusap. Kuate nu teŋenmba sakina: Ait ŋakmba mbolŋge ye ne ndoŋ minmba kusrene nda ŋgina. ⁶ Ta tuku sine Kuate tuku pasa ta idusmba sine miŋge bulokmbi teŋenmba sakube.

O Suŋgo, ne mara mara kumumbi ye turyate.

Ta tuku ye taŋgo tuku ŋgueu maŋau kuru kuru ndaket.

Mune 118.6

Sine taŋamba sakube.

⁷ Taŋgine gabat kame Kuate tuku pasa mayenu tumsingiŋaig ta nane Kuate biye demba minnaig ma ma kume likinaig. Nane Kuate tuku saŋgri tomba tiŋginiŋaig wam ta idusmba kubewap.

⁸ Yesus Kristus mbilka kise mayok kine nda. Nu buk minna kile minit ŋgumneŋga ndui ta ndo minmba minamŋgat.

⁹ Tane rironŋkap. Nane afuŋge wam pagu pasa kise tumtinguwaig le tane nane dubikubekaig. Nane nyamagaŋ tuku tukul ndo dubikam tuku tumtingig. Maŋau ta dubide mbal maŋau taŋge nane tur ndakate. Kuate nu sine ake sinaŋ make patikate wam taŋge siŋgine ŋgamuŋgal saŋgri pilete. ¹⁰ Sine atrau mbain kitek ŋak. Nane kilke te mbolok tawi wande tuku maŋau dubide mbal siŋgine atrau mbain kitek ta mbolŋge nyamagaŋ tumba nyam tuku nyu kugatok. ¹¹ Israel mbal tuku pris suŋgo nu agaŋmor tuku ndare kilmba taŋgo pino tuku une saukam tuku nu tukul wande suŋgo sinam kina. Nane agaŋmor ta ndemnu ŋakmba kilmba tumbraŋ suŋgo kusremba kilimŋge pasokinaig. ¹² Wam ndui ta ndo Yesus mbol prona. Nane nu tumba ka Yerusalem tumbraŋ suŋgo kilimŋge rar suŋgo tumba ail kazrai mbolŋge balenaig le kumna. Kummba nuŋe ndarembi sine tuku une saukina le purfeŋnu mayok kageŋ. ¹³ Ta tuku sine siŋgine maŋau yimyam ambokok ŋakmba kusreka kilim ka Yesus ndoŋ ulendikube. Siŋgine mbal afu talasiŋgig ta sine piti ta nu kurana taŋamba ndo kurabe.

¹⁴ Sine kilke te mbolŋge tumbraŋ ande minmba minam tuku mine ndakate. Tumbraŋ suŋgo ande Kuate nu te-mayokamŋgat ta sine mindemba mineg. ¹⁵ Ta tuku sine mara mara Yesus tuku nyu tumba Kuate tuku nyu te-dungube. Maŋau tamba sine ŋakmba atrau agaŋ balemba Kuate atraukanu taŋaŋ keg.

¹⁶ Nane afu mbolŋge wam magenu kam tuku gilai ndaŋgap. Afu nane agaŋ ndende denkade ta taŋgine agaŋ ndende tamba turkap. Maŋau kame ta Kuate am mbolŋge atrau agaŋ mayenumbi atraukanu taŋaŋ. Nu kaŋgermba gare sungote.

¹⁷ Taŋgine gabat kame kumnemŋge minmba nane tuku wam pagu pasa dubi mayewap. Nane ŋgumneŋga ka Kuate tugumŋge piro ta tuku sakamŋgaig ŋga idusmba nane kurauka tane kulat magekade. Tane nane tuku miŋge dubikade ta nane gare ŋak tane kulatkade. Nane piti ŋak pirokade ta piti ta luka tane mbol kaŋgat.

¹⁸ Sine Kuate am mbolŋge mbar tuku wamdus piti kugatok ŋga iduseg. Sine maŋau tiŋreknu ndo kam tuku matuk tukulkeg. Ta tuku tane sine tuku ŋga Kuate yabaŋap. ¹⁹ Ye pitik tane tugum prowam tuku tane suŋgomba Kuate yabaŋap.

²⁰ Yesus nu kumna le Kuate tuku pasa kitek minmba minam tuku katna ta nu tuku ndarembi alonu te-mayokna. Taŋana le Kuate nu Yesus te-tina le nu nyu suŋgo tumba Kuate tuku sipsip kulatkanu taŋgo suŋgo minit. ²¹ Kuate nu ŋgamuŋgal mukuk miro. Tane nu tuku nzali ndo dubiwam tuku nuŋge wam magenu kumumba tiŋguwa. Tane Yesus Kristus tuku saŋgri tomba tiŋgap le saŋgri taŋge Kuate nu tane tuku ŋgamuŋgal sinamŋge nuŋe nzali ŋakmba kile-mayokkuwa. Yesus Kristus tuku nyu suŋgo ta minmba minwa. Son.

²² Yiŋe tira kame, ye pasa kuennu tane tuku kuyar ndawet. Ye tane sangri piletingam tuku pasa fagnu kuyaret te tane kilba pilmba ise mayewap.

²³ Timoteus nu muliŋtinaig ta nu buk mayok kina ta ye tane kila satinget. Nu pitik ndo ye tugum te prowa ta ye nu ndoŋ tane tugum prowamngik.

²⁴ Tangine gabat kame Kuate tuku mbal ŋakmba singine gare pasa te saningap. Tangine tira afu Italinŋe minig ta nane mata tane gare pasa tingig.

²⁵ Kuate nu ake sinaj tane make patikuwa.
Son.

YAKOBUS

Yakobusnge waje kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumnenga nu manj kiyo bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat nangine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolnje minit.

Waje te Yakobusnge kuyarna. Maib nuje Yudas tuku waje mata Kuate tuku Pasa mbolnje minit.

¹ Israel tugu 12 kilke tugu kise kise mbolnje mine likade tane njakmba kaiye. Ye Yakobus Kuate le Sunjo Yesus Kristus nale tuku piro tanjo minet. Yenge tane tuku waje te kuyarmba pilet.

Piti ngamuknje sangri tingap

²⁻³ Tira kame, tanjine ngamunggal son piti ngamuknje sangri tinguwa ta bike ndakam tuku manjau tane mbolnje sangri tingamngat. Wam ta tane kila. Ta tuku tane piti yimyam kanjerka gare-garekap. ⁴ Ngamunggal son bike ndakam tuku sangri ta kusre ndamba biye dewap le ma ma manjau magenu njakmba tane mbolnje mayok kuwaig.

⁵ Tane wamdus kuyar mayenu te-fugumba kande tane Kuate yabanjap le nunje sungomba tingamngat. Nu kilke mbol mbal tuku sungomba waknyate tuku. Nu tanjo wam ande tuwit sulumba nu sawe lika nda tuwit. ⁶ Tane Kuate tala ndamba nu kumun nga nu yabanjap. Ande nu wamdus terokate ta nu bubrenge yu fitte le yu tongel tingate tanjap. ⁷⁻⁸ Nuje mine njakmba mbolnje nu wamdus kine inummba tugusemba ke ndakate. Tanjap tanjo ta Kuate tugumngge wam ande tamngit nga idus ndawa.

⁹ Tira kame, tane tuku afu sanzal minig ta tane Yesus mbolnje nyu sugo tade tukunu wam ta tuku ndo payamkap. ¹⁰ Tane tuku afu aganj ndende sungomba njak minig ta Yesus tinaig tukunu kile tane kilke mbol mbal am mbolnje nyu kugatok minig. Wam ta tuku tane payamkap. Aganj ndende njak mbal mindesil bot tanjap pitik kugawamnggaig. ¹¹ Ki promba mindesil bot tugunu piyit le lamba supika ndeka mindepiye mayenu ta ngisikate. Tanjamba ndo tanjo aganj ndende njak nuje piro ngamuknje nu kummba nuje aganj ndende njakmba kusrekate.

Wam njayonu kam tuku tugu

¹² Tanjo nu piti ait mbolnje wamdus bulok pilmba sangri tingate ta nu gare njak minanu tanjap minit. Nu piti kuramba kumumbi mayok kuwa sulumba nu abo njak minmba minamngat. Kuate nu nuje kume purde mbal tanjamba ningam tuku sakina.

¹³ Tane tagotingam tuku ait mbolnje wam njayonu kam tuku idusde ta Kuatenje ye tagoyate nga sa ndakap. Andenje Kuate wam njayonu kam tuku tagowam kumun kuga. Nu mata tanjo ande wam njayonu kam tuku tago ndate. ¹⁴ Tanjo nu nuje nzali njayonunge nu didikate sulumba wam njayonu kam tuku tagote. ¹⁵ Nu nzali njayonu kam tuku idusmba minit ma ma nzali njayonu te-mayokmba unekate. Uneka minit le ma ma wam njayonu ta sungoka nu te-ngisite.

¹⁶ Tira kame, tane kuraukap. Tane wamdus mbarbekaig. Kuate nu sine unekam tuku tago ndasingit. ¹⁷ Aganj magenu njakmba nu tugumngge ndekade. Bulu njakmba mine likade Kuate nu tugu. Nu samba tuku bulu kise mayok kinig tanjamba nu kise mayok nda kinit. Nu purfejn nu ndo minmba minit. ¹⁸ Nuje nzali mayok kina le nu nuje pasa tugusekmbi sine kile-patikina le sine nu tuku mbal njakmba ngamuknje sine ambonja nu tuku kiyo kame mayok kagej.

Sine Kuate tuku pasa ismba kumube

¹⁹ Tira kame, wam te kila palpe. Tane pitik pasa isam tuku kilba palpe. Pitik ndo pasa saka gubra te ndakap. ²⁰ Tanjo nu gubra tate ta Kuate nu nzalite manjau mayenu te-mayok ndate. ²¹ Ta tuku tanjine wamdus kutur tanjine wam njagonu njakmba kusrekap

sulumba tane ngan minmba Kuate nu nuje pasa tangine wamdus sinamnge pilna ta kumnemnge minap. Kuate tuku pasa tanje tane tuku muskil kile-tidinge tingam kumu.

²² Tane Kuate tuku pasa ismba kumu-kumuwap. Nu tuku pasa isendo kade sulumba sine kumu ngade ta tangine wamdusnge yabritingit. ²³ Tango ande nu Kuate tuku pasa isendo ka kumu kumu ndate ta nu tango ande kanummbi nuje tumail kingemba kangerte tana. ²⁴ Nu nuje tumail kangerte sulumba nu kumba nuje tumail nda nda ta nu pitik gilaingate tana. ²⁵ Ande nu Kuate tuku pasa purfenu tango tuku muskil kile-tidingate ta ismba nu lato lato kila pilit sulumba gilai ndanga kumu-kumuwa ta nu gare sungo jak minit.

²⁶ Ande ye Kuate dubimba mbari jet ngate sulumba nu nuje mane kulat ndaka fare fare pasa kile-mayokkate ta nuje wamdusnge yabrite. Nuje mbari je manau ta alo kugatok. ²⁷ Tane nane munzanu mbal pino kuembol nane tuku piti sinzangnimba turkap. Tane kilke te tuku manau najgonu jakmba kusrekap. Mbari j manau ta Kuate am mbolnge tugusek.

2

Tango tuku mindepiye pile ndaningap

¹ Tira kame, singine Sungo Yesus Kristus Kuate tugumnge nyu sungo jak minit ta tane nu tuku mbal minmba ngarusu mindepiye mbolnge tangine tira kame pile ndaningap.

² Pasa te tane katesewam tuku satینگamngit. Kusem ait mbolnge ande nu tawi mayenu tingmba mindepiye mayete le ande nu sanzalnu tawi urfunu tingit le nale kumu kumu prowik. ³ Tane tango tawi mayenu jak nu make pilmba sakade: O tira, ne sine tugum tenge mbili mayenu mbolnge minyoka nga sade sulumba tango sanzalnu ta ake aganj nga ne ka singe tinga ko pro iben tenge minyoka nga sade ta ⁴ tane Yesus tuku manau mbilmba wamdus tugusekmbi mungu pile ndangade.

⁵ Tira kame, tane ye tuku pasa te isap. Kuate nu ima kate Yesus tuku son nga nu kulatkate ma sinam kambim tuku madiningina. Aganj ndende sungomba jak mbal e ko sanzal mbal? Nane kilke mbolok mbal am mbolnge sanzalnu minig mbal ta madiningina. Kuate nu tanamba nuje kume purde mbal nu ndon minmba minamngaig nga sakina.

⁶ Tane ndanam tuku mbal ta tumail panningig? Ima katenge piti sungo tingmba tane didika kilmba ka pasa mbolnge kile-tidingade? Aganj ndende sungomba jak mbalnge tanade. ⁷ Yesus tuku nyu mayenu tane tinaig ta aganj ndende sungomba jak mbalnge njayo silide.

⁸ Kuate tuku pasa ande tejenmba sakate. Tane tangine ngarusu tuku kume purde tanamba ndo tane tugumnge minig mbal tuku kume purap ngate. Tane Kuate tuku tukul sungo ta kumu-kumumba minap. ⁹ Tangine ammbi tangine mungu pilengade ta Kuate tuku tukul pasa tanje tane mbarde wam ta te-mayokmba tumtingit. ¹⁰ Tane Kuate tuku tukul pasa jakmba dubika ndindo ndo lukawap ta tane tukul jakmba lukakanu tana. ¹¹ Ta ndanam? Kuate nu tukul ande tejenmba sakina: Tango pino mungu kuayar ndakap ngina. Nu tukul ande mata sakina: Tango ande bale ndawap ngina. Tane mungu kuayar ndakade sulumba ande balewap ta tane Kuate tuku tukul pasa jakmba lukakanu tana.

¹² Tukul kitek Yesusnge pilna ta sine tukul ta alonu dubikeg e ko kuga. Kuate nu tanamba sine pilesingamngat. Sine ta idusmba mungu kume purkuba. ¹³ Ande nu tukul manau kitek dubi ndamba afu mape ndakuwa ta Kuate nu tango ta pilemba mapewe nda. Ande nu afu mapeka minwa ta pilewam tuku kame nu laipamngat.

Ngamunggal tugusek

¹⁴ Tira kame, ande nu sakate: Ye Kuate tuku sangri tomba tinget ngate sulumba manau ta tuku alonu kile-mayok ndakuwa ta Kuatenge nu tuku muskil te-tiwe tuwe nda. Nu ngisinungat. ¹⁵ Tangine tira ande tawi le nyamagan tuku denkuwa le ¹⁶ tane nu samba ose tira, ne wamdus bulok jak kaye sulumba ngamunggal mukuk mina nga sawap sulumba nu tur ndawap ta pasa ta nu ndanjmba turamngat nga idusde. ¹⁷ Wam ndui tana ndo

ande nu Kuate tuku sangri tomba tingate sulumba ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta nu ngamunggal son kugatok minit.

¹⁸ Ande nu ye tuku pasa te isam mbulmba tejenmba sakamngat. Ne wam magenu kumba minit ta ye Kuate tuku sangri tomba tinget ngamngat. Nu tanjamba sayuwa ta ye nu tejenmba kusnawamngit. Ye wam magenu ke liket manau ta mbolnge yiye ngamunggal son ne tumnam kumuŋ ta ne ngamunggal son ngate ta ame manjambi tumyamngat. ¹⁹ Mbara ndindo ndo minit nga ne son ngate ta maye ta bukla njaigonu nane mata Mbara ndindo ndo minit nga kuru kuru sungo tade. ²⁰ Ne sirka nginngan tango ande. Ande nu Kuate tuku son ngate sulumba nu wam magenu ke ndakate ta nu ngamunggal son kugatok minit nga sawamngit.

²¹ Ye pasa tembi tumtingamngit. Singine mbuŋ Abraham nu nuŋe kiŋo atrau mbain mbolnge pilmba balemba Kuate tuku atraukam bafuna. Nu wam ta kina le Kuate nu manau ta kanjermba Abraham nu ye am mbolnge tinreknu minit nga sakina.

²² Ata. Nu Kuate tuku sangri tomba tingina sulumba alonu te-mayokmba wam ta kina. Wam kina ta mbolnge nuŋe ngamunggal son kumumbi mayok kina. ²³ Tanjamba kuyar pasa Abraham tuku sakina ta kumungina. Pasa ta tejenmba. Abraham nu Kuate tuku sangri tomba tingina le Kuate nu tuku ngamunggal son ta kanjermba nu tango tinreknu ngina. Tango te ye tuku gulab ngina. ²⁴ Ata. Ande nu Kuate tuku son nga wam ta tuku alonu turmba kile-mayokkate ta nu Kuate am mbolnge tango tinreknu minit.

²⁵ Ye pasa andembi manj tumtingamngit. Rahab nu tango didik farmba minna le Yosuanŋe Zu tango armba kukulnikina le pino ta tuku tumbraŋ wam katesewam pronaik le nu nale tuku pasa ismba Kuate nu kumuŋ nga nu nale turka lukam tuku ndin kise tumnikina. Nu wam kina ta nu Kuate am mbolnge tinreknu mayok kina.

²⁶ Ne tuku kanu ngarosu kusrete ta ngarosu nu kumaknu minit. Tanjamba ndo ne ye Kuate son nget nga ta tuku alonu kile-mayok ndakate ta ne tuku ngamunggal son mata kumaknu minit.

3

Mane fudiŋndo ta sangri nayo

¹ Tira kame, sine Kuate tuku pasa kukliweg mbal nane afu sine tuku mbar manau kanjerkam tuku kulatkade. Ta tuku tane gudommba piro ta pitik nda tap. ² Sine njakmba mbareg tuku. Ande nu nuŋe mane tugu kulat mayete ta nuŋe ngarosu tuku nzali njakmba kile-iberkam kumuŋ. Tango ta nu purfeŋnu.

³ Hos ponŋade mbal ta nane ain fudiŋndo tumba nanŋine nzali dubiwam tuku hos tuku minŋek sinamŋe patikade. Ain njai fudiŋndo tambi aganmor sunŋokanu ta mbilam kumuŋ.

⁴ Waŋ tuku manau mata kanjerap. Waŋ sunŋokanu bubre sunŋo tinga waŋ kadute le pinderkate. Waŋ kulat tango nu animbi kambim tuku iduste sulumba ulum njai fudiŋndo tambi waŋ sunŋo ta mbilte le bubre kuerka kinit.

⁵ Tanjamba ndo mane nu agan njai fudiŋndo ta sangri nayo minit. Nu wam sugo ke likate ta tuku payamkate. Pa mirmin fudiŋndo ta duŋe sinamŋe ndeka pa sunŋo tingate. ⁶ Tanjamba ndo singine mane te mata pa tanjaŋ. Nu agan njai fudiŋndo kilke te tuku wam njaigonu njakmba kile-mayokkam kumuŋ. Nu Satan tugumŋe wam njaigonu kilmba ngarosu kutur tuwit sulumba tango tuku mine nayo silitte.

⁷ Tanŋonŋe aganmor yimyam, sar umaŋ, agan rabmba likade, kualegaŋ ta njakmba kuapi niŋmba kulatkade le nŋan patikade. Nane afu buk tanjanaig ta ⁸ tango nu nuŋe mane tanjamba kulatka te-iberkam kumuŋ kuga. Mane te agan nyanonu ndo. Nu kame mberj tanjaŋ kame agan njak minmba mburerikate. ⁹ Sine singine mane tembi singine Mam Sunŋo tuku nyu te-duŋgeg sulumba manj tango kasureg. i ... Kuate nu tango nuŋe suk wakeina. ¹⁰ Minŋe ndui tembi nyaro pasa saka kasur pasa mata sakeg. O tira kame, wam ta nyanonu ndo. ¹¹ Kule burok ndui tambi kule mayenu kaglinu turmba prowam

kumuŋ kuga. ¹² Fik ail mbolŋge olif alonu prowam kumuŋ e? Ko grep muli mbolŋge fik prowam kumuŋ e? Yu sinamŋge mata kule prowam kumuŋ kuga.

Wamdus kuyar tugusek

¹³ Tane ŋgamukŋge ima nu ye kila sunŋo ŋak wamdus kuyar mayewet ŋga iduste. Ariya. Ne wamdus kuyar tugusek tuku alonu kile-mayokka wam magenu ke lika mine mayenu mbolŋge mina sulumba naŋe nyu payam ndaka. ¹⁴ Ne nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba naŋe ŋgarosu ndo idusmba ŋakmba tidonŋ panka minit ta naŋe nyu payamka ye wamdus kuyar mayenu ŋak minet ŋga yabri ndaka. ¹⁵ Ande nu taŋamba wamdus kuyar pilit ta Kuate tugumŋge te ndakate. Kilke te mbolok kila Satan tugumŋge tate. ¹⁶ Afu nane afu tuku mine mayenu tuku gubra pilmba naŋgine ŋgarosu ndo idusmba ŋakmba tidonŋ pankade mbal nane ŋgamukŋge gubra maŋau sunŋoka nane pur yimyamkade sulumba wam ŋaigonu gudommba ke likade.

¹⁷ Ande nu ŋgamunŋgal kuyar tugusek Kuate tugumŋge tate ta nu alonu teŋenmba kile-mayokkate. Nu maŋau purfeŋnu dubimba gubra kugatok wamdus mukuk minmba nu afu tuku pasa pitai ndaka nu ŋakmba sinanu wam magenu nane mbolŋge ke likate. Nu yabri maŋau kugatok wamdus ndindombi nane afu mbolŋge wam tugusek ke likate.

¹⁸ Nane ŋgan minmba wamdus mukuk taŋgo ŋgamukŋge te-mayokde mbal alonu nane mbolŋge maŋau tiŋreknu mayok kinig.

4

Kilke te tuku maŋau ndonŋ ulendi ndakap

¹ ŋgarosu tuku nzali yimyam taŋgine wamdus sinamŋge kame bumba minig. Ta tuku tane kualeyauka pasambi kame bude. ² Tane wam afu kilam idusde ta tane kilam fugumba ande balewam idusde. Tane wam afu kilam tuku am kikonŋ tiŋgade ta kilam fugumba kualeyauka kame bude. Tane Kuate wam afu yabaŋ ndade tukunu tane wam ta denkanu minig. ³ Ko tane wam afu kilam tuku Kuate yabaŋde ta tane taŋgine nzali dubikam idusde tukunu Kuate nu nda tiŋgit.

⁴ Tane Kuate ndo idus ndade. Ande nu kilke te tuku maŋau ndonŋ ulendikate ta nu Kuate tuku ŋgueu minit. Wam ta tane kila. Tane kilke te tuku maŋau ndonŋ ulendikam idusde ta tane Kuate tuku ŋgueu taŋgo mayok kinig.

⁵ Kuate tuku pasa ande teŋenmba sakate. Tukul Guwa Kuate nu siŋgina ta sine Kuate ndo idusam tuku nu saŋgri ŋak sine kulatkate. ⁶ ŋgarosu tuku nzali yimyam kile-iberŋka Kuate ndo idusam tuku nu ake sinaŋ sine lato lato make patikate. Kuate tuku pasa ande teŋenmba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndonŋ ŋgueu minit. Nyu te-iberŋmba minig mbal nu ake sinaŋ nane make patikate ŋgate. *Sindaun 3.34*

⁷ Ta tuku tane ŋgan patika Kuate kumnemŋge minmba tane saŋgri tiŋga dirnaŋga minap le Satan nu tane kusreka kua kaŋgat. ⁸ Tane Kuate tugum kape le nu tane tugum prowamŋgat. Tane mbarde mbal tane taŋgine une maŋau kusrekap. Wamdus ar ar ŋak minig mbal tane wamdus ŋaigonu kusrekap sulumba wamdus ndindo ŋak purfeŋnu minap. ⁹ Tane taŋgine une tuku sinanu Kuate am mbolŋge malmbikap. Taŋgine nzumilkade maŋau mbilmba wamdus piti sunŋo tap. Tane gare maŋau mbilmba ye mbaren ŋga kikonu lok minap. ¹⁰ Tane taŋawap ta Sunŋo nu tane kilmba kile-mayokkamŋgat.

Tira ande pile ndawap

¹¹ O tira kame, tane taŋgine taŋgine muŋgu ŋgumnem pasa sa ndakap. Ande nu tira ande tuku ŋgumnem pasa sakate ko nu pilete ta nu Kuate tuku tukul turmba ŋgumnem pasa tumba pilete. Ne Kuate tuku tukul pilete ta ne tukul ta dubi ndate. Ne tukul tuku ma tumba naŋe ma ta tukulŋge tate le ne tukul tuku pile taŋgo mayok kinit. ¹² Kuateŋge ndo tukul kile-mayokka sine tuku pile taŋgo minit. Ande mine ndakate. Nunŋge ndo sine

tuku muskil kile-tidingam kumuŋ. Nuŋge ndo sine pitaikam kumuŋ. Ne ima le tira ande pilete?

Payamkam tuku maŋau kuraukap

¹³ Tane afu tejenmba sakade. Kite ko indole ye tumbraŋ sunŋo ande mbol kumba tanŋe yar ndindo piroka ndametiŋ sunŋomba kilamŋgit ŋgade. Tane taŋamba sakade mbal pasa te isap. ¹⁴ Indole wam ande prowam tuku ta tane gilai minig. Tane tuku abo guwa bidu taŋaŋ kile kaŋgereg le pitik kugate taŋaŋ. ¹⁵ Ta tuku tane tejenmba sakap: Kuate nuŋe nzali dubiwa le sine abo minbe sulumba sine taŋamba taŋamba kamŋgig ŋga sakap. ¹⁶ Tane mbe mbolmbolka taŋgine ŋgarosu ndo payamkade maŋau ta ŋakmba ŋaigonu ndo. ¹⁷ Tane wam magenu kam tuku kila ŋak minmba ke ndakap ta tane mbarde.

5

Agan ndende tuku ndo idusde mbal piti tamŋgaig

¹ Agan ndende gudommmba ŋak mbal tane pasa te isap. Tane piti sugo kaŋgerkamŋgaig ta tuku tane malmbi sunŋowap. ² Taŋgine agan ndende ta menŋgam tuku minig. Taŋgine tawi magenu subinŋe nyam tuku minig. ³ Kile kugawam tuku ait te mbolŋge tane kilke te tuku agan ndende kile-maŋgurkade ta taŋgine ndametiŋ use purka sasukam tuku minig. Tane taŋgine miroŋ ndo idusmba ndametiŋ tode le use purka sasukade. ŋgumneŋga taŋgine mbar use purkade wam ta mbolŋge kilimok mayok ka pa taŋaŋ tinŋa taŋgine ŋgarosu pasokamŋgat.

⁴ Tane isap. Piro mbal tane tuku piro mbolŋge nyamagan kilnaig ta tane kumumbi nane piya ninŋe ndakinaig. Piya inumnu tane tugumŋge minig tanŋe tane tuku mbar te-mayokte. Piro mbal tuku malmbi ta Kuate Sunŋo nu isit. ⁵ Tane agan ndende magenu ŋak gare sunŋo tumba nzumilka minig mbal tane aganmor buk nyam tuku kumuŋgate taŋaŋ tane baletingam tuku ait patukate. ⁶ Tane taŋgo magenu kilmba yabri pasa mbolŋge patika bale farninŋinaig ta nane nanŋine ŋgarosu turam tuku sanŋri kugatok.

Tane ŋgan minap

⁷ Tira kame, tane wamdus bulok minmba Sunŋo prowam tuku tairŋga minap le ma ma nu prowamŋgat. Tane piro miro taŋgo tuku maŋau kaŋgerap. Nu nyamagan ŋgu denpurmba wamdus bulok minmba alonu tairŋga minit le sawe piymba ka ka ki prote le nyamagan kilit. ⁸ Taŋamba ndo tane ŋgamunŋal wamdus bulok ŋak minmba sanŋri tinŋap. Sunŋo prowam tuku ait buk patukate.

⁹ Tira kame, taŋgine taŋgine muŋgu gubra pile ndakap. Tane taŋawap ta Sunŋo nu tane piletingamŋgat. Nu prowam tuku ait buk patukate. ¹⁰ Tuan taŋgo kame Kuate tuku pasa kuklimba nane piti ait mbolŋge ŋgamunŋal mukuk wamdus bulok minmba sanŋri tinŋinaig wam ta ndo tane idusmba kumu-kumuwap. ¹¹ Nane piti sugo kaŋgerka dirnanŋinaig tukunu nane gare sunŋo ŋak mbal ŋgeg. Yob nu piti sinamŋge ŋgamunŋal mukuk ŋak minmba sanŋri tinŋa minna. Sunŋo nu taŋgo mapeka sinzanŋingit taŋamba ndo nu ŋgumneŋga Yob make pilmba sinzanŋa.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹² Tira kame, ye pasa sunŋo te satinŋamŋgit. Tane pasa ande sakam ŋga ki am mbolŋge ko kilke am mbolŋge ko agan ande nyu mbolŋge taŋgine pasa sanŋri pile ndawap. Tane au ŋgam idusmba kande au ndo ŋgap. Kuga ŋgam idusmba kande kuga ndo ŋgap. Tane taŋa ndawap ta Kuate nu tane kilmba pasa mbolŋge kile-tidingamŋgat.

¹³ Tane tuku ande piti ŋak ndeta nu Kuate yabanŋwa. Ande nu wamdus bulok ŋak ndeta nu Kuate tuku nyu te-dunŋa mune ulwa.

¹⁴ Ande nu guaze ŋak ndeta Yesus dubide mbal tuku gabat kame wikuwa le nane nu tugum promba Sunŋo tuku sanŋri idusmba gureŋ pismemba yabanŋwaig. ¹⁵ Tane Sunŋo tuku sanŋri tomba tinŋa nuŋge guaze pitaiwamŋgat ŋga yabanŋap ta nu taŋgo ta tuku muskil te-tiwe tambimŋgat. Nu guaze taŋgo te-tiwa sulumba nu tuku une ta ŋakmba

sauke tambimngat. ¹⁶ Ta tuku tanjine une afu tanjine tanjine tira kame ndon kile-mayokka sakap sulumba tane man mage minam tuku Kuate yabanap. Tango tinreknu ande nu Kuate yabanwa ta nu tuku yaban manau sanjri jak. ¹⁷ Tuan tango Elia nu sine mineg tejen tango. Nu sawe nda piywa nga nu wamdus sanjrinu pilmba Kuate yabanna le yar kenmba tambun 6 sawe piye ndakina. ¹⁸ Nu man sawe piywa nga yabanna le sawe piyna le kilke mbolnge nyamagan jakmba tinginaig.

¹⁹ Tira kame, tane pasa te kila palpe. Tane tuku ande tugusek manau kusremba baringa ndekuwa le andenge nu te-luka tumba Kuate tugum prowa ta nu wam mayewamngat. ²⁰ Ande nu une tango tumba ndin mayenu tumte le nu ngamungal biye mbilmba nune mbar kusrekate ta nu tango ta tuku kanu turte le nu ngisike nda. Kuate nu tuku une sauke tuwit.

Son.

1 PETRUS

Petrusnge waje ambonga kuyarna

Petrus nu waje te Kristus tuku kuasmbi ma tugu jakmba mbolnge mine likinaig ta tuku kuyarna. Ait ta mbolnge nane sungomba piti yeki yeki sugokanu kangerkinaig tukunu nu nane piti sinamnge bike ndaka sangri tinguwaig nga waje te kuyarna.

¹ Kuate tuku mbal tane rawe tango tajar Pontus Galesia Kapadosia Asia Bitinia ma tugu ta jakmba mbolnge mine likade tane jakmba kaiye. Ye Petrus Yesus Kristus tuku aposel tane ndoj pasatam prowet. ² Tane Tukul Guwa tumba Kuate tuku mbal mayok ka Yesus Kristus tuku pasa dubika nuje ndare mbolnge purfernu mayok kambim tuku Kuate nu o buk tane maditingina.

Kuate nu lato-latomba tane ake sinarj make patika ngamungal mukuk wamdus bul sertinguwa. Son.

Sine abo jak minmba minam tuku minde mineg

³ Sungo Yesus Kristus tuku Mam Kuate sine nu tuku nyu te-dungube. Yesus Kristus nu kumna le nu te-tina le abonga tingina wam ta mbolnge Mam Kuate nu sine sungomba mapeka kitek kile-mayokkina le kile minmba nu tuku wam magenu minde mineg. ⁴ Kuate nu samba mbolnge sine kilam tuku madisingina wam mayenu ta kutur kugatok. Menje nda. Mayenu minmba minamngat. ⁵ Sine Kuate nu kumu nggeg mbal nu nuje sangrimbi sine kulatka minwa le ma ma kugawam tuku ait mbolnge muskil kile-tidinge singamngat.

⁶ Tane kile ait fagnu piti yimyam kamsude ta muskil kile-tidinge tingam tuku wam ta idusmba gare-gareka minap. ⁷ Nane agarj afu gol kangeranu suk ta kilmba sirjka gol e nga katesewam tuku pasokade. Tanjamba ndo tangine ngamungal son ta katesewam tuku piti yimyam pa tajarj tane pasokade. Piti mbolnge tangine ngamungal son tugusek mayok kinit ta Kuate am mbolnge sungokanu ngisikam tuku agarj gol ta lite. Tane ngamungal son jak ta Yesus prowa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le tane nyu jak minmba minamngaig.

⁸⁻⁹ Tane Yesus kanjer ndanaig ta tane nu tuku kume purmba minig. Tane nu kanjer ndade ta tane nu tuku sangri tomba tingade. Tane tajade le Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tingit le tangine ngamungal son tuku alonu tade. Ta mbolnge tangine gare marjau sungo njayote.

¹⁰ Kuate nu ake sinarj sine make patika muskil kile-tidingate ta tuan tango kame o buk ta tuku dir pasa saka katese mayewam tuku wamdusmba minnaig. ¹¹ Kristus tuku Guwanje tuan tango kame tumningina le Kuatenge madina tango nu rar sungo tuwa sulumba nyu sungo pasa jak tamngat ta nane isnaig. Ismba nuje ait ginu prowamngat ko kilke te ndarjndarjmba minwa le nu prowamngat nga katesewam tuku sotinaig. ¹² Sotinaig ta Kuate nu tuan tango kame ta saningina: Tangine ngarosu turam tuku piro ndakade. O ngumnennga mbal afu tuku tane pirokade nga saningina. Mbal ta tane. Kuate nu samba mbolnge Tukul Guwa kukulna le ndekina le nane afu nu tuku sangri mbolnge Kristus tuku pasa mayenu tinginaig. Wam kame tane isnaig ta enjel kamenge katesewam tuku wamdus sungo jak minig.

Kuate nu sine mine mayebe nga wikina

¹³ Tane wamdus ndindo pilmba wamdus kuyar mayenu jak likap. Kristus nu prowa le Kuate nu tane make patikamngat wam ta idusmba minap. ¹⁴ Tane o buk Kuate gilai minmba tangine nzali najgonu dubikinaig ta kile kusrekap. Tane kiyo kame magenu tajarj Kuate kumnemnge minap. ¹⁵ Kuate nu tane nuje kiyo kame minam tuku wikina ta nu purfernu tukunu tane nu tuku wam te-purmba tangine mine mbolnge purfernu minap. ¹⁶ Kuate tuku kuyar pasa tejenmba sakate. Ye purfernu minet tanjamba ndo tane yiye mbal purfernu minap ngate.

¹⁷ Tane Kuate nu singine Mam ngade ta nu sine tanjo ngakmba tuku manau kumumbi pilesingit. Ta tuku tane rironka kilke te mbolnge minmba nu kumnemnge minap. ¹⁸ Tangine mbun kat tangine tuku manau alo kugatok dubika minnaig le ta ngamuknge Kuate nu tane tuku muskil kile-tidinge tingina ta gol le silwa ngisikam tuku aganj tambu nu tane piya ndatingina. ¹⁹ Nu Kristus tuku ndare tambu tane tuku muskil kile-tidinge tingina. Nane sipsip fatnu mayenu balemba Kuate atraukade tananj Kristus nu purfernu minmba nuje ngarosu kumam tuku pilna. ²⁰ Kuate nu aganj ndende nda kile-mayokkina sulumba nu Kristus piro ta kam tuku nu madina. Kile kugawam tuku ait te mbolnge tane turkam tuku mayok kina. ²¹ Tane nu mbolnge Kuate tuku sangri tomba tingade. Kristus nu kumna le Kuate nu te-timba nyu sunjo tuna wam ta tuku tane Kuate nu kumu ngaja nu tairnga minig.

Sine tira kame ngamunggal ninbe

²² Tane Kuate tuku pasa tugusek dubide ta tangine mine magenu mbolnge minmba mingembi ndo sa ndaka tangine ngarosumbi turmba tangine tira kame tuku kume purde. Ta tuku tane kile tangine ngarosu ngakmbambi tangine tangine munju kume purkam tuku wamdus sangrinu palpe. ²³ Tane kinjo dabro kitek tananj man mayok kinaig. Tanjo tuku manau dubimba ina sinamnge mayok nda kinaig. Abo ta ngisikam tuku. Tane Kuate tuku pasa minmba minam tuku ta tinaig sulumba kitek mayok kinaig. ²⁴ Kuate tuku kuyar pasa tejenmba sakate.

Kilke mbol mbal anja tananj minig.

Nangine mindepiye anja botnu tananj.

Anja ta tugunu lamba botnu supika ndekate.

²⁵ Sunjo tuku pasa tanawe nda.

Nu minmba minamngat ngate.

Aisaia 40.6-8

Nane afu pasa mayenu tane tugumnge kuklinaig ta not.

2

¹ Tane manau ngajonu ngakmba kusreka wam afu yabri ndakap. Tangine yabri manau yabuka sine tinreknu mineg nga sa ndakap. Afu tuku mine magenu tuku wamdus kagli fir ndakap. Afu tuku ngumnem pasa sa ndakap. ²⁻³ Tane buk Kuate tuku rangun mayenu katesenaig. Ta tuku kinjo dabro amo nyam paraningit tananj tane Kuate tuku pasa tugusek tam tuku paratinguwa. Tane tanjamba nyumba minap ma ma sugo-sugowap le muskil kile-tidinge tingamngat.

Ndame mayenu abo ngak

⁴ Ndame ande tanjo kamenge gisleknu nga te-sinaig ta Kuate nu ndame ta madimba nu ndame sunjo ngina ta Kristus. Ndame ta abo ngak. Tane nu tugum prowap. ⁵ Promba ndame abo ngak tananj minmba Kuate tuku wande palmbim tuku tangine ngarosu patikap. Tanjawap sulumba tane Kuate tuku pris tananj mayok ka tangine manau magenumbi Kuate atraukanu sukamngag. Tane Yesus Kristus ndonj ulendikade le Kuate nu tane tuku atrau aganj ta nzalite. ⁶ Kuyar pasa tejenmba sakate.

Ye ndame sunjo madimba tumba Sion tumbraj tuku ndame ngakmba nu mbolnge sangri tingam tuku palmbimngit. Ande nu ndame ta tuku sangri tomba tinguwa ta nu tumail pulunungat ngate.

Aisaia 28.16

⁷ Tane ndame ta tuku sangri tomba tingade mbal nu tane am mbolnge ndame sungokanu. Nane nu talade mbal Kuate tuku kuyar pasa tejenmba nane tuku sakate.

Ndame ande ndame wande pilig mbal gisleknu nga te-sinaig. Ndame ta kile wande ta tuku ndame ngakmba nu mbolnge sangri tingade ngate.

Mune 118.22

⁸ Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Tanjo kame ndame ta mbolnge kupe dannga mbikeka barinungag nga sakate. *Aisaia 8.14-15*

Kuate nu o buk sakina tanjamba ndo nu tuku pasa nda isanu sukmba ngumnede mbal nane baringade ta ⁹ tane tanjamba kuga. Tane Kuatenge maditingina. Tane nu tuku

kuasmbi ndindo minig. Tane Sunjo Kuate tuku pris mbal. Tane nu tuku mbal mayok ka nu tuku tur mañau mayenu afu saningam tuku nu ma make sinamñge tane wika kilmba nuñe bulu mayenu mbolñge patikina. ¹⁰ Tane buk nyu kugatok mbal minnaig. Kile tane Kuate tuku mbal nyu ñak minig. Kuate nu buk tane mape ndakina. Kile nu tane mapekate.

Wam pagu pasa yeki yeki

¹¹ Tira kame, tane samba mbolok mbal mayok ka kile tenge rawe tanjo tanaj minig. Tane ngarosu kikonj tingam tuku nzali ñakmba ngumneningap. Ngarsu tuku nzalinge tanjine kanu ñaigo siglikate. ¹² Tane Kuate dubi ndade mbal ngamukñge mine mayenu mbolñge minap. Tane tanjawap ta nane tane wam ñaigonu kanu nga ngumnem pasa tinguwaiñg sulumba tane tuku mine mayenu kanjeramñgaig. Kanjerwaig le Kuate nu nane tugum prowa le nane Kuate tuku nyu te-dungamñgaig.

¹³ Kilke mbol mbal nanjine sugo yimyam patikade ta tane Kuate tuku mbal tukunu mañau mayenu te-mayokmba nane kumnemñge minap. ¹⁴ Kilke tuku gabat sunjo ko gabat fonjon nu tuku nyu mbolñge pirokade nane ñakmba kumnemñge minap. Gabat fonjon nane mbarde mbal lafu ñayonu niñmba wam mayede mbal nyu kile-dungam tuku nu patikate le nane piro ta kade. ¹⁵ Tane mañau tinjeknu kumba tamba nane wamdus tugusek kugatok mbal tuku minje tukulningam tuku Kuate nu nzalite. ¹⁶ Kuate nu tane muskil kile-tidinge tingit mbal tane tukul tuku piti kugatok tanaj likap. Sine tukul pasa kumnemñge mine ndakeg nga wam ñaigonu afu kam tuku idus ndawap. Tane Kuate kumnemñge minmba nu tuku piro mbal minap. ¹⁷ Tane tanjo ñakmba idusniñmba ande maim maim tuwe ndakap. Tane Kristus tuku kuasmbi tuku kume purmba Kuate kumnemñge minmba nu tuku nyu kuraukap sulumba sisar tuku nyu idusap.

¹⁸ Piro mbal, tane tanjine kulat mbal tuku nyu idusniñmba nane kumnemñge minap. Kulat mbal rangun magenu ta ndo kuga. Minje sangrinumbi tane kulatkade mbal mata kumnemñge minap. ¹⁹ Tane mbar ndade le afu ake sinaj tane katinggig le sine Kuate tuku mbal nga wamdus piti kugatok rar kurade ta tane wam mayede. ²⁰ Tane mbarde le afunje katinggig le tane wamdus piti kugatok rar kurade ta alo kugatok. Tane mañau tinjeknu kade le katinggig le tane ndek wamdus piti kugatok rar kurade ta Kuate nu nzalite.

²¹ Tane wamdus piti kugatok piti kurawam tuku Kuate nu tane wikina. Kristus nu sinenu nga rar sunjo tina sulumba piti mbolñge sine nu tuku mañau dubiwam tuku tumsingina. ²² Nu mbar ande ke ndakina. Yabri pasa ande mata sa ndakina. ²³ Nane afunje nu tumail pannaig ta nu lafumba nane tumail pan ndaningina. Nane nu ngaro rar sunjo tunaig ta nu lafumba rironj pasa ande sa ndaningina. Kuate nu tanjo kumumbi pilenignit nga nu wam ta ñakmba nu wai mbolñge patikina. ²⁴ Singine mañau ñaigonu kusreka mine kitek mayenu mbolñge minbe nga nu sine tuku une kilmba ail kazrai mbolñge kumna. Nu tuku mbamake tanje sine tuku muskil kile-tidinge singina le sine mage mineg. ²⁵ Sine sipsip tanaj ndin mbarmba ngisika mingenj ta kile Sipsip Kulat Tanjo tugusek tugum proweg le nu sine tuku kanu kulatkate.

3

Pino le tanjo tuku pasa

¹ Pino kame, tane tanjine tanjo kat tanjine tuku minje kumnemñge minap. Tane tanamba minmba tanjine tanjo afu Kuate tuku pasa dubi ndakade ta tane pasa ande sa ndamba tanjine ngan mañau tamba nane Kuate dubiwam tuku didikamñgaig. ² Tane alej alej ndaka Kuate kumnemñge minmba katesek mañau ñak minap le tanjine tanjo kat tanjine nane mañau ta kanjermba Kuate dubiwam tuku iduswaig.

³ Tane gabat waje mara mara parej latomba mindepiymba tawi magenu tinmba tanamba ngarosu tuku mindepiye sunjomba idus ndawap. ⁴ Tane ngamungal tuku mindepiye wamdus bafuknu ngan mañau kile-mayokkap. Mañau ta kugawe nda. Minmba minamngat. Kuate am mbolñge sunjokanu. ⁵ O buk pino kame Kuate dubimba

nu minde minnaig mbal nane tanjamba ngamunggal tuku mindepiye njak minmba nangine tanjo kat nangine kumnemnge minnaig. ⁶Tane Sara tuku manjau kanjerap. Nu Abraham kumnemnge minmba yiŋe gabat nga minna. Pino kame, tane wam ande tuku kuru kuru ndaka manjau tiŋreknu ndo kap ta tane Sara tuku kulim kame minig.

⁷Tango kame, tane mata rangun mayenu njak nangine pino kame ndoŋ minap. Nane tane tuku sanjri kumuŋ kuga tukunu nane kulat magekap. Kuate nu tale arnej ake sinaŋ make patikina le tale kumu kumu abo kitek tinaik. Ta tuku tane nangine pino kame kulat magekap. Kuate nu tane tuku yabaŋ pasa ise ndakikat.

Sine ngamunggal ulendi njak minbe

⁸Ye wam pagu afu satinjamngit. Tane njakmba wamdus ndindo tap. Piti muŋgu turturkap. Nangine nangine kume purkap. Nangine nyu kile-mayok ndakap. Tane muŋgu sinakap. ⁹Nane afu tane mbolŋge wam njaigonu kuwaig kande tane lafumba wam njaigonu ke ndakap. Ko nane afu tane tumail pantinguwaig kande tane lafumba tumail pan ndaningap. Kuga. Tane lafumba nyaro mayenu ningap. Kuate nu tane wikina ta tane nyaro mayenu kilam tuku wikina. ¹⁰Kuate tuku kuyar pasa tejenmba sakate. Ande nu nuŋe mine njakmba mbolŋge gare minam idusmba kande nu pasa njayonu ko yabri pasa ande sa ndakuwa.

¹¹Nu manjau njaigonu kusreka wam magenu kumba minwa.

Nu nane njakmba ndoŋ ngamunggal mukuknu minam tuku wamdus sanjrinu pilwa.

¹²Kuate nu tanjo tiŋreknu kulatkate.

Nu nane tuku yabaŋ pasa isit.

Nu wam njaigonu kade mbal tuku ngueu minit.

Mune 34.12-16

Kuate tuku pasa tanjamba sakate.

Sine manjau tiŋreknu tuku rar tam kumuŋ

¹³Tane wam magenu kam tuku wamdus sanjrinu palpe ta ande nu tane kilmba njaigo siglike nda. ¹⁴Ko afuŋge tane manjau magenu kap le kilmba rar tiŋguwaig kande tanaig. Kuate nu tane mbolŋge wam magenu kamngat. Tane tanjo tuku wam idusmba kuru kuru ndakap. ¹⁵Tane Kristus nu sine tuku Sunjo nga nu kumnemnge minap. Ande nu ndarjam tane Kristus minde minig nga kusnatinguwa ndeta tane lafuwam nga nu idusmba pasa mukuk sawap. ¹⁶Tane Kuate am mbolŋge mbar tuku piti kugatok minap. Tane tanjamba Kristus ndoŋ ulendika mine mayenu mbolŋge minig le afuŋge tane ngumnem pasa tiŋgig ta ngumnem pasa ta luka nangine kiko tuwaig. ¹⁷Kuate nu nzaliwa le afuŋge tane manjau tiŋreknu tuku rar tiŋguwaig kande maye. Tane mbarde ta tuku afuŋge rar tiŋguwaig ta njayo.

Kristus nu tanjo tuku une saukam tuku kumna

¹⁸Kristus mata mbar ndamba purfeŋnu minmba sine une njak mbal tuku kumna. Nu sine kilmba Kuate tugum prowam tuku tanjana. Nane nu tuku njarosu balenaig ta nu nuŋe kanu mbolŋge abo njak mayok kina. ¹⁹Nuŋe kanu kumba ka kanu afu muliŋ kilmba ndalekanu ma mbolŋge minnaig ta pasa ningina. ²⁰Muliŋ kilanu mbal ta nane Noa tuku ait mbolŋge nu waŋ kusmba minna le Kuate nu ngan minmba nane tairtairngina ta kuga. Nane nu tuku pasa ise ndakinaig. Tanjanaig le nane 8 ndo waŋ ta ponginaig. Ponginaig le kule tanje waŋ tumba te-faitmba nane tuku muskil kile-tidingina.

²¹Kule pisne manjau wam ndui ta ndo tane tuku muskil kile-tidinge tiŋgit. Njarosu tuku kutur saukate le wam ta mbolŋge kuga. Kuate nu Yesus te-tina le tiŋgina tane wam ta tuku sanjri tomba tiŋga nangine mbar tuku piti saukam tuku Kuate yabaŋmba kule pisne tade le muskil kile-tidinge tiŋgit. ²²Yesus nu tiŋgina sulumba samba mbol kumba kile nu Kuate tuku ndinam kumamnge nyu sunjo njak minit le eŋel kame guwa kise kise sanjri njak ta njakmba nu kumnemnge minig.

¹ Kristus nu ngarosu ngak minmba nu rar sungo tina. Tane mata wamdus ndui ta ngak minap. Ande nu une manjau te-iberjam tuku ngarosu rar tate ta nu une manjau kusrekate.

² Ta tuku tane kilke te mbolngge minmba ngarosu tuku nzali ngakmba tidonga Kuate tuku nzali kumnemngge minap.

³ Tane buk kiko kugatok ngarosu tuku nzali ngail ndaka une manjau kam tuku wamdus sangrinu pilnaig. Tane kule kamenu sungomba nyumba afu ndon manjurka isukusmba maim-maimkinaig. Tane yabri mbara dubika mbar sugo fare fare ke likinaig. Kuate dubi ndade mbal manjau nzaliningit ta tane buk ke kumunaig.

⁴ Kile tane nane ndon maim maim sugo kile-mayokka wam ngaijonu ndui ta kam tuku ulendi ndakade le nane tane tuku piriri ngayomba ngumnem pasa tingig.

⁵ Kuate nu abo minig mbal kumanu mbal pileningam tuku minit ta nane nu tugumngge nangine mbar kile-mayokkuwaig le nu pileningamngat. ⁶ Kumanu mbal mata pasa mayenu isnaig. Nane une tuku lafunu kuramba kume likinaig ta nangine kanu Kuate tanan minmba minam tuku nane pasa mayenu isnaig.

Sine afu turninbe

⁷ Agan ndende ngakmba kugawam tuku ait buk patukate. Ta tuku nangine ngarosu tuku nzali ngakmba tidonga wamdus kuyar mayenu ngak lika Kuate yabanmba minap. ⁸ Nangine nangine lato lato mungu kume purkap. Manjau tange nangine mbar gudommmba saukate. ⁹ Nangine nangine wande mungu ngailka ande gubra ngak te ndakap. ¹⁰ Kuate nu ake sinan sangri yimyan tingina ta tane kulat mageka tamba nangine nangine mungu turkap.

¹¹ Ande nu pasa kukliwam kande Kuate tugumngge tumba kukliwa. Ande nu afu turningam kande nu Kuatenge sangri tuwit tamba nane turkuwa. Tane tanamba kap ta wam ngakmba mbolngge Yesus Kristus tuku sangri mayok kuwa le Kuate tuku nyu afunje te-dungamnggaig. Nu nuje nyu kilna sangri ngak minmba minwa. Son.

¹² Tira kame, piti sugo tane tagotngam tuku pa tanan tane pasokade ta tuku tane piriri ngayo ndawap. Kristus tuku mbal piti kurawam tuku mineg ta sine kila. ¹³ Tane Kristus ndon ulendika nu piti kamusna tanamba piti afu kamusde ta tane gare-garekap. Kristus nu nyu sungo pasa ngak mayok kuwa le tane nu ndon gare sungo tamnggaig. ¹⁴ Tane Kristus tuku kuasmbi tukunu afu tane tumail pantinguwaig kande tane gare-garekap. Kuate tuku Guwa mayenu tane ndon minit tukunu nane tanade.

¹⁵ Tane ande bale ndawap. Agan ande kuayar ndawap. Wam ngaijonu ke ndakap. Tango ande tuku wam mayenu kuer ndakap. Tane mbar tanan kumba rar kamusap ta kiko. ¹⁶ Tane Kristus tuku nyu ngak minmba rar tumba kande tane nyu ta kikonu yube ndangap. Tane Kristus tuku nyu ngak minig tukunu Kuate tuku nyu te-dungap. ¹⁷ Kile Kuate nu tugu pilmba sine nuje mbal pilesingit ta nu tuku pasa mayenu pitaide mbal nu nane pilenimmba ame piti ningamngat. ¹⁸ Kuyar pasa ande tejenmba sakate. Tango magenu nane muskil kile-tidingam tuku manjauje liningam ndafloningit.

Ata. Kuate idus ndamba wam ngaijonu kade mbal ta sinja ngisikamnggaig ngate. *Sindaun*

11.31

¹⁹ Kuate nu nuje nzali dubiwa le afunje rar tingguwaig kande nangine ngarosu Kuate wai mbolngge pilmba manjau tinreknu ndo kumba minap. Kuate nu tane wakeikina ta nu tane kulatka kusreke nda.

5

Gabat mbal tuku wam pagu pasa

¹ Tane gabat kame, ye mata gabat tango minet. Kristus nu rar sungo tina ta yije ammbi nu kangeren. Nu nyu sungo kilna sangri ngak mayok kuwa le ye nu ndon kilna sangri ngak minamnggit. Ye tane sarsartinmba satngamnggit. ² Kuate tuku sipsip tane ngamukngge mine likade ta tane kulat mageningap. Nangine piro ta kanyum ndamba gare ngak biyap. Kuate tuku nzali ta tanamba. Tane ndametin kilam tuku idusmba piro ndaka piro tuku wamdus sangrinu pilmba piropkap. ³ Sipsip kame tane kumnemngge minig ta minje sangrimbi kulat ndakap. Nangine mine mayenu ta dubiwaig nga tumningap.

⁴ Tane tanjamba pirokap ta sipsip kulat tango tugusek nu mayok kuwa sulumba tane tuku nyu kile-mayokkuwa le nyu sugo jak minmba minamnggaig.

⁵ Tane mbanzo jakmba mage mage kumnemnge minap. Tane Kuate tuku mbal jakmba nyu kile-ibenka mungu turturkap. Kuyar pasa ande tejenmba sakate.

Mbe mbolmbolkade mbal Kuate nu nane ndon ngueu minit. Nyu te-ibenmba minig mbal nu ake sinaŋ nane make patikate ngate. *Sindaun 3.34*

⁶ Ta tuku tane tangine nyu kile-ibenka Kuate tuku sanŋri kumnemnge minap. Tane tanjamba minap le maŋau ta ngamuknge Kuate nu tane tuku nyu kile-mayokka nyu sugo tingamngat.

⁷ Kuate nu tane idus tidinga kulatka minit tukunu tangine piti jakmba nu tuku wai mbolnge patikap. ⁸ Tane wamdus kuyar mayenu jak kurauka likap. Tangine ngueu Satan nu laion tanan nu gubanu nernerka tane tuku ande balemba nyam tuku likate. ⁹ Tane son ngade pasa ta biye demba sanŋri tinga Satan tuku minge pitaimba ye mbulit nga samba minap. Tangine tira kame kilke yimyam mbolnge mine likade ta nane mata piti ndui ta ndo kanŋerkade.

¹⁰ Tane ait fagnu piti kamasap le Kuate nu ake sinaŋ tane make patikate nunge tane tuku piti ait mbilmba kumumbi tinreknu kile-mayokka sanŋri piletinguwa le tane sanŋri tingamnggaig. Nuŋe kilŋa sungo ta minmba minamngat. Tane kilŋa ta mbolnge minap nga nu Kristus mbolnge tane wikina. ¹¹ Nu sanŋri sungo jak minmba minwa. Son.

¹² Singine tira Silvanus nu Kristus tuku piro kumumbi biyit nga iduset. Nuŋe ye turyat le waŋe fudinndo te tane tuku wamdus bul sertingam tuku kuyaret. Wam mayenu tane mbolnge minit ta Kuate nu ake sinaŋ make patikate wam tugusek nga kuyaret. Tane nu tuku wam mayenu ta kusre ndawap.

¹³ Yesus tuku kuasmbi Romnge minig ta tane kaiye pasa tingig. Kuate nu nane madiningina. Yiŋe kiŋo Markus nu mata tane tuku kaiye pasa tingit. ¹⁴ Tane tangine tangine tira kame ndon kume pur maŋau alonu kile-mayokap. Tane Kristus tuku mbal jakmba ngamunggal mukuk jak minap.

Son.

PETRUS

Petrusnge waje arnu kuyarna

Petrus nu waje arnu kuyarna te tugunu tejenmba. Yabri tum tango afu Yesus tuku kuasmbi didik farnaig le nu nane tugusek pasa kusre ndawaig nga nane tuku wamdus purfeu serningam tuku waje tembi nane tuku wamdus kuaneka sangri pileningina.

¹ Ye Simon Petrus Yesus Kristus tuku piro tango nu tuku aposel ye tane ndon pasatam prowet. Singine Kuate singine muskil kile-tidinge singam tuku tango Yesus Kristus nale wam kumumbi kik le tane ngamungal son ngade ta sine ndon alonu kumu kumu teg. ² Tane Kuate le singine Sunjo Yesus tuku manau kila pilmba minap le nale lato lato ake sinaj make patika ngamungal mukuk wamdus bul sertinguwaik. Son.

Sine Kristus tuku manau mbolnge sugokube

³ Nu nuje manau mayenu singam tuku wikina le sine nu kila mineg ta nu tugumnge sangri teg sulumba mine mayenu mbolnge minam tuku wam kumumbi kileg. ⁴ Nu wam magenu sine mbolnge kam tuku sakina ta nuje sangri tamba singit le sine kilke tuku kutur ngarosu tuku nzali mbolnge mayok kina ta kusremba Kuate tuku manau te-puram kumu.

⁵ Ta tuku tane wamdus sangrinu pilmba tangine ngamungal son ta kumu kuga nga manau magenu turmba ke likap sulumba kila magenu turmba kila palpe. ⁶ Tanamba tangine ngarosu tuku nzali jakmba kile-iberkap sulumba piti ait sinamnge bike ndaka dirnanga Kuate tuku nyu idusmba nu kumnemnge minmba ⁷ tangine tangine munju turkap sulumba tango jakmba tuku kume purkap.

⁸ Tane manau magenu tana jak minmba lato lato kap ta tane singine Sunjo Yesus Kristus tuku manau kila minig ta te-mayokamngaig. ⁹ Ande nu manau magenu tana kugatok ta nu am tukulkanu tana minmba Sunjo nu tuku une sauke tuna wam ta idus ndamba gilaingate.

¹⁰ Tira kame, Kuate nu tane kilam tuku maditimbba wikina. Wam ta kilimok te-mayokam tuku wamdus sangrinu pilmba nu tuku pasa dubiwap. Tanawap ta tane baringa Kuate kusrewa nda. ¹¹ Ngumnenga Kuatenge nyu tinguwa le tane singine muskil kile-tidingam tuku tango Sunjo Yesus Kristus nu kulatkate ma mbol gare jak kape le nu tane kulatka minmba minamngat.

Kuate tuku pasa tugusek

¹² Ye wam kame satinjet te tane buk kila pilnaig. Pasa tugusek tinaig ta mbolnge tane sangri tingade ta ye kila ta ye man wam kame ndui ta lato lato satinjam tuku iduset.

¹³⁻¹⁴ Mine minemba ye kumamngit. Singine Sunjo Yesus Kristus nu ye tanamba tumyina le ye kila minet. Ta tuku ye kilke te mbolnge minmba tane wam kame ta idusnimbba minap nga satimbba minet. ¹⁵ Ye kumi le tane gilai ndangam tuku piro karenket.

¹⁶ Sine singine Sunjo Yesus Kristus sangri jak man luka ndekam tuku satiniger ta tango tuku wamdus kuyarmi yabri wam kube sa ndatingiger. Kuga. Sine singine ammbi nu tuku kilna sangri kangerger. ¹⁷⁻¹⁸ Sine Kristus tuku kilna mayok kina tabe mbolnge nu ndon minger le Mam Kuate Sunjo nu Yesus Kristus tuku nyu te-mbolmba sangri sunjo tumba samba mbolnge nu tuku tejenmba sakina: Ande te ye tuku Kiyo. Ye nu tuku kume purmba nu tuku gare sunjo tet nga sakina le isger.

¹⁹ Kuate tuku tuan tango kame nane Kristus tuku dir pasa sakinaig ta kile nane tuku pasa ta sangrinu mayok kinit. Nane tuku pasa ta tane ise tiwap le sati ma make sunjo sinamnge bulungate tana tane kiljatinguwa. Kiljatingmba minwa le ma ma mafej tuku bulunge tangine ngamungal kilna mayewamngat.

²⁰⁻²¹ Tane pasa te kila pile mayewap. Tuan tango kame nane nangine wamdus dubimba dir pasa kile-mayok ndakinaig. Tukul Guwanje wamdus ningina le nane Kuate tuku pasa kile-mayokkinaig. Ta tuku ande nu nuje wamdusmbi ndo tuan tango kame tuku pasa tugunu biteknjam kumuŋ kuga.

2

Yabri tum mbal

¹ O buk Israel mbal ngamuknje yabri tuan tango turmba mayok kine likinaig. Tanjamba ndo yabri mbal afu tane gilai minap le tane ngamuknje mayok ka afu ŋaigo siglikam tuku yabri wamdus kile-mayokkamŋaig. Yesus Kristus nu sine tuku une kurana ta nane nu pitaide le manjau ta pitik ndo luka nane tuku kanu ŋaigo siglikate. ² Nane kiko kugatok kutur manjau kade ta nane gudommba dubiwamŋaig. Dubiwaig le afu nane kanjerka Kristus tuku kuasmbinge tanjade ŋa tugusek manjau talamba ngumnem pasa tambimŋaig. ³ Yabri gabat nane ndametij kilam tuku piririmba tane yabritimba tane tuku ndametij sunjo didikamŋaig. O buk Kuate nu tango pilenimba pa kumumbi ningam tuku sakina ta nu gilai ndangate. Nu nane pankuwa le ngisikamŋaig.

⁴ Kuatenje enjel ŋaigonu afu unekinaig ta mape ndaka kilmba pankina le ma ŋayo ma make buto sinam nzi kinaig. Kile nane pilewam tuku ait tairngade.

⁵ Tango abo abo minnaig mbal Kuate nu mape ndaka kule sunjo pilna le wam ŋaigonu ke likinaig mbal ta njakmba ngisikinaig. Tango tinjeknu Noa ndo Kuate tuku pasa kuklina ta nu tuku kuasmbi 7 ta turmba nu kigraibkina le nane ngisi ndakinaig.

⁶ Kuate nu tumbran ar Sodom le Gomora nale kilmba pasa mbolnje patika pambi pasokina le ugmba usarke sulunaik. Wam ŋaigonu kade mbal tanjamba pa tam tuku tumsingit. ⁷ Nu tango tinjeknu Lot ndo turna le panje uge ndakina. Lot nu une mbal ngamuknje minmba nane kiko kugatok kutur manjau kinaig ta kanjermba nu wamdus te-sulumba piti sunjo tina. ⁸ Nu tango tinjeknu minmba nu mara mindek nane tuku mbar ŋaigonu kanjerka ismba nu piti sunjo tina.

⁹ Wam kame ta njakmba tejenmba tumsingit. Mbal magenu tagoningam tuku ait mbolnje Kuate nu nane turkam tuku ndin wakeite sulumba mbal ŋaigonu pa tumba pilenimam tuku ait tairnguwaig ŋa patikate. ¹⁰ Ngumnenga pilenimba nangine ngarosu tuku nzali dubimba kutur sunjo tade sulumba Sunjo pitaide ta nu pa sunjo ningamngat.

Ndajam tuku yabri tum mbal nane maim-maimka kuru kuru kugatok samba mbolok mbal guwa magenu nangine pasambi tumail panningig? ¹¹ Ata. Enjel kame nane guwa ŋaigonu kame ta tuku sangri liningig ta nane Kuate tugumnje nane kilmba pasa mbolnje patika nane tuku nyu ŋaigo sigli ndakade.

¹² Mbal ŋaigonu ta nane aganjmor tanjan wamdus kugatok nangine ngarosu tuku nzali ndo dubikade. Nane aganjmor tanjan bige tidinga bale faram tuku minig. Nane aganj afu sine ammbi nda kanjerkeg ta tugunu gilai minmba kilmba tumail panningig. Ta tuku nane aganjmor tanjan kilmba bale faramŋaig. ¹³ Nane afu rar sunjo ningig ta nane mata lafunu tanjamba tamŋaig.

Nane kiko kugatok. Nane ki mbol manjurka isukusmba mbesigna manjau te-mayokam tuku nzaliningit. Nane tane ndon manjurka isukusmba yabritingig ta nane gare sunjo tade. Nane tane tuku manjau mayenu ta kutur mbilmbilde sulumba ŋayo silide. ¹⁴ Nane pino njakmba kanjerka am kikon tingade. Nane une manjau kade ta maro ndaningit. Nane wamdus sangri kugatok mbal didikam tuku yabritingig. Nane wam njakmba tuku wamdus piririmba wamdus sangrinu pilig. Nane sinja Kuate tuku kasur mbolnje minig. ¹⁵ Nane ndin tinjeknu kusremba fare fare likade. Beor tuku kirjo Balam nu aganj ndende sunjomba kilam tuku piririmba wam ŋayonu kam idusna tanjamba nane mata tanjade. ¹⁶ Balam nu wam ŋayonu kam idusna le donki ande pasatam kumuŋ kuga ta nu tanjonje pasatanu sukmba nu sawe likina sulumba tuan tango Balam tuku nginngan wamdus peuna.

¹⁷ Yabri tum tango ta nane kule ngurur kule parakate tana. Bidu bubrenge tumba pinderkate tana. Ma make sungo buto nayo Kuate nu nane tuku madina. ¹⁸ Nane nangine ngaro payamka pasa alo kugatok tuku minge fetkade. Nane afu ailfu ndo ngamungal biye mbilmba manau naigonu kusrekinaig ta nane ngarosu tuku nzali naigonu man dubikuwaig nga didika wam naigonu afu tumningig. ¹⁹ Afu nane dubikuwaig nga tukul ande sine peu ndasingit ngade ta nangine kutur manau ndalekate le nane ta kumnemnge minig. Manau nayonu andenge tango tuku sangri te-ibente ta nu agan ta tuku piro agan tana minit.

²⁰ Nane afu singine Sungo Yesus Kristus muskil kile-tidinge singit tuku tango kila pilig sulumba kilke tuku kutur manau kusrede ta man luka kutur manau tumba sangri ta kumnemnge ndalekanu minig ta nane ambokok tuku mine limba kile nayonu sungo sinamnge minig.

²¹ Nane manau tinreknu kila pilnaig sulumba man Kuate tuku pasa ngummede ta ose. Nane mine nayonu mbolnge minig. Nane manau tinreknu kila pile ndakinaig kande ta maye kande. ²² Kuyar pasa mbolnge yaba pasa ande minit ta nane mbolnge kilimok mayok kinit ta tejenmba. Age ande nuleka luka nu nge nule nyate ngate. Ko mbo ande kule pisit sulumba luka kumba man ruga pisit ngate.

3

Sungo nu luka ndenungat

¹ Tira kame, ye waje inum te tane isam tuku man kuyaret. Waje te mbolnge mata tane wam magenu idusningmba kam tuku kuyaret. ² Tane Kuate tuku tuan tango kame tuku dir pasa idusningmba singine Sungo muskil kile-tidinge singam tuku tango nu tuku pasa turmba idusningap. Sine tane tuku aposel kame buk pasa ta satininge le isnaig ta ³ tane pasa te katese mayewap. Kugawam tuku ait mbolnge afu promba nangine ngarosu tuku nzali dubika ngamungal son tuku manau talaka nzumilmba sakamngaig: ⁴ A ... Yesus Kristus prowam tuku sakina ta nu animbi kina? Ait kuen nayo kina ma ma singine mbun kame kume far sulunaig le Kuate nu kilke te te-mayokna ta tanamba ndo minit nga sakamngaig.

⁵ Mbal ta nane yabrikade. Nane wam ande gilainganu sukmba kusrede ta tejenmba. O buk Kuate nu sakina le samba mayok ka kilke kule sinamnge prowe lika kilke ta kulenge laipningina. ⁶ Ngumnenga kilke ta kule ndui tanje songina le ngisikina tukunu kile kilke ndui ta mine ndakate. ⁷ Kile kilke samba minik te Kuate tuku pasa ndui tanje pasokam tuku madinikina le nale ait sungo ta tairnga minik. Ait ta prowa le Kuate pitaimba wam naigonu ke likade mbal nane ngisikamngaig.

⁸ Tira kame, tane wam te gilai ndangap. Kuate am mbolnge ki ait ndindo ta yar 1,000 tana minit. Yar 1,000 kinig ta nu am mbolnge ki ait ndindo tana kinig. ⁹ Sungo nu prowam tuku sakina ta nane afunge nu dalkate ngade ta nu dal ndakate. Kuga. Nu tane idustingmba ngan minmba tairngate. Nu tango inum ndindo ngisikam tuku idus ndamba ngakmba ngamungal biye mbilwaig nga tairngate.

Kilke samba ngisikamngaik

¹⁰ Sungo tuku ait kuayar tango tana prowamngat. Ait ta mbolnge fudu sungo mayok ka samba ngisikamngat. Samba tuku sangri yimyam pa kamenunge ngisike sulumba kilke agan ndende tur pasokamngat.

¹¹ Agan kame ngakmba tanamba ngisike suluwamngaig. Ta tuku tane Kuate kumnemnge minmba mine manau mayenu tinreknu ngak minap. ¹² Tane Kuate tuku ait sungo ta minde minap. Ait sungo ta prowa le panje samba ugmba samba tuku sangri yimyam pa kamenunge ngisike suluwamngaig. ¹³ Nu sakina tanamba sine samba kilke kitek tairnga mineg. Manau tinreknu ndo kilke ta mbolnge minamngat.

¹⁴ Tira kame, tane agan magenu tana tairnga minig tukunu tane Kuate am mbolnge purfenu piti kugatok tingam tuku wamdus sangrinu palpe. ¹⁵ Kuate nu dalkate nga

idus ndawap. Nu ngan minmba sine muskil kile-tidingam tuku ait singit nga idusap. Singine tira mayenu Paulus nu Kuatenge wamdus kuyar mayenu tuna le nu mata tanamba kuyarna. ¹⁶ Nu nuje waje njakmba mbolnge wam te tuku ndo kuyarna. Nuje waje afu mbolnge pasa afu tugunu katesewam tuku wam bada. Nane wamdus kugatok kine inumde mbal pasa ta ismba nangine wamdusmbi mbilnijmba tugunu kise kile-mayokkade sulumba nangine miroj ngaigo siglikade. Nane Kuate tuku kuyar pasa njakmba kilmba tanamba ndo ngaigo siglikade.

¹⁷ Tira kame, tane ye tuku riroj pasa te ismba kurau mayewap. Nane fare fare unekade mbal tane yabritijmba didikuwaig le tangine wamdus sangrinu ta kusrekubekaig.

¹⁸ Singine Sungo Yesus Kristus muskil kile-tidinge singam tuku tango nu tane ake sinaj make patikate ta tane nu tuku manau lato lato kila pilmba sugokap. Nu kilja sangri sungo njak minit ta tanamba minmba minwa.

Son.

1 YOHANUS

Yohanusnge waŋe ambonga kuyarna

Yesus nu luka samba mbol kina le yar 60 kinaig le Yohanus nu buk saibo pile mayemba waŋe te kuyarna. Waŋe te mbolŋge nu kume pur maŋau tuku tugunu kuklimba ta tuku pasa suŋgomba kuyarna.

Kristus nu abo tugu

¹⁻³ Miŋge Pasa nu abo tugu. Tugu mbolŋge nu minmba minna. Ye nu tuku tane satinŋamŋgit. Nu kilke te mbolŋge mayok kina le siŋgine kilbambi nu tuku pasa ismba ammbi kaŋgermba waimbi mata kiregeŋ. Ake sa ndaket. Wam kaŋgermba isgeŋ ta ndo saket. Nu abo minmba minam tuku tugu Mam Kuate ndoŋ minna le nu te-mayokna. Sine mineg taŋamba tane Mam Kuate le Kiŋo nuŋe Yesus Kristus ndoŋ muŋgu gare ŋak minap ŋga nu tuku satinŋamŋgit. ⁴ Sine ŋakmba ulendika gare-garekube le gare maŋau ta suŋgokuwa ŋga waŋe te kuyaret.

Kuate nu bulu

⁵ Sine Kuate tuku Kiŋo tugumŋge pasa isgeŋ ta satinŋamŋgit ta teŋenmba. Kuate nu bulu tugusek. Ma make fudiŋndo mata nu mbolŋge mine ndakate. ⁶ Sine ma make sinamŋge minanu taŋaŋ minmba sine Kuate ndoŋ muŋgu gare ŋak mineg ŋgube ta sine yabri pasa ndo saka tugusek maŋau ta ke ndakeg. ⁷ Kuate nu bulu sinamŋge minmba purfeŋnu ndo minit. Sine mata bulu sinamŋge minanu taŋaŋ minbe ta siŋgine siŋgine muŋgu gare ŋak mineg le Kiŋo nuŋe Yesus Kristus tuku ndare taŋge sine tuku mbar ŋakmba saukate.

⁸ Sine mbar kugatok mineg ŋgube ta siŋgine wamdusŋge yabrisiŋgit. Tugusek maŋau sine siŋka gilai.

⁹ Sine siŋgine mbar kile-mayokkuba ta Kuate nu siŋka tiŋreknu minmba nuŋe pasa kumumba mbar ta gilaŋga sine tuku maŋau ŋaigonu ŋakmba saukamŋgat.

¹⁰ Sine mbar maŋau afu ke ndakigeŋ ŋgube ta Kuate nu sine mbar ŋak ŋgate pasa ta pitaiweg. Nu yabri taŋgo ŋganu sukeg. Sine taŋamba sakeg ta nu tuku pasa ta sine sinamŋge mine ndakate.

2

Kristus nu sine tursiŋgit

¹ O yiŋe kiŋo kame, tane mbar maŋau ke ndakap ŋga waŋe te kuyaret. Ata. Ande nu mbarwa kande Yesus Kristus nu sine turka Mam Kuate ndoŋ pasa te-tiwam tuku minit. Nu ndo tiŋreknu. ² Nuŋge sine tuku mbar tuku pa kurana le Kuate nu sine ndoŋ ŋgamuŋgal mukuk minit. Sine tuku mbar ndo kuga. Kilke mbolok mbal ŋakmba tuku mbar tuku pa ta turmba kurana.

³⁻⁴ Ande nu ye Kuate kila ŋga nu tuku miŋge dubi ndate ta nu yabri taŋgo ndo. Nu tugusek maŋau siŋka gilai minit. Sine Kuate tuku miŋge dubimba minbe ta miŋge bulokmbi ye Kuate kila ŋgam kumuŋ.

⁵⁻⁶ Ande nu Kuate tuku miŋge dubite ta Kuate tuku kume purte wam ta nu mbolŋge suŋgoka kumuŋgate. Ande nu ye Kuate ndoŋ sailket ŋgate ta nu Kristus maŋau kina taŋamba ndo kuwa. Sine Kristus tuku maŋau te-purbe ta sine miŋge bulokmbi sine Kuate ndoŋ mineg ŋgam kumuŋ.

Tira kame tuku kume purbe

⁷ Tira kame, ye tukul pasa ande kitek kuyar ndawet. Pasa te ambokok. Tane o buk isnaig. ⁸ Kile ma make buk kugate le bulu tugusek tane kilŋatiŋmba minit. Ta tuku pasa kitek taŋaŋ kuyaret. Tukul pasa te alonu Kristus mbolŋge mayok ka tane mbolŋge mata mayok kinit.

⁹ Ande nu ye bulu sinamnge minet nga afu kasurningit ta nu ma make kusre ndate. ¹⁰ Ande nu tira nuje tuku kume purte ta nu bulu sinamnge minit. Nu afu mbaram tuku ndin wakei ndate. ¹¹ Ande nu tango afu kasurningit ta nu ma make sinamnge minit. Ma makenge nu tuku am songate le ndin kanjer ndate tanga.

¹² Kiyo kame, Kristus tuku piro mbolnge Kuatenge tane tuku mbar sauka gilaingina nga ye tane tuku waje te kuyaret.

¹³ Mam kame, ande nu tugu mbolnge abo minna kile minit tane nu kila minig nga ye tane tuku waje te kuyaret.

Tango mo, tane buk Satan te-iberinaig nga ye tane tuku waje te kuyaret.

¹⁴ Kiyo kame, tane Mam Kuate kila minig nga ye waje te tane tuku kuyaret.

Mam kame, ande nu tugu mbolnge abo minna kile minit tane nu kila minig nga ye tane tuku waje te kuyaret.

Tango mo, tane sangri jak. Kuate tuku pasa tane tuku ngamunggal sinamnge minit le Satan te-iberinaig nga ye waje te tane tuku kuyaret.

Sine kilke mbolok wam sungomba idus ndabe

¹⁵ Tane kilke te tuku manau aganj ndende ta tuku nzali sungo nda tap. Ande nu tanjawa ta nu Mam Kuate tuku wamdus sungo te ndakate. ¹⁶ Kilke te tuku manau ta ngaros tuku nzali dubide ko am kikonj tingade ko nangine mine ta tuku payamkade wam ta jakmba kilke te mbolok Mam Kuate tugumnge pro ndade. ¹⁷ Kilke te ngisikamngat. Am kikonj tingade manau ta kugawamngat. Ande nu Kuate tuku nzali dubite ta nu abo minmba minamngat.

Kristus tuku ngueu tango

¹⁸ O kiyo kame, kugawam tuku ait buk patukate. Kristus tuku ngueu tango mayok kangat nginaig pasa ta tane isnaig. Kile nu tuku ngueu mbal gudommmba buk mayok kinig le sine wam ta kangermmba kugawam tuku ait buk patukate ta kila pileg. ¹⁹ Nane buk sine ndonj minnaig ta nane sine kusreka mayok kinaig. Nane sine tuku gulab kuga. Nane sine tuku gulab kande kile sine ndonj minig kande. Nane sine kusreka kinaig wam ta mbolnge nane kilimok sine tuku gulab kuga.

²⁰ Tane nane minig tanjamba mine ndakade. Kristus nu Tukul Guwa tingina le tane pasa tugusek ta katesede. ²¹ Tane pasa tugusek gilai minig nga kuyar ndawet. Tane pasa tugusek kila. Yabri pasa ande tugusek pasa mbolnge mayok nda kinit. Tane wam ta kila nga waje te kuyaret.

²² Ande nu sakate Yesus nu Kuatenge madi ndana nu Kristus kuga ngate ta nu yabri tango ndo. Nu Kristus tuku ngueu tango. Nu Mam Kuate nuje Kiyo nuje turmba pitaikate. ²³ Ande nu Kuate tuku Kiyo pitaite ta Mam Kuate nu ndonj mine ndakate. Ande nu sakate Yesus nu Kuate tuku Kiyo nu Kristus ngate ta Mam Kuate nu ndonj minit.

Tukul Guwanje pasa tugusek tumsingit

²⁴ Tane o buk pasa tugusek isnaig ta ngamunggal sinamnge biye dewap. Tane tanjawa ta Mam Kuate le Kiyo nuje tane nale ndonj minamngaig. ²⁵ Kuate nu aganj ande singam tuku sasingina ta abo tugu minmba minam tuku.

²⁶ Mbal afu tane yabritingam bafude le ye waje te tane tuku kuyaret. ²⁷ Nane tuku pasa ise ndakap. Andenge nu tane tum nda tingiwa. Kristus nu Tukul Guwa tingina le nu tane sinamnge minmba wam jakmba kumumbi tumtingit. Tumtingit wam ta yabri kuga. Son ndo. Nu tane Kristus ndonj sailkam tuku tumtingit tanjamba nu ndonj sailka minap.

²⁸ Kiyo kame, siyka tane nu ndonj sailkap. Tanjawa ta nu manj mayok kuwa le tane kiko kugatok nu am mbolnge tingamngaig. ²⁹ Kuate nu siyka tinjeknu ta tane kila. Ande nu manj tinjeknu kate ta nu Kuate tuku kiyo ta tane kila palmbimngaig.

¹ Mam Kuate nu sine tuku kume purmba sine nuŋe kiŋo kame ŋgate le sine siŋka nu tuku kiŋo kame mineg. Kilke te tuku maŋau dubide mbal nane sine tuku Mam gilai tukunu sine nu tuku kiŋo kame mineg ta tugunu nane mata katese ndade.

² Tira kame, kile ait te mbolŋge sine Kuate tuku kiŋo kame mineg. Ŋgumneŋga mine mayenu mbolŋge ndaŋmba mayok kaŋgig ta katese ndaweg. Wam ndindo sine kila. Kristus nu mayok kuwa le sine nuŋe wam ŋakmba ta tugusemba kaŋgerka nu minit taŋamba ndo minamŋgig.

³ Ande nu wam ta idusmba tairŋga minit ta nu Kristus tajaŋ purfeŋnu minam tuku saŋgri tiŋga wam ŋaigonu pitaikate. ⁴ Ande nu unekate ta nu tukul lukamba pa tam tuku minit. Une maŋau ŋakmba ta tukul lukakeg. ⁵ Kristus nu une ŋakmba saukam tuku nu kilke te mbol prona ta tane kila. Nu nuŋe miroŋ siŋka une kugatok. ⁶ Ande nu Kristus ndoŋ sailkate ta nu une maŋau kumba mine ndakate. Ande nu une maŋau kumba minit ta nu Kristus kaŋger ndamba nu gilai minit.

⁷ O kiŋo kame, tane kuraukap. Andeŋge tane yabritiŋgikat. Kristus nu tiŋreknu ndo. Ande nu maŋau tiŋreknu ndo dubikate ta nu mata tiŋreknu minit. ⁸ Ande nu une maŋau kumba minit ta nu Satan tuku minit. Satan nu tugu mbolŋge mbar maŋau kina ta kile nu taŋamba ndo minit. Kuate tuku Kiŋo nu Satan tuku piro te-ibeŋam tuku mayok kina. ⁹ Ande nu Kuate tuku kiŋo minit ta nu Mam nuŋe tuku maŋau te-purna tukunu nu une maŋau kumba mine ndakate. Nu siŋka Kuate tuku kiŋo tukunu nu une maŋau ta kumba minam kumuŋ kuga. ¹⁰ Ande nu maŋau tiŋreknu ke ndakate ko tira kame tuku kume pur ndakate ta nu Kuate tuku kiŋo kuga. Sine ima kate Kuate tuku minig le ima kate Satan tuku minig ta sine maŋau ta mbolŋge kilimok kateseweg.

Kume pur maŋau

¹¹ O buk tane siŋgine siŋgine muŋgu kume purkam tuku pasa ta isnaig. ¹² Sine Kain minna taŋamba mine ndakube. Nu Satan tuku kiŋo minmba nu maib nuŋe balena. Ta ndaŋam? Kain tuku maŋau ŋayonu. Maib nuŋe tuku maŋau mayenu. Ta tuku ndo nu balena.

¹³ Taŋamba ndo kilke mbol mbal tane mata kasurtingamŋgaig. Nane taŋawaig le tane wamdus sulu ndawap. ¹⁴ Sine Kristus tuku kuasmbi siŋgine siŋgine kume pureg wam ta mbolŋge sine kateseweg. Sine kume tuku saŋgri buk kusremba kile abo minam tuku ndin mbolŋge mineg ŋga kateseweg. Ande nu tira kame tuku kume pur ndate ta nu kume tuku saŋgri kumnemŋge minit. ¹⁵ Ima nu ande kasurte ta nu balete le kumit tajaŋ. Ande nu taŋgo baleniŋgit tuku taŋgo minit ta nu minmba minam tuku abo tugu kugatok ta tane kila. ¹⁶ Sine Kristus mbolŋge kume pur maŋau kumumbi kaŋgereg. Nu sine turkam tuku nuŋe ŋgarosu kumam tuku pilna. Sine mata nu kina taŋamba ndo tira kame turka kumam tuku kuru kuru ndakube. ¹⁷ Ande nu agaŋ ndende ŋak minmba tira ande agaŋ ndende denkanu ta kaŋgermba wamdus kareŋ pilmba nu tur ndate ta nu Kuate tuku kume pur ndate.

¹⁸ O kiŋo kame, sine miŋgemi ndo afu tuku kume pureg nda ŋgube. Sine tugusemba nane tuku kume purbe sulumba waimbi mata alonu te-mayokbe. ¹⁹⁻²⁰ Sine taŋamba kume pur maŋau kube ta sine maŋau tugusek tuku kiŋo kame mineg ŋga Kuate am mbolŋge ŋgamuŋgal mukuk ŋak minam kumuŋ. Siŋgine mbar wamdus sinamŋge kamuseg ta nu sine tuku wamdus lisiŋmba sine tuku maŋau ŋakmba kila minit. Wam ta sine kila.

²¹ Tira kame, sine siŋgine wamdus sinamŋge mbar kamus ndaweg ta sine Kuate tugum kambim tuku kuru kuru ndakeg. ²² Sine nu tuku miŋge dubimba maŋau nu nzalite ta ke likeg ta sine wam afu tuku yabaŋeg ta nu siŋka siŋgit. ²³ Kuate nu teŋenmba sine sasiŋgit. Sine nuŋe Kiŋo Yesus Kristus tuku son ŋga nu sine sasiŋgina taŋamba siŋgine siŋgine muŋgu kume purkuba ŋga sasiŋgit. ²⁴ Kuate tuku miŋge dubide mbal nane nu ndoŋ sailkade le nu nane ndoŋ minit. Nu nuŋe Guwa siŋgina ta mbolŋge sine kila pilmba Kuate nu sine ndoŋ minit ŋgeg.

4

Kuate tuku Guwa le guwa kise

¹ Tira kame, tane mbal afu tugumnge pasa ismba pitik son nda ngap. Yabri tuan tanjo gudommba kilke tugu njakmba mbolnge kine likade. Tane nane tuku pasa pilewap. Nane Kuate tuku Guwa njak e ko guwa kise njak. ² Ande nu sakate: Kuatenge madina tanjo nu kilke mbolok ngaro tumba mayok kina nu Yesus nguwa ta nu Kuate tuku Guwa njak. ³ Ande nu Yesus tuku tugu tanjamba sa ndakuwa ta nu Kuate tuku Guwa kuga. Nu Kristus tuku ngueu tanjo ndo. Kristus tuku ngueu tanjo mayok kangat pasa ta tane buk isnaig. Ata. Nu buk prona. Kilke te mbolnge minit.

⁴ O kiyo kame, tane Kuate tuku minig. Kuate tuku Guwa nu tane sinamnge minit ta nu sangri njayo. Nu kilke te mbolok mbal sinamnge minit tanjo Satan lite. Ta tuku tane yabri tuan tanjo ta buk kile-ibenjkinaig. ⁵ Nane kilke te mbolok mbal minmba kilke te mbolok wamdus ndo sakade. Kilke te mbolok manjau dubide kuasmbi tanje ndo nane tuku pasa isig. ⁶ Sine Kuate tuku mineg. Kuate kila minig mbal nanenge ndo sine tuku pasa isig. Ima nu Kuate tuku kuga ta nu sine tuku pasa ise ndakate. Sine wam ta mbolnge wam tugusek tuku Guwa le yabrisingit tuku guwa ta kateseweg.

Kume pur manjau Kuate nu miro

⁷ Tira kame, kume pur manjau ta Kuate nu miro. Ta tuku sine singine singine munju kume purkube. Ande nu afu tuku kume purte ta nu Kuate tuku kiyo. Nu Kuate kila. ⁸ Kuate nu kume pur manjau miro. Ande nu afu tuku kume pur ndate ta nu Kuate gilai. ⁹ Kuate nu nuje Kiyo ndindo pilna le kilke te mbol prona le sine nu mbolnge abo tugu teg. Wam ta mbolnge nu sine tuku sungomba kume purte ta kilimok kangereg. ¹⁰ Sine nu wamdus tuwe ndaka mingerj le nu ake sinaj sine tuku kume purmba sine ndoj ngamungal mukuk minam tuku Kiyo nuje pilna le sine tuku une tuku pa kurana.

¹¹ Tira kame, Kuate nu sine tuku kume purte ta sungokanu nga sine mata singine singine munju kume purkube. ¹² Ande nu Kuate kanger ndate ta sine singine singine munju kume purteg ta Kuate nu sine ndoj minit. Nu tanjate le sine nu tuku kume pureg manjau ta sungoka kumungate.

¹³ Kuate nu nuje Guwa singina wam ta mbolnge sine kateseweg. Sine Kuate ndoj sailkeg le nu sine ndoj minit nga kateseweg. ¹⁴ Kuate nu kilke mbolok mbal njakmba tuku muskil kile-tidinge ningam tuku nuje Kiyo nuje pilna le ndekina. Sine wam ta kangergej mbalnge tane satenge. ¹⁵ Ima nu Yesus nu Kuate tuku Kiyo ngate ta Kuate nu ndoj minit le nu Kuate ndoj minit. ¹⁶ Wam ta mbolnge sine kila pilmba mingge bulokmbi saka Kuate nu sine tuku kume purte ngeg. Kuate nu kume pur manjau miro. Ima nu kume pur manjau dubite ta nu Kuate ndoj minit le Kuate nu ndoj minit.

¹⁷ Sine Kuate tuku kume purbe le manjau ta sungoka kumunguwa ta sine kilke te mbolnge Kristus tanaj Kuate ndoj mine mayewamngig. Ta tuku ait sunjo mbolnge sine kiko kuru kuru kugatok minamngig. ¹⁸ Ande nu sinja kume purte ta nu Kuate tuku kuru kuru ndakate. Kume pur manjau sungoka kuru kuru pitaita. Ande nu Kuate tuku kuru-kurukate ta nu ye une tuku pa lafunu tamngit nga iduste. Nu tuku kuru kuru manjau tanje kume pur manjau te-ibejte.

¹⁹ Kuate nu ambonga sine tuku kume purna. Ta tuku sine mata kume pureg. ²⁰ Ande nu ye Kuate tuku kume puret nga tanjo afu kasurningit ta nu yabri tanjo ndo. Ta ndanam? Nu tanjo ammbi kangerka nane tuku kume pur ndate ta nu ndanjamba Kuate ammbi kanger ndamba nu tuku kume puramngat? Ta ndo kumun kuga. ²¹ Kuate nu tejenmba wam sasingit. Ande nu ye tuku kume purte ta nu tira mbal tuku mata kume purwa ngate.

5

Sine kilke te tuku wamdus kuyar te-ibenjam kumun

¹ Ima nu Yesus nu Kuatenge madina tanjo ngate ta nu Kuate tuku kiyo minit. Ima nu Kuate tuku kume purmba minit ta nu Kuate tuku kiyo kame tuku turmba kume purte.

² Sine Kuate tuku kume purmba nu tuku minje dubiweg ta sine nu tuku kiyo kame tuku mata kume pureg.

³⁻⁵ Sine Kuate tuku kume pureg ta sine nu tuku minje dubiwamngig. Sine Kuate tuku kiyo kame mayok kageŋ mbal sine kilke te tuku wamdus ŋaigonu ŋakmba kile-ibenkam kumuŋ. Wam ta mbolŋge sine Kuate tuku minje dubiwam tuku piti ndasiŋgit. Sine Yesus nu Kuate tuku Kiyo ŋga nu tuku saŋgri tomba tiŋga kilke te tuku wamdus kuyar te-ibenkam kumuŋ. Ndin ande mine ndakate.

Kuate nu nuŋe Kiyo nuŋe tuku tugu te-mayokna

⁶ Yesus Kristus prona le kule le ndare mbolŋge nu tuku tugu mayok kina. Nu kule pisne tina ta mbolŋge ndo kuga. Nu kummba ndare kutukina ta mbolŋge mata. ⁷ Kuate tuku Guwa nu tugusek maŋau nu miro. Nunge mata Kristus tuku tugu tumsingit. ⁸ Kuate tuku Guwa kule ndare agaŋ keŋmba tange wam ndui ta ndo tumsingig.

⁹ Sine taŋgo tuku pasa afu ismba son ŋgeg. Ata. Kuate tuku pasa ta nu taŋgo tuku pasa lite ta siŋka sine son ŋgam tuku. Kuate nu Yesus yiŋe Kiyo ŋgate. ¹⁰ Ande nu wam ta talakate ta nu Kuate nu yiŋe Kiyo ŋgate pasa ta pitaimba Kuate nu yabri taŋgo ŋganu sukte. Ande nu Yesus tuku saŋgri tomba tiŋgate ta Yesus nu Kuate tuku Kiyo ta nu nuŋe ŋgamuŋgal sinamŋge kamuste. ¹¹ Kuate nu teŋenmba sasiŋgit. Ye abo tugu minmba minam tuku tiŋgen. Abo tugu miro ta yiŋe Kiyo ŋga sakate. ¹² Ima nu Kuate tuku Kiyo tumba nu ndoŋ minit ta nu abo tugu ta mata tumba ŋak minit. Ima nu Kuate tuku Kiyo nda tate ta nu abo tugu mata nda tate.

Abo tugu minmba minamngat

¹³ Tane Kuate tuku Kiyo tuku saŋgri tomba tiŋgade mbal tane siŋka abo minmba minamngaiŋ. Wam ta tane kila palpe ŋga waŋe te tane tuku kuyaret. ¹⁴ Sine Kuate tuku nzali dubimba wam afu tuku nu yabaŋeg ta nu sine tuku yabaŋ pasa isit ŋga wamdus bulok ŋak mineg. ¹⁵ Nu sine tuku yabaŋ pasa isit ta alonu siŋgamngat ŋga wamdus tero ndakeg.

¹⁶⁻¹⁷ Une maŋau afu Kuate nu sauka gilaiŋgate. Ande nu une maŋau taŋaŋ kuwa le kaŋgermba Kuatenge sinzaŋwa ŋga yabaŋap ta nu abo minamngat. Mbar maŋau ŋakmba Kuatenge sauka gilaiŋgate le taŋgo ŋgisi ndakade. Une maŋau ande Kuate nu sau ndakate le taŋgo ka ŋgisikade. Ande nu une maŋau taŋaŋ kuwa le nu tuku ŋga Kuate yabaŋap ŋga sa ndatiŋget.

¹⁸ Kuate tuku kiyo kame une maŋau kumba mine ndakade ta sine kila. Kuate tuku Kiyo nu nane kigraibkate le Satan nu nane ŋaigo siglikam kumuŋ kuga. ¹⁹ Sine Kuate tuku mbal mineg. Mbal afu ŋakmba Satan tuku saŋgri kumnemŋge minig. ²⁰ Kuate tuku Kiyo pro sine tuku wamdus purfeu sersiŋgina le Mbara Tugusek kila mineg. Sine Mbara Tugusek nuŋe Kiyo nuŋe Yesus Kristus nale ndoŋ mineg. Kristus nu nuŋe miroŋ nu Mbara Tugusek. Nu abo minmba minam tuku tugu.

²¹ Yiŋe kiyo kame, tane yabri mbara afu dubi ndaka ŋgumneniŋgap.
Son.

2 YOHANUS

Yohanusnge waŋe arnu kuyarna

Yohanusnge waŋe arnu kuyarna te nu yaba pasambi pino tuku sakina ta tugunu teŋenmba. Nane Kristus tuku kuasmbi ande nane nu tuku son ŋga minmba pino tanjo tam tuku kuaneka minnaig taŋaŋ. (Dir Pasa 19.5-10 kaŋgerap).

Pino ta tuku kiŋo kame ta kuasmbi ta tuku tanjo pino. Aba naŋgine ta Kristus tuku kuasmbi ande.

¹⁻² Kuatenge madinina pino ne kaiye. Ye Kuate tuku mbal tuku gabat tanjo saibonu ye ne naŋe kiŋo kame ye tane ndoŋ pasa-pasakam prowet. Ye tane tuku kume puret. Son. Sine pasa tugusek kila mineg mbal pasa te sine ŋakmba ŋgamukŋge minmba minamŋgat ŋga sine ŋakmba tane tuku kume purmba mineg.

³ Mam Kuate nuŋe Kiŋo nuŋe Yesus Kristus nale siŋka sine tuku suŋgomba kume purde. Nale mara mara ake sinaŋ sine make patika sine sinanu mapeka ŋgamuŋgal mukuk wamduŋ bul sersinmba minamŋgaik.

Tane muŋgu kume purka minap

⁴ Ne tuku kiŋo kame afu Mam Kuate tuku miŋge ta kumumba tugusek maŋau dubikade le ye ismba gare toret. ⁵ O pino, ye tane sarsartiŋmba sine ŋakmba siŋgine siŋgine muŋgu kume purkube ŋget. Tukul ta kitek kuga. Sine o buk isgeŋ. ⁶ Sine taŋamba kume pur maŋau ŋak minbe ta sine Kuate tuku miŋge dubiwamŋgig. Nu teŋenmba sasina. Tane kume pur maŋau dubiwap ŋgina. Tane o buk pasa ta isnaig.

Tane Kristus tuku pasa biye dewap

⁷ Yabri pasa sakade mbal gudommba kilke tugu ŋakmba mbolŋge kine likade. Kuatenge madina tanjo nu kilke mbolok ŋgaro tumba mayok kina nu Yesus. Pasa ta nane son nda ŋga pitaide. Taŋade mbal nane yabri tanjo ndo. Nane Kristus tuku ŋgueu. ⁸ Sine pirokigeŋ le alonu maŋau tugusek tane mbolŋge mayok kina. Alonu ta kurauka kulat mayewap le ŋgisi ndakuwa le lafunu kumumbi tap.

⁹ Ande nu Kristus tuku pasa tugusek nuŋe wamduŋmbi maŋ tutur-tuturte ta Kuate nu ndoŋ mine ndakate. Ima nu Kristus tuku pasa tugusek biyamba minit ta Kuate le Kiŋo nuŋe nale nu ndoŋ minik. ¹⁰ Ande nu pro Kristus tuku pasa tugusek kusremba pasa kise sakuwa kande nu tane tuku wande mbol kambim tuku peumba nu kaiye ndawap. ¹¹ Ande nu tumba nuŋe wande mbol kuwa ta nu piro ŋayonu ta tuku piro tuma tanjo taŋaŋ minamŋgat.

¹² Ye pasa afu suŋgomba tane satinaŋgam tuku ta waŋe te mbolŋge kuyarŋina idus ndawet. Ye tane tugum promba muŋgu kaŋgerka pasa-pasakumba gare suŋgo tube ŋga iduset.

¹³ Aba taŋgine Kuatenge madina ta nuŋe kiŋo kame ndoŋ nane tane tuku kaiye pasa pilig.
Son.

3 YOHANUS

Yohanusnge waŋe keŋnu kuyarna

Yohanus nu saibo pile mayemba waŋe keŋnu te taŋgo ande nyunu Gaius tuku kuyarmba pilna le nu sota kina.

¹ Gaius kaiye. Ye siŋka ne tuku kume purmba minet. Ye Kuate tuku mbal tuku kulat taŋgo saibonu ye ne ndoŋ pasa-pasakam prowet.

² O tira, ne tuku kanu maye minit ta ye kila. Ne tuku wam ŋakmba ŋgarosu turmba mage minam tuku ye Kuate yabaŋet.

³ Tira afu ye tugum promba ne pasa tugusek son ŋga dubite ta kubede le ismba gare toret. ⁴ Tane ye tuku kiŋo kame maŋau tugusek dubide le afu pro sayade le ismba gare tet ta wam afu tuku gare tet ta lite.

Gaius tuku maŋau mayenu

⁵ O tira, ne nane afu kilmba wakeika tira afu rawe mbal mata prode le wakeikate ta ne lafunu kumumbi tamŋgat. ⁶ Mbal ta nane pronaig sulumba ne nane tuku kume purmba minit ta kubeu siŋginaig le sine Kristus tuku kuasmbi teŋge mineg te sine isgeŋ. Ne nane Kuate tuku piro mbal ŋga nane kilmba wakeika wam afumbi nane tuku piro turkate ta ne wam mayete. ⁷ Nane Kristus tuku piro kam tuku naŋgine tumbraŋ kusreka kine likade. Kasomok mbal tugumŋge nane agaŋ ndende nda kilig. ⁸ Ta tuku sinenŋe nane turka Kristus tuku pasa tugusek kuklide mbal ndoŋ piro tuma taŋaŋ minbe.

Diotrefes tuku maŋau ŋayonu

⁹ Ye buk waŋe ande tane Kristus tuku kuasmbi tuku kuyaren ta Diotrefes nuŋe miroŋ gabat minam saka ye tuku pasa pitaimba te-ibeŋna. ¹⁰ Ye tane tugum prowi ta ye nu tuku maŋau ta tane tugumŋge te-mayokamŋgit. Nu ake sinaŋ ye tuku nyu ŋayo silite. Ta ndo kuga. Nu tira mbal rawe mbal nu tugum prode le pitaikate. Afu nane tuku pasa isam bafude ta nu nane peuniŋmba Kristus tuku mbal ŋgamukŋge pitaikate.

Demetrius tuku maŋau mayenu

¹¹ O tira, ne maŋau ŋayonu ta dubi ndawa. Maŋau magenu ndo dubika mina. Ande nu maŋau mayete ta nu Kuate tuku. Ande nu maŋau ŋayote ta nu Kuate gilai.

¹² Taŋgo pino ŋakmba Demetrius tuku maŋau mayenu ta kubede le iseg. Nu tuku maŋau tugusek kilimok mayok kinit ŋga sakade le iseg. Ye mata nu tuku maŋau mayenu ta tuku saket. Nane nu tuku sakade ta son pasa.

¹³ Ye pasa afu sunŋomba ne sanam tuku ta waŋe te mbolŋge kuyaram idus ndawet.

¹⁴ Mine minemba ye ne tugum pro muŋgu kaŋgerka pasa-pasakam iduset.

¹⁵ Ne ŋgamuŋgal mukuk ŋak mina ŋga ye Kuate yabaŋet. Tira kame afu teŋge minig nane mata ne kaiyenade. Tira kame afu ne ndoŋ minig ta ne nane turmba ye tuku kaiye pasa te saniŋga le iswaig.

Son.

YUDAS

Yudasnge waŋe kuyarna

Maria nu Yesus te-pilna sulumba ngumneŋga nu maŋ kiŋo bailkamba turmba kile-patikina ta nyu kat naŋgine Yakobus Yosef Simon Yudas. Ta tuku pasa ande Mateus 13.55 mbolŋge minit.

Waŋe te Yudasnge kuyarna. Aba nuŋe Yakobus tuku waŋe mata Kuate tuku Pasa mbolŋge minit.

¹ Ye Yudas Yakobus tuku mambo nuŋe Yesus Kristus tuku piro taŋgo. Tane Mam Kuateŋge wikina mbal nu tane tuku kume purte le Yesus Kristusŋge kulatkate ta tane ŋakmba kaiye.

² Kuate nu lato lato tane sinanu mapeka ngamuŋgal mukuk wamdus bul sertinmba tane tuku kume purwa. Son.

Yabri tum mbal

³ Tira kame, Kristus nu sine muskil kile-tidiŋge siŋgina wam mayenu ta ye tane tuku kuyaram sunŋomba iduset ta ye wam ande ismba kile rironŋ pasa ndo kuyaret. Sine son ngeg pasa Kuate nuŋe mbal siŋgina ta taŋgo afuŋge pasa ta mbilam tago-tagode ta tane saŋgri tiŋga pitaikap. ⁴ Tane gilai minig le Kuate ngumnede mbal afu tane ngamukŋge mayok kinig ta ye tane kila satinŋet. Nane naŋgine wamdusmbi Kuate tuku maŋau mayenu mbilmba nu sine make patikate ŋga kiko kugatok unekade sulumba siŋgine Sunŋo Yesus Kristus pitaide. O buk Kuate nu nuŋe kuyar pasa mbolŋge mbal ta ngisikamŋgaig ŋga sakina.

⁵ Tane wam te buk isnaig ta maŋ lato idusam tuku satinŋamŋgit. Kuate nu Israel mbal Isipŋge muskil kile-tidiŋgina sulumba ngumneŋga mbal ta tuku afu nu talanaig ta bale farna. ⁶ Nu eŋel mata mape ndakina. Nane afu lato nyu sugo kilam tuku idusmba naŋgine kulatkanu ma kusrekinaiŋ ta Kuate nu nane ma make sunŋo sinamŋge patika muli kareŋnubi kuse likina le minmba minig. Ait sunŋo mbolŋge Kuate nu nane pileniŋmba pa niŋgamŋgat.

⁷ Sodom le Gomora tumbraŋ afu patukŋge mine likinaig ta turmba Kuate tuku pa kaŋgernaiŋ. Eŋel ŋaigonu nane maŋau kinaig taŋamba ndo nane uneka pino taŋgo ndoŋ mine maŋau mbilmba une ŋaigonu kinaig le Kuate nu nane ŋakmba pasokina. Maŋau ŋaigonu kade mbal taŋamba pa tam tuku tumsinŋgit.

⁸ Taŋamba ndo yabri tum mbal ta kiŋambi ngarosu kutur tuwig sulumba naŋgine kulat mbal pitaika samba mbolok guwa magenu tumail panniŋgig. ⁹ Ata. Eŋel kame tuku gabat sunŋo Mikael nu Satan ndoŋ Moses tuku mindesiŋ tam tuku kualeyaukinaik ta nu Satan tumail panmba sawe li ndakina. Kuga. Sunŋonŋe ne sane likamŋgat ŋga Satan sana. ¹⁰ Ndaŋam tuku yabri tum mbal nane agaŋ afu sine ammbi nda kaŋgerkeg ta tugunu nane gilai minmba tumail panniŋgig? Nane agaŋmor taŋaŋ wamdus kugatok naŋgine nzali ndo dubikade le wam ta luka naŋgine kanu ŋaigo siglikate. ¹¹ Osese. Nane Kain tuku maŋau dubide. Nane Balam taŋaŋ ndametinŋ kilam tuku piririmba wam ŋaigonu kam idusde. Nane Kora taŋaŋ Kuate tuku pasa pitaimba ngisikade.

¹² Tane wamdus ndindo ŋak maŋgurka pagumba nye sunŋo ait mbolŋge nane kiko kugatok taŋaŋ tane ndoŋ isukusmba tane tuku maŋau mayenu ta kutur mbilmbilde. Nane mbesignaŋga afu taŋaig ŋga naŋgine ngarosu ndo isukusneningig. Nane gau dabuk dabuk bubreŋge tumba pinderkate taŋaŋ ake ŋule parak pasa sakade. Nane kumzaŋ ail naŋgine ait mbolŋge alo ndade le gode le kumig taŋaŋ. ¹³ Yu mbalo subalnu tu ŋak mayok kinig taŋaŋ naŋgine kiko maŋau kilimok mayok kinit. Mbai afu ndin ndindo dubi ndaka fare fare likade taŋaŋ nane yabri ndin ndo dubikade. Kuate nu ma make sunŋo nane tuku madina le nane ta sinamŋge minmba minamŋgaig.

¹⁴ Adam tuku sikar sikar tuku wa nuje Enok nu mayok ka yabri tum mbal ta tuku dir pasa tejenmba sakina. Tane isap. Sunjo nu nuje ejel gudommba njak prowamngat.

¹⁵ Nu prowa sulumba tanjo pilenimmba nane nu pitaimba manjau njagonu kade mbal ko nu mbulmba pasa njagonu tuwig mbal nane njakmba kilmba pasa mbolnje patikamngat ngina.

¹⁶ Yabri tum mbal nanjine mine njakmba tuku minde simba gubra tumba minig. Nane nanjine njarosu tuku nzali kutur dubikade. Nane minje fetka nanjine njarosu payamka afu tuku aganj ndende kilam tuku wam sa kuakingade.

Riroj pasa afu

¹⁷ Tira kame, singine Sunjo Yesus Kristus tuku aposel kame nane manjau afu ngumenja prowam tuku sakinaig ta gilai ndangap. ¹⁸ Nane tejenmba satinjinaig, Kugawam tuku ait mbolnje nane afu Kuate tuku pasa usre kupetmba nu ngumnemba nanjine njarosu tuku nzali kutur njak ta dubikamngaj nga satinjinaig. ¹⁹ Mbal kame tanje tanjo pur yimyam ningig. Nane kilke mbol mbal ndo Tukul Guwa kugatok.

²⁰ Nane tanjade ta tanenje Kuate tuku pasa sine son njeg ta idusmba njak sugokap sulumba Tukul Guwa mbolnje Kuate yabanjap. ²¹ Kuate nu tane tuku kume purte wam ta kusre ndamba nu tugumnje minap. Singine Sunjo Yesus Kristus nu tane mapetinguwa le abo njak minmba minamngaj wam ta ndo tairnga minap.

²² Nane Kuate tuku pasa ismba wamdus kine inumde mbal sinaninjmba turkap. ²³ Afu ngisika pa mbol kambim bafude ta pitik kile-luka kilap. Nane afu une sugo njak minig ta nane sinaninjmba nane tuku manjau ta tane rirojkap.

²⁴⁻²⁵ Mbara Sunjo ndindo nu singine Sunjo Yesus Kristus mbolnje muskil kile-tidinge singit ta nu tane baringubekaj nga nu tane kulatkam kumunj. Ngumenja nuje kilja sanjri njak tane tugumnje tane gare njak mbar kugatok kile-tidingam kumunj. Nu kilja sunjo sanjri njayo nyu sunjo minmba minna ta kile minit. Nu tanjamba minmba minamngat.

Son.

DIR PASA

Dir pasa Yesus Kristusnge te-mayokna

Yesus tuku dubiwanu tango Yohanus nu waje te kuyarna. Nu Yesus tuku pasa mayenu kuklina tukunu nane nu muligtumba Patmos nuy mbolnge pilnaig.

Yohanus nu Patmos nuy mbolnge minmba nu kijatanu suk aganj gudommba kanjerkina. Wam kame ngumneŋga prowe likamngaiŋ ta Yohanus am mbolnge kanunu tanaŋ mayok kinaig. Ta tuku wam kame afu buk prowanu tanaŋ waje te mbolnge kuyarna ta pro ndade. Ta kile.

Nu yaba pasambi wam gudommba tuku sakina ta afu kateseneŋgam tuku wam bada. Afu kilimok tumsingit ta teŋenmba. Kuate nu ndo sunjo. Nu wam njakmba kulatkate. Ngumneŋga nu wam njaigonu njakmba mapeke nda. Nu nduiye pitaikam tuku idusmba minit. Nu siŋka tango njakmba pileniŋmba lafunu niŋgamngat. Kuate nu wam kame njakmba kulatkate tukunu nuŋe mbal piti ngamukngge ngan minmba bike ndakuwaiŋ nga tumsingit.

¹ Pasa te Yesus Kristusnge te-mayokna. Mine minemba wam kame mayok kangaig ta Kuatenge nuŋe piro mbal tumningam tuku Yesus Kristus sana le nu nuŋe eŋel kukulna le pro ye Kuate tuku piro tango Yohanus tummyina. ² Ye wam kanjerken ta kile-mayokka Kuate tuku tugusek pasa Yesus Kristusnge te-mayokna ta turmba njakmba sake liket.

³ Ye pasa kuyarke liket te ait buk patukate. Ta tuku ande nu dir pasa te isam tuku burkuwa ta nu gare-garekamngat. Nane pasa te ismba kumumbi kulatka dubiwaiŋ ta nane mata gare-garekamngaiŋ.

Kristus tuku kuasmbi 7

⁴ Asia ma mbolnge Kristus tuku kuasmbi 7 tane njakmba kaiye. Ye Yohanus tane ndonj pasa-pasakam prowet.

Kuate nu kile minit o buk minna tanaŋmba minmba minamngat. Nu Guwa 7 nu tuku minyo mbili maditaknu tumailamngge minig nane ndonj tane ake sinaŋ make patika ngamunggal mukuk wamdus bul sertinguiwaiŋ. ⁵ Yesus Kristus mata tane mbolnge tanaŋ. Nuŋge Kuate tuku pasa tugusemba te-mayokmba sine tumsingina. Kumanu mbal ngamukngge nu ambonga tingina. Nu kilke mbol mbal tuku gabat sugo sugo njakmba tuku gabat minit.

Nu sine njakmba tuku kume purmba minit. Nu kummba sine tuku une sauka muskil kile-tidinge singina sulumba ⁶ sine nuŋe Mam Kuate tuku gageu minmba nu am mbolnge pris piro biyam tuku madisingina. Kuate nuŋge ndo nyu sunjo pasa njak sangri njayo minmba minwa. Son.

⁷ Tane isap. Nu gau mbolnge ndekuwa le tango njakmba nu kanjeramngaiŋ. Nane nu tuku njarosu soburonaig mbal mata nu kanjeramngaiŋ. Kilke mbolok mbal njakmba nu kanjermba malmbi wikarauwamngaiŋ. Siŋka tanaŋmba prowanngat. Son.

⁸ Sunjo Kuate Sangri Njayo nu kile minit buk minna tanaŋmba minmba minamngat ta nu teŋenmba sakate. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yeŋge ndo tugu ngate.

Yohanus nu kijatanu suk Yesus kanjerna

⁹ Ye Yohanus tane tuku tira tango. Sine njakmba Yesus tuku kuasmbi mineg tukunu sine piti ndui ta ndo kuramba njakmba nu tuku gageu mayok ka sangri tinga dirnangeg.

Ye Kuate tuku pasa tugusek Yesus nu te-mayokna ta kukliwen le nane ye muligtumba Patmos nuy mbolnge pilnaig. ¹⁰ Ye tange minen le kusem ait mbolnge Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye tuku ngumnemngge pasa ande fudu sunjo tabil wi suk mayok ka teŋenmba sayina: ¹¹ Ne wam kanjerkate te Kristus tuku kuasmbi 7 nane tuku waje kuyarka patika le Efesus Smirna Pergamum Tiatira Sardis Filadelfia Laodisea tumbraŋ kame ta kine likuwaiŋ nga sayina.

¹² Sayina le imanje sayate nga ye mbilka gol lam 7 minnaig le kanjerken. ¹³ Gol lam 7 ta ngamuknge ande Katesek Tanjo tanje tingina le kanjeren. Nu tawi kuenu silika gol let tawo laipmba kusna. ¹⁴ Nuje gabat waje kaukauknu ndo sipsip nguenu ko gau kaukauk suk. Nu tuku am ta pa bulu tana. ¹⁵ Nu tuku kupe mbain ain pa sunjo mbolnje piyit le ugmba minmba uge linu mayok kinit tana. Nu tuku pasa yu fudu suk. ¹⁶ Nuje wai ndinam tambai 7 kile jak minna. Kame bagi agok nayo agonu armba jak nu tuku minjeknge mayok kina. Nu tuku tumail uge linu ndo ki gabat fumnje bulu sangrinu prote tana.

¹⁷ Ye nu kanjermba ndeka nu tuku kupe tugum tanje truk ka tanjo kumanu tana minen le nu nuje wai ndinam ye mbolnje pilmba sayina: Ne kuru kuru ndaka. Yenge ndo ambonjanu minet. Ngumne tukulunu mata yenge ndo. ¹⁸ Ye abo jak minmba minet. Ata. Ne ye kanjerya. Ye buk kumen ta ye abo jak minmba minamngit. Ye nyu jak minet sulumba kume tuku wi kumanu mbal tuku tumbra ta yenge kulatket. ¹⁹ Ne wam kanjerkate te afu kile prode afu ngumne nga prowamngaig ta jakmba kuyarke lika. ²⁰ Mbai 7 yije wai ndinam tembi kile jak minit le kanjerkat ta gol lam 7 turmba ye tugunu sani le ne isa. Gol lam 7 kanjerkat ta Yesus tuku kuasmbi afu. Mbai 7 ta Kuate tuku ejel. Nane Yesus tuku kuasmbi 7 ta kulatkade.

2

Efesus mbal tuku waje

¹ Kuate tuku ejel Efesusnge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tejenmba kuyara. Yije wai ndinammbi mbai 7 kile jak minmba gol lam 7 ngamuknge kine promba minet yenge nane tuku pasa pilet.

² Tane wam ke likade ta jakmba ye kila. Tane piro karenkade. Tane piti ngamuknge sangri tinga dirnangade. Tane wam najgonu kade mbal ngumnenimmba mbal afu sine Kristus tuku aposel ngade le tane nane tagonimmba nane tuku yabri manau kila pilig.

³ Tane piti ngamuknge ngan minmba ye tuku nga piti kugraka kanyum ndade.

⁴ Tane tuku wam jakmba magenu ndo ta ye tane ndon pasa jak. Tane ambonja ye tuku sunjomba kume purnaig ta kile tane ye tuku sunjomba idus ndade. ⁵ Tane ndekinaig wam ta wamdus pulutinguwa le ngamungal biye mbilmba ye tuku sunjomba kume purnaig manau ta man kap. Kuga ta ye tane tugum prowi sulumba tangine lam yaitingi le nuje minanu ma mbolnje mine nda.

⁶ Ye tane tuku wam ande nzaliyate ta tejenmba. Tane wam najgonu Nikolas* tuku manau dubide mbal ke likade ta tane rironka talakade ta ye mata tanawet.

⁷ Tanjo nu kilba jak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tanjo ima nu sangri tinga wam najgonu kile-iberkuwa ta ye nu nyu tumba woki le Kuate tuku piro sinamnge ail alonu nyumba minmba minam tuku ta kilmba nyamngat.

Smirna mbal tuku waje

⁸ Kuate tuku ejel Smirnanje ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku tejenmba kuyara. Yenge ndo ambonjanu minet. Ngumne tukulunu mata yenge ndo. Ye buk kumen sulumba man abongen. Yenge pasa te pilet.

⁹ Ye tane kila. Tane piti sunjo tumba agan ndende kugatok minig ta tane agan ndende sunjomba jak minanu tana minig. Zu mbal afu tane tumail pantingig ta ye kila. Nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal.

¹⁰ Tane isap. Mine minemba Satan nu tane tagotinguwa le nane afunge tane mulij kilmba wandeknge patikuwaig le tane ki ait 10 piti kamusmba minamngaig ta tane kuru kuru ndakap. Tane ye kusre ndayumba minap ma ma kumap le ye tane tuku nyu kile-mayokka abo tugu tingamngit.

* 2:6: Nikolas nu yabri tum tanjo ande

¹¹ Tāngo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tāngo ima nu sangri tīnga wam ŋaigonu kile-iberŋkuwa ta nu kummba maŋ kume arnu ta te nda.

Pergamum mbal tuku waŋe

¹² Kuate tuku eŋel Pergamumŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Kame bagi agok ŋayo agonu armba ŋak ta ye tuku miŋge mbol minit. Yeŋge pasa te tane tuku pilet.

¹³ Tane tumbraŋ minig ta nane ŋakmba Satan dubide tuku ta tane ye ndo dubiyumba minig. O buk ye tuku tāngo ande Antipas nu ye tuku saka minna le Satan dubide mbal ta nu balenaig ta mata tane kuru-kuruka ye kusre ndayinaig.

¹⁴ Tane tuku maŋau ta maye ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Tane tuku afu Balam tuku maŋau dubide. O buk gabat sungo Balak Israel mbal mbarmba ndekam tuku nu tuan tāngo Balam kusnana le nu ndin tumna. Tumna le Balak ndek Israel mbal tuku wamdus didikina le nane mbara kanunu atraukinaig tuku ndem nyumba tāngo pino ndoŋ fare fare unekinaig.

¹⁵ Tāŋamba ndo tane tuku afu Nikolas tuku maŋau dubide. ¹⁶ Tane maŋau ŋaigonu ta kusreka ŋgamunggal biye mbilap. Kuga ta ye dal ndaka tane tugum promba bagi miŋgeŋge minit tembi tane bale faramŋgit.

¹⁷ Tāngo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa. Tāngo ima nu sangri tīnga wam ŋaigonu kile-iberŋkuwa ta ye samba mbolok mana tugusek ta tambimŋgit. Ye ndame kaukauk mbolŋge nu tuku nyu kitek kuyare tuwi le nuje miroŋ nyu ta kila minamŋgat.

Tiatira mbal tuku waŋe

¹⁸ Kuate tuku eŋel Tiatiraŋge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teŋenmba kuyara. Ye Kuate tuku Kiŋo yiŋe am pa bulu mayok kinit taŋaŋ. Yiŋe kupe mbain ain pa sungo mbolŋge uge liŋnu mayok kinit taŋaŋ. Yeŋge pasa te tane tuku pilet.

¹⁹ Tane wam kade ta ŋakmba ye kila. Tane ye tuku sangri tomba tīngade maŋau kume pur maŋau afu turniŋgig maŋau sangri tīnga dirnaŋgade maŋau ta ŋakmba ye kila. Tane ambonga maŋau magenu ke likinaig ta kile liniŋmba lato mbolŋge kade.

²⁰ Tane tuku maŋau ta maye ta ye tane ndoŋ pasa ŋak. Pino ŋayonu Isebel nu ye Kuate tuku tuan pino ŋga ye tuku piro mbal tuku wamdus didikate le nane tāngo pino ndoŋ fare fare uneka mbara kanunu atraukade tuku ndem nyade. Tane nu pitai ndade. ²¹ Pino ta ŋgamunggal biye mbilwa ŋga nu tairŋga minet ta nu fare fare uneka minit. ²² Tane isap. Ye pino ta piti sungo tuwi le nu guaze tumba kinye ŋak minamŋgat. Nane nu ndoŋ unekinaig ta ŋgamunggal biye mbil ndawaig ta nane mata piti sungo tamŋgaig. ²³ Ye nu tuku mbal ŋakmba bale faramŋgit. Taŋawi le ye tāngo tuku ŋgamunggal pileŋga kaŋger tiwet ta ye tuku kuasmbi ŋakmba kila palmbimŋgaig. Tane wam ke likade ta ye kumumbi lafuwamŋgit.

²⁴ Tane Tiatira afu pino ta tuku wam pagu pasa dubi ndakade. Afuŋge Satan tuku maŋau ŋgade le tane tugunu gilai. Ye tane wam afu tuku piti tīnge nda. Ye pasa te ndo satingamŋgit. ²⁵ Tane ye biye deyumba minap le ma ma ye luka prowamŋgit.

²⁶ Tāngo ima nu sangri tīnga wam ŋaigonu kile-iberŋka ye tuku wam magenu ndo ke lika minmba ka kumwa ta ye nu pili le ka kilke mbol mbal kulatkamŋgat. ²⁷ Yiŋe Mam nu sangri sina taŋamba ye suk nu sangri tuwi le ain ndumndum taŋaŋ afu kulatkumba ndumndum tambi kilke waim taŋaŋ nane kagruniŋgamŋgat. ²⁸ Mafewam tuku kulu ta mata ye nu tambimŋgit.

²⁹ Tāngo nu kilba ŋak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

¹ Kuate tuku eñel Sardisnge ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teñenmba kuyara. Kuate tuku Guwa 7 mbai 7 turmba kulatka minet yeñge pasa te tane tuku pilet.

Tane wam kade ta ñakmba ye kila. Tane Kuate dubimba sangri ñak minig ñgade ta tane siñka kumaknu minig. ² Tane ginyum kusremba abonga tingap sulumba ye tuku manau fudinmba kade le ñgisikam bafute ta te-sungowam tuku wamdus sangri palpe. Tane wam ke likade ta yiñe Mbara am mbolñge kumumbi mayok kinig le kanjer ndawet. ³ Tane o buk pasa tugusek ismba son ñginaig ta man idusmba tangine kanyum ta kusremba ñgamunjal biye mbilap. Tane taña ndamba kinyanu minap ta tane ait gilai minap le ye kuayar tango tañan prowamñgit.

⁴ Tane Sardis ndui ndui tangine tawi kuraukade le kutur kugatok minig. Tane kumumbi ye dubiyade tukunu ye tawi kaukauk tingi le tinmba ye ndonj lika minamñgaig.

⁵ Tango ima nu sangri tinga manau ñaigonu kile-ibenkuwa ta nu siñka tawi kaukauk ta tinga ñak minamñgat. Ye nu tuku nyu waje mbolñge sau ndaki le nu abo ñak minmba minamñgat. Ye yiñe Mam nuñe eñel kame ñgamukñge nu tuku nyu te-mayokmba nu yiñe mbal ñgamñgit.

⁶ Tango nu kilba ñak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

Filadelfia mbal tuku waje

⁷ Kuate tuku eñel Filadelfiange ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teñenmba kuyara. Ye purfeñnu kateseknu ndo. Kuate nu David sangri tuna sangri ta ye ñak minet. Ye malanja ande talki ta ande nu tukule nda. Ko tukuli ta talke nda. Yeñge pasa te pilet.

⁸ Tane wam kade ta ñakmba ye kila. Tane sangri kugatok ta tane ye tuku pasa dubi mayemba piti ñgamukñge ye tuku nyu yabu ndakade. Tane isap. Ye malanja mayenu ande tane sinam kambim tuku talken ta andenge tukule nda.

⁹ Zu mbal afu sineñ ndo Kuate dubiweg nga tane piti sertingig ta nane Zu tugusek kuga. Nane Satan tuku mbal. ñgumneña ye nane saningit le nane pro tane tugumñge dagol tidronga ye tane tuku kume puret ta nane katesewamñgaig.

¹⁰ Ye wam pagutiñgen tañamba ndo tane wamdus ndindo ñak ye tairnga minig tukunu piti sunjo kilke mbol mbal ñakmba tagoningam tuku prowa le ye tane kigraibkamñgit.

¹¹ Mine minemba ye luka prowamñgit. Tane ye biye deyumba kurau mayewap. Tane afunje didikuwaig le ye kusreyap ta tangine lafu mayenu pitaiwamñgaig.

¹² Tango ima nu sangri tinga manau ñaigonu kile-ibenkuwa ta nu yiñe mbal nga tumba Kuate tuku wande tugusek makek tañan siriwi le nu Kuate tugumñge minmba minamñgat. Ye yiñe Kuate tuku nyu nuñe tumbrañ tuku nyu turmba nu mbolñge kuyaramñgit. Nuñe tumbrañ ta Yerusalem kitek. Nu Kuate tugumñge samba mbolñge ndekamñgat. Yiñe nyu kitek mata nu mbolñge kuyaramñgit.

¹³ Tango nu kilba ñak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa saningit te ise tiwa.

Laodisea mbal tuku waje

¹⁴ Kuate tuku eñel Laodiseange ye tuku kuasmbi kulatkate ta ne nu tuku teñenmba kuyara. Son manau ta ye tugu. Ye Kuate tuku pasa tugusemba te-mayoket. Ye agañ ndende ñakmba tuku tugu. Yeñge pasa te pilet.

¹⁵ Tane wam kade ta ñakmba ye kila. Tane tidonu kuga. Tane paknu kuga. Tane tidonu ndo minmba e ko paknu ndo minap ta maye. ¹⁶ Tane ñgamunje minig tukunu ye tane ñgilikam bafuwet.

¹⁷ Tane teñenmba sakade. Sine kumumbi mineg. Sine agañ ndende ñakmba kumuñ minmba agañ afu den ndakeg ñgade ta tane agañ tugusek ñak mine ndakade. Tane sinamanzer sunjo ñak am tukulok wagek minig ta tane kamus ndade.

¹⁸ Ye tane satinamñgit. Tane agañ tugusek ñak minam tuku ye tugum promba gol pambi pasoket ta piyawap. Tane wagek minig ta kiko kugawam tuku ye tuku tawi kaukauk piyamba tingap. Tane am tukulok minig ta am maranja mambilam tuku ye tuku gureñ marasin piyamba am minyangap. ¹⁹ Ye tane tuku kume puret tukunu ye tane

kile-tidingam tuku satinge lika pa tinjet. Tane ngamunggal biye mbilmba wamdus ndindo pilmba ye dubiyap.

²⁰ Tane isap. Ye tane tuku malanga tugumnge tinga katkatmba minet. Ima nu nuje malanga talkuwa ta ye sinam kumba nu ndon tuma isukusamngik.

²¹ Ye sangri tinga manau ngaigonu jakmba kile-ibenken sulumba nyu sungo tumba yije Mam tugumnge nuje minyonu mbili maditaknu mbolnge minyok minet. Tanamba ndo tanjo ima nu sangri tinga manau ngaigonu kile-ibenkuwa ta ye nu nyu tuwi le ye ndon yije minyonu mbili maditaknu mbolnge minamkik.

²² Tanjo nu kilba jak ndeta Tukul Guwa nu ye tuku kuasmbi pasa sanjgit te ise tiwa.

4

Kuate tuku minyo mbili maditaknu te-ngamude mbal

¹ Ye kuasmbi 7 tuku wam pagu pasa ta ise denpurmba kile ye man kiratanu suk samba mbolnge malanga ande talok minna le kangeren sulumba nin tugu ambonga tabil wi suk pasa sayina ta man isen. Nu tenenmba sayina. Ne ye tugum te mbambe le wam kame prowamngaig ta tumnamngit ngina. ² Tanakina le Tukul Guwa ye mbol kumungina le ye samba mbolnge minyo mbili maditaknu minna le ande nyu sungo jak minyo mbili ta mbolnge minyokina le kangeren. ³ Minyo mbili ta mbolnge minyok minna tanjo ta nu ndame ar yasper le karnelian kangerkanu tanan uge linu ndo. Wanzu ndame uge linu emerald tanan tinga minyo mbili laipmba minna le kangeren.

⁴ Minyo mbili 24 minyo mbili maditaknu ta laipmba te-ngamumba minnaig le kangerken. Minyo mbili kame ta mbolnge tanjo mage mage nyu jak tawi kugenu kaukau siglika gol hat kaikanu minyok minnaig le kangerken. ⁵ Minyo mbili maditaknu tugumnge teliu tuku bulu lato lato promba fudu sugo kuaila turmba fudukinaig le isen. Minyo mbili tumailamnge sati 7 bulunga minnaig le kangerken. Sati 7 ta Kuate tuku guwa 7. ⁶ Minyo mbili tumailamnge ma ande yu suk glas tanan linlenkanu kangeren. Agan baikamba abo jak minyo mbili maditaknu ta laipmba minnaig le kangerken. Agan kame ta am gudommba jak. Ngumnemnge tumailamnge amnge ndo kumunganu minnaig le kangerken. ⁷ Agan baikamba ta ande laion suk ande makau pailnu suk ande tumailnu tanjo tumail suk ande nu panus bunga minanu suk. ⁸ Nane salmban 6 jak. Nangine ngarosu amnge ndo kumunganu. Nane furir mindek ki mindek mune ulmba tenenmba sakade.

O Sunjo Kuate ne sangri nayo. Ande ne linam kumuŋ kuga.

Ne purfenju, purfenju ndo.

Ne buk minna kile minit tanamba minmba minamngat ngade.

⁹ Kuate abo jak minmba minit ta nu minyo mbili maditaknu mbolnge minyokate le agan baikamba abo jak ta nu mayenu nga gare pasa tumba nu tuku nyu te-dungade le ¹⁰ tanjo mage 24 nyu jak ta mata nane nu tumailamnge truk ka nu tuku nyu te-dungade. Nane nangine gol hat paska minyo mbili tugumnge panka tenenmba mune ulig.

¹¹ O sangine Sunjo Kuate, ne agan ndende jakmba kile-mayokkina.

Ne nane nzali dubimba agan ndende kile-mayokkina le kile minig. Ne sangri jakmba jak. Sine kumumbi ne tuku nyu te-dungeg ngade.

5

Waje filfilanu nzingail jak

¹ Tanjo minyo mbili maditaknu ta mbolnge minyokina ta nu nuje wai ndinammbi waje filfilanu te jak minna. Waje ta sinanu sangilnu kuyar jak ta nzingail 7-mbi katnga tukulanu. ² Tanamba enel sangrinu ande mata kangeren. Nu wi kuerka tenenmba sakina: Ima nu waje nzingail 7 jak te paska talkam kumuŋ e nga sakina sulumba ³ nu samba mbolnge kilke mbolnge kumnemnge tanjo ande sota waje nzingail 7 jak ta paska talkam tuku ande te-sili ndakina.

⁴ Ande nu waŋe ta talka kaŋgeram kumuŋ kuga tukunu ye malmbi sungowen. ⁵ Ye malmbika minen le taŋgo mage nyu ŋak ta tuku andeŋge ndek ye sayina: Ne malmbi ndaka. Ai si. Yuda tuku tugu mbolŋge ande laion taŋaŋ David tuku mbuŋ nu kumuŋ. Nuŋge nane ŋakmba kile-ibenŋkina tukunu nu waŋe nziŋgail 7 ŋak ta paska talkam kumuŋ ŋga sayina. ⁶ Taŋakina le ye mambilmba minyo mbili maditaknu ta tugumŋge agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage nyu ŋak ta ŋgamukŋge Sipsip Fat balewanu nzilal ŋak ta tiŋ minna le kaŋgeren. Nu nau 7 ŋak. Amnu mata 7. Amnu 7 ta Kuate tuku Guwa 7. Nuŋge Guwa ta kukulniŋgit le kilke ŋakmba mbol kine likade.

⁷ Sipsip Fat nu kumba ka taŋgo minyo mbili mbolŋge minyok minna ta tuku wai ndinam mbolŋge waŋe filfilanu ta yaimba tina. ⁸ Nu waŋe filfilanu yaina le agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage 24 nyu ŋak ndoŋ nane Sipsip Fat tugumŋge dagol tidroŋga truk kinaig. Nane mindek gita nza gol pa guwa mundur mayenu liganu ŋak ta turmba kile ŋak minnaig. Pa guwa tiŋgate ta Kuate tuku mbal kame tuku yabaŋ pasa.

⁹ Nane mune kitek teŋenmba ulnaig.

O Sipsip Fat neŋge ndo kumuŋ.

Ne baleninaig le kumna tukunu waŋe filfilanu ta ne yaimba waŋe nziŋgail 7 ŋak ta paskam kumuŋ.

Ne naŋe ndarembi taŋgo gudommba tuku muskil kile-tidiŋge niŋgina le kile nane Kuate tuku mbal minig.

Nane kuasmbi kise kise tumbraŋ pasa yeki yeki ŋgarosu yeki yeki kilke tugu ŋakmba ta neŋge ndo kile-luka kilna.

¹⁰ Nane ŋakmba Kuate tuku gageu minmba nu am mbolŋge pris piro biyam tuku ne kile-mayokkina. Taŋana le nane gabat sugo minmba kilke mbol mbal kulatkamŋgaig. Nane taŋamba mune kitek ulnaig.

¹¹ Kile ye mambilmba eŋel gudommba burnu kumuŋ kuga nane minyo mbili maditaknu te-ŋgamunaig le kaŋgerken. Eŋel kame ta nane agaŋ bailkamba abo ŋak taŋgo mage 24 ta ndoŋ pasa ande sakinaig le isen. ¹² Nane kuenŋka teŋenmba sakinaig. Sipsip Fat afuŋge balenaig le kumna ta nu ndo sunŋo.

Nyu sunŋo saŋgri ŋakmba wamdus kuyar mayenu ta ŋakmba nuŋge ndo miro. Sine kumumbi nu tuku nyu te-duŋgeg ŋginaig.

¹³ Kile samba mbolŋge kilke mbolŋge kumnemŋge yu sinamŋge agaŋ ŋakmba teŋenmba sakinaig.

Taŋgo minyo mbili maditaknu mbolŋge minit nu Sipsip Fat ndoŋ nale saŋgri ŋakmba ŋak minmba minwaik.

Sine nale tuku nyu te-duŋga minmba minbe ŋginaig.

¹⁴ Nane mune ta ulnaig le agaŋ bailkamba abo ŋak ndek sakinaig: Ese. Mayede ŋginaig le taŋgo mage 24 nane dagol tidroŋga ndek truk ka nale mbariŋnikinaig.

6

Sipsip Fat nu waŋe nziŋgail 6 paskina

¹ Kile ye kiŋatanu suk Sipsip Fat kaŋgeren ta nu waŋe nziŋgail 7 ŋak ta tuku inum tumba ambonŋga paskina. Paskina le agaŋ bailkamba abo ŋak ta tuku ande pasa ŋin tugu kuaila suk sakina: Ne yale ŋgina le isen.

² Kile hos kaukauk ande prona le kaŋgeren. Taŋgo mbol taŋge minyokina ta nu tui paŋgar biye ŋak minna le andeŋge pro nu hat nyu ŋak tuna le nu nane afu kile-ibenŋkam kame kina.

³ Kile Sipsip Fat nu waŋe 7 nziŋgail ŋak ta tuku arnu paskina le agaŋ bailkamba abo ŋak ta tuku arnu ndek sakina: Ne yale ŋgina le ⁴ hos gurgur ande mayok kina. Taŋgo mbol taŋge minyokina ta andeŋge pro nu nyu tumba kame bagi tuna le nu wamdus mukuk pitaina le kilke mbol mbal nane kame bumba muŋgu bale-balekinaig.

⁵ Kile Sipsip Fat nu waŋe nziŋgail keŋnu paskina le agaŋ abo ŋak keŋnu ta ndek sakina: Ne yale ŋgina le isen. Taŋamba ye mambilmba hos dabuk dabuk ande kaŋgeren. Taŋgo

mbol tanje minyokina ta nu skel ande te njak minna. ⁶ Aganj bailkamba abo njak nane ngamuknje ye pasa njin tugu tejenmba isen. Guba sunjo prote. Ki ait ndindo tuku piya tamba nane tuku nyamagan ndinok plaua kap bailkamba ko bali kap 12 ndo piyawaig. Olif alonu tuku gurej grep muli turmba mapekap le minwaig.

⁷ Kile Sipsip Fat nu waje nzingail baikanu paskina le aganj abo njak baikanu ndek sakina: Ne yale ngina le isen. ⁸ Tanjamba ye mambilmba hos ngarosunu kulon njak ande kanjeren. Tango mbol tanje minyokina ta nyunu kume manau. Kumanu mbal tuku tumbrañ nu dubi-dubimba minna. Nale andenje nyu nikina le nale tanjo fet bailkamba bagi guba guaze tugu yimyam aganjmor nguikok ta njakmbambi kuasmbi inum bale farka kenmba kusrekinaik.

⁹ Kile Sipsip Fat nu waje nzingail 5-nu paskina le nane buk Kuate tuku pasa kuklinaig le afunje bale farninginaig ta kanjeren. Nane atrau mbain kumnemnje minmba ¹⁰ tejenmba kuenka sakinaig: O Sunjo, ne kateseknu purfenju ndo. Kilke mbol mbal sine bale farsinginaig ta ne ginu le nane pileninmba lafuwamngat nga sakinaig le isen. ¹¹ Nane tanjamba sanaig le andenje nane mindek tawi kaukauk kugenu ninmba saningina: Tane man fudinmba mabtap le tangine piro tuma mbal tangine tira kame afunje tane bale farninginaig tanjamba ndo nane bale farninguwaig le ye tane tuku ndare lafuwamngit ngina.

¹² Kile Sipsip Fat nu waje nzingail 6-nu paskina le kilke mbolnje mumni sunjo prona. Tanjana le ki dabuka kumij dabuknu sukna le tambun gurka ndare tananj mayok kina. ¹³ Fik ail bubre sunjonje kulisokngate le alonu guabnu purpurkade tananj samba mbolnje mbai supika kilke mbolnje ndeke likinaig. ¹⁴ Nane yango filfilde tananj samba filfilka kumba ka kugana le tabe nuy njakmba dir ka nangine ma kusrekinaig. ¹⁵ Tanjanaig le kilke kulat mbal, nyu njak mbal, kame gabat sugo sugo, aganj ndende njak mbal, sangri njak mbal, sanzal mbal, tanjo kame njakmba ndek tabe ndame njak mbol kumba kuirke lika sakinaig: ¹⁶ Tabe ndame tane ndeka sine tidon patikap le Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolnje minyok minit nale Sipsip Fat ndon sine tuku gubra njak ta nale sine kanjer ndakuwaik. ¹⁷ Nakile ait sunjo gubra te-mayokam tuku prowat le ima nu nale am mbolnje tingam kumuñ nga sakinaig le isen.

7

Israel mbal 144,000 Kuate tuku suku kuyar tinaig

¹ Kile ye kinatanu suk enjel bailkamba kanjeren. Nane kilke make bailkamba ta mbolnje bubre prowe likade tuku ndin tukulninmba tinga likinaig. Bubre pro kilke yu ail afu fit ndaninguwaig nga nane tanjanaig. ² Tanjanaig le ye enjel ande ki prote kumamnje mayok ka mbuna le kanjeren. Enjel ta nu Kuate abo tugu njak tuku mbal madiningam tuku suku murko te njak minna. Nu enjel bailkamba kilke yu njago siglikam tuku nyu tinaig ta kuenka saningina: ³ Tane yauk. Sine singine Mbara tuku piro mbal tumail pasi mbolnje suku kuyar patikube le tane kilke yu ail ta njakmba njago siglikap ngina.

⁴ Tanjo tumail pasi mbolnje suku kuyar patike likinaig ta 144,000 nginaig le isen. Nane Israel tugu 12 ta tuku kuasmbi. ⁵ Yuda tugu tugu 12,000. Ruben tugu tugu 12,000. Gat tugu tugu 12,000. ⁶ Aser tugu tugu 12,000. Naftali tugu tugu 12,000. Manase tugu tugu 12,000. ⁷ Simeon tugu tugu 12,000. Levi tugu tugu 12,000. Isakar tugu tugu 12,000. ⁸ Sebulan tugu tugu 12,000. Yosef tugu tugu 12,000. Benyamin tugu tugu 12,000. Kuasmbi ta nane njakmba Kuate tuku suku kuyar tumail mbolnje patikinaig.

Tango gudommba burnu kumuñ kuga

⁹ Ye wam ta kanjeren sulumba kinatanu suk tanjo mangur sungokanu ande kanjeren ta burnu kumuñ kuga. Nane kilke tugu njakmba tuku kuasmbi ndare kise kise ngarosu yeki yeki tumbrañ pasa yeki yeki. Nane tawi kugen kaukauk siglika minyo mbili maditaknu Sipsip Fat tumailamnje tinga pator waje bige njak minnaig le kanjeren. ¹⁰ Nane kuenka tejenmba sakinaig: Singine Mbara minyo mbili maditaknu mbolnje

minit nale Sipsip Fat ndonj sine tuku muskil kile-tidinge singinaik nginaig. ¹¹ Nane tanjakaig le eжел kamege minyo mbili maditaknu te-ngamumba tanjo mage nyu jak 24 agaj baikamba abo jak ta jakmba kile-ngamukka minyo mbili tumailamge truk ka Kuate mbarinjmba sakinaig:

¹² Ese. Sine singine Mbara tuku nyu sunjo ta te-dungube o. Nu nyu sunjo nu sangri njayo wamdus kuyar mayenu jak minmba minwa o nginaig.

¹³ Kile tanjo mage nyu jak ta tuku andenge ye kusnayina: Tanjo kame tawi kugennu kaukauk jak ta ima kate. Aninge prowaig nga kusnayina le ¹⁴ ye lafumba nu sawen: Sunjo, ye gilai. Ne nane kila ngen le nu ndek ye sayina: Mbal te nane piti sugo ngamuknge minnaig tuku pronai. Nane nangine tawi kilmba Sipsip Fat tuku ndarenumbi minyanjinaig le kaukauk mayok kinaig. ¹⁵ Ta tuku nane Kuate tuku minyo mbili maditaknu tumailamge minig sulumba ki furir mindek Kuate tuku wande sinamge nu tuku nyu te-dunga minig. Kuate nu minyo mbili maditaknu mbolnge minit nu nane tugumge minmba kulatkamngat. ¹⁶ Nane marj gubaninge nda. Nane kule paraninge nda. Nane kinge pasoka ma paknu kamuse nda. ¹⁷ Sipsip Fat minyo mbili maditaknu tugumge minit ta nunge nane kulatkamngat. Nu nane kilmba ka kule nyumba minmba minam tuku bulbulmba prote ta tumninguwa le nyumba minmba minamngai. Tanjawaig le Kuate nu nane tuku am kule para serningamngat nga sayina.

8

Sipsip Fat nu nzingail 7-nu paskina

¹ Kile Sipsip Fat nu nzingail 7-nu paskina le samba mbolnge ma betkirena. ² Hap aua tanjamba kugana le ye kinatanu suk eжел 7 kangerken. Nane Kuate tumailamge tinga minig tuku. Kile andenge pro tabil nduik nduik nane 7 ta njina.

³ Tanjana le eжел kise ande promba atraukam tuku mbain tugumge gol nza pa guwa mundur mayenu tingam tuku te jak minna le andenge eжел ta pa guwa sunjomba tuna le kilmba Kuate tuku mbal tuku yabarj pasa tur mbilmba minyo mbili maditaknu tumailamge gol mbain mbolnge piyna. ⁴ Piyna le pa guwa ta yabarj pasa tur eжел tuku wai mbolnge tinga mundur mayenu Kuate tugum kina. ⁵ Tanjana le eжел ndek gol nza tumba atrau mbain mbol tanje pa guzi kilmba nzambimba kutuna le kilke mbol ndeke likinaig. Ndeke likinaig le telij bulunja kuaila fuduka mumni mayok kina.

Eжел kame tabil 6 fitkinaig

⁶ Kile eжел kame 7 tabil kile jak minnaig ta nane fitkam bafumba minnaig. ⁷ Nane tuku inumge nunje tabil ta fitkina le pa sawe tirj ndare mbilanu jak kilke mbolnge ndekinaig. Ndeka kilke fet kejanu ta ndindo ugmba armba minnaik. Ail mata ndindo ugmba armba minnaik. Pibi anja mata tanjamba ndo uge sulunaig.

⁸ Kile eжел arnu ta nunje tabil fitkina le agaj bij suk ugmba minna ta andenge bukngina le yu mbol ndekina. ⁹ Ndeka yu fet kejanu ta ndindo ndare mayok ka armba mage minnaik. Yu sinamok agaj mata ndindo kummba armba minnaik. Warj mata tanjamba ndo ndindo njayo silimba armba minnaik.

¹⁰ Kile eжел kejnenu ta nunje tabil fitkina le samba mbolnge kulu sunjo sati bulu suk ndekina. Ndeka kule fet kejanu ta kulu tuku pa tanje ndindo mbolnge ndeka armba kusrekina. ¹¹ Kulu ta nyunu Kagli njayo. Nu kule mbol ndekina ta kaglinu mayok kinaig le tanjo gudommmba nyumba kume likinaig.

¹² Kile eжел baikanu ta nunje tabil fitkina le ki tambun mbai jakmba fet kejanu ta inum njayo silimba armba mine likinaig. Tanjamba ki ait inumnu dabuka armba bulu jak. Furir ait inumnu ma make armba bulu jak.

¹³ Kile ye kinatanu suk panus ande kangeren ta nu bunja mbol kumba wika sakina: Ae ae osese. Eжел kejnmba nangine tabil fitkuwaig le kilke mbol mbal piti sunjo kamsamngai nga sakina le isen.

9

¹ Kile eñel 5-nu ta nuñe tabil fitkina le eñel ande mbai suk supika kilke mbol ndekina. Ndekina le andeñge ma buto sinam nzi tuku ki ta nu tuna. ² Tuna le nu malañga ta talkina le pa guwa sungo tafil ñak tingina. Pa guwa tañge ki songina le ma ñakmba dabukina.

³ Tañana le pa guwa sinamñge agañ wak suk mayok kine lika kilke ñakmba kumunñinaig. Tañanaig le andeñge nane ziñansail tuku kame niñmba saningina: ⁴ Tane pibi ail kuzru ñaigo sigli ndakap. Tañgo tumail mbolñge Kuate tuku suku kuyar kugatok ta nane ndo ñaigo siglika ñgina ⁵ sulumba nu nane balenñgam tuku peuniñmba sakina: Tambun 5 ndo rar sungo niñgap ñga saningina.

Ziñansailñge tañgo makete le rar sungo kamuste tañaj nane rar sungo kamusmba minamñgaig. ⁶ Ait ta mbolñge nane kumam tuku ndin sotete pisenñgamñgaig. Nane kumam tuku dirnanñguwaig ta nane kume nda.

⁷ Wak suk agañ ta kame mbal tuku hos tañaj. Nane tuku gabat gol hat kaika minanu suk. Nane tuku tumail tañgo tumail suk. ⁸ Nane tuku gabat wañe pino gabat wañe suk kugennu. Nane tuku maketiñ laion maketiñ suk. ⁹ Nane tuku tawo ta ain tawi tawo songa silikade tañaj. Nane tuku salmban fudu ta kame tuku hos gudommba karis didika pinderkade le fudukade tañaj. ¹⁰ Nane tuku dadu ta ziñansail dadunu suk agañ pitiram tuku ñak. Nane tambun 5 tañgo rar niñgam tuku kame dadu mbolñge patikina. ¹¹ Nane tuku kulat tañgo nu ma buto sinam nzikok tuku eñel. Nu tuku nyu ta Hibu pasambi Abadon ñgade. Nane Grik pasambi Apolion ñgade. (Nyu ta tugunu: Agañ ndende ñaigo siglikanu tañgo).

¹² Piti sungo ande buk kugawat. Kile armba prowam tuku minik.

¹³ Kile eñel 6-nu ta nuñe tabil fitkina le gol atrau mbain tuku kundunu bailkamba sinam tañge pasa ande mayok kina. Mbain ta Kuate tugumñge minit tuku.

¹⁴ Pasa mayok ka eñel 6-nu nuñe tabil biye ñak minna ta sana: Ne kumba ka eñel bailkamba kule sungo Yufretis tugum tañge ndalekanu minig ta kukliningina ñga sana. ¹⁵ Eñel bailkamba ta nane tañgo ndindo balemba armba kusreka tañamba tañamba tañgo ñakmba mbolñge kam tuku nañgine yar tambun ait ta prowam ñga ndalekanu tairingina minig. ¹⁶ Nu kumba nane kukliningina le ye kame mbal hos ñak gudommba kañgerken ta andeñge nane burka 200,000,000 ñgina le isen.

¹⁷ Ye kiñatanu suk kame mbal hos ñak ta teñenmba kañgerken. Hos poñginaig mbal nane tawi kareñnu tawo sonu tuku silikinaig. Tawi kareñnu ta gurgur ize kulon ñak. Hos kame ta tuku gabat laion gabat suk. Nane tuku miñgekñge agañ kamenu keñmba pa bulu pa guwa pa son paknu mayok kinaig. ¹⁸ Agañ kamenu keñmba nane tuku miñgekñge mayok kinaig tamba nane tañgo ndindo balemba armba kusreka tañamba tañamba tañgo ñakmba mbolñge ke likinaig. ¹⁹ Hos kame ta tuku kamenu miñge mbolñge dadu mbolñge minnaig. Nane tuku dadu zirernu mbeñ gabat suk. Nane tamba tañgo make niñge likinaig.

²⁰ Agañ kamenu keñmba mbolñge kume ndakinaig mbal ta nane nañgine mañau ñaigonu kusreka ñgamunñgal biye mbil ndanaig. Nane bukla mbariñniñmba yabri mbara kanunu golmbi silwambi ainmbi ndamembi ailmbi wakeikanu ta mambilmba lika pasa isam kumuñ kuga ta nane tuku nyu ndo kile-dunña minnaig. ²¹ Nane muñgu bale mañau, make mañau, fare unekade mañau, kuayar mañau ta ñakmba kusreka ñgamunñgal biye mbil ndanaig.

10

Yohanu nu wañe filfilanu fudiñdo tina

¹ Ye mañ kiñatanu suk samba mbolñge eñel ande sanñri ñayo ndekina le kañgeren. Nu gaunñge songina le ñak ndekina. Nu tuku gabat fumñge wanzu tiñganu ñak. Nu tuku tumail pasi ki kilñate tañaj. Nu tuku kupe pa bulu kuennu tañaj. ² Nu tuku wai mbolñge wañe fudiñdo filfilanu talok te ñak minna. Nu nuñe kupe ndinam yu mbolñge tiñga kupe ñaĩam tabekñge tingina. ³ Nu laion suk wi kuenñkina le kuaila 7 fuduka pasa mayok

kinaig. ⁴ Kuaila 7 fudukinaig le ye ismba kuyaram bafuwen kande samba mbolŋge pasa ande ye peuyumba sayina: Kuaila 7 pasa mayok kagig ta ne yabuka kuyar ndawa ŋga sayina.

⁵ Eŋel kupe inum yu mbol tinga kupe inum tabekŋge tingina le kangeren ta nu pasa sangrinu sakam ŋga nu wai ndinam te-dungina. ⁶ Te-dunga Kuate abo tugu ŋak nu samba kilke yu agan ndende ŋakmba kile-mayokkina ta nu tuku nyu mbolŋge nuŋe pasa sangri pilemba sakina: Kile ait kumungate. Kuate nu maŋ afu tairŋge nda. ⁷ Eŋel 7-nu nuŋe tabil fitkuwa le Kuate tuku wamdus kuirkanu o buk nuŋe tuan tango kame saningina ta kumungamngat ŋgina.

⁸ Ye ambonga samba mbolŋge pasa ande isit ta nu maŋ lato ye sayina: Ne kaye ŋgina. Eŋel kupe inum yu mbolŋge inum tabekŋge tinga waŋe fudinndo talok nuŋe wai mbolŋge minit ta yaiwa ŋga sayina. ⁹ Ye eŋel tugum kumba waŋe fudin ta yabaŋen le nu ndek ye sayina: Ilmba tumba nya. Ne tuku ŋin tugu sinamŋge nguimnzan ŋairnu kikoŋnu tanan kamusmba fungul sinamŋge kagli ŋayo kamusamngat ŋga sayina. ¹⁰ Tanamba sayina le ye nu yaimba nyumba ŋinken ta ŋin tugu sinamŋge ŋairnu kikoŋnu kamusen ta fungul sinamŋge kagli ŋayo kamusen.

¹¹ Kile ande nu ye sayina: Ne maŋ wam afu kuirok minig ta kile-mayokka kuklimba kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ngarusu yeki yeki tumbran pasa yeki yeki gabat sugo ta ŋakmba saningga.

11

Tango armba Kuate tuku pasa te-mayoknaik

¹ Kile andeŋge agan dido suk wande kuenu katesewam tuku sumba ye sayina: Ne tinga Kuate tuku wande atrau mbain turmba kugennu katesewa. Tango giganmba sinam tanŋe Kuate tuku nyu te-dungade ta mata burka ta ² ne Kuate tuku wande kilimnu ta kuenu katese ndawa. Ma ta kasomok mbal tuku wai mbolŋge pilna. Nane Kuate tuku tumbran sunŋo ta tambun 42 kupe gurunga tumba ŋayo silimba minamngaiŋ. ³ Tanawaig le ye tanŋo armba kukulniki le nale sinamanzer tawi tinmba pro ki ait 1,260 ta mbolŋge ye tuku pasa kuklimba minamngaiŋ ŋga sayina le isen.

⁴ Olif ail armba lam armba nale kilke tugu ŋakmba tuku Sunŋo nuŋe am mbolŋge minik ta tanŋo ar ta tuku sakade. ⁵ Tango afunŋe nale ŋaigo siglikam bafuwaig ta nakile minŋekŋge pa mayok ka ngueu mbal pasokuwa le kume faramngaiŋ. Ande nu tanamba nale ŋaigo siglikam bafuwa ta nu sinŋa kume ta kangeramngat. ⁶ Nale Kuate tuku pasa kuklimba sangri ŋak minmba sawe peumba kule ndare kuilka piti yimyam patikuwaik le kilke mbol mbal tugum prowe likamngaiŋ. Nale piti ndan kam tuku sakuwaik ta tanamba ndo prowamngat.

⁷ Nale ar ta Kuate tuku pasa sake suluwaik le aganmor nguikok ŋayonu ma buto sinam nzinge minit tuku ta nu pro nale ndon kame bumba nale kile-ibeŋka bale faramngat. ⁸ Bale farwa le nale tuku mindesiŋ tumbran sunŋo tuku ndin make mbinge minamngaiŋ. Tumbran sunŋo ta yaba-yabaŋga Sodom le Isip ngade tuku. Tumbran ta mbolŋge nane sinŋine Sunŋo ail kazrai mbolŋge balenaig.

⁹ Nale tuku mindesiŋ tanamba minwaik le kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ngarusu yeki yeki ndare kise kise tumbran pasa yeki yeki ta ŋakmba pro ki ait keŋmba inumnu turmba nale tuku mindesiŋ kanŋerka nane afunŋe nale ngukam tuku peuniŋgamngaiŋ. ¹⁰ Kilke mbol mbal ŋakmba nane gare-gareka pagumba nye sunŋokumba mune kupesmba nanŋine gare agan afu munŋu niŋge niŋgeka minamngaiŋ. Ta ndanam? Kuate tuku tuan tanŋo ar ta nale kilke mbol mbal piti sugo niŋginaik ta kile nale kumnaik tukunu nane gare-gareka tanawamngaiŋ.

¹¹ Ki ait keŋmba inumnu turmba kinaig le abo guwa Kuate tugumŋge ndeka nale sinam kina le nale abonga tinginaik. Tananaik le nane nale kanŋerkinaig mbal ndek piriri ŋayomba kuru kuru sunŋo tinaig. ¹² Nale tinginaik le samba mbolŋge pasa kuenka

tejenmba sanikina: Mbol te mbape ngina. Tanjakina le nale tinga gau mbol kumba samba mbol ambe kinaik le nakile ngueu mbal njakmba nale kanjerkinaig.

¹³ Ait ta mbolnge ndo mumni sungo promba tumbran sungo ta fet 10-anu ta ndindo nayo silimba 9 kusrekinaig le minnaig. Mumni sungo tange tango 7,000 bale farna le nane afu wam ta kanjermba kuru kuru sungo tumba samba mbolok Mbara tuku nyu te-dunginaig.

¹⁴ Piti sungo arnu buk kugawat. Kile kenju prowam bafute.

Ejel 7-nu nuje tabil fitkina

¹⁵ Ejel 7-nu nuje tabil fitkina le samba mbolnge pasa gudommaba kuenka sakinaig: Kile singine Sungo nu madina tango ndonj nale kilke tugu njakmba kulatkam tuku sangri tik. Nu tanjamba kulatka minmba minamngat nginaig. ¹⁶ Kile tango mage 24 nyu njak Kuate tumailamnge nangine minyo mbili sugo mbolnge minnaig ta nane ndek truk ka Kuate mbarinjmba tejenmba sakinaig.

¹⁷ O Kuate Sungo, ne sangri nayo. Ne o buk minna kile ne tanjamba ndo minit.

Ne naje sangri tamba kilke tugu njakmba kulatkate ta ne wam mayete.

¹⁸ Kilke yimyam ne tuku gubra sungo pilnaig ta kile ne tuku gubra mayok ka kumanu mbal pileningam tuku ait prote. Naje piro mbal, naje tuan tango kame, naje mbal njakmba ne kumnemnge minnaig afu nyu njak afu nyu kugatok ta nane lafu mayenu tam tuku ait prote. Kilke njaigo siglikinaig mbal kile nane lafu njonu tam tuku ait prote nginaig.

¹⁹ Tanjakinaig le samba mbolnge Kuate tuku wande malanga talkina le nuje pasa katanu bokis wandek sinam ta minna le kanjeren. Tanjamba kile telij bulunga kuaila fuduka mumni mayok kina le sawe tij sugokanu ndekinaig.

12

Pino ande mberj sungo kulmban suk ndonj mayok kinaik

¹ Kile samba mbolnge aganj kanunu tugu sungokanu mayok ka pino ande nu ki tawi tananj kaika njak minna. Nu tambun mbolnge tij minmba nuje gabat mbolnge nyu njak tuku hat mbai 12 njak kaika minna. ² Nu fungulok minna sulumba nu kiyo te-palmbim bafumba ngaro rar sungo tumba witina.

³ Kile samba mbolnge aganj kanunu ande tugu sungokanu njak mberj sungo kulmban suk gurgur gabatnu 7 naunu 10 njak mayok kina. Nuje gabat njakmba nyu njak tuku hat kaike likanu njak minna. ⁴ Samba mbolnge nu mbai kuasmbi ndindo nuje dadumbi gurenmba armba kusrekina. Tanjamba tanjamba mbai njakmba mbolnge kina le kilke mbolnge ndeke likinaig. Mberj kulmban suk ta pino ta kiyo te-pilwa le tumba nyam tuku nu tugum tange minna. ⁵ Tanjamba minna le kile pino ta kiyo te-pilna le andenge nu pitik ndo didik tumba Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugum tange pilna. Kiyo ta sungoka nuje sangri ain ndumndum tamba kilke mbol mbal njakmba kulatkamngat.

⁶ Pino ta kua ka Kuate nu minam tuku ma ma baknu mbolnge wakeina ta mbol kina ka tange nu ki ait 1,260 minna le Kuatenge nu nyamaganj tumba minna.

⁷ Kile samba mbolnge kame sungo prona. Ejel sungo Mikael nuje kuasmbi kilmba mberj kulmban suk ta sungo ndonj kame bunaig. Tanjanaig le mberj ta nuje ejel njaigonu kilmba nane ndonj kame buna.

⁸⁻⁹ Nane kame bunaig ma ma mberj tuku kuasmbi kile-iberjka mberj sungo tumba nuje ejel njaigonu ndonj pankinaig le kilke mbol ndeka samba tumbran nduiye kusrenaig. Tanjamba mberj o buk abo abo minna ta nyunu bukla njonu nyunu ande Satan nu tango yabrininjmba didikate ta nu kilke mbol ndekina.

¹⁰ Kile samba mbolnge pasa ande kuenka sakina: Satan nu ki furir mindek Kuate tugumnge singine tira kilmba pasa mbolnge patikate ta ejelnge nu tumba buknginaig le kilke mbol ndekina. Singine Kuate nu kile singine muskil kile-tidinga nuje sangri te-mayokmba nuje gageu kulatkate. Nu nuje madina tango tuku nyu sungo te-mayokte.

¹¹ Singine tira kame nane nangine ngarosu mape ndaka kumam kuru kuru ndaka Kuate tuku pasa te-mayokmba Sipsip Fat tuku ndarembi Satan te-iberinaig. ¹² Ta tuku samba mbolnge minig mbal tane gare-garekap. Kilke le yu mbolnge minig mbal ose. Tane piti sungo tamngaig. Satan nuje ait kugamba buk fag kinit ta nu kila tukunu nu gubra sungo tumba tane tugum ta prote ngina.

¹³ Mberj kulmbanj suk buknginaig le kilke mbol ndekina ta wamdus puluna le pino kiyo te-pilna ta balewam koronja. ¹⁴ Koronja le Kuatenje nu bunga ma ta kusremba ma baknu mbol kumba ka ki ait 1,260 tanje minwa le Kuatenje nyamagan tuwa le nyuwa nga nu panus salmban armba tuna. ¹⁵ Tuna le nu bunga kina le mberj nu pino te-ngisiwam tuku kule kumka furkina le kule sungo pinderkate tana pino koronmba kina. ¹⁶ Kina le kilke puluka pino turna le kule mbernge kumka furkina ta ka burok sinam ta kumba ka kugana. ¹⁷ Tana le mberj kulmbanj suk ta nu pino ta tuku gubra sungo tumba nu tuku kiyo kame afu ndoj kame buwam saka nane bale faram kina. Nane Kuate tuku pasa ismba dubimba Yesus tuku pasa tugusek biye demba kukliwanu mbal ta nane pino ta tuku kiyo kame minig.

¹⁸ Kile mberj sungo ta nu piyalnge tij minna le kanjeren.

13

Aganjmor nguikok ande yu sinamnge bitek mayok kina

¹ Ye man kijatanu suk aganjmor nguikok yu sinamnge bitek mayok kina le kanjeren. Nu gabatnu 7 naunu 10 jak. Nau kame ta jakmba mbolnge nyu jak tuku hat kaikanu jak minnaig. Gabat 7 mbolnge Kuate ngumnem tambinu nyu jak minnaig.

² Aganjmor nguikok ta lepat kanjeranu tana kanjeren. Nuje kupe mbain bea tuku kupe mbain suk. Mingenu laion suk. Mberj sungo kulmbanj suk ta nu nuje sangri nuje nyu sungo aganjmor nguikok ta tuku wai mbolnge patikina. ³ Nu tuku gabat ande kumam tuku we sungo jak ta we buk kupna le nu mayekina. Kilke mbol mbal jakmba aganjmor nguikok ta kanjermba piriri nayomba nu dubinaig.

⁴ Mberj kulmbanj suk ta nuje nyu sungo aganjmor nguikok tuna le tango kame ndek mberj ta tuku nyu mbarinaig. Nane aganjmor nguikok ta mata mbarinmba sakinaig: Ima nu nyu sungo aganjmor nguikok tenen minit? Ande nu te-iberjam kumu kuga nga sakinaig.

⁵ Andenge nu peu ndana le aganjmor nguikok ta nuje nyu te-dunga Kuate ngumnem pasa tuna. Nu tana tambun 42 nuje sangri te-mayokna sulumba ⁶ nuje pasambi Kuate ngumnem pasa sungomba tuna. Nu Kuate tuku nyu Kuate minit tuku ma, nane ma ta mbolnge minig ta jakmba pasambi ngaigo siglikina. ⁷ Nu andenge peu ndana le nu Kuate tuku mbal ndoj kame bumba nane kile-iberkina. Tana le andenge nu nyu tuna le nu kilke tugu jakmba tuku kuasmbi ngarosu yeki yeki ndare kise kise tumbanj pasa yeki yeki ta jakmba kulatkina.

⁸ Kilke mbol mbal jakmba aganjmor nguikok ta mbarinamngaig. Kuate tuku mbal ndo aganjmor nguikok ta mbarine nda. Kuate nu kilke te-mayok ndana sulumba nuje mbal tuku nyu ta abo jak minmba minam tuku waje mbolnge kuyarkina. Waje ta Sipsip Fat balenaig nu tuku waje.

⁹ Ande nu kilba jak ndeta pasa sakamngit te iswa. ¹⁰ Kuate nu ande mulintam tuku madiwa ta tanjamngat. Ko ande kame bagimbi balewam tuku madiwa ta mata tanjamngat. Piti tana mbolnge Kuate tuku mbal nu tuku sangri tomba tingwaig.

Aganjmor nguikok ande kilkek sinamnge bitek mayok kina

¹¹ Kile ye kijatanu suk aganjmor nguikok ande kilkek sinamnge bitek mayok kina le kanjeren. Nu sipsip fat tuku nau armba jak ta nu tuku pasa mberj kulmbanj suk nu tuku pasa tana kame nayo. ¹² Nu aganjmor nguikok ambonja prona ta tuku nyu sungo tumba sangri ndui tambi kilke mbol mbal saningina le nane aganjmor nguikok ambonja prona

ta mbariŋnaig. Agaŋmor ŋguikok ta nu kumam tuku we sunŋo ŋak. We buk kupna le nu mayekina.

¹³ Agaŋmor ŋguikok ŋgumneŋga prona ta nu wam kame kitek saŋgrinu kile-mayokka taŋgo am mbolŋge pa pilna le samba mbolŋge ndekina. ¹⁴ Andeŋge nu peu ndana le nu agaŋmor ŋguikok ambonŋa prona ta tuku nyu mbolŋge wam kame saŋgrinu kitek ke lika kilke mbol mbal yabriŋmba didikina. Didika wam pagukina le nane agaŋmor ŋguikok kame mbolŋge bagimbi we pile tunaig le kume ndakina ta nu tuku kanunu wakeimba nyu te-dunŋinaig. ¹⁵ Nu andeŋge peu ndana le nu agaŋmor ŋguikok kanunu ta miŋge guwa tuna le nu ndek pasatina. Nane afu saŋgri tiŋga agaŋmor ŋguikok kanunu nyu te-du ndaŋginaig ta afunŋe nane bale faram tuku saŋgina.

¹⁶ Agaŋmor ŋguikok ta nu saŋgri tiŋga sakina le taŋgo nyu ŋak, nyu kugatok, agaŋ ndende ŋak, sanzalnu, naŋgine miroŋ ŋgaro kulatkade, piro agaŋ taŋaŋ minig ta nane ŋakmba wai ndinam ko tumail pasi mbolŋge nu tuku suku kuyar patikinaig. ¹⁷ Suku kuyar ta agaŋmor ŋguikok tuku nyu ko nuŋe nyu tuku namba. Nane afu kuyar ta kugatok ta nane agaŋ inum piyawam kumuŋ kuga.

¹⁸ Ande nu wamdus kuyar mayenu ŋak ta nu agaŋmor ŋguikok tuku namba ta mbolŋge nu tuku nyu katesewam kumuŋ. Taŋgo ta tuku namba ta 666.

14

Nane 144,000 ta mune kitek ulnaig

¹ Ye kiŋatanu suk Sion tabe mbolŋge Sipsip Fat tiŋ minna le kaŋgeren. Nane gudommba 144,000 nu ndoŋ tiŋ minnaig. Nane Sipsip Fat le Mam nuŋe tuku nyu tumail mbolŋge kuyaranu ŋak.

² Kile samba mbolŋge zigna sunŋo mayok kina le isen. Yu fudu ko kuaila fudu ko afunŋe mune ulmba gita katde le fudu kinig taŋaŋ isen. ³ Minyo mbili maditaknu, agaŋ bailkamba abo ŋak, taŋgo mage 24 nyu ŋak nane tumailamŋge nane 144,000 nane mune kitek ulnaig le isen. Nane buk kilke mbolŋge minnaig le Kuate nu nane muskil kile-tidiŋga kilna tukunu nanenŋe ndo mune ta kila. ⁴ Nane pino afu ndoŋ kutur maŋau ke ndakinaig. Nane purfeŋnu ndo minig. Sipsip Fat nu animbi kinit ta nane nu ndoŋ likade. Nane buk kilke mbol mbal ŋgamukŋge Kuate le Sipsip Fat tuku mbal minam tuku muskil kile-tidiŋgina. ⁵ Nane yabri pasa sa ndakinaig. Nane mbar kugatok minig.

Eŋel keŋmba tuku pasa

⁶ Ye kiŋatanu suk eŋel ande samba mbolŋge buŋga kina le kaŋgeren. Nu pasa mayenu minmba minam tuku kilke mbol mbal iswaig ŋga sakam kina. Nu kilke tugu ŋakmba tuku kuasmbi ŋgarosu yeki yeki ndare kise kise tumbraŋ pasa yeki yeki ta ŋakmba tugum kina sulumba ⁷ wi kuenŋa sakina: Kuate nu taŋgo ŋakmba pileneŋgam tuku ait prote. Tane nu tuku nyu kurauka te-dunŋap. Nuŋge samba kilke yu kule ŋakmba kile-mayokkina. Tane nu ndo mbariŋap ŋga sakina le isen.

⁸ Eŋel ande ta kina le kile maŋ arnu ta pro sakina: Babilon tumbraŋ sunŋo nu buk ŋgisikina. Nu nuŋe fare fare uneka kilke tugu ŋakmba didikina le maŋau ndui ta kumba minmba kule kamenu taŋaŋ nyumba ŋginŋgankinaig ŋga sakina.

⁹ Eŋel arnu ta kina le kile keŋnu ta pro kuenŋa sakina: Nane afu agaŋmor ŋguikok mbariŋmba nuŋe kanunu ta turmba mbariŋmba nu tuku suku kuyar naŋgine tumail pasi ko wai ndinam mbolŋge patikuwaig ta ¹⁰ Kuate tuku gubra sunŋo nza mbolŋge tolmba niŋguwa le nyamŋgaig. Nyuwaig sulumba Kuate tuku eŋel kame am mbolŋge Sipsip Fat am mbolŋge nane pa bulu pa soŋ paknu mbolŋge rar sunŋo kamusmba minamŋgaig. ¹¹ Pa guwa ta tiŋga minmba minwa le nane agaŋmor ŋguikok mbariŋmba nuŋe kanunu ta turmba mbariŋmba nu tuku suku kuyar patikanu ŋak minig mbal nane ki furir mindek mabte nda.

¹² Kuate tuku mbal nane nu kumnemŋge minmba Yesus tuku son ŋga nu tuku saŋgri tomba tiŋguwaig.

¹³ Kile pasa ande samba mbolŋge teŋenmba ye sayina: Pasa te kuyara. Nane Sunjo biye dedemba minmba ka kume likade mbal ta nane gare sunjo tamŋgaig ŋga sakina. Taŋakina le Tukul Guwa ndek lafumba sakina: Ta son. Nane naŋgine piro kareŋnu kusreka mabte mayewamŋgaig. Nane naŋgine piro magede tuku lafunu tumba kinig ŋgina.

Nyamagaŋ kilam tuku ait

¹⁴ Ye maŋ kiŋatanu suk gau kaukauk mbolŋge taŋgo ande sine suk minyok minna le kaŋgeren. Nu gol hat kaika bagi kagoŋok agok ŋayo ŋak minna le kaŋgeren.

¹⁵ Kile eŋel ande Kuate tuku wandek sinamŋge promba wi kueŋka taŋgo gau kaukauk mbolŋge minna ta sana: Kile ait kumunŋat. Kilke mbolŋge nyamagaŋ ŋakmba manderkaig. Naŋe bagimbi piroka nyamagaŋ alonu kila ŋgina. ¹⁶ Taŋamba sakina le taŋgo gau kaukauk mbolŋge minna ta nu nuŋe bagi kagoŋok tamba kilke mbolŋge piroka nyamagaŋ alonu kilna.

¹⁷ Taŋana le eŋel kise ande samba mbolŋge Kuate tuku wandek sinamŋge prona. Nu mata bagi kagoŋok agok ŋayo ŋak. ¹⁸ Nu prona le maŋ eŋel ande Kuate tuku atrau mbain tugumŋge prona. Eŋel ta nu pa ŋakmba kulatkate tuku. Nu kueŋka eŋel bagi kagoŋok agok ŋayo ŋak ta sana: Kilke mbolŋge grep muli alonu manderkaig. Naŋe bagimbi alonu kugerka kila ŋgina le ¹⁹ nu ndek nuŋe bagimbi grep alonu kat purpurmba kilmba grep alonu tidon firfirkade le kulenu prote tuku ma ta sinamŋge pankina. Ma ta tumbraŋ sunjo kilimŋge minna. Nu Kuate tuku gubra taŋaŋ minna. ²⁰ Nane grep alonu ta kupembi tidon firfirkinaig le ndare promba kule sunjo taŋaŋ pinderka kuennu 300 kilomita butonu 5 fit taŋamba prona le kaŋgeren.

15

Kuate tuku gageu nane mune kitek ulnaig

¹ Ye maŋ kiŋatanu suk agaŋ kanunu tugunu alo sunjo ŋak samba mbolŋge mayok kina le kaŋgeren ta eŋel 7 nane piti 7 kile-mayokkam tuku pronaig. Piti 7 ta prowaig le Kuate tuku gubra kugawamŋgat.

² Kile ye mambilmba ma yu suk glas pa ŋak taŋaŋ kaŋgeren. Nane saŋgri tiŋga agaŋmor ŋguikok ŋgumnemba nu tuku kanunu mbariŋ ndamba nu tuku nyu tuku namba kugatok mbal ta nane yu glas suk piyaŋge tiŋga Kuate tuku gita kile ŋak minnaig le kaŋgeren.

³ Nane Kuate tuku piro taŋgo Moses tuku mune Sipsip Fat tuku mune nindmba teŋenmba sakade.

O Kuate Sunjo, ne saŋgri sunjo pasa ŋak.

Ne wam ke likate ta saŋgri ŋaigo magenu ndo.

Ne tuku maŋau ŋakmba tugusek tiŋreknu ndo.

Neŋge ndo kilke tugu ŋakmba tuku gabat ndindo minit.

⁴ O Sunjo, nane ŋakmba ne tuku nyu te-dunga kurauka minamŋgaig. Neŋge ndo purfeŋnu minit.

Ne wam kumumbi kile-mayokkate le taŋgo pino ŋakmba kaŋgerkade. Ta tuku kilke mbol mbal ŋakmba pro ne mbariŋnamŋgaig ŋgade.

Eŋel 7 Kuate tuku gubra nza kutuniŋginaig

⁵ Kile ye mambilmba samba mbolŋge Kuate tuku tukul tawi wande talok minna le kaŋgeren. ⁶ Wande ta sinamŋge eŋel 7 piti 7 kile-mayokkam tuku mayok kinaig le kaŋgeren. Naŋgine tawi kugennu kaukauk kilŋa ŋak. Nane tuku tawo mbolŋge gol let laipmba tiŋganu ŋak.

⁷ Kile agaŋ bailkamba abo ŋak ta tuku andeŋge ndek nza 7 kilmba eŋel 7 ta niŋgina. Nza ta Kuate abo tugu minmba minit tuku gubra liganu ŋak minnaig. ⁸ Kuate tuku wandek sinamŋge nu tuku kilŋa saŋgri ta tuku pa guwa sunjo tafil ŋak tiŋgina le ande nu wande

ta sinam kambim kumuŋ kuga. Eŋel nane piti sugo 7 kile-mayokkuwaig le ndo ande nu maŋ wande ta sinam kambim kumuŋ.

16

¹ Kile samba mbolŋge Kuate tuku wande sinamŋge pasa ande kuenka eŋel 7 ta teŋenmba saniŋgina. Tane kape sulumba nza 7 Kuate tuku gubra liganu ŋak ta kilke mbolŋge kutuniŋgap ŋga saniŋgina.

² Taŋakina le eŋel ande ambonŋa nuŋe nza tumba kilke mbolŋge kutuna. Kutuna le nane aŋaŋmor ŋguikok dubimba nu tuku kanunu mbariŋmba nu tuku suku kuyar ŋak mbal ta we sugo ŋaigonu mundur ŋak nane mbol prowe likinaig.

³ Kile eŋel arnu ta nuŋe nza tumba yu mbolŋge kutuna le yu ndek taŋgo kumaknu tuku ndare suk dabukina le yu sinamok aŋaŋ ndende ŋakmba kume farnaig.

⁴ Kile eŋel keŋnu ta nuŋe nza tumba kule mbolŋge kutuna le kule ndare kuilke likinaig. ⁵ Taŋanaig le eŋel kule kulatkate ta nu Kuate sana: Ne purfeŋnu ndo. Ne buk minna kile minit. Ne kumumbi wam kame saŋgrinu te ke likat. ⁶ Taŋgo nane ne tuku tuan taŋgo kame ne tuku mbal suŋgomba bale farnaig le ndare kutukinaig. Kile ne kumumbi lafunu nane ndare nyam tuku kutute ŋga sakina.

⁷ Taŋakina le atrau mbain tugumŋge pasa ande mayok ka sakina: Ese. Suŋgo Kuate, ne saŋgri ŋayo. Ne kumumbi nane mbolŋge wam kame te ke likate ŋga sakina.

⁸ Kile eŋel bailkanu ta nuŋe nza tumba ki mbolŋge kutuna le Kuate nu ki sana le ki pa tiŋga taŋgo kame ŋakmba pasokina. ⁹ Pasokina le taŋgo nane Kuateŋge piti te ŋakmba kate ŋga nane nu tuku nyu kasurnaig. Nane ŋgamuŋgal biye mbilmba nu tuku nyu te-du ndaŋginaig.

¹⁰ Kile eŋel 5-nu ta nuŋe nza tumba aŋaŋmor ŋguikok tuku minyo mbili mbolŋge kutuna le nu kulatkate ma ta ma make suŋgo ndekina le nuŋe gageu ŋakmba rar suŋgo kamusmba mane makemba minnaig. ¹¹ We rar sugo mayok kinaig le nane Kuate samba mbolŋge minit nu kasurmba naŋgine wam ŋaigonu kusre ndakinaig.

¹² Kile eŋel 6-nu ta nuŋe nza tumba kule suŋgo Yufretis mbolŋge kutuna le kule paraka taŋgo sugo nyu ŋak ki prote kumamŋge prowam tuku ndin wakeina.

¹³ Taŋana le ye mambilmba mbeŋ suŋgo kulmbaŋ suk, aŋaŋmor ŋguikok, yabri tuan taŋgo nane tuku miŋgekŋge guwa ŋaigonu keŋmba girpo suk mayok kinaig le kaŋgerken. ¹⁴ Guwa keŋmba ta bukla ŋaigonu. Nane kumba wam saŋgrinu kitek ke lika kilke tuku gabat sugo ŋakmba didika Kuate Saŋgri ŋayo tuku ait suŋgo mbolŋge nu ndoŋ kame buwam tuku kuaneka kile-maŋgurkinaig.

¹⁵ Kile Suŋgo ye sayina: Ne isa. Ye kuayar taŋgo taŋaŋ pitik ndo prowamŋgit. Ye prowi le afu nane ye tairŋga naŋgine tawi kulat mayemba minig ta nane gare tamŋgaig. Afu naŋgine tawi kulat maye ndade ta nane wagek minmba kiko tamŋgaig ŋga sayina.

¹⁶ Bukla ŋaigonu keŋmba nane gabat sugo kile-maŋgurkinaig ma ta Hibu pasambi Armagedon ŋgade.

¹⁷ Kile eŋel 7-nu ta nuŋe nza tumba ma ŋgamu ambeŋge kutuna le Kuate tuku wande minyo mbili maditaknu tugumŋge pasa ande wi kuenka sakina: Kile kugawat ŋgina.

¹⁸ Taŋakina le telij buluŋga kuaila fuduka mumni suŋgo pasa ŋak mayok kina. Maŋau taŋaŋ ta taŋgo nane buk kaŋger ndanaig tuku. ¹⁹ Mumni ta prona le Babilon tumbraŋ suŋgo ta fet keŋna le kilke ŋakmba tuku tumbraŋ sugo sugo ta ŋaigoŋge likinaig. Kuate nu Babilon tumbraŋ suŋgo lafunu tambim tuku gilai ndaŋgina. Nuŋe gubra suŋgo nu mbolŋge pilna le nane kamusnaig. ²⁰ Nuy tabe mata ŋakmba ŋgisike likinaig. ²¹ Sawe tiŋ sugo pitinu 50 kilo taŋaŋ samba mbolŋge taŋgo ŋgaro mbolŋge ndeka minnaig le nane sawe tiŋ ta tuku ŋgaro rar sugo kilmba Kuate kasurnaig.

17

Une pino suŋgo ta lafu ŋayonu tina

¹ Kile eñel 7 nza ñak ta tuku ande ye tugum promba sayina: Ne yale le tumbran sunjo ñayonu pino tanjan tanjo didik farte ta nu tuku piya ñayonu ta ne tumnamngit. Tumbran ta kule gudomma tugumnge minit tuku. ² Kilke tuku gabat sugo nane nu tuku manau kutur sunjo ta dubimba kilke mbol mbal ñakmba nu tuku une manau kule kamenu tanjan nyumba nginngankade nga sayina.

³ Tanjakina le Tukul Guwa nu ye mbol kina le ye kinatanu suk eñel nu pino ta tumyam tuku ye tumba ma baknu mbol kina. Ka tanje pino ande agam mor nguikok gurgur mbolnge minyokina le kangeren. Agam mor nguikok ta gabatnu 7 naunu 10 ñak. Nuñe ngarosu mbolnge nyu kame Kuate ngumnem pasa tumba kuyaranu ñak minnaig.

⁴ Pino ta nu nyu sunjo ñak minmba tawi gurgur ize ñak silikanu. Nu tuku mindepiye gol ndame magenu igog tin ñak. Nu gol nza nuñe kutur manau ñule parak manau liganu te ñak minna. ⁵ Kuyar ande nuñe tumail mbolnge minna ta nuñe nyu tugu sunjo alo ñak. Nyu ta tejenmba. *Ye Babilon tumbran sunjo. Pino tanjo didik farde mbal wam kutur ñule parak ke likade mbal ye nane tuku ina nanjine.*

⁶ Kuate tuku mbal Yesus dubiwanu mbal ta pino tanje nane gudomma kilmba bale farmba nane tuku ndare kule kamenu tanjan nyumba nginngankina le kangeren. Ye nu kangermba pirerek purka wamdus te-suluwen le ⁷ eñel nu ndek ye sayina: Ne wamdus te-sulu ndawa. Pino agam mor nguikok mbolnge minit si agam mor nguikok gabat 7 nau 10 ñak ta ye nale tuku tugu biteknga sanamngit. ⁸ Ne agam mor nguikok kanjerat ta o buk minna ta nu kumna. Nu man ma buto sinam nzinge mbumba mayok kuwa le afunge nduiye balewamngaig. Kuate nu kilke te-mayok ndamba afu abo minmba minam tuku nyu waje mbolnge kuyar ndakina ta nane agam mor nguikok nu minmba kumna ta man mayok kuwa le kangermba pirerek purkamngaig.

⁹ Afu wamdus kuyar mayenu ñak nane pasa te katesewam kumuñ. Gabat 7 ta tabe 7. Pino nu tabe kame ta mbolnge minyok minit. ¹⁰ Gabat 7 ta tanjo nyu ñak 7. Gabat kame 5 buk nyu kuganaig. Ande minit. Ande kile. Nu promba ait fagnu ndo minamngat. ¹¹ Agam mor nguikok nu minmba kumna ta nu mata nyu ñak mayok kanjat. Nu sugo 7 ta dubika nu 8-nu. Nu nane tuku ande. Nu promba minwa le ma ma balewamngaig.

¹² Nau 10 ne kanjerkat ta gabat sugo nyu ñak 10. Kile nane nyu ñak mine ndakade. Agam mor nguikok nu sunjo mayok kuwa le ait ta mbolnge nane nyu ñak mayok ka aua ndindo ndo nanjine gageu kulatkamngaig. ¹³ Gabat sugo 10 ta nane wamdus ulendimba nanjine sanjri ñakmba agam mor nguikok wai mbolnge patikamngaig. ¹⁴ Nane tinja Sipsip Fat ndon kame buwaig le nu nuñe kuasmbi ndon nane kile-ibenkamngat. Nuñe ndo Sunjo. Nu sugo ñakmba tuku gabat minmba minit tukunu nuñe nane kile-ibenkamngat. Nuñe kuasmbi ta yije nga madininmba wikina le nane nu ndo dubide tuku nga ye sayina.

¹⁵ Tanjamba nu man ye sayina: Kule gudomma pino tanjo didik farte tugumnge kanjerkat ta tanjo kuasmbi ngarosu yeki yeki tumbran pasa yeki yeki. ¹⁶ Ne nau 10 kanjerkat ta nane agam mor nguikok ndon pino tanjo didik farte ta kasuramngaig. Nane nu tuku mindepiye ñakmba yaiwaig le nu wagek minamngat. Nane nu tuku ndem nyumba mindesin piywaig le ugamngat. ¹⁷ Nane Kuatenje wamdus ningwa le tanjo nyu ñak 10 ta wamdus ulendimba nanjine sanjri agam mor nguikok tuku wai mbolnge palmbimngaig. Kuate nu wam ñakmba sakate ta mayok kuwaig le nuñe ait kugawamngat.

¹⁸ Ne pino kanjerat ta nu tumbran sunjo Babilon. Nu kilke tuku gabat sugo ñakmba kulatkate. Eñel tanjamba ye sayina le isen.

18

Babilon tumbran sunjo ngisikina

¹ Kile ye man kinatanu suk eñel ande nyu sunjo ñak samba mbolnge ndekina le kangeren. Nu nuñe kilja tambi kilke tugu ñakmba kilhaningina. ² Nu wi kuenja sakina: Babilon tumbran sunjo ta ngisikina. Kile guwa le bukla ñaigonu sar aman kutur ñak ñak

nanenge ndo tumbraj sungo ta sinamnge minig. ³ Nu nuje une manau kutur jak kule kamenu tajar kilke jakmba ningina le nane nyumba nginnganka najonginaig. Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une manau kutur jak kinaig. Nu nyu sungo tam tuku agar ndende kilam tuku piriri nayona le ndametij pirokinaig mbal nane nu mbolnge sungomba kilnaig ngina.

⁴⁻⁵ Kile samba mbolnge pasa ande tejenmba sakina. Babilon tumbraj sungo tuku une gudommba. Andenge kile-manjurkuwa ta ka samba kirewam kumu. Ye Kuate. Ye nu tuku wam najgonu ta gilai ndanget. Yije mbal tane tumbraj sungo nayonu ta kusrewap. Tane nu ndonj ulendika mbarap sulumba nu tuku piti najgonu nu ndonj tubekaig. ⁶ Nuje mbalnge afu najgo siglikinaig tanamba ndo nu najo siliwap. Nane tuku wam najgonu ta kumumbi lafumba man lato ningap. Nane kule kaglinu afu ninginaig le nyinaig tanamba ndo kule kagli najo wakeimba ningap le nyuwaig. ⁷ Babilon tumbraj sungo nu nuje ngarosu payamka nuje agar ndende tambi mine mayena. Kile nuje manau ta mbilka lafunu rar sinamanzer sungo tape. Nu nuje wamdusmbi sakate. Ye sungo nyu jak. Ye pino kuembol tajar kuga. Ye ngamungal rar te nda nga iduste. ⁸ Ta tuku ki ait ndindo mbolnge ndo guaze afu ngamungal rar guba sungo ta jakmba nu mbolnge prowamngaig. Nu panje uge suluwamngat. Ye Sungo Kuate ye sangri najo. Yenge tumbraj sungo ta pilewet nga sakina.

⁹ Kilke tuku gabat sugo nane nu dubimba une manau kutur jak ke lika nu ndonj agar ndende sungomba kilnaig ta nane tumbraj sungo ta ugmba pa guwa sungo tinguwa le kanjermba ninanka wikaraumba malmbikamngaig. ¹⁰ Nane nu tuku rar kuru-kuruka maskenngge tinga sakamngaig: O tumbraj sungo Babilon, ne nyu sungo jak ta ae osese. Nanje pa lafunu pitik ndo ne mbolnge prote nga sakamngaig.

¹¹ Kilke mbolnge ndametij pirokade mbal nane nu sine tuku agar piyawe nda nga nu tuku idusmba ngamungal piti jak malmbikamngaig. ¹² Nane tuku agar ndende tumbraj tanje piyaningina ta tejenmba. Gol silwa ndame magenu igog tij. Tawi afu kaukauk magenu afu ize jak afu silk afu gurgur. Ail afu mundur jak. Agar afu elefant maketijmbi wakeikanu. Agar afu ail magenu ain yeki yeki ndame kuyar jak basleynu tambi wakeikanu. ¹³ Sinamon nguna paguwa mundur magenu yeki yeki. Grep kule, gurej, plaua, wit. Makau sipsip hos karis nane tanjo mata piro agar tajar. Agar kame ta jakmba piyawam tuku tumbraj sungo ta tugumngge patike likanu.

¹⁴ Ndametij pirokade mbal ta nane tejenmba Babilon tuku sakamngaig. Ne agar ndende kilam tuku wamdus sungo pilna ta kile nanje agar ndende magenu nanje nyu sungo turmba nduiye ngisikade. Ne man kanjerke nda nga sakamngaig.

¹⁵ Tumbraj sungo ta mbolnge piroka ndametij sungomba kilnaig mbal nane nu tuku rar kuru-kuruka maskenngge wikaraumba malmbika tejenmba sakamngaig. ¹⁶ Ae osese. Tumbraj sungo, nanje mbal gabat sugo tuku tawi kaukauk ize jak gurgur silikinaig sulumba gol ndame magenu igog tij mindepiye ta jak minnaig. Osese. Aua ndindo tajar mindepiye magenu jakmba ta uge sulute nga sakamngaig.

¹⁷ Waj tuku gabat kame piro mbal nane afu nangine agar ndende piyawam tuku waj mbolnge mine likade ta jakmba maskenngge tinga ¹⁸ tumbraj sungo ta ugmba pa guwa sungo promba minwa le wikaraumba sanungaig: Tumbraj sungo nyu jak tajar ande aninge minit nga sakamngaig. ¹⁹ Nane ngamungal rar sungo tumba tuptup kilmba nangine ngaro piseninjmba wikaraumba sakamngaig: Tumbraj sungo osese. Sine waj mbolnge likeg mbal ne mbolnge ndametij sungomba kileg ta ne aua ndindo mbolnge ndo jakmba uge sulute nga sakamngaig.

²⁰ Samba mbolok mbal tane gare-garekap. Aposel tuan tanjo Kuate tuku mbal tane jakmba gare-garekap. Tumbraj sungo ta tane kilmba najgo siglikina ta kile Kuate nu kumumbi lafunu tuwit.

²¹ Kile ejel ande sangri najo ndame sungo ande te-dunga tumba yu mbolnge buknga sakina: O Babilon tumbraj sungo, ne wit firfiranu ndame tajar sungomba ndeka fuduka pitik ndo ngisikamngat. Ne andenge man kanjerne nda. ²² Gita tuku fudu, kem wi,

tabu tabu, tabil ta nane ñakmba fudu maninka ma betkirewamngat. Nañe piro mbal wai kuyarkade ta ne sinamngge mine nda. Nname sungo wit firfirte tuku fudu mata mañ ise nda. ²³ Ande ne sinamngge mañ lam buluwe nda. Tango munngu kilam tuku zigna mayok kine nda. Ne tugumngge pirokinaig mbal nane kilke mbol mbal ñakmba ngamukngge gabat sugo minnaig ta kile kuga. Ne nañe kuanye mañau tambi kilke mbol mbal ñakmba yabriningina. ²⁴ Kuate tuku tuan tango nu tuku gageu nane tuku ndare lafunu ne mbolngge minit nga sakina.

19

Babilon ngisikina le gare-garekinaig

¹ Ye kiñatanu suk samba mbolngge mañgur sungo tuku zigna isanu suken ta tejenmba. Sine Kuate tuku nyu te-dungube.

Nunngge sine tuku muskil kile-tidinge singit.

Nu kilña sangri ñakmba tuku miro.

² Nunngge ndo ñakmba kumumbi pileningit.

Pino tango didik farmba kilke mbol mbal nuñe une mañjambi ñaigo siglikate ta Kuatenngge kumumbi tumba pasa mbolngge pilot.

Nu Kuate tuku piro mbal kilmba bale farningina le ndare kutukinaig wam ta kumumbi lafunu tuwit nginaig.

³ Tañamba nane mañ lato wika sakinaig: Sine Kuate tuku nyu te-dungube. Tumbran sungo ta ugmba minmba minamngat nginaig le ⁴ tango mage 24 nyu ñak agañ bailkamba abo ñak ndoñ ndek truk ka Kuate minyo mbili maditaknu mbolngge minit ta nu tuku nyu te-dungga sakinaig: Ese. Mayede. Sine Kuate tuku nyu te-dungube nginaig.

Sipsip Fat pino tina tuku ait sungo prona

⁵ Kile Kuate tuku minyo mbili maditaknu tugumngge pasa ande kuenka sakina: Tane Kuate tuku miñge kumnemngge minig mbal afu nyu ñak afu nyu kugatok tane ñakmba nu tuku nyu te-dungap ngina. ⁶ Tañakina le mañgur sungo tuku zigna yu fudu ko kuaila sungo fudukanu suk isen ta tejenmba.

Singine Kuate Sangri Ñayo nu agañ ndende ñakmba kulatkate. Sine nu tuku nyu te-dungube.

⁷ Sine gare sungo tumba nu tuku nyu sungo ta te-mayokbe. Sipsip Fat nu pino tam tuku ait prote. Pino ta nu buk mindepiye mayemba nu tair minit.

⁸ Kuate nu tawi kaukawk uge liñnu tuna le silikina.

Nane tañamba sakinaig le isen. Tawi kaukawk kañgeren ta Kuate tuku mbal wam magenu tiñreknu ke likanu tañañ.

⁹ Kile eñel ndek ye sayina: Pasa te kuyara. Sipsip Fat pino tam ait mbolngge pagumba nye sungo pilmba wikuwa le nane pro minyokamnggaig mbal gare sungo tamnggaig ngina. Tañamba nu mañ lato sayina: Pasa kame te Kuate tuku pasa tugusek ngina.

¹⁰ Tañakina le ye nu tuku kupe tugumngge truk ka nu mbariñam bafuwen le nu ndek ye sayina: Ne mbula. Ne nañe tira kame ndoñ Yesu tuku pasa tugusek kile-mayokkina le dubikade ta ye tane tuku piro tuma ande. Ne Kuate tuku nyu te-dungga nu ndo mbariña ngina.

Yesu nu pasa tugusek kile-mayokkina ta Tukul Guwa pasa ndui ta tuan tango tumningit le kile-mayokkade.

Yesu nu agañmor nguikok ndoñ kame bunaiik

¹¹ Kile ye kiñatanu suk samba talok minna le hos kaukawk ande kañgeren. Tango hos ta mbolngge minyokina ta nu tuku nyu Tugusek. Nu kumumbi nuñe ngueu mbal pileniñmba nane ndoñ kame bute. ¹² Nu tuku am pa bulu tañañ. Nu tuku gabat mbolngge hat nyu ñak gudommba minnaig. Nuñe ngaro mbolngge nyu ande kuyaranu minna. Nyu ta nuñe ndo kila. ¹³ Nu tawi kuennu ndare pisanu ñak silika minna. Nane nu tuku nyu Kuate tuku Pasa nginaig. ¹⁴ Samba mbolok kame mbal mata tawi kugennu kaukawk purfeñnu

silika hos kaukau ponga nu dubinaig. ¹⁵ Nu kilke tugu jakmba kile-iberkam tuku nuje mingeknge kame bagi agoknu mayok kina. Nu ain ndumndummbi sangri tinga nane kulatkamngat. Tango grep kule kilam tuku grep tidonj firfirkade tana nu Kuate Sangri Njaya tuku gubra tamba nane tidonj firfirkamngat. ¹⁶ Nu tuku tawi mbolnge fel mbolnge nyu ande kuyaranu jak ta tejenmba. *Ye ndo Sunjo, ye sugo jakmba tuku Gabat.*

¹⁷ Kile ye mambilmba enel ande ki mbolnge tin minna le kangeren. Sar umañ gudommba bunja mbolnge lika minnaig le nu wi kuerka saningina: Kuate tuku pagumba nye sunjo ait prowat o. Tane yalpe. Tane jakmba ilmba ¹⁸ gabat sugo, kame gabat, tango sangri njaigo, hos kame, hos ponganu mbal, tango nyu jak, tango nyu kugatok ta jakmba tuku ndem nyam tuku pro mangurkap nga saningina.

¹⁹ Ye mañ mambilmba agamnor nguikok nu kilke jakmba tuku sugo sugo nangine kame mbal ndonj mangurkinaig le kangerken. Nane mangurka hos kaukau mbolnge minyokina tango ta tuku kame mbal ndonj kame buwam sakinaig. ²⁰ Nane kame bunaig ta nu agamnor nguikok yabri tuan tango turmba kile-iberka ndalekina. Yabri tuan tango ta nu buk agamnor nguikok tuku sangrimbi wam kitek ke likina sulumba afu yabrinimba didikina le nane agamnor nguikok tuku suku kuyar nangine ngarosu mbolnge jak minmba nu tuku kanunu mbarinaig. Kile nane agamnor nguikok yabri tuan tango ndonj abo kilmba pa bulu pa soñ paknu kule kualin suk ta sinam pankinaig. ²¹ Tango nu hos kaukau mbolnge minyokina ta nu tuku mingek sinamnge bagi agoknu mayok kina le nu bagi tamba nuje ngueu mbal jakmba bale far suluna. Tanana le sar umañ wikina ta jakmba pro nane tuku ndem nyumba ma ma maro tornaig.

20

Satan nu yar 1,000 ndalekanu minna

¹ Kile ye kitanu suk enel ande samba mbolnge ndekina le kangeren. Nu ma buto sinam nzi tuku ki le sen muli sunjo kile jak minna. ² Nu ndek mberj o buk abo abo minna ta nyunu bukla njayonu nyunu ande Satan nu biye timba ndaleka ³ nu yar 1,000 kilke mbol mbal yabri ndaninguwa nga nu tumba ma buto sinam nzinge buknga malanga su ndinja le minna. Yar 1,000 ta kugawaig le nu mañ mayok ka ait fagnu ndo tango yabringamngat.

⁴ Ye mañ mambilmba minyo mbili maditaknu afu kangerken. Nane minyo mbili kame ta mbolnge minyokinaig mbal Kuatenge nyu ningina le nane afu pasa mbolnge patika pileninginaig.

Kile ye kuasmbi afu turmba kangerken ta nane buk kilke mbolnge minmba Kuate tuku pasa Yesus tuku pasa tugusek kuklimba saka minnaig le afunge nane tuku njinfok kat purkinaig le kumnaig. Nane nangine tumail ko wai mbolnge agamnor nguikok tuku suku kuyar ta kugatok. Nane nu tuku kanunu mata mbarin ndanaig tuku. Kile nane abonga Kristus ndonj gabat sugo minmba kuasmbi afu kulatka minnaig le yar 1,000 kinaig. ⁵ Nane kumanu mbal ngamuknge nane abonga abonga tinginaig. Kumanu mbal afu nane yar 1,000 ta kugawaig le ndo nane abonga tingamngaig.

⁶ Nane afu abonga abonga tingamngaig mbal ta nane gare sunjo tamngaig. Nane Kuate tuku mbal. Nane kume arnu ta te nda. Nane pris tana Kuate le Kristus tuku piro biymba Kristus ndonj gabat sugo minmba yar 1,000 kuasmbi afu kulatkamngaig.

Kuate nu Satan te-iberja

⁷ Yar 1,000 ta kugawaig le enel andenge malanga talka Satan kukliwa le mañ mayok kangat. ⁸ Nu mayok ka kilke tugu jakmba yabringamngat. Tanamba nu Gok le Magok mbal kame buwam tuku kile-mangurkamngat. Mangur sunjo ta fulbul tana burnu kumun kuga.

⁹ Nane kupe buknga ma tugu jakmba mbol kumba ka Kuate tuku mbal minig ma ta kormba tumbrañ sunjo Kuate nuje kume purte ta turmba koramngaig. Korwaig le samba mbolnge pa sunjo ndeka nane uge suluwamngaig. ¹⁰ Satan nu tango yabrinimba

minna ta Kuatenge nu tumba bukɲguwa le pa bulu pa soɲ paknu kule kualij suk ma ta mbol kaŋgat. Agaɲmor ŋguikok nale yabri tuan taŋgo ndoɲ nale mata pa ndui ta sinamnge minamŋgaik. Nane furir ki mindek rar suŋgo tumba minmba minamŋgaik.

Taŋgo pileningam tuku ait

¹¹ Kile ye kiɲatanu suk minyo mbili suŋgokanu maditaknu kaukauk Suŋgo nu ta mbolŋge minyok minna le kaŋgeren. Kilke le samba nu tumailamnge mine ndaka kua ka ka ŋgisikinaik.

¹²⁻¹³ Ye mambilmba kumanu mbal nyu ŋak nyu kugatok nane ŋakmba minyo mbili suŋgo tumailamnge tiŋ minnaig le kaŋgerken. Nane afu yu sinamnge kumnaig ta ŋakmba tiŋginaig. Afu kummba kumanu mbal tuku tumbraŋge minnaig ta mata tiŋginaig. Nane ŋakmba tiŋginaig le Kuate nu ndek waŋe afu talke likina sulumba waŋe ande minmba minam tuku mbal tuku nyu ŋak ta turmba talkina. Kumanu mbal ŋakmba tiŋginaig le naŋgine wam ke likanu waŋe ta mbolŋge minnaig le kaŋgerka kumumbi pileningina.

¹⁴ Kile Kuate nu kume maŋau le kumanu mbal tuku tumbraŋ ta kilmba pa mbol pankina. Pa suŋgo kule kualij suk ta kume arnu. ¹⁵ Nane afu minmba minam tuku nyu waŋe mbolŋge mine ndakinaig ta ŋakmba kilmba pa suŋgo mbolŋge pankina.

21

Samba kilke kitek

¹ Ye kiɲatanu suk samba kilke kitek kaŋgerken. Samba kilke ambokok ta ŋgisikinaik. Yu mata mine ndakina. ² Ye Kuate tuku tumbraŋ Yerusalem kitek Kuate tugumnge samba mbolŋge ndekina le kaŋgeren. Tumbraŋ ta pino nu taŋgo tam tuku mindepiye mayete taŋaŋ ŋak ndekina le kaŋgeren.

³ Kile minyo mbili maditaknu tugumnge pasa suŋgo ande mayok ka sakina: Tane isap. Kile Kuate minit tuku tumbraŋ ta taŋgo ŋgamuknge minamngat. Taŋawa le Kuate nu nane ndoɲ minwa le nane nu tuku gageu minamŋgaig. ⁴ Nu nane ndoɲ minmba nane tuku am kule ŋakmba sauke sulumba para serniŋgamngat. Nane maŋ kume nda. ŋgamuŋgal piti te nda. Malmbike nda. Rar kamuse nda. Ambokok maŋau ta ŋakmba ŋgisikamŋgaig ŋga sakina.

⁵ Suŋgo nu minyo mbili maditaknu mbolŋge minit ta nu sakina: Ai te. Ye agaŋ ndende ŋakmba kitek kile-mayokket ŋgina. Taŋamba nu maŋ lato sakina: Ye tuku tugusek pasa te kuyara ŋgina.

⁶ Kile nu maŋ sayina: Kile piro kugawat. Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yeŋge ndo tugu. Yeŋge ndo amboŋganu minet. ŋgumne tukulanu mata yeŋge ndo. Kule paraniŋgit mbal kule nyumba minmba minam tuku bulbulte ta ye tumba piya kugatok niŋgi le nyumba minamŋgaig. ⁷ Tane saŋgri tiŋga maŋau ŋaigonu kile-ibenkap ta wam magenu ŋakmba saket te kaŋgerkamŋgaig. Ye tane tuku Mbara mini le tane ye tuku kiŋo kame minamŋgaig. ⁸ ŋgaro yabkade mbal, ye idus ndayade mbal, wam ŋule parak kade mbal, baleniŋgig mbal, taŋgo pino ndoɲ fare fare unekade, kuanye ko make kade, yabri mbara mbariŋde, yabri pasa sakade ta ŋakmba kilmba pa bulu pa soɲ paknu kule kualij suk sinamnge pankamngit. Wam ta kume arnu ŋga sayina.

⁹ Kile eŋel 7 ŋgumne tukulanu tuku piti 7 nza liganu ŋak ta tuku ande pro ye sayina: Ne yale. Sipsip Fat pino tamngat ta tumnamngit ŋgina. ¹⁰ Taŋakina le Tukul Guwa ye mbol kina le eŋel ta ye tumba biŋ suŋgo ande mbol kumba ka taŋge Kuate tuku tumbraŋ Yerusalem kitek nu tugumnge samba mbolŋge ndekina le tumyina. ¹¹ Tumbraŋ ta Kuate tuku kilŋa ŋak ndekina. Ndame piya o mbolŋge nyunu yasper uge liŋnu glas taŋaŋ purfeŋnu kaŋgeren. ¹² Nu ndame fonde o mbolok malaŋga 12 ŋak. Eŋel 12 malaŋga kulatke likinaig. Malaŋga ta mbolŋge Israel tugu 12 tuku nyu kuyarkanu ŋak minnaig. ¹³ Tumbraŋ ta fonde ŋgirpe bailkaŋen malaŋga keŋ keŋ ŋak minnaig. ¹⁴ Tumbraŋ ta tuku

fonde ta ndame sugo 12 mbolŋge wakeinaig. Sipsip Fat tuku aposel 12 tuku nyu ndame ta mbolŋge kuyarkanu ŋak minnaig.

¹⁵ Eŋel ye ndoŋ pasatina ta nu tumbranŋ fonde malaŋga kugennu katesewam tuku gol papani biye ŋak minna. ¹⁶ Tumbranŋ fonde ŋgirpe bailkaŋen kumu kumu. Nuŋe gol papanimbi tumbranŋ kuennu katesena ta kuen ŋayo 2,200 kilomita. Tumbranŋ kuennu sunŋonu mbolnu kumu kumu. ¹⁷ Eŋel nu fonde mbolnu katesena ta 66 mita. Sine tanŋo agaŋ kuennu katesewam tuku burkeg taŋamba nu burkina.

¹⁸ Fonde ta ndame mayenu yaspermibi wakeiwanu. Tumbranŋ ta golmibi wakeiwanu. Gol ta glas taŋaŋ purfeŋnu ndo. ¹⁹ Ndame 12 mbolŋge fonde minna ta ndame magenu uge liŋnu yeki yeki nyu naŋgine teŋenmba. Ande nyunu yasper. Ande ize ŋak nyunu safir. Ande kaukauk agat. Ande kambol ŋak emerald. ²⁰ Ande gurgur kaukauk katlisanu sardoniks. Ande gurgur karnelian. Ande kulonŋ ŋak krisolit. Ande kambol ŋak beril. Ande kulonŋ ŋak topas. Ande kambol ŋak krisopras. Ande yasin. Ande ametist. Ndame kame ta turŋaŋga ta mbolŋge fonde wakeinaig. ²¹ Igog tiŋ sugo 12 tamba malaŋga wakeikinaig. Igog tiŋ ndindo malaŋga ndindo. Tumbranŋ tuku ndin ta gol glas taŋaŋ purfeŋnu ndo.

²² Tumbranŋ ta mbolŋge Sunŋo Kuate Saŋgri ŋayo nale Sipsip Fat ndoŋ minik tukunu kusem wande ande kaŋger ndawen. Nane nale kaŋgerka nale tuku nyu ndo kile-duŋgade. ²³ Kuate tuku kilŋa sunŋo tumbranŋ ta kilŋate le Sipsip Fat nu tumbranŋ ta tuku bulu minit. Ta tuku tumbranŋ ta ki le tambun kugatok.

²⁴ Tanŋo nane tumbranŋ ta tuku bulu mbolŋge lika minamŋgaig. Kilke tuku gabat sugo sugo ŋakmba naŋgine agaŋ ndende magenu kilmba tumbranŋ ta mbol prowamŋgaig. ²⁵ Mara mindek malaŋga ta talok minamŋgaig tukulke nda. Ta ndaŋam? Tumbranŋ ta furir kugatok. ²⁶ Kilke mbol mbal ŋakmba naŋgine wam magenu kilmba tumbranŋ ta mbol prowamŋgaig. ²⁷ Agaŋ kutur ŋak wam ŋule parak kade mbal yabri mbal nane ndo tumbranŋ ta sinam kine nda. Mbal abo ŋak minmba minam tuku Sipsip Fat tuku waŋe mbolŋge nyu ŋak minig ta nanerŋe ndo sinam kaŋgaig.

22

¹ Kile eŋel nu maŋ kule nyumba minmba minam tuku ta ye tummyina. Kule ta glas taŋaŋ uge liŋnu ndo. Kule ta Kuate le Sipsip Fat tuku minyo mbili maditaknu kumnemŋge ndeka ² tumbranŋ ta tuku ndin taŋaŋ ŋgamu ŋgamu pinderka kinit. Kule make arŋerŋ ta mbolŋge ail alonu nyumba minmba minam tuku minig. Ail kame ta yar ndindo sinamŋge alowam 12-de tuku. Tambun mindek ail ta alowanu. Ail ta tuku waŋenu kilke mbol mbal guaze mage serkam tuku. ³ Agaŋ ande Kuate nu kasurte ta tumbranŋ ta sinamŋge mine nda.

Kuate le Sipsip Fat tumbranŋ ta kulatkuwaik le nuŋe piro mbal nu mbariŋamŋgaig. ⁴ Nane Kuate kaŋgermba nuŋe nyu nane tuku tumail mbolŋge minamŋgaig. ⁵ Tumbranŋ ta furir kugatok. Sunŋo Kuate nu nane kilŋaniŋguwa le nane tanŋo sugo nyu ŋak minmba minamŋgaig. Nane ki lam bulu tuku piro kugatok minamŋgaig.

Yesus nu mine minemba prowamŋgat

⁶ Kile eŋel maŋ sakina: Ye pasa kame saket te ye yabri ndaket. Son pasa tugusek ndo. Sunŋo Kuate nuŋe tuan tanŋo kame wamdus niŋgina sulumba wam kame mine minemba prowamŋgaig ta nuŋe piro mbal tumningam tuku nu nuŋe eŋel kukulna. ⁷ Nu teŋenmba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamŋgit. Waŋe te tuku dir pasa ismba dubide mbal nane gare-garekamŋgaig ŋga sakate.

⁸ Ye Yohanus yeŋge wam kame te ŋakmba kaŋgerka pasa isen. Ye ismba kaŋgeren sulumba eŋel ye tummyina ta nu mbariŋam tuku nu tuku kupe tugumŋge ndek truk kan. ⁹ Ye taŋawen le nu ye sayina: Ne mbula. Ne, naŋe tira kame, tuan tanŋo kame, waŋe te mbolŋge pasa ismba dubide mbal ye tane tuku piro tuma ande. Kuate tuku nyu te-duŋga nu ndo mbariŋa ŋga sayina.

¹⁰ Taŋamba nu maŋ ye sayina: Mine minemba wam kame te prowamŋgaig. Ne pasa te yabu ndaka ŋakmba isam tuku te-mayoka. ¹¹ Wam ŋaigonu kade mbal nane wam ŋaigonu

lato lato kuwaig. Wamdus kutur njak mbal mata tanjamba ndo kuwaig. Wam magenu kade mbal nane wam magenu lato lato kuwaig. Kuate tuku mbal tinjeknu minig ta nane mata manau tinjeknu ndo lato lato kuwaig.

¹² Sunjo nu tejenmba sakate. Tane isap. Mine minemba ye prowamngit. Tango nane wam ke likade ta ye lafunu kilmba prowamngit. ¹³ Tugu palmbim tuku kugawam tuku ta yenje ndo tugu. Yenje ndo ambonganu minet. Ngumne tukulunu ta mata yenje ndo nga sakate.

¹⁴ Nane afu wam njagonu kusreka nangine tawi minya magede ta nane gare sunjo tamngaig. Kuate nu nane nyu ninjuwa le nane ail alonu nyumba minmba minam tuku ta kilmba nyumba minamngaig. Nane tumbran ta tuku malanga sinam kangaig.

¹⁵ Kutur manau ke likade mbal, make le kuanye kade mbal, tango pino ndon fare fare unekade mbal, baleningig mbal, yabri mbara kanunu mbarinngig mbal, yabri pasa sakade mbal ta njakmba tumbran ta sinam kine nda.

¹⁶ Sunjo nu man sakina: Ye Yesus yiye kuasmbi njakmba wam te saningam tuku yiye enel kukulen le ne tugum prona. Ye David tuku ndare. Ye mafewam tuku kulu sunjo ngina.

¹⁷ Tukul Guwa le Sipsip Fat piyo nuje nale sakade: Ne prowa ngade. Nane pasa te isig mbal nane mata ne prowa nguwaig. Ande nu kule parawa ndeta nu Yesus tugum ilwa. Ima nu kule nyumba minmba minam tuku nzaliwa ndeta nu kule ta piya kugatok nyuwa.

¹⁸ Tane waje te tuku dir pasa isig mbal ye riron pasa satinngit. Ande nuje wamdusmbi pasa kise tuturmba sakuwa ta Kuatenge waje te mbolnge piti mine likade te lato mbolmba nu mbolnge patikamngat. ¹⁹ Ande nuje wamdusmbi pasa te afu kile-sikuwa ta Kuatenge nu pitaiwa le Kuate tuku tumbran ail nyumba minmba minam tuku ye waje te mbolnge tugu bitekngat te kanjerke nda.

²⁰ Sunjo nu pasa kile-mayokkate te nu sakate: Ye sinja mine minemba prowamngit ngate. Ese. Sunjo Yesus, ne prowa.

²¹ Sunjo Yesus nu nuje mbal ake sinan make patikuwa.
Son.